Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
1
77 K
17

1.77 K.17

ROBERTI MARANTAE VENVSINI V. I. D. CELEBERRImi,

Tractatus de Ordine Iuditiario. Cui Titulus Speculum aureum, & Lumen aduocatorum. Opus ſanè omnib. ac Potiſsimum Regnicolis, Perutile.

Denuo ex ſuo Originali extractum: Maxima cura Reuiſum: ac Caſtigatum. Addicis ſuo loco Summariis, nō ſine locuplentiſsimo Indice.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EVSCITAT AD STVDIVM

MORTALIA PECTORA CANTV.

CVM PRIVILEGIO.

Neapoli apud Ioannem Dominicum de Gallis. In platea Vlmi diui Laurentii. Anno. Salutis M. D. XLVII.

TABVLA OMNIVM DECISIONVM ET DICTORVM HVIVS AVREI

Speculi miro ordine per Alphabetum compoſita ſub ſigno numeri per eundem Robertum Marantã Venuſinũ. V.I.D. Feliciter incipit.

¶ Abſens quando uult pati miſsionẽm in poſſeſſionem debent citari eius conſanguinei per publicum proclama, in, 6 parte uerſi, citatio, nume. 87. car. 101.

Abſens an & quando poſsit citari per proclama. d. uerſi. num. 80. & 81. car. 100.

Abſolutio a iuramento ſi eſt conceſſa per iudicem eccleſiaſticum, poteſt iudex laicus de eius nullitate cognoſcere. 4 parte, in, xi. diſtin. numero 41. car. 59.

Abſolutus in foro animę poteſt iterum accuſari in foro terreſtri. 6. parte. in uerſi. inquiſitio, num. 76 car. 84.

Abſolutoria ab obſeruatione iudicij dicitur diffinitiua quando reus ſoluit debitum pendente iuditio in, 5. parte, num. 40. car. 73.

Abolitio criminis facit accuſatorem euitare omnem penam. qualiter autem & a quo concedatur. & quis ſit abolitionis effectus. d. uerſi. inquiſitio, numero. 73. car. 84.

¶ Actio ex delicto oritur ciuiliter ad interesse & criminaliter ad penam. 4 in prima parte diſtin. num. 2. & 3. car. 20.

Actio legis aquilię non datur ex culpa leuisſima in omittendo in. d. 4. parte, prima. diſtin. nume. 61. car. 27.

Actio perſonalis quę dicantur, quę realis: & quę mixta. 4. parte. iij. diſtin. num. 1. car. 28.

Actio pignoratitia an dicatur realis uel perſonalis: & in quo differat ab hypotecaria, & quę dicatur directa & quę contraria. d 3. diſtin. numero. 6. car. 29.

Actiones in rem ſcriptę an dicatur mixtę. d. 3. diſti. nume. 1. car. 28.

Actio in factum poteſt dari etiam ad recuperandã poſſesſionem. 4 parte. in. 7. diſtin. num. 31. car 46.

Actioni hypotecarię contra tertium poſſeſſorem preſcribitur per decem annos. ſecus ubi agitur condi tione ex. l ſi. C. de acqui. poſ. d. 7. diſtin. num. 47. car 47.

Actio ad exhibendum ſummarie expeditur. 4. parte ix. diſtin. num. 58. car. 53.

Actiones preiudiciales quę dicantur abſolute: & quę reſpectiue quarta parte. in, xx. diſtinc. per totam. car. 68.

Actio familię herciſcundę impeditur per exceptionẽ quod agens non eſt heres in quarta parte. xx. diſtin. numero 7. car. 68

Actio communi diuidundo impeditur per exceptionem quod res non eſt communis quarta parte uigeſima diſtin. num 8. car. 68.

Actio hypotecaria contra tertium poſſeſſorem impeditur per exceptionem excusſionis ubi non eſt conſtitutum precarij 4 parte. xx diſti. nu. 9. car. 68.

¶ Acta quędam dicuntur iuditii, & quędam acta litis ſiue cauſę. item reperitur triplex genus actorũ & qualiter differant inter ſe. in, 6. parte. uerſi. actorum edicio. num. 5. car. 127.

Acta fieri debent altera parte preſente. quod debet apparere in actis aliter non ualent: in uerſi. actorũ edictio, num. 8. car. 127.

Acta originalia nullo modo debent edi parti nec iudici appellationis. ſed tantum copia edenda eſſet in. d uerſi actorum edictio. num. 4. car. 129.

Actorum appellatione quę ſcripturę ueniant, & quid requiratur. ibidem. num. 1. & 2. car. 126.

Acta iuditii ad hoc ut faciant publicam fidem quę requirantur in, 6. parte. uerſi actorum editio nu. 7 cum pluribus uerſi. ſeq car. 127.

Actorum appellatione ueniunt etiam acta iuditij uoluntarii ibidem. num. 4. in fi. car. 126.

Acta iuditii debent fieri parte citata, item ad inſtantiam alterius partis alias non ualent. item. debẽt fieri coram iudice uel cõmandante. in. d. uerſi actorum editio. num. 7. & . 8. & . 9. car. 127

Acta geſta & monumenta qualiter differant inter ſe. ibidem. num 6. car. 127.

Acta debent ſcribi per notariũ deputatum & ſi unus notarius incepit ſcribere acta unius proceſſus nõ poteſt alius complere, ſed ille tantum qui incepit. d uerſi actorum editio num. 10. car. 127.

Acta reciproca ſcripta per priuatum non poſſunt impugnari per alteram partem. in. d. uerſic. actorum editio, num, 14 car. 128.

Acta iudicij debent ſcribi per notarium creatum à Rege uel per duos ſcriptores priuatos, de iure communi: quid autem ſeruatur in Regno ibidem num.11.car.127.

Acta facta in curijs nundinarum in die feriato ad honorem dei an ualeant.in.4.parte.16.diſtinct. numero.44.cum pluribus uerſi.ſeq.uſq; ad finem car.67.

Acta facta in una inſtantia an faciant fidem in alia & an poſſint publicari coram iudice ſecunde inſtantie.in.5.parte.nume.41.in fi.&.42.car.73.

Acta ſcripta per priuatum in loco ubi priuatus conſueuit eſſe actorum magiſter an faciant fidem publicam: & an iſte error communis faciat ius. in.6.parte.uerſi actorum editio.num.12.cũ duobus.uerſi.ſeq.car.128.

Acta iudicij debent celebrari in ſcriptis aliar non ualent, fallit in cauſis breuioribus.an autem poſſint acta probari per teſtes. ibidem in nume.15. car.128.

Acta coram iudice non requirunt teſtes: ſed coram arbitrio ſic.ibidem.num.15.car.128.

Acta iuditii ad hoc ut faciant publicam fidem an ſit neceſſe q; ſint publicata.d.uerſic. actorum editió num.16.car.128.

Acta non publicata equiparantur imbreuiature notarij.ibidem num.16.car.128.

Acta non publicata in prima inſtantia non faciunt fidem in ſecunda:in.5.par.num.42.car.74.

Acta non ſolum ordinatoria. ſed etiam probatoria. in cauſa criminali per lapſum inſtantie pereunt: in.5.par num.43.car.74.

Acta que pereant ſi finiatur inſtantia aliter quam per lapſum temporis.ibidem.num.48.car.74.

Acta omnia que fiunt a citatione uſq; ad litis conteſtationem incluſiue dicuntur fieri in principio iuditii in 6.par.uerſi.inquiſitio num.2.car.77.

Acta iuditii non poſſunt fieri in die feriato: fallit in multis caſibus.in.4.parte.16.diſtin.num.41.& 42.car.66.& in.6.parte.uerſic. actorum editio. num.17.cum pluribus uerſi.ſeq.car.128.

Acta uoluntarie iuriſditionis poſſunt celebrari die feriato.ibidem.num.20.car.128.

Acta iuditii debent fieri de die & non de nocte:maxime ſententia: quid autem ſi conſuetudo eſſet in contrarium.d.uerſi.actorum editio. numero.30. car.129.& d.6.parte.uerſi.ſententia.nume.69. car.140.

Acta ſi ſunt perdita & ſunt confecta alia de nouo: ſi poſtea reperiantur prima: quibus potius debet fides adhiberi: & ſecundum que debet iudicari.d. uerſi.actorum editio.num 32.car.129.

Acta iuditij debent continere locum & diem: alias non ualent.ibi num.31.car.129.

Acta regulariter omnia ſunt edenda, alias poteſt appellari,& non edens preſumitur in.dolo.d.uerſic.actorum editio.num.33.car.129.

Actorum editio eſt ſpecies defenſionis.ibidem.num.34.car.129.

Actorum editio debet fieri per notarium iudice mandante,non aliter in.d.ſexta parte.uerſi actorum editio.num.35.car.129.

Acta non tenetur edere notarius niſi ſibi offeratur ſalarium.in.d.uerſic. actorum editio.numero.39. car.129.

Acta debent edi cuicunq; pretendenti intereſſe, etiam ſi non ſint celebrata ad eius inſtantiam, ſecus in inſtrumento.ibi nu.41.car.129.

Acta debent edi ſumptibus petentis, fallit in.l.libello ibidem num.42.car.129.

Acta originalia non debent edi ſed ſolum copie, ſub pena falſi.d. uerſic. actorum editio.numero.43. car.129.

Acta debent edi cum die loco & conſule.ibidem.numero.44.car.129.

Acta ſemel edita poſſunt millies peti ut iterum edantur ſecus in inſtrumento,quia regulariter non editur niſi ſemel ibidem num.45. car.129.

Acta uoluntarie iuriſditionis & reſpicientia litis ordinatione poſſunt in omni loco expediri,etiam nõ ſolito.6.parte uerſi.ſententia. num.64.&.65. car.140.

Acta debent fieri in illa die & hora ad quam facta eſt citatio, alias ſi fiunt ante uel poſt terminum non ualent,niſi citatus ſit contumax.in d. uerſic. ſententia num.67.car.140.

¶ Actus uitiatur ex peruerſione ordinis.in prohe. num.5.cum pluribus ſeq car.3.

Actus quando dicatur factus in figura iuditii.in.ij. parte.num.25.car.5.

Actus poteſt expediri parte non citata quando periculum eſt in mora.in.6.parte uerſi.citatio. num. 12.car.95.

Actus celebratus ultima die termini parte non citata ualet.ſi terminus eſt ſtatutus ab homine ſecus ſi a lege, in uerſi.citatio ſexta parte.num.15 car.95.

Actus ſi in conſequentiam tangit preiuditium alicuius & non principaliter poteſt fieri eo non citato, ibidem.num.27.car.96.

Actus poteſt expediri contra eum qui doloſe latitat ne poſſit citari eo non citato.ibidem.numero.33. car.96.

Actus expediri poteſt aduerſario non citato, quando certum eſt ei nullam defenſionem competere, ibidem.num.34.car.96.

Actus qui poterat expediri ſine aliqua ſolemnitate, ſi interueniat illa ſolemnitas & inutilis

non per hoc uitiatur in.4.parte.9.diſtin.numero.80.car.55.

Actus uoluntarie iuriſditionis poſſunt expediri die feriato ad honorem dei, ſecus ſi contentioſe in.4.parte.16.diſt.num.43.car.67.

Actus quando dicatur celebratus in ſcriptis,6.parte uerſi.appellatio.num.106.car.152.

Actum noſtrum inanem efficiunt que ſine legitimo initio gerimus in probe.nu.4.car.2.

¶ Actor qui non uult reſpondere reconuentioni patitur pœnam, quia ſibi denegatur audientia ſuper conuentione ſua in quarta parte.6.diſtin.nume.5.car.36.

Actor reconuentus an poſſit renuntiare ſue conuentioni ad impediendam reconuentionem, quarta parte ſexta diſtin.num.37.car.42.

Actor contumax qualiter puniatur.6.parte.uerſi.contumatia.num.33.car.105.

Actor non dicitur ſuccumbere in cauſa, quando reus abſoluitur ab obſeruatione iuditii uel ob peremptionem inſtantie 6.parte.uerſi.ſatiſdatio.numero.25.car.110.

Actor perempta inſtantia debet condemnari in expenſis, quia eius negligentia cenſetur eſſe perempta in.5.parte.num.45.car.74.

Actor ſi ſemiplene probauit quo caſu ſibi eſt deferendum iuramentum ſuppletorium et propter eius abſentiam non poteſt deferri reus abſoluitur ab obſeruatione iuditii, in quinta parte, numero 33.car.73.

Actor qui porrexit libellum et litem non proſequitur et ſe abſentat inſtante reo poteſt citari per edictum, in.6.parte.uerſic.citatio numero.68.car.100.

¶ Accuſator non admittitur in Regno niſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequatur 4 parte.6.diſtin.num.39.et.40.car.42.et in uerſi.inquiſitio num.52.car.81.

Accuſatus an et quando poſſit reaccuſare ſuum accuſatorem, quarte parte in.6.diſtin.num.38.cum pluribus ſeq car.42.

Accuſatus non poteſt reaccuſare ſuum accuſatorem de aliquo crimine, etiam maiori nec coniugem nec filios nec parentes nec fratres pendente prima accuſatione, et hoc eſt inductum in Regno per ritus magne curie, per quos ſunt correpte multe leges iuris communis: et etiam conſtitu.regni.d.6.diſtin num.44 car 42.

Accuſatus de crimine ſi fuit contumax poteſt iterum de eodem crimine accuſari, non poteſt opponere quod alias fuit accuſatus.d.uerſi inquiſitio, numero 87 car.86

Accuſatus de crimine non expreſſa qualitate que crimen grauabat an poſſit iterum accuſari cum illa qualitate ut grauius puniatur.d.6.parte uerſi.inquiſitio.num.89.car.86.

Accuſatore ſuperueniente an et quando ceſſet inquiſitio.6 parte uerſi.inquiſitio.num.34.cum pluribus ſeq car.80.

Accuſari non poteſt quis ſepius de eodem crimine.fallit in pluribus caſibus d.uerſic inquiſitio.numero.44 cum pluribus ſeq car.81.

Accuſari an poſſit ab alio qui tranſegit de crimine cum uno accuſatore.d.uerſi inquiſitio nume.48.et.50.51.car.81.

Accuſator ſi remittit iniuriam pendente accuſatione an poſſit iudex procedere ſtante indultu principis precedente, ibidem numero.49.car.81.

Accuſator agens mere criminaliter non poteſt extimare iniuriam; ſed hoc pertinet iudici, in quarta parte prima diſti.num.6.car 21.

Accuſatus ſi quis fuit et punitus coram iudice eccleſiaſtico poteſt iterum accuſari et puniri in iudicio ſeculari et econtra quando delictum eſt tale de quo poteſt cognoſcere.et punire iudex eccleſiaſticus, in ſexta parte, uerſi.inquiſitio numero 86 car.85.

Accuſare poteſt conſanguineus pro iniuria facta conſanguineo criminaliter tantum, non autem ciuiliter ad eſtimationem niſi ſolus pater et maritus.9.patre.uerſic inquiſitio, numero.53 car.82.

Accuſator conſanguineus pro iniuria conſanguinei uſque ad quem gradum admittatur.in dicto uerſiculo inquiſitio, numero 54.car.82 et 62.car.83.

Accuſator colludens ſeu preuaricans cum aduerſario qualiter puniatur, in dicto uerſic.inquiſitio, numero.67.car 83.

Accuſator non comparens uel deſiſtens ante uel poſt litem conteſtatam qualiter puniatur.d.uerſic.inquiſitio num.70.ca.84.

Accuſator ſi ſe abſentat qualiter iudex procedere debeat, ibidem numero.71.car.84

Accuſator poteſt deſiſtere antequam reus compareat ubi non uertitur intereſſe fiſci dicto uerſi.inquiſitio num.72.car.84.

Accuſari poteſt quis de crimine de quo fuit alias cognitum per uiam exceptionis. idem ſi fuit primo cognitum per uiam denuntiationis euangelice.d.uerſi.inquiſitio.num.74 et.75 car.84.

Accuſari poteſt de crimine quis non obſtante quod fuit abſolutus in foro penitentie a ſacerdote.d.uerſic.inquiſitio num.76.car.84.

Accuſatus de ſola iniuria pro crimine homicidii an poſſit iterum accuſari de homicidio ad penam legis Cornelie, et quid in aliis delictis

in.d.uer.inquiſitio.numero.75.& 80.car.84.

Accuſari non poteſt quis pluries de eodem crimine ab eodem: ſed a tertio ſic: quando non fuit ſufficienter punitus: alias minime a tertio. ibidem.numero.81.&.82.car.85.

Accuſatus ab uno an & quando pendente accuſatione uel finita poſſit ab alio accuſari de eodem crimine.d.uerſi inquiſitio.numero 83.&84.car.85.

¶ Accidentalia uditionum & contractuum que dicantur in.ij.parte.num.29.car.6.

Accidentalia poſſunt tolli per partes.ij.parte.nume.43.car.7.

Aduerſarij ſi ſunt incerti in agnoſcenda bonorum poſſeſſione carboniana uel ueneris nomine. debent citari per proclama in ſexta parte. uerſi.citatio num.90.car.101.

¶ Aduocatus actoris debet prius proponere & allegare quam aduocatus rei. & ſimiliter omnia acta actoris debent precedere acta rei in probe.numero 11.car.2.& ſexta parte.uerſi.allegatio & diſputatio.car.13.

Aduocati & procuratores calumnioſi poſſunt per iudicem inquiri & interdici ne poſtulent.6.parte.uerſi.inquiſitio.num.149.car.91.

Aduocatus poteſt dari perſonis miſerabilibus ex officio iudicis ibidem.num.158.car.91.

Aduocatus & procurator non debet eſſe preſens quando quis deponit ut principalis: niſi ſit ruſticus uel idiota.6 parte.uerſic.poſitio. numero.9.&.10.car.118.

Aduocatus poteſt intereſſe in examinatione ruſtici uel idiote: ne propter ſuam ſimplicitatem decipiatur. in ſexta parte uerſic.poſitio.numero.10.car.118.

Aduocatus non poteſt eſſe iudex in eadem cauſa: ſed in alia ſic.uerſi appellatio num.35.car.147.

¶ Adam qualiter & quomodo contrauenit preceptis dei in tertia parte.num.102.car.13.

Adminiſtrator alicuius loci pij condemnatus ad reddendum rationes ſi appellat: poteſt etiam appellatione pendente compelli ut reddat rationes. ſexta parte.uerſi.appellatio.num.154.car.156.

¶ Affectus hodie ex generali conſuetudine non punitur niſi ſequatur effectus. in quarta parte.prima diſtin.num.46 car.25.

¶ Agens ad ſucceſſionem & fundans ſe quod filius ſuperuixit patri debet hoc probare: alias ſuccumbit in probe num.15.in fi.car.3.

Agi poteſt ex delicto ciuiliter & criminaliter ſcilicet ad intereſſe & ad penam. in quarta parte. prima diſti.num.2.&.17.car.20.22.

Agi an poſſit criminaliter ex eodem delicto ex quo prius fuit actum ciuiliter: uel econtra. in quarta parte. prima diſtinct. numero.4.&.17.car.2.&.22. & ſexta parte.uerſic.inquiſitio.numero.78.car 84.

Agens contra duos reos poteſt ab unoquoque petere inſolidum cum proteſtatione quod eſt unica ſolutione contentus: alias libellus non procedit.in quarta parte.prima diſtin.num.14.car.22.

Agens actione iniuriarum poteſt eſtimare iniuriam & in calce libelli addere quod ſi iudex non puniuerit ſufficienter reum: reſeruat ſibi petere ſatiſfactionem: & procedit talis libellus.d.prima diſtin.num.15.car.22.

Agens redhibitoria poteſt proteſtari de uitijs non apparentibus.ibidem num.15.in fi.car.22.

Agi an poſſit criminaliter ex delicto commiſſo per culpam ſine dolo in quarta parte. prima diſtin. num.50.cum pluribus ſeq car.25.

Agi an poſſit criminaliter in omni caſu ubi habet locum actio legis aquilie.d.prima diſtin. nume.57.&.61.car.26.27.

Agi poteſt hodie in Regno de crimine ciuiliter uel mixtim etiam per ſimplicem poſtam & ſine libello. dummodo opponatur ſolemnitas legis libellorum.ff.de accu.d.prima diſtin. numero.67.car.27.

Agens actione perſonali quid debet deducere in libello & probare. & quid agens actione reali.quarta parte.iij diſtin.num.2.car.29.

Agens rei uendicatione qualiter probet dominium.d iij.diſtin.num.3.car.17.29.

Agens petitione hereditatis non habet neceſſe probare dominium ibidem.num.4.car.29.

Agens hypotecaria quid habet neceſſe probare.d.iij.diſt.num.5.car.29.

Agens actione depoſiti uel alia executiua actione.an poſſit reconueniri, in.4.parte.6.diſti.numero.22.car.39.

Agens ſine actione poteſt ex officio iudicis repelli. uer.inquiſitio num.165.car.92.

Agens petitione hereditatis obtinet in expenſis ſi reus in fine cauſe opponat de titulo.6.parte.uerſi.interrogatio.num 2.car.108.

Agens rei uendicatione non poteſt interrogari facere aduerſarium an ipſe agens ſit dominus.d.uerſic interrogatio.num 12.car.109.

Agens uia ordinaria in iuditio non poteſt recurrere ad executionem. in ſexta parte uerſi. inſtrumentorum productio.num.13.car.123.

Agens interdicto quorum bonorum quid debet narrare & probare.in.4 parte.7. diſtin.numero.3.&.4.car.44.

Agens interdicto unde ui debet in libello ponere locum & tempus.in.d.7.diſt.num.24.car.46.

Agens ex una cauſa & probans de alia obtinet in Regno.9.diſt.num.12.car.50.

Agens interdicto retinende tenetur ad petitionem rei declarare modum turbationis, quarta parte ex diſtin. nume. 41. car. 52.

Agens actione iniuriarum non poteſt eſtimare iniuriam quando non fuit ipſe offenſus ſed eius conſanguineus. unde ſolum criminaliter agere põt, ſexta parte. in uerſic. inquiſitio. numero. 53. & 57. car. 82.

Agens pro iniuria illata ſuo conſanguineo qualiter debet concipere libellum. d. uerſic. inquiſitio. nume. 58. car. 82.

Agens ut heres ex teſtamento & ſuccumbens propter teſtamentum inualidum poteſt in cauſa appellationis agere ab inteſtato. 6. par. uerſi. appellatio numero. 127. car. 154.

Agens hypotecaria dicitur agere petitorio & non poſſeſſorio ibidem numero. 252. car. 165.

Agens ad debitum poteſt condemnari ad reſtitutionem pignoris licet hoc non ſit petitum ſexta parte. uerſiculo ſententia. numero. 49 in fi. car. 138.

Agens ſine actione ſi obtinet ſententiam pro ſe an ualeat ſententia. in dicto uerſiculo ſententia. numero 52. car. 139.

¶ Alienatio rei eccleſie ſine ſolemnitate ualet quando tendit in fauorem eccleſie quarta parte. 16. diſtin. nume. 20 car. 65.

Alimentorum cauſa an & quando dicatur ſummaria. 4. parte. 3. diſtin. nume. 46 car. 53.

¶ Alapam dans officiali punitur pena mortis. quarta parte. prima diſtinctione. numero. 45. & 47. car. 25.

Allegationes iuris an debeant edi parti. 6. parte. uerſi. actorum editio. numero. 39. car. 129.

Allegationes & diſputationes ſolent fieri in iudicijs facta concluſione in cauſa. quis autem debet primo allegare. actor ſcilicet an reus. ſexta parte. uerſiculo allegatio. carte 133.

¶ Amicitia modica non ſufficit ad recuſandum iudicem. uerſi. appellatio. nume. 36. car. 147.

¶ Ancilla ſi eſt uendita ſub pactione proſtituatur alias ſit libera, & emptor non obſeruat pactum, iudex poteſt inquirere, & facere illam exhiberi. ut perueniat ad libertatem ſi. 6. parte. uerſic. inquiſitio. nume. 108. car. 89.

Antiquiores clerici & doctores debent habere primum locum. in prohemio. nume 8. & 9. car. 3.

Angariari an & quando poſſit quis per iudicem in perſona uel in bonis pro ſeruitio publico. in uerſiculo executio. in. 6. parte, numero. 21. & 22. car. 172.

¶ Appellatio reducit cauſam ad illum ſtatum in quo erat cauſa principalis poſt litem conteſtatã quarta parte. ſexta diſtin. num 13. car. 37.

Appellatio quid ſit & quid prouocatio uerſi. appellatio. nume. 1. & 4. & 5. car. 145.

Appellatio poteſt fieri a grauamine illato & inferendo. ibidem. numero. 3. car. 145.

Appellationem prohibentes leges omnes ſunt odioſe & reſtringende in ſexta parte dicto uerſi. appellatio. numero. 28. in fi. car. 167.

Appellans qui nihil produxit in cauſa principali nõ auditur niſi refectis expenſis, dicto uerſiculo appellatio. nume. 272. car. 167.

Appellatio friuola ſeu temeraria q̃ dicatur, ibidem numero. 268. car. 167.

Appellans temere & friuole dicitur facere iniuriam iudici. ſecus ſi iuſte. in. d. uerſi. appellatio numero 269. car. 167.

Appellatio ſi eſt admiſſa cum clauſula ſi & inquantum. quid importet in. d. uerſic. appellatio numero. 162. car 157.

Appellatio poteſt preſentari etiam in die feriato ad honorem dei. ibidem. numero. 167. car. 157.

Appellatio facta nomine alieno ſine mandato debet ratificari per dominum infra decem dies a die ſcientie, alias non ualet. d. uerſic. appellatio. nume. 168. car. 157.

Appellans non poteſt producere teſtes ſuper eiſdẽ articulis. ſed ſolum ſuper nouis dependentibus a ueteribus, & ſolum ſuper re deducta in cauſa principali, non autem ſuper alia. d. uerſic. appellatio. nume. 125. & 126. car. 154.

Appellans poteſt proſequi eadem rem ex noua cau-
26 ſa. ibidem numero. 126. car. 154.

Appellationem tenetur iudex admittere alias punitur fallit in multis caſibus. d. uerſic. appellatio. numero. 312. car. 169.

Appellationis cauſa incipit ab apertura proceſſus. unde in ea non requiritur libellus nec litis conteſtatio. d. uerſi. appellatio. numero 194. car. 160.

Appellatio eſt ſpecies defenſionis, eſt tamen inducta de iure poſitiuo, unde poteſt tolli per principem, ibidem. numero. 155 in fi. 92. & 217. car. 161. a nume. 254. car. 166.

Appellatio extraiudicialis operatur multos effectus. & inter alios quando fit in cauſa beneficiali habz uim citationis. & eſt mirabilis effectus, dicto uerſiculo appellatio. nume. 218. car 163.

27 Appellatio quando dicatur fieri in ſcriptis. & an ſufficiat comparere in iudicio, & dicere notario ſcribe qualiter ego appello a tali ſententia ex tali ſententia ex tali cauſa. ibidem. nu. 106. car. 152.

Appellatio quelibet eſt communis utriuſq. partis, in tantum q̃ licet appellatus non potuiſſet per ſe appellare, poteſt tamen inherere appellationi aduerſarij. d. uerſic. appellatio. nume. 210. car. 163.

Appellatio qualiter fieri debeat. d. uerſic. appellatio

numero.98.&.100.car.151.

Appellans debet petere apoſtolos inſtanter: alias non ualet appellatio de iure communi. ſed hodie in Regno non requiritur inſtanter.ibidem.num. 98.car.151.& nume.324.car.170.

Appellatio facta non expreſſo nomine iudicis ad quem,ut ſi quis dicat ſimpliciter appello,uel appello ad iudicem competentem ibidem,numero. 99.car.151.

Appellatio poteſt preſentari iudici etiam non ſedenti pro tribunali,& in omni loco,immo ſoliactorum magiſtro.d.uerſi. appellatio. numero. 101. car.151.

Appellatio fit etiã per iſta uerba,ſubmitto me ꝓtectioni talis iudicis.in ſexta parte.uerſiculo appellatio nume.102. car.151.

Appellatio a diffinitiua poteſt incontinenti fieri uiua uoce,ex interuallo uero non niſi in ſcriptis, ptis quando autem dicatur incontinenti & quando ex interuallo.d.uerſi.appellatio,numero.103. &.104.car.151.

Appellatio in ſcriptis qualiter & quando dicatur fieri:ibidem.106.&.108.car.152.

Appellatio uiua uoce que fit incontinenti debet fieri iudice preſente & ꝓ tribunali ſedente,alias non ualet,ibidem.nome.107.car.152.

Appellatio in cauſis breuioribus ſemper poteſt fieri uiua uoce etiam ex interuallo.dicto uerſiculo appellatio.numero.110.car.152.

Appellans uiua uoce cum reſeruatione appellandi in ſcriptis ſi poſtea appellat in ſcriptis, que appellatio teneat. ibidem,numero.111.&.112.car. 152.&153.

Appellatio a diffinitiua debet continere cauſas grauaminis in omnibus caſibus in quibus appellatio eſt prohibita a lege uel ab homine ibidem numero.119.car.153.

Appellatio extraiudicialis an requirat expreſſionẽ cauſe grauaminis,in.d.uerſic. appellatio nume. 122.car.153.

Appellans a diffinitiua poteſt in eadem appellatione deducere grauamen ſibi illatum per interlocutoriam, etiam ex nouis cauſis, ibidem,numero 13.car.154.

¶ Appellatio a quibus iudicibus & ad quos fieri poteſt,uide infra.

Appellatio fit a minori iudice ad maiorem, non econtra,ibidem,nume.2.car.145.

Appellatio fit ad papam a ſententia arbitrorum electorum in caſu ſuſpitionis.uel quando epiſcopus litigat cum ſuo ſubdito in.d.uerſic. appellatio numero.293.car.168.

Appellatio licet tertio fieri non poſſit.tamen poteſt de nullitate ſententie dici,item ſi aduerſarius appellat appellatio ſit communis, ibidem,numero, 220.car.163.

Appellatio debet fieri ad ſuperiorem proximum, non autem ad diſtantem omiſſo medio fallit quando appellatur ad papam,& hoc de iure canonico,ſed de iure ciuili non appellatur ad principem omiſſo medio,& que ſit ratio in.6.parte. uer.appellatio nu.285.cum duobus uer.ſeq.car. 168.

Appellari non poteſt ad papam a ſubdelegato quãdo ſubdelegans aliquid ſibi reſeruari, ſed debet appellari ad proximum ſubdelegantem, & hoc procedit ſi excipiatur,alias ſecus ibidem, nume. 287.&.295.car.168.

Appellari poteſt a legatum pape & etiam ad patriarcham,omiſſo medio, in. d. uerſic. appellatio. 288.car.168.

Appellatio per ſcolarem poteſt fieri ad principem omiſſo medio,& ab omni grauamine appellare poteſt,ibidem nume.289.car.168.

Appellatio ad ſuperiorem omiſſo medio ualet ſi nõ opponitur,idem quando ita extaret conſuetudo idem quando medius eſſet inhabilis uel ſuſpectus in.d.uerſi.appellatio numero,290.cum duobus ſue.ſeq.car.168.

Appellari non poteſt ad delegantem qui delegauit ob ſuam ſuſpitionem in.d.uerſic.appellatio numero.304.car.169.

Appellari poteſt hodie in Regno a quocunq; iudice ad regem uel ad magnam curiam uicarie omiſſo medio.ibidem.numero,294.& infra uerſic.26 car.168.

Appellans ad unum iudicem poteſt infra decem dies uariare & appellare ad alium, & cenſetur reuocata prima appellatio, ibidem. numero.113. & numero.116.in fi.car.153.

Appellatio eſt regulariter permiſſa ob omnibus iudicibus nec facit iudici iniuriam qui appellat.fallit in multis caſibus. ibidem. numero.195.cum pluribus ſeq ca.161.

Appellatio poteſt fieri ab articris iuris; & ad que appelletur.in.4.parte.6.diſt.numero.11.car.37 &.in.d. uerſic.appellatio numero. 211. & ſeq. car.162.

Appellari poteſt ad papam ab omnibus ſententijs ſupremorum iudicum quando continet manifeſtam iniquitatem.d.uerſic. appellatio. numero 215.car.163.

Appellari poteſt a uicarijs ſupremorum iudicum,licet ab ipſis principalibus appellari non poſſet, ibidem.nu.216.car 163.

Appellari non poteſt a ſententia principis non recognoſcentis ſuperiorem, nec a ſententia prefecti, pretorij nec a ſenatoribus, nec a ſententia ſacri

cenſilij.in d.uerſic.appellatio numero.196,cum duobus uerſic.ſeq.car.161.

Appellari an poſſit a ſententia arbitri,& quid in arbitratore.ibidem.numero.203.cum pluribus uerſic.ſeq.car.161.

Appellatur hodie in Regno ab arbitris iuris inter cõiunctos electis ad iudicem loci.ibidem.num.212.car.162.

Appellari licet non poſſit a poſſeſſorio ad effectum retardande executionis in regno de iure ciuili tamen ſecus eſt de iure canonico ibidem.numero.240.car.165.quod limita ut ibidem.nu.241.uſq; ad numero.250.incluſiue.car.165.

Appellari non poteſt a ſententia Ducis Venetiarũ nec ab epiſcopo prorogato,ſecus in alio iudice prorogato,nec a iudicio ſortis,ibidem.nu.199.cum duobus ſeq.car.161.

Appellari non poteſt a mero executore,quod qualiter procedat,& an appellatur a pronuntia de exequendo.ibidem.num.202.car.161.& in uerſic.executio.numero.39.car.174.

Appellari non poteſt a uicario ad epiſcopum,quando eſt uicarius generalis,ſecus ſi foraneus uel ruralis in.4.parte.quinta diſtin.numero.12.car.31.& numero.22.car.32.& in d.uerſic,appellatio numero.297.& .298.car.168.

Appellari poteſt a uicario ad epiſcopum in his que ſunt ſibi ſpecialiter conceſſa,non de iure communi.quarta parte.in quinta diſtin.numero.13.car.31.

Appellari poteſt a delegato ad delegantem,a ſubdelegato autem ad quem appellari debeat ſcilicet an ad primum delegantem uel ad ſecundum,in dicta quinta diſtin.numero.22.car.32.& dicto uerſic.appellatio.nu.297.& .295.car.168.

Appellari poteſt ad principem omiſſo medio a ſubdelegato principis quando ſubdelegans nihil ſibi reſeruauit,aliis ſecus.dicto uerſiculo.appellatio.numero.295.& .303.car.168.& 169.

Appellari poteſt omiſſo medio quando proximus ſuperior eſt impeditus uel iudicauit cum inferiore a quo appellatur.d.uerſic.appellatio.numero.296.car.168.

Appellari poteſt a uicario principis ad ipſum principem.ibidem numero.300.car.168.

Appellari poteſt ad magnam curiam uicarie ab omnibus ſententijs omnium iudicum ordinariorum huius Regni.& etiam a delegato regis ibidem.numero.311.car.169.

Appellari poteſt a delegato epiſcopi ad uicarium ſuum ibidem.nu.302.car.168.

Appellatio fit ad epiſcopum a iudice laico pronuntiante ſe competentem in cauſa ſpirituali.d.uerſic.appellatio.310.car.169.

Appellatur ad papam omiſſo medio uacante imperio.ibidem.numero.305.car.169.

Appellari poteſt ad decuriones ciuitatis quando obeſt iudex appellationis.dicto uerſic.appellatio numero.306 car.169.

Appellatio a decreto decurionum fit ad capitaniũ ciuitatis.ibidem nume.309.car.169.

Appellatur ad delegantem laicum quando cauſam commiſit epiſcopo,non autem ad papam,in dicto uerſiculo appellatio nume.307.car.169.

Appellatur ad delegantem a ſententia delegati,& non ad alium ſuperiorem.ibidem.numero.303.car.169.quid autem de ſubdelegato dic ut ibi,& limita ut in numero.304.car.ea.

Appellatio fit ad ſuperiorem eccleſiaſticum quando ſunt duo iudices qui pronuntiauerint ſcilicet laicus & eccleſiaſticus.ibidem.numero.308.car.169.

Appellatio ab interlocutoria efficitur deſerta eo ipſo quod non admittitur & appellans non appellat iterum a non admiſſione.dicto uerſiculo appellatio.nume.327.car.170.

Appellatio ab interlocutoria deuoluit etiã cauſam principalem coram iudice appellationis.quando retractauit interlocutoriam pronuntiando bene appellatum.in quarta parte.ſexta diſtin.nume.14.car.37.

Appellans ab interlocutoria non eſt ulterius citandus ad actus quos facit iudex procedens ad ſententiam antequam ſibi inhibeatur.in ſexta parte uerſiculo citatio.numero.30.ca.96.& infra uerſi.13.& uerſi.appellatio.numero.135.in ſi.car.154.

Appellatio ab interlocutoria lata in poſſeſſorio de iure ciuili poteſt fieri licet a diffinitiua non appellatur,& que ſit ratio,in quarta parte.nona diſti.numero.39.car.52.& uerſiculo appellatio,numero.259.cum tribus uerſic.ſeq car.164.

Appellatio ad interlocutoria ſemper debet fieri in ſcriptis.ibidem.numero.105.car.152.

Appellatio ab interlocutoria habente uim diffinitiue fit ſicut a diffinitiua ſcilicet uiua uoce incontinenti & ſine expreſſione cauſe grauaminis,in dicto uerſiculo appellatio.numero.109.& .121.car.152.

Appellatio ab interlocutoria debet continere cauſas grauaminis in ſpecie nominatas,& non in genere.nec per relationem ad proceſſum,& debent exprimi omnes cauſe coram iudice a quo,etiam ſi ſint notorie.dicto uerſiculo appellatio.numero 118.car.153 uerſic.ſententia.nu.15.car.135.

Appellatio ab interlocutoria ualet ſine cauſa grauaminis quando dicta cauſa conſiſtebat in mero iure.ibidem.numero.120.car.154.

Appellatio ab interlocutoria iuſtificatur ex eiſdem actis tantum ſine cauſis: ſed a diffinitiua etiam ex nouis, & que ſit ratio. ibidem, numero. 123. & ſequen, car. 154.

Appellans ab interlocutoria poteſt producere nouas probationes ſuper cauſa antiqua expreſſa in appellatione quando requirit probationem in facto. in dicto uerſiculo appellatio numero. 128. car. 154.

Appellans ab interlocutoria poteſt ſe iuſtificare ex noua cauſa que ſibi de nouo ſuperuenit. ibidem nume. 129. car. 154.

Appellans ab interlocutoria poteſt deducere nouas cauſas coram iudice appellationis quando ad illas non fuit admiſſus per iudicem a quo. idem quando interlocutoria eſſet lata contra contumacem, uel ſi contineret grauamen irreparabile, uel quando haberet uim diffinitiue. ibidem, nume. ro. 130. cum quatuor uerſic. ſeq. car. 154.

Appellatio ab interlocutoria non ſuſpendit manus iudicis ante inhibitionem, & poteſt procedere uſq; ad diffinitiuam parte non citata. fallit in multis caſibus. d. uerſic. appellatio, numero. 135. & ſeq. car. 154. & 159. cum pluribus ſeq. car. 156. & ſupra uerſi. 3.

Appellatio ab interlocutoria impedit proceſſum ad ulteriora quando iudex a quo detulit appellationi. dicto uerſiculo appellatio nu. 160. car. 156.

Appellatio ab interlocutoria ſuſpendit executionem quando ſententia continet grauamen irreparabile. ibidem, num. 163. car. 157.

Appellatio ab omni interlocutoria eſt permiſſa in omnibus caſibus in quibus non eſt permiſſum appellare a diffinitiua. & que ſit ratio ibidem numero. 284. car. 167.

¶ Appellatio que dicatur a iure phibita & que permiſſa uide infra.

Appellans in caſu prohibito deuoluit cauſam iudici ad quem, ut ſi uidet grauamen poſſit illud corrigere non tamen ligat iudicem a quo dicto uerſiculo appellatio, nu. 89. car. 150.

Appellari poteſt a taxatione expenſarum. ſexta parte, in uerſiculo executio, num. 19. ca. 146.

Appellari non poteſt a iudice qui cominatus eſt aliquod grauamen ſi illud grauamen ipſemet reuocauit. dicto uerſiculo appellatio, numero. 214. car. 163.

Appellatio extraiudicialis in quibus differat a iudiciali. quarta parte, ſexta diſtin. nu. 15. car. 38.

Appellari poteſt non ſolum ab actibus iudicialibus ſed etiam extraiudicialibus factis tam a iudice q̃ a parte. in dicto uerſiculo appellatio. numero. 217. car. 163.

Appellari an & quando poſſit a ſententia lata in poſſeſſorio. infra uerſi. 17. & in. 4. quarta parte. 9. diſt. nu. 38. car. 52.

Appellare non licet ultra bis, in una & eadem cauſa tam a diffinitiua q̃ ab interlocutoria, & hoc reſpectu eiuſdem perſone. ſecus reſpectu aduerſarij qui bis obtinuit quia ipſe etiam poteſt bis appellare, & ſic poſſunt concurrere quatuor appellationes. in. d. uerſi. appellatio, nu. 219. car. 163.

Appellari poteſt ultra bis quando per tertiam ſententiam infertur nouum grauamen, item poteſt tertio de nullitate dici & ſi ſuccumbit in nullitate poteſt iterum appellare. d. uerſic. appellatio. numero. 219. in fi. & 220. car. 163.

Appellare non poteſt confeſſus & conuictus. quid autem ſi eſt confeſſus tantum, uel conuictus tantum. ibidem, numero. 226. car. 164.

Appellatio in factis notorijs non admittitur niſi inferatur cauſa rationabilis. d. uerſi. appellatio. nume. 227. car. 164.

Appellatio non admittitur in crimine falſe monete, nec in crimine raptus uirginis nec in latrone inſigni uel ſeditioſo, nec in crimine leſe maieſtatis, nec ſimonie nec hereſis. ibidem, numer. 228. cum quinq; uerſic. ſeq. car. 164.

Appellare non poteſt condemnatus pro debito publico ſeu fiſcali, niſi q̃n fiſcus tractaret de lucro dicto uerſiculo appellatio, num. 234. car. 164.

Appellare non poteſt officialis alicuius iudicis condemnatus a ſuo iudice. in dicto uer. appellatio. numero. 235. car. 164.

Appellari non poteſt ab interlocutoria de iure ciuili, ſecus de iure canonico. d. uerſic. appellatio, nu. 237. car. 164.

Appellari non poteſt in cauſa ubi agitur de decima ibidem. nu. 238. car. 164.

Appellatio in cauſa poſſeſſorij fieri non poteſt ad effectum retardande executionis, & hoc de iure ciuili, ſecus de iure canonico, item intellige a diffinitiua, ſecus ab interlocutoria & q̃ ſit ratio. ibi. nu. 239. cum tribus uerſi. ſeq. & ſupra uerſi. 7. car. 164.

Appellari poteſt a ſententia ſequeſtri dicto uerſi. appellatio. nu. 241. car. 165.

Appellatio in poſſeſſorio ualet quando aliquis iniuſte & ſine cauſa priuatur poſſeſſione idem quando eſt magni preiudicij. ut quia eſt difficilis probatio in petitorio, & tunc ſuſpendit executionem, ibidem, numero. 245. & ſeq. car. 165.

Appellatio in poſſeſſorio ualet & ſuſpendit executionem quando eius grauamen non poteſt reparari in petitorio, idem quo ad fructus expenſas & intereſſe quia impedit executionem. d. uerſi. appellatio. nume. 243. & ſeq. car. 165.

Appellari non poteſt a iudice retardante cauſam

expedire, ſed ſolum datur recurſus per uiam que rele. dicto uerſiculo appellatio. nu. 90. car. 156.

Appellatio a decreto affirmatiuo non ualet ad effectum impediendi executionem. ibidem. numero. 143. in fi. car. 155. & 252. car. 156.

Appellatio a iure prohibita non ſuſpendit effectum ſententie, niſi appellans allegaret aliquam iuſtã cauſam. ibidem. num. 142. & ſeq. car. 155.

Appellatio in factis notorijs non impedit executionem. ibidem numero. 144. car. 155.

Appellatio iudicis in ſindicatu non impedit executionem. d. uerſic. appellatio. numero. 156. car. 156. & 236. car. 164.

Appellare non poteſt notorie criminoſus. ibidem. numero. 144. car. 155.

Appellatio in poſſeſſorio ualet quando miſſus in poſſeſſionem lucraretur fructus. idem in poſſeſſorio mixto. item quando ſententia eſſet lata dolo iudicis item ſi de poſſeſſorio tractatur per uiam cõtractus ibi nu. 247. cũ tribus ſequen ca. 165.

Appellatio fieri non poteſt ab actu quem quis ſemel approbauit. in. d. uerſi. appellatio. numero. 251. car. 165.

Appellari non licet hodie ab arbitri ſententia in uerſi. appellatio. num. 209. ca. 162. quod limita ut ibi. num. 211. & 213. car. 163.

Appellatur ad iudicem eccleſiaſticum. quando iudex laicus ſimul cum clerico pronuntiat, in. 6. par. 9. diſtinctio. numero. 19. car. 58.

Appellari non poteſt quando creditor agit hipotecaria, & qualiter. in. d. uerſi. appellatio. numero. 252. car. 165.

Appellari non poteſt a decreto aſſiſtentie, idem in omnibus decretis affirmatiuis, ad effectum retardande executionis. ſed poteſt de nullitate dici, que autem ſint iſta decreta. ibidem. numero. 252. & ſupra uerſi. 22. cor. 165.

Appellari non poteſt a pronuntia de aperiendo teſtamento: uel de mittendo ſcriptum heredem in poſſeſſionem, nec a nominatione publici muneris utilitate priuati, ſecus ſi eſt publicam etiam utilitate, quia poteſt appellari. d. uerſi. appellatio. numero. 253. & 254. car. 165.

Appellari non poteſt in cauſis breuioribus & preſertim in regno in cauſis duarum unciarum. ibidem nume. 255. car. 165.

Appellari non poteſt a ſententia excõmunis uel interdicti. ibidem numero. 141. car. 155. & 270 car. 167.

Appellari non poteſt a ſententia abſolutoria lata in cauſa criminali ex mero officio uel ad denuntiam. nec a ſententia torture in caſu quo conſtat per unum teſtem de uiſu & publicam famam. idem in omnibus caſibus requirentibus celeritatẽ, idem in condemnatione lata ſuper actione ad exhibendum. in. d. uerſic. appellatio. numero. 256. cum tribus ſeq. car. 166.

Appellari non poteſt a iuramento in litem de iure ciuili, ſecus de iure canonico. d. uerſi. appellatio. nomero. 269. car. 167.

Appellari non poteſt quando cauſa eſt deciſa per iuramentum delatum uel relatum. nec a correptione Abbatis erga clericum regularem: ſecus in clerico ſeculari. d. uerſi. appellatio. numero. 260. & ſeq. car. 166.

Appellari non poteſt quando cauſa eſt commiſſa per principem appellatione remota. quod qualiter procedat. ibidem. numero. 262. cum duobus. uerſi. ſeq. car. 166.

Appellatio friuola eſt ab omni actu prohibita, immo qui friuole appellat poteſt excõmunicari ut contumax, & patitur tres alias penas, de quibus plene in. d. uerſi. appellatio. nu. 267. car. 166.

Appellari non poteſt a ſententia nulla, nec a mandato facto ꝙ quis in ſua eccleſia reſideat, nec ab actu facto ſecundum leges. ibidem. numero. 271. & 274. & ſeq. car. 167.

Appellatio generalis ab omni grauamine quod poſſet alicui irrogari, non ualet in. d. uerſi. appellatio nu. 273. car. 167.

Appellari non poteſt a iudice iuris diſpoſitionem exequente, niſi inſeratur cauſa rationabilis. ibidem. nu. 275. & 279. car. 167.

Appellari non poteſt a breuitate termini ad probandum in cauſa feudali. d. uerſi. appellatio. nume. 276. car. 167.

Appellari non poteſt a decreto quo quis fuit habitus pro confeſſo ex eo quia noluit ſe examinare ut principalem. ibidem numero. 277. car. 167.

Appellare non poteſt conuictus de furto manifeſto nec is qui fuit punitus de crimine pena legitima, qui confeſſus eſt delictum. ibidem numero. 278. & ſeq. car. 167.

Appellari non poteſt a mandato facto ut quis declaret an ſcriptura ſit ſua, nec a reuocatione delegationis cauſe. ibidem nume. 280. & ſeq. car. 167.

Appellari non poteſt ab eo cui eſt commiſſa cauſa ſecundum eius conſcientiam. quid autem ſi cauſa committatur arbitrio alicuius. d. uerſi. appellatio numero. 282. car. 167.

Appellari non poteſt ab omni actu qui erat a lege commiſſus in poteſtate iudicis & non in neceſſitate. d. uer. appellatio. numero. 283. car. 167.

¶ Appellationum tempora poſſunt abreuiari per iudicem a quo & per iudicem ad quem, & appellatio efficitur deſerta elapſo tempore breuiato. d. uerſi. appellatio. numero. 157. car. 156. & 184.

car.159.&.320.car.170

Appellans quos actus implere debet intra quinquaginta dies ad hoc ut appellatio non efficiatur deſerta.d.uerſi.appellatio.numero.324.car.170.

Appellationis interponende tempus.ſ.decem dierum non poteſt prorogari nec per partes nec per iudicem d.uerſi.appellatio numero.190.car.160.

Appellationum tempora an ſuſpendantur per compromiſſum.d.uerſi.appellatio.numero.186.& &.191.car.160.

Appellationum tempora inducta per conſt.regni.ſ.quinquaginta dierum an ſeruentur quando appellatur ab interlocutoria, & non, ibidem, numero.192.car.160.

Appellatus an poſſit proſequi cauſam appellationis ſi appellans non proſequitur, & infra quod tempus.d.uerſi.appellatio.nume.193.car.160.

Appellatio debet preſentari coram iudice a quo infra decem dies.ſi poteſt eius haberi copia, alias poteſt interponi coram honeſtis perſonis uel coram iudice ad quem, & ibi ponit practicam.in.d.uerſi.appellatio.numero.100.car.151.

Appellatio hodie debet fieri infra decem dies ſiue appelletur a diffinitiua ſiue ab interlocutoria & a quocunq; grauamine etiam extraiudiciali. ſed de iure ſiueſtorum erat breuius tempus, & currunt iſti decem dies a die ſcientie unde eſt tempus utile in principio.ibidem,nume.164.& ſeq.car.157.

Appellatio poteſt fieri etiam poſt decem dies quando ſententia continet grauamen ſucceſſiuum. ibidem numero.166 car.157.

Appellans debet petere apoſtolos infra.30.dies & quando incipiant currere.in.d.uerſi appellatio nu nume.165.& 170.cum duobus ſeq.car.157.& numero.324.car 170.

Appellare debet infra.10.dies is qui deſcribitur in libro collectarum,alias perdit ſuam immunitatem & tenetur ſoluere.ibidem.nu.254.ca.165.

Appellari debet infra decem dies etiam a ſententiis que non tranſeunt in rem iudicatam,ut deuoluatur cauſa ad ſuperiorem.alias ſolum habet locum querela.in.d.uerſi.appellatio.nume.87.car.150.& in uerſi.ſententia.nu.119.car.141.

Appellationum tempora que ſint in appellando. & que in petitione apoſtolorum, & quid ſeruatur de iure communi & quid per conſti.regni.in.d.uerſi.appellatio nume.164.&.169.cum pluribus.uerſi.ſeq car.157.

Appellationum tempora in proſequendo que ſint, ut quid ſeruatur de iure communi, & quid per conſti regni in.d.uerſi appellatio. numero.178. cum tribus uerſi.ſeq.car.158.

Appellationum tempora inducta per conſti.regni non procedunt in curia eccleſiaſtica.ibidem.num.179.car.158.

Appellationum tempora an poſſint de conſenſu partium prorogari.ibidem.nu.185 &.186.ca.160

Appellationum tempora elapſa faciunt in totum perire ius partis.ibidem.nume.187.car.160.

Appellationum tempora quandoq; prorogari petuntur & quandoq; reparari, & qualiter differant iſta duo uerba.d.uer.appellatio nu.188.ca.160.

Appellatione pendente iudex non innouat contra appellantem ſed contra tertium ſic,unde pendente appellatione unius ex reis debendi poteſt alius conueniri d.uerſi.appellatio.nu.137 car.155.

Appellatione pendente poteſt iudex compellere litigantem ad cauendum.ibidem.nu.138.car.155.

Appellatio a diffinitiua ſtatim ligat manus iudicis ante inhibitionem idem pendente decendio dato ad appellandum fallit in multis caſibus in quibus poteſt iudex a quo attemptare appellatione pendente ibidem.numero.135.cum pluribus ſeq.car 154.

Appellatione pendente poteſt patronus qui appellantem preſentauerat in beneficio alium preſentare.& iudex a quo admittit ipſum.ibidem.nu.139 car.155.

Appellatione pendente poteſt capi debitor ſuſpectus de fuga.ibidem.nume.140.car.155.

Appellatione pendente poteſt iudex ponere ſubſtitutum in beneficio in contumaciam beneficiati reſidere nolentis.d.uerſ.appellatio.numero.151.car.156.

Appellatio a diffinitiua poteſt iuſtificari ex nouis actis.ibi nu.124.car.154.quod limita numero.125.&.126.& hanc ultimam limitationem ſublimita ut in nu.127.Ab interlocutoria uerſi.qui appellat non poteſt cauſam ſuam iuſtificare, niſi expreſſis actis non autem nouis, que regula limitatur.ut in nu.128.129.130.131.132.133.&.134.car.154.

Appellatio a ſententia lata in cauſa conuentionis non impedit iudicem procedere in cauſa reconuentionis,de qua tam cito liquere non potuit.4.parte in.6.diſtin.nume.7.car.27.

Appellari poteſt a diffinitiua ſententia etiam ſi iuſte lata fuerit.6.parte in.uerſicu.appellatio.numero.123.in fine.car.154.

Appellatione pendente poteſt iudex ſequeſtrare fructus.ibidem.numero.145.car.155.

Appellatione pendente a ſententia excommunicationis poteſt iudex a quo innouare. & hoc quando ſententia eſt lata.ſecus ſi quis appellat a futuro grauamine quia excommunicatio poſtea lata eſt ipſo iure nulla.ibidem,nume.141.car.155.&270.car.167.

Appellatione pendente poteſt nihilominus carcera‑ tus detineri.ibidem.numero.146.car.155.

Appellatione pendente que eſt friuola & contra le‑ ges interpoſita poteſt iudex innouare & proce‑ dere,quia non ligat eius manus.idem in omni‑ bus caſibus in quibus de iure appellare non licet, ibidem.numero.142.& ſeq.car.155.

Appellatione pendente poteſt iudex reparare at‑ temptata per appellatum.ibidem,numero.150. car.156.

Appellatione pendente poteſt iudex abſoluere ex‑ communicatum item poteſt innouare pro appel lante,item poteſt ſequeſtrare beneficium. ibidem nume.147.cum duobus ſeq.car.155.

Appellatione pendente poteſt iudex attemptare om nia illa que tendunt in faciliorem exitum cauſe appellationis,d.uerſi. appellatio.numero.152. car.156.

Appellatione pendente poteſt fieri taxatio expen‑ ſarum.item poteſt adminiſtrator loci pij cōpelli ad reddendum rationes,ibidem,numero.153.& 154.car 156.

Appellatione pendente poteſt iudex a quo ſtatuere terminum appellanti ad proſequendum qualem autem terminum & aliquid poſſit illum ſtatue re,in d uerſi.appellatio,numero,157,car.156. &.184.car.159.

Appellatione pendente poteſt iudex examinare te‑ ſtes ſenes & ualetudinarios.d,uerſi,appellatio, numero.158,car.156.

Appellatio deſerta an ſicatur per lapſum an‑ ni & ſic primi fatalis,ut poſſit iudex ſententiam exequi an uero debet expectare ſecundum annum in.6.parte.uerſic.appellatio,numero.181.car. 159.

Appellatio deſerta efficitur etiam elapſo termino breuiato ſtatuto per iudicem ad proſequendum ibidem.nume.184.car.159.

Appellans impeditus proſequi an debeat proteſtari de impedimento ut reſtituatur ſibi tempus. d. uerſi.appellatio.numero.180.&.183.car.158. & 159.

Appellans impeditus a iudice qui noluit infra ter‑ minum litteras expedire,poteſt appallationem proſequi ultra terminum decurſum,ibi,numero. 322.car.170.

Appellatione deſerta fit executio ac ſi nunq̄ eſſet ap pellatum.in uerſi.appellatio.numero.155.car. 156.

Appellationem eſſe deſertam quis iudex pronuntiet ibidem numero.155.car.156.&.317.car.170.

Appellari poteſt a ſententia per quam declarat. e appellationem eſſe deſertam.in.d.uerſi.appella‑ tio.numero.155.circa medium car.156.

Appellatione deſerta que practica ſeruatur in regno circa litteras obtinendas & decretum pro execu‑ tione.d.uerſi.appellatio.numero.155.car.156.

Appellatio quando pronuntiatur deſerta non requi ritur citatio partis,ibidem numero.155.in fin. car.156.

Appellationi poteſt renuntiari tacite & expreſſe etiam infra decendies & per dictam renuntiatio‑ nem non poteſt quis ulterius appellare.quod pro bat per plura exempla.d.uerſi.appellatio.nume‑ ro.265.car.166.

Appellationi renuntiare uidetur is qui poſt eam in terpoſitam litigat coram iudice a quo.d.uerſi.ap pellatio.numero.265.car.166.&.330.car.170

Appellatio in cauſa feudali an dicatur deſerta ob non proſecutionem infra quinquaginta dies ſecū dum conſti.regni.in.1.parte.nume.66.car.15.

Appellatio in dubio debet pronuntiari q̄ non ſit de‑ ſerta.d.uerſi.appellatio.numero.316.car.170.

Appellationem eſſe deſertam pōt iudex pronuntia‑ re ex officio abſq; exceptione.in.d.uerſi. appella‑ tio.nume 317.car. 170.

Appellatio efficitur deſerta ob non proſecutionem infra legitima tempora,uel ſi appellans non pre ſentat proceſſum infra quinquaginta dies uerum in ſacro conſilio eſt ſtilus q̄ cauſa reuidetur ex eiſdem actis etiam poſt quinquaginta dies,in.d. uerſi.appellatio.num.319.car.170.

Appellatione deſerta poteſt peti reſtitutio in integrū infra quadriennium per illas perſonas quibus da tur reſtitutio.d.uerſi. appellatio.numero.321. car.170.

Appellatio cenſetur deſerta eo ipſo q̄ appellans li‑ tigat coram iudice a quo.uidelicet, quando facit actum incompatibilem cum appellatione.ibidem numero.265.car.166.&.330.car.170.

Appellatio nō efficitur deſerta ꝑ lapſum quinquagin ta dierū quando appellans fecit ſuam diligentiā & ſtetit per iudicem,ſed ceſſante impedimento de ſeritur ſi non ſollicitat.d.uerſi.appellatio.nume‑ ro.322.&.325 car.170.

Appellatio in cauſis beneſitialibus non efficitur de‑ ſerta per lapſum termini dati a iudice,nec unq̄ eſt deſerta quo ad iudicem.ibidem nu.323.ca.170.

Appellatio an & quando efficiatur deſerta ob non petitionem apoſtolorū.ibidem.nu.324.ca.170.

Appellatio deſerta per decurſa fatalia.nec impetra tione reparari pōt ibi.nu.188.car.160.

Appellatio efficitur deſerta ſi appellans nō cōparet in die ſtatuto ꝑ iudicē ad recipiēdos apoſtolos.& ſi iudex nō uenerit ad locū.in.d.uerſicu.appella‑ tio.numero.326.car.170.

Appellatio cenſetur deſerta eo ipſo q̄ appellans innouat aliquid cōtra aduerſariū,puta ſpoliādo

ipſum, d. uerſicu. appellatio. numero. 328. car. 170.

Appellatio efficitur deſerta eo ipſo quod appellans accipit terminum ad ſoluendum in d. uerſi. appellatio. nume. 329. car. 170.

¶ Apoſtoli hodie ſufficit quod petantur infra quinquaginta dies, nec eſt neceſſe quod petantur inſtanter & inſtantiſſime, ſed ſufficit ſimpliciter in. 6. parte, uer. appellatio. nume. 324. ca. 170.

Apoſtolis qualiter fuit conceſſa poteſtas per Chriſtum in. 3 parte numero. 15. car. 11.

Apoſtoli debent peti per appellantem infra. 30. dies. Et quando incipiant currere, & hoc de iure communi: ſecus per conſti. regni in d. uerſi. appellatio nume. 167. cum quatuor. ſeq. car. 157. Et numero. 324. car. 170.

Apoſtolorum recipiendorum gratia poteſt iudex ſtatuere breuiorem terminum de iure canonico infra quem ſi non petantur, appellatio remanet deſerta in d. uerſi. appellatio, numero. 173. car. 158.

Appoſtoli cuius expenſis dari debeant appellanti, ibidem numero. 174 car. 158.

Apoſtolorum plures dicuntur eſſe ſpecies in materia appellationis, ibidem, numero. 175 car. 158.

Apoſtoli unde dicantur d. uerſi. appellatio, numero. 176. car. 158.

Apoſtoli an ſint petendi in appellatione extraiudiciali, ibidem, numero. 177. car. 158.

Appoſtolica lex preferetur legi ciuili in deciſionibus cauſarum in. 3 par. numero. 52. car. 13.

¶ Arbiter qui poterat etiam procedere ut arbitrator ſi incipit procedere ut arbiter & poſtea in ordinate proceſſit, an ualeat proceſſus. 4. parte, in 9. diſt. numero 77. car. 55.

Arbitrorum tres dicuntur eſſe ſpecies, & qui ſunt, 4. parte 14. diſt. numero. 2. car. 62.

Arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. 6. parte, in uerſi. confeſſio, numero. 29. in fi. car. 120.

Arbiter & arbitrator quomodo differunt. 4. parte, 14. diſt. numero. 2 & 3. car. 62.

Arbitri ſi ſint plures an poſſit unus ſine alio procedere, in. 4. parte. 5. diſtin. nume. 25 in fi. car. 25.

Arbitri iuris quam poteſtatem habent ordinariam an delegatam, & ad quem appellatur ab illis. quarta parte. 6. diſt. numero. 11. carte. 37. & uerſi. appellatio. numero. 211. & ſeq. car. 162.

Arbitramentum eſt quedam tranſactio. 4. parte. 14. diſtin. numero. 3. car. 62.

Arbitri poſſunt eligi per iudicem quando partes ſint diſcordes. 6. parte. uerſi. compromiſſum, numero. 11. car. 114.

Arbiter iuris quis dicatur. 4. parte. 14. diſt. nume. 3. & 4. car. 62.

Arbitrorum ſententia an & quando ſit emologabilis, & an producat actionem, & an ab ea appelletur & quid in arbitratore uel arbitro iuris & de intellectu. l. cum antea. C. de arbi. uerſi. appellatio, numero. 203. & ſeq. & 207. car. 161. & 162.

Arbitri electi ſecundum regiam pragmaticam dicuntur arbitri iuris Et qualiter ab eis appelletur Et ad quem d. uerſi. appellatio. nu. 212. car. 162

Arbitrorum ſententie hodie in regno poſſunt reuideri per iudicem loci per uiam reclamationis d. uerſi appellatio numero. 213. car. 163.

Arbitri eliguntur quando epiſcopus litigat cum ſuo ſubdito & ab eis appellatur ad papam d. uerſic. appellatio numero. 253. car. 168.

Arbiter poteſt ſibi eligere locum: ubi curiam regat, honeſtum tamen, in. 6. parte uerſi. ſententia nume 58. car. 1_0.

Arbitratoris & non arbitri ſententia ſubiacet reductioni ad arbitrium boni uiri in. 6. par. uerſi. appellatio. nu 206. car. 162.

¶ Argumentum a contrario ſenſu non ſumitur in libellus feudorum in 3 parte numero 68. car 15.

Argumentum a contrario ſenſu dicitur coniectura & ſub auditus intellectus. ibidem. numero. 68. car. 15.

Argumentum ſummitur a contrario ſenſu in ſtatuto diſponente ſuper caſu non prouiſo a iure communi in. d. 3 par. numero. 53. car. 18.

Argumentum de perſonis ad res & e contra ualidum eſt. 4. parte. prima. diſt. numero. 19. car. 22.

Argumentum de pacto ad ſtatutum ualet; ſed limitatur in. 4. parte. 16. diſtin. numero. 45. & 50. car 67.

¶ Articulus repulſe dicitur impertinens in articulis principalibus, Et ideo non debet admitti niſi ex ſola cauſa inimicitie. 6. parte, uerſi. repulſa. numero. 7. car. 131.

Articulus de proprietate an admittatur quando poſſeſſorio retinende agitur. in 7. diſtinctio. numero. 18. car. 45.

Articuli poſſunt preſentari etiam die quo curia non regitur dummodo non ſit dies feriatus & poſſunt preſentari ſcholaſticorum magiſtro ſine iudice. & an debet dari eorum copia parti, 6. parte. uerſi. poſitiuo numero. 12. car. 118.

Articulus. poſitio, Et capitulum, qualiter differant inter ſe. in d. uerſi. poſitio numero. 1. cum tribus ſeq. car. 117.

Articuli & poſitiones ſunt in eodem termino in caſis ſummarijs. d. uerſicu. poſitio. numero. 3. car 117.

Articulans nō cenſetur fateri illud quod narrat in

articulis ſecus in poſitionibus.d.uerſi.poſitio numero.4.car.117.

Archidiaconus abſente epiſcopo eſt uicarius epiſcopi a lege.4.parte.5.diſt.numero.6.car.31.

Aromatarius miſcens farinam fabarum in cera poteſt puniri per iudicem eccleſiaſticum etiam.4 parte.11.diſt.numero.27.car.58.

¶ Aſſiſtentia uigore inſtrumenti quando & qualiter petatur,& que actio cenſeatur intentata.& quis ſit eius effectus.6.parte.uerſi.inſtrumentorum productio.numero.12.&.13.car.122.

Aſſiſtentia contra tertium poſſeſſorem petitur conditione ex.l.fi.C.de acqui.poſ.& pōt peti uſque ad.30.annos. ſecus quando agitur hipotecaria 4 parte.in.7.diſt.numero.47.car. 47.

Aſſaſſinus clericus ipſo iure cenſetur degradatus:& punitur per iudicem laicum.4.parte.9.diſt.numero.48.car.59.

¶ Attemptata reuocantur per uiam querele in caſu quo non ligantur manus iudicis per appellationem.6.parte.uerſi.appellatio.numero.88.car.150.

Attemptata pendente appellatione iuditiali aliter reuocantur ꝙ in extraiuditiali.d.uerſi.appellatio nume.313.car.169.

Attemptata ut reuocentur eſt neceſſe ꝙ appellatio fuerit intimata parti & iudici, quia attemptata ab ignorantibus non reuocantur, & reuocatio debet fieri parte citata.d.uerſi.appellatiō.nume.314 car.169.

Attemptatorum reuocatio poteſt peti uſq; ad concluſionem in cauſa ibidem.314.car.169.

Attemptatorum reuocationem petens non repellitur per exceptionem excommunicationis:nec per exceptionem proprietatis.d.uerſi.appellatio.numero 315.car.169.

Attemptans appellatione pendente tenetur ad reſtitutionem fructuum.ibidem.315.car.169.

Attemptata petuntur reuocari altero de duobus modis.ibidem.numero.315.car.169.

¶ Autor laudatus quis dicatur, & ad quem effectum denuntiatur ſibi lis.& quando & quo tēpore litis,laudare debet.6.parte.in uerſi.autoris laudatio. numero.1.&.3 car.107.

Autor quando eſt laudatus in iuditio & datus terminus ad denuntiandum, an interim debeat in cauſa ſuperſederi.d.uerſi.autoris laudatiō.numero.4.car.107.

Autorem autoris ſui an poſſit quis laudare.& an teneatur ſibi de euictione ſine ceſſione.d.uerſi.auctoris laudatio.numero.5.car.107.

Autor laudatus an poſſit ex ſua perſona declinare forum ꝙ non.in.d.uerſi.autoris laudatio.numero.6.car.107.

Autori laudato qualiter fiat denuntiatio & an teneatur ſubminiſtrare expenſas pendente iuditio ante rem euictam.in.d.uerſi.autoris laudatio.numero.7.&.8.car.107.

¶ Bannum hodie equiparatur pene relegationis.in 4.parte.in.2.diſt.in numero.7.& procedit hoc quando bona non publicantur,alias ſecus.ibidē.numero.8.in.fi.car.28.

Banna que faciunt officiales in principio officii an ſine ſufficientia ut iudex poſſit inquirere in caſibus a iure non permiſſis.in.6.parte.uerſi.inquiſitio.numero.27.car. 79.

Banna que faciunt officiales ſub pena torture an ualeant.6 parte.uerſi.tortura.numero.1.in.fi.car.132.

Bannum an dicatur ſententia diffinitiua uel interlocutoria.uerſi.ſententia.numero.26.car.136.

¶ Baro in terra demanii regis poteſt exercere iuriſditionem inter ſuos ſubditos ſine licentia officialis illius loci ſecus in terra baronis.in.6.parte uerſi citatio.nume.38.car.97.

Barones omnes habent iuriſditionem in baronia ſua.4.parte.in.5.diſt.numero.9 in fi.car.31.

Barones huius regni habent iuriſditionem reſeruatam a rege cum priuilegio primarum & ſecundarum cauſarum, & ideo reuocant prorogationes factas per eorum uaxallos in alios iudices.4.parte.12.diſt.numero.20.car.61.

Baro non poteſt exigere iuramentum fidelitatis a uaxallis ſine mandato uel litteris,alias priuatur feudo.6.parte.uerſi.iuramentum,numero.17.car.125.

Barones indebite angariant uaxallos ſine ſalario tam in perſona quam in bonis.6.parte.in uerſi.executio,numero.22.in fi.car.173.

¶ Bona uacantia applicantur fiſco, & ſi comparet contradictor audiri debet.& dari ſibi copia defenſionis ſeu inquiſitionis,uerſi.inquiſitio numero 15.car.78.

Bona uxoris non poſſunt capi pro debito uiri & e contra,fallit quando mulier tranſit ad ſecunda uota non reddita ratione quia poſſunt bona ſecundi uiri capi pro debito tutelari uxoris.6.parte uerſi,executio,numero.37.car 174.

Bonorū poſſeſſio carboniana uel uētris nomine quū eſt agnoſcēda debet citari aduerſarius incerti per proclama.6 parte,uerſi.citatio,num.50.car.101.

¶ Cauſa in iuditio deducta eſt nutrita ipſius iuditii.in.2.parte numero.10.&.14.car.4.

Cauſe diſcuſſio diſſert ab ipſa cauſa.in.2.parte.numero.11.ca.3.

Cauſa in iuditio deducta dicit a caſu, ſed cauſa quę ponit pro ratione alicuius rei,dicitur a caos.in.2.parte.nu.17.car.4.& ſecunda parte nu.53.c.74.

Cauſa accidentalis que ſit. in. d. 2. par. numero. 29 car. 6.

Cauſa finalis uniuſcuiuſq; actus eſt principale hominis intentum actum illum facientis.in.d.2.par nume.33.car. 6.

Cauſe formali iudiciali an partes renuntiare poſſint.ibi.numero.37.car.7.

Cauſa ciuilis que dicatur & que criminalis.4. parte.prima diſt.numero.1.&.2.car. 20.

Cauſa criminalis dicitur quando pena uenit irrogan da in corpus,uel pena pecuniaria fiſco. in. d. 4. parte.prima.diſt.nume. 9.car. 21.

Cauſa criminalis etiam dicitur ubi agitur de tutore ſuſpecto ibidem numero.10.car.21.

Cauſa dicitur ciuilis non criminalis ubi agitur ad priuationem officij.fallit ubi iſta pena priuationis eſſe ordinaria inducta per ſtatutum.in. 4. parte.in prima. diſtinctio. numero. 20. & 21. car. 21.&.22.

Cauſa dicitur ciuilis ubi agitur de adulterio a ſolam ſeparationem thori.in. d. prima diſtin. numero. 22.car.23.

Cauſa an dicatur ciuilis quando agitur de crimine per uiam inquiſitionis.ibidem nume.23.car. 23.

Cauſa ciuilis dicitur quando opponuntur crimina contra teſtes ad repellendum a teſtimonio.ibidem nu.25.car.23.

Cauſa ciuilis eſt quando pena applicatur fiſco ex contractu,ſecus ſi ex delicto.quarta parte prima diſtinctio.numero. 27.car. 23.

Cauſe criminales in quibus differant a ciuilibus.ibidem.numero.29.cum pluribus ſeq.car.23.

Cauſe mixte que dicatur, & an regia pragmatica diſponens q in cauſis ciuilibus uel mixtis proceditur ſine figura iudicij habeat locum ubi pena applicatur fiſco & parti.d.prima diſt. numero. 63. & 65.car.16.27.

Cauſa capitalis que dicatur & que non capitalis. in.4.parte.2.diſtin.numero.1.cum pluribus ſeq. car.27.

Cauſe meri & mixti imperij an & quando poſſint delegari.in. 4.parte.in.5. diſtin.numero. 53. & 54.car.35.

Cauſe ſpirituales reperiuntur ciuiles & criminales, & que dicantur.in. 4.parte. 13. diſtin. nume. 2. cum pluribus ſeq.uſq. ad finem.car. 61.

Cauſe ſpiritualibus annexe que dicantur.d.13.diſtinctio.numero.6.car. 62.

Cauſa ſpectans ad ordinarium ſi eſt alteri delegata per principem cenſetur ordinarius priuatus iuriſditione ſuper illa cauſa,& aduocata per principem.in tantum q etiam ſi moriatur delegatus non reuertitur cauſa ad ordinarium.in.4.parte. 16 diſt.numero.28.car.65.

Cauſam ceptam coram ordinario non poteſt inferior a principe ad ſe aduocare.dicta. 15.diſtinctio.numero.28 in fi. car.65.

Cauſa ſi eſt commiſſa per ſuperiorem decidenda infra tres menſes.an illis elapſis dicatur perempta inſtantia.in.5.parte.nume.21.car. 71.

Cauſa que dicatur,& unde dicatur.& in quo differt a lite,controuerſia,negotio,& occaſione.5.parte.numero.52.cum duobus ſeq car. 74.

Cauſa reconuentionis debet una eadem ſententia terminari niſi primo liqueret de una cauſa quia poteſt unam tantum diffinire iudex,& procedere in cauſa etiam ſi appelletur.in.4.parte. 6. diſt. numero.6.car.36.

Cauſa dilationis finita.finitur ipſa dilatio. in. 6. par.uerſi.dilatio.numero.112.car. 153.

Cauſe ſummarie quot modis dici poſſunt. 4. parte 9.diſt.numero.2.car. 49.

Cauſam committere ſummarie ſolus princeps poteſt,& non inferior ibidem.car.49.

Cauſam committi ſummarie ſupplicans,ſi princeps dicit. Audiat talis & iuſtitiam faciat an uideatur impetraſſe ſummarie.ibidem.num 3.car. 49.

Cauſe ciuiles in regno omnes ſunt ſummarie, & ideo procedit libellus ineptus.in.d nona diſt.numero.9.car. 50.

Cauſa ciuilis in regno poteſt incipere ab articulis.ibidem.numero.13.&.6.parte.uerſi.poſitio.numero.3.car. 50.

Cauſa principalis quando eſt ſummaria omnes eius articuli ſunt ſummarij.in.d.nona diſt,num. 34.car.52.

Cauſa ſummaria ab ordinaria quomodo cognoſcatur.d.9.diſt.numero.35. car. 52.

Cauſa ſummaria eſt omnis cauſa eccleſiaſtica ubi agitur de electione, prebenda, ſeu alio beneficio eccleſiaſtico,quod quando procedat.ibidem. numero.36.car.52.

Cauſa poſſeſſorio dicitur ſummaria, & quomodo hoc intelligatur & an in ea requirantur plene probationes & alie ſolemnitates.in.4 par.6. diſt. nu.28.car.40 &.9.diſt.nu.37.car.52.

Cauſa ſummaria an & quando requirat plenas & quando ſemiplenas probationes.in.d.nona diſt. nume.40.car. 52.

Cauſa uſurarum dicitur ſummaria in curia eccleſiaſtica.ibidem numero.44.car. 52.

Cauſa omnis contra confeſſum eſt ſummaria.d.nona diſtin.numero.47.car. 53.

Cauſa contra religioſos eſt ſummaria, dicta nona diſtin.numero.48.car. 53.

Cauſa que agitur de monacatu eſt ſummaria. ibidem.numero.49.car.53.

Cauſa ſummaria ſi fuit per partes agitata via

ordinaria an uideatur eſſe receſſum a uia ſummaria de conſenſu partium.ibidem numero. 75. & 76.car.54.

Cauſa ſummaria non requiritur concluſionem. in 4.parte.9.diſt.numero.18.car.51.

Cauſa que in curia mercatorum uentilatur dicitur ſummaria.in.d.9.di.numero.42.car.52.

Cauſa matrimonialis eſt ſummaria.ibi, numero. 50.car.53.

Cauſa reſtitutionis dotis ſummaria dicitur in.d.9. diſtin.numero.51.car. 53.

Cauſa ſummaria dicitur. quando ad decimas agitur.in.d.9.diſtin.numero.52.car.53.

Cauſa omnis executiua eſt ſummaria.in. dicta. 9. diſtinctio.numero.53.car. 53.

Cauſa dicitur ſummaria quando preſentatur inſtrumentum ſecundum formam ritus magne curie in Regno in.d.nona diſtin.nu.54.ca.53.

Cauſa omnis que contra abſentem agitur ſummaria dicitur.in.d.9.diſtin.nume.55.car.53.

Cauſa dicitur ſummaria quando tertius comparet ad impediendam executionem in.d.9.diſt.nume. 56.car.53.

Cauſa ſummaria dicitur ubi agitur ad exibendum. in.d.9.diſtin.numero.58.car. 53.

Cauſa dicitur ſummaria quando agitur contra tributorum debitores in.d.9.diſtin.nu.59.car.53.

Cauſa ſummaria dicitur quando agitur contra gabellarios indebite exigentes in.d.9.diſt. numero. 60.car.53.

Cauſa eſt ſummaria quando mittitur in poſſeſſionem ex primo decreto in.d. 9.diſt.numero. 61. car.53.

Cauſa dicitur ſummaria quando agitur an actio ex teſtamento preponatur actioni preiudiciali in dicta.9.diſtin.nume.63.car. 53.

Cauſa ſummaria dicitur ubicunq; de ſalario ſeu mercede laboris agitur.ubi ſupra nu.70.ca.54.

Cauſa eſt ſummaria quando agitur de probando impedimento ad obtinendam ſecundam dilationem.in.d.9.diſt.numero.71.car.54.

Cauſa dicitur ſummaria quando agitur de leuibus criminibus & delictis in.d. nona diſt.numero. 72.car.53.

Cauſa ſummaria dicitur quando legatarius petit ſatiſdationem ab herede.ubi ſupra numero. 62. car.54.

Cauſa ſummarie expeditur.ubi de crimine leſe maieſtatis agitur in.d.nona diſt.nu.73.car.54.

Cauſa dicitur ſummaria.quando examinantur teſtes ad perpetuam rei memoriam. in. dicta.nona diſtinctio.numero.64.car.53.

Cauſa ſummaria dicitur quando agitur de dando tutore uel curatore pupillo per iudicem in.dicta. 9.diſtinctio.numero.74.car.54.

Cauſe breuis: & caſe naufragorum ſunt ſummarie. Que autem dicantur cauſe breues ſiue modice, & que magne. 9.diſtinctio. numero. 65.& 66.car.53.

Cauſe pauperum & miſerabilium perſonarum ſunt ſummarie, & expediuntur de plano & ſine ſolutione ſportularum. Item miſerabiles perſone trahunt aduerſarios ſuos coram imperatore , & et laicos coram iudice eccleſiaſtico , dicta nona diſtinctio.numero.68.car. 54.

Cauſa ordinaria an poſſit fieri ſummaria de conſenſu partium.ibidem.numero.82.car.55.

Cauſe ardue & ſubtiles non ſunt groſſis iudicibus & imperitis committende.in ſexta parte.uerſiculo appellatio.numero.58.car.148.

Cauſa materialis que dicatur.in.2.par.numero.16. car. 5.

Cauſe ſeptem conſiderantur in iudicijs. in ſecunda parte numero.15.cum pluribus ſeq.car.4.

Cauſa materialis in ſententia conſideratur in.6.parte uerſi.ſententia nume.45.car.138.

Cauſa efficiens que dicatur 2.parte. numero.20. car. 6.

Cauſa formalis que dicatur & que ſubſtantialis. ibidem.numero.21.& 25.car.6.

Cauſa formalis in ſententia conſideratur & poteſt tripliciter conſiderari.in. 6.parte.uerſi.ſententia. numero.58.car.139.

Cauſa formalis conſideratur in ſententia reſpectu litigantium & hoc multis reſpectibus.ibi. nume. 74.car.141.

Cauſa formalis in ſententia pricipaliter conſideratur multipliciter.ibi.numero.82.83.84.85.86. 87.& 88.car.141.

Cauſa naturalis que dicatur tam in iudicijs q̃ in alijs actibus ibidem.numero.28.car.6.

Cauſa finalis que dicatur,maxime in iudicijs, in. 2. parte.numero.30.cum quatuor uerſi.ſeq.car. 6.

Cauſa finali ceſſante ceſſat effectus.2.par. nu. 30. &.32.car. 6.

Cauſa finalis dicitur proprie cauſa non autem alie cauſe, & eſt cauſa omnium cauſarum. in. 2. parte numero.34.car.6.

Cauſa finalis alicuius actus poteſt tolli per partes in.2.parte.numero.44.car.7.

¶ Canonicus qui fuit primo creatus prefertur alij in prohe.numero.9.car.3.

Canon idem eſt quod regula , inde ius canonicum, quaſi regulatum , in .3. parte. numero. 56. car. 14.

Canon prefertur dicto ſanctorũ & theologorũ in deciſionibus cauſarũ.fallit ubi dictũ alicuius ſancti eſſet munitũ autoritate noui uel ueteris teſtamẽti

in.3.parte.numero.59.car. 14.

¶ Capitulum eccleſie an & quando reſtituatur in integrum.in 6.parte. verſi. appellatio, numero. 72.car.148.

Capitulum ſede vacante ſuccedit in iuriſditione ordinaria. ſecus in delegata .4. parte. quinta diſt. numero.58.car.35.

¶ Capitulum eſt nomen generale & poteſt poſitionem & articulum comprehendere.in.6.par.verſi.poſitio.nu.2.car.117.

¶ Captura perſone in ciuibus an quando poſſit fieri & quid in criminalibus.in.6.parte. verſi.citatio numero.49.cum duobus ſeq.car.98.

Capi poteſt perſona pro executione ſententie ut in dicit bona ſua.in.6.parte verſi.executio.numero 20.car.172.

Capi poteſt homo vilis per iudicem ut ſit carnifex ſeu executor ſententie criminalis.item poteſt iudex capere unum de carceratis.item poteſt capere animal vel currum alienum ut cum eo ducatur reus ad ſupplicium.in.d.verſi.executio.nume. 21.&.22.car.172.

Capi an poſſit per iudicem iumentum alienum vel currus vel nauis pro mittendis victualijs in exercitum vel pro alio ſeruitio publico. in. 6. parte verſi.executio nume.22.car.173.

¶ Carceratus condemnatus ſi appellat poteſt nihilominus detineri & ſi eſt mittendus ad ſuperiorem debet mitti cum cuſtodibus ad expenſas ipſius carcerati in.6 parte verſi. appellatio, numero.146 car.155.

Carceratus an & quando ſit ſub fideiuſſoribus relaxandus in criminalibus.in.6.par.verſi. ſatiſdatio.numero.8.ca.119.

¶ Capitalis cauſa dicitur ex ſola aptitudine pene in.4 parte in prima diſt.num.31.car.14.& in.2 diſtin.nu.4.car.23.

Capitalis cauſa que dicatur & que non capitalis. in.4 parte.2.diſt.numero. 1.cum pluribus ſeq. car.27.

Capitalis ſeu capitis pena a lege vel ſtatuto impoſita de minori intelligitur.in.4.par. 2.diſt. nu. 3.car.28.

¶ Cautela quomodo poterit reſpondere debitor a quo petitur pecunia mutata quando non poteſt probare reſtitutionem.in.6.parte verſi. confeſſio numero.26.car.120.

Cautela libellanti.ut in eodem libello poſſit petere eſtimationem & ſatisfectionem iniurie in.4.parte.1.diſtintio.numero.13.car. 22.

¶ Calculatores poſſunt ferre ſententiam parte non citata.in 6.parte.verſi.citatio.numero.21. car.96.

¶ Campana quot ſigna importet, & quod importet vim citationis, & quid in die veneris ſancta in qua non pulſantur campane an poſſit citari univerſitas ad ſonum tabelle.in.6.parte.verſi.citatio.numero.91.92.& 93.car.101.

¶ Calumniator etiam nemine accuſante poteſt ex officio iudicis inquiri & puniri per iudicem.6.parte.ver.inquiſitio.nu.128.car.90.

Cerimonie dicuntur ſacrificia iudeorum.in .3. parte numero.46.car.13.

Citatio eſt fundamentum ordinis iuditiarij , & ab ea incipit iuditium in.6.parte.verſi.citatio.num. 1.car.94.

Citatio per edictum an poſſit fieri per delegatum.4 parte.5.diſtin.nu.45.car.34.

Citatio omiſſa reddit actum iuditij ipſo iure nullum in.4.parte.15.diſtin.nu.10.car. 64.

Citari debet unuſquiſq; pretendens intereſſe in iuditio alias non valet actus qui ſit ſine citatione partis.6.parte.verſi.citatio.numero 2 car. 94.

Citatio eſt de iure naturali & non poteſt omitti etiam per principem.ibidem.numero.2.car.94.

Citatio nō requiritur de eo qui etiam ſi preſens eſſet non poſſet actum impedire.d.verſi.citatio.nume. 3.car.9.

Citatio partis an requiratur in liquidatione inſtrumenti.ibidem numero.6.car.95.

Citatio non requiritur in exigendis tributis collectis & datijs nec in actibus qui expediuntur ante citationem in cauſa principali ut in concedenda venia in.d.verſi.citatio.numero 4.& 5.car.95.& 9.diſtin.numero.59.car.54.

Citatio partis an requiratur in ſententia principis, & quid in ſententia ſacri conſilij.6.parte.verſiculo citatio.numero.7 car. 95.

Citari an debeat is qui eſt preſens in iuditio vel ſaltem certiorari.in.d.verſi. citatio. numero. 9. & 10.car.95.

Citatus ob unam cauſam ſi comparet an teneatur reſpondere pro alia ibidem.numero.10. car. 95.

Citatio non requiritur in proceſſu faciendo contra debitorem ſuſpectum de fuga,item ubi periculum eſt in mora.item in ſententia lata pro abſente in cauſa criminali & ubi proceditur ſine figura iuditij in.d.verſi.citatio.numero.11. cum tribus. ſeq.car.95.

Citatio partis non requiritur in actu qui ſit ultima die termini. ibidem numero.15.car. 95.

Citatus ſi ſtatim aſcendit equum & receſſit, vel dixit nolle comparere non eſt ulterius citandus, in.d. verſiculo citatio. numero. 16. carte. 96.

Citatio partis non requiritur in probatione que concludit ſoli iudici.in.d.verſi. citatio, numero.17. car.56.

Citatio non requiritur in actu expediendo ſecundum conſcientiam.d.uerſic.citatio.numero.18.car.96.
Citatio partis an requiratur in iuramento deferendo ſuper taxatione uel ſuper liquidatione rerum ablatarum ſecundum formam l.ſi quando.C.un de ui.in.d.uerſi.citatio.num.22.car.96.
Citatio eius de cuius preiuditio principaliter non agi tur ſed per conſequentiam non requiritur.d.uer.citatio num.27.&.29.car.96.
Citatio eſt iuris naturalis in.4.parte,diſtin.9.numero.5.car.49.
Citatio non requiritur ubi certum eſt aduerſario nul lam competere defenſionem.6.parte,uerſi.citatio numero.34.car.96.
Citatio eius qui latitat ne citetur non requiritur.d.uerſi.citatio.num.33.car.96.
Citatio tertij poſſeſſoris non requiritur in captura facienda uigore pacti de capiendo cum conſtitutione precarij.d.uerſi.citatio.num.35.car 96.
Citatus coram iudice incompetenti de iure communi non tenetur comparere.ſecus ſi erat competens de iure communi ſed poterat ex priuilegio declinari d.uerſi.citatio.num.36.car.96.
Citatio an poſſit fieri per iudicem extra ſuum territorium.ibidem.num.37.car.97.
Citatio poteſt per iudicem committi famulo ſuo uel cuilibet:immo etiam ipſi principali litiganti,& quid ſeruatur in regno,d.uerſi.citatio.nu.40.&.41.car.97.
Citatio in ſcriptis non committitur in regno niſi habenti publicum offitium.in.d.uerſi.citatio.nume.41.in fine,car.97.
Citatio poteſt fieri per actorum manum & per ipſum iudicem iudicialiter monentem:que monitio eſt magni effectus.ibidem.numero.42.&.43.car.97.
Citationum ſex reperiuntur eſſe ſpecies.d.uerſi.citatio.num.44.car.97.
Citatio requirit tria extrema ſcilicet commiſſionem iudicis:executionem nuntij:& relationem dicto uerſi.citatio.num.45.car.97.
Citatio in ciuilibus ualet ſine commiſſione ex generali conſuetudine.in.d.uerſi.citatio.nume.45.&.48.car.97.⁊.98
Citatio realis non poteſt fieri ſine commiſſione iudicis.ibidem.nu.51.car.98.
Citatio debet continere certum diem:& certum locum comparendi.fallit in delegato citante. An autem ualeat citatio ſine certo die,& an requiratur hora in qua debet comparere.d.uerſic.citatio.num.53.&.54.car.98.
Citatio uerbalis que dicatur:& que debet continere,ibidem.num.52.car.98.
Citatus quantum tempus habeat ad comparendū:& quid ſeruatur in Regno.in.d.uerſi.citatio.numero.55.&.56.car.98.&.99.
Citatio an debeat continere cauſam:& an ualeat ſi ne cauſa.ibidem.num.57.car.99.
Citatio ad audiendam intentionem curie non ualet.ibidem.num.58.car.99.
Citatio ad reſpondendum petitioni porrigende an ua leat:& quid ſi petitio non porrigatur in illo die citationis dicto uerſi.citatio.nu.59.car.99.
Citatio an & quando debeat continere uerbum peremptorie.ibidem.num.60.car.99.
Citatio regulariter non requirit ſcripturam;quia poteſt committi uiua uoce fallit in ſeptem caſibus,in quibus non ualet ſine ſcriptura.ibidem.nu.62.car.99.
Citatio per literas quid debet continere ut ualeat.d.uerſi.citatio.num.61.car.99.
Citatio per edictum qualiter fiat,& in quibus caſibus fieri poteſt.in.6.parte.uerſi.citatio.num.63.cum pluribus ſeq car.99.
Citatio per edictum quanto tempore debet ſtare affixa in loco ubi affigitur.d.uerſi.citatio.num.77 car.100.
Citatio per proclama que dicatur,⁊ in quibus caſibus fieri poteſt.in.d.uerſic.citatio.num.78.cum pluribus ſeq.car.100.
Citatio per proclama contra certam perſonam in quo loco debet fieri in.d.uerſi.citatio.numero.80 car.100.
Citatio per edictum uel proclama ſemper poteſt fieri quando aduerſarij ſunt incerti.in.6.parte,uer.citatio num.90.in fi.car.101.
Citatio per campanam ſeu tubam in quibus caſibus locum habet ibidem.num.91.car.101.
Citatio debet fieri ad inſtantiam partis non autem motu proprio iudicis.fallit quando iudex uideret perire inſtantiam dicto uerſi.citatio.numero.94.car.101.
Citatio ut quis compareat die lune,martis,& mercurij,an ſit una uel plures.d.uerſic.citatio.nu.95.car.101.
Citatio generalis ad totam cauſam ut quis compareat ſingulis diebus ⁊ horis uſq; ad ſententiam an ualeat.in.d.uerſi.citatio.nu.96.car.101.
Citatio facta die feriato non ualet,etiam ſi fieret ut compareat die non feriato.d.uerſi.citatio.nu.97 car.101.
Citatio an ualeat quando dies termini cadit in diem feriatum.& an teneatur citatus tunc comparere die ſequenti uel precedenti ibidem.numero 98.&.101.car.102.
Citatio die feriata ualet pro tali cauſa que pōt die feriata expediri.in uer.citatio.num.99.car.102

Citatio poteſt fieri per principem in die feriata ad honorem dei.ibidem.num.100.car.102.

Citatio in quo loco debet fieri per nuncium, & an poſſit fieri domi, & in qua domo, & quid in apoteca uel ſtabulo.dicto uerſi. citatio.numero.102 car.102.

Citatio quando eſt commiſſa ut fiat perſonaliter uel in domo, quid debet ſeruare nuntius ut citatio ualeat.in dicto uerſic.citatio, numero.105. car.102.

Citatio an poſſit fieri in eccleſia d. uerſi. citatio.nu. 106.car.102.

Citatio ubi debet fieri quando citandus non habet certam domum.ibidem.num.107.car.103.

Citatus in quo loco tenetur comparere & quot requiruntur ad hoc ut locus ſit habilis ad comparendum, & arctet citatum. ibidem.nu.108.car.103.

Citatio non requiritur eius qui appellauit ab interlocutoria.unde iudex a quo poteſt procedere uſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiue, eo aliter non citato.in.6.parte.uerſi.appellatio.num.135 in fi.car.154.

Citatio heredis uel alterius non requiritur, quando datum eſt arbitrium & poteſtas executori teſtamenti diſtribuendi ad pias cauſas:ſeu eligēdi pauperes.in tali electione.in ſexta parte.uerſi. citatio. num.19.car.103.

Citatio quando iudex miſit aptos ad menſurandum agros uel ad aliquam differentiam uidendam per aſpectum loci in relatione dictorum expertorum non requiritur nec preſentia.licet in electione eorum requiratur. ibidem. numero.20. car.96.

Citatio non requiritur quando eſt examinandus teſtis & eius dicto neceſſario eſt ſtandum. ibidem. numero.25.car.96.

Citatio non requiritur quando aliquis eſt condemnatus ad expenſas propter contumatiam.ibidem num.31 car.96.

Citatio a quo iudice poſſit fieri. ibidem numero.36. car.96.

Citatio per quem debeat fieri. ibidem. numero.39. car.97.

Citatio realis importat capturam perſone, ibidem. numero.49.car.98.

Citatio realis poteſt fieri etiam in ciuilibus quando debitor eſt ſuſpectus de fuga.ibidem.numero.50. car.98.

Citatur per edictum ille qui perſonaliter non reperitur & non habet certam domum.ibidem.nu.64. car.100.

tatur per edictum ille qui doloſe latitat. & impedit ne citatio uerbalis uel per literas poſſit ad eū peruenire.ibidem.num.65.car.100.

Citatur per edictum etiam ille qui degit in loco qui non eſt ſecurus propter guerras uel inimicitias uel alio modo.ibidem.nu.66.car 100.

Citatio quando fieri non poteſt quia ſtat clauſus in domo ſua & non patitur ſe uideri ne poſſit citari.tunc poteſt affigi edictum in ianua domus ſue & perinde habetur ac ſi perſonaliter citatus eſſet ibidem.num.67.car.100.

Citatio poteſt fieri per edictum qñ actus fiendus habet contradictores incertos. ibidem.numero.70. car.100.

Citatio per edictum ſecundum conſtitutiones Regni ibi.num.69.car.100.

Citatio per campanam fit quando eundum eſt ad bellum & que ſigna importet ſonus campane. ibidem.num.93 car.101.

Citatio quando res agitur inter duos litigantes non debet fieri proprio motu iuditis. ſed ad inſtantiā partis & quando fit citatio ad ſententiam. ibidem num.94.car.101.

Citatio que cadit in diem feriatam ualet in Regno. & citatus debet comparere die ſequenti.ibidem numero.101.car.102.

Citationis relatio poteſt fieri per nuntium ſoli notario actorum abſq; preſentia iudicis.ibidem.nu.48 car.98.

Citatio in caſibus in quibus lex permittit fieri per proclama, in illis etiam poteſt fieri per edictum a fortiori.ibidem.nu.76.car.101.

Citari debet pars quando producuntur inſtrumenta uel ſcripture in iuditio alias non probant. in ſexta parte.uerſi. inſtrumentorum productio. numero.15.car.123.

Citatus ad maius tribunal excuſatur in curia minorum. in ſexta parte. uerſic. contumatia, nu.4. car.104.

Citatio partis non requiritur quando appellatio pronuntiatur deſerta.in ſexta parte, uerſiculo appellatio.num.155.in fi.car.156.

Citatio partis an & quando requiratur in executione ſententie.in ſexta parte.uerſiculo executio. numero.14.cum tribus ſeq.car.172.

Citatio partis an requiratur in taxatione expenſarum.ibidem.num.19.car.172.

¶ Ciuitas quelibet ſiue caſtrum uel uilla que regitur per ſindicum habet reſtitutionem in integrum ſexta parte. uerſiculo appellatio. numero.75. car.148.

Ciues eiuſdem ciuitatis ſeu compatriote quando reperiuntur in remotis partibus extra patriam ſolent ſe diligere ut fratres.dicto uerſiculo appellatio.num.33.car.147.

Ciuis deſerens patriā ſuā periclitantē perdit omnia priuilegia illius ciuitatis.in.3.parte.nu.34.car.12

¶ Clauſula ſine figura iuditij, quid importet i quarta parte ix. diſtinctione. num. 5. car. 49.

Clauſula inſerta in medio unius capituli anteq̃ oratio ſit completa refertur, ad illud tantum capitulum, non ad alia ſeparata. 3. parte. numero. 82 car. 17.

Clauſula in medio poſita non refertur ad omnia capitula quando poteſt aſſignari ratio quare nõ referatur. in. 3. parte. num 84 car. 17.

Clauſula ꝙ ſi non omnes &c. appoſita in reſcripto quid importet. in quarta parte. in quinta diſtin. numero. 25. car. 25. &. 16. diſtinct. numero. 5. car. 63.

Clauſula, appellatione remota, ſolus princeps utitur reſcriptis, non autem delegatus principis, nec operatur in preiuditiũ tertij, in quarta parte. quinta diſtin. numero. 63. car. 35. & uerſiculo appellatio. nume. 262. cum duobus ſeq. car 166.

Clauſula compromiſſi: ꝙ procedat de iure & de facto, quid importet. in. 4 parte. 14. diſtin. nume 6. car. 64.

Clauſula, ſaluo iure impertinentium: quid operatur. ſexta parte. uerſi. poſitio. num. 14 car. 118.

Clauſula: ſine figura iuditij. quid importet: & hic ponitur intellectus iurium municipalium huius Regni. & ſupra eo. uerſi. 1. quarta parte. ix. diſtin. numero. 6. & 7. car. 50.

Clauſula poſita per principem in reſcripto ſcilicet. Audiat talis & iuſtitiam faciat quid importet. 4 parte nona diſtin. num. 3. car. 49.

Clauſula: fiat ut petitur: poſita in reſcripto, quid importet. ibidem. num. 4. car. 49.

Clauſula ſummarie ſimpliciter & de plano quid importet. d. nona diſtin. num. 5. car. 49.

Clauſula ſola facti ueritate inſpecta: quid importet quarta parte. nona diſtinctione. nu. 26. cum pluribus uerſi. ſeq. car. 51.

Clauſula: ſolo facti ueritate inſpecta: intelligitur de tali ueritate cui ius patrocinatur. 4. parte. ix. diſt. num. 26. car. 51.

Clauſula: peto mihi ius & iuſtitiam miniſtrari, quid operatur in libello. in. 6. parte. uerſi. libellus. numero. 6. car. 106.

Clauſula, omni meliori modo &c. quid operatur in libello. d. uerſi. libellus. num. 7. car. 106.

Clauſula, non aſtringens. quid operatur. in. d. uerſi. libellus. num. 8. car. 106.

Clauſula, & proteſtatur de expenſis: quid importet in libello. ibidem num. 9. car. 106.

Clauſula. ſi & inquantum, quid operatur. 6. par. uerſi. appellatio. num 162. car. 157.

Clauſula, rato manente pacto: quid operatur in compromiſſis ibidem. num. 203. in ſi. car. 161.

¶ Clericus etiam de mandato ſui epiſcopi non poteſt puniri nec torqueri per iudicem laicum. 6. parte. uerſi. accuſatio incidens. num. 3. car. 130.

Clericus falſum deponens coram iudice laico an poſſit per eum puniri & quid econtra, an laicus per iudicem. eccleſiaſticum. ibidem. nume. 3. & 4. car. 130.

Clericus non poteſt capi de perſona pro debito 6. parte. uerſi executio. num. 40. car. 174.

Clericus abſens poteſt citari per edictum affixum in ualuis eccleſie ſui beneficij. in ſexta parte. uerſiculo citatio. num. 72. car. 100.

Clericus poteſt reconueniri coram iudice laico. 4. parte. 6. diſtin. num. 35. car. 41.

Clericus ſuccumbens coram iudice laico poteſt per eum condemnari ad expenſas d. 6. diſtin. nu. 36. car 42. octaua diſtin. num. 3. car. 48.

Clericus inuentus de nocte in proſtibulo uel in alio crimine poteſt capi per familiam iudicis ſecularis & duci ad epiſcopum. in quarta parte octaua diſtin. numero. 2. in fi. car 48. & xi. diſtin. numero 42. car. 59.

Clericus tam in ciuili q̃ in criminali. tam in actione reali q̃ perſonali debet conueniri coram ſuo iudice eccleſiaſtico & qui trahit ipſum coram iudice laico cadit a iure ſuo coram quo etiam ſponte cõueniri non poteſt. in quarta parte. xi. diſtin. nu. 2. car. 48.

Clericorum appellatione quantum ad forum. qui ueniant. in. d. xi. diſti num. 3. car. 49.

Clericorum famuli & ſeruientes conueniri debent coram iudice eccleſiaſtico ſed an actor trahens illos coram laico cadat a cauſa. ibidem. nume. 4. car. 49. car. 56.

Clerici coniugati an gaudeant priuilegio fori in. d. xi. diſtin num. 5. car. 49.

Clericus delinquens ſimul cum laicis operatur ut etiã laici remittantur ad iudicem eccleſiaſticum. d. xi. diſtin. num. 21. car. 58.

Clericus quando eſt debitor ſimul cum laico ambo conueniuntur coram epiſcopo. fallit quando cauſa eſt diuidua, in dicta. xi. diſtin. numero. 20. & 23. car. 58.

Clericus beneficiatus qui non facit reſidentiam citatus per tria edicta affixa in ualuis eccleſie & poſtea expectatus per ſex menſes. ſi non uenit ad reſidendum perdit beneficium. in. 6 parte. uerſi. citatio. num. 72. car. 100.

Clericus poteſt citari coram iudice laico ſi ſua putauerit intereſſe. in quarta parte. undecima diſtin. num. 35. car 58.

Clericus ſequeſter electus per iudicem laicum poteſt per eundem compelli ut ſequeſtrum reſtituat in. d xi diſtin. num. 36. car. 58.

Clericus non incedens in habitu & tonſura ſi fuerit

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

captus per familiam iudicis laici non remittitur ad epiſcopum. & ſi quis illum percutiat non eſt ex communicatus, in d. undecima diſtin. numero 42 car. 59.

Clericus non poteſt conſentire in iuriſditionem alterius epiſcopi abſq; conſenſu ſui epiſcopi, ſed tacite poteſt prorogare ſcilicet contrahendo uel delinquendo, in quarta parte, 12. diſtin, numero. 18 car. 61.

Clericus degradatus poteſt puniri per iudicem ſecularem qualiter autem fiat degradatio. in quarta parte, undecima diſtin. num. 43. & 44. car. 59.

Clericus degradatus uerbaliter adhuc retinet priuilegium clericale donec actualiter degradetur in d. xi. diſtin. num 44. car. 59.

Clericus degradatus an celebrando conficiat corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti. ibidem. numero. 45 car 59.

Clericus ratione feudi quod tenet a laico ſortitur forum iudicis ſecularis item quando eſt autor laudatus, in d. xi. diſtin num. 47. car. 59.

Clericus puniri poteſt per iudicem ſecularem de aſſaſſinio quia ipſo iure cenſetur degradatus propter enormitatem criminis ibidem, numero. 48. car. 59.

Compromiſſum poteſt fieri per procuratorem ſine ſpeciali mandato ſtante ſtatuto q causę cōpromittantur. idem in tutore. in. 4 parte. 14. diſt num. 4 car. 62.

Compromiſſum an poſſit fieri per prelatum de rebus eccleſie, & an tranſeat ad ſucceſſorem. in. d. quarta parte, 14 diſtin num. 5 car. 62.

Compromiſſum nunq ualet niſi ex die quo arbitri illud acceptauerunt, in d. 14. diſtin nu 7. car. 62.

Compromittens ſi leditur poteſt intentare remedium l. 4. C. de reſcind. uendi. etiam ſi arbitramentum emologaſſet d 14 diſtin. num 8 car. 62.

Compromiſſum durat etiam poſt tempus pragmatice quando ideo expirauit quia pars petijt nimis longam dilationem. 6. parte. uerſiculo compromiſſum. num. 6. car. 114.

Compromiſſum fit ſecundum regiam pragmaticam etiam quando autor laudatus eſt coniunctus licet principalis litigator non ſit coniunctus, ibidem numero. 7 car. 114.

Compromiſſum ſecundum pragmaticam poteſt fieri etiam inter minores, & etiam per filium familias qui non poſſet ſe obligare ſine conſenſu patris ex forma ſtatuti, & etiam per mulierem ſine mundualdo. in. d. uerſiculo compromiſſum. nu. 9. & 10 car. 114.

Compromiſſum ſecundum regiam pragmaticam poteſt fieri per tutorem & per procuratorem etiam ſine ſpāli mandato, 6. per uerſic. compromiſſum, num 8. car. 114.

Compromiſſum fit per ſolum iudicem eligentem arbitros quando partes ſunt diſcordes. in. 6. parte, uerſi. compromiſſum. num. 11. car. 114.

Compromiſſum ſecundum regiam pragmaticam ita demum fit ſi altera pars illud petat, non aliter. d. uerſic compromiſſum, num, 12. car. 115.

Compromiſſum ſecundum regiam pragmaticam fit ſolum in cauſis ciuilibus uel mixtis, non autem in criminalibus. item non fit quando affinitas eſt diſſoluta per mortem, item minime quando altera pars habet exceptionem litis finite uel ſi haberet ſcripturam publicam liquidam, uel ſcripturam iuratam. d uerſi. compromiſſum. nu. 13, cum quatuor ſeq. car. 115.

Compromiſſum non fit in cauſa feudali etiam inter cōiunctos. idem ubi agitur de uita & militia in. d. uerſi. compromiſſum, num. 20. & 21. car 115.

Compromiſſum non fit in cauſa dandi tutelam nec in cauſa appellationis, nec in cauſis mixti imperij nec inter coniunctos per illicitam fornicationem, nec quando altera tantum pars lederetur. d uerſi. compromiſſum. numero. 26. cum quatuor ſeq. car. 115.

Compromiſſum quod fieret cum cedente coniuncto non fit cum ceſſionario non coniuncto. d. uerſi. cōpromiſſum, num. 22. car. 115.

Compromiſſum ſecundum regiam pragmaticam nō fit inter conſanguineos legitimatos. in d. uerſi. cōpromiſſum num. 23 car. 115.

Compromiſſum ſecundum regiam pragmaticam nō poteſt peti contra clericum coniunctum, ſed clericus contra laicum fit. An autem clericus contra clericum illud petat in. 6. parte. uerſi. compromiſſum num. 24. car. 115.

Compromiſſum ſecundum pragmaticam an fiat de articulo iuris ibidem. num. 25. car. 115.

Compromiſſum ſecundum pragmaticam an fiat inter coniunctos ſpurios. in. d. uerſi. compromiſſum num. 5. & 18. & 19. car. 115.

Compromiſſum iudeorum mandatur executioni ſine alia emologatione. in. 6. parte. in uerſi. appellatio. num. 205. car. 162.

Compromiſſum fit hodie in Regno inter coniunctos per ſanguinem uel affinitatem uſq; ad quartum gradum computandum ſecundum ius cano. in 6. parte uerſi. compromiſſum, num. 1. car. 114.

Compromiſſum quod fit inter affines ex forma ſtatuti habet locum etiam inter maritum & uxorē, & inter ſponſum & ſponſam. ibidem. nu. 2. & 3. car. 114.

Compromiſſum ſi millies expirat ſemper debet iterum fieri qn̄ inducitur a ſtatuto, quid aūt ſeruatur in regno, & an fiat ultra bis. ibidē. nu. 4. car. 114

ompromiſſum factum cum ſtipulatione & pena non indiget omologatione & quid ſi eſt appoſita clauſula, rato manente pacto uel iuramentum, & quid in arbitratore, & an producat actionem in ſexta parte.uerſic.appellatio. nume:203,cum pluribus ſeq car.161.

℄ Compenſatio habet locum ubi debitum eſt liquidum & non aliter.item ceſſat ubi debetur ſpecies. 1.parte.6.diſtin.nu.1 car.36.

ompenſatio habet locum ubi eſt debitum naturaliter tantum ibidem.num.1.car.36.

ompenſatio fit de liquido ad illiquidum quando liquidatio eſt facta per confesſionem, in.d.6.diſtin.num.2.car.36.

ompenſatio & reconuentio an habeant aliquam ſimilitudinem in.d.6.diſtin.num.2.in fi.car 36.

ompenſatio an impediat executionem ſententie.6 parte.uerſi.executio num.47 car.174

ompaternitas eſt iuſta cauſa recuſationis iudicis uerſi.appellatio.num 62.car.148.

℄ Cognati non ſuccedunt de iure longobardo.in.3 parte.num.97.car.28.

℄ Coadiutor qui datur in inquiſitionibus an ſit de ſubſtantia & ad quem effectum datur.6.parte. uerſi inquiſitio.nu.92.car.86.

℄ Collegium in quo ſunt mixti clerici & laici ſi eſt queſtio coram quo iudice debeat conueniri attendatur maior pars.xi.diſtin num.22 car.58.

Collegia non pia non reſtituuntur excepto collegio ſcholarium.in.6.parte.uerſi.appellatio.num.73. car.148.

Collectas tenetur ſoluere exemptus, qui patitur deſcribi in libro ſoluentium collectas.ſi non appellat infra decem dies.ibi.num.254.car.165

Colluſio inter accuſatorem & accuſatum non facit ceſſare inquiſitionem. Qualiter autem probetur colluſio, uerſic. inquiſitio. numero.40.45.47. car.80.& 81.

℄ Concluſio non requiritur in cauſis ſummariis: quid autem in ordinarijs.an dicatur de ſubſtantia proceſſus.4 parte.ix.diſtin.num.18.car.51. & infra uerſi 4.

Concluſio in cā qualiter fiat de iure cōmuni & qualiter ſecundum iura municipalia huius Regni Sicilie,& quid importet.in.6 parte. uerſic. concluſio. numero.1.car.133.

Concluſione facta poteſt allegari in iure:item poteſt peti reſtitutio in integrum.item poteſt deferri iuramentum ſuppletorium.item admittitur probatio per confesſionem, & per rei euidentiam. item fit interrogatio.itē admittitur probatio ad defenſionem rei in criminalibus ſexta parte.uerſi.concluſio.num.2 car.133.

Concluſio in ordinarijs an ſit de ſubſtantia proceſſus ibidem.car.134.

Concluſio an ſit de ſubſtantia iuditii ita q ſi omittatur uitiet proceſſum q non.d uerſicu. concluſio num.3.& ſupra.uerſi primo car.133.

℄ Conditio triticaria datur etiam ad poſſesſionem & eſt remedium recuperande: & quando habeat locum.4.parte 7.diſtin num.28.car 46.

Conditio incerti poteſt dari ad recuperandam poſſesſionem ibidem num.29.car.46.

Conditio indebiti datur etiam ad recuperandam poſſesſionem.ibidem num.30.car.46.

Conditio ex l ſi coloni.C.de agri & cenſi.datur ad recuperandam poſſeſſionem, & que requirantur ut competat quarta parte 7.diſtinct. numero.34. car 46.

Condictio ex lege: ſi me & titium. habet locum pro recuperanda poſſesſione.in dicta.7. diſtin.nu.33. car.46.

Condictio ex.l.autoritatem.C.unde ui. eſt remediū poſſeſſorium recuperande & quando habeat locum in d.4 parte.7.diſtin num 36.car 47.item conditio ex.l meminerint.C.unde ui.ubi ſupra.numero.37.car.46.

Item conditio ex.l.ſiquis conductionis.C.locati.ubi ſupra.num.38 car.46.

Item conditio ex.l.iniuſ orum.C.unde ui.ibidem numero 39 car.46.

Item conditio.l.ſiquis in tantum.C. unde ui.in.d.7. diſtin.num.40 car 46.

Item conditio ex l.conductores.C.locati & l. non ab re C.unde ui ibidem.num.41.car 46.

Item conditio ex.l.ſi.C.unde ui.ibidem numero.43. car.47.

Conditio ex.l.cum a te.ff de ui.& ui ar. eſt remediū poſſeſſorium recuperande.quarta parte.7.diſtin. num.42.car.46.

Conditio ex.c.ſepe de reſti.ſpo.eſt remedium recuperande.ibidem num 44.car.47.

Conditio ex canone reintegranda.3.q.i.eſt remediū recuperande. & eſt plenius ceteris:& quando habeat locum.d.7.diſtin.num 46 car 47.

Conditio ex.c.frequens.de reſti.ſpo.lib.6 eſt remedium recuperande.in dicta.7.diſtin.numero.45. car.47.

Conditio ex.l.ſi C.de acqui poſſ.eſt remedium recuperande. & quando habeat locum. & que utilitas reſultet ex ea.ibidem.num.47.car.47.

℄ Confesſio extraiuditialis facta parte abſente facit plenam probationem in curia mercatorum & de equitate canonica.nona diſtinct. numero 43. car.52.

Confesſi cauſa dicitur ſummaria.4 parte ix diſtin. numero.47.car.51.

Confeſſus occidiſſe hominem non debet ſtatim habe

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

vel pro veridico: niſi primo mittatur ad locum ad inquirendum an ibi fuerit homo occiſus. in. 6. parte verſi. inquiſitio. num. 17 car. 78.

Confeſſio *facta coram iudice incompetenti facit inditium coram competenti. ſexta parte, verſi. inquiſitio. num. 91 car 86.*

Confeſſio *inquiſiti an validet inquiſitionem ineptam d. verſi inquiſitio num. 171. car. 92.*

Confeſſio *facta in poſitionibus reuocari non poteſt niſi doceatur de errore, & quando & qualiter hoc procedat ſexta parte verſic poſitio. numero. 4. 5 & 6 car. 118.*

Confeſſio *numeratur inter genera probationum, 6. parte verſi. confeſſio. num. 1. car. 118*

Confeſſio *extraiuditialis parte abſente facit ſemiplenam probationem. ſed parte preſente facit plenam in criminalibus vero facit inditium ad torturam. in. d. verſi. confeſſio num. 2. & 12. & nu. 3 car. 118 & ſequenti.*

Confeſſio *extraiuditialis in aliquibus caſibus plene probat. ibidem. num 3 car 118.*

Confeſſio *facta parte preſente in quampluribus caſibus non facit plenam probationem in. d. verſic. confeſſio num. 4. cum pluribus ſeq car. 119.*

Confeſſio *per verba enuntiatiua etiam parte preſente non nocet ibidem num. 4. car. 119*

Confeſſio *coram iudice incompetenti non inducit prorogationem in quarta parte, xu. diſtin. nu. 7. car. 60.*

Confeſſus *occidiſſe ad ſui defenſionem condemnatur ſi non probat defenſionem. verum non punitur de homicidio ſed mitius. dicto verſiculo confeſſio. num. 25. & 27. car 119. & 120*

Confeſſus *ne habeatur quis ob non reſponſionem poſitionibus debet in ultima citatione inſeri totus tenor articulorum. in ſexta parte verſi. contumatia num. 17. car 105. & verſi. appellatio numero. 277. car. 167.*

Confeſſus *& conuictus non appellat. quid autem ſi eſt confeſſus tantum. in. 6 parte. verſi. appellatio num. 126. car. 94.*

Confeſſio *probata per teſtes contra inſtrumentum in ſcriptis non nocet. in. 6. parte. verſi. confeſſio. numero. 5 car. 119.*

Confeſſio *ſine cauſa non probat plene, niſi fiat ad liberandum dicto verſi. confeſſio num. 6. car. 119*

Confeſſio *prelati non preiudicat eccleſie niſi aliter probetur veritas. ibidem num. 7. car 119.*

Confeſſio *inter perſonas prohibitas eſt ſuſpecta & non probat d verſi. confeſſio num. 8. car. 119.*

Confeſſio *ex cauſa mutui non probat infra biennium d. verſi. confeſſio. num 9 car. 119.*

Confeſſio *calore iracundie non nocet niſi detur perſeuerantia ibidem. num. 10 car. 119.*

Confeſſio *parte abſente probata per unum teſtem nullam facit probationem. ibidem, numero. 13. car. 119.*

Confeſſio *ad hoc ut dicatur iuditialis an ſit neceſſe quod fiat coram iudice pro tribunali ſedente in. 6. parte. verſi. confeſſio num. 28 car. 120.*

Confeſſio *debet probari per duos conteſtes de eadem confeſſione deponentes, ibidem. numero. 14. car. 119.*

Confeſſio *recepta coram arbitro vel arbitratore an dicatur iuditialis vel extraiuditialis. & an faciat fidem coram iudice, & qualiter. ibidem, nume. 29 car. 120.*

Confeſſio *dubia interpretatur in fauorem confitentis, d. verſi confeſſio. num 30. car 120.*

Confeſſio *aliquando fit ſimpliciter aliquando conditionaliter, in dicto verſic. confeſſio. numero. 25. car. 119.*

Confeſſio *extraiuditialis parte abſente facta ad exonerationem conſcientie plene probat in. 6. parte verſi. confeſſio. num. 16. car. 119.*

Confeſſio *extraiuditialis geminata plene probat. d. verſi. confeſſio. num 15. car. 119.*

Confeſſio *iuditialis habet vim ſententie, & ſuperat omne genus probationis. & infringit omnes probationes factas per teſtes vel inſtrumenta in fauorem confitentis. & non reducitur ad concordiam cum dictis teſtium. item tollit preſumptionem iuris & de iure. item admittitur etiam poſt concluſionem in cauſa, in. d. verſi. confeſſio. nume. 21. & 12. car. 119.*

Confeſſio *extraiuditialis emanans ſuper eo quod dependet ex mera voluntate confitentis plene probat, in. d verſi confeſſio. num 17. car. 119.*

Confeſſio *abſente parte acceptata per aliquem nomine abſentis plene probat, in. d. verſic. confeſſio. numero, 18. car. 119.*

Confeſſio *parte abſente probat de equitate canonica, d. verſi confeſſio num. 19 car. 119.*

Confeſſio *lata in apoca parte abſente plene probat in. d. verſi. confeſſio. num. 20. car 119.*

Confeſſio *facta in proceſſu inualido valet: & poteſt ex ea ferri ſententia in. 6. parte. verſic. confeſſio. num. 23. car. 119.*

Confeſſus *in ciuili habere pro condemnato. ſecus in criminali ibidem, num. 24. car 119.*

Confeſſio *qualificata quid & quando poſſit pro parte acceptari & pro parte repudiari in. d. verſi. confeſſio num. 25. car. 119.*

Confeſſio *poteſt recipi in iuditio etiam in die feriato ſexta parte verſi. actionum editio. nu. 24. car. 129*

Confeſſio *in tortura debet ratificari extra tormenta cum breui termino ad producendum defenſiones, 6. parte verſi. tortura. num. 8. car. 133.*

Copia

¶ Copia repertorum non datur hodie in regno, ſed tantum capitulorum, quod procedit in foro ſeculari, ſecus in foro eccleſiaſtico, quia datur ſecundum ius canonicum, in.6.parte, uerſi. inquiſitio. numero.8.&.10.car.77.&.78.

Copia articulorum dari debet parti, non autem copia interrogatoriorum, in.6.parte.uerſic.poſitio num.12.car.118.

Copia prime petitionis datur reo ſumptibus actoris in regno.4.parte.9.diſtin.num.10.car.50.&.6 parte uerſi.libellus.num.2.car.107.

Copia inſtrumenti collationati poteſt relinqui in actis retento originali in.6.parte uerſi.inſtrumentorum productio.num.16.car.123 uerſic.actorum editio.num.3.car.126.

Copia inſtrumenti non effectualiter preſentati in actis an poſſit dari, & qualiter.in.6.parte.uerſi.actorum editio.num 3.car.126.

Copia atteſtationum non debet dari ante publicationem.d.uerſi.actorum editio.num.36.car.129.

Confitens occidiſſe aliquem ad ſui defenſionem tamen non probando mitius punitur in.6.parte, uer.confeſſio.num.17.car.120.

Copia allegationum iuris an debeat dari parti.d.uerſi.actorum editio.num.38.car.129.

Copia literarum iudicis in quibus] ſcribitur caſus tranſmittendus iuriſperito pro conſilio debet dari petenti, non autem nominis iudicis ſeu iuriſperiti in.ſexta parte.uerſicu appellatio.numero.8 car.145.

Conſanguinei.Require ſupra in litera.A.in uerſi.accuſare.& infra in uerſi.coniunctus.

Conſuetudo generalis non indiget probatione, in.3.parte.num.99.car.18.

¶ Conſuetudo an poſſit induci contra ius gentium uel ius diuinum.in.3.parte.nume.35.in.fi.car.12.&.4.parte.16.diſt.num.48.car.67.

Conſuetudo contra conſtitutiones regni eſt reprobata in.3.parte. num.72.car.15.

Conſuetudo dicitur lex municipij: & ſeruari debet per omnes de illa ciuitate in tertia parte.num.83 car.17.

Conſuetudo tanti temporis cuius initij non eſt memoria, habet uim priuilegij. in.3. parte.num.96. car.18.& ſexta parte.uerſic.actorum editio.numero.13 car.128.

Cōſuetudo notoria eſt que liquet ex inſpectione pluriũ inſtrumentorum & ſufficit eam tantum allegare in 3.parte.num.99.car.18.

Conſuetudo nulla eſt melior & fortior quã illa que eſt conformis cum iure communi in.3.parte.nume.100.car.19.

Conſuetudo dubia debet interpretari ſecundum ius commune, non autem ſecundum ius municipale, in tertia parte, num.100.in.fi.car.19.

Conſuetudo nullum attenditur in penis irrogandis.in quarta parte.in.1.diſtin.num.49.car.25.& in 2.diſtin.num.9.car.28.

Conſuetudo uel ſtatutum an poſſit tollere ius gentium uel diuinum, in.4 parte, 16.diſt.num.46. car.67.

Conſuetudo an poſſit inducere quod ualeant acta facta in die feriato ad honorem dei.& quid in curijs nundinarum.in.4.parte.16.diſtin.num.44.cum pluribus ſeq.car.67.

Conſuetudo poteſt inducere ut appelletur ad ſuperiorem omiſſo medio.in.6.parte.uerſi.appellatio num.291.car.168.

Conſuetudines feudorum preferuntur iuri communi in cauſis feudalibus quando conſuetudo & uſus feudorum ſunt rationabiles & conſequenter expreſſe deciſum eſt per uſus feudorum. in.3.parte. num.65.67.&.68.car.15.

¶ Contumax cenſetur etiam is qui temere ſeu friuole appellat, & poteſt excommunicari: & patitur penam pecuniariam.6.parte.uerſi.appellatio.num 267.car.166.

Coontumax non allegat litis pendentiam.in.6.parte.uerſi.contumatia.num.23.car.106.uerſi. appellatio num.223.car.163.

Contumax excõmunicatus perſeuerans in contumatia per annum efficitur ſuſpectus de hereſi.uerum ſi pro hereſis crimine fuit citatus & poſtea excõmunicatus.quia contumax elapſo anno habetur pro uicto, & ut hereticus puniri poteſt.6.parte.uerſi. contumatia.num.31.car.105.

Contumaces non poſſunt conſtitui exititij ciuitatis ad inſtantiam creditorum.in.4.parte.16.diſtin. num.29.car.105.

Contumax in ciuili ſi tranſegit euitat penam contumatie, ſecus in criminali.in.6.parte.uerſi.inquiſitio num.69.car.83.

Contumax potens reuocari primum decretum tenetur ſatiſdare etiam ſi poſſideat immobilia.in.d. uerſi.contumatia.num.19.car.105.

Contumax in non parendo iudici perdit beneficium iuratorie cautionis.in.d.uerſi.contumatia nu.20 car.105.

Contumax in cauſa criminali poteſt iterum & pluries de eodem crimine accuſari.6 parte uerſic.inquiſitio.num.87.car.86.

Contumax pro eadem cauſa in duobus iudicijs poteſt bis puniri.ibidem.num.87.car.86.

Contumax põt condemnari ad expenſas ſine alia citatione.in.6.parte.uerſi.citatio. num.31.car.96.

Contumax in Regno condemnatur ad tertiam partem mobilium, & qualiter & quando accuſatur contumatia, & quando circumducatur citatio

in d.verſi.citatio.nu.55.&.56.car.98.&.99.

Contumax qui fuit citatus in domo mulctatur ſecundum obſeruantiam huius regni.in.d.verſi.citatio.num.105.car.102.& verſi.contumatia numero.8.car.104.

Contumax patitur miſſionem ex primo & ſecundo decreto,eſt autem in electione actoris ſi vult potius terminum ad probandum in contumatiam, quam primum decretum in.6.parte.verſi.contumatia.num.9 &.10.car.103.

Contumax poteſt excommunicari:in.d.verſi.contumatia.num.18.car.105.

Contumatia in actore qualiter puniatur.d.verſi.contumatia.num.33.car.105.

Contumax patitur ſequeſtrum fructuum:item habetur pro negante vel fatente, ſecundum quod eſt ſibi magis preiuditium:item poteſt expignorari in dicto verſicu.contumatia.numero.28.&.29.car.105.

Contumax in cauſa criminali qualiter puniatur in.d verſi contumatia num.22.car.105.

Contumax is demum punitur a quo petitur aliquid dari vel fieri,ſecus ſi citetur ſi ſua putauerit intereſſe.d verſi.contumatia,num.34.car.106.

Contumax pro tali delicto pro quo non poteſt fori iudicari quam penam patiatur,in.d,verſi,contumatia.num.32.car.105.

Cōtumax ut poſſit quis dici que requiruntur:& quid ſeruatur in regno.6.parte.verſi.contumatia,numero.1.car.103.

Contumax excuſatur propter infirmitatem propriā vel ſuorum conſanguineorum,item quando eſſet citatus ad maius tribunal:item propter paupertatem.in.d.verſi,cōtumatia.num.2.cum pluribus ſeq car.103.

Contumax unde dicatur.in.d.verſi,contumatia.numero.6.car.104.

Contumatia eſt duplex ſcilicet vera & ficta.d.verſi.contumatia.num.7.car.104.

Contumax quas penas patiatur ibidem num.8.cum pluribus ſeq car.104.

Contumax poteſt mulctari.Quid autem in ficto cōtumace,& quid ſeruatur in regno.dicto verſiculo contumatia.num.8.car.104.& verſiculo citatio num.105.car.102.& verſi.appellatio.numero 224.car.163.

Contumatia principalis qui ſatiſdedit de non offendendo an noceat eius fideiuſſori.in.6.parte.verſi.ſatiſdatio.num.12.car.1.0.

Contumax non patitur aliquem actum contra ſe niſi altera parte inſtante.in.6.parte.verſi.contumatia.num.12.car 104.

Cōtumax nō auditur niſi refectis expenſis,in.d.verſi.contumatia.num.13.car.104.

Contumatia a iudice denegatur audientia.non ſolum in cauſa illa in qua eſt contumax,ſed in alia in dicto verſiculo contumatia,num.14.car.105

Contumax poteſt perſonaliter capi & carcerari.in dicto verſi.contumatia.num.15.car.105.

Cōtumax verus perdit benefitium appellandi,in.d.verſi.contumatia.num.16.car.105.

Contumax in non reſpondendo poſitionibus:vel in nolendo iurare de calumnia habetur pro confeſſo in.d verſi.contumatia.num.17.car.105.

Contumax vaſallus qui citatus dixit nolo venire:ſtatim perdit feudum.in.d.verſi.contumatia.numero.21.car.105.

Contumax qui recuperat tenutam conceſſam ex primo decreto non poteſt ulterius declinare forum:dato q alias haberet exceptionem declinatoriam in.d verſi.contumatia.num.24.car.105.

Contumax poteſt exponi ad torturam:& quomodo & quando & ad quid in.d.verſi.contumatia.numero 26.car.105.

Contumax quando habetur pro confeſſo efficitur etiam infamis,d.verſic.contumatia.numero.30.car.105.

Contumax verus perdit benefitium appellandi:dū modo ſit citatus peremptorie, etiam ſi ſit contumax ad ſolam ſententiam.verſi.appellatio.numero.221.&.222.car.163.

Contumax verus quis dicatur, & quis fictus dicto verſiculo.appellatio.nu.221.&.224.car.163.

Contumax verus appellat a condennatione expenſarum.quid autem a taxatione.6 parte.verſi.appellatio num.225.car.164.

¶ Conſilium quando eſt habendum a iuriſperito debet iudex formare punctum ſeu caſum in preſentia utriuſq; partis,& illius dare copiam partibus in.6.parte.verſiculo appellatio.num.7.&.8 car.145.

Conſilia quando ſiunt dignior & antiquior debet habere primam vocem.in prohemio.num.8.car.2.

¶ Contractus poteſt quandoq; celebrari cum perſona incerta.11 parte num.5.car.3.

Contractus mulieris in Regno Sicilie contrahentis nomine proprio non valet ſine mundualdo.in tertia parte.num.34 car.18.

Contractus cenſetur velle per partes celebrari in ſcriptis eo ipſo q dicunt habeamus notarium ut ſcribat contractum, & poſſunt penitere anteq̃ ſcribatur.quarta parte,nona diſtinct.numero.76.car.54.

Contrarietas ſemper eſt euitanda.in tertia parte,numero.84.car.17.

¶ Coniunctus uſq ad quem gradum admittatur ad accuſandum pro iniuria coniuncti.in.6.parte verſi.inquiſitio.num.54.car.82.

Coniunctus agens pro iniuria coniuncti non debet mentionare iniuriam propriam ſed debet dicere ꝙ agit pro iniuria coniuncti ratione intereſſe ſanguinis ad publicam utilitatem.ibidem nume.58. car.82.

¶ Conſules quare dicantur.in tertia parte,num.16. car.10.

¶ Controuerſia que dicatur,& in quo differt a cauſa.5.parte,num.54.car.74.

Controuerſie per ſententiam imponitur finis ad quez tera feſtinante in ſecunda parte,num.31.car.6.

Conuentus uolens laudare auctorem auctoris ſui an debeat audiri,& an poſſit agere contra ipſum de euictione in.6.parte,uerſiculo auctoris laudatio, numero.5.car.106.

Conuentus coram uno iudice non poteſt allegare litis pendentiam coram alio iudice coram quo fuit conuentus.in.6.parte,uerſiculo contumatia.numero.23.car.105.

¶ Conuenticule poſſunt eſſe licite & illicite, & qualiter puniantur:& in dubio ſemper preſumuntur illicite uerſi.inquiſitio,num.106.107.car.89

¶ Conſtientia quando eſt onerata in commisſione cauſe poteſt actus ille expediri parte non citata 6 parte.uerſi citatio,num.18.car.96.

¶ Correctio auctentice ſed nouo iure.C.de oeſt.reo & auctentice ſed hodie.C.de offi.diuer.iu.per ritum Regni.in.6.parte,uerſi.inſtrumentorum productio nume.2. Diſpoſitio cuius ritus limitatur.ut ibidem num.3.4.5.6.7.8.9.&.10.car.122.

¶ Creditor poteſt agere aſſiſtentia contra tertium poſſeſſorem uigore precarij uſque ad.xxx annos.4 parte.7 diſtin,num.47.car.48.

Creditor poſterior poteſt citari facere anteriores per proclama quando uult uendere rem hypotecatam & quid operatur talis citatio,in6.parte.uerſi.citatio,num.84.car.101.

Creditor ſi elegit uiam urbaniam agendi in iuditio non poteſt ulterius agere uia executiua extra iuditium.in.6.parte.uerſi.inſtrumentorum productio.num.13.car.122.

¶ Crimen commiſſum per ſolam culpam ſine dolo an puniatur.4.parte, prima diſtin,num.50.cum pluribus ſeq.car.25.

Crimen quod committitur non principaliter ad iniuriam alicuius ſed pro libidine ſi committatur ſine dolo nulla pena punitur.ibidem.numero.52 car.26.

Crimen poculi amatorij uel ut mulier faciat abortiuum licet ſola culpa commiſſum punitur pena mortis.d.i.diſtin.num.53.car.26.

Criminalis actio preiudicat ciuili ratione maioritatis.20 diſt.num.4.car.68.

Criminalis pena an locum habeat ubi habet locum legis aquilie actio,in.4.parte.1.diſtin,num.61. car.27.

Criminale incidens utrum & qualiter poſſit exerceri in iuditio ciuili ꝙ reducitur ad practicam prout in ſexta parte uerſic,incidens criminale.numero.1.2.car.130.

Crimen publicum in regno hodie non differt a priuato quo ad accuſationem,6.parte,uerſi.inquiſitio. num.52.car.81.

Crimen de quo cognoſcitur per uiam exceptionis non punitur pena ordinaria ſed extraordinaria.d.uerſi.inquiſitio num.74.car.84.

Crimen dicitur omnis operatio mala que poteſt in hoc ſeculo puniri.ibidem.num.100 car.88.

Crimen commiſſum per conſpirationem poteſt inquiri ex offitio.:& qua pena puniatur.d.uerſi.inquiſitio.num.106.car.89.

Crimen commiſſum contra eccleſias & eccleſiaſticas perſonas dicitur publicum,& quilibet poteſt accuſare & iudex poteſt ex offitio inquirere, in.d. uerſi inquiſitiu,num.55.car.82.& .116.car.89.

Crimen falſe monete poteſt per iudicem inquiri & puniri ad ultimum ſupplicium & publicatione bonorum.in.d.uerſi.inquiſitio,num.152 car.91.

Crimen ſacrilegij & plagij poteſt per iudicem inquiri ex offitio.in.6 parte,uerſi.inquiſitio num.161 car.91.

Crimina leuia diſcutiuntur de plano.4.parte nona diſtin.num.72,car.54.

Crimen leſe maieſtatis deductum in iuditio expeditur ſummarie in.d.ix.diſtin,num.73.car.54.

Criminoſi plures quorum alter eſt clericus omnes debent remitti ad epiſcopum.4.parte.xi.diſtin.numero.21.car.58.

¶ Chriſtus dicitur Rex Regum & Dominus Dominantium.in.3.parte.num.25.car.11.

Chriſtus fuit lux & ueritas qui omnia uelamina ueteris teſtamenti illuſtrauit.in.3 parte numero.36 car.12.

Chriſtus dicitur ueritas.in tertia parte,numero.47. car.13.

Chriſto adueniente in mundum ceſſauit lex prophetica.in.d.3.parte.num.47.car.13.

¶ Culpa lata non equiparatur dolo in criminalibus in.4.parte.1.diſtin.num.50.car.25.

Culpa leuis an faciat delictum puniri 4.parte prima diſtin.num.57.car.26.

Culpa an faciendo differt a culpa in omittendo.ibidem.num.58.&.59.car.26.

Culpe appellatione in dubio uenit leuis.d.prima diſtin.num.59.car.26.

Culpa leuisſima an puniatur criminaliter ibidem.numero.60.&.61.car.27.

¶ Cumulatio duarum actionum que electione

collũtur admittitur quando ſunt talis nature q̄ una ſubordinatur ad aliam.d.1.diſtin.num.13 car.22.

Cumulatio iuditij ciuilis & criminalis non poteſt fieri eque principaliter ſed acceſſorie ſic.fallit.ubi quis ueniret damnandus ad mortem. & in dubio ſaluatur libellus.d prima diſtin.num.17.18.& 19 car.22.

¶ Curator ad litem pupillo qualiter dari debeat ut ualeat iuditium.quarta parte.16.diſtin.num.27 car.63.

Curatorem dat iudex eccleſiaſticus minori laico litiganti coram ſe.idem econtra quia iudex laicus dat minori clerico litiganti coram ſe in.4. parte. xi.diſtin.num.13.&.38.car.57.&.54.

¶ Cuſtos carceris cuius negligentia fugit carceratus punitur pena mortis.4.parte.prima diſtin.numero.55.car.26.

Cuſtos carceris & cuſtos arcis equiparantur.ibidem num.55.in fi.car.26.

De litera D.

Damnatus per uiam inquiſitionis non punitur pena ordinaria a lege inducta:ſed mitiori & arbitraria niſi conſtet de crimine per confesſionem in.4.parte.x diſtin.num.6.car.56.

Damnandus aliqua pena ſi tamen paſſus fuit aliquid in corpus habet iuſtam cauſam ut pena mitigetur, & facit ad.q quam uideas. in ſexta parte, uerſi.inquiſitio.nu.90.car.86.

Damnum paſſus in aliquo loco remoto poteſt ibi examinare teſtes ſuper dicto damno ſine aliqua uocatione partis. & talis examinatio ualet, in.6. parte.uerſi.citatio.num.23.car.96.

¶ Debitor fugitiuus poteſt capi etiam in die feriato ad honorem dei in.4 parte.16.diſtin.nu.49. car.67.&.6.parte.uerſi.actorum editio.num.23. car 129.

Debitor ſoluens pendente iuditio abſoluitur ab obſeruatione iuditij.in 5.parte.num.40.car.73.

Debitores plures quorum alter eſt clericus omnes conueniuntur coram epiſcopo:fallit quando cauſa eſt diuidua.4.parte.xi.diſtin.numero.20.& 23.car.58.

Debitor non ſoluens in termino inſtrumenti cui fuit per creditorem prorogatus terminus poſt accuſationem.ſi minime ſoluit in tempore prorogato. & iterum accuſatur,tenetur bis ſoluere penam.6 parte.uerſi.inquiſitio.num.88.car.86.

Debitor ſoluens uſuras uidetur ſibi eruere oculũ.d. uerſiculo inquiſitio.num.103 car.88.

Debitor ſuſpectus poteſt capi ſine citatione precedente.idem in criminoſo.in.6.parte.uerſi.citatio.numero 11.car.95.

Debitor in diem uergens ad inopiam tenetur ſatiſdare.idem ſi impetrat moratoriam.6.parte.uerſi. ſatiſdatio.numero.20.&.21.car.111.

Debitor qui non poteſt probare ſolutionem mutui in ſecreto ſoluti qualiter reſpondere debeat poſitionibus in quibus creditor intendit uelle mutuum ſibi reſtitui.in ſexta parte.uerſi.confeſſio.numero.26.car.120.

Debitor ſi ex pacto in inſtrumento appoſito capi poteſt ad inſtantiam creditoris.ex ſola inſtrumenti oſtenſione facta iudici:iudex uigore dicti inſtrumenti poteſt facere capi debitorem ſine alia citatione precedente.in.6 parte.uerſi.citatio. num.8. car.95.

Debitores principales in conueniendis fideiuſſoribus & tertiis poſſeſſoribus debent prius executi & conueniri.in probe. num.16.car.5.

Debitor fiſcalis poteſt capi de perſona pro executione ſententie ſine alia diſcuſſione bonorum. ſexta parte.uerſi executio.num.10.car.171.

¶ Decretum iniuſtum contra ius litigatoris eſt ipſo iure nullum:licet ſecus ſit in ſententia.in.4.parte 16.diſtin.num.56.car.66.

Decreti primi miſſio ſummarie expeditur.4.parte. nona diſtin.num.61.car.53.

Decretum primum & ſecundum quid ſit:& quod ius tribuant ambo,& quando interponantur: & infra quod tempus:& in quibus cauſis in.6. parte uerſi contumatia.num.11.car.104.

Decretum ſuper alienatione rerum minoris non poteſt interponi die feriato.6 parte. uerſi.actorum editio.num.22.car.128.

Decretum an dicatur ſententia diffinitiua uel interlocutoria.in.6 parte.uerſi.ſententia.numero.25 car 136.

¶ Decretorum liber an connumeretur inter leges canonicas & ſit autenticus & a quo ſit conditus.in 2.parte num.27.car.11.

Decretorum liber quo tempore compilatus, ibidem. num.31.car.11.

¶ Decalogus quid ſignificat.in.3 parte.numero.8. car.4.

¶ Decimas ſoluere poſſunt earum debitores compelli ex officio iudicis etiam nemine petente. ſexta parte. uerſicu.inquiſitio. nume.162. car.92.

Decimarum cauſa eſt ſummaria.4.parte.ix.diſti. num.52.car.53.

¶ Decuriones ciuitatis poſſunt adiri quando officialis facit aliquam iniuſtitiam : item appellatur ad eos abſente iudice appellationis: in ſexta parte uerſi.appellatio.nu.30.6 car.169

Decuriones ciuitatis ſi faciunt aliquod decretum iniuſtum.appellatur ad capitaneum ciuitatis in.d. uerſi.appellatio.num.309.car.169.

Defenſio inducta de iure naturali nō poteſt tolli per principem, ſecus in ea que eſt inducta de iure poſitiuo prout eſt appellatio in.6.parte.uerſi.appellatio.num.264.car.166.

¶ Degradatio clerici qualiter fiat. quarta parte.6.distin.num.43.&.44.car.59.

¶ Delegatus iudex quis dicatur, & quomodo cognoſcatur ab ordinario.& in quibus differant ad inuicem in quarta parte.5.diſtin.num.4 cum pluribus ſeq.car.car.31.

Delegatus a quibus conſtitui poteſt.d.5.diſtin.numero.19.car.32.

Delegatus alienam iuriſditionem habere dicitur, ibidem num.20.car.32.

Delegatus non poteſt ſententiam ſuam dubiam interpretari in ordinario ſecus, ibidem numero.51.car.35.

Delegata iuriſditio dicitur odioſa, ordinaria uero fauorabilis.in.d.5.diſtin.numero,24.&.29.&.30 car.33.

Delegatus non poteſt abſoluere ab obſeruatione iudicij ante litem conteſtatam, nec facere preceptum diffinitum in d.5.diſtin. num.23.car.33.

Delegati ſi ſint plures non poteſt unus ſine alio procedere.alias proceſſus eſt nullus ſecus in ordinarijs fallit ubi in reſcripto eſſet clauſula q ſi non omnes &c.item fallit in delegato ad uniuerſitatem cauſarum in quarta parte.5.diſtin.numero.25 car.33 &.16 diſtin.num 5 car.63.

Delegatus regulariter ſubdelegare non poteſt, ſed fallit in aliquibus caſibus in.d.5.diſtin nume.21 car.32.

Delegata iuriſditio non poteſt prorogari.in.d.5.diſtin.numero.26.car 33.&.xij.diſtin numero.14 car.61.

Delegati quando plures ſunt uno mortuo omnium iuriſditio expirat.ſecus in ordinarijs, in.d.5.diſti.num 27.car.33.

Delegata iuriſditio derogat ordinarie: ideo reſtringitur ibidem num 30.car.33.

Delegati iuriſditio ut impediatur ſit coacervatio pluriuum ſummarum ſecus in ordinario.in.d.5.diſti.num.29.&.30.car.33.

Delegatus qui non eſt uere delegatus ſi facit proceſſum contumacie puniriuum: non ualet, ſecus in ordinario.d.5.diſtin num.32 car.33.

Delegatus non poteſt reuocare ſententiam ſecundi decreti: ſed ordinarius in.d.5 diſtin.n 31.car.33

Delegatus an poſſit indiſtincte ut ſuſpectus recuſari, & quid de ordinario dicta.5.diſtin.numero.34.car.33.

Delegatus recuſatus ut ſuſpectus an poſſit cauſam alteri delegare, & quid in ordinario.d.5.diſtin.numero.35.car.33.

Delegatus in delegando an poſſit aliquid ſibi reſeruare, puta ſententiam, & quid in ordinario.d.5.diſtin.num.36.car.33.

Delegatus an & quando poſſit ſuam ſententiā exequi.d.5.diſtin.num 37.car 33.

Delegatus non poteſt minuere nec augere tempus quod datur iudicatis in.d.5.diſtinct.numero.38.car.34.

Delegatus non uenit appellatione magiſtratus ſed tantum ordinarius.ibidem num.39.car.34.

Delegatus pape poteſt ſubdelegare cauſam ſuam non ſubdito.etiam ſuo ſuperiori, dummodo ſit in dignitate conſtitutus, ſecus in ordinario, ibidem.num.40.car.34.

Delegatus debet citare cum inſerto tenore ſue delegationis ibidem numero.47.car.34.

Delegatus qui nulliter pronuntiauit non poteſt iterum pronuntiare ſecus in ordinario.d.5.diſti numero.41.car.34.

Delegatus poteſt ſuam interlocutoriam reuocare. fallit quando pronunciauit ſe non iudicem.d.5.diſtin num.42 &.43.car.34.

Delegatus non ſubdelegat etiam unum articulum iuriſdictionalem niſi ſit ad uniuerſitatem cauſarum.ſecus in ordinario.d.5.diſtinct.numero.44.car.34.

Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum non poteſt ſubdelegare uniuerſam ſuā delegationē, & quis dicatur.d.5.diſtin num 44 car.34.

Delegatus non poteſt citare per edicta niſi ſit delegatus principis in.d.4.parte.5.diſti nu.45.car.34.& .6.parte.uerſi.citatio num.36.car.56.

Delegati iuriſditio expirat per mortem delegantis rē integra & quando dicatur res integra. ſecus in ordinario.d 5.diſtin.num.48 car.34.

Delegatus etiam a principe non poteſt ſubdelegare cum poteſtate ſubdelegandi.niſi hoc faceret ſciente & patiente ordinario, ſecus in ordinario.d.5.diſtin.num.50 car 34.

Delegatus inferioris a principe non poteſt aliquē capere de perſona.ibidem nu.46.car.34.

Delegatus qui non poteſt exequi non poteſt reſeruare ſibi taxationem expenſarum.in.d.5.diſtin.numero.52.car.35.

Delegatus an & quando cognoſcat de cauſis meri & mixti imperij.in.d.5.diſt num.53.car 35.

Delegati poſſunt cauſe meri & mixti imperii de iure canonico ibidem.num.54.car.35.

Delegatus principis ſubdelegat etiam cauſas meri & mixti imperii ibidem num.55.car 35.

Delegatus principis non ſubdelegat quando eſt electa induſtria perſone. neq quando ea ſunt delegata que ſunt reſeruata a principi.d.5.diſtin.num.56.ca.35.

Delegata iuriſditio non tranſit ad capitulum ſede uacante.ibidem.num.58.car.35.

Delegatus pape non poteſt demandare poteſtatem abſoluendi nec predicandi nec prouidendi eccleſiis de prelatis, ſecus in ordinario.d.5.diſti num.59. car.35.

Delegatus non poteſt inſtituere preſentatum in eccleſi : patronata.ibidem.num.60.car.35.

Delegati iuriſditio non ſuſpenditur per excommunicationem delegantis, ſecus eſt in uicario ſi excommunicetur epiſcopus.in dicta uerſi.diſtin.numero.62.car 35.

Delegatus an poſſit mulctare in.d uerſi.diſtin.num. 61.car 35.

Delegatus non dicitur is cui eſt commiſſa cauſa in qua alias erat ordinarius : ſed remanet in illa cauſa ordinarius, & ſolum dicitur ſua iuriſdictio excitata, in quarta parte.in diſtin.5.nume.64. car.35.

Delegata cauſa principali cenſetur etiam delegata cauſa acceſſoria & connexa in quarta parte 6. diſtin.nume 17.car.58

Delegatus ſi eſt impetratus per literas ſurreptitias: proceſſus eſt nullus. item ſi non ſeruat formam reſcripti delegatorij quarta parte.16.diſtin.numero.37.car 66.

Delegatus impetratus per falſum reſcriptum non habet iuriſditionem, tamen poteſt impetrantem condemnare ad expenſas : & ipſum carcerare, in quarta parte octaua diſtin.num.2.car.48.

Delegati plures cum clauſula ut omnes uel unus procedere poſſit ſi unus incepit procedere ille debet finire: alias alij nulliter procedunt in quarta parte. 16.diſtin.nume.6.car.63.

Delegatus ſi procedat ante preſentationem reſcripti delegatorij, proceſſus eſt nullus parte opponente. d.16.diſtin.num.8.car.64.

Delegata cauſa per ſuperiorem cẽſetur auocata ab ordinario ibidem.num 28 car.65.

Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum debet ferre ſententiam in loco tribunalis delegantis. ſecus in delegato ad unam cauſam: quia poteſt ſibi eligere locum quem uult etiam in camera ſua.6.parte.uerſi.ſententia.num.54.car.139.

Delegatus ad unam cauſam poteſt in quolibet loco etiam extra iuriſditionem delegantis procedere ſine aſſenſu domini illius loci, ſecus in ordinario in.d uerſi.ſententia.num.55.car.139.

Delegata iuriſditio non coheret territorio.d.uer.ſententia.num.55.car.139.

Delegata iuriſditio poteſt prorogari de loco ad locum d.uerſi.ſententia.num 55.car.139.

Delegatus ad petitionem unius partis poteſt per alteram recuſari, ſed non per eam que ipſum impetrauit ſexta parte uerſi. appellatio. nume.46. &.66.car.147.&.1 8.

Delegans cauſam poteſt ex mero arbitrio illam ad ſe reuocare in.d.uerſi. appellatio. numero.281. car.167.

Delegatus a delegante ſuſpecto ſi preſentauit nõ appellatur ad delegantem: ſed ad ſuperiorem delegantis.d.uerſi.appellatio.num.292.car.168.& 304.car.169.

Delegatus cui eſt commiſſa teſtium receptio non poteſt illorum atteſtationes publicare in.6.parte. uerſi.publicatio.num.5.car.130.

Delictum principaliter commiſſum ad iniuriam alterius mitius punitur in quarta parte.1.diſtin.numero.52.car.26.

Delictum mali exempli commiſſum lata culpa non punitur pena mortis.ibidem num 53.car.26.

Delictum leui culpa commiſſum an puniatur.in.d.4 parte.1.diſtin.nu.57.car.26.

Delictum ſi eſt tale de quo poſſit inquiri ex officio.iudex poteſt inquirere non obſtante q offenſus egerit ciuiliter ad uindictam, in 6. parte uerſi. inquiſitio.num.95.car.85.

Delinquens mitius punitur de iure canonico quando agitur per uiam inquiſitionis.in.4 parte.1.diſtin. nume.24.car.23.

Delinquens contra legis prohibitionem pena arbitraria puniri debet quando lex non ſtatuit aliam penam certam.in.6.parte.uerſi.inquiſitio.num.108 car.88.

Delinquentes quando plures ſunt quorum unus eſt clericus : omnes poſſunt declinare forum iudicis ſecularis. & hoc quando conueniuntur ut ſinguli: ſecus ſi ut uniuerſi. quia tunc maior pars attenditur.in quarta parte undecima diſtin. nu.21. car.58.

Denuntiatio euangelica operatur ut quis poſſit recuperare illud ad quod nulla ſibi competebat actio de iure ciuili.quarta parte.6.diſtin.nume.12. car 39.&.6.parte.uerſi.denuntiatio. nu.3.&.4. car.92 & 93.

Denuntiatio eſt triplex ſcilicet iudicialis, euangelica: & canonica. & que ſint omnes iſte: ſexta parte uerſiculo denuntiatio.numero.1. cum pluribus ſeq car.92.

Denuntiatio euangelica que dicatur, & unde dicatur & quando habeat locum. & quis ſit eius effectus. dicto uerſiculo denuntiatio, numero.3.&.4 5. car.92.&.93.

Denuntiatio canonica que dicatur, & quãdo habeat locum.ibidem num 6.car.93.

Denuntiatio alicuius probati uiri denuntiantis aliquem de crimine eſt ſufficiens indicium ad inquirendum de infamia denuntiati : quia inuenta

poteſt inquiri de crimine.in ſexta parte. verſiculo inquiſitio.num.10.23.car.79.

Denuntiatio autori laudato qualiter fiat.ſexta parte.verſiculo autoris laudatio,num.7.car.107.

Deus cunctorum plaſmator omnia ſuo ordine gubernanda precepit in prohe.numero 1.car.2.

¶ Deus creauit hominem ad ſui imaginem,in tertia parte.numero,2.car.8.

Deus quando creauit primum hominem dedit ſibi legem preceptiuam,in tertia parte,nu 102.ca.19.

¶ Dictum alicuius ſancti conforme cum autoritate noui uel ueteris teſtamenti preferetur deciſioni ſummi pontificis etiam in deciſionibus cauſarum niſi papa diſponeret ad limitationem iuris diuini in tertia parte.nume.59.& 60.car.14.

Dicta ſanctorum poſſunt allegari ad deciſiones cauſarum ceſſante diſpoſitione ſummi pontificis.in tertia parte.nu.28.car.11.& .60.in fi.ca.14.

¶ Dictio uidelicet eſt declaratiua & reſtrictiua precedentium tertia parte,nu.78.car.16.

Dictio prout eſt dictio relatiua & limitatiua,in.5.par.nu.92.car.18.

¶ Dies commiſſi criminis an debeat poni in libello accuſatorio in quarta parte.16 diſtin.nume.32.car.66.& ſexta parte.verſiculo libellus.nu.5.car.106.

¶ Dignior preferetur minus digno & minus nobili.3 per.nu.90.car.18.

Dignus conſideratur a cauſa efficiente,in.3.par.numero.90.car.18.

Differentia que fit inter iudicium uniuerſale & generale in.4.parte,quarta diſtinctione.numero.2.ca.10.

Differentia que fit inter lamentationem,querelam querimoniam & queſtionem,in.6.par.verſi.appellatio.nume.92.car.150.

Differentia inter penam & libellum.in.6 par.verſi.po.nume.1.car.117.

Diffinitio debet habere genus & differentias,alias non ualet in ſecunda parte.nume.6.&.10.car.3.

Dilatio omnis eſt peremptoria & non datur niſi ſemel in cauſa ciuili,ſed in criminali cauſa poteſt pluries dari,item nec prorogari poteſt.in.6.parte.verſicu.dilatio.nume.2.&.4.car.116.

Dilationes ſunt breuiande inquantum fieri poſſunt in cauſis ſummarijs.4 parte.9.diſtin.numero 16.car.50.

Dilatione pendente iudicium factum eſt ipſo iure nullum,quarta parte.16.diſtin.numero.35.car.65.& ſexta parte.verſiculo ſententia.numero.70.car 140.

Dilatio finitur finita cauſa dilationis.ſexta parte.verſiculo appellatio.numero.112.car.153.

Dilatio defenſoria in criminalibus poteſt dari etiam poſt concluſum in cauſa.in.6.parte.verſic.dilatio.numero.3.car.116.

Dilationes plures dari poſſunt ubi eſt iuſtum impedimentum in prima item quando ſuperuenerunt noue probationes:item quando cauſa examinatur in conſiſtorio principis item quando litigans impeditur facto aduerſarij,item quando edatur aliquid libello,item quando in iuditio emergit noua exceptio.in.6 par.uer.dilatio.nu.5.cum quinq; ſeq car.116.

Diſpoſitio.l.i.C.qui accu.non poſ.eſt hodie correcta in Regno per conſtitutionem ſi ciuiliter agen,in quarta parte ſexta diſtin.nu.40.car.42.

[Di]latio que dari non debuit ſi eſt data utroq; parte preſente & non contradicente ualet & cenſetur data de uoluntate utriuſq; unde cautela eſt ut altera pars contradicat.in ſexta parte verſiculo dilatio,numero 11.car.116.

Dilatione nulla data ualent probationes recepte.ibidem,numero.11 car.116.

Dilatio data abſenti non currit niſi a die quo fuit intimata in dicta ſexta parte.verſiculo dilatio.numero.12.car.116.

Dilatio que datur in cauſis quanta eſſe debeat,& an iudex poſſit dilationem legalem breuiare uel prorogare.dicto verſiculo dilatio.nu.13.car.116.

Dilationem breuiorem recipiens debet contradicere & proteſtari,alias ſibi preiudicat.ſed ſi proteſtatur,prodeſt ut poſſit aliam obtinere.ibidem.nu.14.car.116.

Dilatio probatoria ſemper eſt communis utriuſq; partis,& eſt continua & non utilis,niſi quando ferie abſorberetur totam uel maiorem partem,in dicto verſi.dilatio.nu.15.car.117.

Dilatio data ad probandum & habendum quid operatur,& quando detur dilatio ad examinari faciendum,in dicto verſiculo.dilatio.numero.16.&.17.car.117.

Diuinum iudicium quod erit in fine ſeculi.in 1.par.numero.3.car.1.

¶ Diuortium eſt permiſſum hodie inter iudeos ſecundum legem moſaycam.in tertia parte.nume.44.car.12.

¶ Doctor ille preferetur alij qui fuit prius creatus doctor.in prohemio.numero.9.car.2.

¶ Dolus requiritur in delictis ut puniantur.quarta parte.numero.50.car.25.

¶ Dominium qualiter probari debeat quando agitur rei uendicatione,& quid ſi agatur petitione hereditatis uel actione hypotecaria.in quarta parte.tertia diſtin.numero.3.& 4.5.car.29.

Donatio in qua incerta eſt perſona donatarij ſed euentu futuro uenit certificando tenet,in ſecunda parte.numero.5.car.3.

Dotis cauſa ubi agitur ad reſtitutionem eſt ſum/ maria.in quarta parte nona diſtin.nu. [illegible]

De litera E.

Eccleſia non ſe impedit de animabus in[illegible] in tertia par.numero.43 car.13.

¶ Epiſcopus poteſt in quolibet loco ſue dioceſis cu riam regere: & citare.in.6.parte.uerſic.ſenten/ tia.nume.56.car.140.

Epiſcopus ſi litigat cum ſuo ſubdito eliguntur arbi/ tria quorum ſententia appellatur ad papam.ſex ta parte.uerſiculo appellatio.nu.293.car.168.

Epiſcupus ciuitatis poteſt adiri quando iudex facit aliquam iniuſtitiam.in.d.uer.appellatio.numero 306.in fine.car.169.

Epiſcopus equiparatur Duci comiti uel Baroni, in quarta parte.diſt.5.numero.11.car.31.

Epiſcopus uolens cõfirmare electum in beneficio de bet exponere edictum in ualuis eccleſie contra ſua intereſſe putantes.ſexta parte.uerſiculo citatio. numero.73.car.100.

Epiſcopus expulſus poteſt citare expulſores per pro clama in aliena dioceſi & procedere contra eos. dicto uerſiculo citatio. numero. 85. car. 101. & uerſic.ſententia.nu.62.car.140.

Eccleſia reſtituitur in integrum tam in contractibus quam in iudicijs, & qualiter.in.6.par.uerſi. appella/ tio.nume.71.car.148.

¶ Emologatio an & quando habeat locum in ſen tentia arbitri, & quid in arbitratore.ſexta parte. uerſic.appellatio.numero.203.cum pluribus ſeq. &.210.car.161.

¶ Emptio & uenditio habet cauſam ſubſtantialem & que dicatur.in.2.parte.numero.26.car.5.

¶ Emancipatio poteſt fieri corã notario ſine alio iudice, & ualet, ex quo notarius dicitur iudex car tularius, & a fortiori ualet ubi eſt facta coram iudice regio ad contractus, prout fit in Regno.4. parte.8 diſtin.numero.3.car.67.

Emancipationi ſi renunciet filius non ſubintrat pa/ triam poteſtatem.in.4.parte.18.diſtin.numero. 4.car.68.

¶ Error communis in notario putatiuo an faciat ius.in ſexta parte.uerſic.actorum editio.numero. 12.car.128.

¶ Euangelica lex.infra.in litera L.in uerſi. lex.

¶ Euictio importat ut uenditor teneatur ad intereſ ſe.in ſecunda parte.numero.42.car.7.

Euictio per hypotecariam operatur ut emptor agat ad intereſſe etiam ſine denuntiatione.ſexta parte uerſiculo autoris.numero.2.car.107.

¶ Exceptio recuſationis iudicis debet eſſe prima que opponi debet ante alias exceptiones.fallit quan/ do de nouo ſuperuenit, quia poteſt in quacunque parte iudicij opponi etiam poſt concluſionem.ſex ta parte.uerſic. appellatio. numero. 23. &.63. car.146.

Exceptioni oppoſite cenſetur renuntiare is qui poſt recuſationem litigat coram iudice recuſato.in.d. uerſi.appellatio.nume.66.car.148.

Exceptio ſpolij oppoſita debet probari infra termi/ num dierum quindecim, & quid operatur eius op poſitio.in quarta parte.6.diſtin.nu.32.car.41.

Exceptio declinatoria debet eſſe prima que opponi debet ante alias exceptiones, quarta parte.12.di ſtin.numero.6.car.60.& 6.parte.uerſiculo ex/ ceptio.numero.1.car.111.

Exceptio nullitatis ſententia uel proceſſus cauſata ex defectu iudicis ſemper poteſt opponi etiam ſtã te ſtatuto quod contra ſententiam nulla opponatur exceptio.in quarta parte.16.diſtin.nu.7.car.64.

Exceptio quod ſine actione agitur impedit proceſſum. quarta parte.20.diſtin.numero.11.car.69.

Exceptiones que ſint que impediunt proceſſum ad ul/ teriora.in quarta parte.20.diſtin.per totam.car. 68.&.69.

Exceptio contra perſonam iudicis impedit proceſſum d.20.diſtin.numero.15.car.69.

Exceptio legitimationis perſone poteſt ante omnia opponi etiam in ſummarijs.in ſexta parte.uerſi culo exceptio.numero.2.&.3 car.111.

Exceptiones dilatorie tripliciter conſideratur.d.uer ſicu.exceptio.nu.1.car.111.

Exceptio male agis quia ante diem agis poteſt op/ poni ante & poſt litem conteſtatam. & quid im portet.in.d.uerſic.exceptio.nu.5.in fi.car.111.

Exceptio intentionis & facti dicitur dilatoria, & de bet opponi ante litem conteſtatam: ſed iudex ex officio etiã poſt.d.uerſic.exceptio.nu.6 car.111.

Exceptio hoſtica que dicatur & quando locum ha/ beat.d.uer.exceptio.numero.18.car.112.

Exceptiones dilatorie debent opponi ante litem conteſtatam, fallit quando ſuperueniunt poſt, item fallit in exceptione que reddit proceſſum re/ tro nullum.6.parte.uerſic.exceptio. numero. 7. &.8.&.9.car.112.

Exceptiones alique poſſunt opponi poſt ſententiam, & que ſint.ibidem.numero.17.car.112.

Exceptionem opponens poſt litem cõteſtatam que debebat opponi ante, punitur ad unam libram auri ſi eſt aduocatus.uerſic exceptio.numer.10. car.112.

Exceptiones peremptorie que dicantur, & quare ita dicantur.d.uerſic.exceptio.nu.11.car.112.

Exceptiones peremptorie quando requirunt altiorẽ indaginem reſeruantur ad merita, & quid opere tur iſta reſeruatio.ibidem.numero.13.cum duo/ bus ſeq.car.112.

Exceptiones litis finite quandoque ſunt declinatorie

& quandoq; peremptorie, in d. verſi. exceptio, numero. 12. car. 112.

Exceptiones litis finite infra quantum tempus probari debeant. d. verſic. exceptio. nu. 15. car. 112.

Exceptiones peremptorie uſq; ad quod tempus opponi poſſint, & quid ſeruatur in Regno. d. verſi. exceptio, numero. 11 & 16. car. 112.

Exceptio requirens altiorem indaginem non impedit executionem, quid autem in exceptione compenſationis. 6. par. verſi. executio. nu. 47. ca. 174

¶ Excommunicatus debet priuari fructibus beneficij & diſtributionibus quotidianis, etiam ſi appellat, an autem appellatio ab excommunicatione aliquid operetur. in. 6. parte, verſic. appellatio numero. 141. car. 155.

Excommunicati iudicis ſententia eſt nulla. 6. parte. verſic. ſententia, numero. 73. in fi. car. 140.

Excommunicari poteſt is qui friuole appellat, & etiam alias penas patitur. in ſexta parte. verſi. appellatio, nume 267. car. 166.

Excommunicationis exceptio non obſtat petenti reuocationem attemptatorum. ibidem. numero. 315. car 169.

Excommunicatus laicus perſeuerans in excommunicatione poteſt puniri per epiſcopum. in quarta parte, 11. diſtin numero. 24. car. 58.

Excommunicari poteſt laicus ab ipſomet prelato cuius bona occupauit. ibidem. nu. 25. car. 58.

Excommunicationis exceptio impedit proceſſum, & debet probari infra octo dies. in quarta parte, 20 diſtinctio. numero. 12. car. 69.

Excommunicationis exceptio dicitur anormala: nam poteſt opponi in quacunq; parte iudicij, ſed debet probari incontinenti, ſexta parte, verſic. exceptio. numero. 4. car. 111.

Excommunicatio non poteſt ab homine irrogari diffinitiue pro pena delicti. ſed ſolum ob contumaciam ſexta parte, verſic. ſententia, numero. 33. car. 137.

Excommunicatus perſeuerans in contumacia per annum efficitur ſuſpectus de hereſi. in ſexta parte. verſi. contumacia, nu. 31. car. 105.

¶ Excuſſio principalis debet fieri anteq̃ conueniatur fideiuſſor uel tertius poſſeſſor. in prohemio. numero. 16. car. 2. & quarta parte. 20. diſtin. numero. 9. & 10. car. 68. & 69.

¶ Executio an & quando ſuſpendatur per reſtitutionem in integrum petitam. in ſexta parte, verſic. appellatio, numero. 81. 82. & 83. car. 149. & verſi. executio. nu. 42. car. 174.

Executio in bonis uxoris non poteſt fieri pro debito mariti & e contra. fallit quando uxor tutrix mortuo primo uiro tranſit ad alium non reddita ratione, quia fit executio in bonis ſecundi uiri pro debito tutelari. in ſexta parte. verſic. executio. numero. 37. car. 174.

Executio ſententie fit poſtquam tranſiuit in rem iudicatam & fit per iudicem qui eam tulit, ſi eſt ordinarius. ſecus ſi eſt delegatus, item dummodo ſit ualida. ſecus ſi eſt nulla, quia non meretur executionem. ibidem. num. 1. cum tribus ſeq. car. 171.

Executio ſententie arbitri non fit per ipſum arbitrum, ſed per iudicem ordinarium, etiam ſi ſit arbiter iuris. d. verſi. executio. nu. 5. car. 171.

Executio ſententie a qua fuit appellatum per quem iudicem fiat ibidem. numero. 6. car. 171

Executio ſententie quo ordine fiat, & quid ſi peruertatur ordo legis, a diuo pio. §. in venditione, an ualeat. d. verſi. executio. numero. 7. & 8. car. 171. & 172.

Executio ſententie petitur fieri altero de duobus modis. d. verſic. executio, numero. 7. car 171.

Executio quando fit pro debito fiſcali poteſt capi perſona ſine alia excuſſione bonorum. in dicto verſiculo executio. numero. 10. car. 172.

Executio quando fit debent ſeruari ſtatuta loci ubi fit. d. verſi. executio numero. 8. car. 172.

Executio quando fit, an & quando debeant capi bona minus damnoſa ibidem. nu. 9. car. 172.

Ex proceſſu in quo non eſt lata ſententia non poteſt deueniri ad effectum executionis. in. 2. parte numero. 32. car. 6.

Executio quando fit in actione hypotecaria non ſeruatur ordo. §. in venditione. 6. parte. verſic. executio numer. 11. car. 172.

Executio quando fit autoritate ſententie interlocutorie non ſeruatur ordo dicti. §. in venditione. d. verſi. executio nu. 12. car. 172.

Executio quando fit contra pupillum primo capiuntur nomina debitorum. ibidem. nu. 13. ca. 172.

Executio ſententie quando fit an & quando requiratur partis citatio. in dicto verſiculo executio. numero. 14. cum tribus ſeq. car 172.

Executio quando fit debet ſeruari ordo iuris. in prohemio. numero. 12 car. 2.

Executiua cauſa omnis dicitur ſummaria, & quomodo hoc intelligatur. in quarta parte. 9. diſti. numero. 52. car. 53.

Exequi ſententiam ſuam non poteſt iudex prorogatus quarta parte. 12. diſt. nu. 13. car. 61.

Executor teſtamenti cui eſt datum arbitrium diſtribuendi & eligendi pauperes poteſt id facere ſine citatione heredum. 6 parte. verſic. citatio. numero. 19. car. 56.

Executor poteſt quis per iudicem conſtitui in cauſa ſuomet. d. verſi. citatio. nu. 41. car. 57.

Executio in bonis monaſterij pro debito unius monaci an poſſit fieri. in. 6. parte, verſiculo, execu-

numero.31.car.173.
Executio ſententie qualiter fiat in ciuilibus.d.uerſic. executio.numero.17.car.172.
Executio quando fit ſi fiat adiudicatio,debet fieri ꝑ menſura debiti:alias ſi fiat plus debito uitiatur in totum.fallit in tenuta que datur uigore pacti executiui.item fallit quando agitur actione reali.ibidem.numero.18.car.172.
Executio ſententie poteſt peti uſq; ad.30.annos.d.uerſic.executio.numero.28.car.174.
Executio in fructibus beneficij pro debito clerici non poteſt fieri,niſi non haberet alia bona.idem in fructibus feudi.ibidem:numero.32.& 35.car.173.
Executio ſententie quando fit poteſt nuntius incipere a captura perſone ut indicet bona in quibus uult exequi.d.uerſi.executio,nume.20.car.172.
Executio non poteſt fieri in ſtipendijs militum,nec in libris ſcholarium,niſi quando nõ haberent alia bona.d.uerſi executio.nu.33.&.34.car.173.
Executio ſententie quando fit poteſt nuntius incipere a captura perſone ut indicet bona in quibus uult exequi.d.uerſi.executio,nu.20.car.172.
Executio ſententie criminalis qualiter fiat,& quid poſſit facer iudex in aſtrigendo executorem ſeu carnificem,uel capiendo equum uel aliud animal alienum pro executione iuſtitie.d.uerſi.executio;nu.21 &.22.car.172.&.173.
Executio in perſonam non poteſt fieri contra aliquas perſonas priuilegiatas.in dicto uerſiculo executio.nu.40.car.174.
Executio non poteſt fieri in lecto,ueſtibus,& ſupellectilibus domus,niſi quando alia bona non extarent.d.uerſ.executio.numero.23.car.173.
Executio non poteſt fieri in bobus aratorijs & inſtrumentis agriculture,quid autem ſi debitor aliud non habeat,dicto uerſic.executio,nume.24.car.173.
Executio ſententie non poteſt firi contra tertium nõ nominatũ in iudicio.in dicto uerſiculo executio.numero.25.car.173.
Executio pro debito uel delicto patris non poteſt fieri in peculio profectio filij,nec pro delicto filij in peculio aduentitio,nec etiam in caſtrenſi.an aũt pro delicto patris poſſit capi uſuſfructus aduentiorum.ibidem.nume.27.car.173.
Executio pro condemnatione pupilli non fit in bonis tutoris niſi pro expenſis,quid autem in procuratore.in.d.uer.executio numero.28.& 29.car.173.
Executio pro debito uniuerſitatis an poſſit fieri in bonis ſingulorum,& an in uijs publicis & theatris & alijs ſimilibus ibidem,numero.30.&.36.car.173.&.174.
Executio impeditur per exceptionem nullitatis,niſi opponatur coram inferiori iudice.An autem impediatur per exceptionem litis pendentie.in.d.uerſiculo executio.nu.41,&.43.car.174.
Executio non impeditur per exceptionem requirentem altiorem indaginem.que incontinenti probari non poteſt.d.uerſi executio.nu.47.car.174.
Executio ſententie an impediatur per denuntiationem euangelicam uel per exceptionem compenſationis.d.uerſi.executio.nu.47.car.174.
¶ Eximens uocatus in ius coram delegato nõ tenetur edicto ne quis,eum,ſecus ſi eximens uocatus in ius coram ordinario.quarta parte.5.diſtinctio.numero.57.car.35.
¶ Exititi ciuitatis citati ad inſtantiam creditorum non tenentur comparere,& ideo non ualet proceſſus factus contra eos in contumaciam.in quarta parte.16.diſtin.nume.29.car.66.
¶ Experti miſſi per iudicem ad menſurandum uel ad aliquam differentiam per aſpectum loci poſſunt referre ſine citatione partis:licet in eorum electione requiratur citatio partis.6.parte.uerſi.citatio.nu.20.car.59.
¶ Expenſas funerales ſiquis fecit ſcholari mortuo poteſt pro illis retinere libros.ſexta parte.uerſiculo executio,numero.34.car.173.
Expenſarum condemnationem non tenetur iudex facere niſi ſint petite per partem.ſexta parte.uerſiculo libellus.numero.9.car.106.
Expenſarum condemnationem patitur uictor quandoq; 6.parte.uerſi.interrogatio.nu.2.car.62.
Expenſarum condemnatio omiſſa in interlocutoria poteſt addi per iudicem quandoq; uſq; ad diffinitiuam.ſecus ſi eſt omiſſa in diffinitiua,quia non poteſt addi niſi eadem die.ſexta parte,uerſic.ſententia.numero.31.car.137.
Extraordinarium iudicium quod dicatur & quot modis,in.4.parte.in.X.diſt.per totam,car.55.

De litera. F.

¶ Falſum teſtem uel ſcripturam producens in iudicio poteſt interrogari an uelit uti,& poſtea accuſatur & punitur in amiſſione cauſe.& etiam de falſo.Ad quem autem effectum fiat dicta interrogatio,& qualiter debeat fieri reſponſio.ſexta parte.uerſic.Accuſatio incidens.numero.2.& uerſicu.inſtrumentorum productio.numero.17.car.122.&.123.
Falſitas emergens in iuditio ciuili an & quando accuſari poſſit:& an faciat ſuperſederi cauſam principalẽ.d.uerſ.Accuſatio incidẽs.nu.1.ca.ead.
Falſificantes ceram & alia utenſilia que uendunt poſſunt puniri etiam per iudicem eccleſiaſticum temporaliter.4.parte.11 diſt.nu 27.car.58.
¶ Fama debet precedere inquiſitionem,alias non

ualet inquiſitio, fallit in q̄pluribus caſibus.6.par
te.uerſi.inquiſitio.nu.18.cum pluribus ſeq.uſq; ad
uerſi.30.car.78.
Fama originem habere debet a perſonis honeſtis &
fide dignis non a maleuolis aliter nihil operatur
ibidem.numero.19.car.78.
¶ Famuli clericorum gaudent priuilegio fori ſicut
ipſi clerici.in.4.parte.11.diſt.nu.4.car.57.
Familiaris uel domeſticus quis dicatur, & que fa/
miliaritas ſufficit ad recuſandum iudicem.6.par
te.uerſicu.appellatio,numero.25.car.146.
¶ Fatale primum & ſecundum quod dicatur, & un
de dicatur.6.parte.uerſic.appellatio,nume.182.
car.159.
¶ Ferie inducte ad honorem dei que ſeruantur in iu
dicijs que ſint, & qui actus poſſint celebrari in il
lis diebus.quarta parte.16.diſt.numero.41 cum
duobus uerſic ſeq.car 66. & .6.parte, uerſiculo
actorum editio, numero.17. cum pluribus ſeq.
car.128.
Ferie inducte ad honorem hominum & ferie menſi/
um & uindemiarum non ſeruantur in Regno.
quarta parte.nona diſt.numero.14.car.50. &
decimaſexta diſt.numero.41.car.66.
Feriatis diebus iudicium factum an eſt nullum.d.16.
diſtin.numero 41.car.66.
Feriato die ad honorem dei poteſt notarius facere
inſtrumenta.item poſſunt fieri omnes actus uo/
luntarie iuriſdictionis.d.16.diſt.nu.43.car 67.
Ferie ad honorem dei an poſſint tolli per conſuetu/
dinem.ita q̄ ualeant acta facta in illis diebus, p
ut fit in curijs nundinarum.in quarta parte.16.di
ſtinctio.numero.44.&.45.car.67.
Ferie inducte ad honorem dei an poſſint tolli p ſta/
tutum.ibidem.numero.47.&.48.car.67.
¶ Feudatarius citatus qui dixit nolo uenire perdit
feudum.in.6.parte, uerſi.cōtumacia,numero.21
car 105.
Feudario mortuo an poſſit fieri executio in fructi/
bus ſucceſſoris in feudo. ſexta parte. uerſiculo
executio.numero.35.car.173.
Feudalis cauſa laici cognoſcitur per iudicem eccleſia
ſticum quando feudum tenetur ab eccleſia item
econtra quando clericus tenet feudum a laico.ſor
titur forum iudicis ſecularis.quarta parte. unde
cima diſtinctio.numero.7.car.57. & .numero.
47.car.59.
Feudorum ius dicitur ius ciuile & conſuetudinariū
& fuit conditum ab Oberto de horto iuriſconſul
to mediolanēſi.in.4.parte.nu.62.&.63.ca.14.
Feudales cauſe per que iura decidantur in hoc Re/
gno & qualiter.in.3.parte.nu.64.car.14.
Feudalis cauſa ceſſante iure feudorum debet decidi
per ius canonicum potius q̄ per ius ciuile, in ter/
tia parte.numero.65.car.15.
Feudorum iura & uſus preferuntur iuri communi
dummodo ſint rationabiles.alias ſecus.item quā
do caſus expreſſe deciditur per uſus feudorum,
alias non ſumitur in eis argumentum a contra/
rio ſenſu.in tertia parte.nu.67.&.68.car.15.
Feudorum uſus ſeruantur etiam in feudis eccleſia/
ſticis.ibidem.numero.69.car.15.
Feudalis cauſa compromitti non poteſt etiam in/
ter coniunctos.idem ubi agitur de uita & militia
6.parte. uerſi. compromiſſum. numero. 20. &.
21.car.115.
¶ Fideiuſſor de iudicato ſoluendo patitur executio
nem ex eodem proceſſu fabricato contra princi/
palem.ſexta parte.uerſic.citatio.nu.29.ca.96.
Fideiuſſoris citatio non requiritur in ſententia feren
da contra principalem.ibidem.nu.29.car. 96.
Fideiuſſor de preſentando ſtatim incidit in penam
cum reus fuerit requiſitione ipſius fideiuſſoris:6.
parte.uerſi.ſatiſdatio.nu.3.car.109.
Fideiuſſor de preſentando non tenetur iurare in ciui
libus, nec ipſe nec principalis.d.uerſic.ſatiſdatio.
nume.4.car.109.
Fideiuſſores de preſentando debent recipi ad minus
duo pro quolibet accuſato & non debent eſſe cle
rici neq; filij familias, & debent ſe obligare in ſo/
lidum, & recipitur omni die hec fideiuſſio per ſo/
lum actorum magiſtrum. & quid ſi eſt dies feria
ta qualiter recipiatur.dicto uerſiculo ſatiſdatio.
numero.5.car.109.
Fideiuſſores in criminalibus pro quanta pena recipi
debeant in Regno.ibidem.nu.6.car.109.
Fide iubere an & quando poteſt unus inquiſitus p
alio, que appellatur fideiuſſio uicaria, & quid ſer
uatur in Regno d.uerſi.ſatiſdatio.nu.7.ca.110.
Fideiuſſor de iudicato ſoluendo coram ordinario an
teneatur ſoluere iudicatum per illius delegatum
q̄ ſic.6.parte.uerſi ſatiſdatio.nu.10.car. 110.
Fideiuſſoribus an & quando ſit relaxandus reus in
criminalibus.ibidem nu.8.car 110.
Fideiuſſor de non offendendo non tenetur ad penam
ad quam fuit condemnatus principalis qui fuit
habitus pro confeſſo ob ſuam contumaciam.in
dicto uerſiculo ſatiſdatio.nu.12.car.110.
Fideiuſſor de expenſis in caſu ſuccumbentie non te/
netur ad expenſas ad quas fuit actor condemna
tus perempta inſtantia, dicto uerſiculo ſatiſda/
tio.numero.15.car.110.
Fideiuſſor non poteſt obligari niſi primo obligetur
principalis.ibidem.nu.24.car.111.
Fideiuſſionis materiam uide infra.uerſi.ſatiſdatio.
¶ Figura iudicij que dicatur.in.ij. parte. numero.
25.car.3.
¶ Filius iniurians patri uel matri poteſt ex officio

iudicis inquiri & puniri, quia hoc eſt publice utilitatis. 6. parte. verſi. inquiſitio. nu. 136. car. 90.

Filius prius torquetur quando de eodem crimine pater & filius ſunt incriminati: in probe. numero. 14. car. 2.

Filius renuntians emancipationi non intrat in patriam poteſtatem. in. 6. parte. 18. diſtin. numero. 4. car. 68.

Filij naturales tantum non excluduntur per filias legitimas & naturales a ſucceſſione patris de iure longobardo. in. 3. parte. nu. 97. car. 18.

Filiusfamilias agens uel conuentur in iudicio ſine conſenſu patris facit iudicium eſſe nullum, & poteſt opponi etiam poſt ſententiam. fallit quando litigat nomine alieno. item quando litigat ſuper negotio ſpirituali. item fallit quando iudiciũ tendit in fauorem filijfamilias, quia ualet etiam ſi ſit minor. item fallit in quampluribus alijs caſibus. 16. diſt. numero. 15. & 16. & 23. car. 64. & 65.

Filiſfamilias ſi eſt conuentus in iudicio criminali etiam cum conſenſu patris non ualet iudicium ſi eſt minor, quia debet ſibi dari curator. d. 16. diſt. numero. 40. car. 66.

¶ Finem imponere litibus iura multum feſtinant. in. 2. parte. numero. 31. car. 6.

¶ Fiſcus habens rem communem cum priuato ipſe diuidit, & ratione patris ſue poteſt fiſcus uendere totam rem. 4. parte. prima diſtin. numero. 64. car. 27.

¶ Forma actus que dicatur. in. 2. parte. numero. 21. cum tribus ſeq. car. 5.

Formalia actuum que reſpiciunt fauorem publicũ non poſſunt renuntiari neq; tolli per partes. in ſecunda parte. numero. 37. & 40. car. 7.

Forindicatio quando habeat locum & pro quibus delictis. ſexta parte. verſiculo contumacia. numero. 22. car. 105.

¶ Frater non agit proprio nomine pro iniuria fratris ſcilicet ciuiliter, ſed criminaliter ſic. in ſexta parte. verſiculo inquiſitio. nu. 53. & 57 car. 82.

Fructuum ſequeſtratio poteſt fieri appellatione pẽdente. 6. parte. verſiculo appellatio. numero. 145 car. 155.

Fructus beneficij eccleſiaſtici non poſſunt capi pro debito clerici niſi quando non haberet alia bona. idem in fructibus feudi. ſexta parte, in verſiculo executio. nu. 32. & 35. car. 173.

¶ Furtum an dicatur hodie crimen priuatum, ex quo eſt alterata pena per capitula Regni. ſexta parte. verſiculo inquiſitio. nu. 169. car. 92.

Fur manifeſtus condemnatus de furto non poteſt appellare verſic. appellatio. nu. 278. car. 167.

Fuſtigationis pena an dicatur capitalis, & in quibus ſeruetur. in. 4. parte. 2. diſtin. numero. 5. & 9. car. 28.

De litera G.

¶ Gabelle quando exiguntur ſiue collecte uel tributa fiſcalia nullus ordo iuris ſeruatur. idem quando agitur contra gabellarios indebite opprimentes. quarta parte, nona diſt. numero. 59. & 60. car. 53.

Gentium ius q̃ ſit, in tertia parte. nu. 7. car. 9.

Gratianus autor libri decretorum fuit monacus & magiſter ſacre theologie. in. 3. parte. numero. 27 car. 11.

Groſſis iudicibus non ſunt cauſe ſubtiles committende, 6. parte. verſiculo appellatio, numero. 58. car. 148.

De litera H.

¶ Heres adiens hereditatem cenſetur quaſi contrahere cum debitoribus & creditoribus hereditarijs in. 3. diſtin. numero. 8. car. 29.

Heres ſi facit inuentarium & creditores dicant plus eſſe in bonis quam ſit deſcriptum in eo, iudex inſtantibus creditoribus poteſt inquirere & accipere probationes de domo heredis, etiam torquendo ſeruos heredis, in ſexta parte. verſiculo inquiſitio. nu. 117. car. 89.

Heres poteſt compelli ex officio iudicis ad ſepeliendum defunctum, quo negligente poteſt iudex uendere res hereditarias pro ſepultura; verſic. inquiſitio. nu. 164. car. 92.

Heres antequam adeat hereditatem poteſt citari facere creditores per proclama ut compareant ad oſtendendum inſtrumenta debiti. ſexta parte. verſi. citatio. nu. 88. car. 101.

Heredes duo quorum alter eſt clericus alter eſt laicus ambo conueniri debent coram epiſcopo etiã ſi plures ſunt laici quam clerici, in quarta parte. 11. diſtin. nu. 20. car. 58.

¶ Hereticus iudex facit iudicium & proceſſum nullum. Et quis dicatur hereti. in quarta parte, 16. diſt. numero. 39. car. 66.

Hereticus poteſt per iudicem inquiri & punitur ad combuſtionem, & bonorum publicationem, in ſexta parte. verſi. inquiſitio. nu. 153. car. 91.

Hypotecaria actio contra tertium poſſeſſorem impeditur per exceptionem excuſſionis ubi non eſt precarij conſtitutum. in quarta parte. 20. diſt. numero. 9. car. 68.

¶ Homo eſt factus ad inſtar diuine imaginis, & propterea non debet in faciem bullari & cicatricibus deformari pro pena delicti. 2. diſtin. numero. 8. car. 28.

Homo dicitur habere triplex caput. quarta parte, ſecunda diſtin. nume. 1. car. 27.

Homicidium commiſſum per culpam dicitur cri-

men

nium extraordinarium, & ponitur exemplum in eo qui excedit modum temperandi iuſtum calorem. in quarta parte. in prima diſtin. numero. 51. car. 26.

Honor magis eſt ſedere a dextris q̃ a ſiniſtris. in proœ. nu. 10. car. 2.

Homicidio commiſſo oritur criminalis accuſatio, ad penam ac etiam actio in factum ad intereſſe in quarta parte. prima diſtin. nu. 5. car. 21.

De litera I.

Iacobus de beluiſo fuit uir magne autoritatis in materia feudorum, & octo uicibus legit librũ feudorum ideo multum ſibi creditur. in. 3. parte. numero. 63. car. 14.

Ignoranti ſententiam latam eſſe contra ſe non currunt. 10. dies ſtatuti ad appellandum. in. 6. par. uerſi. appellatio. nu. 165. car. 157.

Imperium totius mundi fuit in populo Romano acquiſitum ex ui armorum. in. 3. parte. nume. 20. car. 10.

Imperium unde habuit originem. ibidem. numero. 20 car. 10.

Imperium fuit tranſlatum de populo Romano in principem qui dictus eſt Rex Romanorum. Et an idem populus poſſit imperium auocare. Et dictũ imperiũ fuit confirmatũ p̃ Chriſtum in euangelio. in tertia parte. numero. 20. & 21. car. 10.

Imperator poteſt deponi per papam. in tertia parte. nu. 21. car. 10.

Imperator primus in orbe fuit Octauianus. aliqui dicunt q̃ fuit Iulius Ceſar. Sed primus imperator chriſtianus fuit Conſtantinus. 3. parte. numero. 12. car. 9.

Infirmitas ſuorum excuſat a contumacia. in. 6. parte. uerſic. contumacia. nu. 3. car. 104.

Imperator eſt dominus totius mundi, & in legibus condendis equiparatur Deo. in tertia parte numero. 90. car. 18.

Impedimenti probandi cauſa dicitur ſummaria quia ut plurimum probatur per iuramentum. 4. parte. 9. diſtin. nu. 71. car. 54.

Informatio cepta per teſtes inhabiles in caſibus in quibus teſtes non requirebantur ualet. in quarta parte. nona diſtin. nu. 80. car. 55.

Inimicus meus dicitur etiam is qui copulat amicitiam cum inimico meo. in ſexta parte. uerſiculo appellatio. nu. 31. car. 147.

Inimicitia eſt iuſta cauſa ſuſpitionis iudicis. d. uerſic. appellatio. nu. 30. car. 147.

Inimicitia ſufficiens ad iudicem recuſandum cauſatur ex lite quam quis habet cum eodem iudice tanquam priuato. d. uer. appellatio. numero. 40 car. 147.

Inimicus cenſetur etiam is qui non uult aliquem admittere ad oſculum pacis, maxime in eccleſia. in. d. uerſi. appellatio. nu. 41. car. 147.

Inimicus cenſetur etiam is qui non uult aliquem ſalutare. ibidem. nu. 43. car. 147.

Inimicus etiam reconciliatus redditur ſuſpectus in iudicando & teſtificando. in ſexta parte. uerſiculo appellatio. nu. 55 car. 147.

Inhibitio ſuperioris ita demum ligat manus iudicis ſi eſt interpoſita legitime cum cauſe cognitione, & parte citata. alias ſecus. itẽ non ligat qñ appellatio eſt iniuſta & friuola. d. uerſi. appellatio. nu. 159. car. 156.

Inhibitio an & quando poſſit fieri iudici laico per iudicem eccleſiaſticum. in quarta parte. undecima diſtinctio. numero. 29. car. 58.

Iniuſtitia non inuenitur in legibus iuriſcõſultorum. in tertia parte. nu 91. car. 18.

Iniuria facta uni cenſetur facta omnibus ſuis conſanguineis, unde quamuis paſſus iniuriam remittat, poſſunt tamen alij accuſare quod intelligo criminaliter tantũ non ciuiliter. niſi ſit pater uel maritus. in. 6. par. in uer. inqſitio. numero. 52. & 53. car. 81. & 82.

Iniuria atrox & enormis que dicatur, & que leuis. d. uerſi. inquiſitio. nu. 65. car. 83.

Iniuriarum actione an teneatur opponens crimina cõtra teſtes ſi illa nõ p̃bat, & qd ſi p̃teſtet̃ q̃ nõ animo iniuriãdi. &c. in. 6 par. uerſ. repulſa. nu. 13. car. 132.

Iniuriarũ actione põt agi ciuiliter & criminaliter & quomodo. in. 4 parte prima diſt. nu. 4. car. 21.

Iniuriarũ eſtimatio qualiter fiat, & qd ſecundũ cõſtit. Regni. ibidẽ. nu. 4. & nu. 5. & 11. car. 21.

Iniuriarum actione quando agitur. pars eſtimat: & iudex taxat mediante iuramento agentis, & cui debeat pena applicari. d. 1. diſt. nu. 5. car. 21.

Iniuriarum in actione proceditur in Regno per libellum uel per querelam. & que ſit differentia inter iſtos procedendi modos. in. 4. parte. prima diſt. nu. 6. car. 21.

Iniuriarum iudicium ubi petitur ſatisfactio iniurie dicitur criminale. in. d. 4. parte. prima diſt. nume. 9. car. 21.

Iniuria que fit in diuinam religionem uel contra patriam poteſt dici propria uniuſcuiuſq;. unde quilibet poterit illam proſequi tanquam propriam iniuriam. in ſexta parte. uerſi. inquiſitio. nu. 55. car 82. & 116. car. 89.

Iniuria filij poteſt remitti per patrem, adeo q̃ filius agere non poteſt ulterius nec eius frater poſt remiſſionem patris. fallit quando pater eſſet uilis perſona, uel quando iniuria eſſet facta a perſona coniuncta. ibidem. numero. 59. 60. & 61. car. 82. & 83.

Iniuria ſi fuit remiſſa in foro animę poteſt nihilominus iniuriator accuſari per remittentem. d. uerſic. inquiſitio. nu. 77 car. 84.

Iniuriarum actione non poteſt quis agere contra homicidam, ſed cogitur accuſare de homicidio. d. uerſic. inquiſitio. nu. 80. car. 84.

Iniuriarum actione non poteſt agere conſanguineus offenſi pendente accuſatione facta per ipſum offenſum. d. uerſic. inquiſitio. numero. 84. car. 85.

¶ Inditia non dicuntur ea que ſunt capta ex proceſſu informatiuo, niſi fuerint repetita parte citata. 6. parte. uerſic. inquiſitio. numero. 8. in fine. car. 77.

¶ Inquiſitio generalis quando fit, reus eſt certus ſaltem per rerum naturam in. 2. parte. numero. 5. car. 4.

Inquiſitio quando fit fama ſuccedit loco accuſatoris. 2. parte. nu. 3. car. 4.

Inquiſitionis cauſa an dicatur ciuilis uel criminalis. 4. par. 1. diſt. nu. 23. car. 23.

Inquiſitio quando fit de crimine mitior pena irrogatur de iure canonico nam imponitur pena extraordinaria. d. 1. diſt. nu. 24. & 41. car. 23. ¶. 24. & 10. diſtin. nu. 5. car. 56.

Inquiſitus de crimine ad inſtigationem alterius an poſſit petere a iudice quod requirat contra inſtigantem quod non. 4. parte. 6. diſtin. numero. 45. carte. 43.

Inquiſitus de crimine interrogatus cum iuramento an tale crimen commiſerit non dicitur periurus ſi negat & mendatium dicat. in. 6. parte. uerſiculo interrogatio. nu. 8. car. 108.

Inquiſitio non poteſt fieri per iudicem pro delicto culpa commiſſo abſque dolo niſi ſit lata culpa. 4. parte. 1. diſt. nu. 62. car. 27. ¶. uerſic. inquiſitio. numero. 30. car. 79.

Inquiſitio poteſt fieri ex officio iudicis de omni crimine quod committitur per conſpirationem ſeu conuenticulam. 6. parte. uerſic. inquiſitio. numero. 106. car. 89.

Inquiſitio in quibus caſibus fieri poteſt ex officio ſine accuſatore. d. uerſi. inquiſitio. nu. 94. cum pluribus ſeq. uſque ad fi. ubi ponuntur. 64. caſus. car. 87.

Inquiſitio generalis contra omnes malefactores poteſt fieri per iudicem ad purgandam prouinciam malis hominibus. d. uerſi. inquiſitio. nu. 115. c. 89.

Inquiſitio generalis non eſt ſufficiens deueniendi ad ſpecialem niſi in caſibus in quibus ſpecialiter inquiri poteſt, & non fit niſi ſemel in anno. in dicto uerſiculo inquiſitio. nu. 141. car. 90.

Inquiſitio an poſſit fieri ex officio iudicis in crimine priuato. puta in furto. ¶ quid ſeruatur in hoc Regno. d. uer. inquiſitio. nu. 169. car. 92.

Inquiſitio poteſt fieri de omni crimine de iure canonico. ibi. nu. 170. car. 92.

Inquiſitio inepta an ualidetur per confeſſionem. d. uer. inquiſitio. nu. 171. car. 92.

Inquiſitio non poteſt fieri niſi precedat fama publica & uehemẽs que debet apparere ex actis, & nõ debet eſſe orta a maliuolis, quod limita quando extarent inditia ſine fama, item quando inquiritur ad denuntiam officialis, item quando inquiſitio fieret de mandato principis. item quando denuntia fieret per aliquem probum uirum. item quando iudex inquirit preſente inquiſito & non contradicente item contra officialem in ſindicatu item in inquiſitione generali, item quando preceſſit generalis poteſt fieri ſpecialis ſine alia fama. item quando fit inquiſitio non ad puniendum ſed ad corrigendum, item quando fit ex neceſſitate officij. ſexta parte. uerſiculo inquiſitio. numero. 18. cum. 12. uer. ſeq. car. 78. & ſequr.

Inquiſitio uel accuſatio precedere debet ut quis puniatur de aliquo crimine, in ſexta parte in princ. nu. 5. & 6. car. 77.

Inquiſitio eſt de generibus prohibitorum, quia ſemper eſt prohibita niſi in caſibus a iure expreſſis quod intellige de ſpeciali inquiſitione, ſecus in generali in ſexta parte. uerſiculo inquiſitio. nu. 6. car. 77. ¶. numero. 53. car. 86.

Inquiſitio generalis que dicatur, & quando & qualiter fiat & ad quem effectum. in dicto uerſiculo inquiſitio. nu. 7. & 8. car. 77. & nu. 27. car. 79.

Inquiſitio an detur hodie copia repertorum. d. uer. inquiſititio. nu. 8. cum duobus ſeq. car. 77.

Inquiſitio generalis debet precedere antequam conueniatur uniuerſitas ad penam damni clandeſtini. d. uerſic. inquiſitio. nu. 11. car. 78.

Inquiſitio debet continere locum & tempus & ſolemnitates legis libellorum alias non ualet. fallit quando inquiritur de crimine commiſſo contra diuinam maieſtatem. 6. par. uerſi. inquiſitio. nume. 31. & 32. car. 80.

Inquiſitio ſpecialis contra certam perſonam qualiter & quotmodis fiat. ibi. nu. 12. car. 78.

Inquiſitio antequam fiat debet iudex citare offenſum ſi uult comparere ad accuſandum. alias ſuperueniente accuſatore ceſſat inquiſitio. fallit quando inquiſitio fieret uigore ſtatuti. item fallit. quando inquiſitus procuraſſet ut accuſaretur. item quando offenſus prius interrogatus dixit quod nolebat accuſare. item quando iudex preceſſit, & accuſator non oppoſuit. item quando accuſator ſuperueniens prius inſtigaſſet iudicem ut inquireret. item quãdo iudex uideret accuſationem eſſe ſuſpectam de colluſione, item nõ

perdunt probationes recepte ſuper inquiſitione. item non procedit hoc de iure canonico in.d.uerſi inquiſitio nu.34.cum decem uerſic.ſeq.car.80.

Inquiſitio debet fieri per iudicem eccleſiaſticum de idoneitate perſone eligende uel ordinande, nec non de uita & moribus clericorum, quando uiſitat eccleſiã.d.uerſic.inqſitio.nu.13.& 14.car.78.

Inquiſitio ut ualeat quot requirantur.d.uerſic.inquiſitio.nu.16.cum pluribus ſeq.car.78

Inquiſitio de crimine ſpecialiter contra aliquem fieri non poteſt niſi primo conſtet delictum eſſe commiſſum, & qualiter conſtare debeat, & quam diligentiam debet facere iudex.in.d.uerſic.inquiſitio.numero.17.car.78.

Inquiſitio debet continere ſpeciales circumſtantias delicti in ſpecie cum loco & tempore, nec ſufficit dicere ꝙ eſt ſolitus furari blasfemare.& ſimilia facere.in.d uerſic.inquiſitio nu.33.car.80.

Inquiſitio permiſſa per ſtatutum dicitur remedium ordinarium item de iure canonico ſemper eſt remedium ordinarium & non impeditur per accuſationem.in 6 parte.uerſi.inquiſitio.num.35.& 43.car.80.& 81.

Inquiſitio permittitur in aliquibus caſibus de iure communi & per capitula Regni.ibidem, numemero.25.car.80.

Inquiſitio non poteſt fieri de illo crimine de quo alias fuit quis accuſatus uel inquiſitus, fallit ubi eſſet colluſio.item fallit quando prius fuit lata aſolutoria ab obſeruatione iudicij. item quando quis accuſaretur ab alio tertio: item quando cauſa criminalis eſſet primo delicto deciſa per tranſactionem.in dicto uerbo inquiſitio.nu.44.cum quatuor uerſi.ſeq.car.81.

Inquiſitio regulariter non fit in ciuilibus ad commudum priuatorum.fallit in multis caſibus.d.uerſi. inquiſ.tio.nu.93.cum pluribus ſeq.car.87.

Inquiſitio poteſt fieri de crimine de quo fuit alias cognitum per uiam exceptionis.idem ſi fuit primo cognitum per uiam denuntiationis euangelice in ſexta parte.uerſi.inquiſitio.nu.74.&.75.c 84.

Inquiſitio poteſt fieri de crimine de quo fuit alias actum ciuiliter ibi nu.85.car.85.

Inquiſitio quando fit per iudicem ſolet dari coadiutor.& an hoc ſit de ſubſtantia, & ad quem effectum datur.d.uerſ.inquiſitio.nu 92.car.86.

Inquiſitio poteſt fieri in crimine uſurarum etiam ad commodum priuati.in.d.uerſic inquiſitio.numero.94.car 87.

℄ Incertitudo perſone que tamen eſt certa per rerum naturam non uitiat actum.in ſecunda parte numero 4.&.5.carta.14.

℄ Initium oportet habere ea que gerimus, alias actum inanem efficit.in phemio.nu.4.car.2.

℄ Inſtantia cauſe principalis uel appellationis an ſuſpendatur per compromiſſum.ſexta parte.uerſicu.appellatio.nu 186.&.191.car.160.

Inſtantia cauſe appellationis eſt maioris preiudicij ꝙ̃ cauſe principalis.d.uerſi.appellatio.num.e.187.car.160.

Inſtantia perempta poteſt iudex ferre abſolutoriã ab obſeruatione iudicij, & condemnare actorem in expenſis.quarta parte.16.diſtin.numero.17.car 64.℄ in quinta parte.nu.45.car 74.

Inſtantia cauſe que dicatur & quando incipiat currere.5.par.nu.2.&.3.car.70.

Inſtantia currit ℄ perit etiam ubi proceditur per inquiſitionem item ubi imploratur officium iudicis item in cauſis executiuis.item etiam coram delegato & coram arbitro.5.par.numero.6.cum quatuor ſeq.car.70.

Inſtantia cauſe quando incipiat in cauſis in quibus lis non conteſtatur.ibi.nu.4.car.70.

Inſtantia cauſarum quanto tempore durat.5.parte.nu.5.car.70.

Inſtantia cepta cum defuncto tranſit ad heredem. quid autem ſi heres eſſet clericus.in quinta parte.nu.11.car.70.

Inſtantia coram arbitratore non currit neq; perit quinta parte.nu.10 car.70.

Inſtantia nunquam perit de iure canonico, & hoc ſeruatur in foro eccleſie.quinta parte.numero.12.car.70.

Inſtantia nunquam perit in conſiſtorio principis, & quid ſeruatur in ſacro conſilio Neapolitano. quinta parte.nu 13.car.70.

Inſtantia non perit triennio quando iudex habet liberum arbitrium in procedendo & ſententiando. in quinta parte.nu.14.car.70.

Inſtantia poteſt breuiari per ſtatutum ℄ per reſcriptum principis.quinta parte.nu.15.car.70.

Inſtantia breuiata ſi petatur dilatio ultra metam inſtantie an poſſit ſententia ferri poſt illam peremptam.quinta parte.nu.16.car 71.

Inſtantia poteſt prorogari per principem, quinta parte.nu.17.car.71.

Inſtãtia nunquã perit in cauſis eccleſiarũ.& ſi uentilentur coram iudice laico.in dicta quinta parte.numero.19.car.71.

Inſtantia nunquam perit in cauſa fiſcali.quinta parte.nu.18 car.71.

Inſtantie tẽpus põt breuiari de cõſenſu partiũ.nõ tñ progari.fallit in cauſa appellatiõis.itẽ fallit in inſtantia breuiata p ſtatutum.quia põt prorogari per partes.uſq; ad triennium, & non ultra.in quinta parte.numero.20.car.71.& ſexta parte.uerſiculo appellatio.nu.185.car.155.

Inſtantia nunquam perit in emergentibus ante

litem conteſtatã.quinta parte nu.23 car. 71.

Inſtantia an poſſit breuiari per inferiorem a principe delegantem cauſam decidendam infra breue tempus,& quid importet talis breuiatio. in dicta quinta parte,numero.21.car.71.

Inſtantia non currit durante inhibitione ſuperioris, uel epiſcopi.quinta parte.nu.30. car. 72.

Inſtantia durat ultra triennium quando iudex moritur prope finem triennij,in quinta parte.nume. 22.car.71.

Inſtantia non currit impedito agere impedimento iuris.quinta parte nu.31.car.72.

Inſtantia non currit impedito facto aduerſarij & per eius ſubterfugia. quid autem ſi facto iudicis uel tertij,& quid ſeruatur in Regno.in quinta parte.numero.24 &.26.car.71.&.72.

Inſtantia an currat donec proceſſus ſtat penes conſultorem ibidem.nu.32.car.72.

Inſtantia quando reſtituitur per principem, dicitur inſufflatio,& an tunc debeant refici expenſe. quinta parte.nu.24.poſt medium,&.25.car. 71.&.72.

Inſtantia in cauſa feudali durat per annum.5.parte.nu.33 car.72.

Inſtantia inſufflata per principem nulla facta mentione expenſarum poteſt per partem opponi quod reficiantur expenſe.5.parte.nu.25.car.72.

Inſtantia reſtaurantur de communi conſenſu partium repetendo omnia acta,ibidem,numero,35. car.72.

Inſtantia lapſa facto iudicis cenſetur reſtituta ipſo iure unde non eſt neceſſe adire regem nec ſacrum conſilium pro inſufflatione.ibidem nume. 26.car.72.

Inſtantia perempta reſtituitur abſq; refectione expenſarum illis perſonis in quibus de iure conceditur reſtitutio in integrum,ſexta parte. numero. 27.car 72.

Inſtantia non perit triennio quando lite pendente litigator, effectus eſt familiaris illius officialis coram quo lis agitur,nam debet expectari ſucceſſor.in quinta parte,nu 28.car.72.

Inſtantia non currit in cauſa que debet principi conſultari quia debet expectari reſponſio principis dicta quinta parte.nu.29. car. 72.

Inſtantia cauſe clerici deuolute ad iudicem laicum propter impedimentum epiſcopi quanto tempore durat.in dicta quinta parte.nu.34.car. 72.

Inſtantia perempta reſtaurari poteſt altero de quatuor modis.ibidem.nu.36.car.72.

Inſtantia perempta in cauſa ciuili põt actor iterũ cauſam incipere refectis expenſis. ſecus in criminali quia nullo modo poteſt iterum accuſari. in dicta quinta parte.numero.37.car.72.

Inſtantia euaneſcit tam per lapſum temporis quã per abſolutoriam ab obſeruatione iudicij.in dicta quinta par.numero.38.car.73.

Inſtantia perempta que acta pereant,& quid in criminalibus,ibidem.nu.41.&.43. car. 73 &.74.

Inſtantia perempta poteſt ferri ſententia ſi ex proceſſu apparet confeſſio rei.in.d.5.parte.numero. 46.car.74.

Inſtantia perempta ſi cauſa incipiatur de nouo poſſunt opponi omnes exceptiones dilatorie & declinatorie ac ſi nunquam iudicium fuiſſet intentatum.in dicta quinta parte.nu.47.car.74.

Inſtantia ſi perit per abſolutoriam ab obſeruatione iudicij an pereant omnia acta in.d.5.parte.numero.48.car.74.

¶ Inſtrumentum regulariter non debet edi niſi ſemel,fallit quando continet id quod dependet ex ſola uoluntate unius,quia tunc pluries edi poteſt.in ſexta parte,uerſi.actorum editio,numero 45.car.129.

Inſtrumenti executio non poteſt fieri contra non nominatum in inſtrumento.nec etiam actiue non nominatus illam petit.6. parte.uerſi. executio. numero.25.car.173.

Inſtrumenti executio poteſt fieri cõtra tertium poſſeſſorem non citatum, & negotio non liquidato, quando continet precarium & pactum de capiendo.dicto uerſi.executio.nu.26.car.173.

Inſtrumenta duo ſi reperiuntur in eadem carta preſumitur prius illud quod precedit in ordine ſcripture.in tertia parte.nu.80.car. 17.

Inſtrumentum quando preſentatur ſecundum formam ritus,dicitur cauſa ſummaria.in.4.parte. 9.diſti.nu.54.car. 53.

Inſtrumentum quando preſentatur ſecundum formam ritus non requiritur citatio partis in preambulo faciendo.in.6.parte.uerſic.citatio.numero. 6.car 95.

Inſtrumentum ſecundum formam ritus qualiter preſentetur,& que pena ſoluatur per debitorem, & que per creditorem , & quando euitetur dicta pena.in ſexta parte uerſic.inſtrumentorum productio.nu.1.car.122.

Inſtrumentum ad hoc ut poſſit preſentari ſecundum formam ritus debet continere iuramentum & penam.item debet eſſe liquidum.ibidem.nume. 3.&.4.car.122.

Inſtrumentum poteſt preſentari altero de tribus modis.d.uerſi.inſtrumentorum productio. numero.1.car.121.

Inſtrumentum ſecundum formam ritus poteſt preſentari etiã cõtra mulierẽ,& in iſto caſu carceratur mulier ꝑ debito.d.uer.inſtrumẽtorum productio numero.2.car.121.

Inſtrumenti producti in iudicio ueritas inquiritur per iudicem in ſexta parte, uerſiculo. inquiſitio. numero 155. car. 91.

Inſtrumentum ſecundum formam ritus non poteſt preſentari poſt. 20. annos, nec contra heredem debitoris. ſed heres creditoris illud p̄ſentat itē eſt neceſſe ꝙ debitū ſit ultra uniti. itē ꝑ creditor nō ſit preuentus in ſexta parte, uerſiculo inſtrumentorum productio, numero. 5. cum tribus, uerſicu. ſeq car. 122.

Inſtrumentum ſecundum formam ritus non poteſt preſentari per procuratorem. ibidem, numero. 9. car. 122.

Inſtrumentum ſecundum formam ritus non preſentatur contra debitorem qui contraxit per procuratorem & non iurauit ipſe debitor ſed procurator quia iuramentum debet preſtari de facie ad faciē d. uerſicu. inſtrumentorum productio. numero. 10. car. 122.

Inſtrumento preſentato ſecundum formam ritus ſi debitor eſt contumax poteſt capi de perſona d. uerſic. inſtrumentorū productio, nu. 11. ca. 122

Inſtrumentum ſuper aſſiſtentia impetranda quando & qualiter preſentetur, ibidem, numero. 12. car. 122.

Inſtrumentum ad hoc ut faciat fidem debet ſcribi in carta membrana ſecus in ſcriptura priuata. item multa alia continere debet inſtrumentum, in d. uerſi. inſtrumentorum productio, numero. 14. & 18. car. 123.

Inſtrumenti copia collationata poteſt relinqui in actis retento originali. in dicto uerſiculo inſtrumentorum productio, numero. 56. car. 123. & uerſiculo actorum editio, nu 3. car. 122.

Inſtrumentum falſum producens debet reſpondere ſimpliciter ſi uult eo uti, in. d. uerſic. inſtrumentorum productio, numero. 17. car. 123.

Inſtrumenta uſq; ad quod tempus produci poſſunt in iudicio. ibidem, numero. 20. car. 123.

Inſtrumentorum appellatione uenit omnis ſcriptura inſtruens cauſam. in. 6. parte, uer. inſtrumentorum productio, nu. 1. car. 122.

¶ Innocentij dicta non ſunt autentica, ſed ſunt uelut gloſe. 3 parte, numero. 29. car. 11.

¶ Intellectus regie prag diſponentis ꝙ in cauſis mixtis procedatur ſine figura iudicij. 4. par. 1. diſtin. nu. 65. car. 27.

Intellectus uerus conſti. Regni que incipit puritatem in. 3. parte. numero. 80. 81. & 82. cum ſequentibus. car. 17.

Intellectus ad. l. iniuriam eſtimatio. ff. de iniur. & ad. l. conſtitutionibus. §. 1. eo. ti. in. 4. par. prima diſt. nu. 5. car. 21.

Intellectus ad. l. 2. C. de his qui latro in dicta. 1. diſtin. nu. 40. car. 24.

Intellec. ad text. in. c. inquſitionis in princi. de accuſationi. in. d. 1. diſtin. nu. 41. car. 24.

Intelle. ad glo. in. §. in ſumma in uerſi. extra ordinaria in ſtitu. de iniur. in. d. 1. diſt. nu. 42 car. 24.

Intell. ad. l cum antea. C. de arbit. in uerſi. appellatio. nu. 203. cum. ſeq. ca. 161.

Itell. ad. c diſpendia. in. §. reus. de reſcrip. in quarta parte, ſexta diſtin. nu. 3. car. 36.

Intellect. ad glo. in uerſi. ſecundum inſtit. de obligatio. in prin. in. 6. parte, uerſic. ſententia. numero. 52. car. 139.

Intellect. ad. l. pretor. §. 1. ff. de iniur. in. 6. par. uerſi. inquiſitio, nu. 30. car. 84.

Intellectus capituli Regni. Ad hoc ꝙ noſtrorū. &c. 4. par. 2 diſt, numero. 5. & . 6. car. 28.

Intellectus capituli Regni. quod incipit. ſubiungendo in. 6 parte. uerſi inquiſitio. numero. 8. & . 9. car. 77.

¶ Interdictum quorum bonorū reperitur utile & directū, & habet ſimilitudinem cum petitione hereditatis, & quando habeat locum. 4. par. 6. diſtin. nu. 2. 3. & . 4. & . nu 6. & . 7. car. 44.

Interdictum quorum bonorum in aliquo eſt utilius ꝙ petitio hereditatis. in. d. 6. diſt. nu. 8 car. 44.

Interdictum quorum legatorum eſt poſſeſſorium adipiſcende, & quando habeat locum. in. d. 7. diſtin. numero. 9. car 44.

Interdictum ſaluianum eſt poſſeſſorium adipiſcende, & quando & contra quos habeat locum. quarta parte. 6. diſtin. nu. 10. ca. 44.

Interdictum unde ui quando habeat locum & que requirantur in eo. ibidem. nu. 20. & . 21. car. 45

Interdictum unde ui non datur contra ſingularem ſucceſſorem, ſed contra uniuerſalem ſic. & datur heredi: & non poſſidenti. d. 7. diſt. numero. 25. & . 26. car. 45. & 46.

Interdictum unde ui datur ſolum intra annum utilem. d. 7. diſt. nu. 23. car. 45.

Interdictum unde ui datur ſpoliato qui uere poſſidebat tempore ſpolij. ſecus ſi detinebat tantum. 4. parte. 7. diſtin. numero. 27. car. 46.

¶ Interrogare an & quando poſſit iudex principalem uel teſtes etiam ad inſtantiam partis poſt concluſum in cauſa, & quid in ſummarijs. in. 4. parte. 9. diſtin. nu. 22. & . 24. car. 51. & 6. parte. uerſic. inquiſitio, nu. 154. car. 91.

Interrogationes an & quando & qualiter fiant in iudicijs, in ſexta parte. uerſi. interrogatio, numero. 1. 2. & . 3. car. 108.

Interrogationes in iudicijs fiūt officio iudicis tā ante ꝙ poſt litis cōteſtationē. & conuictus de mendatio priuatur poſſeſſione. ibi. nu. 3. car. 109.

Interrogationi reſpondere non tenetur reus qui

Interrogatur de iuribus ipſius rei, nec ſi interrogatur de principali negotio dicto uerſiculo interrogatio.nu.5.&.6.car.108.

Interrogationi reſpondere non tenetur is qui per aliquam exceptionem poteſt iudicium euitare.6.par.uerſi.interrogatio.nu.4.car.108.

Interrogans non fatetur, ſed ponens ſic, & propterea poſt litẽ conteſtatam debet quis facere poſitiones & nõ interrogationes, ibidem.nu.6.car.108.

Interrogationi crimnoſe ſeu continenti turpitudinem interrogatus an & quando teneatur quis reſpondeere.6.par.uerſi.interrogatio, numero.7.&.8.car.108.

Iterrogatus cum iuramento an commiſerit delictũ, ſi negat & mendatium dicat non dicitur periurus.in.d.uerſi.interrogatio.nu.8.car.108.

Iterrogatus ſuper eo quod alias fuit iuramento deciſum non tenetur reſpondere.n.d.uerſi.interrogatio.nu.9.car.108.

Interrogatus de facto alieno in facto proprio non tenetur reſpondere in criminalibus quid autem in ciuilibus.d.uer interrogatio.nu.10.car.108.

Iterrogari non poſſunt creditores uel legatarij ad inſtantiam heredis an hereditas ſit ſoluendo, ſed ex officio iudicis ſic, ibi.nu.11.car.109.

Interrogationi an agens rei uendicatione ſit dominus non tenetur conuentus reſpondere dicto uerſiculo interrogatio.nu.12.car.109.

Interrogatus de ſuo propoſito in mente retento nõ tenetur reſpondere ibi.nu.13.car.109.

Interrogatus de eo quod eſt impertinens ad cauſam tenetur reſpondere.in.d.uer.interrogatio.nu.14.car.109.

Interrogatus an poſſideat bona uel mala fide non tenetur reſpondere.in.d.uerſi.interrogatio.num.15.car.109.

Interrogatus de eo qoud in iure conſiſtit non tenetur reſpondere.ibi.nu.16.car.109.

Iterrogatoria ſolent fieri teſtibus ad detegendam falſitatem, & dicuntur eſſe de actis.ſuper quibus ſi teſtes non fuerunt interrogati debent iterum interrogari etiam poſt publicationem ibidem. numero.17.&.18.car.109.

Interrogatorium copia dari non debet parti.d.uerſi.interrogatio.numero.19.car.109.& uerſiculo actorum editio nu.37.car.129.

Iterrogatoria teſtibus ad quem effectum fiant, & an debeat dari terminus ad illa producendum, & quid ſi iudex omiſit teſtes ſuper illis interrogare in ſexta parte, uerſic interrogatorium.car.121.

Interrogatus an uelit uti inſtrumẽto pducto quod eſt ſuſpectũ de falſo debet reſpondere ſimpliciter & poteſt petere terminũ ad deliberandum. ſexta parte, uerſi. inſtrumentorum productio numero 17.car.123.

Inuentarium quando eſt faciendum per heredẽ debet fieri citatio per proclama. in ſexta parte. uerſiculo citatio nu.79.car.100.

Inuentario confecto per heredem ſi creditores dicũt plus eſſe in bonis poteſt iudex ex officio inquirere.6.parte.uerſi.inquitio.nu.117.car.89.

Iudex dicitur quaſi ius dicens, & iudicium dicitur quaſi iuriſditio.in.2.parte.nu.12.in ſi.ca.5.

Iudex eccleſiaſticus poteſt punire laicum perſeuerãtem in excommunicatione.in quarta parte. undecima diſtin.numero.24.car.58.

Iudex eccleſiaſticus procedit contra ſpoliantem eccleſiam uel prelatum.ibidem.nu.25.car.58.

Iudex eccleſiaſticus habet iuriſditionem in laicos in omnibus concernentibus animam, ibidem nume.26.car.58.

Iudex eccleſiaſticus inhibere poteſt iudici ſeculari ne pcedat ſup incidenti ſpirituali.ibi.nu.29.c.58

Iudex eccleſiaſticus compellit laicum litigantem in foro ſuo ad obſeruantiam iuris canonici, ibidem numero.30.carta.58.

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit in Regno de cauſa ſuſpitionis iudicis ſecularis.ibi.nu.31.car.58.

Iudex eccleſiaſticus ſequeſtrat corpus mortuum uſurarij donec heres caueat de reſtituendis uſuris ibidem numero.32.car.58.

Iudex poteſt etiam inquirere in his que notorie ſibi liquent ex actis, & parte non petente.in.6.parte.uerſi.inquiſitio.nu.110.car.89.

Iudex tam eccleſiaſticus quam ſecularis poteſt inquirere ex officio in omnibus cauſis pijs & concernentibus animam, ibidem.nu.111.car.89.

Iudex eccleſiaſticus inquirere poteſt de quolibet matrimonij impedimento ad faciendum ipſum ſeparari.ibi.numero.112.car.89.

Iudex eccleſiaſticus dat curatorem liti minori laico litiganti coram ſe.in.4.parte.11.diſtin.num.13.car.57.

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit inter laicos ratione inſi, item lite pendente coram iudice laico põt adiri eccleſiaſticus ut moneat ipſum q cauſam expediat, in d.11.diſt.nu.14.car.57.

Iudex ex officio poteſt inquirere de iuribus principis in uerſi.inquiſitio.numero.113.car.89.

Iudex eccleſiaſticus inquirit cõtra tenentes bona q debent diſtribui pauperibus uel ad pias cauſas. ibidem.numero.125.car.90.

Iudex ex officio inquirit de probitate uite, de idoneitate & moribus alicuius eligendi pmouendi uel ordinandi.ibidem.numero.126.car.90.

Iudex ex officio poteſt inquirere contra producentem falſam ſcripturam uel ſuſpectam in iudicio poteſt ipſum punire ex ſola ſuſpitione, niſi pbet

ſcripturam eſſe ueram ibidem nu.120.car.89.

Iudex poteſt incidenter inquirere contra teſtes deponentes falſum uel uacillantes in iuditio. & poteſt illos ex officio punire ibidem.num. 121.car.90.

Iudex ex officio poteſt inquirere generaliter de omni delicto commiſſo coram ſe, uel incidenter in iuditio: dum ipſe cognoſcit de aliqua principali cauſa.ibidem num.122.car.90.

Iudex poteſt inquirere de iuribus eccleſie & de beneficio eccleſiaſtico ibidem.num.123.car.90.

Iudex inquirit in omnibus caſibus in quibus accuſator non probans excuſatur a preſumpta calumnia ibidem num.124.car.90.

Iudex ex officio inquirit de omni crimine ubi interuenit accuſator qui colludit ſeu preuaricatur.ibidem.num.127 car.90.

Iudex inquirit contra calumniatores etiam nemine accuſante.ibi.num.128.car.90.

Iudex inquirit quando de crimine cognouit incidenter.ibidem.num.129.car.90.

Iudex inquirit ex officio de iniuria facta ſcholari quod eſt ſpeciale in priuato crimine ibidem num. 130. car.90.

Iudex quando inquirat de delicto commiſſo in officio per ſuum officialem.ibidem.num.131 ca.90.

Iudex inquirit contra facientem iniuriam ſuis officialibus uel famulis, ſi crimen eſt notorium ibidem.num.132.car.90.

Iudex inquirit de omni crimine notorio, ibidem.numero.133.car.90.

Iudex ſpecialiter inquirit de omni crimine ſuper quo preceſſit primo generalis inquiſitio.ibidem.nume. 134.car.90.

Iudex inquirit de inimicitijs & guerris que uigent in ciuitate inter particulares ciues.ex quibus poteſt turbari reſpublica: & deueniri ad arma.ibidem. num.135.car.90.

Iudex inquirit contra filium qui impias manus in parentes iniecit uel ipſos contumelia affecit in.d.uerſi.inquiſitio.num.136.car.90.

Iudex inquirit contra cuſtodem carceris precio corruptum.ibidem.num.137.car.90.

Iudex inquirit contra lenones qui nituntur mulieres ad luxuriam allicere ibidem.num.138.car.90.

Iudex inquirit de crimine lenocinii. quod crimen reputatur maius adulterio. ibidem .numero. 139. car.90.

Iudex inquirit contra quemcumq; qui fuerit inuentus in fragranti crimine.ibidem. nume.140.car.90.

Iudex in Regno inquirit contra omnes homines male uite.ibidem.num.141 car.90

Iudex quando uenit in ciuitate uel in prouintia poteſt facere edictum quod omnes qui ſentiunt ſe offenſos compareant ad querelandum & teſtes ad deponendum.in dicto uerſiculo inquiſitio.numero.141 car.90.

Iudex procedit ex officio contra famoſos latrones. inquirit etiam de crimine leſe maieſtatis perpetrato contra perſonam principis uel ſuorum collateralium.ibidem.num.142.&.143.car.91.

Iudex inquirit contra inobedientes & turbantes ſuā iuriſdictionem, & contra rebelles & contumaces ad penas legitimas & mulctas imponendas.ibidē num.144.car.91.

Iudex inquirit contra ſocios criminis in caſibus in quibus licita eſt interrogatio de ſociis. ibidem.numero.145.car.91.

Iudex inquirit de homicidiis & damnis clandeſtinis. ubi nullus accuſator apparet. & hoc ex forma conſtitutionum Regni.ibidem.num. 146.ca.91.

Iudex inquirit de crimine falſe monete etiam nemine accuſante.ibidem.num.152.car.91.

Iudex inquirit de crimine hereſis ad inſtar criminis leſe maieſtatis ibidem.num.153 car.91.

Iudex inquirit in caſibus ciuilibus partes interrogando quando equum ſibi uidetur,ibidem.num.154. car.91.

Iudex inquirit de ueritate inſtrumenti producti in iuditio.ibidem.num.155.car.91.

Iudex inquirit ex officio in dando aduocatos pupillis & aliis perſonis miſerabilibus.ibidem numero 158 car.91.

Iudex inquirit de contemptu & contumatia procuratoris qui adminiſtrat negotia abſentis.ibidem. num.159.car.91.

Iudex inquirit ex offitio contra procuratorem ut doceat de mandato.ibidem.num.160.car.91.

Iudex inquirit de crimine ſacrilegii & plagii. ibidem num.161.car.91.

Iudex ex officio inquirit contra non ſoluentes decimas & illos compellit ad ſoluendum. etiam nemine petente.ibidem.num.162.car.92.

Iudex inquirit de idoneitate tutoris.ibidem.numero 153.car.92.

Iudex inquirit ad faciendum ſepeliri defunctum.ibidem.num.164.car.92.

Iudex inquirit contra agentem ſine actione. & cui non competit ius agendi. & poteſt ipſum ex officio repellere a limine iuditii. ibidem num.165. car.92.

Iudex an poſſit inquirere ex offitio in crimine priuato.ibidem.num.169.car.92.

Iudex ſecularis poteſt inquirere de omni crimine de iure canonico.ibidem num.170.car.92.

Iudex an poſſit ſine ſcriptis pronuntiare de uoluntate partium in.2.parte.num.19 car.7.

Iudex arbitratur penam.ſecundum qualitatem perſone,loci & dignitatis quando pena iuris petitur

quis puniri.in quarta partè,prima diſtin. num.8. car.21.

Iudex laicus & iudex eccleſiaſticus an poſſint de uno delicto cognoſcere ubi pena ciuilis diuerſa eſt a canonica.ibidem.num.16.car.22.

Iudex in penis arbitrarijs in criminibus an & quando poſſit imponere penam mortis naturalis.ibidem.num.39.47.48.&.49.car.24.&.25.

Iudex quando in arbitrarijs debeat mitiorem penã eligere ibidem.num.45.car.25.

Iudici hodie omnis pena eſt arbitraria,etiam a iure determinata.ibidem.num.56.car.26.

Iudex per inquiſitionem non procedit pro delicto culpa commiſſo,niſi dolus uel lata culpa interueniat ibidem.num.62.car.27.

Iudex ferre poteſt ſententiam diffinitiuam ſtando ubi ſola ueritate facti ſuſpecta procedittur,in quarta parte,nona diſtin,num.29.car.51.

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit contra laicum tenentem feudum ab eccleſia.in.4.parte.xi.diſtin.numero.7.car.57.

Iudex ſecularis in quibus caſibus poteſt ſuam iuriſditionem exercere contra clericos.ibidem,num.33.car.58.

Iudex laicus condemnat clericum in expenſis quando litigauit coram eo contra laicum & ſuccubuit ibidem.num.34.car.58.

Iudex laicus ſe intromittit contra clericum ſpoliantem laicum ſua poſſesſione. ibidem.numero.37.car.58.

Iudex laicus compellit creditorem laicum ad remittendum iuramentum turpiter receptum a debitore,ibidem.num.39.car.59.

Iudex prorogatus non poteſt ſententiam ſuam exequi.in.4.parte 12.diſtin.num.13.car.61.

Iudex poſt peremptam inſtantiam poteſt abſoluere reum ab obſeruantia iudicij & actorem condemnare in expenſis.licet non poſſit ferre ſententiam abſolutoriam uel condemnatoriam in cauſa principali in.5.parte.num.45.car.74.

Iudex inquirere poteſt contra uſurarium, in caſu quem uide.in ſexta parte,uerſi.inquiſitio,numero 94.car.87.

Iudici permiſſum eſt propter delicti frequentiam pēnas ordinarias augere.& illas exacerbare & nouas penas addere.in.6 parte uerſi.inquiſitio.num.98.car.88.

Iudex eccleſiaſticus debet & poteſt illam penam irrogare que magis timetur, ratione cuius timoris cenſendum eſt delinquentem ceſſaturum a delinquendo.ibidem.num.99.car.88.

Iudex an hodie in regno poſſit inquirere contra uſurarium nemine accuſante,ibidem,numero.104.car.88.

Iudex ex offitio poteſt inquirere de omni delicto per conſpirationem.ibidem.num.106.car.88.

Iudex poteſt ex offitio inquirere ad magnum ſcandalum euitandum.ibidem num.114.car.89.

Iudex poteſt generaliter inquirere contra omnes malefactores in prouintia uel ciuitate quam regit.ut purget ipſam malis hominibus pro quiete publica.ibidem.num,115.car.89.

Iudex ex offitio poteſt inquirere de omni crimine & iniuria commiſſa contra eccleſiam & eccleſiaſticas perſonas,& de omni crimine commiſſo in eccleſia.ibidem.num.116.car.89.

Iudex etiam inquirit in cauſa naufragij & in omnibus cauſis ab eo dependentibus & contra ſurripientes bona naufragorum & inquiſitio talis fit leuato uelo.& ſummarie,ibidem,numero.118.car.89.

Iudex ex offitio poteſt inquirere contra tutorē ſuſpectum & inuentum ſuſpectum ab offitio remouere nemine accuſante,ibidem.numero.119.car.89.

Iudex quando uult examinare in teſtem aliquam honeſtam mulierem.poteſt mittere ad eius domū pro ea examinanda parte non citata,in.6.parte,uerſi citatio.num.24.car.96.

Iudex poteſt interdicere adminiſtrationem alicui prodigo ſine alicuius citatione.ibidem,nume.28.car.96.

Iudex qui tulit aliquam ſententiam interlocutoriã a qua ſuccumbens appellauit poteſt procedere uſq; ad ſententiam diffinitiuam.ſine partis citatione anteq̃ ſibi inhibeatur.ibidem,numero.30.car.96.

Iudex quando uult dare tutorem alicui pupillo uel furioſo ſine inquiſitione poteſt decretum ſuum interponere ſine alicuius citatione.ibidem,num.32.car.96.

Iudex an poſſit citare ſuum ſubditum extantem extra ſuum territorium.in.6.parte,uerſi.citatio,num.37.car.97.

Iudex poteſt eligere unum priuatum cui committat citationem.etiam ſi non ſit publicus nuntius,& ſit famulus ſuus uel alterius partis & ualet citatio.ibidem num.40.car 97.

Iudex poteſt dari licentiam parti q; capiat poſſeſſionem aduerſarij conſtituendo eum executorem in cauſa propria ibidem.num.41.car.97.

Iudex pro tribunali ſedens poteſt monere ſeu citare partem ut tali die coram ſe compareat,ibidem,num.43.car.97.

Iudex uolens ferre ſententiam ſi citauit aliquem ut ueniat ad audiendum ſuam intentionem.an hec dicatur ſufficiens cauſa in citatione & talis citatio ualeat.ibidem,num.58.car.99.

Iudex quando mouenda eſt aliqua lis contra aliquem abſentem qui nullibi reperitur, nec habet certam domum poteſt eum iudex citare per proclamat ibidem num.81.car.101.

Iudex ubicunque equitas ſurgerit poteſt regulariter partem interrogare ad inſtantiam alterius partis in.6 parte uerſiculo interrogatio.num.3 quod limita ut ibidem. num.4.5.6.7.9.10.11.12.13.14 15.16 car.108.& ſeq.

Iudex ſi ſine cauſa daret breuiorem dilationem litigans debet contradicere & proteſtari ne cenſeatur ſententiare iuri ſuo.in.6.parte.uerſic.dilatio.num.14.car.116.

Iudex ſi commiſit alicui teſtium receptionem & examinationē an ipſe idem delegatus poſſit eos publicare.in.6.parte.uerſicu. publicatio. numero.5.car.130.

Iudex habens aliunde plenas probationes peccat mortaliter torquendo reum.in ſexta parte.uerſi.tortura.num.7.car.133.

Iudices cauti clam ſolent interponere decretum de torquendo reum ne detur materia appellandi.ibidem.num.8.car.133.

Iudex ferrens ſententiam ſedere debet pro tribunali, in ſexta parte, uerſiculo ſententia, numero 42.car.138.

Iudex debet per ſe legere ſententiam & non per aliū, niſi ſit perſona illuſtris uel epiſcopus.ibidem.numero 43.car.138.

Iudex ordinarius debet ferre ſententiam in loco ſolito. ſecus eſt in delegato. ibidem, numero. 54.car. 139.

Iudex delegatus ad unam cauſam an poſſit procedere & ſententiare in loco extra iuriſditionem delegantis ibidem num.55.car.139.

Iudex ſi dicat pronuntio titium condemnandum an cenſeatur condemnare.ibidem.num.91.car.141.

Iudex ſi miſit ad conſilium ſapientis proceſſum & ſapiens ſcribit titium eſſe condemnandum &c.& iudex dicat pronuntio prout in tali conſilio continetur an uideatur condemnaſſe.ibidem.num.92.car.eadem.

Iudex ſi dicat condemno ſi eſt probatum an ualeat ſententia.ibidem.num.93.car.142.

Iudex ſi non admiſit appellationem ſimpliciter.ſed cum clauſula ſi & inquantum.an habeat pro admiſſa uel non.in.6.parte.uerſic.appellatio.num.162.car.147. 157

Iudex eccleſiaſticus poteſt breuiorem terminū ſtatuere parti ad petendum & recipiendum apoſtolos quam datur de iure communi quo elapſo ſententia tranſit in rem iudicatam.ibidem.num.175 car.158.

Iudex quo tenetur omnem appellationem admittere alias punitur de iure ciuili & canonico.ibidem numero.312.car.169.

Iudex a quo nihil poteſt innouare in cauſa pendente appellatione uel decennio dato ad appellandū & innouata reuocantur per remedium attemptatorum.ibidem num 313 car.ead.

Iudex in dubio pronuntiare debet appellationem nō eſſe deſertam ibidem.num.316.car.170.

Iudex a quo uel iudex ad quem pronuntiabit appellationem eſſe deſertam, ibidem. numero, 317.car.170.

Iudex a quo non poteſt breuiare terminum iuris in benefitialibus cauſis circa appellationē, niſi utraque parte uolente ibidem.num.323.car.170.

Iudex denegare poteſt audientiam contumaci non ſolum in cauſa in qua eſt contumax uerum etiā in omni alia.in 6.parte.uerſi.contumatia.nu.14.car.105.

Iudex per contumatiam poteſt ſequeſtrare fructus rei petite & alia pena contumatia ibidem.28.car.105.

Iudex poteſt procedere contra contumacem ad capienda pignora ibidem.num.29.car.105.

Iudex procedit ex offitio quando accuſator moritur pendente accuſatione. ibidem, numero.147.car.91.

Iudex inquirit ex offitio ſuper neceſſitate ciuitatis.& compellit dominos ad uendendum frumentum & annonam tempore cariſtie. numero.148.car.91.

Iudex poteſt interdicere offitium aduocatis & procuratoribus calumnioſis in.d.uerſi.inquiſitio.nume.149.car.91.

Iudex ex offitio poteſt perquirere defenſiones rei in criminalibus, immo tenetur quando reus ſe non defendit dicto uerſiculo inquiſitio.numero.150.car 91.

Iudex hodie in Regno poteſt ſupplere in facto pro reo abſente.& probationes producere.& non pro hoc redarguitur ut ſuſpectus.etiam in ciuilibus.in d.uerſi.inquiſitio.num.151.car.91.

Iudex poteſt inquirere & interrogare de conditione teſtium & de eorum inimicitijs & alijs circumſtātiis.d.uerſi.inquiſitio.num.156.car.91.

Iudex inquirit ad denuntiationem offitialis deputati ad crimina deferendum.in.d.uerſi.inquiſitio.numero.157.car.91.

Iudex ex offitio procedit in criminibus capitalibus & in cauſis miſerabilium perſonarum quando habet poteſtatem literarum arbitralium.in.d.uerſi.inquiſitio num.166.car.92.

Iudex ex offitio inquirit contra luſores & frequentatores tabernarum,& homines ſine arte qui uadunt deambulando per plateas bene ueſtiti: quos

quos debet condemnare ad galeas ad tempus.ibidem.num.165.car.92.

Iudex poteſt exercere iuriſditionem in alieno territorio inter ſuos ſubditos cum licentia domini illius territorii.& non aliter. Sed hoc procedit in terris Baronis.ſecus in terra demanii regis,quia poteſt ſine licentia.in ſexta parte,verſi.citatio num.38.car.97.

¶ Iuditium eſt lapis anguralis totius legalis doctrine:& ideo ſummo ordine regi debet. in prohemio numero.20.car.3.

Iuditium quot modis ſumitur in iure,in prima parte,num.1.cum tribus ſeq.car.3.

Iuditium finale huius ſeculi erit in valle Ioſaphat, ubi Chriſtus aſcendit ad celos,in prima parte,numero.3.car.3.

Iuditium ſit actoris.rei etiam iudicis expeditione in prima parte.nu.4.car.3.

Iuditii diffinitio & diſputatio ſuper ea, in ſecunda parte.nume,1.cum pluribus ſeq. & numero.9.& 12 car.14.

Iuditium quandoq; poteſt eſſe ſine actore & ſine acuſatore,quandoq; ſine reo in.d.2.parte.numero.2.&.3.car.4.

Iuditium eſt nomen generalius q̃ cauſa in.2.parte.num.10.car.4.

Iuditium conſtat ex conſideratione ſeptem cauſarum,ſecunda parte,numero.15.cum pluribus ſeq car.4.

Iuditij formalia,materialia,ſubſtantialia,& naturalia que dicantur.ibidem.car.ead.

Iuditium an poſſit fieri de voluntate partium omiſſis formalibus & ſubſtantialibus iuditiorum.in ſecunda parte.numero.36.cum pluribus ſequen.car.6.

Iuditium inſtitui convenit ut a divinis operationibus non difformetur.in prohe.num.2.car.2.

Iuditium eſt inveſtigatio quam facit iudex ſecundum iuris ordinem per varios modos ad veritatẽ elitiendam & elicitam cuſtodiendam.in.2 parte,numero 9.car.4.

Iuditium eſt cauſa in iure reddendo neceſſario poſita.cum perſonarum interpoſitione.ibidem nume.10.car.ead.

Iuditium eſt diſcuſſio cauſe que iuridice coram iudice fit.ibidem.num.11.car ead.

Iuditium quando ex defectu iudicis ſit invalidum. in.4.parte.16.diſtin.num.3.car.63.

Iuditium dicitur nullum & ſententia quando iudex procedit ad probationem ſententie cum magna celeritate.ſine percunctatione proceſſus & ſine cauſe cognitione.ibidem.num.11.car.64.

Iuditium geſtum cum procuratore excommunicato an valeat.ibidem num.13.car.64.

Iuditium agitatum contra mortuũ eſt ipſo iure nullum licet per vivum deſfindatur.ibidem.nume.36 car.66.

Iuditium nullum. dicitur quando factum eſt per delegatum impetratũ per literas ſurreptitias vel quando delegatus non ſervavit formam reſcripti delegatorii.ibidem.num.37.car66.

Iuditium agitatum tempore vel die feriato nullum eſt.ibidem.num.41.car.66.

Iuditium an civile vel criminale dicatur quando agens actione iniuriarum concludit iniuriantem cõdemnari ad ſatisfactionem iniurie vel honoris.in 4.parte.1.diſtin.num.9.car.21.

Iuditium civile & criminale poteſt eque principaliter cumulari.quando delictum eſt tale in quo quis venit ad mortem principaliter damnandus.ibidem num.18.car.22.

Iuditium ceptum coram uno iudice poteſt coram alio tranſportari ſi non opponatur exceptio litis pendentie.in.2.parte.num.41.car.7.

Iuditium unde habuit originem,& qualiter fuit proditum in hoc ſeculo. in.3. parte, nume,1.&.102. car.8.&.19.

Iuditium fuit cognitum etiam tempore veteris teſtamenti:& tempore novi teſtamenti uſq; in hodiernum diem. in tertia parte, numero.103 &.104. car.20.

Iuditium fuit inventum nequis diceret ſibi ius propria autoritate ibidem,num.105.car.20.

Iuditium aliud civile.aliud criminale,aliud mixtum 4.parte.in.1.diſtin.num.1.car.20.

Iuditium mixtum quod dicatur.d.1.diſtin.num.63. &.65.car.27 &.3.diſtin.num.1.car.28.

Iuditium aliud capitale,aliud non capitale.4 parte 2.diſtin.num.1 car.27.

Iuditium capitale aliud perſonale:& aliud reale.& aliud mixtum.in.quarta parte,2.diſtin.nume.1.car.27.

Iuditium capitale actu & aptitudine conſideratur. ibidem.num.4.car.28.

Iuditium aliud univerſale:aliud generale: & aliud particulare.in quarta parte.4. diſtin. numero.1. car.30.

Iuditium aliud ordinarium,& aliud delegatum.4. parte.5.diſtin.num.1 car.30.

Iuditium aliud conventionale, & aliud reconventionale. quarta parte. ſexta diſtinct. numero 1. car.36.

Iuditium aliud petitorium aliud poſſeſſorium.4.parte.7.diſtin.num.1.car.43.

Iuditium aliud competens,aliud incompetens.4.parte.8.diſtin.num.1.car.48.

Iuditium aliud ordinarium:& aliud ſummarium. 4.parte.9.diſtin.num.1.car.49.

Iuditium aliud ordinarium & aliud extraordinariũ in.decima diſtin.num.1.car.55.
Iuditium aliud ſeculare & aliud eccleſiaſticum.4.parte.11.diſtin.num.1.car.56.
Iuditia ab inſtantia quo differat, & ſimiliter a lite uel cauſa in.5.parte.nume.1.cum pluribus ſeq.car.70.
Iuditium aliud ordinarium & aliud prorogatum, quarta parte duodecima diſtin.nume.1.car.59.
Iuditium aliud ſimplex aliud duplex: & que dicantur iuditia duplitia, & quis fungatur partibus actoris in illis.quarta parte,17.diſtinct.per totam car.67.
Iuditium habet tres partes, & dicitur ceptum quando eſt facta litis conteſtatio.in.6.parte.in princ.num.1.&.2.car.77.
Iuditium aliud temporale: aliud ſpirituale.4.parte 13.diſtin.num.1.car.61.
Iuditium fabricatur altero de quinq; modis ſcilicet per actionem per accuſationem, per inquiſitionem per denunciationem, & per offitium iudicis.9.parte.in prin.num.4.car.77.
Iuditij prima pars continet decem membra.6.parte in prin num.3.car.77.
Iuditium eſt iuſtitie miniſtratio que fit a iudice in cauſa coram ea poſita.in.2.parte,num.12.13.&14.car 4.
Iuditium dicitur extraordinarium in regno quando preſentatur inſtrumentum ſecundum formam ritus.in 4.parte.decima diſtin.num.7.car.56.
Iuditium omne criminale extraordinarium dicitur ibidem.num.8.car.56.
Iuditium extraordinarium dicitur ubicunq; non eſt pro dita actio ad aliquid exequendum, ſed pretor ex poteſtate ſua exequitur in.4.parte.10.diſti.num.2.car.56.
Iuditium eſt extraordinarium quando generaliter ſuper cauſa imploratur iudicis offitium in locũ deficientis actionis ibidem.num.3.car.56.
Iuditium dicitur extraordinarium ubi agitur per uiam inquiſitionis ſine accuſatore: & proceſſus inquiſitionis extraordinarius dicitur.ibidem.nume.5.car.56.
Iuditium aliud iuriſdictionale & aliud arbitrarium 4 parte.14.diſtin.num.1.car.62
Iuditium aliud delegatum & aliud ſubdelegatum.4 parte.15.diſtin.num.1.car.62.
Iuditium aliud ualidum & aliud inualidum.4.parte 16.diſtin.num.1.car.63.
Iuditium ex quibus cauſis poteſt dici nullum in.d.16 diſtin.num.2.cum pluribus ſeq. uſq; ad finem diſtin.car.63.
Iuditium aliud uoluntarium aliud contentioſum.4 parte.18.diſtin.per totam.car.67.
Iuditium aliud principale & aliud appellationis.4.parte.19.diſtin.per totam.car.68.
Iuditium aliud preiuditiale & aliud non preiuditiale.in.20.diſtin.per totam.car.68.
Iuditia preiuditialia ſeu preiuditiales actiones que dicantur.in.d.20.diſtin.num.2.cum ſeq.car.68.& infra in.litera.p.in uerſi.preiudicialia.
Iudeus iurans ſuper contractu inualido an confirmet contractum iuramento.in tertia parte.numero.39.car.12.
Iudei ſeruant etiam hodie legem moſaycam in omnibus & illa deficiente ſeruant ius commune etiã in deciſionibus cauſarum.3.parte.nume.37.cum pluribus ſeq.car.12.
Iudei iurant ſuper legem moyſi.in.3.parte.nume.38.car.12.
Iudeus iurans per legem ſuam compellitur per iudicem chriſtianum ad obſeruantiam iuramenti.& poteſt puniri de periurio ſi contraueni in.3.parte num.40.car.12.
Iudeus non poteſt iurare per Chriſtum.ſi tamen iurat cogitur ad obſeruantiam.in.3.parte.num.41 car.12.
Iudeorum animam non curat eccleſia quia iam dãnata eſt in.3.parte.num.43 car.13.
Iudei quo ad ſpiritualia non ſunt ſubiecti eccleſie.in.3.parte.num.44.car.13.
Iudeis permittitur ſeruare ritus eorum dummodo non faciant quicquam in contemptu fidei Chriſtiane.alias perdunt immunitates chriſtianorum in ibidem.num.45.car.13.
Iudei an gaudeant immunitatibus chriſtianorum.in 3.parte.num.45.car.13
Iudeorum ſacrificia appellantur cerimonie.in.3.parte.num 46.car.13.
Iudei ſunt extra eccleſiam: ideo iudex eccleſiaſticus non ſe impedit de eis etiam in cauſis ſpiritualibus 4.parte.12.diſtin.num 40.car.59.
Iudeorum compromiſſum mandatur executioni ſine alia emologatione in.6.parte.uerſic.appellatio.num.205.car.93.
Iuriſditio dicitur excitata quando ſuperior committit cauſam ordinario que ſpectabat ad ſuam iuriſditionem, in quarta parte.5.diſtin.in nume.64 car.35.
Iuriſditio originaliter eſt radicata in principe: & ab eo deſcendunt iudices ſicut riuuli a ſuo fonte.4.parte.5.diſtin.num.3.car.30.
Iuriſditio uoluntaria que dicatur, & que contentioſa.18.diſtin.per totam.car.67.
Iuriſditio delegati prorogari non poteſt, nec poteſt delegatus cognoſcere niſi inter perſonas contentas in reſcripto delegatorio.in.4 parte.5.diſtin.num.26.car.33.

Iuriſditionis appellatione intelligitur de ordinaria & non delegata ibidem num.28.car.33.

Iuriſditio iudicis habentis illam de iure ſpeciali prorogari non poteſt,in.4.parte,duodecima diſtinc. num.4.car.60.

Iuriſditio limitata ad certam ſpeciem cauſarum nõ poteſt prorogari,ibidem.num.12.car.60.

Iuriſditio per contumatiam non prorogatur,ibidem num.10.car.60.

Iuriſconſulti qui appellabantur in tertia parte. numero.22.car.10.

Iuriſditio delegati expirat per mortem delegantis re integra,& quando dicatur res integra,ſecus in ordinario,in quarta parte,quinta diſtinc,nume.48. car.34.

Iuriſditio delegati non ſuſpenditur per excommunicationem delegantis.ſecus eſt in uicario ſi excommunicetur epiſcopus.ibidem.num.62.car.35.

¶ Iuriſconſulti fuerunt pagani.ſed Vlpianus fuit poſt Chriſtum,in.3.parte.num 23.car.10.

¶ Iuramentum illicitum quod dicatur,& quot modis dici poteſt in ſexta parte,uerſic iuramentum. num.20.car.125.

Iurans non fideiubere uel ducere uxorẽ in caſu quo uouerat caſtitatem an teneatur ad obſeruantiam d uerſi.iuramentum,num.20.&.21.car.125

Iurans per uiſcera Chriſti uel per alia membra dicitur blaſfemare,ibidem.num.22 car.125.

Iurans per demones uel per aliam creaturam an teneatur ſeruare.ibidem num.23.car.126.

Iuramentum an poſſit preſtari per procuratorem cũ ſpeciali mandato,ibidem num.24.car.126.

Iuramentum appoſitum in con promiſſo.quid operatur.ſexta parte,uerſic.appellatio,nume.204. car 161.

Iuramentum teſtibus poteſt remitti per partes.in ſecunda parte.num.37.car.7.

Iuramentum ſuppletorium non debet deferri poſt concluſum in cauſa ad inſtantiam partis:niſi fuerit petitum ante:ſed ex officio iudicis ſic in.4.parte.9.diſtin.num.23.car.51.

Iuramentum turpiter receptum compellitur creditor remittere per iudicem,in.4.parte.11.diſtin.num. 39.car.59.

Iuramentum ſuppletorium non defertur ex uno teſte non aſſignante cauſam ſcientie:licet non ſic interrogetus.uerſic.teſtium productio,numero.10. car.121.

Iuramentum eſt duplex ſcilicet iuditiale & extraiuditiale.d.uerſi.iuramentum num.1.car.123.

Iuramentum neceſſarium alias ſuppletorium quod dicatur & que requirantur ad hoc ut deferri poſſic.5.parte.uerſicu.iuramentum,numero,2.& 3. car.124.

Iuramentum litis deciſorium quod dicatur & qualiter deferatur & an contra tale iuramentum admittatur probatio,d.uerſic,iuramentum. num.4. car.124.

Iuramentum quod defertur principali ut delegantis appellatur ueritatis,idem in eo quod defertur teſtibus.dicto uerſic.iuramentum, numero. 5.&.6. car.124.

Iuramentum in litem quotuplex eſt & quando & qualiter deferatur,ibidem,num.8.car.124.

Iuramentum purgationis quod dicatur & quando deferatur.ibidem,num 9.car.124.

Iuramentum pro enormitate criminis ſecundum.L. ſi quando,C.unde ui.qualiter deferatur.6. parte. uerſiculo iuramentum.num.10.car.124.

Iuramentum damnum paſſi an & quando faciat plenam fidem.dicto uerſiculo iuramentum,num. 11.car.124.

Iuramentum promiſſorium quod dicatur,& an inducat obligationem.ibidem.num.13.car.125.

Iuramentum aſſertorium quod dicatur,& quis ſit eius effectus,ibidem,num.15 car.125.

Iuramentum confirmatorium quod dicatur,& quis ſit eius effectus.ibidem num.16.car.125.

Iuramentum fidelitatis quod dicatur quia contineat & a quo & cui preſtetur,& in quo differat a iuramento ligij in.d.uerſi.iuramentum,numero.17 &.18.car.125.

Iuramentum temerarium uel factum calore iracundie an ſit ſeruandum,in 6.parte,uerſi.iuramentũ num 19.car.125.

Iurans non ludere uel non exire domum uel aliud ſimile an teneatur ad obſeruantiam.in.d.uerſiculo iuramentum,num.19.car.125.

¶ Iuramentum calumnie dicitur credulitatis non ueritatis.in.6.parte,uerſi.iuramentum, num.6.7. car.124.

Iuramentum calumnie poteſt tacite omitti,non autem expreſſe ſe etiam de conſenſu partium,quando autem preſtari debeat.6.parte.uerſi.iuramentum calumnie.num.11.car.114.

Iuramentum calumnie poteſt exegi per iudicem in quacunq; parte iudicij; etiam poſt concluſum in cauſa,& ſuper quelibet exceptione iuratur & an preſtetur in cauſa criminali,d. uerſi. iuramentum calumnie.num.2.car.113.

Iuramentum calumnie ſi negat ſubire actor uel reus qualiter puniatur.in.d.uerſi.iuramentum calumnie.num.2.in fi.car.ead.

Iuramentum calumnie in quo differat a iuramento ueritatis:& malitie,ibidem,num.3 car.114.

Iuramentum calumnie an teneatur ſubire procurator,& qualiter iurabit.in.d.uerſi.iuramentum calumnie,num.4 car.ead.

Iuramentum calumnie an preſtetur in cauſa appellationis.ibidem.num. 5.car.ead.
Iuramentum calumnie quid comprehendat & quid operatur.ibidem.num.6.&.7.car.ead.
Iuramentũ calumnie hodie non eſtimatur uno obolo:& potius litigantes iurant de calumnia committenda q̃ uitanda.d.uerſi.iuramentum.calumnie num.6.car.114.
¶ Ius naturale eſt duplex ſcilicet commune & rationis & quare ita dicatur. & quo tempore fuit inuentum. car.6.in tertia parte, numero.2.&.3. car.3.
Ius naturale rationis eſt idem quod iuſgentium primi.num.3.parte.num.5.car.9.
Iurium nouum ſunt ſpecies introducte a creatione ſeculi in tribus temporibus in.3.parte.numero.1. car.8.
Ius gentium quid eſt.& quid introduxit in.3.parte. num.7.car.9.
Ius naturale eſt immutabile: & ſemper fuit & eſt hodie in uſu.in tertia parte.num.31.&.33 car.11.
Iuſgentium eſt immutabile.& princeps non poteſt ſtatuere contra ipſum.ſed ex cauſa poteſt ipſum limitare & contra illud diſpenſare.in tertia parte num.35.car.12.&.4.parte.16.diſtin.num.48. car.38.
Ius canonicum ſeruatur in utroq; foro in cauſis miſerabilium perſonarum.in tertia parte.nu.57. car 14.
Ius poſitiuum ſeu humanum quod dicatur.in.3 parte.num.53.car.13.
Ius canonicum appellat uſuras crimen, & ille qui committit uſuras dicitur committerre crimen.in.6 parte.uerſi.inquiſitio.num.100.car.88.
Ius diuinum poteſt per principem diſtingui & limitari licet non in totum tolli.in tertia parte.nu.53. car.13.
Ius canonicum dicitur ius quaſi regulatum.ibidem. num.56.car.14.
Ius diuinum poteſt per papam limitari.ibidem.numero.60.car.14.
Ius diuinum comprehendit ſub ſe ius naturale & gẽtium:quod autem dicatur.in tertia parte.num.61 car.14.
Ius canonicum poteſt uno reſpectu appellari ciuile.3 parte.num.61.car.14.
Ius feudorum eſt ius conſuetudinarium, & numeratur cum iure ciuili.in dicta.3 parte.numero.62. car.14.
Ius longobardum agregatur iuri ciuili.a quibus autem fuit conditum.ibidem num 70.car 15.
Ius longobardum an ſit hodie in uſu in Regno, & an preferatur iuri Romano.in.d.3.parte, num.71.cũ pleribus.ſeq.car.15.
Ius longobardum non eſt lex neq; ratio:ideo receſſit ab aula.ibidem.num.73.car.15.
Ius longobardum dicitur ius aſininum in.3.parte.numero.74.car.15.
Ius municipale alicuius loci poteſt appellari ius cõmune in illo loco ubi uiget in.3.parte.numero.79 car.16.
Ius romanum eſt dignius iure longobardo,quod pluribus probatur rationibus.in.3.parte,num.90.& 91.car.18.
Ius longobardum excludit cognatos & etiam matrem a ſucceſſionibus.nõ tamen excludit filios naturales per filias ſemitas q̃uis legitimas. in.3.parte.num.97.car.18.
Ius francorum qualiter probetur q; ſit in uſu.in.3. parte.num.98.car.18.
Ius francorum eſt ius ſpetiale & oneroſum.unde debet probari per allegantem.in.d.3.parte. nu.101. car.19.
¶ Iuſtitia poteſt fieri etiam ſine iuditio & ſine iudice per priuatum.in.2. parte, numero.13.&.14. car.5.
Iuſtitia poteſt miniſtrari per iudicem quãdoq; abſq; propoſitione cauſe.in dicta ſecunda parte.nu.14. car.ead.
Iuſtitia poteſt dici cauſa finalis iudicij. in.2.parte. num.35.car 6.

De litera L.

Laicus litigans in foro eccleſiaſtico tenetur ſeruare ius canonicum.in.4.parte.xi. diſtin. numero.30. car.58.
Laudari in auctorem.quando quis debeat.in.6.parte.uerſi.auctor.num.3.car.107.
Laicus ſi fuit examinatus coram iudice eccleſiaſtico & falſum depoſuit an poſſit puniri per iudicẽ eccleſiaſticum.& per ſecularem.in.6.parte.uerſi.falſicas teſtium.num.4.car.130.
Laicus debitor ſimul cum clerico non conuenitur coram epiſcopo quando cauſa eſt diuidua.in.4.parte undecima diſtin.num.23.car.58.
¶ Legatum unius equi factum titio & alterius meuio operatur ut titius primo nominatus eligat unum de duobus.in probemio.num.17.car.3.
Legatum factum perſone incerte que uenit certificanda ex aliquo futuro euentu ualet. in.2.parte.numero.4.car.4.
Legatarius debet capere legatum de manu heredis.alias ſi capit propria autoritate cum uitio, ut quia poſſeſſio non eſt uacans cadit a iure ſuo.in quarta parte.7 diſtin num.9.car 44.
Legatarius quando petit ſatiſdationem ab herede cauſa expeditur ſummarie.in.4.parte. nona.diſtin.num.62.car.53.
¶ Legitimatio perſonarum ſemper requiritur in

e

ſis etiam ſummarijs.in.4.parte,9ᵃdiſtinctio,numero,32.car.51.

Legitime cauſa non eſt ſummaria, ſed alimentorũ ſic.d.ix.diſtin.num.46.car.53.

Legimationis perſone exceptio impeditproceſſum ad ulteriora.in quarta parte,20.diſtinc,numero.14.car.63.

¶ Lenones dicuntur deuaſtatores ciuitatum, & poſſunt per iudicem inquiri & expelli de ciuitate & crimen lenocinij eſt maius adulterio ſexta parte,uerſiculo inquiſitio .num.138.&.139.car.90.

¶ Lex moſayca, lex prophetica: & lex ciuilis fuerunt introducte in ſecundo tempore quod appellatur ſub lege. in.3.parte.num.8.car.9.

Lex moſayca alio uocabulo appellatur lex decalogi,& in quibus conſiſtit.in tertia parte,numero,8 car.9

Leges que prohibent appellationem ſunt odioſe & reſtringende.in.6.parte.uerſi.appellatio. numero 284.in fine car.96.

Leges nulle erant condite inter homines tempore iuris naturalis.3.parte,num.6.car.9.

Leges qualiter fuerunt introducte in hoc ſeculo.in.3.parte per totam.car.8.

Lex moſayca continet precepta moralia & miſtica.3.parte.num.8.&.36.car.9.&.12.

Lex prophetica que dicatur.in tertia parte. nume.9.car.9.

Lex moſayca & prophetica,an hodie ſit in uſu.3.parte num.10.&.36.car.9.&.12.

Lex ciuilis habuit originem a regibus,in.3. parte,numero.10.11.car.9.

Lex duodecim tabularum qualiter fuit introducta.& de eius hiſtoria.in tertia parte,nu.15.car.9

Lex fiebat congregato populo Romano ad interrogationem conſulis,in.3.parte,num.16.car.10

Leges condere ſpectat ad ſolum principem poſt tranſlatum imperium in tertia parte,nume.20.&.21.car.10.

Leges ciuiles fuerunt per trecentos annos ante aduentum Chriſti.3.parte,num.23.car.10.

Lex euangelica, apoſtolica, & canonica fuerunt in tertio tempore ab aduentu Chriſti, & que dicatur lex euangelica.3.parte,num.24.car.11.

Lex moſayca allegari poteſt ad deciſionem cauſarum.in.3.parte.num.10.car.9.

Lex moſayca an ſit hodie in obſeruantia inter chriſtianos.ibidem,num.36,car.12.

Lex moſayca quo ad circumciſionem ſeruatur inter iudeos.ibidem,num.46.car.13.

Lex euangelica continet ius diuinum & naturale immutabile & inter chriſtianos ſeruatur.in.3.parte num.51.car.13.

Leges ciuiles fuerunt originaliter ante aduentũ Chriſti,ſed fuerunt confirmate poſt aduentum.in.3.parte,num.24.in fi.car.11.

Lex naturalis eſt immutabilis & ſemper fuit in uſu:& eſt hodie in tertia parte,numero 32.&.33.car.11.

Lex apoſtolica que dicatur in tertia parte.num,25.car.11.

Lex canonica que dicatur,& qualiter fuit introducta.3.parte,num.26.car.11.

Leges ciuiles inſerte in decretis an ſeruetur de iure canonico.in dicta tertia parte num.30.car.11.

Lex moſaica ſeruatur etiam hodie inter iudeos: & eſt ius ſpetiale inter eos,qua deficiẽte ſeruatur ius commune,tertia parte.num.37.cum pluribus ſeq.car.12.

Lex prophetica an ſit hodie in uſu,in.3. parte,nume.47.car.13.

Lex ciuilis qualiter hodie ſeruetur, & in quibus conſiſtat.3.parte.num.50.car.13.

Lex euangelica eſt hodie in obſeruantia, & appellatur lex uite,& in multis correxit legem moſaycam.3.parte.num.51.car.13.

Lex apoſtolica eſt in obſeruantia hodie. & prefertur legi ciuili in deciſionibus cauſarum.in.3 parte num.52.car.13.

Lex canonica ſeruatur hodie inter Chriſtianos. Et quid ſi in aliquo contradicit legi ciuili, que lex ſeruari debeat, tertia parte, numero.54.&.57.car.14.

Lex ciuilis que non obuiat canoni cenſetur approbata per canones.in tertia parte nu.55.car.14.

Lex canonica prefertur dicto cuiuslibet ſancti.& dicto theologorum in deciſionibus cauſarum, ſecus quo ad ſolam interpretationem diuine ſcripture: fallit quando dictum ſancti eſſet munitum autoritate noui uel ueteris teſtamenti.3 parte.nu.58.&.59.car.14.

Leges omnes de mundo aut ſunt diuine aut humane poſitiue in tertia parte.num,61.car.14.

Lex quamuis dura ſit & ſine ratione tamen ſeruanda eſt.tertia parte,num.75.car.16.

Lex transfertur cum translatione regni,niſi nouus regnator eam confirmet.in tertia parte num.77.car.16.

Leges imperatorum cenſetur procedere ab ipſo deo.tertia parte.nu.90.in fi.car.18.

Leges iuriſconſultorum fuerunt facte cum tanta iuſtitia,ut in eis iniuſtitia conſiderari non poſſit.in.3.parte,num.91.car.18.

Leges ciuiles quis primus dedit in.d.3.parte.nume.13.car.9.

Legibus Regijs uſq; ad quod tempus uixerunt gentes.ibidem,num.14.car.9.

Leges quomodo conceſſe fuerunt Romanis ab Athe

nienſibus.ibidem num.15.car.9.

Leges omnes an hodie ſint in uſu.ibidem, nume.32. car.11.

Libellus in actione iniuriarum quomodo procedat ciuiliter uel criminaliter, in.4.parte,1.diſtin.numero.5.& .6.car.21.

Libellus qualiter formetur de duobus reis debendi.in 4.parte,1.diſtin,num 14.car.22.

Libellus ut procedat quando ſimul ex eodem delicto ciuiliter & criminaliter ſimul agitur debet actor principaliter agere criminaliter petendo reum puniri.& incidenter per iudicis offitium rei reſtitutionem petere.ibidem.num.17.car.22.

Libellus in actione iniuriarū ubi petitur ſatisfactio delicti & eſtimatio iniurie cumulatiue non procedit.fallit quando in libello fieret proteſtatio ꝙ agens contentatur altera tantum ſi ſufficienter puniatur reus.in.4.parte.prima.diſtin, nume.11.& 13.car.22.

Libellus in quo petitur titium puniri & condemnari ad rei reſtitutionem ualet,& ſaluatur.d.1.diſtin. num.19.car.22.

Libelli uerba improprianur ut ſaluetur.d.1.diſtin. num.19.car.22.

Libellus in quo agitur ciuiliter de crimine an & quādo debeat continere locum & tempus.d.1.diſtin. num.26.car.23.

Libellus in iuditio mixto debet concludere ꝙ tota pena applicetur fiſco & ab eo capiat partem accuſans:alias non procedit.ibidem.num.64 ca.27.

Libellus an debeat continere locum & tempus in cauſis mixtis:ſtante regia pragmatica ꝙ in cauſis mixtis procedatur ſine figura iuditii,in.4 parte,1.diſtin.num.65.car.27.

Libellus hodie non requiritur in regno ubi agitur de crimine ciuiliter,uel mixtim,ſed ſufficit talis qualis petitio dummodo contineat locum & tempus. d prima,diſtin.num,67.car.27.

Libellus in quo exprimitur actio inepta an uitiatur, in ſexta parte,uerſic.ſententia, nūmero,52.in fi. car.139.

Libellus non requiritur ubi proceditur ſine figura iuditij ſed requiritur talis qualis petitio que eſt de iure naturali:& omitti non poteſt,in.4 parte.ix.diſtin num,7.& .8.car 50.

Libellus generalis & incertus an admittatur ubi proceditur ſine figura iuditij d.9.diſtin. numero,8. car,50.& ſexta parte,uerſiculo libellus,num.11 car,107.

Libellus ineptus procedit ubi proceditur ſine figura iuditij 9.diſtin,num,9.car,50.

Libellus procedit in Regno etiam ſi petatur ſolum cogi & compelli.idem ſi agatur ex una cauſa & probetur de alia,in,dicta nona diſtin,numero,11. & 12.car.50.

Libellus in Regno non requiritur in ciuilibus. immo cauſa poteſt incipere ab articulis.4 parte,9.diſt. num 13.car.50.

Libellus ineptus non uitiat proceſſum in cauſis in quibus non requirebatur.in dicta nona diſt.n.nu num.79.car.55.

Libellus an requiratur in cauſis ſpiritualibus.4.parte.13.diſtin,num.7.car.62.

Libellus quinq; continere debet ut procedat,6.parte uerſi.libellus,num.3.& .4 car.106.

Libellus nec litis conteſtatio non requiritur in regno in appellationis cauſa. cum incipiat a proceſſus apertura.in,6 parte uerſic.appellatio,num.194. car.160.

Libellus in criminalibus ſi contineat locum indeterminatum:ualet & poteſt ſuppleri in probationibus. quid autem ſi non contineat nomen accuſati uel occiſi.in.4.parte.16.diſtin,num.30. in fi.& .31.car.66.

Libellus ineptus in criminali reddit iuditium nullum .d.16.diſtin.num,30.car.66.

Libellus criminalis an debeat continere diem commiſſi criminis,& an teneatur illum declarare accuſator ad inſtantiam rei.d.16.diſtin. nume.32. car.66.& .6.parte,uerſicu, libellus. numero.5. car.106.

Libellus iniuriarū non pōt fieri ciuiliter ad eſtimationem iniurie quando coniunctus agit pro iniuria coniuncti.item non debet agere pro iniuria propria ſed pro intereſſe ſanguinis.6.parte.uerſi.inquiſitio num,53.& .57.& .58.car.82.

Libellus debet eſſe ita clarus ut poſſit reus deliberare an uelit cedere uel contendere.in,6.parte. uerſi. libellus,num.1.car.106.

Libellus criminalis que debet continere ut ualeat d. uerſi.libellus,num,5.car.106.

Libellus an & quando preſentari poſſit die feriato. d.uerſi.libellus,num.10.106.& ſexta parte.uerſi.actorum editio,num.18.& uerſi.appellatio,numero.167.car.9.

Libelli oblatio debet precedere citationem .d. uerſi.libellus,num.12.car.106.

¶ Liber decretorum a quo fuit conſtitus,an ſit autenticus.in.3 parte.num.27.car.11.

Liber decretorum habet quatuor ſpecies autoritatū: & an omnes ſint autentice.in,3 parte.numero,28 car.11.

Liber decretorum fuit compilatus tempore pape Alexandri tertij ſub anno domini.1150.Sed liber decretalium ſub anno.1222.in 3.parte, numero.31.car.11.

Libri ſcholarium non poſſunt capi pro executione,niſi quando non haberet alia bona. item

niſi pro expenſis funeralibus ſexta parte.uerſic executio.num.34.car.173.

Liber feudorum fuit compilatus ab Oberto de otto iuriſconſulto mediolanenſi,& an dicatur autenticus.in.3 parte.num,63.car,14.

Lis in quo differt ab inſtantia,& que dicatur lis:& quando incipiat dici lis.in.5.parte.num.49.cum duobus ſeq.car.74.

Litis conteſtatio non requiritur in cauſis ciuilibus in Regno,ſed ille actus qui immediate ſequitur habet uim litis conteſtationis,quarta parte.9.diſti.num.15.car.59.& ſexta parte.uerſic.litis conteſtatio.num,1.car,113.

Litis pendentia non inducitur per citationem factaꝫ petitioni porrigende.in.6.parte.uerſi.citatio.num.59.car.99.

Litis conteſtatio dicitur lapis angularis iuditii,& omitti non poteſt de iure communi.6.parte.uerſi.litis conteſtatio num.1.car.113.

Litis conteſtatio quid ſit.& per que uerba fiat.d.uerſi.litis conteſtatio.num.2.& 3.car.113.

Litis conteſtatio an inducatur per exceptionem peremptoriam oppoſitam.ꝙ non in.d.uerſi.litis conteſtatio.num,4.car.113.

Litis conteſtatio inducitur etiam per uerbum ignoro ibidem.num.5.car.113.

Litis conteſtatio an poſſit fieri in iuditio abſente actore.ꝙ non ibidem.num.6.car.113.

Litem conteſtari an poſſit quis preciſe compelli,ibidem.num,7 car.123.

Litis conteſtationis effectus multi ſunt,de quibus.ibidem num.8.car.113.

Litis conteſtationem an impediat proteſtatio ꝙ nō alio litem conteſtandi quis reſpondet.in.6.parte uerſi.litis conteſtatio.num.9.car.113.

Litis conteſtatio inducitur per reſponſionem factam poſitionibus in cauſis ſummarijs quando non preceſſit libellus ibidem.6.parte.uerſi.poſitio.num.3.car.117.

Litigioſi uitium non inducitur ſuper aliqua re quando agitur criminaliter ſecus ſi ciuiliter in.3.parte.1.diſtin.num.30.car.23.

Litigator qui poſt litem conteſtatam ſe abſentauit & non habet domum uel neminem reliquit in domo,citari poteſt per publicum proclama.in.6.te uerſi citatio.num 80.car.100.

¶ Locus & tempus commiſſi criminis an requiratur in cauſis mixtis ſtante regia pragmatica ꝙ in illis procedatur ſine figura iuditii in.4.parte.1.diſtin.num.65.cum duobus.ſeq.car.27

Locus & tempus commiſſi criminis in libello requiritur in.4 parte.1.diſtin.num.7.car.21.

Locus & tempus ſpolij requiritur in libello in quo intentatur interdictum unde ui.in.4.parte,ſeptima.diſtin.numero.24.car.45.

Locus quis dicatur de iure deputatus ad ſententiam proferendam:& curiam regendam per iudices tam ordinarios ꝗ delegatos.in ſexta parte,uerſicu.ſententia,numero.53.&.56.cum pluribus ſequ.car.139.

¶ Ludens & uidens ludere:& mutuans pecuniam ludenti,item docens ludentem equiparantur:& omnes puniuntur pena inducta contra ludentes & idem in iurante non ludere.6.parte,uerſi.iuramentum,num.19.car,125.

De litera. M.

¶ Magiſtratus appellatione non uenit delegatus ſed tantum ordinarius in,4.parte.5.diſtin,numero.39.car 34.

¶ Mandatum geminatum factum alicui de eodem nihil ualet ſecundū,ſed tantum primum.in.6.parte,uerſi.appellatio.num.114.car,153.

¶ Maritus agens ut procurator uxoris cum nullum haberet mandatum facit iuditium eſſe nullum.licet potuiſſet agere ut legitimus adminiſtrator,in 4.parte.16.diſtin,num.14.car.64.

Maritus uendicans uxorem uel econtra excluditur per exceptionem conſanguinitatis.in,4.parte.20 diſtin,num,11.car.69.

Maritus pro iniuria uxoris poteſt accuſare criminaliter & ciuiliter,in,6.parte,uerſi.inquiſitio,numero.53.car.82.

¶ Matrimonia anteꝗ contrahantur debent citari cōtradictores per publicum proclama infra certum terminum,alias dicuntur clandeſtina,in.6,parte uerſi,citatio.num,82.car,101.

Matrimonia iudeorum contrahuntur ſecundum legē moſaycam.3 parte.num.44.car.13.

Matrimonialis cauſa eſt ſummaria.in.4.parte,9.diſtin.num.50.car,53.

¶ Materia obligata an cenſeatur obligatum materiatum,& an ſtatutum uel diſpoſitum in materia cenſeatur etiam diſpoſitum in materiato,& an unum ueniat appellatione alterius & econtra in,2.parte.num,18.&.19.car.6.

Materia & materiatum qualiter differant.2.parte.num.18.19.&.20,car,6.

¶ Mens diſponentis attenditur ubi conſtat de ea,non ordo uerborum,in tertia parte.nume.81.car.7.

¶ Mercatorum in curia omnes cauſe ſunt ſummarie quia in eis proceditur ex mera equitate in.4.parre.9.diſtin.num.42.car.52.

¶ Minor laicus litigans coram epiſcopo recipit curatorem ab eo,& econtra minor clericus litigans coram iudice laico recipit ab eo curatorem in.4.parte.xi diſti.num.13.&.38.car.57.&.59.

Minor quando adimit hereditatem & poſtea per in

integrum reſtitutionem inde ſe abſtinere & repu diare, cunt ſunt citandi omnes creditores incerti per proclama cum termino trium menſium.in.6. parte uerſic.citatio.num,83.car.101,item infra in uerſi.mulier.

Minor etas de iure communi dicitur uſq; ad.25.an/ nos.in ſexta.parte.uerſic.appellatio. numero.68. car.148.

¶ Mine iudicis inducunt iuſtam cauſam recuſandi ipſum.in.ſexta parte.uerſi.appellatio. nume.42. car.147.

¶ Milites reſtituuntur in integrum.d.uerſi.appel/ latio.num.76.car.149.

¶ Miſerabiles perſone trahunt laicos coram iudice eccleſiaſtico,& coram imperatore immediate,& earum cauſa de plano expediri debet.4 parte.9. diſtinct.numero.68.car.54.item procedit in eis iudex ex offitio,6.parte.uerſi.inquiſitio,nu,109. car.89.

¶ Miſſio in poſſeſſionem quando facienda eſt cõ tra abſentem indefenſum debent requiri eius con ſanguinei & amici per proclama.in ſexta parte uerſi.citatio num.87.car.101.

¶ Mixtum iuditium quod dicatur. quarta parte.1. diſtin.num.63.&.65.car.27.&.3.diſtin.num.1 car.28.

¶ Myſtica precepta que dicantur.in tertia parte.nu mero.8.car.9.& num.36.car.12.

¶ Moyſes habuit ſacerdotium a deo una cum lege, & ab ipſo fuit per Chriſtum tranſlatum in Pe/ trum.in.3.parte.num.5.car.13.

¶ Monetam falſam faciens que non expenditur in iſto regno qua pena puniatur.4.parte,2.diſtinct, numero.3.car.28.

¶ Monitio iudicis habet uim peremptorii & trine citationis.in ſexta parte.uerſi.citatio.numero.43. car.97.

¶ Mortuus filius prius preſumitur quando pater & filius in eodem conflictu bello aut mari morian/ tur.in probe.num.15.car.3.

¶ Mulier ſine mundualdo poteſt compromittere ſecundum regiam pragmaticam.6.parte.uer.com promiſſum.num.10.car.114.

Mulier uiuens iure Romano.in Sicilie Regno, ſine mundualdo teſtari põt in.3. parte nu.95.car.18.

Mulier & minor poſſunt infra quadriennium conti/ nuum petere reſtitutionem in integrum aduerſus temporis lapſum.l.dierum in appellatione conſti tutorum.in.6.parte.uerſi.appellatio. nume.321. car.170.

Mulier que per ſtatutum non poteſt contrahere ſine conſenſu propinquorum intelligitur quando con/ trahit nomine proprio: ſecus ſi alieno,item quan/ do facit contractum ſibi utilem non requiritur cõ ſenſus propinquorum. in.3. parte. numero.94. car.18.& quarta parte.16.diſtin.num.16.&.21 car.64.

Mulier poteſt carcerari pro debito quando inſtru/ mentum preſentatur ſecundum formam ritus.6 parte.uer.inſtrumentorũ productio.nu.2.car.122

Mulieres ſiue maiores ſiue minores reſtituuntur in integrum.in regno.in.6. parte. uerſic. appellatio. num.77.car.149.

Mulier litigans per procuratorem cum iuramento an reſtituatur in integrum.in.d.uerſic.appellatio num.80.car.149.

¶ Mulcta irrogatur ſecundum diuitias & pauper/ tatem,& remittitur ob paupertatem. in.6. parte. uerſi.ſententia.num.27.car.136.

Mulcta per quos iudices irrogari poſſit,& an per de legatum.in.4.parte. quinta diſtinct. numero.61. car.35.

Mulcte hodie irrogantur ad arbitrium iudicum unde diſpoſitio.l.eos.C.de modo mulct. non ſeruatur. in.d. uerſi.diſtin num.61.car.35.

¶ Mundualdus datur in regno mulieribus tantum uiuentibus iure longobardo in.3.parte. nume.95. car.18.

Mundualdus non requiritur in muliere contrahente nomine alieno in tertia parte.num.94.car.18.

Mundualdus requiritur in teſtamento mulierum ui/ uentium iure longobardo.in tertia parte.num.95 car.18.

Mundualdus poteſt dari mulieribus etiam a iudice deambulante.in.4.parte.nona diſtin. nume.74. car.54.

Mundualdus non requiritur quando mulier facit cõ tractum ſibi utilem in.4.parte.16.diſtin.num.21 car.65.

De litera N.

Naturale ius ſecundarium rationis quo ſit inuentuz tempore.in tertia parte.num.4.car.8.

¶ Naturalia contractuum:iuditiorum:& aliorum actuum que dicantur.in ſecunda parte.nume.28. car.6.

Naturalia poſſunt in contractibus tolli de uolunta/ te partium.in.2.parte.num.42.car.7.

¶ Naufragorum cauſa dicitur ſummaria.& expe ditur leuato uelo:& poteſt in ea iudex procedere ex offitio in 4 parte.9.diſti. num.65. car.53.& 6.parte uerſi.inquiſitio.num.118.car.89.

¶ Negotium quod dicatur:& in quo differt a cauſa & controuerſia.in.5.parte.num.54.car.74.

¶ Negans cum iuramento ſe cõmiſiſſe delictũ licet mendatium dicat nõ tamen dicitur periurus in.6. parte uerſi.interrogatio.num.8.car.108.

¶ Nomen rei quando dicatur receptum inter reos. 4.parte.6.diſtin.num.41.car.42.

Nomen iuriſperiti ad quem mittitur pro conſilio non debet edi partibus.in 6.parte.uerſi.appellatio.numero 8.car.145.

Nomina teſtium non tenetur quis edere parti ante publicationem.in.6. parte uerſic.actorum editio.num.ro.40.car.129.

¶ Nominatio domini in iuditio quando debeat fieri,et quid operatus,et in quo differt a laudatione autoris,et an habeat locũ in poſſeſſorio. et quid ſi reus noluit nominare et ſuccubuit an preiudicet domino.in 6 parte.uerſic. nominatio per totum car.107.

¶ Notarius unius comitatus poteſt facere contractum in alio comitatu uolente domino illius comitatus in.3.parte.num.77.car.16.

Notarij utuntur practica ſuperuacua quando in contractibus mulierum apponuntur illa uerba ꝙ iudex ſedet pro tribunali.mutato loco iuditij ex cã et c.in.4.parte.9.diſtin.num.74.car.54.

Notarius dicitur iudex cartularius: et exercet acta uoluntarie iuriſditionis.in.4.parte.18.diſtin.numero.2.car.67.

Notarius putatiuus ex errore communi an poſſit facere acta publica in.6.parte.uerſi actorum editio.num.12.car.127.

¶ Notorium crimen omne poteſt per iudicem inquiri ex officio et puniri.in.6 parte.uerſi.inquiſitio numero.110.car.89.et numero.132.et.133 car.90.

Notorium dicitur illud quod probatur per decem teſtes.ibidem.num.168.in fi.car.92.

¶ Nullitas iuditij ex quibus cauſis conſideratur.4 parte.16 diſtin per totum.car 63.

Nullitas ſententie poteſt proponi et allegari uſq; ad triginta annos.in.6.parte.uerſi.ſententia.numero.118.car.143.

Nullitas ſententie epiſcopi poteſt deduci coram eius uicario.et econtra in.6.parte.uerſi.appellatio.numero.299.car.168.

¶ Nuntius ad citandum poteſt eligi per iudicem etiam famulus ſuus uel alterius partis: immo etiam ipſum litigantem eligere poteſt ut citet aduerſarium.in.6 parte.uerſi.citatio num.40.car.97

Nuntius quando aliquem domi citauit in relatione debet clare dicere ꝙ eum perquiſiuit per ciuitatem et non inuenit unde eum domi citauit.alias non ualet citatio.in.6.parte.uerſi citatio.nume.104.car.102.

Nuntii curiarum ſolent eſſe uiles perſone, et ſolent portare aliqua ſigna per que cognoſcantur.in.6.parte.uerſi.citatio num.39.car.97.

Nuntio priuato electo per iudicem non creditur ſine literis ibidem.num.41 car.97.

Nuntio dicenti ſe citaſſe an creditur.d.uerſic.citatio.numero.46.car.97.

Nundinarum in curiis an ualeant acta in die feriato ad honorem dei.in.4 parte.16.diſtin. num.44.car.67.

De litera O.

¶ Obligatio antbidoralis eſt inducta de iure naturali primeuo.in.3.parte.num.3.car.8. et num.32. in fi car.11.

Obligata ſilua non cenſetur obligata nauis poſtea facta ex lignis illius ſilue.quia obligatio materie non ſe extendit ad materiatum.in.2.parte.numero.19.car.6.

Obligatio penes acta curie debet recipi coram iudice: uel iudice mandante, alias recepta extra locum iuditii non ualet. unde innehit contra notarios actorum qui alio modo recipiunt.6. parte. uerſic. actorum editio.num.9.car.127.

Obligatio penes acta curie poteſt recipi etiam abſente creditore.in.d.uerſi. actorum editio. numero.9. car.127.

Obligatio generalis non includit ueſtes, lectum, et ſuppellectilia.in.6.parte.uerſi.executio.nume.23. car.173.

¶ Obſeruantia generalis et conſuetudo non indiget probatione.ſed ſufficit eam allegare. in.3.parte.num.97 car.18

¶ Obertus de horto fuit iuriſconſultus mediolanenſis.et ipſe compilauit librum feudorum.in.3.parte.num.63.car.14.

¶ Occidens aliquem tenetur ad expenſas medicinarum et intereſſe operarum eſtimando operas temporis quo potuiſſet uiuere.in.4.parte.1.diſtin.numero.3.car.21.

¶ Offenſus debet citari ſi uult accuſare anteꝗ iudex inquirat in.6.parte.uerſic.inquiſitio.numero.34. car.80.

¶ Offitium iudicis competit etiam ad recuperandã poſſeſſionem.in.4.parte.7.diſtinct. numero.32. car.46.

¶ Offitialis ciuitatis ſi facit aliquam iniuſtitiam poteſt adiri epiſcopus uel decuriones ciuitatis ut prouideant.6.parte uerſi.appellatio. nume.306. car.169.

¶ Opinio illa eſt ſeruanda in dubio que fauet publice utilitati.in.6.parte.uerſi.inquiſitio.num.102 car.88.

¶ Opponentes crimina teſtibus et non probantes qua pena puniantur in regno.in.6.parte.uerſic.repulſa.num.5.car.75.

¶ Oppreſſi omnes ſiue a patre ſiue a domino ſiue ab alio potentiori poſſunt implorare offitium iudicis ut releuentur.et hec dicitur denuntiatio iudicialis priuata in.6 parte.uerſi. denuntiatio.numero.2.car.92.

¶ Ordo ſicut ſeruatus fuit à deo in creatione mundi ita etiam omnia inferiora ſuo ordine gubernãtur, & etiam iudicia.in prohemio.nu.1.&.2.c.2.
Ordo eſt modus agendi ſine quo nihil recte agitur, in prohemio.nu.3.car.2.
Ordo ſeruandus eſt in uerbis,in natura in reformationibus.in conſilijs, & in omnibus geſtis. quiperuerſus uitiat actum,quod per plura exempla oſtendit.in probe per totum uſq; ad finem car.2.
Ordo ſeruatur in iudicijs ut prius expediantur acta actoris & deinde acta rei.in prohemio.nu.11.c.2.
Ordo in ſententijs & decretis exequendis ſeruari debet.ibid.nu.12.car.2.
Ordo uerborum in legatis & diſpoſitionibus ſeruatur.ibidem.nu.17.car.eadem.
Ordo reſcripti inducit formam.in.2.parte.numero.23.car.6.
Ordo ſcripture ſeruari debet,& prior in ordine preſumitur prior in tempore.in.3 parte nu.80.car.17
Ordo legis a diuo pio.§.in uenditione,ſeruatur ſolum in actione perſonali.ſecus in hypotecaria in 6.parte.uerſ.executio.nu.11.car.172.
Ordo ſcripture inducit regulam & ordinem intellectus.3.parte.nume.80.car.17.
Ordo ſcripture in legibus non curatur ubi mens diſponentis eſt certa.in.3.parte.nu.81.car.17.
Ordo poſitus gratia exempli pro doctrina non inducit formam nec ſeruari debet.in.3.parte.numero.85.car.17.
Ordo ſcripture non inſpicitur ubi conſtat de ordine intellectus.tertia parte.nu.86.car.17.
Ordo ſcripture non attenditur quando perturbat ordinem neceſſario.3.parte.nu.87.car.17.
¶ Origo legum in hoc ſeculo & origo iudicij qualiter ſe habuit.in.3.parte.nu.1.& ſeq.car.7.

De litera. P.

¶ Pactum quod uenditor non teneatur de euictione uidelicet,& tenetur tunc ad pretij reſtitutionem. in.2.parte.nu.42 car.7.
Pactum in uenditione ancille ne proſtituaetur operatur ut iudex ex officio poſſit inquirere & ducere eam ad libertatem.in.6.parte. uerſic.inquiſitio. nu.108.car.89.
Pactum de capiendo debitorem uel eius bona operatur ut poſſit fieri captura ſine alia citatione partis,& poteſt impetrari familia a iudice etiam contra tertium poſſeſſorem.6.parte.uerſic.citatio.nu.8.&.35.car.95.&.96.
Pactum nudum producit actionem de equitate canonica,idem in curia mercatorum.in.4.parte.nona diſt.num.42.car.52.
Pactum nudum an ueſtiatur iuramento.in.6.parte uerſ.iuramentum.nu.14 car.125.
¶ Papa eſt iudex appellationis omnium principum qui non recognoſcunt ſuperiorem quando tonam ſententie continent manifeſtam iniquitatem.uerſi.appellatio.nu.215.car.163.
Papa eſt iudex appellationis uacante imperio.d. uerſi.appellatio.numero.305.car.169.
Papa poteſt ius diuinum limitare in.3.parte.nume. 60.car.14.
¶ Pater magis cruciatur de tortura filij q̃ propria, & ideo a filio debent incipi tormenta, in prohemio.nu.14.car.3.
Pater pro iniuria filij poteſt accuſare ciuiliter & criminaliter,ſecus in alio conſanguineo quia ſolum criminaliter poteſt,in ſexta parte,uerſic.inquiſitio.nu.53 &.57.car.82.
Pater poteſt inuito filio remittere iniuriam filio illatam fallit quando pater eſſet uilis perſona, item quando iniuria eſſet illata a coniuncta perſona.in.d.uerſi.inquiſitio numero.59.60.&. 61.car 81.&.83.
Pater uilis perſona non poteſt filio pupillariter ſubſtituere.in.d.uerſic.inquiſitio.nu.60.car.82.
Pater dilapidator priuatur adminiſtratione bonorum filij.& poteſt hoc caſu filius agere contra patrem.d.uerſi.inquiſitio.nu.60.car.82.
¶ Patria ſua unicuiq; animali carior eſt,in.3.parte.nume.14 car.12.
¶ Pauperes litigantes in iudicio non tenentur ſoluere ſportulas.in.4.parte.9.diſt.numero. 68.& 69.car.54.
Pauper excuſatur a contumacia.in.6.par.uer.contumacia nu.5.car.104.
¶ Pax debet fieri inter ciues inimicos quando ex hoc turbatur quies reipublice.& iudex poteſt ipſos compellere ad concordiam ex officio in. 6. parte.uerſi.inquiſitio.nu.135. car. 90.
¶ Pena ſatisfactionis iniurie dicitur pena corporalis & facit iudicium dici mere criminale. in. 4. parte.1.diſt in nu.9.car. 21.
Pena dupliei non debet quis puniri pro eodem delicto fallit quando una pena non fuit ſufficienter irrogata.d.1.diſtin.nume.11.&.12.car. 12. & ſexta parte.uerſic.inquiſitio.numero.81.83.&. 89.car.85.&.86.
Pena dupliei poteſt puniri is qui fuit bis contumax in duobus iudicijs pro eadem cauſa idem in debitore cui bis fuit accuſatum inſtrumentum pro eodem debito.in d.uer.inquiſitio.nu.58.car. 96.
Pena capitalis accipitur altero de tribus modis, & in dubio accipitur pro minori in.4.parte.1.diſt. nume.42.car.24.&.11.diſt.numero.1.3.&.4. car.27 &.28.
Pena principalis attenditur ubi poteſt procurator interuenire.in.d.1.diſt.nu.34.car. 24.
Pena in actione iniuriarum cui applicetur. in.4.par

te 1 diſt.nu.5.&.8.car.21.

Pena iniuriarum eſtimatur per iudicem quando agitur per querelam,ibidem,nu.6.car.21.

Pena iniuriarum in ruſtico uerberante militem eſt pena manus.ibidem.nu.8.in fi car. 21.

Pena ſi eſt irrogata pro aliquo crimine per iudicem eccleſiaſticum,an poſſit iterum irrogari per ſecularem pro eodem,& econtra.in.4.parte.1.diſtin.nu.16.car.22.&.6 parte.uerſic.inquiſitio.numero 86.car.85.

Pena priuationis officij non facit cauſam criminalem ſed ciuilem fallit ubi iſta ſola pena imponeretur per ſtatutum.d.1.diſt.nu.21.car.22.

Pena minor irrogatur de iure canonico quando aliquis condemnatur per uiam inquiſitionis quam per uiam accuſationis,ſecus de iure ciuili.in.4.parte 1.diſt.nu.24.car. 23.

Pena ſi applicatur fiſco ex contractu dicitur cauſa ciuilis,ſecus ſi ex delicto.1.diſt.nu.27.car.23.

Pena pecuniaria inducta a lege pro delicto an in dubio applicetur fiſco uel parti.d.1 diſtin numero.28.car.23.

Pena arbitraria an quando poſſit per iudicem extendi uſq; ad mortem incluſiue.in.4 parte.1.diſti.nu.39.cum pluribus ſeq.car.24.

Pena acerrima accipitur pro pena mortis.ibidem.numero.40.car.24.

Pena mortis nunq̄ imponitur in delictis non conſumatis in arbitrarijs.d.1.diſtin.nume.43.&.nu.46.car.24.&.25.

Pena mortis nunquam imponitur ubi lex loquitur per uerbum moderari in.d.1.diſt.nu.44.ca.25

Pena mortis irrogatur ei qui dat alapam officiali.in.4.parte prima diſt.nu.45.&.47.car.25.

Pena iniuriarum eſt arbitraria iudici.d.prima diſt.numero.48 car.25.

Pena quando eſt reiteranda ei qui non fuit pro crimine ſufficienter punitus qualiter irrogari debeat & quid ſi primo fuit punitus corporaliter & ſecunda pena eſt etiam corporalis,& quid ſi ueniret pena mortis.ſexta parte.uerſiculo.inquiſitio,numero.89.&.90.car.86.

Pena mortis an & quando debeat mitigari ex cauſa quia quis fuit aliter caſtigatus in corpus ,uel diu carceratus pro eodem crimine.d.uerſiculo inquiſitio,nu.90.car.86.

Pena contumatie in uno tareno uel auguſtali iuxta regni conſuetudinem intelligitur contra uerū contumacem & non contra fictum citatum domi.in ſexta par. uerſiculo. appellatio,numero.224.car.163

Pena illa debet imponi que ſolita eſt ſecundum conſuetudinem:in quarta parte prima diſt.numero.49.car.25.&.ſecunda diſtin,nu.9,car. 28.

Pena mortis irrogatur danti poculum amatorium ut mulier pariat ab ortiuum,ſi ex hoc mors ſequuta fuerit,uel ſi is qui ſuſcepit poculū amiſerit ſenſum.d.prima diſt.nu.53.car.26.

Pena omnis a iure determinata eſt hodie arbitraria iudici,quia poteſt illam augere & minuere ex cauſa.d.prima diſt.nu.56.car.26.

Pena ordinaria minuitur propter ſenectutem.uel iuuentutem,uel furorem,uel iuſtum calorem ,uel excellentiam hominis uel ebrietatem,ibidem, nu.56.car.26.

Pena perpetui carceris uel abſciſionis membri an dicatur capitalis.in quarta parte.2.diſt.numero.2.car.28.

Pena fuſtigationis an dicatur capitalis,d . ſecunda diſt.nu.5.&.6.car.28.

Pena banni ſine publicatione bonorum equiperatur pene relegationis.in.d.2.diſt.nu.7.ca.28.

Pena ſtigmatis in facie hominis eſt a iure prohibita,& ſtatutum illam imponens non ualet.d.2.diſti.numero.8.car.28.

Pena banni ex conſuetudine hodie non irrogatur ſimul cum fuſtigatione pro furto.d. ſecunda. diſt nu.9.car.28.

Pena criminalis an poſſit irrogari uſurario per epiſcopum,in ſexta.parte.uerſiculo inquiſitio nume.95.&.96.car 87.

Pena poteſt exacerbari ut alij capiant exemplum,item propter delicti frequentiam.in.d.uerſiculo inquiſitio nu.97.in fi.&.98.car.87.&.88.

Pena illa debet irrogari que magis timetur. ibidem.numero.99.car 88.

Pena mortis pro crimine non debet irrogari homini ualde diſciplinato & perito in aliqua arte uel ſcientia.idem quando a die commiſſi delicti eſſet lapſum longum tempus.idem quando criminoſus ſtetiſſet magno tempore carceratus pro illo crimine,& hec procedunt etiam in pena mutilationis membri.ſexta parte.uerſiculo executio.nu.44.car.174.

Penam non poteſt iudex ponere in ſententia in caſu quo ſententie non paretur.d. uerſiculo. executio.nu.46.car.174.

Pena inſtrumenti preſentati ſecundum formam ritus eſt redacta ad tarenos tres pro qualibet untia ſecundum communem obſeruantiam , & quando exigitur.in ſexta parte.uerſiculo inſtrumentorū productio.nu.1. car.122.

Pena colludētis ſeu preuaricantis in accuſatiōe que ſit.uerſiculo.inquiſitio.nu.67.car.38.

Pena pecuniaria poteſt irrogari per iudicem eccleſiaſticum,debet tamen poſtea illam erogare in fabricam eccleſie. ſexta parte. uerſiculo inquiſitio.nu.99.car.88.

Pena arbitraria puniri debet is qui uenit contra preceptum legis.in.d.uerſiculo inquiſitio, numero. 101 car.88.

Pena que ſit contra committentes conuenticulam ſeu conſpirationem,d. uerſi.inquiſitio. numero. 106.car.99.

Pena falſe monete eſt ultimum ſupplicium cum publicatione bonorum,in,d.uerſi.inquiſitio, numero.152.car.91.

Pena heretici eſt combuſtionis & publicationis bonorum ibidem,num.153.car.91.

Pena extraordinaria ſeu arbitraria irrogatur ubi a lege uel ſtatuto non eſt impoſita certa & determinata pena,quarta parte.decima.diſtin.numero.4.car.56.

Pena criminalis irrogatur pro ſatisfactione reipublice.d.uerſic.inquiſitio.nu.84.car.85.

Pena mortis poteſt per iudicem permutari alicui in penam ut ſit perpetuus carnifex,& cenſetur ſeruus pene.6.parte.uerſiculo executio.numero.21. car.172.

Pene ambe quando tendunt ad uindictam una non tollitur per alteram que non fuit ſufficienter irrogata in quarta parte prima diſt.nu.12.ca.22.

¶ Petitio hereditatis an ſit actio mere realis uel perſonalis in rem ſcripta.in quarta parte.3. diſt. nu.7.&.8.car.29.

Petitio hereditatis non datur ei qui quandoq; fuit in poſſeſſione & ab ea cecidit in quarta parte, ſeptima diſt.nu.5.car.4.

Petitio hereditatis non ſolum datur ad uniuerſam ſed etiam ad rem particularem,d 7.diſt.numero 7.car.44.

Petitio hereditatis intentata preiudicat alijs actionibus & facit illas quieſcere in quarta parte.20 diſt.nu.5.car.68.

¶ Petitorium iuditium quod dicatur & quod poſſeſſorium d.7 diſt.nu.1.& 2.car.44.

¶ Periurus non dicitur is qui negat cum iuramento ſe commiſiſſe delictum,licet mendatium dicat, in ſexta parte.uerſiculo interrogatio, numero, 8. car.108.

Periurus non eſt principalis qui deponit falſum cũ iuramento ſed ſolum deum habet ultorem.iudex tamen poteſt ſibi facere preceptum penale ut dicat ueritatem, in ſexta parte.uerſiculo, poſitio, numero.11.car.118.

¶ Plebiſcitum quod dicatur,& quomodo fuit introductum tertia parte.nu.17.car.10.

Poſitio quid ſit,& quid articulus,& quid capitulum & qualiter differant iſti tres termini inter ſe. 6. parte.uerſi.poſitio.nu.1.&.2.&.4.car.117.

Poſitionibus nolens reſpondere habetur p confeſſo, & qualiter hoc practicetur,& quid ſeruatur in regno.6.parte.uerſi.contumatia nu.17 car. 105. & uerſi.appellatio.nu.177.car.167.

Poſitione faciens cenſetur fateri quod ponit.ſecus ſi interrogat.in.ſexta parte.uerſic.interrogatio.nu. 6.car.108.& uerſiculo poſitio numero.4.&.8. car.117.

Poſitio in quo differat a libello.di.uerſiculo poſitio. nu.3.car.117.

Poſitiones faciens non uidetur fateri quando incipit a negatiua.ibidem.nu.6.car.118.

Poſitiones debent fieri infra terminum datum ad probandum non autem poſt.in.d. uerſi. poſitio. nu.7.car.118.

Poſitiones debent fieri poſitiue non autem interrogatiue,& que ſit ratio.in.d.uerſiculo poſitio.num. 8.car.118.

Poſitionibus reſponſio poteſt fieri per uerbum credit,& in iſto caſu eſt ueritatis expreſſ.num.d. uerſiculo.poſitio.nume.9.car.118.

Poſitionibus quando reſpondet,non debet eſſe preſens aduocatus nec procurator reſpondentis fallit quando reſpondens eſſet ruſticus uel idiota.in d.uerſiculo poſitio.nu.9.&.10.car. 118.

Poſitionum ſiue articulorum copia an detur parti, d.uerſiculo poſitio.nu.12.car.118.

Poſitionibus reſpondere uolens an poſſit petere terminum ad deliberandum.in.d. uerſiculo poſitio. nume.13.car.118.

Poſitiones ſi ſunt admiſſe ſaluo iure impertinentiũ quid operantur iſta uerba.in.d.uerſiculo poſitio. nu.14.car.108.

¶ Poſſeſſio alienata per eum qui alieno nomine poſſidet poteſt per dominum recuperari conditione ex.l.fi.C.de acqui.poſ.quarta parte.7.diſtin. nu.47.car.47.

Poſſeſſoria duo recuperande ſunt nouiter inducta in regno.unum per conſti.circa.uiolentiarum. & aliud per tria capitula regni,& quando hec habeant locum.in.d.7.diſt.nu.18.&.49.car.47.

Poſſeſſionem ingrediens autoritate decreti iniuſti punitur de ui turbatiua in quarta.parte.16. diſt. nu.18.in fi.car.66.

Poſſeſſoria remedia an dicantur ita priuilegiata cõtra tertios non ſpoliantes ſicut contra ipſos ſpoliatores.in ſexta.diſtin.nume.26.car.40.

Poſſeſſorium retinende datur ei qui moleſtatur extra iuditium ſecus ſi in iuditio.d.6.diſt.num.27. car.40.& 7.diſt.nu.14.ca.45.

Poſſeſſoria cauſa quelibet eſt ſummaria.in.4.parte.6.diſt.nu.28.car.40.&.9.diſt.numero. 37. car. 52.

Poſſeſſorium recuperande intentatum an ſuſpendatur per exceptionem ſpolij alterius rei oppoſitam a reo.in.d.6.diſtin.nu.32.car.41.

Poſſeſſorium iudicium eſt triplex. & quod dicatur. d.7.diſt.nu.2.car.44.

Poſſeſſio non tranſit ad heredem niſi apprehendatur fallit tamen quando defunctus poſſidebat per colonum in.4.parte.7.diſt.nu.3.car.44.

Poſſeſſorium adipiſcende quando habeat locum, & quid requiratur ibidem.nu.3.&.4.car.44.

Poſſeſſorium adipiſcende non datur heredi qui quandoq; habuit poſſeſſionem & ab ea cecidit.d.7.diſtin.nu.4 car.44.

Poſſeſſorium adipiſcende eſt etiam remedium.l.fi. C.de edic.di.adr.tol.in.d.7.diſtin, numero.11. car.44.

Poſſeſſorium adipiſcende etiam dicitur quando beneficiatus implorat offitium iudicis ut mittatur in poſſeſſionem beneficij noniter acquiſiti in.d.7.diſtin.nu.12.car.44.

Poſſeſſorium retinende quod dicatur & quando locum habeat ibidem.nu.13.&.14.car.44.

Poſſeſſorium retinende non datur contra deſectum turbantem ſuum deiectorem.in.4.parte. 6. diſt. nu.15.car.45.

Poſſeſſorio retinende duobus litigantibus ille obtinet qui probat de antiquiori poſſeſſione etiam ſi aduerſarius probaret de titulo.uerum debet articulare ꝙ habens titulum poſſidet clam reſpectu ſue poſſeſſionis.in.d.ſeptima diſt.nu.16.ca.45.

Poſſeſſio antiquior non prodeſt agenti poſſeſſorio retinende quando ab ea cecidit facto ſuo ex propria alienatione.ibidem.nu.17.car.45.

Poſſeſſorio retinende ſi agitur an adiudicatur articulus de proprietate.d.6.diſt.nu.18.car.45.

Poſſeſſorium retinende datur etiam pro iuribus incorporalibus ibidem.nu.19.car.45.

Poſſeſſorium recuperande quod dicatur etiam quando habeat locum.in.d.ſeptima diſt.nu. 20. cum pluribus ſeq.car.45.

Poſſeſſoria remedia recuperande multa ſunt.in.d.7. diſtin.numero.20.cum pluribus ſeq. uſq. ad finē diſt.car.45.

Pratica regni circa tempus comparitionis ob citationem.in.6.parte uerſi.citatio.nu.55.car.98.

Preceptum quod tibi non uis fieri alteri non feceris eſt naturale & confirmatum per legem moſaicam,euangelicam,& apoſtolicam.in.3.parte.numero.5.car. 9.

Preceptum de ſoluendo an ſit ſententia interlocutoria uel diffinitiua in ſexta parte.uerſi. ſententia. nu.23.&.24.cart.136.

Prelatus licet de iure poſſit eſſe iudex in cauſa ſue eccleſie poteſt tamen ut ſuſpectus recuſari.in ſexta parte.uerſi.appellatio.nu.44 car.147.

Prelatus an poſſit compromittere de rebus eccleſie: in.6.parte.14.diſti.nu.5.car. 62.

Preſens in iuditio an debet aliter citari.in ſexta parte.uerſi citatio.nu.9.&.10.car.95.

Preſumitur prius mortuus pater uel mater ꝗ filius, inſpecto ordine nature. fallit quando filius eſſet impubes mortuus in probe.nu.15.car.3.

Preſumptio eſt ꝙ quilibet occides uel dicens uerba iniuriosa habeat animū offendendi.in ſexta parte.uerſi.confeſſio.nu 25.car. 120.

Preſumitur pro decreto ſeu ſententia iudicis maioris, ſecus in iudice inferiori & pedaneo.in ſexta parte.uerſi.iuramentum.nu.11.car.124.

Preſumitur bonus is qui per triennium perſeuerauit in bonis moribus.in ſexta parte.uer.repulſa,nu. 3 in fi.car.151.

Preiuditialia omnia ſunt hodie in regno ſublata per conſtitutiones regni. quod qualiter procedat. in quarta parte.6.diſt.numero.40.&.44.&.68 20.diſt.nu.17.car.42.

Preiuditialia iuditia ſeu actiones preiuditiales que dicantur.in quarta parte.20.diſtin.nu.1. cum ſequentibus.per totam.diſtin.car.68.

Pretores in urbe romana qualiter creati fuerunt,& quis dicatur pretor urbanus & quis peregrinus.in 3.parte.nu.19.car. 10.

preuentio non impeditur per citationem factam petitioni porrigende in ſexta parte.uerſi.citatio.nu. 59.in fi.car.99.

Preuentio facta per debitorem operatur ut inſtrumentum non poſſit contra eum preſentari ſecundum formam ritus,& qualiter fieri debeat.in ſexta parte.uerſi.inſtrumentorum productio. nume. 8.car.121.

Princeps poteſt eſſe iudex in cauſa propria quam habet cum ſuo ſubditio,ſecus ſi cum non ſubdito. in.6.parte.uerſic.appellatio.nu.29.car.147.

Princeps ſolus poteſt cauſam committere ſummarie, & non alius inferior.in dubio autem non cenſetur commiſiſſe ſummarie.niſi expreſſe hoc dicat. in.4.parte.nona diſtin.nu.2.&.3.car.49.

Princeps poteſt citare in die feriata ad honorem dei in.6.parte.uerſi.citatio.nu.100.car.102.

Princeps habet iuriſditionem omnem originaliter radicatam in ſe,& ab eo dependent omnes iudices ſicut riuuli a fonte.in.4.parte.quinta diſtin.num. 3.car.30.

Princeps poteſt ex cauſa diſtinguere & limitare iuſgentium,non tamen in totum tollere, idem in iure diuino.3. parte. nu.35.car.11.&.53.car.13.

Princeps ſolus utitur in reſcriptis clauſula appellatione remota,non autem delegatus principis nec operatur in preiuditium tertij.in.4.par.5. diſtin. numero.63.car. 35.

Principis delegatus etiam cauſas meri & mixti imperij ſubdelegat.ibi.nu.55.car.35.

Princeps ſi facit alicui indultum de delictis preteritis ꝙ intelligitur.ſ.parte offenſa concordata & ſi offenſus accuſat & ea pendente remittit.an iudex poſſit proſequi ex offitio in.6.parte.uerſi.inquiſitio.num.43.car.81.

Primus in eligendo rem legatam debet eſſe is qui eſt primo nominatus,in probe.nu.17.car.2. & in.3. parte.nu.80.car.17.

Primo nominatus cenſetur maior & dignior.3.parte.nume.89.car.17.

¶ Principalis debet fieri excuſſio antequam conueniatur fideiuſſor uel tertius poſſeſſor.in. 4. parte. 20.di.numero.10.car. 69.

Probatio que concludit ſoli iudici poteſt recipi etiã parte non citata.in ſexta parte.uerſi citatio numero.17.car. 96.

Probationes in criminalibus ex parte rei poſſunt recipi etiam poſt concluſionem.in ſexta parte. uerſicu.dilatio.numero.3.car.116. & uerſi. concluſio.numero 2.car. 133.

Probationes recepte ſine dilatione ualent.d. uerſicu. dilatio.nu.11.car. 116.

Probationes ſunt de iure diui.in.4.par.9.diſt.nu.5. car.49.

Probatio per confeſſionem admictitur etiam poſt concluſum in cauſa,item poſt terminum datum ad probandum & probatum habendum.6.parte.uerſi.confeſſio.nu.22.car. 119.

Probationes quando requirantur plene & quando ſemiplene in cauſis ſummarij. in. 4. parte. nona diſtinctio.nu.40.car.52.

Probationes recepte in proceſſu inquiſitionis non pereunt ſuperueniente accuſatore: ſed remanent in ſuo robore.6.parte.uerſi.inquiſitio.numero.42. car.80.

Probatio dubia interpretatur contra producentem. 6 parte.uerſi.confeſſio.nu.30.car. 126.

Proceſſus factus coram iudice incompetenti an faciat fidem coram competenti, & quid de confeſſione.d.uerſi.inquiſitio.nu.91.car.86.

Proceſſus inordinatus factus ab eo qui incipit procedere ordinarie prius an ualeat.4.parte. 9. diſtin.nu.75.76.&.77.car.54.

Proceſſus factus per iudicem recuſatum ut ſuſpectũ eſt nullus in.4 parte.16.diſt.nu.4.car.63.

Proceſſus factus per aliquos ex pluribus iudicibus datis cum clauſula ꝙ ſi non omnes &c. antequã eis conſtaret de impedimento college eſt nullus d.16.diſtin.nu.5.car.63.

Proceſſus factus per iudicem contra contumacem ante factam ſibi relationem per nuntium de citatione eſt nullus.d.16.diſtin.nu.9.car.64.

Proceſſus factus contra exititios ciuitatis ad inſtantiam creditorum in contumatiam non ualet ex quo nõ poſſunt cõparere.ibidẽ.nu.29.car.66.

Proceſſus fabricatus ſuper libello inepto in criminalibus eſt nullus.in.d.16.diſtin.nu 30.car.66.

Proceſſus factus contra eum qui arripuit iter ad papam eſt nullus.16.diſtin.nu.33.66.

Proceſſus ualet licet iudex cauſam reconuentionis pari paſſu non expediat licet male facit & debet appellari.in.4.par 6.diſtin nu.8.car.37.

Proceſſus impeditur per exceptionem ꝙ ſine actione agitur.in.4.parte.20 diſtin.nu.13.car.68.

Proceſſus factus die feriaco ad honorem dei ualet quando iuriſditio iudicis erat tempore peritura.in 6.parte.uerſic.actorum editio.nu.25.car 129.

Proceſſus eſt nullus quando plures ſunt delegati & unus ſine alio procedit niſi in reſcripto appoſita ſit clauſula & ſi non omnes &c. fallit etiam in delegato ad uniuerſitatem cauſarum.in.4.parte 5.diſtin.nu.25.car.33.

Proceſſus contumatie punitiuus factus a delegato non uere delegato non ualet ſecus in ordinario. ibi.nu.32.car.33.

Proceſſus poteſt fieri die feriato ad honorem dei in curia principis idem in cauſis carceratorum d. uerſic.actorum editio.nu.26.&.28 car. 129.

Proceſſus ſi eſt deperditus & nouus fabricatus, & poſtea primus eſt repertus,ſecundum quem debet ſententia ferri.ibidem.nu.32.car. 129.

Proceſſus criminalis qualiter & quo ordine debet fabricari per iudicem ut poſſit deuenire ad torturam.6 parte.uerſi.tortura.numero.6.&.7.car. 132.&.133.

Procurator an pariatur executionem expenſarum in bonis ſuis & quid in procuratore in rem ſuam 6.parte.uerſi.executio.nu.29.car.173.

Procurator prelati uel rectoris eccleſie quamuis ſit effectus dominus litis tamen eius mandatum extinguitur quandocumq; per mortem prelati.in. 6. par.uerſi.ſententia.nu.77.in fi.car.141.

Procurator litigantis mortui poteſt condemnari.d. uerſi.ſetentia.nu.77.car.eadem.

Procurator non admictitur in criminalibus etiam in crimine iniuriarum & qualiter quando hoc ꝓcedat.4.parte.primo diſt.num.31.cum pluribus uerſi.ſeq car.23.

Procurator in crimine iniuriarum admictitur quando ciuiliter agitur ad eſtimationem iniurie ſecus ſi criminaliter.d.prima diſtin.nu.33.car. 23.

Procurator poteſt interuenire in criminalibus ubi irrogatur pena pecuniaria non obſtante ꝙ ſi non habet in ere luit in corpus.ibidem.nu.34.car.23.

Procurator in criminalibus poteſt interuenire pro muliere coniugata.item pro uniuerſitate. item ꝓ decem hominibus ſimul accuſatis.in.4. part.prima diſt.nu.35.&.36.car.24.

Procurator ex parte accuſatoris proſequentis ſuam iniuriam admictitur in criminalibus.d.1.diſtin.nume,37.car.24.

Procurator in criminalibus admictitur ad defenſionem rei abſentis ad inſtruendum iudicem & allegandum cauſas abſentie,& probandam innocentiam rei d.1.diſt.nu.38.car.24.

Procurator qui adminiſtrat negotia abſentis poteſt per iudicem remoueri ob ſuum contemptum & contumatiam,uerſi.inquiſitio nu.159.car.91

Procorator poteſt compelli per iudicem ex offitio ut doceat de mandato,d.uerſi.inquiſitio,numero,160 car.91.

Procurator poteſt compromittere ſecundum regiā pragmaticam licet non habeat ſpetiale mandatū in,6,parte,uer.compromiſſum,nu,8,car.114.

Procurator qualiter iuret de calumnia,uerſi.iuramētum calumnie,nu.4 car,114.

Procurator non poteſt compromictere neq; tranſigere ſine ſpeciali mandato.in,4.parte.14.diſtin.nume.4.car,62.

Procurator fulſus uel ſubſtitutus a non habente poteſtatem facit inditium cum eo agitatum eſſe nullum.in.4.parte,16,diſtin,nu.12.car.64.

Procurator habens poteſtatem ſubſtituendi non poteſt ſubſtituere ante litem conteſtatam, niſi hoc expreſſe dicatur in mandato ibidē,nu.13,car.64.

Procurator ſi fuit excomunicatus an ualeat inditium,d.16.diſtin,nu.18,car 64.

Procurator qui fuit conteſtatus litem in cauſa ipſe debet citari in ſingulis actis:alias ſi citatur dominus non ualent acta,niſi procurator eſſet impeditus,in.d.16.diſtinctio,nu.16.car.65.

Procurator licet poſſit condemnari non tamen fit executio contra eum,& ideo contra eum non preſentatur inſtrumentum ſecundum formam ritus,in ſexta parte,uerſi,inſtrumentorum productio,nu,10.car.122.

Producens falſam ſcripturam uel ſuſpectam uel falſos teſtes poteſt inquiri ex offitio iudicis & puniri.uerſi,inquiſitio,nu,120.&.121,car.79.

Producens teſtem pro ſe non poteſt illum reprobare,in.6 parte.uerſi.repulſa teſtiū nu.9.quod fallit ut ibidem,nu.10,&.11,car.131.&.132.

Prodigo poteſt interdici adminiſtratio per iudicem ſine citatione alicuius,in.6.parte,uerſi,citatio,numero,28,car.56.

Prorogatio iuriſditionis poteſt fieri quatuor modis .ſ.de perſona ad perſonam de re ad rem de tempore ad tempus,& de loco ad locum . in quarta parte,12.diſtintio.nu.3.car.60.

Prorogatio accipitur in iure multis modis ibi,nu,2,&.3.car,59.

Prorogatio iuriſditionis inducitur per exceptionem dilatoriam oppoſitam,non autem per petitionē copie libelli nec per confeſſionem: ibidem, nume,5.6.&.7.car.60.

Prorogatio iuriſditionis poteſt fieri tacite & expreſſe,d.12.diſtin,nu,5,car.60.

Prorogari non poteſt iuriſditio iudicis habentis illā de iure ſpetiali in.4,parte,12.d,nu.4.car. 60.

Prorogatio tacita non poteſt fieri in cauſa criminali nec etiam expreſſa ibidem.nu,8.car. 60.

Prorogatio de loco ad locum non poteſt fieri tacite ſed expreſſe fit,ibidem.nu.9.car,60.

Prorogari non poteſt iuriſditio delegati,in,4,parte 5,diſt.nu,26,car,33,& ſexta diſti,nu,17.car,38.

Prorogatio iuriſditionis fit per ſubmiſſionem & per communem conſenſum in,4.parte,6.diſtin,nu,12,car,37.

Prorogatio iuriſditionis quedam eſt uoluntaria & quedam neceſſaria,in quarta parte,6.diſt,numu,17.car.38.

Prorogatio an & quando poſſit fieri ad alias res uel ſpecies cauſarum de quibus principaliter iudex prorogatus alias cognoſcere non poterat, & an ſaltem per uiam reconuentionis fieri poſſit.d,6.diſtin,nu.18.car.38.&.12.diſtin,numero,11.&.12.car,60.

Prorogatio iuriſditionis non fit in criminalibus per reconuentionem in.d.6,diſt,numero.42.47.48 car,42,& 43.

Prorogari non poteſt iuriſditio a deo conceſſa, prout eſt poteſtas excomunicandi uel abſoluendi, nec per clericum iuriſditio alterius epiſcopi ſine conſenſu ſui epiſcopi.in quarta parte. 12. diſtin. numero,17.&.18,car,61.

Prorogatio iuriſditionis nuquam fit per contumacem.d.12.diſtin,nu.10.car.60.

Prorogatio inducitur duplici modo per reconuentionem,ibidem,nu,11.car. 60.

Prorogatus iudex non poteſt ſuam ſententiam exequi.ibidem,nu.13.car.61.

Prorogatio an & quando impediatur per errorem d,12,diſtin,nu,15.car.61.

Prorogatio non poteſt fieri in cauſa appellationis & que ſit ratio ibidem.nu,16.car,61.

Proragari an poſſit iuriſditio alterius iudicis per laicos ſubditos baronibus ſine conſenſu ipſorum baronum.d.12.diſt,nu,19.&.10.car.61.

Prorogare tempus & ſuſpendere qualiter differant,ſexta parte uerſi,appellatio.nu,159.car,160.

Proteſtatio facta de illo actu cuius nihil operatur euentus nihil ualet.6,par.uerſi.appellatio,nume.115.car,153.

Proteſtatio an requiratur ꝙ fiat per appellationem impeditum proſequi,in.d.uerſic,appellatio.nume,180.&.181.car,158 &.159.

Proteſtatio

Proteſtatio contra teſtes an & quando ſit neceſſaria ut concedatur repulſa, & quid operatur. 6. parte. uerſi. repulſa. nu. 2. car. 131.

Proteſtatio contra teſtes ſolet quandoq; nocere proteſtanti. ibidem, nu. 4. car. 131.

Proteſtatio quam facit uolens repulſare teſtes ſed ꝙ non animo iniuriandi &c. an releuet ipſum. d. uerſi. repulſa. nu. 13. car. 132.

Proteſtatio ꝙ non animo conteſtandi litem quis reſpōdet an impediat litem conteſtari. ſexta parte, uerſi. litis conteſtatio, nu. 9. car. 113.

¶ Prouocatio quid ſit, & in quo differat ab appellatione. in. 6. parte. uerſi. appellatio, nu. 1. & 5. ca. 145.

¶ Publica diffamatio inquirendi de illo crimine que ſit generatura ſcandalum niſi fiat inquiſitio. debet precedere ipſam inquiſitionem. in. 6. par. uerſi. inquiſitio, nu. 18. car. 78.

¶ Publicatio & concluſio an ſit de ſubſtantia proceſſus. ſeu iudicij. in. 3. parte. nu. 27. car. 5.

¶ Publicatio proceſſus quare fiat & qualiter, & quis ſit eius effectus & an ſit de ordine iudicij. 6. parte. uerſic. publicatio. nu. 1. car. 130.

Publicatio ſit ipſo iure in Regno eo ipſo ꝙ labitur terminus probatorius. d. uerſic. publicatio. numero. 2. car. 130.

Publicatio omiſſa uel facta in die feriato non uitiat proceſſum. ibidem, nu. 3. ca. 130.

Publicatio facta de uoluntate partium non ualidat depoſitiones teſtium non rite examinatorum. dicto uerſiculo pblicatio. nu. 4. car. 130.

Publicatio non requiritur quando teſtes ſunt examinati utraq; parte preſente, ſed ſolum quando in ſecreto. d. uerſi. publicatio. nu. 6. car. 130.

Publicatio an poſſit fieri ſolum in atteſtationibus unius partis quando citius fuerint expedite: & poſtea alterius ꝙ ſic. ibidem. nu. 7. car. 130.

Publicatio nō requiritur in cauſis ſummariis, quid autē in cauſis ordinariis an dicatur de ſubſtantia cauſe uel de iuſtitia. in. 4. parte. 9. diſt. nu. 17. car. 50.

¶ Pupillus quando uult pati miſſionem ex primo decreto debent citari eius conſanguinei per proclama. in. 6. par. uer. citatio. nu. 86. car. 101.

Pupillus dicitur miſerabilis perſona quando eſt pauper, alias ſecus. in. 4. parte. 9. diſti. nu. 69. car. 54.

Pupillus litigans in iudicio ſine tutore facit iudicium ipſo iure nullum, & quando non habet tutorem debent citari eius conſanguinei. fallit quando ſententia eſſet lata in fauorem pupilli, quia ualet ſine tutore, ſi pupillus eſt maior infante, alias ſecus. 4. parte. 16. diſt. nu. 19. & 22. car. 65.

Pupillo qualiter dari debeat curator ad litem ut ualeat iudicium, & quid de infante qui non poteſt illum petere. d. 16. diſt. nu. 27. car. 65.

¶ Purgatio canonica que dicatur, & que uulgaris. in. 6. parte. uerſi. iuramentum. nu. 9. car. 124.

De litera. Q.

¶ Querela poteſt intentari contra ſententias que nō tranſeunt in rem iudicatam quando ab eis non eſt appellatum infra decem dies in ſexta parte. uerſi. ſententia. numero. 119. car. 143. & uerſic. appellatio nu. 87. car. 150.

Querela in criminalibus in quo differt a libello. 4. parte. 1. diſti. nu. 6. car. 21.

Querele criminales ſolent deſcribi in libro communis; & in eis ponitur locus & tempus, alias non procedunt. d. 1. diſtin. nume. 7. car. 21.

Querela quid ſit, & in quo differat ab appellatione, & quando habeat locum. & quot modis accipiatur. 6. parte. uerſi. appellatio, nu. 86. car. 149.

Querela intentatur coram eodem iudice ſicut ſupplicatio. ibidem. nu. 87. car. 150.

Querela eſt neceſſaria in reuocatione attemptatorū in caſu quo manus iudicis non fuerunt ligate per appellationem. d. uer. appellatio. nu. 88. car. 150.

Querela competit quando iudex tardat cauſam expedire. ibi. nu. 90. car. 150.

Querela, iſtud nomen habet plures ſignificationes. d. uerſi. appellatio. nu. 91. car. 150.

Querela, queſtio, querimonia, & lamentatio qualiter differant in. d. uer. appellatio. nu. 92. car. 150.

De litera R.

¶ Reconuentio quando ſit debent prius fieri acta actoris & poſtea rei. in prohemio. nu. 11. car. 2. infra uerſi. 3.

Reconuentio debet fieri ante litem conteſtatam uel incontinenti poſt. alias non ambulat pari paſſu cum conuentione. 4. parte. 6. diſtin. nu. 3. car. 36.

Reconuentio ambulat pari paſſu cum conuentione, & ſit proceſſus ſimultaneus. uerum prius debet reus reſpondere actori. & poſtea econtra. & ſi actor non reſpondet reconuentioni, minime proceditur ſuper cōuentione. in. d. 6. diſt. nu. 4. & 5. car. 36.

Reconuentionis cauſa debet una & eadem ſententia terminari, niſi primo liqueret de una cauſa. quia poteſt unam tantum diffinire iudex, & procedere in alia, etiam ſi appelletur. d. 6. diſt. nu. 6. & 7. ca. 36.

Reconuentio an fiat coram iudice prorogato. d. 6. diſt. nu. 12. car. 37.

Reconuentionis cauſam ſi iudex non expedit pari paſſu, ualet proceſſus ſed male facit, & debet appellari dicta ſexta diſtinctio. nu. 8. car. 37.

Reconuentio an fiat coram delegato. dicta ſexta diſtin. numero. 9. & 17. & 43. car. 37. & 38. & 42.

Reconuentio an fiat coram arbitro. dicta ſexta diſtin. numero. 10. car. 37.

Reconuentio an fiat coram iudice appellationis. ibidem, nume. 13. 14. & 15. car. 37.

Reconuentio an habeat locum coram iudice particulari certe negotiationis: puta coram iudice mercatorum uel ſcholarium. ibidem. nu. 16. car. 38.

Reconuentio an fiat coram iudice cauſarum certe ſpeciei de alia cauſa diuerſe ſpeciei. in quarta parte, ſexta diſtin. nu. 18. car. 38.

Reconuentio an poſſit fieri quando imploratur officiũ iudicis, ibidem. nu. 19. car. 39.

Reconuentio an fiat ubi cauſa conuentionis requirit celeritatem. ibidem. nu. 19. in fi. car. 39.

Reconuentio non fit ubi proceditur per uiam extraiudicialis iuriſditionis. quod facit pro capitulis regni. in quarta parte, ſexta diſtin. nu. 20. car. 39.

Reconuentio an habeat locum in cauſis ſummarijs. d. 6. diſt. nu. 21. car. 39.

Reconuentio an habeat locum in cauſis executiuis. d. 6. diſt. nu. 22. car. 39.

Reconuentio non fit ubi preſentatur inſtrumentum ſecundum formam ritus, nec quando creditor petit familiam ut ingrediatur uigore pacti executiui. ibidem nume. 23. car. 40.

Reconuentio an & quando habeat locum in cauſa poſſeſſorij. in. d. 6. diſtin. numero. 24. cum pluribus ſeq. car. 40.

Reconuentio an fiat de poſſeſſorio ubi agitur petitorio. ibidem. nu. 31. car. 41.

Reconuentio fit contra clericum coram iudice laico. d. 6. diſt. nume. 35. car. 41.

Reconuentus an poſſit renuntiare ſue conuentioni ad impediendam reconuentionem. in. 4. par. 6. diſti. nu. 37. car. 42.

Reconuentio an & quando habeat locum in cauſis criminalibus. in. d. 6. diſtin. num. 38. cum pluribus ſeq. car. 42.

Reconuentio non fit in criminalibus coram iudice incõpetenti reſpectu reconuenti. d. 6. diſt. nume. 42. 47. & 48. car. 42. & 43.

Reconuentio hodie in regno in criminalibus non procedit per ritus magne curie per quos ſunt correpte multe leges iuris communis, & conſtit. ſi ciuiliter agens &c. in. d. 6. diſti. nu. 44. car. 42.

Reconuentio an habeat locum ubi proceditur per inquiſitionem. ibidem. nu. 45. car. 43.

Reconuentio de cauſa ciuili an fiat per accuſatum criminaliter & econtra. ibidem. nu. 46. car. 43.

Reductio petitur ad iudicem eccleſiaſticum a compromiſſo facto in clericum & laicum. 4. parte. 16. diſtin. nume. 18. car. 58.

Reductio ad arbitrium boni uiri an impediat executionem, & in quo differt ab appellatione in ſexta parte. uerſic. appellatio. nu. 93. car. 150.

Reductio poteſt peti uſq; ad. 30. annor. d. uer. appellatio. nu. 95. car. 150. & 210. car. 162.

Reductio coram quo iudice petatur. d. uerſi. appellatio. numero. 96. car. 150.

Reductio an poſſit peti contra laudum ſuper compromiſſo iurato, & an ſaltem eſt neceſſaria abſolutio a iuramento. d. uerſi. appellatio. nu. 97. car. 151.

Reductio habet locum ſolum in ſententia arbitratoris, non autem arbitri. in. d. uerſicu. appellatio. numero. 206. car. 162.

Reductioni ante ſententiam renuntiari non poteſt. ſecus in appellatione. in ſexta parte. uerſiculo appellatio. nu. 266. car. 166.

Recuſatio iudicis ſuſpecti quando habeat locum, & ex quibus cauſis recuſari poteſt iudex. in. 6. parte, uerſi. appellatio. nu. 22. cũ pluribus ſeq. car. 146.

Recuſationi renuntiare uidetur is qui poſt eam obiectam litigat coram iudice recuſato, idem in appellante. d. uerſi. appellatio. nu. 66 car. 148. & numero 265. car. 166.

Recuſari non poteſt iudex per eum qui illum impetrauit. ibi. nu. 66. car. 148.

Reformatio in conſilio debet fieri precedente propoſita & conſultatione, & is qui eſt dignior & maioris autoritatis debet habere primam uocem. in prohemio. nu. 7. & 8. car. 2.

Reclamatio quid ſit, & quando habeat locum, & quid ſupplicatio in ſexta parte. uerſiculo appellatio numero. 10. & 11. car. 145.

Relatio eſt actus ſuſpenſiuus ſicut appellatio, ita quea pendente nihil poteſt innouari. dicto uerſiculo appellatio. nu. 9. car. 145.

Relatio quid ſit, & quot modis accipiatur. ibidem. num. 6. & 7. car. ead.

Relatio nuntij debet apparere ex actis anteq̃ fiat actus in contumaciam, alias actus eſt nullus. in quarta parte. 16. diſti. nu. 9. car. 64. ſexta parte. uerſiculo citatio. nu. 47. car. 97.

Relatio nuntij eſt actus ſubſtantialis, & non poteſt fieri die feriato. in. d. uer. citatio. nu. 47. car. 97.

Relatio nuntij poteſt fieri ſoli actorum magiſtro. d. uerſicu. citatio. nu. 48. car. 98.

Relatio nuntij debet eſſe clara ſcilicet ut referat ſe perquiſiuiſſe citatum & non inueniſſe &c. d. uer. citatio. nu. 104. car. 102.

Relegatio non eſt pena capitalis quarta parte. ij. diſti. numer. 6. car. 28.

Religio erga deum, parentes, & patriam eſt omni iure confirmata in. 3. parte. nu. 35. car. 11.

Regule ſtandum eſt donec probetur exceptio per opponentem. in tertia parte. nu. 88. car. 17.

Remedium ordinarium appellationis ubi ceſſat admittitur extraordinarium ſupplicationis. in ſexta parte. uerſi. appellatio. nu. 12. car. 146.

Renuntiare an poſſint partes formalibus & ſubſtantialibus iudiciorum. ita q̃ iudicium ualeat. 2. parte. nu. 36. cum pluribus ſeq. car. 6.

Renuntiare uidetur appellationi ſeu recuſationi is qui poſt eam interpoſitam litigat coram iudice recuſato. uerſic. appellatio. nu. 66. car. 148. & nu. 265 car. 166. & nu. 330. car. 170.

Renunciari poteſt accidentalibus contractuum, & na/ le pactum ſuper eis.in.2.parte.nu.4 5.car.7.

¶ Repulſa teſtium an poſſit ſimul fieri in primis capi tulis cauſe principalis,in.6.par.verſi.repulſa.num. 7.car.131.

Repulſa teſtium non fit in ſummarijs ubi ſufficiunt ſe/ miplene probationes.in quarta parte. nona diſtin/ ctio.nu.57.car.53.

Repulſa teſtium dicitur odioſa.6.par.ver.dilatio. nu. 18.& .117.& ver.repulſa.nu.6.car.131.

Repulſa teſtium qualiter & quãdo petatur,& qs termi nus datur ad eam,& quid de repulſa repulſe.6.par te.verſi.repulſa.nu.1.car.131.

Repulſa teſtium fit contra perſonas uel contra dicta; & ad hoc ut concedatur requiritur alterum de tribus & maxime proteſtatio.d.verſic.repulſa.numero.2. car.131.

Repulſa contra teſtes debet continere crimina in ſpecie; & non ſufficit probare in genere ꝙ quis eſt crimino/ ſus.d.verſic.repulſa.nu.3.car.131.

Repulſa teſtium quando fit,põt altera pars facere ar/ ticulos comprobatorios,& probando ꝙ teſtes per triennium fuerant ꝓbi viri preſumitur pro eis.d. ver ſic.repulſa.nu.3.car.131.

Repulſam petens & non probans ſaltem ſemiplene,pu nitur ad decem tarenos. idem ſi producit articulos impertinentes.d.ver.repulſa.nu.5.car.131.

Repulſa non fit contra ſcripturas,ſed ſolum contra te ſtes.ibi.nu.8.car.131.

Repulſare non poteſt teſtem is qui eum produxit pro ſe,etiam in alia cauſa,& etiam ſi agatur inter alias perſonas,fallit quando poſt productionem naſcere tur noua cauſa repulſandi,item fallit ſi vellet repul ſare dicta teſtis,& non perſonam,in.6.par.verſic. repulſa.nu.9.10.&.11.car.131.& ſeq.

Repulſa an & quando admittatur in cauſa appellatio nis.d.verſic. repulſa.nu.12.car.132.

Repulſam opponens & non probans an teneatur in/ iuriarum.ibidem.nu.13.car.132.

Repulſa non conceditur in crimine leſe maieſtatis: nec in crimine blaſfemie dei,nec in cauſis ſummarijs ubi ſufficiunt ſemiplene probationes.d.verſic.repulſa.nu mero.15.16.&.17.car.132.

¶ Reſtitutio in integrum datur etiam poſt concluſionem in cauſa.in ſexta parte.verſi.concluſio.nu.2.carte. 132.& verſi.appellatio.nu.77.car.147.

Reſtitutio in integrum quid ſit,& quis ſit eius effectus. d.ver.appellatio.nu.67.car.149.

Reſtitutio in integrum datur minoribus.item maiori/ bus ex clauſula generali.item maioribus leſis ultra dimidiam.item eccleſie.item capitulo.item hoſpitali bus,& collegijs pijs. item ruſtico. item uniuerſitati. item militibus.item mulieribus.in dicto verſi. appel/ tio.nume.68.cum nouem verſi. ſeq.car.148.

Reſtitutio in integrum detur per iudicem eccleſiaſticum eccleſie que contraxit cum laico.in quarta parte.11. diſt.nu.16.car.57.

Reſtitutio in integrum quando eſt concedenda aduer/ ſus aditionem hereditatis debent citari creditores p proclama.6.parte.verſic.citatio.nu.83.car.101.

Reſtitutio in integrum datur etiam autori laudato mi nori etiam poſt factam concluſionem in cauſa. 6. parte.verſi.autoris laudatio.nu.6.in fi.car.107.

Reſtitutio ex.l.2.C.de reſcin.vend.petitur uſq; ad.30. annos.alie uero reſtitutiones uſq; ad quadriennium. d.verſic.appellatio.nu.70.car.148.

Reſtitutio quãdo petitur aduerſus probationem omiſ/ ſam non oportet probare leſionem.d. verſi. appello. nu.71.car.148.

Reſtitutio in integrum datur etiam collegijs ſcholari/ um.ibi.nu.73.in fi.car.148.

Reſtitutio tunc datur collegio quando leſio reſultat uniuerſaliter omnibus de collegio: ſecus ſi uni parti culari.d.verſi.appellatio.nu.72.car.148.

Reſtitutio in integrum datur mulieri etiam ſi ueniat ut autrix laudata, & non datur ultra bis, & dicitur primum & ſecundum beneficium. ibidem. numero. 77.car.149.

Reſtitutio conceſſa in cauſa principali non datur in ac ceſſorijs.ibi.nu.77.in fi.car.149.

Reſtitutio in integrum an detur litiganti per procura/ torem cum iuramento conſtitutum,& quid in mino re.muliere,& uniuerſitate.in dicto verſiculo appel/ latio.nu.78.79.&.80.car.149.

Reſtitutionem in integrum petens non dicitur contra uenire,ſed potius ratum habere.d.verſi. appellatio. nu.80.car.149.

Reſtitutione pendente an & quando poſſit fieri exe/ cutio,in dicto verſiculo appellatio. nu. 81. 82. &. 83.& verſi.executio.nu.42.car.146.

Reſtitutio in integrum an poſſit peti in caſu quo non li cet tertio prouocare.in.d.verſic.appellatio.numero 84.car.149.

Reſtitutio in integrum coram quo iudice peti poſſit. ut quando clericus contraxit cum laico.d.verſi.appel/ latio.numero.85.car.149.

Reſtitutio in integrum non poteſt peti aduerſus iudicium ſortis.ibidem.nu.201.car.161.

Reſtitutio in integrum poteſt peti contra ſententiam epiſcopi coram eius uicario & e contra.in.d.verſicu. appellatio.nu.299.car.168.

Reſtitutio in integrum poteſt peti aduerſus temporis lapſum appellatione deſerta infra quadriennium. di cto verſi.appellatio.nu.321.car.170.

Reſtitutio in integrum ex clauſula generali poteſt pe ti aduerſus ſententiam latam contra ius litigato/ ris, que tranſiuit in rem iudicatam.6.parte.verſic. executio.nu.45.car.174.

¶ Reparatio appellationis quid ſignificat, & quid prorogatio.in ſexta parte.verſiculo appellatio, nu/ mero.188.car.160.

¶ Reſcriptum principis refertur ad ſupplicata, & ex

forma ſupplicationis declaratur intellectus priuile/ gij conceſſi. quarta parte, nona, diſtinctio. nume. 4. car. 49.
¶ Reſponſa prudentum que dicantur. in. 3. parte. nu. 22. car. 10.
¶ Res iudicata quid ſit, & quid importent iſta uerba. uerſiculo ſententia. nu. 94. car. 142.
Reus ſi perſeuerat in contumacia proceditur contra ip ſum admiſionem in poſſeſſione ex ſecundo decreto & illud parat plenum preiudicium, in. 6. parte. uerſi. contumacia, nu. 10. car. 104.
Reus ſi non nominauit dominum ſed uoluit litem defen dere & ſuccubuit uel fuit cōtumax an preiudicet do mino, in. 6. par. uer. nominatio. nu. 2. car. 108.
¶ Rex Romanorum dictus eſt imperator, poſt trans latum imperium. in. 3 parte. nu. 20. & . 21. car. 10.
Rex huius Regni Sicilie dicitur monarca & non reco/ gnoſcit ſuperiorem. in. 4. parte. 12 diſt. nu. 20. c. 61.
Reges fuerunt primi domini qui fuerunt inuenti in mun do. tertia parte, nu. 11. car. 9.
Reges fecerunt primas leges ciuiles in orbe. in tertia par te, nu. 13. car. 9.
Reges durauerunt uſq; ad tempus Tarquini ſeptimi, & poſtea fuerunt expulſi ab adulterium Lucretie. in tertia parte. nu. 14. car. 9.
¶ Romanis quomodo ab Athenienſibus fuere leges cō ceſſe. in tertia parte. nu. 15. car. 9.
¶ Ruſticus qui non poteſt conſulere peritiones habet reſtitutionem in integrum, in ſexta parte. uerſiculo appellatio, nu. 74. car. 148.

De litera S.

¶ Sacerdotium fuit collatum a deo in perſonam moy ſi una cum ipſa lege. deinde a moyſe fuit translatum in Chriſtum, & a Chriſto in Petrum in tertia par/ te. nu. 51. car. 13.
Satiſfactio iniuria dicitur pena corporalis. quarta par/ te. prima diſti. nu. 9. car. 21.
¶ Salarium ſolui debet laborantibus in fine diei ante occaſum ſolis. quarta parte, nona diſt. nu. 70 ca. 54.
Salarij cauſa dicitur ſummaria. d. 9. diſt. numero. 70. car. 54.
¶ Satiſdatio de iudicato ſoluendo debet dari per pro curatorem releuatum ab onere ſatiſdandi per domi num qui non poſſidet immobilia, in. 6. par. uer. ſatiſ/ datio. nu. 9. car. 110.
Satiſdationum multe ſunt ſpecies. & intelliguntur cum fide iuſſore. ibidem. nu. 1. car. 109.
Satiſdatio de iuditio ſiſti quando habeat locum, dicto uerſiculo ſatiſdatio. nu. 2. car. 109.
Satiſdatio de ſe preſentando quando habeat locum, & quid importet. ibidem nu 3. car. 109.
Satiſdatio de iudicato ſoluendo in quibus caſibus lo/ cum habeat. ibidem, nu. 9. car. 110.
Satiſdatio de non offendendo in quibus caſibus dari de beat ibidem. nu. 11. car. 110.
Satiſdatio de raro in quibus caſibus preſtari debeat, ibidem. nu. 13. car. 110.
Satiſdatio de expenſis quando & a quo preſtatur. dicto uerſi. ſatiſdatio nu. 14 car. 110.
Satiſdatio de re non barattanda quando habeat locū. ibidem. nu. 16. 110.
Satiſdatio indemnitatis que ſit: & quando habeat locū ibidem. nu. 17. car. 110.
Satiſdatio de ſecuro carcere quando preſtatur. dicto uerſiculo ſatiſdatio. nu. 18. car. 110.
Satiſdatio conuentionalis que dicatur. dicto uerſiculo ſatiſdatio. nu. 19. car. 110.
Satiſdatio preſtari, debet per debitorem in diem uergen tem ad inopiam. in ſexta parte. uerſi. ſatiſdatio: nu. 20. car. 111.
Satiſdatio preſtari debet a debitore impetrante mora/ toriam. in. d. uerſi. ſatiſdatio. nu. 21 car. 111.
Satiſdatio preſtari debet ab herede de ſoluendo legato in diem uel ſub conditione. dicto uerſiculo ſatiſdatio nu. 22. car. 111.
Satiſdationes multe alie reperiuntur in iure de quibus remiſſiue uide in dicto uerſiculo ſatiſdatio, numero. 23. car. 111.
¶ Sententia diffinitiua lata ſuper officio iudicis nobili poteſt per eundem iudicem eodem imperio reuocari ſexta parte. uerſi. ſententia. nu. 8. car. 135.
Sententia excommunicationis poteſt ferri in die feria/ to. in. ſexta parte. uerſiculo actorum editio. numero. 27. car. 129.
Sententia non ualet niſi lata fuerit ad inſtantiam alte rius partis & debet ex actis apparere citatio facta ad inſtantiam. partis. in dicto uerſi. actorum editio. numero. 8. car. 127.
Sententia multa debet continere ad hoc ut ualeat, & que ſint. in ſexta parte. uerſi. ſententia. nu. 39. & . 40 car. 137. & . ſeq.
Sententia debet legi per iudicem pro tribunali ſedentem & non pōt mandare alij eius lectionem niſi ſit perſo na illuſtris uel epiſcopus. fallit de conſuetudine. dicto uerſic. ſententia. nu, 39. in fi. & . 43. car. 138.
Sententia an debet continere cauſam qua mouetur iu/ dex. ibidem. nu. 40. car. 138.
Sententia conſideratur per quatuor cauſas principales ibidem. nu. 40. cum pluribus ſequen. car. 138.
Sententia debet continere nomen iudicis, & ſic cauſam efficientem. in qua cauſa ſi eſt aliquis defectus non ualet. dicto uer. ſentiā. numero. 41. & . 73. c. 138. & . 140.
Sententia an & quando poſſit ferri a iudice ſtante & non ſedente. in dicto uerſiculo ſententia. numero. 42 car. 138.
Sententia debet ita ferri in ſcriptis ut tota ſcriptura pre cedat recitationem, in d. uerſicu. ſententia. numero. 44. car. 138.
Sententia deffinitiua reperitur aliqua que habet uim in terlocutorie. in ſexta parte. uerſi. ſententia. numero. 37. car. 137.

Sententia diffinitiua debet non ſolum ferri in ſcriptis, ſed etiam de ſcripti recitatione, alias non ualet, dicto uerſiculo ſnia. nu. 12. & 13. car. 135.
Sententia in qua dicitur pronuntio titium eſſe condemnandum an ualeat, § quid ſi dicatur pronūtio prout in tali conſilio continetur. quando in cōſilio cauebatur titium eſſe condemnandum de ſuturo. in dicto uerſiculo ſententia, numero. 13. in fi. & 91. & 92. car. 135. & 141.
Sententia continens manifeſtam iniquitatem eſt nulla. ſecus. ſi non manifeſtam in. d. uerſic. ſententia numero. 83. car. 141.
Sententia continens expreſſum errorem eſt nulla, & quomodo hoc intelligatur. in ſexta parte. uerſiculo ſententia. nu. 84. & 85. car. 66. & 16. diſtin. numero. 38 car. 141.
Sententia incerta regulariter non ualet. d. uerſiculo ſententia numero. 87. car. 141.
Sententia faciens mentionem de procuratore de cuius mandato non apparet non ualet, dicto uerſiculo ſententia. nu. 88. car. 141.
Sententia debet continere cauſam finalem, & que ſit. dicto uerſiculo ſententia. nu. 89. car. 141.
Sententia per quam declaratur titium teneri ad centum perinde habetur ac ſi condemnaſſet. in. d. uerſiculo ſententia. nu. 90. car. 141.
Sententia lata contra aliam ſententiam que tranſiuit in rem iudicatam eſt nulla. in dicto uerſiculo ſententia. nu. 86. car. 141.
Sententia non tranſit in rem iudicatam quando uictor fatetur eam eſſe iniquam. idem quando eſt lata ex probationibus a iure reprobatis. idem quādo quis condemnatur ad publicationem bonorū in caſu prohibito. idem quando ex tenore ſententie prependitur iniquitas. idem ſi eſt lata in cauſa uſuraria. in. d. uer. ſententia. nu. 103. cum. 4. uerſi. ſeq. car. 142.
Sententia facit de non ente ens, & de albo nigrum. dicto. uer. ſententia. nu. 94. in fi. car. 142.
ſententie fertur ab obſeruatione iudicij etiam quando actor probauit ſemiplene, & propter eius abſentiam non poteſt ſibi deferri iuramentum ſuppletorium. in quinta parte. nu 39. car. 73.
ſententia ab obſeruatione iudicij fertur quando debitor ſoluit pendente iudicio, § habet uim diffinitiue. in. d. ſ. parte. nu. 40. car. 73.
ſententia ab obſeruatione iudicij non impedit iterum inquiri de eodem crimine. 6. parte. uerſi. inquiſitio numero. 46. car. 81.
ſententie appellatione uenit diffinitiua non interlocutoria. fallit in materia indifferentia. in. 6. parte uerſicu ſententia. nu. 5. car 134.
ſententia diffinitiua debet continere condemnationem uel abſolutionem uel equipollens. in. d. uer ſententia nu. 3. & 89. car. 134. & 141.
ſententia quid ſit, & unde dicatur, & in quo differt ab interlocutoria. in. d. uerſi. ſententia. numero. 2. cum pluribus ſequen. car. 134.
ſententia iniuſte lata non obſtante ꝙ tranſiuit in rem iudicatam poteſt tamen reſcindi per uiam denuntiationis euangelice. in. 6. parte. uerſi. denuntiatio. nu. 5. car. 93.
ſententia principis uel ſacri conſilij an poſſit ferri ſine citatione partis. in. 6. parte. uerſi. citatio. nume. 7. car. 95.
ſnia poteſt ferri pro abſente in cauſa criminali ſine citatione partis. idem in ciuili ubi proceditur ſine figura iudicij. d. uerſi. citatio. nu. 13. & 14. car. 95.
ſententia calculatorum poteſt ferri ſine citatione partis ibi. nu. 21. car. 96.
ſententia lata pro abſente non citato ualet in cauſis ſummarijs. in. 4. parte. 9. diſt. nu. 21. car. 51.
ſententia poteſt ferri non conformis libello ubi proceditur ſola facti ueritate inſpecta. d. 9. diſt. nu. 27. car. 51.
ſententia poteſt ferri a iudice non ſedente pro tribunali ubi proceditur ſo la facti ueritate inſpecta d. 9. di. nu 29. car. 51.
ſententia diffinitiua poteſt ferri contra contumacem etiam lite nō conteſtata, in cauſis ſummarijs. 4. parte. 9. diſtin. nu. 30. car. 51.
ſententia debet ferri in ſcriptis etiam in ſummarijs. in. d. 9. nu. 31. car. 51. & 6. par. uerſi. ſententia. numero. 12. car. 13.
ſententia arbitratoris poteſt reſcindi per remediū. l. ij. C. de reſtin. uen. in. 4 parte. 14. diſtin. nu. 8. car. 62.
ſententia lata cū magna celeritate & non perēucīato proceſſu eſt ipſo iure nulla. quod qualiter procedat. 4. parte. 16. diſtin. nu. 11. car. 64.
ſententia lata poſt peremptam inſtantiam eſt ipſo iure nulla. idem poſt appellationem deſertam ſed poteſt ferri abſolutoria ab obſeruatione iudicij. 4. parte. 6. diſt. nu. 17. ca. 64. & 5. par. nu. 44. & 45. car. 74.
ſnia lata in fauorē pupilli ſine tutore ualet. dūmodo ſit maior infante, alias ſecus. d. 16. diſtin. nu. 19. in fi. § 22. car. 65.
ſnia lata cōtra mortuū uel grauiter infirmū nō ualet fallit qñ ſupeſſet ꝓcurator q̄ pōt cōdemnari. in. 4. par. 16. diſt. nu. 36. car. 66. § 6. par. uer. ſententia. nu. 76. & 77. car. 141.
ſnia lata cōtra defenſorē nō legitimū ſeu falſū ꝓcuratorē nō ualet. in. d. uer. ſnia. nu. 78. car. 141.
ſnia lata cōtra tutorē inhabilē nō ualet, nec. cōtra tāceratū. in. d. uer. ſnia. nu. 80. & 81. car. 141.
ſnia lata cōtra minorē indefenſū nō ualet, ſed ꝑ eo ſic. ſecus in furioſo uel infante. q̄ ēt ꝑ eo nō ualet. d. uer. ſnia. nu. 74. & 75. car. 141.
ſnia cōtra ius litigatoris licet trāſeat in rē iudicatā ſi nō appellet, tñ pōt cōtra eam peti reſtitutio ex clauſula gñli. i. 6. pte. uer. executio. n. 45. c. 174.

Sententia non pōt continerē pēnā in caſu quo illi nō pareтur.d.uer ſi.executio.nu.46.car.174.

Sententia pōt ferri in loco nō ſolito de cōſenſu partiū.idem qn̄ locus ſolitus nō eſſet tutus.idem in cauſis in quibus proceditur de plano.idem in cauſis uoluntarie iuriſditionis in.6.parte.uerſi.ſententia.nu.57.61.&.64.car.140.

Sententia debet ferri in die & hora in qua facta eſt citatio nō ante uel poſt.niſi citatus fuiſſet contumax.d.uerſi.ſententia.nu.67.car.140.

Sententia lata dilatione pendente non ualet.d.uerſi.ſententia.nu.70.car.140.

Sententia lata ante habitum cōſiliū a ſapiente non ualet.d.uer.ſententia.nu.71.car.140.

Sententia lata ex iudicio expertorum nunq̄ tranſit in rem iudicatā.idē in ſententia mercatorū.idē ſi eſt lata ex preſumptionibus uel per teſtes deponentes de credulitate.idem in ſententia cauſe matrimonialis.idē ſuper etate ex aſpectu.idē ſi ſuper excuſſione debitoris.ibidem.numero.96.cum ſex uer.ſeq.car.142.

Sententia lata de cōſilio doctoris nunquā tranſit in rem iudicatā.quod qualiter procedat,uide in.d.uerſic.ſententia.nu.95.&.119.car.142.&.143.

Sententia nunquam tranſit in rem iudicatā qn̄ eſt lata per iudicē corruptū pecunia.idem in cauſa beneficiali.d.uer.ſentētia.nu.114.&.115.c.142.

Sententia excommunicationis nunquā tranſit in rē iudicatā.idem in ſententia lata contra minorem ex falſis allegationibus.in dicto uerſiculo ſententia.nu.116.&.117.car.142.

Sententia lata ſine probationibus an ualeat.in.d.uer.ſententia.nu.47.car.138.

Sententia poteſt ferri non conformis libello ubi petitur ſola facti ueritate inſpecta.in.4.par 9.diſtin.nu.27.car.50.

Sententia condemnatoria.poteſt ferri uigore confeſſionis iudicialis non obſtante inualiditate proceſſus.in.6 parte.uerſic.confeſſio.nu.23.car.119.

Sententia debet ferri cōformis libello.fallit ubi petitur ſola facti ueritate inſpecta.item fallit quādo aliud cōſtat per confeſſionē partis.itē pōc petens debitū cōdēnari ad reſtitutionē pignoris ēt nō petiti.in.d.uer.ſentētia.nu.48.&.49.car.138

Sententia habet cauſam materialem,& que ſit.ibidem.nu.45.&.50.car.138.&.139.

Sententia ſine proceſſu non ualet.nam debet ferri ſecundum allegata & probata.in.d.uer.ſententia nu.46.car,138.

Sententia ſuper libello ſeu proceſſu inepto nō ualet de iure cōmuni.ſed hodie in Regno ualet.in.d.uerſic.ſententia.nu.51.car.139.

Sententia lata pro eo qui agit ſine actione an ualeat.ibidem.nu.52.car.139.

Sententia non tranſit in rem iudicatam quando eſt lata per teſtes aſſignantes cauſam quia ſunt uicinus uel conſanguineus,idem quando apparet de iniquitate per euidentiam facti.idem ſi eſt lata ex teſtibus falſis uel inſtrumentis,uel per iuramentum neceſſarium falſum.idem quando agitur de periculo anime.idem quando cauſa redit ad non cauſam.in.d.uerſi.ſententia.nu.108.cū quinq; uerſicu.ſeq.car.142.

Sententia in quibus caſibus non tranſit in rem iudicatam,& quid importent iſta uerba.ſ.tranſire in rem iudicatam.d.uerſi.ſententia.nu.94.cum pluribus ſeq.car.142.

Sententia lata de conſilio iuriſperiti non ualet quando eſt lectum ſolum conſilium & nulla ſcribitur ſententia poſt conſilium.in.4.parte.16.diſt.nu.34.car.66.&.6.parte.uer.ſnia.nu.13 car.135.

Sententia habet cauſam formalem,& que ſit.d.uerſic.ſententia.num.53.car.139.

Sententia debet ferri in loco ſolito maiorum.quod procedit in ordinario ſecus in delegato.quia poteſt ſibi eligere locum quem uult.ſi eſt particularis ad unam cauſam ſecus ſi ad uniuerſitatem cauſarum.in.d.uerſic.ſententia.nu.53.&.54.car.139.

Sententia debet continere nomina litigantium qui debent eſſe habiles ad litigandum.in.d.uerſiculo ſententia num.74.car.141.

Sententia arbitri poſt compromiſſum expiratum lata non ualet,ſicut ſententia iudicis poſt inſtantiam uel appellationem deſertam.ibidem.nume.68.car.140.

Snīa an poſſit ferri de nocte.in.6.parte.uerſi.actorū editio.nu.30.car.129.& uer.ſnīa.nu.69.c.140

Sententia lata utraq; parte abſente nō ualet,ēt ſi ſe abſentant poſtquam iudex incepit legere ſententiā anteq̄ compleat.in.d.uerſi.ſnia.nu.72.c.140

Sententia in qua dicitur,condemno ſi eſt probatum,an ualeat,& quid ſi dicat,condemno immo abſoluo,uel pronuntio prout talis iudex,uel condēno uel abſoluo.ſeu condemno ſaluo eo quod inſra dicam.ibidem.nu.93.car.142.

Sententia nulla nunquam tranſit in rem iudicatam poteſt de nullitate dici uſq; ad tringinta annos.d.uerſi.ſententia.nu.118.car.143.

Sententia etiam in caſibus in quibus non tranſit in rem iudicatam.debet ab ea appellari infra decē dies qualiter autem hoc procedat.in.d.uerſi.ſententia.nu.119.car.143.& uerſi.appellatio.nu.87.car.150.

Snia arbitri emologat̄ taciturnitate decē dierū,ſed arbitratoris.30.annorū.6.par.uer.appellatio.nume.95.car.150.

Snia ſacri cōſilij habet uim legis,ex quo fert̄ ſub nomine regie maieſtatis.d.uer.appel.nu.198.c.161

Snia arbitri an producat actione uel exceptionē,& qn̄ dicat̄ emologata tacite uel expreſſe,& qd in arbitratore.i.d.uer.ap.n.203.cū pluribus.ſeq.c.161.

Sententia arbitri continens rem illicitam uel manifeſtam iniquitatem reſcinditur per exceptionem doli, que impedit executionem etiam poſt decem dies item impedit exigi penam & intereſſe.in.6.parte uerſi.appellatio.numero.206.&.208.&.209. car.162.

Sententia abſolutoria ab obſeruatione iuditij in quibus caſibus feratur & quid operatur. in.5.parte. num.38.car.73.

Sententia per quam condemnatur dominus & non procurator ualet in cauſis ſummariis.4.parte.ix.diſtin.nu.19.car.51.& d.uer.ſnia.nu.79.ca.141.

Sententia dubia poteſt interpretari per ordinarium: non per delegatum.in.4.parte.5.diſtin.num.51. car.35.

Sententia etiam uenit appellatione iuditii.in.1.parte num.4.car.4.

Sententia eſt cauſa finalis iuditii.in.2.parte.nume. 30.31.&.32:car.6.

Sententia poteſt ferri ſine ordine iuditiario de uoluntate partium & ualebit in uim arbitramenti.in.2. parte,num.38.car.7.

Sententia ſine ſcriptis an ualeat de uoluntate partiũ ibidem.num.39.car.7.

Sententia lata per delegatum contra ius litigatoris non ualet,ſecus ſi per ordinarium.in.4.parte.5. diſtin.num.31.car.33.

Sententia debet ferri in ſcriptis etiam in cauſis ſummariis,Et per capitulũ deteſtantes non eſt ſublata iſta ſolemnitas,d.uerſi.ſnia.nume.14.car.134.

Sententia eſt duplex ſcilicet diffinitiua & interlocutoria.d,uerſi.ſententia.num.20.car.135.

Sententia interlocutoria lata ſuper crimine non infamat;ſecus in diffinitiua.in.6.parte.uerſi.ſententia num.4.car.134.

Sententia interlocutoria poteſt quãdocũq; per iudicẽ reuocari,etiam calculo diffinitiue ſententie.etiã per iudicem appellationis a diffinitiua.in.d.uerſi. ſententia.num.7.car.134.

Sententia interlocutoria confirmata per duas alias ſententias non poteſt ulterius reuocari.d.uer.ſententia.num.9.car.135.

Sententia interlocutoria poteſt in cauſa appellationis reuideri ex primis actis tantum,non ex nouis. ſecus in diffinitiua.d.uer.ſententia.nu.10.ca.135

Sententia interlocutoria poteſt in aliquibus caſibus ferri ſine citatione partis.ſecus in diffinitiua.d. uerſi.ſententia.num.11.car.135.

Sententia interlocutoria ab obſeruatione iuditii eſt illa que fertur ſuper proceſſu nullo,nõ autem diffinitiua.in.5.parte.num.38.car.73.

Sententia interlocutoria poteſt pariformiter reuocari tam per ordinarium q̃ per delegatum,in.4.parte.5.diſtin.num.42.car.34.

Sententia interlocutoria poteſt ferri ſine ſcriptis.ſecus in diffinitiua.in.6.parte.uerſic.ſententia.numero.12.car.135.

Sententia precepti de ſoluendo an ſit interlocutoria. d.uerſi.ſententia.num.23.&.24.car.136.

Sententia per quam pronuntiatur appellationem fore deſertam an ſit interlocutoria.d.uerſ.ſententia num.22.car.136.

Sententia mulcte uel banni an ſit interlocutoria.ibi. num.26.&.27.car.136.

Sententia interlocutoria per quam ſit condemnatio penalis durat ſolum durante offitio interloquentis.ſecus ſi per diffinitiuam, quia durat perpetuo. in.6.parte.uerſi.ſententia.num.16.car.135

Sententia interlocutoria non requirit ordinem iuditiarium ſicut diffinitiua.in.d.uerſi.ſententia.numero.17.car.135.

Sententia interlocutoria poteſt per iudicem corrigi, & in ea addi & minui ſecus in diffinitiua.d.uer. ſententia.num.18.car.136.

Sententia interlocutoria nullam producit actionem ſed diffinitiua ſic.ibidem.num.19.car.136.

Sententia per quam pronuntiatur inſtrumentum fore exequendum an ſit interlocutoria.in.d.uer.ſententia.num.21.car.136.

Sententia mulcte eſt reuocabilis ſicut interlocutoria. ibidem.num.27.car.136.

Sententia abſolutoria ab obſeruatione iuditii an dicatur interlocutoria.ibidem.num.28.car.137.

Sententia ſuper inſtantia ſecundum.l.diffamari.an ſit interlocutoria.ibidem.num.29.car.137.

Sententia ſuper poſſeſſorio an ſit interlocutoria.d. uerſi ſententia.num.30.car.137.

Sententia interlocutoria quando dicatur habere uim diffinitiue: & ex quibus cognoſcatur.d uerſi.ſententia num.34.cum pluribus ſeq.car.137.

Sententia condemnationis expenſarum an ſit interlocutoria.ibidem.num.31.car.137.

Sententia interlocutoria a qua eſt appellatum an & quando & in quibus caſibus poſſit iuſtificari ex nouis cauſis & actis.in.6.parte.uerſi.appellatio. num.128.cum ſex uerſi.ſeq car.154.

Sententia interlocutoria que fertur ſimul cum diffinitiua non poteſt reuocari.in.6.parte.uerſi.ſententia.num.31.car.137.

Sententia lata ſuper exceptione peremptoria an ſit interlocutoria.ibidem.num.32.car.137.

Sententia excommunicationis an ſit interlocutoria. d.uerſi.ſententia.num.33.car.137.

Sententia interlocutoria que non ſperat aliam ſententiã poſt ſe dicitur habere uim diffinitiue. quod probat per plura exempla.d.uerſi.ſententia.num. 34.car.137.

Sententia interlocutoria per quam finitur offitium iudicis dicitur habere uim diffinitiue.idem quando diffinitiuum articulum ſubſtantialem cauſe principalis.in.d.uerſicu.ſententia.numero.35.&.36. car.137.

Sententia interlocutoria continens aliquid dari uel fieri habet uim diffinitiue.ibidem.nu.37.car.137.

Sententie interlocutorie habentes uim diffinitiue an indiſtincte non posſint reuocari.d.uerſi.ſententia.num 38.car.137.

¶ Sedere a dextris eſt magis honor q̃ a ſiniſtris.& ideo dignior & primogenitus debet ſedere a dextris.in prohem.num.10.car.3.

¶ Senatores Romani erant centum numero.in tertia parte.num.18.car.10.

Senatores Romani qñ conſtituti.ibi.nu.18.car.10.

¶ Senatuſconſultum quod dicatur,& qualiter fuit introductum.3.parte.num.18.car.10.

¶ Sequeſtrum tenetur reſtituere clericus ex precepto iudicis laici quãdo ab eo fuit electus pro ſequeſtro.in.4.parte.xi.diſtin.num.36.car.58.

Sequeſtratio fructuum poteſt fieri etiam appellatione pendente.uerſic.appellatio.nu.145.car.155.

¶ Sepelire defunctum compellitur heres ex offitio iudicis.& poteſt res uendere hereditarias iudex ꝑ ſepultura.6.parte.uerſi.inquiſitio nu.164.c.92

¶ Seruus fugiẽs facit furtum ſui ipſius.4.parte.7.diſtin.num.15.car.46.

¶ Sindicatores posſunt ex offitio inquirere contra offitialem in ſindicatu.in.6.parte.uerſi.inquiſitio num.167.car.92.

¶ Scandali uitandi cauſa poteſt iudex inquirere ex offitio.uerſi.inquiſitio.num.114.car.89.

¶ Scriptura priuata poteſt preſentari in carta de papiro,ſecus in inſtrumento in.6.parte.uerſi.inſtrumentorum productio.num.14.car.123.

Scripture quando preſentantur in iuditio debet pars citari.ibidem num.15.car.123.

Scripturarum preſentatio an ſit actus iuditiarius.ibidem.num.19.car 123.

Scripture uſq; ad quod tempus posſunt in iuditio preſentari.ibidem.num.20.car.123.

Scripura preſentata poſt concluſionem recipitur extra proceſſum & iudex illam uidet ad ſolam ſui inſtructionem.d.uerſi.inſtrumentorum productio num.20.in.fi car.123.

Scripture producte in iuditio an dicantur de actis.in.6 parte.uerſic.actionum editio.nu.2.&.3 car.126.

Scriptura copiata & regiſtrata in actis ita demum facit fidem ſi fuit collationata parte preſente uel citata,alias ſecus.ibidem.num.4.car.126.

Scriptura inhabili utens non poteſt ſimilem impugnare productam contra ſe.in.d.uerſi.actionum editio.num.14.car.12.

Scriptura dicitur forma quando actus eſt celebrandus in ſcriptis.2.parte.num.22.car.6.

Scripture ordo in legibus nõ inſpicitur ubicunq; mẽs diſponentis eſt certa.in.3.parte.numer.81.car.17.

¶ Scire & ſcire debere ſunt paria.in.3.parte.numer.76.car.16.

¶ Solutio debiti in dubio cedit potius in debitũ proprium q̃ fideiuſſorium,& potius in penale & uſurarium & in magis antiquũ.in prohe.nu.20.ca.3

¶ Sortis iuditium non reſcinditur per appellationẽ nec per reſtitutionem.in 6.parte.uerſi.appellatio num.201.car.161.

¶ Solemnitas.l.libellorum.eſt ſubſtantialis quo ad defenſiones,unde omitti non poteſt:etiam ubi proceditur ſine figura iuditij.4.parte.1.diſtin.numero.66.car.27.

¶ Scholaris poteſt appellare ad principem omiſſo medio:& ab omni grauamine.in.6.parte.uerſic.appellatio.num.289.car.168.

Scholari ſi eſt facta iniuria poteſt iudex ex offitio inquirere nemine accuſante:& eſt ſpetiale cum ſit crimen priuatũ.uerſi.inquiſitio.num.130.car.90

¶ Spolium an deducatur in iuditio per uiam actionis uel exceptionis eſt magna differentia.in.4.parte.6.diſtin.num.32.car.41.

Spoliatus agens non tenetur reſpondere aduerſario ſuo niſi prius reſtituatur.quod recipit limitationẽ d.6.diſti nu.25.26.29.30.&.32.ca.40.&.41.

Spoliatus citatus per ſpoliantem in alia cauſa poteſt opponere contra citationem,& non tenetur comparere nec.reſpondere.d.6.diſtin.num.34.car.41.

Spoliatus poteſt impune turbare ſuũ deiectorem:& non tenetur interdicto retinende.in.4.parte.7.diſtin.num 15.car.45.

¶ Status queſtione intentata quieſcit omne iuditiũ prius ſiue poſtea intentatũ,tam ciuile q̃ criminale in.4.parte.xx.diſtin.num.6.car.68.

Spoliatus a clerico poteſt per iudicem laicum reſtitui ꝑ capitula regni.in.4 parte.xi.diſt.nu.27.ca.58.

¶ Spurius an dicatur coniunctus,& quid ſi litigat cum conſanguineo ſuo an posſit petere compromiſſum ſecundum pragmaticam.& quid ſi aduerſarius eſt ſimiliter ſpurius.6 parte.uerſi.cõpromiſſum.nu.5.&.18.&.19.car.114.

ſpurij non ueniunt appellatione ſuorum.6.parte uerſi.inquiſitio.num.56.car.82.

ſtatutum de materia an extendatur ad materiatum 2.parte.num.18.19.&.20.car.6.

ſtatutum requirens conſenſum propinquorum in cõtractu mulierum intelligitur de contractibus damnoſis non autem utilibus in.4.parte.16.diſtin.numero.21.car.65.

ſtatutum an posſit tollere ferias inductas ad honorem dei.ibidem.num.47.&.48.car.67.

ſtipulatio non ualet ſi in ea non ſeruatur ordo uerborum.in prohemio.num.19.car.3.

¶ Supplicatio quid ſit,& quid reclamatio:& quando habeat locum.in.6.parte uerſ appellatio.numero.10.cum duobus ſeq car.145.

ſupplicatio in quibus differat ab appellatione.& in quibus conueniunt.d.uerſi.appellatio.numero.13 cum pluribus ſeq.car.146.

ſupplicatione pendente fit executio cum ſatiſdatiõe

d.uer.appellatio.nu.14.car.84.& nu.198.ca.161.
Supplicatio fit ad eundem iudicem: & concernit gratiã. ibidem.num.15.&.16.car.146.
Supplicans non tenetur reficere expenſas quamuis nihil probauerit.ibidem num 17.car.146.
Supplicari non poteſt ante diffinitiuam ſententiam.d. uerſi.appellatio.num.18.&.19.car.146.
Supplicatio fit ſemel tantum.d.uerſi.appellatio.nu.18 &.19.car.ead.
Supplicans debet allegare negligentiam ſuam uel circumuentionem aduerſarij non iniquitatem iudicis.d. uerſi.appellatio.num.20.car.146.
Supplicatio eadẽ die põt fieri uiua uoce.ſed poſtea nõ niſi in ſcriptis.in.d.uer.appellatio.num.21.ca.146.
¶ Subſtitutio pupillaris non põt fieri per patrẽ uilẽ pſonã.in.6.parte.uerſi.inquiſitio.num.60.car.82.
¶ Suorum appellatione in proſequente iniuriã uſq; ad quem gradũ ueniat.& an ueniant ſpurij.d.uerſ.inquiſitio.num.54.56.&.62.car.82.&.83.
¶ Superſederi an debeat in cauſa durante termino dato reo ad denuntiandum autori.in.6.parte.uerſi.auctor.num.4.car.107.
¶ Suſpicio iudicis ex quibus cauſis põt allegari in.6.parte.uerſi.appellatio.num.22.cũ pluribus ſeq.ca.146
Suſpicio excluditur ex parti ratione affectionis.d.uerſ. appellatio.num.48.in.fi.car.147.
Suſpicio iudicis ordinarii & delegati quomodo differt. in.4.parte.5.diſtin.num.34.car.33.
Suſpitionis cã contra iudicẽ laicũ cognoſcitur in regno per iudicẽ eccleſiaſticũ.in.4.parte.xi.diſt.n.31.ca.58
Suſpicio ſola contra falſam ſcripturã in iuditio productam habetur pro plena probatione in qua iudex inquirere poteſt.uerſi.inquiſitio num.120.car.89.
¶ Summarie cauſe que & quando dicantur.uide plene in.4.parte.9.diſtin.num.5.&.6.cum pluribus ſeq. car.29.& ſupra.in uerſi.cauſa.49.
Summarie an impetraſſe uideatur ſupplicans cauſam ſummarie cõmitti.& princeps dicat audiat talis & iuſtitiã faciat.in.4.parte.9.diſtin.nume.3.car.49.

De litera T.

¶ Tarquinius ſeptimus fuit expulſus ob adulterium cõmiſſum per eius filium in perſonam Lucretie.in tertia parte.num.14.car.9.
¶ Taxatio expenſarum fit mediante iuramento litigatoris.in.6.parte.uerſi.iuramentũ.nu.12.ca.125.
Taxatio expenſarum poteſt fieri etiam pendente appellatione.uerſi.appellatio.num.153.car.156.
Taxatio expenſarum quando fit an requiratur citatio partis.in.6.parte.uerſi.executio.num.19.car.172.
¶ Terminus an & quomodo detur partibus ad allegandum.in uerſi.allegatio.num.1.car.133.
Terminus proſequendi appellationẽ eſt unius anni uel duorũ annorũ ſtante impedimento.in.6.parte.uerſi. appellatio.num.184.Quod limita ut ibidem.& numero.185.&.191.car.159.&.161.
Terminus.l.dierũ aſtringẽs in regno perſecutionẽ appellationis intelligitur a diffinitiua & non ab interlocutoria niſi habeat uim diffinitiue.in.6.parte.uerſi. appellatio num.192.car.160.
¶ Teſtis deponens de iuditio ſuo non probat.in.1.parte.num.2.car.2.
Teſtis debet aſſignare cauſam ſcientie diuerſam a dicto ſuo alias non probat.in.2.parte.num.7.car.4.
Teſtis qui falſum teſtimonium dicit pro pecunia uendit Chriſtum ſicut fecit Iudas,idem in iudice.in.3 parte num.48.&.49.car.13.
Teſtium uſus fuit etiam tempore ueteris teſtamenti.in 3 parte.num.103.car.19.
Teſtis contra clericum in criminalibus non poteſt eſſe mulier neq; laicus de iure canonico 4.parte.1.diſtin. num.29.car.23.
Teſtes aſſignantes cauſam nõ concludentẽ faciunt fidẽ in cauſis ſummariis.idem in teſtibus infamibus & alias a iure reprobatis.4 parte.ix.diſt.nu.28.c.51
Teſtium repulſa non admittitur in cauſis ſummariis in quibus ſufficit ſemiplena probatio.4.parte.9.diſti. num.57.car.53.
Teſtes qui examinantur ad perpetuã rei memoriã cauſa expeditur ſummarie,& eorũ depoſitiones faciunt fidem ſolum infra annum in regno.dicta.9.diſtin.numero.64.car.53.
Teſtis unus facit plenam probationem in cauſis breuioribus d.ix.diſtin.num.67.car.54.
Teſtes laici nolentes deponere coram iudice laico poſſunt excommunicari per iudicem eccleſiaſticum.in 4.parte.xi.diſtin.num.28.car.58.
Teſtes uacillantes ſeu falſum deponentes poſſunt inquiri ex offitio & puniri per iudicem.6.parte.uerſic.inquiſitio num.121.car.90.
Teſtes poſſunt examinari ſine citatione partis quando aliquis patitur damnum ſeu furtum in ſiluis.in.6. parte.uerſi.citatio num.23.car.96.
Teſtis de credulitate probat contra producentem.6.parte.uerſi teſtium productio.num.11.car.121.
Teſtis mulier honeſta que examinatur in domo poteſt examinari ſine citatione partis.in.6.parte.uerſi.citatio.num.24.car.96.
Teſtis cuius dicto eſt neceſſario ſtandum poteſt examinari parte nõ citata in.d.uerſi.citatio.nu.25.c.96.
Teſtis de cuius morte uel receſſu timetur põt examinari parte nõ citata.d.uerſi.citatio.nu 26.car.96.
Teſtis nõ põt interrogari an quis poſſideat bona uel mala fide.in.6.parte.uerſi.interrogatio.nu.15.ca.109
Teſtes an debeant examinari infra terminũ datũ ad probandũ.& quid ſi detur ad probatũ habendũ.& quid in cauſa repulſe.in.6.parte uerſi.dilatio.nu.16.17. &.18.car.115 & uerſi.repulſa.num.6.car.131.
Teſti dicenti ſe falſum teſtimonium dixiſſe non creditur ad infringendum eius depoſitionem.6.parte.uerſic. confeſſio.num.11.car.119.
Teſtiũ examinationes quo ordine fiant,& quid ſeruatur in regno,& quid debet continere rubrica teſtium,

& an poſſint examinari die feriato. & depoſitio teſtis retrotrahitur ad iuramentum. uerſi. teſtium productio. num. 1. 2. car. 120.

Teſtes non poſſunt examinari ultra ſeptem ſuper unoquoq; articulo. ibidem. num. 2. car. 121.

Teſtes debent examinari in loco iudicij niſi eſſent mulieres uel infirmi uel aliter impediti uenire ad curia ꝫ d. uerſi. teſtium productio. num. 3. car. 121.

Teſtes citati infra terminum. põt iurare infra tres dies poſt terminũ d. uerſi. teſtium productio. nu. 5. c. 121

Teſtis debet aſſignare bonã cauſam ſcientie ſi fuit interrogatus, alias nõ probat: nã ratio teſtis ſaluat & deſtruit eius dictũ. & cauſa nõ debet eſſe eadem cũ dicto teſtis. d. uerſi. teſtium productio. nu. 6. & 7. ca. 121

Teſtiũ depoſitiones in quibus reperitur ſcriptũ in cã ſcientie, ut ſupra dixit & depoſuit non probant quandoq. & ibi inuehit cõtra notarios inaduertẽtes. d. uer. teſtium productio. num. 7. car. 121.

Teſtis nõ aſſignans cauſam ſcientie in cauſis criminalibus nõ probat, etiam ſi non interrogetur. idem in his que percipiuntur iudicio intellectus. in d. uerſi. teſtium productio num. 8. & 9. car. 121.

Teſtis non aſſignans cauſam ſcientie non eſt ſufficiens ut deferatur iuramentum ſuppletoriũ. d. uerſi. teſtiũ productio. num. 10 car. 121.

Teſtis de auditu probat in factis antiquis, ibidem, num. 11. in. fi. car. 121.

Teſtes qui nõ fuerunt interrogati ſuper interrogatorijs poſſunt iterũ repeti & interrogari etiã poſt publicationẽ. in. 6. parte, uerſi. interrogatio. nu. 18. car. 109.

Teſtis aſſignans cauſam remotã a ſenſu proprio nõ probat, prout eſt qñ depoonit de credulitate: uel per uerbum ut legit uel iudicio ſuo: uel ſimiliter. d. uer. teſtiũ productio. num. 11. car. 121.

Teſtis debet deponere cum iuramento alias nõ probat. ibidem. num. 12. car. 121.

Teſtis ſi deponit falſum non iuratus nõ punitur pena falſi: ſed pena extraordinaria. d. uer. teſtium productio. num. 12. car. 121.

Teſtes poſſunt produci uſq; ad publicationẽ in cauſa & non ultra. niſi ſuper nouis articulis dependentibus a ueteribus. ibidem. num. 13. car. 121.

Teſtes ſimul cũ ſcriptura põt produci poſt publicationẽ in. 6. parte, uer. inſtrumẽtorũ productio. nu. 20. c. 123.

Teſtes põt examinari etiã in die feriato ad honorẽ dei in. 6. parte. uerſi. actorum editio. num. 21. car. 128.

Teſtium nomina nõ tenetur quis edere parti antẽ publicationem. ibidem. num. 40. car. 129.

Teſtes non rite examinati non ualidantur per publicationem factam de uoluntate partiũ. in. 6. parte. uerſi publicatio. num. 4. car. 130.

Teſtis falſus poteſt puniri per illũ iudicẽ corã quo depoſuit etiã ſi alias eſſet ſuus incõpetẽs. Quid autẽ ſi eẽt clericus an poſſit puniri per iudicẽ laicũ. & ecõtra 6. par. uer. accuſatio incidens. nu. 1. & 3. & 4. c. 130

Teſtis deponens in fauorẽ partis aduerſe nõ facit fidẽ qñ fuit contra eum proteſtata cauſa ipſum repulſandi. 6 parte. uerſi. repulſa. num. 4. car. 131.

Teſtis falſum deponens põt repulſari etiã per producentem. ibidem. num. 11. car. 132.

Teſtis in una cauſa non poteſt in eadem eſſe iudex. uerſi. appellatio. num. 47. car. 147.

¶ Tempus ante legem dicitur a creatione primi hominis uſq; ad tẽpus Moyſi. in. 3. parte. num. 7. car. 9.

Tempora tria conſiderantur circa introductionẽ legum in hoc ſeculo in. 3 parte. num. 1. car. 8.

Tempus ſub lege dicitur a tempore moyſi uſq; ad aduentum Chriſti in. d. 3. parte. nu. 8. & 22. car. 9.

Tẽpus gratie fuit tertiũ tẽpus: & incepit ab aduẽtu Chriſti. quo tẽpore fuerũt pdite tres leges. ſ. euãgelica. apoſtolica. & canonica. in. 3. parte. nu. 24. car. 11.

Tempus conſequenter in ſnia conſideratur. in. 6. parte. uerſi. ſnia. num. 66. cum pluribus ſeq. car. 140.

Tempus petẽdi apoſtolos qñ debeat incipere currere an a die ſententie uel a die appellationis. que queſtio ſit per uacua eſt in regno. in. 6. parte. uer. appellatio. numero. 170. & 172. car. 157.

¶ Tertius poteſt agere petitorio duobus litigantibus ſuper poſſeſſorio, & tenetur actor reſpondere huic tertio anteq; reſtituatur. 6. diſtin. nu. 30. car. 41.

Tertius qñ uenit ad impediendam executionẽ cauſa dicitur ſummaria. in. 4 parte. ix. diſtin. nu. 56. car. 53.

¶ Teſtamentum ſecundũ non tollit primum qñ in primo eſt clauſula derogatoria in. 2. par. nu. 42. car. 7.

Teſtamentũ in ſcriptis ſi nõ ualet, minime ualet ut nũcupatiuũ. in. 4. par. ix. diſt. nu. 76. & 81. ca. 54. & 55

Teſtamentum militis quod non ualuit iure cõmuni ualebit iure militari. d. ix. diſt. nu. 77. car. 55.

Teſtamentũ qñ eſt publicandũ debet fieri citatio per proclama. in. 6 parte. uerſi. citatio. nu. 89. car. 101.

¶ Titulum ſue poſſeſſionis ſeu beneficij an & quando teneatur quis oſtendere. in. 4. parte. 13. diſtin. num. 3 & 4. car. 61.

¶ Tortura poteſt irrogari ei qui nõ uult reſpõdere libello corã iudice. 6. parte. uerſi. contumatia. num. 26. car. 105. & uerſi. tortura. num. 5. car. 132.

Tortura an poſſit irrogari in crimine uſurarũ 4 par. 9 diſt. nu. 45. car. 53. & 6. parte. uerſi. inquiſitio. num. 105. car. 89. & uerſi. tortura. num. 4. car. 132.

Tortura an irrogetur in crimine ubi uenit irroganda pena fuſtigationis: & quid ſeruatur in regno. 4. parte. 2. diſtin. num. 5. & 6. car. 28.

Tortura qñ eſt irrogãda debet ſeruari ordo, ut incipiatur a magis ſuſpecto, item a femina, & a timidiori: item a filio ubi pater & filius ſunt incriminati. in proemio. num. 13. & 14. car. 3.

Tortura quãdoq; datur ad penam quãdoq; ad ueritatẽ eruendam. 6. parte. uerſi. tortura. num. 1. car. 132.

Tortura quãdo datur ad penam eſt meri imperij. in. d. uerſi. tortura. num. 1. car. 132.

Tortura pro quibus criminibus irrogari poteſt, in. d. uer. tortura. num. 3. car. 132.

Tortura poteſt irrogari teſtibus uacillātibus tam in cā ciuili q̄ criminali.d.uer.tortura.nu.3.in fi.car.132.

Tortura quandoq; datur ad eruendā ſolam reſponſionē affirmatiuam uel negatiuā & tunc ad eam deueni/tur ſine inditijs.in.d.uerſi.tortura.nu.5.car.132.

Tortura ut irrogari poſſit quis ordo precedere debeat. ibidem.num.6.&.7.car.132.

Torqueri non debet is contra quem ſunt plene probatio nes:alias peccat iudex mortaliter.6.parte.uerſi.tor tura.num.7.car.133.

Tortura quando eſt irroganda qualiter debet interponi decretum ibidem.num.8.in fi.car.133.

Tortura illata ſi reus non confitetur:ſunt purgata in/ditia.ibidem.num.8.in fi.car.133.

¶ Tranſactio de crimine facta cum accuſatore an im pediat quin alius poſſit accuſare uel iudex inquirere. 6.parte.uerſi.inquiſitio.num.48.car.81.

Tranſactio in criminalibus in quibus caſibus eſt hodie p̄miſſa per conſtitutiones regni & qualiter reſtringat̄ ius commune in hac.d.uerſi.inquiſitio.num.63.car. 83.& num.64.car.83.

Tranſactio in criminalibus quid operat̄ maxime in ca ſibus p̄miſſis.in.d.uer.inquiſitio.nu.48.&.50.c.81

Tranſactio q̄n̄ fit in criminalibus is qui accipit aliquid p̄ tranſactione debet dicere q̄ accipit p̄ expēſis & in tereſſe alias punit̄.in.d.uer.inquiſitio.num.64.c.83

Tranſactione facta in criminalibus an & q̄n̄ iudex pro cedat ex offitio.ibidem.num.66.car.83.

Tranſactio in ciuilibus an ſit permiſſa per conſtitutiōes regni & qualiter puniatur tranſigens.d.uerſi.inquiſi tio.num.68.car.83.

Tranſactio in ciuili facta per cōtumacē bannitū & con/demnatū facit illum euitare omnē penā.ſecus in cri/minali d uerſi.inquiſitio.num.69.car.83.

Tractatus huius ſummarium & continentia traditur in prohemio.in fine.car.2.

¶ Tribunus quo tempore in Roma creatus.in.3.parte num.17.car.10.

¶ Tributarium predium detinens pōt citari per edictū & elapſis ſex menſibus priuatur predio.6.parte.uer ſi.citatio.num.74.car.100.

¶ Tutor qui adminiſtrauit eſt primo conueniendus.in prohemio.num.18.car.3.

Tutor q̄n̄ accuſatur ut ſuſpectus dicitur cā criminalis.4. parte.1.diſtin.num.10.car.22.

Tutoris uel curatoris datio ſummarie expēditur.4.par te.9.diſtin.num.74.car.54.

Tutor an patiatur executionem in bonis ſuis pro con/demnatione pupilli.& quid in expenſis.in.6.parte.uer ſi.executio.num.28.car.173.

Tutor poteſt cōpromittere ſecundū regiā pragmaticā.6 parte.uerſi.cōpromiſſum.num.8.car.114.

Tutor ante omnia debet docere de ſolēnibus ī iuditio.& hec exceptio pōt opponi etiā poſt datum terminū ad probandum.6.parte.uerſi.exceptio.num.3.ca.111.

Tutor qui non fecit ſolemnia litigans nomine pupilli fa cit iuditium eſſe nullum.& quē dicantur iſta ſolēnia & qualiter practicatur in regno.in.4.parte.16.diſt. num.24.car.65.

Tutor non poteſt facere procuratorem ante litē cōteſta tam.ſed actorem cum decreto iudicis,alias iuditium non ualet.d.16.diſtin.num.25.car.65.

Tutor ſuſpectus poteſt ex offitio iudicis inquiri & remo ueri.in.6.parte uerſi.inquiſitio.nu.119.car 89.

Tutor petitus dari poteſt inquiri per iudicem an ſit ido/neus & an reperiantur alij magis idonei.d.uerſi.inq/ſitio.num.163.car.92.

Tutor q̄n̄ eſt dandus alicui uel curator per iudicem ſine inquiſitione non requiritur citatio alicuius.6.parte. uerſi.citatio.num.32.car.96.

De litera V.

¶ Vaſſallus contumax uerus qui citatus dixit nolo ue nire ſtatim perdit feudum.in.6.parte.uerſi.contuma tia.num.21.car.105.

¶ Venditor tenetur ad intereſſe de euictione & litē de/fendere:q̄ includit etiā ſubminiſtrationē expēſarū. 6.parte.uerſi.auctoris laudatio.num.8.car.107.

Vendere frumentum tempore cariſtie poſſunt compelli domini per iudicem.in.6.parte.uerſi.inquiſitio.num. 148.car.91.

¶ Verbum contendere in iuditio refertur ad partes nō ad iudicem.in.2.parte.num.8.car.4.

Verbum q̄ dicatur equipollens cōdemnationi uel abſo/lutioni.in.6.parte.uerſi.ſententia.nu.96 car.142.

Verbum moderari appoſitum in pēnalibus operatur ut non poſſit imponi pena mortis in illo caſu.in.4 par te.1.diſtin.num.44.car.25.

Verbum credit,eſt ueritatis expreſſiuū in reſpōdente po ſitionibus.in.6.parte.uerſi.poſitio.num.9.car.118.

Verba ſine figura iuditij q̄d importent.in.4.par.2.diſt. num.6.car.50.ubi ponitur intellectus iuriū munici palium regni.& num.7.car.ead.

Verborum ordo in legatis & diſpoſitionibus ſeruatur. in prohemio.num.17.car.3.

¶ Veſtes nō ſunt auferende dānatis ad mortē,nec trā ſeūt in hypoteca.in.6.parte uer.executio.n.23.c.173

¶ Viam per quā actus impugnatur nemo uidetur ſibi elegiſſe.in.4.parte.ix.diſtin.num.78.car.55.

¶ Viceduces,uicereges,& uicecomites dicuntur iudices ordinarij.in.4.parte.5.diſtin.num.9.car.31.

¶ Vicarius ſeu locumtenens an dicatur ordinarius uel delegatus.in.4.parte.5.diſtin.nu.5.&.8.cum pluri/bus ſeq car.31.

Vicariorum tres dicuntur eſſe ſpecies.d.5.diſtin.num.6 car.31.

Vicarius a delegato quomodo cognoſcitur.d.5.diſtin. num.7.car.31.

Vicarius epiſcopi dicitur ordinarius.ſ.uicarius genera/lis.ſecus in particulari uicario unius loci,quia eſt de legatus.in.d.5.diſtin.num.10.&.12.car.31.& in.6 parte.uerſi.appellatio.nu.298.car.168.

Vicarius foraneus ſeu ruralis q̄s dicat̄.d.5.di.n.12.c.31

Vicarius epiſcopi dicitur ordinarius in his que de iure cõmuni in eum tranſeunt. ſecus in his que non tranſeũt niſi ſpecialiter ſibi cõmittãtur per epiſcopũ. put ſunt cauſe criminales & collationes benefitiorũ, quia in his eſt delegatus. d. 5. diſtin num. 13. car. 31. & uer. appellatio. num. 301. car. 168.

Vicarius creatus ab habente poteſtatem ſubſtituendi dicitur ordinarius. in. d. 5 diſtin. num. 15. car. 32.

Vicarius an poſſit conſtitui ab inferiori a principe. d. 5 diſtin. num. 16. car. 32.

Vicarius ſeu locumtenens in caſu quo de iure conſtitui poteſt quam poteſtatem habeat, & de quibus cauſis poteſt cognoſcere. ibidem. num. 17. car. 32.

Vicarius rectoris ſecularis uel preſidis an dicatur ordinarius uel delegatus. ibidem. num. 14. car. 32.

Vicarius an poſſit alium uicarium ſibi conſtituere. d. 5 diſtin. num. 18. car. 32.

Vicarij iuriſdictio extinguitur morte epiſcopi. ibidem. numero. 49. car. 34.

Vicarij iuriſdictio ſuſpenditur per excommunicationem epiſcopi. ibidem. num. 62. car. 35.

Vicarius debet ferre ſniam in loco tribunalis epiſcopi, ſecus in delegato ad unam cauſam. 6. parte. uer. ſententia. num. 54. uide in num. 60. car. 140.

Vicarius poteſt recuſari ut ſuſpectus ex ſola ſuſpitione ſui ordinarij. in. 6. par. uer. appellatio. nu. 20. c. 146

¶ Videlicet dictio, eſt delegatoria & reſtrictoria preſentium. in 3 parte. num. 78. car. 16.

Vidua dicitur miſerabilis perſona qñ eſt pauper, alias ſecus. in. 4. parte. 9. diſtin. num. 69. car. 54.

Viſitatio eccleſie qñ fit per prelatum ad quem effectum fiat uerſi. inquiſitio. num. 14. car. 78.

Vlpianus iuriſconſultus fuit poſt aduentum Chriſti. 3. parte. num. 23. in fi. car. 10.

Vniuerſitas non poteſt conueniri pro damno clandeſtino niſi precedat inquiſitio generalis contra malefactores. 6. parte. uerſi. inquiſitio. num. 11. car. 78.

Vniuerſitas an in die ueneris ſancti poſſit citari ad ſonum tabule ex quo nõ pulſantur campane in. 6. parte. uerſi. citatio. num. 92. car. 101.

Vniuerſitas poteſt citari per edictum. 6. parte. uerſi. citatio. num. 75. car. 100.

Vniuerſitas cuiuslibet ciuitatis caſtri uel uille que regitur per ſindicum habet reſtitutionem in integrum. 6 parte. uerſi. appellatio. num. 75. car. 148.

Vniuerſitas conſtituens procuratorem ad contrahendũ cum iuramento operatur ut nõ poſſit petere reſtitutionem in integrum, non tamen eſt periura. in. d. uerſi. appellatio. num. 79. car. 149.

Vniuerſitas cogitur imponere collectã pro ſoluendis debitis ſuis in. 6. parte. uer. executio. num. 36. car. 174

¶ Vocem primam habere cõſilio debet eſſe maioris dignitatis & dignior in prophe. num. 8. car. 2.

Vſura dicitur crimen. in. 6. parte. uerſi. inquiſi. num. 100 car. 88.

Vſuras recipiens tantũ peccat non aũt ſoluens. unde licet creditor illas recipiat a ſponte ſoluente nõ per hoc excuſatur a pena. in. d. uer. inquiſitio. num. 103. c. 88

Vſurarum crimen eſt publicũ & an poſſit hodie in regno quilibet de populo accuſare de tali crimine. d. uer. inquiſitio. num. 104 car. 88.

Vſurarum cauſa eſt ſummaria in curia eccleſiaſtica. 4 parte. 9. diſtin. num. 44. car. 52.

Vſurarij corpus mortuũ poteſt ſequeſtrari per epiſcopum ne ſepeliatur donec heres caueat de reſtituendis uſuris. in. 4 parte. xi. diſtin. num. 32. car. 58.

Vſurarius poteſt inquiri per iudicẽ etiam ad commodũ priuati. in. d. uer. inquiſitio. num. 94. car. 87.

Vſurarius peccat recipiendo uſuras etiam a ſponte dante in. 6 parte. num. 103. car. 88.

Vſurarius poteſt compelli per iudicẽ ad uſuras reſtituendas, & poteſt ante receptionem impediri ne recipiat uſuras. d. uerſi. inquiſitio. num. 94. car. 87.

Vſure ſunt permiſſe de iure ciuili: & ideo iudex ſecularis non poteſt de illis inquirere de iure communi ſed ſolum iudex eccleſiaſticus. ibidem. num. 94. car. 87.

Vſurarius an poſſit puniri per epiſcopum ad aliquam penam temporalem. in. d. uer. inquiſitio. num. 95. & 96. car. 87.

Vſurarius an poſſit hodie inquiri per iudicem ſecularem ex officio per cõſtitutionẽ regni. d. uerſi. inquiſitio. numero. 95. & 96. & 104. car. 87. & 88.

Vſurarius de iure canonico quas penas patiatur. ibidem num. 96. car. 87.

Vſure hodie multum frequentantur ideo acrius puniri debet hoc crimen. d. uerſi. inquiſitio. num. 98. car. 88.

Vſurarius nulla magis conuenienti pena puniri poteſt ꝙ pecuniaria: propter eius auaritiã & ideo merito cõſtitutio regni induxit penam publicationis bonorum in. d. uerſi. inquiſitio. num. 95. car. 88.

Vxor uendicãs maritũ uel ecõtra excluditur per exceptionem conſanguinitatis in. 4. par. xx. di. nu. 31. ca. 69.

FINIS.

TRACTATVS

DE ORDINE IVDICIORVM EXCELLENTISSIMI .I.V.D. DOMINI ROBERTI MARANTE VENVſini, intitulatus Speculum aureum & lumen Aduocatorum, Opus ſolemne & omnibus ualde utile, maxime Regnicolis Iudicibus & Aduocatis, diligenti adhibita cura nunc primum impreſſus, ſummariis & Alphabetico Repertorio decoratus.

NEAPOLI

¶ Venundantur apud Io: Dominicum de gallis, In platea ulmi diui Laurentii.

Cautum eſt priuilegium.

ILLVSTRISSIMO MELFICTI PRINCIPI DOMINO FERDInando Gonzage Ceſaree & Catholice Maieſtatis in Regno Sicilie uice gerenti digniſſimo E.I.V.D. D. Roberti de Maranta filij omnes eorumq; nomine Theſeus Mega Litienſis S. P. D.

Parentum mãdata Illuſtriſſime Princeps tanta reuerẽtia,tãtaq; obſeruãtia digna ſunt, ut nil in terris antiquius nil filijs charius eſſe debeat,credimus.n.mortuos aliquã eorũ hr̃e curam,que in hoc mũdo gerãtur,uel turpiſſimũ exiſtimamus eorũ mandatis nõ obedire, qui nos ex nihilo (deo fauente) & ꝓgenuerũt,& genitos nõ aluerũt ſolũ, ſed ꝓbatiſſimis quoq; moribus,& inſtitutionibus exornarunt preſertim ſi tales fuerint,& talia preceperint,ut nõ parere uel turpiſſimũ ſit,uel piculoſum ab illis diſcedere. Scriberemus ꝑfecto qs fuerit.E.I.V.D. Robertus de marãta Venuſinus pr̃ nr̃,ni foret tibi notiſſimus,tu.n.ꝓ tua humanitate ſic illũ dilexiſti ſemp. ſic ueneratus es,ut eius cõſilia inſtar delphici oraculi reſpõſa credideris,uidiſti inſup illum in Salernitano Gymnaſio publice legalẽ ſciẽtiã ꝓfitentẽ,& probaſti ſepius opa in iure ciuili,edita q̃ adhuc in manibus extant. Hic igiṫ quũ eſſet in terris aureũ pene opus cõpoſuit,qd ex eius titulo patet,nã dr̃ Speculũ aureũ,& lumẽ aduocatorũ,qd inuiderũt fata ne poſſet imprimere,morte.n.immatura uel nõ expectata potius eius uolũtatẽ impedire,q̃ fuerat opus illud excellẽtie tue dicare,nõ iꝫ m ꝙ crederet excellentiã tuã tali indigere munere, quo exorneṫ, diutius uiuat,& fiat immortalis,eſt.n.ꝑ ſe ſatis ſupq; nobilis domus Gonzaga, uixit ſemp,& uiuet ſuis fulta radicibus,ſed ſperabat tutius exiturũ,nec maleuolorũ dẽtes formidaturũ. Mandauit itaq; nobis oĩbus & ſic fieri uoluit,ut ſi qñ eius opis imprimẽdi facultas data foret,nõ niſi ſub tuo numine exiret. Tibi igiṫ ex mãdato pr̃is opus iſtud dicauimus,qd q̃dẽ tutiſſimũ exibit qs enim audeat tue fidei mãdata carpere. quis extimeſcat audaces uel manus uel dẽtes liuidos obtrectatorũ,ſi tuo numine tutũ exibit opus. Eſt preterea & alia huius opis tibi dicãdi rõ,nã ꝑter neceſſitudinẽ quã pr̃ tecũ cõſtitutã habuit,amorẽ noſtrũ in te a pueritia noſtra cõuertimus,maturiore iam etate tuo ſtudio,& inditio cõfirmatũ,ut ſi debito nr̃o agere uellemus,illud idẽ qd pr̃ inſtituit,eſſemus acturi. Que quidẽ & ſi maxima ſunt (qd faceri neceſſe eſt) nullius tñ põderis eſtimauimus, coegit profecto,nos pr̃is imperiũ coegit amore, quo te ꝓſequimur, ſed tue nobilitatis fulgor,familie decus & clariſſima uirtus magis impulit,nã qs eſt hodie (remota oĩ adulatione) ſi uerũ fateri uolumus quẽ tecũ cõferre poſſimus tu charus ciuitatibus, charus ſingulis ciuibus, charus finitimis, & exteris populis, Inuictiſſimo Imperatori adeo gratus, ut nõ ciuitatis uel ꝓuincie curã demandarit, ſed Regni & Sicilie potiſſimũ,i quo tãta te prudentia geſſiſti, tanta iuris eqtate populos oẽs gubernaſti, tanta domi militieq; ꝓuidẽtia futura oĩa ꝓuidiſti, ut i alterũ trienniũ & quo ad uixeris tibi fuerit ꝓrogatũ imperiũ,tu.n. cõſilio prudens, ſermõe modeſtus, in rebus agendis promptus atq; impiger, tu uitã nõ in uanis huius ſeculi oblectamẽtis, nõ in aliqua turpitudinis labe cõteris, nõ in uoluptatũ illecebris, nõ in ulla deniq; uitij ac ſceleris feditate, ſed in amplectenda colẽdaq; uirtute, imparandis bonis atq; ingenuis artibus, in patrijs laudibus augendis cõſumis ſi de iuſtitia q̃ritur Ariſtiden illũ athenienſem ſuperas, ſi de fide romanos quorũ nomẽ i terris erat mirabile, in prudẽtia Solonẽ refers, in fortitudine Epaminundã thebanorũ Ducẽ in te Xenocratis maieſtas. Catonis grauitas,& Zenonis apparet patiẽtia. quid dicã de pitia i re militari in ꝑripiendis hoſtiũ cõſilijs. i tutãdis urbibus. qd de amore in uxorẽ de beneuolẽtia i ſubditos populos. ꝑfecto ſi qs q̃reret uirũ. q foret dux inclitus, q princeps magnanimus, q oĩbus fere & nature ℭ fortune bonis floret q diuino polleret ingenio, q res eo aĩ iudicio põderaret, qd decet ſapientẽ, tu ſolus occurreres. Solus igiṫ occurriſti, quẽ dignũ putaremus. cui pr̃nas ſtudiorũ uigilias aſſiduas laborũ ſuorũ lucubrationes tuto dicaremus, ſcimus.n. ꝓbos uiros opus hoc pene diuinũ ꝓbaturos, nã q̃ uera ſũt docet, obſcura interpretaṫ, ãbigua ſoluit, falſa cõuincit, diſcordãtia cõciliat, euagãtia cõfirmat eẽcutiẽtibus lume ꝓbet, laborãtibus opitulaṫ, indigẽtibus ſuccurrit, et doctos uiros errare nõ patiṫ. Nec inueniẽt obtrectatores ℭ mordaces qd lauient, nã totũ opus eſt aureũ ℭ in fornace ꝓbatũ fulget ꝑfecto, corruſcat, & radiat, accipe igiṫ princeps illuſtriſſime hoc nr̃m munus ea aĩ bonitate q̃ ſoles oĩa. q̃ tue dignitati ſt offerũt preſertim qñ hoc opus adoleſcẽtiã agit, ſenectutẽ oblectat, ſecũdas res ornat, aduerſis ꝑfugiũ & ſolatiũ prebet, delectat domi, nõ impedit foris, ꝑnoctat nobiſcũ peregrinaṫ, ruſticaṫ. Quõ ſi forte hic ſcribẽdi modus ꝑinde ac in ornatus te ipſum offendet, Põponio fratri nr̃o culpam aſſignabis, qui quum patauij uerſaretur in ſtudijs legũ, cupiẽs nõ degenerare ꝑitiſſimo parẽte noſtro Theſeũ Megha Litienſem delegit, q noſtro oĩum nomine hec qualiacũq; ſcriberet, q̃ tãto tibi gratiora fore putamus, quãto & ſimpliciora & ex intimo cordis affectu dedu cta cognoſcimus, uoluntatẽ certe noſtram indicabũt, quã tibi notiſſimam eſſe uoluimus: & ſimul noui aſſeramus, quum iam diu nos oẽs illuſtriſſime dignitatis tue deuotiſſimos noueris. Vale Decus Latij, datum Pataui. M. D. XXXXV.

SOLENNIS AC CVNctis: maxime Regnicolis Aduocatis & Iudicibus: perutilis Tractatus De ordine iudiciorum: Incipit. Nouiter editus per excellen. D. Robertum Marantam Venuſinum Iuris vtriuſq; Doctorem: Intitulatus Speculum Aureum, & Lumen Aduocatorum.

1 Deus cunctorum Plaſmator omnia ſuo ordine gubernanda precepit.
2 Iudicium inſtitui conuenit, ut a diuinis operationibus non difformetur.
3 Ordo, modus eſt agendi, ſine quo nihil recte agitur.
4 Actum noſtrum inanem efficiunt que ſine legitimo initio gerimus.
5 Ordo peruerſus uel ommiſſus annullat actum.
6 Ordo quis ſeruandus.
7 In conſilijs & reformationibus ordo ſeruari debet.
8 Vocem primam habere in conſilio debet maioris dignitatis & dignior.
9 Doctoribus uel canonicis pluribus preferri debet qui dignitatem prius acquiſiuit.
10 Sedere a dextris Principis maior eſt honor.
11 Actoris aduocatus prius, & poſtea rei debet proponere & allegare.
12 In ſententijs & decretis exequendis debet ordo ſeruari.
13 Tortura a timidiori ſeu a magis ſuſpecto debet incipi.
14 Filius prius torquetur quando de eodem delicto pater & filius ſunt incriminati.
15 Mortuus filius prius preſumitur quando pater & filius, uel mater & filius in eodem conflictu, bello, aut mari moriuntur.
16 Debitores principales in conueniendis fideiuſſoribus & tertijs poſſeſſoribus debent prius excuti & conueniri.
17 Verborum ordo in legatis & diſpoſitionibus ſeruatur.
18 Tutor qui tutellam adminiſtrauit in pluribus tutoribus conueniendis debet prius conueniri.
19 Stipulatio non precedente interrogatione uel ſine reſponſione nõ ualet.
20 Ordo ex iuris preſumptione in debitorum ſolutione ſeruatur.

Prohemium.

POSTQVAM ſupremus Celi terrarumq; domi nus totius mundi machinã ſuã quidẽ miro conſtruxit ordine: hominemq; ad ſui imaginẽ cõpegit: vt moribus ac legibus humanum genus viueret deſuper ſtatuit: recta cunctis ſectari: prauaq; abhominari precipiens: quod ipſum legem eſſe teſtatur Cicero lib. ij. de na
1 tura deorum. † Rerumq; ordinem ſicut ipſe cunctorum plaſmator in ipſius orbis molitione compoſuit: vt habetur Gene. c. j. Ita & inferiora omnia ſuo ordine gubernanda precepit: teſte Apoſtolo ad Corinth. j. c. xiiij. vbi inquit. Omnia honeſte & ſm ordinem fiant vobis: vt inde boni nihil emergat vbi ordo
2 deficeret. † Demiſſis itaq; diuina prouidentia legibus: eaſdem in terreſtri iudicio deduci ac

ventilari oportuit. Quod quidem iudicium
ſuo ſimul ordine inſtitui conuenit: vt a diui/
3 nis operationibus non difformetur. † Cum
igitur de huiuſmodi legali iudicio aliqua in
preſenti Libello proluuenum maxime Ad/
uocatorum & Iudicum vtilitats atq; intro/
ductione diſcutere: diſcutiendoq; cumulare
decreuerim: merito ipſius ordinem ante om/
nia perquirendum eſſe conſentaneum duxi:
cum (vt inquit Bal. in trac. ſciſmatis col. iij.)
ordo ſit modus agendi ſine quo nihil recte
4 agitur. † Et ibidem dicit q; omnia que geri/
mus niſi legitimum initium habeant: inanem
noſtrum actum efficiunt. l. quecūq; gerimus.
5 ff. de actio: & obliga. † hinc videmus q; or/
do verborum dat quandoq; formam: vt ſi
fuerit ommiſſus aut puerſus annullet actum
c. cum dilecta: & ibi plene per Fel. de reſcrip.
ſimiliter ordo ſubſtantialis peruerſus vitiat
actum: ſm Bar. in. l. prolatam. C. de ſenten. &
6 Bald. in. l. ambiguitates. C. de teſta. † Item
ſeruandus eſt ordo nature. Item ordo inſtru
ctionis diuine: & ordo ingenio maiorum no
ſtrorum inuentus: & ordo dans rei intelle/
ctum: vt dicit Bald. in auc. hoc amplius. col.
pe. C. de fideicō. Item ordo legis ſeruandus
eſt ſm Bal. in. l. inteſtato. C. de ſu. & legi.
7 † Similiter in conſilijs & reformationibus
faciendis debet ordo ſeruari. vt prius prepo/
natur, deinde conſulatur ſuper ipſa prepoſita
& deinde fiat reformatio: vt not. Bar. in. l. ij.
in prin. ff. ad vellei. & in. l. ij. C. de decur. lib.
8 x. † Item is qui eſt maioris auctoritatis & di
gnior debet habere primam vocem in conſi
lio, vt not. glo. in. c. placuit. xvj. diſt. & Bal. in
c. i. in ver. prius. de controuer. feu. apud par. &
dicit Bal. in. c. cum olim. in prin. de conſue. q;
antiquiores clerici & doctores debent habe/
re primum locum. Idem tenet Bar. in. l. j. ff.
de obſeq & Bar. in. l. fi. C. de tyro. lib. xij. per
illum tex. & Iaſ. in. l. cum quid. in. ij. lec. col.
9 pe. ff. ſi cer. pe. † que verba intelliguntur vt
quando ſumus in habentibus parem digni/
tatem: vt in pluribus doctoribus: vel pluri/
bus canonicis ille debet preferri qui prius di
gnitatē acquiſiuit & ſic qui fuit primus crea/
tus doctor vel canonicus, tex. eſt formalis in
l. j. & ibi Bar. C. de conſu. lib. xij. & ſic atten/
ditur ordo temporis: vt no. Bar. in. l. ij. §. pri/
us. circa fi. ff. de vulg. & pup. & in. l. j. & ij. ff.
de alb. ſcrib. & tangitur in deci. j. cōſi. neap. in
10 fi. & no. glo. in. c. fi. xvij. diſt. † Similiter in
ſedendo. ſeruatur ordo: nam maior honor eſt
ſedere a dextris Principis q̄ a ſiniſtris: vnde
ordo eſt q; primogenitus Regis ſedeat a dex
tris. & ſic quilibet dignior debet ſedere a dex
tris: & minus dignus a ſiniſtris ſm Bal. in. l.
decernimus. in. ij. no. C. de ſac. ſan. eccle.
11 † Item ſeruatur ordo inter Aduocatos: quia
prius debet preponere & allegare aduocatus
actoris: & poſtea aduocatus rei. ita dicit Bal.
in. l. nenſennius. ff. de neg. ge. & idem Bal. in. l.
qui prior. ff. de iud. vbi idem dicit procedere
in omnibus actibus qui fiunt per actorem vt
precedant: quod facit ad id quod dicimus in
reconuentione: in qua fiunt ſimultanei actus
nam prius debent fieri acta actoris: & poſtea
immediate rei per. d. l. qui prior: & ibi Bal.
12 † Item ſeruatur ordo in executionibus ſen/
tentiarum & decretorum ſm formam. l. a di
13 uo pio. §. in venditione. ff. de re iud. † Item
ſeruatur ordo in interrogando torturam pro
veritate eruenda: nam quando plures ſunt in
criminali de aliquo delicto debet incipi tor/
tura a magis ſuſpecto: ſed ſi omnes equaliter
ſuſpecti ſunt: & tunc ſi eſt maſculus & femi/
na debet incipi a femina: quia cenſetur timi/
dior: & citius dicet veritatem ſm Bar. in. l. j.
ff. de queſtio; & Gand. in trac. malefi. in ti. de
queſt. & tormen. col. ij. ſed ſi omnes ſunt ma
ſculi debet incipi tortura a minori. vel a timi
diori, vel a debiliori. tex. eſt ib. l. volus. ſ prin.
ff. de queſt. & glo. in. c. paruuli. xxij. q. v.
14 † Item ſi de eodem delicto eſſent in crimina
ti pater & filius debet incipi tortura a filio:
quia pater magis cruciatur de tortura filij q̄
de propria. l. iſti quidem. §. fi. ff. quod me. cā.
ita tenet Gandi. vbi ſupra & ſuper hoc ponit
pulchrum exemplum And. de yſer. in. c. j. §.
publici latrones: de pa. tenen. q; cum pater &
filius eſſent incriminari de vno delicto Rex
Carolus iuſſit ambos duci ad furcam: & cū
pater videret filium prope furcam ſtatim cō
feſſus fuit q; ipſe pater delictum commiſerat
& non filius, & ſic pater fuit laqueo ſuſpen/
15 ſus: & filius liberatus. † Item ſeruatur ordo
inter mortuos ex iuris preſumptione: nam
ſi in eodem conflictu: in bello: vel in mari:
vel alia ruina ſimul mortui ſunt pater & fili/
us: vel mater & filius: preſumitur de iure pri
us mortuus pater: vel mortua mater, & de in
de filius inſpecto ordine nature: qui eſt: vt
qui primo naſcitur primo moriatur. l. ſcripto
ff. vnde lib. & . l. nam & ſi parentibus. ff. de
inof. teſta. ita de hoc eſt text. & ibi Bart. in. l.
qui duos. § cum in bello: & . l. cum pu/
bere. ff. de reb. du. quod tamen limitatur
qn̄ filius eſſet pubes: ſecus ſi eſſet impubes,

quia tunc preſumitur prius mortuus filius ꝙ pater, vel mater: quia propter imbecillem etatem cenſetur debilior & citius mori. tex. eſt & ibi glo. in. l. inter ſocerum: in prin. ff. de pac. doc. & in d. l. qui duos. §. fi. & no. Pau. de ca. in conſi. cj. in prin. in. ij. volo. vbi etiam pulchre declarat q̧ is qui agit ad ſucceſsionem: & fundat ſe q̧ filius ſuperuixit patri: habet neceſſe hoc probare: alias ſuccumbit.

16 ✝ Similiter ſeruatur ordo in conueniendis fideiuſſoribus & tertijs poſſeſſoribus: quia primus debent conueniri & excuti principales debitores. auc. preſente. C. de fideiuſ. & auc. hoc ſi debitor. C. de pig. & no. Alex. & doc. in. l.

17 fi. ff. ſi cer. pe. ✝ Item ſeruatur ordo in legatis & diſpoſitionibus: vt ſi teſtator dicat, vnum ex equis meis lego titio & alium meuio: nam titius qui eſt primo nominatus debet prius eligere, quia attenditur iſte ordo uerborum ſm Bar. & Alex. in. l. qui duos. ff.

18 de leg. j. ✝ Item ſeruatur ordo in conueniendis pluribus tutoribus: quia prius debet conueniri ille tutor qui tutelam adminiſtrauit: & poſtea in ſubſidium is qui non adminiſtrauit ſm Bart. in. l. ſi vt certo. §. ſi duobus. col. iij. ver. tu dic q̧ immo eſt bona &c. ff. commo: & Bal. in. l. j. in fi. & ibi communiter doc.

19 C. de tranſac. ✝ Eodem modo in ſtipulatione: quia non valet niſi in ea ſeruetur ordo interrogationis precedentis & reſponſionis ſequentis. l. v. §. ſtipulatio. ff. de ver. oblig.

20 ✝ Item ſeruatur ordo ex iuris preſumptione in ſolutione debitorum: quia in dubio preſumitur quis prius ſoluere debitum proprium quam fideiuſſorium: & prius debitum penale & vſurarium ꝙ non penale, & prius debitum magis antiquum ꝙ minus antiquũ l. & magis. cum. l. ſeq. ff. de ſol. ſimiliter in eccleſijs & conuentibus religioſorum datur certus ordo viuendi & celebrandi diuina: vt notorie liquet: omnia igitur diuina & humana miſteria ordine reguntur ac celebrantur: non ſecus & iudicium ipſum q̧ lapis quidã eſt angularis totius legalis doctrine ſummo pre ceteris humanis actibus ordine regi ops. Ad cuius ordinem componendum accelerans cunctos huius maxime Sicilie Regni tyrunculos Aduocatos & Iudices rogo fraterna q̧ dilectione exhortor: vt que in preſenti Opuſcolo colligenda decreui ſedula lucubratione perſpiciant: perlegant: atq̧ menti (quatenus ingenij vires patiuntur) affigant. hic nanq̧ totius iudicij ex orditam telam ſummaq̧ vigilantia contextam eos quidem inuenturos polliceor. Et prius quid in ſingulis iudiciarijs actibus ex communis iuris diſpoſitione ſeruatur. Succeſsiue quid ex forma conſtitutionum Regni: ac capitulorum: rituum magne Curie Vicarie, & Regiarum denique pragmaticarum. Et in quibus iura hec Regni municipalia a iuris communis regulis diſcrepent: eaſq̧ corrigant: aut ex parte limitent, quod hactenus ab alio ad noſtram tempeſtatem attentatum non extitit. Letetur ergo iuuenum profeſſorum turba: immortaliq̧ Deo gratiam habeat: qui momento quinquẽnales labores modico precio emere ſibi tribuit facultatem: errantibuſq̧ in practice tenebris oculis lumen & claritatem demittens: viam ſpatioſam aperuit. Perlege dilectiſsime cetus: frugaleſq̧ cartas quas pro tui vtilitate notaui aſsidua reuolutione contracta: quas quidem: ſi ommiſſo liuoris aculeo: libenti ſtudio relegeris: que habuiſſe non penitebit inuenies; meq̧ de te benemeritũ arbitraberis.

Tractatus Diuiſio.

DE IVDICIIS TRActaturus diuidam totum huuc Tractatum in ſex partes principales. Prima pars continebit, quot modis ſumitur iſte terminus, ſeu iſtud nomen, Iudicium: in iure. Secũda pars continebit diffinitionem Iudicij. ſ. quid ſit Iudicium. Tertia pars continebit: vnde habuit originem Iudicium. Quarta pars continebit: quotuplex eſt Iudicium. Quinta pars Iudicium: lis: inſtantia: & cauſa quomodo differant. Sexta & vltima pars: ex quibus partibus conſtat Iudicium: & que ſint eius membra. In iſtis ſex partibus conſiſtet tota continentia huius Tractatus. Quibus expeditis: Deo propitio, erit impoſitus finis huic Speculo aureo.

1 *Iudicium quot modis ſumitur, per totum.*
2 *Teſtis de ipſius iudicio deponens non probat.*
3 *Diuinum iudicium quo erit in fine ſeculi.*
4 *Iudicium ſit actoris, rei, & iudicis expeditione.*

PRIMA PARS Continet vnam tantum queſtionem: videlicet: ✝ Iſte terminus: iudicium, quot modis ſumitur in iure. Et breuiter dico: q̧

ISTud nomen: iudicium: pluribus modis in
iure ſumitur. Primo enim modo accipitur
pro ipſo acto trium perſonarum: videlicet:
actoris: iudicis: & rei: de quo principalis eſt
materia noſtra: & ita accipitur. ff. & C. & ex
tra de iud. & in .c. forus. de uer. ſig. Secundo
modo accipitur iudicium pro ipſo iuris or/
dine: ut eſt text. in .c. ſicut ſine iudicio. ij. q. j.
Tertio modo ponitur iudicium pro diſcretio
ne. l. cum pretor. §. non autem. ff. de iud. & in
§. preterea. & ibi no. inſti. qui. non eſt permiſ
ſa. teſt. ubi eſt glo. ordi. nam dicitur pupillus
uel furioſus non habere animi iudicium. i. di
ſcretionem. Quarto modo ponitur iudicium
pro iuriſdictione. l. ij. §. fi. & ibi no. ff. de iud.
Quinto modo ponitur iudicium pro actio/
ne: ut dicimus de iudicio familie herciſcun/
de, ut inſti. de offi. iud. §. ſi familie. & l. j. ff. cō/
mu. di. & l. ſed eius. §. familie: & l. heredes. §.
item ſi plures. ff. fami. her. Sexto ponitur iu/
dicium pro condemnatione. c. timorem: de
conſec. di. ij. & ita accipit Apoſt. ad Cor. j. c.
xj. Qui manducat & bibit indigne: iudicium
ſibi manducat & bibit. ſ. condemnationem:
ut no. glo. in. c. in iudicijs, de reg. iu. lib. vj. &
eſt tex. in. c. & purgabit. quinquageſima diſt.
Septimo ponitur iudicium pro ultima uolū/
tate, ut eſt tex. & ibi glo. in. c. licet. in fi. in uer.
2 iudicare. de ſepul. lib. vj. † Octauo ponitur iu
dicium pro opinione ſeu credulitate alicuius:
ut dicimus in teſte deponente de iudicio ipſi
us teſtis: quo caſu non probat ſm Ang. in re
pet. l. ſtiē dum. col. ij. ff. de uer. oblig. & Alex.
in conſi. lxxiiij. col. iij. in priu. in. j. uo. Nono
ponitur iudicium pro ſententia. c. perſonas:
de app. Item pro inſtantia: ut dicit glo. in. d.
§. preterea. inſti. qui non eſt permiſ. fa. te. De/
cimo accipitur iudicium pro deliberatione &
examinatione. c. ij. in fi. lix. diſt. Vndecimo
ponitur iudicium pro auctoritate. c. nulla.
lxij. di. Duodecimo ponitur iudicium pro ar
bitrio boni uiri ſm Abb. in. c. cum autem de
iurepa. & Bar. in extrauag. ad repri. in uer. ul
debitur. l. & Bar. in. l. ſi ſic. in prin. ff. de leg. j. di
cat ꝙ importat liberam uoluntatem per. l.
3 thais. §. lucius. ff. de fideicom. lib. † Decimo/
tertio ponitur iudicium pro diuino iudicio
vniuerſali quod erit in fine ſeculi: vt tota die
cantat Eccleſia: & erit prope montem Oliueti
in valle Ioſophat: vnde Chriſtus aſcendit ad
celos: inde etiam deſcendet iudicaturus vi/
uos & mortuos: vt declarat. B. Tho. iiij. ſen.
4 di. xlviij. q. j. arti. iiij. ¶ † In toto autem
preſenti Speculo accipiam iudicium ſm pri/
mum modum ſcilicet pro tota illa expeditio
ne que fit cum illis tribus perſonis. ſ. cum iu/
dice: actore: & reo, a prima citatione vſque ad
ſententiam incluſiue: quia etiam ſententia in
cluditur in hoc iudicio eo modo accepto: vt
no. Bal. per illum tex. in. l. j. in. iij. no. C. ſi ad
tem iudi. & Abb. in. c. j. de plus pet. & glo. in
c. ſtatutum. §. in ſuper. in ver. iudicium: &
ibi Gemi. de reſcrip. lib. vj. pro hoc eſt tex. in
c. in cauſa. in ver. iudicio: de re iudi. & in. c. ad
aures: & c. perſonas. de appella.

Rober. Venuſ. I. V. Doc.

1 *Iudicium quid ſit, & quot modis diffinitur.*
2 *Iudicium ſine actore quandoque eſſe ſolet.*
3 *Iudice procedente per inquiſitionem, fama loco ac/ cuſationis ſuccedit.*
4 *Legatum factum perſone incerte que ex aliquo fu/ turo euentu uenit certificanda ualet.*
5 *Donatio in qua incerta eſt perſona donatarij, ſed euentu futuro uenit certificanda, tenet.*
6 *Diffinitio genus & differentias habere debet, alias non ualet.*
7 *Teſtis rationem, & cauſam ſcientie diuerſam a di/ cto ſuo aſſignare debet, alias non probat.*
8 *Verbum, contendere in iudicio, ad partes ſolum re/ fertur*
9 *Iudicium eſt inueſtigatio quam facit iudex ſecun/ dum iuris ordinem per uarios modos ad uerita/ tem elicendam & elicitam cuſtodiendam.*
10 *Iudicium eſt cauſa in iure reddendo neceſſario poſi ta cum perſonarum interpoſitione.*
11 *Iudicium eſt diſcuſſio cauſe que in iudice coram iu/ dice fit.*
12 *Iudicium iuſtitie eſt miniſtratio que fit a iudice in cauſa coram eo poſita, & nume. 13. & 14.*
13 *Iuſtitiam dicitur priuatus proximo facere ſibi ius ſuum reddendo.*
15 *Cauſe quot conſiderantur in iudicio.*
16 *Cauſa materialis que dicatur.*
17 *Cauſa unde dicitur.*
18 *Statutum uel diſpoſitum in materia, an cenſeatur etiam diſpoſitum in materiato, & an unum ue/ niat appellatione alterius, & econtra.*
19 *Materiatum obligatum non cenſetur obligata ma/ teria.*
20 *Cauſa que efficiens dicatur.*
21 *Cauſa que dicatur formalis, & nume. 24. & 25.*
22 *Scriptura eſt actus forma quando ex legis diſpoſi/ tione actus in ſcriptis debet celebrari.*
23 *Ordo Principis in reſcripto dicitur forma.*
26 *Cauſa ſubſtantialis que ſit.*
27 *Publicatio & concluſio an ſit de ſubſtantia pro/ ceſſus ſeu iudicij.*

28 *Naturalis que ſit cauſa.*
29 *Que ſit cauſa accidentalis.*
30 *Cauſa finalis que dicatur.*
31 *Controuerſie per ſententiam imponitur finis ad que uera feſtinant.*
32 *Ex quo proceſſu in quo non eſt lata ſententia nõ poteſt deueniri ad effectum executionis.*
33 *Cauſa finalis uniuſcuiuſq; actus eſt principale homi nis intentum actum illum facientis.*
34 *Cauſa que ſit finalis in contractibus, & que in legatis.*
35 *Iuſtitia eſt finalis iuditij cauſa.*
36 *Iuditiorum formalibus uel ſubſtantialibus an poſſint partes renuntiare.*
37 *Cauſe formali iuditialis an partes renuntiare poſſint.*
38 *Sententia an teneat iuditij forma a partibus obmiſſa.*
39 *Partes an facere poſſint q iudex ſine ſcriptis pronunciet.*
40 *Formalibus neq; ſubſtantialibus non poſſunt partes in contractibus & ultimis uoluntatibus renũtiare & actus ualeat.*
41 *Iuditio pendente coram uno iudice poteſt pars aduerſarium trahere coram alio iudice & ualet iuditium exceptionis litis pendentie non oppoſita.*
42 *In contractibus poſſunt naturalia tolli de uoluntate partium.*
43 *Renuntiari poteſt accidentalibus contractuum, & ualet pactum ſuper eis.*
44 *Finali cauſe iuditij poteſt renuntiari.*

1 SECVNDA PARS
principalis continet v
nicam.q.videlicet diſ
finitionem iuditij. Vn
de quero quid ſit iudi
tium. Reſpõdeo q va
rijs modis diffinitur.
Et primo modo diffinitur ſic: videlicet: iudi
tium eſt actus legitimus trium perſonarum
in iuditio contendentium: videlicet: iudicis:
actoris: & rei. hanc diffinitionem ponit Bal.
in rub. ff. de iudi. & Abb. in rub. extra de iud.
2 colum. ij. & Alex. in rub. C. de iud. † Iſtam diſ
finitionem impugnat Cardi. in rub. extra eo.
& q plures alij docto. ibi: ex eo quia non eſt
generalis & non conuertitur. nam quandoq;
ſolet eſſe iuditium ſine actore: vt quando iu
dex inquirit ex offitio. c. qualiter & quando.
el. ij. de acc. quãdoq; ſolet eſſe ſine reo: vt quã
do iudex inquirit generaliter ſuper notorio
crimine ad inueniendum malefactorem non
contra certam perſonam: vt declarat Inno.
in. c. bone. de elect. & habetur in conſtitu.
Regni: ſi damna clandeſtina: tamen Abb. in
d. rub. nititur ſaluare hanc diffinitionem pro
pter duas rationes. Primo: quia debet accipi
iuditium a communiter accidentibus: nam ſe
cundum communem curſum cauſarũ vt plu
rimum ſolent eſſe tres perſone in iuditio. facit
3 tex. in. l. nam ad ea. ff. de legi. † Secundo: q2 quã
do pceditur per inquiſitionem ſaltem: fama
ſuccedit loco accuſatoris: vt. d. c. qualiter &
quando. & ſic ex iuris fictione extat accuſa
tor. verum iſta ſaluatio Abb. non ex toto eua
cuat rationes contrarias: quia non euacuat il
lam quando proceditur ſine reo ſuper noto
rio crimine: que appellatur inquiſitio genera
4 lis. † puto tamen ſaluando Abb. ab iſta impu
gnatione dici poſſe: & preſuppono ſubtiliter
q vbicunq; aliquis actus legitimus requirit
ad ſui efficatiam interuentum aliquarum per
ſonarum poteſt dari ille actus validus & effi
cax: quamuis non omnes ille perſone interue
niant certe: ſed aliqua ſit incerta inſpecto pre
ſenti ſtatu: tamen eſt certa deſtinatione per re
rum naturam: puta quia venit certificãdo ex
aliquo futuro euentu: iſte eſt tex. in. l. quidam
relegatus. & ibi Bart. ff. de reb. du. vbi valet le
gatum factum perſone incerte que ex aliquo
futuro euentu venit certificandã: & tñ nõ eſt
dubium q in legato requiruntur due perſone
quo ad eius efficatiam. ſ. perſona legantis &
5 perſona legatarij: vt pz ad ſenſum. † ſimiliter
in contractibus: nam contractus non poteſt
per rerum naturam celebrari niſi interueniat
conſenſus duorum: vel niſi due perſone inter
ueniant: vt pz ad ſenſum: & tñ poteſt dari ali
qua donatio in qua pſona donatarij ſit incer
ta: & veniat certificanda ex aliquo futuro euẽ
tu. exemplum in miſſilibus que proijciuntur
in populum. vt in. §. pe. inſti. de re. di. & tamẽ
non per hoc deſinit quin illud appelletur le
gatum: & illa donatio. ita in propoſito: qñ iu
dex facit generalez inquiſitionẽ ſuper delicto
notorio: dico q reus licet de pñti ſit incertus
tñ eſt certus per rerum naturam ſaltem deſti
natione: venit enim ex futuro euentu certifi
candus: nam per inquiſitionem iudex perqui
rit inditia. & ſi cõtra aliquẽ inuenerit inditia
deſcendit poſtea ad ſpecialem inquiſitionem
contra eum: & ſic non per hoc deſinit eſſe iu
ditium: quia immo eſt reus ſaltem deſtinatiõe
& ex futuro euentu certificandus: & per hec
6 poſſet in totum approbari ſaluatio Abb. † Sed
licet iſta diffinitio ita ſaluata videatur prima
facie pcedere. tñ puto ex noua conſideratiõe

tam non eſſe bonam: & cōſidero id quod eſt
vulgatum in diffōnibus: nam omnis diffini/
tio debet habere genus & differētias: alias nō
vꝫ: ſed hic ſi recte conſideretur ipſuomet dif
finitum ponitur loco differentie: ergo nō vꝫ
ratione perplexitatis. l. ſi titius. ff. de condi. lo
ſti. hoc pꝫ: nam dicitur in diffinitione ꝙ iudi
tium eſt actus trium perſonarum in iuditio
contendentium: & ſic iuditium eſt diffinituꝫ
& ipſumet ponitur in differentijs. ibi: in iudi/
tio &c. ꝑ quod nulla reſultat declaratio quid
ditatis iuditij. ſicut ſi quis vellet diffinire ho/
minem: & diceret: homo eſt animal in homi
ne conſiſtens: nam per talem diffinitionem
nulla habetur declaratio hominis: cum diffe
rentie ſe referant ad ipſum diffinitum. ſic in ꝓ
poſito. ſi quero ſcire quid ſit iuditiū: male mi
hi declaras ſi dicis: ꝙ eſt actus qui in iuditio
fit: quia nihil plus ſcio nunc per talem decla/
7 rationem ꝙ antea ſciebam ſine ea. †Quod fa/
cit ad id quod dicimus de teſte qui debet aſſi
gnare rationem & cauſam ſcientie diuerſam a
dicto ſuo: alias ſi eſt eadem ratio cum dicto
teſtis non probat: ut ſi dicat: ſcio titium occi/
diſſe hominē: & & interrogatus de cauſa ſci/
entie dicat: quia ſcio: iſte teſtis non probat.
ſecundum Barto. in. l. fi. ff. de offi. procur. ceſu.
& Soci. in conſi. xcviij. col. fi. in. 4. uolu. vnde
per iſtam diffinitionem non declaratur quid
ditas diffiniti prout eſſe deberet. ut no. Fran.
de are. in. l. ij. in prin. in. ij. no. ff. de vul. & pup.
ergo non eſt bona. ¶ †Secundo contra hanc
8 diffinitionem conſidero illud uerbum: con/
tendētium: nam refertur pariformiter ad om
nes tres perſonas. iuxta. l. nam hoc iure. & . l.
lucius. ff. de uulg. & pup. & tamen inquan/
tum reſpicit perſonam iudicis uidetur inepte
poni: quia iſtud uerbum. contendere in iudi/
tio: refertur ſolum ad partes: ut in auc. offera/
tur. C. de lit. conteſt. partes enim dicuntur ad
inuicem contendere: & iudex eſt medius in/
ter eas. l. j. C. de nup. & not. Barto. in. l. legatū
ciuitati. circa fi. ff. de uſufru leg. & eſt tex. in. c.
cum eterni. de re iudi. lib. vj. & per hec puto
ꝙ in puncto iuris hec diffinitio non eſt bo/
9 na. ¶ †Secundo modo principaliter diffini/
tur iuditium ſecundū Card. & Imo. in. d. rub.
extra de iud. uidelicet: iuditium eſt inueſtiga
tio quam facit iudex ſecundum iuris ordineꝫ
per uarios modos ad ueritatem eliciendam:
& elicitam cuſtodiendam. Et hanc diffinitio/
nem approbat Abb. ibi. & Alexan. in rub. C.
de iud. Iſta diffinitio poſſet morderi: quia
uidetur reſtringere iuditium ſolum quando
iudex procedit ſecundum iuris ordinem: er/
go ſi ex forma ſtatuti uel reſcripti. Principis
iudex poſſet procedere iuris ordine non ſer/
uato: prout eſt quando procedit ſine figura
iuditij: & ſola facti ueritate inſpecta: prout in
Regno proceditur in cauſis ciuilibus: ſequere
tur ꝙ ibi non eſſet iuditium: quod tamen eſt
falſum. cum ibi etiam interueniat perſona iu/
dicis: actoris: & rei: vt in. c. forus. de verb. ſig.
10 ¶ †Tertio modo diffinitur iuditium ſecun/
dum Gaſp. de cald. in. d. rub. extra de iud. vꝫ
iuditium eſt cauſa in iure reddendo neceſſa/
rio poſita cum interpoſitione perſonarum.
& iſta fuit diffinitio Azo. in ſumma. c. ti. hanc
diffinitionem puto indubitanter non proce/
dere: nec eſſe bonam nam omnis bona diffi/
nitio debet habere aliquid loco generis. vt ha
betur in. l. j. §. dolum. ff. de dolo. ſed in hac dif
finitione loco generis ponitur ille terminus:
cauſa. & recte conſiderando hunc terminum
cauſa: eſt terminus magis ſpecialis ꝙ ſit iudi/
tium. quod probo ad ſenſum. nam cauſa eſt ip
ſa materia que in iuditio deducitur & agita/
tur. vt declarāt Alex. & alij Modet. in. l. poſt ꝙ
liti. C. de pac. & in. l. cauſas. C. de tranſa. & eſt
text. in. d. c. forus. de ver. ſig. vbi iſta duo. ſ. iu/
ditium. & cauſa. ponuntur vt diuerſa. & dicā
plenius in. v. parte prin. ſi ergo cauſa eſt ipſa
materia que deducitur in iuditium: ſequitur
ꝙ iuditium eſt continens: cauſa vero conten
tum: vnde differunt vt continens & conten
tum: ſed negari non poteſt quin generalius ſit
contens ꝙ contentum. preterea: ꝙ iuditium
ſit generalius perpenditur clare ex dictis A/
lex. in. d. l. poſt ꝙ liti. & ibi etiam Iaſ. vbi facit
differentiam inter iuditium: cauſam: litem: &
inſtantiam. & dicit ꝙ iuditium dicitur a cita/
tione vſque ad finem ſententie: & ſic continet
ſub ſe litem: & cauſam: & inſtantiam. ergo eſt
nomen generalius: vnde male diffinitur per
nomen ſpeciei: quia videtur diffiniri per ſuuꝫ
indiuiduum: quod fieri nō poteſt: ſicut ſi vel
lemus diffinire quid eſt homo: & diceremus
homo eſt petrus rationalis mortalis. iſta eſt
mala diffinitio: quia loco generis haberet ſuū
indiuiduum. ſ. petrum: & ſic nō eſſet bene de
monſtrata quidditas ipſius diffiniti: & ſeque/
retur vnum inconueniens: ꝙ quot ſunt cauſe
tot eſſent iuditia ſeparata in genere. quod nō
eſt verum: quia qn̄ diffinimus iuditium: acci/
pimus ipm̄ tanꝗ vnū tantū in abſtracto con
ſideratum: & non prout eſt hoc iuditium
& illud & illud &c. ſicut dicimus de offitio
iudicis: vt declarat Barto. in. l. j. colum. ij. &

ti,ff.de iur.om.iu. pro hoc eſt text.in.l. pro/
ponebatur.ff.de iud. & hoc eſt de mente Ari/
11 ſto in predicamentis. ¶ † Quarto modo diſ
finitur ſecundum Abb.in.d.rub. extra de iu/
di.videlicet: iudicium eſt diſcuſſio cauſe que
coram iudice iuridice fit. hanc diffinitionem
approbat ipſe per text.in.d.c.forus. de verbo
rum ſignifica. & poteſt eſſe bona hec diffini/
tio: quia bene probatur per.d.c.forus. & dif/
fert a precedenti quia illa ponit ipſam cauſam
vt genus: & ideo non procedit: vt ſupra dixi
impugnando ipſam. iſta vero ponit ipſam diſ
cuſſionem cauſe genus. quod ſtare poteſt:
quia aliud eſt dicere cauſam: quod eſt quid de
per ſe: & aliud diſcuſſionem cauſe: que diſcuſ
ſio refertur ad perſonas interuenientes in iu/
dicio: quia cauſa ipſa de per ſe non diſcutitur.
12 ¶ † Putarem tamen vltra predictas diffini/
tiones doctorum poſſe & quinto modo diſ/
finiri iudicium: videlicet: iudicium eſt iuſtitie
miniſtratio que fit a iudice in cauſa propoſita
coram eo. hec diffinitio eſt bona & generalis
& conuertitur cum ſuo diffinito: & conſtat
ex genere & differentiis. nam inquantum di/
citur: eſt iuſtitie miniſtratio: illud eſt genus:
quia comprehendit ſub ſe plures ſpecies. nam
poteſt miniſtrari iuſtitia in iudicio: & extra
iudicium: vt habetur plene in deciſio. xxiiij.
conſi. Neapo. & ad hoc ſunt prodita illa tria
capitula Regni: videlicet: vnum quod incipit
ad reale faſtigium. aliud quod incipit. omnis
prelatio. & aliud quod incipit. finis precepti
charitas &c. in quibus locis ponuntur exem
pla de iuſtitia miniſtranda extra iudicium. aliter
poteſt etiam poni exemplum in cauſis bre/
uioribus, & in illis in quibus proceditur le/
uato velo: iuxta authen. niſi breuiores. & ibi
Barto. & docto. C. de ſenten ex pericu. recip.
& l. de ſubmerſis, & ibi gloſ. & docto. C. de
naufrag. lib. xj. Item q iudicium ſit ipſa mi/
niſtratio iuſtitie colligitur ex text. in.d.c. fo/
rus. inquantum dicit q ipſa materia que pro
ponitur in iudicio dicitur cauſa: ſed dum diſ/
finitur dicitur iudicium. dum finitur. ſ. per ſen/
tentiam dicitur iuſtitia: ſic ergo finis dicitur
iuſtitia. ipſum diſcutere dicitur iudicium: vn/
de quis iudicium exercet dicitur miniſtrare
iuſtitiam: quia quicquid factum eſt vt veniat
ad finem: ſic ad ipſam iuſtitiam id eſt ad ſen/
tentiam: qua ſententia lata dicitur iuſtitia
miniſtrata: ſed dum eſt in fine dicitur iu/
ſtitia miniſtrari. hoc probatur in.l.ij.§. poſt
originem. ff. de origi. iur. vbi poſt originem
iuris fuerunt inuenti iudices & magiſtratus
qui iura redderent: & ſic qui iuſtitiam mi/
niſtrarent: quod ius proculdubio reddunt
dum iudicium exercent. quod poteſt ex ipſa
denominatione vocabuli. nam dicitur iudex
quaſi ius dicens: vt in.d.c.forus. & not. Bar/
tol. in.l.j. colum.ij. in princi. ff. de iur. omn. iu.
inde venit iudicium a iudice: quia dicitur iu/
dicium quaſi iuriſdictio: ſicut iudex dicitur
quaſi ius dicens. ita hec omnia dicuntur in
d.c.forus. vnde ſicut iudex dicitur ius dice/
re: & ſic iuſtitiam miniſtrare: vt habetur in
l.pen. ff. de iuſt. & iu. ita & iudicium quod de/
ſcendit a iudice dicitur ipſa iuſtitie miniſtra/
13 tio: & ſic ipſa dictio iuris. ¶ † Sequitur in
diffinitione: que fit a iudice &c. hoc verbum
pono ad differentiam priuati: qui ſine iudi/
cio poteſt facere iuſtitiam proximo redden/
do ſibi ius ſuum: quia tunc dicitur ſeruare iu/
ris precepta. l. iuſtitia. §. j. ff. de iuſt. & iu. Item
ponitur: quia non poteſt dari iudicium ſine
iudice: cum ab eo denominetur tanquam a dig/
14 niori: vt.d.c.forus. ¶ † Sequitur in diffini/
tione. in cauſa propoſita coram eo &c. iſta
verba pono ad differentiam iuſtitiam mini/
ſtrare per iudicem ſine propoſitione alicuius
cauſe exemplum. quando iudex emittit ban/
na q nullus portet arma: vel ambulet de no/
cte: vel blaſphemet Deum: vel ſimile: nam
dicitur iuſtitiam miniſtrare: & tamen non di
citur iudicium: quia nulla cauſa eſt propoſita
coram eo: nec adeſt ibi aliqua forma iudicij.
Item per hoc q dico: in cauſa propoſita co/
ram eo: apparet q iudicium non poteſt dari
vbi non eſt aliqua cauſa ciuilis vel crimina/
lis: quia iſtud nomen: cauſa: eſt generale com
prehendens ciuilem & criminalem: vt dice/
tur infra. n. v. parte huius tract. & eſt text. &
ibi Alexand. & docto. in. l. cauſas. C. de tran/
ſact. reprobata glo. ibi, & in. c. j. de iur. calum.
& Cardyn. in cle. j. in. xviij. q. de offi vic. cau/
ſa enim dicitur materia ipſius iudicij: ſuper
qua iudicium radicatur: vt. d. c. forus. vnde di/
citur cauſa materialis ipſius iudicij: quia ſine
ea non poſſet iudicium in eſſe produci.
15 ¶ † Hinc ſumpta occaſione opportunum eſt
hic diſcutere: quot cauſe conſiderantur in iu/
dicio: ſuper qua .q. dico q ſeptem cauſe con/
ſiderantur in iudicio: videlicet: cauſa materia
lis: cauſa efficiens; cauſa formalis: cauſa ſub/
ſtantialis: cauſa naturalis; cauſa accidenta/
16 lis: & cauſa finalis. ¶ † Prima cauſa di/
citur materialis: & dicitur cauſa materialis
generice illa ex qua immediate aliquid fit: &
illud quod fit ex ea appellatur materiatum;

Vt eſt text. & glo. & Bald.in.l.ſi conuenerit
§.ſi quis.ff.de pig.act. exemplum ponitur in
§.cum ex aliena, inſtitu. de re diui. vt quan/
do ex argento fit cratera argentum appel/
latur cauſa materialis: cratera vero materia/
tum, & declarat Bald.in.l.dictam. colum.ij.
C.de condi. ob cau. & Abba.in prohe.decre.
colum. pen. Vbi dicunt quod cauſe cardinales
dicuntur eſſe quatuor ſcilicet materialis: effi/
ciens: formalis: & finalis: & ibi declaratur
17 que ſint iſte quatuor cauſe. † Et dicitur cau/
ſa a caos: quod fuit principium omnium: vt
declarat Cardy. in clem.dudum in.§.ab olim
colum.ij.de ſepul. cauſa autem que in iudicio
deducitur dicitur a caſu: quia caſualiter eue/
nit: vt.d.c.forus.de verb.ſig.in propoſito au
tem quo ad iudicium cauſa materialis ipſius
iudicii dicitur ipſa cauſa que in eo deducitur:
ſiue ſit ciuilis: ſiue criminalis: vt.d.c.forus.
quia ex ipſa cauſa immediate fit iudicium: &
ipſum poteſt appellari materiatum.
18 ¶ † An autem id quod eſt ſtatutum vel diſ/
poſitum in materia cenſeatur etiam diſpoſi/
tum in materiato: & an vnum veniat appel/
latione alterius: & econtra, dic regulariter
quod non, text. eſt in .l.ligni.§. ſi lignum. & ibi
glo.&.l.ſeruius.ff.de.leg.iij. & .l.librorũ.§.
cartis. & ibi Bartol.&.l.ſi cui.e.titu. &.d.l.ſi
19 conuenerit.§.ſiquis.ff.de pig.act. ¶ †Ex
quo infertur quod ſi debitor pignorat ſiluam
ceduam: non cenſetur pignorata nauis que
fit ex lignis illius ſilue: quia obligata mate/
ria non cenſetur obligatum materiatum, tex.
eſt formalis in.d.l. ſi conuenerit.§. ſiquis. &
ibi per docto. vbi Bald.mouet pulchrum &
quotidianum dubium ſcilicet an creditor poſ
ſit prohibere debitorem ne incidat ligna in
ſilua pignorata: & diſtinguit: aut ſilua eſt ce/
dua: & non poteſt prohibere: aut non eſt
cedua: & tunc ſecus: vt ibi per eum.
¶ Fallit tamen id quod ſupra dixi quando
eadem eſt ratio in materiato que eſt in ma/
teria: vt ſi ſtatutum prohibet vendi frumen/
tum extra territorium: cenſetur prohibere
etiam farinam: vt not. Fely. in.c.ad liberan/
20 dam.colum.ij.de iud. ¶ † Secunda cauſa
que conſideratur in iudiciis eſt cauſa effici/
ens. dicitur autem cauſa efficiens illa que fa/
cit actum vel opus mediante materia: vt di/
cit Bald.in.d.l.dictam.colum.ij. verſi.modo
dubitatur &c.C.de condit. ob cau. & Abba.
in prohe. decre.colum.fin. vbi plus dicit: quod
cauſa efficiens poteſt eſſe proxima & remo/
ta. poteſt exemplificari in edificatione. nam
ipſe faber murarius dicitur cauſa proxima
que immediate facit murum: dominus vero
qui facit edificari dicitur cauſa remota. cau/
ſa ergo efficiens in iudiciis eſt: iudex: actor
& reus: quia iſte perſone faciunt iudicium:
vt in.d.c.forus. & not. Abba. in rub. de iud.
& iſta dicitur cauſa proxima, ex quo ab iſtis
perſonis immediate procedit iudicium. poſſet
etiam conſiderari cauſa remota in iudiciis: vt
quando aliquis litigat per procuratorem. nam
procurator eſt cauſa proxima: dominus ve/
ro eſt cauſa remota, vel potius procurator
poſſet dici cauſa efficiens inſtrumentalis per
ea que declarat Abba.in.d. prohe. decret. co/
21 lum.fin. ¶ † Tertia cauſa que conſidera/
tur in iudiciis eſt cauſa formalis. dicitur au/
tem cauſa formalis illa que conſiſtit in ordi/
ne vel modo a.l. tradito ad faciendum ali/
quem actum: puta: quando aliquis actus de
bet fieri cum aliqua ſolemnitate iuris: illa ſo/
lemnitas dicitur forma ipſius actus. exem/
plum poteſt poni in teſtamento in quo re/
quiruntur ſeptem teſtes pro forma: adeo quod
ſi vnus deficit teſtamentum non valet.l.ſi
vnus. & ibi communiter docto.C. de teſta.
Item in ſtipulatione in qua eſt forma vt pre
cedat interrogatio & ſequatur reſponſio .l.
v.§.ſtipulatio.ff.de verb.oblig. Item in tran/
ſactione ſuper alimentis in qua pro forma
requiritur decretum pretoris cum cauſe cog/
nitione: qua ommiſſa vitiatur tranſactio .l.
cum hi.§. ſi pretor.ff.de tranſactio. Idem in
alienatione rerum minoris vel eccleſie: vt in
toto titu.ff. de reb. eorum. &.C.de pred. mi/
no. & in auct. hoc ius porrectum.C.de ſacro/
22 ſan.eccleſ. † Item vbi lex vult quod ſi aliquis
actus celebretur in ſcriptis: illa ſcriptura dici/
tur forma illius actus ſecundum Bald.in.l.ſi
na.colum.ij.C.de ſuis & legiti.facit.l.contra/
23 ctus. & ibi Bald.C.de fid.inſtrumento † Item
vbi Princeps dat certum ordinem in reſcri
pto: ille ordo dicitur forma: qua ommiſſa
vitiatur actus.c.cum dilecta. & ibi plene per
Felyn. de reſcript. Poſſunt etiam mille alia
exempla inueſtigari ex variis .ll. in corpore
iuris: in quibus aliquid requiritur pro forma.
24 † Illa dicitur cauſa formalis que dat eſſe rei
& ommiſſa vitiat actum.l.iulianus.§.ſed ſi/
quis.ff.ad exhib. & .c. ſuper queſtionum.§.
verum. & ibi per Fely. &.c.prudentiam.in fi.
de offi.deleg. &.c.ſicut.de elec.lib.vj. & Card.
25 in cle.i.§.i.in.x.q.de reb.eccl.nõ alie. ¶ †.In
propoſito autem dicitur cauſa formalis iudi/
cii: ipſe ordo eſt ſolẽnitas iudicii: vt3: quod pcedat

libellus: & ſequatur litis cõteſtatio: & poſtea
fiant probationes & demum feratur ſenten/
tia:alias ſententia non v3 ſi iſte ordo & for/
ma ommittatur, vel peruertatur.l.prolatam.
& ibi Bart.C.de ſenten. Item ꝙ iudex ſedeat
pro tribunali eſt de forma & ſolennitate iu/
ditij.c.fi.de re.iud.lib.vj.& no.Bar.in.l.j.& fi.
C.de ſen.ex peri.reci.& Spe.in ti.de dila.§.fi.
verſi.ſed cum a procedẽte.alio vocabulo iſta
forma appellatur figura iuditij.vt dicit Bald.
in.l.nequieq̃.§.de plano.col.ij. ver. quid ſi cõ
mittitur &c.ff.de offi.procon.& declarat Ol
dra.in conſil.cxv.& ita intelligitur glo.in.l.
iubemus.C.de lib.cauſa.que dicit tunc dici cõ
feſſionem iuditialem vt preiudicet quãdo fit
in figura iuditii.& ibi hoc etiam dicit Bal.idẽ
tenet Fely in.c.quoniam contra col. xxv. de
proba.& glo.,& Barto.in.l.cum ſcimus.in fi.
C.de agri. & cen.lib.xi.& ita verificatur illa
clauſula ſine figura iuditij, quando Princeps
ita cauſam committit, quia cenſetur ſublatus
omnis ordo formalis iuris poſitiui quo ad ſo
lennitatem,non quo ad ſubſtantiam proba/
tionum.vt not.Barto.in extrauagan.ad repri
men.in verſi.& figura iuditij. & Lanfranc.in
clemen.ſepe.in ver.& figura.& ibi etiam Car
dina.& docto.de verbo.ſigni.& Petr. Philip
pus corñ.in conſi.54.colum.ij.in litera I.in
ij.uolum.& Socin.in conſi.xcvj.colu.ij.in.j.
26 uolum. ¶ † Quarta cauſa que conſideratur
in iuditijs dicitur cauſa ſubſtantialis, & dici/
tur illa ſuper qua conſiſtit tota uirtus,nomen
& effectus ipſius actus.exemplum in contra
ctu emptionis & uenditionis,ſubſtãtia ipſius
contractus eſt res & precium, nam ſine illis
non poteſt celebrari talis contractus & nul/
lus eſſet.l.fi.C. de contrahen. emptio. & l.ij.
ff.e.titu.& Inſtitu.eo.§. precium. ſic etiam in
iuditijs ſubſtantialia iuditiorum dicuntur ip/
ſi actus ſubſtantiales iuditij.prout eſt libellus
litis conteſtatio,iuramentum calumnie,pro/
batio.& alij ſimiles. vt.d.l.prolatam. & ibi
Barto.& doct.C.de ſenten.& habetur in cle/
men.diſpendioſam.de iudic.& declarat Abb.
in.c.cum.I.&.A.colum.4.de re iudica.† vbi
27 etiam tangit an publicatio & concluſio ſit
de ſubſtantia proceſſus ſeu iuditij, de quo ple
ne dicam infra in.vj.parte congrue in ſuo lo/
co opportuno.Et non putet aliquis eſſe unũ
& idem exemplum id quod poſui in for/
malibus iuditij cum hoc quod pono in ſub/
ſtantialibus,quia immo eſt diuerſum,nam in
formalibus conſidero ſolum ordinem ſolen
nitatis,vt.d.clemen.diſpendioſam.&.d.l.pro
latam.in ſubſtantialibus uero conſidero pro
prie ipſos actus interuenientes quos ſupra di
28 xi.¶ † Quinta cauſa que conſideratur in iu/
ditijs eſt cauſa naturalis.dicuntur enim natu
ralia alicuius actus ea que ueniunt tacite ex
natura ipſius actus abſq; eo ꝙ dicatur ſicut
dicimus in mutuo,in quo tacite uenit ex na/
tura ipſius ut reddatur eque bonum.l. cum
quid.ff. ſi cert. peta. Item in contractu ven/
ditionis in quo tacite uenit ex natura ipſius
vt uenditor teneatur de euictione.l.non du/
bitatur.C.de euictionibus.& l. in uendendo
ff.de contrahenda emptio. Item ut uendi/
tor non teneatur ad dandum, ſed tantum ad
tradendum.l.ex empto.ff.de actioni. empto.
& l.ſi ita.§.j.ff.de contrahen.emptio. & l.cla
uibus.eod. titu. Item in contractu depoſiti
uenit dolus & lata culpa tantum ex natura
ipſius,in locato uero uenit etiam leuis,in com
modato etiam leuiſſima.l.ſi vt certo.§. nunc
uidendum.ff.commoda. iſta dicuntur natu/
ralia actuum.de quibus etiam habetur in.l.pa
cta conuenta.& ibi glo.ff.de contrahen.em/
ptio.ſic etiam in iuditijs conſiderantur natu/
ralia iuditiorum, & ſunt illa que ueniunt ex
natura iuditij tacite ex iuris diſpoſitione, &
de his poteſt poni exemplum per q̃plures iu
ris regulas loquentes de natura ipſius iuditij.
primum exemplum eſt de.l. vbi ceptum.ff.
de iudic.hoc enim eſt de natura iuditij. ut
ubi ceptum ſit, ibi debeat finem accipere. ſe/
cundum exemplum eſt de.l. in hoc iuditio.
ff.fa.her.ubi de natura iuditij eſt ut ſit indi/
uiduum.probatur etiam in.l.nulli.C. de iudi.
& in.c.j.de ſeq.poſ.& fru.& Spe.in titu. de ar
bi.§.ſequitur.colum.14. verſi.quia om.ne iu/
dicium &c. tertium exemplum eſt de.l. fin.
C.de fru. & lit.expen.& l. non debet actori.
ff.de regu.iur.vbi traditur regula ꝙ de natu/
ra iuditij eſt vt in eo ſeruetur equalitas inter
actorem & reum & non claudicet. quartum
exemplum eſt de.l.properandum. in prin.C.
de iud. vbi de natura iuditij eſt ꝙ inſtantia
eius finiatur triennio vel biennio ſecundum
ꝙ eſt iuditium ciuile vel criminale:vt ibi ha/
betur.quintum exemplum eſt de.l. ſolemus.
& ibi glo.& docto.ff.de iud. vbi in iuditio ta
cite venit quicquid uenit ex natura actionis
propoſite.ſextum exemplum eſt de.l.ædiles.
§.item ſciendum.ff. de edil.edict. vbi omnia
acceſſoria poſt litem conteſtatam veniunt
ex natura iuditij: etiam ſi non petantur.poſ/
ſent etiam & alia exempla poni que per ſe ſtu
dioſus iueſtigator querere & adaptare poteſt.

29 ¶ †Sexta cauſa que conſideratur in iudicijs
eſt cauſa accidentalis. & que ſit cauſa acciden-
talis declarat Bald. in.l. in vendentis, colum.
fin.in.4.q.in fi.C. de contrahen. emp. vbi di
cit ꝙ accidentale alicuius actus dicitur quic-
quid aduenit ipſi actui iam ſubſtantiato: vt
habetur in.d.l.pacta conuenta. & ibi glo.ff.
de contrahen.emp. eſt enim accidens ſecun-
dum Dialect. quod poteſt eſſe & abeſſe ab ali
quo ſubiecto preter ipſius ſubiecti corruptio
nem. omne igitur pactum quod apponitur
in contractu emptionis preter rem & pre-
cium dicitur accidentale: quia ſine eo poteſt
ſtare contractus ſecundum Bald. in.d.l. ven-
dentis, colum fi. ſic etiam conſidero in iudi-
tijs. & dico ꝙ omnia que emergunt in iudi-
tio: puta: per oppoſitionem alterius partis pre
ter formam & ſubſtantiam iuditij dicuntur
accidentalia. exemplum pono de.l.quoties.C.
de iud. & l.j.: & ibi Barto.C.de or.iud. vt ſi por
rigo libellum in quo peto hereditatem: aduer
ſarius opponit mihi queſtionem ſtatus: illa
queſtio incidens dicitur accidentalis: quia
abſq; ea iuditium procedebat in petitione he-
reditatis. poteſt etiam generaliter poni exem-
plum in omnibus exceptionibus quas litiga-
tor opponit contra perſonam aduerſarij: vel
contra teſtes: vel contra libellum in caſibus
in quibus parte non opponente procederet
iuditium iuxta text. in.l.ſed ſi ſuſceperit.ff.de
iudi. & .l.ita demum. & ibi Alexan. & docto.
C.de procu. & .l.pōponius.§.tari.ff. de procu
& .l.fi.C.de excep. iſta omnia dicuntur acci-
dentalia: quia ſuper eis fabricatur quoddam
nouum incidens iuditium: ſuper quo habet
neceſſe index interloqui: & ſine eis procede-
ret iuditium principale: quia nō tangunt ſub
30 ſtātiam neq; formam iuditij. ¶ †Septima &
vltima cauſa que conſideratur in iuditijs eſt
cauſa finalis: dicitur autem cauſa finalis illa ad
cuius finem aliquis actus fit: qua ceſſante ceſ-
ſat effectus illius actus.l.adigere.§.q̄uis.ff. de
iurepa. & .l.cum te.C.de pac.inter em. & ven:
ſic etiam in iuditio cauſa finalis dicitur ſentē
tia diffinitiua: quia ad hunc finem deducitur
cauſa in iuditio vt per ſententiam terminetur
l.properandum.C.de iud. & vnuſquiſq; con-
ſequatur quod ſuum eſt.c.cum eterni.de re iu
dic.lib.vj.pro hoc eſt tex.formalis. & ibi no.
in.l.j.ff.de re iud.vbi habetur ꝙ per ſententiā
31 imponitur finis controuerſie. †. Ad quem
finem iura multum feſtinant vt ſit litium fi-
nis.l.ij.C.de re iud. & odio habent ꝙ lites ex
litibus oriantur.l.terminato.C.de fru. & lit ex
pen. & .l.4.§.ait pretor.ff.de re iud. & .l. non
diſtinguemus.§.queſitum.ff.de arb. & .l.ſiqs
32 iuſiurandum.in fi.C.de.re.cre. † & ꝙ ipſa ſen
tentia ſit cauſa finalis iuditij p̃z: quia ea ceſſan
te ceſſat effectus iuditij: qui effectus eſt ipſa
executio. nam ex proceſſu in quo non eſt la-
ta ſententia non poteſt deueniri ad effectum
executionis.l.j. & .l.fi. & ibi not.C. de execu.
rei iud. & .l.ſi cum nulla.ff.de re iud. & .l. ſi pa
33 cto quo penam.in fi.C.de pact. † Iſtud com-
probo per vnam pulchram declarationem
quam facit Soc.in conſi.cclj.col.vij.ver.com-
probatur & c.in.ij.volu.vbi dicit ꝙ cauſa fina
lis vniuſcuiuſq; actus eſt principale intentū
hominis facientis illum actum. ſimiliter idē
Soc.in conſi.clix.colu.vj. ver. confirmantur
etiam & c.in.ij.volu.vbi ponit aliam declara-
tionem dicens: ꝙ cauſe que coherent diſpoſi
tioni & que inſpecta iuris diſpoſitione indu
cunt & arctant ad ita diſponendum dicun-
tur eſſe cauſe finales: de qua materia tra-
ctat Bartol. in.l.ij.§.fin.ff. de dona. ſed in
materia iuditij principale propoſitum pro-
ſequentis iuditium eſt veniendi ad ſenten-
tiam: & ipſa ſententia arctat ad forman-
dum iuditium cum ſuo ordine: ergo ip-
34 ſa dicitur cauſa finalis. † Que autem ſit
cauſa finalis in contractibus: & que in le-
gatis declarat Bald. in.l.j. colu. ij.C. de falſi.
cauſa adiect.leg: & dicit Bald. in.l. genera-
liter. colum.ij. in.ij.opp.C.de epi. & cleri. ꝙ
cauſa finalis dicitur proprie cauſa & non
alie cauſe: immo dicitur cauſa omnium alia-
rum cauſarum ſecundum Ariſtote. quem
ibi allegat Bald. idem tenet Bald. in rubri.
C. de inſtitu. & ſubſtitu. circa princip.
35 † Poſſet etiam dici cauſa finalis iuditij ipſa
iuſtitia: quia per examen iuditij peruenitur
ad iuſtitie miniſtrationem: que fit per ip-
ſam ſententiam ſecundum Andre. de yſern.
in conſtitu. cultus iuſtitie.
36 ¶ † Vidimus quomodo iſte ſeptem cau-
ſe conſiderantur in iuditijs. Quero pro
complemento huius ſecunde partis: an poſ-
ſit ſaltem de voluntate litigantium fieri iu-
ditium abſq; interuentu iſtarum ſeptem cau-
ſarum: vel alicuius ex eis. Iſta.q. continet hoc
in effectu ſcilicet an partes poſſint renuntia-
re formalibus vel ſubſtantialibus iuditiorum
& ſic de alijs cauſis ſupra declaratis. Et pro
ſolutione huius.q. reaſſumo omnes cauſas
predictas: & primo quo ad cauſam materialē

dico q̃ huic cauſe non poteſt renunciari: quia cum iudicium ſit quid materiatum ab ipſa cauſa in iudicio deducta non poteſt in eſſe produci ſine eius materia: & ſic neq̃ partes: neq̃ iudex poſſent facere q̃ ſit iudicium abſq̃ cauſa materiali: quia eſſet impoſſibile per rerum naturam: ſicut ſi faber vellet facere nauem abſq̃ lignis & tabulis. tex. eſt in. l. per ſeruum. §. fi. ff. de uſu & hab. facit. l. ubi repugnantia. ff. de reg. iu. Secundo capio cauſam efficientem & dico idem: q̃ huic cauſe non poteſt renunciari: nec produci in eſſe iudicium abſq̃ cauſa efficienti: quia eſſet ridiculum ſicut naſci filium ſine patre. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procur. & per doc. in rub.
37 inſti. de act. † Tertio eſt cauſa formalis: ſuper qua adhibetur talis diſtinctio: Aut enim eſt talis forma que principaliter reſpicit fauorē partis: & illi forme poteſt per partem renũciari per regulam. l. pe. C. de pact. & ualet iudicium. Exemplum in iuramento teſtis: nã teſtis tenetur iurare pro forma: alias eius depoſitio non ualet ſine iuramento. l. iuriſiurandi. C. de teſti. c. de teſtibus. & ibi Abb. & doc. & c. cũ ſis. de teſti. & tamen poteſt per partes remitti iuramentũ teſti: & valet eius depoſitio: vt eſt tex. in. d. c. cũ ſis. & ibi Abb. in. iij. no. aſſignat rationem predictam. ſ. q̃ ea eſt forma inducta in fauorem partis: Aut eſt forma que principaliter reſpicit ius publicũ: & illi non poteſt renunciari: prout eſt ipſe ordo iudicii: vt no. glo. in ver. partium. iu. c. de cauſis. de offi. deleg. & ibi expreſſe hoc tenent Abb. & Io. de imo. pro hoc eſt tex. in l. ij. §. ſed quia veremur. C. de iur. calum. & in c. j. de lit. conte. & l. nemo poteſt. ff. de leg. j.
38 † Quod tamen intellige ſane procedere quã partes vellent ommittere formam iudicii & vellent q̃ ſit iudicium: & q̃ ſententia valeat vt ſententia iudicis: quia hoc facere non poſſunt: ſed ſi partes vellent ex toto tollere ordinem iudiciarium: & vellent vt iudex procedat vt arbitrator: tunc id facere poſſunt: & valebit ſententia in vim cuiuſdam arbitramenti ſeu pacti. ita dicit Abb. in. d. c. de cauſis. col. ij. & ibi etiam Fel. in. iiij. col. & ita debet intelligi quod no. glo. in. c. fi. in ver. illuſtrium. de re iud. lib. vj. & tangit plene Abb. in. c. j. col. iiij. & v. & ibi etiam Io. de imo. de libel. obla. probatur per ea que habentur in. l. ij. C. cõ. vtriuſq̃ iud. q̃ partes poſſunt ratificare ſententiam nullam: & valebit in vim pacti. & iſta plene examinat Math. de afflic. in ſuo commen. conſtitutionum Regni. in

39 preludiis in. viij. q. principali. ¶ † An aũt poſſint partes facere q̃ iudex pronunciet ſine ſcriptis. In hoc reperio varietates doctorum. nam Bart. in. l. quoties. C. de priuileg. ſchola. lib. xij. tenet q̃ hoc poteſt fieri per partes: & valebit ſententia ſine ſcriptis. idem tenet Ioan. andre. in additio. Spec. in titu. de ſenten. §. iuxta. verſic. item non valet. in additio. que incipit. verſiculo tertio &c. Contrarium videtur tenere glo. in. d. c. fi. in ver. illuſtrium. circa fi. de re iudic. lib. vj. putarem ita ſaluari poſſe vtranq̃ opi. vt diſtinguamus modo predicto. ſ. aut partes volunt vt in toto iudicio ommittatur ordo iuris: & tunc poteſt etiam in ſententia ommitti iſta ſolennitas ſcripture: quia tunc iudex cenſetur quidam arbitrator per ſupradicta: aut partes volunt q̃ iudicialiter procedatur in aliis actibus: & ſententia feratur ſine ſcriptis: & tunc fieri non poteſt per ea que no. Spec. in ti. de libel. concep. §. nunc dicendũ. ver. ix. iſta enim eſt communis opin. omniũ q̃ ſi partes volunt ommittere ordinem iudiciarium in toto proceſſu poſſunt hoc facere: ſecus ſi in aliquo actu tantum: vt dicit Geminia. in. d. c. fi. col. iij. in fi. verſi. nota bene iſtam glo. &c. de re iud. lib. vj. & Abb. & doct. in. d. c. de cauſis. extra de offic. deleg. Quarto: eſt cauſa ſubſtantialis in qua per omnia facias eandem diſtinctionem quam feci in cauſa formali: quia iſte due cauſe quo ad hoc pari paſſu ambulant per ea que no. Bar. in auc. offeratur. col. fi. C. de lit. conteſt. vbi format. q. an poſſit renunciari ſubſtan-
40 tialibus iudicii. Et ex predictis poteſt declarari illud quod dicimus in contractibus & in vltimis voluntatibus in quibus non poteſt per partes renunciari formalibus neq̃ ſubſtantialibus per. l. nemo poteſt. ff. de leg. j. & l. ſi vnus. C. de teſta. quia iſta formalia tendunt in fauorem publicum: ad hoc. ſ. ne falſitates committantur. l. iubemus. in fi. C. de teſta. & l. fi. C. de fideicon. & no. Bart. in d. l. nemo poteſt. in. ij. q. ita colligitur ex no. per glo. & Bar. in. j. oppo. in. d. l. nemo poteſt: nam illud intelligitur. ſ. vt ille actus factus ſine ſolennitate legis remaneat proprie ille idem: & cum illo vigore qui eſſet cum ſolennitate: non enim poteſt teſtator facere q̃ ſit teſtamentum: & fiat coram quinq̃ vel paucioribus teſtibus: ſed q̃ ſit codicillus ſic quod erit per clauſulam codicillarem appoſitam: de qua plene per Bar. in. l. j. ff. de iu. codi. ſicut nõ poſſunt partes facere q̃ ſit verũ

iudiciũ ſine ordine iudiciario ſed q̃ ſit quod dã arbitramentũ ſic:ut .ſ. dixi. Quinto: eſt cauſa naturalis: ſup qua facio hãc diſtinctionem: quedam veniunt ex natura iudicii pp publicam vtilitatem: vt eſt peremptio inſtãtie per triennium. l. properandum. C. de iud. & iſta naturalia non poſſunt tolli per partes .ſ. prorogando tempus inſtantie: vt no. glo. & Bar. & Alex. in. d. l. properandũ. in prin. & ibi communiter doc. & dicam plene. inf. in. v. parte huius tract. quedam veniunt ex natura iudicii ad vtilitatem partium: & illis poſſunt partes renuntiare & facere q̃ non veniant: & poteſt poni exemplum in aliis caſibus. ſ. exemplificatis in iſta cauſa naturali: preter peremptionem inſtantie: vt de re-
41 gula vbi ceptum eſt iudicium &c. † nam poteſt pars pendente vno iuditio coram iudice trahere aduerſarium coram alio iudice ſi non opponit exceptionem litis pendentie: & valet iudicium: quia ſi non opponit cenſetur conſentire: & ſibi imputatur ſm Abb. & Ioan. de imo. in. c. cũ. M. ferrarienſis. col. fi. de cõſti. & Bal. in. l. nulli. circa fi. C. de iud. & ibi etiam Iaſo. col. ij. ergo. p3 q̃ de conſenſu partium poteſt tolli iſta naturalitas: & ratio eſt quia reſpicit fauorem ipſarum partiũ .ſ. ne reus vexetur in diuerſis tribunalibus: vt habetur in. d. l. nulli. ſimiliter ĩ alio exemplo de. l. ſolemus. ff. de iud. vbi eſt glo: que ponit verum intellectum .ſ. vt id non veniat in iudicio: de quo nominatim actum eſt inter partes q̃ nõ veniat. ſequitur ergo q̃ poſſunt partes facere q̃ non veniat in iudicio id quod ex eius natura veniret: & idem poſſu-
42 mus dicere ĩ aliis ſimilibus exemplis. † Q & corroboratur ex his que in ſimili dicimus ĩ contractibus in quibus poſſunt naturalia tolli de voluntate partium: nam valet pactum in contractu emptionis q̃ venditor non teneatur de euictione. l. emptorem. §. qui aũt. ff. de act. emp. quo caſu non teneatur de euictione ad intereſſe ꝓpter pactum: quia euictio hoc includit. ſ. vt venditor teneatur ad intereſſe. l. venditor hominis. ff. de euic. tamen tenetur tunc venditor ad precii reſtitutionem: non obſtante pacto q̃ nõ teneatur de euictione. ita ꝓbat tex. ſing. in. d. l. emptorem. §. qui autem. & ibi Bart. & no. plene Bal. in. l. j. col. fi. C. de peri. & con. rei. ven. & ideo cautela eſt pro venditore q̃ faciat pactũ expreſſum vt non teneatur etiam ad precii reſtitutionem: alś teneretur ad precium: vt ſupra: ſimiliter dicimus in teſtamento: de cuius natura eſt vt ſecundum tollat primum. §. poſteriore. inſti. qui. mo. teſt. infir. & l. j. & ij. ff. de inju. ru. teſt. & l. ſancimus. C. d. teſta. & tamen huic nature poteſt derogari per teſtatorem: quia poteſt teſtator in primo teſtamento ponere talem clauſulam derogatoriam vt non tollatur per ſecundum. l. ſiquis ĩ principio teſtamenti. & ibi Bart. ff. de leg. iij. & l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. j.
43 † Sexto: eſt cauſa accidentalis: & in hac nullum eſt dubium q̃ poteſt per partes ei renũciari: quia ex quo per partes emergit poteſt per eaſdem tolli. l. eius eſt nolle. ff. de reg. iur. & hoc eſt etiam expeditum in contractibus in quibus poteſt renunciari accidentalibus & valet pactum ſuper eis. l. pacta conuenta. & ibi glo. & doct. ff. de contrahen. emp. & ratio eſt quia tangendo accidentalia non tangitur in aliquo virtus formalis: nec
44 ſubſtantialis actus. † Septimo & vltimo: eſt cauſa finalis: in qua breuiter concludo q̃ poteſt tolli per partes: nam. ſ. declaraui q̃ cauſa finalis iudicii eſt ipſa ſententia: & tamen nulli eſt dubium q̃ poſſunt partes litigantes renunciare ſententie & facere q̃ in cauſa nõ feratur ſententia: vt eſt: quando pendente lite tranſigunt: que tranſactio regulariter fit ſuper re dubia & lite incerta alias incepta. l. j. ff. de tranſac. & ibi no. per tranſactionem imponitur finis controuerſie abſq̃ ſententia. l. ſi fratris. & per totum ti. C. de tranſact. Et ex his remanent expedita ea que dicenda erant ſuper hac ſecunda parte: vnde venio ad tertiam partem. Rober. Venuſ. V. I. D.

1 *A tempore Ade uſq; ad tempus noſtrorum nouem fuerunt leges.*
2 *Ius naturale primeuum tempore Ade inuentum.*
3 *Commune ius quo tempore inuentum ſit.*
4 *Naturale ius ſecundarium rationis quo ſit inuentum tempore.*
5 *Quod tibi non uis alteri ne feceris: & e contra.*
6 *Legis naturalis tempore omnia erant communia: & leges neq; conſtitutiones non erant: ſed homines naturaliter uiuebant.*
7 *Gentium ius quod ſit.*
8 *Leges moſayca: prophetica: & ciuilis quo tempore prodite ſint. numero. 9. & 11.*
10 *Lex moſayca & prophetica hodie ſeruatur: & allegari poteſt ad deciſionem cauſarum.*
12 *Primus Imperator: quis fuerit.*
13 *Leges ciuiles quis primus dedit.*
14 *Regiis legibus uſq; ad quod tempus uixerunt gentes.*

15 Romanis quomodo ab Athenienſibus fuere leges conceſſe.
16 Conſules romani quando creati.
17 Tribunus quo tempore in Roma creatus ſit.
18 Senatores romani quando conſtituti.
19 Pretores quando electi a Romanis.
20 Imperium unde habuit originem.
21 Imperatorem deponere ad quem ſpectet.
22 Iuriſconſulti qui appellabantur.
23 Leges ciuiles quot annis ante aduentum Chriſti fuerint.
24 Tempore gratie inuenta eſt lex euangelica lex apoſtolica, & lex canonica, de quibus etiam nume. 25.& 26.
27 Decretorum liber an connumeratur inter leges canonicas: & ſit autenticus: & a quo ſit editus.
28 Dicta. S. Patrum an poſſit ad deciſionem cauſarum allegari.
29 Innocentij dicta ſuper decretalibus non ſunt autentica: nec habent uim legis.
30 Ciuiles. ll. in decretis inſerte non debet ſeruari ut canones.
31 Liber decretorum quo tempore compilatus: & quo tempore decretalium.
32 Leges omnes an hodie ſint in uſu.
33 Ius naturale ſecundarium an hodie obſeruetur.
34 Ciuis derelinquens patriam periclitantem eius perdit priuilegia.
35 Ius gentium eſt immutabile: & contra illud Princeps ſtatuere non poteſt.
36 Lex moſayca an ſit hodie in obſeruantia inter Chriſtianos.
37 Iudei legem moſaycam ſeruãt, & ſecundum eam uiuunt.
38 Iudei iurant ſuper legem Moyſi: & ſuper Chriſti preceptis.
39 Iuramentum Iudei confirmat contractum per ipſum celebratum, qui alias erat inualidus.
40 Iudeus per legem ſuam iurans p Chriſtianũ Iudicem ad iuramenti obſeruantiam compellitur.
41 Iudeus non poteſt iurare per euangelia, neq; per Chriſtum, & iurans compellitur ad obſeruantiam iuramenti.
42 Iudeus blaſphemia Chriſti dicitur.
43 Eccleſia non ſe impedit de animabus Iudeorum.
44 Moſayca lex quo ad matrimonia inter Iudeos ſeruatur.
45 Iudeis licet facere actus ſecundum eorum ritus qui in contemptum fidei chriſtiane non tendunt.
46 Quo ad circunciſionem inter iudeos ſeruatur lex moſayca.
47 Chriſto adueniẽte in mũdo ceſſauit lex prophetica.
48 Falſus teſtis qui pecuniam accepit idem ſcelus cõmittit quod cõmiſit Iudas uendendo Chriſtum.
49 Iudex qui accepta pecunia peruertit iuſtitiam iniuſtã ſententiã proferendo dicitur Chriſtũ uẽdere.
50 Lex ciuilis quomodo & qualiter ſeruetur.
51 Euangelica lex continentius diuinum & naturale immutabile: & inter chriſtianos ſeruatur.
52 Apoſtolica lex preferetur legi ciuili in deciſionibus cauſarum.
53 Ius diuinum poteſt per principem diſtingui & limitari licet non in totum tolli.
54 Lex canonica an & quando debeat obſeruari.
55 Leges ciuiles canonibus obuiantes reprobate cenſentur.
56 Ius canonicum dicitur ius quaſi regulatum.
57 Canonicum ius ſeruatur in utroq; foro in cauſis miſerabilium perſonarum.
58 In deciſionibus cauſarum lex canonica preſertur dicto cuiuſlibet Sancti.
59 Dictum alicuius Sancti auctoritati ueteri uel noui teſtamenti conforme prefertur iuri canonico in deciſionibus cauſarum.
60 Papa poteſt ius diuinum limitare.
61 Ius diuinum an ſit ius ſeparatum.
62 Feudorum ius an ſit ſeparatum.
63 Liber feudorum a quo ſit appellatus; & an ſit autenticus.
64 Iura feudorum qualiter ſint hodie in obſeruantia.
65 Conſuetudines feudorum preferentur iuri communi in cauſis feudalibus quando conſuetudo & uſus feudorum ſunt rationabiles, & quando eſt expreſſe deciſus per uſus feudorum nume. ro. 67. & 68.
66 Appellatio in cauſa feudali deſerta non dicitur per non appreſentationem proceſſus infra quinquaginta dies.
69 Iura feudorum ſeruantur in eccleſiaſticis feudis.
70 Ius longobardum an ſit ius ſeparatum, & a quibus conditum.
71 Ius longobardum an hodie obſeruetur in Regno Sicilie, numero. 72. 77. & numero. 79.
73 Iuris longobardi non eſt curandum niſi in loco ubi eſt eius obſeruantia ſecundum loci cõſuetudinẽ.
74 Ius longobardum eſt ius aſininum.
75 Lex licet dura uel iniuſta ſeruanda eſt.
76 Paria ſunt ſcire & ſcire debere.
78 Videlicet, dictio, eſt declaratoria & reſtrictoria precedentium.
80 Intellectus & declaratio ad Conſtitutionem Puritatem. Regni Sicilie & nume. 81. 82. cum ſequentibus.
81 Scripture ordo in legibus non inſpiciatur ubicunq; mens diſponentis eſt certa.
83 Conſuetudo in ciuitate approbata habet uim legis: & omnes de ciuitate illam ſeruare tenentur.
84 Contrarietas ſemper eſt euitanda.

85 *Ordo in diſpoſitionē non cēſetur poſitus pro for/ma: nec ſeruari debet.*

86 *Non inſpicitur ſcripture ordo ubi conſtat de ordinē intellectus.*

87 *Ordo ſcripture pturbans ordinē neceſſitatis nō atten ditur: ſed ad neceſſitatis ordinem reducitur.*

88 *Regule ſtandum eſt donec limitatio probetur.*

89 *Primo nominatus cenſentur maior & dignior.*

90 *Magis dignum & nobile preferri debet minus dignō & minus nobili.*

91 *Iniuſtitia non inuenitur in legibus iuriſconſultorū.*

92 *Dictio: prout: eſt relatiua & limitatiua.*

93 *Argumentorum ſumitur a contrario ſenſu in ſtatuto diſponente ſuper caſu nō prouiſo a iure cōmuni.*

94 *Contractus mulieris in Regno Sicilie contrahentis nomine proprio non ualet ſine mundualdo.*

95 *Mulier uiuens iure romano in Sicilie Regno ſinē mundualdo teſtari poteſt.*

96 *Conſuetudo & notoria obſeruantia temporis cu/ius non extat memoria in contrarium habet uim legis & priuilegij.*

97 *Generalis obſeruantia & conſuetudo non indiget probatione: ſed ſufficit eā allegari. & nume. 99.*

98 *Ex ſola probatione unius capituli iuris Francorū preſumitur & ꝓbatur ꝙ iure Francorū uiuatur.*

100 *Conſuetudo nulla eſt fortior & melior ꝙ̃ iuri commu ni conformis.*

101 *Ius Francorum eſt ſpeciale onerosum & contro ius commune.*

102 *Iudicium unde originem habuit: & quando fuit co gnitum numero. 103. 104. & 105.*

TERTIA PARS PRIN/cipalis cōtinet unicam queſtio/nē: vʒ: vnde habuit originem
iudicium. Pro huius tn̄ queſtio
nis & dubii reſolutione † opor
tet aliquantulum inueſtigari originem ipſa/
rum legū & iurium que habuimus in mun/
do poſt creationem hominis. Vnde ſciendū
eſt ꝙ tria tempora cōſiderantur quo ad iu/
ris inuentionem a tempore quo deus crea/
uit primū hominem. ſ. Adam. In primo tem
pore fuerunt prodita tria iura ſeu tres legēs.
In ſecundo tempore: tria alia iura; ſeu tres
leges. In tertio tempore: tria alia iura; & ſic
concluſiue fuerūt nouem leges a tempore
Adā vſq; ad hoc tempus noſtrum: prout
ſub breuibus verbis declarat Abb. in. c. firmi
2 ter. col. v. de ſum. tri. & fi. cato. † Quam ta/
men materiam amplius & plenius declaran
do reaſſumo & dico ſic: ꝙ in primo tempo/
re cum deus creaſſet hominem ad ſui imagi
nem: vt dicit tex. cum glo. in. c. hec imago.
xxxiij. q. v. & habetur Gen̄. c. j. & Sapien̄. c.
ij. ſtatim fuit inuenta prima lex: que appella
tur lex naturalis: que eſt duplex. ſ. lex natu/
ralis communis: & lex naturalis rationis:
vt declarat Archi. in. c. ius naturale. & ibi eti
am glo. j. diſt. & hec eſt in effectu illa diſtin/
ctio quam faciunt doc. inſti. de iu. natu. in
prin. & in. §. ſingulorū. inſti. de re. diui. Dum
dicūt ꝙ ius naturale eſt duplex. ſ. primeuum
& ſecundarium: perinde enim eſt ac ſi dice/
rent: ius naturale commune: & hoc eſt pri/
meuum: & ius naturale rationis: & hoc eſt
3 ſecundarium. ¶ † Creato igitur homine &
creatis aliis animalibus brutis pro ſeruitio
hominis: vt habetur pſal. viij. Omnia ſubie
ciſti ſub pedibus eius &c. fuit prodita prima
lex nature: que dicitur communis: & ideo
appellatur communis: quia eſt indifferens
in omnibus animalibus tam rationalibus ꝙ̃
brutis: & iſta prima lex nature: ſeu ius na/
turale primeuum comprehendit in ſe quo/
dam naturale inſtitutum: prout eſt maris
& femine coniugatio: liberorum procreatio
& educatio: & prout ſunt alii appetitus na
turales: qui ſunt communes omnium ani/
mātium. & de hac lege nature loquitur tex.
in. l. j. §. ius naturale. ff. de iuſt. & iu. & inſti.
de iu. nat. in prin. & in. d. c. ius naturale. j. di/
ſtin. & ex iſta prima lege naturali communi
oritur obligatio anthidoralis: que eſt: vt be
nefacienti benefaciamus. de qua loquitur
glo. in. l. ſed ſi lege. §. conſuluit. ff. de peti. he
re. & in. c. cum in officiis. de teſta. & glo. i. c.
illud. viij. q. ij. que glo. licet dicat ꝙ humanū
eſt prebere reuerentiam illi a quo quis bene
ficium accepit: vt per hoc videatur ſentire ꝙ
hec obligatio anthidoralis ſit iuris humani
. ſ. quod tantum hominibus commune eſt:
tamen veritas eſt ꝙ habuit originem ab iſto
iure naturali primeuo & communi: quia ēt
animalia bruta ex quodam naturali inſtin/
ctu ſolent diligere benefacientes ſibi & pre/
ſtare illis ſeruitia: vt inquit Nico. de Neap̄.
inſti. de oblig. in prin. & Iaſ. in. l. ex hoc iu
re. col. xj. ff. de iuſt. & iu. & ibi ponit. xviij.
no. effectus quos producit iſta obligatio an/
4 thidoralis. ¶ † Secundo in eodem tem/
pore poſt creationem hominis fuit prodita
alia lex nature. ſ. rationis: quod dicitur ius
naturale ſecundariū: & ideo dicitur ratio/
nis: quia tantum hominibus eſt commu/
nis: & ſic animantibus rationem habenti/
bus: & non brutis: prout eſt religio er/
ga deum: vt parentibus & patrie pareamus:

vt vim atq; iniuriam propulſemus:& de
hac lege naturali rationis loquitur tex.in
l.veluti.& .l.vt vim.ff.de iuſt:& iu.& ha
5 betur.v.diſt.in prin.† Item ex hac eadẽ
lege naturali dependet illud naturale pre
ceptum.ſ.qđ tibi non vis fieri alteri non
feceris.& econtra.qđ tibi vis fieri alteri
facias.qđ preceptum traditur in.c.huma
num genus.j.diſt.& q; ſit de iſto iure na/
turali tenet glo.in ver.diſpoſitionẽ.& ibi
etiam Abb.in.c.firmiter.de ſum.tri.& fi.
cat.hoc preceptum fuit etiam cõfirmatũ
per legẽ moſaycam:vt habetur Thobie.c.
iiij.item p legem euangelicam.vt habetur
Mathei.c.vij.& Luce.c.vi.item per legem
apoſtolicam.vt ait apoſtolus ad galathas
c.v.de quibus legibus inferius dicet.Et
iſtud ius naturale rationis ſolet etiam ap/
pellari ius gẽtium:& eſt ius gentium pri/
meuum:ea rõne actẽta:quia ſole gentes
ideſt ſoli homines vtuntur eo iure.l.j.in
6 fine.ff.de iuſti.& iure. ¶ † Tempore aũt
iſtius legis naturalis nulle erant:prodire
leges ſeu conſtõnes inter hões ſed ita na
turali viuebãt.& oia erant cõmunia:nec
erat inuentũ meũ & tuũ declarat Bar.&
doc.i.l.ſi id quod.ff.de cõdi.inde.& not.
in.d.c.ius naturale.prima diſt.& eſt tex.
viij.diſt.in prin.Et ſm iſtud ius naturale
vixerũt homines certo tp̃e:dũ pauci erãt
7 in mũdo. ¶ † Deinde adauctis homini/
bus excreuit etiam malitia hominũ:adeo
q; ſolo hoc iure naturali viuere nõ vale/
bãt:& ſic fecerũt gentes inter ſe quaſdã
conſtõnes & leges:vt quodcũq; calcaue/
rit pes tuus tuum ſit:& diſtinxerũt inter
ſe dñia rerum:& ſic fuit inuentũ meũ &
tuũ:item fecerũt aliquas conſtitutiones
vt nullus intraret poſſeſſionẽ alterius:&
ex hac diſtinctione fuerũt orta bella:cap
tiuitates:& ſeruitutes:item ceperũt gen/
tes ſuper rebus diuiſis & diſtinctis cõtra
here ad inuicẽ:Et iſta fuit tertia lex;que
oia iſta introduxit:& fuit appellata iuſgẽ
tiũ:de quo loquitur tex in.l.ex hoc iure.
ff.de iuſti.& iure:& in.c.iuſgẽtiũ.prima
diſt.& declarãt.Bar.& moder.in.d.l.ſi.id
qđ.ff.de condi.inde.& Abb.in.d.c.firmi
ter.col.v.de ſum.tri.& fide catho.& ita
cum iſtis tribus legibus ſeu iuribus vixe/
rũt gentes a creatione Adã vſq; ad tẽpus
Moyſi excluſiue.Et iſtud eſt primum tp̃s
quod appellatur tempus an̄ legẽ in quo
tp̃e fuerũt iſta tria iura.ſ.ius naturale cõg:
ſeu primeuum.item ius naturale rõnis qđ
eſt ſecũdariũ.itẽ ius gentiũ:qđ eſt ſimili/
ter ſecundariũ:qa iuſgentiũ primeuũ eſt
8 idem quod ius naturale:vt.ſ.dixi. ¶ † Su
peruenit poſtea ſecũda etas:ſeu ſecũdum
tp̃s:qđ appellat tp̃s ſub lege:in quo tp̃e
fuerũt prodite tres alie leges.vz.lex Mo/
ſayca.lex profetica:& lex ciuilis.Nam cũ
videret deus malitiã hominũ abundare
ſuper terrã:miſit legẽ in terris illãq; expri
mi fecit i ſcriptis p Moyſen:cui moſi di/
ctã legẽ dedit in mõte ſynai.& iſta appel
latur lex moſaica:q̃ tota cõſiſtit in decẽ
preceptis q̃ colligũtur ex illis verſibus.
Vnũ cole deum &c.Et iſta lex Moſayca
alio vocabulo appellat̃ lex decalogi:ſeu
decalogus legis:quod idẽ ſignificat:quaſi
lex decẽ preceptorũ.prout de p̃dictis eſt
tex.in.c.Moiſes.vij.diſ.& in.c.libenter.i
fi.de pen.diſt.prima.& not.glo.in.d.c.
firmiter.§.hec ſancta.vbi eſt etiam tex.de
ſum.tri.& fide cato.& Spe.i p̃he.ſui opis
col.ij.in fi.& hẽt exodi.c.xxxiiij.& c.35
fuerũt etiã & in lege Moiſi alia p̃cepta q̃
dicũtur miſtica:ideſt figurata:quorũ ali/
qua fuerũt ſacramẽtalia:alia cerimonialia:
de quibus habetur per glo.in.c.fi.§.his ita
q;.vj.diſt.& q; nomẽ myſticũ ſignificet
figuratũ.eſt glo.in.c.aurum.in verſi.my/
ſtici.xij.q.ij.illa vero precepta decalogi di
cuntur moralia:qa mores bene & beate
viuẽdi reſpiciũt:& illa nunq̃ mutant̃:vt
9 not.in.d.§.his itaq;. ¶ † De inde huic le
gi Moiſi fuit adiecta alia & ſecũda lex.q̃
appellatur profetica:Nã deus dedit legẽ
hominibus p Moiſen:& p p̃phetas.vt di
cit tex.in.d.c.firmiter.§.hec ſancta.& di/
10 cit Spe.i.d.p̃hemio.col.iij.i prin.Et iſta ẽ
lex q̃ continet̃ in toto veteri teſtõ:q̃ lex
moſaica & p̃phetica ẽt hodie ſeruat̃ quo
ad p̃cepta moralia.ſ.quo ad alia vero my/
ſtica:reperitur in aliqbus mutata:tã p legẽ
euãgelicã q̃ canonicã:vt declarat tex.i.d.
§.his itaq;.& ibi Archi.Et q; lex moſaica
ẽt hodie ſeruet̃ & põt allegari i deciſioni
bus cauſarũ tenet Cal.i.cõſi.xxx.i tit.de
teſta.& Io.de imo.in.l.ſtipulatio hoc mõ
cõcepta.ff.de ver.ob.& in.l.iij.ff.de teſta.
11 & Iaſ.in.l.j.col.8.ff.ſi cer.pe. ¶ † Deinde
cũ hõines i orbe valde creuiſſent & mali
litia ſimiliter cũ eis aucta eſſet:cõſiderauе
runt ſola lege moſaica & prophetica viue
re nõ poſſe:vnde in eodem tp̃e ſuperue/
nit lex ciuilis habuit primam originem

a regibus,nam in primo tpe quo homines viuebāt iure gētium:vt ſup.declarauī fuerūt ex eodem iuregētiū inuenti reges nā ipſemet populus ad hoc vt cōmodius viuere & regi poſſet:eligebat ſibi regē:cui dabat obediētiam:& p illum regebat̄. & ſic reges fuerūt inuēti originaliter iure gētiū:ita declarat Bal.in trac.ſciſmatis in.x. col.ver.& eſt notandū q̄ duplex eſt concordia &c.quē trac.ponit in ſexto libro. C.i tit. ſiquis aliquē teſta.phi.& Oldr.in conſi.lxix.col.ii.in fi. Et q̄ reges fuerint primi dn̄i qui fuerūt inuēti in mūdo:declarat And.de yſer.ī rub.q̄ ſint rega.col. ii.in prin.& probat tex.i.l.ii.§.qd̄ ad magiſtratus.ff.de orig.iur. & dicit And.de Iſer.in phe.cōſti.col.xvi.q̄ reges fuerūt omni tpe etiā an̄ xp̄um:imperatores vero nouiter fuerunt inuēti ab etate xp̄i in

12 antea. †.Nam primus impator qui fuit ī mūdo fuit Octauianus:qui fuit imperator tempore xp̄i.ſm eū.ſed glo.in.l.i.ff.de adul.tenet q̄ primus impator fuit Iulius ceſar.idem tenet Pe.phi.cor.in conſi.pri. col.iiii.in.iii.vol.ſ.q̄ Iulius ceſar fuit primus:& Octauianus ſecūdus:ſed And.de yſer.vbi.ſ.tenet q̄ Iulius ceſar non fuit verus impator ſed Rex:Et q̄ reges fuerūt ab antiquo hētur plene in libro regū in teſtō veteri.primus tn̄ impator xp̄ianus fui Cōſtantinus.ſm And.de yſer.in phe. cōſti.col.xvij.de his tn̄ me remicto hiſtoriographis:quorum ppria eſt materia.

13 ¶ † Iſti ergo reges ita electi & creati faciebāt aliquas leges:& ſic dederūt principiū legi ciuili.& primus rex qui dedit leges ciuiles grecis fuit rex Foroneus:vn̄ denominatus eſt forus ideſt locus iudicii c.forus:de ver.ſig.& d.c.moyſes.vii.diſti.item Mercurius Trimegiſtus rex traditur legis lator:athenienſibus.Itē lygurgas leges egiptiis Item Solō rex fuit primus rex dedit leges lacedemoniis.Itē Numa Pōpilius rex pp̄lo romano leges edidit, put hec oia tradūt̄ ī.d.c.moyſes:Et ppea iſte leges appellabant̄ ciuiles:qa erat qd̄dā ius quo vnaqueq̄ ciuitas p̄dictarū vtebat̄:auc hoꝛitate dictorū regū:vt hr̄ in.§. ſed ius qdē ciuile iſt.de iu natu.vbi pprie ſit mētio de legibus Solōis.& hr̄ in.l.oēs pp̄li.ff.de iuſt.& iu.& ī.c.ius ciuile.j.diſt.

14 †Et ita cū iſtis legibus regiis vixerūt gentes vſq̄ ad tp̄s regis Tarqni ſeptimi.poſtmodum cū eſſet dictus Tarquinus rex: euenit q̄ eius filius violenter adulterauit Lucretiā nobilē romanā & pudica.vt dicit tex.in.c.pposito.32.q.v.pp qd̄ iratus pp̄ls romanus dictū targnū regē expulit & noluit vlterius regē aliquē creare:immo oēs leges regias an̄ factas aboleuit: adeo q̄ ſine lege & ſub incerto viuebat & ita vixit ſine lege fere p annos.xii.vel xx.vt dicit Archi.i.d.c.moyſes.in fi.& ē tex.in.l.ii.§.exactis.el.i.ff.de orig.iur.

15 †Verū aduertēs pp̄ls ipſe romanus q̄ nō eſſet expediēs vlterius ſine lege diutius viuere:q̄ſiuit hr̄e leges grecorum.ſ.leges athenienſiū cōditas a Solone rege:& cum illis viuere decreuit vn̄ ꝯgregat9 ipſe pp̄ls elegit.x.viros idoneos & bn̄ pitos:quos athenas miſit p tranſcribēdis legibus grecorū ex libris Solonis:& vt dictas leges ex greca ſcriptura.ī latinā trāſducerēt:vt dicit tex.in.d.c.moyſes.in fi.& .c.ſeq.& ī d.§.exactis el.i.Qui.x.viri romani fuerūt iſti.vʒ Appius claudius.Titus gētius.Publius ſeſtius.Lucius veturius.Caius Iulius Aulius mantlius.Publius Sulp.Publius Curtatus.Titus Romul9.& Spurius poſthumius.vt dicit tex.in c.fuerūt.vii.diſt. & cū iſti.x.viri acceſſiſſent athenas p habēdis legibus.Athenienſes noluerunt ſtatim copiā ſuarū legū eis facere:ſʒ voluerūt prius explorare vtrū Romani eſſent capaces & digni ſuis legibus.Ad qd̄ explorandū miſerūt quēdā ſapientē grecū Romā.Quod qdē p̄ſciētes Romani cum aduētaſſet dictus ſapiēs grecus:decreuerūt irridere eū cū oib9 athenienſibus q eū miſerūt:Et ſic obiecerūt illi quēdā ſtultū Romanū:ad hoc vt ille ſapiēs grecus diſputaret cū illo ſtulto:& deriſus recederet.q ſapiēs grecus credēs illū ſibi obiectū eſſe ſapiētē:cepit cū eo diſputare nutu & ſignis:& eleuauit vnū digitū:ſignificās ī corde ſuo q̄ vnus eſſet deus.At ille ſtultus credebat q̄ volebat ſibi eruere vnum oculū cū illo digito:& ipſe eleuauit duos digitos & ēt pollicē:& ſic tres.dicens in corde ſuo q̄ ſi tu vis mihi eruere vnum oculū:ego eruā tibi duos oculos.Sed ille grecus credebat q̄ ſtultus ille ītelligebat de trinitate.deīde ſapiēs grecus oſtēdit illi ſtulto manū aptā:ſignificans in corde ſuo q̄ oia ſunt manifeſta deo:ſtultus autē credebat q̄ volebat dare alapā ſibi:& in continēti oſtendit ei pugnū clauſum:ſignificās q̄ ſi vis mihi dare alapā:ego re-

percotiā te pugno clauſo: At grecus ſapi/
ens intellexit q̄ p pugnū voluit ſtultus
ſignificare q̄ deus omnia manu claude/
ret, Et ſic putauit Romanos eſſe valde ſa/
pientes & dignos legibus. Et reuerſus fu/
it athenas: & retulit Romanos eſſe legi/
bus dignos: & ſic fuerunt conceſſe leges
illis decem viris. Qui decem viri trāſcrip
ſerunt dictas leges in decem tabulis ebur
neis: & attulerunt eas romam, prout hāc
hiſtoriam declarat gloſ. in. l. ii. §. exactis.
el primo. ff. de orig. iuris: in gloſ. in verſi.
conſtitut. His etiam decem viris fuit data
poteſtas per populum Romanum in ter/
pretandi dictas leges: addendi: & minuē/
di: vigore cuius poteſtatis videntes q̄ ali
quid deficiebat in dictis legibus: adiunxe
runt duas alias tabulas ſcriptas. & ſic fa/
cte fuerunt duodecim tabule: ex quibus
caſualiter denominata fuit lex duodecim
tabularū: vt. d. c. moyſes. in fi. & ibi gloſ.
& d. §. exactis. Et iſta lex duodecim tabu
larum fuit principium iuris ciuilis ſcripti:
quo hodie vtimur. Et cum iſta lege duo/
decim tabularum incepit viuere populus
16 Romanus. ¶ † Deinde quia quandoq̄
emergebat aliquis caſus nouus: qui non
reperiebatur deciſus per legem. xii. tabula
rum. & erat neceſſe facere nouam legem
ſuper illo caſu: populuſq̄ Romanus ex/
pulſis regibus creauit quoſdam alios offi
ciales qui Cōſules dicebātur: eo q̄ habe/
bant cōſulere reipublice: vt dicit text. i. d.
l. ii. §. exactis. el. ii. ff. de orig. iuris. Et Cō/
ſul faciebat congregari populum Roma/
num: ipſumq̄ informabat: q̄ talis caſus
emerſerat: qui per leges non reperitur de
ciſus: populus autem Romanus ad inter/
rogationem dicti conſulis decidebat illū
caſum: prout ſibi videbatur equius. & illa
deciſio erat lex. & deinde in antea in ſi/
milibus caſibus pro lege ſeruabatur: vt ē
text. in. §. lex. eſt. inſti. de iure natura. &
ibi hoc declarat Ange. de are. & in iſta le/
ge condenda interueniebat totus popu/
lus connumeratis patritiis & nobilibus
17 & etiā plebeis. vt in. d. §. lex eſt. ¶ † Suc
ceſſiue vero aucto populo Romano ſu/
peruenit quedam diſcordia inter patritios
& plebem: ex cauſa q̄ quidā Appius clau
dius iudex captus amore cuiuſdam puel/
le filie cuiuſdā Virginii ciuis Romani p
tulit iniuſtam ſententiam contra illā puel
lam: pronunciando eam eſſe ancillam: Di
cuſq̄ virginius pater ex hoc indignatus
erepto gladio dictā eius filiam interemit:
& ad ſuos cōmilitones incontinenti au/
fugit: & vna cum eis ſeceſſit in montem
Auentinū ciuitatis Romane: vnde tota
plebs Romana ad dictum montē cōuola
uit: & ſe a patritiis diuiſit: ibiq̄ perſiſtens
plebs ipſa officialē ſuum creauit: qui appel
labat̄ Tribunus: & qn̄ emergebat aliquis
caſus a lege duodecim tabularū non deci/
ſus: ille tribunus faciebat totā plebem cō
gregari: & dictū caſū pponebat, & plebs
ipſū decidebat: & illa deciſio erat lex īter
ipſos plebeios. & appellabat̄ plebiſcitū.
vt i. §. plebiſcitū. inſti. de iure natu. Et hec
oīa declarant̄ in. d. l. ii. §. deinde cū eſſet.
& . §. initiū. ff. de orig iur. Et ita ſtetit plebs
per certos annos ſepta a patritiis. Deinde
q̄a multe diſcordie naſcebant̄ inter plebē
& patritios ſuperuenit quidā Rex Ortenſi
us: q pacē cōpoſuit inter patritios & ple/
beios: & reuocata plebe a dicto monte
Auētino iterū ipſā plebē cū patritiis vni
uit & fecit vnā legē q̄ dicta fuit lex ortē
ſia: capto noīe ab ipſo authore: p quā legē
voluit q̄ illa plebiſcita hērent vim legis
generalis: & ſic agregata fuerūt in cōpen
dio aliarū legū ciuiliū: & in corpore iuris
ciuilis. vt. d. §. plebiſcitū. & . d. §. deinde cū
eſſet. & . c. plebiſcita. ii. diſt. & ibi Archi.
18 ¶ † Deinde quia plus augebat̄ populus
Romanus: adeo q̄ erat impoſſibile i vnū
congregari quādo nouus caſus emerge/
bat: conſtituit populus ipſe centum viros
deputatos ad regimen ciuitatis: qui Sena
tores appellabant̄: & erant numero cen/
tum. l. ii. & ibi glo. in verſic. centum vira
lis. C. de peti. here. & glo. in rub. ff. de ſe/
na. & quādo erat facienda aliqua lex no/
ua ꝯgregabantur ſolum illi centum Sena
tores: qui decidebant caſum propoſitum:
& illa deciſio erat lex: & appellabatur ſe/
conatuſconſultum: & fuit redactū in ſe/
natuſconſultum ſimiliter in compendio
iuris ciuilis. vt in. §. ſenatuſconſultū. inſti.
de iure natu. & . d. l. ii. §. deinde quia diffi/
cile. ff. de orig. iur. & . c. ſenatuſconſultum
19 ii. diſt. ¶ † Poſtmodum quia populus
Romanus pp magna bella que habebat
contra finitimos & alias nationes erat im
peditus: & ſimiliter ipſi cōſules erant pp
dicta bella impediti: adeo q̄ erat neceſſe
ipſis conſulibus accedere qn̄q̄ extra vr
bē ſuper gubernatione bellorū: & ſic ci/

uitas remanebat ſine rectoribus:quia ab/
ſentibus conſulibus nõ erat q iura redde/
ret in ciuitate:ideo ne ciuitas rectore care
ret ſuper iuſtitia miniſtranda:populus ipſe
creauit duos officiales:qui pretores appel
labantur,vnus erat pretor Vrbanus: &
alius pretor peregrinus. Vrbanus enim
pretor audiebat cauſas ciuium Romano/
rum:ſed peregrinus audiebat cauſas exte/
rorum ſeu peregrinorum,ut.d.l.ij.§.dein
de cum placuiſſet.ff.de orig.iur.Et iſti pre
tores ſolebant proponere qdam edicta in
albo ſeu in eorum palatio ſuper iuſtitia cõ
ſeruãda,puta:pacta ſeruabo,uel quod me
tus cauſa factum eſt ratum non habebo.
& alia ſimilia,que edicta fuerũt poſtea p
populum approbata & illud appellatur
ius pretorium:quod ſimiliter fuit incor/
poratum in iure ciuili.ut in.§.pretorum.
inſti.de iure natu.&.d.l.ij.§.eodẽ tpe.
20 ¶ † Demum quoniam ex diuina permiſ
ſione omne imperium iuriſdictio & pote/
ſtas totius mundi erat tũc in populo Ro/
mano in quo habuit originem ipſum im/
perium ex uiolẽtia & potentia: quia uio/
lenter ex ſua potentia armorum totũ or/
bem ſubiugauit.ut dicit Abb.in.c.uenera
bilem.col.vj.in fi.de elec.& Bal.in.l.bene
a Zenone in fi.C. de quadri. preſcrip. &
gloſ.in.c.j.de pace iur.fir.quam ad hoc re
putat ſingularem Ange.in.l.deprecatio.
ff.ad.l.rhod.de iac.& Albe. de roſa.in.l.
cunctos populos.C.de ſum.tri.& fide ca
tho.& Fely.in.c.cum nõ liceat.col.x.de
preſcri.in quibus locis hec eſt magis cõis
concluſio ꝙ imperium habuit originẽ in
populo Romano ex uiolentia:dei uolun
tate permiſſa:conſtituit ſibi populus ipſe
unum principem ſeu regem Romanorũ:
in quem populus ipſe tranſtulit oẽm ſuã
autoritatem:pratem:& imperium:conſti
tuta prius quadã lege que appellata fuit
lex regia.& ex tunc dictus eſt Rex Ro/
manorum hñs poteſtatẽ legis condende:
quia populos ſibi illam poteſtatẽ tranſtu
lit.ut dicit tex.in.l.ij.§. nouiſſime.ff.de
orig.iur.& in.l.j ff.de cõſti.prin.& decla
rat pulcre Bal.in.d.l.bene a Zenone in fi.
& eſt tex.in.§.ſed ꝙ principi.inſti.de iu/
re natu.& in.l.j.§.hoc ẽt.C.de uete.iure.
enu.Et ratio tranſlationis imperij aſſigna
tur in quadam conſti.Regni:que incipit.
Non ſine grandi.&c.in tex.illius cõſtit.
ſed quia ex quo dictus princeps Roma/
nus habebat omne ius imperandi ipſi po
pulo & ſubditis congruum fuit ut ẽt ab
eo ꝓcederet poteſtas legis condende:que
eſt origo iuſtitie:ut ab uno & eodem fon
te ꝓcedat origo iuſtitie a quo ꝓcedit pre
ctio ſubditorum.& ibi.in.d.conſti.tangit
And.de yſer.an ipſe idẽ populus q conceſ
ſit talẽ poteſtatẽ principi ſeu imperatori
poſſit eãdẽ ſibi auocare:de qua per Ang.
de are.in.d.§.ſed ꝙ principi.& Bal.in.l.
21 fi.C.de legi. † Vbi tãgit ẽt ad quẽ ſpectat
deponere Imperatorem,& dicit ꝙ ad ſo
lum papam,hec aũt ptãs tradita per popu
lũ Romanũ principi fuit poſtea approba/
ta per xp̃m in teſtõ nouo,dũ dixit,reddi
te q̃ ſunt Ceſaris ceſari,& q̃ ſunt dei deo.
ut tradit Math.c.xxij.& no.Old.in cõſ.
lxix.col.ij.& Bal.in d.l.bene a Zenone.i
fin.C.de quadri.p̃ſcript.trãſlata igit̃ po/
teſtate in principem,ipſe ſolus poterat fa/
cere leges,& ſic illud qd' princeps ſtatue
bat eã faciendi legẽ ſeruabat̃ p lege,& iſte
appellant̃ conſtõnes principũ. de quibus
hr̃ in.d.§.ſed qd' principi.& in.d.l.fi.C.
de legi.& in.d.l.j.ff.de conſtit.prin.& ſi/
militer ſunt de cõpendio iuris ciuilis.
22 ¶ † Creato denique principe Romanorũ
& trãſlata ptãte in eũ,princeps ipſe elegit
quoſdã ſapiẽtes in ciuitate Romana, qui
iuriſcõſulti appellabant̃,qbus dedit pote
ſtatẽ iura interp̃randi & reſpondẽdi i ca/
ſibus dubiis de qbus cõſulebant̃, & illa
reſponſa & interpretationes erãt tãte au/
thoritatis ꝙ p legibus ſeruabant̃, & iſta
appellant̃ reſponſa prudentũ.ut eſt tex.i
§.reſponſa prudentũ,inſt.de iure natu.&
in.c.reſponſa.ij.diſt.Et iſte ſunt leges ſſo/
rũ q̃ fuerunt cõdite ab illis iuriſconſultis
aũcte tñ principis,& ſic ſunt ẽt de iure ci/
uili.Et cũ iſtis legibus uixerũt gẽtes i hoc
ſecũdo tpe uſque ad aduentũ xp̃i:in quo ſe
cũdo tpe habuimus declaratas tres alias
leges,q̃ uiguerunt ſecundũ legẽ moſayca,
23 legẽ propheticã.& legẽ ciuilem. ¶ † Iſte
autem leges ciuiles de quibus ſuperius fe
ci mentionem fuerunt per trecentos an/
nos ante aduentum Chriſti,& ſic tempo
re Paganorũ,ut dicit Bar.in.l.multum.ff.
de uerb.oblig.& ꝙ iſti Iuriſcõſulti qui fe
cerunt leges fuerunt Pagani,& ante ad/
uentum Chriſti tenent glo.& Bal.in.l.
pridie.ff.de fer.& glo.& Bar.in.l.titia.§.
ſeya ff de au.& arg.leg.& glo.j.in rub.ff.
de iuſt.& iur.& ponit Bar.in lec. Nic.de

neaſ.i.l.ſpadonem.§.iam tñ.ff.de excu.tut.
dicit tñ Iaſo.in.d.l.multum.in.fi.col.q mul
ti Iuriſconſulti fuerunt tempore Chriſti:&
etiam poſt Chriſtum:& maxime Vlpianus:
vt ibi per eum : & ibi aſsignat rationem.
24 ¶ † Superuenit poſtea tertium tempus qđ
appellatum fuit tempus gratie:in quo tem/
pore Deus glorioſus voluit incarnari in ſa/
cra Virgine:& ſic venit Chriſtus in mundũ
verus Deus & verus homo : vt in epiſtola
Inter claras.C.de ſum.trin. & fi.cat. in quo
tempore fuerunt prodite tres alie leges: vʒ.
lex euangelica:lex apoſtolica: & lex canoni
ca.Et prima fuit lex euangelica quam tradi/
dit ipſe Chriſtus ore proprio:vt habetur in
omnibus quatuor Euangeliis:vt dicit Abb.
in.d.c.firmiter.col.v.de ſum.trini. & p hãc
legem euangelicam fuit confirmata poteſtas
Imperatorum:dum dixit Math.c.xxij.Red
dite que ſunt Ceſaris Ceſari &c. Que pote/
ſtas Imperatorum dicitur ſimiliter procede
re ab ipſo Deo:vt teſtatur Chriſtus in euan/
gelio Ioan.c.xviij. dum dixit Pilato. Non
haberes poteſtatem aduerſum me vllam ni/
ſi tibi datum eſſet deſuper &c. & Paulus ad
Roma.c.xiij.vbi ait.Non eſt poteſtas niſi a
Deo.qđ qualiter procedat & intelligatur vi
de plene Abba.in.c.nouit.col.v.&.vj. & ibi
etiam Fel.de iud.& tangit plene Oldr. ĩ ꝯſi.
clxxx.col.pe. vnde Imperatores poſtea
chriſtiani fuerunt ꝓſecuti leges ciuiles : vʒ.
antiquas leges approbando & compilando
& nouas componendo:put fecit Iuſtinia/
nus Imperator:vt.l.ij.C.de vet.iu.enuc.& ĩ
prohe.inſti.& ſic habemus leges ciuiles an/
te & poſt aduentum Chriſti:originaliter, tñ
fuerunt ante aduentum:vt.ſ. declaraui.
25 ¶ † Secunda fuit lex apoſtolica.nam Chri
ſtus glorioſus qui dicitur Rex Regum & do
minus dominantium.cle.paſtoralis.§.fi.de
re iud.&.c.que cõtra mores.viij.diſt.vbi ap
pellatur Regnator vniuerſe creature. & in
conſti.poſt mundi machinam dicitur Rex
regum,cum eſſet reuerſurus ad Patrem reli/
quit Apoſtolis poteſtatem ſuam in terris:&
ſignanter Petro vt Principi Apoſtolorum:
qđ declarauit tam ante ſuam paſsionem q̄
poſt:vt dicit tex.in.c.in illis.lxxx.diſt. nã
ante paſsionem declarauit:dum dixit.Tu es
Petrus:& ſuper hanc petrã edificabo eccle/
ſiã meam:& tibi dabo claues &c.vt eſt tex.
in.c.nouo.xxj.diſt.& Math.c.xvj.Item dñs
aſs dixit Petro. Paſce oues meas : vt dicit
tex.in.c.ſignificaſti.in prin.& ibi glo.i ver.
paſce.de elec.& in epiſto.Inter claras.C.de
ſum.tri.& Ioan.c.vlt.p hec verba deſigna/
uit velle q Petrus eſſet caput & princeps
Apoſtolorum:vt.d.c.in illis.&.d.c.in no/
uo.Item ſimiliter ante paſsionem dedit po
teſtatem omnibus Apoſtolis: dum dixit
Quecunqȝ ligaueritis in terra erũt ligata &
in coelis &c.vt habetur Math.c.xviij. Poſt
vero paſsionem & reſurrectionem expreſſe
eandem poteſtatem contulit Apoſtolis di/
cens.Accipite Spiritum ſanctum : & quorũ
remiſeritis peccata &c. vt habetur Ioan.c.
xx.& dum dixit.Ite & predicate euangeli/
um omni creature &c. vt traditur Math.c.
vlt.& Mar.c.vlt.& no.Abb.in.c.tranſlato.
col.ij.de conſti.vnde ipſi Apoſtoli ex pote/
ſtate eis tributa per ipſum Redemptorẽ do/
minũ ceperũt exequi precepta Chriſti:& ſu
as leges ſpargere & predicare per orbem:vt
habetur in toto teſtamẽto nouo:& illa lex
promulgata & ſcripta per Apoſtolos preter
euangelicam appellatur Lex apoſtolica:que
venit ad interpretationem legis auangelice:
vt dicit Spec.in prohe.j.part.in.iij.col.& in
iſta lege euangelica & apoſtolica conſiſtit to
26 tum nouum teſtamentum. ¶ † Tertia &
vltima lex fui lex canonica. nam cum lex
euangelica & apoſtolica nõ ſufficeret ad om
nes cauſas decidendas ſummi Pontifices ex
poteſtate eis tributa per Chriſtum per medi
um beati Petri:vt dicitur in.d.cle.paſtoralis
§.fi.de re iud.fecerunt q̄ plures canones &
leges ſcriptas:qui canones ſunt excerpti par
tim ex lege veteri moſayca:& partim ex le
ge ciuili:& partim ex ſacra Theologia:vt tã
quo ad ſpiritualia q̄ quo ad temporalia poſ/
ſit bene regi & gubernari Eccleſia Dei:vt di
cit Abb.in.d.c.firmiter.in fi.illius princi. &
iſta lex canonica que fuit facta a ſummis Põ
tificibus cõſiſtit in tribus voluminibus. vʒ.
in volumine Decretalium.in volumine ſex
ti.& volumine Clementinarũ.iſta enim tria
volumina continent leges & canones pon/
tificales auctenticos & approbatos:qui pro
legibus indubie ſeruatur : cum ſint conditi
27 ab habente poteſtatem legis cõdende.† Cõ
numeratur etiam inter leges canonicas &
Liber Decretorum:qui Liber non fuit con/
ditus a ſummo Pontifice:nec ab habente po
teſtatem legis cõdende:ſed fuit compilatus
per quendam magiſtrum Gratianum:q fuit
monachus:& ſacre Theologie Magiſter. vt
teſtatur Archiepiſco.floren.in.iij.parte ſue
Croni.ti.xvij.c.vi.& fuit monachus Sancti

Brocoli in Tuſcia: & valde fuit exaltatus in
ciuitate Bononie. qui Gratianus ex Sancto/
rũ Patrum dictis compilauit dictum Opus
& Volumen Decretorũ: & ideo appellatur
Liber Decretorum: quia ex decretis Sancto
rum Patrum fuit compilatus: nec reperitur
ꝙ fuerit approbatus per ſummos Pontifi/
ces: vnde non poteſt dici auctenticus: vt di/
cit Abb. in phe. decre. i. c. rex pacificus. col.
v. & Ioan and. & Anto. de but. in. c. ij. de re/
ſcri. licet aliqui dicant ꝙ fuit approbatus per
Eugenium Papam: tñ quicquid ſit: quia eſt
communiter approbatus a populo: & publi
ce legitur in Scholis ſicut alij libri auctenti/
ci. ex hoc cenſetur auctenticus & facit plenã
fidẽ. ita dicit Abb. in. d. c. ij. col. fi. de reſcrip.
28 ¶ † Verũ eſt aduertẽdum ꝙ in libro Decre
torum reperiuntur quatuor ſpecies auctori
tatum. vʒ. prima ſpecies eſt auctoritas San/
ctorũ Patrum prout plurimum omnia fere
capitula ibi exiſtentia ſunt extracta adictis
Sanctorũ. Secũda ſpecies eſt auctoritas ip/
ſius Gratiani auctoris: vt qñ ipſe loquitur de
ſe ſine auctoritate Sanctorũ. Tertia ſpecies ẽ
actoritas cuiuſdam Palee: vt qñ in rub. alicu
ius capituli Decretorũ ſtat ſcriptum. Palea.
Quarta ſpecies eſt auctoritas Iuriſconſulto/
rum & Imperatorũ ſecularium: qñ ſunt mul
te leges ciuiles inſerte & canonizate in De/
cretis. ¶ Quo ad primam ſpeciem. ſ. de au/
ctoritate Sanctorum Patrum verum eſt ꝙ
ex diuturna approbatione cenſetur aucten/
ticus dictus Liber: & poſſunt illa decreta Sã
ctorũ allegari ad deciſionẽ cauſarũ. ita intel/
ligitur Abb. in. d. c. ij. col. fi. vbi ita tenet. &
ibi et Fely. in. xxiij. col. ver. liber decreti &c.
Non autem quo ad alias tres auctoritatetes
ſecundum eos ibidem. & Archid. in. c. quis
neſciat. ix. diſt. nam auctoritas Gratiani non
reperitur approbata: neqꝫ eſt auctentica: nec
etiam auctoritas Palee. nam Palea fuit quidã
diſcipulus Gratiani: qui ſua auctoritate in ſer
uit nonnulla capitula in Decretis: que nullã
faciunt fidem: vt dicit Ioan. an. i addi. Spec.
in ti. de diſpu. & alleg. §. fi. in fi. & Saly. &
Imo. in rub. ff. de verb. obli. & Anto. corſet.
in Repert. ſuper Abb. in ver. libri Decretorũ.
ex quo non fuerunt facta ab habente pote/
ſtatem: ſicut etiam dicta & ſolutiones Gra/
tiani reprehenduntur in aliquibus: vbi non
bene fuit loquutus ſecundum Archid. in. d.
29 c. quis neſciat. † Ex quo pʒ ꝙ eius dicta non
ſunt auctentica: ſed ſunt velut dicta Inno. i
ſuo Opere gloſarũ qđ compoſuit ſuper De/
cretalibus. cuius Innoc. dicta non ſunt au/
ctentica. quia ipſe noluit vt haberẽtur vt tex
tus ſed vt gloſe. lʒ preceteris ſint magne au/
ctoritatis. vt teſtatur Fel. in. d. c. ij. col. xxiij.
in fi. ver. de diuerſorum &c. de reſcrip.
30 ¶ † Quo ad quartam ſpeciem. ſ. de legibus
ciuilibus inſertis in Decretis dic ꝙ minime
ſunt approbate vt per hoc ſeruentur de iure
canonico. ex quo Gratianus qui inſeruit nõ
habuit talem actoritatem. vnde dicte leges
remanent iuris ciuilis put antea erãt. & per/
inde habentur ac ſi ibi non eſſent inſerte. &
ſic non ſeruantur vt canones. ita dicit Abb.
in. d. c. ij. col. fi. de reſcrip. & And. de yſer. in.
c. j. col. v. qui ſucceſ. tene. in vſi. feu. pro hoc
eſt glo. in. c. j. in glo. de excep. & glo. in. c. ſu/
per eo. el primo. & ibi etiam Abb. de teſti. &
glo. i. c. j. i ver. tractatus. de reb. eccle. nõ alie.
lib. vj. & Ioã. andr. in. c. ex pte i fi. de feud.
31 † Fuit autem cõpilatus Liber Decretorũ tẽ/
pore Pape Alexandri. iij. ſub anno domini.
M. cl. vt not. glo. in. c. poſt appellationem. §.
forma. in ver. forma. ij. q. vj. & habẽt in Cro
nicis. Liber vero Decretalium fuit compila/
tus ſub anno domini. M. ccxxij. vt habetur
in libro Cronicarum & faſciculi temporum.
32 ¶ † Habemus ergo ex predictis collecta
ſ. illa tempora humane vite: & nouem leges
quibus homines vixerũt: & quomodo vna
queqꝫ lex venit ſucceſſiue ad aliam. Supereſt
pro complemento iſtius euidentialis anteq̃
veniam ad deciſionem. q. principalis propo
ſite in hac. iij. parte. ſ. vnde habuit originem
iudicium videre: an iſte nouẽ leges ſint oẽs
hodie in vſu. Et breuiter reuertendo ad pri/
mum tempus & primam legem que fuit lex
naturalis communis: dico ꝙ illa ſemper fuit
& eſt & erit in obſeruantia: quia immutabi/
lis eſt: vt. §. ſed naturalia. inſti. de iu. natu. &
hoc pʒ ad ſenſũ: qa dixi ꝙ talis lex ẽ qdã na
ture inſtictus: vnde eo ipſo ꝙ naſcitẽ hõ vel
aliud aĩal. naſcitẽ cũ tali inſtinctu nature: vt
aliqd appetat: & declinet ea q̃ ſibi nocitura
eſſe videantẽ: vt ait Cice. in. j. officiorũ. Itẽ qa
dixi ꝙ obligatio anthidoralis eſt de iſto iu/
re naturali primeuo & communi: ſimiliter
dico ꝙ etiam hodie talis obligatio eſt in vſu
cum procedat ex iure immutabili. nam etiã
hodie producit illos pulchros effectus: qui
ſunt. xviij. quos ponit Iaſ. in. l. ex hoc iure.
ff. de iuſt. & iur. & idem Iaſ in. l. ſi non ſortẽ
§. libertus. ff. de condi. indebi. vbi tractat de
iſta obligatione anthidorali. † Quo ad ſe
33 cundam legem. ſ. de iure naturali ſecũdario:

quod dicitur rationis:ſimiliter concludo q̄
eſt immutabile:& etiam hodie eſt in vſu:
put eſt religio erga Deum & erga parentes
& patriam:& alia ſimilia:quod patet ad ſen
ſum,& pbatur.v.diſt.in prin. & in.c.ſi.§.is
itaq̄.& ibi no.vj.diſt.& in.d.§.ſed natura/
lia.Et q̄ iſta ſint hodie in obſeruantia p3:q2
omni iure ſunt iſta precepta naturalia confir
mata nam religio erga Deum confirmatur
per legem moſaycam:vt no. glo. in.c. quid
in omnibus.xxxij.q.vij.& habetur Exo.c.
xx.& Deute.c.v.Item per legem propheti/
cam:vt habetur Ioſue.c.ij.vbi ait. Hoc dili/
gentiſſime precauere:vt diligatis dñm Deū
veſtrum.& Thob.c.iiij.Omni tempore bene
dic Deum:& pete ab eo vt vias tuas dirigat:
& in Pſal.cxvj. Laudate dñm omnes gen/
tes:laudate eum omnes populi.Item per le/
gem ciuilem:vt traditur in epiſtola Inter
claras.C.de ſum.trini.Item per legem euan
gelicam per quam traditur illud preceptum
Dilige dñm Deū tuū ex toto corde tuo &c.
vt habet̄ Math.c.xxij.& Luce.c.x.& Mar/
ci.c.xij.Item per legem apoſtolicam & ca/
nonicam eſt pluſq̄ clarum.Item habere reli
gionem erga parentes & patriam p3:quia ēt
hodie filius qui eſt inobediens patri vel ma
tri poteſt exheredari ex quatuordecim cau/
ſis que narratur in.§.cauſas.in auc. vt cum.
34 de appel.cogno.† Item quia ciuis derelin/
quens patriam ſuam periclitātem perdit pri
uilegia ciuitatis illius ſm Bal.in.l.ij.in fi.C.
de infan.expo.quem ſequitur Alex.in.l.ve/
luti.in addi.ad Bar.ff.de iuſt.& iur. hinc di/
cit Caſſiod. lib.j.epiſt. xx. Vnicuiq̄ patria
ſua carior eſt:Deum ſupra omnia ſaluum fo/
re queritur vbi ab ipſis cunabulis commora
tur:feris datum eſt agros ſiluaſq̄ querere:
hominibus autem fores patrias ſuper cun/
cta diligere:aues ipſe per aera vagantes pro/
prios nidos amant:erratiles fere cubilia du/
moſa feſtinant:voluptuoſi piſces cauernas
ſuas perquirunt:cunctaq̄ animalia ibi ſe no
runt refugere:vbi longiſſima cupiunt etate
35 conſtare.† Quo ad tertiam legem.ſ.de iure
gentium concluditur ſimiliter q̄ eſt ius im/
mutabile:ex quo largo modo appellatur ius
naturale:vt in.§ ſingulorum. inſti. de rerū
diui.vnde etiam hodie ſeruatur:quod p3:q2
Princeps non poteſt regulariter ſtatuere cō
tra ius gentium:puta:q̄ aliquis ſine cauſa pri
uetur dominio rei ſue:qđ dominium eſt de
iure gentium.l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iu.
& ibi glo.in ver.dominia.innuit q̄ etiā ius

diuinum fauet huic iuri gentium.Item dici/
tur cōſtitutum ex diuina puidētia:vt in.§.
ſed naturalia.inſtit.de iu.nat.qui.§.ſm cōmu
nem intellectum glo.& doct.ibi intelligitur
loqui etiam de iure gentium q̄ ſit immutabi
le:& q̄ Princeps non poſſit diſpenſare con
tra ius gentium ſine cauſa.et Inno.in.c.q2
plerīq̄.circa ſi.de immu.ecc.& Archid.in.c.
ius ciuile.j.diſt.& Bal.in.l.reſcripta.col. pe.
in fi.C.de preci.impe.offe.in ver.tertio que/
runt &c.& glo.& Bar.in.l.fi.& ibi commu
niter doc.C.ſi contra ius vel vti.pub.& Fe/
ly.plene in.c.que in eccleſiarū.col.x.de cō/
ſtit.& ibi etiam Abb. & docto.Idem tenet
Iaſ.in.l.iij.§.ſi is pro quo.col.ij.ff.q̄ quiſq̄
iur.hoc etiam p3 ad ſenſum:quia omnes fere
contractus ſunt de iure gentium:& tñ ho/
die ſunt in viridi obſeruantia:vt.d.l.ex hoc
iure.Item bella & ſeruitutes etiam hodie ſūt
in vſu:vt videmus in q̄ pluribus titulis iu/
ris ciuilis tractantibus materiam ſeruorum.
Item diſtinctio dominiorum eſt ita hodie
ſicut olim:& ſic de aliis exemplis.bene ve/
rū eſt q̄ in q̄ pluribus capitulis iuris gentiū
eſt diſtinctū & limitatum per ius ciuile:vt
videmus per vſucapionem que extinguit do
minium.Item in teſtamētis in quibus requi
runtur ſeptem teſtes:ſed de iure gentium in
ore duorū vel trium ſtat omne verbum:vt
habetur in.c.nouit.de iudi.& ſic de aliis exē
plis.Item ex cauſa poteſt Princeps limitare
& diſpenſare contra ius gentium in aliquo
eius capitulo:l3 non tollere in totum:vt tra
dit plene Fel.in.d.c.que in eccleſiarū.col.x.
cum multis ſeq.de conſt.ſicut etiam Prin/
ceps poteſt limitare ius diuinum & illud di/
ſtinguere & modificare ſm Fel.plene.in.d.
c.que in eccleſiarū.col.x.cū ſex ſeq.& Abb.
in.c.fi.col.ij.& iij.de conſue.vbi tractat etiā
qñ poteſt induci conſuetudo cōtra ius diui/
num uel gentium:& concludit q̄ ſemper po
teſt induci conſuetudo qñ non eſt inducti/
36 ua peccati ſm eum.† Quo ad quartam legē
.ſ.moſaycam:an ſit hodie in obſeruantia:
dic q̄ in.l.moſayca ſunt quedam precepta
moralia:& quedam myſtica que loquuntur
in figura.Quo ad precepta moralia eſt in ui
ridi obſeruantia:quia dicitur lex naturalis
quo ad illa:& eſt immutabilis:ut ſunt illa
decem precepta que mores cōcernunt.Quo
uero ad precepta myſtica que ſunt ſacramen
talia uel cerimonialia dicta lex moſayca eſt
mutabilis:ut plurimum non ſeruatur ex ad/
uentu Chriſti:ita hec omnia declarat tex.cū

glo.in.c.ſi.§.his itaq̃.vj.di.& Abb.in.c.ſi.
col.ij.de conſue.nam lex moſayca loqueba
tur in figura: deinde per aduentum Chriſti
ſucceſsit ipſa lux & ueritas in mundo: que
omnia uelamina ueteris teſtam:nti aperuit
& illuſtrauit:ut dicit pulchre Bal.in.c.tranſ
lato.in ſi.de cõſti.& ſic per legem euangeli/
cam & apoſtolicam fuit ſublata lex moſay/
ca in preceptis myſticis:ut in locis prealleg.
37 † Verũ eſt aduertendum q̃ dicta lex mo/
ſayca fuit ſublata ab aduentu Chriſti inter ip
ſos chriſtianos:nam Iudei adhuc ſeruãt ip/
ſam legem moſaycam:& uiuunt ſm eam: ut
no.Cald.in conſil.xxx.in tit.de teſta.ubi di
cit q̃ in teſtamentis & ſucceſsionibus Iudei
ſeruant legem moſaycam.idem tenet Fel.in
c.iudei.el.ij.col.ij.de iude.ubi dicit quomo/
do lex moſayca derogat iuri ciuili in ſucceſ/
ſionibus Iudeorum ab inteſtato: & ſeruat
qđ habetur Nume.c.xxvj.ut dicit Cald.in
conſi.x.in ti.de conſtit.q̃ lex moſayca eſt
ius ſpeciale Iudeorũ:adeo q̃ illa ſeruat prin
cipaliter inter eos: & ea demum deficiente
ſeruatur ius cõmune:& ſic derogat iuri Ro/
mano quo ad Iudeos.idem tenet Soci.in cõ
38 ſi.lxxij.in ſi.in.j.uol.† Similiter quo ad iu/
ramentum ſeruatur lex moſayca inter Iude
os:quia iurant per legem Moyſi & ſuper de
cem preceptis:ut declarat Spec.in ti.de iura.
cal.§.reſtat.col.ſi.uer.ſed pone iudeus &c.
& Fel.in.c.ſi.col.j.in ſi.de iude.& Abb.in.c.
j.col.iiij.uer.qualiter.de iura.calũ.& Soc.in
conſi.lxvj.col.x.in.j.uo.& Bar.in.l.iuſiurã
dum.§.ait pretor.in ſi.ff.de iureiur.& And.
de yſer.in conſti.ſiquis in poſterum.col.pe.
& Io.de imo.in cle.j.& ibi etiam Card.in.v.
39 q.de teſti.& Ange.in conſi.xciiij.† Sed qđ
ſi Iudeus iurat ſuper contractu inualido:an
tale iuramentum confirmet contractum Iu
dei ſicut chriſtiani: iuxta.c.cum contingat.
de iureiu.Hanc.q.plene attingit Soci.in cõ/
ſi.lxv.col.antepe.& conſi.lxvj.col.antepe.
& pe.in.j.uo.ubi concludit q̃ tale iuramen/
tum Iudei non firmat cõtractũ:mouet ip/
ſe:quia iuramentum cõtractus confirmato/
rium tunc ſeruatur qñ ſeruari poteſt ſine di
ſpendio ſalutis eterne;ut.d.c.cum cõtingat.
ſed in Iudeis iſtud diſpendium non cõſi/
deratur:qa ſunt damnati ſiue obſeruent iu/
ramentum ſiue non:ex quo nõ ſunt bapti/
zati.ergo ſequitur q̃ de eorũ iuramentis nõ
eſt curandum.nam dicit ipſe q̃ iſtam obſer/
uantiam introduxerũt canones ne perdatur
anima iurantis propter periurium:que per/
dictio anime non conſideratur in Iudeis: cũ
ſint perditi abſq̃ hoc ſm fidem noſtram cõ
cludit ergo q̃ tale iuramentum Iudei nihil
operatur.hanc etiam opi.per eandem ratio/
nem tenet Ludo.roma.in conſi.clv.incipiẽte
premiſſum laudum.in ſi.ubi cõcludit q̃ Iu
deus non compellitur ad obſeruantiam iu/
ramenti in compromiſſo appoſiti.& illud
dictum refert ſimpliciter Iaſ.in.l.iij.§.iurari.
col.iiij.ff.de iureiurã.idem tenet Pau.de caſt.
in cõſi.xc.col.ſi.in.ij.uol.quod cõſi.incipit.
uiſa quadam ſcriptura &c. ¶ Contrarium
partem tenet Pet.philip.corñ.in cõſi.xlv.
col.iij.in litera.C.in.j.uolu.ubi expreſſe te/
net q̃ iuramentum Iudei confirmat contra
ctum per ipſum celebratum qui aľs erat in/
ualidus.idem tenet Ludo.roma in.l.qui ſu/
perſtitis.ff.de acqui.here.& Bald.in.c.j.§.
item ſacramenta.col.iiij.de pac.iura.firmã.
ubi dicit q̃ Imperator arctat eos ad obſeruã
tiam iuramẽti:licet Soci.in.d.cõſi.lxvj.col.
pe.in.j.uolu.det reſponſum & ſenſum ad il/
lud dictum Bal.in.d.§.item ſacramenta.
40 † Poteſt corroborari iſta ſecunda opi. quia
Iudeus iurans per legem ſuam compellitur
per iudicem chriſtianum ad obſeruantiam
iuramenti: immo punitur de periurio ſicut
chriſtianus ſi non obſeruet.ita dicit Andre.
de yſer.in.d.conſti.ſiquis in poſterum.col.
pe.& idem Andr.in cõſti.eos qui ſcienter.in
prin.& tenet idem Soci in.d.cõſi.lxvj.col.
antepe.uer.primus quidem &c in.j.uol.ubi
dicit q̃ Iudeus piurus poteſt puniri per ec/
cleſiam:nõ pro eius anima:quia eccleſia nõ
curat de anima Iudei: ſed ut caſtigetur eius
corpus ratione delicti:ne remaneat impuni/
tum.l.ita uulneratus.ff.ad.l.aqui.idem tenet
Math.de affli.in conſti.eos qui ſcienter.co/
lũ.vj.uer.nono quero &c.† Hinc uidemus
41 q̃ licet alias Iudeus non poſſit iurare per
Chriſtum:nec per euangelia:cum hoc dicat
facere in cõtemptum Chriſti:ex quo nõ cre
dit in Chriſto:ut declarat Iaſ.in.d.l.iij.§.iu/
rari.col.iiij.ff.de iureiurã.& Bart.& Moder.
in rub.ff.de iuſti.& iur.& habetur in.c.& ſi
Chriſtus.de iureiuran.† Item quia Iudeus
42 dicitur blaſphemia Chriſti ſm Soci.in cõſi.
cij.col.iij.in.j.uol.ſi tamen Iudeus iuraret p
Chriſtum cogi poteſt ad obſeruantiam iura/
menti.ita tenet Alexã.in.d.§.iurar.col.pe.
in ſi.facit tex.& ibi glo.in.c.mouet.xxij.q.j.
concluſiue ergo uidetur dicendum q̃ ſi Iu/
deus iurat ĩ cõtractu inualido debet compel
li per eccleſiam ad obſeruantiam iuramenti:

non

non ratione anime: quia eccleſia nõ curat de
eius anima, c. gaudemus, de diuor. ſed vt ca/
ſtiget eius corpus ratione delicti: quia ſi Iu
deus non compelleretur ad obſeruantiam iu
ramenti fruſtra dicerent doctrine preallega
te Iudeum puniri de periurio: quia licite per
iuraret. ¶ In iſta varietate puto concordã
ri poſſe opin. & dico ſic: Aut Iudeus contra
hit cũ alio Iudeo: & tũc pcedat prima opin.
Soci. ſ. q. cõtractus nõ firmetur iuramento
qñ de ſe eſt inualidus. hinc eſt q. donatio in
ter virũ & vxorem nõ firmetur iuramento
inter Iudeos: ſimiliter alienatio rei dotalis
minime firmatur iuramento inter Iudeos:
tunc enim vẽdicant ſibi locũ rationes Soci.
& qd dicit Bald. in. d. §. item ſacramẽta. col.
iiij. de pa. iura. firmã. vbi dicit q. vincula ſa/
cramentalia non cadunt in his qui non ſunt
de ſacro ouili. nam de iure ciuili quando con
tractus eſt inualidus nõ valet etiam iuramẽ
tum in eo appoſitum. l. nõ dubiũ. C. de legi.
& l. ſiquis inquilinos. in fi. ff. de lega. j. ſed de
iure canonico: quod ius habuit reſpectũ ad
ſolam animam fuit inductũ: vt quando po/
teſt ſeruari ſine interitu ſalutis eterne iura/
mentum ſeruari debeat: ne anima preiudiciũ
patiatur ꝑ periurium: vt. d. c. cum cõtin/
gat. de iureiurã. & c. licet mulieres. de iureiurã.
lib. vj. vbi ꝓprie dicit tex. tale iuramentum
ſeruari de iure canonico: vnde qa iuramen/
tum ligat animam: & ius canonicũ habuit re
ſpectum ad animam: ideo voluit talem con/
43 tractum inualidũ iuramento firmari. † De
anima Iudeorũ ſe nõ impedit eccleſia: vt. d.
c. gaudemus. de diuo. quia iam damnata eſt:
vt dicit Pau. de ca. in. d. conſi. xc. col. ij. in. ij.
vol. ius ergo canonicum relinquit l. ſeu cõ/
tractum Iudeorũ in meram diſpoſitionem
iuris ciuilis: quia dẽpto iure cononico rema
net diſpoſitio iuris ciuilis: que ſeruat in Iu/
deis quãdo cõtrarium non reperitur in lege
Moyſi: vt ſupra dixi. & ẽ tex. i. l. iudei. l. ꝓpri
ma. C. de iude. ſed per ius ciuile tale iuramen
tum eſt nullũ: vt. d. l. nõ dubiũ. ergo ſequit
q. Iudeus non compellitur ad obſeruantiã
eius: cũ nullum ſit: & nõ eſt obligatorium:
& propterea minime poteſt tũc puniri de ꝑ
iurio: quia nõ fuit ligatus iuramento: & ita
ꝓcedunt rationes Soci. in. d. ſuis cõſil. & Lu
do. ro. in. d. conſi. clv. in fi. Ad iura que dicũt
Iudeos cõpelli ad obſeruantiam iuramenti:
& puniri de periurio de facili poteſt reſpon/
deri: qa loquunt in iuramẽto valido qñ eſt
preſtitũ ſuper actu valido, qa tunc ligat de

iure ciuili: & puniuntur contrauenientẽs ratione
delicti: vt quãdo Iudeus eſſet teſtis: ſecus ſi
iurat ſup actu inualido: vt in. q. ꝓpoſita. Aut
Iudeus cõtrahit cum chriſtiano: & tunc ꝓ/
cedat opi. cõtraria. ſ. q. cõtractus inualidus
firmetur iuramento: non pro ſalute anime
Iudei: ſed ne chriſtianum decipiat: & ne ſit
melioris conditionis Iudeus q̃ chriſtianus.
argu. l. ſeruius. ff. quod vi aut clam. & l. non
ſolum. ff. de noxa. & qd no. glo. in. c. poſt
miſerabilem. de vſur. & hanc diſt. in effectu
tenet Pau. de ca. in. d. cõſi. xc. col. fi. in. ij. vo.
& ita cum iſta cõcordia ptranſeo: quam pu/
44 to veriſſimam. † Similiter ſeruatur lex mo/
ſayca inter Iudeos quo ad matrimonia: vt
habetur in. c. gaudemus. §. fina. de diuort. &
in. c. de infidelibus. de conſan. & affi. & no.
Abb. in. c. fi. qui fil. ſint leg. in quibus locis
ꝓbatur q. Iudei cõtrahunt matrimonium ĩ
gradu prohibito per ius canonicum: & ſer/
uant precepta legis moſayce: & poſſunt face
re diuortio: & ſic ſoluunt matrimonia in vi
ta p libellũ repudii: qa hoc ꝑmittit lege mo
ſayca: vt habetur Deuterono. c. xxiiij. in fi. &
declarat Bal. in cõſi. cccc xxviij. i. v. vol. &
Soci. i cõſi. lxvj. col. antepe. & cõſi. lxx. col.
fi. & cõſi. lxxj. col. ij. in. j. vol. in quibos locis
dicit q. quo ad ſpiritualia Iudei nõ ſũt ſubie
cti eccleſie: nec iudicant ſm canões: ſed ſm
ritus eorũ: vnde cõtrahũt matrimonia i gra
du ꝓhibito: & mittũt repudiũ. idẽ tenet Fel.
i. c. ad hec. de iude. vbi dicit referẽdo Flora.
q. inter Iudeos patruus põt ducere neptẽ in
45 vxorẽ. † Permittit ergo Iudeis facere actus
ſm ritus eorũ: dũmodo nõ tẽdãt i cõtemp
tũ fidei chriſtiane: vt dicit glo. i. c. q ſincera.
xlv. diſt. & eſt tex. i. l. iudeos. C. de iude. facit
qd dicit Ioã. andr. i. c. licet. de regula. in no/
uel. vbi tꝫ q. ſi Iudeus facit aliqd i cõtemp/
tum fidei chriſtiane: vt qa ponit crucem ad
ignem: vel aliud ſimile: pdit omnia que ſunt
ſibi ꝑmiſſa de iure noſtro. qd facit pro limi/
tatione illius. q. an Iudei gaudeant immuni/
tate chriſtianorũ. quam tangit Iaſ. in rub. ff.
de iuſt. & iu. in fi. & Soc. plene in conſi. lxiſ.
& conſi. lxx. in. i. vol. nam ſi deprehendere
tur Iudeus feciſſe aliquid in contemptum fi
dei chriſtiane dꝫ omni immunitate & priui/
legio chriſtianorũ priuari per illud dictum
46 Ioã. andr. † Seruatur etiam lex moſayca in
ter Iudeos quo ad circuncifionem. l. circun
cidere. ff. ad. l. cor. de ſicc. & quo ad alias
cerimonias: vt in locis prealleg. plene tra/
ditur. Dicuntur enim cerimonie propter ſu/

criſicia Iudeorū: vt declarat glo. in. d. c. qui
47 ſincera. xlv. diſt. in glo. ij. † Quoad quintā
legē. ſ. ꝓphericā dicendū eſt idē qđ diximus
de moſayca: qa quatenus cōtinet ꝑcepta mo
ralia ſeruatur inter chriſtianos eadē ratione
qa eſt ius immutabile: ſed quoad alia eſt mu
tabilis ꝑ legē euangelicā: qa ꝑ aduentū Xpi
ſucceſſit ipſa veritas ſm Bald. in. c. trāſlato. i
fi. de cōſti. & Bald. i. l. bene a Zenone. i fi. C.
de quadri preſcr. ipſe enim Chriſtus dicit ip
ſa veritas. c. in. quadā. de celeb. miſſ. & c. ablit
xi. q. iij. & dicit Chriſtus Ego ſum via veri
tas & vita. vt habetur Math. c. xxvj. & Ioā.
c. xiiii. & ꝑꝑ hoc dum fuiſſet interrogatus
Chriſtus a Pilato Quid eſt veritas noluit re
ſpōdere ne iactaret ſeipſum: qa ipſe erat veri
tas ſm Abb. in. c. & ſi Chriſtus. col. ij. de iure i
48 iu. † Hinc dicit notab. tex. in. d. c. ablit. xj. q.
iij. q illi q pro pecunia deponūt falſum teſti
moniū dicunt vendere Chriſtū ꝑ precio ſi
cut fecit Iudas: ex quo vendūt veritatē: que
eſt ipſe Chriſtus. vnde poteſt dici ꝑ illū tex.
q falſus teſtis q pecuniā accipit cōmittit idē
ſcelus qđ cōmiſit Iudas vendendo Chriſtū.
49 ¶ † Idē dico in iudice qui pecunia accepta
peruertit iuſticiā ꝓferendo iniuſtā ſentētiam
quia ꝑuertit veritatē. vt in. c. cū eterni. de re
iudica. lib. vj. & ſic tradit & vendit Chriſtū
q eſt ſumma veritas & ſumma iuſticia: ꝑ ꝑ
d. c. ablit. ¶ Sic ergo in ꝓpoſito: adueniente
et veritate & luce in mūdo ceſſarūt figure ꝓ
phetarū quo ad precepta miſtica: cū illa eēt
fine de lege & teſtamēto veteri: vt pluries
fuit dictū. s. per ea que habētur i. d. c. ſi. ſolus
tamque. vj. diſt. & probat in. c. veritate. viij.
diſt. vbi ꝓbatur q veritati omnia cedunt.
50 ¶ † Quoad Sextam. l. ſ. de lege ciuili: quo
modo & qualiter ſeruet lex ciuilis hodie ꝑ
te ex ordine ipſarum cōpilationū: nam to
tum corpus iuris ciuilis cōſiſtit in his volu
minibus. s. vȝ in quinquaginta libris digeſto
rum: in libro Codicis in libro inſtitutionum
& in nouiſſimo libro autēticorū. vt decla
rat Abb. in. c. firmiter. in fine illius prin. de
ſum. trin. & fide Catho. omnes iſte ll. iuris
ciuilis hodie ſeruātur. quatenus vna per aliā
non reperitur correpta: quod patet: quia pu
blice in ſcholis legūtur poteris addere aliud
ius ciuile huius regni: quod cōſiſtit in cōſti
tutionibus regni: in capitulis & ſtatutis re
gni & regiis nouellis pragmaticis: que iura
municipalia huius regni inducūt ius ciuile
& obſeruātiam nouam in hoc regno: & qñ
que corrigūt quādoque limitāt ius cōmune
prout dicam in proceſſu operis in ſuis oppor
51 tunis locis. ¶ † Quoad Septimam. l. ſ. euā
gelicam: nulli eſt dubium q inter Chriſtia
nos eſt in virido obſeruantia: cū proceſſerit
ab ipſo Chriſto qui eſt ſumma veritas & cō
tinet ius diuinum & naturale immutabile:
vt eſt tex. & ibi Glo. & Archi. in. c. humanū
genus prima diſt. & appellatur lex vite: quia
concernit animam. vt dicit Specu. in prohe.
prime partis. col. ſ. & conſiſtit in illo precep
to naturali: quod tibi non vis fieri alteri nō
feceris. vt. d. c. humanū genus. & habet Ma
thei. c. vij. & Luce. c. vj. Itē iſta lex euangeli
ca correxit in multis legem antiquā moſay
cam: nam deus antiquitus contulit legem &
ſacerdotium in ipſum Moyſen in mōte Si
nay. poſtea cum complacuerit mittere lucem
in mūdo & veritatem. ſ. Chriſtum pro re
dēptione peccatorum: ipſemet deus tranſtu
lit ſacerdotium de moyſe in Chriſtū vna cū
ipſa lege: & de Chriſto fuit tranſlatum in pe
trū. vt. d. c. tranſlato. & ibi Glo. & Doc. de
conſi. per illam igitur tranſlationem illa lex
antiqua moſayca fuit tranſlata in legē Chri
ſti euangelicam: vnde nos chriſtiani qui ſe
ctamur Chriſtū ſeruamus dictam legē euan
gelicam pro ſalute anime nr̄e tanq̄ legē no
uam a deo nobis datā; & quatenus iſta lex
noua corrigit legē moſaycā nō ſeruatur lex
52 moſayca inter xpianos. ¶ † Quoad Octa
uam legē. ſ. apoſtolicā: ſimiliter dicimus eam
ſeruari inter chriſtianos: cū depēdeat ex vo
lūtate eiuſdē Chriſti ꝑꝑ ptātem ꝑ eum tri
ā petro & apoſtolis. vt. d. c. tranſlato. & de
claraui ſupra dū feci mētionē de hac. l. apo
ſtolica. & cū venit hec lex apoſtolica ad de
clarationem & quandoque ad modificatio
nem legis euāgelice; vt habetur in. c. tam
nūc. xxviij. q. i. & no. Spec. i dicto ꝓhe. col.
ſ. Nā iſta ſimiliter cōtinet ius diuinū nouū
& ius naturale imutabile. vt. d. c. humanū ge
nus & ibi Glo. & Archi. i. diſt. Et i ſm ſeruat
iſta lex apoſtolica q dictū apoſtoli ꝓfert le
gi ciuili i deciſionibus cauſarū. tex. eſt & ibi
53 Abb. in. c. pe. de ſecū. nup. ¶ † Verū eſt ſciē
dū q licet dixerim legē moſaycā quo ad ꝑcep
ta moralia eſſe imutabilē: itē legē euangelicā
& apoſtolicā ſimiliter imutabilē: verū eſt q
nō pōt mutari in totū tollēdo ipſam: tn̄ pōt
limitari & in aliquo capite corrigi per ius po
ſitiuū ciuile vel canonicū: Nā princeps pōt
diſtinguere & limitare ius diuinū: licȝ non in
totum tollere. vt no. Glo. & Doc. in. l. fin.
¶ Si cōtra ius vel vti. pub. & Abb. pulchre

declarat i.c.ſi.col.ij.&.3.de cõſue. & Feli.ple
ne in.c.q̃ in eccliarũ de cõſti. & põt eſſe exẽ
plum: nã lex diuina dicit nõ occidas. & tñ
ius ciuile i multis delictis & caſibus occidit
hominem. Item lex diuina dicit, habeas in
honore parentes. Et tñ ius ciuile pmiſit filio
occiderẽ prẽm qñ eſſet hoſtis & rebellis prie
ſue.l.minime.ff.de relig.facit q̇ no. Bar. in.
l.poſtliminiũ.§.filius.ff.de capt.& poſtlimi.
reuer.ſilr lex diuina dicit.nõ furaberis: & tñ
lex poſitiua vult q̇ ex neceſſitate famis per
miſſum eſt furari.c.ſiqs pp neceſſitatẽ.& ibi
54 no.de furtis.& ſic de aliis ſilibus. ❡ †Quo
ad Nonã & vltimã legẽ.ſ.canonicã: nulli ẽ
dubiũ q̇ eſt in viridi obſeruãtia inter xp̄ia/
nos cum ſit facta a ſacris põtificibus: qbus
data fuit prãs a xp̄o p medium beati Petri:
vt.ſupra dixi: & eſt tex.in Cle.paſto.§.ſi.de
re iud.tñ quo ad eius obſeruantiã recipit il/
lã declarationẽ quã facit Abb.in.c.j. de ope.
no.nũ.v3. q̇ ſi lex canonica cõtradicit legi
ciuili tũc ſi ſumus in materia cõcernẽte pec/
catũ vel aĩam ſeruaẽ lex canonica in vtroq̃
foro: & lex ciuilis remanet correpta.ſi vero
ſumus in materia nõ cõcernẽte aiam: & tũc
quelibet lex ſeruaẽ in foro ſuo. ſ3 qñ eſt ca/
ſus deciſus a iure ciuili & dubius de iure ca/
nonico ſeruaẽ ius ciuile in vtroque foro: idẽ
ecõtra: qñ eſt deciſus de iure canonico & du
bius de iure ciuili: ſeruaẽ ius canonicũ i vtro
que foro.vt ibi plene dicit Abb.& hr̃ p Glo.
& Doc.in.c.l3 ex ſuſcepto.de foro cõpe. &
Bart.in.l.priuilegia.&.l.oĩ nouatione.C. de
55 ſacroſan.eccl. ❡ †Hinc dicit Archi.in.c.ſi
inter.vj.q.iij.q̇ leges ciuiles qñ nõ obuiant
canonibus cẽſenẽ tacite approbare & cõfir/
mate p canones: ſ3 qñ obuiant canonibus
cenſenẽ reprobare p canones: idẽ t3 Arch.
56 in.c.de libellis.xx.diſt. ❡ †Dicitur aũt ius
canonicũ quaſi ius regulatũ: nã canon idẽ
eſt qđ regula.c.cano.iij.diſt.qđ declara vt i
57 c.ſiqs dogmata.xxv.q.ij. ❡ †Adde tñ q̇ in
cauſis miſerabiliũ pſonarũ ſeruaẽ ius cano/
nicum in vtroque foro: dato q̇ canones ſcõ
trarianẽ legibus. Itẽ vbi ius ciuile foueret lu
crũ odioſum vel ſaperet quẽdam rigorẽ: nõ
ſeruaẽ in foro canonico: l3 p canones nõ re/
probeẽ. Itẽ vbi ius ciuile ſtatueret eqtatem:
ius canonicũ rigorẽ: ſeruaẽ ius ciuile ẽt in fo
ro eccleſiaſtico & nõ ius canonicũ. ita hec
oĩa tenet Feli.in.c.In cauſis.col.j.de teſti.
58 ❡ †Et i tantũ viget & ſeruaẽ lex canoni/
ca q̇ pferẽ dicto cuiuſlibet ſancti i deciſio/
nibus cauſarũ: nã vbi ẽ canon ſũmi Põtifi/
cis ceſſat oĩs autoritas ſanctorũ patrũ: & ad
interpretandũ ius diuinũ ſtatur dicto ſum/
mi Pontificis & nõ ſanctorũ nec theologo
rũ: qñ opinio ſanctorũ vł theologorũ cõtra
riaret legi canonice. ita dicit Ab.in.c.tua.in.
iij.no.de deci.& Feli.plene in.c.ne innitaris.
de cõſti.qđ tñ intellige ſane pcedere i deci/
ſiõibus cauſarũ: vt ſupra dixi nã quo ad cãs
decidẽdas credĩẽ potius ſũmo Pontifici &
eius canoni q̃ ſanctis: & eſt rõ qa ſũmo Põ/
tifici fuit data prãs legis cõdende & nõ ſan
ctis.vt.d.Cle.paſtoralis.§.ſi de re iud. ita di/
cit Abb.in.d.c.tua.in.iij.no.& Feli. in. d. c.
ne innitaris.pro hoc eſt tex.in.c.p venerabi
le.qui filii ſint leg.& Abb.in.c qualr & qñ.
in.j.no.&.ij.de accu.ſecus eſt quo ad ſolã in
terpretationẽ diuine ſcripture: nõ ad deciſio
nẽ cauſarũ: qa tũc potius credĩẽ dicto ſan/
ctorũ q̃ ſũmo Põtifici.ſm Glo.in.c.j.i Glo.
j.xx.diſt.& Abb.in. d.c.ne innitaris: circa
ſi.& ibi ẽt Feli.i.ij.col.ver.ſecũdꝰ caſus.&c.
59 ❡ †Itẽ intellige niſi dictũ alicuius ſancti
eſſet cõforme cũ nouo vel veteri teſtõ: & ſic
eſſet munitũ auctoritate noui vel veteris te/
ſti.quia tũc pferẽ cuicũque legi ẽt ſũmi Põ/
tificis in deciſionibus cauſarũ. Gloſſ.eſt que
cõiter ad hoc allegaẽ in.c.de libel. xx. diſti.
& tex.cũ Gloſ.in.c.placuit.§.j.xxxvj. q. ij.
& Abb.in.c.tua.de deci. & in. d. c. quali &
qñ.el.ij.in.i.no.de accuſa.& Alex.in.l. i. col.
viij.ff.ſi cer.per.& Feli. in.d. c. ne innitaris.
verſi.tertiꝰ caſus de cõſti. Et rõ eſt ſm Doc.
in locis palleg.& maxĩe Abb. in.d. c. qualr
& qñ.qa tũc papa diſponẽs cõtra teſtm̃ no
uũ vel vetus dr̃ diſponere cõtra ius diuinũ:
& ſic dr̃ potius errare q̃ legẽ facere: vt not.
60 Glo.in.c.a nobis.de deci. ❡ †Quod tñ limi
ta niſi papa diſponeret ad limitationẽ iuris
diuini: qđ facere põt ex cã: vt ſupra dixi.per
ea que not.Abb.& Feli.in.c.que in eccliarũ.
de cõſti.& Abb.in.c.ſi.col.ij.& iij.de cõſue.
nã tũc credĩẽ potius legi põtificis: & ei non
derogaẽ p autoritatẽ ſancti q̃uis cõformẽ
cũ teſtõ veteri vel nouo: qa ipſa autoritas ſã
cti tũc limitaẽ ſicut limitaẽ & ipſum ius di
uinũ: ita declarat Feli.in.d.c.ne intraris.ver/
ſi.tercius caſus.ibi.Sed cõſidera.&c. & ẽ de
mẽte Abb.i.d.c.qualr & qñ.i.j.not.dũ alle/
gat Inno.i.d.c.q̃ i eccliarũ. Et de hac prãte
pape vide plene p Aluar.i.c.j.cp̄m vel Abb.
i vſi.feu.ceſſante aũt diſpõne ſũmi Põtificis
poſſunt dicta ſanctorum allegari ad deciſio
nes cauſarum . Ita tenet Abba. in. c. cum
apoſtolica. in iii. not. de his que ſi a prela.

& Abb.in.c.certificari.in. iij. not. de ſepult.
& in.c.cum cauſam.in.verſicu. not. de elec.
61 vbi loquitur de lege diuina. ¶ † Vidimus
hucuſq; declarationem nouem legnm que
fuerunt in temporea creatione hominis:poſ
ſet modo dubitari an lex diuina ſeu ius diui
num ſit aliqđ ius ſeparatū a dictis nouem
iuribus?Dic q; nõ;ſed includitur ĩ dictis no
uem:Nam oẽs leges de mũdo diſtinguntur
in duo membra:Aut.n.ſunt diuine aut hu/
mane ſeu poſitiue.c.oẽs leges.j.diſt.leges di
uine ſunt que diuina prouidentia ſunt conſti
tute:& in hoc membro comprehẽditur lex
moſayca:lex prophetica:lex euangelica: &
lex apoſtolica,vt p3 ad ſenſum:quia oẽs iſte
leges habuerũt originẽ ab ipſo Deo:vt.ĩ.de
claraui.Item ſub hoc mẽbro legis diuine po
teſt comprehendi ẽt ius naturale & ius gen
tium,quia diuina fuit ꝓuidentia cõſtitutum,
§.ſed naturalia.inſt. de iure natu. & ꝓbatur
in.d.c.oẽs leges.& tenet Abb.in.c.fi.in. iiij.
not.de conſue.& gloſ.in.c.ius natura.j.diſt.
¶ Humane vero leges dñr leges poſitiue:q̃
ſunt cõdite ab hoibus ad eorũ bñplacitum:
ꝓut eſt ius ciuile poſitiuũ:& ius canonicum
poſitiuum.ſ.qđ fuit factũ a Pontificibus:nã
tale ius canonicum in quantum eſt poſitiuũ
poteſt etiam dici ius ciuile ad differentiam iu
ris diuini:ex quo eſt mutabile ſicut ius ciui/
le:Ita t3 Bal.in.c.licet vniuerſis. verſi. item
not.de teſti.vbi appellat ius canonicum eſſe
ciuile quatenus nõ continet legem antiquã
vel euangelicam.Idem tenet glo.in.d.c.ius
naturale.j.diſt.licet quidam dicant q; lex ca/
nonica ſit ius diuinum:per.c.filius.de teſta.
&.c.minus.de iureiur.&.c.j.de iura.calũ.tñ
cõtrarium probat tex.& ibi Abb.in.iij. not.
in.c.non debet.de cõſan.& affi.vbi leges põ
tificũ appellantur ſtatuta humana.¶ Pro cõ
cordia tñ iſtorũ iuriũ multũ pl3 diſtinctio
quã facit Bal.in.d.c.l3 vniuerſis.de teſti.& ẽ
de mente Abb.in.d.c.j.col.iij.in.vij. not. de
iura.calũ.& in.d.c.nimis.col. fi. vt dicamus
q; lex canonica ſit in parte diuina & in par
tẽ poſitiua.Nam diuina dr̃ quatenus eſt ex
tracta a lege diuina moſayca vel noua: &
quatenus ꝯtinet illa diuina ꝑcepta que in no
uo & veteri teſtõ ſunt ſcripta:poſitiua vero
dicatur quatenus ꝯtinet illas diſpõnes que
ſunt facte p̱ Pontifices ad eorũ bñplacitum:
que ſunt mutabiles:quia hoc reſpectu dr̃ ẽt
lex ciuilis.vt.ſupra.dixi.& ita loquatur di/
62 ctum capitulum non d3. ¶ † Quid aũt de
iure feudorum: an dicatur ius ſeparatum a
dictis nouem iuribus?dic q; nõ:ſed includi/
tur ſub iure ciuili. Nam iſtud ius feudorum
appellatur ius conſuetudinarium:quia leges
feudorum dicunt̃ vſus & cõſuetudines feu
dorũ,vt p3 ex prima rubrica feudorum: &
not.And.de yſer.in prohe.feu.col.fi. & tan
gitur per oẽs ſcribentes in ꝑludiis feudo.vn
de dr̃ ius non ſcriptum:quia eſt conſuetudi
narium;ergo eſt ius ciuile.vt in.§.conſtat.&
§.ex nõ ſcripto.inſti.de iure natu.Et ita hoc
ius feudorũ iter leges ciuiles numerat Abb.
in.c.firmiter in fine illius prin.de ſum.tri.&
63 fide catho. ¶ † Fuit aũt compilatus liber
feudorum a quodam Oberto de orto: qui
fuit magnus iuriſconſultus:& fuit ciuis me/
diolanenſis: vt inquit text.in.c.j.que ſit pri
ma cauſa bene.amit.Ita hoc declarat Aluar.
in.c.j.in prin.de feud.cogni.& in.c.j. ĩ prin.
in qui.cau.feu.amit.Poſtea vero quia liber
iſte feudorum fuit ſemper lectus in ſcholis
publicis: & fuit cõiter approbatus: fuit fa/
ctus ex hoc autenticus: & habet plenam fi/
dẽ ſicut alie leges ciuiles.ſm Andr.de yſer.
in prelud.feu.in.j.q.& Mar.laud. & commu
niter doc.in prelud.feu.Idem tenet vir mag
ne autoritatis Ia.de bel.in.c.j.§.fi. de his
qui feu.da.poſ.vbi hoc bene probat per qua
tuor argumenta:cui Ia.de bel.eſt valde cre/
dendum in materia feudorum hinc Ioa. de
Imol.in.c.ceterum.col.j.de iudi.q; quando
in materia feudali ſunt varie opi.doc.creden
dum eſt potius Ia.de bel.q̃ aliis: ex quo Ia.
de bel.fuit valde peritus in hac materia: &
pluries legit hũc titulũ & librũ feudorũ.Et
ipſe proprie Ia.de bel.in.d.c.j.§.fi. de his q
feu.dare poſ.teſtatur ſe legiſſe librum feudo
rum octo vicibus.Et illud dictũ Io.de imo.
refert Iacobinus ĩ ſuo trac.feu.ĩ verſi.dictiq;
vaxalli promiſerũt nõ committere fellonia
&c.col.xix. hanc etiam opi. q; liber feu. fit
aũt ticus t3 Iaſ.in prel.feu.in.j.& ij. col.
64 ¶ † Qualiter aũt hodie ſint in obſeruãtia
iura feudorum?Dic q; in Regno noſtro Si/
cilie primo ſeruatur cõſtitutio regni: & vbi
eſt dicta cõſti.tractãs materiã feudalẽ prefer
tur omni iuri tã cõi q̃ cõſuetudinario:vt di/
cit tex.ĩ ꝓhe.cõſti.§.fi. & ĩ cõſti.puritatẽ.&
t3 And.de yſer.ĩ.c.j.in fi.de feud.cogni. & ẽ
text.ĩ cõſti.vt vniuerſis.& ibi gloſ.ĩ verſic.
aut.ceſſante aũt cõſtitutione tũc in materia
feudali recurrimus ad ius cõſuetudinariũ:&
ſic ad librũ feudorꝫ:qđ ius quo ad hoc ꝑfert̃
iuri cõi:vñ cauſe feudales primo deciduntur
p̱ iura feudorũ & poſtea qñ caſus nõ reperit̃

deciſus per iura feudorũ recurrimus ad ius
cõmune. text. eſt & ibi And. de yſer. & om/
nes ſcribentes in. d. c. j. de feu. cogni. maxime
Ia. de bel. ibi & Mar. laur. & Iaſ. in. l. j. col.
xv. C. de iure emphi. & Alex. in cõſi. lv. col.
iiij. in. iiij. vol. Et tunc quia iura cõmunia nõ
tractãt precise de feudis recurrimus ad iura
loquentia de vſufructu & emphiteoſi arguẽ
do de ſimilibus ad ſimilia, hoc probatur ex
his que dicit Bald. in. d. c. j. col. ij. ſuper glo/
ij. de feu. cogni. vbi dicit ꝙ cauſe feudales q̃
non reperiuntur deciſe per conſuetudines
feudorum deciduntur per argumenta iuris
ciuilis: idem dicit Alex. in conſil. v. col. ij.
verſic. pro hoc facit &c. in. v. vol. Itẽ proba/
tur per regulam que dicit ꝙ validum eſt ar/
gumentum de emphiteoſi ad feudum & ecõ
tra: vt declarãt plene Iaſ. in. d. l. j. col. xiiij. &
xv. C. de iure emphit. & pe. phi. Corn. in cõ/
ſil. cxvij. col. vj. in. j. vol. & Ludo. xx. in cõ/
65 ſil. ccxij. col. j. ❡ † Sed quia dixi ceſſante
iure conſuetudinario recurri ad ius commu/
ne: quero de quo iure communi intelligere:
an de ciuili vel de canonico. Iſta eſt pulcra
queſtio, & poſſet accidere in aliquo caſu in
quo ius ciuile variaret a iure canonico: quia
declarauit ſupra ꝙ tũc quodlibet ius ſeruatur
in foro ſuo: an ita ſit dicendum in feudo?
Dic ꝙ non: immo tunc cauſa feudalis decide
retur ſm ius canonicum nõ autem ſm ius
ciuile: quĩ ius canonicũ ſeruaretur in vtroq;
foro: & hoc propter iuramentum quod in/
terponitur in feudo per vaxallos. Iſtud fuit
ſingulare dictum Bal. i c. imperialẽ. §. fi. col.
iij. verſic. quero ſi pares ſunt ſuſpecti &c. i. de
prohi. feu. alie. per fede. & illud dictum ſequi
tur Alex. in in. d. conſil. v. col. iiij. in princ.
verſ. accedit. in. v. vol. & Barbar. in addi. ad
Abb. in. c. j. de ope. no. nu. in addi. que inci/
pit. An leges &c. & Fel. in. c. in cauſis. col. j.
Circa fin. de teſti. per quod ſingulariſſimum
dictum poſſunt decidi multe queſtiones in
66 materia feudali. ❡ † Hinc poſſet iferri per
illud dictum ꝙ non diceretur deſerta appel/
latio in cauſa feudali per non preſentationẽ
proceſſus infra quinquaginta dies: ſecundũ
cõſti. appellationum tempora. quia habe/
mus ius canonicum contrarium. ſ. text. in
clem. ſicut. de app. qui dat integrum annum
ad proſequendum: & illa conſtitutio eſt iu/
ris ciuilis: & non loquitur precise de feudis:
vñ ſeruaretur ius canonicũ: & idem poſ/
ſet dici in omnibus caſibus in quibus differt
ius ciuile a canonico. Sed hoc non pono pro

67 conſtanti. ❡ † Item in quantum dixi ꝙ
conſuetudines feudorum preferuntur iuri
communi in cauſis feudalibus: intellige quã
do conſuetudo & vſus feudorum eſt ratio/
nabilis: ſecus ſi irrationabilis; quia tunc non
ſeruatur: nam dicitur potius corruptela. vt
not. And. de yſer. in. c. j. §. moribus. ſi de feu.
fue. contro. & eſt glo. in. c. j in gloſſ. j. de feu.
cogni. & ibi And. & alii doct. Idem tenet
And. de yſer. in prohe. feu. col. iiij. in. j. q. pro
68 hoc eſt text. in. c. cum tanto de conſue. & in
c. non debet: de conſang. & affi. ❡ † Item
illud quod dixi ꝙ conſuetudines feudorum
preferuntur iuri communi in deciſionibus
cauſarum: intellige quando caſus eſt expreſ/
ſe deciſus per vſus feudorum, ita dicit Bal. in
l. ij. C. de ſuis & legi. & in. l. cum oportet. in
fine illius prin. C. de bo. que libe. Alias non
ſumitur argumentum a contrario ſenſu in
vſibus feudorum: ſed recurrimus ad ius cõ/
mune: quia argumentum a contrario ſenſu
non dicitur expreſſa deciſio: ſed potius que
dam coniectura. l. apud antiquos. C. de fur.
& ibi glo. Et dicitur ſabaudicus intellectus:
ſm Bald. & ibi glo. fi. in. l. ij. C. de rondi in/
ſer. Ita notabiliter tenet Alex. in ꝯſil. vij. col.
fi. in. v. vol. & Iaſ. in. l. j. col. xv. C. de iu. em/
69 phi. ❡ † An aũt iura feudorum ſeruentẽ in
feudis eccleſiaſticis? cõiter tenetur ꝙ ſic. ſm
Bald. in. c. ceterum. col. j. verſi. nota ibi ab ec
cleſia &c. de iud. & Alex. in cõſi. x. col. ij. in
v. vol. & Fely. in. c. ij. col. xxiij. verſi. de di/
70 uerſorum &c. de reſcript. ❡ † Quid aũt
de iure longobardo: an ſit ius ſeparatum ab
illis nouem legibus. Dic ꝙ non: Sed includi
tur etiam ſub iure ciuili: cum iſtud ius lon/
gobardum fuerit ſimiliter cõditum ab impe
ratoribus & regibus: ſicut alie leges ciuiles.
Nam fuerunt quidam reges apulie qui con/
diderunt illud: Qui reges primo venerunt
de germania in ſardiniam: & de ſardinia in
apuliam: vt teſtatur Alex. in. l. pro hered. §.
fi. ff. de acq. here. & erãt: prout ipſe dicit: qui/
dam reges habentes longam barbã: & ideo
fuit appellatum ius longobardum. Idem ẽt
tenet Odoff. quem ibi refert Bald. in aut. dos
data. C. de dona. ante nup. fuit aũt compila/
tus dictus liber longobardorum a quodam
Carolo. vt ſentit gloſ. in. c. j. xxxiij. q. j. & di
cit Alex. i. d. l. p hẽde. §. fi. vñ appellatẽ capi
tularium Caroli. ſm glo. in. c. quicũq; xij. q.
j. & declarat Aluar. in preludiis feudorũ. col.
v. in. iiij. q. principali. Et quo tempore fue/
runt iſti longobardi: & quanto tpe durauc/

rũt: & de geſtis eorum: habetur plene p Ar/
chiepiſcopũ florentinũ in. xij. libro ſuorum
71 hiſtorialium; in. ij. parte. c. vj. ¶ † Sed iux
ta hoc pro complemẽto quero de vtili & ar
dua. q. vꝫ. An iſtud ius longobardũ ſit ho/
die in vſu maxime in hoc regno ſicilie & an
preferatur iuri romano: Iſta eſt ardua. q. &
multum ventilata inter doctores & aduoca
tos huius regni: & ſepius vidi de ea dubita/
ri: & nunq̃ vidi nec potui claram deciſionẽ
inuenire: quia multi doctores tangũt: & oẽs
in concluſione ſicco pede pertranſeunt: nõ
reſpondendo ad cõtraria. vnde poſtq̃ caſua
liter euenit vt ipſam tangerem: intendo eam
plene diſcutere: ſaltem vt aperiam viam con
ſiderandi aliis: & vt tanto tpe dubitatam q̃
ſtionem ad aliquam firmam concluſionem
pro debilis ingenii qualitate reducã. ¶. Eſt
igitur ſciendum: q̧ tota dubitatio doctorũ
ſuper iſta. q. proceſſit ex conſtitutione regni
que incipit. puritatem. Que vult q̧ iudices
iurent de ſententiando prius ſecundum con
ſti. regni: deinde ſm conſuetudines approba
tas: & deinde ſm iura cõmunia longobarda
vꝫ. & romana: Et ſic in ordine premittit ius
longobardum: & poſtea romanum: ergo ſe
quitur q̧ in hoc regno iudex dꝫ iudicare ſe/
cundum ius longobardum: & preferre ipſũ
iuri romano: quia ille ordo verborum datus
per illam conſti. dat & deſignat ordinem
executionis. per ea que plene habentur per
Abb. & Felyn. in. c. cum dilecta. de reſcrip.
72 ¶ † Nũc procedendo ad examinationem
huius. q. referam primo autoritates quas re/
perio pro & contra: & deinde diſputando
articulum firmabo concluſionem que vr̃ mi
hi verior: & magis obſeruata in hoc regno;
Et primo q̧ ius longobardum debeat ſerua/
ri in hoc regno adducitur dicta conſti. puri/
tatem. que preponit ipſum iuri romano: vt
. ſ. dixi. in tm̃ q̧ dicit ibi And. de yſer., q̧ illi
qui nõ vtuntur eo iure pp̃ conſuetudinem;
non excuſantur: quia eſſet conſuetudo con/
tra conſtitutiones regni: que reprobat̃: vt in
prohe. conſt. §. fi. Secundo adduco autorita
tem eiuſdem And. de yſer. in preludiis feu.
in. iij. q. j. vbi expreſſe tꝫ q̧ in regno ſicilie ſer
uatur ius longobardũ: quia conſtitutio re/
gni hoc precipit: & ibidem circa fi. illius. q.
dicit q̧ illi qui non ſeruant dictum ius non
excuſantur conſuetudine: per rõnem predi/
cta. Tertio adduco glo. in conſtit. vt vniuer
ſis in glo. in verſi. aut in defectu: &c. que in
iudicãdo ſimiliter preponit ius longobardũ
iuri romano, Quarto adducitur autoritas
And. de yſer. in conſti. preſenti lege. la. iij. &
in cõſti. ſi qñ contigerit. vbi ſimiliter dicit q̧
ius longobardũ preferr̃ iuri romano. Quin
to adducitur idem And. in. c. imperialem. §.
preterea ducatus. col. ij. in fin. de prohi. feu.
alie. per fede. vbi expreſſe dicit q̧ i regno vi/
uitur iure longobardo: & qui allegat ius frã
corum dꝫ illud probare cũ ſit ius ſpeciale in
regno. Sexto adducitur idem And. in. c. ſi
verſi. bona vacãtia. que ſint rega. in vſi. feu:
vbi pluries dicit q̧ in regno ſeruatur ius lon
gobardum. Septimo adducit̃ autoritas Ma
thei de affli. in decĩ. cccxlviij. conſ. neapo. in
ij. col. vbi dicit q̧ in regno preſumitur que/
libet ciuitas viuere iure longobardo. ¶ Octa
uo adducitur autoritas Alexan. in. l. pro he
rede. §. fi. ff. de acq. her. vbi referendo And.
de yſer. in preludiis feud. concludit dẽ mente
And. q̧ ſalte in longobarde leges que fuerũt
condite ab imperatoribus ſeruari debent: cũ
ſint generales. Nono adducitur idem And.
in conſti. vt vniuerſis. circa fin. vbi dat ordi
nem quo modo procedatur in regno. ſ. vt
primo iudicetur ſm conſtitutiones; deinde
ſm conſuetudines: & demũ ſecundũ ius lõ
gobardũ; poſtea ſecũdum ius romanũ. Deci
mo adducitur idẽ And. in cõſti. ſpecialẽ. vbi
dicit q̧ prius ſeruatur ius longobardũ & po
ſtea ius romanũ. ¶ Econtra vero q̧ iſtud
ius longobardum non ſit in vſu adducitur
primo autoritas Odoffre. i aut. dos data. quẽ
ibi refert Bal. C. de dona. ante nup. vbi dñt
ambo. q̧ lex longobarda nõ eſt lex nec rõ
73 & ideo receſſit ab aula. ¶ Secundo adduci
tur autoritas Bal. in. l. ſi inuita. i fi. C. de nup.
vbi dicit q̧ de iſto iure longobardo non eſt
curandum: niſi in loco vbi eſſet eius obſer/
uantia ſm conſuetudinẽ loci: Sed in hoc re/
gno eſt potius contraria cõſuetudo: quia nõ
ſeruatur: vt. infra dicam: ergo de eo non eſt
74 curandum. ¶ † Tertio adducitur And. de
yſer. in. c. j. §. fi. in fi. de notis feu. vbi dicit q̧
ius longobardum eſt ius aſininum: & caret
rõne: & ideo nõ ſeruat̃ vbilibet. ¶ Quarto
adducitur idem And. in. c. j. col. j. de feu. co/
gni. vbi dicit q̧ iudex ceſſantibus conſuetu/
dinibus dꝫ vti lege romana: vel longobar/
da: vbi illo iure viuitur: vñ preponit ius ro/
manum iuri longobardo: & dicit ibi ſeruari
debere ius longobardũ vbi eo iure viuitur.
vñ innuit q̧ eſt ius ſpeciale: ſicut dicimus de
iure Francorũ: ergo probari dꝫ q̧ eo iure vi/
uitur. per ea que not. Andr. de yſer. in. d. c. in

perſilem.§.preterea ducatus. dum loquitur
de iure francorũ. ℭ Quinto adducitur au-
toritas Archi.in.c.quicunq̃.xj.q.j. vbi dicit
q̄ lex longobarda eſt lex inualida: & non
poteſt confirmare aliam legem inualidam.
ℭ Sexto adducitur autoritas Aluar.in pre-
ludijs feud.col.v.in.iiij.q.vbi confirmat di-
ctum Bal in.d.aut.dos data.& in.d.l.ſi inulta.
ℭ Septimo adducitur Archi.in.c.cum
deuotiſsimã.xij.q.ij.vbi dicit q̄ iſta lex lon-
gobarda appellatur lex vulgaris:prout etiã
tex.ibi eam appellat:ex eo quia ab homini-
bus vulgaribus & rudibus fuit compoſita
vñ tanto minus d3 ſeruari. ℭ Octauo addu-
citur autoritas Luce de penna.in.l.j.C.de cõ-
ducto.& procur.li.xj.vbi expreſſe dicit q̄
ius longobardum non debet preferri iuri ro-
mano:niſi vbi ſeruatur de conſuetudine.
ℭ Nono adducitur Bald.in.c.tranſlato.de
conſti.vbi dicit q̄ tranſlato regno ſeu impe-
rio transfertur etiam lex regni ſiue imperii:
vnde licet illud ius longobardum potuiſſet
ſeruari tpe quo erant illi reges apulie: quia
tñ regnum fuit poſt ab eis tranſlatum: d3
cenſeri tranſlata etiam lex eorũ: & ſic dicta
lex longobarda nõ deberet ſeruari:ſicut di-
xi.s̃.de lege moſayca:que fuit tranſlata vna
cum ipſo ſacerdotio in Chriſtum: & in legẽ
euangelicam. ℭ Decimo & vltimo adduci-
tur nouiſsima autoritas Mathei de afflic.do-
ctoris neapolitani:in ſuo comento ſuper.d.
conſtit.puritatem.in.iiij.col.vbi expreſſe vẽ
firmare opi.Luce de pẽna.ſ.q̄ ius longobar-
dum nõ preferatur iuri romano:& ibi dicit
q̄ iſta opi.ſemper ſibi placuit:& dat bonam
76 expoſitionem ad.d.conſtit.puritatem:que i
rei veritate ſalua rõne recti ſermonis non
põt procedere.vt infra dicam. ℭ Habemus
ergo huc vſq̃ decẽ autoritates pro vna par-
te: & decẽ pro alia parte contraria: vñ que-
ſtio redditur valde dubia.ſi quis tñ vellet te-
nere primam partem:que vr̃ fulcita autori-
tate autẽtica.ſ.per tex.in.d.cõſtit.puritatem
poſſet reſpondere ad oẽs decem autoritates
cõtrarias.Et primo ad dictum Bal. & Odof.
in.d.auten.dos data: q̄ Odoff.& Bal. non
fuerunt regnicole: & ſic veriſimiliter non
potuerunt hr̃e noticiam illius cõſti.puritatẽ
que non ſeruatur in regionibus eorum. Di-
cta ergo eorũ procedunt de iure cõi.tenen-
do q̄ poſtq̃ ſuperuenit ius cõe romanũ re-
ceſsit illud ius longobardum ab aula.Sed q̃a
ius nr̃um municipale huius regni prout eſt
dicta cõſtit.puritatẽ:iubet illud ſeruari:tene-
mur nos regnicole obedire illi cõſtitutioni.
Et eodem modo poſſet rñderi ad dictũ Bal.
in.d.l.ſi inulta.C.de nup.vel põt dici q̄ il-
lud dictũ Bal.facit pro prima parte.quia di-
cit nõ eſſe de eo curandũ:niſi in loco vbi vi-
get vſus legis longobarde:ſed in hoc regno
neceſsitamur ad utendũ tali iure:per.d.cõſt.
puritatem.ergo bñ eſt de eo curandũ. ℭ Ad
tertium.ſ.ad dictũ And.de yſer.in.c.j.in fi.
de notis feu.põt rñderi.q̄ And.eſt ſibi con-
trarius in quãpluribus locis:prout ipſum re-
tuli.ſupra in.j.parte ſuiuis.q.unde magis eſt
adherendũ dictis ſuis propria parte:quia me-
lius fuit ſuũ loquutus cũ hẽat tex.illius cõſt.
75. pro illa parte.q̃. Nec obſtat q̄ illud ius ſit
aſininũ & ſine rõne.quia in lege ſicut non
conſideratur:nam l3 lex aliqua ſit dura vel in-
iuſta:tñ ſeruãda eſt:quia ita uoluit legiſlator.l.
proſpexit.ff.qui & a quibus:ſic in propoſi-
to:ius lõgobardũ ſeruandũ eſt quia ita uoluit
legislator.p.d.cõſti. ℭ Ad quartũ.ſ.ad di-
ctum And.in.c.j.de feu.cognit.põt rñderi.q̄
nõ d3 inſpici ordo ſcripture ipſius And. cũ
habeamus ordinẽ legis:qui eſt potius atten-
dendus.Et ſi And.dicit:q̄ d3 ſeruari quo cõi
iure uiuitur d3 concordari cum aliis dictis
ſuis:& facias minorẽ & ꝑuam:v3.in hoc re-
gno uiuitur eo iure:ergo ſeruari d3 in regno
et ſi negates minorem.ſ.q̄ nõ uiuatur eo iu-
re in regno:hoc nõ poſſet eſſe alr̃ niſi ex cõ-
traria conſuetudine.que cum ſit contra con-
ſtitutionem eſt reprobata per tex.in prohi.
conſti.§.ſi.& dixi.ſupra in.j.parte.unde ſu-
ſtra non uiuitur ſufficit q̄ ita debẽt homines
uiuere & ita neceſsitantur per.d.conſti.
76 ℭ † Ad quod facit illud quod dicimus.ſcire
& ſcire debere ſunt paria.l.quod te.ff.ſi cer.
pe.& glo.in.l.per.C.de peri.tut.& not.Al-
uar.in.c.vaſſallus ſi feudum.in primo not.
per illum tex.ſi de feu.fue.contro. ℭ Ad
quintum.ſ.ad dictũ Archi.in.d.c.quicũq̃.
xi.q.j.põt reſpõderi q̄ procedit gñaliter de
iure cõi:nõ aut in hoc regno ubi habemus
tex.expreſſum: ut ſupra dixi de autoritate
Bal.Et eodẽ modo rñderi põt ad ſextum &
ſeptimũ dictũ. ℭ Ad octauum.ſ.ad dictum
Luce de penna in.d.l.j.C.de cõduc.& procur.
lib.xi.põt rñderi eodẽ modo quo reſpon-
ſum fuit ad quartũ dictum:dicit.n.q̄.ubi ſer-
uatur de cõſuetudine preferatur iuri roma-
no.Sed in hoc regno ſeruatur uel ſeruari d3
per.d.cõſtit.ergo preferatur.preterea i regno
eſt maioris autoritatis And.de yſer.qui appel-
latur legũ euangeliſta quã Lucas de penna:

Vñ debet pferri dictum And. qui contra/
rium tenet: maxime in preludiis ſeu.in.iij.q.
& in in aliis locis ſupra alle. ¶ † Ad nonũ
77 .ſ.ad dictũ Bal.in.c.traſlato.de conſti.de fa/
cili rñderi põt.fatẽdo dictũ ſuũ.ſ.q cũ tráſ
latione regni transferatur etiam lex: niſi no/
uus regnator legẽ veterem confirmet: quia
tũc ſeruatur lex vetus ex noua confirmatio/
ne.quia ita vult nouus dñs.ita proprie dicit
And.in.d.iij. q.in prelud.ſeu. Et ibi ſubdit
exemplum de notario unius comitatus qui
põt facere contractum in alio comitatu vo/
lente dño illius comitatus: ſed nouus dñs in
regno tranſlato: q fecit illam cõſti.voluit cõ
firmare ius longobardũ: ergo ſeruari debet.
¶ Ad decimũ.ſ.ad d. Mathei de afflicto in.
d.cõſti.puritatem põt rñderi prout fuit re/
ſponſum ſupra ad octauum dictum.ſ.ad au/
toritaté Luce de penna.ex quo ipſe Math.
imitatur & cõfirmat opinioné Luce. ¶ Et
dum ipſe Matheus dat nouam expoſitioné
ad dictam conſti.puritatem.faciendo vnam
extraneam cõſtitutionem: dico q talis ſua
cõſtructio violat penitus literam illius cõſti;
& nõ poſſet ſaluari ſalua rõne recti ſermo/
nis. Nam verba illius cõſti.ſunt hec forma/
lia.vz. Ac demum ſm iura cõia longobarda
vz.& romana &c. Et ſic primo ponit dictũ
in gñe.ſ.ſecundum iura cõia: deinde illud ge
nus exemplificat p dictioné.vz.& in illa exẽ
plificatione ponit equaliter ius longobardũ
& romanum deſignans q ambo ſunt iura
cõia: & preponit in ordine ius longobardũ.
Illa ergo determinatio.ſ.iura cõia.&c. rela/
ta ad iſta duo determinabilia.ſ.ad ius longo
bardũ & romanum dz ea pariformiter de/
terminare.ſ.q ambo dicant iura cõia.l.nam
hoc iure.&.l.lucius.ff.de vul.& pup. † Et
78 hoc perpẽditur ex illa dictione: vz. que eſt
dictio declaratiua & reſtrictiua precedẽtiũ;
ſm Bar.in.l.j.ff.ad.l.aquil.& Fran.de are.in
l.ſi fundũ.ff.manda.& no.in.c.ſtatutũ.el.ij.
& ibi Gemi.de her.li.vj.& eſt tex.in.c.tranſ
miſſa.de eo qui cog.conſau.vxo.ſue.& in.l.
cum quidam.§.j.ff.de vſur.& declarat Iaſ.
in.l.idem in duobus.§.perſonale.in.j.not.ff.
de pac.& in.l.iuſiurandum qd' ex cõuentio
ne.§.pcurator.colũ.iiij. ff. de iureiur. vnde
concluſiue per illam dictionem; videlicet:
illa iura communia declarantur: & reſtrin/
guntur equaliter ad iura longobarda & ro/
mana: cum ordine ſuo: qui colligitur ex ipſa
ſcriptura.per quam declarationé que eſt ve/
riſſima prout verba & mens legis latoris ſo
nant: apparet non procedere expoſitionem
Mathei dum dicit q debẽt illa verba conſti.
ita conſtrui: vz. Ac demum ſm iura cõmu/
nia romana & longobarda: & ſic vult per/
uertere ordinem legis. Aſſignat ipſe rationé
quia ius lõgobardum nõ eſt cõmune: ſed eſt
ſpeciale in hoc regno: & ideo illud adiecti/
uum: communia: non poteſt referri ad ius
longobardum: qd' non eſt ius cõmune: un/
de de neceſſitate refertur ad ius romanum:
& ſic reperitur prius in ordine litere ius ro/
manum. Ego dico q talis cõſtructio nõ pro/
cedit: quia procedere nõ poteſt ſalua rationé
recti ſermonis ut ſupra dixi & peruertit or/
dinem illius conſtit.contra mentem legis la
79 toris. † Ad rationem domini Mathei reſpõ
deo.q immo illud adiectiuum: communia:
põt referri ad ius longobardum: nam dato:
q ſit ius ſpeciale in hoc regno: quia tamen
ſeruatur: facit ius commune in regno: & cũ
dicta conſtitutio intendat ponere legem in
hoc regno tm̃: quia extra regnum non extẽ
dit uires ſuas: uoluit loqui de iuribus ſeruan
dis in hoc regno: in quo omne ius munici/
pale ſeu ſpeciale dr̃ ius commune: ex quo de
rogat iuri communi: ita dicit Alex.in.l.poſt
dotem.col.xi.ff.ſolut.ma. & idem Alex. in
addi.ad Bal.in.l.conſtitutionis.in fi.ubi etiã
Bal.ſentit.C.de bo.que lib.& Bald. in.l. illa
inſtitutio in fi.ff.de hered.inſtit.& Iudo.ro.
in rub.ff.de arbi.ubi dicunt: q ſi eſt compro
miſſum in arbitrum q debeat pronunciare
ſm ius cõmune: dz talis arbiter pronunciare
ſecundũ ius municipale illius loci: quia tale
ius facit ibi ius cõmune ſm eos. Sic ergo in
propoſito: licẽt ius longobardum ſit ſpecia
le in hoc regno: tamen facit in eo ius com/
mune.unde per prẽdicta merito illa uerba
conſtit.puritatem.debent intelligi prout ia/
cent: quia bene poſſunt referri tam ad ius lõ
gobardum quam ad ius romanũ. ¶ Verum
non obſtantibus predictis lz hec prima pars
uideaẽ bene defenſata: ab impugnationibus
contrariis Ego tñ indubitanter teneo hanc
ſm partem contrariam.ſ.q immo in regno
ius longobardum non preferaẽ iuri roma/
no: ſed q ipſum ius romanũ ſit in uiridi ob
ſeruantia & preferatur: & eo iure quilibet ui
uere preſumaẽ: niſi ſi & quatenus ex aduer
ſo ius longobardum pbaretur. unde teneo
hác concluſionem. Q dr̃ allegãri q in regno
uiuatur iure lõgobardo uel in aliqua ciuita/
te regni incũbat onus pbãdi. ¶ Et hác meã
concluſioné pbabo nõ ſolum per ius cõe

& leges iuris cōis: ſed ēt per ipſaſmet conſti
tructiones regni: & per alia iura municipalia
necnon p̄ rōnes vrgentiſſimas: Et quia oēs
autoritates contrarie q̄ fouent primā partē
nituntur ex ſola deciſione illius conſti. pu/
ritatem, que vī eſſe principale fundamentū
opinionis cōtrarie. Ergo prius nitar tale fun/
damentum optimis mediis penitus demoli
ri: ad hoc vt totū edificium deſuper eo con/
ſtructū corruat. iuxta. text. in. c. cū Paulus
j. q. j. vn̄ poſtea mea opinio luce meridiana
clarior & ſine aliquo obaſtaculo appebit.

80 ¶ † Aſſumo igitur verba dicte conſtitut.
puritatem. Et venio ad ipſius interpretatio/
nem & declarationem: p quam apertiſſime
oſtendam q̄ illa conſtit. non meretur allega
ri pro illa prima parte. Sed potius pro hac ſe
cunda parte cōtraria quam teneo. Et preſup
pono q̄ totum dubium faciebat ille ordo
ſcripture in quo ius longobardum prius no
minaṫ quam ius romanum: unde debet pri/
us ſeruari: arg. l. quotiens. ff. de vſufruc. & l.
generaliter. §. ſi quidem. ff. de fideicom. lib.
Hinc dicit Bald. in. l. aduerſus. C. de furtis, q̄
prior in ordine ſcripture preſumitur prior ī
tempore. Et dicit Bald. in. l. prima. C. de im/
pub. & aliis ſub. quod ex ordine ſcripture da
tur regula. Et dicunt Bart. & Bald. in prima
conſtitut. C. in fina. colū. quod ſi reperiunṫ
duo inſtrumenta ſcripta in eadem carta pre/
ſumitur prius illud quod precedit ex ordine
ſcripture: Idem tenent Moder. n. l. prima. ff.
ſolut. mat. Et dicit Bal. in. l. ſi duas. in princ.
ff. de excu. tut. q̄ ex ordine ſcripture preſu/
mitur ordo intellectus: Idem plene tangit
81 Felyn. in. c. cum dilecta de reſcript. ¶ † Ad
hoc preſuppoſitū reſpōdeo: vt incipiam tol
lere dubium: & dico ſic, vbicū q̄ mens diſpo
nentis eſt certa nō curatur nec inſpicitur or
do ſcripture in legibus. Ita tenet Bart. per il/
lum text. in. l. cum pater. §. fideitue cōmitto
ff. de lega. iij. & idem Bartol. in. l. ij. §. prius ī
fin. ff. de vulg. & pupillar. & ita intelligitur
text. in. l. nec enim. ff. de ſolu. idē tenet Bald.
in dicta. l. ſi duas. ff. de excu. tut. vbi dicit q̄
quando diſpoſitio loquētis eſt certa non cu
ramus ordinem uerborū. Sed in terminis di
cte ꝯſti. puritatem. mens diſponentis eſt cer
tiſſima qualiter & qn̄ uelit ſeruari ius longo
bardum: vt modo declarabo: ergo nō debe/
mus curare illū ordinem. Et q̄ ſit certa mēs
diſponentis: probo. Nam uerba formalia il/
lius conſti. ſunt hec, vz. Ac demum ſm iura
cōia longobarda vel & romana prout quali
tas litigantium exegerit iudicabunt. &c.
82 † Nota igitur q̄ illud verbum iudicabūt de/
terminat & perficit totam orōnem precedē
tem: & tn̄ anteq̄ orō ſit perfecta eſt inſerta
illa clauſula prout qualitas litigantium exe/
gerit: &c. que clauſula de neceſſitate dꝫ refer
ri ad hoc vltimum capitulum. ſ. dum loquiṫ
de iure cōi lōgobardo & romano: pluribus
de cauſis. Primo quia eſt inſerta in medio
ipſius capituli. ſ. antequam oratio eſſet com/
pleta: quo caſu ad ipſum tm̄ capitulum refer
tur: & non ad alia precedentia ſeparata: ſm
Bart. in. l. talis ſcriptura. col. ij. circa fi. ff. de
leg. j. & Bar. in. l. fi. ff. de reb. dub. per tex. cū
glo. in. l. filium. ff. quando dies lega. ce. & tꝫ
Philipp. Decius in conſi. xiiij. col. in fi. uerſi.
& cum talis clauſula. &c. Secundo quia. ſ. in
dicta cōſti preceſſerūt duo alia capitula. vz.
primum q̄ iudices iudicent ſm cōſtitutio/
nes. ſecundum q̄ in defectu earum iudicent
ſm conſuetudines approbatas: ac demum
ſm iura communia &c. Et ad illa duo capitu
la precedentia nō pōt referri dicta clauſula
prout qualitas litigantium. &c. quia reſulta/
ret legum cōtrarietas: Nam legis lator vult
q̄ oīno ſeruentur cōſtitutiones regni: & nō
attendatur qualitas litigantium nec cōſuetu
83 do contraria, vt in prohe. cōſti. §. fin. † Itē
vbi eſt conſuetudo approbata in ciuitate illa
habet uim legis: & illam tenenṫ ſeruare oēs
de ciuitate: quia dicitur lex municipii. l. 1. C.
de emen. libe. & . l. de quibus. Cum ibi. not. ff.
de legi. & inſti. de iure natu. §. ex non ſcrip/
to. & . c. cum conſuetudinis. & . c fi. de cōſue.
vnde non attenditur qualitas litigantis con
84 tra antiquam conſuetudinē. † Ergo ſequiṫ
q̄ ſtante cōtrarietate que ſemper euitanda ē
illa clauſula non poteſt ad alia capitula refer/
ri niſi ad hoc vltimū: cum poſſit aſſignari
rō quare ad alia non referatur, vt dicūt Bar.
Bald. & cōiter doc. in. l. j. C. de libe. prete. &
Bart. in. d. l. talis ſcriptura. ff. de leg. j. & in. l.
ſi idem cum eodem. §. ſi. ff. de iur. om. iud. &
Alex. in cōſi. xlviij. col. iij. verſi. ſed ita in. j.
vol. Cū ergo dicta clauſula de neceſſitate re
feratur ad hoc vltimū capitulū: ſatis clare pꝫ
de mente diſponētis q̄ nō vult iura longo/
barda preferri preciſe iuri romano: ſed illa
ſeruari ſecundum qualitatem litigantium:
prout ibi exponit And. de yſer. ſ. vt ille qui
viuit iure longobardo iudicetur per ius lon/
gobardum. Ille uero qui viuit iure romano
iudicetur per ius romanum. ergo ſequitur q̄
ſi litigator viueret iure romano nō compel/

ſitur iudex iudicare ſecūdum ius longobar/
dum: & ſic non preferet ius logobardū ro/
mano: quia ergo apparet de mentis diſponē
tis non eſt curandus nec inſpiciēdus dictus
85 ordo verborum: ſed ſola mens. ℂ † Secū/
do principaliter ꝙ dictus ordo nō ſit curan
dus adduco aliam regulā vbicūq ordo po/
nitur in aliqua diſpōne grā exempli pro do
ctrina: nunq̄ cenſetur poſitus ꝓ forma: nec
ſeruari debet: tex. eſt in. c. decernimus. & ibi
Car. de iudi. vbi eṗs & Abbas preferuntur ī
ordine archieṗo: & tn̄ nulli dubiū eſt ꝙ ar/
chieṗs eſt dignior & dēret primo noiari. &
nō eſt al'i rō: niſi quia illa nominatio fit grā
exempli. vnde nō inſpicit̄ ordo: ita ēt tenet
Fely. in. d. c. cum dilecta. col. vj. verſi. ij. de
clara &c. de reſcrip. ſed in propoſito in. d. cō
ſti. puritatē. Illa noiatio iurium longobardi
& romani fuit facta grā exēpli: qđ pꝫ p illā
dictionē: vꝫ. que ē dictio declaratiua & exē/
plificatiua: vt ſupra dixi. nā primo dicit ſm
iura cōia: & poſtea exemplificat declarādo
que ſint iſta iura cōmunia: ergo ſequitur ꝙ
86 ille ordo nō eſt inſpiciendus. ℂ † Tertio
quia vbi conſtat de ordine intellectus non
curatur nec inſpicitur ordo ſcripture: ita di/
cit Bar. in. l. ita tn. §. quiſ ſuſpectam: & in. l.
Sceuola. circa fi. ff. ad treb. ſed ibi conſtat de
ordine intellectus: qui eſt vt in viuentibus
iuro longobardo tantum ſeruetur ius lon/
bardum: & non in aliis: per illam clauſulam
prout qualitas &c. ergo non curatur ordo
87 ſcripture. ℂ † Quarto quia quando ordo
ſcripture perturbat ordinem neceſſitatis nō
attenditur: immo reducitur ad ordinem ne
ceſſitatis. Ita tenet Bart. in. l. gallus. §. quidā
recte. col. ij. ff. de libe. & poſth. & ibi p alios
doct. & Bart. in. l. j. in fi. C. de exe. rei iudi. ſed
in. d. conſti. eſt ordo neceſſitatis: ꝙ in viuen
tibus iure romano ceſſet ius longobardum:
ſed tunc preferatur quando litigantes eo iu/
re viuerent ergo iſte ordo eſt attendendus:
non ordo ſcripture. ℂ Quinto ꝙ dictus
ordo non ſit ſubſtantialis nec inſpiciendus:
pondero vnam aliam conſtit. vꝫ. conſtit. q̄
incipit: vt vniuerſis. vbi ſunt ſimilia verba:
& nulla fit mentio de iure longobardo. Nā
dicit ꝙ iudices iudicēt ſecundum cōſtitutio/
nes & deinde ſecundum conſuetudines: &
demum ſecundum iura: non ſpecificādo que
iura: quo caſu in dubio appellatiōe iuris ſim
pliciter venit ius romanū p anthonomaſiā.
§. ſed quotiens. inſtit. de iure natu. vnde illa
conſti. ſentit totum contrarium: & ſic facit

pro parte noſtra: quia ceſſante conſuetudine
debet iudicari ſecundū ius romanum: ergo
preponitur iuri longobardo. & hanc ponde
rationem ſentit etiam Matheus. in. d. cōſti.
puritatē. ℂ Sed poſſet aliquis inſtare & di/
cere ꝙ illa cōſt. vt vniuerſis eſt correpta p
cōſti. puritatē que eſt ſequens & poſterior ī
ordine. Ad hoc dico ꝙ immo non eſt cor/
repta: quia dicta cōſti. puritatem. dicit illud
idem: niſi quia addit illam limitationem in
viuentibus iure longobardo. vnde illa cōſt.
puritatem eſt potius limitatiua q̄ correpti/
ua: quia ſemper in dubio vitanda eſt legum
correptio. l. precipimus. C. de app. & l. San/
cimus. C. de teſt. Dicamus ergo ſic iungēdo
vtranq conſti. ꝙ iudex ceſſante conſuetudi
ne debet iudicare ſecundum iura. ſ. romana,
& ita loquatur conſti. vt vniuerſis. fallit qn̄
qualitas litigantium aliud exigeret. quia tūc
procedit conſti. puritatem. vnde dicta cōſti.
vt vniuerſis. ponit regulam. conſti. uero pu/
88 ritatem, ponit limitationem. † Cui regule
ſtandum eſt donec probetur limitatio. c. ad
decimas. de reſti. ſpo. li. vj. & no. Bar. & do/
cto. in. l. ex quacūq. ff. ſiquis in ius vo. non
ierit. ℂ Sexto ꝙ dictus ordo nō ſit inſpi/
ciendus nec formam inducat: pondero noui
ter unam aliam conſt. ab aliis non pondera/
tam: que incipit. cum circa. que mandat iudi/
cibus & officialibus ut decidant cauſas iux/
ta tenorem cōſtitutionū & iura & cōſuetu/
dines approbatas: & iſte eſt ordo formalis
quo ad uerba illius cōſti. cum circa. & ſic pri
mo dicit ſecundū conſtitutiones: poſtea ſe/
cundū iura: & poſtea ſecundū conſuetudi/
nes: certe ſi nellemus inſpicere ordinē uerbo
rum ex quo precedit ius cōe: preferretur ius
cōe conſuetudinibus: qđ eſt falſum: quia im
mo cōſuetudines derogāt iuri & preferunt
iuri ut. d. cōſtit. puritatem. & l. de quibus. ff.
de legi. & l. j. C. de eman. libe. pꝫ ergo ꝙ ibi
non inſpicitur ordo ſcripture: prout ēt dicit
ibi glo. unde minime debet inſpici in. d. cōſt.
puritatē. cū de eodē caſu loquatur: preterea
illa cōſti. cum circa. eſt poſterior: & dicit ſm
iura ſimpliciter: unde intelligit̄ de iure rom.
ut ſupra dixi in precedenti argō: & ſic faci/
lius tollit illud motiuum ſupra ſcm̄: cum ſit
89 poſterior. ℂ † Septimo pondero cōſt. que
incipit. ſpeciale. que uult ꝙ unus ſit ordo in
dicti in oibus pſonis: & nominat ibi ſigilla/
tim ſiue qs fuerit francus ſiue romanus aut
longobardus: & ſic in ordine noiat ultimo
loco lōgobardum: ergo pꝫ ꝙ eſt minus di/

gnus tanq̄ vltimo noīatus. Nā primo noia/
tus cenſet maior & dignior. ſm Bal. in. l. cū
quidā. col. j. C. de ver. ſigni. per. l. j. ff. de albo
ſcrib. & Bal. in aut. hoc amplius. col. pe. C. de
fideicō. facit tex. in. l. quoties. ff. de vſuf. Lō/
gobardus ergo vltimo loco noīatus cenſet
minus dignus: vñ merito eſt poſtponēdus.
¶ Per hec igit ſeptē arguā & pōderationes
factis vr̄ ſublatū dubiū qd̄ fiebat ex ordine
illius conſti. puritatem. q̄ ſeptem rōnes tol/
lunt & deſtruūt totū fundamentum tenen/
tium partē contrariam: qui oēs ſe fundāt p
illam cōſtit. Ac firmāt rōnes p̄dicte & cor/
roborant hāc ſecundam partē quā teneo. Su
blato ergo obſtaculo de pōderatione illius
conſtit. confirmo & corroboro mō hanc ſe
cundā partem tanq̄ veriſſimam infraſcriptis
90 aliis fortiſſimis rationibus & argumētis.
¶ † Et primo adduco regulam que ſe hʒ.
Omne id qd̄ eſt magis dignum & nobile de
bet preferri minus digno & minus nobili.
Regula eſt trita in iure que traditur in. §. fin.
inſtit. de iure natura: & in capitulo quod in
dubiis. de conſe. eccl. uel alta. facit text. in. c.
epiſcopus. xcv. diſtin. Sed negari non poteſt
q̄ ius Romanū eſt dignius iure longobar/
do: pluribus de cauſis primo rōne cauſe effi
cientis: quia ius Longobardū fuit pro maio
ri parte cōditum a quibuſdā regibus Apulie
vt. ſ. dixi in princ. huius. q. Ius vero Roma
num fuit conditum & cōpilatum ab Impe/
ratore Iuſtiniano: qui fuit dñs totius mūdi
l. deprecatio. ff. ad. l. rhod. de iac. & tanto di/
gnius & nobilius dr̄ opus quāto a nobilio/
ri & digniori pcedit. Vñ dicimus magis di/
gnum eum qui acquirit dignitatē immedia/
te a principe q̄ eum qui acquirit ab inferiore:
vt inquit Spec. in tit. de citatione. §. iam de
citatione. col. iiij. uerſi. porro ſi ſunt plures
&c. p hoc eſt text. in. l. ij. ff. de albo ſcrib. &
tex. cū glo. in. c. per tuas. de maio. & obe. &
in. c. cum in diſtribuendis. de temp. ordi. le/
ges ergo Imperatorum cenſentur pcedere
ab ipſo Deo: quia Imperator dr̄ diuina grā
conſtitutus. ſm And. de iſer. in rub. de phi.
feud. alie. per lotha. & eſt Impator in terris
ſicut Deus in celo: & dr̄ hr̄e diuinum numē.
ſm And. de iſer. in. c. j. verſi. ad felicem. que
91 ſint rega. ¶ † Secundo rōne iuſtitie & me
lioris rōnis. Nā ius Romanum & preſertim
leges Iuriſconſultorum fuerunt facte cum
tanta iuſtitia & rōne: vt in eis iniuſtitia ali/
qua inueniri nō poſſit: vt teſtatur And. de
iſer. in cōſti. ſi damna. col. fi. in prin. hoc ēt
p̄batur inſti. de lege furſia canina tol. per to/
tum. tit. ubi imperator ſubſtulit illam legem
tanq̄ ſine rōne: & in q̄ pluribus aliis legibus
ſimilibus ſublatis in corpore iuris. Ius uero
longobardum eſt ius iniuſtum & ſine rōne
factum: unde appellatur ius aſininum. ſm
And. i. c. j. §. fi. de notis feu. & Bal. & Odoff.
in aut. dos data. C. de dona. ante nup. merito
eſt poſtponendum iuri Romano. & nō pre
ponendum. ¶ Secundo principaliter iſtā
partem confirmo p. d. cōſti. puritatem. retor
quendo ipſam contra tenentes primam par/
tem. quam pondero in duobus locis. Primo
dum dicit prout qualitas litigantium exege
rit: exponendo prout exponit ibi And. de
iſer. & ſupra dixi. Nam per illa uerba permit
tit illa cōſti. q̄ in Regno uiuatur iure Roma
no & iure longobardo permiſſiue & nō im
peratiue: unde non imponit neceſſitatem q̄
quilibet uiuat iure longobardo. Item per/
mittit q̄ iudices preferantur ius romanum
iuri longobardo in uiuentibus iure romano
ſequitur ergo q̄ male allegatur illa cōſti. per
eos qui dicunt q̄ de neceſſitate ī hoc regno
uiuatur iure longobardo: & illud preferatur
iuri romano: quia ſi eſſet iſta neceſſitas: illa
cōſti. loqueretur preciſe q̄ iudices indiſtin/
cte ſeruent ius longobardum: ſiue aliquis ui
uat eo iure ſiue non: ſicut dixit preciſum ob
ſeruantiam conſtitutionum & conſuetudi/
92 num. † Sed quia noluit loqui preciſe ſed per
miſſiue referendo ſe ad qualitatem hominū
per dictionem: prout: que eſt dictio relatiua
& limitatiua. ſecundum Bart. in. l. edita col.
pe. C. de eden. & eſt text. in. l. prout. ff. de ſo/
lu. & in cle. j. §. uolumus. de foro compe. &
not. Bart. in extrauag. ad reprimendum. in
uerſic. prout. & Philipp. Decius ī cōſi. lxiij.
col. iiij. Sequitur ergo q̄ tota obſeruantia iu/
ris longobardi depēdet a qualitate uiuentiū
ergo nō eſt preciſa nec neceſſaria. Vnde illa
conſti. puritatem facit potius pro iſta parte
quam teneo. Aliam ponderationē illius cō/
93 ſti. dicam infra. ¶ † Tertio iſtam partem cō
firmo: quia ritus magne curie uicarie dat mū
dualdum in regno mulieribus tm̄ uiuenti/
bꝰ iure lōgobardo: ut dictat ritus magne cu
rie in num. xlviij. incipiens. Item q̄ curie ip
ſe &c. Ergo a contrario ſenſu mulieribus ui/
uentibus iure romano non dat mundualdū
cum etiam in ſtatuto capiatur argumentū a
contrario ſenſu: qñ diſponit ſuper caſu non
prouiſo a iure cōi: prout eſt ille ritus: ita tʒ
Alex. in. l. j. col. xij. uerſi. Secunda cōcluſio.

ff.de off.eius cui manda.eſt iur.& Bald.in.l.
apud antiquos.C.de fur.& in.l.ij.C.de cōdi.
in ſer.munduāldus eſt inductus a iure lon/
gobardo:& tñ ille ritus q facit ius nouiſsi/
mū in hoc regno cohartat hāc obſeruantiā
tñ in mulieribus viuentibus iure longobar
do:ergo a cōtrario ſenſu permittit mulieres
huius regni viuere iure romano ſi volunt:
94 & q nō vtantur mundualdo. ¶ † Iſtud tñ
de mundualdo mulieris limita ꝓcere qñ mu
lier contrahit noīe ꝓprio:ſecus ſi noīe alie/
no:puta procuratorio vel tutorio noīe:quia
tunc valet contractus etiam ſine mūdualdo
ſm Alex.in.l.queſitū.col.ſi.ff.de in ius vo.
& Pau.de ca.in.l.cuicūque.§.ſi ab alio.ff.de
95 initio. ¶ † Quarto iſtam partem confir/
mo:per id quod fuit deciſum in ſacro cōſi/
lio neapolitano:ut refert Math.de afflic.in
deci.ſacri conſilii.cclx.ſ.q mulier viuens iu
re longobardo non poſsit facere teſtm̄ ſine
mundualdo:ergo ſi viuit iure romano pōt
facere ſine mundualdo.Ergo permittitur vi
uere iure romano:quia ſi non permitteret̄
fuiſſet indiſtincte deciſum q nullum teſta/
mentum mulieris in regno valeat ſine mun
96 dualdo. ¶ † Quinto confirmo per gñalem
conſuetudinem huius regni & obſeruantiā
notoriam tpis cuius nō extat memoria in
contrarium:que habet vim legis & priuile/
gii:ſm Abb.in.c.ſuper quibuſdam.§.prete/
rea.de verb.ſigni.& And.de iſer.in.c.impe/
rialem.§.preterea ducatus.col.pe.in prin.de
prohi.feud.alie.per fede.& in.c.j.verſi.ful/
mina nauigabilia.col.ij.que ſint rega.& in
conſti.ſi dubitatio.col.iij.& in cōſti.quadra
genalem.col.j.& habet̄ in.l.hoc iure.§.du/
ctus aque.ff.de aqua quot.& eſti.Que obſer
uantia eſt vt ſolo iure romano viuatur:& q
penitus ſit iuri longobardo derogatum:&
hoc patet euidenter:quia q̄ plures diſpoſitio
nes iuris longobardi non ſolum non ſeruā
tur in regno:uerum etiam ſeruatur totum
contrarium:ut videmus in teſtamentis mu/
lierum:que in omnibus fere ciuitatibus hu/
ius regni fiunt ſine mundualdo:& hoc eſt
notorium maxime inter omnes tabelliones
huius regni:& per ſcedas tabellionū mor/
97 tuorum. ¶ † Item de iure longobardo co/
gnati ſunt incogniti in ſucceſsionibus:adeo
q non ſuccedunt nec etiam mater filio tan
quam cognata.Item filii naturales non ex/
cluduntur totaliter per filias legitimas & na
turales de iure longobardo:prout hec om/
nia notat glo.& ibi per doc.i.c.j.§.hoc aut.
de his qui feu.dare poſ.Et tamen videmus
q in regno ita ſuccedant cognati ſicut agna
ti:& oſtenditur ſola gradus prerogatiua:ſm
formam.§.nullam.in aut.de hered.ab inte.
& aut.ceſſante.C.de legi.hered.Item filii na
turales excluduntur per filias legitimas niſi
aliquid ſibi relinquatur pro alimētis.iuxta.
c.cum haberet.de eo qui dux.vxo.quā pol.
per adul.& ſic ſola obſeruantia iuris roma/
ni uiget.Et de hoc reperiuntur infinite ſen/
tentie late tam in ſacro conſilio q̄ in omni/
bus curiis ciuitatum huius regni:ſic etiam
& quamplura alia exempla poteſt ſtudioſus
inueſtigare in quibus differt ius romanum
a longobardo:& in eis ſolo romano iure
vtimur in regno:Ergo cenſetur abrogatum
ius longobardum ſaltem ex generali con/
ſuetudine tam antiqua & inueterata in hoc
regno:vnde merito dicit Bald.i.d.autē.dos
data.q tale ius receſsit ab aula:quia abiit in
deſuetudinem.Quando ergo eſſet diſcepta/
tio quo iure uiuatur in regno ſufficeret alle/
gare hanc notoriam obſeruantiam:quia ſi
ius romanum ſeruatur in iſtis exemplis pro
poſitis:preſumptio eſt q ſeruetur etiam in
aliis omnibus:quia ſi ius romanum ſeruatur
ergo eſt ius ſaltem longiſsimo vſu approba/
tum.Iuxta.l.de quibus.ff.de legi.& niſi cō/
trarium probetur in aliis exemplis eſſet ſem
98 per ſeruandum:prout notorie ſeruat̄. † Per
ea que tradit And.de yſer in.d.c.imperialē.
§.preterea ducatus.col.ij.in fi.uerſic.Sed qđo
probabitur.&c.vbi dicit q ius francorum ſi
probandum eſt:ſufficit probare q alias illi
de domo ſeruauerūt q primogenitus ſucce
dat:quia ex hoc ſolo transfunditur onus ꝓ
bandi contrarium in aduerſarium:ergo pa/
ret q ex ſola probatione vnius capituli iu/
ris francorum preſumitur & probatur q ui
uatur iure francorum:quanto fortius id di
cendum eſt in iure Romano cuius obſeruan
tia probatur notorie ex mille & infinitis ca
pitulis:& antiquiſsimo tempore:vnde ſuc
cedit diſpoſitio legis.minime.ff.de legi.
99 ¶ † Et q iſta generalis obſeruantia & con/
ſuetudo tanquam notoria nō indigeat pro/
batione ſed ſufficiat eam allegari:eſt deci.in
terminis Bal.in.l.j.col.ij.in fin.verſi.Sed hic
quero &c.C.ad velleia.vbi expſſe dicit q cō
ſuetudo notoria eſt que liquet ex inſpectio/
ne oium publicorū inſtrumentorū & non
opꝫ eam ꝓbare. ¶ Sexto nūc pōdero iterū
dictam cōſti.puritatem.quam retorqueo ꝓ
iſta parte quam teneo;& iſta eſt noua pon/
deratio;

ſideratio: & ab aliis hactenus non cogitata.
Nã vult illa cõſtit. q primo iudicetur ſm
conſtitutiones: poſtea ſm cõſuetudines ap/
probatas: & poſtea ſm iura &c. per hoc di/
co q ſtante conſuetudine generali i hoc Re-
gno q cauſe decidantur ſm ius romanum:
put. ſupra probaui. illa conſtitutio decidit
caſum noſtrum pro iſta parte: quia preponit
100 cõſuetudinem iuri longobardo. † Sed nul/
la poteſt eſſe fortior & melior cõſuetudo q̃
illa que eſt conformis iuri communi: vt eſt
tex. no. in. c. ſopite. & ibi not. extra de cenſi.
& in. c. cum dilectus. de cõſue. & q poſſit eſ
ſe conſuetudo conformis iuri communi te/
net Abb. in. c. ſi. col. pe. in prin. de cõſue. iſta
ergo generalis obſeruantia iuris romani con
tra ius longobardum induxit quandam no
toriam & approbatam cõſuetudinem con/
formem iuri communi Romanorum: vnde
ſm hanc cõſuetudinem debet prius iudex
iudicare: & ea ceſſante tũc demum recurret
ad ius longobardum: & ita ſubtiliter bis põ
derata illa cõſtitu. puritatem. facit pro iſta
parte: immo ſi aliquid dubii haberet dicta
conſuetudo reciperet interpretationem a iu
re communi Romanorũ: quod eſt ius gene/
rale. l. ſi ſerui veſtri. C. de noxa. actio. & ha/
betur in. d. c. cum dilectus. non autem recipe
ret interpretationem a iure longobardo: qd
eſt ius locale ſm Bald. in. c. j. §. & quia vidi/
mus. colũ. vj. in fi. de his qui feu. da poſſ.
¶ Septimo & vltimo pro iſta parte addu/
co omnes illas decem auctoritates quas ſu/
pra collegi arguendo pro hac ſecũda parte:
que omnes remanent in ſuo robore: quibus
dato q ſupra diſputando voluerim reſpon/
dere: tamen nunc tangendo veritatem dico
dictas reſponſiones non eſſe ſufficientes. vn
de in quantum ad primam: ſecundam: quin/
tam: ſextam: & ſeptimam auctoritatem dice
bam eas procedere de iure communi: ſecus
eſt in Regno per. d. cõſti. dico q eſt mala re
ſponſio: ex quo in Regno nihil reperitur in
nouatum contra dictam deciſiones: vt ſu/
pra pbaui. & d. cõſti. puritatem. facit potius
pro iſta parte: immo eſt cõformis cum dicto
Bald. in. d. l. ſi inuita. C. de nupt. qui dicit q
de tali iure non eſt curandum: niſi in loco
vbi ſeruatur de cõſuetudine: vnde fateor
illud: q quando in aliqua parte Regni pba/
retur q illud ius ſeruatur: vel q eo iure viui
tur: ibi eſſet ſeruandum & non alibi: & hoc
pprie vult. d. cõſti. vt ſupra dixi. tamẽ onus
probandi ſemper incũbit allleganti illud ius
cũ ſit ius locale: vt ſupra declaraui. vnde re/
manent dicte quinq deciſiones in eorum
robore & obſeruantia: cum iure communi
vtamur. Item ad tertiã auctoritatem And.
de yſer. in. c. j. de notis feudo. dico non eſſe
bene reſponſum: qa immo melius fuit loquu
tus ibi q̃ alibi: ex quo tale ius ſine ratione nõ
debet ſeruari: & maxime cum dicta deciſio
ſit cõformis cũ deciſione Bal. & aliorũ doc.
ſupra alleg. vnde cenſetur magis communis
cum plurium auctoritate fulciatur. l. j. ver. &
ſane crebrior. ff. de offi. queſto. nec pcedit ar
gu. de. l. proſpexit. ff. qui & a quib. qa nõ re/
peritur dictum ius preciſe approbatum per
Regni cõſti. niſi in loco vbi viget & ita dicit
idem Andr. in. c. j. de feu. cogni. & ibi etiam
Bald. magis clare q̃ alius dicit expreſſe in. j.
colũ. q inter eos qui viuunt iure romano
cauſa deciditur ſm ius romanum: & inter
eos qui viuunt iure lõgobardo cauſa decidi
tur ſm ius lõgobardum: vnde habuit Bald.
ibi pprie ſenſum. d. cõſtit. puritatem. Nec va
let reſponſio data ad quartam auctoritatem
ſ. Andr. in. d. c. j. de feu. cogni. qa non eſt ve
rũ q conſtitutio neceſſitet homines huius
Regni q viuant iure longobardo: immo po
nit in eorum arbitrium: vt ſupra probaui.
Item ad octauam auctoritatem Luce de pẽ/
na reprobatur reſponſio eodem modo quo
precedens. Nec obſtat q Andr. eſt maioris
auctoritatis: qa cum ſit ſibiipſi cõtrarius in
pluribus locis: tenenda eſt eius auctoritas
vbi melius dixit. Ad nonam auctoritatem
ſ. Bal. in. c. tranſlato. de cõſti. minime valet
reſpõſio: qa nego q ſucceſſores in Regno
cõfirmauerint preciſe & neceſſario ius lon/
gobardũ: ſed vt ſupra dixi. immo ſi placuiſ/
ſet illud ius Imparatoribus inſeruiſſent illud
in voluminibus iuris ciuilis: ſed qa non in/
ſeruerunt: apperet q tale ius reprobauerunt
prout in ſimili arguit Aluarot. i prelud. feu.
in. iiij. q. Item reſponſio data ad decimam
auctoritatem Math. de affli. qui ſequit Luc.
de pẽna minime pcedit per eaſdem rationes
& ſic remanet iſta pars comprobata & fir/
ma. Supereſt tñ reſpondere ad decem aucto
ritates cõtrarias adductas pro prima parte:
ad quas ſatis patet reſpõſum ex predictis: qa
quatenus expreſſe dicũt q ius longobardũ
preferatur male loquuntur: & veriores ſunt
auctoritates cõtrarie: & maxime cũ vt pluri
mũ ſint auctoritates And. de yſer. q ēt alibi
contrarium. ſolum reſpondeo ad quintam
auctoritatem And. in. d. §. preterea ducat.

tus.nam loquitur ibi de iure longobardo &
101 Francorum:nõ autem de iure romano. † Et
verum eſt q̃ ius Francorũ eſt ſpeciale ius &
oneroſum:& cõtra ius commune : vt dicit
Andr.in.d.§.preterea ducatus.colũ.iij.in ad
ditio.vnde debet probari per allegantem aliſ
non preſumitur.vnde quando eſſet differen
tia inter ius Francorum & longobardum
fateor q̃ potius preſumatur ius longobar/
dum:maxime in ſuccedendo:ex quo eſt cõ/
forme cum iure communi in eo q̃ admittit
omnes filios equaliter ad ſucceſſionem ; ſe/
cus eſt qñ differentia eſſet inter ius longo/
bardum ius romanum:put eſt.q.noſtra: qa
tunc potius romanum prefertur & pſequitẽ
per predicta.Vltimo ſupereſt reſpondere ad
id quod dicit And.in.d.cõſti. puritatẽ. & in
prelu.in.iij.q.prin.circa fi.vbi dicit q̃ iſta cõ
ſuetudo per quam aliqui non ſeruant ius lõ
gobardun non valet:quia eſt cõtra cõſtitu/
tiones Regni:vnde tales non ſeruantes non
excuſantur conſuetudine ſm eum.in hoc di
co indubitanter q̃ And.male loquitur: & di
cit cõtra caſum.d.cõſti. puritatem. ibi : put
qualitas litigãtium &c.qa immo.d.cõſti.ap/
probat hanc cõſuetudinem : cum permittat
q̃ viuatur iure romano : & q̃ iudex ſequatẽ
ius romanum in viuentibus ſm illud. Q &
fortificatur ex his que ſupra dixi ad corro/
borationem huius partis. vnde melius lo/
quutus fuit Andr.in.d.c.j.de feu.cog. & ibi
Bal.vbi dicit q̃ ſeruatur vbi eo iure viuitur:
ergo vbi eo iure non viuitur non ſeruatur:
& ſic poteſt eſſe cõſuetudo q̃ eo iure non vi
uatur.cõcluſiue ergo teneo q̃ ius romanum
prefertur longobardo:& qui dicit q̃ viuit iu
re longobardo dʒ hoc probare: & ſimiliter
incumbit onus pbandi ei qui dicit q̃ in Re/
gno viuitur iure longobardo:nam preſumi/
tur q̃ viuatur iure romano per ea que ſuper/
rius dixi: & hanc puto eſſe merã veritatem,
Et per hec ſit expedita iſta no.q.quam nul/
102 lus hactenus ita plene examinauit.¶ † Pre
ſuppoſita hac declaratione nouem iurium
vt videremus a quo iure initium habuit ip/
ſum iudicium:ſupeſt modo deuenire ad deci
ſionem prin.q.ſ.vnde habuit originem iudi
cium.ſuper qua cõcludo q̃ iudicium incepit
tempore iuris naturalis primeui & iuris di/
uini:& ſic habuit originem in paradiſo:vn/
de expulſus fuit Adam.nam cum Deus crea
uit primum hominem dedit ſibi legem pre/
ceptiuam:q̃ nõ deberet comedere de ligno
vetito:ipſe autem homo fuit inobediens &
venit cõtra preceptum Dei & comedit de li
gno:quod Deus ſentiẽs iratus citauit ipſum
dicens.Adam vbi es:qui comparuit coram
Deo.Deus autem increpauit ipſum:ex eo q̃
noluit ſuis preceptis obedire:qui Adam vo/
lens ſe exculpare dixit.Mulier quam dediſti
mihi ſociam ipſa me decepit: & comedi : &
ſic voluit culpam ſuam retorquere cõtra de
um:eo q̃ malam ſociam ſibi dederit : & ſic
tanto magis deliquit:prout hec omnia habẽ
tur Geneſ.c.j.&.c.iij. & eſt tex.in.c.ſerpens
de peni.di.j.ſic ergo ex iſtis verbis & repli/
cationibus inter Deum & Adam fuit ortus
quidam modus litigandi:qui vulgariter di/
citur placitandi:& exinde in antea inuentũ
fuit iudicium.vnde concluſiue iudicium ha
buit originem in paradiſo ſm Archi. ſup. j.
rub.decre.col.j.& Spe.in phe: j. partis. col.
vj.ver.ſane placitandi &c.ex quo dico q̃ fu
it inuentum iudicium de iure naturali prime
uo eo ipſo q̃ fuerunt creati primi Parentes:
& pter illam reſpõſionem quã fecer Adã,
nam cognoſcens ſe erraſſe propter inobedi/
dientiam fuit motus ex quodam naturali in
ſtinctu ad defenſionem ſuiipſius : & in hoc
cooperabatur ius naturale cõmune prime/
uum:fuit etiam & cooperatio iuris naturalis
ſecundarii.ſ.rationis:inquantum ſciuit abdi/
care a ſe culpam & applicare alii : quia vt ſe
defenderet inculpauit Euam vxorem ſuam
q̃ eum deceperat:& inculpauit Serpentem:
vt.d.c.ſerpens:deinde iudicium habuit ſuã
proſequutionem & augmentum de iure gen
tium:quo iure omnia mandabantur execu/
tioni manu Regia:& manu Principis quia
nondum erant inuẽte actiones:nec magi/
ſtratus:vt dicit text.in.l.ij.in principio.ff.de
103 origi.iur. † Fuit etiam cognitum: iudicium
tempore legis veteris Moyſi in veteri teſta/
mento:qui ſtatuit legem: q̃ in ore duorum
vel trium ſtet omne verbũ:vt habetur Deu
teronom.c.xix.& ſic patet q̃ erat tunc iudi
cium in vſu:quia erat vſus teſtium:idem pro
batur per id quod dicimus de Suſanna : vt
habetur Dañ.c.xiij.vbi Suſanna erat dãnata
ad mortem per depoſitionem duorum teſti
um deponentium de adulterio per eam pa/
trato:& poſtea Daniel inſpiratus a Deo exa
minauit dictos teſtes ſeorſum : & inuenit
eos varios in loco ;vnde apparuit eorum
falſitas : & fuerunt interfecti : & Suſanna
tanquam innoxia liberata : probatur eti/
am Leuitic. cap. xix. vbi dicitur . Non
facies iniquum aliquod in iudicio &c. &

Deuteron͂.c.xxiiij.vbi dicitur. Non peruer- tes iudicium aduene & pupilli: nec auferes pignoris loco vidue veſtimentum &c. & Hiere.c.xxij. Facite iudicium & iuſtitiam: & liberate vi oppreſſum de manu calumniato-
104 ris &c. † Fuit ſucceſsiue cognitum iudicium in teſtamento nouo per legem euangelicam & apoſtolicam: vt pȝ de Ieſu qui fuit ductus ad Pylatum: & in iudicio condemnatus: licet iniuſte: & habetur.xvj.diſtin.c.j.&.ij.&.iij. & poſtea fuit iudicium cognitum & ampliatum & magis ordinatum per legem ciuilem & canonicam: vt pȝ in toto ti.ff.&.C.& extra de iudic. & ſic ſucceſsiue: cum hodie preſatis vtamur legibus vtimur etiam & iudi-
105 cio. † Fuit autem inuentum iudicium ex neceſsitate: ne quis diceret ſibi ius propria auctoritate: & ne quis propria auctoritate audeat ſumere vltionem.l.nullus.C.de iudę.& c.ad hoc.xvj.q.j.& tex.cum glo.in.c.nihil bella.xxiij.q.j.& no.Spec.in ti.de offi.omnium iud §.poteſt.in prin.& idem Spec.i pho.iij. partis. habuerunt enim iura valde pro abhominabili q̃ quis ꝓpria auctoritate ſibi ius dicat. hinc introduxerunt penas ammiſsionis iuris.l.extat.ff.qđ met.cau.&.l.ſi quis in tantam.C.vnde vi. Et per predicta remaneat expedita hec tertia pars princi.huius tractatꝰ. Sequitur nunc quarta pars: que diuiditur ꝑ diſtinctiones. Robertus de Maranta Venuſ. Iuris vtriuſq; Doctor excellentiſsimus.

1 Iudicium quotuplex ſit.
2 Ex delicto oritur accuſatio criminalis ad penam, oriturq; actio in factum ad intereſſe.
3 Homicidio commiſſo oritur criminalis accuſatio ad penam: ac etiam actio in factum ad intereſſe.
4 Agi an poſſit ex eodem facto criminaliter quando prius actum fuit tm̃ ciuiliter & e contra.
5 Intellectus ad l.iniuriarum eſtimatio ff.de iniur.& ad l.conſtitutionibus.§ iꝫo.ti.
6 Accuſator agens mere criminaliter non poteſt eſtimare iniuriam, ſed hoc pertinet iudici.
7 Locus & tẽpus commiſſi criminis i libello requiritur.
8 Iudex arbitratur penam ſecundum qualitatem perſone loci & dignitatis quando pena iuris petitur quis puniri.
9 Iudicium an ciuile uel criminale dicatur quando agens actione iniuriarum concludit iniuriantem cõdemnari ad ſatiſfactionẽ iniurie ſiue honoris.
10 Cauſa criminalis dicitur quando tutor ſuſpecto agitur.
11 Libellus in quo pro eſtimatione iniurie & delicti ſatiſfactione pecunia petitur non tenet.
12 Quando ambe pene tendunt ad uindictam una nõ tollitur per alteram que non fuit ſufficienter interrogata.
13 Cautela libellanti ut in libello poſſit petere eſtimationem & ſatiſfactionem iniurie & nu. 15.
14 Libellus qualiter formetur de duobus reis debetur.
16 Iudex laycus & iudex eccleſiaſticus an poſſint de uno delicto cognoſcere ubi pena ciuilis diuerſa eſt a canonica.
17 Libellus ut procedat quando ſimul ex eodem delicto ciuiliter & criminaliter ſimul agitur, debet actor principaliter agere criminaliter petendo reum puniri, & incidenter per iudicis officium rei reſtitutionem petere.
18 Iudicium ciuile & criminale poteſt eque principaliter cumulari quãdo delictum eſt tale in quo quis uenit ad mortem principaliter damnandus.
19 Verba libelli impropriatur ut ſaluetur libellus.
20 Cauſa dicitur criminalis quando petitur quis puniri ex delicto pena non ordinaria illius delicti.
21 Cauſa an criminalis dicatur quando agitur ad publicam uindictam ut quis puniatur ordinaria pena ſtatuti.
22 Cauſa eſt ciuilis ſi agitur de adulterio coram iudice eccleſiaſtico ad ſolam thori ſeparationem, & poteſt in ea procurator interuenire.
23 Cauſa dicitur ciuilis quando per uiam inquiſitionis ad priuationem beneficij propter crimen nulla precedente accuſatione nec exceptione agitur.
24 Delinquens mitius punitur de iure canonico quãdo agitur per uiam inquiſitionis.
25 Cauſa ciuilis dicitur quando opponuntur crimina contra teſtes ad repellendum eos a teſtimonio.
26 Libellus locum & tempus continere debet ſi in eo crimen objicitur ciuiliter & infamat.
27 Cauſa dicitur ciuilis quando pena applicatur fiſco ex contractu illicito.
28 Pena pecuniaria delicti a lege introducta, an parti uel fiſco applicetur.
29 Teſtimonium layci & mulieris admittitur contra clericum quando ciuiliter agitur de crimine.
30 Vitium litigoſi non inducitur quando ſuper re aliqua agitur criminaliter.
31 Procurator quando agitur crimine iniuriarum an admittatur, & numero. 33.
32 Cauſa poteſt dici capitalis inſpecta aptitudine ubi uenit pena arbitraria.
34 Pena pricipalis attẽdit ubi põt ꝓcurator interuenire.
35 Procurator interuenire poteſt pro muliere coniugata in cauſa criminali litigante.
36 Procurator põt litigare ꝓ pluribus perſonis quando criminali iudicio contra eas ſimul agitur.
37 Procurator admittitur ex parte accuſatoris proſequentis ſuam uel ſuorum iniuriam.

38 *Procurator an & qñ admittatur in criminalibus.*
39 *Iudex in penis arbitrarijs pro criminibus, an & qñ poſſit imponere penā mortis naturalis, & nu/mero 47.48 & etiam. 49.*
40 *Intellectus ad. l. ij. C. de his qui latro.*
41 *Intellectus ad tex. in. c. inquiſitionis. in prin. de accu.*
42 *Intellectus ad glo. in ſumma. in uer. extraordina/ria. inſtitu. de iniurijs.*
43 *Pena mortis in arbitrarijs nunquam imponitur in in delictis attētatis & non cōſummatis. & nu. 46.*
44 *Verbū: moderari: importat diminutionem pene.*
45 *In arbitrarijs quando debeat iudex mitiorē penam eligere.*
50 *Contra committentem delictum per latam culpam an poſſit criminaliter agi.*
51 *Homicidium per culpam commiſſum: pena arbitra ria punitur.*
52 *Delictum principaliter commiſſum ad iniuriam al/terius: mitius punitur.*
53 *Delictum mali exempli commiſſum lata culpa, nō punitur pena mortis.*
54 *Iudex non puniens exercentem priuatum carcerem: punitur pena criminis leſe maieſtatis.*
55 *Cuſtos carceris punitur ad mortem ſi ex ſua lata culpa carceratus aufugit uel fugam arripuit.*
56 *Iudici hodie omnis pena eſt arbitraria: etiam a iu/re determinata.*
57 *Delictū leui culpa cōmiſſum an puniatur. & nu. 58*
59 *Culpe qñ ſimpliciter fit mentio de leui intelligitur.*
60 *Leuiſſima culpa, an criminaliter puniatur.*
61 *Criminalis pena an locum habeat ubi habet locum l. aquilie actio.*
62 *Iudex p inquiſitionē non procedit pro delicto cul pa cōmiſſo, niſi dolus uel lata culpa interueniat.*
63 *Iudicium mixtum quod dicatur.*
64 *Libellus quomodo formetur in iudicio mixto.*
65 *Pragma. Regia incipiens diſpendia. & in cauſis ci uilibus uel mixtis procedatur ſine figura iudicij an locum habeat quando pena uenit pro parte fiſco, & p parte parti applicanda & tollat ſo lennitatem libellorum nume. 66.*
67 *Libellus qualiter formari debeat in crimine iniuria rum ſuper iniurie eſtimatione: uel agendo ciuili ter de aliquo crimine.*

QVARTA PARS.

¶ Deuenio nunc ad quartam partem principalem huius Operis: que continet quotuplex eſt iudici/um. Et ſuper iſta parte intendo cumulare ꝙ plures diſtinctiones iudiciorum: nam iudi cium eſt multiplex: & variis diſtinctioni/bus compartitur.

PRIMA IGITVR DISTINCTIO

† Iudiciorum eſt: quia iudicium aliud eſt ci uile: & aliud criminale: & aliud mixtum. Iu dicium ciuile eſt in quo deducitur cauſa ciui lis. Criminale vero eſt in quo deducitur cau ſa criminalis. Verum pro habenda aliquali noticia huius diſtinctionis opportunum eſt diſcutere que dicatur cauſa ciuilis: & que cri minalis: & quomodo vna ab alia cognoſca/tur. Hanc materiam tractant plene Cano/niſte in rub. de iud. vbi Abb. in fi. col. ponit vnam doctrinam que communiter reproba tur. Sed breuiter vera & communis conclu ſio eſt iſta: ꝙ cauſa ciuilis dicitur illa quando principaliter in iudicio agitur ad commodū priuatum: ſiue talis cauſa deſcendat ex deli/cto: ſiue ex contractu. Cauſa vero criminalis dicitur qñ principaliter agitur ad commo/dum publicum: ex delicto tamen: ſeu ad pu blicam vindictam. hinc eſt ꝙ ſi aliquis ex delicto venit puniendus corporaliter ad pu blicam vindictam dicitur cauſa criminalis: quia ex tali pena corporali nullum commo dum ſentit priuatus. Idem ſi aliquis pro de/licto veniret puniendus pena pecuniaria. nā ſi talis pena applicatur fiſco dicitur cauſa cri minalis. ſi vero applicatur parti dicitur cau/ſa ciuilis. Iſta concluſio eſt ueriſſima & cō munis: & probatur per text. & ibi Bar. in prin. in l. licitatio. §. quod illicite. ff. de publi. Ad hoc pondero notitet text. meliorem de iure in. §. in ſumma inſti. de iniur. Iſtam con cluſionem firmant glo. Bar. & Alex. in add. in. l. pretor ait. in prin. ff. de ſepul. vio. & ibi Alex. in ſpecie reprobat Abb. aliter tenentē in. d. rub. de iud. idem tenet Fran. de are. in d. rub. de iud. col. fi. vbi dicit hanc eſſe com/munem opi. & ibi etiam Fely. & Bal. in. ij. lec. in. j. col. & eſt tex. iuncta glo. in. l. fi. ff. de priua. delic. & ibi Bar. & declarat pulchre Bal. in conſi. cccclxcij. col. pe. in. ij. vol. & col ligitur ex no. per Abb. & doc. in. c. tue. de p cu. & per Bar. in. l. j. C. qñ ciui. act. cri. preiud.

¶ † Super hoc tamen eſt ſciendum ꝙ ex 2
quolibet delicto ex quo oritur accuſatio cri/minalis ad penam: oritur etiam actio in fa/ctū ad intereſſe: & ſic ad proſequutionem rei familiaris. tex. eſt & ibi Bar. in. l. qui nomine ff. de falſ. & l. hodie. §. j. eo. tit. probatur in. d. l. fi. cum ibi no. ff. de priua. delic. & tenet Ioan. de ana. in. c. accedens. col. iiij. in fi. de accu. & eſt tex. cum glo. in. l. nec quic/quam. ff. pro ſoc. ex quo ſequitur ꝙ eſt in poteſtate illius qui damnum ſeu iniuriam paſſus eſt: agere criminaliter ad penam

ordinariam : vel ciuiliter ad intereſſe: vel
vtroq; modo copulatiue. Exemplum, ſi ali/
quis commiſit furtum poteſt accuſari crimi/
naliter ad penam iuris. ſ dupli : vel quadru/
pli ſm ius commune: que pena hodie appli
caretur fiſco ſi locum haberet per capitulū
Regni quod incip. placuit. vel ad penam fu/
ſtigationis: ſi furtum eſt ab auguſtali infra:
ab auguſtali vero ſupra vſq; ad vnciam ad
penam abſciſionis manus: vltra vero vnciā
ad penam mortis ſm formam capituli Re/
gni quod incip. ad hoc q; noſtrorum. poteſt
etiam contra eum agi ciuiliter conditione
furtiua ad rei ablate reſtitutionem. l. interdū
§. qui furem & ibi Bar. & doc. ff. de furt. pōt
etiam agi ad vtrunq; ſ. vt puniatur : & vt rē
reſtituat ſm Bar. in. §. qui furem. in fi. & Spe
cu. in tit. de furt. §. j. ver. ſed nunquid. quod
3 qualiter ꝓcedat infra dicam. ¶ † Similiter
ſi eſt commiſſum homicidium oritur accu/
ſatio criminalis ad penam. l. cornelie de ſica/
car. & etiam actio in factum ad intereſſe: per
quam tenetur occiſor vel vulnerans ad ex/
penſas medicorum & ad expenſas operarū
illius interfecti vel debilitati: vt eſt tex. in. l.
ſi. ff. de his qui deie. vel. effu. & ī in. l. ex hac
lege. ff. ſi quad. pau. fec. dic. & in hac eſtima/
tione operarum habebitur ratio ad totum
tempus quo ille occiſus potuiſſet viuere &
operari ſm formam. l. hereditatum. ff. ad. l.
falc. habendo etiam reſpectum ad artē quam
ſolitus erat exercere. ita declarat Spec. in tit.
de iniur. & damna. §. ſequitur. ver. ſed nun/
quid. cum duobus ſeq. ſic etiam poſſumus
exemplificari in crimine falſi. vt. d. l. qui no/
mine. ff. de falſ. & in aliis ſimilibus.
4 ¶ † Quia tñ ſupra dixi q; poteſt quis age/
re ciuiliter vel criminaliter ad ſui electionē
poſſet dubitari: an ſi prius actum fuit ciuili/
ter tñ poſſit poſtea agi criminaliter ex eo/
dem facto: vel e contra. Breuiter communis
concluſio eſt q; ſi actio ciuilis & criminalis
tendūt ad diuerſa: tunc poteſt agi altera via:
non obſtante q; prius actum eſt vna : vt qñ
criminalis datur ad vindictā: ciuilis vero ad
ꝓſequutionē rei familiaris: put. ſ. dixi ī fur/
to & homicidio. nam vna per aliā non tolli
tur : ſi vero vtraq; competit ad vindictam
tam ciuilis q̄ criminalis: & tunc vna inten/
tata altera tollitur. tex. eſt & ibi Bart. in. l. ſi.
C. qñ ciui. act. cri. preiu. & tex. & ibi Bar. in
l. pretor edixit. §. ſi dicatur. ff. de iniur. &
Bar. ī. l. ij. §. ſ. ff. vi bo. rap. & Abb. in. c. tue. de
ꝓcu. & Spec. in ti. de fur. §. j. ver. ſed nunqd.
& in ti. de iniur. §. j. ver. ſed queritur. Exem
plum poteſt poni ī actione iniuriarum: nam
ſi aliquis dat alapam: vel dicit verbum iniu/
rioſum nullū facit damnū iniuriam paſſo: &
tñ ex tali delicto iniuriarū poteſt agi de iure
communi ciuiliter & criminaliter: vt. d. §. ſi
dicatur. & eſt text. in. §. in ſumma. inſti. de
iniur. & no. Bart. in. l. lex cornelia. §. fi. ff. de
iniur. & vtraq; actio tam ciuilis q̄ crimina/
lis tendit ad vindictam : quia nullum dam/
num paſſus fuit agens : tunc vna per aliam
tollitur per predicta. Dicitur autem agi ciui/
liter in actione iniuriarum qñ agens petit pe
nam applicari ſibi: vt qa dicit q; noluiſſet pa
ti talem iniuriam : potius voluiſſet perdere
tantā pecuniam de ꝓpriis bonis &c. quam
petit ſibi dari. ita ꝓbatur in. l. iniuriarū eſti/
matio. & ibi glo. & Bar. ff. de iniur. & ē glo. ī
d. §. in ſumma. in ver. pena. inſti. de iniu. &
tex. in conſti. Regni que incip. varietates.
5 † Et hoc fuit inductum de iure cōmuni ro/
mano : ſm qđ tota pena applicabatur parti
ciuiliter agenti: vt dicit glo. in. d. cōſti. varie
tates. in ver. partem. que eſt glo. pe. & ita in/
telligitur. d. l. iniuriarum eſtimatio. verū lȝ
pars eſtimet iniuriam: iudex tñ taxat ipſam
eſtimationem : & poſtea dat iuramentū in
actori: & deinde cōdemnat ad id qđ tax a/
uit. ita intelligit tex. in. l. cōſtitutionibus. §.
j. ff. de iniur. dum dicit q; pena imponitur
eſtimatione iudicis: nam dȝ intelligi. i. taxa/
tione iudicis. eſtimatio autem fit per partem
ciuiliter agentem. ita intelligit And. de yſer.
in. d. cōſtit. varietates. pro hoc eſt alia cōſti.
ſequens que incip. vt dignitatū. in fi. ibi: taxa
tione iudicis &c. & glo. no. in ver. damnis. ī
c. ſi canonici. de offi. ord. lib. vj. & ita dȝ in/
telligi glo. in. d. l. iniuriarum eſtimatio. idem
tȝ Spec. in tit. de iniur. §. j. ī. iij. col. & Cy. in. l.
ſi nō conuicii. in. xv. q. C. de iniur. ita etiā dȝ
intelligi qđ no. Soc. in conſi. cxlvj. col.
pe. & fi. in. j. vol. hodie vero. p. d. cōſti. varie
tates. eſt inductū q; actor eſtimat iniuriam
& iudex taxat: & illa pena taxata applicatur
parti ꝓ tertia parte: & ꝓ duabus partibus cu
rie: & ita cōmuniter ſeruatē hodie in Regno
dū fiūt titi libelli iniuriarū: & ſic hodie non
pōt agi mere ciuiliter actione iniuriarū: ita q;
tota pena applicetē parti: & ſic quātū ad hoc
ē correctus ille. §. ī ſumma. inſti. de iniur. per
d. cōſtitu. varietates. vt ſcrit glo. pe. ibi ī ver.
6 partē tertiā. ¶ † Ex predictis infero ad vnā
praticā quotidianā: quā nō reperio hactenus
ab aliquo declaratā. In Regno ē cōis ſtilus

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

curiarũ q in crimine iniuriarum ſolet ꝓcedi
per libellum & per querelam:qñ proceditur
per libellum ſolent accuſatores eligere penã
pecuniariam applicandam ſibi pro tertia par
te ſm formam dicte conſtit.varietates.tunc
procidit libellus per.d.cõſti. & cenſetur tũc
intentari iudicium mixtum : vt infra dicam
in.iij.memb.de iudicio mixto.qñ vero pro/
ceditur per querelam cenſetur accuſator nõ
habere animum faciendi partem in iudicio:
ſed vult q iudex puniat delinquẽtem pena
iuris:& tunc dicitur iudicium mere crimina
le.& de hoc eſt glo.in.l.ſiquis ſeiniuriam.C.
de accuſa.ex hoc ſequitur qd ſi in querela ali
quis eſtimaret iniuriam petendo accuſatum
pro iniuria puniri ad tot aureos;talis quere/
la non procederet:quia quando agitur mere
criminaliter nõ põt accuſator eſtimare iniu
riam:ſed eſtimatio pertinet ad iudicem.vt te
net Bart.in.l.iniuriarum eſtimatio.ff. de in/
iur.nam ex quo eſt pena arbitraria:& ſic a iu
re non determinata:vt.l.fi.ff.de iniuriis.re/
linquitur arbitrio iudicis:& ſic ad iudicis e/
ſtimationem:non aũt partis:ita dicit Bald.ĩ
l.ij.in fi.C.de appo.pub.lib.x.idem ſi forma/
ret libellum & peteret totam penam applica
ri ſibi:quia non procederet libellus hodie:p
dictam conſtitu.varietates.licet de iure com
muni procederet per dictum.§.in ſumma.
7 ¶ † Scias tamen q quando proceditur per
viam querele que ſm communem obſeruan
tiam ſolet deſcribi in libro communis requi
ritur locus & tempus commiſſi criminis cũ
ſolemnitate legis libellorum.ff.de accuſat ali
as non procedit.ſm Gandin.in tractat.ma/
le.in titu.qualiter fiat accuſatio.colum.ij.niſi
fieret denunciatio de crimine commiſſo in
diuinam maieſtatẽ:puta de blaſphemia dei:
quia tunc non requiruntur ille ſolemnitates
ſm Ange.in.§.fin.in auct.en.quo.opor.epi.
8 ¶ † Criminaliter uero agitur de iniuria qñ
nihil petitur applicari parti.vt quando con/
cluditur ſiue in libello ſiue in querela aliquẽ
puniri pena iuris:quo caſu iudex arbitrabiẽ
penam ſm qualitatem loci:perſone:& digni
tatis:& ſic eſt pena extraordinaria.vt.l. fin.
ff.de iniuriis.& eſt bonus text.in. l. pedius.
§.j.ff.de incend.ruin.nau.& no. Abb. in.c.
cum re.col.ij.& vij.de re iudicata. Et de hoc
quando agitur criminaliter de iniuria que
pene ſint tradite eſt conſtitutio regni que in
cipit.Vt dignitatum.vbi inter alias penas di
citur q ſi ruſticus vel ignobilis verberat mi
9 litem punitur pena manus. ¶ † Sed iuxta

hoc quero:quid ſi agens actione iniuriarum
concludit iniuriantem condemnari ad ſatiſ/
factionẽ iniurie ſiue honoris:puta vt men/
tiatur vel veniam petat & famam reſtituat:
ad quod tenetur iniurians:vt plene not. Pa
ris in ſuo tractatu ſindi.in verſic. compoſi/
tio:col.viij.& Hoſtiẽ.in ſumma de peniten.
& remiſſion.§.quibus.&.§. qualiter. &. §.
quid de accuſatoribus.an tale iudicium dica
tur criminale vel ciuile ? hanc queſtionem
non reperio tactã ab aliquo.tamen inſpectis
his que ſupra dixi poſſet aliquis dicere q iſte
dicatur ciuiliter agere:quia nihil veniat ap/
plicandum fiſco:immo illa ſatisfactio iniu/
rie fit parti:ergo debet dici iudicium ciuile.ſi
cut quãdo pena pecuniaria applicatur parti:
vt ſupra fuit dictum.tamen ego teneo con/
trarium ſcilicet q immo tale iudidicium ſit
mere criminale.& moueor quia iſta ſatisfa/
ctio iniurie dicitẽ pena:ſm Azonem in ſum
ma de penis:quem in hoc ſequitur Paris in.
d.verſi.compoſitio. colum. viij. in princip.
& plus dicit ibi Paris circa medium illius.
viij. colum. q talis ſatisfactio dicitur pena
corporalis ad inſtar ceſsionis bonorum que
fit cum vituperio : & non poſſet aliter dici:
quia ſi eſt pena cum non ſit pecuniaria nec
amiſſio alicuius iuris de neceſſitate erit cor/
poralis.Nunc in propoſito:ſi eſt pena cor/
poralis & deſcendit ex delicto:ergo cauſa ẽ
criminalis:hoc probatur ex dictis Barto. in
l.fi.verſicu.quero quomodo cognoſcã &c.
ff.de priuat.delic.vbi dicit q cauſa dicitur cri
minalis quando imponitur pena pecuniaria
applicanda fiſco uel pena inferenda parti in
corpus.& idem Barto.in.l.pretor ait.in prin
cip.ff.de ſepulch.viola.unde cum hic infera/
tur pena in corpus prout eſt ſatisfactio deli/
cti:& deſcendit huiuſmodi pena ex delicto:
ſequitẽ q iudicium erit mere criminale. Nec
obſtat q nihil applicatur fiſco:quia etiam qñ
imponitur pena mortis nihil applicatur fi/
ſco:ſed dicitur ſatisfactum reipublice per le/
gitimam penam corporalem:cuius reipubli/
ce intereſt q delicta puniantur.l.ita vulne/
ratus.ff.ad legem aquili.quia ergo pena pre
dicta quatenus corpus afficit reſpicit publi/
cam vindictam ſicut alie pene corporales:li
cet per quandam conſequentiam concernat
ſatisfactionem partis:debet per hoc dici cau
10 ſa mere criminalis.& ita teneo. ¶ † Quod
confirmo per id quod in ſimili not.gloſ. &
Barto.in.l.plane.ff.de excuſa.tut.vbi dicitur
q quando agitur de furore ſuſpecto dicitur

cauſe criminalis propter penam infamie, in
qua non interuenit procurator: de quo di/
cto vide Bar.in.l.j.§.ſciendum. ff. de ſuſpe.
11 tut. ¶ † Ex hoc dicto infero ad notabilē
practicam: q̃ ſi is qui formaret libellum i actio
ne iniuriarum peteret pecuniam pro eſtima/
tione iniurie & etiam ſatisfactionem delicti
talis libellus non procederet: quia cumula/
ret penam ciuilem cum criminali: que cumu
latio non admittitur cum vtraq̃ tendat ad
vindictam: per ea que not. Bar.in.l.j.C.quan
do ciuil.ac criminal.preiud. & in.l.pretor edi
xit.§.ſi dicatur. & in.l.lex cornelia.§.fi.ff.de
iniur. & ſupra dixi. Et quacunq̃ iſtarum pe/
narum eſſet iniurians punitus diceretur ſuf/
ficienter punitus: nam pro eodē delicto nō
debet quis bis puniri: quando fuit ſufficien/
ter punitus.l.pe.§.fina.ff.nau.cau.ſtab. & eſt
tex. & ibi glo.in ver.duplici.in.c.at ſi cleri/
ci.§.de adulteriis.de iudi. & Spec.in tit.de ex
penſis.§.ſi ante.ver. quid ſi talis: in fin. &
Cardin.in clemen.uolētes.§.j.ī.iij.oppo. de
here. & Cyn. & Bal.in.l.qui ſepulchra.C. de
ſepulch.viol.pro hoc eſt tex.in.l.ſenatus.ff.
de accuſ. & not. Felyn.in.c.quod olim in fi.
de iude. & hoc tenet in terminis noſtris Pa/
ris.in.d.uerſic.compoſitio.col.ix.in prin.
vbi expreſſe dicit q̃ ſi iudex ſufficienter pu
niuit iniuriantem: dando ſibi penam ordina
riam & conſuetam: non debet vlterius illū
compellere ad ſatisfactionem: quia duplici/
pena puniret. & ſic pena eſſet maior delicto
contra.l.ſancimus.C.de penis. Modo in pro
poſito quando accuſator in libello eſtimat
iniuriam pro pecunia: vt quia dicit q̃ potius
voluiſſet amittere tantum de bonis ſuis &c.
prout habetur in.d.conſtitut.varietates.per
Barto.in.d.l.iniuriarum eſtimatio.ff.de iniu
riis.cenſetur elegiſſe penam ſufficientem: q̃a
pro tanto eſtimauit: vnde non debet cōglu
tinare penam ſatisfactionis: quia ambe pene
tendunt ad vindictam & quis puniretur bis
pro eodem crimine cōtra predictas doctri/
nas: & hec ſunt notanda: quia poteris infrin
gere multos libellos accuſatorios in ſimili/
12 bus caſibus. ¶ † Verum inquantum dixi
q̃ quando ambe pene tendunt ad uindictā
vna tollitur per aliam: limita notabiliter quā
do altera pena fuit ſufficienter irrogata & in
tegra: ſecus ſi non integra fuit irrogata: quia
tunc poteſt recurri ad aliam: & vna per aliā
non tollitur. ita tenet Bald.in.l.nullum. ver
ſicu.ſed queritur gloſ.&c.C.de teſti. & Alexā.
in dicta.l.lex cornelia.§.final.in additio.ad
Barto.ff.de iniuriis.ad quod faciunt omnes
doct.ſupra allegate: maxime Cardin.in dicta
clement.uolētes.§.primo in tertia oppoſit.
de hereticis. & Felyn.in dicto.c.quod olim.
in fin.de iude. & glo.in dicto.c. at ſi clerici.
§.de adulteriis.de iudiciis.vbi dicunt q̃ quā
do delictum per vnā penam remanet inſuf/
ficienter punitum poteſt iterum puniri alia
pena. ita etiam tenet Ludou.Roma. in con/
ſilio.cccl xxv. & Felyn.in cap.j. colum.iiij.
de preſcript. ¶ Ex quo infero q̃ ſi iudex co
ram quo actum fuit actione iniuriarum ni/
mis coartauit eſtimationem iniurie vltra mo
dum taxando ſm eius qualitatem: vel penā
alterando & leuius puniendo: poſſet iterum
agi contra iniuriantem vt teneatur ad ſatiſ/
factionem: ex quo non fuit ſufficienter pu/
13 nitus: per predicta. ¶ † Per hoc puto dari
poſſe cautelam libellanti qui vult vtrūq̃ pe
tere in libello ſcilicet eſtimationem iniurie
& ſatisfactionem: vt petat vtrunq̃ cum pro
teſtatione: ſcilicet q̃ contentatur altera pena
tantum: ſi ea fuerit integre irrogata & ſuffi/
cienter. alias quod vtraq̃ puniatur: & per
hanc proteſtationem ſaluaretur libellus ab
iſta cumulatione. per ea que multum egre/
gie dixit Bald.in.l.quod tempore.columna
ij.verſicu.ſecundo quero &c.C.de teſti: milit.
vbi dicit q̃ duo remedia que electione
tolluntur poſſunt cumulari in eodem libel/
lo conditionaliter quando ſunt talia q̃ vnū
ex altero oritur: quia non dicitur cumula/
tio: ſed potius quedam ſub ordinata ꝓpoſi/
tio: ſm eum: & illud dictum Bald. ſequitur
Felyn.in capitulo ſignificantibus.colum.pe
nult.de libelli oblatio.pro hoc eſt gloſ.in.l.
conductores.C.locati. & gloſ.in.l.nō ab re.
in verſicul.ordine.C.vnde vi: ſic in caſu no
ſtro: quia dato q̃ iſta duo remedia electione
tollantur: tamen vnum ſubordinatur ad ali
ud ex futuro euentu & oritur ex alio: quia
ſi primum non ſit ſufficienter irrogatum ſta
tim & oritur aliud: ergo admittitur dicta cu
mulatio ita conditionaliter facta cum dicta
proteſtatione. facit ad predicta tex.in.l.j.§.
14 quia autem.ff.quor.lega. ¶ † Corroboratur
per id quod dicimus de duobus reis deben/
di: de quorum natura eſt vt vno ſoluente in
tegrum debitum alter liberetur. & tamen
poteſt formari libellus cumulando ambos
reos debendi: & petēdo in ſolidum ab vtro
q̃ dummodo apponatur proteſtatio q̃ vna
ſolutione creditor cōtentatur: alias libellus
non procederet. ſm Bart.in.l.iij.§. vbi duo.

col.j.ff.de duobus reis.& Angel.de are.in.§.
j.inſtitu.de duo.reis.nam validum eſt argu-
mentum de perſonis ad res ꝙ e contra.l.ꝗ
plures.ff.de vulg.& pup.&.l.miles ita.& ibi
Bart.ff.de milit.teſta.& Iaſ.in.l.ſed ſi poſ-
ſeſſori.§.cum de hereditate.col.ij.ff.de iure-
iur.Vnde ſicut admittitur cumulatio perſo-
narum in iudicio cum illa preſtatione ſine
qua nō procederet.ita debet admitti cumu-
latio rerum ſeu penarum cū eadem proteſta-
15 tione. ❡ † Secunda cautela dari poteſt pro
libellāte: ꝙ eſtimet iniuriam & petat tantū
eſtimationem iniurie ſm formā dicte con-
ſtitu.varietates.& in calce libelli faciat ſibi
reſeruationem ꝙ ſi iudex non ſufficienter
puniuerit reum reſeruat ſibi poſſe petere ſa-
tisfactionem iniurie:de qua ſatisfactione p-
teſtatur.Et hanc reſeruationem facere poteſt
ſimiliter ſemper quando petit reum puniri
pena iuris.ſ.vt ſi non ſit ſufficienter punitus
reſeruet ſibi petere ſatisfactionem.& hoc p
tex.in.l.ſi rē.§.cum redhibitoria.ff.de edil.
edi.vbi is qui agit redhibitoria pro vno vi-
tio poteſt preſtari de aliis vitiis non apparē
tibus: de quibus reſeruare ſibi poteſt agere
quandocunq; apparuerint.Idem tenet Bald.
per illum in l.ſi predium.col.ij.verſic.ſed
pone enim ſeruū &c.C.de edil.actio.& iſte
cautele ſunt optime pro libellante & noue.
16 ❡ † An aūt ſi eſt aliquod delictum de quo
pōt cognoſcere iudex laicus & eccleſiaſti-
cus.& eſt diuerſa pena canonica a pena ciui-
li prout eſt crimen blaſphemie vel adulterii:
vel vſure ſi quis fuit punitus per unum iudi
cem una pena poſſit per alium puniri alia pe
na iterum:uide Abb.& Fely.in.c.de his.col.
fin.de accu.& Abb.in.c.tue.col.pe.de pro-
cu.& Bal.in.l.placet.C.de ſacroſan.eccle.&
in.l.ſi quis in hoc genus.C.de epiſ.& cler.&
Lud.Rom.in conſil.ccclxxv.vbi uidentur
tenere qđ ſic:per tex.formalem in.c.felicis
§.per hoc.de penis.lib.vj.& in.c.ſtatuimus.
17 & ibi Abb.de maledic. ❡ † Inquantum
autem ſupra ſuccincte tenui qđ ex eodem
delicto poteſt agi in uno libello ciuiliter &
criminaliter ſimul ſc; ut puniatur & rem re
ſtituat.per ea que dicit Bart.in.l.interdum.§
qui furem.ff.de furt.intellige hoc ſine pro-
cedere cum aliquali limitatione & declara-
tione.ſ.ut non intentetur iudicium ciuile &
criminale eque principaliter:ſed debet accu-
ſator principaliter agere criminaliter peten-
do reum puniri:& deinde incidenter per of
ficium iudicis petere rei reſtōnem:alias ſi

eque principaliter ageret:non procederet li-
bellus:quia eſſet cōtra.l.interdum.cum ibi
not.per Bar.& Doc.ff.de pub.iud.ita decla-
rat Bar.in.l.ij.§.j.col.ij.i prin.ff.ui bon.rapt.
& in.l.j.C.qn̄ ciui.ac.cri.preiud.idem tenet
Bart.in.l.ſi quis ad ſe fundum.in fin.C.ad le
18 gem iul.de ui. ❡ † Quod limita non pro-
cedere qn̄ delictum eſt tale in quo ueniret
quis damnandus ad mortem:quia tunc pōt
cumulari iudicium ciuile & criminale eque
principaliter:ſm Bal.in.l.j.col.ij.C.de appel.
quem ſequitur Alex.in.d.l.ij.§.j.in addi.ad
19 Bar.ff.ui bo.rapt. ❡ † Nota tamen pro ſal-
uatione libelli:ꝙ ſi aliquis peteret titium pu
niri & condemnari ad rei reſtitutionem:nō
per hoc cenſetur agere eque principaliter:
quia copulat utrūq; ſed ſaluatur libellus:&
cenſetur agere principaliter ad penam & cō
ſequenter ad rei reſtitutionem.ita expreſſe di-
cit Barto.in.d.l.interdum.§.qui furem.i fin.
ff.de furt.ubi ita exemplificat.Ad quod fa-
cit illa uulgaris regula ꝙ uerba libelli impro
prientur ut ſaluetur libellus.ſm Bartol.&
Docto.in.l.ſed ſi poſſeſſori.§.item ſi iuraue-
ro.ff.de iure iurando.& in.l.j.C.de vſufruc.
& in.l.inſulam.ff.de preſcript.uerb.cum ali-
is ſimilibus.quod nota.ut ſis cautus quan-
20 do opponeretur contra libellum. ❡ † Vlte
rius circa cognitionem cauſarum criminaliū
a ciuilibus datur alia regula que eſt talis.uide
licet.ubicūq; ex delicto agitur ut quis punia
tur non pena ordinaria & naturali introdu
cta pro illo delicto:ſed ut priuetur aliquo of
ficio:beneficio:adminiſtratione:uel dignita
te:illa cauſa dicitur ciuilis non autem crimi-
nalis:licet agatur ex delicto:ex quo non agi
tur ad uindictam publicam:ut quis puniatur
pena condigna.text.eſt & ibi Abb.& Fely.
in.c.per.tuas.de ſimon.& Abb.& Felyn.&
Ioan.de anan.in.c.ſuper his.de accuſat.&
idem Abb.in.c.tue.de pcurato.& not.Pet.
Philip.Corn.in conſilio.xix.colum.ij.circa
finem.in tertio uolu.adeo quod in tali cauſa
tanquam ciuili poteſt interuenire procura-
tor ut dicunt doct.in locis preallegatis.ubi
idem dicunt quando de crimine agitur per
uiam exceptionis & non per accuſationem:
quia ſimiliter dicitur cauſa ciuiliter intenta-
ta.ſm Felynum in.d.c.ſuper his.colum.ij.in
21 fin. ❡ † Limita tamen predicta:niſi ſtatu-
tum pro crimine non imponeret aliam pe-
nam niſi priuationis:quia tunc dicitur cau-
ſa criminalis non autem ciuilis:ex quo illa
eſt pena naturalis & ordinaria ipſius delicti

ſm Anton.de butr.& Abb.in.d.c.ſuper his
colum.ij.in fin.de accuſat.& Fely.in rubri/
ca.de iudiciis.licet idem Felyn.in.d.c.ſuper
his.colum.ij.in fin.& ſequent.videatur fir/
mare contrarium ſcilicet q tunc etiam ſit ci/
uilis:ex eo quia iſta pena non applicatur fi/
ſco.tamen ego puto primam partem verio/
rem ſcilicet q ſit criminalis: quia agitur ad
publicam vindictam vt quis puniatur pena
ordinaria ſtatuti pro crimine. Nec obſtat q
talis pena non applicatur fiſco.quia minime
applicatur parti:vnde non poteſt dici ciuilis
ſed conſiderari debet principalis intentus iu
dicii:qui eſt vt puniat delictum ea pena que
eſt a lege inducta propter publicam vtilita/
tem.l.ita vulneratus.ff.ad legem aquili.quo
principali intentu conſiderato:iuxta.l.ſi qs
nec cauſam.ff.ſi certum petatur.agitur ad
publicam vindictam:ergo cauſa eſt crimina
lis:ſicut quando aliquis punitur in corpus:
certe tunc ex tali pena nihil applicatur fiſco
& tamen cauſa eſt criminalis.ſm Barto.in.
l.fi.colum.j.ff.de priuat.delict.Preterea poſ/
ſet attemperari & non temere dici: q immo
iſta pena applicatur fiſco:quia ſi aliquis pri/
uatur officio vel beneficio propter crimen
illud officium ſeu beneficium incipit vacare
in mẽſa fiſc.adeo quod fiſcus põt illud alte
ri conferre:ergo talis pena applicatur fiſco:
quia fiſcus de ea diſponit alteri conferendo
22 merito dicitur cauſa criminalis. ¶ † Et per
predicta infertur quod ſi agatur de adulte/
rio coram iudice eccleſiaſtico ad ſolam ſepa/
rationem thori & non ad penam ordinariã
que infligitur pro adulterio:talis cauſa dicĩt
ciuilis & non criminalis.vnde poteſt in ea
interuenire procurator.iſte eſt tex.in.d.c.
tue.& ibi per Abbatem & doctor.de procur.
& not.Barto.in.l.non ſolum.§.final.ff.de p
curat.Et predictam opinio.quam modo te/
nui confirmo:quia quando agitur de crimi/
ne per modum exceptionis non ad penam
ordinariam dicitur criminoſus priuari bene
ficio non in penam:ſed priuatur vt inhabi/
lis ad illud;vnde quia non eſt pena ſed que/
dam inhabilitas:dicitur cauſa ciuilis & non
criminalis.ſed quando agitur vt priuetur ad
penam dicitur cauſa criminalis:quia tunc de
lictum pena coercetur:ita Franc.de are.in.d.
23 c.ſuper his.colum.iij.de accuſat. ¶ † Quid
autem ſi agatur per viam inquiſitionis ad
priuationem beneficii propter crimen nulla
precedente accuſatione nec exceptione: an
dicatur cauſa ciuilis vel criminalis:Dic q cõ
muniter tenetur q ſit cauſa ciuilis.ex quo
non agitur ad principalem penam delicti:
ſm Franciſ.de are.in.d.c.ſuper his.colum.
iij.in fin.& ſequent.& Ioan.and.in.c.fre/
quens.de reſtitutione ſpoliatorum.lib.vj.&
Bartol.in.l.j.§.ſciendum.ff.de ſuſpect.tutor.
& Bar.in.l.i.§.ſi publico.col.iij.in.fin.ff.de
adulte.& Abb.in.c.fina.colum.fina.de pur/
ga.canon.& vide ad hoc Franciſc.de are.in.
c.quoniam.in.ſ.notabil.de teſti.vbi ſimpli/
citer dicit q de iure canonico quando proce
ditur per inquiſitionem cauſa eſt ciuilis.idẽ
tenet Ioan.de ana.in.c.cum dilecti.colũ.ij.
verſi.nota q quis &c.de accu.mouẽtur per.
c.per tuas.de ſimo.verum ego intelligerem
hoc quando ageretur ad remotionem: pro/
24 ut loquitur.d.c.per tuas. ¶ † Ex hoc intro
duxit ius canonicum q quando agitur per
viam inquiſitionis mitius punit̃ delinquẽs:
quia non irrogatur ſibi pena ordinaria deli/
cti ſed alia pena arbitraria mitior: ſecus ſi
agatur per viam accuſationis:quia tunc dat̃
pena ordinaria.ſm Abb.in.c.inquiſitionis.
colũ.j.& in.c.qualiter & quando.el.ij col.v.
de accuſa.& in.c.per inquiſitionem in fin.de
elec.in quibus locis limitat non procedere
quando inquiſitus eſſet conuictus per pro/
priam cõfeſſionem: quia tunc ordinarie &
acrius punitur:licet ſecus ſit de iure ciuili.q̃a
par pena imponitur:ſiue agatur per viam in
quiſitionis ſiue accuſationis.ſm Abb.in.d.
c.inquiſitionis.col.j.& forte ad hoc voluit
habere reſpectum Fran.de are.in.d.c.quoni
am.in princ.de teſti.dum dixit ſimpliciter q
cauſa inquiſitionis eſt ciuilis de iure canoni/
co ſed propter illam rationem:quia non ir/
rogat penam ordinariam delicti: per ea que
ſupra dixi.idem videtur tenere Ioan.and.ĩ
addi.Spec.in titu.de inquiſit.§.nũc viden/
dum.in addi.que incipit.Cum dilectis &c.
25 ¶ † Ex predictis etiam infertur q quando
opponuntur crimina cõtra teſtes ad repel/
lendum eos a teſtimonio:talis cauſa dicitur
ciuilis:non autem criminalis quia agitur de
crimine per viam exceptionis: & non ad pe
nam ordinariam:ſed ad repellendum a teſti
monio.tex.eſt in.c.ſuper.his.ibi a teſtifica/
tione &c.de accuſa.& in.c.cum dilectus.in
fi.de ordin.cogni.& in.c.ſuper eo.el primo.
&.c.teſtimonium.& ibi per Abb.& doct.de
26 teſti.& in.c.j.in fin.de excep. ¶ † Quo ve
ro ad ſolemnitatem libellorum adhibet̃ hec
diſtinctio:quia ſi crimen obiicitur ciuiliter:ſi
quidem eſt tale q nõ infamat dicitur cauſa

uiliis & non requiritur ſolemnitas legis li-
bellorum.ff.de accuſat. Si vero eſt tale crimẽ
quod infamat: & tunc etiam ſi ciuiliter agaẽ:
requiritur dicta ſolemnitas ſcilicet vt inſera
tur locus & tempus. & iſta eſt communis
concluſio quam tenet Bar.in.l.j.in princ. in
fin.col.ff.de edẽ.& Barto.in.l.pretor edixit.
in princip.ff.de iniur.& in.l.j.§.ſciendum.ff.
de ſuſpec.tut.& in.l.item exigitur.ff.de do-
lo.& Sozin.in conſil.cxlvj.col. vij. in fi. in
§.volo.& Barr.in.l inde neratius.ff.ad legem
27 aquili. ¶ † Item inquantum ſupra dixi q
quando pena pecuniaria applicatur fiſco eſt
cauſa criminalis:intellige procedere quãdo
pena venit ex delicto:ſecus ſi veniret ex ali
quo contractu illicito:quia dato q pena ap-
plicetur fiſco:nihilominus dicitur cauſa ciui
lis.puta quando aliquis alienat rem litigio-
ſam:ita tenet Bal.in.l.fin.in verſic.quero qñ
pena &c.C.de litig.quem ſequitur Alexan. i
d.l.pretor.ff.de ſepulc.vio.in addi.ad Bar.in
addi.que incipit.Adde quod dominus. &c.
28 in fin. ¶ † An autem in dubio quando lex
introducit penam pecuniariam pro delicto
applicetur fiſco vel parti.tradit plene Barto.
in.l.agraria.ff.de ter.moto.& Franc. de are.
in rubr.extra.de iud.col.antepen.& pen. &
ibi etiam Abb.in fin.& Ioan.de Imo.i rub.
29 ff.de pub.iud.& ibi videas. ¶ † Que autẽ
vtilitas reſultat ex huiuſmodi cognitione
cauſarum an ſint ciuiles vel criminales? Dic
q multe ſunt vtilitates.Et prima vtilitas eſt
quia licet alias de iure canonico mulier & lai
cus nõ poſsit eſſe teſtis in criminalibus con
tra clericum:vt habetur in.c.forus.de verb.
ſig.& in.c.de cetero.de teſti.tamen.quando
ciuiliter agitur de crimine admittitur teſti-
monium laici & mulieris contra clericum.
tex.eſt & ibi Abb.& docto.communiter in
c.quoniam de teſti.& in.c.tam literis.eo.tit.
30 ¶ † Secunda vtilitas eſt quia quando agiẽ
criminaliter non inducitur vitium litigioſi
ſuper aliqua re:vnde nõ impeditur eius alie
natio ſicut quãdo agitur ciuiliter:iuxta for-
mam.l.fin.C.de litig. & habetur in conſtit.
eorum fraudibus.ſm Bal.in.c.eccleſia.el pri
mo.in fi.extra.vt lite pend. ¶ Tertia vtili-
tas eſt circa formam libelli:quia in crimina-
libus requiriẽ forma legis libellorum : alias
non procedit:ſecus quãdo ciuiliter agitur de
crimine:niſi crimen infamaret:vt.ſupra pxi
31 me dixi. ¶ † Quarta vtilitas eſt:quia quan
do agitur criminaliter non admittitur pro-
curator vbi venit irroganda pena a relegatio
ne ſupra.l.pe.§.ad crimen.& ibi Bar.& doc.
ff.de pub.iud.Hinc dicimus q in crimine in
iuriarum non admittitur procurator. vt eſt
tex.in.l.fi.C.de iniur.& ita ſeruatur i regno
per ritum magne curie vicarie i numer.ccx.
qui incipit.Item ſeruat ipſa curia declarare.
Et ratio quare non admittitur procurator i
crimine iniuriarum eſt:quia pro eo imponi
tur pena arbitraria:quã poſſet iudex vſq ad
mortem extendere: vt habetur in. l. fin. ff.
de iniur.& not.in.§.in ſumma.inſtit. de in-
iur.ita dicit Abb.in.c.fin.in fi. de pur.cano.
& hanc rationem etiam ſentit Bar.& Bal in
32 d.l.fin.C.de iniur. † Et corroboratur per ſin
gulare dictum Bal.in.l.cos.§.ſuper his. ver.
extra quero.&c.C.de app.vbi dicit q ad di
cendum cãm eſſe capitalem conſideratur ſo
la aptitudo.ſ.ſi cauſa eſt talis in qua eſt pena
arbitraria:quam penam poteſt iudex augere
conſideratis demeritis rei: & facere capitalẽ
& ſic ſentit Bal.quod etiam vbi venit pena
arbitraria poteſt dici cauſa capitalis inſpecta
aptitudine.vñ non eſt mirum ſi in crime in
iuriarum non admittiẽ procurator:quia poſ
ſet eſſe tam atrox iniuria:q iudex poſſet ſu-
um arbitrium extendere vſq ad penam ca-
pitalem:& idem eſſet dicẽdum in omnibus
criminibus vbi venit pena arbitraria:quia iu
dex poteſt repellere procuratorem: per ean
dem rationem.ſm Bal.in.d.l. fi. in fi. C. de
iniur.de qua materia vide aliqua per Fely. in
c.premiſimus.col.pe.& fi.de accuſ.& in. c.
33 cum re.col.ij.in prin:de re iud. ¶ † Limita
tamẽ predicta procedere quando de crimine
iniuriarum agereẽ criminaliter quia tunc nõ
admittitur procurator:quia vrget ratio pre-
dicta arbitrii iudicis:& ita loquitur Abb. in
d.c.fi.in fi.de pur.cano.qui expreſſe dicit qñ
agitur criminaliter.idem tenet Fely. in. d.c.
cum re.col.ij.in prin.de re iud.ſecus ſi agere
tur ciuiliter:puta ad eſtimationem iniurie.p
pena pecuniaria:quia tunc dico indubitanter
q admittitur procurator:per argumentum
a ratione ceſſante:quia tunc ceſſat arbitrium
iudicis:ex quo habet ſequi eſtimationẽ par-
tis precedente ſua taxatione: vt ſupra dixi
quod probatur ex his que not.Abb.i.c.tue.
in vlti.not.de procura.& Bal.in.l.aduerſus
in prin.verſi.item nota &c.C.de furt.vbi di
cunt q quando de crimine agitur ciuiliter:
admittitur procurator. ¶ Per hoc infero q
quando hodie in regno porrigitur libellus
iniuriarum ſm formam conſtit. varietates.
poteſt interuenire procurator : quia iniuria

eſt eſtimata: & ceſſat arbitrium iudicis. l. adi
gere.§.quamuis.ff.de iure pat.cũ aliis vulga
ribus: & ita limitatem illum ritum magne
curie: ſupra allegatum: quia loquitur ſm.d.l.
ſi.C.de iniur.& certi ſumus q imponitur pe
34 na infra relegationẽ. ¶ † Nec obſt.quia poſ
ſet deueniri ad penam corporalem qn̄ non
haberet in pecunia ꝓpter paupertatem: per
illam tritam regulam: qui nõ habet in ere lu
at in corpus.& c.l.ſi.ff.de in ius voc.& .l. ſi/
quis id qđ.ff.de iur.om.iud.& .l.quicũq.C.
de ſer.fug.quia iſtud non eſt in conſideratio
ne: nam principalis pena attendit̃: vnde põt
interuenire ꝓcurator, ita tenet Fely.in.c.me
minimus.col.ſi.ver.vltimo adde &c. de ac/
cu.& Bal.in.l.reos.col.iiij.C.de accu.& Iaſ. i
l.ſi quis nec cãm.col iiij.verſi.vndecimo.ff.
35 ſi cer.pe. ¶ † Secundo principaliter limita
hanc materiam dicti.§.ad crimen.non ꝓce/
dere in muliere cõiugata: que in cã crimina/
li põt litigare p ꝓcuratorem: idẽ in vniuerſi
tate: & de hoc eſt cõſti.regni.que incipit.Ge
36 neralia: & ibi And.de yſer. ¶ † Tertio limi
ta qn̄ agereur criminali iudicio cõtra decem
perſonas ſimul: quia pñt tales litigare per ꝓ
curatorem: & de hoc ſunt duo capitula re/
gni: vnum in nume.cc.quod incipit. Idem
ſtudio: & aliud in nuñ.ccvij. quod incipit.
37 Statuimus. ¶ † Quarto limita nõ proce/
dere ex parte accuſatoris ꝓſequentis ſuam
vel ſuorum iniuriam: quia admittitur pro eo
procurator: etiã in publicis iudiciis. ſm Bar.
in.l.licet.in prin.ff.de ꝓcur. ¶ † Quinto
38 limita gñaliter illã regulam qn̄ procurator
vellet ſuſcipere iudicium pleno iure ſicut in
ciuilibus: & excuſare reum a cõtumacia: qa
hoc fieri non põt. ſed bñ poſſet aliquis de/
fenſorio noĩe aſſiſtere ad inſtruendũ iudicẽ
& probare cauſas abſentie & innocentiam
rei abſentis. & ad hoc admitti debet procura
tor. ita pulchre tenet Pet.Philip.Corn.in cõ
ſil.cccxxv.quod eſt vltimum conſilium in
iij.volu. Idem notabiliter tenet Cepol in cõ
ſil.xlvij.col.iiij.vbi plus dicit q poteſt tñc
defenſor ſuſcipere onus probandi innocen/
tiam rei: & apponere iudici q ſibi non eſt
ius inquirendi ex quo reus eſt innocens:
quam innocẽtiam poteſt ſe offerre probare:
& hunc dicit eſſe intellectum.l.ſeruũ quoq
§.publice.ff.de procur: quod tenemenri: qa ẽ
bona cautela comparendi pro abſente in cri
minalibus. ¶ Plures alias limitationes ad
d.§.ad crimen.vide per Bar.& Ang ibi & vi
de etiam Gandin.in ſuo tract.male.ſub.rub.
vtrum procurator in male inter.col.iij. vbi
plures fallentias cumulat.vide etiam Mariã.
Sozin.in.d.c.meminimus.de accuſa.vbi po/
nit trigintaocto fallentias: quas hic vltra ex
tendere nolui: ſed ſufficiat remiſſio: ne vide
ar potius tranſcribere & exemplari q̄ aliqd
39 noui ſcribere. ¶ † Vnum tamen putaui val
de neceſſarium attingere: de quo ſolet eſſe
magna varietas & diſceptatio inter doct. ſʒ
verum in criminibus in quibus irrogatur pe
na arbitraria poſſit iudex tale ſuum arbitriũ
extendere vſq ad mortem incluſiue. Iſta ẽ
alta queſtio & fere omnes doc.ſuper eius de
ciſione vacillant: ego vero nitar eam plene
diſcutere & ponam deo duce veras cõclu/
ſiones. Et primo recitabo opiniones hinc in
de arguendo ad partes. ¶ Et primo pro par
te affirmatiua ſcilicet q poſſit imponere pe
nam mortis adducitur gloſ que ad hoc ſo/
let communiter allegari: in. §. in ſumma. in
ver.extraordinaria.inſtit.de iniur. vbi dicit
glo.q iudex poteſt imponere penam capitis
ſi ſuo arbitrio videtur: & communiter ex/
ponitur pro pena mortis: & illam gloſ.ſe.qui
tur Bal.in.c.j.§.iniuria: in primis verbis. de
pace iura.fir.& Bal.in.l.j.in fin.C.de his qui
latro.& Barto.in.l.fin.in.ff.vbi pupil. edu.
deb.& Abb.in.c. ex literis. col. antepen. &
melius in fina.col.de conſtitu.& Felyn.in.
c.cum te.col.ij.in princ.de re iudi.& ibi etiã
Abb.& idem Felyn.in.c.inquiſitionis.in ſi.
illius princi.de accuſa.& i d.c.ex literis.col.
antepen. Et tenentes iſtam partem ponderãt
tria iura potiſſime. Primo vʒ tex.in.l.ſaccu/
larii.ſunt quedam.ff.de extraordin. crimin.
vbi dicit.q illa pena arbitraria extenditur
vſq ad penam capitis: & ſic uſq ad mortẽ.
40 † Secundo põderant tex.in.l.ij.ibi nõ igna/
ro iudice &c.in uer.acerrima condemnatio
ne pro arbitrio &c.C.de his qui latron. ubi
pena arbitraria extenditur ad acerrimam pe
nam que accipitur pro pena mortis, ut not.ĩ
l.j.C.de ſeditio.& .l.j.C.nemin.li.ſign.ſalua.
&c. Tertio põderant tex.in.l.lex iulia.§. ho
die.ff.ad legem iuliam repet.ubi loquitur de
pena extraordin.& dicit q capite puniri de
bet: & ſic patet q pena extraordinaria extẽ
ditur vſq ad mortem. ¶ Contrariam partẽ
ſcilicet negatiuam: q immo iudex in penis
arbitrariis non põt imponere penam mortis
naturalis. tenet Bald.in.l. & ſi poſt tres: in
prima lectur.col.vij.uer.item facit ad aliam
&c.ff.ſi quis cau.ubi dicit q ſi poteſtas uigo
re ſtatuti poteſt punire ad penam mille uel

ad aliam prout ſuo arbitrio videbitur : non
poteſt imponere penam decapitationis, idẽ
tenet Card. in. c. de cauſis, de offic. deleg. &
Ludo. Rom. in rub. ff. de arb. ver. item an ſta
tutum &c. pro hac parte facit qđ not. Bald.
in. l. j. C. ne ſine iuſ. princ. &c. & idem Bal. in
c. j. col. v. in princip. de pace tenen. vbi dicit
ꝗ iudex vigore arbitrii non poteſt impone
re penam publicationis bonorum : ergo mi/
nime penam mortis : que eſt maior hanc etiã
partem negatiuam tenet Alexan. in conſil.
v. col. fin. in primo volu. & Card. in. c. ex li/
teris, de conſtitu. ¶ Et iſti qui tenent hanc
contrariam partem ponderant tria alia iura
potiſſime : primo vz. tex. in. l. j. in ver. tempo
rarii. ff. de furib. balne. vbi dicitur ꝗ fures no
cturni puniuntur extraordinem. Verum eo/
rum pena non debet excedere opus publicũ
temporarium. ergo ſi damnarentur ad mor
tem : excederet penam operis publici. Secun
do ponderant text. in. l. j. §. expilatores. ff.
de effrac. vbi ponitur primo pena in liberũ
arbitrium iudicis : & poſtea in fine dicitur ꝗ
in plebeis non debet excedere penam operis
publici. In nobilibus vero penam relegatio/
41 nis. † Tertio ponderant tex. cum ibi not. p
glo. & doct. in. c. inquiſitionis. in prin. de ac
cuſ. vbi eſt deciſum ꝗ de iure canonico quan
do proceditur per inquiſitionem : iudex nõ
imponit penam ordinariam delicti : ſed ex/
traordinariam : & ſic arbitrariam : & tamen
per hanc penam arbitrariam non poteſt im
ponere ordinariam ſed minorem : & ita de/
clarat Abb. ibi. in fi. col. ergo concluſiue ſeq/
tur de neceſſitate ꝗ non poteſt imponere pe
nam mortis : quia non eſt mitior ſed maior :
& acerbior ceteris penis : cõfirmari poteſt
hec opi. ex his que dicit Bal. in. l. quicunq;.
col. iiij. ver. ſcias etiam &c. C. de ſeruis fugit.
ubi dicit ꝗ iudex in arbitrariis debet eligere
minorem penam. ¶ Si quis uellet tenere
hanc ſecundam opi. tanquam benigniorem,
iuxta. l. ſi preſes. & l. interpretatione. ff. de
penis. poſſet reſpondere ad iura cõtraria per
que ſe fundant tenentes primam partem.
42 † Et primo non obſtat gloſ. in. d. §. in ſum/
ma, quia illa loquitur de pena capitis nõ aũt
de pena mortis naturalis : & in iure eſt clarũ
ꝗ pena capitalis intelligitur altero de tribus
modis ſcilicet de morte naturali : de morte ci
uili : & de amiſſione ciuitatis : puta per depor
tationem, vt quia caput eximitur de ciuitate,
vt eſt tex. in. l. ij. in prin. ff. de penis. & l. ij. ff.
de publi. iudic. & tex. iuncta gloſ. in. l. ſed ſi
quis. §. j. ff. ſi quis caut. & not. glo. in. l. hos
accuſare. §. omnibus. in uer. capitis. ff. de accu
ſat. in dubio autem quando lex irrogat pe/
nam capitalem intelligitur de minori ex il/
lis tribus ſcilicet de exilio ſiue deportatio/
ne, tex. eſt iuncta gloſ. notabili in. l. j. C. ne iu
de. mancipi. chriſtian. & tenet Bal. in. l. fi. in
fi. C. que res vend. nõ poſſ. & Ioã. de Imol.
in. d. l. ij. ff. de public. iudic. & Bald. in. d. l. q/
cunq;. col. iiij. verſic. ſcias etiam &c. ¶ Secũ
do nõ obſtat. d. l. ſaccularii. §. ſunt quedam.
ff. de extraordin. crimin. quia ibi non dicitur
de pena mortis : ſed quod preſides poſſunt
exequi uſq; ad penam capitis. unde poteſt
intelligi de pena capitis minori : prout mo/
do dixi. immo conſidero ꝗ de neceſſitate
debet ita intelligi ille tex. quia ſi bene pon/
deretur : loquitur de delicto non conſuma/
to. Loquitur enim de illis qui tenebãt quoſ
dam lapides ad offendendum : non tamen ſe
quuta erat offenſio : patet ibi dum dicit ꝗ ip
43 ſa res mortem comminatur. † Sed ubi ſu/
mus in delictis non conſumatis nunquam
imponitur pena mortis in arbitrariis. ita no
tanter tenet Bald. in conſilo. cccc xliij. col. ij.
in. iij. uolumi. quod conſil. incipit Cecchus.
&c. & Felyn. in. d. c. ex literis. colũ. pen. ver
ſic. ſecunda, de conſtit. Tertio non obſtat. d.
l. ij. C. de his qui latro. quia ibi expreſſe ex le/
gia diſpoſitione datur poteſtas illis iudici/
bus imponendi dictam penã mortis in illo
crimine : unde tunc ceſſat dubium an pena
arbitraria ſe extendat ad mortem : quia qñ
lex dat amplũ arbitrium iudici uſq; ad mor
tem non eſt dubium ꝗ poteſt imponere di/
ctam penam : quia cenſetur id facere autorita
te legis, ita dicit Ioan. de Imol. in. d. l. ij. ff. de
public. iudic. quem refert & ſequitur Angel.
de are. in. d. §. in ſumma. Inſtit. de iniur. ſed
nos loquimur in caſu dubio ſcilicet quando
ſimpliciter fit mentio de pena arbitraria ſeu
extraordinaria. Quarto non obſtat text. in
d. l. lex iulia. §. hodie. ff. ad legem iuliam. re/
pet. quia poteſt pluribus modis reſponderi.
Primo quia loquitur de pena capitis : que põ
teſt verificari in alia pena q̃ mortis : ut ſu/
pra dixi. Secũdo quia poſito ꝗ intelligeret
de pena mortis : tamen ibi lex expreſſe hoc
concedit attenta immanitate criminis : loqui
tur enim de iudice qui iniuſte interficit inno
centem : unde eſt homicida. propterea non
eſt mirum ſi morte puniri debet. & ſic põt
dari eadem reſpõſio quam dedi ad. d. l. ij. C.
de his qui latro. & ſic pena extraordinaria

pōt comprehendere mortem quando lex
hoc dicit expreſſe: vt ibi. Et ſic data reſpon/
ſione ad iura ſuper quibus ſe fundant tenen
tes primam partem cenſetur ſublata etiā eo/
rum opinio: quia ſunt ſublata eorum funda/
menta. ¶ Si quis aūt vellet tenere primam
partem: poſſet de facili reſpondere ad iura ad
ducta pro ſecūda parte. Et primo non ob. l.
ij. ſi. de furib. balne. quia ibi lex expreſſe lo/
quitur limitatiue p dictionē dummodo &c.
Dicit. n. illos fures eſſe puniendos pena ex/
traordinaria: dūmodo non excedat penam
operis tēporarii: quo caſu qa lex dat ptātem
limitatam iudici ſumus in caſu certo: quia iu/
dex non poteſt preterire formam legis. ſm
Fely. in. d. c. ex literis. col. pen. verſic. quinta
declaratio &c. de conſtit. licet ipſe non con/
ſiderauerit hanc reſponſionē. Plus dico q
ille tex. poteſt retorqueri in contrariū. Nam
ex eo qd lex reſtrinxit poteſtatem iudicis
ad opus temporarium: eſt ſignum q iudex
habuiſſet largiores habenas procedēdi vſq
ad mortem: quando lex ſpecialiter eum nō
prohibuiſſet: quia alias fruſtratoria fuiſſet il/
la reſtrictio legis quando ſine ea iudex fuiſ
ſet reſtrictus: quod non eſt dicendum. l. qd
labeo. ff. de carbon. edic. Secundo nō obſtat
d. l. j. §. expilatores. in fin. ff. de effrac. quia ſi/
militer ibi lex loquitur limitatiue per dictio
nem dummodo. vnde tollitur eo modo quo
44 precedens. † Tertio non obſtat dictum ca/
pitulum inquiſitionis: de accuſa. quia ibi lex
loquitur per verbum moderari: & vbi lex
concedit arbitrium iudici per hoc verbum
q habeat moderari penas: nunquam poteſt
imponere penam mortis: quia illud verbum
moderari importat diminutionē pene: ita te
net Marian. Sozi. in. d. c. inquiſitionis. de ac/
cuſ. & Fely. in. d. c. ex literis. col. pen. verſi
45 tertia declaratio. &c. † Quarto nō obſtat di
ctum Bal. in. d. l. quicunq. C. de ſeruis fugi.
inquantum dicit q in arbitrariis iudex de/
bet eligere mitiorem penam: quia illud intel
ligitur niſi qualitas & atrocitas delicti aliud
ſuaderet. vt ſi quis daret alapam officiali: nā
debet puniri pena mortis. ſm Bal. in. c. j. §. in
iuria. in prin. de pace iur. fir. Non enim eſſet
equū q tunc ſtante crimine atroci & enor/
mi iudex imponeret penam mitiorem: quia
non eſſet pena cōueniens & equalis delicto.
iuxta. l. ſancimus. C. de penis. & hoc ſentit
Alexan. in conſil. cxj. col. iiij. in. j. Volu. &
Ang. de are. in. d. §. in ſumma. inſtitu. de in/
iur. & Abb. in. d. c. ex literis. col. fin. ¶ Ex
quibus reſponſionibus apparent ſublata fun
damenta vtriuſq partis. vnde vtraq pars
redditur dubia valde: adeo vt Ceſarea deci/
ſione opus eſſet. Quid ergo erit tenendum?
Dico in tanta opinionum varietate: q prima
opin. affirmatiua eſt magis communis: cum
aliquali tamen limitatione & modificatione
vnde facio concluſionem q iudex in arbi/
trariis poteſt ſe extendere vſq ad penam
mortis naturalis. hec concluſio probatur
per text. in. l. ſacrilegii. la prima. ff. ad legem
iuliam pecul. vbi narratiue dicitur q dato q
pena ſacrilegii ſit arbitraria: quia pro quali/
tate perſone irrogatur: tamen quandoq ali/
qui ſacrilegi combuſti fuerunt: & ſic pro/
bat q in penis arbitrariis iudex poteſt impo
nere penam combuſtionis: & ſic mor/
tis naturalis: & ita ad hoc illum text. pon/
derat Abb. in. d. c. ex literis. col. fin. de con/
ſtit. & ibi etiam Fely. in finalibus verbis.
46 ¶ † Iſtam concluſionem declara & limita
primo procedere in delictis conſumatis &
perfectis: ſecus in attemptatis tantum &
non conſumatis: quia in eis nunquam iu/
dex ex arbitrio poteſt imponere penam
mortis: ita tenet Bal. in dicto conſil. cccexl
iij. incip. Cecchus &c. col. ij. in. iij. volu. &
Fely. in. d. c. ex literis. col. pen. verſi. ſecunda
declaratio. &c. Et ratio eſt in promptu: quia
hodie ex generali conſuetudine nunquam
punitur delictum attemptatum ſicut conſu/
matum: ſed mitius. & ſic non punitur affe/
ctus niſi ſequatur effectus etiam in atrociori
bus. vt not. Alex. & Pau. de caſt. in. l. j. §. fin.
ff. quod quiſq iur. & Card. Alexan. in. c. j.
§. ſi vero voluerit. in fin. de capi. qui cur.
ven. & Ang. in conſi. xliij. in. j. col. vbi di
cit q iſta conſuetudo eſt approbata per to/
tum mundum: & Bald. in. l. ſi fugitiui. C.
de ſeruis fugit. & Saly. in. l. is qui cum telo
ff. ad legem cornel. de ſicariis. & Barto. in
l. j. §. diuus. ff. eod. titu. & Matthe. de af/
flict. in conſtitu. aſperitatem. col. iij. in. ij.
not. vnde ſi iudex imponeret penam mor/
tis in attemptatis: puniret affectum ſicut
effectum: quia maior pena dari non poteſt
47 q̄ ſit pena mortis. ¶ † Secundo li/
mita: dummodo ſit delictum ita graue
attentis ipſius circuſtantiis: q mereatur
penam mortis. exemplum poteſt poni in
eo qui dat alapam officiali: nam iniuria
eſt: verum attempta circunſtantia reſpectu
qualitatis perſone cenſetur atrociſsima:
vnde in hoc caſu iudex poteſt imponere

penam mortis.ſm Bal.in.d.c.j.§.iniuria.in
prin.de pace iur.fir.& Io.de ana in.c.inqui/
ſitionis:in fin.illius prin.de accu.ita etiam te
net Fely.in.c.ex literis.col.pe.ver.prima de/
claratio &c.de conſtit.ita debet intelligi di/
ctum Bal.in.d.l.j.in fin. C.de his qui latro.
vbi dicit q̧ poteſt procedi ad ſupplicium : ſi
hoc deſiderat criminis magnitudo : ex hoc
ſequit̃ q̧ ſi ex modica iniuria verbali iudex
vellet procedere ad mortem:non poſſet:qa
non eſſet pena conueniens delicto : ſed ma/
ior:per predicta.& hoc tenet Ange.de are. ĩ
d.§.in ſumma.& Abbas i .d.c.ex literis.col.
fin.alias poſſet appellari.vt not.gloſ.in. l. ſi
qua pena.& ibi Bart.in fin.ff.de verb.ſignifi.
& hanc limitationem tenet in effectu Alex.
in conſil. cxj. col. iiij. in primo volumi. &
Andr.de yſern.in cõſtit. Comite. ❡ Tertio
limita niſi expreſſe lex vel ſtatutum limita/
ret arbitrium iudicis vt non poſſit excedere
talem penam:quia tunc non imponit penã
mortis.ita procedit text.in.l.j.ff.de furi. bal/
nea.& .l.j.§.expilatores.ff.de effrac.prout ſu
pra declaraui. ❡ Quarto limita niſi lex di/
ceret q̧ iudex poſſit vel debeat penam mo/
derari:quia tunc non poteſt imponere penã
mortis.ita procedit, d. c. inquiſitionis. cum
48 ibi not.prout ſupra declaraui. ❡ † Quinto
limita quando arbitrium datur iudici in pe/
nis a iure expreſſis prout eſt in actione iniu/
riarum:in qua eſt ſtatuta pena corporalis &
pecuniaria ad arbitrium iudicis. l. iniuriarũ
eſtimatio.& .l.fina.ff.de iniur.& .l.pedius.§.
.j.ff.de incend.ruin.nau.tũc enim iudex pp
enormitatem iniurie poteſt arbitrari mortẽ:
ſecus eſt vbi iudici datur ſimpliciter arbitriũ
puniendi in penis non a iure expreſſis:quia
tunc non poteſt facere crimen capitale quod
non eſt capitale : nec poteſt imponere penã
mortis vbi crimen non eſt capitale.ita decla
rat Felyn.in.d. c. ex literis. col. penul.ver.
quarta declaratio.&c. ❡ † Sexto limita nõ
49 procedere quãdo in ſimilibus delictis eſſet
cõſuetudo q̧ non imponatur pena mortis:
ſed mitior pena:quia tunc iudex non poteſt
imponere penam mortis : ſed tenetur ſequi
penam conſuetudinariam : & ceſſat arbitra/
ria.text.eſt ſingularis.in.l.ſi quis reum.ff.de
cuſtod.reor.facit tex.cum ibi not.in.l.hodie
ff.de penis.ita tenet Bal.in.l.quicunq;.col.4.
verſic.ſcias tamen &c.C.de ſeruis fugitiuis.
& Felyn.in.c.de cauſis.colum.prima.de of/
fic.delegat.& Abb.in cap.inquiſitionis. co/
lum.final.de accuſat.& Alexand. in conſil.

quinto.colum.fin.& conſil. cxj. col. iiij. in
primo volumi. & Paris in tracta. ſind. in
ver.compoſitio.colum.xij.in princip. in. c.
An ſi delinquens.&c.& idem Paris in dicto
tractatu in titul. de officio ſindica. colum.
iiij.& .v.in.c.an ſi poteſtas.&c. vbi multum
notabiliter loquitur.q̧ ſi iudex excedit pe/
nam ſolitam:dicitur grauare partem: & po/
teſt appellari:& tenetur in ſindicatu ; & per
hoc infert q̧ in regno ſi quis condemnatur
ad vnam vnciam : non ſolet exigi roto vn/
cia:ſed tantum vnus tarenus vel duo: & nõ
vltra maxime attenta paupertate condemna
ti. Et cum iſtis limitationibus ſit expedita
50 preſens notabilis & dubia queſtio. ❡ † Vl
timo ſuper hac materia poſſet dubitari an
quando delictum eſt commiſſum per cul/
pam & non per dolum poſſit criminaliter
agi ex tali delicto contra committentem ad
aliquam penam ad vindictam? Et hic eſt vi
dendum quid ſi delictum eſt commiſſum
per latam culpam & quid ſi per leuiſſimam
vnde oritur illud dubium : an in caſibus in
quibus poteſt agi ciuiliter actione legis aqui
lie in qua venit leuiſſima culpa.l.in lege. la
ſecunda.ff.ad legem aquil. & . c. ſi culpa. &
ibi Abb.de iniur.poſſit agi etiam criminali/
ter ad aliquam penam. Volui oportune attin
gere hic iſtud dubium propter duas regulas
que ſunt trite in iure. Quarum prima eſt : q̧
nullum delictum committitur ſine dolo:&
non irrogatur pena vbi doloſe non fuit cõ/
miſſum maleficium. Alia regula eſt q̧ in cri/
minalibus lata culpa non equiparatur dolo.
Prima regula probatur per tex.in. l. j. C.de
ſicar. vbi dicitur q̧ homicidium cõmiſſum
ſine dolo & ſine animo occidendi non pu/
nitur.item probatur per.l. qui iniurie. ff. de
furt. & .l.quod republice.ff.de iniur.vbi do/
lus & propoſitum diſtinguit maleficia ho/
minum:& per.l. cum autem.§.excipitur. ff.
de edili.edic.vbi dicitur q̧ is qui non fuit in
dolo non poteſt incidere in penam capita/
lem:idem tenent Bald.& Salyce.in.l.ij.C.de
noxal.acti.& Alexand.in conſilio.cxlv. in
cipiente. Poſt redditum. columna final. in
ſecundo volumine. & Angel. in. l. j. &
ibi etiam Iaſo. in. iiij. col.ff. de legi. & idem
Iaſo. in. l. ij. §. quod pretor .ff.ne quis eum
qui in ius vo. & in .l. in actionibus. col.
viij. ff. de in litem iur. & Cepol. in conſil.
xxxiiij.col.ij.Secunda regula probatur per
tex. & ibi Bar. in. l. in lege . ff. de ſicar. &
in.l. prima. §. j. & ibi Barto. ff. ſi quis teſta.

lib.eſſe iuſ.ſue.in quibus iuribus probatur
ꝙ lata culpa non equiparatur dolo in crimi/
nalibus.ergo ſequitur ꝙ non punitur deli/
ctum culpa commiſſum:ex quo dolus con/
ſideratur in delictis.Pro veritate tamen hu/
ius.q.diſtingue tres culpas.ſ.latam:leuem:&
leuiſſimam:de quibus plene per Bar.in.l. qđ
nerua.ff.depo.& Cepol.in in conſi. xlj. col.
iiij.circa fi.Si igitur queris vtrum delictum
commiſſum lata culpa puniatur ad vindi/
ctam:dico ꝙ ſic:verum ſtat dubium in pe/
na:& veritas eſt ꝙ non punitur eadem pe/
na qua puniretur ſi doloſe commiſſum fuiſ/
ſet:& in hoc nullus diſcrepat. Ita ꝓprie lo/
quitur text.in.d.l.in lege.ff.de ſicar.& ita ꝓ
cedat illa regula que ſe habet ꝙ lata culpa nō
equiparatur dolo i criminalibus:quia debet
intelligi quoad equalitatem pene.Reſtat ta/
men dubium circa qualitatem pene .ſ.poſi/
to ꝙ mitius puniatur q̄ doloſus:prout eſt
veritas:an iſta pena poſsit eſſe corporalis ſeu
capitalis:in hoc reperio aliquam diuerſitatē
opinionum:nam Bart.in.d.l.j.ff.ſi quis teſta
mento lib.eſſe ius.ſue.dicit ꝙ non:Idem t3
in.d.l.i lege.ſ.ꝙ quoad penam corporalem
lata culpa non equiparatur dolo:Sed Ange.
in conſi.cclxxxvij.col.pe.nixus fuit repre/
hendere Bart.propter ſui generalitatem:in
quantum videtur innuere ꝙ in nullo caſu
ex lata culpa pōt quis corporaliter puniri.
Nam dicit ipſe ꝙ immo multi ſunt caſus in
quibus ex lata culpa punitur quis capitaliter
etiam ad mortem:allegat text.in.l.j.C.de pri
ua.carce.& in.l.j.iuncta glo.C.nemi.lice.ſig.
ſilua.&c.& in.l.fi.C.ad.l.iul.de vi.Ad idem
eſt tex.in.l.milites.ff.de cuſto. rec. Ego aūt
puto ꝙ Bar.non meretur reprehendi:immo
bene loquitur:& nō eſt mens ſua illa quam
dicit Ange.Nam ſolum t3 ꝙ quoad penam
corporalem lata culpa non equiparatur do/
lo:& bene dicit:quia eſt ipſa veritas:& pro/
batur per.d.l.in lege. Nam non imponitur
eadem pena corporalis pro culpa que impo/
nitur pro dolo:Sed ꝙ pro lata culpa nō poſ
ſit irrogari pena corporalis: hoc non dicit
Bar.& ideo non meretur reprehendi. Vnde
firmo iſtam concluſionem tanq̄ veram &
communem.ꝙ pro lata culpa poteſt qs pu/
niri corporaliter:nō tamen eadem pena cor
porali qua puniretur pro dolo:ſed mitiori &
leuiori:ita t3 Cepol.in cōſil. xxxiij.col.iiij.
& cōſi.xxxiiij.col.ij.& in conſi.xlj.col.iij.
pro hoc eſt text.in.l.lege.§.cum quidam.ff.
de ſicariis:& in.l.j.§.fi.&.§.diuus:eo.ti.&

51 l.ſi fortuito.ff.de incen.rui.nau. † Hoc pa/
tet:quia homicidium commiſſum per cul/
pam dicitur crimen extraordinarium & pu/
nitur pena arbitraria.ſm Lud.ro.in.l.aſtroni
bus.ff.de in litem iur. quem ſequitur Math.
de aff.ic.in rub.de homicidiis puniēdis poſt
quam rub.ſequitur conſti.terminum vite.&
probatur per.l.ſi adulterium.§.imperatores
ff.de adulte.vbi ſi maritus occidit vxorem
deprehenſam in adulterio non punitur pe/
na mortis: Sed alia pena corporali mitiori:
& ratio eſt quia tale homicidium dicitur cul
poſum & non doloſum:ex quo difficile fuit
temperare iuſtum calorem.ita tenet Bal.in.l.
j.in.x.q.C.vnde vi.& Alex.in conſi.lxxvj.
col.j.in.j.vol.& Pau.de caſt.plene in conſil.
cclxxvij.in.ij.vol.fuit enim in culpa ratione
exceſſus in vindicando: & ſic ratione culpe
punitur mitius.Idem tenet Bald.in.c.i.col.
ij.de pace tenen.& eſt text.in.c.olim.el.j.in
fi.de reſtit.ſpo.& in.l.ſi quis in graui.§.ſi ta/
men maritus.ff.ad ſilla.& in.l.diuus.ff.ad.l.
pompe.de pari.& no.Bar.in.l. quid ergo.§.
pena grauior.col.iij.i prin.ff.de his qui not.
infa.cum ergo ex predictis appareat ꝙ ho/
micidium culpa commiſſum puniatur pena
arbitraria & extroordinaria:ſequitur de ne/
ceſsitate ꝙ non poteſt iudex imponere pe/
nam mortis: que eſt pena ordinaria: quia
nunq̄ iudex in arbitrariis poteſt imponere
penam ſimilem pene ordinarie in ſimili de/
licto.vt eſt glo.not.quam ad hoc ponderat
Abb.ibi in fina.col.in.c.inquiſitionis.i prin.
in verſic.alioquin.de accu. ¶ Si vero loqui
mur de penis pecuniariis ſimpliciter:& tunc
ita punitur delictum per dolum ſicut per la/
tam culpam: quia tunc lata culpa equiparaē
dolo:ſm Bar.in.d.l.j.ff.ſi quis teſtamento
lib.eſſe ius.ſue.pro hoc eſt tex.in.l.i.§.hec
actio.ff.ſi men.ſal.mo.dix.& ita pōt intelli
gi quod not.Bald.in.l.ij.§.quod pretor.ff.
52 ne quis eum. ¶ † Illud autem quod dixi
ſupra ꝙ delictum culpa commiſſum puniē
mitius intellige procedere quando eſt tale
delictum qđ principaliter committitur ad
iniuriam alterius:prout eſt homicidium:vul
nus:furrum:& ſimile:ſecus aūt in delictis q̄
non cōmittuntur ad iniuriam alterius: ſed
potius pro expletione libidinis: prout eſt
adulterium:inceſtus:ſtuprum:& ſimile: qa
huiuſmodi delicta niſi vere interuenerit do
lus: non puniunē aliqua pena: nec mitiori
nec maiori.ſecundum Bart.in.d.l.ſi adulte/
rium cū inceſtu.i fine illius prin.ff.de adul.

53 & in.l.in lege.ff.de ſicar. ℭ † Item in quan
tum dixi q delictum commiſſum per latam
culpam non punitur pena mortis ſeu capita
li:ſed mitiori. Limita primo non procedere
qn̄ eſſet aliquid delictum mali exempli: put
eſt ſiquis dederit alicui amatorium poculū:
vel aliud:vt abortium pareret mulier : nam
ſi ex hoc ſequuta fuerit mors hominis:puni
tur pena mortis:etiam ſi non fuerit in dolo:
tex.eſt in.l.ſi quis aliquid. §. qui abortionis
ff.de penis:& hoc eſt confirmatum hodie ī
regno per conſtit. que incipit. amatoria po/
cula : que plus vult .ſ. q non ſolum ſi fuerit
ſequuta mors:verum etiam ſi is qui biberit
amatoria pocula amiſerit ſenſum : puniatur
ille qui dedit ad penam mortis ; alias ſi non
interuenit mors nec amiſsio ſenſus:punitur
ad carcerem per annum:vna cum publicatio
54 ne omnium bonorum. † Secundo limita
non procedere in caſu.l.j.C.de priua. carcer.
vbi iudex qui non punit exercentem priua/
tum carcerem punitur pena criminis leſe ma
ieſtatis:& illud eſt ideo quia lex reputat hoc
55 crimen leſe maieſtatis. ℭ † Tertio limita nō
procedere in caſu.l.milites. ff. de cuſto. reo.
vbi cuſtos carceris punitur ad mortem ſi ex
ſua nimia negligentia ideſt ex late culpa car/
ceratus euaſit:& fugam arripuit : & ibi hoc
not.Bar.ſ.q ex delicto commiſſo ſine dolo
quis punitur ad mortem:Idem tenet Old.in
conſi.xcij.vbi hoc extendit procedere etiā
in cuſtode arcis.Idem tenet Bald.in.l.ad cō
mentarienſem.C.de cuſto.reo.hinc dicit Bal.
in.l.ex diui.C.loca.q cuſtos carceris & cu/
ſtos arcis equiparantur.Idem tꝫ Iaſ.in. l. in
56 actionibus.col.vij.ff.de in litē iur. ℭ † Vnū
tamen incidenter adde hic : q hodie omnis
pena etiam a iure determinata eſt arbitraria
iudici : adeo q poteſt eam ex cauſa diminue
re vel augere:text.eſt iuncta glo.in. l. hodie
.ff.de penis:per quem text.ita tꝫ Bal.in. l. &
ſi ſeuerior.C.ex qui.cau.infa. irrog.& Pau.de
caſt.in conſi.cccxxviij.col.ij.in ij.vol.Et ſu
per hoc poſſent exemplificari multe cauſe
quas cumulat Bar.in.l.quid ergo.§.pena gra
uior.ff.de his qui not.infa.puta pp ſenectu/
tem vel iuuentutem : propter furorem : vel
ebrietatem.propter calorem iuſtum iracun/
die:vel propter nimiam excellentiam homi
nis in aliqua arte vel ingenio:vt dicit. Alex.
in.d.§.pena grauior.in addi.ad Bar.que inci
pit. Adde hic q iudex &c.& Iaſ. in.l.j. col.
iij.ff.de legi. ℭ † De ſecunda culpa .ſ. de le/
57 ui:ſi queratur an delictum commiſſum leui
culpa puniatur.Dico q in hoc reperitur ma
gna varietas inter doc.quos refert Bald.in.l.
data opera.col.iij.C.qui accu.nō poſ.& An/
ge.in trac.male.in verſic.incendiario. Nam
Cy.in.l.ſiquis non dicam rapere.C.de epi.&
cle.tꝫ q leuis culpa non punitur : niſi ad re/
fectionem damni.verum ſi non habet in ere
luit in corpus. l. qui edes. ff. de incend. rui.
nau.Sed contrarium tenet Bar.in.l.reſpicien
dum.§.delinquunt.ff.de penis vbi dicit : q
leuis culpa punitur criminaliter : & idē Bar.
in.l.ſi.circa ſi.verſi.querit.glo.&c.ff. de pri/
ua.delic.vbi dicit q vbi habet locum actio.l.
aquilie ibi poteſt quis criminaliter accuſari:
pro hac parte facit text.in.l.ſi fortuito. iun/
cta gloſ.i verſic.luxurie.ff.de incen.rui.nau.
vbi expreſſe dicitur q punitur culpa dolo
proxima:& iſta eſt lata:vel luxurie:id eſt la
te proxima:& iſta leuis:Idem tenet Cepol.
in conſi.xxxiij.col.iiij.& cōſi.xli.col.iij.vbi
58 dicit q leuis culpa punitur leuius. ℭ † In
hac varietate placet mihi quedam diſtinctio
quam facit Bal.in.d.l.data opera.col.iij.circa
medium.vꝫ.vt diſtinguamus;aut culpa leuis
cōſiſtit in omittendo : ſeu negligendo : &
non punitur niſi ad eſtimationem damni:&
ita loquatur opi.Cy.aut cōſiſtit in faciendo:
& ita loquatur opi.Bar⁹ & ſequacium. Hanc
diſtinctionē puto veriſsimam : & cōfirmo
eam per duo iura.ſ.per.d.l.q edes.ff.de incē.
rui.nau.vbi dicitur q ſi per negligētiam fue
rit commiſſum incendium:tenetur negligēs
ſarcire damnum: & idoneus non ſit : leuius
caſtigatur.& q ille text.loquatur de leui cul
pa in omittēdo : probatur quia loquitur de
negligentia ſimpliciter : nam eo ipſo q quis
negligit dicitur omittere.Item magna ſeu ni
mia negligentia dr̄ lata culpa.l.cedere diem.
§.ſi.ff.de verb.ſigni.&.l.milites.ff. de cuſto.
reo.ergo quando ponitur ſimpliciter ſine il/
lo adiectiuo magna:debet intelligi de leui.
59 † Sicut dicimus quando ſimpliciter fit men
tio de culpa intelligitur de leui: gloſ.etiam
& ibi Bar.in ſi.in.l.in venditione. §. j. ff. de
bo.auto.iud.poſ.& Alex.in.l. ſi. mora. col.
iiij.ff.ſolu ma.& Alexan.in conſi.xlv. in .j.
vo.Secundo confirmo per. l. capitalium. §.
qui ob inimicitias:in ſi.ff.de penis:vbi dici/
tur q fortuita incendia que per negligen
tiam commiſſa fuerunt ciuiliter exercen/
tur : vel modice vindicantur : intelligo il/
lam alternatiuam ſcilicet quando negli/
gens non habet in ere: tunc luat in cor/
pus : ſecundum formam.d.l. qui edes : alias

contrariaretur illi.l.vbi eſt ſimilis caſus, nã
vna lex dꝫ per aliam diſtingui.l. ſed & po/
ſteriores.ff.de legi.Sed qñ culpa leuis con ſi
ſtit in faciendo:tunc punitur:& probatur p
d.l.ſi fortuito.iuncta glo.in verſi.luxurie.eo
modo quo ſupra declaraui:& ita cum iſta di
60 ſtinctione pertranſeo. ❡ † De tertia culpa
.ſ.leuiſsima:an puniatur criminaliter:breui/
ter quicquid teneat Bart.in.d.l.ſi.ff.de priua.
delic.circa ſi.& in.d.l.reſpiciendum.§. delin
quunt.veritas eſt ꝙ leuiſsima culpa non pu
nitur niſi ciuiliter ad eſtimationẽ damni:ita
tꝫ Cy.in.d.l.ſiquis non dicam rapere. C. de
epi.& cle.& Bald.in.d.l.data opera. col. iij.
circa ſi.C.qui accu.non poſ.& Alexan.in ad
di.ad Bart.in.d. §. delinquunt. & Ange. in
trac.male.in verſi.incendiario.col.iij.vbi al
61 legat vnum conſi. Saly. ❡ † Nunc ergo ſi
queris:an vbi habet locum actio.l.aquilie.ha
beat locum etiam pena criminalis: potes re/
ſpondere ex predictis : nam ſi damnum eſt
datum lata vel leui culpa in committendo:
poteſt criminaliter accuſari. ſi vero eſt leuis
culpa in negligendo:agitur ciuiliter tantum
verum ſi nõ habet in ere:luit in corpus. vt.
d.l.qui edes.&.d.§.qui ob inimicitias.Si ve/
ro eſt leuiſsima culpa:tunc ſolum agitur ci/
uiliter ad damnum.vt ſupra verum eſt ad/
uertendum:quia tũc demum agitur ad dam
num ex leuiſsima culpa:qñ eſt in faciendo:
ſecus ſi eſt in omittendo.quia tũc ceſſat actio
legis aquilie.ſm Alex.in.l.domos heredita/
rias.ff.de lega.j.& habetur in deci.lviij. cõſi.
Neap.col.ſi.pro hoc eſt text.formalis.in.l.ſi
cuius.§.deniqꝫ conſultus.ff.de vſufru.Et per
hoc habes limitationem ad.l.in lege.la.ij. ff.
ad.l.aquil.vbi dicitur ꝙ in.l.aquilia venit le/
uiſsima culpa.quia dꝫ intelligi dũmodo cõ/
62 ſiſtat in faciendo:alias ſecus. ❡ † Predicta
tamen intellige ꝙ licet quis poſsit in aliqui/
bus caſibus criminaliter puniri p culpa:hoc
tamen intelligitur mediante accuſatione of/
fenſi:nam p viam inquiſitionis iudex nũꝗ̃
procedit pro delicto culpa cõmiſſo:niſi do/
lus vel lata culpa interueniat.vt dicam infra
in ſexta parte huius trac.in materia inquiſi/
tionis.verſi.decimo principaliter &c.
63 ❡ † Vidimus hucuſqꝫ ſatis habunde duo
membra huius principalis diſtinctionis iudi/
cii.ſ.qñ dicatur iudicium ciuile & quando cri
minale:supereſt videre de tertio membro.ſ.
de iudicio mixto : ſuper quo dico ꝙ in ter/
minis noſtris de quibus loquimur in hac
prima diſtinctione:iudicium mixtum dici/
tur illud quod participat de criminali & de
ciuili:vt eſt quando pena venit applicanda
pro parte fiſco:& pro parte parti:poteſt po/
ni exemplum in crimine iniuriarum:qñ por
rigitur libellus ſm formam cõſti. varietates
.ſ.vt pena eſtimationis iniurie applicetur p
duabus partibus curie ſeu fiſco:& pro tertia
parte parti offenſe.Similiter poteſt poni exẽ
plum dictante ſtatuto ꝙ quicũqꝫ accuſauerit
bannitum lucretur dimidium pene banni.
vt not.Bart.in.l.ſenatus.§.ſenatus.ff.de iu/
re fiſci.& ꝙ talis cauſa dicatur mixta tenet
Alex.in cõſi.lxvj.col.j.verſ. uel uerius &c.
in.j.vol.& Anto. de but. in rub. de iud. &
Alex.in conſi.lxxxij.col.ſi.in.j.vo. & Ma/
th.de afflic.in.d.cõſti.varietates.col.iii. pro
hoc allegat̃ text.in.c.tue.in ſi. de procur.
64 ❡ † Ad vnum tamen eſt aduertendum ꝙ
quando agitur ad penam pecuniariam ĩ iſto
iudicio mixto non dꝫ agens cõcludere ꝙ pe
na applicetur pro parte ſibi & pro parte fi/
ſco:Sed ꝙ tota applicetur fiſco : & poſtea a
fiſco diuidatur cũ ipſa parte:alias nõ proce/
deret libellus.ita pulcre tꝫ Ange.de are.in.§.
penales.col.iiij.in ſi.verſic.vnum tamẽ.&c.
inſtit.de actio.mouetur p id qđ dicit Bar.in.
d.§.ſenatus.& Bart.in.d.l.j.C.de ven.re. fiſ.
cum priua.li.x.vbi habetur ꝙ quando fiſcus
hꝫ rem communem cum priuato:ipſe fiſcus
diuidit.Immo rõne partis quam hꝫ in re po
teſt totam rem vendere : vt ibi habetur : &
predicta etiam tenet Saly.in.l.iii.verſi. vlte/
rius ab extra.&c.C.ad.l.falci.fatet̃ tñ Bart.
in.d.l.j.ꝙ ſiquis ſolueret illi priuato agenti:
65 eſſet liberatus.vt ibi per eum. ❡ † Supereſt
hic attingere vnum dubium valde neceſſa/
rium in hac materia:& eſt tale. vꝫ. ſtante in
regno regia prag.prima que incipit. diſpen/
dia.que vult ꝙ in omnibus cauſis ciuilibus
uel mixtis pcedatur ſine figura iudicij.Que
ro an intelligatur de iſtis cauſis mixtis.ſ. qñ
pena venit applicanda pro parte fiſco & pro
parte parti:Effectus eſſet magnus : qa multe
ſolẽnitates que requiruntur in libello accuſa
tori otollerentur per illam clauſulam:ſine ſi
gura iudicij &c. In hoc pſuppono ꝙ cauſa
mixta poteſt conſiderari dupliciter .ſ. vno
modo quo ſupra dixi:qñ pena applicatur fi
ſco & parti. Alio modo quando ex delicto
agitur ciuiliter:vt declaraui ĩ precedentibus:
nam tunc cauſa non poteſt dici mere ciuilis
quia deſcendit ex delicto:minime poteſt di
ci mere crimialis ex quo agit̃ ciuiliter:& nõ
ad penã ordinariã:vñ dicit̃ mixta. Iſte ẽ p/

prie tex. & ibi glo. in. c. tue. in fi. de procur. ꝑ
quem ita tꝫ Abb. in rub. de iud. col. ij. verſi.
Secundo principaliter &c. Primo modo di
citur cauſa mixta reſpectu pene quia applica
tur fiſco: & parti: per ea que habẽtur per glo.
& Bar. i. l. pretor. ff. de ſepul. vio. & in. l. agra
ria. ff. de ter. moto Secũdo modo dicitur cau
ſa mixta reſpectu modi agendi: ex eo quia ꝑ
crimine agitur ciuiliter. Hoc preſuppoſito:
dico ꝙ in rei veritate vtraq; cauſa dicit̃ mix
ta: verum prima magis accedit criminalitati
duabus potiſſime rationibus: primo quia pe
na de directo applicatur tota fiſco: & deinde
a fiſco applicatur parti: & ob hanc cauſam
poſſet dici criminalis: ſecundũ Alex. in cõſi.
cxxxij. col. fi. in. j. vol. Secundo quia ex quo
pars criminalis cenſetur potentior & digni/
or: trahit ad ſe partem ciuilem tanq̃ minus
potẽtem & minus dignam: ita tꝫ Alex. in cõ
ſi. lxxxij. in fi. in. j. vol. facit ꝙ no. Bar. in. l.
queritur. ff. de ſta. ho. & Bald. i cõſi. ccxxvj.
in. iij. vol. Tamen quia dicta regia prag. loqui
tur ſimpliciter de cauſis mixtis cũ prius lo/
quatur de ciuilibus: de neceſſitate intelligit̃
de illis que habent mixturam ciuitatis & cri
minalitatis. vnde cũ ambe cauſe predicte di
cantur mixte: non poteſt negari quin dicta
prag. loquatur de ambabus: vnde reuerten/
do ad deciſionẽ queſtionis prepoſite: dico ꝙ
dicta prag. loqtur de iſtis cauſis mixtis: verũ
ſi queris an per hoc ſint ſublate ſolẽnitates
libellorum: dico ꝙ quoad ſolẽnitates forma
les que nõ reſpiciunt ꝓbationes: ſunt ſub
late: vnde poteſt porrigi talis qualis petitio
per modum ſimplicis poſte in cauſis mixtis
ſicut in ciuilibus: propter dictam clauſulam
ſine figura iudicij &c. vt not. Paris in trac.
ſind. in verſic. ſententia. col. vj. in. c. an dictũ
capitulum &c. Si vero queris de ſolẽnitati/
bus ſubſtantialibus que reſpiciunt probatio
nes: & tunc iſte non ſunt ſublate: & hoc de/
ciditur in. d. prag. in fi. ibi declarantes &c.
66 ¶ † Ex hoc infertur ꝙ cum ſolẽnitas. l. li/
bellorum. ff. de accu. ſit ſolẽnitas ſubſtantia
lis reſpiciens probationes; quia eſt inducta ĩ
fauorẽ rei: ſed ad hoc vt poſſit magis facile
ſuas defenſiones producere: coartando ne/
gatiuam loco & tempore: vt dicit Bal. in. l.
cum fratre. col. ij. C. de his qui. vt indig. &
Paris in trac. ſind. in. d. verſi. ſententia. col.
xj. & xij. c. an per dictum capitulum. &c. ſe/
quitur ꝙ dicta ſolẽnitas nõ cenſetur ſublata
& ſic etiam hodie requiritur non obſtante
dicta pragmatica. & hoc tenet Lud. ro. in cõ
67 ſi. cxcj. in fi. ¶ † Secundo infertur ꝙ ſi ali/
quis vellet hodie formare libellum in crimi
ne iniuriarum ſuper eſtimatione iniurie: vel
agere ciuiliter de aliquo crimine: poſſet per
modum ſimplicis poſſe agere ſine alia ſolẽ/
nitate libelli: & ſolo verbo facere talem qua/
lem petitionem: & illam per notarium redi/
gi facere in ſcriptis: dummodo apponat ſolẽ
nitates legis libellorum: que reſpiciunt defen
ſiones e probationes rei: per ea que not. Bar.
in extrauag. ad reprimendam. in verſic. & fi
gura. & Lanfran. in cle. ſepe. de verboſig. in
verſi. & figura & in ver. libellus. Et per hec
ſit xpedit. hec prima diſtinctio iudiciorum.
Rob. Venuſ. V. I. D.

1 *Iudicium aliud capitale & aliud non capitale.*
2 *Pena perpetui carceris uel abſciſſionis membri an capitalis dicatur.*
3 *Capitalis: ſeu capitis pena a lege uel ſtatuto impoſita demitiori intelligitur.*
4 *Iudicium capitale actu & aptitudine conſideratur.*
5 *Fuſtigationis pena an dicatur capitalis. & in quibus ſeruetur. num. 9.*
6 *Relegatio non eſt pena capitalis.*
7 *Pena banni ubi bona non publicantur; equiparatur pene relegationis.*
8 *Pena ſtigmatis in fronte ſeruare non debet.*

SECVNDA Principalis di/
ſtinctio iudiciorum eſt iſta:
1 vꝫ. † Iudiciũ aliud eſt capi/
tale & aliud nõ capitale. Iu/
dicium capitale eſt illud in
quo agitur de aliquo crimi/
ne capitali: ſeu vbi venit irro
ganda pena capitalis. Et ad ſciendum quod
dicatur crimen capitale: ſeu que dicatur pe/
na capitalis. premitte ſm Bald. in. l. reos co/
lum. ij. C. de accuſat. ꝙ homo habet triplex
caput. Primum eſt caput naturale: & qñ cõ/
mittitur crimen tale propter qd' dictum ca/
put abſcinditur; & ſic perdit̃ vita: illud dici
tur crime capitale. vnde qualitercunq; quis
damnetur ad mortem naturalem dicitur pe
na capitalis. Secundum dicitur caput ciuile:
prout eſt libertas: quia quandiu homo eſt li
ber dicitur habere caput: ſed qñ efficitur ſer
uus: dicitur ſine capite: quia ſerui reputantur
pro mortuis. l. quod attinet. & . l. ſeruitutem.
ff. de reg. iur. & . l. interdicit. ff. de cõdi. & de/
mon. Sic ergo vbicũq; qs committit tale cri
men propter qd' efficitur ſeruus pene: puta
quia damnatur in metallum: adeo qd' amit/
tit libertatem illa dicitur pena capitalis: quia

perditur illud caput ciuile: Tertium caput di
citur ciuitas: vnde qñ quis ex delicto amit/
tit ciuitatem: vt quia deportatur: illa dicitur
pena capitalis: ita etiam hos terminos decla/
rat Ioan. de ana. in. c. qualiter & qñ. §. ad cor
rigendos. col. vj. in prin. de accu. & ideo dici
tur hec pena capitalis: qa caput eximitur de
ciuitate: & q pena capitalis accipiatur his tri
bus modis: eſt tex. in. l. ij. in prin. ff. de penis
& l. ij. & ibi Bar. & Imo. ff. de pub. iudi. & l.
ſed ſi quis. §. j. iuncta gloſſ. ff. ſi quis cau. & di
xi plene ſupra in precedenti diſt. ſuper illa. q.
an pena in arbitrariis extendatur vſq ad mor
2 tem. ¶ † An autem pena perpetui carceris
vel abſciſſionis membri dicatur capitalis: &
de multis aliis penis: vide Bart. in. d. l. ij. ff. de
pub. iudi. & Bald. in. d. l. reos. C. de accu.
3 ¶ † In dubio autem qñ lex vel ſtatutum
imponit penam capitalem ſeu penam capitis
intelligitur de mitiori: & ſic de exilio ſiue
deportatione: glo. eſt notabilis in. l. j. C. ne tu
de. man. xpti. &c. & Bald. in. l. fi. in fi. C. que
res vend. non poſ. & Alex. in cõſi. ciiij. in. j.
vo. vbi tractat de pena facientis falſam mo/
netam que non expenditur in illo regno: &
Ang. in trac. male. in verſic. & ibi caput ca
ſpatulis &c. col. vj. & dixi in precedenti diſt.
in. q. ſupra allegata. & tangit plene Raph. cu.
in cõſil. cxxxviij. & Ioan. de imo. in. d. l. ij.
4 ff. de pub. iudi. ¶ † Poteſt autem conſide/
rari iudicium capitale actu: & aptitudine/
Actu dicitur qñ habet penam ordinariam
alteram de predictis tribus. Aptitudine vero
omne iudicium in quo venit pena arbitraria
põt dici capitale: quia iudex põt extendere
penam vſq ad mortem, ita dicit Bal. in. l. eos
§. ſuper his. verſic. extra quero &c. C. de app.
qd' qñ ſit: tetigi pleniſſime ſupra in precedẽ
ti diſt. verſic. vnum tñ &c. ¶ Iudicium ve
ro non capitale dicitur omne iudicium in
quo non irrogatur aliqua ex penis predictis
tribus: & ſic qñ caput non eximitur de ciui
tate: & per hoc habemus q omne iudicium
capitale eſt criminale: ſed non omne crimi/
nale eſt capitale: vnde iudicium criminale ſe
habet vt genus: capitale vero vt ſpecies. l. ſi
quid catum. §. interemptum. ff. de legat. iij.
5 ¶ † Sed iuxta hoc vltimo quero: an pena
fuſtigationis dicatur capitalis. volui tangere
hanc. q. pro vtilitate frequenti: quia in hoc
regno extat capitulum: quod icipit. Ad hoc
q noſtrorum &c. diſponens vt is qui furatur
ab auguſtali infra fuſtigetur & ſignetur in
fronte: & ſepe videmus in regno inquiri cõ
tra fures ad penam fuſtigationis: communis
tamen concluſio eſt q non eſt pena capita/
lis: vt tenet Bal. in. l. tranſigere. col. iiij. & ibi
etiam Saly. C. de tranſac. & ex hoc quia iſta
pena non eſt capitalis: hactenus ego ſemp te
tenui q in crimine furti ab auguſtali infra
non põt aliquis exponi torture: ex quo pe/
na fuſtigationis eſt minor relegatione: quod
probabam bona ratione. nam pena relegatio
nis irrogat infamiam, ſm Bart. in. l. eius. §. ſi
cui. in fin. & in. l. is cui. §. ſi quis ob carmen.
ff. de teſta. ſed fuſtigatio non infamat. l. ictus
fuſtium. ff. de his qui not. infa. Secundo pon
derabam doctrinam Bart. in. l. imperium. in
quarto gradu meri imperij. ff. de iuriſd. om.
iudi. vbi in vno & eodem gradu ponit pe/
nam relegationis & coertionis perſonalis
ſeu torture date ad penam. ergo ſequitur q
fuſtigatio cum ſit coertio perſonalis & ſpe/
cies torture irrogate ad penam poteſt poni
in eodem gradu cum relegatione: & ſic equi
paratur relegationi: & hanc equiparationem
facit expreſſe Spec. in tit. de iuriſdi. omn. iud.
col. iiij. verſic. quid de relegatione &c. Im/
mo illud minus continet fuſtigatio: quia nõ
infamat: vt ſupra dixi. Modo inducebam ca
pitulum regni quod incipit. Tormenta. & ali
ud quod incipit. Si iuſte. quibus cauetur q
tortura ad eruendam veritatem non irroga
tur niſi in criminibus irrogantibus penam
vltra relegationem & ſic in criminibus ca/
6 pitalibus. † quia relegatio non eſt pena capi
talis. ſm Alex. in addi. ad Bar. in. l. ij. ff. de
pub. iud. in addi. que incipit. Vide Cy. &c. Se
quitur ergo q cum pena fuſtigationis non
ſit vltra relegationem: non poteſt in ea in/
ferri tortura: & ita pluries patrocinando ob
tinui: maxime quando aliquis inquiritur de
furto & non probatur valor rei ſubtracte:
& ſunt indicia ſufficientia ad torturam: nam
dicebam q non poteſt torqueri etiam ſtan/
tibus indicijs: quia non probatur valor rei
verum ſit vltra auguſtalem: & i penis ſequi/
mur mitiorem partem: quia poterat eſſe va/
lor infra auguſtalem: vnde natura delicti nõ
patitur torturam: & ſic recurrendum eſt ad
iuramentum purgationis: quo preſtito reus
abſolui debet: vt not. Iaſ in. l. iij. in prin. col.
v. ff. de iureiur. & ita pluries vidi iudicari me
patrocinante: & ita etiam tenui alias legen/
do publice dictam. l. imperium in ciuitate Sa
lerni. Et predicta etiam de intellectu dicti ca
pituli tormenta. tenet Paris in tracta. ſindi.
in ver. tortura. in. c. an i cauſa pecuniaria &c.

¶ Sed licet hactenus fuerim in iſta opi. ta/
men nūc melius diſcurrendo materiam : &
ponderando dictum capitulum regni. Ad
hoc ꝙ noſtrorū. &c. ſum in contraria opin.
vz. ꝙ immo hodie vbi venit pena ſuſtigatio
nis pro furto poteſt irrogari tortura ſtanti/
bus iudiciis. Et pōdero dictum capitulum
quod non contentatur ſola pena fuſtigatio/
nis: immo irrogat tres penas copulatiue: ſcꝫ
ꝙ fuſtigetur. item ꝙ ſignetur in fronte: ter/
tio ꝙ de tota prouincia banniatur. Et ſic
vbicūꝙ irrogaretur ſola pena fuſtigationis
fatetur primam opin. eſſe veram : quia non ē
vltra relegationem : ſed quia hic irrogantur
tres pene: ſatis poteſt dici ꝙ ſimul iuncte fa
ciunt penam vltra relegationem : ꝙ hoc ſit
uerum probo ratione euidēti. † Nam pena
bāni hodie ſm magis communem opin. ubi
bona non publicantur equiperatur pene re/
legationis: ita tenet Andr. de Iſern. in. c. do/
mino guerram. col. ij. hic finitur lex &c. in
vſib. feu. & Bal. in. l. j. col. iiij. C. de here. in/
ſtit. & glo. in. §. relegati. inſti. qui. mod. ius
pat. pot. ſol. & Fely. in. c. j. col. pen. ver. quin/
ta declaratio. de offic. dele. & tetigi aliquan/
tulum in repet. mee legis is poteſt. ff. de acqr.
hered. in primo requiſito ſuper glo. nume.
cxxiiij. uer. quid autem de bānito &c. Quia
ergo dictum capitulum. Ad hoc ꝙ noſtro/
rum uult ꝙ furās infra auguſtalem banniatᷣ
de tota prouincia: cenſetur per hoc quidam
relegatus. Inquātum uero uult ꝙ ſuſtigetur:
etiam: hec eſt pena ultra relegationē. † De
ſigno in fronte non curo: quia illa pena eſt
contra iuris diſpoſitionem: & cōtra tex. in
l. ſi quis in metallum. ff. de pen. ubi notan/
ter uult imperator ꝙ cum facies hominis ſit
facta ad iſtar diuine imaginis nō debet cica/
tricibus deformari: & ibi eſt gloſ. que uult ꝙ
non poteſt aliquis pro pena bullari in fron/
te: plus dicit ibi Ang. ꝙ etiam ſi per ſtatutū
imponeretᷣ huiuſmodi pena ſtigmatis in frō
te non tenet nec ſeruari debet : per illam le/
gem. idem tenet Alex. in addi. ad Bar. in. l. cū
in diuerſis. ff. de relig. & ex hoc teneo ꝙ di/
cta pena non debet ſeruari: non obſtante ꝙ
ponatᷣ in. d. c. & ita uidemus practicari. ſ. ꝙ di
cta pena ſtigmatis nunquā irrogatur fuſti/
gatis: ſed alie due pene. ſ. fuſtigationis & bā
ni ſunt in uſu: & ſeruari debēt: & propterea
ſiue equiparemus bannum relegationi: repe
ritur exceſſus in fuſtigatione. ſiue equipare/
mus fuſtigationem relegationi: reperitur ex
ceſſus in banno; & ſic in omnem euentum
eſt pena vltra relegationem. Et hanc ponde
rationē in ſimili caſu reperio qđ facit Alex.
in conſil. cxvj. incip. Animaduerſis ſtatutis
&c. col. iij. & 4. maxime ī uerſic. cū ergo bā
nitus &c. in. ij. uolu. ubi proprie loquitur de
bānito cuius bona publicantur. & ſic quia
patitur duas penas. ſ. ultra bannum patitur
confiſcationem bonorum: dicit ibi Alex. ꝙ
iſta pena eſt ſupra relegationem: unde non
admittitur procurator. ita etiam eſt dicendū
in caſu noſtro. ut ratione duplicitatis pene
dicatur ultra relegationem; & ſic habeat lo/
cum tortura: & non admittatur procurator
in tali crimine furti. Et hāc ſecundam partē
nunc melius aduertens puto ueriorem : &
9 ita teneo: quicquid alias tenuerim. ¶ † Si
quis tamē uellet tenere primam partem poſ
ſet ſe fundare ſuper conſuetudine: qa ex qua
dam generali conſuetudine ſolent homines
committentes huiuſmodi furta fuſtigari tan
tum: & nōn banniri: & ideo pena banni vi/
detur ſublata ſaltem ex conſuetudine: & ſic
remanet ſolum pena fuſtigationis que non
eſt ſupra relegationem: que cōſuetudo mul/
tum attenditur in penis. l. ſi quis reum. ff. de
cuſtod. reo. & l. hodie. cum ibi not. ff. de pe/
nis. & Bal. in. l. quicūꝙ. col. iiij. ver. ſcias ta/
men. C. de ſeruis fugi. & Abb. in. c. inquiſitio
nis in princ. col. fin. de accu. & Felyn. in. c. de
cauſis. col. j. de offi. deleg. & Alex. in conſil.
v. col. fin. & conſil. cxj. col. iiij. in primo vo/
lu. & Paris in tract. ſindic. in tit. de offic. ſin
di. col. iiij. & v. in. c. an ſi prās. &c. Robert.
Venuſ. I. V. D.

1 *Actio perſonalis que dicatur.*
2 *Agens in iudicio perſonali quid deducere debeat: &*
quid in reali.
3 *Dominium qualiter probetur in rei uendicatione.*
Qualiter in petitione hereditatis. nume. 4. *Et*
quid pbari debeat in actione hypotecaria nu. 5.
6 *Pignoratitia actio an perſonalis uel realis dicatur.*
7 *Hereditatis petitio an dicatur mere realis uel in rē.*
ſcripta.
8 *Petitio hereditatis ex conſequenti contracta oritur*

TERTIA Diſtinctio prin
cipalis iudiciorum eſt: quia
iudicium aliud perſonale &
aliud reale : & aliud mixtū
. ſ. inter reale & perſonale:
ad hoc ut differat ab illo
mixto inter ciuile & criminale. de quo tra/
ctaui ſupra in prima diſtinctione. Iudicium
perſonale eſt illud in quo agitur contra ali/

quem actione perſonali: ſiue ciuile ſiue cri-
minale: Actio autem perſonalis dicitur illa
que dirigitur contra perſonam: & nõ poteſt
ab oſsibus eius ſeparari. l. quis ergo caſus. ff.
de pecul. & l. iij. & ibi gloſ. ff. pro ſocio. Iudi-
cium reale dicitur illud in quo agitur actio-
ne reali: puta rei vendicatione vel hypoteca-
ria: & hoc iudicium ſequitur rem penes quē-
cunq; vadat: & datur etiam cõtra ſingularē
ſucceſſorem. l. j. C. de alien. iudi. mut. cau. fac.
& habetur plene per Bart. in. l. creditores. C.
de pignor. & in. l. rem alienam. ff. de pigno.
act. Iudicium mixtum dicitur illud in quo
agitur actione mixta: que ſapit naturā actio-
nis perſonalis & realis: & poteſt poni exē-
plum in actionibus in rem ſcriptis: que ſunt
quedam actiones que oriuntur ex contracti-
bus vel quaſi: ex maleficio vel quaſi: & hoc
reſpectu dicuntur perſonales: quia tamen dā-
tur contra quemlibet poſſeſſorem: hoc reſpe-
ctu dicuntur reales: & ſic habent mixtam
naturam: vt eſt actio ad exhibēdum: actio
noxalis: actio quod metus cauſa: & ſimiles:
de quibus ponit bonam declarationem. Iaſ.
in rub. ff. ſi cert. pet. vbi idem dicit de inter-
dictis: poteſt etiam poni exemplum de illis
tribus actionibus. ſ. familie herciſcunde. cõ-
muni diuidundo: & finium regundorū: que
dicuntur mixte: vt in. §. quedam. inſtit. de
actio. & que ſit ratio quare dicantur mixte:
vide plene Iaſon. in. d. §. quedā: & in. d. rub.
ff. ſi cer. pet. & vtrobiq; tractat quid de peti-
tione hereditatis? an dicatur mere realis vel
in rem ſcripta: & eſt text. & ibi Bald. & doc.
in. l. hereditatis. C. de peti. hered. & dicam in-
2 fra in fine huius diſtinc. ¶ † Quid autē ſit
neceſſe deduci in iudicio perſonali: & quid ī
reali? Dic q̃ in iudicio perſonali principali-
ter agens debet habere reum obligatum: ex
qua obligatione oriatur actio. l. an eandem.
§. actiones: & ibi Bart. ff. de except. rei iud.
alias agens ſine actione repelleretur a limi-
ne iudicii. l. ſi pupilli. §. videamus. ff. de neg.
geſt. & not. in. l. vbi pactum. C. de tranſac. ſic
ergo producens libellum in actione perſo-
nali debet talem cauſam aſsignare ex qua ap-
pareat q̃ reus ſit obligatus. l. ij. §. circa. &
vbi gloſ. ff. de doli except. vbi eſt illa gloſ.
que dicit libellum non procedere ſi dicatur:
peto decem quia Rex eſt in Francia: quia iſta
cauſa non preſupponit obligationem rei: &
habetur in. §. ſic itaq; inſtit. de actio. ¶ In
iudicio vero reali: ſi loquimor de rei uendi-
catione: duo tantum extrema ſunt deducen-
da & probanda. Primum ſcd dominium ex
parte agentis. Secundum poſſeſsio ſiue dete-
tatio ex parte rei cõuenti. His duobus pro-
batis obtinet agens. l. j. C. de alien. iud. muta.
cau. fac. & l. in rem. & l. officium. ff. de rei vē-
3 di. ¶ † Qualiter autem debeat probari do-
minium in rei vendicatione? Dic q̃ debet p̄-
bari directo: & eſt difficilis probationis: q̄a
non ſolum debet probari de titulo: ſed eſt
neceſſe probari de dominio ſui autoris: alias
non obtinet. ſm Alexan. in conſil. xcviii.
col. iii. in. ii. vol. & in conſil. xj. col. j. in iiij.
vo. & habetur in deciſ. xl. conſil. Neapol. in
j. col. de quo vide per Bart. in. l. quidam in
4 ſuo. ff. de condi. inſtitu. ¶ † In petitione ve-
ro hereditatis que ſimiliter eſt actio realis
non eſt neceſſe probare de dominio autoris
ſed ſufficit probare rem fuiſſe in bonis defū-
cti. ſm Bart. & doct. in. l. hereditatis. C. de pe-
ti. here. per tex. in. l. & non tantum. ff. de pe-
5 titio. hered. ¶ † Sed ſi loquimur de actio-
ne hypotecaria: tunc eſt neceſſe probare de-
bitum cuius vigore res ſit hypotecata & nõ
habet neceſſe probare actor dominium debi-
toris: ſed ſufficit p̄bare rem fuiſſe in bonis
q̃ de bonis debitoris: ita deciditur in deciſ.
ccclxxxiij. conſil. Neap. & per Sozin. in cõ-
ſil. cxxxiiij. col. j. in. j. volu. & Pau. de caſt. in
conſil. clxviij. in. ij. vol. quicquid teneat Bar.
in. l. rem alienam. ff. de pign. actio. Et de hac
materia qualiter ſit agendum in actione hy-
potecaria, vide Alexā. in conſil. cxxxviij.
col. ij. in. ij. volu. & conſil. cviij. in. v. volu. &
conſil. xcviij. in. ij. volu. & in deciſ. xxxvii.
& deciſ. xl. conſil. Neapo. & iſte modus agē-
di & probandi debet ſeruari hodie quando
agitur aſsiſtentia vigore inſtrumenti maxi-
6 me ſm formam regie pragmatice. ¶ † An
autem actio pignoratitia dicatur realis vel
perſonalis: quilibet forte prima facie diceret
q̃ eſt actio realis ſicut actio hypotecaria: cū
detur ad ipſam rem: ſcilicet ad pignus recu-
perandum: tamen veritas eſt in cõtrarium
ſed q̃ eſt actio perſonalis. pro hoc eſt tex.
formalis in. l. ſi. C. de diſtrac. pign. & tenet
Bart. in rub. ff. de pigno. actio. & de hac mate-
ria eſt glo. magiſtra. in prohe. ffo rum. §. nos
vero. in glo. in ver. eaſdem. que ponit differē-
tiam inter actionem pignoratitiam & hypo-
tecariam: quia illa eſt p̄ſonalis & hec realis.
Item actio pignoratitia eſt duplex ſcd dire-
cta & contraria. Directa datur debitori ad
recuperādum pignus ſoluto debito uel ali-
ter ſatisfacto. l. ſi rem. §. omnis. ff. de pigno.

actio. Contraria vero competit creditori qñ fuit deceptus in pignore: & datur contra debitorē ad intereſſe: & ſemper eſt perſonalis. l.j.in fin. &.l.tutor.§.contrariam, & ibi Bar. ff.de pig.act. Hypotecaria vero ſemper competit creditori: tam ad rem immobilem q̄ ad pignus rei mobilis: & datur in rem.l.pignoris.ff.de pigno. &.l.pignoris. & ibi glo.ff.de pigno. &.l.eos.C.qui pot.ī pign.habe. Quo ad actionem enim hypothecariam nulla eſt differentia inter pignus & hypotecam.l.res hypotece.i fi. & ibi glo.ff.de pign. & eſt glo. no.in.l.ſi fundus.§.in vendicatione.eo.tit.

7 ¶ † Vltimo: quia ſum pollicitus tangere hic illam.q.de qua eſt magna varietas inter doct. ſed an petitio hereditatis dicatur mere realis vel in rem ſcripta? Dico ꝙ vera & magis cōmunis concluſio eſt ꝙ eſt mere realis: vt tenet Iaſ. & cōīter Mod.in rubr.ff.ſi cer. pe. & in.§.quedam.inſti.de actio.per.l.ſi aūt §.ſed & ſi.ff.de rei vend. & tenet Bart.in.l. ſed ſi lege.§.petitio.ff.de peti.hered.contrarium tenet glo.in rub.ff.ſi cer.pet. quam ibi ſequitur Alex. ſed ꝙ ſit in rem ſcripta.ꝑ tex. in.d.§.petitio. & hanc opin.tenet Bald. per illum tex.in.l.hereditatis.C.de peti.hered. Ego autem in hoc conſidero & puto ꝙ in puncto iuris opin.glo. & Alexā.in.d.rub.ff. ſi cert.pet.ſit verior & magis ſuſtentabilis: & preſuppono ꝙ ad hoc vt actio dicatur ꝑſonalis in rem ſcripta duo copulatiue requiruntur. Vnum ſcilicet ꝙ oritur ex cōtractu vel quaſi maleficio vel quaſi. Secundum requiſitum eſt ꝙ detur contra quēlibet poſſidentem.vt not.gloſ.in.l.iiij.§.eſt autem.ff.

8 ad exhib. † Sed petitio hereditatis oritur ex quaſi contractu: quod probo: quia non datᷣ niſi heredi qui adiuit hereditatem: ſed eo ipſo ꝙ heres adit hereditatem cenſetur quaſi contrahere cum debitoribus & creditoribus hereditatis.l.apud iulianum.§.fin.ff.ex quibus cau.in poſ.ea. &.l.ex maleficiis.§.heres. ff.de actio. & obl. & ibi no. vnde is qui intēntat petitionem hereditatis eo ipſo ꝙ adit hereditatem que aditio in ſolo animo conſiſtit l.gerit. & ibi Bar.ff.de acquir.hered.cenſetur quaſi contrahere cum eo quem vult petitione hereditatis conuenire: & propterea hoc reſpectu poteſt dici perſonalis: & quia tranſit contra quemcunq; poſſidentem pro herede vel pro poſſeſſore.l.regulariter.ff.de peti.hered. hoc reſpectu poteſt dici ī rem ſcripte. ¶ Non obſtat.d.l.ſi autem.§.ſed & ſi. ff.de rei vend.qa licet ibi dicatur ꝙ eſt ī rem; non tamen per hoc ſequitur ꝙ ſit mere realis: cū poſſit exponi in rem ſcripta. vt dicit in ſimili tex.in.l.metum.§.cum autem.ff. quod metus cauſ. maxime cū habemus tex. expreſſum in.d.l.hereditatis. qui dicit ꝙ eſt actio perſonalis mixta, & iura debent iuribus concordari.l.non eſt nouum.ff.de legi. ¶ Minime obſtat quod dicit Bart.in.d.§. petitio. dum dicit ꝙ eſt realis: tamen preſtationes perſonales veniunt officio iudicis deſeruienti illi actioni reali: quia hoc eſſet deſtruere tex.in.d.l.hereditatis.ibi cum mixte perſonalis actionis ratio hoc reſpondere cōpellat. &c. vbi probatur ꝙ in petitione hereditatis eſt admixta actio perſonalis: ergo nō veniunt officio iudicis: ſed iure perſonalis actionis: cum non ſit recedēdum a proprio ſignificatu verborum.l.non aliter.ff.de leg. iij. ¶ Si quis tamen vellet tenere cōmunem opin.ꝙ ſit realis: poſſet ſe fundare: quia petitio hereditatis eſt ius vniuerſale: in quo pn̄t eſſe reales: & perſonales preſtationes: tamen omnia iſta faciunt vnum corpus: & ſic vnū ius vniuerſale quod appellatur hereditas.l. nihil.ff.de verb.ſign.que hereditas reſpectu iuris vniuerſalis eſt quid incorporale: vt inſtit.de reb.corp. & incorp.§.j.vnde is qui intentat petitionem hereditatis dicit ſe habere ius in illa re incorporali: & ſic ī illo iure vniuerſali: merito dicitur actio realis: quia datur ad rem licet incorporalem.vnde licet veniant preſtationes perſonales in ea: tamen veniunt acceſſorie: tanq̄ incluſe in corpus vniuerſale: & eſſet inconueniens ꝙ actio ſumeret denominationē a ſuo acceſſorio: & hoc expreſſe probatur ex.d.§.petitio.vbi dicitur ꝙ petitio hereditatis licet ſit ī rem: & ſic preſupponit hoc eſſe principale: habet tamen quaſdam perſonales preſtationes ſed eorum que a debitoribus ſunt exacta, &c. per illa verba patet ꝙ veniunt acceſſorie in conſequentiam. ¶ Non obſtat.d.l.hereditatis.C. de petit.hered.quia debet intelligi & diſtingui per.d.§.petitio.l.ſed & poſteriores.ff.de legi.ſed ꝙ habētur admixte perſonales preſtationes acceſſorie tamen.vt ſupra dixi. & pro hac opin.communi eſt tex.in.d.l.ſi aūt § ſed & ſi.ff.de rei ven.vbi equiparat rei vēdicationem petitioni hereditatis: & dicit utranq; eſſe in rem. Rober.Venuſ.I.V.D.

1 *Iudicium aliud uniuerſale: aliud generale & aliud particulare.*

2 *Differentia que fit inter iudicium uniuerſale & generale.*

QVARTA Principalis di-
ſtinctio iudiciorum eſt.
1 † Quia iudicium aliud eſt
vniuerſale: aliud generale:
& aliud particulare. Iudici-
um vniuerſale dicitur illud
in quo agitur actione vniuerſali: put eſt iu-
dicium petitionis hereditatis nam hereditas
continet vniuerſum ius. l. nihil. ff. de verb.
ſig. item iudicium dotis: nam ſimiliter dos
continet ius vniuerſale. vt not. Bar. in rub. ff.
ſolu. matri. col. fin. idem in peculio: & aliis ſi
milibus. Iudicium generale eſt illud in quo
deducitur actio generalis: prout eſt actio tu
tele: actio pro ſocio: & ſimilis: & ideo appel
latur generalis: quia ſub vna actione cõpre-
hendit plura capitula. puta adminiſtrationẽ
vini: olei: frumenti & aliorum negociorum.
Ita declarat Specu. in tit. de actione ſeu peti-
tione. §. ſequitur. col. xij. ver. & nota. & ver.
2 differt. † Que autem ſit differentia inter iu
dicium vniuerſale & generale: ponit Spe. in
d. ver. differt. & tangit etiam aliqua in. d. §. ſe
quitur. in prin. Et in effectu iudicium vniuer
ſale comprehendit vnum corpus vniuerſũ:
quod plura iura habet ſub ſe: Generale vero
comprehendit plura capitula ſeparata: & vi
de ibi plenius per eum. Iudicium particula-
re eſt illud quod comprehendit vnam tantũ
rem: prout eſt rei vendicatio: actio ex emp-
to: ad vnam rem: vel ex depoſito vel ſimi-
lis: ita hec omnia declarantur per Spec. in. d.
§. ſequitur. & ibi vide. Robert. Venuſ. Vtri-
uſq; Iur. Doc.

1 *Iudicium aliud ordinarium, & aliud delegatum.*
2 *Iudex ordinarius quis dicatur, & quis delegatus, & in quibus differant.*
3 *Iudicium quot modis reperiantur.*
4 *Delegatus iudex quis dicatur & quomodo cognoſcatur ab ordinario, & in quibus differant adinuicem.*
5 *Vicarius ſeu locumtenens an dicatur ordinarius uel delegatus, & nume. 8. cum plur. ſequent.*
6 *Vicariorum tres dicuntur eſſe ſpecies.*
7 *Vicarius quomodo cognoſcatur a delegato.*
9 *Viceduces: uicereges, & uicecomites dĩr iudices ordinarij.*
10 *Vicarius generalis epiſcopi dicitur ordinarius ſecus particularis uicarius unius loci: quia ẽ delegatus.*
11 *Epiſcopus equiparatur duci, comiti, uel baroni.*
12 *Vicarius foraneus ſeu ruralis quis dicatur.*
13 *Vicarius epiſcopi dicitur ordinarius in his que de iure communi in eum tranſeunt: ſecus in his que non tranſeunt: niſi ſpecialiter ſibi committantur per epiſcopum, prout ſunt cauſe criminales & collationes beneficiorũ quia in his eſt delegatus.*
14 *Vicarius rectoris ſecularis uel preſidis, an dicatur ordinarius uel delegatus.*
15 *Vicarius creatus ab habente poteſtatem ſubſtituendi dicitur ordinarius.*
16 *Vicarius an poſſit conſtitui ab inferiori a principe.*
17 *Vicarius ſeu locumtenens in caſu quo poteſt de iure conſtitui, quam poteſtatem habeat: & de quibus cauſis poſſit cognoſcere.*
18 *Vicarius an poſſit alium uicarium ſibi ſubſtituere.*
19 *Delegatus a quibus conſtitui poteſt.*
20 *Delegatus alienam iuriſditionem habere dicitur.*
21 *Delegatus regulariter ſubdelegare non poteſt, ſed fallit in aliquibus caſibus.*
22 *Appellari an poſſit a ſubdelegato ad principem delegantem obmiſſo ſubdelegante.*
23 *Delegatus non poteſt abſoluere ab obſeruatione iudicij, ante litem conteſtatam nec facere preceptũ diffinitiuum.*
24 *Delegata iuriſditio dicitur odioſa, ordinaria uero fauorabilis. numero. 28. & . 30.*
25 *Proceſſus eſt nullus quando plures ſunt delegati: & unus ſine alio procedit niſi in reſcripto appoſita ſit clauſula & ſi non omnes &c. fallit etiam in delegato ad uniuerſitatem cauſarum.*
26 *Iuriſditio delegati prorogari non poteſt. nec poteſt delegatus cognoſcere niſi inter perſonas contentas in reſcripto delegatorio.*
27 *Delegati quando plures ſunt uno mortuo omnium iuriſdicio expirat: ſecus in ordinariis.*
28 *Iuriſditionis appellatione intelligitur de ordinaria & non delegata.*
29 *Delegati iuriſditio ut impediatur, fit coacernatio plurium ſummarum diuerſis actionibus in eodẽ libello cumulatarum ſecus in ordinario.*
30 *Delegata iuriſditio derogat ordinarie. ideo reſtringitur.*
31 *Sententia lata per delegatum contra ius litigatoris non ualet nec tranſit in rem iudicatam, ſi non appellatur.*
32 *Proceſſus contumacie punitiuus factus a delegato non uere delegato, non ualet. ſecus in ordinario.*
33 *Delegatus non poteſt reuocare ſententiam ſecundi decreti: ſed ſit ordinarius.*
34 *Delegatus an poſſit indiſtincte ut ſuſpectus recuſari & quid de ordinario.*
35 *Delegatus ut ſuſpectus recuſatus an poſſit cauſam alteri committere: & quid in ordinario.*
36 *Delegatus in delegando an poſſit ſententiam ſibi reſeruare: & ſic ordinarius.*
37 *Delegatus an & quando poſſit ſuam ſententiam exequi.*
38 *Delegatus non poteſt minuere nec augere tempus*

ꝙ datur iudicatis.

39 Magiſtratus appellatione non uenit delegatus, ſed tantum ordinarius.

40 Delegatus pape poteſt ſubdelegare cauſam ſuo nõ ſubdito, etiam ſuo ſuperiori dommodo ſit in di- gnitate conſtitutus, ſecus in ordinario.

41 Delegatus qui nulliter pronunciauit: non poteſt ite- rum pronunciare, ſecus eſt in ordinario.

42 Delegatus poteſt ſuam interlocutoriam reuocare, fallit quando ſe non iudicem pronunciauit & numero. 43.

44 Delegatus non poteſt ſubdelegare: etiam unum ar- ticulum iuriſditionalem, niſi ſit ad uniuerſitatem cauſarum, ſecus in ordinario.

45 Delegatus non poteſt citare per edicta niſi ſit dele- gatus principis.

46 Delegatus inferioris a principe non poteſt aliquem capere de perſona.

47 Delegatus citare debet cum inſerto tenore ſuo dele- gationis.

48 Iuriſditio delegati expirat per mortem delegantis re integra, & quando dicatur res integra, ſecus in ordinario.

49 Vicarii iuriſditio extinguitur morte epiſcopi.

50 Delegatus etiam a principe non poteſt ſubdelega- re cum poteſtate ſubdelegandi, niſi hoc faciat ſciente & patiẽte ordinario, ſecus ẽ in ordinario.

51 Delegatus non poteſt ſententiam ſuam dubiam in terpretare, in ordinario ſecus eſt.

52 Delegatus qui non poteſt exequi, non poteſt ſibi taxationem expenſarum reſeruare.

53 Delegatus an & quando cognoſcat de cauſis meri & mixti imperii.

54 Cauſe meri & mixti imperii de iure canonico de- legantur.

55 Principis delegatus etiam cauſas meri & mixti im perij ſubdelegat.

56 Delegatus principis non ſubdelegat quando indu- ſtria perſone eſt electa, neq; quando ea ſunt dele gata que principi reſeruata ſunt.

57. Eximens uocatum in ius coram delegato non tene- tur edicto ne quis eum &c. ſecus eximens uoca- tum in ius coram ordinario.

58 Capitulum ſede uacante non ſuccedit in iuriſditio- nem delegatam.

59 Delegatus pape demandare non poteſt poteſtatẽ abſoluendi nec preiudicandi: nec prouidendi ec- cleſiis de prelatis: ſecus eſt in ordinario.

60 Delegatus non poteſt inſtituere preſentatum in ec cleſia patronata.

61 Delegatus an poſſit mulctare.

62 Iuriſditio delegati non ſuſpenditur per excommuni cationem delegantis, ſecus eſt in uicario ſi exco- municetur epiſcopus.

63 Princeps ſolet uti in reſcriptis clauſula appella tione remota, non autem delegatus principis nec operatur in preiudicium tertij.

64 Delegatus non dicitur is cui commiſſa eſt cauſa in qua alias erat ordinarius. ſed in cauſa illa re- manet ordinarius & ſolum ſua iuriſditio exci- tata dicitur.

1 QVINTA principalis di- ſtinctio iudiciorum eſt: qꝛ iudicium aliud eſt ordina- rium & aliud delegatum. Ordinarium eſt illud quod uentilatur coram iudice or dinario: de quo loquitur totus titulus extra de offic. ord. Iudicium vero delegatum eſt quod ventilatur coram iudice delegato: de quo loquitur totus tit. extra. de offic. delega. & ff. de offic. eius cui mandat. eſt iuriſdic per totum. ¶ † Quis autem dicatur iudex or dinarius & quis delegatus: & quomodo co gnoſcatur vnus ab alio: & in quibus differat ordinarius a delegato: quia iſta eſt materia vtilis & quotidiana: que quotidie verſatur ĩ iudiciis: ideo decreui hic eam plene declara- re: cum hic opportune congruat. ¶ Iudex ergo ordinarius dicitur ille qui eſt creatus a principe: papa: imperatore: vel rege: vel ab alio ſuperiore habente poteſtatem concedẽ- di ordinariam iuriſditionem vt preſit vni- uerſali iuriſditioni alicuius ciuitatis vel pro- uincie: eo enim ipſo quod alicui committitẽ vniuerſitas negotiorum per habentem po- teſtatem cenſetur creatus ordinarius: niſi ex preſſe dicatur in commiſſione ꝙ delegat ſi- bi cauſas vel quod facit eum delegatum: nã tunc eſſet delegatus ad vniuerſitatem cauſa rum: ita declarat Alex. in. l. pretor. ff. de iuriſ. omn. iud. de mente Bar. in. l. more. eo. tit. & ſic habes bonam doctrinam cognoſcendi ordinarium a delegato ad vniuerſitatem cau ſarum. poteſt tamen creari ordinarius non ſolum cum territorio verum etiam ſine ter- ritorio: vt declarat Felyn. in. c. poſt ceſſio- nem: in princ. de proba. & eſt tex. cum gloſ. & ibi Gemin. i. c. ordinarii. de offic. ordi. lib. vj. ¶ † Scias tamen ꝙ omnis iuriſditio plenaria eſt radicata in principe: & in eo eſt originaliter. vt probatur in. l. j. ff. de conſtit. princ. & not. Bart. in. l. j. col. fi. ff. de iuriſ. om nium iud. & ad ſolum principem ſpectat cõ ferre ordinariam iuriſditionem: & creare iu- dices ordinarios: tex. eſt & ibi gloſ. & Bal. in c. j. § iudices. de pace iura firmam. in vſibus

ſcu. &

ſeu.& in.l.j.ff.ad legem iul.de ambit. & glo.
in.c.ij.ne prela.vices ſuas: ita vt omnes di/
gnitates & omnia officia & gradus ab ipſo
principe profluant ſicut riuuli a ſuo fonte:
ita dicit Angel.in rub.ff.de iuriſd.omn.iud.
& Bal.in.c.j.in prin. quis dica; dux.co. vel
mar.vnde plures gradus iudicum ordinario
rum reperiuntur. Quidam enim dicuntur
ſuper illuſtres: quidam illuſtres: quidam ſpe
ctabiles. Quidam clariſſimi: & quidam infi/
mi: quos gradus ponit glo. & ibi Alex. &
Moder.in.l.j.ff.de offic.eius cui man.eſt iu/
riſ. & Spec.in tit.de iuriſd.omn.iud.col.j. &
4 ij. ¶ † Delegatus vero is dicitur cui a prin
cipe vel ab ordinario vel a delegato princi/
pis cauſa committitur: vices gerens delegan
tis & proprium nihil habens.l.j.§.qui man
datam.ff.de offic.eius cui mand. eſt iuriſd.
ita declarat Alexan.in rub.illius tit.col.iij.in
fin. & Spec.in tit.de iud.deleg.§.j. Delega/
tus enim dicitur habere ſolum vſum iuriſdi
tionis delegantis & nihil habet proprium
quo ad iuriſdictionem.vt.d.§.qui mandatam
& l.& ſi pretor.ff.de offic.eius cui manda.
eſt iuriſdi. ¶ Quomodo autem cognoſca/
tur an aliquis ſit creatus ordinarius vel dele
gatus? vltra ea que dicit Alexand.in.d.l.
pretor.ff.de iuriſd.omn.iud.ponit Bart.in.l.
more.col.ij.ver.iuxta hoc.& c.eo.titu.& Ab
ba.& communiter doct.in.c.licet.de offi.
ord. vz. quando in commiſſione diceretur
procedas autoritate noſtra: vel delego vel
committo tibi talem cauſam: vel quando
additur commiſſioni aliqua calusula que nō
ſpectat ad ordinariam iuriſdictionem vt ſi di
catur procedas appellatione remota vel alia
ſimili clauſula vtatur: tunc enim ſemper pre
ſumitur delegatus.ſm Abba.in.d.c.licet.co/
lum.ij.ſi vero hoc non apparet ex circun/
ſtantiis & tunc ſi vniuerſitas cauſarum con
ceditur: preſumitur ordinarius.l.j.§.cum
vrbem.ff.de offi.prefec.vr.ſi vero vna cau/
ſa vel plures diſtincte & ſeparate preſumi/
tur delegatus: ſm Bart.in.d.l.more.C.col.ij.
ver.iuxta hoc &c.& ibi etiam Alexā.in.iij.
col.in fin.& Bart.in.l.ij.§.fin.ff.de optio.le/
ga.& Barto.in.l.ambitioſa.col.fin.ff.de de/
5 cre.ab ordin.faci. ¶ † An autem locumte/
nens ſeu ſubſtitutus alicuius officialis dica/
tur ordinarius vel delegatus: hec eſt pulchra
.q.& valde difficilis: & multe queſtiones
quotidiane poſſunt ex ea decidi: maxime
propter multas differentias que ſunt inter
ordinarium & delegatū: vnde pro pleniori
diſcuſſione huius queſtionis ſubiicio tres
alias.q. Prima erit.qs dicatur ſubſtitutus ſeu
vicarius vel locumtenens. Secunda an talis
ſubſtitutus ſit ordinarius vel delegatus. Ter
tia. Vtrum inferior a principe poſſit ſibi cō
ſtituere vicarium ſeu locumtenentem.
6 ¶ † Venio ad primam.q. ſuper qua dic ꝙ
tres reperiuntur ſpecies vicariorum ſeu loca
tenentium. Primo modo dicitur vicarius is
qui conſtituitur ipſo iure a lege ſine facto
hominis: prout eſt archidiaconus: qui ab/
ſente epiſcopo eſt vicarius epiſcopi ipſo iure
c.j.de offic.archid. Secundo modo dicitur vi
carius ſeu vicegerens is qui conſtituitur ab
eodem ſuperiore a quo fuit conſtitutus ille
ordinarius in cuius locum ſubrogatur: &
de hoc loquitur tex.in.l.ij.C.de offi.eius qui
vi.alte.ger.& l.j.§.a prefecto.ff.de leg.iij.
Tertio modo dicitur vicarius is qui ſubſtitui
tur ab aliquo in locum ſui ipſius ſubſtituen/
tis: & de hoc loquitur tex.in.l.aliquando.ff.
de officio proconſul.& in aucten.de colla.§.
ad hoc prohibemus: & in aucten. vt nulli
iudi.in prin.& Bartol.in.l.obſeruare.ff.de
offi.proconſul.& hec colliguntur de mente
Alexan.in rub.ff.de offic.eius cui man.eſt
7 iuriſd. ¶ † Quomodo autem cognoſcatur
vicarius a delegato? declarat Bart.in.l.j.§.j.
in fin.ff.quis & a quo app.vbi dicit ꝙ ſi vi/
carius ſedet in eodem tribunali in quo ſede/
bat conſtituens cenſetur vicarius: ſi vero ſe
det in alio loco: dicitur delegatus. Ex quo
infert ipſe: ꝙ ſi ordinarius ſcribat alicui ꝙ
ſit ſuus vicarius in tali cauſa vel in tali loco
particulari & diſtincto talis non erit vicari/
us ſed delegatus: vt habetur in.c.romana.de
app.lib.vj.vnde a tali ſubſtituto appellat ad
8 ſubſtituentem.vt ibi habetur. ¶ † Secunda
queſtio eſt an talis ſubſtitutus dicatur ordi/
narius uel delegatus: ſuper qua vera conclu/
ſio eſt qd in primis duabus ſpeciebus uice/
gerentium.ſ.qñ quis conſtituitur a lege vel
a ſuperiore: dicitur ordinarius: ex quo lex &
talis ſuperior poterat dare ordinariam iuriſ/
dictionem: & hoc non habet dubium: per al/
legata per Alexand.in.d.rubrica.ff.de of
fic.eius. In tertia vero ſpecie ſcilicet quan
do conſtituitur ab aliquo officiali in lo/
cum ſuiipſius: in hoc conſiſtit omne du/
bium: vnde pro habenda veritate diſtin/
gue: aut talis vicarius ſubſtituitur ab ip/
ſo principe in locum ſuiipſius: prout eſt
vice rerum vel legatus de latere: & ſi/
ne dubio talis vicarius habet ordinariam

riam iuriſditionem.tex.eſt in.c.tua.& ibi per
doct.de offi.vicar.Ponderando ibi illud ver
bum iuriſditio : que in dubio intelligitur de
ordinaria.ſm Abb.ibi.& dicam infra in dif/
ferentiis: nam princeps poteſt dare ordina/
riam iuriſditionem: vt ſupra dixi.& probat
in.l.j.§.cum vrbem.ff.de offic.prefec.vrb.
9 ¶ † Ex quo infero q hodie in regno idem
eſſet dicendum de iſtis ſubſtitutis ducum:
comitum:& marchionum:quos i regno ap/
pellamus viceduces : vicecomites: &c. nam
iſti habent ordinariam iuriſditionem : quia
ex forma priuilegiorum omnes barones re/
gni habent merum & mixtum imperium ſi
bi conceſſum a rege : cum poteſtate creandi
capitaneos ad iuſtitiam & ordinarios iudices
ſm And.de yſer.in conſti in locis de manil.
la prima.& iſti qui habent priuilegium di/
cuntur exercere iuriſditionem de licentia
principis:vt not.Andr.de Yſer.in conſtit. ea
que: & maxime in predictis dignitatibus q
appellantur regales:ſm Bal.& communiter
doc.in.c.j.de feu.marc.& Alex.i cōſil.xxv.
col.iij.in.v.volu.& dicit Matthe.de affli. in
deciſ.lxxvij.conſi.Neapo. q ratione territo
rii omnes barones habent iuriſditionem in
10 baronia ſua. ¶ † Si vero talis ſubſtitutus
creatur ab inferiore a principe : qui tamen
non ſit dux:comes : vel marchio : vel baro
habens merum imperium ex priuilegio vt
ſupra puta quia ſumus in capitaneo ſeu recto
re ciuitatis vel preſide : qui vult ſubſtituere
aliquem in locum ſuiipſius:in hoc eſt diffe/
rentia inter ius ciuile & canonicum : quia vi
carius epiſcopi habet ordinariam iuriſditio/
nem:vt not.Abb.in.d.c.tua. de offi. vica. &
glo.in.d.c.romana.de appella.lib.vj.& habe
tur in.c.ij.de offi.vic.lib.vj.quia lex dat ſibi
iuriſditionem ordinariam ſm Alex.i.d.rub.
ff.de offi.eius.col.iiij.circa fin.ſed vicarius re
ctoris ciuitatis vel preſidis non habet ordi/
nariam:quia nec lex ei dat:nec ipſe dare po/
teſt:ex quo talem autoritatem non habent
immo prohibetur a lege:per.d.§.ad hoc pro
11 hibemus:in aucten.de colla. ¶ † Confirma
tur id quod dicimus de vicario epiſcopi q
ſit ordinarius : quia epiſcopus equiparatur
duci comiti vel baroni:ſm Bar.in. l. quinta:
in princ.& ibi etiam Alex.ff.de verb.obl.vn
de ſicut ſubſtitutus comitis vel baronis dici
tur ordinarius : vt modo dixi : ita & ſubſti/
tutus epiſcopi:quia ex communi forma bul
larum : eandem habet poteſtatem epiſcopus
in dioceſi a papa ſibi conceſſam : quam ha/
bet baro in baronia : & probatur in. c. cum
12 epiſcopus : de offi. vica. lib. vj. ¶ † Li/
mita tamen iſtud quod dicitur vicario epi/
ſcopi : procedere in vicario generali : quia
ille dicitur ordinarius : ſecus in vicario ſpe/
ciali dato in vna terra dioceſis : vel in cer/
ta parte cauſarum tantum : qui dicitur vica/
rius foraneus vel ruralis ; quia ille eſt dele/
gatus ; non ordinarius.glo.eſt notabilis in
cle.ij.in verſi. foranro. de reſcript. & tenet
Gemin.in.c.j.in.ij. q. de offi. ord. lib. vj. &
Felyn. in rub.de offic.dele.col.fi.& Alexā.
in rub. ff. de offic. eius. col. pen. in prin. &
Ang.in.l.precipimus.C.de app. vnde tunc
a tali vicario foraneo appellaretur ad epiſco
pum : vel ad vicarium generalem : & habe
tur in.d.c.romana.& ibi Gemin. de app.lib.
vj.& not.Caldet.in conſi.ij.in tit.de app. li/
cet ſecus ſit in vicario generali; quia ab eo
non appellatur ad epiſcopum ; ex quo eſt
idem tribunal.vt.d.c.romana. & not. Bart.
in.l.j.§.j.ff.quis & a quo app.& ad predicta
vide etiam Cardi.in.d.cle.ij.in.xxiiij.q.de re
13 ſcrip. ¶ † Secundo notabiliter limita pro
cedere in his que de iure communi & gene/
rali conceduntur vicario epiſcopi : quia in il
lis tantum eſt ordinarius ; puta in cauſis ci/
uilibus : nam cauſas criminales non poteſt
de iure exercere epiſcopi vicarius : niſi ſpe/
cialiter ſibi committantur per epiſcopum:
vt eſt tex.in.c.ij. de offic. vica. lib. vj. Item
minime poteſt conferre beneficia : niſi ſpe/
cialiter ſibi concedatur poteſtas conferendi
per epiſcopum.c.fin. de offi. vica. lib. vj. &
Abb.in.c.tua.de offi. vica. vnde ſequitur q
ſi iſta que non veniunt in generali conceſ/
ſione concedantur ſpecialiter vicario per epi
ſcopum:in iſtis erit delegatus : non ordina/
rius:& appellabitur tunc ab eo ad epiſcopū
delegantem:ita tenet Fely.in.c.licet.col.j. de
offi.ord.& in rub.de offi.deleg.col.fi. quod
nota perpetuo propter differentias que ſunt
14 inter ordinarium & delegatum. ¶ † Cir
ca vicarium rectoris ſecularis vel preſidis:
vera concluſio eſt de iure ciuili q non eſt
ordinarius ſed delegatus:ita cōcludit Alex.
in.d.rub.ff.de offi.eius.Ego tamen conſide/
ro & intelligo hoc dictum Alexan.procede
re quando officialis vellet facere ſibi vica/
rium in caſu a iure prohibito : prout eſt re/
gulariter:vt dicam infra in ſeq.dubio. ſecus
ſi faceret in caſu permiſſo:prout eſt i caſu ne
ceſſitatis:puta cauſa infirmitatis vel iuſte ab
ſentie;nam oēs doc.cōcludunt q tūc pōt ſa

cere vicarium.ſm Bart.in.l.obſeruare.ff.de
offi procon.& Bal.in.c.ſi quis deceſſerit: ſi
de feu.fue.cõtro:& probat in.d.§.ad hoc p
hibemus:in acte.de colla.vbi permittitur of
ficiali antequam veniat in officium deſtina/
re vicarium:& eodem modo poſtq̃ venit: ſi
cõtingat eum abeſſe ex iuſsione principis.
vt ibi dicitur in fin.& not.Bal.in.l.aliquan/
do.ff.de offic.proconſu.nam in iſto caſu pu
to q talis ſubſtitutus dicatur ordinarius: qa
lex permittens eum ſubſtitui videtur ſibi da
re ordinariam iuriſditionem:& ita reperio q
in terminis tenet Bart.in.l.nequicq̃.§.vbi de
cretum.in.j.lec.col.ij.verſi.oppo.& videtur
q iſta &c.ff.de offic.procon.vbi expreſſe
dicit q ſubſtitutus ab eo qui ſe abſentat vel
in locum officialis mortui dicit ordinarius.
15 ¶ † Eodem modo quãdo aliquis eſſet crea
tus ordinarius a principe cum poteſtate ſub
ſtituendi:puto q ſubſtitutus ab eo ſit ordi/
narius:quia videtur creatus autoritate prin/
cipis id cõcedentis:& ad hoc moueor per ea
que not.Paris in trac.ſind.i ver.ſubſtitutus
col.iij.vbi querit an ſubſtitutus ab eo qui ha/
bebat poteſtatem ſubſtituendi in ſuo priuile
gio poſsit imponere penam mortis? nam ſi
non eſſet ordinarius:fruſtra dubitaretur de
hoc cum certum ſit delegatum non poſſe ex
pedire ea que ſunt meri imperii.l.j.ff.de offic.
eius. ¶ Preterea iſtos duos caſus ego cõfir
moratione vrgentiſsima: nam lex expreſſe
prohibet officiales facere ſibi ſubſtitutos:ni/
ſi in caſu neceſsitatis.vt.d.§.ad hoc prohibe
mus:& in auc.nulli iud.in prin.& tamen per
mittit cuilibet ordinario poſſe delegare cau/
ſas delegabiles.l.more.ff.de iuriſdi.omn.iud.
& hoc procedit ſiue in caſu neceſsitatis ſiue
non:vt probatur in.d.l.j.ff.de offi.eius.vbi
in caſu neceſsitatis permittitur delegatio me
ri imperii:ergo in aliis cauſis delegalibus nõ
conſideratur caſus neceſsitatis: ſi ergo lex
vetat facere ſubſtitutum niſi in certis caſi/
bus: ſequitur q in illis caſibus exceptuatis
erit ordinarius:quia ſi eſſet delegatus: etiam
in caſibus non exceptuatis poteſt eſſe dele/
gatus ſine aliqua prohibitione legis. Ad qd
ergo lex induceret talem prohibitionem ni
ſi eſſet ordinarius.Et idem dicimus in pote/
ſtate ſubſtituẽdi cõceſſa:qa abſq tali poteſta
te põt quilibet ordinarius cõſtituere ſibi de
legatum:vt.d.l.more.ergo talis poteſtas ope
ratur vt poſsit conſtituere ordinarium auto
ritate principis concedentis. ¶ Extra
autem hos duos caſus ſi ordinarius faceret
vicegerentem non dicitur ordinarius: ſed
potius delegatus ad vniuerſitatem cauſa/
rum:& ita procedat quod dicit Alexan.in
d.rubrica.ff.de offi.eius:& hoc expreſſe te/
net Iaſ.in.l.ſi eadem.col.ij.ff.de offic.aſſeſ.
16 ¶ † Venio ad tertiam.q.vz.vtrum inferior
a principe poſsit conſtituere ſibi vicarium?
& loquor de rectore ciuitatis: vel de preſi/
de; quia iam de aliis dictum eſt: & breuiter
concludo q non: & hoc regulariter: quia
omni iure prohibetur. Primo enim prohi/
betur per ius commune: per.d.§.ad hoc p/
hibemus:& in aucten.vt nulli iudic.in prin.
Secundo phibet i regno Sicilie per multas
cõſti.Et primo p cõſt.q̃ incipit officia:q̃ ipo
nit pena capitalẽ. Secundo per conſti.durã
& diram: que imponit penam publicationis
bonorum contrafacientibus. Tertio per ca/
pitulum regni: quod incipit. Quia de vica/
riis &c.vbi prohibet rex fieri vicarios ſine
eius licentia: & factos iubet de ciuitatibus
expelli & dicit Paris in trac.ſind.in verſic.
ſubſtitutus.col.fin.q poteſtates terrarum
non poſſunt facere ſubſtitutum & ire ad ſo/
latium. Quod tamen limita niſi in caſu ne
ceſsitatis; vt dixi in precedenti dubio: quia
17 leges noue diſtinguuntur per veteres.l.ſed &
poſteriores.ff.de legi. ¶ † Quam autem
poteſtatem habeat vicarius ſeu locumtenẽs
in caſu in quo de iure conſtitui poteſt? dic
q ſi eſt conſtitutus a principe vel ab alio ſu/
periore qui habet poteſtatem conſtituendi
vicarium ſeu ordinarium: puta in locum or
dinarii abſentis vel mortui: & tunc vera &
communis concluſio eſt:q poteſt facere om
nia que poterat ille ordinarius in cuius lo/
cum ſubſtituitur.Vnde poteſt expedire om/
nes cauſas meri & mixti imperii; vſq ad
mortem & membri abſciſionem incluſiue:
ita intelligitur.l.ij.C.de offic.eius qui vi.alte.
ger.reprobata glo.ibi que dicit q nõ poteſt
imponere vltimum ſupplicium & membri
abſciſionem:quia hoc non eſt verum: nam
immo poteſt dictas penas imponere: ſm
Bart.in.l.j.§.hi quibus.ff.de lega.iij.& Bar.
in.l.j.col.fin.de offic.eius: vbi in ſpecie re
probat glo.in.d.l.ij.& ibi etiam Alexan.
in.xv.col.& Bal.in aucte.ſed nouo iure.C.
de ſer.fugi.ita etiam tenent Iaco.de bel.&
Barto.in.d.§.ad hoc prohibemus. ¶ Si
vero eſt conſtitutus ab inferiore in locum
ſuiipſius: puta a rectore ciuitatis: & tunc
omnes cauſas expedire poteſt preter vlti/
mum ſupplicium & membri abſciſionem:

ita proprie loquitur tex.in.d.§.ad hoc pro/
hibemus.& ibi Ia.de bel.& Bar.idem tenet
Bald.in.l.data opera.col.xiij.C.qui accuſ.nõ
poſſ.& Bal.in.d.c.ſi quis deceſſerit.ſi de feu.
ſuc.contro : & habetur in locis prealleg. &
procedit etiam ſi capitaneus habeat poteſta/
tem ſubſtituendi in priuilegio:vt tenet Pa/
ris in tract.ſind.in.d.ver.ſubſtitutus.col.ij.
ad predicta adde Bal.in auc.& omnino.col.
iij.verſi.iuxta hoc queritur.C.ne vx.pro ma
ri.vbi dicit q̃ vicarius poteſtatis poteſt expe
18 dire omnes cauſas citra ſanguinem. ❡ †An
autem poſſit vnus vicarius alium vicarium
ſibi ſubſtituere? Dic q̃ non:vt eſt tex.in.c.
clericos.de offi.vic.& no.glo.in.c.j.in ver.
ipſius:de offi.vic.lib.vj.& Bal.in.l.aliquan/
do.ff.de of.proc.& Fely.in.c.G.perpetuus.
col.j.de ſi.inſtr.quod procedit etiam in vica
rio pape:ſm Car.in cle.ij.in.ij.q.de reſcr.
❡ Limita hoc.ſ.vt non poſſit facere vica/
rium perpetuum ſibi ſimilem : ſed ex cauſa
puta abſentie poteſt ad modicum tempus fa
cere vicarium:ſm glo.in cle.j.in ver.locum.
de regula.& Car.in cle.j.in.xj.xiiij.& xviij.
q.de offi.vic.& Fely.i.d.c.G.ppetuus:col.j.
19 ❡ † In quibus autem differat ordinarius a
delegato? ad hoc vt iſta materia redducatur
ad bonam vtilitatem:dico q̃ in multis diffe
rũt.Et primo reſpectu creationis:quia iudex
ordinarius conſtituitur a principe:papa:im/
peratore:vel rege.populo:lege:vel conſuetu
dine.Delegatus vero ab omnibus predictis:
& a quolibet ordinario:vt no.glo.in.l.& qa
ff.de iur.om.iudi.Item a delegato principis.
l.a iudice.C.de iud.Item a delegato ad vni/
ueſitatem cauſarum.l.j.§.ab eo.& ibi Bar.&
20 doc.ff.qs & a quo app. ❡ † Secundo diffe/
runt:quia ordinarius habet propriam iuriſdi
tionem & iure ſuo illam exequitur.l.more
maiorum.ff.de iur.om.iudi.Delegatus vero
habet iuriſditionem iure alieno: & nihil ha/
bet proprium:ſed habet ſolum vſum aliene
iuriſditionis.ſ.delegantis.l.j.§.qui mandatã.
&.l.& ſi pretor.ff.de off.eius:&.l.ſolet.ff.
21 de iur.om.iud.&.l.& quia.eo.tit. ❡ † Ter/
tio differunt:quia ordinarius poteſt regula/
riter delegare.d.l.more maiorum.&.l.cogni
tio.§.cum propriam.ff.de offi.eius.&.c.cum
epiſcopus.de offi.ord.lib.vj.Delegatus vero
ſubdelegare nullo modo poteſt.vt.d.l.more
maiorum.&.l.a iudice.C.de iud.&.l.fin.ff.
de offi.eius:etiam de conſenſu partium : ſm
Bal.in.c.cũ bertoldus.col.iij.ver.quero verũ
&c.in ſi.de re iu.& Iaſ.in.d.l.a iudice:col.ij.

❡ Fallit in delegato principis : quia poteſt
ſubdelegare:vt.d.l.a iudice.& .c.paſtoralis.
&.c.venerabili.de offi.dele.&.c.ſi duo.de
offi.dele.lib.vj.& no.Abb.in.c.ſi pro debili
tate.de offi.dele.& eſt tex.in.l.j.in ſi.C.qui
pro ſua iuriſd.vbi Bal.in.vj.not.dicit q̃ etiã
cauſas meri imperii delegare poteſt.de cuius
dicti veritate:vide Alex.in.l.j.col.antepen.
& pen.de offi.eius:vbi de hoc examinat ple
num articulum:Multas alias fallentias:vide
per Iaſon.in.d.l.a iudice:vbi plene attingit
22 hanc materiam. ❡ † Quarto differunt:qa
ab ordinario ſubſtituto non appellatur ad
ſubſtituentem eum: vt quando ſummus in
vicario vel alio locũtenente ordinario:quod
quando ſit declaraui ſupra & dixi etiam in
reſcriptis meis ſuper lectura.ff.de offi.eius:
ſed appellatur ad eũ ad quem appellaretur ſi
ſubſtituens pronunciaſſet.l.j.§.j.& ibi Bar.
ff.quis & a quo app.& Bar.in.l.precipimus
in prin.C.de app.& tex.in.c.romana : & ibi
glo.& doc.de app.li.vj.& in.c.nõ putamus.
de cõſue.lib.vj.ſed a delegato appellatur ad
delegantem:vt in locis prealle.❡ Quid aũt
ſi appellaretur a ſubdelegato in caſu in quo
cauſa ſubdelegari poteſt? an ſit appellandũ
ad primum delegantem omiſſo medio: vel
ad medium ſubdelegantem? Dic q̃ de iure
ciuili a ſubdelegato principis poteſt appella/
ri ad ſubdelegantem.l.j.in ſi. C.qui pro ſua
iuriſd.& habet̃ per Bart.i.d.l.j.§.j.ff.quis &
a quo app.Sed de iure canonico dꝫ appellari
ad principem delegantem omiſſo medio.c.ſi
duo.de of.dele.li.vj.ſed in delegatis ab infe/
riore a principe indiſtincte appell.ẽ ad pri/
mũ delegantem:& põt poni exemplũ ĩ ſub
delegato a delegato ad vniuerſitatem cauſa/
rũ:qui põt ſubdelegare.ſm Bar.in.d.l.j.§.j.
quia quo ad hoc equiperatur ordinario : ſm
Bal.in.l.ſi.vt proponis la.j.C.q̃uo & q̃n iud.
& Bal.in.l.ſi.C.de iud.& glo.in.c.cum cãm:
de app.& tota iſta eſt opi.Bar.in.d.l.j.§.j.qui
facit duas d̃ras.Vnam interius canonicum
& ciuile vt ſupra retuli: & aliã inter delegatũ
a principe & ab inferiore : ſed iſta opi.Bar.
cõiter nõ tenet̃:& veritas ẽ q̃ nõ debẽt fieri
predicte d̃re:ſed ſolũ ſit d̃ria:aut delegatus
ſubdelegat totã cãm:aut partẽ ſibi reſeruat.
Primo caſu indiſtincte tã de iure canonico
q̃ ciuili appellat̃ ad primũ delegantẽ.text.ẽ
in.c.ſuper queſtionum.§.porro.& ibi gloſ.
& Abb.de offic.delega.& in.d.l.j.§.j.ff.quis
& a quo appel. Secundo caſu appel/
latur ad ſubdelegantem : ita loquatur.

d.l.j.in.fin.C.qui pro ſua iuriſditione: & pro
batur ibi dum dicit cauſas iudicandas &c.
vnde ſola pronunciatio videtur delegata &
non tota cauſa: iſtam concluſionem tanquã
veriorem tenet Philipp.in.c.delecti. lo ter/
tio.colum.iij.i prin.de app.& ibi etiam Car.
in.v.col.in princ.& etiam Abb.& commu/
niter doc.ibidem.& i.d.§.porro.& cum iſta
23 opi.pertranſeo contra Bart. ¶ † Quinto
differunt: quia delegatus non poteſt abſolue
re ab obſeruatione iudicii ante litem cõteſta
tam: nec facere preceptum diffinitiuum: ſe/
cus in ordinario: ita tenet Bal.in.l.ſi reus. in
24 prima lectu.in fi.col.ff.de procur. ¶ † Sex
to differunt: quia ordinarius dicitur habere
iuriſditionem fauorabilem: delegatus vero
odioſam.gloſ.eſt in.c.j.in ver.proceſſus pro
pe finem.de reſcr.lib.vj.& Alexã.in.l.j. col.
xv.ff.de offic.ejus.& hoc poteſt eſſe vtile ad
multa.maxime per.c.odia.de regu.iur.lib.
vj.& hanc etiam differentiam ponit Alexã.
25 in.l.j.ff.de dam.infec. ¶ † Septimo diffe/
runt: quia quando ſunt plures iudices ordi
narii poteſt vnus ſine alio ab initio cogno/
ſcere. & ſententiare.l.j.ff.de offic.conſu.&.l.
pomponius: alias incipit.Si vni.& ibi Barto.
ff.de re iudic.ratio eſt quia quilibet habet of/
ficiũ inſolidum.l.imperator.ff.ad municip.
ſecus in delegatis: quia ſi vnus ſine alio pro
cedit: proceſſus eſt nullus.l.duo ex tribus.
ff.de re iudic.&.c.cauſam.el primo.&.c.cum
cauſam.de offic.deleg.adeo.q etiam ſi eſt p
ferenda interlocutoria non poteſt vnus ſine
alio eam proferre.ſm Abb.in.d.c.cauſam.in
iij.not.& Bar.in.d.l.ſi vni. ¶ Quod fallit
quando in commiſſione eſſet appoſita clau/
ſula.q ſi non omnes.&c.vel alia ſimilis: ve
rum tunc debent requiri prius college.alias
ſine requiſitione & declaratione q non poſ
ſunt interuenire: non poſſunt alii ſoli proce
dere: text.eſt & ibi Abb.& Felyn.in.c.pru/
dentiam in princip.de offic.dele.in delegatis
autem ad vniuerſitatem cauſarum eſt.idem
q in ordinariis.ſm Bar.in.d.l.ſi vni.& ibi
etiam gloſ.& Alexan.dicit hanc eſſe com/
munem opi.licet Abb.in.d.c.cauſam.tenue
rit contrarium & male.ſecundum eum.quid
autem in arbitris? Dic idem q in delegatis
26 .l.ſi in tres.ff.de arbit. ¶ † Octauo differũt:
quia iuriſditio ordinarii poteſt prorogari:
cuius prorogationis ratione poteſt iudicare
extra territorium.l.ſi cõuenerit.ff.de iuriſd.
om.iud.&.l.j.&.ij.ff.de iudi.ſed iuriſditio
delegati non poteſt prorogari: nec poteſt co
gnoſcere delegatus niſi inter perſonas con/
tentas in reſcripto delegatorio.c.P.&.G.de
offic.deleg.&.l.priuatorum.C.de iuriſd.
27 omn.iud. ¶ † Nono differunt: quia in
pluribus delegatis vno mortuo expirat of/
ficium omnium: adeo q vlterius ex illa de/
legatione cognoſcere non poſſunt.c.pe.de
offic.dele.ſecus in pluribus ordinariis vt
not.Abb.in.d.c.penult.dum refert ſe ad ea
que dixit in.c.prudentiam.in princip.co.ti.
vbi hoc dixit in.iiij.colum.& glo.in.c.vt of
ficium.de heretic.lib.vj.& Bart.in.l.j.
§.ſi plures.ff.de exerc. Ad hoc potes
adducere omnia ea que dixi ſupra in o/
ctaua differentia. Et idem decimus in plu/
ribus arbitris quod in delegatis.vt.d.c.pe.
28 ¶ † Decimo differunt: quia in dubio
appellatione iuriſditionis intelligimus de
ordinaria: non de delegata.ſm Abb.in.c.
penult.verſicu.quero an vicarius &c.de of/
fic.vica.& Alex.in rubrica.ff.de iuriſditio.
29 omnium iudicum. ¶ † Vndecimo diffe/
runt: quia coram iudice ordinario qui non
poteſt cognoſcere niſi de certa ſumma non
fit coaceruatio plurium ſummarum diuerſis
actionibus in eodem libello cumulatarum:
ad impediendam ſuam iuriſditionem.l.ſi
idem cum eodem.in princip.ff.de iuriſditio.
omnium iudicum.ſecus coram delegato.
Hanc differentiam poſuit Iaſ.in.d.l.ſi idem
30 cum eodem.in.j.not.ratio eſt. † quia dele/
gata iuriſditio derogat ordinarie.c.ſtuduiſti.
de offic.lega.&.c.ſane.de offic.deleg.ergo
debet reſtringi pro conſeruanda iuriſditione
ordinaria.& ſic debet fieri coacernatio.l.ſi
plures.§.fina.ff.de pact.alias eſſet in odium
ordinarii: quod fieri non debet.ſm Barto.in
d.l.ſi idem cum eodem.in pincip.item quia
iuriſditio delegata eſt odioſa: ergo reſtrin/
genda.c.odia.de regulis iur.lib.vj.&.l.cum
quidam.ff.de liberis & poſthum.& dixi ſu/
31 pra in octaua differentia. ¶ † Duodecimo
differunt: quia ſententia lata per ordinarium
contra ius litigatoris: valet: & tranſit in rem
iudicatam ſi non appellatur.vt habetur in
c.cum inter.de re iudica.& in.l.cum prola/
tis: & ibi per Alexan.& docto.ff.de re iudi/
ca.ſecus ſi eſt lata per delegatum.ita tenet
Hoſtien.in.c.fina.de preben.& in.c.j.de of/
fic.deleg.lib.vj.& Oldra.in conſilio.lxxxj.
colum.j.& Barba.in additio.ad Abb.in.c.
cum dilecta.de reſcript.in additio.que in
cipit. Ordo iuris &c. poſt medium.
32 ¶ † Decimotertio differunt: quia proceſ/

& not.in.d.c.ſane.&.d.c.ſignificaſti. de qua
materia vide in quadam diſputatione mea
quam poſui ſuper rub. ff.de offic. eius. dum
legi illam rubri.in almo ſtudio ciuitatis Sa/
lerni conductus ad lecturam de mane ordi/
nariam.que diſputatio incipit.Pro ornamen
to &c.& tractat materiam capituli ſi quan/
do.de offi.deleg. Item predicta de delegato
inferioris a principe procedunt de iure ciuili
ſecus de iure cononico:quia ſi delegatus ha
bebat poteſtatem exequendi : poteſt etiam
delegatus exequi.ſm Abba.in.d.c.ſi quis cõ
tra clericum.col penul.& fin. & ratio eſt: qa
executio eſt mixti imperii. & de iure cano/
nico deleganter ea que ſunt mixti imperii.
ſm gloſ.in.c.quod ſedes:de offic.ord.& Bar.
in.l.nequicquam.§.vbi decretum.ff.de offic.
procon.ſ.licet ſecus ſit de iure ciuili.vt habet
in.l.iubere cauere.ff.de iuriſd.omn. iudic. &
38 in.l.j.ff.de offic.eius. ¶ † Decimonono dif
ferunt:quia ordinarius poteſt ampliare &
minuere tempus quod dat iudicatis ex cau/
ſa.l.ij.ff.de re iudica:ſed delegatus non:quia
ex quo ipſe non exequitur ſententiam ſuam
vt modo dixi in precedenti differentia:non
poteſt imponere legem ſuperiori exequendi
ſed ordinario deleganti.c. ex inſinnatione:
de appel.hanc.differentiam poſuit Bart.in.d.
39 .l.ij.i.j.q. ¶ † Viceſima differentia eſt : quia
appellatione magiſtratus non venit delega/
tus:ſed tantum ordinarius:ſm Paul.de caſt.
quem ſequitur Alex.in.l.eum qui.ff.de iuriſ
di.om.iudi.quod facit ſm eum pro interpre
tandis ſtatutis loquentibus de magiſtratu:
vt non comprehẽdant delegatum:pro quo
eſt text.in.l.properãdum.in prin.in ver.ſiue
40 in magiſtratibus.&c.C.de iudic. ¶ † Vice
ſimoprimo differunt:quia ordinarius debet
delegare cauſam ſuo ſubdito : quem poteſt
compellere ad acceptandum.c.paſtoralis.&
ibi Abb.in pen. not. & in.c. quod ſedes.de
offic.ord.&.l.j.C.qui pro ſua iuriſd.ſed non
ſubdito inuito non poteſt cauſam delegare:
ſed volẽti tantum:ſm Bar.in.d.l. ſ.vbi ita li
mitat dictam legem: & Abb.in.d.c.paſtora/
lis:in iiij.not.& ita intelligitur tex.in.l.& ſi
pretor.ff.de offic.eius.ſed delegatus a princi
pe poteſt cauſam ſubdelegare cuicũq: etiam
ſuo ſuperiori & non ſubdito etiam inuito:
vnde ſi delegatus pape eſt minimus cleri/
cus:poteſt cauſam ſubdelegare archiepiſco/
po etiam inuito. c. paſtoralis. in prin.& ibi
Abb.in pe.not.&.c.ſane quia. de offi. deleg.
¶ Verum circa hoc ſcias q delegatus pape
debet ſubdelegare cauſas illis perſonis qui/
bus delegat papa ſed in dignitate cõſtitutis:
per.c.ſtatutum:de reſcrip.lib.vj.alias ſubde/
legatio non valet : & proceſſus factus eſſet
ipſo iure nullus:ita tenet Abb.in.d.c.paſto/
ralis.in ſi.illius prin.de offic.deleg.& Alex.
41 in conſi.lxxvij.col.ij.in.ij.volu. ¶ † Vice
ſimoſecundo differunt:quia ordinarius ſi p
tulit ſententiam nullam:poteſt iterũ de cau/
ſa cognoſcere & ſentẽtiare.l.ſi preſes.C.quo
modo & quãdo iud.&.l.j.C.de ſen.&.l.ſi ac
cuſatoribus.C.de accuſ.& Bar.i.l.iudex poſt
quam.ff.de re iud.delegatus vero qui nulli/
ter pronunciauit non poteſt vlterius de cau
ſa cognoſcere.l.ſi vt proponis.C. qũo & qñ
iud.etiam ſi ſit delegatus a principe.ſm Bal.
in.d.l.ſi vt proponis.col.ij.& Alexã.plene.
in rub.ff.de offic.eius.col.ij.niſi eſſet delega
tus ad vniuerſitatem cauſarum : quia habet
vt ordinarius.ſm Bal.in.d.l.ſi vt proponis.
& Felyn.in.c.in literis.col.j.de offic.dele.&
de predictis an quando & qualiter procedãt
in delegato.vide plene per Fely.in. c. quali/
ter & quando el primo.col.antepe.& pe. de
accuſ.& qualiter procedant in ordinario q
poſsit iterato cognoſcere:vide Abb.in. d. c.
in literis.& Bart.in.d.l.iudex poſtquam.
42 ¶ † Quo autem ad reuocandum interlo/
cutoriam non eſt differentia inter ordinariũ
& delegatum:quia vterq poteſt eam reuo/
care:ſm glo.in.d.l.quod iuſsit.ff.de re iudi.
& ibi etiam Alexã.in.j.colũ.& eſt tex.in. c.
cum ceſſante:& ibi Abb.in.ij.not. de appel.
quod limita vt infra proxima differentia.
43 ¶ † Vigeſimotertio differunt:quia ordina/
rius ſi pronunciat ſe non iudicem vel iuriſ/
dictionem non habere:poteſt hanc ſuam in/
terlocutoriam reuocare:ſm Bald.in.l.ſi pre/
ſes:per illum tex.C.quomodo & quando iu
dex.ſecus in delegato:quia talem interlocu/
toriam non reuocat.c.ſignificantibus:& ibi
Abb.& doct.de offic.deleg.hanc differentiã
in terminis ponit Lud.Ro.in conſi.ccclviij.
in fin.& Barba.in addi.ad Abbat.in.d.c.ſi/
gnificantibus.quibus adde Bar.in repet.l.ij.
col.iij.ff.ſi quis in ius vo.non ier.& in. d. l.
44 qd iuſsit.ff.de re iudica. ¶ † Viceſimoquar/
to differunt:quia ordinarius poteſt delegare
vnum articulum cauſe iuriſdictionalem : vt ẽ
glo.in.c.ſuper queſtionum:in ver.quicunq.
de offic.deleg.qa ſi poteſt totam cauſã:mul/
to magis vnum articulum. Delegatus vero
non poteſt etiam vnum articulum iuriſdictio
nalẽ ſubdelegare.ſm Abb.in.d.c.ſuper que/

ſtionum:in prin.ſuper dicta glo.in ver. qui/
cunq;. Sed articulum non iuriſditionalem
poteſt ſubdelegare:ita tenet Alex.in.l.more
col.v.ff.de iuriſd.omn.iudic.licet Bart.ibi cō
trarium teneat:& male:quia communiter re
probatur:ſm Abb.in.d.c. ſuper queſtionū.
℄ Fallit in delegato ad vniuerſitatem cau/
ſarum:quia ille equiparatur ordinario vt plu
ries dictum eſt ſupra.ſm Abb. in.d.c. ſuper
queſtionum.col.iiij.Non tamen poteſt ſub
delegare vniuerſam ſuam delegationem: vt
not.Hoſtien.in titu.de offi.deleg.§.quis poſ
ſit.quem ſequitur Alex.in.l.a iudice.C.de iu
dic.quia etiam ordinarius non poſſet totam
ſuam iuriſditionem delegare in cōſulto prin
cipe.l.pe.& ibi not.ff.de offi.preſid.quis au/
tem dicatur delegatus ad vniuerſitatem cau
ſarum? vide Iaſo.in.d.l.a iudice. Secundo
fallit in delegato pricipis.vt.d.c. ſuper que/
45 ſtionum.& ibi Abb.in.iiij.col. ℄ † Vice/
ſimoquinto differūt:quia ordinarius poteſt
aliquem citare per edicta: & idem in delega
to principis.tex.eſt in aucten. qui ſemel. C.
quomodo & quando iudex.& in.§. omnē.
in auctē.de litig.ſed delegatus inferioris hoc
facere non poteſt.vt not.glo.in dicta auctē.
qui ſemel.in ver.delegatis:& ibi etiam Bar/
to.ver.venio ad ſecundam &c.& Bart.in ex
trauagan.ad reprimendam in ver. per edi/
ctum.& Bart.in.l.plerinq;.ff.de in ius voc.
46 ℄ † Viceſimo ſexto differunt: quia delega
tus inferioris a principe non poteſt citare ali
quem realiter ſcilicet capiendo ipſum de per/
ſona:ſed ordinarius ſic: & delegatus a prin/
cipe:ita tenent Bar.Alexan.& communiter
docto.in.l.ij.ff.de iuriſdi.omn.iudic. contra
glo.ibi:ſiue ante litem conteſtat.ſiue poſt.&
idem Barto.in.l.plerinq;. ff. de in ius voc. &
quod dixi in delegato principis vt ſit idem
quod in ordinario: iſta eſt communis con/
cluſio quam tenet Barto.in dicta aucten.qui
ſemel.C.quomodo & quando iudex: & Ale
xan.in.d.l.ij.colum. iij. & de predictis eſt
text.cum gloſ.in.l.conſentaneum.C.quomo
47 do & quando iudex. ℄ † Viceſimoſepti/
mo differunt: quia delegatus citans debet
citare cum inſerto tenore ſue delegationis:
alias ſibi non creditur niſi doceat de com/
miſſione & copiam faciat. c. cum in iure. &
ibi Abb.& Felyn.de offi.deleg. & in.c.pre/
terea:de dilat.& Barto.in.l.ij.ff.ſi quis in ius
vo.non ier. Sed ordinarius hoc facere non
tenetur:ſed ſufficit q; mandet nuncio vt ali/
quem citet ſolo verbo ſine literis. tex.eſt in
c.cum dilecti.ibi viua voce &c.de do.& cō/
tu.& Spec.in ti.de cita.§.ſequitur:ver. verū:
& eſt ratio:quia ſemper preſumitur pro iu/
riſditione ordinaria: ſecus pro delegata.ita
48 dicit Abb.in.d.c.cum in iure.col.pe. ℄ † Vi
ceſimooctauo differunt:quia iuriſditio ordi
narii non expirat per mortem ſuperioris cō
ſtituentis ipſum etiam re integra.ſm Hoſti. in
c.quoniam abbas.de offi.deleg.& Abb.in.c.
relatum:co.ii.& eſt text.in.l.& quia.ff.de iu
riſditio.omnium iudicum: & eſt etiam tex.
clarus in.c.legatos:in fin.de offi.lega.lib.ſex
to.ſed iuriſditio delegati extinguitur morte
delegantis re integra.vt.d.l.& quia.&.d.c.
relatum.&.c.gratum.&.c.licet vndiq;.de of
fic.deleg.& in.c.fin.de offi.lega. Dicitur aūt
res integra quando nondum eſt facta cita/
tio:& iſta eſt communis opin. quam tenent
Barto.& doc.in.d.l.& quia.per.d.c.gratum.
&.d.c.fin.& not.Abb.in.d.c.relatum.quod
procedit etiam in delegato principis:per pre
dicta iura.& not.glo.in ver.principaliter.in
d.l.& quia.Et in tantum extinguitur iuriſdi
tio morte mandantis: q; etiam de conſenſu
partium non poſſet delegatus procedere. glo.
eſt in.c.cum veniſſent.in ver.egerit. de teſti.
Item procedit etiam ſi delegatus ignoret de
legantem eſſe mortuum:ſm Bar.in.d.l.& qa
col.fi. Item procedit etiam in delegato ad
vniuerſitatem cauſarum. nam quo ad hoc
non equiparatur ordinario:eſt enim neceſſe
vt ſaltem vna cauſa ſit cepta coram eo:vt res
deſinat eſſe integra.ſm Bart.in.d.l.& quia.
ver.quero quid ſi plures &c.quem ibi ſequi/
tur Alex.& communiter Moder.& Abb.in
d.c.relatum.Illud autem quod dixi in dele/
gato principis limita multis modis: vt per
49 Iaſ.in.d.l.& quia.colum.iiij. † Item illud
quod dixi in ordinario limita non procede
re quando vna iuriſditio ordinaria coheret
alteri ordinarie vt acceſſoria:ſicut dicimus ī
vicario:qui eſt ordinarius:& tamen eius iu/
riſditio finitur morte epiſcopi vel alterius cō
ſtituentis:ſm Alexan.in.d.l.& quia.col.j.&
Hoſti.in.d.c.quoniam abbas: & Abb.in.c.
pen.de offic. vicar. tunc enim iuriſditio de/
uoluitur ad capitulum vacante ſede.c.ij.ex/
50 tra.ne ſede vac. ℄ † Viceſimonono diffe/
runt:quia iudex ordinarius etiam minimus
poteſt delegare cauſam cum poteſtate ſubde
legandi:vt eſt glo.in.c.is cui.de offic.deleg.
lib.vi.& Bar.in.l.more:& ibi etiam Alex.in
v.& vi.col.ff.de iuriſd. omn. iud. vbi dicit
hanc eſſe cōmunem opin.& Felyn.in.c.ſup

queſtionū.§.ſi vero. verſi, fallit quarto &c.
de offic.deleg.ſecus in delegato etiam prin/
cipis:ſm Alex.in rub.ff.de offi.eius.col.iij.
& gloſ.in.c.ſuper queſtionum.§.porro.ver.
transfert totam de offic.de leg.hanc differē/
tiam ſentit Bal.in.l.a iudice.& ibi Saly.& cō
muniter doct.C.de iudi.& Abb.in .c.cum
Bertoldus.de reiudic.& Bar.in.l.ſolet.ff.de
iuriſd.omn.iud.& Alex.in conſil.clvij.col.
iij.in.ij.volu.ubi dicit hanc eſſe communem
opin.& Iaſ.in.l.j.col.viij.ff de offic. eius.
℃ Predicta limita niſi del.gatus ſubdelega
ret ſciente & patiente ordinario: quia tu ne
poteſt.ſm Alex.in prealleg.conſil.clvij. &
Iaſ.in.d.l.a iudice.col.iij.in quarta limitatio/
51 ne. ℃ † Triceſimo differunt : quia quilibet
ordinarius habens merum & mixtum impe
rium poteſt ſuam ſententiam dubiam inter/
pretari:& etiam ſententiam ſui delegati: ſed
delegatus hoc facere non poteſt:ſm Bar. in
l.ab executione:verſi.ueniamus ad ſecundā
partem.&c.ff.de app.& Alex.in rub.ff. de
52 offi.eius col.iij. ℃ † Triceſimoprimo dif/
ferunt:quia ordinarius poteſt condemnare
uictum uictori ad expenſas:reſeruata ſibi ta
xatione.l.terminatio.C.de fruc.& litis ex/
pen.& ibi Bar.& Bal.ſed delegatus hanc re/
ſeruationem facere non poteſt:& ſi fecerit ē
nulla:vnde delegans pōt poſtea taxare: ita
dicit Bart.in.l.ab executore col. pen. ff. de
appel.& Bart.in.d.l.terminato:quod tamen
intellige procedere in tali delegato qui non
poteſt ſententiam exequi:de quo dixi ſupra
in.xviii.differentia : ſecus ſi poteſt exequi:
53 ita dici Bart.in locis prealleg atis. ℃ † Trice
ſimoſecundo differunt:quia ordinarius po/
teſt cognoſcere de cauſis meri & mixti im/
perii. Intellige tamen de ordinario illuſtri:
ſpectabili:uel clariſſimo.l.illicitas.§.qui uni
uerſas.ff.de offic.preſi.de quibus habetur p
glo.& Moder.in.l.i.ff.de offic.eius:quia inſi
mi magiſtratus prout ſunt defenſores ciuita
tum non habent huiuſmodi cauſas:niſi mo
dicam cohertionem.l.magiſtratibus.ff.de iu
riſd.omn.iudi.& in auctē.de defenſo.ciui.
§.audient.Verum hodie omnes magiſtratus
municipales qui capitanei appellantur co/
gnoſcunt de cauſis meri & mixti imperii:
quia equiparantur preſidibus:vt not.glo.in
l.fin.in ver.ideſt.C.de preſcrip.lon.temp.
quod fuit inductum per pacē conſtantie.ſm
Bal.in tit.de pace conſt.in ver.criminalibus
& Io.an.in addi.Spec.in ti.de iuriſ.om.iud.
col.j.& Ange.in.l.j.§.ſolent.ff. qn̄ app. ſit.

Sed delegatus non cognoſcit de cauſis meri
& mixti imperii:quia talia delegari non pñt
l.j.in princ.ff.de offic.eius.& l.iubere cauere
ff.de iur.omn.iud.& l.ij.C.de peda.iud.&
l.nequicq̄.§.vbi decretum.ff.de offi.pcōſ.
ſm vnum intellectum. ℃ Item predicta in
tellige de mero imperio maximo : maiori:
magno:& paruo.De minori autem & mini/
mo bene cognoſcit delegatus, ſm Bar. in. l.
imperium.col.iij.& iiij.ff.de iur.om.iud.
℃ Fallit hoc ratione abſentie vel infirmita/
tis:quia tunc ordinarius delegat merum &
mixtum imperium.vt.d.l.j.ver.huius rei.&
ibi Bar.& Alex.ff.de offi.eius.niſi quando
veniret pena mortis vel abſciſionis membri:
quia delegatus non poteſt hmōi cauſas deci
dere:vt i auct.de colla.§.ad hoc phibemus.
℃ Item fallit in principe:qui poteſt hmōi
cauſas delegare.l.fin.C.vbi ſena.vel.clariſ.&
Bar.in.d.l.i.in.ii.q.ff.de offic.eius. ℃ Item
fallit in cauſa reſtitutionis in integ. que licet
ſit mixti imperii.l.ea.que.§.i.& ibi not.ff.
ad municipa.tñ delegari poteſt.l.ſi.C.vbi &
54 apud quem. ℃ † Item fallit de iure canoni
co:ſm quod omnes cauſe meri & mixti im
perii delegantur.c.quod ſedes.& ibi glo.de
offi.ordi.& glo.in cle.i.de offi.dele.& Ale/
55 xan.in conſil.cvi.col.pe.in.ii.vol. ℃ † Itē
fallit in delegato principis: qui poteſt hmōi
cauſas ſubdelegare.ſm glo.& Bal.in.l.vni/
ca.C.qui pro ſua iuriſd.& Bar.in.d.l.j.in.iij.
q.quamuis ibi Alexan.& alii contrarium te
neant:tamē iſta eſt magis cōmunis opi. quā
reaſſumpſit ibi Iaſ.in.d.l.j.col.xix.& Abb.
56 in.c.venerabili.de offi.deleg. ℃ † Quod li
mita niſi eſſet electa induſtria perſone.l.in/
ter artifices.ff.de ſolu.& l.nemo.ff.de duo.
re.quod quomodo coſtoſcatur vide Abb in
c.ſi.de off.deleg.& Iaſ.in.l.a iudice.C.de iu/
dic. ℃ Item limita niſi eſſet facta delegatio
de aliquibus caſibus reſeruatis principi:quia
tunc non ſubdelegat.vt not.Alex.in.d.l.i.
col.ſi.ff.de offi.eius.& Bal.in.l.geſta.C.de re
57 iudica. ℃ † Triceſimotertio differunt: quia
eximens vocatum in ius coram delegato nō
tenetur edicto ne quis eum &c.l.iii.§.ſi quis
ff.ne quis eum:& Bal.in rub.extra.de off.de
le.col.j.ſecus ſi coram ordinario : vt in toto
illo titulo:& inſt.de actio.§.penales.& ibi p
Moder.& predicta procedunt etiam in dele
gato principis.ſm Alex.in rub.de offi.eius.
58 col.ii. ℃ † Triceſimoquarto differunt: quia
capitulum ſede vacante ſuccedit in iuriſdictio
nẽ ordinaria.c.i.de molor:& obedi.lib.vi.

&.c.ij.ne ſede vacan.& not.in.c.ii.ne prelat.
vic.ſuas.non tamen ſuccedit in iuriſditione
delegata:ſm Card.in clemen.j. ver. duro. in
viij.q.de heretic.& Gemin.in.d.c.i.de maior
& obedi.lib.vj.& Ioan.and.in.c.cum olim.
col.pen.de maior.& obedi. & habetur in.c.
59 ad abolendam:de heretic. ¶ † Triceſimo/
quinto differunt: quia delegatus pape non
poteſt demandare poteſtatem abſoluēdi ab
excōmunicatione:nec predicandi:nec proui
dendi eccleſiis de prelatis,c.is cui.de offic.de
leg.lib.vj. & tamen ordinarius hec omnia
demandare poteſt.vt habetur in.c. inter ce/
tera.&.c.fin.de offi.ord.&.c.cauſam.de ele/
60 ct.&.c.fin.de offi.deleg. ¶ † Triceſimoſe/
xto differunt:quia ordinarius poteſt libere
inſtituere preſentatum in eccleſia per patro/
nos.c.ex frequentibus:de inſtitu.ſecus in de
legato:quando coram eo vertitur queſtio in
ter patronos de iure preſentandi: & ipſe fuit
delegatus a papa ut ordinet eccleſiam: & p/
uideat de rectore:quia poteſt tantum iudica
re quis ſit inſtituendus: & epiſcopus dioceſa
nus habebit ponere ipſum in eccleſia : & in/
ſtituere:ſed ipſe delegatus inſtituere nō poſ/
ſet.c.ſuper eo.& ibi Abb.de offi.deleg.
61 ¶ † Triceſimoſeptimo differunt: quia ordi
narius poteſt imponere maiores mulctas.l.
eos.C.de modo mulct.& Alexan. in rubri/
ca.ff.de offic.eius.colum.ii.in fin.Delegatus
uero licet poſsit mulctas imponere.c.paſto/
ralis.&.c.de cauſis.de offic. delegat.non ta/
men poteſt excedere ſummam ſex aureorū:
ſi eſt de perſonis illuſtribus : ſpectabilibus :
uel clariſsimis.Si uero eſt de minoribu:non
poteſt excedere tres aureos. l. ii. C. de ſpor/
tul.& Hoſtien.in dicto.c.de cauſis.& proce
dit hoc etiam in delegato principis : vt ibi/
dem dicit Alexan. ¶ Scias tamen q̃ hodie
diſpoſitio dicte. l. eos. C. de modo mulcta.
non eſt in uſu:& iudices de facto eam non
ſeruant:ſed imponunt mulctas ad eorum ar
bitrium:ita dixit Specu.in titu.de ſenten. p/
lat.§.ſpecies.uerſic.ſed nunquid titulus &c.
& Alexand.in conſilio.xxxv.in.ii.uolumi.
col.pen.& Iaſ.in.l.iii.§.quid pretor.in fin.
62 ff.ne quis eum. ¶ Triceſimooctauo diffe/
runt:quia ſi delegans excommunicetur nō
per hoc ſuſpenditur iuriſditio delegati ſm
glo.& Inn.in.c.licet.de offi.dele.& Spec.in
tit.de iudi.dele.§.reſtat.uer.quid ſi ſup duo/
bus &c.ſecus eſt in uicario : qui habet iuriſ/
ditionem ordinariam:ut.ſ.dixi:& tamen ex
cōicato epo ſuſpenditur iuriſditio vicarii.c.

romana:de offic.uic.lib.vj.uide tamen Abb.
in.d.c.licet.qui non tenet indiſtincte illud
quod dixi de delegante excōicato: nā diſtin
guit prout in delegāte mortuo.ſ.aut fuit ex/
cōicatus re integra:aut nō. Illud tamen qđ
dixi de uicario:non intelligas procedere in
quolibet ordinario:ut per Abb.in.d.c.licet.
col.fi.quia ſi iuriſditio ordinarii non finitur
morte cōſtituentis:multo minus finitur ex
63 cōicatione. ¶ † Triceſimonono differunt:
quia ordinarius pōt delegare cauſam cum
clauſula appellatione remota : quod intelli/
ge de tali ordinario qui habeat ſupremam
poteſtatem put eſt princeps:quia ſolus prin
ceps utitur iſta clauſula ī delegationibus ut
eſt glo.in.c.ſuper qōnum:in prin.in uer.pro
uocationis:de offi.deleg.& glo.in.c.qđ trās
lationem:in gloſ.mag.in fi. de offi. lega. &
tex.in.l.i.in fin.ff.a quibus app.non licet. &
Spec.in tit.de legato.§.nunc oſtendendum:
uer.xiiii.ſed delegatus principis non poteſt
cām ſubdelegare appellatione rememota.
text.eſt in.d.c.ſuper qōnum.§. nos autem:
de offi.dele.& Abb.in.d.c.ſuper qōnum. §.
ſi vero.in. ij. no. Scias tamen q̃ iſta clauſula
non operatur in preiudicium tertii: quia nō
64 impedit tertium appellare, text. eſt & ibi
Abb.in.c.ſuper eo.de off.dele. ¶ † Qua/
drageſimo differunt : quia qñ committitur
ordinario per ſuperiorem aliqua cauſa que
ſpectabat ad eius iuriſditionem:cēſetur eius
iuriſdictio excitata:adeo q̃ non per hoc ef/
ficitur delegatus:ſed remanet ordinarius ut
in illa cauſa:& illa cōmiſsio appellatur iuſſus
& non delegatio:tex.eſt ī auct.vt nulli.iud.
§.& hoc vero iubemus.per quem ita tenent
Bar.& doc.in.l.more.ff.de iur.omn. iud. &
Fely.plene in.c.licet.de offi.ord.ſecus eſt qñ
fit commiſsio alicui qui non erat ordinarius
in illa cauſa:quia ille cēſetur mere delegatus:
vt in toto tit.de offi.dele. illud autem quod
dixi in ordinario limita niſi in commiſsio/
ne eſſet in aliquo alterata eius iuriſdictio:quia
cenſetur tunc delegatus: & non dicitur tunc
iuriſditio excitata:ſm Fely.in.d. c. licet. vbi
plene de hoc. Rober. de Venuſio. V.I.D.

1 *Iudicium aliud conuentionale: & aliud reconuen/
tionale.*

*Compenſatio locum habet ubi debitum eſt liquidū
non aliter. Item ceſſat ubi debetur ſpecies.*

*Compenſatio ubi eſt debitum naturaliter tantum
habet locum.*

2 *Compenſatio fit de liquido ad illiquidum, quando
per confeſsionem facta eſt liquidatio.*

Compenſatio an ſimilitudinem aliquam habeat cũ reconuentione.
3 Reconuentio ante litis conteſta. fieri debet: uel in continenti poſt: alias pari paſſu cum conuentione non ambulant.
Intellig. ad. c. diſpendia. §. reus. de reſcrip. lib. 6.
4 Reconuentio pari paſſu ambulat cum conuentione: ℭ ſit proceſſus ſimultaneus: ſed debet prius reus actori reſpondere: & poſtea econtra: & actore non reſpondente reconuentioni: minime procedi/tur in cauſa conuentionis: & numero. 5.
6 Cauſa reconuentionis debet una & eadem ſenten/tia terminari: niſi primo liqueret de una cauſa: quia poteſt unam tantum diffinire iudex, & procedere in alia etiam ſi appelletur. & nu. 7.
8 Proceſſus ualet licet iudex cauſam reconuentionis pari paſſu non expediat; ſed male facit & debet appellari.
9 Reconuẽtio an fiat corã delegato: & nu. 17. & 43.
10 Reconuentio an coram arbitro locum habeat.
11 Arbitri iuris an habeant ordinariam uel delegatã poteſtatem: & ad quem appelletur ab illis.
12 Reconuentio an fiat coram iudice prorogato.
13 Coram iudice appellationis an reconuentio fiat. nu. 14. & 15.
16 Reconuentio an locum habeat coram iudicibus particularibus ad certa negotia uel perſonas deputatis.
17 Prorogari non poteſt iuriſditio delegati.
18 Reconuentio an fiat coram iudice cauſarum certe ſpeciei de cauſa alia ſpeciei diuerſe.
19 Reconuentio an fieri poſſit quando iudicis officium imploratur.
20 Reconuentio non fit ubi per uiam extraiudicialis iuriſditionis proceditur.
21 Reconuentio an habeat locum in cauſis ſummariis.
22 In cauſis executiuis an fiat reconuentio.
23 Reconuentio non fit ubi preſentatur inſtrumentum ſecundum formam ritus: nec quando creditor petit familiã ut ingrediatur uigore pacti executiui.
24 Reconuentio an & quando locum habeat in cauſa poſſeſſorij. & nu. 25. cum plur. ſequent.
25 Spoliatus agens non tenetur aduerſario ſuo reſpõdere: niſi prius reſtituatur ꝙ limita. nu. 26. 29. 30. & nu. 32.
26 Poſſeſſoria remedia an dicantur ita priuilegiata contra tertios non ſpoliantes, ſicut contra ipſos ſpoliatores.
27 Poſſeſſorium retinende datur ei qui moleſtatur extraiudicium, ſecus ſi in iudicio.
28 Cauſa quelibet poſſeſſoria eſt ſummaria.
31 Reconuentio an fiat de poſſeſſorio ubi agitur petitorio.
32 Spolium an deducatur in iudicio per uiam actionis uel exceptionis: que ſit differentia.
33 Poſſeſſorium recuperande intentatum an ſuſpendatur per exceptionem ſpolij alterius rei, oppoſitam reo.
34 Spoliatus citatus per ſpoliantem in alia cauſa, poteſt contra citationem opponere: & non tenetur comparare nec reſpondere.
35 Clericus reconuenire poteſt coram iudice laico.
36 Clericus ſuccumbens coram iudice laico poteſt per eum condemnari ad expenſas.
37 Reconuentus an poſſit renunciare ſue conuentioni ad impediendam reconuentionem.
38 Reconuẽtio an & quando locum habeat in criminalibus: ℭ nume. 39. cum plur. ſequent.
39 Accuſator non admittitur in regno: niſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequatur. & nume. 40.
40 Diſpoſitio. l. i. C. qui accuſa. non poſſ. eſt hodie correcta in regno per cõſtitutionem ſi ciuiliter agẽs.
41 Nomen rei quando receptum dicatur inter reos.
42 Reconuentio non fit in criminalibus coram iudice incõpetenti, reſpectu reconuenti. & nu. 47. & 48.
44 In Regno hodie in criminalibus non procedit per ritus magne curie, per quos multe leges iuris communis ſunt correcte, & conſtitutio, ſi ciuiliter agens &c.
45 Reconuentio an habeat locum ubi per inquiſitionẽ proceditur.
46 Reconuentio de cauſa ciuili an fiat per accuſatum criminaliter & econtra.

1 SEXTA Diſtinctio principalis iudiciorum eſt: quia iudicium aliud dicitur cõuentionale & aliud reconuentionale. Iudicium conuentionale eſt illud ĩ quo prima conuentio deducitur. Iudicium reconuentionale eſt in quo deducitur ſecunda conuentio que fit ex aduerſo per reum contra actorem: de quo loquitũ l. cum papinianus: & autẽn. & cõſequenter. C. de ſen. & totus tit. extra. de mut. petit. Eſt igitur ſciendum quo ad practicam huius iudicii reconuentionalis: ꝙ reus conuentus in iudicio ſi debet aliquid conſequi ab actore habet duplex remedium repulſandi actorem. Primum eſt per uiam compenſationis: quam poteſt ſibi opponere etiam ſi eſſet debitor naturaliter tantum. l. quod in diem. §. etiam. ff. de compenſa. Verum quia non ſemper datur ſibi hoc remedium: quia ita demũ habet locum compenſatio ſi debitum eſt ex utraqꝫ parte liquidum: ſecus ſi ex una parte tantum ſit liquidum: vel ſi ex yna parte de/

beatur ſpecies & ex alia quantitas:tunc enim
non admittitur compenſatio.tex.eſt & ibi
2 Bald.plene in.l.fin.C.de compenſa. ¶ † Il
lud autem quod dixi de debito liquido ad il
liquidum:ut non fiat compenſatio limitatur
niſi debitum actoris eſſet liquidatum per cō
feſſionem rei:quia tunc admittitur compen
ſatio de debito rei illiquido quod venit liqui
dandum in proceſſu ſm Bald.in d.l.fin.col.
ij.& Abb.in.c.cum Ioannes.in. iij. nota. de
fide inſtrumen. & ratio eſt illa que ſumitur
ex.l.cum qui.ff.de iureiuran.in illis ergo caſi
bus in quibus ceſſat remedium compenſa/
tionis neceſſe eſt reo recurrere ad ſecundum
remedium.ſ.reconuentionis: per quod ple/
nius ſibi conſulitur. An autem compenſatio
habeat aliquam ſimilitudinem cum reconuē
tione uide Bal.in.d.l.cum papinianus : in fi.
3 C.de ſent. ¶ † Super hoc iudicio reconuē
tionali pro aliquali introductione ad practi
cam proponam diſcutiendas tres. q. Prima
erit:que ſit natura reconuentionis a princi/
pio iudicii uſq; ad finem. Secunda coram qui
bus iudicibus poſſit opponi reconuentio,
Tertia.de quibus cauſis opponi poteſt.
¶ Redeo ad primam qō.ſuper qua puto cō
ſiderandam eſſe eius naturam quo ad tria.
Primo quo ad tempus ſue propoſitionis. Se
cundo quo ad telam ſue proſecutionis. Ter/
tio quo ad finē ſue determinatiōis. ¶ Quo
ad primam conſiderationem:dico q; natura
reconuentionis eſt ut proponatur in princi
pio litis ante litem conte.in cauſa cōuentio/
nis:tunc enim dicitur vera reconuentio &
pari paſſu procedit cum ipſa conuentione:&
iſta eſt communis opin. omnium doct. &
probatur per gloſ.in cle. ſepe. §. verum. in
ver.exordio.de uerb.ſig. & per Philip.Deci.
in conſi.ultimo.quod eſt in numero.cc.col.
ij.& Fely.in.c.j.de mut.petit.quicquid tene/
at Spec.in tit.de recō.§.ſequitur:ubi dicit:q;
uſq; ad concluſionem in cauſa poteſt fieri re/
conuentio:tamen eius opin.non eſt vera ſ;
q; ad hoc ut pari paſſu ambulet cum conuē/
tione. Nam uerum eſt q; poteſt fieri poſt litē
cōteſtatam:& in quacūq; parte iudicii:tamē
tunc non dicitur uera reconuentio : quia nō
ambulat pari paſſu nec per eam retardatur
cauſa conuentionis:ſm Philip.Deci.in.d.cō
ſil.ultimo.col.ij.& ita intelligere tex. in. c.
diſpendia.§.reus:de reſcr.lib.vj.ita etiam de
clarat Lanfran.in cle.ſepe.col.viij.in fin. uer
ſic.ſequitē tex.i uerbo exordio & c. de uerb.
ſign. ¶ Poteſt etiam fieri reconuentio poſt
litem conteſt:dummodo fiat incontinenti
anteq̄ iuretur de calumnia:ita tenet Bal.in.c.
cum ueniſſet:de iudic. & Iaſ.in.l.non ſolum
§.morte.col.vj. ff. de oper. no. nunc.
4 ¶ † Quo ad ſecundam conſiderationem
ſ; circa proſecutionem ipſius reconuentio/
nis. Natura eius eſt ut pari paſſu ambulet cū
conuentione:& ſic fiat ſimultaneus proceſ/
ſus:uidelicet:quia eodem tempore quo lis cō
teſtatur in una debet conteſtari in alia:& ſic
in datione termini probatorii:in publicatio
ne:concluſione & aliis actis cauſe. Verum
prius reſpondebitur & fiet actus ſuper con/
uentione:& poſtea ſuper reconuentione im
mediate:ita declarat Bar.in.d.aucten.& con
ſequenter:col.ij.ver.tertio eſt vidēdum &c.
C.de ſenten.per regulam traditam in. l. qui
prior.ff.de iudic. & uide Bal.in.d.l.qui prior
ubi pulchre declarat hanc materiam. Et ad/
dit etiam q; prius debet allegare aduocatus
actoris & poſtea aduocatus rei:& iſte ordo
adhibetur etiam in diſputationibus:ſm Bal.
in.l.nenſennius.ff.de nego.geſt. ¶ † Si autē
5 actor nollet reſpondere ſuper reconuentio/
ne:patitur iſtam penam:quia minime proce
ditur in cauſa conuentionis:& denegatur ſi
bi audientia donec reſpondeat ſuper recon/
uentione:ita dicit Spec.in tit.de recon. §. fi.
ubi plures allegat:& habetur in.c.j.&.ij. de
mutu.peti.& Spec.in tit.de reconuen.§. ui/
dendum. verſi. ſed quid ſi actor &c.
6 ¶ † Quo ad tertiam conſiderationem ſed
quo ad finem reconuentionis. Breuiter na/
tura reconuentionis eſt quod debet eadem
ſententia determinari cum cauſa conuentio/
nis:quia iudex debet utranq; cauſam inſe re
re in una & eadem ſententia: ſm Bar. in. d.
auct.& conſequenter.col. ij. uer. item dicte
cauſe &c.& licet dicat ibi Bar. q; primo de/
bet ferri una ſententia & poſtea alia : non p
hoc contrariatur:quia eius ſenſus eſt q; am/
be cauſe debent poni in una ſententia ſcrip
ta in eadem carta : uerum primo ſcribi debet
capitulum conuentionis & poſtea reconuen
tionis:ſm ordinem ipſarum cauſarum. Sed
unum poſt aliud immediate legi & proferri
debet:unde quo ad iuris diſpoſitionem duo di/
cuntur ſententie:quia duo ſunt capitula.l. ēt
ff.de mino.& l.quedam mulier.ff.fam.herc.
ſed quo ad unicam ſcripturam & unicam p
lationem dicitur una ſententia:& ita debet
intelligi hec materia:ut declarat Abb. in. c.j.
col.iij.de mutu.peti. & Spec.in tit. de recon.
7 §.uidendum.col.ij. ¶ † Iſtud tn̄ quod di/

citur

citur de vna ſententia limita procedere quando de vtraq; cauſa pariter liqueret: ſecus aũt ſi prius liquet de vna q̃ de alia: quia iudex poteſt pronũciare ſolum de ea cauſa de qua liquet: & ſuperſedere in alia: nec per hoc facit litem ſuam: quia lege permittente id facit, ita tenet Abb. in. d. c. j. col. iij. de mut. pet. & Spec. in. d. §. vidẽdum. ver. & ſi iudex. Hinc eſt q; ſi appellaretur ab illa prima ſententia lata: puta in cauſa conuentionis: poteſt nihilominus iudex procedere ad ſententiam in cauſa reconuentionis: & illa appellatio non ligat manus iudicis in cauſa reconuentionis quia quo ad hoc cenſentur diuerſe cauſe & non vna. ita tenet Spe. in. d. §. videndum. circa fi. ver. ſed pone. & habetur per doc. maxime Philip. in fin. col. in. c. ſup eo. el. j. de app.

8 ℭ † Quid aũt ſi iudex nollet procedere pari paſſu in vtraq; cauſa: ſed ſolum in vna procedit prius: vel in vna tantum pronunciat & non in vtraq;. an valeat eius proceſſus & ſententia? vel debet ab eo appellari? Dic q; vera concluſio eſt q; non per hoc ſententia eſt nulla: nec proceſſus eſt nullus: ſed iudex male agit: vnde debet appellari. tex. eſt in. l. j. §. ff. ſi. que ſen. ſine ap. reſc. per quẽ ita tenet Specu. in tit. de recon. §. videndum. ver. & ſi iudex. & Abb. in. d. c. j. col. iij. in fin. de mut. pet. Rober. Maranta Venuſ. I. V. Doc.

9 SECVNDA. Queſtio principalis eſt coram quibus iudicibus habet locum reconuentio? Et ſuper hoc ſunt preponende alique. q. Sed pro reſponſione dicas q; regulariter coram omni iudice locum habet: niſi expreſſe reperiatur prohibita. per regulam. c. cuius in agendo. iij. q. viij. & l. cũ papinianus. in fi. C. de ſen. ℭ Primo igitur quero an coram iudice delegato habeat locum reconuentio? Dic q; ſic: nam in hoc non differt delegatus ab ordinario. c. j. & ibi Abb. in. j. col. de mut. pet. & Spe. in tit. de re con. §. j. ver. j. & Bar. in. d. auc. & conſequenter. col. pe. ver. quero vtrum iſta autem &c. Bar. i. l. fi. ff. quod quiſq; iur. & Bal. in. l. neq;. in fi. C. de compen. Quod intellige quando delegatus fuit impetratus ad inſtantiam vnius partis tantum: puta actoris. quia tũc viget ratio tradita in. d. l. cum papinianus. in fi. ſed q; ipſe actor qui impetrauit iudicem pro ſe non debet dedignari habere eundem iudicem contra ſe. ſecus eſt quando delegatus fuiſſet electus de conſenſu vtriuſq; partis: quia coram eo non habet locum reconuentio: quia ceſſat dicta ratio. ita tenet Bar. in. d. auct. & ꝯñr. in fi. verbis: & Abba. in. d. c. j. col. j. in fin. & col. pe. de mut. pet. Item fallit quando fuit electus motu proprio principis: quia ſimiliter ceſſat tunc reconuentio. ita tenet Iaſ. in. l. iij. in prin. col. fin. ff. quod quiſq; iur. Et ad materiam huius. q. vide. vnum dubium quod tangam infra in quinta. q. ℭ † Secundo

10 principaliter quero an coram arbitro habeat locum reconuentio? Dic q; comunis concluſio eſt q; non: quia ex quo eligitur de conſenſu vtriuſq; partis ceſſat coram eo ratio. d. l. cum papinianus. in fi. tex. eſt in. c. cum dilectus. de arb. per quem ita tenet Bar. in. d. auct. & ꝯñr. in fin. & Spec. in tit. de recon. §. j. in prin. & Abb. in. d. c. j. col. j. & pe. de mut. pet. & in. d. c. cum dilectus. Quod tamen intellige de arbitro voluntario electo de communi voluntate partium: ſecus in arbitro iuris electo ex neceſſitatate ſtatuti ad totam cauſam: quia coram eo habet locum reconuentio. ſecundum Abb. in. d. c. cum dilectu. col. iij. vnde ſtante diſpoſitione regie pragmatice in regno que incipit. Odia q; cauſe inter coniunctos compromittantur; tales arbitri dicuntur iuris: & coram eis habet locum reconuentio. ſecundum Abb. ibi. licet contrariũ videatur tenere Abb. in. d. c. j. col. pe. de mut. pet. referendo Spec. in tit. de recuſa. §. effectus. col. v. ver. ſed nunquid. Sed prima opin. verior eſt: & dictum Specu. procedit in arbitro iuris deputato ad certum articulum, puta ad cognoſcendum de ſuſpitione iudicis: quia verum eſt q; coram eo non habet locum reconuentio. ſecus ſi eſt deputatus ad totam cauſam: vt in exemplo prepoſito. ita etiam tenet Fely. in. c. ſi. colũ. penul. in fin. de re iudic. Et ratio patet ad ſenſum: q2 iſti arbitri eliguntur ex neceſſitate iuris: & habent iuriſditionem a lege: nam ita neceſſitatur actor litigare coram eis ſicut coram iudice. vt not. Abb. in. c. ſuſpitionis. de off. delega. quicquid dicat Iaſo. in. l. eſt receptum. col. fi. ff. de iur. om. iud.

11 ℭ † Quam autem iuriſditionem habeant iſti arbitri iuris ſcilicet ordinariam vel delegatam? dic q; veritas eſt q; nec ordinariam veram nec delegatam habent: ſed quandã tertiã ſpeciẽ iuriſditiõis: ſimilẽ & equiparatã delegate iuriſditioni potius q̃ ordinarie. ita tenet Bal. i ꝯſi. xc. & cõſil. cccclxx. l. ſ.

vol. & pe.phi.Cor.in conſi.liiij.col.ij. in lite
ra.m.in.ij.vo. & Bald.in.l.apertiſsimi.col.fi.
ver.quarto quero: & in.l.fi.in.vij.nota.C.de
iudic. & ibi etiam Bartol. & Angel. & tangit
Felyn.in.c.fin.colū.penul. in fin. de re iudi.
& probatur in. c. ab arbitris: & ibi not. de
off.dele.li.vj. vbi probatur etiam ꝙ ab iſtis
arbitris iuris debet appellari ad principem.
& ſic ad legem animatam, ex quo a lege ha
bent iuriſditionem. Et de materia illius prag
matice odia vide quod plene dicam infra in
ſexta parte huius trac. in. ij. parte iudicii in
12 verbo compromiſſum. ¶ † Tertio princi
paliter quero: an coram iudice prorogato ha
beat locum reconuentio? gloſſ. Barto. & cō
muniter doc.in.l.eſt receptum.ff.de iur.om.
iud. tenent ꝙ ſic per illum text. Ego tamen
ita diſtinguerem. Quedam eſt prorogatio
que fit per ſubmiſsionem vnius ex litiganti
bus: vt quando maior vel equalis ſponte ſe
ſubmittit iuriſditioni alicuius iudicis: conue
niendo aduerſarium ſuum coram eo: & tūc
habet locum reconuentio. Ita procedat.d.l.
eſt receptum. cum ibi not. & ratio patet: quia
tunc procedit ratio dicte.l. cum papinianus
nam actor ſubmittendo ſe eligit illum iudi-
cem pro ſe: non debet dedignari habere eun-
dem iudicem contra ſe. Quedam vero eſt
prorogatio que fit de communi conſenſu
partium iuxta.l.ſi conuenerit.ff.de iur. om.
iud. & .l.j. & .ij.ff.de iudi. & .l.j.C. de iur. omi
iud. & .c.ſignificaſti. & ibi Abb.de fo.compe.
& coram tali iudice prorogato, dico ꝙ non
habet locum reconuentio: & licet non inue
nerim de hoc deciſionem in terminis: tamē
per bona ſimilia poteſt decidi iſte caſus. pri
mo quia ceſſat ratio dicte.l.cum papinianus
nam talis iudex prorogatus non fuit electus
ab actore ſolum ſed ab vtroqꝫ. ſecundo per
ea que dicimus in delegato electo de cōmu-
ni conſenſu: coram quo non habet locum
reconuentio: per ea que dixi. ſupra in.j.q.hu
ius diſt. tertio per ea que dicimus de arbitro.
coram quo ceſſat reconuentio. eo quia de cō
muni conſenſu partium eligitur. ſm Bartol.
in.d.auct. & conſequenter.in fi. & per ea que
not. Abb.in.c.cum dilectus. de arbi. & cum
iſta diſtinctione intelligo ea que notantur in
d.l.eſt receptum maxime per Iaſ.ibi.in fina.
13 col. ¶ † Quarto quero an coram iudice
appellationis habet locum reconuentio? cō
munis concluſio eſt ꝙ non. ſm Bart. in. d.
aucte. & conſequenter. col. fin. & ibi etiam
Bal. col. iij. verſic. quero nunquid in cauſa

& c. Intelligendo ſcilicet quando iudex ap-
pellationis aditur ex neceſsitate propter in-
iuriam quam putat appellans ſibi eſſe factā.
idem tenet Inno. in. c. j. de mutu. peti. &
Bal. in.l.per hanc.col.fi.C.de tempo. app. &
domini de ro. in deci.lxj.in antiquis. & Bal.
in.l.ij.§.ei quoqꝫ.ff.de iudi. & Spec.in tit. de
recon.§.nunc.dicamus.ver.ſed nunquid co-
ram iudice. & mouentur per tex.in.d.l.ij.§.
ei quoqꝫ. & .l.ad cognitionem. ff. de ex qui.
cau. in poſ.ea. & .l.j. ff. eum qui app. in pro-
uin. de feu. Quod confirmo vrgenti ratio-
ne. Appellatio reducit cauſam ad illum pri-
ſtinum ſtatum in quo erat cauſa principalis
poſt litem conteſtatam. text. eſt & ibi Bart.
& Bald. & communiter doct. in. l. ita de-
mum.C. de procur. ſed poſt litem conteſt.
non habet locum reconuentio. ſm commu
nem opi. vt ſupra. fuit dictum. ergo ſequitur
ꝙ coram iudice appellationis non poteſt ha
bere locum ſcilicet vt ſortiatur priuilegium
& naturam reconuentionis. Minime poteſt
habere locum ſine dicto priuilegio. quia iu-
dex ſecundarum cauſarum cenſetur incom-
petens quo ad primam cauſam: que non eſt
ſibi deuoluta parte inuita: vt tenet Bald. in
d.l.per hanc.col.fi. & in.d.auct. & conſequē
ter. col. iij. ¶ Limita tamen iſtam comu-
nem concluſionem procedere quando ap-
pellatur poſt litem conteſtatam: puta a diffi-
nitiua ſententia: quia tunc vrget ratio predi-
cta: ſecus eſſet ſi appellaretur ab aliqua inter
locutoria ante litem conte. nam tunc diſtin-
gui debet: aut iudex appellationis confirma
uit primam interlocutoriam: & tunc ex quo
cauſa remittitur iudici a quo: non habet lo-
cum reconuentio coram iudice ad quem: ex
quo minime cauſa conuentionis coram eo
remanet: aut iudex appellationis retracta-
uit interlocutoriam pronunciando bene ap-
14 pellatum & male iudicatum: † Et tunc ex
quo ē cauſa principalis deuoluit ad iudicem
appellationis: vt ex tex.in. c. vt debitus. &
ibi Abb.col.pe. & fi.de app. & ibi etiam Phi-
lipp. plene in pe.carta & fi. & eſt tex. & ibi
per doc.in.c.cordi.§.poſt hoc. & in. c. cum
appellationibus. de appe.li.vj. & Bart. in.l.
eius.in fi.ff.de app.recip. dicendum eſt tunc
habere locum reconuentionem: ex quo ſu-
mus ante litem cōteſtatam: & ſumus in cau-
ſa principali. Ita ſubtiliter conſiderando te
nuit Io.and.in.c.j.de mutu.peti. quem ibi ſe
quitur Abb. in antepe. colum. verſi.iij. que
15 ro & c. ¶ † Secundo limita pre-

dictam concluſionem procedere in appella
tione iudiciali: ſecus eſt quando appellant
extraiudicialiter: quia ex quo ille iudex tunc
principaliter aditur: habebit coram eo locũ
reconuentio. ita tenet Spec. in tit. de recon.
§. nunc dicamus verſic. ſed nunquid coram
in fi. quem ſequitur Abb. in. d. c. j. de mutu.
peti. in pe. col. in princ. Et de materia huius
appellationis extraiudicialis: & in quibus
differat a iudiciali. vide plene per Abb. in. c.
bone memorie. colum. j. &. ij. de app. & ibi
etiam Philip. & in. c. cum ſit. eo. ti.

16 ℂ † Quinto quero vtrum coram iudici/
bus particularibus ad certa negotia vel per/
ſonas deputatis per legem vel ſtatutum ha/
beat locum reconuentio? Exemplum po/
teſt poni in iudicibus mercatorum vel alte/
rius artis ſeu negotii: de quibus loquitur. l.
fi. C. de iur. om. iud. Similiter poteſt poni
exemplum in iudicibus ſcholarium qui ha/
bent tres iudices ſpeciales: vt in aucten. ha/
bita. C. ne fili. pro pa. ſuper iſta. q. Anto. de
but. in. c. j. de mutu. peti. tenet q non habet
locum reconuentio. ſed Abb. ibi in pe. & fin.
col. melius loquitur. Nam quo ad iſtos iu/
dices mercatorum: & alios ſimiles deputa/
tos certo collegio tenet indiſtincte q habet
locum reconuentio: quando talis iudex eli
gitur per actorem: & eſt ratio: quia eorum
iuriſdictio eſt prorogabilis. vt ſentit Bart. in
l. j. ff. de iudi. vnde tanto facilius proroga/
tur per reconuentionem: ſecundum eum:
Ego iſtud confirmo bona ſimilitudine. Nã
delegatus ad vnam cauſam ſpecialem exten
dit ſuam iuriſdictionem ad aliam cauſam per
viam reconuentionis: vt dixi ſupra in. j. q.
huius diſt. ergo eodem modo & iſti iudices
ſpeciales: dato q ſint deputati ad certam ſpe
ciem cauſarum: debet eorum iuriſdictio ex/
tendi ad alias cauſas per viam reconuentio/
nis. Quo vero ad iudices ſcholarium: tenet
Abb. in. d. c. j. col. fi. q ſiquis conuenit ſcho/
larem coram rectore: & ſcholaris patiatur
ibi conueniri: poterit reconuenire actorem
coram eo: Si vero ſcholaris non patitur ibi
conueniri: ſed declinat forum: & petit ſe re
mitti ad epiſcopum: tunc coram epiſcopo
non poterit actorem reconuenire: ex quo
ille iudex non fuit electus per actorem: ſed
per ipſum ſcholarem conuentum: vnde ceſ
ſat ratio dicte. l. cum papinianus. in fi. C. de
ſenten. Et hanc opin. in effectu tenet Bal. in.
d. auct. habita. col. viij. verſic. quinto queri/
tur &c. licet idem Bald. videatur tenere cõ/
trarium in. d. auct. & conſequenter. in fi. ta/
men opi. Abb. magis pl3. cum fundetur per
bonam rationem ſcilicet cuius in agẽdo &c.
17 per. d. l. cum papinianus. ℂ † Ad vnum ta
men volo q aduertant hi qui habent ſubtile
ingenium: in quantum modo in hac. q. &
plenius ſupra in. j. q. huius diſt. dixi q coram
iudice delegato ad vnam cauſam particula/
rem habet locum reconuentio. hic inſurgit
difficile contrarium. delegatus habet iuriſdi
tionem limitatam & non extendibilem niſi
ad perſonas & cauſas in delegatione contẽ/
tas: adeo q eius iuriſdictio non poteſt per
alios prorogari: nec quo ad alias cauſas: q2
quo ad alias cauſas & perſonas remanet pri/
uatus. text. eſt & ibi Abb. in. c. P. & G. de
off. dele. ſed per reconuentionem proroga/
tur iuriſdictio iudicis. ſm Bald. in aucten. &
conſequẽter. col. ij. in prin. C. de ſenten. quia
per eam fit competens qui non erat. vt no.
Spec. i tit. de iudi. dele. §. ſequitur. verſi. item
ad eius. & in titu. de compe. iud. adi. §. j. ver.
nonus. & p3 ad ſenſum per ea maxime que
dicimus in clerico reconuento coram iudi/
ce laico: vt infra dicam. ergo coram delegato
non deberet habere locum reconuentio: q2
eius iuriſdictio prorogari non poteſt. ℂ Pu/
to ad hoc contrarium poſſe reſponderi du/
pliciter: primo q prorogatio iuriſdictionis
poteſt conſiderari duplici modo: quedam
enim eſt prorogatio voluntaria: & iſta non
poteſt fieri coram delegato. ita loquitur di/
ctum. c. P. & G. Quedam eſt prorogatio ne
ceſſaria que fit contra inuitum ex neceſſitate
legis: prout eſt illa que fit per reconuentio/
nem. & iſta poteſt fieri. nam reconuentio in
ducit quandam neceſſitatem reconuento vt
reſpondeat coram iudice non ſuo: & ſic re/
conuentus prorogat iuriſdictionem non ſpõ
te: ſed ex neceſſitate. Secundo modo poteſt
reſponderi: quia cauſa reconuentionis dici/
tur eſſe connexa cum cauſa conuentionis:
quod patet: quia non poteſt coram diuerſis
iudicibus ventilari. vt eſt text. in. d. aucten.
& conſequenter. & . l. ſi idem cum eodem. §.
q ſi mutue. ff. de iur. om. iud. vnde ratione
iſtius connexitatis poteſt delegatus de ea co
gnoſcere: maxime: quia agitur inter eaſdem
perſonas. & cauſa reconuentionis venit con
ſequutiue ad cauſam conuentionis & acceſſo
rie: ita expreſſe tenet Abb. in. d. c. j. col. vj.
ver. itẽ iuriſdictio progata. &c. de mutu. peti.
Sed quando delegatur alicui aliqua cauſa
principalis cẽſetur ſibi delegata omnis cauſa

que venit acceſſorie & cõſequutiue ad illam
cauſam delegatam: vt not. Abb. in. c. vt debi
tus. col. ix. in fi. verſi. in glo. pe. &c. de app.
& ibi etiam Philipp. in vltima carta: verſi.
ſed dubitatur &c. per text. in. c. prudentiam:
88 in fin. de off. dele. ❡ † Sexto quero vtrum
coram iudice deputato ad certam ſpeciem
cauſarum habeat locum reconuentio de alia cau
ſa diuerſe ſpeciei. Exemplum in iudice cauſa
rum criminalium an poſsit fieri reconuentio
de cauſa ciuili: & econtra: coram iudice cau/
ſarum ciuilium an poſsit fieri reconuentio
de cauſa criminali: vel liberali: vel de cauſa
maioris ſumme: q̃ poterat cognoſceret? glo.
in. d. auct. & conſequẽter. in glo. ij. tenet q
ſic. quam ibi ſequitur Bal. per. l. quotiens. C.
de iudi. & videtur probari in. l. ſi idem cum
eodem. §. q ſi mutue. ff. de iur. om. iud. con/
trarium tenet Spe. in ti. de recon. § j. verſi. qd
ſi coram. & §. nunc dicamus. ver. & trado.
Et hanc contrariam partem tenent Innoc.
Hoſti. Io. and. & Canoniſte in. d. c. j. de mu/
tu. peti. pro quibus facit ratio: quia proroga/
re iuriſditionem eſt extendere eam: adeo q
eadem dicitur iuriſditio prorogata que prior
erat. l. ſed ſi manente. ff. de preca. & not. Ale/
xand in. l. iiij. in prin. ff. de dam. infec. & ſic
quando tractamus de prorogatione iuriſdi/
tionis eſt neceſſe q preſupponamus iuriſdi/
tionem eſſe talem: qualem ille iudex proro/
gatus habebat alias in ſuos ſubditos: in ſimi
libus cauſis: alias prorogatio non v3 de tali
cauſa quam in ſuos ſubditos non poterat
expedire: quia quo ad illam caret omni iuriſ
ditione: & ſic iuriſditio que non eſt non
poteſt prorogari: ita tenet Alex. in. l. teſtamẽ
ta omnia. C. de teſta. & Abb. in. c. P. & G. col.
ante pe. verſi. venio ad ſextam &c. de offi.
deleg. & Bart. in l. j. verſi. venio ad tertiam
&c. ff. de iudi. vbi exemplificant in iudice
maleficiorum cuius iuriſditio non poteſt p
rogari quo ad cauſas ciuiles: quia ſunt cauſe
diuerſe ſpeciei: & talem iuriſditionem non
habet in ſuos ſubditos. Et iſtam partem te/
net Ang. in conſi. clxij. col. ij. verſi. in cauſis
&c. Quid ergo erit tenendum? Bar. in. d. au
cten. & conſequenter colum. ij. circa fi. facit
vnam diſtinctionem inter cauſas de quibus
poterat fieri prorogatio: partibus volenti/
bus: & de quibus non: vt ibi per eum. Et ip/
ſum de verbo ad verbum ſequitur Abb. in.
d. c. j. col. xiij. verſi. quero ſecũdo &c. de mu
tu. peti. & ante eum iſta fuit originalis opi/
nio Ia. but. ❡ Ego autem reaſſumo ple/
nius veritatem huius. q. per vnam amplio/
rem diſtinctionem per quam habebuntur
omnes vere concluſiones que poſſent cade/
re in hac materia: & dico ſic: Aut iudex nõ
poteſt cognoſcere de aliqua cauſa propter
priuilegium perſone litigantis: Aut prop/
ter priuilegium ipſius cauſe: vt quia iuriſdi
tio eſt limitata iudici quo ad certas cauſas
tantum certe ſpeciei: vel ſumme: ita q ad
alias cauſas diuerſe ſpeciei vel maioris ſum/
me ſe non extendat. Primo caſu vera con/
cluſio eſt q procedit reconuentio: ex quo
perſona priuilegiata elegit illum iudicem
pro ſe: debebit eundem habere contra ſe:
non obſtante eius priuilegio: quia natura
cauſe id patitur. hoc probatur in. l. eſt re/
ceptum: iuncta gloſ. & ibi per doct. ff. de
iur. omn. iud. probatur etiam per id quod
dicimus de clerico. nam iudex laicus non
cognoſcit de cauſa clerici conuenti propter
priuilegium perſone. c. ſi diligenti. de foro
compe. & tamen per viam reconuentionis
bene cognoſcit: ſecundum magis commu/
nem opi. quam infra tenebo. ❡ Secundo
caſu principali ſed quando obſtat priuile/
gium cauſe: diſtinguo aliter q̃ dicit Barto.
nam diſtinctio Bar. & Abb. implicat obſcu
ritatem: dum dicit. aut eſt talis cauſa de qua
poſſet iudex cognoſcere partibus volenti/
bus: aut non: quia adhuc remanet dubium
que eſt illa cauſa: & Bar. non clare declarat
huiuſmodi cauſas: vnde ego clarius diſtin/
guo ſic. Aut cauſa de qua fit reconuentio eſt
de ſpecie cauſarum de quibus poteſt cogno/
ſcere iudex differt tamen ab illis in ſola quã
titate: & ſic per plus & minus: & tunc ha
bet locum reconuentio: ita loquitur text.
in. d. l. ſi. idem cum eodem. §. ſi mutue. nam
iudex pedaneus infimus: non cognoſcit de
cauſis ciuilibus: a tricentis aureis ſupra vt
in. §. ex iudicare: in aucten. de defen. ciui. &
tamen per viam reconuentionis poteſt de il
lis cognoſcere. vt. d. §. q ſi mutue. quia dato
q ſit maior cauſa tamen eſt de ſpecie cauſa/
rum ciuilium: de quibus cognoſcit: quia
eſt cauſa pecuniaria: & de re ad rem: ſeu
de quantitate ad quãtitatem poteſt fieri pro
rogatio iuriſditionis. ſm Abb. in. d. c. P. &
G. col. iiij. verſi. venio ad ſecundam &c. de
offi dele. & eſt text. expreſſus in. l. de qua re
§. j. ff. de iudi. tunc enim bene extenditur iu/
riſditio de ſimili eã ad ſimilẽ. Aut cã de qua
fit recõuẽtio ẽ de ſpecie aliarũ cãtũ penitus
ſeparata ab illis de qb9 põt cognoſceri. Exẽ/

plum: ſi coram iudice cauſarum criminaliũ ſit reconuentio de cauſa ciuili: vel coram iudice ſeculari ſit reconuentio de cauſa ſpirituali: vel coram iudice pedaneo ſit reconuentio de cauſa meri vel mixti imperii: vel de cauſa liberali: de quibus cauſis non poſſet principaliter cognoſcere.l. ſolemus.§.latrunculator.ff.de iudi.& l.ij. C. de peda. iudi. & tũc recõuentio locum non habet: ita procedat opi. Canoniſtarum in.d.c.j. & hoc voluit in effectu Bart.in.d.auctẽ. & conſequenter & ratio eſt illa quam ſupra tetigi per not.per Alexan.in.d.l.teſtamenta omnia.C.de teſta. & Abb.in.d.c.P.& G.col.antepe. verſi. venio ad ſextam: quia cum in ſimilibus cauſis non habeat iuriſditionem in ſuos ſubditos: non poteſt iuriſditio que non eſt prorogari ſeu extendi: & ex conſequenti minime per reconuentionem extenditur: que eſt ſpecies prorogationis: vt dicit Bald.in.d.auctẽ. & conſequenter: col.ij in prin. eſt etiam & alia ratio: quia huiuſmodi cauſe ſunt preiudiciales & vna facit alii preiudicium: quia in vna proceditur: & in alia ſuperſedetur: ergo non poteſt habere locum reconuentio: cuius natura eſt vt in vtraq; cauſa equaliter procedatur & hanc rationem ponderat Barto.ibi.& Abba.in.d.c.j.col.antepe in princ.de mutu.peti.

℃ Sed contra predicta poſſet inſtari nam iudex hñs limitatam iuriſditionem non poteſt cognoſcere de cauſa diuerſe ſpeciei: verũ eſt principaliter: ſed acceſſorie & incidenter bene poteſt.vt.d.l.quotiẽs.C.de iudi.& not. Bal.& Pau.de caſt.in.d.l.ſolemus.§.latrunculator.ff.de iudi. & Bar.in.l.interdum.§. qui furem.ff.de fur. Sed cauſa recõuentionis venit incidenter & acceſſorie ad cauſam cõuentionis: vt dicit Abb.in.d.c.j.col.vj.verſi. item iuriſditio &c.de mutu.peti.ergo in omnibus predictis exemplis deberet habere locum reconuentio: ea ratione attẽta quia venit acceſſorie: iſtud videtur difficile contrarium: cui non reperio dari aliquod reſponſum per aliquem doc. puto tamen poſſe ſic reſponderi Quando conceditur alicui iuriſditio ordinaria cenſetur conceſſum omne id ſine quo iuriſditio illa explicari non poteſt: etiam ſi illud ſit maius conceſſo: dummodo de eadem ſit ſpecie: ita tenet Bar.in.l.ij.col.j. circa fi.ff.de iur.omni.iudi. vnde ſi coram iudice infimo vẽtiletur queſtio de hereditate: & ex aduerſo non per viam reconuentionis ſed per exceptionem opponatur queſtio ſtatus: ille iudex cognoſcit de ea: quia alias non poſſet decidere queſtionem hereditatis niſi prius cognoſceret de cauſa ſtatus: & ſic cognoſcit ſed non pronuntiat ſuper cauſa ſtatus ſed ſuper hereditate.l.j.C.de ordi.iud. vnde de tali incidenti & acceſſorio cognoſcit ex poteſtate ſibi data: a lege: quia alias ſuam iuriſditionem in cauſa pecuniaria explicare non poſſet: per.d.l.ij. & hoc eſt quod voluit innuere Spec.in tit.de recon.§. nunc dicamus; verſi. & trado.dum reſpondet ad d.l.quotiens: & ita procedit d.l. quotiens: quia illud eſt quoddam acceſſorium ſeu incidens neceſſarium: ſine quo non poſſet decidi cauſa principalis: vnde intrat iuriſditionem iudicis infimi dato q; ſit maius q̃ ſit ſua iuriſditio ordinaria: ex quo eſt eiuſdem ſpeciei: intelligo quo ad hoc ſcilicet quia eſt ſimplicis iuriſditionis ſicut alie cauſe pecuniarie ſm Bart.in.l.imperium.col.fi.ff.de iur. om. iudi. poteſt tamen dici diuerſe ſpeciei: quia non eſt cauſa pecuniaria ſed liberalis & priuilegiata: vt.l.iij.in fi.C.de peda.iudi. Et ita declaro id quod dixi ſupra: dum appellaui hanc cauſam eſſe diuerſe ſpeciei: ne videar contrariari dictis Bar.in.d.l.ij.ff.de iur. om. iud. Sed ſi per viam reconuentionis vellet aliquis abiicere queſtionem ſtatus coram iudice pedaneo: non ad effectum excipiendi: hoc non poteſt fieri: quia non poteſt iſta reconuentio ire pari paſſu cum cauſa pecuniaria ex quo eſt preiudiciali. Itẽ tunc ſine ea poſſit iudex decidere cauſam conuentionis: q̃a non vrget illa neceſſitas de qua ſupra & hec ſit prima concluſio per quam eſt datum reſponſum ad.d.l.quotiens.

℃ Pono ſecundam concluſionem pro reſponſione ad alia contraria. Quando incidens oritur ex eodẽ facto ex quo oritur principale: tunc iudex incidenter cognoſcit de eo dato q; ſit diuerſe ſpeciei. Ita loquitur dictum Bald. & Pau. de caſt.in.d.l.ſolemus.§.latrunculator.ff.de iudi.& Inno.in.c.cum oporteat: de accu. ſi q; iudex maleficiorum incidenter condemnat ad rei reſtitutionem: nam illud ciuile oritur ex eodem crimine: & ſic iudex qui cognoſcit principaliter de crimine poteſt cognoſcere de hoc incidenti ciuili quod habet originem ex eodem fonte: ſed reconuentio non habet originem ex eodem fonte: quia venit ex parte contraria: vnde ſi tu accuſas me de furto coram iudice maleficiorum: ego reconuenio te ad decem ex cauſa mutui vel ad aliud ciuile: iſtud habet originem ex diuerſo fonte: merito iuriſditio non ſe ex

tendit:cum ſit quid ad ſeparatū a cauſa prin
cipali conuentionis: & ideo ceſſat reconuen
tio:quia etiam prorogatio ceſſat.ſm Alexā.
in.d.§.latrunculator:in addi. ad Bart. vltra
q̄ viget alia ratio ſcilicet preiudicii: propter
quod non poſſent ambe cauſe ſimul decidi.
Illud ergo quod dicitur q̄ iudex cognoſcit
incidenter de cauſa de qua principaliter co/
gnoſcere non poteſt:intelligo quando illud
incidens erat tale ſine quo cauſa principalis
non poſſet expediri : vel quando oriebatur
ex eodem facto:ex quo oritur principale p
predicta. ¶ Venio ad tertiam.q.principalē
que eſt de quibus cauſis poteſt opponi ſeu
fieri recōuentio:Et breuiter dicō q̄ regulari
ter de omnibus cauſis fieri poteſt niſi quate
nus reperiatur expreſſe prohibita.l.nec non
.§.quod eis.ff.ex qui.cau.maio.Vnde expe/
diam hanc materiam per aliquas dubitabi/
19 les.q. ¶ † Primo igitur quero vtrum quan
do imploratur officium iudicis poſſit implo
rans coram eodem iudice recōueniri.glo.in
l.ſed ſi reſtituatur.ff.de iudi.tenet q̄ non hā
bet locum recōuentio:& illam ſequit̄ Lud.
ro.ibi:& Iaſ.in.l.nequicq̄.§.vbi decretum.
col.pe.ff.de offi.procon.In contrarium tamē
eſt veritas:& hanc contrariam partem tenet
Barto.in.d.l.ſed ſi reſtituatur : & Barto. in
auct.& conſequenter.col.fi.C.de ſenten. &
Abb.in.c.j.col.pe.verſi.quarto quero:de mu
tu.peti.per text.in.l.ij.in fi.ff. de var. & ex/
traor.cog.& Spec.in tit.de recon.§.nunc. di
camus:verſic.ſed nūquid habet locum &c.
Quod intellige verum quando officium iu/
dicis imploratur principaliter : ex quo tunc
ſuccedit in locum actionis.l.quintus.ff.de
annu.lega.&.c.fi.de offic.iudi ſecus ſi inci/
denter imploratur:quia tunc non habet lo/
cum reconuentio : ita communiter tenent
doct.in locis preallcg.& Iaſ.in.l.j.col.vij.
in princ.ff.de iur.omn.iud. ¶ Item limita
niſi officium iudicis imploraretur ſuper eo
quod requirit celeritatem;quia tunc ſuſpen/
ditur reconuentio & expeditur cauſa requi/
rens celeritatem:ita dicit Bald.in rub.extra.
de offic.iud.col.fi.Non tamen intelligas q̄
reconuentio tollatur in totum ; quia immo
procedit etiam in cauſis requirentibus celeri
tatem & in cauſis ſummariis quo ad proro/
gandum iudicem:non tamen vt eadem ſen
tentia terminentur:quando vna cauſa eſt or/
dinaria & alia ſummaria;text.eſt & ibi Bal.
in.l.ſed & he.§.non ſolum.ff.de procur. &
not.Bar.in.d.auctem. & conſequenter. col.
pe.in fi.& Abb.i.d.c.j.col.vij.de mutu.peti.
20 ¶ † Item limita notabiliter non procede/
re quando officium iudicis imploratur non
in formam iudicii:ſed per modum actus ex
traiudicialis;quia tunc non habet locum re/
conuentio.Exemplum:ſi petitur teſtamen/
tum aperiri:vel donationem inſinuari: vel
ſi aliquis petit a iudice familiam vt poſſit tu/
te acquirere & manutenere ſibi poſſeſsionē:
vel aliud ſimile:ita tenet Bal.in.c.j.col.fi. de
contro.feu.apud pares : & Socci. in conſi.
clxvij.col.fi.verſic.ſecundo concludo & c.
in.ij.vol. ¶ Et ex hoc infero ad nouam pra
cticam in regno:q̄ ſiquis ſpoliatus ab aliqua
perſona eccleſiaſtica:intentaret remedium
traditum per capitulum regni:quod incipit
omnis predatio:& aliud.Ad regale faſtigiū:
& aliud finis precepti charitas:adeundo ſed
iudicem ſecularem vt defendat ipſum a tali
violentia:& poſſeſsionem reſtituat ; in tali
caſu non haberet locum recōuentio:ex quo
iudex aditur non per viam ordinariam nec
iudicialem:ſed per viam defenſionis extraiu
dicialis : vt plene traditur in deci. ij. et deci.
xxiiij cōſi.neapo.Et hanc limitationem re/
21 pete ad ſequentem.q. ¶ † Secundo iuxta
hoc quero an in cauſis ſummariis habeat lo
cum reconuentio? veritas dependet ab his
que modo dixi in.q.precedenti; & breuiter
dic q̄ ſic:ſed quo ad proſecutionem ſit hec
diſtinctio.vz. Aut ambe cauſe ſunt ſummarie
& ſine dubio procedit reconuentio.Aut vna
eſt ſummaria alia plenaria: & tunc valet re/
cōuentio quo ad iudicem prorogādum: nō
tamen quo ad hoc vt ambe cauſe eadem ſen
tentia terminētur:niſi parte volēte. Ad hoc
allegādēs deciſiones.ſ. modo allegatas in
precedenti.q ante fi.maxime Bal.in.l.ſed &
he.§.non ſolum.ff.de procur.& ita debet in/
telligi quod not.Spec.in tit.de recon.§. nūc
dicamus:verſic.ſed nec habet:& Bar. in. l.j.
§.fi.ff.de var.& extraor.cog.& Bal. in.l. &
fine verſic.& ideo dicit lex &c.C.ad treb.
22 ¶ † Tertio ſucceſsiue quero an in cauſis exe
cutiuis habeat locum reconuentio? breui/
ter dico q̄ non:ſm Bald.in.d.auctem.& cō/
ſequenter.col.iij.in fi.verſic.quero nunquid
&c.vbi dicit:q̄ ſi petitur executio inſtrumē
ti confeſsionati non habet locum reconuē/
tio:& Spec.in tit.de recon.§.nunc.dicamus.
verſic.ſed quid ſi agebam &c.vbi idem dicit
quando agitur ex depoſito. Adde Bald. in
l.iij.in.j.no.C.qui.ad lib.procla.non li.vbi
dicit q̄ ille qui confitetur debitum non po/

ſeſt actorem reconuenire:& eſt ratio: quia i
conſeſſum partes iudicis non ſunt in alio ni
ſi in precipiendo vt ſoluat:habetur enim p
cõdemnato.l.vnica.C.de confeſ. Et q̃ dixi
ſupra quando agitur ex depoſito non ha-
bet locum reconuentio:adde q̃ idem tenuit
Bar.in.d.auct.& cõſequenter.col.iiij.i prin.
Verſi.quero vtrum liceat actori &c.& ratio
eſt:quia inſtrumentum depoſiti habet exe-
cutionem paratam,l.ſiquis.C.depo.ſed con
trarium videtur tenere Bald.in.d.l.ſiquis.
verſic.vlterius nota.&c.vbi dicit q̃ quando
agitur ex depoſito non habet locum com-
penſatio:ſed reconuentio ſic:non tamen dif
fertur liquidum propter non liquidum:ſed
reſeruatur id quod probandum eſt:puto ta-
men poſſe concordari hanc contrarietatem
ſcilicet:vt non habeat locum reconuentio in
depoſito:vt pari paſſu ambulet:quia non de
bet ſuperſederi liquidum propter illiquidum
bene tamen poteſt fieri reconuentio quo ad
effectum prorogationis:vt poſtea procedat
in ea:& ita loquatur opin. Bald.prout dixi
23 ſupra in precedenti.q. ¶ † Et per predicta
infero q̃ quando preſentaretur in regno in-
ſtrumentum criminaliter via extraordina-
ria ſm formam ritus magne curie non ha-
beret locum reconuentio:cum illa ſit via exe
cutiua & extraordinaria:vt per predicta.
¶ Secundo infero:q̃ quando creditor vi-
gore inſtrumenti continentis pactum de ca-
piendo vellet propria autoritate capere poſ-
ſeſſionem debitoris pro debito:& peteret fa-
miliam a iudice pro habenda poſſeſſione:ex
quo iſte eſt actus executiuus & extraiudicia
lis:non haberet locum reconuentio:per ea
que no.Bald.in.c.j.col.ſi.de cõtro.feu.apud
Par.& Socci.in conſi.clxviij.col.fi.verſic.ſe
cundo concludo:&c.in.ij.volu.& dixi.ſu-
24 pra in precedenti.q. ¶ † Quarto quero an
in cauſa poſſeſſorii habeat locum reconuen-
tio? R eaſſume veras concluſiones:& dicas
ſic. Aut actor agit poſſeſſorio recuperande:
& reus vult eum reconuenire:& tunc aut re
cõuentio eſt de poſſeſſorio:aut de petitorio.
primo caſu non admittitur reconuentio:ni-
ſi de poſſeſſorio pariter priuilegiato: vt quia
reus reconuenit actorem de alio poſſeſſorio
recuperande:& ſic de ſpolio pariter priuile-
giato alterius rei:non eiuſdem: tunc proce-
dit recõuentio.c.ſuper ſpoliatione.de ordi.
cogni.& ibi Abb.in.j.not.& in.iiij.colũ.cir
ca ſi.Si vero reconuenit de alio poſſeſſorio
puta adipiſcende vel retinende: non proce-
dit reconuentio quia non eſt ita priuilegia-
tum:ut ibi habetur. ¶ Secundo caſu:quan-
do reconuentio ſit de petitorio:dicas indi-
ſtincte q̃ non procedit:per text.in.d.c.ſup
ſpoliatione:& no.Abb.in.c.j.col.vij.de mu-
tu.petl.& Spe.in tit.de recon.§.nunc dica-
mus:verſic.item excepta:& verſic.ſeq.Et ita
debet intelligi & declarari quod dicit Barto.
in.d.aucten.& conſequenter.col.pe.in prin.
ubi dicit ſimpliciter q̃ agens ex ſpoliatione
non poteſt reconuenire niſi prius reſtituat:
per.l.ſiquis ad ſe fundum.C.ad.l.iul.de vi.
25 † Et predictorũ ratio eſt:quia agens ex ſpo-
lio non tenetur in aliquo reſpondere aduer-
ſario ſuo:niſi prius reſtituatur.c.frequens:
de reſti.ſpol.lib.vj.&.c.cum dilectus.de or-
di.cogni.&.d.c.ſup ſpoliatione: & ibi Abb.
&.d.l.ſiquis ad ſe fundum:& propterea nõ
proceditur ſuper reconuentione ante reſtitu-
tionem.Sed quando reconuentio eſt de alio
ſpolio tunc ideo procedit:quia priuilegiatus
non utitur priuilegio ſuo contra pariter pri-
uilegiatum.ſm Abb.in.d.c.ſuper ſpoliatio-
ne.col.j.uerſi.ex hoc.&c.ubi plus dicit in.
ij.not.q̃ non ſolum debet ſpoliatus reſtitui
ad rem qua fuit ſpoliatus: uerum etiam de-
bet plenarie reſtitui ad fructus & expenſas
litis anteq̃ teneatur reſpondere: & idem tz
Abb.per illum text.in.c.accedens.el.ij.verſi.
nota ſpoliatum &c.extra.ut lite non conte.
Quod nota quia eſt quotidianum in practi-
26 ca. ¶ † Limita tamen predictam concluſio-
nem procedere quando reconuentio oppo-
nitur per ipſum ſpoliatorem:qui immediate
ſpoliauit uel ſpoliari mandauit contra ſpolia
tum:quia tunc uerum eſt q̃ non tenetur re-
ſpondere niſi prius reſtituatur:ſecus eſt qñ
ageretur contra eum qui non ſpoliauit: ſed
eſt tertius poſſeſſor illius rei qua fuit quis ſpo
liatus:& conuenitur poſſeſſorio recuperan-
de:puta remedio.c.reintegranda:vel alio ſi-
mili iuxta.c.ſepe:de reſti.ſpo.quia tunc pro
cederet omnis reconuentio:& tenetur actor
reſpondere anteq̃ reſtituatur:quia iſta reme-
dia poſſeſſoria contra tertios non ſpolian-
tes non ita priuilegiata ſicut cõtra ipſos ſpo
liantes:ita in terminis tenet Abb.in dicto.c.
cum dilectus.colũ.iij.de ordi.cogni.per mul
tas rationes ibi adductas per eum.Sed contra
rium videtur tenere Bat.in.l.ſi coloni.C.de
agri.& cenſi.lib.xj.& Alex.in cõſi.lxxvij.
col.j.uerſic.& ſicut:& col.ſi.in ſi.in iij.uol.
ubi dicit q̃ poſſeſſorium recuperande eſt
priuilegiatum:ſiue interuenerit uiolentia ſi-

hē non: & loquitur proprie de remedio di/
cti.c.reintegranda. ℂ Pro prima opin. Ab/
ba.ponderarunt tex.in.d.c.ſuper ſpoliatione:
in verſi.ſpoliatoribus & ibi Abb in. ij. not.
vbi dicit q ſpoliatoribus non tenetur reſpō
dere: ergo aliis poſſeſſoribus qui non ſpolia
uerunt tenetur. verum ad hoc poſſet reſpon
deri per id quod dicit Bald.in.l.ſi de proprie
tate.col.iij.circa fin.verſic.& nota &c. C.ſi
a non compe.iudi.vbi dicit: q probatur qs
ſpoliatus ſuiſſe in re ipſa eo ipſo q probat ſe
antiquiorem poſſeſſorem: & poſſeſſionem
eſſe modo penes aduerſarium. Tamen quia
ſumus in odioſis: & contra regulas iuris cō
munis: puto q ille terminus: ſpoliator. debet
intelligi in principali & proprio ſignificatu
ſcilicet de eo qui ſpoliauit vere: prout ponde
rat Abb.in.d.c.cum dilectus col.iij. vnde pu
to opin. Abb. eſſe ſubſtentabilem & veram:
per iura & rationes ſuas. Nec obſtat dictum
Bar.in.d.l.ſi coloni. & Alexand.in.d. conſi.
lxxviij.in.iij.vol.qui fatetur q omne poſſeſ/
ſorium recuperande eſt priuilegiatum quo
ad hoc: vt ſi conuentus obiiciat queſtionem
dominii teneatur reſtituere anteq̄ de domi/
nio cognoſcatur ſiue interueniat violentia
ſiue non.l.ſiquis conductionis.C.loca.&.d.
l.ſi coloni. & ita procedit contrarium. Sed
nos loquimur in reconuentione: que regu/
lariter eſt permiſſa. Reperitur tamen ſpeciali
ter prohibita a ſpoliatore: per.d.c. ſuper ſpo/
liatione: ergo quando non eſt ſpoliator ſed
alius tertius poſſeſſor ſtamus iuri communi
ſcilicet vt fiat reconuentio: quia tunc ceſſat
illud odium ſpoliatoris: quod iura multum
in hoc conſiderant: vt eſt text.in cle. vnica:
de cauſa.poſ.& proprie: & not. Abb.in.d.c.
cum dilectus col.iij. Nūc in propoſito: que/
ſtio dominii que non poteſt obiici cadit in
eadem re: & ideo non obiicitur propter pri/
uilegium poſſeſſorii. Ita loquuntur deci. &
iura cōtraria ſed reconuentio conſideratur
in diuerſa re: & non in eadem: quod patet
ad ſenſum: quia petitorio non poteſt recon/
ueniri pro eadem re: quia ſi conuentus poſſi
det: non poteſt pro illa re agere rei vendica/
tione vel hipotecaria: quia iſte actiones pre/
ſupponunt poſſeſſionem eſſe debere penes
aduerſarium: & non penes agentē eundēq
reconuenientem. Poſſeſſorio recuperande
vel adipiſcende minime poteſt reconueniri:
eadem ratione: quia ipſe poſſidet. & quia ſu/
per eadem re prohibetur reconuentio. ſm
Abb.in.d.c.ſuper ſpoliatione.col.iiij.circa fi.

vbi aſſignat rationem. ſolum remanet dubi/
um de poſſeſſorio retinende circa eandem
rem, quod videtur poſſe concurrere. vt ſi tu
conuenis me poſſeſſorio recuperande. ego
reconuenio te interdicto vti poſſidetis: quia
turbas me in poſſeſſione eiuſdem rei. ſuper
quo dico. q per ſpoliatorem non poteſt cō/
tra ſpoliatum fieri talis reconuētio. quia poſ
ſidet ab eo vi. & interdictum vti poſſidetis
non ſauet ei qui poſſidet ab aduerſario vi:
clam. vel precarie. ſm Abb.in.c.veniens. co/
lum.pe.de preſcrip. & eſt tex.in.l.j.in princ.
ff.vti. poſ. Item propter priuilegium ſpolii
& odium ſpoliatoris: prout ſupra dixi. quia
non tenetur ſpoliatus reſpondere niſi prius
reſtituatur. vt.d.c.cum dilectus. & . c. fin. de
ordi.cog. ſi vero reconuentio fieret per ter/
tium poſſeſſorem qui non ſpoliauit: qui cō
uenitur poſſeſſorio recuperande: puta reme
dio.c.reintegranda. vel dicte.l.ſi coloni: &
tunc procederet reconuentio in eadem re:
per ea que dicit Abb.in.d.c.cum dilectus. co
27 lum.iij. ℂ † Iſtud tamen intellige quando
poſſeſſorium retinende proponitur ex alia
moleſtatione extraiudiciali: non ex ſola cō
uentione iudiciali ſuper poſſeſſorio recupe/
rande: quia ex ſola moleſtatione iudiciali nō
datur interdictum vti poſſidetis: quia qui
vtitur iure ſuo nemini facit iniuriam. ita te/
net Abb.in.c.audita.col. iij. circa fi. de reſt.
ſpo. ℂ Quod confirmo: quia econtra eſt
deciſum in.d.c.veniēs. & ibi Abb.in.iiij.no.
de preſcrip. vbi patet q conuentus poſſeſſo/
rio retinende poteſt reconuenire actorem
poſſeſſorio recuperande pro eadem re: & ſic
admittitur iſte cōcurſus in iſtis duobus poſ
ſeſſoriis: verum qualiter ſit pronunciandum
in eis declarat plene Abb. in. d. c. veniens.
28 col.antepe. & pe. † Hanc opi. confirmo alia
ratione. ſcilicet quia vtraq cauſa eſt ſumma
ria: cum ſit poſſeſſoria: nam quelibet cauſa
poſſeſſoria eſt ſummaria, ſm Alexand. in cō
ſi.lxvj.colum.j.in.v.vol. & ſic poteſt admit
ti reconuentio: vt ſupra dixi.in.ij. q. huius
partis. Et ſi tu diceres; quare in ſpolio non
admittitur reconuentio de poſſe. retinende:
cum ſit cauſa ſummaria: dico q ibi eſt alia
ratio prohibitiua ſcilicet priuilegium cauſe &
odium ſpoliatoris: vt ſupra pluries fuit di/
ctum vnde non admittitur recōuentio niſi
de alio ſpolio pariter priuilegiato alterius rei
ſed contra eum qui non ſpoliauit ceſſat di/
ctum odium. ℂ Ex predictis ergo concl'ſpo.
& firmo iſtam concluſionem. q ſpoliatus

agens contra ſpoliantem remedio recupe-
rande: non poteſt reconueniri nec petitorio
nec poſſeſſorio: niſi ſola cauſa ſpolii alterius
rei pariter priuilegiata: & non eiuſdem rei.
ſm Abb. in. d. c. ſuper ſpoliatione. col. iiij. cir-
ca fi. de ordi. cog. ſi vero agit contra nõ ſpo-
liantem: ſed contra tertium poſſeſſorem: po-
teſt reconueniri tam petitorio ꝙ poſſeſſorio
alterius rei: ſed pro eadem re nec petitorio
nec poſſeſſorio recuperande vel adipiſcende
ſed poſſeſſorio retinende ſic: per predicta: fa
teor tamen ꝗ cauſa conuentionis ex quo re
quirit celeritatem citius expedietur: per ea
que dixi ſupra in. j. & . ij. q. iſtius partis.
29 ¶ † Vnde ſequitur ꝗ illud priuilegium ꝗ
ſpoliatus ante omnia reſtituatur & non te-
neatur reſpondere procedit quando opponi
tur queſtio ſuper eadem re: & non ſuper di-
uerſa: & tunc eſt generale in quolibet poſſe-
ſſorio recuperande: fallit in reconuentio de
poſſeſſorio retinende: quod poteſt cadere in
eadem re quando non agitur contra ſpolia-
torem: vt ſupra dixi. ¶ Item procedit indi
ſtincte quando agitur contra ſpoliatorem:
ſiue ſuper eadem re ſiue ſuper diuerſa: in odi
um ipſius ſpoliatoris: fallit quando ſit que-
ſtio de alio ſpolio alterius rei: per. d. c. ſuper
ſpoliatione. & ita cum iſta declaratione per
30 tranſeo ſuper iſta difficultate. ¶ † Predicta
opi. & limitationem Abb. confirmo per vnã
optimam deciſionem quam faciunt domini
de rota in deci. cxlx. in nouis: que incipit: ſi
inter: vbi habetur: ꝗ ſi duo litigant ſuper
poſſeſſorio recuperande: poteſt tertius ſe obi
icere pro ſuo intereſſe: & agere petitorio:
dummodo ipſe non ſit ſpoliator: & tenetur
agens poſſeſſorio illi reſpondere ante reſtitu
tionem: ex quo reſpectu illius tertii: ceſſat
odium ſpoliantis: allegat. d. c. fin. de ordi.
cog. & pena debet ſequi ſuos autores: & il-
lud dictum ſequitur & declarat notabiliter
Abb. in. c. in literis. colum. fi. de reſti. ſpo. &
idem Abb. in. d. c. fi. in. ij. not. & Alexan. in
l. naturaliter. §. nihil commune. colũ. xj. in.
xvj. fallentia. ff. de acquir. poſ. & Felyn. in. c.
cum ſuper. col. pe. verſi. ſcias etiam &c. de re
iudic. Et hec quo ad poſſeſſorium recuperan
de. ¶ Si vero actor agit poſſeſſorio adipi-
ſcende: & reus vult eum reconuenire: & tũc
ſi reconuentio eſt reſpectu diuerſe rei proce
dit indiſtincte: ſiue fiat de petitorio ſiue de
poſſeſſorio: ſed reſpectu eiuſdem rei non pro
cedit: ſi fiat de petitorio: quia is qui agit reme
dio adipiſcende negat ſe poſſidere: vnde nõ
cõuenitur petitorio. l. fi. ff. de rei ven. ita hec
omnia tenet Bart. in. d. l. naturaliter. §. nihil
cõmune. col. vij. in. v. combinatione. Si vero
fiat de poſſeſſorio eiuſdem rei recuperande
vel adipiſcende: non procedit eadem rõne:
quia agens non poſſidet: ſed de poſſeſſorio
retinende: bene procedit reconuentio pro
eadem re: quia concurrere poſſunt ambo per
ea que habentur in. d. c. veniens: & ibi Abb.
de preſcrip. Nam pro ſola moleſtia compe-
tit interdictum vti poſſidetis. c. audita. & ibi
Abb. in. iij. not. de reſti. ſpo. Quod ſemper
intelligas de moleſtia extraiudiciali: non de
iudiciali. ſm Abb. in. d. c. audita. col. iij. in fi.
& fuit dictum ſupra. ¶ Si vero actor agit
poſſeſſorio retinende: tunc reſpectu diuerſe
rei procedit indiſtincte reconuentio: tam de
petitorio ꝙ de poſſeſſorio. ſm Bar. in. d. §. ni
hil commune. in. v. combinatione: & Car. in
clem. j. col. ij. in fi. de cauſa proprie. & poſ.
ſed reſpectu eiuſdem rei de petitorio nõ pro
cedit. quia primo eſt diſcutienda cauſa poſſeſ
ſorij. ſm Bart. vbi ſupra per. l. ordinarii. C. de
rei ven. & . l. incerti. C. de interdic. ſed de poſ-
ſeſſorio puto ꝗ procederet reconuentio: quia
ambe cauſe eſſent poſſeſſorie & pariter priui
legiate. vt ſentit Abb. in. d. c. ſuper ſpoliatio-
ne. col. ij. verſic. venio more ſolito &c. de or
di. cog. nam de poſſeſſorio retinende proba
tur in. l. ſi duo. ff. vti poſ. & in. c. licet cauſam
de proba. de poſſeſſorio recuperande probat
in. c. veniens. & ibi Abb. de preſcript. de poſ-
ſeſſorio adipiſcende patet ad ſenſum: quia
nulla vrget contrarietas. ¶ Vnum tamen
addo predictis pro declaratione: vt in omni-
bus caſibus in quibus dixi procedere recon
uentionem de petitorio in poſſeſſorio deben
at intelligi eo modo quo procedit reconuen
tio in cauſa ſummaria de cauſa non ſumma-
ria: vt declaraui ſupra in ſecunda. q. huius
partis. ¶ † Hec que hactenus dicta ſunt pro
31 cedunt qñ actor agit poſſeſſorii: & reus vult
reconuenire. Quid autem econtra: ſi actor
agit petitorio & reconuentio ſit de poſſeſſo
rio: iſte eſt proprie caſus. c. cum dilectus. de
ordi. cog. & vera concluſio eſt ꝗ reſpectu di
uerſe rei procedit reconuentio: vt. d. c. cum
dilectus: & not. Abb. in. c. fi. col. ij. verſi. ve-
nio &c. de ordi. cog. & Car. in cle. j. col. iiij.
verſic. ſi vero vnus &c. de cau. poſ. & pro-
prie ſed pro eadem re ſimiliter tenent doc.
ꝗ procedit reconuentio ſm Abb. in. d. c. fin.
col. ij. & in. c. ex cõqueſtione. col. iij. in prin.
de reſti. ſpo. in hoc puto aduertendum. ꝗ ſi

intelligis de poſſeſſorio retinende: clarum
eſt q procedit reconuentio, quia iſta ſe com
patiuntur. ſed quo ad poſſeſſorium adipiſcen
de & recuperande neſcio quomod poſſet cõ
currere reconuentio in petitorio pro eadem
re: nam ſi conuenis me rei vendicatione ad
fundum: preſupponis me poſsidere: ſi ego
volo te reconuenire poſſeſſorio recuperan/
de vel adipiſcende: non cadit reconuentio
in eodem fundo: quia ſi poſsideo: non com/
petunt mihi dicta remedia: in vno ſolo caſu
poſſet procedere ſcilicet in terminis dicti. c.
ex conqueſtione: & de predictis vide plene
Spec. in tit. de poſ. & peti. §. j. ¶ Super hac
materia eſt etiam ſciendum: q intentato pe/
titorio p actorem poteſt reus deducere poſ/
ſeſſorium altero de duobus modis ſcilicet p
viam actionis: vt per reconuentionem: vt
modo dixi: & per viam exceptionis: & de
vtroq modo loquitur tex. & ibi Abb. in. c.
cum dilectus. de ordi. cog. & glo. & Abb. in
d. c. ſi. eo. tit. & ibi dicitur quid eſt vtilius in/
32 tentare. ¶ † Et nota pulcram practicam ex
d. c. cum dilectus. Nam ſi tu conuenis me pe
titorio: puta actione reali vel perſonali ad ali
quam rem: ego poſſum te reconuenire q ſpo
liaſti me quadam alia re: vel poſſum excipe/
re contra te de ſpolio alterius rei: petendo q
non audiaris in petitorio tuo niſi prius reſti
tuas mihi dictam rem: Et differentia eſt iſta:
quia ſi deduco ſpolium per modum recon/
uentionis: non repellitur actor ab agendo:
ſed proceditur ſuper vtraq cauſa tanq̃ ſuper
mutuis petitionibus: quia ex quo deducitur
ſpolium per modum actionis: actio non eſt
excluſio alterius actionis: & ideo ſup vtraq
proceditur: ſed ſi deduco ſpolium per modũ
exceptionis: ſuſpenditur petitorium actoris
& proceditur ad dationem termini ad pro/
bandam exceptionem ſpolii. qui terminus
eſt quindecim dierum: vt in. c. frequens. de
reſt. ſpo. li. vj. & not. Abb. in. d. c. cum dile/
ctus. in. v. not. Qua exceptione probata in/
terponitur decretum q actor non audiatur
in petitorio ſuo: niſi prius reſtituat: non ta/
men condemnatur ad reſtituẽdum: quia ex
ceptio eſt ſolum actionis excluſio: vnde nõ
operatur reſtitutionem: quia illa venit per
viam actionis. iſte eſt text. in. d. c. cum dile/
ctus. & ibi Abb. in. vj. nota. Sed quando ve/
nit ſm primum modum per viam actionis:
tũc venit reſtitutio: vt ibidem: & hec eſt dif/
ferentia inter vnum modum & alium. vnde
reus poteſt deliberare quod magis ſibi expe

diat: nam ſi melius eſt incumbere rei actoris
aduerſarii: opponat exceptionem: quia inte/
rim non procedetur ſuper petitorio: & ipſe
detinebit rem petitam. Si vero magis expe/
dit ei habere reſtitutionem ſpolii: agat per
viam reconuentionis. quia per eam obtinet
reſtitutionẽ rei: ita declarat gloſ. in. d. c. ſi de
ordi. cog. Sed quando proponitur poſſeſſo/
rium ſuper eadem re: ſemper eſt vtilius illud
deducere per viam actionis. ſm Abb. in. d. c.
ſi. col. ij. de ordi. cog. & in. c. ex conqueſtio/
33 ne. col. iij. in prin. de reſti. ſpo. ¶ † Quid au
tem ſi actor deducat poſſeſſorium recuperã/
de ſuper vna re: & reus excipiat de ſpolio al/
terius rei an ſuſpendat poſſeſſorium actoris?
Ratio facit q non: quia ſunt duo pariter pri/
uilegiata. tamen veritas eſt in contrarium:
quia proceditur ſuper exceptione que eſt fauo
rabilior: ſuſpenſo primo poſſeſſorio: & nũq̃
auditur ea probata niſi prius actor reſtituat.
ita dicit gloſ. i. d. c. ſi. de ordi. cog. & ibi Abb.
col. iij. circa ſi. ¶ Predicta tamen limita pro
cedere quando exceptio ſpolii opponitur cõ
tra ipſum ſpoliatorem: quia tunc repellit eũ
ab agendo. ſecus ſi contra eum qui non ſpo
liauit: ſed eſt tertius poſſeſſor. ita dicit Abb.
in. d. c. cum dilectus. col. iij. & in. c. in literis.
col. ſi. de reſtit. ſpo. & habetur in deci. xix.
coſi. neapo. & in. l. ſi te bonis. C. de iure deli.
vbi habetur de intellectu dicti. c. frequẽs. de
reſti. ſpo. lib. vj. vt procedat etiam de iure ciui
li. vt no. Iaſ. & communiter Moder. in. d. l. ſi
te bonis. reprobata ibi opi. Bar. qui aliter di/
34 cebat. ¶ † Item ex predictis verificatur il/
lud quod dicit Spec. in tit. de cita. §. j. col. v.
verſic. item q eſt ſpoliatus. q is qui eſt ſpo/
liatus ſi citatur per ſpoliantem in alia cauſa
poteſt opponere contra citationem: vt non
teneatur reſpondere nec comparere propter
dictum ſpolium: maxime quando eſt noto/
35 rium: ſm eum. ¶ † Quinto principaliter
ſuper iſta parte quero an in cauſa clerici poſ
ſit fieri reconuentio coram iudice laico? vt
ſi clericus agit contra laicum coram iudice
ſeculari: an poſsit ibidem reconueniri? iſta
eſt longa. q. quam plene examinant Abb. &
Felyn. in. c. at ſi clerici. de iudi. breuiter quic/
quid dicat Abb. ibi: veritas eſt & magis cõ/
munis opi. q poſsit clericus reconueniri. hãc
opi. tenet Bart. in. d. auctẽ. & conſequenter
col. ſi. C. de ſentẽ. & glo. in. c. j. de mutu peti.
& Bal. i. l. ij. §. ſed ſi agant. ff. de iudi. vbi plus
dicit: q iſta eſt prorogatio legalis. Et hec opi.
eſt hodie expedita in regno per ritum ma/

gne curie vicarie in nu.xliij.qui incipit.Item
ꝙ clericus &c.& habetur in deci.clxxiij.cō/
ſil.neapo.& ita communiter ſeruatur.Et hāc
opi.tenet Spec.in tit.de recon. §. nunc dica/
mus.verſic.ſed pone clericus &c.vbi limitat
hoc non procedere in tribus caſibus.primus
ſi reconueniretur de cauſa ſpirituali:cuius eſt
incapax iudex laicus.ſecundus ſi reconue/
niatur de cauſa criminali que infamat:tertius
caſus eſt ſi laicus data opera iniuriatur cleri/
co:ad hoc vt conuentus coram iudice laico
ibidem eum reconueniat.ſm Spe.eo. ti. §. ſ.
verſi.quid ſi laicus. & predictis adde Bald.
36 in.d.auc.& cōſequenter.col.pe. ¶ † Quod
facit ad id quod in ſimili dicimus de clerico
agente contra laicum coram iudice laico:nā
ſi ſuccumbit in cauſa:poteſt eum iudex lai/
cus condemnare ad expēſas.vt tenet Felyn.
in.c.at ſi clerici.col.vij.i ſi.de iudi. ¶ † Sed
37 quid ſi clericus vel alius agens ſi fuerit recō
uentus vult renuntiare iudicio ſue conuen/
tionis ad hoc vt non reconueniatur:verum
poſſit? dic ꝙ ſi fuit per reconuētionem pre
uentus:non poteſt renuntiare.ex quo ſemel
eſt acquiſitum ius aduerſario:ſecus ſi res eſ/
ſet integra:ita tenet Bal.in.d.auc.en.& con/
ſequenter.col.pe.& Spe.in tit.de recon.§.ſi.
& habetur in deci.cl..xiij.conſi.neapo.facit
text.in.l.ſi poſt mortem.§.ſi. ff. de bo. poſ.
contra tab.& quod not.Iaſ.& doct.in.l.iij.
in princ.col.ſi.ff.quod quiſq; iur.& Bal.in.l.
petende.C.de temp.in inte.reſti.vbi habetur
ꝙ omnis dilatio que datur in cauſis eſt com
munis reo & actori. vnde ſi datur reo : eſt
communis etiam actori:& econtra: adeo ꝙ
non poteſt reus renuntiare illi dilationi iam
preſtite in preiudicium actoris cui fuit ſemel
ius queſitum.ſm Bal.ibi. ¶ † Sexto quero
38 an in cauſis criminalibus habeat locum re/
conuentio? hanc.q. plenius q̄ alius tangit
Abb.in.c.j.col.ix.cum tribus ſeq. de mutu.
peti.Ego autem de mente Abb.& Bart.in.d.
auct.& conſequenter:& reaſſumendo com/
munem & veriorē opi.doc. declarabo hāc.
q.per quatuor membra:& in ſingulis mem/
bris ponam veras concluſiones cum fallen/
tiis.quoniam iſta.q.eſt valde ardua:difficilis
& intricata.vnde facio primum membrum
principale.v3.quandoq; accuſatur quis mere
criminaliter:& ipſe reus vult reaccuſare ac/
cuſatorem de alio crimine: & ſic tam etiam
cauſa conuentionis q̄ reconuentionis eſt cri
minalis.ſuper quo firmo iſtam concluſio/
nem.v3. Accuſatus criminaliter poteſt ſuū
accuſatorem reaccuſare criminaliter. & ſic
concludo ꝙ in criminalibus habet locum re
conuentio:ſicut in ciuilibus.ita tenet glo ſſ.
in.d.auten.& conſequenter.& probatur in
.l.j.& .l.neganda.C.qui acc.non poſ. ¶ Iſtā
concluſionem limita primo:dummodo re/
accuſans proſequatur ſuam vel ſuorum in/
iuriam.alias reaccuſare non poteſt.vt.d.l. ne
ganda.& ibi not.& .l.is qui reus. & ibi gol.
in verſi.accuſare.& Bar.ff.de pub.iudi. Et ꝑ
cedit tunc reconuentio indiſtincte:ſiue an/
te nomen receptum inter reos:ſiue poſt: vt
colligitur ex diſtinctione Bart.in.d. l. is qui
reus.col.ij.in ſi.& ſeq.Item etiam ſi vterq;
proſequatur ſuam iniuriam procedit recon/
uentio.ſm Bar.in.d.l.is qui reus. col. iij. &
Bal.in.l.j.col.v.& .vj.C.qui accuſ.non poſ.
39 ¶ † Ex hoc infertur ꝙ ex quo hodie in re
gno nullus admittitur ad accuſandum niſi ſuā
vel ſuorum iniuriam proſequatur. vt eſt ri/
tus magne curie vicarie in numero.xliij. qui
incipit.item ꝙ nullus laicus &c. ſequitur ꝙ
tanto facilius in criminalibus habet locum
reconuentio:quod intellige cum aliis decla/
rationibus quas infra ſubiiciam. ¶ Secun/
do limita predictam concluſionem procede
re indiſtincte anteq̄ nomen rei ſit receptū
inter reos:nam tunc poteſt fieri reaccuſatio
ſiue proſequatur ſuam iniuriam ſiue non: &
hoc eſt de mente Abb.in.d.c.j.col.ix. de mu
tu.peti.ibi primo caſu per.d.l.is qui reus &c.
licet Barto.in.d.l.is qui reus.diſtinguat : aut
de maiori crimine:aut de pari vel minori:&
Bal.in.d.l.j.col.vj.verſic. venio ad ſecundā
&c.C.qui accuſ.non poſ.tamen videtur ve/
rior opin.Abb.vt procedat indiſtincte.quia
ſi recte inſpiciantur verba Bar.non videtur
differentia in effectu inter nomen receptum
inter reos:& non receptum:quam differen/
tiam iura facere videntur. ſed opi. Bart. eſt
text.in.d.l.neganda.poſt vero nomen recep
tum inter reos ſit reaccuſatio de maiori cri/
mine preiudiciali.vt.d.l.j. C. qui accu. non
poſ.non autem de pari vel minori. ſm Bar.
in.d.l.is qui reus.& Gandi.in trac. male. in
tit. de filioſa.& verum poſſit accuſare &c.
col.ij.& .iij.quod intellige ad effectum pro/
ſequendi.poteſt tamen preſentari libellus &
ſuperſederi vſq; ad ſententiam prime cauſe.
vt.d.l.neganda.ſm doc.in locis prealleg.
40 ¶ † Verum ſuper iſtis differentiis non ſatis
inſiſto:quia in regno ſunt nullius vtilitatis
propter dictum ritum magne curie.ſm quē
nullus accuſat niſi ſuam vel ſuorum iniuriā

proſequatur: quo caſu ſemper habet locum
reaccuſatio: vt ſupra dixi. ſimiliter ĩ regno
eſt correpta diſpoſitio dicte.l.j. C. qui accu.
non poſ. per conſtit. que incipit. ſi ciuiliter
agens: vt not.ibi glo. & And.de yſer. & Ma/
th. per quam conſtit. eſt nouiter inductum
q̄ ſiue accuſatus reaccuſet de maiori crimine
ſiue nõ: proceditur indiſtincte ſuper vtraq̄
cauſa: & per vnam non fit preiudicium al/
teri: & ſic hodie in regno per illam conſti.
omnia preiudicialia ſunt ſublata in iudiciis.p
quam corrigitur etiam.l.fi. C.de ordi.iu/
di. adeo q̄ omnes cauſe quarum vna ſic ſe
habet ad aliam vt per eam fiat preiudicium
alteri: & de iure communi propter preiudi/
cium fit impeditio proceſſus ſunt hodie re/
ducte ad equalitatem vt pariter procedatur
in eis: & per hoc multe leges iuris commu/
nis reperiuntur correpte: vt plene declarat
Math.de affitc.in.d.conſtit.ſi ciuiliter agens
41 in.vj.not. ℂ † Quando autem dicatur no/
men rei receptum inter reos ? veritas eſt vt
dicit Barto.in.d.l.is qui reus.col.iij.in fi. &
ſeq. & Abb.in.d.c.j.col.ix.de mutu.peti.v3.
quando iudex non obſtantibus exceptioni
bus dilatoriis pronuntiauit eſſe procedendũ
ſuper accuſatione. ſi autem nihil fuit oppoſi
tum: adeo q̄ non fuit opus tali pronuncia/
tione: tunc per litis conteſt. dicitur nomen
receptum inter reos. Et declarat hoc plenius
Bal.in.d l.j.col.ix.in fi.& ſeq. & Bart. in. l.
adulterii.C.de adul.& Bal.in.l.q̄uis.C.ſi pẽd.
42 app.mors interue. ℂ † Tertio limita dictã
concluſionem procedere quando iſta recon
uentio in criminalibus fit coram iudice ordi
nario ipſius reconuenti. ſi enim eſſet iudex
incompetens reſpectu reconuenti: vel quia
non poterat aliter cognoſcere de cauſa crimi
nali: tunc reconuentio de cauſa criminali nõ
ꝓcedit.text.eſt in.l.ij.§.ſed ſi agant.ff.de iu/
di.ſm Bar.in.d.aucten.& conſequenter.col.
iij.vbi aſſignat rationem: quia agens crimi/
naliter: agit ex neceſſitate propter iniuriam
ſibi factam: non autem ex voluntate: ſicut
in ciuili.vnde ceſſat ratio.l.cum papinianus.
in.fi.C.de ſentent.& ſic non fit prorogatio
iuriſdictionis per reconuentionem in cauſa
criminali: ſicut in ciuili: ſecundum Bart.
ibi. & tenet And. de Yſer. in .c.j.col.ij.de
contro.feu.apud pares.& eſt de mente Bal.
in.l.j.circa fi.C.de iur.om.iudi.& Alex.in ad
43 di.ad Bar.in.d.l.is qui reus col.ij. ℂ † Et per
hoc infert pulcre Bal.in.d.l.j.col.iii.in.v.op/
po.C.qui accu.non poſ. q̄ ſi papa delegaret
alicui delegato aliquam cauſam criminalem:
non poſſet coram eo habere locum recon/
uentio de alia cauſa criminali: quia iuriſditio
delegati ad eam ſe non extendit: nam in cri
minalibus ſm eum non dicitur proprie re/
conuentio ſicut in ciuilibus. quia non pro/
rogatur iuriſditio: & hoc etiam innuit Bal.
in.d.aucten.& conſequenter.col.j.verſi.ij.
quero &c. ſecus eſſet quando delegatus im/
petraretur per ipſum accuſantem: quia tunc
haberet locum reconuentio.ſm Bar.in.d.au
cten.& conſequenter.col.iij. & hoc ratione
impetrationis: quia videtur eligere impetran
44 do: ſm eum. ℂ † Adde tamen in hac ma/
teria: q̄ in regno habemus tres ritus magne
curie vicarie diſpõentes de hac materia: quo
rum primus eſt in numer. 69. & incipit. Itẽ
ſi quis vel ſi qua &c. per quem diſponitur q̄
accuſatus non poteſt accuſantem reaccuſare
nec eius matrem aut filios vel fratres vel ne
potes niſi eadem die & ex nouo delicto: &
ſic per dictum ritum videtur eſſe reſtricta
poteſtas reaccuſandi ſolum in illa die in qua
fit accuſatio: & ſolum ĩ nouo delicto: quod
autem dicatur nouum delictum declara no/
tabiliter per Barto.in.l.is qui reus.col.iii.ver.
communiter ſeruatur &c.ff.de publ.iud.ubi
quando plura delicta ſunt facta vnico cõ
textu in eadem rixa: omnia illa reputantur
pro vno facto: vnde ſi tu accuſas me de deli
cto facto in rixa: & ego reaccuſo te de deli/
cto facto in eadem rixa: illud delictum non
diceretur nouum ratione connexitatis: Sed
ſi tu accuſas de delicto commiſſo hodie: &
ego reaccuſo de delicto commiſſo cras: illud
diceretur nouum: & ita colligitur ex verbis
& mente Bart.ibi. Et aduerte quia ille ritus
loquitur copulatiue: dum dicit & niſi ex no
uo delicto &c. vnde innuit q̄ vtrunq̄ copu
latiue interueniat ad hoc vt procedat reaccu
ſatio: ſcilicet q̄ fiat eadem die & ex nouo de
licto: & non aliter.l.ſi is qui ducenta.§.vtrũ
ff.de reb.du.& l.ſi quis ita ſtipulatus fuerit
decem aureos.ff.de verbo.oblg. ℂ Secun/
dus ritus magne curie eſt in numero. 180.
& incipit. Item ſeruat ipſa curia q̄ accuſator
&c. quo cauetur q̄ accuſator non poteſt pen
dente accuſatione in aliqua curia accuſari:
dumtamen ſit paratus reſpondere in eadem
curia accuſatione durante vel preſtet fideiuſ
ſionem de reſpondendo in quacunq̄ curia
competenti finita accuſatione. ℂ Tertius ri
tus eſt in vltimo ritu in numero. 324. & hoc
videtur ius nouiſſimum in regno: quia cum

ſit vltimus

ſit vltimus derogat omnibus prioribus qua
tenus contradicerent.vt in.§.poſterior e in/
ſtit.quibus mod.teſta.infir.&.l.ſiquis i prin
cipio.ff.de lega.iij.&.l. hac conſultiſsima.§.
fin.C.de teſta.&.l.pacta nouiſsima.C.de pac.
& per hunc vltimum ritum eſt correpta.l.j.
C.qui accuſ.non poſ. & ſimiliter eſt correp/
ta illa conſtitu.ſi ciuiliter agens:quam ſupe/
rius allegaui.Vult enim ille ritus q accuſator
vel eius coniux aut filii:parentes:vel fratres
vtrinq coniuncti inſimul habitantes non
poſsint aliquo modo reaccuſari de aliquo cri
mine etiam maiori pendente accuſatione p
accuſatum vel eius coniugem filios:paren/
tes:aut fratres inſimul habitantes:ſolum per
ſona reaccuſata tenetur preſtare fideiuſſori/
am cautione deſtando iuri finita prima accu
ſatione:& procedit illa diſpoſitio etiam ſi ſu
am vel ſuorum iniuriam proſequatur:vt ibi
expreſſe dicitur:& ſic videtur etiam correp
ta.d.l.neganda.C.qui accuſ. non poſ. Aſsi/
gnatur enim ibi ratio:q iſta reaccuſatio pre
ſumitur calumnioſe fieri:ex quo non eſt ve
riſimile q accuſatus ſi fuiſſet offenſus vol/
uiſſet tardare ad accuſandum donec ipſe ac/
cuſaretur prius.vnde preſumitur fieri iſta re
accuſatio vt perturbetur accuſans:& ſic ca/
lumnioſe.ſequitur ergo q hodie in regno ceſ
ſat omnino reconuentio vel reaccuſatio in
criminalibus:etiam ſi ſuam vel ſuorum iniu
riam quis proſequatur:per diſpoſitionem di
cti vltimi ritus:qui in hoc derogauit toti di
ſpoſitioni iuris communis & conſtitutionis
45 regni. ℂ † An autem ſi iudex inquirit con
tra aliquem ad inſtigationem alterius poſsit
inquiſitus petere a iudice q reinquirat con/
tra illum inſtigantem de alio crimine? vide
Spec.in titu.de inquiſit.§.j.verſicu.item niſi/
quid.&c.vbi tenet q non.Reliqua vero quo
ad hoc primum membrum principale proſe
quere de iure communi,vt per Bar. in.d.l.is
qui reus.& dicta aucten.& conſequenter.co
lum.iij.& Bal.in.l.j.C.qui accuſa. non poſſ.
& Abb.in.d.c.j.colum.viij.&.x.de mutu.pe
46 tit. ℂ † Secundum membrum principale
eſt quando aliquis eſt accuſatus criminaliter
& vult reconuenire ciuiliter ſuum accuſato/
rem:in quo firmo concluſionem:q non po
teſt fieri talis reconuentio:& hoc tam de iu
re communi,per.l.fi.C.de ordi.iudic. & per
Abba.in.d.c.j.colum.xi.verſicu. ſecundum
&c.de mutu.petit.quam etiam ex diſpoſitio
ne dicti ritus vltimi.ibi per quamuis viam in
iuditio euocare &c. & hoc per rationem:q̃a
accuſator non elegit ſponte iudicem:ſed ex
neceſsitate propter iniuriam ſibi factam.ſm
Abbatē ibi.& Bartol.in dicta aucteñ.& cō
ſequenter.columna tertia. ℂ Tertium mem
brum eſt econtra:quando conuentus ciuili/
ter vult reconuenire criminaliter:in quo bre
uiter dico q hodie procedit reconuentio in
regno:nec ſuperſedetur in ciuili propter pre
iudicium cauſe criminalis:etiam ſi eſſet cri/
men leſe maieſtatis.ita proprie dicit rex.in
illa conſtitutio.ſi ciuiliter agens:& ita ſerua
tur in regno:quicquid dicat Abb.in.d.c.j.co
lum.xi.circa fin.& Bart.in dicta auct.& cō/
47 ſequenter.colum.iii. ℂ † Quod tamen li/
mita procedere quando talis reconuentio fie
ret coram iudice competenti ipſius reconuē
ti:alias ſecus ſi eſſet incompetens:quia non
prorogatur quo ad cauſam criminalem.ſm
Abbatē ibi:& Alexan.in additio.ad Barto.
in.d.l.is qui reus.col.j.ff.de publ.iudic.& di/
xi ſupra in primo membro.in tertia limita/
tione.Et q in criminalibus non habeat locū
prorogatio:tenet Bal.in.l.ſi qui ex conſenſu
colum.ij.in fin.verſicu.reuoco &c.C.de epi/
ſcop.audien.& Bal.in.l.j.in fi.C.vbi de cri/
48 mi.agi oportet. ℂ † Quartum membrum
eſt quando conuentus de crimine ciuiliter
vult reconuenire de alio crimine ciuiliter:
quod quomodo & quando fit declaraui ple/
ne ſupra in prima diſtinctione huius partis:
ſuper quo firmo concluſionem:q procedit
reconuentio coram iudice competenti ſcili/
cet qui eſt iudex reconuenti:& hoc patet ad
ſenſum:quia ſi quando agitur mere crimina/
liter procedit reconuentio vbi reconueniēs
proſequitur ſuam vel ſuorum iniuriam:vt ſu
pra fuit concluſum de iure communi:multo
fortius quando agitur ciuiliter:quia magis
adheret nature reconuentionis:que procedit
regulariter in ciuili:per.d.l.cum papinianus:
& aucten.& conſequenter. Nam tunc ſuum
proprium intereſſe quis proſequitur quādo
ciuiliter agit:ſed ſi vellet reconuenire actorē
corā iudice non ſuo vt ꝓrogetur iuriſditio
pp reconuentionem:hoc non poſſet q̃r nō
obſtante q ciuiliter agatur poteſt dici q a/
ctor agit ex neceſsitate propter delictum ſi
bi commiſſum:& ſic non ſponte eligit iudi
cem:vnde ceſſat reconuentio:per ea que ſu/
pra dixi:& not.Bar.in dicta aucten.& con/
ſequenter.col.iij.ita tenet Abb.in.d.c.j.col.
xij.in fin. extra.de mut. pet. Robert.
Maranta.Venuſ.V.I.D.

1 Iudicium aliud petitorium & aliud poſſeſſorium.
2 Poſſeſſorium iudicium eſt triplex & ꝙ dicatur.
3 Pſſeſſio non tranſit ad heredem niſi apprehendatur fallit tamen qñ de ſinétibus poſſidebat ꝑ colonum
4 Poſſeſſorium adipiſcende non datur heredi qui quãdoq; habuit poſſeſſionem & ab ea cecidit.
5 Hereditatis petitio non datur ei qui quandoq; poſſeſſionem habuit & cecidit ab ea.
6 Interdictũ quorũ bonorũ qñ locum habeat. & nu. 7.
8 Interdictum quorum bonorum in aliquo eſt utilius ꝙ hereditatis petitio.
9 Interdictum quorum legatorum & poſſeſſorium adipiſcende & quando habeat locum.
10 Interdictum ſaluianum eſt poſſeſſorium adipiſcende & quando locum habeat.
11 Poſſeſſorium adipiſcende eſt remedium. l. fi. C. de edic. diui adria. tolle.
12 Poſſeſſorium adipiſcende etiam dicitur quando beneficiatus implorat iudicis officium ut mittatur in poſſeſſionem beneficij noviter acquiſiti.
13 Poſſeſſorium retinende quod dicatur & quando locum habeat. & numero. 14.
14 Poſſeſſorium retinende datur ei qui extra iudicium moleſtatur: ſecus ſi in iudicio.
15 Poſſeſſorium retinende non datur contra delictum turbantem ſiuem deiectorem.
16 Poſſeſſorio retinende duobus litigantibus ille obtinet qui de antiquiori poſſeſſione probat etiam ſi aduerſarius probaret de titulo, uerum debet articulare ꝙ habens titulum poſſidet clam reſpectu ſue poſſeſſionis.
17 Poſſeſſio antiquior non prodeſt agenti poſſeſſorio retinende: qñ ab ea cecidit facto ſuo ex propria alienatione.
18 Articulus de proprietate an admittatur quãdo poſſeſſorio retinende agitur.
19 Poſſeſſorium retinende datur etiam pluribus incorporalibus.
20 Poſſeſſorium recuperande ꝙ dicatur & quando habeat locum. & numero. 21.
22 Interdictũ unde ui: an detur ei qui ſuſpicatur poſſe repelli.
23 Interdictum unde ui datur ſolũ contra annũ utilẽ.
24 Locus & tempus ſpolij requiritur in libello in quo intentatur interdictum unde ui.
25 Interdictum unde ui non datur contra ſingularem ſucceſſorem, ſed contra uniuerſalem ſic, & datur heredi & non poſſidenti, & nume. 26.
27 Interdictum unde ui datur ſpoliato qui uere poſſidebat tempore ſpolij ſecus ſi tantum detinebat.
28 Cõditio triticaria datur etiam ad poſſeſſionẽ, & eſt remedium recuperande, & quando locum habeat
29 Conditio incerti ad recuperandã poſſeſſionẽ dari põt
30 Indebiti conditio datur etiam ad poſſeſſionem recuperandam.
31 Actio in factum poteſt dari etiam ad recuperandã poſſeſſionem.
32 Officium iudicis competit etiam ad recuperandam poſſeſſionem.
33 Conditio ex lege ſi me & titium. ff. ſi certum petatur habet locum pro recuperanda poſſeſſione.
34 Conditio ex. l. ſi coloni. C. de agrico. & cenſib. datur ad recuperandam poſſeſſionem, & que requirantur ut competat.
35 Seruus fugiens facit furtum ſuiipſius.
36 Conditio ex. l. autoritatem. C. unde ui, & remedium poſſeſſorium recuperande & quando habeat locũ
37 Item conditio ex. l. meminerint. C. unde ui.
38 Item condictio ex. l. ſi quis conductionis. C. locati.
39 Item conditio. l. inuaſor. C. unde ui.
40 Item conditio. l. ſi quis in tantam. C. unde ui.
41 Item conditio ex. l. conductorer. C. locati. & l. non ab re. C. unde ui.
42 Item conditio ex. l. cum a te. ff. de ui & ui arma.
43 Item conditio ex. l fin. C. unde ui.
44 Conditio ex. c. ſepe. de reſtitutio. ſpoliatorum. eſt remedium recuperande.
45 Item conditio ex. c. frequens. de reſtit. ſpol. lib. vi
46 Conditio ex canone reintegranda. iij. q. i. eſt remedium recuperãde & eſt plenius ceteris, & quando locum habeat.
47 Conditio ex. l. fin. C. de acquir. poſſ. eſt remedium recuperande & quando habeat locum & que utilitas reſultat ex ea.
48 Poſſeſſoria duo recuperande ſunt noviter inducta in regno. unum per conſtitutionem. Circa uiolentiarum: & aliud per tria capitula regni, & quando hec habeant locum. nu. 49.

1 SEPTIMA Principalis diſtinctio iudiciorum eſt. †. quia iudicium aliud petitorium & aliud poſſeſſorium. Petitorium dicitur illud ĩ quo principaliter agitur de proprietate ſeu dominio alicuius rei: puta ubi agitur rei uendicatione. l. cum fundum. §. fin. & ibi gloſ. ff. de vi & ui armata. c. paſtoralis. de cauſa poſſ. & propriet. idem ſi agatur publiciana: quia dicitur interdictũ petitorium. l. eum qui. §. ſed ſi quis. ff. de publicia. idem ſi agatur petitione hereditatis. vt not. glo. in. l. ij. in glo. pe. C. de edic. diui adria. toll. Eodẽ modo ſi agatur ad vſufructũ vel vſum: vł aliam ſeruiturẽ: dicitᷣ petitoriũ quia agẽs ad iſta iura incorporalia cenſetᷣ dñs iſtorũ iuriũ. ſm Alex. i. l. naturaliter. §. nihil commune. col. ij. circa fin. & iij. ff. de acquiren. poſſeſ. & patet ex his que not. Specu. in

tit.de cauſa poſſ.& propriet.§.ſequitur.&.§.
nunc dicendum.Item quando agitur actio-
ne perſonali ad rem dicitur petitorium.ſm
Bal.in conſi.cccxlix.in tertio vol.& colligi
2 tur ex preallegatis. ¶ † Poſſeſſorium iudi-
cium eſt vbi agitur de mera poſſeſſione: &
iſtud iudicium poſſeſſorium eſt triplex: vz.
Poſſeſſorium adipiſcende:poſſeſſorium reti-
nende: & poſſeſſorium recuperande poſſeſ-
ſionis. Poſſeſſorium adipiſcende exempli-
ficatur in tribus iudiciis. vz. in interdicto
quorum bonorum:quod competit ei cui de
lata eſt hereditas ex teſtamento vel ab inte-
ſtato pro acquirenda poſſeſſione rerum he-
reditariarum: & ipſius hereditatis: & ad
hoc vt competat hoc interdictum ſunt con
ſideranda aliqua ex parte actoris & aliqua
3 ex parte rei. † Et preſuppono id quod habe
tur in.l.cum heredes.ff.de acquiren.poſ.ſci-
licet q̃ heres non acquirit poſſeſſionem he-
reditatis ipſo iure ſicut dominium: vnde
non tranſmittitur poſſeſſio a defuncto ad
heredem ipſo iure niſi actualiter heres ap-
prehendat: vt ibi. ¶ Quod tamen fallit
quando defunctus poſſidebat aliquam rem
per colonum ſuum: quia per medium eiuſ-
dem coloni tranſmittitur poſſeſſio ad here-
dem ſine aliqua aprehenſione.ita notabiliter
tenet Alex.in.l.qui vniuerſas.§.quod per co
lonum.ff.de acquir.poſ.& habetur in deci.
clxvij.conſi.Neapol. Si enim heres vult ac-
quirere poſſeſſionem rerum hereditariarum
habet duplex remedium adipiſcende poſſeſ-
ſionis ſcilicet vnum per iſtud interdictum
quorum bonorũ:& aliud ex.l.fi.C.de edic.
diui adri.toll.de quo aliquid inferius dicam.
¶ Requiritur ergo in hoc interdicto ex par
te actoris q̃ ei ſit delata hereditas & q̃ eam
adiuerit de iure ciuili: vel agnouerit bono-
rum poſſeſſionem de iure pretorio: vt eſt
tex.in.l.j.&.ij.C.quorum bonorum.per hoc
patet q̃ actor qui agit tali interdicto debet
in ſuo libello narrare qualiter hereditatem
adiuit vel bonorum poſſeſſionem ſibi dela-
tam agnouit:& nunc agit ad auocandam ef-
fectualem poſſeſſionem:vt not.Specu.in.tit.
de teſta.§.nunc dicendum.col.j.Ex parte rei
requiritur q̃ poſſideat titulo pro herede:
vel pro poſſeſſore: & in hoc equiparatur pe
titioni hereditatis: que non datur contra
poſſidentem alio titulo. l.regulariter.ff.de
peti.here.de hoc eſt tex.in.l.j.ff.quorum bo
norum.not.& in.l.ij.C.eo.tit.& inſtitu.de
4 interdic.§.ſequens. † Item ad hoc vt com-
petat eſt neceſſe q̃ heres nunquam habuerit
poſſeſſionem hereditatis vel illius rei quam
petit: ſecus eſt ſi quandoq̃ habuit poſſeſſio
nem:& deinde ab ea cecidit: quia non com-
petit ſibi vlterius poſſeſſorium adipiſcende:
& ſic hoc interdictum.text.eſt in.§.pro he-
rede:inſtitu.de interdic.vnde tunc debet re-
currere ad poſſeſſorium recuperande:de quo
infra dicetur.& hoc eſt generale in omnibus
poſſeſſoriis adipiſcende:vt eſt glo.in.c.j.in
gloſ.j.in fin.de conſe.lib.vj.& Iaſ.in.l.eius
qui.§.fin.col.pe.ff.ſi certum petatur.
5 ¶ † Et in hoc habet ſimilitudinem aliam
cum petitione hereditatis: quia illa ſimiliter
non competit heredi qui ſemel acquiſiuit
poſſeſſionem rerum hereditariarum & po-
ſtea ab ea cecidit:vt eſt glo.& ibi Barto.in.l.
fin.ff.de fideicom.here.peti.& tenet Pe.Phi
lip.Corn.in conſil.ccliiij.col.fin.in litera.H.
in quarto volu.& ratio patet ad ſenſum: q̃a
poſtquam hereditas eſt ſemel acquiſita de ſi-
nit eſſe hereditas: & appellatur patrimoniũ
heredis:vnde non competit ei vlterius peti-
tio hereditatis que non eſt.l.ſed ſi plures.§.
filio.ff.de vulgar.& pupil.& not.Ludo.Ro.
in conſil.xl.colum.j. Ex quibus nota pul-
chram practicam pro reo conuento petitio-
ne hereditatis vel interdicto quorum bono
rum vt nitatur probare q̃ actor quandoq̃
fuit in poſſeſſione rei petite & poſtea ab ea
cecidit:quia ſic faciet actorem ſuccumbere.
6 ¶ † Eſt ſciendum etiam q̃ hoc interdictũ
reperitur directum & vtile.Directum datur
bonorum poſſeſſori de iure pretorio:ex quo
interdictum eſt pretorium.Vtile vero datur
heredi de iure ciuili: vt not.gloſ.in rub.ff.
quo.bono.& in.l.j.in prin.eo.tit.& Bal.in
rub.C.eo.tit. Item directum datur ei qui
agit ad vniuerſam hereditatem: quia ad hoc
principaliter fuit inductum: vt dicit tex.in
d.l.j.§.fi.ff.quo.bon.Vtile vero datur ei qui
agit ad vnam rem particularem. ita tenet
7 Spec.in titu.de teſta.§.nunc dicendum.verſ.
quid ſi res.& not.in.d.§.fi. † & in hoc ha-
bet ſimilitudinem cum petitione hereditatis
que non ſolum datur ab vniuerſam heredi-
tatem:verum etiam ad vnam rem particula
rem.l.regulariter.in fin.& .l.licet.ff.de
peti.here.& not.Specu.in tit.de tutore.§.
fin.col.penul.verſi.quid ſi quaſi: & ad pre
dicta adde Abb.in.c.paſtoralis.col.iij.circa fi.
de cauſa poſ.& propri.vbi declarat materiã
huius interdicti.Concluſiue igitur illi cõpe-
tit hoc interdictũ cui cõpetit petitio heredi-

tatis:preterq̃ in vno caſu .ſ. quia non datur
contra debitorem hereditarium:ſed tantum
contra poſſeſſorem alicuius rei particularis:
vt eſt tex.in.l.ij.ff.quorum bonorum.ſed pe/
titio hereditatis datur etiam contra debito/
res hereditarios.vt eſt text.in.l.eti m.§.fi.ff.
de petit.heredi. & multas alias differentias
inter hoc interdictum & petionem heredita
tis.vide per glo.& docto.in rubrica.C.quo/
8 rum bonorum. ¶ † Vnam tamen vtilita/
tem nota tu aduocate qui vis formare libel/
lum pro herede actore:quia vtilius eſt inten
tare interdictum quorum bonorum:ex quo
eſt remedium poſſeſſorium:& a ſententia la
ta ſuper eo non appellatur ad effectum retar
dande executionis:per ea que habentur in.l.
j.& ibi Bal.C.ſi de momenta.poſſeſ.fue.app.
& p Car. Alex.in.c.j.col.j.ver.ſi ergo queris
&c.quid ſit inueſtitu.in vſib.feu.Quod ſe/
cus eſſet in petitione hereditatis: quia illud
eſt remedium petitorium:& a ſententia lata
ſuper eo appellatur. verum per petitionem
hereditatis acquiritur pinguis ius: quia per
eam aduocatur proprietas:ſed per hoc inter/
9 dictum ſola poſſeſsio. ¶ † Secundo poteſt
exemplificari poſſeſſorium adipiſcende in
interdicto quorum legatorum:quod compe
tit heredi ad auocandam poſſeſsionem lega/
ti a legatario qui occupauit illud propria au/
toritate. nam de iure prohibetur legatarius
capere poſſeſsionem legati propria autorita/
te:ſed debet illam capere de manu heredis:
alias cadit a iure ſuo: quando illam caperet
non vacantem:& ſic cum vitio.l.non eſt du
bium:& ibi Bar.& docto.C.de lega.puta q̃n
hereditas erat adita:ſed nondum adita here/
ditate ſi legatarius occupat poſſeſsionem va
cantem non cadit a iure ſuo:ſed tenetur per
hoc interdictum reſtituere poſſeſsionem he
redi:vt poſsit detrahere falcidiam:& deinde
ipſe debet heredem conuenire.l.j.§.redigun
tur:& ibi gloſ.ff.quorum lega:& Bar.in.d.l.
non eſt dubium.& dicit Bar.in.d.l.j.in fine
illius princip.q; non aliter datur heredi hec
actio:niſi quando vult detrahere falcidiam:
idem tenet Pe. Philip.Cor.in cõſil. xxxvij.
col.antepe.in tertio volu.Et ſic nota vt ſcias
libellare in hoc interdicto:de quo vide Ab/
bat.in.d.c.paſtoralis.col.iiij.in princ.de cau/
ſa poſſ. & proprieta: & Spec. in titu. de te/
ſta.§.nunc dicendum. verſi.verum quia: &
ad hoc vt competat hoc interdictum eſt ne
ceſſe q; reus poſsideat titulo pro legato. l. j.
§.quia autem.ff.quorum leg. ¶ † Tertio
poteſt exemplificari poſſeſſorium adipiſcen/
de in ſaluiano interdicto:quod habet locum
quando conductor intulit bona in predium
conductum:nam illa inuecta & illata cen/
ſentur tacite obligata pro penſione domus
conducte.l.item quia:& ibi per docto. ff. de
pact.& habetur plene in.§.item ſeruiana: &
ibi per Iaſon.inſtit. de actio. Sed ſi condu/
ctor dicta bona inde extraheret poteſt con/
ueniri per dominum predii conducti reme/
dio poſſeſſorio ſcilicet per ſaluianum inter/
dictum:vt reſtituat poſſeſsionem dictorum
bonorum ipſi creditori:vt poſsit incumbere
ſue hypotece:& ſic eſt remedium adipiſcen/
de poſſeſsionis:& datur etiam contra tertios
poſſeſſores:vt eſt text.in.l.j ff.de ſalui. inter
dict.& not.Abb.in. d. c. paſtoralis. col. iiij.
ver.tertium.de cauſa poſſeſſ.& proprieta. &
Spec.in titu.de loca.§.poſt q̃.col.pen.ver.ad
11 hoc. ¶ † Quarto poteſt exemplificari
poſſeſſorium adipiſcende in remedio .l. fin.
C.de edic.diui adri.tollen. Quod competit
heredi tantum ſcripto in teſtamẽto:qui pro
ducit teſtamentum in forma publica non
abolitum neq; cancellatum:cuius vigore po
teſt petere ſe mitti in poſſeſsionem heredita
tis:& eſt remedium exequutiuum:quod qua
liter & quando procedat traditur plene per
12 Bart.& docto.in.d.l.fina. ¶ † Quinto
poteſt exemplificari poſſeſſorium adipiſcen
de generaliter in officio iudicis quod implo
ratur per eum cui facta eſt collatio alicuius
beneficii vt mittatur in poſſeſsionem dicti
beneficii quam nunquam habuit:& hoc pro
cedit & ſeruatur generaliter de iure canoni
co ſm Abb.in.d.c.paſtoralis.col.iiij. ver. &
ſcias.de cauſa poſſeſſ. & proprie. & habetur
in.c.accedens.& ibi per Abb.& docto.de ac
13 cuſa. ¶ † Secundum principale poſſeſſo/
rium eſt quod appellatur retinende poſſeſ/
ſionis:quod exemplificatur in duobus tan/
tum interdictis.vʒ. Interdicto vti poſside/
tis:& vtrobi:que differunt in hoc: quia in/
terdictum vti poſsidetis datur pro rebus im
mobilibus. Interdictum vtrobi: pro rebus
mobilibus:vt declarat glo. & Abb. in. d. c.
paſtoralis colum.iiij.verſic.tertium.de cau/
ſa poſſeſſ.& proprieta.& Spec.in titu.de cau
ſa poſſeſſ.& propriet.§.j.colum.penul.& fi.
Competit enim iſtud poſſeſſorium retinẽde
ei qui poſsidet & turbatur in poſſeſsione per
aliquem: nam poteſt petere q; imponatur
turbanti perpetuum ſilentium: ne dece/
tero perturbet eum in ſua poſſeſsione: &

q teneatur ad intereſſe turbationis facte.
Hec tria debet comprehendere libellus in
hoc poſſeſſorio: per quod petitur quis con-
ſeruari & manutenẽri ĩ poſſeſſione. vt plene
declarat Barto. in. l. j. §. interdictum. ff. vti
poſſid. vbi ponit formam libellandi.
14 ¶ † Limita tamen & declara hanc materi-
am procedere quando aliquis turbatur iniu-
ſte & extraiudicialiter: ſecus ſi aliquis turba-
retur iudicialiter: vt quia ſibi moueretur ali-
qua lis ſuper re quam poſſidet: quia per hoc
non datur ſibi interdictum vti poſſidetis:
ex quo is qui vtitur iure ſuo per viam iudi-
ciariam non facit ſibi iniuriam: ita notabili-
ter declarat Abb. in. c. audita. col. iii. circa fi-
15 nem. de reſti. ſpoliat. ¶ † Item limita nõ
procedere in eo qui fuit deiectus de poſſeſ-
ſione ſua; quia poteſt quandocunq; turbare
deiectorem impune in dicta poſſeſſione: &
non poteſt conueniri predicto interdicto:
& eſt ſingularis deciſio: & menti tenenda:
quia licet alias deiectorem poſſit quis deiice-
re incontinenti non autem ex interuallo. l.
iij. §. cum igitur: & ibi not. ff. de vi & vi armi.
tamen turbare poteſt quandocunq; etiam
ex interuallo: ita tenet Bartol. in. l. j. §. quod
ait pretor. colum. j. ff. vti poſſideris. & Ale-
xan. in conſilio. xxxvj. colum. ij. verſi. non
obſtat q dicit &c. in primo vo. ¶ Vnde
nota bonam practicam ad excludendum ali-
quem ab iſto poſſeſſorio: quia poteris exci-
pere exceptionem ſpolii pro eadem re: per
predicta: poteris etiam reconuenire eum
de ſpolio eiuſdem rei: per text. in. c. vehiens:
& ibi Abb. in quarto notab. de preſcript. &
dixi ſupra in precedenti diſtin. in quarta que-
16 ſtione. ¶ † Si vero eſſent duo qui litiga-
rent adinuicem ſuper hoc poſſeſſorio: & qui-
libet pretenderet ſe poſſidere: tunc obtinet
ille qui probat de antiquiori poſſeſſione:
quia poſſeſſio iunior preſumitur iniuſta &
clandeſtina. text. eſt & ibi Abb. in quarta co-
lum. in. c. licet. de probatio: & Barto. in. l. ſi
duo. colum. ij. ff. vti poſſideris: & Alexan. in
conſilio. xxxv. colum. iiij. in quarto volu. &
in conſilio. cx. in princip. in primo volu. &
Pet. Philip. Corn. in conſilio. cxxx. colum.
j. in primo volu. & in conſilio clxxij. in
fina. colum. in tertio volumi. Quod proce-
dit etiam ſi habens poſſeſſionem iuniorem
probaret de titulo: quia prefertur habens
antiquiorem ſine titulo. nam ille titulus pre-
ſumitur habitus ab iniuſto autore ſtante poſ-
ſeſſione antiquiori. ita tenet Pau. de caſt. in
conſil. cccc xliiij. colum. ij. in ſecundo volu.
vbi plus dicit q id quod dicitur in hoc poſ-
ſeſſorio obtinere eum qui probat de titulo:
intelligitur ſtante probatione equali in tem-
pore hinc inde: ſecus quando vnus probat
de antiquiori poſſeſſione: quia tunc non cu-
ramus de titulo. idem tenet Alexan. in con-
ſil. lxxxviii. col. iij. & conſilio. lxxxix. &
conſilio. cxxx. in quinto volu. ¶ Verum
in iſto caſu quando antiquior poſſeſſor vult
obtinere: debet allegare in ſuis articulis q
eius aduerſarius poſſidet clam reſpectu ſue
poſſeſſionis: iſta fuit ſingularis doctrina
Barto in. l. ſi de eo. §. fina. ff. de acquirẽ. poſſ.
& ibi ipſum ſequitur Alexan. & Ioan. de
Imo. in fin. & Alexan. in preallegatis conſi.
maxime in dicto conſilio. lxxxviii. col. iii.
in quinto volumi: & idem Alexan. in conſi.
xlv. colum. fin. ver. fateor. ĩ tertio volu. alias
ſi hoc non articularet ſuccumberet: quia pre-
fertur is qui probat de titulo ſm docto. in
17 locis preallega. ¶ † Quod tamen limita
niſi is qui probat de antiquiori poſſeſſione
cecidiſſet ab eo facto ſuo: puta per propriam
alienationem: quia tunc non prodeſt ei an-
tiquior poſſeſſio: ita tenet Philipp. Decius in
conſil. lvj. colum. fin. & ex hoc ſume bonã
practicam articulandi contra eum quem ſu-
ſpicaris probaturum de antiquiori poſſeſſio-
18 ne. ¶ † An autem in iſto poſſeſſorio reti-
nende admittatur articulus de proprietate?
Dic q ſic: quia non dicitur impertinens im-
mo pertinens ad cauſam: ex quo facit obti-
nere eum qui probat de titulo ſtantibus pro-
bationibus equalibus. vnde non poteſt re-
pelli. ita determinat Philippus Decius in
conſilio. clxij. columna tertia. in principio.
19 ¶ † Competit etiam hoc interdictum reti-
nende pro iuribus incorporalibus. puta pro
ſeruitutibus & annuis preſtationibus in qui-
bus agitur de quaſi poſſeſſione: ſm Bartol.
in. l. j. in princip. ff. vti poſſidetis. & Bartol.
in. l. fin. ff. quorum bon. & Spec. in tit. de cau-
ſa poſſeſſ. & propriet. §. j. ver. ceterũ. & ver.
ſi queritur. & per docto. in. c. querelam. de
elec. & Bal. in conſi. cccc xxv. in. iij. volu. &
Philipp. Decius in conſil. cxxxvj col. j.
20 ¶ † Tertium principale poſſeſſorium eſt
quod appellatur recuperande poſſeſſionis in
quo duo requiruntur copulatiue ad hoc vt
competat. Vnũ vȝ. q actor qñq poſſederit:
& nunc a poſſeſſione ceciderit: Secundũ: q
poſſeſſio ſit penes aduerſarium: vel q dolo
deſierit poſſidere. Idẽ ſi nõ dolo qñ ſumus

26 in.lij.no.de teſti. ¶ † Septimo requiritur
ꝙ agens hoc interdicto non poſsideat: ut.
d.l.j.§.non alii autem.ff.de ui & ui armata.
27 ¶ † Octauo & ultimo requiritur ꝙ tempo
re ſpolii uere poſsideat, unde non ſufficit ſi
detinet tantum: quia non competit ſibi hoc
interdictum: ſed habet alia remedia poſſeſſo
ria. Hinc dicimus ꝙ miſſus in poſſeſsionem
ex primo decreto ſi deiiciatur nõ habet hoc
interdictum: ex quo nõ poſsidet: ſed detinet
tantum cauſa cuſtodie. ita tenet Spec. in tit.
de primo & ſecundo decreto.§.tam de effe
ctu, uer. ſed quid ſi miſſus, & idem Spec. in
titu. de eo qui mit. in poſſeſſ. uerſi. porro.
28 ¶ † Secundum principale remedium in poſ
ſeſſorio recuperande eſt condictio triticaria:
que datur ad poſſeſsionem quando quis eſt
deiectus per uim de poſſeſsione ſua. l. ij. ff. de
condi. triticar. & ſic requiritur ꝙ cum uitio
res uadat ad ſpoliantem. ſm Alexan. in. l. rẽ
que nobis. colum. iij. in ſi. ff. de acquiren. poſſ.
Item requiritur ꝙ uere poſsideat: nec ſufficit
ſi detinet. ſm Bar. in. l. & ideo.§. neratius. ff.
de cõdi. fur. dũmodo nullũ ius habeat in re
ut creditor: quia tunc daretur condictio in
certi: ſm eum. Et datur hec condictio etiam
domino q poſſeſsione priuatus eſt. ſm gloſ.
in. d. l. ij. ff. de condi. tricar. non autem datur
contra titulo poſsidentem: etiam ſi actor ti
tulum habeat: quia in pari cauſa melior eſt
conditio poſsidentis: ita per hanc rationem
dixit Alex. in. d. l. rem que nobis. col. iii in ſi.
& ſic uidetur ꝙ hec condictio triticaria con
currat cum interdicto unde ui. & predicta ẽt
tangit Bart. in. l. ſi.§. ſed cum in ſecunda. C.
29 de fur. ¶ † Tertium remedium eſt condi
ctio incerti: que competit ad recuperandam
poſſeſsionem ei qui non eſt dominus: ſed ha
bet ius in re: ut quia eſt creditor: & habet rẽ
obligatam quam poſsidebat: & fuit ſpolia
tus: nam ad eam recuperandam habet condi
ctionem incerti. caſus eſt in. l. & ideo.§. nera
tius: & ibi Bar. ff. de condi. fur. & idem Bar. ĩ
l. fin.§. ſed cum in ſecunda. C. de fur. & in. d.
l. rem que nobis: & ibi etiam Alex. in. ii. col.
30 ¶ † Quartum remedium eſt condictio in
debiti: que datur ubicunꝙ quis indebite ſol
uit rem alienam cuius ipſe erat poſſeſſor: &
quia tunc non poteſt condicere proprietatẽ:
quam non tranſtulit: condicet poſſeſsionem
caſus eſt in. l. indebiti.§. ſed ſi nummi. ff. de
conditio. indebi. competit etiam hoc reme
dium quando minor uel eccleſia contraxit
alienando ſine ſolemnitatibus: nam transfer
tur poſſeſsio ex contractu inutili. l. i.§. ſi uir.
ff. de acquirẽ. poſſeſſ. & ibi per Barto. Alexã.
& docto. unde poterit illa poſſeſsio condici
per condictionem indebiti. ſm Bartol. in. d.
31 §. ſed ſi nummi. ¶ † Quintum remedium
eſt actio in factum: que datur detentatori: q
non poſsidet: ſed detinet, unde ad recupe
randam ſuam detentationem habet actionẽ
in factum quando fuit detentatione priua
tus: ſm Barto. in. d. l. ſi.§. ſed cum in ſecunda
C. de fure. & in. d.§. neratius: & in. d. l. rem ꝗ
nobis: & de hoc remedio loquitur Lanfran.
in rep. rubrica. de cauſa poſſeſ. & proprieta.
col. iiij. in princ. in quinta cõcluſione.
32 ¶ † Sextum remedium eſt officium iudicis
quod ſimiliter datur ei qui non poſsidet ſed
detinet: ut eſt commodatarius & depoſita
rius. l. officium. ff. de rei vend. qui ſi cadunt
ab eorum detentatione: quia nullum reme
dium habent: eſt ſibi indultum in ſubſidiũ
ut poſsint implorare officium iudicis ad re
cuperandam eorum detentationem maxime
contra uitioſos poſſeſſores. caſus eſt in. l. &
non tantum. & ibi Barto. ff. de peti. here. &
glo. fin. & ibi Barto. in. l. aquilius regulus. ff.
de dona. & in. d.§. neratius: & Bart. & Alex.
33 in. d. l. rem que nobis. ¶ † Septimum reme
dium eſt ex equitate. l. ſi me & titium. ff. ſi
certum peta. quod competit quãdo res mea
peruenit ad te titulo lucratiuo: & equum eſt
eam mihi reddi: & ꝙ ſolum habeat locum
in tit. lucratiuo tenet ibi Barto. quem ſequit̃
Alex. in. d. l. rem que nobis. colum. iii. Item
loquitur quando quis ſine iuſta cauſa cecidit
a poſſeſsione: ut probat ibi text. item datur
habenti bonam fidem: ſm Bartol. in. l. ſi co
loni. C. de agrico. & cenſibus. lib. xi.
34 ¶ † Octauum remedium eſt condictio ex
d. l. ſi coloni. quod ad hoc ut competat tria
requiruntur. Duo ſcilicet ex parte actoris &
vnum ex parte rei. Ex parte actoris requiri
tur ꝙ ſit bona fide poſſeſſor: ut dicit tex. in
d. l. ſi coloni. in uer. bona fide. Secundo req
ritur ꝙ ſine iuſta cauſa ceciderit a poſſeſsio
ne, vt probatur ibidem. dum loquit̃ de amiſ
ſione poſſeſsionis per fugam. Tertio requiri
tur ex parte rei: ꝙ res peruenerit ad eum cũ
uitio. ut. d. l. ſi coloni. ibi fuge uitio &c. & ibi
iſta colligit bar. idem tenet Barto. in. d. l. rem
que nobis. ff. de acqui. poſſ. & ibi etiam
Alexan. in. ij. colum. & Alexan in conſilio.
xciiii. col. vj. in quinto uolu. & Lanfranc. in
rubrica. de cauſa poſ & proprieta. colum. iii.
in tertia concluſione. & loquitur propter il

le text. de re affecta vitio reali: ſed fuga: que
35 equiparatur furto. † Nam ſeruus fugiens fa-
cit furto ſuiipſius. l. j. C. de ſeruis fugit. & not.
Alexan. in. d. l. rem que nobis. colum. ij. &
gloſ. in. l. inciuile. C. de furt. & vide Abba. in.
c. ſepe. colum. iij. de reſtitutio. ſpoliato: qui vi-
detur velle reſtringere illum tex. ſolum quando
agitur ad rem animatam: idem ſentit Pet. Phi-
lipp. Corn. in conſilio. lvi. col. pen. in princ.
in ſecundo volu. tamen magis cōmunis opi.
eſt in contrarium ſcilicet quod remedium. d. l. ſi
coloni. extendatur generaliter ad omnes res
etiam inanimatas, vt colligitur ex dictis In-
nocen. & Ioan. de Imo. in. d. c. ſepe. & Ale-
xan. in conſilio. xc. in princip in quinto vo-
lu. vbi agebatur de ſpolio cuiuſdam terre: &
nihilominus dicit Alexan. competere reme-
dium dicte. l. ſi coloni. ergo extenditur etiā
ad bona ſtabilia que ſunt inanimata. Et om-
nia iſta remedia predicta preter interdictum
vnde ui competunt etiam pro re mobili. ſcd'm
Barto. in. d. l. fin. §. ſed cum in ſecunda. C. de
furt. & in. d. l. rem que nobis: & ibi ēt Alex.
in. ij. colum. & Barto. in. l. indebiti. §. ſed ſi
nummi. in prima opp. ff. de condi. indeb. Dif-
fert autem hoc remedium. l. ſi coloni. ab in-
terdicto vnde vi: quia illud datur malefidei
poſſeſſori ēt predoni deiecto: iſtud vero nō
datur niſi bonefidei poſſeſſori. vt no. Lucas
de Penna. in. d. l. ſi coloni. col. vj. in fin. ver.
36 ſecundo queritur. &c. ¶ † Nonum reme-
dium eſt condictio ex. l. autoritatem. C. vn-
de vi. que competit quando aliquis ſpoliauit
aliquem ſua poſſeſſione per vim: & deinde
impetrat reſcriptum a principe pro iuſtifican-
da ſibi dicta poſſeſſione violenta: nam non
obſtante reſcripto impetrato tenetur ante
omnia reſtituere poſſeſſionem condictione
ex illa. l. ſcd'm Barto ibi. qui exemplificat etiā
37 in occupante. ¶ † Decimum remedium eſt
condictio ex. l. meminerint. C. vnde vi. que
competit quando aliquis autoritate reſcrip-
ti impetrati vel ſententie late inuadit poſſeſ-
ſionem alienam propria autoritate: nam ca-
dit a iure ſuo ſi quid habet: & tenetur reſti-
tuere poſſeſſionem condictione ex illa. l. &
ſi fuerit tutor vel curator deportatur perpe-
tuo: & bona eius publicantur: & poſſeſſio
nihilominus reſtituitur. vt ibi habetur. Et dif-
fert a precedenti: quia ibi prius ſpoliauit &
poſtea impetrauit reſcriptum: hic ſecus.
38 ¶ † Vndecimum remedium eſt condictio
ex. l. ſi quis conductionis. C. loca. que com-
petit locatori petenti ſibi reſtitui rem condu-
ctam finita locatione: nam ſi cōductor vult
ſibi referre queſtionem dominii: debet ante
ante omnia ſibi reſtituere poſſeſſionem per
condictionem ex illa. l. & deinde ſuper pro-
prietate litigare: & datur condictio ex illa. l.
directa in contractu locationis tantum: ſed
vtilis datur pro omnibus contractibus in
quibus quis alieno nomine detinet. ſcd'm Bar.
in. l. commodare. ff. commo. & Alex. plene
in. l. ſi alienam. col. iij. ff ſoluto matri. de cu-
ius intellectu loquitur Alexan. in. l. ſi aliquā
circa fin. col. ff. de aquiren. poſſeſſ. vbi ponit
quod non datur remedium illius. l. quando lo-
catio fuit nulla: vel quando notorie poteſt
39 excipi de dominio. ¶ † Duodecimum re-
medium eſt de. l. inuaſor. C. vnde vi. quod re-
medium eſt nouum: ſcd'm Bart. ibi. & compe-
tit quando quis ſine dolo occupat poſſeſſio-
nem vacantem rei aliene: nam poteſt domi-
nus agere condictione ex illa. l. & tenetur ei
occupator reſtituere poſſeſſionem: & in hoc
conſiſtit ſpecialitas illius. l. quia per eam da-
tur remedium poſſeſſorium ei qui non poſſi-
debat tempore inuaſionis: quia poſſeſſio erat
vacans. & ideo dixi ſine dolo: quia ſi doloſe
occupaſſet: tunc competeret remediū. l. fin.
C. unde vi. & dicit Bart. in. d. l. inuaſor. in fin.
40 ¶ † Tertiumdecimum remedium eſt con-
dictio ex. l. ſi quis in tantam. C. unde vi. que
competit quando aliquis propria autoritate
ingreditur violenter poſſeſſionem penes ali-
um conſtitutam: nam ſiquidem ipſe inuaſor
erat dominus: cadit a iure ſuo & poſſeſſionē
reſtituit: ſi uero non erat dominus: reſtituit
poſſeſſionem cum eſtimatione ipſius rei cō-
dictione ex illa. l. cum qua cōcordat. l. extat.
ff. quod metus cauſa. Hodie tamen in regno
illa. l. ſi quis in tantam. eſt correpta per con-
ſti. uiolentias. In eo quod punit inuaſorem
ad amiſſionem iuris ſui: & ad eſtimationem
rei: nam per illam conſti. punitur ſolum ad
medietatem eſtimationis: & non ultra.
41 ¶ † Quattodecimum remedium eſt condi-
ctio ex. l. conductores. C. loca. &. l. non ab
re. C. unde vi. ubi habetur quod poſſidens rem
alieno nomine ut conductor uel precarius ſi
fuerit conuentus ad rei reſtitutionem & uol-
uerit litem inferre: & non reſtituere ante ſen-
tentiam: condemnatur rigore dictarum le-
gum ad rei reſtitutionem & ad eſtimationē
ipſius: ut ibi habetur: & iſtud nouum conti-
net plus quam habetur in. l. ſi quis conductionis
C. locati. hoc remedium ſcilicet quia ultra rē
42 facit conſequi eſtimationem. ¶ † Quinto-

decimum remedium eſt condictio ex.l.cum
a te.ff.de vi & vi armata.vbi ſi tu ſpolias me
per vim:& alius ſimiliter te per vim ſpoliat:
non ago cõtra illum qui ſpoliauit:ſed ago cõ
tra te qui ſpoliaſti me (licet non poſsideas)
interdicto vnde vi.verum ſn regno illa.l. ē
correpta per conſtit.Circa violentiarum per
quam datur electio ſpoliato vel agendi ad
itereſſe contra ſpoliatorem non poſsidentē
vel eius heredem:vel contra poſſeſſorem ad
43 rei reſtitutionem. ❡ † Decimumſextum
remedium eſt condictio ex.l.fin.C.vnde vi
que datur contra eum qui doloſe occupauit
poſſeſsionem rei aliene vacantem: nam per
talem occupationem res efficitur quaſi vio/
lenta:& ſic vitioſa. ſm Barto.ibi: & datur
hoc remedium infra.xxx.annos tantum.vt
ibidem.in fin.& datur tam pro re mobili ꝗ
immobili.ſm Barto.ibidem.& Alexan.in.l.
rem que nobis.col.ij.ff.de acquiren.poſſ.vn
de tenetur condictione ex illa.l.ad reſtitutio
nem:& differt a.l.inuaſor.eo.tit.quia illa lo
quitur in occupante ſine dolo:vt dixi.ſ.in
decimoſecundo remedio poſſeſſorio.
44 ❡ † Decimũſeptimum remedium eſt con/
dictio ex.c.ſepe.de reſtit.ſpol.quod fuit val
de neceſſarium.Competit enim contra quem
liber tertium poſſeſſorem:qui non ſpoliauit
ſed ſcienter habuit rem a ſpoliante ſciens rē
eſſe vitioſam:nam tenetur ad reſtitutionem
condictione ex illa decretali: & requiritur
omnino ſcientia:vt dixi:alias non compete
ret.vt not.Lanfranc.in rep.rub.de cauſa poſ
ſeſſ.& propr.col.ij.in ſecunda concluſione:
& Abb.in.d.c.ſepe.col.iiij.ver.nunc quero
&c.Et per illud capitulum eſt prouiſum ad
id quod ante deficiebat per.d.l.cum a te.ff.
45 de vi & vi arma. ❡ † Decimumoctauum
remedium eſt ex diſpoſitione.c.frequens:de
reſt.ſpo.lib.vj.per quod eſt inducta pulchra
& notabilis prouiſio. Nam ſi aliquis violen
ter ſpoliauit me poſſeſsione alicuius rei: &
poſtea conuenit me in iudicio ſuper alia re
uel actione:uel me criminaliter accuſat de ali
qua iniuria:poſſum ego opponere ei excep/
tionem ſpoliationis illius alterius rei:& pe/
tere ꝙ non audiatur in actione uel accuſatio
ne ſua:niſi prius reſtituat mihi illam poſſeſ/
ſionem:& ſic uigore illius.c.frequens.dene
gatur ſibi audientia:niſi prius reſtituat.Ve/
rum prius datur terminus quindecim dierũ
ſpoliato conuento ad probandum ſpolium:
& interim ſuperſedetur in cauſa mota ꝑ acto
rem:quo probato debet fieri reſtitutio:alias

non proceditur in ſua actione uel accuſatio/
ne.Super hoc tamen adhibetur iſta diſtin/
ctio:quia ſiquidem actor agit ciuiliter:poteſt
ſibi opponi exceptio illius ſpoliationis:ita
demum ſi ipſe actor fuit qui ſpoliauit & ſic
qui poteſt conueniri interdicto unde vi.ſe/
cus ſi ipſe non ſpoliauit ſed eſt tertius poſſeſ
ſor:quia non opponitur ſibi dicta exceptio.
ſi uero agit criminaliter:& tunc etiam ſi nõ
ſpoliauit:ſed eſt tertius poſſeſſor opponitur
ſibi dicta exceptio:dũmodo ſpolium ſit tũc
de omnibus bonis ipſius cõuenti:uel ſaltem
de maiori parte bonorum:ita hec omnia tra
duntur in tex.d.c.frequens.& ibi Gemi.in.
iij.col.& in.c.ſi.de ordi.cog.& Abb.in.c.in
literis.col.ſi.de reſt.ſpol.& i.c.cum dilectus:
& ibi Abb.in.iii.col.de ord.cog.& de intel/
lectu illius.c.frequens.traditur plene in de/
ciſ.xix.conſi.Neapo.& per Iaſ.& doc.in.l.
ſi te bonis.C.de iure delib.& per Sozi.in cõ
ſil.xii.col.iiij.in.j.uol.& fuit dictum plene
ſupra in.vj.diſt.principali.in.iiij.q.
46 ❡ † Decimumnonum remedium eſt condi
ctio ex.c.reintegranda.iij.q.j.quod eſt ple/
niſsimum remedium & magis generale &
utilius inter omnia remedia poſſeſſoria: &
concurrit cum omnibus aliis remediis.ſm
Lanfr.in.d.rub.de cauſa poſ.& prop.col.iij.
in.iij.concluſione.ubi etiam dat cautelam ꝑ
libellante in poſſeſſorio recuperande: ut in
fine libelli deducat conditionem ex.d.c.re/
integranda.& ꝙ concurrat cum aliis reme/
diis poſſeſſoriis:tenet Alexan.in cõſi.xciiii.
col.ſi.in.v.uol.& Abb.in.c.cum ad ſedem.
col.x.in prin.de reſti.ſpol.Et datur iſtud re/
medium non ſolum pro rebus clericorum
uel eccleſie:ſed etiam pro rebus laicorum ge
neraliter:ſiue mobilibus ſiue immobilibus:
& iſta eſt communis concluſio:que ſeruatur
in practica: quam tenet Lanfr.ubi ſupra &
Alex.in cõſil.lj.in prin.in.j.uol.& idē Alex
in.d.l.rem que nobis col.v.ff.de acqui.poſ.
& in conſi.xciiij.col.ſi.in.v.uol.& in conſi.
cxvij.col.ij.uerſi.& ex forma &c.in.ij.uolu.
& habetur plene per Sozin.in.d.l.rem que
nobis.ubi plenius ꝗ alibi tractat materiam
dicti.c.reintegranda.per.xlj.q.principales:
quamuis contrarium & male teneat Abb.in
c.cum ad ſedem.col.x.circa ſi.& in.c.ſepe.
colum.iij.in princ.de reſti.ſpol.Competit
autem dictum remedium generaliter ei qui
ſine iuſta cauſa cecidit a poſſeſsione:que per
uenit ad alium ſiue bona ſiue mala fide:ſiue
ſcienter ſiue ignoranter:ſiue cum uitio ſiue

ſine vitio: ſiue cum titulo ſiue non: & ſic da
tur etiam contra titulo poſsidentem: & iſte
eſt verus & communis intellectus quẽ po/
ſuit Abb. in. d. c. cum ad ſedem. col. x. & In/
nocen. in. c. querelam. de elect. & Alexan. in
dicto conſilio. xciiij. colum. fin. in. v. volu/
mi: & conſil. vj. col. iij. ver. & ad hoc: & col.
v. in fin. in. iij. volu. licet Barto. in. d. l. rem q̃
nobis: teneat q̄ non datur contra titulo poſ
ſidentem: & idem Bart. in. l. fin. §. ſed cum in
ſecunda. C. de furt. & Alexan. ĩ cõſil. cxviij.
in princip. in. ij. volu. per ea que habentur in
l. ſiue aũt. §. ſi duobus. ff. de publicia. Tamen
veritas & magis communis concluſio eſt ĩ
cõtrarium vt ſupra: quam etiam tenet Alex.
in cõſi. cxvij. col. ij. in. ij. volu. & conſil. xci.
col. fi. in. v. vol. vbi dicit communem opin.
eſſe contra Bart. in. d. l. rem que nobis. & idẽ
Alexan. in conſilio. xcij. colum. ij. in fin. &
colũ. iij. in. v. volumi. & habetur per Matth.
in deciſ. ccclxj. conſil. Neapolit. colũ. penul.
& Abb. in. c. ſi diligenti. de preſcript. ¶ Cõ/
petit etiam hoc remedium male fidei poſſeſ
ſori: ſm Alexan. in cõſil. vj. col. iij. ver. & ad
hoc. in fin. & colu. iiij. ver. preterea. in. iij. vo
lu. & Alex. in conſi. cxvii. col. ii. in ſecundo
volu. & Sozin. in. d. l. rem que nobis: colu.
vj. verſicu. quarto. & in hoc eſt pinguius q̃
remedium legis ſi coloni. C. de agrico. & cẽ
ſibus. lib. xi. quia illud datur tantum bone/
fidei poſſeſſori. vt dixi ſupra in octauo reme
dio. Item illud datur quando res peruenit
ad aliquem cum vitio: vt ibi: iſtud aũt etiam
ſine vitio: Item eſt pinguis q̃ interdictum
vnde ui: quia illud requirit violentiam iſtud
non: Item illud datur tantum ad res immo
biles: iſtud uero etiam ad mobiles: & ad iura
incorporalia: vt declarat Sozin. in. d. l. rem
que nobis: colum. xi. uerſi. circa quintam. Itẽ
illud non datur contra ſingularem ſucceſſo
rem. ut. l. cum a te. ff. de ui & ui arma. iſtud ue
ro datur contra quemlibet poſſeſſorem. ſm
Sozi. in. d. l. rem que nobis. colu. ix. ver. circa
quartam. Item eſt pinguius q̃ remedium. c.
ſepe. de reſtitu. ſpolia. quia illud datur con/
tra tertium poſſeſſorẽ cum uitio: iſtud etiam
ſine uitio. Item iſtud remedium durat per/
petuo & non precluditur anno: ſed durat tri
ginta. ſm Sozi. in. d. l. rem que nobis. colũ.
xiii. in fin. uerſicu. circa octauam. & Anto.
de butr. & docto. ĩ. c. ſollicite. de reſtitu. ſpol.
& Alexan. in conſil. vj. col. v. in tertio uolu.
47 ¶ † Vicesimum remedium eſt: condictio
ex l. fin. C. de acquiren. poſſe. per quam eſt in
ductum q̄ ſi is qui alieno nomine poſsidet
alienat rem in alium & ſic poſſeſsionem in/
teruertit alienando: poteſt dominus reuoca
re poſſeſsionem a tertio poſſeſſore: cõditio/
ne ex illa lege. Ex qua eſt inducta illa practi
ca quotidiana qua utimur in regno ſcilicet
de petitione aſsiſtentie contra tertium poſſeſ
ſorem: Nam quãdo debitor obligat omnia
bona ſua cum poteſtate capiendi propria au
toritate. iuxta. l. creditores. C. de pign. & cũ
conſtitutione precarii: per huiuſmodi conſti
tutum transfert poſſeſsionẽ in creditorem.
ut habetur in. l. quod meo. & l. interdum. ff.
de acquiren. poſſ. Si poſtea debitor alienat ali
quam de rebus ſuis hypotecatis. cenſetur in/
teruertere poſſeſsionem creditoris. unde cre
ditor agit aſsiſtentia contra tertium poſſeſſo
rem ſuper illa re alienata condictione ex di/
cta. l. fin. ad recuperandam poſſeſsionem ſu/
am: & in hoc non requiritur aliqua excuſsio
debitoris principalis: propter dictum preca/
rium. ut tenent Imo. Ludo. Roma. & Alex.
in. l. exitus controuerſie. ff. de acquiren. poſſ.
& Bal. in. d. l. fi. col. j. C. de acquiren. poſ. &
de hoc in regno extat regia pragmatica. que
incipit. Aſsiſtentiam. Reſultat aũt magna uti
litas ex. d. l. fi. quia ſi creditor uellet agere
actione hypotecaria contra tertium poſſeſſo
rem: excluderetur preſcriptione decem uel
uiginti annorum. per text. in. l. j. & ij. C. ſi
aduerſus credito. in. vij. libro. C. de quarum
legum intellectu. uide Alexan. in cõſi. lviii.
colum. fin. in quinto uol. ſed quando agit aſ/
ſiſtentia per condictionem ex. d. l. fin. requi/
runtur triginta anni. ex eo quia eſt actio per
ſonalis in rem ſcripta contra quam non pre
ſcribitur minori ſpacio triginta annorum. l.
ſicut. & l. omnes. C. de preſcript. triginta an.
ita de hoc eſt deciſ. cxxxix. conſil. Neapol.
ubi deciditur iſte caſus: in terminis. unde ſe/
quitur concluſio q̄ creditor põt agere aſsi/
ſtentia cõtra tertium poſſeſſorem uſq; ad tri
ginta annos. Et predicta intelligũtur quan/
do is qui alieno nomine poſsidet interuertit
poſſeſsionem alienando tantum & non alio
modo: gloſ. eſt & ibi Alex. in. l. qui uniuerſas
48 §. fi. ff. de acquiren. poſſeſ. ¶ † Vicesimum/
primum remedium in regno eſt condictio
ex cõſtitutione regni: que incipit. Circa uio/
lentiarũ. Per quam eſt nouiter inductum q̄
qñ deiector cecidit a poſſeſsione: eſt in arbi/
trio expulſi agere cõtra ipſum deiectorẽ uel
eius heredem ad intereſſe: dato q̄ nõ poſsi/
deat: uel agere cõtra poſſeſſorem ¶ etiam ſi

ad mille manus tranſiuerit poſſeſſio) pro il/
lius recuperatione: ſiue fuerit poſſeſſor in bo
na fide ſiue in mala: vt ibi habetur. Et ſic per
dictam conſti. corriguntur due leges iuris cō
munis. vz. l. cum a te. ff. de vi & vi arm. que
prohibebat dari remedium poſſeſſoriū con/
tra ſingularem ſucceſſorem. Secundo corri/
gitur capitulum ſepe. de reſti. ſpo. per quod
datur iudicium contra ſingularem ſucceſſo
rem malefidei tantum & non bonefidei. vn
de dicta conſtit. videtur habere plenius ac
pinguius remediū: ſicut capitulū reîtegrāda.

49 ¶ † Viceſimumſecundum remedium in re
gno eſt: per tria capitula regni: quorum vnū
incipit. Omnis predatio. aliud incipit. Ad re/
gale faſtigium & aliud incipit. Finis precepti
charitas. quibus nouiter inductum q̃ quan/
do clericus vel alia eccleſiaſtica perſona ſpo
liaret aliquem laicum ſua poſſeſſione: poteſt
ille locus adire iudicem ſecularem & implo
rare officium ſuum ſuper eius defenſione: vt
per viam extraiudicialem aſſiſtat ad defen/
dendum ipſum: & reſtituat eum in ſua poſſeſ
ſione. Qui iudex faciet vnam citationem p
edictum: vt quicūq; ſua putauerit intereſſe
compareat infra talem terminum viſurus iu
ramenta teſtium & allegaturus quicquid di
cere & allegare voluerit quare ille ſpoliatus
non debeat reſtitui: & ſic capiet informatio/
nem de iuribus ſpoliati per quandam viam
extraiudicialem & ſummariam: & ſi cōpere
rit qualiter fuit indebite ſpoliatus: reſtituet
eum in ſua priſtina poſſeſſione: vt habetur
in dictis capitulis. & eſt noua prouiſio & no
tabilis. Nec poteſt dici q̃ clericus citatur co/
ram iudice ſeculari, quia quādo citatur ſi ſua
putauerit intereſſe: tunc comparens dicitur
comparere vt actor non vt reus. & ſic ſua
comparitio eſt voluntaria: non neceſſaria,
ſm Bald. in. l. teſtamenta omnia: & ibi etiam
Alexan. in fi. & Pau. de caſt. C. de teſta. & ha
betur plene in deci. ij. & deci. xxiiij. conſil.
neapo. & per Lucam de penna. in. l. ſi coloni
col. antepe. & pe. C. de agri. & cenſi. lib. xj.
in quibus locis plene tractatur de intellectu
dictorum capitulorum regni. Rober.
Maranta Venuſ. V. I. D.

1 *Iudex aliud competens & aliud incompetens.*
2 *Iudex competens quis dicatur & quis incompetēs. & ex quibus cauſis cognoſcitur.*
3 *Iudex incompetens reſpectu cauſe principalis poteſt eſſe competens quo ad acceſſoria, quia ad expenſas poteſt condemnare.*

OCTAVA Principalis di
ſtinctio iudiciorum eſt.
1 †. Quia iudicium aliud
cōpetens: aliud in cōpetēs
iudicium cōpetens dr̄ il/
lud quod ventilatur coram
iudice cōpetenti. Dicitur aūt iudex compe/
tens qui habet iuriſdictionē. & eius exercitiū
ſup relitigantes. vt declarat Car. in cle. ij. in.
iij. q. vt lite pend. etiam ſi poſſet eius iuriſdi/
ctio elidi per exceptionem. ſm glo. & Cardi.
ibidem iudicium vero incompetens dicitur
quod tractatur corā iudice incompetēti. de
quo habetur in toto ti. C. ſi a non compe. iu/
di. Dicitur aūt iudex incōpetens non ſolum
reſpectu defectus iuriſdictionis ſed etiam ex
quam pluribus cauſis: de quibus per Car. in
d. clemen. ij. in. iij. q. vbi vide. ¶ Sunt autem
multi caſus in quibus ratione alicuius cauſe
ſpecialis iudex alias incompetens efficitur
competens: & quis ſortitur forum iudicis
non ſui: de quibus caſibus ſpecialibus tractat
plene Spec. in tit. de compe. iudi. adi. §. j. ubi
cumulat quinquaginta duos caſus. & pleni/
us per Maria. Socci. in rub. ex tra. de foro cō
pe. quos breuitatis cauſa hic non repeto: ſed
ad dicta per eos me remitto. quia potius eſſet
eorum dicta tranſcribere q̄ aliquid noui di/
2 cere. ¶ † Vnum tamen ſcias quod eſt no/
tandum in practica. q̃ licet iudex incompe/
tens reſpectu cauſe principalis fuerit: tamen
poteſt ſe intromittere quo ad acceſſoria. vn/
de ſiquis impetrat aliquem delegatum per
falſum reſcriptum: licet ille ſit iudex incom
petens: quia reſcriptum falſum non potuit ſi
bi dare iuriſdictionem: tamen poteſt illum im
petrantem condemnare in expenſis: & etiā
3 ipſum carcerare. † Et idem in eo qui temere
adit iudicem incompetentem: quia poteſt ab
eo cōdemnari in expenſis & intereſſe: ita te
net Felyn. in. c. j. col. iiij. de iudi. & Abb. in. c.
dilectus. el. iii. col. i. de prebē. & Ioā. de ana.
in. c. ſuper eo. col. ii. de cri. fal. vbi etiam tan/
git illam. q. an familia iudicis ſecularis poſſit
capere clericum repertum de nocte in pro/
ſtibulo uel illo crimine & ducere eum ad epi
ſcopum: & tenet q̃ ſic. Idem dicimus in cle
rico uocante laicum in ius coram iudice lai/
co: quia ſi ſuccumbit: condemnatur in ex/
penſis per iudicem laicum: ita tenet Fely. in
c. at ſi clerici. col. vj. in fi. & ibi etiam Io. de
imo. de iud. & alias dixi. ſupra.
Rober. Maran. Venuſ. V. I. D.

1 Iudicium aliud ordinarium & aliud ſummarium.

2 Cauſe ſummarie quot modis dici poſſunt.

Princeps ſolus & non inferior cauſam ſummarie committere poteſt.

3 Supplicans, cauſam ſummarie committi, & princeps dicat audiat talis & iuſtitiam faciat, an ſummarie impetraſſe uideatur.

Princeps non cenſetur cauſam ſummarie committere niſi expreſſe dicat.

4 Clauſula, fiat ut petitur. in reſcripto poſita quid importet.

5 Clauſula ſummarie ſimpliciter & a plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij quid importet.

Citatio eſt iuris naturalis.

Probationes ſunt de iure diuino.

6 Verba ſine figura iudicij quid importent, & ponitur intellectus iurium municipalium regni, & nu. 7.

7 Libellus non requiritur ubi proceditur ſine figura iudicij ſed requiritur talis qualis petitio que eſt de iure naturali & ommitti non poteſt. & nu. 8.

8 Libellus generalis & incertus an admittatur: ubi ſine figura iuditii proceditur.

9 Libellus ineptus pcedit, ubi proceditur ſine figura iudicij.

10 Copia prime petitionis datur reo ſumptibus actoris in regno.

11 Libellus procedit in regno etiam ſi petatur ſolum cogi & compelli, idem ſi agatur ex una cauſa & probetur de alia, nu. 12.

13 Libellus in regno non requiritur in ciuilibus, immo cauſa poteſt incipere ab articulis.

14 Ferie indicte ad honorem hominum & ferie meſſium & uindemiarum non ſeruantur in regno.

15 Litis conteſtatio non requiritur in cauſis ciuilibus in regno, ſed actus ille qui immediate ſequitur habet uim litis conteſtationis.

16 Dilationes ſunt breuiande inquantum fieri poſſunt in cauſis ſummarijs.

17 Publicatio non requiritur in cauſis ſummarijs. & an in cauſis ordinarijs dicatur de ſubſtantia cauſe uel de iuſtitia.

18 Concluſio non requiritur in cauſis ſummariis.

Concluſio in ordinariis an ſit de ſubſtantia proceſſus.

19 Sententia qua iudex condemnauit dominum & nõ procuratorem litigantem pro domino ualet.

20 Iudex non habet neceſſe pronuntiare ſuper incidenti in cauſis ſummarijs, ſed poteſt illud decidere una cum principali.

21 Sententia lata in cauſis ſummariis pro abſente nõ citato ualet.

22 Iudex an & quando poſſit interrogare principalem uel teſtes etiam ad inſtantiam partis poſt concluſum in cauſa.

Et quid in ſummarijs, nu. 24. & 25.

23 Iuramentum ſuppletorium deferri non debet poſt concluſum in cauſa ad inſtantiam partis, niſi ante petitum fuerit ſed ſic ex iudicis officio.

26 Clauſula ſola facti ueritate inſpecta qd importet.

27 Sententia poteſt ferri non conformis libello ubi proceditur ſola facti ueritate inſpecta.

28 Teſtes aſſignantes cauſam non concludentem fidẽ faciunt in ſummarijs cauſis: idem eſt in teſtibus infamibus & alias a iure reprobatis.

29 Iudex ferre poteſt ſententiam diffinitiuam ſtando ubi ſola ueritate facti inſpecta proceditur.

30 Sententia diffinitiua fertur contra contumacem & lite non conteſtata in cauſis ſummarijs.

31 Sententia ferri debet in ſcriptis & in ſummarijs.

32 Legitimatio perſonarum ſemper requiritur in cauſis etiam ſummarijs.

33 Clauſula ſola facti ueritate inſpecta, intelligitur de tali ueritate cui ius patrocinatur.

34 Cauſa principalis quando eſt ſummaria omnes eius articuli ſunt ſummarij.

35 Cauſa ſummaria ab ordinaria quomodo cognoſcatur.

36 Cauſa ſummaria eſt omnis cauſa eccleſiaſtica ubi agitur de electione: prebenda ſeu beneficio eccleſiaſtico quod quando procedat uide ibidem.

37 Cauſa poſſeſſorij dicitur ſummaria: & an in ea requirantur plene pbationes & alie ſolemnitates.

38 Appellari an & quando poſſit a ſententia lata in poſſeſſorio.

39 Appellatio ab interlocutoria lata in poſſeſſorio de iure ciuili poteſt fieri, ſed a diffinitiua non appelletur & que ſit ratio.

40 Cauſa ſummaria an & quando requirat plenas & quando ſemiplenas probationes.

41 Agens interdicto retinende tenetur ad petitionem rei declarare modum turbationis:

42 Cauſa que in curia mercatorum uentilatur dicitur ſummaria.

43 Confeſſio extraiudicialis parte abſente facta facit plenam probationem in curia mercatorum de equitate canonica.

44 Vſurarum cauſa eſt ſummaria in curia eccleſiaſtica.

45 In crimine uſurarum deuenitur ad torturam ſtantibus indictis.

46 Alimentorum cauſa dicitur ſummaria.

47 Cauſa omnis contra confeſſum eſt ſummaria.

48 Cauſa contra religioſos eſt ſummaria.

49 Cauſa eſt ſummaria que de monachatu agitur.

50 Matrimonialis cauſa eſt ſummaria.

51 Cauſa reſtitutionis dotis ſummaria dicitur.

52 Cauſa ſummaria dicitur quãdo ad decimas agitur.

53 Cauſa omnis executiua eſt ſummaria.

Cauſa

54 *Cauſa dicitur ſummaria quando preſentatur inſtrumentum ſecundū formam ritus magne curie in regno.*

55 *Omnis cauſa que contra abſentem agitur ſummaria dicitur.*

56 *Cauſa dicitur ſummaria quando tertius venit ad impediendam executionem.*

57 *Teſtium repulſa non admittitur in cauſis ſummariis in quibus ſufficit ſemiplena probatio.*

58 *Cauſa ſummaria dicitur ubi agitur ad exhibendū.*

59 *Cauſa dicitur ſummaria quando agitur contra tributorum debitores.*

60 *Quando agitur contra gabellarios indebite exigentes: cauſa ſummaria dicitur.*

61 *Cauſa eſt ſummaria: quando mittitur in poſſ. ex primo decreto.*

62 *Legatarius quando petit ſatiſdationem ab herede: dicitur cauſa ſummaria.*

63 *Cauſa dicitur ſummaria quando agitur an actio ex teſtamēto preponatur actioni preiudiciali.*

64 *Teſte: quando examinatur ad perpetuam rei memoriam cauſa eſt ſummaria.*

65 *Cauſe breues & cauſe naufragorum ſunt ſummarie, que autem dicantur cauſe breues, ſiue modice & que magne, num. 66.*

67 *Statur ſoli informationi & relationi iudicis in cauſa modica.*

68 *Cauſe pauperum & miſerabilium ſunt ſummarie & expediuntur de plano & ſine ſolutione ſportularum.*

69 *Pupillus dicitur miſerabilis perſona quando eſt pauper alias ſecus.*

70 *Vbicunq; agitur de ſalario ſeu mercede laboris dicitur cauſa ſummaria.*

71 *Cauſa eſt ſummaria qñ agitur de probãdo impedimento ad obtinendā ſecundam dilationem.*

72 *Cauſa dicit̃ ſummaria quando agitur de leuibus delictis.*

73 *Vbi agitur de crimine leſe maieſtatis cauſa ſummarie expeditur.*

74 *Cauſa ſummaria dicitur quando agitur de dando tutore uel curatore pupillo per iudicem.*

75 *Proceſſus inordinatus factus ab eo qui incepit procedere ordinarie prius an ualeat, et numero. 76. & 77.*

76 *Teſtamentum in ſcriptis ſi non ualet minime ualet ut nuncupatiuum, & nu. 81.*

77 *Arbiter qui ut arbitrator procedere poterat, ſi cepit procedere ut arbiter & poſtea inordinate proceſſit, an proceſſus ualeat.*

78 *Nemo uidetur uiam elegiſſe, per quam actus & uoluntas ſua impugnetur.*

79 *Libellus ineptus non uiciat proceſſum; in cauſis in quibus non requirebatur.*

80 *Informatio cepta per teſtes inhabiles in caſibus in quibus teſtes non requirebantur ualet.*

82 *Cauſa ordinaria an poſſit fieri ſummaria de partium conſenſu.*

NONA Diſtinctio principalis
iudiciorum eſt: † quia iudici
1 um aliud dicitur ordinarium:
& aliud ſummarium. Iudiciū
ordinarium dicitur illud qđ
ordinarie tractatur iuris ordine ſeruato: ſed
precedente libello: interueniente litis conte-
ſtatione: publicatione: & concluſione: & cū
aliis ſolemnitatibus iuris poſitiui in iudicio
requiſitis: de quibus habetur in. l. j. & auct. ē.
offeratur. C. de litis conteſt. & in. l. prolatam
& ibi Bart. & doc. C. de ſent. & in. c. quoniā
contra: de proba. ſine quibus ſolemnitatibus
iudicium eſſet nullum: vt ibi habetur. Iudi-
ciū ſūmariū ē illud qđ ſummarie tractat̃ ſi-
ne ſolēnitatibus predictis: de quo habetur i
cle. ſepe. & ibi Card. & doct. de verb. ſign. &
per Bart. in extrauag. ad reprimendā. in ver.
ſummarie: & in ver. & figura. & Bal. in. l. iu-
dices. C. de iud. ¶ Super hac tamen materia
iudicii ſummarii: quia eſt valde vtilis maxi-
me in regno: in quo per iura municipalia om-
nes cauſe ciuiles ſunt ſummarie: puto opor-
tunum eſſe attingere hic duas. q. principales.
Et prima qđ erit. Quot modis cauſa poteſt
dici ſummaria ſeu iudicium ſummarium. Se-
cunda queſtio erit. Que ſpecialitates ſunt in-
troducte in iudicio ſummario: in quibus diſ-
fert ab ordinario. ¶ † Venio ad primam
2 queſtionem: in qua dico q; cauſe ſummarie
pluribus modis dicuntur. Et primo dico q;
cauſa ſummaria eſt quando princeps com-
mittit q; procedatur ſummarie & de plano
ſimpliciter ſine ſtrepitu & figura iudicii: ſeu
leuato velo: vel extraiudicialiter. Et ſuper
hoc eſt ſciendum q; talis commiſſio nō po-
teſt fieri niſi per ſolum principem non reco-
gnoſcentem ſuperiorem: non autem per in-
feriorem a principe: vt not. glo. in. d. cle. ſepe
in prin. i ver. mandamus: & ibi etiam Card.
in. xj. & xij. q. & glo. in. c. fin. de heret. lib.
vj. & Card. in cle. diſpendioſam: in fin. de iu-
dic. & Ioan. de ana. in. c. olim. col. iij. in prin.
de accu. & ibi etiam Felyn. in. iij. col. qui di-
cit q; in legato de latere reperitur ſpeciale: q;
de ſtilu poteſt cauſam ita committere: licet
non de iure: adde Alex. in conſil. cvj. col. v.
in prin. in ſecundo volu. & Sozin. in conſil.
96. col. ii. in. i. vol. ¶ † Sed iuxta hoc cadit
3 pulchrū dubiū. Pone q; īpetrās porrigit ſup

plicationem principi : in qua narrat factum
cauſe:& in fine ſupplicationis petit cauſam
committi ſummarie ſimpliciter & de plano.
&c.princeps vero in ſuo reſcripto nihil ſpe/
cificat:niſi quia tantum dicit hec breuia ver
ba: Audiat talis & iuſtitiam faciat:an per hec
videatur cauſam commiſiſſe ſummari? Dic
ꝙ non:quia nunq̃ princeps cenſetur cauſam
ſummarie committere niſi expreſſe hoc di/
cat:ita de hoc eſt deciſio in terminis Rote.in
deciſio.ccclviii.que incipit.Si in commiſſio/
ne:in nouis:& illud dictum refert & ſequit
Alex.in conſi.xciii.col.j.ver.ad hoc:in ſecũ
do vol Nam illa verba:ꝙ iuſtitiam faciat : in
telliguntur ꝙ commiſſarius ſeruet iuris ordi
nem:& veritate coperta faciat id quod iuris
eſt ita dicit Ange.in. §. exheredatos. in au/
cten.de her.& falci.& Bal.in.c.cum veniſſet.
col.ij.de teſti.& Bald.& Iaſ.in.l.iuſtitia.col.
j.ff.de iuſti.& iur.Si enim princeps voluiſſet
procedi ſummarie:hoc expreſſiſſet:ſecus eſt
ſi princeps in reſcripto & eius ſignatura di/
ceret. Audiat talis & procedat ſummarie &c.
non ſpecificando alias qualitates ſeu clauſu/
las:quia tunc non omnia impetrata cenſen
tur conceſſa:ita eſt deciſio in terminis Do/
minorum de rota:in deciſio. lxxvij. incipi/
ente.Si petitur &c.in nouis:& ſequitur Ale/
xand.in cõſil.lxxxiiij.col.ſi.in primo vol.
4 † Idem putarem quando princeps nihil ali/
ud ſpecificando diceret in ſignatura. Fiat vt
petitur. Quia per hec verba cenſetur velle
committere ſummarie &c. ex quo reſcrip/
tum ſemper adaptatur ad ſupplicationem:&
conceſſio ſimpliciter facta in reſcripto:refer
tur ad omnia ſupplicata.ſm Alex.in.d.cõſi.
lxxviiii.col.fin.in primo vol.& Iaſ.in.l.j.
C.de diuer.reſcript.in.ij.col.& Pet. Philipp.
Corn.in conſil.ccxx.in.ij.vol.quod confir/
matur ex his que dicit Bal.i.c.inter dilectos
colum.pen.de fide inſtru.vbi dicit:ꝙ ex for/
ma ſupplicationis declaratur intellectus pri
uilegii conceſſi:item facit quod not. Abb.in
c.cum pro cauſa:col.fin.de ſent.excom.vbi
dicit ꝙ ſi petatur generalis abſolutio a pluri/
bus excõicationibus:& concedatur ſimpli/
citer:refertur ad omnes:pro hoc eſt tex.in.l.
ſi defenſor.§.qui interrogatus.ff.de inter/
rog.act.&.§.preterea.inſtit.de inutil.ſtipul.
Verum licet iſta opi.in hoc vltimo dicto vi/
deatur ſubſtentabilis:tamen veritas eſt in cõ
trarium:ꝙ non videatur committere ſum/
marie per illa verba.Fiat vt petitur.Ex quo
committere cauſam ſummarie eſt contra ius
commune & illa clauſula:fiat vt petitur:quã
do poteſt ſe referre ad alia ſupplicata que ſũt
ſm ius commune non refertur ad ea que ſũt
contra ius commune : ita in propriis termi/
nis hunc caſum decidit Philipp.Cor.in cõſi.
v.col.iij.in litera.P.& conſil.cxix.col.v.in
princi.in.ij.volu.& in conſil.cccxij.in ter/
tio vol.vbi plene de hoc. Et de iſto verbo
fiat appoſito in reſcriptis quid importet:vi/
de Bal.in.l.cum apud.C.de communi ſer.
manu.vbi dicit ꝙ importat conceſſionem
gratie ſtatim ipſo facto antequam gratia bul
5 letur. ¶ † Quid autem importent illa ver
ba ſummarie ſimpliciter & de plano ſine ſtre
pitu & figura iudicii? Dic ꝙ per ea cenſen/
tur ſublate omnes ſolemnitates iuris poſiti/
ui:ſm Alex.in conſil.vj.col.ij.in prin.in ter
tio vol.adeo ꝙ ſolum decidi poteſt cauſa ſm
merum ius gentium : ſm Barto.in extraua/
gan.ad reprimendam:in ver.videbitur: vn/
de poſſunt tunc iudices cauſas expedire ma/
nu regia:prout olim tempore iuriſgentium:
ita tenet Ludo.Roma.in conſil.xx.& Pet.
Philipp.Cor.in conſil.ccxliij.in.iiij.vol.&
Sozin.in conſil.xij.col.ij.in primo volu.&
Iaſ.in.l.certi conditio.§.ſi nummos:col.vii.
ff.ſi cert.pet.Poteſt enim iudex propter ta/
lia verba expedire cauſas eo ordine quo po/
teſt princeps:ſed princeps poteſt ſequi ſolam
veritatem omiſſo ordine iuris ciuilis.ſecun/
dum Bald.in.c.j.§.inueſtitura:col.fin. de no
ua for.fidel.& Bar.in.l.emilius:col.fin.ff.de
minor ergo eodem modo iudex propter di
ctam clauſulam:ex permiſſu principis : pro
hoc facit tex.in.c.ad petitionem.de accu.Nõ
tamen poteſt tunc omitti citatio:quia illa eſt
iuris naturalis:ſm Sozin.in dicto cõſil.xij.
col.ij.in primo volu.& habetur in cle.paſto
ralis:de re iudic.nec poteſt iudex omittere
probationes neceſſarias:quia ille ſunt de iu/
re diuino:quo cauetur:vt ĩ ore duorum vel
trium ſtet omne verbum : vt habetur Mat/
thei.c.xviij.& in.c.nouit:de iudic.& hoc eſt
expreſſe reſeruatum in regia pragm. prima:
que incipit. Diſpendia. ¶ Poſſem hic
congruenter querere ſigillatim de ſingulis
verbis predictis : quid importent : ſcilicet
de verbo ſummarie : de verbo ſimplici/
ter & ſine ſtrepitu : & ſic de ſingulis : ab
ſolute & ſeparatim : tamen quia iſta ver/
ba ſunt plene declarata per glo.& Cardi.&
alios ſcribentes in.d.cle.ſæpe.de verb.ſig.
& Cardi.in cle.diſpendioſam.de iudic.&
Bar.in.d.extrauag.ad reprimendam:& Bal,

in.l.nequicq̃.§.de plano.ff.de offic.procon.
& Felyn.in.c.dilecti.de iudic.ideo ad dicta
6 per eos me remitto. ℭ † Solum hic nitar
declarare duo verba ex predictis: quibus vti
mur in regno in cauſis ciuilibus ſed illa ver/
ba ſine figura iudicii quibus vtitur dicta re/
gia prag.prima. Et illa verba ſola facti verita
se in ſpecta quibus vtitur capitulum regni
deteſtãtes.per que duo iura municipalia om
nes cauſe ciuiles ſunt ſummarie.
PRIMO igitur quero: quid important il
la verba ſine figura iudicii? Dic q̃ cenſetur
relaxata omnis forma & figura iudicii. & ſic
omnis ordo iudiciarius: eſt enim figura ipſa
facies iudicii: prout eſt quando ordinarie
proceditur: ita declarat Bal.in.l.nequicq̃.§.
de plano.col.ij.ver.quid ſi committitur ſine
figura &c. ff.de offi.procon. & Archid. de
doct.in.c.indemnitatibus.de elec.lib.vj. &
glo.in.d.cle.ſepe.in ver.non exigat.& gloſ.
in.c.fin.de heretic.lib.vj.in ver.figura. Vnde
iſtud ſolum verbum ſine figura iudicii eſt tã
te importantie vt faciat cauſam ſummariam:
in qua procedi poteſt omiſſis omnibus ſub/
ſtantialibus iudiciorum: & omiſſo omni or/
dine iudicii: adeo q̃ ſola ſolemnitas iuriſgen
tium ſeruari debet: & ſic cauſa expeditur ma
nu regia: vt ſupra dixi.ſm Lanfr.in.d.cle.ſe
pe.in ver.& figura & in ver.libellus.& Ol/
dr.in conſil.cxv.& Pet.Philip.Cor.in cõſil.
liiij.col.ij.ver.illa enim verba &c.in.ij.volu.
& Bar.in.d.extrauag.ad reprimendam: in
verſi.& figura: & Card.in.d.cle.diſpendio/
ſam.col.fin.in.xliiij.q.de iud.vbi diſtinguit
inter acta reſpicientia ſolemnitatem iudicii:
vt illa cenſeantur ſublata per hanc clauſulã:
& acta reſpicientia factum cauſe: prout ſunt
probationes per teſtes vel ſcripturas vel cõ
feſſiones: & alie defenſiones & iſta nõ cen
ſentur ſublata: & hec eſt veritas: & ita di/
ſponit dicta regia prag.prima: que incipit.Di
7 ſpendia. ℭ † Importat ergo primo dicta
clauſula ſine figura iudicii: vt in cauſa non re
quiratur libellus: & ſic eſt ſublata ſolemni/
tas libellorum: ſm Bart.in.d.ver.& figura.
verſi.item an requiratur petitio &c. & eſt
text.in.d.cle.ſepe poſt prin.& in.§.verum:
& per hoc apparet q̃ hodie in regno per di/
ctam prag.eſt correpta auten.offeratur.C.
de litis conteſt.& c.i.de libel.oblat.& l.i.ff.
de eden.in eo quod iſta iura requirunt li/
belli oblationem: verum licet non requira/
tur libellus formalis in ſcriptis: requiritur
tamen talis qualis petitio per modum ſim/
plicis poſte: que contineat ſolam facti nar/
rationem claram ſine alia concluſione: ex
qua reus poſſit deliberare an velit cedere vel
contendere: ſecundum Bart.in.d.ver.& fi/
gura: & Lanfran.in.d.clem.ſepe.in verſi.
libellus: & Parſ.in tract.ſindic.in ver.ſen/
tentia.col.iiij.& Barto.in.l.ij.C.de ſent.ex
peri.reci.& Alexan.in conſil.l.col.iii.in.ij.
volu.& Pet.Philipp.Cor.in conſil.lxij.col.
j.in.j.volu. Poteſt enim fieri iſta petitio ſolo
verbo & poſtea in actis redigi per notarium
vt habetur in locis preallegatis: & dicit Lã
franc.vbi ſupra q̃ talis petitio eſt de iure na
8 turali: ideo non poteſt omitti. † Item di/
cta talis qualis petitio poteſt eſſe etiam gene
ralis & incerta: & admittitur. ſm Bart.in
d.ver.& figura: & per hoc eſt correptum in
regno illud quod dicit Barto.in.l.fin.C.de
anna.except.ſcilicet q̃ libellus generalis nõ
procedit donec declaretur. Quod tamen li/
mita procedere niſi parte opponente: quia
ſi pars opponit non admittitur libellus ge/
neralis etiam in ſummariis: ſecundum Ale/
xand.in conſil.xxxii.col.iij.in.iiij.volu. &
ibi aſſignat differentiam inter cauſas ſum/
marias & non ſummarias quantum ad hoc:
illud tamen dictum Alexand.intelligo quã
do eſſet tanta obſcuritas q̃ impediret reo de
liberationem: alias ſecus quia procederet
etiam parte opponente: nam ſi aliter dicere/
mus nulla eſſet differentia inter cauſas ſum/
marias & non ſummarias, cum etiam in cau
ſis non ſummariis procedat libellus obſcu/
rus ſi pars non opponit: vt dicit Bart.in.l.
edita.col.ij.C.de eden.& eſt text.cum gloſ.
magna in fin.in.d.l.fin.C.de anna.except.
& ſi recte ponderentur verba Alexan.iſtud
proprie ſentit in d.conſil.xxxij.
9 ℭ † Item dicta talis qualis petitio etiam
inepte compoſita procedit & admittitur:
dummodo ex ea poſſit diſcerni quid actor
velit: & reus poſſit deliberare: ita dicit Pa
ris in tract.ſindi.in.d.ver.ſententia: col.iiij.
& vj.& Bart.in.d.ver.& figura: & per hoc
eſt correptum in regno illud quod not.glo.
inſtit.de oblig.in prin.in glo.in verbo.ſecũ/
dum.in fi.que dicit q̃ ſententia lata ſuper li
bello inepto non valet: & Bal.in.l.actori
circa fin.C.de reb.cred.& Bald.in.l.ex hoc
iure.col.pe.ver.ſecundo queritur.&c.ff.de
iuſti.& iur.& Cyn.i.l.vnica.C.ut que deſunt
aduoc.& Alex.i cõſi.cxxxvi.col.j.i ſecũdo
vl. Nã hodie ex quo cauſe ciuiles i regno ſũt
ſũmarie: admittit libellꝰ inepť ꝰ: vt.ſ.& valet

ſententia ſuper eo:ita declarat Alex.in.l.vi/
num.col.fin.in fin.ff.ſi cert.pet.& ibi eſt
glo.idem tenet Bal.in.l.& ſi fine.ver.oppo/
no libellus.&c.C.ad treb.per gloſ.in.d.l.vi/
10 num. ❡ † Plus dicit Lanfran.in.d.cle.ſepe.
in ver.libellus.poſt princ.q̃ de iſta tali qua/
li petitione non datur copia reo ſumptibus
actoris:ſed ipſe reus debet illam capere ſuis
ſumptibus:& in hoc differt a libello ordi/
nario:cuius copia datur ſumptibus actoris.
vt eſt glo.in cle.quanuis.in ver oblatos de
app.Tamen de illo dicto Lanfr.non facio ca
ſum:quia hodie hoc eſt expeditum in hoc
regno in contrarium ſcilicet q̃ etiam talis pe
titio debet edi ſumptibus actoris.per regiam
prag.que incipit.Comparente.& ita practi/
catur:poſſet autem illud dictum Lanfran.
procedere in curia eccleſiaſtica vbi non ſer/
uantur regie pragmatice:ſi forte in ea agita
11 retur aliqua cauſa ſummaria. ❡ † Item pro
cedit libellus etiam ſi in eo petatur primo co
gi & compelli aliquem ad ſoluendum & nõ
dicatur condemnari.ſm Lanfran.in.d.cle.
ſepe.in ver.libellus.in quarta concluſione.
& Bar.in.d.ver.& figura.& per hoc apparet
eſſe correptum illud quod dicit Bar.in.l.j.
C.de execu.rei iudi.vbi dicit non valere ta/
lem libellum i quo non petitur condemna/
12 ri:ſed cogi & compelli. ❡ † Item proce/
dit libellus in quo intentatur iudicium ex
vna cauſa:& poſtea probatur ex alia:nam
ſequitur condemnatio ſuper cauſa probata.
maxime quando proceditur ſola facti veri/
tate inſpecta:ſicut per.c.deteſtantes.ita te/
net Alexan.in.l.ſi ita ſtipulatus.§.griſogo/
nus.col.v.in fin.ff.de verb.obli.& Iaſ.in.l.
certi condictio.§.ſi nummos.col.vij.ff.ſi cer
tum pet.& per hoc patet eſſe correptam in
regno.l.habebat.ff.de inſtit.que vult q̃ a/
gens ex vna cauſa & probans de alia ſucciũ/
bit:vt is qui agit ex numeratione ſi probat
de confeſſione:ſm Bartol.in.d.§.ſi num/
13 mos. ❡ † Secundo operatur dicta clauſu/
la ſine figura iudicii:q̃ poteſt procedi in
cauſa ſine aliquo libello & ſine petitione:&
poteſt cauſam incipere ab articulis.& articu/
li habentur loco petitionis.ita tenet Oldr.in
conſil.ccxliiij.in prin.& Rota in deciſ.lxxx
14 iij.in nouis. ❡ † Tertio operatur q̃ nõ
eſt neceſſe ſeruari ferias inductas ob hono/
rem hominum.ſm Barto.in.d.extrauagan.
ad reprimendam.in ver.& figura.ver.item
an procedi.&c.& eſt tex.in.d.cle.ſepe.& Pe.
Philip.Corn.in conſi.cij.col.fin.in primo
vol.prout ſunt ferie vindemiarum & meſ/
ſium:& hoc eſt expeditum in regno:per
glo.in conſtit.baiulus:que expreſſe dicit in
regno non ſeruari ferias vindemiarum &
meſſium:& per hoc apparet in regno eſſe
15 correptam.l.j.ff.de feriis. ❡ † Quarto p
illam clauſulam cenſetur ſublata litis conte/
ſtatio:quia non requiritur de neceſſitate.vt
eſt tex.in.d.cle.ſepe.& bar.in.d.ver.& figu/
ra:& per hoc patet in regno eſſe correptam.
l.j.C.de litis conteſt.Quo caſu ille actus qui
immediate ſequi ſolet in cauſis ordinariis
poſt litis conteſtationem habet vim litis cõ
teſtationis in cauſis ſummariis:& eſt pre/
cluſiuus exceptionum dilatoriarum:& alio
rum actuum qui non poſſunt fieri poſt litis
conteſt.& habet vim litis conteſtationis.
ſm Bart.& Bal.in.l.nulla.& in.l.nihil.C.de
procurat:& Card.in cle.conſtitutionem.§.
fin.in fin.de elect.& Ludo.Roma.in conſi.
clxxiiij.& Abb.in.c.inſinuante.in fin.de of
fi.deleg.& Felyn.in.c.olim:de accu.& Paris
in tract.ſindi.in ver.ſententia.col.iiij.
16 ❡ † Quinto operatur circa dilationes:quia
debet iudex breuiare cauſam inquantum po
teſt & dare breuiores dilationes & eas am/
putare inquantum poteſt:vt eſt tex.in.d.
cle.ſepe.item non debet admittere exceptio/
nes & appellationes fruſtratorias:vt ibi ha
17 betur. ❡ † Sexto operatur vt non requira
tur publicatio in cauſis ſummariis:vnde va
let proceſſus etiam ſine publicatione:licet
magis communis opin.ſit q̃ etiam in cauſis
ordinariis publicatio non eſt de ſubſtantia
proceſſus:vnde eius omiſſio non vitiat pro
ceſſum.ſm Bar.& Alex.in.l.prolatam.C.de
ſenten.pro hoc eſt text.in.c.cum.I.&.A.&
ibi Abb.in.iij.col.in fin.de re iudic.vbi dicit
Abb.q̃ publicatio non eſt de ſubſtantia ſed
de iuſtitia:vnde ſi omittitur:eſſet contra ius
litigatoris:& non redditur proceſſus nul/
lus propter hoc:ſed imputatur litiganti qui
non petit publicationem:& ſi petit & iudex
non vult illam facere:debet appellare:alias
valet ſententia ſine publicatione proceſſus:
idem tenet Fely.in.d.c.cum.I.&.A.in pri/
ma & ſecunda col.& Philipp.Cor.in conſi.
cij.col.fi.in litera.x.in primo volu.& Bal.
in.c.j.col.iij.ſi de inueſt.inter do.& vaſ.lis
ori.licet Bar.in.d.ver.& figura.in.iij.col.vi/
deatur velle q̃ publicatio etiam in ſumma/
riis ſit neceſſaria:quia reſpicit defenſionem:
tamẽ eius dictum:ita ſimpliciter intellectum
nõ eſt verũ:ſed eſt cõtra cõmunẽ opi.vnde

vt ſaluetur debet intelligi q̃ eſt neceſſaria ſi
petatur: ita vt ſi non concedatur poſsit ap/
pellari: non aũt vt reddat pceſſum nullum
ita proprie intelligit Fely. & ſaluat illud di/
ctum Bart. in. d. c. cum. I. & A. col. ij.
18 ℂ † Septimo operatur vt non requiratur
concluſio propter cauſam ſummariam. licet
Abb. in. d. c. cum. I. & A. in. iiij. colum: teneat
q̃ etiam in cauſis ordinariis concluſio non
eſt de ſubſtantia proceſſus; & idem Abb. in.
c. cum dilectus. in. iij. not. de fide inſtru. vbi
dicit q̃ de iuſtitia: vnde eius omiſsio non vi
tiat. verum dicit ſpeciale eſſe in ſummariis vt
non requiratur in eis concluſio: pro hoc eſt
text. in. d. cle. ſæpe. §. ſententiam: dicit tamen
Cardi. in. d. cle. ſæpe. §. & quia in fin. xix. q. q̃
in cauſis ordinariis concluſio eſt de conſue
tudine: vnde ratione conſuetudinis tenetur
iudex illam facere: ſed in ſummariis eſt in ele
ctione iudicis an velit illam facere vel non:
& q̃ non requiratur concluſio in ſummariis
habetur in deci. cclxxij. cõſil. Neapol. & tũc
ille primus actus qui ſolet fieri poſt conclu/
ſionem habet vim cõcluſionis. ita tenet Phi
lip. Cor. in conſil. ccxxxv. col. iij. in litera. F.
19 in. iij. volu. ℂ † Octauo operatur vt ſi ali/
quis litigauit per pcuratorem poteſt iudex
in ſententia condemnare dominum & non
procuratorem: & valet ſententia: ſm Bar. in
di. verſi. & figura. in fin. & per hoc eſt cor/
repta in regno diſpoſitio. l. j. C. de ſenten. que
vult non valere ſententiam in qua dominus
20 condemnatur & non procurator. ℂ † No/
no operatur vt iudex non habeat neceſſe
pronuntiare ſuper emergenti ſeu incidenti:
ſed poteſt incidens decidere ſimul cum prin
cipali: & non eſt neceſſe q̃ ſeparatim ſuper
eo pronunciet. ita dicit Bal. in. l. ait pretor. §.
permittitur. verſi. item nota. ff. de mino.
21 ℂ † Decimo operatur vt ſi lata fuerit ſentẽ/
tia pro abſente non citato valet ſententia: &
poteſt per abſentem ratificari. ſm Bar. in. d.
ver. & figura. in fi. quẽ in hoc ſequitur Alex.
in. l. furioſo. col. ij. ff. de re iu. & Pe. de ancha.
in. d. cle. ſæpe. & per hoc eſt correptum in re/
gno illud quod tenet gloſ. in. l. ea que. C. quo
modo & quando iud. & gloſ. in. d. l. furioſo.
& ibi Alex. & doct. vbi dicunt q̃ non valet
ſententia lata in fauorem abſentis non citati.
22 ℂ † Vndecimo operatur vt iudex etiam
ad inſtantiam partis poſsit interrogare prin/
cipalem & teſtes poſt concluſum in cauſa:
gloſſ. eſt ſingularis in. d. cle. ſæpe. in ver. in/
terrogabit. Pro veritate tamen iſtius dicti:
quia eſt valde notandum & quotidianum:
videamus quid obſeruatur in ordinariis &
poſtea quid in ſummariis: & primo in ordi
nariis reperio Spec. in tit. de poſitio. §. quar
to. verſi. quidam tamen dixerunt. & ver. ſed
ſi ante. & ibi Ioan. an. in addi. in ver. inter/
rogare. vbi tenet q̃ iudex ex officio non ad
inſtantiam partis poteſt partes interrogare
ſuper declaratione antiquorum capitulo/
rum: & ſic ſuper iam actitatis: non autem
ſuper nouo capitulo: & hoc etiam poſt con
cluſionem in cauſa: vbicunq̃ ſibi equum
videbitur: per. l. vbicunq̃. ff. de interrog.
act. idem tenet Ludo. Rom. in conſil. xx. in
fi. ſed ſimpliciter loquitur non limitando ſe
ad declarationem retro actitatorum: ſed In
nocen. in. c. cum Ioannes: de fide inſtru. di/
cit idem quod Spec. ſcilicet q̃ tantum ad de
clarationem retro actitatorum poteſt iudex
ex officio interrogare: quem in hoc ſequi/
tur Ludo. Roma. in. l. iiij. §. hoc autem iudi/
cium. ff. de damno infect. & Bald. in. l. per
hanc. col. ij. ver. dicit Spec. &c. C. de temp.
app. & hanc opi. tenet Fely. in. d. c. cum Io/
annes. col. v. vbi dicit q̃ iſta opi. eſt in practi
ca ſuſtentabilior propter autoritatem Inno.
& Felyn. in. c. j. col. ij. de iudi. Tamen alia
opi. ſequens dicit q̃ eſt equior ſcilicet q̃ indi
ſtincte poſsit interrogare etiam ſuper nouo
capitulo ad fundandam intentionem partis
ad priuatam vtilitatem: & hanc ſecundam
opi. tenet Alexan. in. d. §. hoc autem iudici/
um. col. iiij. ſequendo Ant. de but. in. c. cum
cauſam. de iura. calum. hanc etiam opi. tenet
ſimpliciter Abba. in. d. c. cum Ioannes. col.
iiij. ver. nota & tene menti &c. & Bal. in. l. ſi
accuſatoribus. col. fi. ver. item propter aliud
&c. C. de accuſa. & iſta ſecunda opi. videtur
magis communis ſcilicet vt etiam ad fundã
dam intentionem actoris poſsit iudex ex
officio partes interrogare poſt concluſionẽ
in cauſa indiſtincte: non autem ad petitionẽ
partis. quam opi. tenet Alex. in. d. §. hoc au/
tem iudicium. col. iiij. & Io. de ana. in. c. ad
petitionem. col. iij. de accuſa. & hoc vbicũq̃
ſibi equum viſum fuerit. per. d. l. vbicunq̃. ff.
23 de interrogatio. actio. ℂ † Quod cor/
roboratur ex eo quod in ſimili dicimus de
iuramento ſuppletorio: quod non poteſt
deferri ad petitionem partis poſt conclu/
ſum in cauſa: niſi fuerit petitum ante con
cluſionem: & tamen iudex ex officio
poteſt illud deferre etiam poſt conclu/
ſionem nemine illud petente: vbicunq̃

ſibi equum viſum fuerit.ſm Alex.in conſil.
liij.col.fi.in primo volu.& Bal.in.d.l. ſi ac/
cuſatoribus.col.fi.ver.item poſſet.&c.C. de
accu.de qua materia vide plene Iaſo.in.l.ad/
monendi:in repeti.colum.cliij. & ſequen.ff.
24 de iureiurand. ¶ † Predicta autem proce/
dunt in cauſis ordinariis:verum in ſumma/
riis hoc eſt plus:quia poteſt iudex poſt cō/
cluſionem interrogare partes & teſtes non
ſolum ex officio:verum etiam ad partis in/
ſtantiam:per illam glo.in cle.ſepe.in ver.in/
terrogabit.ita tenet Car.in.d.cle.ſepe.§.& gl
in.iiij.oppo.& Fely.in.d.c.cum Ioānes.col.
v.de fide inſtru.& ibi etiam Abb.in.iiij.col.
ver.nota & tene menti &c.& Fely.in.c.cū
dilectus col.iij.ver.ſeptimo limitat &c.eo.ti
tu.& Ludo.Roma.in conſil.clxxvi.col.v.
Felyn.in.c.inquiſitionis.§.ad petitionem.col.
v.de accu. Vnde quia in regno cauſe ciuiles
ſunt ſummarie: ceſſat illa difficultas: vtrū
iudex poſſit interrogare ad inſtantiam par/
tis:quia eſt expeditum q̄ ſic:per predicta.
25 ¶ † Adde tamen quod in omnibus caſibus
i quibus ſupra dixi iudicem poſſe ex officio
interrogare debet hoc intelligi ſi vult: nam
non poteſt compelli ad hoc:nec facit litem
ſuam ſi non interrogat:quia poſſet dicere q̄
non ſubeſt equitas.ita tenet Barbat.in addi.
ad Abb.in.d.c.cum.Ioannes.in addi.que in
cipit.De hoc vide &c.circa fin.per.l.nō quic
quid.ff.de iudic.& per hec habemus expedi
tam materiam prime clauſule.
26 SECVNDO quero qd importat illa clau/
ſula ſola facti veritate inſpecta:de qua loqui/
tur capitulum regni deteſtantes? Dicit Anto.
de but.in.c.ij.de iura.calum. q̄ iſta clauſula
plus importat q̄ omnes ille clauſule: ſumma
rie ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & fi
gura iudicii &c. Adeo q̄ cenſentur ſublate
omnes ſolemnitates iuris poſitiui: idem te/
net Felyn.in.c.olim.col.pe.de accu. intantū
q̄ dicit pulchre Franc.de are.in.c.dilecti.col.
iij.de iudic.q̄ per iſtam clauſulam iudex po/
teſt procedere vt deus:qui ſoli veritati inni/
titur:& illud dictum Anto.de but.ſequitur
Alex.in conſil.vj.col.ij.in princ.in.iii.vol.
vnde ſequitur ex hoc q̄ dicta clauſula im/
portat omnia illa que importat clauſula:ſine
figura iudicii:& ſic omnes illi vndecim ef/
fectus quos ſupra retuli includuntur ſub iſta
clauſula:idem declarat Iaſ.in.l.iuſtitia.col.j.
27 ff.de iuſtitia & iur. ¶ † Duodecimo opera
tur aliud:quia per dictam clauſulam poteſt
ferri ſententia non conformis libello: & ſic

ſuper aliis q̄ ſuper petitis.ſm Iaſon.in.l. vi/
num.col.xvii.ff.ſi cer.pet.licet per alias clau
ſulas hoc non eſſet prouiſum.vt probatur in
d.cle.ſepe.§.verum.de verb.ſigni.ibi iuxta
petitionis formam &c.& per hoc patet cor/
reptam eſſe in regno.l.vt fundus.ff.commu
ni diuid.& l.fin.C.de fideicom.liber.idem
tenet Lanfr.in.d.cle.ſepe.col.antep.quā cor/
reptionem intellige ſolum quo ad regulam
que ſumitur ex illis legibus ſcilicet q̄ ſenten
28 tia debet eſſe conformis libello. ¶ † Deci/
motertio operatur vt iudex poſſit adhibere
fidem teſtibus aſſignantibus cauſam veriſi/
milem:licet de iure non concludentem:ſm
Franc.de are.in.l.cum qui.§.filius.in.ij.not.
ff.de acquir.here.Item poteſt admittere te/
ſtes infames & alias de iure ciuili reproba/
tos:ſm Abb.in.c.dilecti.col.ij.in fin. & ibi
etiam Fely.de iudi.& Bart.i.l.filiusfamilias
col.ij.ff.de dona.vbi idem dicit de teſtibus
29 non iuratis. ¶ † Decimoquarto operatur
q̄ iudex poteſt ferre ſententiam diffinitiuā
ſtando:& ſic abſq̄ eo q̄ ſedeat pro tribuna/
li:quia hoc etiam operantur alie clauſule:de
quibus ſupra vt eſt tex.in.d.cle.ſepe.§.ſentē
tiam.ergo a fortiori iſta clauſula que eſt ma/
ioris importantie:& per hoc patet in regno
eſſe correptum.§.ſedebunt.in auct.de iud.&
30 c.fin.in fi.de iud.lib.vj. ¶ † Decimoquin/
to operatur q̄ poteſt procedi ad diffinitiuā
ſententiam contra contumacem etiam lite
non conteſtata.ſm Felyn.in.c.olim.col.pe.
de accu.& per hoc eſt correptus in regno.§.
ſi vero etiam quidam iurent:in aucten.de ex
hib.reis.ibi iudice aliquid facere nō valente
&c.In eo q̄ vult iudicem non poſſe proce/
dere ad diffinitiuam ſententiam lite non cō/
teſtata:& habetur in.l.properandum.§.& ſi
quidem.&.§.ſequenti.C.de iudic.& in toto
tit.extra vt lite non conteſt.& per Sozin.in
31 conſi.xlvij.col.j.in quarto volu. ¶ † An
autem poſſit ferri ſententia ſine ſcriptis in
cauſis ſummariis? Dic q̄ non;quia ita requi
ritur ſcriptura in ſummariis ſicut in ordina/
riis.ſm Abba.in.c.albericus.in prima oppo
ſi.& ibi etiam Fely.in prin.de teſti.& in ſpe
cie dicit Franc.de are.in.d.c.Albericus.col.
ij.ver.ex quibus patet &c.q̄ vbi proceditur
ſine figura iudicii debet ferri ſentētia in ſcrip
tis per ea que habentur in cle.diſpendioſam.
de iudic.Et predicta adde ad ea que dicam in
fra in vltima perte.in verſicu.ſententia.
32 ¶ † Item in cauſis quanuis ſummariis ſem
per requiritur legitimatio perſonarum:ſicut

In ordinariis.ſm Lanfra.i.d.cle.ſepe.in ver.
& figura.col.j.circa fin.& Iaſ.in rub. C. qui
admit.col.j.& Alex.in.l.iudices.C.de iud.
33 ¶ † Vnum tamen eſt ſciendum pro com-
plemento huius clauſule ſola facti veritate in
ſpectat. Quia intelligi debet de veritate: e cui
ius patrocinatur. vnde vigore iſtius clauſule
non poſſet iudex oriri facere actionem ex
pacto nudo: licet veritas ſit q factum fuerit
pactum nudum. ita tenet Bal. in.l. nemo. C.
34 de ſenten. ¶ † Item vbicunq; cauſa prin-
cipalis eſt ſummaria: omnes articuli illius
cauſe debẽt ſummarie expediri. ita dicit. Bar.
in extrauag.ad reprimẽdam. in ver. ſumma-
rie.colum.iij.& Iaſ.in rubri.C.qui admit.co
35 lum.j.in fin. ¶ † Cognoſcitur autem cauſa
ſummaria ab ordinaria quando tractatur ſi-
ne ordine iudiciario: vt quia non interuenit
libellus nec litis conteſtatio: vel quia incipit
a principio de ſoluendo ſicut cauſe executi-
ue. ita declarat Paul. de caſt. in conſil. xlviij.
col.j.in.ij.vol. Et ſic hucuſq; habemus plene
diſcuſſum primum modum dicendi cauſam
ſummariam.
36 SECVNDO Principaliter dicitur cauſa
ſummaria quelibet cauſa eccleſiaſtica vbi agi
tur de electione: prebenda: canonicatu: vel
alio beneficio eccleſiaſtico: nam in huiuſmo
di cauſis proceditur ſummarie & ſine figu-
ra iudicii. tex. eſt in cle. diſpendioſam. de iu-
dic. & ibi Car. in. xxxvj. q. Quod tamen in-
tellige quando agitur de titulo beneficii: vt
quia ſunt duo qui litigant adinuicem de col
latione ſibi facta: ſecus ſi ageretur de proprie
tate eccleſie: vt quia epiſcopus vult vnire ali
quam eccleſiam ſue dioceſi aſſerens illam eſ-
ſe de ſua dioceſi: vel dicat ſe habere tale ius
in tali eccleſia. iſta enim non dicitur cauſa de
beneficio eccleſiaſtico: ſed de proprietate ec-
cleſie vel iuris: tunc talis cauſa debet ordina
rie tractari. ſm Cardi. in. d. cle. diſpendioſam
in. viij. q. & Bal. in. l. cum ſeruum. ver. item ſi
ageretur. C. de ſeruis fug. & de iſta differen-
tia inter titulum & proprietatem eccleſie. vi
de glo. in. c. cum qui. in verſi. vitioſus: de eo
qui mit. in poſ. lib. vj. & glo. in. c. contingit.
in glo. magna. ver. ſed nunquid. de dolo &
contu. & ibi Abb. in. iij. colum. in fin. & glo.
& doct. in. c. cura. de iure patron.
37 ¶ † Tertio dicitur cauſa ſummaria quelibet
cauſa poſſeſſorii. l. momentanee. & ibi Bar.
C. vnde vi. nam cauſa poſſeſſorii dicitur mi-
nima: & ſufficiũt in ea ſemiplene ꝓbationes
ex quo preiudiciũ põt reparari in petitorio

ita tenet Philip. Decius in cõſil. 28. col. ij. &
cõſi. lvi. col. j. & q ſit cã ſũmaria. tenet Bar.
in extrauag. ad reprimendam: in ver. ſum-
marie. col. ij. & Alex. in conſil. lxvi. col. j. in
quinto. vol. dicit tamen Bar. in. d. ver. ſum-
marie. q immo in poſſeſſorio requiruntur
plene probationes: quod quomodo intelli-
gatur. vide Bar. in. l. j. col. fin. C. quorum bo-
no. In eo tamen quod ſupra dicitur q cauſa
poſſeſſorii eſt minima & leuis preiudicii re-
perio multas deciſiones contrarias ſed q im
mo eſt magni preiudicii: quia magnum eſt
commodum poſſeſſionis. ita dicit Bal. in. l.
conſentaneum. in. vj. not. C. quomodo & qñ
iud. & gloſ. in. §. retinende. inſtit. de interdi.
& Abb. in. c. conſultationibus. circa fi. de off.
fi. dele. vbi pulchre dicit q magnum eſt cõ-
modum poſſeſſionis: quia releuat ab onere
probandi dominium: quod eſt difficilis pro
bationis. & ibi plus dicit Abb. q in cauſa poſ
ſeſſorii requiritur ordo iuris: & ipſum ſequi
tur ibi Fely. in fina. col. que uerba uidentur
contrariari predictis: quia ſi requiritur ordo
iuris non uidetur q ſit cauſa ſummaria: &
dicit Bar. in. l. naturaliter. §. nihil commune.
col. pe. ff. de aquir. poſſ. q falſum eſt q cauſa
poſſeſſionis ſit utilis. ¶ In iſta uarietate pu
to concordari poſſe iſtas opi. Nam quedam
eſt cauſa poſſeſſorii que eſt modici momen-
ti que poteſt de facili reparari in petitorio: &
iſta dicitur cauſa utilis & modici preiudicii.
& in iſta ſufficerent ſemiple probationes. po
teſt poni exemplum in poſſeſſione carbo-
niana: put declarat Bar. in. l. iii. §. cauſe. ff. de
carbo. edict. Similiter in interdicto quorum
bonorum: quod eſt modici preiudicii: unde
ſufficiunt ſemiplene probationes. ſm Bar. in
l. j. col. fin. C. quorum bon. idem in poſſeſſio
ne que datur uentris nomine. l. j. §. ſi ea. &
ibi Bartol. ff. de uen. in poſ. mit. facit. l. iij. §.
ſciendum. & ibi gloſ. ff. ad exhib. Quedam
eſt cauſa poſſeſſorii que parat plenum preiu-
dicium que non eſt reparabilis per petitoriũ
ut quia deficit petitorium: uel quia eſt impoſ
ſibilis probationis: & iſta dicitur cauſa ma-
gna & magni preiudicii: & in hac requiritur
ordo iuris: & plena probatio. ita procedat
opi. Abb. & ſequacium. in. d. c. conſultationi
bus: & quod habetur in deci. ccclxiiij. conſi.
38 Neapol. ¶ † Iſtam concordiam opi. con-
firmo optimo ſimili: nam licet alias ſit in iu
re regula q a ſententia lata ſuper poſſeſſorio
non appellatur. l. j. & ibi Bal. & doct. C. ſi de
momenta. poſ. ſue. app. tamen quando poſ-

ſeſſorium eſſet magni preiudicii: adeo q̄ nō
eſſet reparabile per petitorium: tunc bene po
teſt appellari ſicut in petitorio. ita tenet Bar.
in.l.ij.col.ij.ver.quero que eſt ratio &c.ff.de
appella.recip. & Bal.in.l.ij.colum.fin.ver.ul
timo.C.de epiſ. audi. intelligitur ergo illud
in poſſeſſorio momentaneo & leuis preiudi
cii: quia in eo non appellatur: quod tamen
procedit de iure ciuili.per.d.l.j.ſed de iure ca
nonico ſecus: quia appellatur ab omni poſ-
ſeſſorio: vt eſt tex. & ibi Car. in ſecunda co-
lum.in prima oppo.in cle.j. de ſequeſt. poſ.
& fruc. & glo.in.c.cum ad ſedem.in glo pe.
39 in fin.de reſti.ſpol. ¶ † Dicit tamen notan
ter Ang.in conſi.xlvj.q̄ licet alias ab inter-
locutoria non appellatur de iure ciuili: tamē
ab interlocutoria lata in poſſeſſorio poteſt
appellari: licet non poſſit appellari a diffini-
tiua: & eſt ratio: quia eius grauamen non po
teſt reparari per appellationem a diffinitiua;
ex quo a diffinitiua non appellatur: ſm eū.
40 ¶ † Secundo: iſtam concordiam confirmo
per notabilem doctrinam Bart.in.l.j.§.fin.
col j.ff.de preto.ſtipu.vbi ponit regulam ge
generalem per quam declaratur tota hec ma
teria: nam quando aliqua cauſa eſt ſummari-
a: vt quia lex mandat procedi in ea ſumma
tim: diſtinguitur: aut parat plenum preiudi-
cium: & tunc requiruntur plene probatio-
nes: ſed dicitur ſummaria quo ad aliquas ſo
lemnitates iudiciorum: ſi vero non parat ple
num preiudicium: & tunc non requiruntur
plene probationes: & ſic eſt ſummaria quo
ad ſolemnitates & quoad probationes idem
tenent Barto.Bal.Alexan.& Iaſ.in.l.iudices.
C.de iudi. & Bar.in.l.iij.§.cauſe. in fin. ff. de
carbon.edic.vbi dicit q̄ in primo caſu dicit
cauſa ſummaria: ex eo quia dantur breuiores
dilationes: idem tenet Barto.in.l.ſi quis a li-
beris.§.ſi quis ex his. ff. de liber. agnoſcen.
& Abb.in.c.dudum.el ſecūdo.col. viij. ver.
in glo.in uer.irritantur &c.de elect.& Fely.
in.c.veniens.el ſecundo. colum. vj. de teſti.
illud ergo quod dicit Abb.in.d. c. conſulta-
tionibus: circa finem: de offic. delegat. q̄ in
poſſeſſoriis requiritur ordo iuris: poteſt in-
telligi quando eſt tale poſſeſſorium in quo
ſententia parat plenum preiudicium: & po-
nit ius finale in cauſa: ita tenet Bar.in extra-
uagan.ad reprimendam.in verſi. ſummarie.
poſt princ. & cum iſte declaratione poſſunt
dicte opin.concordari. ¶ † Vnum tamen
41 ſcias pro complemento huius materie: q̄ li-
cet cauſa poſſeſſorii ſit ſummaria: in qua ad-

mittitur libellus generalis: prout dixi ſupra
in princ.huius diſtinctionis: tamen quando
ſumus in poſſeſſorio retinende in quo agēs
narrat in libello ſe fuiſſe turbatum: uel ſe tur
bari: tenetur ad petitionē rei conuenti decla
rare modum turbationis: alias non procedit
libellus. ſm Bald.in.l.ordinarii: col pen.uer.
item quero nunquid. &c.C.de rei uen. & idē
Bal.in ſua diſputatione: que incipit. Accuſa-
tus de ui turbatiua: in ultima charta: & Bal.
in.c.licet cauſam: col pe.in fi; uer. opponitur
ille qui intentat &c.de probatione: & Ale-
xan.in conſil.lxxi.in prima col.i tertio vol.
42 ¶ † Quarto dicitur ſummaria quelibet cau
ſa que uentilatur curia mercatorū: in qua
proceditur de mera equitate omiſſis ſolem-
nitatibus & apicibus iuris: ut not. Bart.in.l.
fideiuſſor.§.quedam: & in.l.quintus.ff.man
da. & Bal.in.l.ſi pro eo col.pe.C.manda: &
Iaſ. in.l. iuiſgentium. §.ſed cum nulla col.
iii.ff.de pac. & Bal.in conſi.cccc.col. pen. &
conſil.cccclxvj.col.ij.in quinto vol. & So-
zin.in conſi.lxv.col.fin.in quarto uolu. &
in hoc equiparatur curia mercatorum curie
eccleſiaſtice: ubi proceditur de equitate cano
nica: quod patet: quia de equitate canonica
ex pacto nudo oritur actio: ut habetur in.c.
j.de pac. & not.plene Iaſ.in.d.§.ſed cū nul-
la. & ſimiliter i curia mercaturum agitur ex
pacto nudo. ſm Bar.in.d.l.quintus: & Bal.
in.d.l.ſi pro ea. hinc dicit Spec.in tit.de com
per.iudi.§.j.uerſi. xxviij. q̄ mercatores di-
43 cuntur de foro eccleſie. ¶ † Et per hanc ſi
militudinem poſſet inferri q̄ in curia merca
torum confeſſio extraiudicialis parte abſen
te facit plenam probationem: contra com-
munem regulam. & ratio eſt quia de equita-
te canonica facit plenam probationem: ſm
Franc.de are.in conſi.lx.incipiente: excellen
tiſſime &c.col.j. & conſil.lxiiii.col.j. & do
cto.in.c.ſi cautio: de fide inſtru. Et predicta
ſunt notanda in iſtis curiis nundinarum: que
ſunt curie mercatorum: & in eis proceditur
ſummarie: unde poteſt dici in eis habere lo-
44 cum id quod ſupra dictum eſt. ¶ † Quinto
dicitur ſummaria cauſa uſurarum ſcilicet qn̄
excipitur contra creditorem q̄ contractus
eſt uſurarius: uel quando agitur de compen
ſatione uſurarum. uel ſi dicatur teſtamentū
uſurarii non ualere: uel non eſſe ſepeliendū
in eccleſia: & in multis aliis ſimilibus caſi-
bus: de quibus per Car.in cle. diſpendioſam.
in.xxxj.q.cum quinq̄ aliis.q.ſeq. de iudi. &
ibi etiam eſt text. loquens expreſſe de uſuris

Verum intelligitur iſtud quando queſtio vẽ
tilatur coram iudice eccleſiaſtico: nõ coram
ſeculari: quia iudex ſecularis debet ſeruare le
ges. Ita dicit Car. in. d. cle. diſpendioſam. in
45 xxxiiij. q. ℂ † An aũt in crimine vſurarũ
poſſit deueniri ad torturam ſtantibus indi/
tiis: vide Sozi. in conſi. ccxix. in fi. in. ij. vol.
vbi tenet q; ſic: & nota illam deci. quia forte
46 quis reſponderet in contrarium. ℂ † Sex/
to dicitur ſummaria cauſa alimentorum, q̃a
expeditur de plano: & etiam in die feriata.
vt eſt text. in. l. ij. ff. de feriis: & not. Alex. in
addi. ad Bart. in. l. ſiquis a liberis. §. ſiquis ex
his. ff. de liber. agno. & Bal. in. l. ſiquis in ſuo
C. de inoff. teſta. vbi dicit q; cauſa alimento/
rum eſt ſummaria, non ſic in cauſa legitime:
quia non eſt ſummaria: non obſtante q; legi
tima ſuccedat loco alimentorum: & Bald. in
l. nõ nunq̃. in. ij. lec. ff. de iudi. & Bart. in. l. j.
§. fin. in. j. col. ff. de preto. ſtip. Quod tamen
declara & limita procedere quando agitur
de alimentis preſentibus vel futuris: ſecus ſi
de preteritis: quia tunc non eſt ſummaria.
Ita tenet Bal. in. l. j. col. ij. verſic. quero nun/
quid in cauſa &c. C. de fideicõ. Item ſecus ſi
alimenta debeantur ex contractu, ſm Bald.
47 in. d. l. nonnunq̃. ℂ † Septimo dicitur ſum
maria cauſa que agitur contra confeſſum: q̃a
eo ipſo q; debitor in iudicio confitetur: non
requiritur ibi alius ordo iuris. Sed tãtum ſit
ſibi preceptum q; ſoluat: ita tenet Bald. in. l.
ſi debitori. in. j. lec. ff. de iudi. pro hoc eſt text.
cum ibi not. per Bar. & doct. in. l. vnica. C. de
48 cõfeſ. ℂ † Octauo dicitur cauſa ſummaria
quando agitur contra religioſos: maxime p
viam inquiſitionis: nam ibi non requiritur
ordo iudiciarius: ſed de plano agitur text.
eſt in. c. olim. & ibi Franc. de are. in. iiij. colũ.
49 in. vj. not. de accu. ℂ † Nono dicitur cauſa
ſummaria quando agitur de monacatu: vt
quando monacatus poſtulatur ab aliquo pre
lato ſeu abbate alicuius monaſterii: vel a ſeip
ſo. ſm Car. in cle. diſpẽdioſam. col. iiij. in. iiij.
50 q. de iudi. ℂ † Decimo dicitur ſummaria cau
ſa matrimonialis: quia expeditur de plano ſi
ne ſtrepitu & figura iudicii. text. eſt in. d. cle.
diſpendioſam: & ibi glo. & Car. in. xxiiij. q.
cum tribus aliis ſeq. & habetur per Abba. &
docto. in. c. albericus. de teſti. ℂ † Vndeci/
51 mo dicitur cauſa ſummaria quãdo agitur de
reſtitutione dotis: puta in caſu ſoluti matri/
monii: nam ex quo eſt cauſa que dependet
ex matrimonio dicitur ſummaria: ſicut cau/
ſa matrimonii, ſm Cardin. in dicta cle. diſpẽ/
52 dioſam. in. xxx. q. ℂ † Duodecimo dicitur
cauſa ſummaria quando agitur ad decimas:
vel quomodocunq; oriatur differentia ſuper
decimis. tex. eſt in. d. cle. diſpendioſam. & ibi
Card. in. xii. q. cum tribus ſeq. Idem eſt quã/
do ageretur contra aduocatos vel alios po/
tentes qui fauerent detentatoribus decima/
rum: quia ſimiliter proceditur ſummarie cõ
tra eos. ſm Card. ibidem in. xvii. q.
53 ℂ † Decimotertio dicitur ſummaria cauſa
executiua: puta ſi ſumus in executione ſen/
tentie. l. a diuo pio. §. ſi ſuper rebus: & ibi per
doc. ff. de re iudic. & Bar. in. l. litibus. col. pe.
C. de agric. & cenſi. lib. xj. & Lanfranc. ĩ cle.
ſepe. col. ii. in. xiii. concluſione. de verb. ſig.
quod tamen intellige & declara ſm Bal. in.
l. i. §. is videtur: in fina. colum. ff. ſi quis iuſdi
cen. non obtempe. ſcilicet vt procedat quan/
do contra executionem nulla opponitur ex
ceptio: nam ſi opponitur: tunc datur inſtan
tia in cauſa executionis: & ſic non habet il/
lam naturam ſummariam. Idem eſt in exe/
cutiuis inſtrumentorum: vt quando eſt fa/
ctum pactum de ingrediendo propria au/
ctoritate iuxta formam. l. creditores. C. de pi
gnor. nam tunc illud iudicium ſummarie ex
peditur. ſm Bartol. in. d. l. creditores colum.
vj. in fin. verſicu. aduerte tamen. &c.
54 ℂ † Et ex hoc inſero idem eſſe quando pre
ſentatur inſtrumentum ſm formam ritus
magne curie in regno: nam talis cauſa dici/
tur ſummaria: ex quo eſt executiua: & in ea
nullus obſeruatur ordo iuris: ſed ſtatim de/
uenitur ad capturam perſone. vt dictat ille
ritus qui incipit. Item ſi qui debitores. &c.
& talis cauſa appellatur extraordinaria. pp
55 quia fit extra ordinem iuris. ℂ † Decimo/
quarto dicitur ſummaria omnis cauſa que
agitur contra abſentem: ita tenet Felyn. in. c.
cauſam que. el primo. colum. iiij. ver. quarto
reſtringe. de teſti. allegat not. per gloſ. Barto.
& docto. in. l. j. C. quorũ appella. non recipi.
56 ℂ † Decimoquinto dicitur cauſa ſummaria
quando tertius venit pro ſuo intereſſe ad im
pediendam executionem ſententie. Nam ſũ
marie examinatur. de ſuo intereſſe antequã
admittatur. vt eſt text. & ibi Abb. in. iiij. co/
lum. in fin. verſicu. nunc reſtat &c. in. c. ve/
niens: el ſecundo. & ibi etiam Felyn. in. vj.
colum. de teſti. & habetur per Barto. in. l. a di
uo pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudic. de qua
materia tertii comparentis: vide plene per
Barto. in. l. ſi perluſorio. §. j. ff. de appella: &
Abb. in. c. cum ſuper: de re iudicata: & in iſta

ſummaria cognitione ſufficerent ſemiplene
probationes; non autem per iuramentum:
ſm Bart.in.d.§.ſi ſuper rebus: in prima co/
lum.ex quo eſt modici preiudicii: & graua/
men eſt reparabile. Quando autem in ſum/
maria cognitione requirantur plene proba/
tiones & quando ſemiplene: & quando ſuf/
ficiat ſolum iuramentum, uide Abb.in dicto
57 c.veniens.in loco ubi ſupra. ℭ † Vnum
tamen ſcias ꝙ in iſtis cauſis ſummariis ī qui
bus ſufficit ſemiplena probatio non admit/
titur repulſa teſtium: ita tenent Ioan.and.&
Anton.de but.in dicto.c.veniens. el ſecun/
do.de teſti.& ſequitur Abb.ibi in quinta co
lum.in princ.& Felyn.in.vj.colum.in quin
58 ta concluſione. ℭ † Decimoſexto dicitur
cauſa ſummaria quando agitur ad exhiben/
dum: nam in tali cauſa ſummarie proceditur
& admittuntur probationes leues per ſolū
iuramentum: vt eſt text.& ibi gloſ.in verſi.
ſummatim in.l.iij.§.ſciendum, & .l. theſau/
rus.ff.ad exhibendum: & Bart.in.l.nequic/
quam.§.de plano.in fin.ff.de offic.procōſul.
59 ℭ † Decimoſeptimo dicitur cauſa ſumma/
ria quando agitur contra debitores tributo/
rum: & datiorum: & aliorum functionum fi
ſcalium & collectarum. Nam in exigendis
iſtis collectis & tributis publicis nullus or/
do iuris ſeruatur: immo etiam nec citatio re
quiritur: ſed ſolum fieri ſolet preceptum de
ſoluendo. Solet etiam fieri preceptum gene/
rale: vt quicunq; tenetur ad collectas ſeu ad
datia publica debeat ſoluere ſub certa pena:
ita in terminis tenet Bal.in conſil.cccc.xxx/
iiij.incipiente: licet &c.in tertio uolu.
60 ℭ † Decimooctauo dicitur cauſa ſummaria
vbicunq; agitur contra gabellatos paſſage/
rios & platearios: qui indebite opprimunt
aliquem exigendo indebitas gabellas & ex/
torſiones: nam contra iſtos proceditur in re-
gno de plano & celeriter, ut eſt conſtit.re/
gni: que incipit. Autoritatem: & ibi Andre.
61 de yſern.& Matthe.de Afflic. ℭ † Decimo
nono dicitur cauſa ſummaria quando agitur
de mittendo aliquem in poſſeſſionem ex
primo decreto. Nam ſufficit conſtare de de/
bito ſummatim: & ſic ſemiplene: etiam per
ſolum iuramentum: ſm Bartol in.l.cum p/
ponas.C.de bonis autorita.iudic.poſſid.&
glo.in.l.fulcinius.§.j.ff.ex quibus cauſis in
poſſeſſ.ea.in uerſi.oportet.& Barto.in.l.ſi fi
nita.§.iulianus.ff.de damno infecto.& in.l.
j.§.fina.C.vbi in rem actio: per illum textū.
62 ℭ † Viceſſimo dicitur cauſa ſummaria: quā
do legatarius petit ſatiſdationem ab herede
nomine legatorum. Nam ſi heres opponit
ꝙ calumnioſe petitur talis ſatisdatio: debet
iudex de hoc cognoſcere ſummatim: & ſuf/
ficiet tūc ſolum iuramentum legatarii: text.
eſt iuncta gloſ.in verſic.ſummatim.in.l.ſi is
a quo.§.j.ff.vt in poſſ.lega.& idem procedit
in aliis ſtipulationibus & ſatiſdationibus ſi/
milibus.l.j.§.fina.& ibi Bartol.ff.de pretor.
63 ſtipulatio. ℭ † Viceſimoprimo dicitur cau
ſa ſummaria quando agitur an actio ex teſta
mento ſit preponenda actioni ſeu cauſe libe
rali ſiue preiudiciali.tex.eſt in.l.ſi quis liber
tatem.§.plane.ff.de petitio: heredita.
64 ℭ † Viceſimoſecundo dicitur cauſa ſumma
ria quando aliquis vult examinari facere te/
ſtes ad perpetuam rei memoriam: nam de/
bet conſtari facere iudici ꝙ dicti teſtes ſint
ſenes uel alias ualitudinarii: adeo ꝙ veriſimi
le eſt ꝙ de facili poſſent mori: & ſuper hoc
adhibetur ſummaria cognitio ꝑ ſemiplenas
probationes: text.eſt in.l.in lege aquilia ſi de
letum: & ibi Barto.& docto.ff.ad legē aquil.
iuncta gloſ.ibi in uerſi eu. qui teſtes &c. de
qua materia examinādorum teſtium ad per-
petuam rei memoriam ante litem conteſt.ui
de glo.& Abb.plene in.c.quoniam frequen
ter.§.ſunt & alii: vt lite nō cōteſta.& Alex.
in conſil.ccvj.col.fi.in.ij.uo.& Ab.in.c.ſi
gnificauit.de teſt.& Bar.ī.l.iiij.§.pretor.col.
iii.ff.de dan.infe. In hoc tamen habemus in
regno nouam prouiſionem per conſtit. que
incipit. Probationum, que vult ꝙ tales depo
ſitiones teſtium recepte ad perpetuam rei
memoriam non faciunt fidem niſi tantum
65 infra annum. ℭ † Viceſimotertio dicitur
ſummaria cauſa naufragorum: nam contra
ſurripientes aliquid de naufragio procedi/
tur leuato uelo: & ſic ſummarie & de plano
text.eſt & ibi Bart.& docto.in.l.de ſubmerſ
ſis.C.de naufrag.lib.xj.& eſt ratio: ne adda/
tur afflictis afflictio: quia paſſi naufragium
ex quo remanent pauperes & denudati non
eſt equum ꝙ uelint pati iudiciorum an fra/
ctus & prolixitates litigantium: ſed debent
citius expediri: ne alias cogantur iudicium
66 derelinquere propter inopiam. ℭ † Viceſi
moquarto dicitur ſummaria cauſa breuis ſ.
modice ſumme: per textum in auctenti. niſi
breuiores: & ibi Barto.& Bald.C.de ſenten/
tiis ex pericu.reci.& nota.gloſ.in.§.neceſſi
tatem: in uer.ex nō ſcripto: in auct.ut iud.
ſine quo: ſuffrag.& text.in.§.ſit tibi quoq;
in aucten.de mandato princip.iuncta gloſ.

ibi in verſicu.breuiores. Debent enim tales
cauſe videri de plano & ex non ſcripto. vt
habetur in locis preallegatis: & ſine ſportu/
lis:vt eſt text.in.§. ne autem: in auctẽn. de
iud. & in dicto.§.ſit tibi quoq;. Que autem
dicantur cauſe modice ſeu breuiores ꝛ text.
in.l.ſi oleum.§.ſi.cum.l. ſequen. ff. de dolo.
dicit ꝙ cauſa modica eſt infra duos aureos:
communiter tamen tenetur ꝙ relinquitur
arbitrio iudicis:attenta qualitate perſonarũ
& cauſe:nam inter magnos dominos cauſa
centum aureorum eſſet modica: & econtra in
ter perſonas pauperes cauſa vnius bouis uel
vnius porcelli poſſet dici magna:ſm Bal. in.
d.auc.niſi breuiores: & not.plene. Iaſ.in re/
pe.l.admonendi.col.cxxiij.ff.de iureiur. fa/
cit glo.in.l. illicitas.§. ne tenuis. ff. de offic.
preſi.& Cardi.i cle.ſepe.in.iij.q.de ver. ſign.
℄ Item dicitur cauſa breuis quando eſt ta/
lis in qua plus expenderetur in ſportulis q̃
ſit valor cauſe.ſm Bart.in.l.mediterranee.C.
de anno: & trib.li.x. & Fely.in.c. nonnulli.
col.j.&.ij.de reſcrip.& quod iſtud de modi/
citate cauſe remittatur in arbitrio iudicis: te/
net Bar.in.l.ſed & ſi ſuſceperit.§.j.ff.de iudi.
& in.d.l.admonendi:col.antepen. & glo.in
c.fin.de iudi.lib.vj. & Bal.in.l.ij.col.iii.C.de
peda.iud. & Fely. & Canon.in.c.in cauſis.de
67 teſti.& Bart.in.l.diuus.ff.de bon.dam. † Et
intantum eſt ſummaria cauſa modica ꝙ ſta/
tur ſoli informationi & relationi iudicis ſu/
per ea.ſm Bar.in.d.auc.niſi breuiores. Item
vnus teſtis facit plenam probationem: vt
not.Iaſ.in.d. repe.l. admonendi. col. xcvj.
vbi idem dicit de fama que plene probat in
68 cauſis modicis. ℄ † Vicefimoquinto dicit
ſummaria cauſa pauperum & miſerabilium
perſonarum:prout ſunt vidue & pupilli. qa
debet talis cauſa videri de plano & ſine ſcrip
tis & ſine ſolutione ſportularum:ut eſt tex.
in.d.§.ſit tibi quoq;:in auc. de mand. prin.
ibi villum &c. & ibi Bar. & doct.pro hoc eſt
tex.iuncta glo.in ver.uel perſone.in.l.non/
nunq̃.la.j.ff.de iud.& in.d.l.illicitas.§.ne te
nuis.ff.de offi.preſi.pro hoc facit qa iſte per
ſone miſerabiles poſſunt trahere aduerſari/
os ſuos coram imperatore: & facere cauſas
earum decidi ab ipſo imperatore.l.j.C.qñ im
perat.inter pupil.& vidu.nec poſſunt trahi
per aduerſarios extra prouinciam:vt ibi ha/
betur.Sed imperator decidit cauſas ſola facti
veritate inſpecta.ſm Bar.in.l.emilius.col.ſi.
ff.de mino: & Bal.in.c.j.§.inueſtitura:col.ſi.
de noua for.fidel. Item poſſunt perſone mi/
ſerabiles trahere laicos coram iudice eccleſia
ſtico:tex.eſt & ibi Abb.& Fely.in. c. ſignifi
69 cantibus:de offic.delegat. ℄ † Illud tamẽ
quod dicitur de pupillo & uidua intelligas
ſemper procedere in uidua paupere:& in pu
pillo paupere:ſecus ſi ſit diues:quia non di/
citur tunc miſerabilis perſona : nec gaudet
priuilegio miſerabilium:ita tenet Abb.in.d.
c.ſignificantibus:in primo not.& ibi etiam
Ioan.de Imol.& Felyn.idem tenet Alexa.
in conſil.cxxj.colum.ſi. in primo uolumi.
Et ꝙ pauperes litigantes nõ teneantur ſolue
re ſportulas in iudiciis:ſed eorum cauſe de/
bent audiri gratis:tenet Paris in tracta: ſin/
70 di.in uerſic.expenſe.colum.j. ℄ Vicefimo/
ſexto dicitur ſummaria cauſa ubicũq; agitur
de ſalario ſeu mercede laboris : ſm Bald. in
auctẽn.niſi breuiores.C.de ſenten.experi.re
ci.ubi ponit exemplum de ruſtico petente
mercedulam ſuam: cum hoc etiam uidetur
introductum de iure diuino:per id quod ha
betur Matthei.c.xx.Voca operarios & red/
de ſingulis mercedem ſuam: & notat. gloſ.
in clemen.dudum.§.uerum: de ſepul. quod
patet etiam quia merces ſoluenda eſt laborã
tibus in fine diei ante occaſum ſolis.ſm Car/
din.in clemen.ſin.in.xiii q.de preben.& ha
betur Deuteronomii.c. xxiiij. & Thobie. c.
71 iiij.& Leuitici.c.xxx. ℄ † Vicefimoſepti/
mo dicitur cauſa ſummaria quãdo agitur de
probando impedimento ad obtinendam ſe/
cundam dilationem : uel ad probandum ꝙ
exceptio de nouo peruenit ad notitiam:nam
iſta probatio ſit ſummarie & per ſolum iu/
ramentum:ut eſt tex.in.c.poſtoralis:in fin.
de except.& Barto.in extrauagan:ad repri/
mendam:in uer.ſummarie:colũ.iij. An: aũt
aliud impedimentum in aliis cauſis probet
per ſolum iuramentum:uide Barto.Iaſ & ali
os docto.in.l.ij.§.quod diximus:ſi quis cau
72 tio. ℄ † Vicefimooctauo dicitur cauſa ſum/
maria vbicunq; agitur de leuibus delictis:
quia talia delicta expediuntur de plano.l.le/
uia:& ibi Barto.ff.de accuſat : & Lanfranc.
in clemen.ſepe.in uerſicu.de plano:in ſecun
da concluſione:de uerborum ſinific.que aũt
dicantur delicta leuia quantum ad hoc: uide
Bar.in.d.l.leuia: & Lanfranc.ubi ſupra.
73 ℄ † Vicefimonono dicitur cauſa ſumma/
ria:ubi agitur de crimine leſe maieſtatis:nam
talis cauſa expeditur ſummarie & ſine ſtrepi
tu & figura iudicii:vt eſt text.in dicta extra
74 uagan:ad reprimendam. ℄ † Tricefimo di
citur ſummaria cauſa ubicunq; agitur de dã/

tio tutorem vel curatorem alicui pupillo p
iudicem:vel ſi agitur de filio adoptando vel
emancipando:vel de bonorum poſſeſſione
agnoſcenda:& de aliis ſimilibus:quia iſta ex
pediuntur de plano:& a iudice procedente:
& qualibet die etiam feriato.l.ij.ff.de feriis.&
l.qui habet.§.quolibet.ff.de tutel. & .l. nec
mandante.§.dari.ff.de tuto:& curato.datis
ab his &.l.fin.C.qui admitt.& Lanfranc.in
dicta clemen.ſepe.in verſicu.de plano:in fin
vbi infert notabiliter ad reprobationem cu/
iuſdam practice:qua vtuntur quotidie tabel
liones quando faciunt ſcripturam tutele:de
crete per iudicem alicui mulieri:& vadit iu/
dex ad domum mulieris cauſa honeſtatis:
nam faciunt ſcribere q iudex eligit illum lo
cum pro ſuo tribunali mutato loco iudicii
ex cauſa.Nam iſta practica eſt ſuperuacua &
inanis:quia in omni loco poteſt iudex tale
decretum interponere:etiam ſi non ſedeat p
tribunali:& ego vidi plures notarios qui vo
lunt ſe facere iuriſperitos errare in hoc quan
do faciunt in regno contractum alicuius mu
lieris:maxime vidue:ſolent dare illi mulieri
mundualdum.Et in aliquo loco ſeruatur q
datur baiulus loco mundualdi: & ſcribunt
q iudex regius ad contractus pro tribunali
ſedens in domo talis mulieris dat ſibi mun/
dualdum mediante eius decreto:mutato lo/
co iudicii ex cauſa. Et ſic apponunt omnes
iſtas filaterias in inſtrumento: quas ponere
eſt potius ſuperſtitio q neceſſitas:quia datio
talis mundualdi cum ſit iuriſditionis volū/
tarie poteſt fieri a iudice etiam deambulante
& in quocunq loco:etiam i platea vel thea/
tro:ſicut dicimus de datione tutoris per pre
dicta:pro hoc eſt text.in.§.ſerui vero:inſti/
tu.de liberti.Poſſent dari etiā multi alii mo/
di:in quibus cauſa poteſt dici ſummaria:
quos ſtudioſus quilibet perquirere poteſt:&
multos alios ponit Spec.i tit.de offic.omn.
iudic.§.poſtremo.¶ † Vnum reſtat diſcute
75 re in hac materia:quod eſt valde vtile & ne/
ceſſarium:maxime in regno:videlicet.Pone
q partes litigantes in cauſa ciuili vel alia ſum
maria porrexerunt libellum in forma: fece/
runt litis conteſtationem & omnes alios a/
ctus iudiciarios:ſeruando ordinem iuris cō
munis: an videantur renunciaſſe proceſſui
ſummario:ita vt cauſa debeat dici ordinaria
de voluntate partium: vt tunc ſeruetur ius
commune & non ius municipale? Dubium
eſt valde vtile:quia tunc ſi proceſſus patere/
tur aliquem defectum circa ſubſtantialia iu/
dicii quo ad ordinem:eſſet nullus: & ſimili/
ter ſententia non valeret:per ea que not.in.l.
vinum.ff.ſi certum peta. & dixi ſupra in
princ.huius diſtinctionis.Nec ſaluaretur per
illas clauſulas:ſine figura iudicii & ſola facti
veritate inſpecta &c.quibus vtūtur iura mu
nicipalia huius regni:ex quo obſtat volun/
tas litigantium volentium cauſam fieri ordi
nariam. Super iſta queſtione reperio varias
pinio:nam Bald.in.l.diffamari:colum.j.in
fin.verſiculo ſecundo oppon.&c.C.de in/
gen.manu.tenet q quando partes poſſunt
procedere ſummarie:& eligunt viam ordi/
nariam:cauſa efficitur ordinaria:& ſic vide/
tur hoc dependere ex voluntate partium:al
legat gloſ.ſingularem in.l.proinde.§.notan
dum:in glo.fin.in ſi.ff.ad legem aquil.& ita
per illam glo.tenet Franc.de Curt.i additio.
ad Alexan.in.l.vinum:col.fina.ff.ſi certum
petatur in additio:que incipit.Tamen fallit
&c.vnde tunc non valeret ſententia lata ſu/
per libello inepto:ſm eum. hinc dicit Bald.
in.l.quod fauore.colum.j.C.de legi.& in .l.
nulla.ff.de legi.& ſi princeps mandat iudi/
ci q procedat ſummarie & ille procedit or/
dinarie:valet proceſſus tanquam ordinarie
factus idem tenet Lanfranc.in clemen.ſepe
colum.iij.in princ.de verborum ſignific.in
76 quintadecima concluſione.† Hoc corrobo
ratur ex his que dicimus in ſimili in teſtamē
to:nam teſtator qui poterat teſtari ſine ſolē/
nitate faciendo teſtamentum nuncupatiuū:
ſi elegit viam teſtandi in ſcriptis:& non va
uit teſtamentum:minime valebit vt nuncu/
patiuum:ex quo illam viam ſolemnem ele/
git.ita tenet Barto.in.l.fin.ff.de iure codicill.
facit etiam quod dicimus de contractu in
ſcriptis:nam quando erat in poſſe contrahē
tium contrahere in ſcriptis & ſine ſcriptis:&
elegerunt viam contrahendi in ſcriptis: nō
valet contractus ſine ſcriptura.l.contractus
& ibi Bal.colum.j.i fin.C.de fide inſtrumē.
vbi plus dicit Bald.q eo ipſo q partes dicūt
habeamus notarium vt conficiat ſcripturā
de contractu:cenſentur velle contrahere in
ſcriptis:intantum q anteq̄ ſcribatur poteſt
eas penitere:vel alteram partem penitere:&
nolle contrahere:vt habetur per Matth.in
deciſio.xxxix.conſil.Neapol.verſic.tertio.
&c.ita etiam videtur dicendum in caſu no/
ſtro:quia erat in poteſtate partium procede/
re ſummarie:& elegerunt viam ordinariam:
debet eis imputari:vnde ſi deficit ſolemni/
tas iudicii in aliquo nō debet valere pceſſus.

¶ Contra/

¶ Contrarium tenet Bald.in.l.iij.ff.de teſta
men.milit.vbi dicit q ſi is qui poteſt proce/
dere ſummarie & de plano incipit procedere
ordinarie per libellum: poteſt omittere viam
ordinariam: & reliquum proceſſum expedi/
re ſummarie: quia eligẽdo ius commune nõ
77 cenſetur priuilegio renunciare: † vnde in/
fert ibi Bald. q ſi eſt compromiſſum in ali/
quem tanquam in arbitrum & arbitratorem
& ille incepit procedere vt arbiter: & preceſ/
ſit inordinate: valet nihilominus eius laudũ
tanquam arbitratoris: & hoc dictum facit
valde ad propoſitum queſtionis noſtre: vt
ſi proceſſus fuit initiatus ordinarie: & non
fuit rite compoſitus: debet valere tanquam
ſummarius: propter dicta iura municipalia.
Et predicta tenet Bal. ibi per illum tex.in.d.l.
iij. vbi miles qui poterat teſtari iure ſpeciali:
ſi voluit teſtari iure cõi: & omiſit ſolemnita
tes: adeo q teſtamentum non põt valere iu
re communi: valebit ſaltem iure militari: &
ſic non videtur renunciare priuilegio adeun
do viam iuriſditionis. ¶ Et iſta contraria
opin. mihi magis placet: intelligendo tamen
quando partes non expreſſe declarauerunt
ſe velle procedere ordinarie: ſed tantum inee
perunt ita ordinarie procedere: ex quo pro/
ceſſu poteſt reſultare tacitus conſenſus non
autem expreſſus: quia iſte tacitus conſenſus
non debet ita interpretari vt partes volue/
rũt facere actum inutilem & iudicium fruſtra
torium: arg. l. quotiens. la. ij. ff. de rebus dub.
& .l. quotiens. ff. de verb. oblig. † Nemo
78 enim videtur elegiſſe viam per quam actus
& voluntas ſua impugnetur: vt. d. l. iij. ff. de
mili. teſta. & Alexan. in. l. hac conſultiſſima.
§. per nuncupationem. C. de teſta. & Sozi. in
conſil. cxliij. col. iij. in primo volu.
79 ¶ † Hanc ſecundam partem quam teneo
confirmo per id quod dicit Alex. in. l. vinũ.
col. fin. & ibi glo. ſingularis: in glo. fin. in ſi.
ff. ſi cer. petat. vbi dicitur q in cauſis in qui
bus non requiritur libellus ſi interueniat &
ineptus non vitiat proceſſum: ſic etiam poſ/
ſemus dicere in quolibet actu ſubſtantiali iu
dicii: vt ſi interueniat & ineptus vel ſi peni/
tus omittatur non habeat vitiare: ex quo nõ
requirebatur de neceſsitate. Si enim eſſet ve/
ra prima opin. nunquam poſſet verificari il/
lud dictum glo. & Alex. in. d. l. vinum: quod
eſt communiter approbatum: quia ſemper
quando quis preſentat libellum videretur eli
gere viam ordinariam: & ſic eſſemus in di/
ſpoſitione iuris communis: ſecũdum quam
libellus ineptus vitiaret: quod eſſet contra il
80 lud dictum. † Ad quod facit quod not. Bal.
in. l. qui teſtamento. §. per contrarium. ff. de
teſta. vbi dicit q valet informatio capta per
teſtes inhabiles in caſibus in quibus teſtes
non requirebantur: facit etiam tex. iuncta
glo. in. §. ſerui. inſtit. de liberti. & ibi glo. in
ver. tranſitu. que probat: q quando actus po
terat geri ſine interuentu alicuius perſone: ſi
ille interueniat & inutilis non vitiat actũ
pro hoc eſt tex. in. l. ſ. in prin. C. de rei vxo.
act. Sic etiam dico in. q. noſtra: quia cauſ. po/
terat expediri ſummarie & ſine ſolemnitate
iuris: ſi interuenerunt dicte ſolemnitates &
inutiliter non debet per hoc vitiari pceſſus.
¶ Preterea q iſta pars ſit verior in regno
maxime vbi viget diſpoſitio dicti. c. deteſtã
tes: non eſt opus ire per mendicata ſuffragia
quia patet euidenter per. d. c. deteſtantes. vbi
mandatur q quando in proceſſu liquet de
ſola ſubſtantia veritatis non poſsit opponi
aliqua exceptio nullitatis ex defectu omiſſe
ſolemnitatis iudicii: & illud mandatum diri
gitur iudici: vt patet ibi ex ſupraſcriptione:
vnde non eſt curandum in regno quomodo
cunq partes procedant in cauſa ſiue ordina
rie ſiue ſummarie: quia dummodo liqueat de
veritate ſemper iudex poterit proferre ſentẽ
tiam validam etiam ſi aliqua ſubſtantialia
omittantur: quia de his non eſt curandum:
& per dictum capitulum deteſtantes: appa/
ret reſponſio ad omnes deciſiones contra/
rias adductas pro prima parte: quia omnes
ceſſant in regno vbi habemus ius municipa
le expreſſum in contrarium. ¶ Et vltra q
hec ſola reſponſio ſufficeret: poteſt etiam de
iure communi ſuſtentari iſta ſecunda pars:
& reſponderi ad contraria. Et primo non ob
ſtat glo. in. d. l. proinde. §. notandum. in fin.
ff. ad legem aquil. quia illa glo. loquitur in ca
ſu in quo non requirebatur ſententia: vt ga
ſumus in confeſſo: in quo ſolum fit precep/
tum vt ſoluat. l. vnica. C. de confeſſ. verum
eſt q ſi actor vigore confeſsionis rei volue
rit formare libellum ſolemniter: & petere id
quod confeſſus eſt: tunc requiritur ſenten/
tia: ex quo cauſa eſt initiata in formam iu/
dicii: & ſententia debet eſſe conformis libel
lo: & hoc dicit illa glo. Non tamen ibi fit
aliquod verbum q ſi interueniret libellus
ineptus vitiaretur proceſſus: vel ſi aliter pro
ceſſus fuit nõ rite factus: ſed ſolũ ſentit q ſi
fuit fabricatus pceſſus ordinarius vbi nõ req
rebatur: tales proceſſus eſt ſolemniter per

ſeatentiam determinādus:quod eſt ex qua
dam neceſſitate:quia omnis proceſſus maxi
me ordinarie factus expectat diffinitiuam
ſententiam. Non obſtat dictum Bal. in. d. l.
diffamari:quia nihil facit ad propoſitum. Di
cit enim ꝙ partes poſſunt procedere ordina
rie vbi poterant ſummarie: & valet proceſ/
ſus ordinarius:iſtud eſt clarum & expeditū
per tex. in clemē. ſepe. §. fin. de verborū ſig.
quia tunc res reuertitur ad naturam ſuam: &
ſic ad ius cōmune:vnde de facili fit. vt not.
in. d. §. fina. Non tamen dicitur ꝙ ſi in ali/
quo omitteretur aliud ſubſtantiale vitietur
proceſſus. & ita etiam reſpōdeo ad id quod
dicit Bal. in. d. l. quod fauore. C. de legi. & in
l. nulla. ff. co. tit. ¶ † Non obſtat quod dici
81 mus de teſtamento in ſcriptis:quia illud pro
cedit quando teſtator expreſſe declamaret
ꝙ volebat in ſcriptis teſtari:tunc ſi non va/
let vt teſtamentum in ſcriptis minime valet
vt nuncupatiuum:vt quia interuenerunt re
quiſita in nuncupatiuo:valebit vt nuncupa
tiuum:ſecus quando hoc expreſſe non ap/
pareret:quia tunc ſi poteſt valere vt nuncu
patiuum:ita ſentit Bar. in. d. l. fin. ff. de iure
codicill. & Cyn. Alex. & Iaſ. in. l. hac conſul
tiſsima. §. per nuncupationem. C. de teſta. &
Ang. & Imo. in. l. j. §. ſi autem. ff. de hered.
inſtit. & Alexan. in conſilio. clxxvj. col. ij.
in quinto vol. & in conſi. cxlij. in tertio vol.
& Pau. de ca. in conſil. cccexv. in ſecundo
volu. & Sozin. in conſil. cxlij. in primo vo/
lu. & habetur aliquid in deciſ. lxix. conſil.
Neapol. & eodem modo reſpondeo ad. l. cō
tractus: & ibi Bald. C. de fide inſtr. ſcilicet ꝙ
loquitur quando expreſſe apparet ꝙ partes
voluerunt contrahere in ſcriptis. Et per hoc
dico ꝙ quando expreſſe partes conuenirent
ꝙ procedatur ordinarie coram iudice: & re
nunciarent illi. c. deteſtanes: tunc propter
expreſſum cōſenſum dicerem ꝙ non vale/
ret iudicium ſi aliqua ſolemnitas omitteret:
per predicta. ¶ † Quid autem econtra: an
poſsint partes facere ꝙ in cauſa ordinaria
82 procedatur ſummarie Spec. in tit. de libell.
concept. §. nunc dicendum: verſi. nono. te/
net ꝙ ſic. Contrarium tenet Card. in clemē.
ſepe. in princ. in. xij. q. & Alexand. in addic.
ad Barto. in. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum
ff. pro ſocio: in. ii. col. in addi. que incipit. Ad/
de ad hoc &c. Et ratio eſt quia ꝙ ordinarie
procedatur eſt iuris publici: & partes non
poſſunt iuri publico renunciare. l. ius publi/
cum. ff. de pact. & idem tenet Lucas de pen/
na in. l. de ſubmerſis. col. pen. in fin. & ſequē.
C. de naufrag. lib. xj. per eandem rationem.
dicunt tamen Cardin. in. d. xij. q. & Lucas
vbi ſupra ꝙ ſi partes vellent ꝙ iudex proce
dat tanquam arbitrator poſſunt hoc facere:
& ſic per hunc modum poſſunt facere cau/
ſam ſummariam. Et ex predictis remanet ex
pedita prima. q. principalis huius none di/
ſtinc. iudiciorum. ¶ Secunda queſtio prin/
cipalis eſt quas ſpecialitates habet iudicium
ſummarium: & in quibus differat ab ordina
rio: ſuper qua non inſiſto: quia ex ſupradi/
ctis. In prima queſtione omnia hec bene ꝑ
penduntur: ex quo nimium me dilataui ſu/
per prima queſtione in qua comprehenſa
ſunt omnia que eſſent dicenda ſuper vtraq̃.
vnde tranſeamus ad decimam diſtinctionē
iudiciorum. Rob. Maran. V. I. Doc.

1 *Iudiciū aliud ordinariū & aliud extraordinariū.*
2 *Iudicium extraordinarium dicitur ubicumq; non eſt*
prodita actio ad aliquid exequendum, ſed pre/
tor ex poteſtate ſua illud exequitur.
3 *Iudicium eſt extraordinarium quando generaliter*
ſuper cauſa imploratur iudicis officium in locū
deficientis actionis.
4 *Pena extraordinaria ſeu arbitraria irrogatur ubi*
a lege uel ſtatuto non eſt impoſita certa & de/
terminata pena.
5 *Iudicium dicitur extraordinarium ubi agitur per*
uiam inquiſitionis ſine accuſatore. Et proceſſus
inquiſitionis extraordinarius dicitur.
6 *Damnatus per uiam inquiſitionis non punitur pe/*
nā ordinaria a lege inducta: ſed mitiori & arbi/
traria niſi conſtet de crimine per confeſſionem.
7 *Iudicium dicitur extraordinarium in regno quan/*
do preſentatur inſtrumētū ſecundū formā ritus.
8 *Iudicium omne criminale extraordinarium dicitur.*

DECIMA principalis di/
ſtinctio iudiciorum eſt.
1 † quia iudicium aliud eſt
ordinarium & aliud extra
ordinarium. Iudicium or
dinarium dicitur illud in
quo agitur aliqua cauſa ci/
uilis uel criminalis intentata per viam com/
petentis actionis vel accuſationis: & in qua
venit irroganda pena ordinaria a lege vel ſta/
tuto expreſſe inducta: oia iſta verba pono ad
differētiā iudicij extraordinarii: vt infra pate
bit. Iudicium vero extraordinarium poteſt
multipliciter intelligi: vt infra dicam.
¶ Et primo poteſt dici iudicium extraordi
nariū omne iudiciū ſummariū vl̓ executiuū

In quo non ſeruatur ordo iuris:vt ideo dica
tur extraordinarium:quia fit extra iuris or/
dinem.vt not.Spec.in tit.de offi.omn.iud.
2 §.poſtremo.ver.quarto loco &c. ℂ † Secũ
do dicitur extraordinarium iudicium vbi/
cũq; non eſt prodita aliqua actio ad aliquid
exequendum:ſed pretor ex ſua poteſtate &
officio illud exequitur:ſiue manu militari:ſi
ue capris pignoribus: ſiue mulcta indicta:
vel aliis remediis pretoris: hoc probatur in
l.ſi quis ſepulchrum.ff.de relig.& in.l.ſi qs
miſſus.ff.ne vis fiat ei.& in.l.qui reſtituere.
ff.de rei ven.& .l.j.§.quid ergo.ff.de vent.in
ſpi.& Spec.tit.de offi.omn.iud.§.poſtremo.
col.iij.in fin.verſi.ſecundum genus &c.
3 ℂ † Tertio dicitur extraordinarium iudici/
um vbicunq; generaliter ſuper aliqua cauſa
imploratur officium iudicis in locum defici
entis actionis:exemplum in.l quintus.ff.de
annu.leg.& in.l.j.ff.de variis & extraordin.
cog.nam quando imploratur officium iudi
cis dicitur cauſa extraordinaria: & quando
lex dicit ſubueniri extra ordinem ibi cenſe/
tur concedere officium iudicis.ſm Bar.in.l.
ſi cui legatum.ff.de condi.& demonſt.&
Frau.de are.in.l.cum filius.ff.ſi certum peta/
4 tur. ℂ † Quarto dicitur iudicium extraor
dinarium in quo agitur de tali crimine ĩ quo
venit irroganda pena arbitraria ſeu extraor/
dinaria:vt habetur in tit.de extraord.crimi.
ff.per totum.Et tunc imponitur pena arbi/
traria quando a lege vel ſtatuto non eſt im/
poſita certa & determinata pena.l.j.§.expi/
latores:& ibi Bar.ff.de effrac.& .l.ſanctio le
gum.ff.de penis:& Bal.in rub.C.de fide in/
ſtru.col.viij.in prin.ver.quero dixi ſuperius
&c.& Alexã.in.l.hodie.ff.de penis:& in.l.
ſi quis id quod.ff.de iuriſdit.omn.iud.&
Bal.in.l.j.C.ex delicto defunc.Item genera/
liter vbi lex prohibet aliquid fieri: & vltra
non procedit adiiciendo penam ſi contra fa
ctum fuerit:tunc ſemper imponitur pena ex
traordinaria.glo.eſt notabilis: in.l.nemo
martyres.C.de ſacroſanc.eccle. Idem dici/
mus in crimine iniuriarum vbi imponitur
pena extraordinaria.l.fi.ff.de iniuriis: & not.
Abb.in.c.cum te.colũ.ij.& .vij.de re iudica/
5 ta. ℂ † Quinto dicitur iudicium extraordi
narium vbi agitur per viam inquiſitionis ſi
ne accuſatore:vnde proceſſus inquiſitionis
dicitur extraordinarius.ſm Bald.in.l.etiam
C.de furt.& Bald.in.l.j.C.de liber:& eorum
libe.& Bald.in.l.j.C.quorum app.non reci.
& Calde.in conſil.primo.col.j.in tit.de accu
ſa.& in conſil.primo.in titu.de penis.Intan
6 tum q; † ille qui damnatur per viam inquiſi
tionis non punitur pena ordinaria inducta
a lege pro illo crimine:ſed miriori pena: &
ſic pena arbitraria:ſm Abb.in conſil.xxv.
colũ.ij.ver.nunc venio.&c.in primo volu.
& Petr.Phil.Corn.in conſil.xix.col.ij.in li
tera.E.in tertio volu.& Abb.in.c.per inqui/
ſitionem:in fin.de elec.pro hoc eſt tex.in.c.
inquiſitionis: & ibi per doct.& in.c.qualiter
& quando.el ſecundo:de accu.limitat tamẽ
Abb.in d.c.per inquiſitionem:in fin.niſi de
crimine conſtaret per cõfeſſionem:quia tũc
punitur eadem pena ordinaria ac ſi fuiſſet
conuictus per accuſationem: de hac materia
dixi aliqua ſupra in prima diſtinct.iudicio/
7 tum. ℂ † Sexto dicitur iudicium extraor/
dinarium in hoc regno quando preſentatur
inſtrumentum ſm formam ritus: nam ex
quo illa cauſa eſt executiua:quia debitor ſta
tim carceratur:per hoc dicitur hec cauſa ex/
traordinaria ita dicitur in ritu magne curie
in numero.63 qui incipit.Item nota q; aſſi/
8 gnans &c. ℂ † Septimo generaliter poteſt
dici iudicium extraordinarium omne iudi/
cium criminale:vt probatur in.l.j.§.fin.ff.
de penis:& in.l.ordo.cum ibi not.ff.de pub.
iud.tum quia non ſeruantur in eo antique ſo
lemnitates:vt.d.l.ordo.tum etiam quia iu/
dex ſemper poteſt attenta qualitate perſone
& cauſe alterare penam in criminalibus: vt
plene habetur per Bar.in.l.quid ergo.§.pe/
na grauior.ff.de his qui not.infa.& Bald.&
Salyc.& doc.in.l.& ſi ſeuerior.C.ex quibus
cauſis infa.irrog. Rober.Mara.V.I.D.

1 *Iudicium aliud ſeculare:aliud eccleſiaſticum.*
2 *Clericus tam in ciuili q̃ in criminali: & tam in a/
ctione reali q̃ perſonali debet conueniri coram
eccleſiaſtico iudice:& trahens ipſum coram iu/
dice laico:a ſuo iure cadit:coram quo etiam ſpõ
te conueniri non poteſt.*
3 *Clericorum appellatione qui ueniant quo ad forũ.*
4 *Famuli & ſeruientes clericorum coram iudice ec/
cleſiaſtico conueniri debent.*
5 *Clerici coniugati an gaudeant priuilegio fori.*
6 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit cõtra laicum deten
tatorem alicuius rei eccleſie uel clerici. Item pro
legatis pijs contra laicum.*
7 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit contra laicum te/
nentem feudum ab eccleſia.*
8 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſis ſpirituali/
bus etiam contra laicos.*
9 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſis miſerabi/*

lium perſonarum etiam laicorum.

10 Iudex eccleſiaſticus punit laicū de blaſphemia Dei

11 Iudex eccleſiaſticus cognoſcit inter laicos: quando iudex ſecularis negligit iuſtitiam facere.

12 Iudex eccleſiaſticus cognoſcit quando laicus detinet alienum debitum cum peccato.

13 Iudex eccleſiaſticus dat curatorem liti minori laico litiganti coram ſe.

14 Iudex eccleſiaſticus cognoſcit inter laicos rōne iuramenti.

15 Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de pace fracta.

16 Iudex eccleſiaſticus reſtituit eccleſiam que contraxit cum laico etiam de nullitate contractus eccleſie contra laicum.

17 Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de validitate iuramēti an liget uel non.

18 Iudex eccleſiaſticus aditur ubi petitur reductio a compromiſſo facto in laicum & clericum.

Iudex eccleſiaſticus compellit laicum executorem teſtamenti adiunctum cum clerico.

19 Appellatur ad iudicem eccleſiaſticum: quando iudex laicus ſimul cum clerico pronunciat.

20 Heredes duo quorum alter eſt clericus & alter laicus ambo conueniri debent coram epiſcopo etiā ſi plures ſint laici ꝙ clerici.

21 Delinquentes quando plures ſunt: quorum unus eſt clericus omnes poſſunt declinare forum iudicis ſecularis & hoc quando conueniuntur ut ſinguli ſecus ſi ut uniuerſi quia tunc maior pars attenditur: numero. 22.

23 Laicus debitor ſimul cum clerico non conuenitur coram epiſcopo quando cauſa eſt diuidua

24 Iudex eccleſiaſticus poteſt punire laicum perſeuerantem in excommunicatione.

25 Iudex eccleſiaſticus procedit contra ſpoliantem eccleſiam uel prelatum.

26 Iudex eccleſiaſticus habet iuriſditionem in laicos in omnibus concernentibus animam.

27 Iudex eccleſiaſticus punire poteſt aromatarium laicum miſcentem farinam in cera, & illam uendentem & ſimiliter omnes uendentes utenſilia: & illa falſificantes.

28 Iudex eccleſiaſticus poteſt excōmunicare teſtes laicos nolentes deponere coram iudice ſeculari.

29 Iudex eccleſiaſticus inhibere poteſt iudici ſeculari, ne procedat ſuper incidenti ſpirituali.

30 Iudex eccleſiaſticus compellit laicum litigantem in foro ſuo ad obſeruantiam iuris canonici.

31 Iudex eccleſiaſticus cognoſcit in regno de cauſa ſuſpitionis iudicis ſecularis.

32 Iudex eccleſiaſticus ſequeſtrat corpus mortuum uſurarij donec heres caueat de reſtituēdis uſuris.

33 Iudex ſecularis in quibus caſibus poteſt ſuam iuriſditionem exercere contra clericos.

34 Iudex laicus condemnat clericum in expēſis quando litigauit coram eo contra laicū & ſuccubuit.

35 Clericus citatur coram iudice laico ſi ſua putauerit intereſſe.

36 Clericus ſequeſter electus per iudicem laicum poteſt per eum compelli ut ſequeſtrum reſtituat.

37 Iudex laicus ſe intromittit contra clericum ſpoliantem laicum ſua poſſeſſione.

38 Curator ad litem dat iudex laicus clerico minori litiganti coram ſe.

39 Iudex laicus compellit creditorem laicum ad remittendum iuramentum turpiter receptū a debitore.

40 Iudex laicus cognoſcit de cauſa ſpirituali inter iudeos.

41 Abſolutione a iuramento conceſſa per iudicem eccleſiaſticum: poteſt iudex laicus de eius utilitate cognoſcere.

42 Clericus non incedens in habitu & tonſura captus per familiam iudicis laici non remittitur ad epiſcopum, & illum percutiens non eſt excommunicatus.

43 Clericus degradatus poteſt puniri per iudicem ſecularem.

44 Degradatio clericorū qualiter fiat. ut ſupra nu. 43.

45 Clericus degradatus an celebrando conficiat corpus domini noſtri Ieſu Chriſti.

46 Iudex laicus non poteſt etiam de mandato epiſcopi torquere uel uerberare clericum.

47 Clericus ratione feudi ꝙ tenet a laico ſortitur forum iudicis ſecularis. Idem quando eſt autor laudatus.

48 Clericus puniri poteſt per iudicem ſecularem de aſſeſſorio.

VNDECIMA Diſtinctio iudiciorum eſt: † quia iudiciū

1 aliud ſeculare: aliud eccleſiaſticum. Iudicium ſeculare eſt illud quod ventilatur coram iudice ſeculari: Iudicium eccleſiaſticum eſt illud quod ventilatur coram iudice eccleſiaſtico. Et quia iſtud dictum eſt ſatis vulgatum & planū. Ideo ad hoc vt ex iſta diſtinctio: aliqua habeaẗ vtilitas: videamus de qbus cognoſcit iudex eccleſiaſticus: & circa q̄ pōt ſe intromictere: ad hoc vt ſciamus aliquas particularitates iudicii eccleſiaſtici: & idē videamus ſucceſsiue de iudicio ſeculari.

¶ † In primis igiẗ cognoſcit iudex eccleſia-

2 ſticus de oībus cauſis clericorū ſiue ciuilib9 ſiue criminalib9. Intelligēdo ſunt quādo clerici cōueniunẗ: nō aūt qn̄ ſunt actores ſiue accuſatores: qr tūc actor ſeqẗ forū rei. c. cū ſit generale de foro cōpet. & l. ij. C. de iuriſ. om.

iud. iſtud principale dictũ probatur in auct.
ſtatuimus. C. de epiſ. & cler. & c. ſi diligenti:
de foro competen. licet aliquę leges ciuiles
dicant q in cauſa criminali clericus conue-
niatur coram iudice ſeculari: vt eſt tex. in au-
cte. vt cle. apud pro. epi. per totum tit. & in
auct. de ſan. epiſ. §. ſi quis autem pro pecunia-
ria: & in auct. clericus. C. de epiſ. & cle. tamẽ
omnes iſte leges ſunt correpte per. d. auct.
ſtatuimus. Intantum vt ille qui trahit cleri-
cum coram iudice ſeculari priuatur iure ſuo
tam in ciuili q̃ in criminali cauſa: vt. d. auct.
ſtatuimus. Dicitur autem trahere clericum
per ſolam citationem. ſm Abb. in. c. ſignifi-
cantibus. in. ij. not. de libel. oblat. Item intan-
tum eſt verum q clericus etiam ſponte non
poteſt conueniri coram iudice laico etiam ſi
iuriſdictionem prorogaret cum iuramento:
vt. d. c. ſi diligenti. immo etiam cum conſen-
ſu ſui epiſcopi non poteſt prorogare iuriſdi-
ctionem iudicis laici: vt not. glo. & ibi Abba.
in fin. col. in. c. ſignificaſti: de foro competẽ.
¶ Item procedit hoc non ſolum quando
clericus conuenitur ſuper actione perſonali
verum etiam in actione reali: ſm Abba. in. c.
eccleſia ſanctę Marię. col. antepe. de conſtitu.
& Abb. in. c. qualiter & quando: de iudi. pro
hoc eſt tex. in. c. fin. de iudi. & in. c. ſi clericus
3 laicum: de foro competen. ¶ † Quinam au-
tem veniant appellatione clericorum in iſto
caſu? Dic q omnes qui in eccleſia ſeruiunt
etiam illi qui ſunt pſalmiſte & de prima ton-
ſura: vt in. c. cleros. xxj. diſt. & glo. in ver. q
in clericum. in. c. ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij.
& Spe. in tit. de inſtru. edi. §. nunc vero alii-
qua: col. xxxiij. ver. quid de prepoſitis: &
Cardin. in clemen. j. in prin. de offi. ordin.
4 ¶ † Sed iuxta hoc cadit dubium: certum
eſt q famuli & ſeruientes clericorum gau-
dent priuilegio fori ſicut ipſi clerici: quia cõ-
ueniuntur coram iudice eccleſiaſtico: etiam
ſi ſunt laici: vt not. glo. in. c. eos. xxxij. di-
ſtin. & glo. in. c. iudicatum. lxxxix. diſtin.
& glo. in. c. clericum. el primo. xj. q. j. & glo.
in. c. eccleſiarum ſeruos. xij. q. ij. & Bal. in. l.
ij. C. de epiſ. & cleri. pone modo q aliquis
trahit huiuſmodi famulos coram iudice ſe-
culari: an cadat a iure ſuo ſicut ſi traxiſſet cle-
ricum? Dicerem q non: quia hoc non repe-
ritur iure cautum & pena priuationis iuris
nunquam irrogatur niſi quatenus expreſſe
reperitur iure cautum: tex eſt in. §. cum igi-
tur. in auc. de non eligen. ſecundo nuben. &
tenet Alexan. in. l. etiam. §. j. ff. ſoluto matr.

& Abb. in. c. fin. de iure patron. & Laſ. plene
in. l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſolut. matri.
5 ¶ † Quid autem de clericis coniugatis?
Dic q gaudent ſimiliter eodem priuilegio
fori: dummodo incedant in habitu & ton-
ſura clericali: & dummodo duxerint vxorẽ
vnicam & virginem: ſi aũt non incedunt
in habitu & tonſura: vel ſi ſunt bigami: vt
quia duas habuerunt vxores: vel vnam vi-
duam vel aliter corruptam omne priuilegiũ
clericale amittunt: tex. eſt in. c. j. de cler. cõ-
iug. lib. vj. & Sozi. in conſil. xij. col. xij. in
primo volumi: & inquantum ſupra dixi q
iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſa cleri-
ci: ita demum ſcilicet quando clericus eſt re-
us: ſecus ſi eſt actor: limita vt infra proximo
6 ver. ¶ † Secundo principaliter cognoſcit
iudex eccleſiaſticus de cauſa clerici etiam a-
ctoris contra laicum in caſibus infraſcriptis.
videlicet. Quando laicus eſt detentator ali-
cuius rei eccleſie vel rei alicuius clerici: vt q
ſpoliauit clericum vel eccleſiam poſſeſſione
alicuius rei: nam pro tali re poteſt coram iu-
dice eccleſiaſtico conueniri. text. eſt & ibi
Abb. & Felyn. in. c. ſi clericus laicum: de fo-
ro competen. & Abb. in. c. relatum: de iure
patr. Iſtud enim dicitur crimen quaſi ſacrile-
gii: vt ibi habetur. Item quando agitur pro
legatis piis conſequendis a laico poteſt lai-
cus conueniri coram iudice eccleſiaſtico: pu-
ta quando ſunt legata facta eccleſiis vel pau-
peribus vel aliter pro anima: glo. eſt in. c. re-
latum: el primo. & ibi Abb in fin. de teſta. &
Bal in. l. nulli. col. fina. C. de epiſco. & cleri.
7 ¶ † Tertio cognoſcit iudex eccleſiaſticus
contra laicum de cauſa feudali vbicũq aliqs
laicus tenet feudum ab eccleſia. tex. eſt in. c.
verum: de fo. cõpet. & ibi p Abb. & doc.
8 ¶ † Quarto cognoſcit iudex eccleſiaſticus
de omnibus cauſis ſpũalibus & eccleſiaſticis
ad eccleſiã ſpectantibus ẽt ſi inter laicos agi-
tentur: prout eſt cauſa vſurarũ: cauſa matri-
monialis & legitimitatis filiorum: & ſic de
aliis ſimilibus cauſis ſiue cauſa ſit principa-
lis ſiue emergens: vt eſt tex. in. c. tuam. de or-
din. cognit. & ibi p Abb. & in. c. lator. qui fi-
lii ſint legit. & in. l. omni nouatione. C. de ſa-
croſan. eccle. & not. Bar. in. l. titia. ff. ſoluto
matrim. & Bart. in. l. quoties. C. de iudi. & in
l. ij. ff. de iuriſdi omn. iudi. idem tenet Ang. ĩ
§. ſi quis aũt p pecuniaria: ĩ auctẽn. de ſanc-
tiſſ. epiſ reprobata glo. ibi q aliter ſentiebat:
idẽ in cauſis ſpiritualibus annexis: vt habet
in. c. quanto. de iudi prout eſt iuſpatronatus.

c.ad noſtram.in primo notab.de rebus eccle
ſiis non alien:& Innocen.in.c.cum ſit ge/
nerale:de foro competenti:idem quando ec
cleſia vellet dicere de nullitate contractus
ad ipſum reuocandum:quia poteſt adire iu/
dicem eccleſiaſticum:ſm Abb.in.d.c.ad no/
ſtram:colum.ij.ver.nota tamen &c. & ſic
eſt caſus ſpecialis in quo actor non ſequitur
17 forum rei. ℭ † Decimotertio cognoſcit iu/
dex eccleſiaſticus quando coram iudice ſecu
lari vertitur dubium ſuper validitate iuramē
ti:videlicet:verum liget vel non: Nam tunc
iudex ſecularis non poteſt de hoc cognoſce
re:ſed debet remittere ad iudicem eccleſiaſti
cum.ita ſingulariter tenet Abb.in.c.cum cō
tingat.colum.xij.verſi.vnum tamen non
18 omitto &c.de iureiurando. ℭ † Quattorde
cimo ſi eſſet factum compromiſſum in cle/
ricum & laicum & opus eſt petere reductio
nem ad arbitrium boni viri: talis reductio
debet peri coram iudice eccleſiaſtico: & ipſe
de ea cognoſcit. Non obſtante q̄ litigantes
ſint laici: & alter arbiter eſt laicus: quia ma/
gis dignum trahit ad ſe minus dignum. ita
tenet Bald.in.l.precipimus.in fin.C.de appel
la.idem quod ſupra dixi de reductione ad
arbitrium boni viri.tenet Ludo.Roman.in
conſilio cclxv.& Iaſon.in.l.imperium:col.
iiii.Ver.ſeptimo.ff.de iuriſdi.om.iudi.idem
dicimus quando clericus & laicus eſſent exe
cutores teſtamenti:nam iudex eccleſiaſticus
compellit laicum ratione clerici adiuncti.ita
tenet Barba.in rubr.de offi.deleg.colum.ij.
quem ſequitur Iaſ.in.l.ſi emancipati.col.4.
19 in prin.C.de colla. ℭ † Quintodecimo idē
dicimus in duobus iudicibus quorum alter
eſt clericus & alter laicus:nam ſi eſt appellā
dum ab eorum ſententia debet appellari ad
ſuperiorem eccleſiaſticum:& ſic iudex eccle
ſiaſticus cognoſcit de huiuſmodi appellatio
ne:ita tenet Bart.in.l.j.§.ſi quis in appellatio
ne.col.iij.ver.quero pone &c.ff.de appell.&
Ludo.Roma.in dicto conſil.cclxv. & Iaſ.
in.d.l.imperium.colum.tertia.in fin.verſic.
20 quarto. ℭ † Decimoſexto quādo ſunt duo
debitores eiuſdem rei puta duo heredes quo
rum alter eſt clericus: & alter laicus: ambo
cōueniuntur coram iudice eccleſiaſtico per
regulam predictam: q̄ maius dignum &c.
ita tenet Bartol.in.l.precipimus.§.eodem
obſeruando.C.de appel.inantum q̄ dicit
Barto.in.l.ſolent.ff.de alimen.& ciba.lega.
& Bal.in.l.fin.in.vj.q.C.de edicto diui adri.
tollen.q̄ quando ſunt duo heredes qui con
ueniuntur vnus laicus & alter clericus: iu/
dex laicus compellit laicum ad prorogandā
iuriſdictionem iudicis eccleſiaſtici:tamē iſtud
dictum impugnat Felyn.& bene in.c.j.col.
iiij.circa fin.ver.& nō credo &c.de pſcript.
ſcilicet q̄ non ſit neceſſe q̄ iudex compellat
laicum ad prorogandum:quia ipſo iure lai/
cus ex perſona clerici coheredis ſortitur fo/
rum iudicis eccleſiaſtici:cuius opin. confir/
mat dictum noſtrum precedens ſcilicet di/
ctum Bart.in.d.§.eodem obſeruando. Q̄ď
ampliа procedere etiam ſi eſſent plures laici
q̄ clerici:puta ſunt quatuor heredes:vnus cle
ricus:& tres laici:nam omnes ſortiuntur fo
rum eccleſiaſticum.ita pulchre tenet Sozin.
in conſil.xij.colū.vj.in primo vol.adde pre
21 dictis Abb.in.c.j.col.ij.de loca. ℭ † Et per
predicta infertur ad vnum pulcherrimum
& ſingulare dictum quod fuit originaliter
Antonii de prato vereri in.l.j.in fin.ff.que
ſenten.ſine appel.reſcin.quem refert & ſeq/
tur Felyn.in.d.c.j.col.iiij.de preſcrip.vbi
multū exclamat tale dictum ſcilicet q̄ ſi ſūt
plures homines reperti in eodem crimine in
ter quos eſt vnus clericus & alii laici & om
nes inquirentur per iudicem ſecularem: &
clericus declinaret forum:poſſent omnes a/
lii laici ſimiliter petere ſe remitti ad iudicem
eccleſiaſticum:contemplatione illius clerici
ne cauſe continentia diuidatur:& illud di/
ctum multum commendat Maria.Sozin.in
c.ij.colum.iii.in.viii.fallen:de mutu.petit.
quod eſt perpetuo notandum quia quotidie
22 euenit. ℭ † Limita tamen principale dictū
precedens vt procedat quando plures cōue
niuntur vt ſinguli:ſecus ſi vt vniuerſi:vñ ſi
eſſet aliqua vniuerſitas vel collegium in qua
vel quo eſſent clerici & laici ſi eſſet conue/
niendum dictum collegium:debet diſtingui.
an ſint plures clerici vel laici:quia ſi ſunt plu
res clerici:tota vniuerſitas conuenietur co/
ram iudice eccleſiaſtico: ſi vero ſunt plures
laici:tunc tota vniuerſitas conuenietur corā
iudice ſeculari:quia collegium accipit deno/
minationem a maiori parte:ita tenet Bart.in.
l.fin.col.iii.ff.de colleg.illic.& Felyn.in.c.i.
col.iiii.de preſcrip.& Sozin.in.d.cōſil.xij.
23 col.vj.in primo vol. † Secundo limita pro/
cedere quando cauſa eſſet indiuidua:ſecus ſi
diuidua:quia tunc clericus eſſet conuenien/
dus in foro ſuo:& laicus in foro ſuo.ſm So
zin.in.d.conſi.xij.colū.vj.in primo uol.
24 ℭ † Decimoſeptimo cognoſcit iudex eccle
ſiaſticus contra laicum perſeuerantem in ex

communicatione:nam poteſt ipſum mulcta
ri & temporaliter punire:ſm Abb.in.c.gra
25 nem:de penis. ¶ † Decimooctauo ſi aliqs
laicus ſpoliaret eccleſiam vel prelatum aliq
bus bonis vel redditibus eccleſiaſticis: po
teſt ipſe prelatus ferre ſententiam excomuni
cationis vel interdicti contra dictum laicū:
non obſtante q videatur vindicare propriā
iniuriam. tex.eſt in c.dilecto de ſen.excom.
26 lib.vj. ¶ † Decimonono habet iudex eccle
ſiaſticus iuriſditionem in laicos in omnibus
concernentibus animam: & maxime vt ſal
tem ſemel in anno confiteantur eorum pec
cata: & ſumant euchariſtiam:alias poteſt eos
arcere ab eccleſia: & eis morientibus dene
gare eccleſiaſticam ſepulturam: ut eſt. text.
& ibi Abba.in capitulo: omnis vtriuſq ſe
xus:de penitent: & remiſſio. ¶ † Viceſi
27 mo:poteſt iudex eccleſiaſticus punire aro
matarium laicum miſcentem farinam faba
rum in cera & illa vendentem: nam poteſt
ipſum punire pena pecuniaria vel alia arbi
traria propter peccatum:ita tenet Abb.anti
quus in.c.j.de emp.& ven.& Fely.in.c.irre
fragabili.§.ceterum:col.ij.in princ.de off.or
di. Quod potes extendere contra omnes fa
cientes ſimiles mixturas & falſificantes ea
que vendunt maxime vtenſilia: ſicut faciūt
iſti venditores croci qui ſolent miſcere car
nes bouinas in croco: & iſti qui vendunt cā
delas vel vinum in quo miſcent aquam: &
etiam in melle ſolent miſcere farinam: qui
etiam per iudices ſeculares debent atrocius
puniri. ¶ † Viceſimoprimo poteſt iudex
28 eccleſiaſticus excommunicare teſtes laicos
nolentes deponere in curia ſeculari:quia ta
cere veritatem eſt peccatum; & poteſt facere
pclama ſub pena excōmunicationis: vt qui
cunq ſcit veritatem ſuper tali negotio com
pareat in iudicio ad deponēdu.ita tenet Ab
ba.in.c.ad noſtram.el.ij.col.j.de iure iur.
¶ † Viceſimoſecundo poteſt iudex eccleſia
29 ſticus quando coram ſe eſt deductum aliqd
incidens ſpirituale inhibere iudici ſeculari:
q in cauſa principali non procedat durante
dicto incidenti:verum in hac inhibitione de
bet adhibere cauſe cognitionem: & citare
partem aduerſam:ita tenet Alexand.in.l.4.
§.condemnatum:colum.iiij.ff.de re iudi. &
Abb.in.c.nam:i vltimo not.de ordi. cogn.
& ibidem Abb.in.iiij.col.verſic.quero nun
quid &c. ¶ † Viceſimotertio:iudex eccle
30 ſiaſticus poteſt compellere laicum litigantē
in foro ſuo ad obſeruandam iuris canonici.

ita tenet Car.per illum text.in cle.j. in. viij.
nota.de peni. & remiſ.per hoc eſt text.in.c.
licet.de iureiur.lib.vj.& in.c.decernimus.de
ſen.excom.lib.vj. & in.c.cum quidam. de
31 excep. ¶ † Viceſimoquarto cognoſcit iu
dex eccleſiaſticus hodie in regno de cauſa
ſuſpitionis iudicis ſecularis:nam quando iu
dex allegatur ſuſpectus non auditur allegās
niſi proponat & probet iuſtas cauſas ſuſpi
tionis coram diocesano illius loci ubi cauſa
ventilatur: & ſic iudex eccleſiaſticus cogno
ſcet an ſit ſuſpectus uel non:ita de hoc ē re
gia pragmatica:que incipit. Item ſi contin
gat: & eſt poſita in prima carta titulum ma
gne curie vicarie: & ita hodie ſeruatur.
¶ † Viceſimoquinto poteſt iudex eccleſia
ſticus ſequeſtrare corpus mortuum alicuius
vſurarii: & facere q non ſepeliatur donec
eius heres caueat de vſuris reſtituendis :ita
tenet Ang. in auctēn. ut defun. ſeu funerā
&c. in prin.
33 SVCCESSIVE Sequitur videre de iu
dice ſeculari:circa que poteſt ſe impedire cō
tra clericos:quia contra laicos nō eſt dubiū:
unde decidamus hic aliquos caſus dubitabi
les pro utilitate huius diſtinctionis.
¶ Primo igitur iudex laicus impedit ſe cō
tra clericos per uiam reconuentionis:quia ſi
clericus agit contra laicum in foro ſeculari:
poteſt ibidem reconueniri. ſm magis com
munem opin. quam tenui ſupra ī ſexta diſt.
34 in quinta q. tertie partis. ¶ Secundo iudex
laicus condemnat clericum in expenſis qn
litigauit coram eo contra laicum & ſuccu
buit.ſm Imol in.c.at.ſi.clerici: & ibi etiam
35 FelY.in.vj.col.in ſi.de iudi. ¶ † Tertio po
teſt iudex laicus citare clericum coram ſe ſi
ſua putauerit intereſſe: & ſic in actu volunta
rio & ualet citatio.ſm Bald. Pau. de caſt. &
Alex.in.l.teſtamenta omnia. C. de teſta. &
Ang.in.l.j.§:hec ſtipulatio.ff.ſi pluſq per. l.
36 falci. ¶ † Quarto quando eſſet factum ſe
queſtrum ſeu depoſitum penes clericum per
iudicem ſecularem:poteſt idem iudex preci
pere clerico q reſtituat:ſm Bald.in.l.ſi fide
iuſſor.§.ſi.ff.qui ſat.cog.& Bald.in.l. accep
tam.col.ij.C.de uſur.& ſequitur Iaſ.in. d. §.
ſi.per tex.in.l.ſi.§.pe.C.de bo.auto.iudi.poſ.
37 † Quinto intromittit ſe iudex laicus cōtra
clericum ſpoliantem laicum ſua poſſeſſione:
in reſtituendo laicum ſpoliatum in poſſeſſio
ne per viam cuiuſdam defenſionis extraiudi
cialis: citando generaliter omnem qui ſua pu
tauerit intereſſe: & iſta eſt noua propoſitio ia

ducta per capitula regni. vʒ. per capitulum: omnis predatio: & capitulum: ad regale faſti gium: & capitulũ: finis precepti caritas &c. de qua materia habetur in deci. ij. & deciſio xxiiij. cõſi. Neapo. Et dixi ſupra in. vij. diſt.
38 iudiciorum: circa fi. † Sexto iudex laicus dat curatorem ad litem clerico minori litiganti coram ſe: vt eſt deci. rote. ccvij. in antiquis. Nam ſemper talis curator datur per illum iu dicem coram quo lis vertitur. ſm Bal. in. l. fi. C. de admi. tut. per hoc eſt tex. in. c. fi. de iudi.
39 ¶ † Septimo iudex laicus poteſt cõpellere creditorem laicum ad remittendum iuramẽ tum turpiter receptum a debitore: ita tenet Felyn. in. c. j. col. vij. in fi. de iureiur. Iſtud ta/ men putarem verum anteq̃ debitor incidat in periurium per non ſolutionem: puta ante diem ſolutionis: quia poſtq̃ venit dies ſolu/ tionis & debitor in periurium incidit: non poteſt illud periurium per partem remitti: vnde illa coactio iudicis nihil operetur. ita tenet Bal. in auctẽ. quod eis. C. de nup. & habetur in deci. xxxvj. ꝯſi. Neapo.
40 ¶ † Octauo iudex laicus cognoſcit de cau/ ſa ſpirituali incidente inter iudeos vel infide les: quia ex quo ipſi ſunt extra eccleſiã: ideo eccleſia non impedit ſe de eis: ita tenet Ale/ xand. in. l. certa. col iij. verſi. vel ſecundo &c. ff. ſolu. ma. & Pet. de anca. in. c. ea que. ĩ quin
41 ta. q. de reg. iur. lib. vj. ¶ † Nono poteſt iu/ dex ſecularis cognoſcere de nullitate abſolu tionis a iuramento conceſſe per iudicem ec/ cleſiaſticum. ſm Felyn. ĩ. c. j. col. viij. in prin. verſicu. poſſet etiam ſecularis &c. de iureiu/ ran. Allegat Pet. de anca. in cõſil. ccclxxxij. incipiente. Retento ordine &c. col. iiij.
42 ¶ † Decimo poteſt iudex laicus vel eius fa milia capere clericum delinquentem depre/ henſum in crimine vel rixa: non tamen vt ipſum detineat: ſed debet eum portare iudici eccleſiaſtico: ita tenet Bald. in. l. ſi qua per ca lumniam. col. ij. in fi. verſic. ſed quero. C. de epiſ. & cle. De qua materia habetur plene per Abb. Felyn. & communiter doc. in. c. cum non ab homine: de iudi. & Bar. in. l. ſi quis in ſeruiture. ff. de fur. & Ioan. de ana. in. c. ſuper eo. col. ij. de cri. falſi. Quod procedit quando clericus incedebat in habitu & tonſura: alias ſecus: quia non tenetur iudex laicus ipſum dimittere ad iudicem eccleſiaſticum niſi pri us conſtet ſibi de clericatu. ſm Bald. in. d. l. ſi qua per calumniam: verſi. ſed ponamus &c. verum de iſto incidenti ſcilicet ſuper p/ batione clericatus: non poteſt cognoſcere ſe

culatis: ſed epiſcopus cognoſcet. text. eſt in. c. ſi iudex laicus: de ſen. excõ. li. vj. Sic. dici/ mus in ſimili q; percutiens clericum non in cedentem in habitu & tonſura: non eſt excõ municatus. ſm Bar. in. l. item apud labeonẽ. §. ſi quis virgines. ff. de iniur. & Bal. in. d. l. ſi qua per calumniam. col. j. verſic. deinde ve/ nio &c. & habetur in. c. iiij. de ſent. excom. Adde predictis Bald. in. l. ſi quis curialis. C. de epi. & cle. & Sozi. in ꝯſi. cxxij. col. pe. in col. pe. in prin. in. j. vol. & Alex in cõſi. viij.
43 in. j. vol. ¶ † Vndecimo iudex laicus po/ teſt punire clericum prius degradatum per epiſcopum: nam quando clericus delinquit taliter q; meretur mortem: debet proceſſari per epiſcopum & poſtea degradatur: & de/ inde traditur curie ſeculari puniendus: vt not. Bar. in. l. j. ff. de penis: & eſt tex. & ibi Abb. in. c. nouimus: de ver. ſigni. & Abb. in c. cum non ab homine. col. viij. & ſeq. & in. c. at ſi clerici. de iudi. in. §. de adulteriis: & vi de plene per Spe. in titu. de accu. §. ſecundo loco: vbi tractat hanc materia: vʒ. quando clericus deponitur: & quando ſuſpenditur: & quando degradatur: & qualiter fiat degra datio: de quo etiam eſt tex. in. c. degradatio: & ibi per Gemi. de penis. lib. vj. Et circa ma/ teriam degradatiõis hec datur regula: q; qñ agitur de degradado epiſcopum: requirunẽ duodecim epiſcopi vna cũ metropolitano. Si vero eſt degradandus ſacerdos conſtitu/ tus in ſacris: requiruntur ſex epiſcopi: in de/ gradatione vero diaconi vel ſubdiaconi re/ quiruntur tres epiſcopi. in clerico vero in mi noribus conſtituto ſufficit ſolus epiſcopus proprius. ita hec omnia declarat Abb. in. c. nõ poteſt. & ibi etiam glo. de re iudi. & glo. in. c. j. in verſi. canonibus: de heret. lib. vj. & gloſ in. d. c. degradatio: & habetur in ſumma xv. q. vij. & in. c. felix. & . c. ſi autem: eadem cauſa & . q. ¶ Fallit in crimine hereſis: in quo non requiritur numerus tot epiſcopo/ rum: ſed ſolus epiſcopus proprius poteſt de gradare conuocatis prelatis: religioſis: & aliis literatis de ſua dioceſi. text. eſt in. c. j. de here. lib. vj. & Io. de ana. in. c. pe. in. j. not. de
44 here. ¶ † Item dictus numerus epiſcopo/ rum requiritur in verbali degradatione: ſed in reali & actuali non requiritur: ſm Fely. in. d. c. non poteſt. col. iiij. in princ. & col. pe. & ibi etiam Abb. Item quando aliquis eſt de gradatus verbaliter adhuc retinet priuile/ gium clericale: quia nõdum efficitur de foro ſeculari: ſecus poſt q̃ eſt actualiter degrada/

tus ſm Io. de ana. in c. ad abolendam: col. vj. in fi. de here. poſtq̄ igitur eſt actualiter degradatus traditur curie ſeculari puniendus: verum debet iudex eccleſiaſticus rogare iudicem ſecularem vt procedat cõtra eum citra penam ſanguinis: vt eſt tex. in d. c. nouimus, de verb. ſigni.

45 † An autem clericus degradatus ſi de facto celebrat conficiat corpus Chriſti: vide gloſ. & Abb. in c. ij. de cle. exco. vbi tenent q̄ ſic: idem tenet Ioan. de ana. in d. c. ad abolendam. col. vj in fi. & ſeq. de here. pro quibus aũt criminibus poteſt clericus deponi vel degradari: vide Fel. in c. at ſi clerici, in prin. col. pen. & fi. de iudi.

46 ¶ † Vnum tamen ſcias hic: q̄ licet iudex laicus poſsit de mandato epiſcop. capere clericum: nõ tamen poteſt ipſum torquere vel verberare etiam de mandato epiſcopi: alias incideret in excommunicationem: ita tenet Ioan. de ana. in c. ſuper eo. col. ij. in fi. de cri. falſi: & Pe. de ancha. & Abb. in c. vniuerſitatis, col. j. de ſen. exco. & Arch. & Gemi. in ſumma. xlv. di. De materia autem degradationis ſupradicta vide plene per Firmianũ in ſuo trac. de epiſcopo. in vlt. parte

47 † Duodecimo iudex ſecularis exercet iuriſdictionẽ in clericum ratione feudi quod tenet clericus ab eo capitulo ceterum: de iudi. & c. ex tranſmiſſa, & c. verum, de foro compe. & in c. j. §. item ſi clericus: & ibi And. de yſer. in. ij. col. de capi. corra. & Sozi. in conſi. xlj. col. viij. in prin. in j. vol. Item quando eſt autor laudatus, per l. venditor. & ibi per docto. ff. de iudi. & Abb. in c. fi. de emp. & vendi.

48 ¶ † Decimotertio iudex ſecularis poteſt punire clericum de aſſaſsinio: quia propter criminis enormitatem ipſo iure cenſetur degradatus in caſu iſto, ita tenet Lapus, in c. pro humani, de homi. li. vj. & Paris in trac. ſind. in verſic. inquiſitio, colũ. vij. in fi.

Rober. Maran. Venuſ. I. V. D.

1 *Iuditium aliud ordinarium & aliud prorogatum.*
2 *Prorogatio in iure multipliciter accipitur.*
3 *Prorogatio iuriſditionis poteſt fieri de perſona ad perſonam: de re ad rem de tempore ad tempus, & de loco ad locũ.*
4 *Iuriſditio iudicis habentis illam de iure ſpeciali ꝓrogari nõ poteſt.*
5 *Prorogatio iuriſditionis tacite & expreſſe põt fieri.*
6 *Prorogatio iuriſditionis inducitur per exceptionem dilatoriam oppoſitam, non autem per petitionẽ copie libelli neq; per confeſsionem, num. 7.*
8 *Prorogatio tacita, non poteſt fieri in cauſa criminali nec etiam expreſſa.*
9 *Prorogatio de loco ad locum tacite fieri nõ põt ſed expreſſe ſic.*
10 *Iuriſditio per contumaciã nõ prorogatur.*
11 *Prorogatio per reconuentionem duplici modo inducitur.*
12 *Iuriſditio limitata ad certã ſpeciẽ cauſarũ non põt prorogari.*
13 *Iudex prorogatus non poteſt ſententiam ſuã exeq.*
14 *Iuriſditio delegati prorogari nõ põt.*
15 *Prorogatio: an & quãdo impediatur per errorem.*
16 *Prorogatio nõ poteſt fieri in cauſa appellationis: & que ſit ratio.*
17 *Prorogari non põt iuriſditio a Deo conceſſa: prout eſt poteſtas excommunicandi vel abſoluendi.*
18 *Clericis iuriſditionem alterius epiſcopi ſine conſenſu ſui epiſcopi prorogare nõ põt.*
19 *Prorogari an poſsit iuriſditio alterius iudicis per laicos ſubditos baronibus ſine conſenſu ipſorum baronum.*
20 *Barones Regni habent iuriſditionem a Rege reſeruatam cum priuilegio primarum & ſecundarũ cauſarum. & ideo reuocant prorogationes factas per eorũ vaſſallos in alios iudices.*

QVODECIMa Principalis diſtinctio iudiciorum eſt.

1 † Quia iudicium aliud ordinarium: & aliud prorogatum. Iudicium ordinarium eſt illud quod agitatur coram iudice ordinario competenti vel delegato a ſuperiore inter certas perſonas vel limitato in certo territorio quando agitur per ſubditos ſue iuriſditioni. Iuditium vero prorogatum eſt illud quod ventilatur inter partes coram iudice non ſuo principaliter: tamen adito de conſenſu partium de qua materia tractatur plene in l. j. & l. ij. ff. de iudi. & in l. ſi conuenerit ff. de iur. om. iudi. & in c. ſignificaſti, de fo. compe. & in c. P. & G. de offi. deleg.

¶ † Super hac materia eſt ſciendum q̄ iſte

2 terminus prorogatio accipitur in iure multipliciter. Quandoq; enim refertur ad terminos & dilationes: & tunc prorogatio nihil aliud eſt niſi dilationis laberitis nondum lapſe extenſio, ſm Bal. in repe. l. emilius, col. vj. in prin. verſi. nota quinto &c. ff. de mino. Exemplum, datur dilatio alicui: & in medio vel in fine ipſius dilationis nondum elapſe prolongatur vlterius: & tunc dicitur eadem dilatio cum prima. l. ſed ſi manente, ff. de preca. & Bal. in d. l. emilius: & Alexand in l. iiij. in princ. ff. de dam. infec. vbi facit differentiam inter prorogationem & renouationẽ:

& infert ad.q.ſi finita dilatione fuerit dictū
ꝙ dilatio fuit prorogata:an valeat proroga-
tio ſiltem ad vim noue dilationis: vide ibi p
eum. De qua materia habetur etiam in.l.cum
ſtipulatus ſim mihi a proculo. ff. de verbo.
obligatio. Quandoq; iſte terminus proro-
gatio refertur ad compromiſſa: & eſt mate-
ria de qua in. l. diem proferre. ff. de arbi. &
iſta prorogatio poteſt fieri per arbitros quā-
do eſt eis data poteſtas per partes: & poteſt
fieri etiam partibus abſentibus: vt.d.l. diem
proferre in prin. verū debet poſtea proroga
tio notificari partibus: alias nō abſtringit:
ita tenet Alex.in conſi.xxxiiij.col.fi.in.i.
vol. & Bald.in.l.f.C.de ſen.ex peric. rect. &
Felyn.in.c.cum olim.col.ix.ver.Nota.tertio
3 &c.de re iudi. ¶ † Quandoq; iſte termi-
nus prorogatio refertur ad iuriſditionem: &
iſta eſt materia noſtra: ſuper qua dic ꝙ proro
gatio iuriſditionis fit quatuor modis. vz.
qñq; de perſona ad perſonam: quandoq; de
re ad rem: qñq; de tempore ad tempus: &
qñq; de loco ad locum: vt not.glo.& Bat.i
l.ij.§.ſed ſi iudex.ff.de iudi.& Bal.in.l.j.ver.
tertio quero.C.de iur.omni.iudi.& per Bal.
in.l.ſi qui ex conſenſu.C.de epi.audi. Exem
plum prime prorogationis ſcilicet quando
fit de perſona ad perſonam ponitur in.l.j.&
ij.ff.de iudic.& in.l.ſi conuenerit. ff. de iur.
omn.iudi.vt quando iudex habet limitatā
iuriſditionem in vna ciuitate vel territorio:
nam ſi alij de aliena iuriſditione volunt con
ſentire ꝙ cauſa eorum iudicetur per illum iu
dicem cui non ſunt ſubditi: poſſunt hoc fa-
cere. Et ſic illa iuriſditio que erat limitata in-
ter illas perſonas illius territorii tantum:
modo per conſenſum partium extenditur
ad alias perſonas ſibi non ſubditas: & iſta di
citur prorogatio. ¶ Exemplum de ſecun-
da prorogatione ſcilicet de re ad rem pura
ſi vnus iudex habet limitatam iuriſditionē
vt non poſſit cognoſcere niſi de cauſis a cē
tum aureis infra: iuxta.l.ſi idem cum eodem
& l.cum quedam.§.quotiēs.ff.de iur.omn.
iudi.& in auten.de defen.ciui.§.& iudicare
poſſunt facere partes habentes cauſam ma-
ioris ſumme ꝙ ille iudex cognoſcat de tali
cauſa: & ſic extenditur iuriſditio de ſumma
minori ad maiorē: & ſic de re ad rē.tex.eſt ī
l.de qua re.§.j.ff.de iudi.& Bald.in.d.l. ſi q
ex conſenſu.col.iij.C.de epi.au. ¶ Exēplū
de tertia prorogatione ſcilicet de tempore
ad tempus puta iudex habet limitatam iuriſ
ditionem finiendam certo tempore: puta p
annum. prout communiter ſolent creari of-
ficiales in Regno. poſſunt facere partes ꝙ
vltra illud tempus iudex cognoſcat & iudi-
cet: & ſic extenditur iuriſditio de vno tem-
pore ad aliud.text.eſt i.l.ij.§.ſed ſi iudex. ff.
de iudi. quod procedit in iudice delegato:
ſed in ordinario non procedit prorogatio ī
tempus ſucceſſoris: ita pulchre declarat Bal.
in.d.l.ſi qui ex conſenſu: col.iij.verſi.ſecun-
da ſpecies.&c.C.de epi.audi.& vide Bald.in
titulo de pace conſtan.col.xiiii.in prin. ſup
verſiculo conſenſum: vbi tenet ꝙ de cōſen-
ſu partium poſſunt prorogari tempora ap-
pellationis. ¶ Exemplum de quarta proro
gatione ſcilicet de loco ad locum: de qua te-
nent doct.ꝙ non poteſt fieri: & ſunt aliqui:
prout eſt Bal.in.d.l.j.verſi.tertio quero &c.
C.de iur.om.iudi.& in.d.l.ſi qui ex conſen-
ſu.col.pen.& fin.referendo Ia.bu.tū Barto.
in.l.quero.ff.de ſolu.tenet cōtrarium ſcilicet
ꝙ valeat prorogatio: & hanc opin.tenet
Alex.quem communiter ſequūtur ibi Mo-
der.in.l.fi.ff.de iur.omn.iudi.cum limitatio-
ne tamen ſed dummodo iudex illius territo
rii conſentiat huic prorogationi. Exemplum
poteſt poni dupliciter.ſm Bald.in.d.l.ſi qui
ex conſenſu.col.pe. verſi. quartam ſpeciem
&c. Primo modo quando iudex ex forma
ſtatuti vel conſuetudinis deberet ſedere pro
tribunali in tali loco: puta in palatio: nam
poſſunt facere partes ꝙ ſedeat in alio loco
eiuſdem ciuitatis: puta in platea: & v; talis p
rogatio ſine dubio: quia ſumus in loco eiuſ-
dem iuriſditionis. Secundo modo poteſt po
ni exemplum extra locum iuriſditionis: vt
ſi partes conueniunt ꝙ iudex peruſinus co
gnoſcat & pronunciet in territorio bono-
nienſi: & iſta prorogatio eſt magis dubia:
quam dicit Bald.vbi ſupra fieri non poſſe.
Sed dic ꝙ magis communis opin.eſt ꝙ va-
leat: interueniente conſenſu iudicis illius lo-
ci: puta bononienſis.ſm Alexan.in.d.l.fin.
arguendo de loco ad tempus: iuxta .l.vinū
ff.ſi cer.pet.& hanc opi.tenet Abb.in.c.no-
uit.col.ij.&.c.excommunicatis: col.fi.de of-
4 ſi.leg. ¶ † Quam opin.limita procedere ī
iudice habente iuriſditionem de iure com-
muni: quia talis iuriſditio poteſt prorogari
de conſenſu partium extra territorium vt
ſupra: ſecus in iudice habente iuriſditionem
de iure ſpeciali: prout eſt legatus: quia extra
territorium non poteſt cognoſcere ex pro-
rogatione partium: etiam ſi iudex illius ter-
ritorii cōſentiret: ita in terminis tenet Abb.

in.d.c.excõmunicatis:colũ.ſi.de offic. lega.
5 ❡ † Scias tamen pro complemento huius
materie: ꝙ prorogatio iuriſdictionis poteſt
fieri expreſſe & tacite: expreſſe fit quando
partes per eorum expreſſum conſenſum cõ/
ſentiunt in iudicem non ſuum: & iſta eſt ma
teria dicte.l.j.&.ij.ff.de iud.&.d.l. ſi conue/
nerit.ff.de iur.omn.iudi.&.c.ſignificaſti: de
foro compe.tacite vero fit prorogatio quan
do quis patitur ſe conueniri coram iudice in
competenti:& non declinat eius forum: &
in hoc eſt varietas doctorum in.d.l. ſi con/
uenerit:quia glo. ibi dicit ꝙ requiritur litis
conteſtatio ad hoc vt inducatur conſenſus:
ſed veritas eſt illa quam tenet ibi Bar. ſed ꝙ
ſiquidem cõuentus opponit aliquam excep
tionem dilatoriam ante litem conteſt. quia
tunc per talem exceptionem videtur prouo
care iudicem vt ſuper ea pronunciet: cenſẽ
eo ipſo in iudicem conſentire. Nec expecta/
tur litis conteſtatio:ſi vero non opponit ex
ceptionem aliquam:tunc requiritur litis cõ/
teſtatio: & ita procedat gloſſ.ibi. Non tamẽ
cenſetur in iudicem conſentire ſiquis petit
copiam libelli:vel dat ſatiſdationem de iudi
6 cio ſiſti:ſm Bar.in.d.l. ſi conuenerit. per.l.
non videtur:la.ij.ff.de iudi. † Et ex predi/
ctis verificatur illa iuris regula queſe habet:
ꝙ exceptio declinatoria fori debet eſſe pri/
ma exceptio que opponitur ante alias dila/
torias:quia ſi opponitur alia prius: per eius
oppoſitionem inducitur conſenſus in iudi/
cem:& non poteſt poſtea opponi declarato
ria:tex.eſt in.l.ſed ſi ſuſceperit. in prin. ff. de
iudi.& in.l.ſi.C.de excep.& Abb.& doc.in
c.inter monaſterium. de re iudi. ſicut dici/
mus etiam de recuſatione iudicis ex cauſa ſu
ſpitionis:quia debet eſſe prima exceptio que
opponitur:vt tenent Bar.Alexand.Ioan.de
Imol.in.l.quidam conſulebat.ff. de re iudi.
& Lanfran.in.c.quoniam contra:in verſi.re
7 cuſationes.in prin.de probatio. ❡ † An au-
tem per ſolam confeſſionem factam coram
iudice incompetenti inducatur prorogatio
iuriſdictionis:uide Sozi.tenentem ꝙ non:in
8 conſij.cviij.col.ſi.iiij.uolu. ❡ † Limita il/
lud ꝙ dicitur de tacita prorogatione non ꝓ
cedere in cauſa criminali:quia in ea non pro
rogatur iuriſdictio per oppoſitionem excep/
tionis:ita tenet Iaſ.in.d.l.ſi conuenerit: col.
viij.circa ſi.allegat Bar.in.l.licet.col.ij. C. de
procur.Et hoc eſt regulare ꝙ in cauſa crimi/
nali non poteſt prorogari iuriſdictio etiam
expreſſe in preiudicium iudicis competen/

tis.ſm Bal.in.l.ſi qui ex conſenſu: colum. ij.
in ſi.C.de epi.audi.& Felyn.in.c.P.& G.col.
iiij.de offi.deleg.& uide Soz.in.d.cõſi.cviij.
in ſi.in.iiij.uol.ubi dicit ꝙ quando iudex in
quirit ex officio non poteſt eius iuriſdictio ꝓ
9 rogari. ❡ † Secundo limita non procedere
in prorogatione que fit de loco ad locũ: qa
illa non poteſt fieri tacite:ſed requiritur ex/
preſſus conſenſus prorogantium: ita tenet
Fran.de are.in.c.j.col.pe.uer.illud etiam ſci/
as &c.de iudi.allegat text.in.c.ſtatutum.§.i
10 nullo.de reſcrip.lib.vj. ❡ † Tertio limita
non procedere in contumace:quia per con/
tumaciam nunꝙ̃ prorogatur iuriſdictio:unde
in hoc caſu non equiparatur preſens & ab/
ſens per contumaciam:ita tenet Bar.in.l. ij. i
lec.col.ij.& ibi etiam Alexand.in.ſi.col ff.ſi
quis in ius uo.non ie.per text.& ibi Bald.in
d.l.ſi qui ex conſenſu: & Ludo.ro.in conſi.
11 xlviij. ❡ † Inducitur etiam tacita proro/
gatio per reconuentionem quod poteſt in/
telligi duplici modo ſed ex parte reconueni/
entis: & ex parte reconuenti. De primo eſt
exemplum:ut ſi tu conuenis me coram iu/
dice incompetenti:ego qui ſum reus poſſem
declinare eius iuriſdictionem ſi uellem:ſit ta/
men non declino:ſed ſtatim reconuenio te
coram eodem iudice:ex hoc ipſo uideor in/
iudicem conſentire:& ſic non poſſum decli/
nare ipſum ulterius in prima cauſa conuen/
tionis:ita habetur per Math.in deci. xxvij.
cõſi.Neapo.De ſecundo eſt exemplum:ut ſi
tu es clericus uel alius non ſubditus:& con
uenis me coram iudice meo ſeculari:poſſum
te coram eodem reconuenire:per quam recõ
uentionem tu reconuentus prorogas iuriſ/
dictionem illius iudicis ex neceſſitate iuris:
ita tenet Bald.in auctẽ.& conſequẽter. col.
ij.in prin.ibi nam reconuenio &c.C.de ſen/
ten.& Spe.in tit. de cõpe. iudi. adi. in prin.
uerſicu.nono. probatum eſt etiam per.l. ſi
idem cum eodẽ.§.q. ſi mutue.ff de iur.omn.
iudi.& dixi plene ſupra in ſexta diſt. princi/
pali. ❡ † Limita hanc materiam proroga
12 tionis procedere quando prorogatur talis
iuriſdictio qualem habet ille iudex proroga/
tus in ſuos ſubditos:quia tunc uidelicet pro
rogatio ut ſupra dixi:ſecus eſt quando illam
iuriſdictionem non haberet.Exemplũ: ſi eſt
aliquis iudex maleficiorum deputatus ad co
gnoſcendum ſolum de cauſis criminalibus:
modo duo forenſes nellent coram eo litiga/
re in cauſa ciuili:certe non ualet prorogatio:
quia talem iuriſdictionem cauſarum ciuilium
non habet

non habet iudex ille in ſuos ſubditos: & il/
lud quod non eſt prorogari non poteſt: ita
per plura tenet Iaſ. in. l. ſi per errorem col. j.
ff. de iur. omn. iudic. pro hoc eſt tex. in. l. ſo/
lemus. §. latrunculator. ff. de iudiciis: idem
econtra quando eſſet iudex cauſarum ciuiliũ
& prorogatio fieret de cauſa criminali, quia
non valet: ſm Bald. i. l. j. col. fi. C. de iur. om.
iud. idem dicimus in omnibus ſimilibus iu-
dicibus habentibus iuriſditionem limitatam
ad certam ſpeciem cauſarum: vt non poſsit
fieri prorogatio ad aliam ſpeciem, vt tradit
plene Iaſ. in. d. l. ſi per errorem. col. j. vbi mul
tos allegat, & habetur per Abb. in. c. P. & G.
de offic. deleg. adde Bald. in. l. teſtamenta. C.
13 de teſta. ℭ † Secundo limita hanc materiã
non procedere quo ad executionem ſenten
tie: quia licet iudex prorogatus poſsit proce
dere & ſententiare: non tamen poteſt ſuam
ſententiam exequi: ſed executio debet fieri
per ordinarium competentem, text. eſt. in. l.
epiſcopale. C. de epi. audi. per quem text. ita
dixit Alexan. in. l. cum quedam, in pe. not.
& ibi etiam Iaſ. in iii. not. ff. de iur. omn. iudi.
14 ℭ † Tertio limita non procedere in iudice
delegato. quia eius iuriſditio prorogari non
poteſt, tex. eſt in. d. c. P. & G. de offi. deleg.
quod quomodo & quando procedat vide
oino ibi Abb. & doc. Sed de tempore ad eẽ/
pus poteſt prorogari iuriſditio delegati. c. de
cauſis, & ibi Fely. in. j. not. de offi. deleg.
15 ℭ † Quarto limita non procedere quando
interuenerit error in prorogatione: quia er/
ror impedit eam fieri. l. ſi per errorem: & ibi
Barto. & docto. ff. de iur. omn. iudi. Quod ta
men reſtring: procedere ĩ eo iudice qui erat
penitus incompetens de iure communi, ſe/
cus ſi erat competens de iure communi: ta/
men poterat aliquo priuilegio exemptionis
declinari, quia ſi fuit prorogatus etiam per
errorem, valet prorogatio, ita tenet Bar. in re
pe. l. ex quacunq;. col. iiij. ff. ſi quis in ius vo.
non ie. pro hoc eſt glo. in. l. ii. §. i. in verſi. cõ
ſenſus. ff. de iudi. vbi ponit exemplum de
ſcholari. & tenet Iaſ. in. d. l. ſi per errorem
16 col. iii. ℭ † Quinto limita non procedere
in cauſa appellationis, quia in ea non habet
locum prorogatio, quia appellatio debet fie
ri gradatim. vnde non poteſt fieri ad iudicẽ
incompetentem de conſenſu partium, ita te/
net Bald. in titulo de pace conſtantie. in. xiii.
col. in fi. ſuper verſi. ſm mores & leges &c.
& ſequitur Felyn. in. d. c. P. & G. col. iiij. de
offi. deleg. verſi. item nota, & Spec. in tit. de
appel. §. nunc tractemus, verſic. quid ſi de fa
cto: & Alex. in. l. ij. ĩ prin. in addi. ad Bar. ff.
17 de iud. ℭ † Sexto limita non procedere
quo ad iuriſditionem conceſſam a deo: pro/
ut eſt excommunicare vel abſoluere: quia ta
lis iuriſditio prorogari non poteſt. ſm Bal.
in. d. l. ſi qui ex conſenſu. in fin. verbis. C. de
epiſ. audi. & Alexan. in. d. l. ij. ff. de iudic. in
18 addi. que incipit. Sed verum in fin. ℭ † An
autem clericus poſsit prorogare iuriſditio/
nem alterius epiſcopi ſine conſenſu ſui epi/
ſcopi? Dic q; non: ſed requiritur conſenſus
proprii epiſcopi, tex. eſt in. c. ſignificaſti: &
ibi Abb. & doct. de foro compet. quod intel
ligitur quando vellet expreſſe prorogare:
ſed contrahendo vel delinquendo poteſt iu
riſditionem alterius prorogare abſq; conſen
ſu proprii epiſcopi: per. c. romana. §. contra/
hentes: de foro competen. lib. vj. ita tenet
Alex. in addi. ad Barto. in. l. j. ff. de iudi. in
addi. que incipit. Adde Abb. &c. & predictis
adde Specu. in tit. de compet. iudi. adi. ĩ prin.
19 col. ix. verſicu. in clericis. ℭ † Vltimo que/
ritur generaliter: quid de laicis ſubditis do/
minis ſuis temporalibus puta regi vel baro/
ni: an poſsint prorogare iuriſditionem alte/
rius iudicis ſine conſenſu ſui domini? & ſi
prorogant: an poſsit dominus reuocare eos:
ne litigent coram alio iudice? Iſtam queſtio
nem tangit Bar. in. l. j. §. & poſt operis: in fi.
& ibi communiter doc. ff. de ope. no. nunc
& glo. & doct. in. c. imperialem. §. preterea
ſi inter duos: de prohib. feu. alien. per Fed.
& Abb. in. c. ceterum. de iud. & Bal. in. l. de/
cernimus. C. de ſacroſan. eccle. & in. l. ſi quis
in in conſcribendo: in. iiij. notab. C. de epi/
ſco. & cleri: & Bal. in. c. j. col. ij. in fin. de in/
ueſt. in mari. fac. & breuiter iſta eſt magis cõ
munis concluſio. Quidam ſunt vaſalli ſub/
diti dominis ratione feudi quod tenent ab
eis: & iſti nullo modo poſſunt prorogare iu
riſditionem alterius iudicis ſine cõſenſu do
minorum ſuorum: & ſi de facto prorogarẽt
poſſent domini reuocare prorogationem: &
impedire eos litigare: quia de facili poſſet fie
ri colluſio: & priuare dominos ſua proprie/
tate vel iuriſditione quam habent reſpectu
feudi. Quidam ſunt vaſalli ſubditi non ratio
ne feudi ſed ratione perſone: prout ſunt om/
nes burgenſes: qui recognoſcunt dominos
ſuos ratiõe pſone quã habẽt ſubiectã: nõ tñ
tenẽt aliqĩ feudũ: & iſti poſſũt ꝓrogare ſine
cõſenſu dominorũ. p tex. i. l. j. ff. de iudic. ita
tenet Andr. de yſer. i. d. c. impialẽ. §. preterea

ſi inter duos.col.vi.in prin.quem ſequitur
ibi Aluar.in.iii.colū.& hoc videtur ſentire
Bart.ſi bene ponderetur in.d.§.& poſt.ope/
ris.in fin.& Bartol.in.l.i.colum.i.ff.de iudic.
20 ¶ † Predictam tamen cōcluſionē limitas
niſi iuriſditio eſſet per principem reſeruata:
quia tunc non poteſt fieri prorogatio etiam
per burgēſem ita tenet Bal.in.d.§.preterea ſi
inter duos.col.penu.Ver.in contrarium.quē
ibi ſequitur Aluar.in.iij.colun.Ex hoc infe/
ro ꝙ cū hodie omnes barones regni vt plu/
rimum habeant priuilegia primarum & ſecū
darum cauſarum:& ſic eſt eis reſeruata iuriſ/
ditio ſuper uaſſallis ſuis burgenſibus per re/
gem.qui eſt princeps & monarcha in regno
quia non recognoſcit ſuperiorē:ut no.Andr.
de yſer.i.c.j.uer.regis.de his q feu.dare poſſ.
& in prohe.cōſtit.col.xj.per hoc dico ꝙ nō
poſſent uaſſalli alicuius baronis habentis ta/
le priuilegium prorogare iuriſditionem alte/
rius iudicis ſine conſenſu baronis propter di
ctam reſeruationem: & ita uidemus quoti/
die ſeruari in regno:quia quando eſſet facta
prorogatio quomodocunq; ſolent barones
reuocare ſubditos prorogantes ad ſuam iu/
riſditionem. Rob.Marā.V.I.D.

1 *Iudicicium aliud temporale & aliud ſpirituale.*
2 *Cauſe ſpirituales reperiuntur ciuiles & criminales*
& que dicantur,nume,3.cum ſeq.
6 *Cauſe ſpiritualibus annexe que dicātur.*
7 *Libellus an requiritur in cauſis ſpiritualibus.*

TERTIADECIMA principa
lis diſtinctio iuditiorum eſt
1 † quia iuditium aliud eſt tem
porale:& aliud ſpirituale:&
iſta ē noua diſtinctio ab vn
decima precedenti,quia ibi
fuit diſtinctum iudiciū ſeculare ab eccleſiaſti/
co:hic autem diſtinguitur iudicium tempo
rale a ſpirituali.Ibi fit differentia inter duas
curias ſed eccleſiaſticam & ſecularem:hic fit
differentia de eo quod vtrūq; pōt accidere
in curia eccleſiaſtica:nam iudicium tempora
le dicitur vbi agitur de aliqua re temporali:
puta de fundo:equo:pecunia:& ſimili:cuius
rei eſt capax laicus:& hoc iudicium poteſt
eſſe ſeculare & eccleſiaſticum.Iudicium ſpi/
rituale eſt vbicunq; agitur de aliqua re ſpiri/
tuali:vel annexa ſpiritualitati:& iſtud non
poteſt fieri niſi in curia eccleſiaſtica ſm Bar.
in.l.titia.ff.ſoluto mar.& in.l.quotiens.C.
de iud,& in.l.ij.ff.de iuriſd.omn.iud.& Ab

ba.in.c.tuam.de ordi.cogni.& in.c.lator.q
2 filii ſint legiti.† Super hoc tamen eſt ſcien/
dum:ꝙ cauſe ſpirituales reperiuntur ciuiles
& criminales:& appellatione cauſarum ciui
lium comprehenduntur etiam ſpirituales:
ſm Cardi.in cle.j.in.iiij.colum.in.v.q.de of/
fi.dele.Cauſe ſpirituales ciuiles poſſunt mul
tiplicter exemplificari:primo ubi agitur de
aliquo iure incorporali puta de donis dei &
ſacramentis eccleſie.Item de officio & admi
niſtratione eccleſie.Item de aliqua preben/
da:dignitate:perſonatu:ſeu canonicatu:vel
decima.Item de veſtibus,& aliis ornamen/
tis eccleſie:prout hec omnia habentur per
Abb.& Ioan.de ana.in.c.conſulere:de ſimo
& in.c.ad aures.&.c.ad noſtram,eo.ti.ſimi/
liter vbi agitur de matrimonio uel legitimi/
tate prolis:vt in.d.c.tuam:&.d.c.lator.Et ge
neraliter ubicunq; agitur de beneficio eccle/
ſiaſtico & de omnibus illis que habentur in
cle.diſpendioſam.de iudic.& in.c.literas:&
5 ibi Abb.de iura.calum. ¶ † Limita tamen
id quod dixi de beneficio eccleſiaſtico ut p̄
cedat quando ageretur petitorio:ſecus ſi agi
tur poſſeſſorio ſuper aliquo beneficio eccle/
ſiaſtico:puta ad recuperandum poſſeſſionē
beneficii:quia iſta cauſa non dicitur ſpiritua
lis ſed temporalis:ut not.glo.& Abb.i pen.
col.in.c.cum dilecti;de elec.& gloſ.& Ab/
ba.in.c.literas:de iuramento calūn.& Card.
in.d.cle.diſpendioſam:in.x.q.in fin.de iud.
vbi infert ꝙ tunc agens non tenetur oſten/
dere titulum beneficii:licet quando agit pe/
titorio ſecus.de cuius dicti ueritate an poſſeſ
ſorium beneficii dicatur cauſa ſpiritualis:&
an poſſit talis queſtio uentilari coram iudi/
ce laico.uide plene per Abb.in.d.c.literas.
4 colun.ij.&.iij. ¶ † In eo autem quod dixi
clericum agentem poſſeſſorio non debere
probare titulum beneficii:adde ꝙ licet alias
regulariter nemo compellatur oſtendere ti/
tulum ſue poſſeſſionis.l.cogi.C.de petitio.
here,tamen fallit quando agitur contra cle/
ricum poſſeſſorem beneficii:quia ſemper te/
netur ad inſtantiam iudicis interrogantis
oſtendere titulum ſue poſſeſſionis.ſm Bal.
in.l.ij.C.quomodo & quando iud.& in.d.
l.cogi.col.ij.& Bal.in.l.ſiue.C.de proba.ſed
ad inſtantiam partis non cogitur:ſm Bal.in
l.ciuile.C.de furt.Item minime cogitur cle/
ricus etiam per iudicem quando per longū
tempus ſtetit in poſſeſſione beneficii:puta
per decem annos concurrente fama:ſecun/
dum Inn.in.c.Illud:& ibi Abb.in.iiij.col.de

preſumpt.& Bal.in.d.l.ſiue.C.de proba.
5 ℂ † Cauſe criminales ſpirituales poſſunt di/
ci quando agitur de criminibus eccleſiaſticis
vt deberſi.ſimonia:ſciſmate:apoſtaſia:forti/
legiis:& de aliis ſimilibus:de quibus habet
in quinto libro decretalium ; puta de vſuris
& aliis ſimilibus : non tamen de omnibus
que habentur ibi:quia ibi ponuntur aliqui ti
tuli.continentes crimina ſecularia,prout eſt
titulus.de furtis:de homicidio:& aliis. Iſte
autem cauſe poſſent magis congruenter ap/
pellari cauſe criminalis eccleſiaſtice q̄ cauſe
ſpirituales:quia regulariter cauſe ſpirituales
in luduntur ſub appellatione cauſarum ciui/
lium:ergo de ſtricta ſignificatione non poſ
ſent dici criminales ſpirituales:per ea que ſu
pra dixi.per dictum Card.in cle.j.in.v.q. de
6 offic.deleg. ℂ † Spiritualibus autem anne/
xe dicuntur cauſe iuriſpatronatus eccleſie:
vt eſt tex.& ibi per doc.in.c.quanto:de iudi.
vbi probatur q̄ idem iudicatur de iitis quod
de mere ſpiritualibus:& habetur per Ioan.
de ana.in.d.c.conſulere : de ſimonia.
7 ℂ † An autem in cauſis ſpiritualibus requi
ratur libellus.Spec.in tit.de libel.concep.§
nunc dicendum.vrr.xxiij.in fin.tenet quod
non:ſed Io.an.ibi in addi.reſtringit dictum
Spec.ad caſus poſitos in cle. diſpendioſam.
de iud.Et quid ſi agatur de iuramento appo/
ſito in contractu ſimulato an dicatur cauſa
ſpiritualis,vide Bald.tenentem q̄ non in.l.ij.
C.de oper.lib. Rob.Maranta.V.I.D.

1 *Iudicium aliud iuriſditionale: & aliud arbitrariū,*
2 *Arbitrorum tres dicuntur eſſe ſpecies.*
3 *Arbiter & arbitrator quomodo differant.*
4 *Compromiſſum poteſt fieri per procuratorem ſine ſpeciali mandato, ſtante ſtatuto q̄ cauſe compromittantur, Idem in tutore.*
5 *Prelatus an poſſit compromittere ſuper rebus eccleſie.*
6 *Clauſula compromiſſi q̄ procedat de iure & de facto quid importet.*
7 *Compromiſſum nunq̄ valet, niſi ex die quo arbitri illud acceptauerint.*
8 *Compromittens ſi leditur poteſt intentare remediū l.ij.C.de reſcin. vend. etiam ſi arbitramentum emologaſſet.*

1 QVARTADECIMA diſtin/
ctio iudiciorum eſt : † q̄ iudicium aliud eſt iuriſdi/
tionale,& aliud arbitrariū,
ideſt coram arbitro. Iuriſ/
ditionale eſt illum quod a/
gitatur coram iudice habē/
te iuriſditionem:ſiue ſit iudex ordinarius ſi
ue delegatus. Iudicium arbitrarium dicitur
illud quod ventilatur coram arbitro. Et quia
iſta materia eſt plenius tractata in diuerſis
locis:maxime per Spec.in tit.de arbitro. per
totum,& per Ludo.Rom.in repe. rub.de ar
bit,& per Bar.in.l.ſi ſocietatem.§.arbitrorū
ff.pro ſocio. Ideo non eſt opus hic tractare
materiam arbitrorum:ſed remitto me ad di
cta in locis preallegatis:& maxime quo ad
materiam huius diſtinctionis ſcilicet in qui/
bus differat iudicium iud cis a iudicio arbi/
tri:ponit plene Spec.in.d.tit.de arb.§.differt
per totum. Sed pro aliquali introductione
uideamus vnam tantum queſtionē ſed quot
2 ſunt genera arbitrorum. ℂ † Et breuiter ar
bitrorum tres reperiuntur eſſe ſpecies princi
pales in iure. Quidam dicitur arbiter ſimpli/
citer. Quidam dicitur arbitrator: & quidam
dicitur arbiter iuris. Arbiter ſimpliciter dici/
tur ille qui de partium conſenſu eligitur : &
in eum ſub pene ſtipulatione compromitti/
tur,ſm Spec.in tit.de arbit.§.j.in princi. Ar/
biter enim equiparatur iudici: & quo ad pro
ceſſum tenetur ſeruare iuris ordinem : licet
compromiſſum ſit quidam contractus. l. j.
& ibi Bald.ff.de arbit.& Spec.in.d.§.j.ver.&
eſt etiam &c. Arbitrator vero eſt quidam
amicabilis compoſitor qui habet dirimere
& diuidere litē de facto potius q̄ de iure : &
ſine aliquo iuris ordine:vt habetur p̄ Spec.
in.d.§ j.in verſi.arbitrator:& de hac mate/
ria tractatur per Bar.& doc.in.l.ſi quis arbi/
tratu.ff.de verb.obl.& in.d. l. ſi ſocietatem.
§.arbitrorum.ff.pro ſocio,& per Abb.in.c.
quintauallis,de iureiurā. ℂ † Et iſtud arbi/
tramentum dicitur quedam tranſactio. ſm
Bar.in.d.l.ſi quis arbitratu.& Alex.in cōſil.
lxxxij.in fi.in primo vol,quod qualiter in/
telligatur;vide Philip.Deci.in cōſil. lx. col.
ij.Et hāc differentiā inter arbitrū & arbitra
torē ponit ēt Bart.in.d.§.arbitrorū,ver.pri/
mo quero que ſit differētia &c. Arbiter iuris
dicit is qui eligit ex neceſſitate ſtatuti:vt qn̄
iudex allegatur ſuſpectus debet eligi arbitri
ad cognoſcendum de ſuſpitione ex neceſſita
te iuris.l.fi.& ibi Bar.& doc.C.de iud.& ha
betur in.c.ſuſpitionis.de offi.dele.& in.c.ab
arbitris:de offi.dele.lib.vj.Similiter qn̄ extat
ſtatutum q̄ cauſe compromittantur in/
ter coniunctos, tales arbitri dicuntur iuris
ſm Abb.in.c.cū dilectus:col.vij.de arbit.Et
an corā iitis arbitris iuris habeat locū recō/
uentio:& quā iuriſditionē habeāt ordinariā

ſcilicet vel delegatam:dixi plene ſupra in vj.
diſt.principali.ver.ſecundo quero an coram
4 arbitro. ¶ † Et quia iſti arbitri eliguntur de
neceſsitate legis uel ſtatuti : & non ex pro/
pria uoluntate partium :infertur q̃ licet alias
procurator non poſsit compromittere nec
tranſigere ſine ſpeciali mandato:per tex. in
c.per tuas:& ibi Abb.in.ij. not. de arbit. &
Philip.Deci.in conſil.lx.col.j.in prin.& So/
zin.in conſil.xviij.col.xv.uerſi.& ad com/
promittendum &c.in primo uolu. tamen
ſtante ſtatuto uel lege q̃ cauſa compromit/
tatur:poteſt compromittere etiam ſine ſpe/
ciali mandato:ut not.Alex. & communiter
Moder.in.l.ſi plures.ff.de pact.ubi loquitur
de tutore qui poteſt compromittere in arbi
trum iuris:& uide ad materiam doc.in.l.pre
5 ſes.C.de tranſac. ¶ † An autem prelatus
poſsit compromittere ſuper rebus eccleſie:
uide plene Alex.in conſil.xxxij.in.ij.uol.&
Sozin.in conſilio.xviij. col. xiiij. in primo
uol.& Lud.Rom.in conſil.cclxix.colũ.iiij
in fin.uer.tertia ratio &c. & Petr. Philipp.
Cor.in conſi.lvij.in litera.A.& litera. P. in
tertio uolu.Et an tale compromiſſum tran/
ſeat in ſucceſſorem,uide Felyn.in. c.preſen/
6 tata:colũ.j.de teſti. ¶ † Quid autem im/
portant illa uerba que communiter ſolent
apponi in compromiſsis ſed ut procedat &
iudicet de iure & facto &c.Dic q̃ per hmõi
clauſulam non poteſt arbiter ledere aliquam
partium contra naturalem equitatem:ſed ſo/
lum importat q̃ non teneatur ſeruare iuris
ſolemnitates:ſed q̃ procedat manu regia:
ſm ius gentium:debet tamen ſeruare iuſtiti/
am in non ledendo aliquam partem:ita te/
net Pet.Philip.Corn.in cõſil.cxliij.col.iij.in
fin.in.ij.uolu.& Bal.in.l.j.ff.de eius. ſi uero
dicatur de iure tantum:operatur ut ſententia
lata contra ius ſit ipſo iure nulla:quia exce/
ſit formam compromiſſi:ſm Bar.in.l.diem
proferre.§.ſtari.ff.de arbit. ¶ † Vnum ta/
7 men ſcias in hoc materia:q̃ compromiſſum
nunq̃ incipit ualere niſi ex die quo arbitri il/
lud acceptauerunt: & ante acceptationem
non currit terminus prefixus compromiſſo
ita tenet Bal.per illum tex.in.l. ſi cum dies:
in prin. in fine illius princip. ff.de arbi. &
Alex.in conſi.xxxiiij.col.ſi.uer. ex quibus
8 in primo uol. ¶ † Vltimo ſuper hac mater/
ia adde unum pulcherrimum dictum : q̃
ubicunq; quis ex arbitramento eſſet leſus ul
tra dimidium iuſti precii:poteſt intentare re
medium.l.ij.C.de reſc.in. uen. etiam ſi laudũ
& arbitramentum emologaſſet & approbaſ
ſet:ita tenet Philip.Decius in conſil.lx.col.
iij.ubi arguit de compromiſſo ad tranſactio
nem:& nota hoc:quia quilibet prima facie re
ſponderet in cõtrarium.Et ad materiam hu/
ius diſt.adde que dicam infra in ultima par/
te in tractatu de appellatione:in.iiij.q. princi
pali:uer.octauo limita &c.& in prima. q.in
uer.reductio. Rober.Maranta.I.V.D.

1 *Iudicium aliud delegatum:aliud ſubdelegatum.*

1 QVINTADECIMA diſtin/
ctio iudiciorum eſt:† quia
iudicium aliud delegatum:
aliud ſubdelegatum. Dele/
gatum eſt illud quod uen/
tilatur coram iudice dele/
gato. de qua materia dixi
pleno ſupra in quinta diſt.in. Subdelegatum
uero eſt illud quod agitatur coram iudice
ſubdelegato,id eſt coram eo qui fuit delega/
tus a delegato:de qua materia habetur plene
in.l.a iudice.C.de iudic.& ibi per Moder. &
per Alexan.in.l.j.ff.de off.eius:& per Canõ
in.c.uenerabili:de offi.deleg.& in.l.f.C. qui
pro ſua iuriſ.Et quia hanc materiam plenius
attigi ſupra in dicta quinta diſt.ideo hic ali/
ter nõ inſiſto:unde deuenio ad:xvi.diſtinc.

1 *Iudicium aliud ualidũ & aliud inualidũ ſeu nullũ*
2 *Iudicium quot modis poteſt dici nullum,& nume.*
3.cum ſequenti,uſq; in finem.
3 *Iudicium quando ex defectu iudicis ſit inualidum.*
4 *Proceſſus factus per iudicem recuſatum ut ſuſpe/*
ctum eſt nullus.
5 *Clauſula q̃ ſi omnes &c. in reſcripto appoſita,quid*
importet.
6 *Delegati plures cum clauſula ut omnes uel unus*
procedere poſſit,ſi unus incipit procedere ille de
bet finire,alias uiij nulliter procedunt.
7 *Exceptio nullitatis ſententie uel proceſſus ex defe/*
ctu iudicis cauſata ſemper poteſt opponi, etiam
ſtante ſtatuto q̃ contra ſententiam nulla oppo
natur exceptio.
8 *Delegatus ſi procedat ante preſentationem reſcrip*
ti delegatorij pceſſus eſt nullus parte opponẽte.
9 *Proceſſus factus per iudicem contra cõtumacem an*
te factam ſibi relationem per nuntium de citatio
ne eſt nullus.
10 *Citatio omiſſa,reddit actum iudicij ipſo iure nullũ.*
11 *Iudiciũ dicit̃ nullũ & ſentẽtia quãdo iudex pcedit ad*
prolationẽ ſententie cũ magna celeritate ſine p/
tractatione proceſſus,& ſine cauſe cognitione.
12 *Procurator falſus,uel ſubſtitutus, a non habente*
poteſtatem facit iudiciũ cũ eo agitatũ eſſe nullũ.
13 *Procurator habens poteſtatem ſubſtituendi, non*

non poteſt ſubſtituere ante litem conteſtatam, niſi hoc expreſſe in mandato dicatur.

14 Maritus agens ut procurator uxoris: cum nullum haberet mandatum, facit iudicium eſſe nullum, licet ut legitimus adminiſtrator agere potuiſſet.

15 Filiusfamilias agens uel conuentus in iudicio ſine conſenſu patris facit iudicium eſſe nullum, & poteſt opponi etiam poſt ſententiam: Fallit qñ litigat nomine alieno. Item quando litigat ſuper negocio ſpirituali. Item quando iudicium tē dit in fauorem filij familias: quia ualet etiam ſi ſit minor, & numero. 16. & 23.

17 Inſtantia perempta poteſt iudex ferre abſolutoriā ab obſeruatione iudicij, & actorem condemnare in expenſis.

18 Iudicium geſtum cum procuratore excōicato an ualeat.

19 Pupillus litigans in iudicio ſine tutore facit iudiciū ipſo iure nullum, & quando tutorem non habet eius conſanguinei citari debent, fallit quādo ſententia lata eſt in fauorem pupilli, quia ualet ſine tutore, ſi pupillus eſt maior infante, alias ſecus. numero. 22.

20 Alienatio rei eccleſie ſine ſolemnitate ualet, quando tendit in fauorem eccleſie.

21 Statutum requirens conſenſum pro pinquorum in contractu mulierum, intelligitur de contractibus damnoſis, non autem utilibus.

24 Tutor non faciens ſolemnia, litigans pupilli nomine facit iudicium eſſe nullum, & que dicantur iſta ſolemnia, & qualiter practicatur in regno.

25 Tutor non poteſt facere procuratorem ante litem conteſtatam, ſed actorem cum decreto iudicis, alias non ualet iudicium.

26 Procurator qui litem conteſtatus fuit in cauſa, ipſe in ſingulis actis citari debet alias ſi citatur dominus non ualent acta, niſi procurator eſſet impeditus.

27 Curator ad litem pupillo qualiter dari debeat ut iudicium ualeat.

28 Delegata cā per ſuperiorem, cenſetur aduocata ab ordinario.

29 Proceſſus factus contra exititios ciuitatis ad inſtantiam creditorum in contumaciam non ualet.

30 Libellus ineptus in criminali reddit iudicium nullū.

31 Libellus non continens nomen accuſati uel occiſi, an procedat.

32 Libellus criminalis, an diem commiſſi criminis continere debeat, & an teneatur accuſator illum ad inſtantiam rei declarare.

33 Proceſſus factus contra eum qui arripuit iter ad papam eſt nullus.

34 Sententia lata de conſilio iuriſperiti non ualet, quādo lectum eſt ſolum conſilium, & nulla ſcribitur ſententia poſt conſilium.

35 Dilatione pendente iudicium factum eſt ipſo iure nullum.

36 Iudicium agitatum contra mortuum eſt ipſo iure nullum, licet per uiuum defendatur.

37 Iudicium nullum dicitur quando factum eſt per delegatum impetratum per literas ſurreptitias, uel quando delegatus non ſeruauit formam reſcripti delegatorij.

38 Sententia in qua error iuris eſt expreſſus reddit iudicium nullum.

39 Hereticus iudex facit iudicium & proceſſum nullū.

40 Filiusfamilias ſi conuentus eſt in iudicio criminali etiam conſenſu patris non ualet iudicium quando eſt minor.

41 Iudicium agitatum tempore uel die feriato nullum eſt.

42 Ferie uindemiarum & meſſium non ſeruantur in regno, & que hodie ſeruentur.

43 Die feriato: omnes actus uoluntarie iuriſditionis fieri poſſunt.

44 Ferie ad honorem Dei: an per ſtatutum uel conſue
tudinem tolli poſſint ita q̃ acta in illis diebus fa
cta ualeant prout ſit in curijs nundinarum
46 numero. 45.
Conſuetudo uel ſtatutum an poſſit tollere ius gen
47 tium uel diuinum.
Statutum an tollere poſſit ferias inductas ad ho
49 norem Dei, & numero. 48.
Debitor fugitiuus, capi poteſt etiam die feriato ad
50 honorem Dei.
Argumentum de pacto ad ſtatutum, an ualeat.

SEXTADECIMA diſtinctio
1 iudiciorum eſt: † quia iudicium aliud ualidum: & aliud inualidum ſeu nullum. Iudicium ualidum eſt illud in quo ſunt ſeruata omnia ſolemnia & ſubſtantialia iudiciorum: Inualidum vero eſt vbi aliquid deficit ex dictis ſolemnitatibus: ſm Barto. in. l. prolatam. C. de ſen. & Lud. Ro. conſil. ccxx. ī prin. vel quando agitatum fuit cum perſona minus legitima: vt habetur in. l. licet. C. de procura. & dicetur plenius infra.

2 ¶ † Super iſta diſtinctione tangam ſolum vnam. q. que videtur neceſſaria. vȝ. Quot modis poteſt dici iudicium nullum ſeu ſententia nulla: & eſt. queſtio valde vtilis pro inſtructione aduocatorum: qualiter impugnabunt iudicia. Et quoniam de iure communi poſſent adduci multe nul

nullitates:puta ex defectu litis conteſtatio/
nis:uel quia ſententia non fertur in perſonā
procuratoris:& multas ſimiles: que hodie
ſunt ſublate in regno in cauſis ciuilibus : ex
quo proceditur ſola facti ueritate inſpecta:
ut pluries ſupra fuit dictum. Ideo cum hoc
utile opuſculum deſtinauerim principaliter
ad utilitatem iudicum & aduocatorum regni
colarum:omittam nullitates ſublatas: & po
nam tantum illas que hodie ſeruantur in re/
gno : bene uerum eſt q̃ in criminalibus in
quibus ſeruantur iura communia: ſeruaren/
tur nullitates iuris communis:de quibus tā
gam aliquas infra ſuo ordine. ¶ † Primo
3 igitur dicitur iudicium nullum ſeu inualidū
ex defectu iudicis : quod poteſt multiplici/
ter procedere ſed vel quia iudex non inter/
uenit:quo caſu cum iudicium dicatur a iudi/
ce:non poteſt dici ſine eius interuentu.c.
forus.de verb.ſign.vel quia interuenit iudex
incompetens:quo caſu totum iudicium ruit
niſi appareat de prorogatione:vt in toto tit.
C.ſi a non compet.iudic.vel quia interuenit
pro iudice aliquis priuatus.l.priuatorum.C.
de iuriſd.omn.iud.vel quia iudex eſt incapax
ex aliquo defectu:qui defectus in iudice poſ
ſunt eſſe plures.Quidam enim ſunt defectus
naturales:vt quia iudex ſit furioſus mutus
& ſurdus:vel impubes:& iſti defectus quan
docunq̃ obiiciantur reddunt iudicium retro
nullum etiam ſi obiiciantur poſt ſententiam
& poſtq̃ tranſiuit in rem iudicatam : vt no.
Spe.in tit.de except.§.dicto.col.pe.ver. hoc
quoq̃:&.§.nunc videndum:ver.ſed quero.
& Abb.in.c.ſciſcitatus.col.iij.& .iiij.de re/
ſcript.& ibi etiam Fely.col.iiij.p̱ hoc eſt tex.
in.l.cum pretor.§.non autem:& ibi Bal.ff.
de iud. Quidam ſunt defectus accidentales:
& inducti per ius poſitiuum. vt quia iudex
eſt infamis vel excommunicatus:& tunc ſi
iſti defectus ſunt notorii & manifeſti: poſ/
ſunt quandocunq̃ opponi ad iudicium in/
ualidandum. Quod tamen intelligo in illis
defectibus qui ipſo iure inualidant iudiciū:
prout ſi iudex eſt ſeruus vel ſi eſt excōmu/
nicatus:ut habetur in.c.ad probandum: de
re iudic.& in.c.pia.de excep.lib.vj.& in.d.c.
ſciſcitatus:ſecus eſt in defectu infamie : quia
ſi non opponitur ab initio ante litem con/
teſt.valet proceſſus & iudiciū:ita tenet Spec.
in tit.de iudi.deleg.§.excipi.col.j.ver.ſed nū
quid infamis:& Bal.in.d.c.ſciſcitatus.col.ij.
ver.quero an valeat &c. Si autem iſti defe/
ctus ſunt occulti : tunc diſtingue vt per Ab/

4 ba.& Fely.in.d.c.ſciſcitatus. ¶ † Secun/
do dicitur iudicium nullum quando iudex
recuſatus vt ſuſpectus procedit ad vlteriora
poſt propoſitam ſuſpitionem : nam totus
proceſſus quem poſtea facit eſt ipſo iure nul
lus:ita tenet Bar.in.l.quia poterat.ff.ad tre/
bel.& Ludo.Rom.in conſil.ccxx.col.ij.&
Pau.de caſt.in conſil.cxxj.in.ij.vol.& Ge/
min.i.c.iudex.de offic.deleg.lib.vj.& Alex.
5 in conſil.lxxxix.in primo vol. ¶ † Ter/
tio dicitur nullum iudicium quando cauſa
eſt commiſſa pluribus iudicibus : cum clau/
ſula q̃ ſi non omnes ſimul intereſſe poterint
alii iudicēt:prout communiter ſolet iſta clau
ſula poni ī delegatiōibus apoſtolicis:nam an
teq̃ alii procedant debet eis conſtare de im/
pedimento collegæ:alias ſi procedunt anteq̃
collega notificauerit eis ſuum impedimentū
eorum proceſſus eſt nullus:ita p̱ illum tex.
tenet Abb.in.c.prudentiam:in.ij.not.& in
fine illius princ.de offic.deleg.& Bar.in.l.
multum:in fin.ff.de condi.& demon.& Fe
lyn.in.c.ſciſcitatus.col.vij.ver.oportet no/
tum &c.de reſcript.ubi multum plene decla
rat hanc materiam cum nonnullis limitatio
nibus & ibi vide,& plene per Gemin.& do
cto.in.c.cum plures,de offic.delega.lib.vi.
& predicta procedūt in illa clauſula q̃ ſi nō
omnes &c.Et ſic quando conditionaliter lo
quitur commiſſio,ſecus ſi eſſet appoſita alia
claſula que communiter ſolet hodie apponi
in literis apoſtolicis ſed vt omnes vel duo:
vel unus procedant & iudicent,& ſic nō cō
ditionaliter,quia tunc cenſetur data iuriſdi/
tio ſingulis inſolidum,quo caſu poteſt unus
procedere etiam ante notificationem impe/
dimenti collegæ & abſq̃ eius requiſitione.
tex.eſt & ibi gloſ.in ver.libere.in.d.c.cum
plures.& Abb.in.d.c.prudentiam,in.ij.not.
uide tamen de precedenti clauſula q̃ ſi non
omnes &c. quandam addi. in deciſ.clxvj.
Dominorum de Rota,in nouis, que incipit.
Si duo ex tribus &c.ubi tenet de mente Io
an.q̃ ualeret proceſſus factus ante notifi
cationem impedimenti,dummodo in rei ue
ritate impedimentum ſit uerum,tamen com
muniter opin.doct.eſt illa quam ſupra dixi.
ut tenet Abb.in.d.c.prudentiam,in fine illi/
6 us prin. ¶ † Quarto dicitur nullum iudi/
cium quando commiſſa eſt cauſa pluribus
iudicibus cum clauſula ut omnes uel alter
procedere poſſit,quo caſu poteſt unus ſine
alio p̱cedere:ut modo dixi in precedēti, nā
tunc ſi vnus incipit procedere:cenſetur pre/

occupaſſe iuriſdictionem: & alij nõ poſſunt
ſe vlterius impedire. Et ſi alij poſtea procede/
rent: eorum pceſſus eſt nullus: niſi primus
ex iuſta cauſa eſſet impeditus. tex. eſt in. d. c.
cum plures. de offic. deleg. lib. vj. cũ ibi not.
per Gem in. in. ij. col. ver. in. §. porro quero
&c. vbi hoc expreſſe tenet: & Fely. in. d. c.
ſciſcitatus. col. fin. ver. & not. q ceſſante &c.
7 ¶ † Et adde his incidenter q vbicunq; ex
ceptio nullitatis proceſſus vel ſententie de/
pendet ex defectu iudicis ſemper poteſt op/
poni etiam ſi extaret ſtatutum q contra ſen
ſentiam nulla poſſit opponi exceptio: ita te
net Ludo. Ro. in cõſil. xlij. col. j. & Pet. Phi/
lip. Corn. in cõſi. cxliiij. col. ij. in primo vol.
8 ¶ † Quinto dicitur iudicium nullum qñ
iudex delegatus procedit ante preſentationẽ
reſcripti delegatorij: licet ſciat ſe eſſe conſtitu
tum delegatum. Et licet procedat poſt datã
reſcripti: tamen non valet proceſſus: quia an
te preſentationem non habet exercitium iu
riſdictionis. text. eſt in. c. ſuper eo. el ſecundo.
& ibi Philipp. iu vlti. not. de app. & Fely. in
c. ſciſcitatus. col. viij. de reſcript. & Bal. in. l.
cum qui. ff. de iuriſd. omn. iud. vnde licet ſu/
perueniat poſtea reſcriptum: non validatur
proceſſus antea factus: quia cenſetur factus
a priuato. ſm Bal. in. d. l. cum qui. verſi. quar
to quero &c. & Bal. in. l. falſus. col. v. ver. ſed
pone. C. de furt. Quod tamen limita procede
re dũmodo pars opponat de reſcripto non
preſentato: ſecus ſi non opponeret: & ſub ſi
lentio pertranſiret: quia valeret proceſſus:
ita tenet Ang. in. l. cum furioſus. ff. de iudi. &
Bal. in l. nequicq̃. §. vbi decretum: in final.
9 verbis. ff. de offic. proconſul. ¶ † Sexto di
citur iudicium nullum quando iudex proce
dit in contumaciam alicuius non conſtito
ſibi prius de contumacia: vt quia citauit eũ:
& nuncius nondum fecit relationem: & ſic
non conſtat ex actis de contumacia: & iu/
dex ante relationem procedit ad ſententiam
vel ad alium actum: tunc iudicium vel actus
ita factus eſt ipſo iure nullus: ita tenent Bar.
& Bald. in. l. multum. ff. de condi. & demon
ſtr. & Bar. in. l. hec autem. §. non defendi. ff.
ex quib cau. in poſſ. ea vbi expreſſe dicit q
proceſſus factus in contumaciam ante rela/
tionem nuncii eſt ipſo iure nullus: & ſequi/
tur. Fely. in. c. eccleſia ſancte Marie. col. viij.
ver. decimo. de conſti. Quod nota: quia mi/
lies poteſt euenire: & ſis cautus quando vi/
des actum factum in contumaciam vt ſem/
per perquiras an in actis ſit ſcripta relatio
10 nuncii. ¶ † Septimo dicitur iudicium nul
lum quando fuit factum ſine citatione par/
tis: nam citatio eſt de iure naturali & diui/
no: adeo q omitti non põt: & ſic quilibet
actus iudiciarius factus ſine citatione eſt ip/
ſo iure nullus: per ea que habentur in cle. pa
ſtoralis. de re iudic. pro hoc eſt text. & ibi p
doc. in. l. de unoquoq; ff. de re iudi. & l. ea
que. C. quomodo & quando iudex. & l. ſi
quando: & ibi Bald. C. de reſti. & c. ij. de re/
ſti. & q citatio ſit de iure naturali ut nõ poſ
ſit omitti: quia eſt ſpecies defenſionis: tenet
Bal. in. l. cum fratrem. col. fin. ver. dubitari
conſueuit. C. de his quibus ut indi. & Bal. in
l. j. col. ij. ver. ſed hic queritur &c. C. quomo
do & quando iudex: ubi plus dicit q etiam
per ſtatutum nõ poteſt induci vt feratur ſen
tentia contra abſentem non citatum. & Io/
an. de ana. in. c. quam pernicioſum: colũ. j. de
vſur. & Soz. in. plene in conſil. cclxvj. col.
xxi. uer. ſed tamen premiſſis &c. in. ii. uolu.
11 ¶ † Octauo dicitur iudicium nullum & ſen
tentia quando iudex procedit ad probatio/
nem ſententie cum magna celeritate ſine per
cunctatione proceſſus & ſine cauſe cognio/
ne: ita tenet Bar. in. l. prolatam: in fin. C. de
ſent. quod dictum pleniſſime examinat Fe/
ly. in. c. eccleſia ſancte Marie: col. vj. in fin.
cum tribus col. ſeq. de conſtitu. & multa ſi/
milia adducit: & tandem concludit q iudi/
cium eſt nullum ut ſupra dixi. & Alexand.
& Iaſ. in. l. iudices. C. de iudi. quod tamen li
mita & declara ut per Abba. in. c. cum ex li/
teris. in. viii. not. de in integ. reſti. ubi hoc de
clarat procedere quando iudex prorſus igna
rus de meritis cauſe protulit ſentẽtiam: quia
eſt ipſo iure nulla: ut quia de ſero habuit pro
ceſſum: & in mane ſequenti protulit ſenten/
tiam: ſecus quando infra breue tempus pro
tulit ſententiam: quia oritur preſumptio in
iuſtitie: non tamen eſt nulla. ſm eum.
12 ¶ † Nono dicitur iudicium nullum quan/
do fuit agitatum cum falſo procuratore: qui
nullum habuit mandatum: per ea que no.
Bart. & doct. in. l. licet. C. de procur. & Abb.
in. c. in noſtra. col. ii. de procura: ubi intantũ
dicit iudicium eſſe nullum: q talis exceptio
falſi procuratoris põt opponi ante & poſt
ſententiam ad annullandum iudicium: idem
tenet Ioan. de ana. in conſil. xcvi. & in ad/
di. Lodo. Bolog. poſt dictum conſil. ubi pul
chre & per multas remiſſiones declaratur
quis dicatur falſus procurator, & dicitur fal/
ſus etiam ille qui habuit mandatum, & po/

ſtea fuit reuocatum.vt.d.c. in noſtra. & ibi
per Abb. Idem ſi incipit gerere ante habitam
notitiam mandati.ut.in.d.addi.Lud. Bolo/
gnini poſt.d.conſil.xcvi.Idem ſi eſſet procu
rator:ſubſtitutus a non habente poteſtatem
ſubſtituendi:puta a procuratore ante litẽ cõ/
teſta.quia ante ſubſtituere non poteſt.ſed po
ſtea ſic.l.quod quis.& ibi per Moder.C.de p
cur.& in.c.j.de procur.lib.vi. & hoc ſentit.
Ioan.de ana.in.di.conſil.xcvj.col.ii.verſic.
13 conſtat autem. ❡ † Super hoc autem nota
incidenter vnam bonam practicã in regno
in quo extat ritus magne curie vicarie: i nu
mero.121.& incipit.Item ſi procuratori &.
c.quo cauetur q ſi conſtituens procuratorẽ
dat ſibi poteſtatem ſubſtituendi non poteſt
talis procurator ſubſtituere ante litem cõte.
niſi expreſſe dicatur in mandato q poſſit an
te litem conte.quod dictum tene perpetuo
menti in practica:quia multi qui non habent
notitiam illius ritus errant in hoc:quia quili
bet diceret.contrarium:ad hoc vt verba ali/
quid operentur.iuxta.l.ſi quando.ff.de leg.j
& per.d.c.j.de procur.lib.vj.quod in hoc vi
detur corrigi per dictum ritum & ſic poſſes
impugnare & inualidare proceſſum quando
14 faceret contra te. ❡ † Decimo dicitur iudiciũ
nullum quando maritus agit tanq̃ procura/
tor vxoris:cum in rei veritate non haberet
mandatum:nam proceſſus eſt nullus dato
q potuiſſet agere vt maritus & legitimus
adminiſtrator:nec ſaluatur illa via:quia ma/
ritus: & imputatur ei quare talẽ viam elegit
agendo vt procurator.ita ſingulariter tenet.
15 Ludo. Rom.in conſil.cccclvj. ❡ † Vnde/
cimo dicitur iudicium nullum quando filius
fa.agit vel conuenitur in iudicio ſine conſen
ſu patris:quia talis conſenſus requiritur pro
legitimatione ſue perſone:& ſi non interue/
nit.iudicium eſt nullum:de qua nullitate po/
teſt opponi qñcunq; tam ante q̃ poſt ſenten
tiam.ita tenet Spec.in tit.de excep.§.dicto.
col.v.verſi.quid de illa.& in tit.de actore.§.
j.col.ix.ver.ſed & filiusfam.per.l.fina.§.ne/
ceſſitate.C. de bonis que liber.& ibi plene p
16 Bal. ❡ † Quod tamen limitatur procedere
quando filius agit proprio nomine: ſecus ſi
interuenit in iudicio tanquam procurator al
terius: quia non requiritur conſenſus patris.
vt eſt tex.i.c.qui generaliter.§.j.de procura.
lib.vj.Idem quando agit vel conuenitur ſu/
per aliquo negotio ſpirituali.text.eſt i.c.fin.
in fin.de iudi.liber.vj.& plures fallentias in
quibus poteſt filius eſſe in iudicio ſine cõſen

ſu patris.vide per Spec.in tit. de actore. §.j.
verſicu.vbi ſupra.& tex.in aucten.quod lo/
cum.& ibi Iaſ.colum.vj.in fin.C.de collat.
quod facit ad id quod in ſimili dicimus in
muliere.que ex forma ſtatuti non poteſt con
trahere ſine conſenſu propinquorum : quia
illud intelligitur quando contrahit nomine
proprio:ſecus ſi nomine alieno puta tutorio
vel procuratorio nomine.ita tenet Alex. in
d.l.que filium.col.ij.ff.de in ius voc. & Pau.
de caſt.in.l.quicunq;.§.ſi ab alio .ff. de inſti/
to. ❡ Et pro hoc inſero ad diſpoſitionem
ritus magne curie vicarie : ſecundum quem
eſt communis obſeruantia in regno q muli
er viuens iure longobardo non poteſt con/
trahere ſine mundualdo:nam illũ ritum &
obſeruantiã intelligo procedere quando mu
lier cõtraheret proprio nomine ſecus ſi alie
17 no : per predicta. ❡ † Duodecimo dicitur
iudicium nullum:quando ſententia fuit lata
poſt perẽptam iſtantiã.glo. eſt & ibi Bar, &
Bal.& cõmuniter Moder.in.l properãdum
in princ.C.de iudi.p hoc Bal.allegat il.l rex.
in.l.ſcire oportet.§.conſequens.ff.de excuſa.
tuto.Idem tenet Alexan.in conſilio.lxxxij.
in prin.i tertio uol.plus dicit Bal.in.d.l.pro
perandum.col.ii. verſicu. ſecundo quero q
etiam in cauſa appellationis ſentẽtia lata poſt
appellationem deſertam eſt ipſo iure nulla:
quod tamen intellige de ſententia difinitiua
ipſius cauſe principalis quia illa non poteſt
ferri poſt lapſum inſtantie: ſed bene poteſt
iudex ferre ſententiam abſolutoriam ab ob/
ſeruatione iudicii & condemnare partem ac
tricem ad expenſas: vel illam partem cuius
culpa inſtantia fuit perempta. ſm Barto. et
communiter docto. in.d.l.properandum.§.
illo.& Laufrã.in.c.quoniam contra.in final.
verbis.de proba.& Alexad.in cõſi.cxxxvi.
col.j.in ſecundo vol.& in conſil.lxvi. col.ij.
18 in quinto vol. ❡ † Tertiodecimo dicitur iu/
dicium nullum quando fuit geſtum cu; pro
curatore excõmunicato: quod tamen intel/
lige quando tempore conſtitutionis erat ex
cõmunicatus:quia tunc ipſo iure non tenuit
conſtitutio procuratoris: & per conſequens
remanet procurator falſus : & ſic proceſſus
non valet: ſicut dixi ſupra de procuratore
falſo:ſecus ſi poſt mandatum ſuperuenit ex/
communicatio: procuratori:quia valẽt acta
ſi non opponatur: ſed ante mandatum non
valent ipſo iure: ſiue opponatur ſiue non: ita
hec omnia tenet Abb. in.c. poſt ceſſionem.
col.antepen. & pen.& fin. de proba. & ibi

etiam Fely. qui magis clare loquitur. Et pro/
cedũt predicta ſiue ſit procurator ex parte
actoris ſiue ex parte rei. ſm Abba. in. d. c. poſt
ceſſionem. colum. antepenul. in fin. verſi. ſed
19 dubium eſt &c. ¶ † Quattordecimo dicitẽ
iudicium nullum quando eſt agitatum cum
pupillo ſine tutoris autoritate. l. cum & mi/
nores & ibi Bal. C. ſi aduerſus rem iudica. &
l. i. C. qui legi. perſo. habent ſtandi in iudi. &
l. clarum. C. de auto. preſtan. nam quãdo pu/
pillus habet tutorem. debet iudicium agitari
cum tutore & ſi non habet debent citari cõ
iuncti ipſius pupilli ut conſtituatur in contu
macia: alias citatio ſolius pupilli nihil valet.
l. hec autem. §. i. ff. ex quibus cauſis in poſſ.
ea. & ibi Bart. idem tenent Alexan. & com/
muniter docto. in. l. neq; impuberes. ff. de iu
ius vo. & i. l. ſi ex legati. cum. l. ſequen. ff. de
verborum oblig. & in. l. contra pupillum. &
ibi etiam Ioan. de Imo. ff. de re iudic. & ita
communiter tenetur reprobata opin. Barto.
in. l. i. §. ſufficit. ff. de admini. tutoro qui tene/
bat poſſe citari ſolum pupillum: quem ſpe
cie reprobat Alexan. in. d. l. neq; impuberes.
Et ad predicta ſcilicet q; nullum actum iudi/
ciarium poteſt facere pupillus eſt text. & ibi
per moder. in. l. iuſiurandum. §. pupillus. ff.
de iureiurando. & vide omnino deciſ. ccl xii.
conſil. Neapol. ¶ Predicta tamen limita
quando iudicium tenderet in damnum pu/
pilli: quia tunc verum eſt q; nõ valet ſine
tutore: ſecus eſt quando tendit ad vtilitatem
quia tunc valet. vt puta q; fuit lata ſententia
pro pupillo: ita eſt tex. & ibi Barto. Bal. &
Moder. in. l. non eo minus. C. de procur. &
Bar. & Bal. in. l. ſi tutor. C. in quibus cauſis
in integ. reſt. non eſt neceſ. & eſt ratio quia i
actibus concernentibus fauorem pupilli di/
citur habere legitimam perſonam. ſm Bal. &
Iaſo. in. l. contra iuris. in princip. ff. de pact.
20 per text. inſtit. de autori. tuto. in princ. † &
in. d. l. contra iuris. inſert. Bald. idem eſſe in
eccleſiis vt fuerit alienata res eccleſie ſine ſo/
lennitate: que alienatio tendit ad eccleſie
vtilitatem: valet: idem tenet Iaſ. in. d. l. iuſiu
randum. §. pupillus. col. fin. ff. de iureiurani.
vbi idem dicit de geſtis ab intruſo in fauorẽ
eccleſie: de qua materia vide Abba. in. c. cũ ĩ
21 ſtim. col. pen. & fin. de iudiciis. ¶ † Similiter
per predicta infertur ad ſtatutum requirens
conſenſum propinquorum in cõtractu mu
lierum: quia intelligitur in contractibus dam
noſis mulieribus: ſecus in cõtractibus vti/
libus: ita tenet Bal. i. l. neq;. C. de cõtra. hẽ.

& committen. ſtipul. & Angel. & Imol. in
. l. mutuum. §. fin. ff. de acquiren. here. & per
illud dictum Bald. infero ad diſpoſitionem
titus magne curie regentis mundualdũ in cõ
tractum mulieris: q̃a ſi aliqua mulier faceret ali
quem contractum vellẽ ſibi valeret ſine mũ
dualdo: quod nota quia milies poteſt acci/
22 dere. ¶ † Item illud quod dixi valere iudi/
cium tendens in fauorem pupilli ſine tutore
intellige procedere quando pupillus eſſet ma
ior infante: ſecus ſi eſſet infans: quia tunc e
quiparatur furioſo: ex quo nullum habet in
tellectum: vnde non valet ſenten tia etiam ĩ
ſui fauorem lata. ita tenet Alexan. & Iaſ. in.
d. l. non eo minus. & Alexan. in. l. furioſo. ff.
de re iudic. & Bal. i. d. l. neq;. C. de contrahẽ.
& committen. ſtipula. per text. i. §. pupillus
23 in ſtit. de inutil. ſtipul. ¶ † Item predicta ex
tenduntur procedere etiam in filio familias:
vt ſi eſt agitatum iudicium cum eo ſine con
ſenſu patris: etiam ſi eſſet minor valet in ſui
fauorem. ita ſingulariter tenet Alexan. in cõ
ſil. lix. col. ii. i ſecundo uolu. quod nota pro
limitatione. l. fin. §. neceſſitate. C. de bonis q̃
liberis: & eorum que dixi ſupra. xi. nullitate
24 ¶ † Decimoquinto dicitur iudicium nullũ
quando fuit agitatum cum tutore qui non
fecit ſolemnia: vt qui non ſatis dedit rem pu
pilli ſaluam fore non fecit inuentarium: non
fuit ſibi decreta adminiſtratio per iudicem:
vt dicit Bal. in. l. ſi tutor. C. in quibus cauſis
in integ. reſti. non eſt neceſ. de quibus ſolẽ/
nibus habetur per Bart. in. l. legitimos. ff. de
legit. tutor. Nam in iſto caſu dato q; talis ge
rebat ſe pro tutore: ſi tamen fuit lata ſenten
tia contra eum: talis ſententia eſt ipſo iure nul
la. & non nocet pupillo. tex. eſt in. d. l. ſi tu/
tor. & ibi Barto. & Bal. & iſtud dictum tene
menti perpetuo: quia poteris mille proceſ/
ſus impugnare: quia raro inuenitur hodie
tutor qui faciat iſta ſolemnia. & de hoc eſt
vnus ritus magne curie vicarie i numero. 2/
14. qui incipit. Item ſeruat ipſa curia q; cum
aliquis tutor &c. qui vult q; tutor non ad/
mittatur ad litigandum in iudicio tutorio
nomine niſi prius doceat de ſolemnibus: ad
quod docendum datur ſibi nouus terminus
25 ad quod vide deci. cclvi. cõſi. Neapol. ¶ De
cimoſexto dicitur iudicium nullum: quãdo
eſſet agitatum cũ procuratore conſtituto ab
aliquo tutore ante litem conteſta. quia tutor
non poteſt facere procuratorem ante litem
conteſtatam in cauſa pupilli: ſed debet cõſti/
tuere actorem: in quo actore requiritur de/

eretum iudicis : alias uiciatur conſtitutio: &
non ualet proceſſus: pro hoc eſt tex. & ibi
Bartro. & docto. in. l. neq; tutores. C. de pro
cura. & gloſ. in. l. ſi actor. C. de apella. & text.
in. §. fin. inſtitu. de curato: & habetur in deci.
cclxij. conſil. Neapol. verſi. tertio ille &c.
Pupillus vero cum autoritate tutoris; poteſt
ante litem conteſta. conſtituere procurato
rem: vt. d. l. neq; tutores : & hanc materiam
plene tetigi in repe. mea. l. ſi actor. ff. de pro
26 curat. in. ij. colum. ¶ † Decimoſeptimo di
citur iudicium nullum quando fuit agitatū
cum procuratore vſq; ad litis conteſtationē
incluſiue: & poſtea in aliis actis citatur do
minus & non procurator: quia ſi dominus
non compacet: & fit proceſſus in contuma
ciam: non valet: quia poſtq̄ procurator eſt
conteſtatus litem ipſe debet citari in actibus
ſucceſſiuis: qui eſt effectus dominus litis, &
non dominus cauſe: & ſi aliter fit non valet
proceſſus: ita tenet Bart. in. l. procuratoribus
C. de procurato. & Bar. in. l. mutari. ff. de p
curat. & in. l. furioſo. ff. de re iudic. & Bal. in
l. ſi quando: in. vij. q. C. de teſti. & Abb. in. c.
ij. col. penul. & ibi etiam Fely. de teſti. quod
tamen intelligitur niſi procurator eſſet ab
ſens vel infirmus: quia tunc poteſt citari do
minus: ſm Alexan. in. d. l. procuratoribus;
& Gemin. in. c. ſi quidem. §. ſecus: in. vj. not,
de procur. lib. vj. & dixi in. d. l. ſi actor. ff. de
27 procur. col. ij. in fin. ¶ † Decimooctauo di
citur iudicium nullum quando fuit datus
curator ad litem pupillo minus legitime; vt
quia pupillus non petiit: quia curator ad li
tem non datur niſi pupillo petenti: ſm Bar.
in. l. qui habet. §. ſi pupillus. ff. de tutel. verſi
aduerte quia in ſacro cōſilio ille tex. in. d. §.
ſi pupillus: cum ibi no. per Bar. intelligitur
procedere in caſu ſpeciali in quo loquitur tā
tum ſcilicet quando pupillus haberet litem
cum tutore: tunc opus eſt vt petat curatorē
ad litem: alias non datur non petenti: ſecus
eſt quando pupillus haberet litem cum alio
extraneo: quia tunc poteſt iudex ſibi etiam
non petenti dare curatorem ad litem : verſi
ad inſtantiam partis aduerſe debet iudex fa
cere mandatum pupillo q; veniat ad peten
dum curatorem ad litem: & ſi comparuerit:
dabit ſibi illum quem petierit: ſi vero nō cō
paret: tunc iudex ex officio dat ſibi curato
rem ad litem: iuxta forma. l. j. C. qui pe. tuto.
ita hec omnia habentur in deci. cclvj. conſil.
Neapol. & per Bal. in l. alt pretor. §. permit
tatur: in primo not. ff. de mino. Et predicta

intelliguntur de pupillo maiori infante : vt
habetur in. d. deci. cclvj. nam ſi pupillus eſt
infans non poteſt ſibi dari curator ad litem
ſed debet peti ſibi dari tutorem: vt tenet Io.
and. in addi. Spec. in tit. de reo. §. j. colū. v. in
addi. que incipit Autoritate: & Bal. i. c. j. col.
vj. in fin. ver. de citatione: & c. de mili. vaſal.
qui contu. eſt & habetur in deci. cclxij. cōſil.
Neapol. ver. ſecundo dicitur &c. Et iſte eſt
alius modus annullandi proceſſum ſcilicet
quando eſſet datus curator ad litem infanti
quia dari non poteſt: niſi in vno caſu ſed qn̄
tutor non poſſet reperiri: vel quando bona
pupilli ſtarent ſub periculo. ſm Bal. in. d. c. j.
ver. de citatione. vbi ſubdit q; tunc debet da
ri curator cum interuentu conſanguineorū
pupilli. hinc dicit Bal. in. l. donatarum. in fi.
C. de acqui. poſſ. q; quando aliquis litigat cū
infante omnes actus debent fabricari in per
ſonam ſolius tutoris: non autem in perſonā
infantis cum autoritate tutoris. Hodie autē
in regno extat diſpoſitio ritus magne curie
in numero. 19. qui incipit. Item q; pupillus
&c. per quem diſponitur q; curia prouidet
pupillis de curatore ad litem aſſerentibus ſe
carere curatoribus: & talis prouiſio fit ſine
difficultate & ſine cauſe cognitione: vnde p
diſpoſitionem illius ritus iudex poteſt indi
ſtincte prouidere pupillis de curatore ad li
tem ſiue petant ſiue non: quia dicit ſine diffi
cultate & ſine cauſe cognitione: verum non
puto q; per illum ritum ſit conceſſum dari
curatorem infanti: quia dicit pupillis aſſeren
tibus ſe carere curatoribus; nam talis aſſertio
non poteſt fieri per infantem qui nullum ha
bet intellectum: unde de neceſſitate ille ri
tus intelligitur de pupillo maiore infante:
& iſta nota quia ſunt quotidiana.
28 ¶ † Decimonono dicitur iudiciū nullum
quando cauſa eſt aduocata a iudice inferiore
per ſuperiorem: ut quia princeps delegat ali
quam cauſam ſpectantem ad ordinarium ali
cui delegato : nam per talem delegationem
cenſetur priuaſſe ordinarium iuriſdictione
quoad illam cauſam: & cenſetur cauſam ad
ſe aduocaſſe: idē ſi ſuperior recepit de cau
ſa cognoſcere: ita tenet Bald. in. c. j. §. ad hoc
col. iij. de pace iuramen. fir. & Abb. in. c. cum
M. Ferrarienſis col. pe. in fi. de conſtit. & idē
Abb. in. c. cum dilectus, in vltimo not. de
purgatione. pro hoc uidetur text. in. c. paſto
ralis. §. preterea, & ibi Fely. de offi. deleg. &
Fely. in. c. quoniam Abbas in fi. eo. ti. & Lud.
de Roma. in ſuo conſil. cc. xxx. col. iij. & cōſil.

cccxxxv. & Bal.i.l.ſi vt proponis.la prima
col.iij.uer° quero papa &c.C. quomodo &
quando iudex.vbi plus dicit Bal.q. mortuo
delegato cauſa nõ reuertitur ad ordinariũ:
ſed uadit ad principem delegãtem.adde Iaſ.
in.l.more maiorum.col.ſi.ff.de iuriſd.om. iu
di.In iſto igitur caſu ſi ordinarius inferior fa
ceret proceſſum indicta cauſa ad uocata per
ſuperiorem: tale iudicium eſſet ipſo iure nul
lum mtõq̃ agitatũ a priuato.tex.ẽ & ibi Abb.
& Philipp.in.c.ut noſtrum.de app.& proba
tur in.l.iudicium ſoluitur.ff.de iudic. ¶ An
autem inferior a papa uel a principe poſſit in
diſtincte cauſam ceptam coram ſuo inferiore
ad ſe aduocare: puta archiepiſcopus uellet ad
ſe aduocare cauſam que agitur coram epiſco
po.Dic q. non.ita tenet Philipp.i.d.c.ut no
ſtrum.col.iiij.verſic.tertio queritur.vbi limi
tat non procedere in vicario: quia epiſcopus
poteſt cauſam ceptam coram ſuo vicario in
diſtincte ad ſe aduocare: & idem tenet ibide
29 in.ſ.col. ¶ † Viceſimo dicitur iudicium nul
lum: quando eſt factum contra exitios ſeu
expulſos de ciuitate ad inſtãtiam alicuius cre
ditoris in contumacia: quia ex quo non tenẽ
tur comparere: quia locus non eſt eis tutus
non valet proceſſus factus contra eos. Ita te/
net Barto.in.l.ſi.col.ii.ver.ſed iuxta hoc que
ro &c.ff.de in integ.reſti.de qua materia vi/
de Fely.in.c.accedens.el ſecundo.vt lite nõ
conteſt.vbi tractat an & quando iſti tales te
neantur per procuratorem comparere.
30 ¶ † Viceſimoprimo dicit̃ iudiciũ inualidũ
& nullum: quando fuit agitatum i cauſa cri
minali ſuper libello inepto. vt quia non fuit
appoſitus in eo locus ſeu tempus ſecundum
formam.l.libellorum.ff.de accu.vt.d.libello
rum.§.q. ſi libelli.& ibi Bart.vbi dicit q. ipſo
iure eſt libellus ineptus: & iudicium nullum
etiamſi non opponatur.de cuius dicti verita
te: quia multi tenent contrarium ſcilicet q.
opus eſt q. opponatur: vide plene per Sozi.
in conſi.cxlvj. col.vj. & vij.in primo uol.
Quid autem ſi apponeret̃ locus indetermi
natus in libello.dic q. valet libellus: & põt
ſuppleri in probationibus ſecundum Sozi.
31 in.d.conſi.cxlvi.col.pen. ¶ † Quid autem
ſi non ſit expreſſum nomen proprium ac/
cuſati uel hominis occiſi: vt puta quia igno/
rabatur: an procedat libellus.vide plene per
Fely.i.c.audiris col.xvj.& xvij.de preſcrip.
32 ¶ † Dicit tamen Bart.in.d.l.libellorum.col.
i.q. dies commiſſi criminis non debet appo
ni in libello: & valet libellus ſine eo: verum
idem Bart.in.l.is qui reus. col.v. in ſi.ff.de
pub.iud.tenet q. ſi reus petit edi ſibi diẽ cõ/
miſſi criminis ad hoc ut poſſit facere ſuas
defenſiones: tenetur accuſator exprimere di
em ad inſtantiam rei: & illud dictum ſequi/
tur Iaſ.i.l.ii.§.ſi qs epheſi.ff.de eo quod cer.
lo.contrarium tamen & melius tenet do.de.
imo.in.d.l.is qui reus.col.xxiii.in ſi. ſcilicet
q. non teneatur exprimere diem accuſator
etiam ad inſtantiam rei. & iſtam contrariam
partem puto veriorem: quam tenet etiam
Alex.in.d.l.is qui reus.in.addi.ad Bar.
33 ¶ † Viceſimoſecũdo dicitur iudiciũ nullũ
quando eſt factum contra eum qui arripuit
iter ad ſedem apoſtolicam: nam interim dũ
uadit ad papam eximitur ab omni iuriſdictio
ne iudicis inferioris: & ẽ ſub protectione pa
pe.vnde proceſſus qui contra eum fieri in pa
tria ſua eſt nullus: tex.eſt & ibi Abb.& doc.
34 in.c.meminimus.de appel. ¶ † Viceſimo ter
tio dicitur iudicium nullum: quo ad ſenten/
tiam quando ſententia eſſet lata de conſilio
alicuius iuriſperiti: & reperiretur in proceſſu
latum ſolum conſilium: & poſt conſilium
non eſſet aliqua ſententia iudicis qui pronũ/
ciaret ſm formam illius conſilii: nam pro/
ceſſus remanet indeciſus perinde ac ſi non
eſſet lata aliqua ſententia: & ſic non poteſt
fieri executio.ita de hoc eſt vnum pulchrũ
conſil.Ang.in conſil.ccxlix.incipiente: do/
mina libertina: & habetur per Fely. in. c. cũ
venerabilis.col.xvj.cũ tribus ſeq.de excep.
& iſtud nota perpetuo: quia quotidie euenit
maxime in curiis in quibus ſunt iſti officia/
les idiote: qui ferunt ſententias de conſilio
iuriſperiti: & ſolum legunt conſilium & ma
giſter actorũ ſcribit lecta lata fuit ſupraſcrip
ta ſententia &c.cum in rei veritate nulla ſit
ſententia lecta: ſed ſolum conſilium quod
non eſt ſentantia: vnde poteris opponere &
impedire executionem. Et ego bis obtinui
non ſunt multi dies quibus impediui duas
executiones per dictam oppoſitionem: vn/
de ſint cauti iudices idiote: vt in calce conſi
lii faciant ſcribi.Nos talis iudex &c. ſenten/
tiamus & pronunciamus prout i ſupraſcrip
to conſilio continetur: & deinde ſe ſubſcri/
bat: nam iſta pauca verba habent vim ſentẽ
tie: alias nulla eſſet ſententia: adde predictis
Iaſ.in.l.nec quicq̃.§.vbi decretum: col. xv.
ff.de offic.procon.& reliqua de hac materia
vide que dicam infra in vltima parte: in ver.
35 ſententia. ¶ † Viceſimoquarto dicitur iu/
dicium nullum: quando eſt agitatum dilatio

ne pendente:quia dilatione pendente officiū
iudicis conquieſcit:& interim attemptatum
eſt ipſo iure nullum. tex. eſt vbi hoc tenet
36 Bal.in.l.ſiue pars.C.de dila. ¶ † Vicesimo
quinto dicitur iudicium nullum quando eſt
agitatum contra mortuum licet defendatur
per viuum:vnde ſi tempore late ſententie is
qui ſententiam contra ſe reportat reperitur
mortuus:eſt ipſo iure nulla.text. eſt in. l. in
ſumma.§.ſi.& ibi per doct.ff.de re iudica. &
l.pe.ff.que ſent.ſine appell.reſcin.
¶ † Vicesimoſexto dicitur iudicium nullū
37 quando eſt factum per delegatum impetra/
tum per literas ſurreptitias:vel quando dele
gatus non ſeruauit formam reſcripti delega/
torij:text.eſt in.c.cum dilecta:& ibi Abb.in
iiij.not.& plenius ibi per Fel.de reſcrip.
38 ¶ † Vicesimoſeptimo dicitur nullum iudi/
cium quo ad ſententiam:quando in ea eſt ex
preſſus error iuris.tex.eſt in.l. ii. C. quando
prouo.non eſt neceſſ.& intelligitur quando
eſt talis error qui poteſt legi oculo corpora/
li;non enim ſufficit oculus intellectus:ita de
clarat Alexan.vbi plures limitationes ponit
in.l.cum prolatis.col.iij.ff.de re iudic.& Ab
ba.in.c.j.col.iij.de re iudi.ſi tñ eſt contra ius
litigatoris:vt quia error non apparet oculo
corporali:valet licet ſit iniqua : vt. d. l. cum
prolatis:& habetur per doct.in.c.inter cete/
ras:de re iudic.tamen poteſt is qui eam obti
net denunciari eccleſie per denunciationem
euangelicam vt reſtituat quod vigore talis
ſententie habuit:quia cum peccato tenet. ita
habetur in deciſ.xxviij.conſil. Neapol. col.
ij.tamen hoc limitatur procedere in ſenten/
tia ſecus in decreto:quia ſi interponitur de/
cretum ex falſa cauſa contra ius litigatoris ē
ipſo iure nullum:licet error non exprima/
tur.ſm Bar.in.l.fulcinius.§.ij. circa ſi. ff. ex
quibus cauſis in poſſ.ea.quem ſequit Alex.
in conſil.lxxxv.in princ.in.ij. vol. pro hoc
eſt tex.in.l.j.§.hec verba.ff.ne vis fiat ei.idē
tenet Sozi.in conſi.xviij.col.viiij.in.j. vol.
vbi ponit pulcrum caſum de ingrediēte poſ
ſeſſionem autoritate decreti iniuſti.vt poſſit
puniri de vi turbatiua & decretum nō valet.
39 ¶ † Vicesimooctauo dicitur iudicium nul
lum quando eſt agitatum coram iudice here
tico:ita tenet Spe.in ti.de aduo.§.j.col.j.ver.
item obiicitur.in ſi.quod nota quando exta
ret iudex aliquis qui non crederet aliquem
articulum fidei vel qui forte diceret vſuras
non eſſe peccatum:quia per hoc cenſetur he
reticus:& poteſt opponi contra eius iudiciū
ita habetur in cle.j.§.ſin.& ibi plene Car. de
vſur.vbi hoc limitatur procedere quando
quis pertinaciter id diceret:ſecus ſi loco vel
lapſu lingue:quia tunc non eſt hereticus: &
ibi plene Card.declarat cuis dicatur hereti/
cus:& Oldr.in conſi.cviij.& per Be.Tho.ij.
ij.q.v.articulo.iii. & q̄ vſura ſit peccatum
mortale habetur per eundem Bea.Tho.ii. ii.
40 q.lxxviij.articulo primo. ¶ † Vicesimo/
nono dicitur iudicium nullū : quando fuit
agitata aliqua cauſa criminalis contra filium
familias minorem : quia licet in iudicio tali
interuenerit conſenſus patris:tamen adhuc
proceſſus eſt ipſo iure nullus:quia in crimi/
nalibus non ſufficit autoritas patris quando
filius eſt minor:ſed debet ſibi dari curatorē
ita tenet Bal.in conſil.cccc viij.incipiente.Fa
ctum ſic proponitur &c.in.iii.vol. & ſentit
Bar.in.l.ſi infanti.col.ij.verſic.& ideo aduer
te &c.C.de iure delibe. hinc dicit Bal. in. l.
clarum.C.de auto.preſtan. in. ij. not. q̄ mi/
nor non poteſt eſſe aliquo modo in iudicio
criminali ſine curatore : & tenet plene Pe.
Philipp.Cor. in conſil. cxcviii. in. iiii. vol.
ubi plene examinat de confeſſione minoris
in criminalibus an ualeat & an poſſit reuo
41 cari. ¶ † Tricesimo dicitur iudicium nul/
lum:quando eſt agitatum in tempore uel die
feriato maxime ad honorem Dei: ſm Spec.
in tit.de citatione.§.j.col.vii.verſi.item ex/
cipitur q̄ facta eſt &c.per text. in. c. fin. de
fer.& in.l.fin.C.de fer.que autem ferie ſunt
in obſeruantia ad honorem Dei: vide Abb.
in.c.conqueſtus.de fer.& inter alia dicit Ab
ba.ibi in.ij.col.q̄ tota ſeptimana ſancta ; &
omnes illi dies infra octauam paſche ſunt
feriati ad honorem Dei:Similiter in feriis in
ductis ad honorem hominum : prout ſunt
ferie meſſium & uindemiarum de quibus in
l.j.& .ij.ff.de feriis.Verū ille ferie hoīnū nō
ſunt ita potētes ſicut ferie ad honorē Dei q̄a
feriis ad honorē hoīnū pōt de cōſenſu par/
tiū renūciari: & ualet pceſſus factus de con
ſenſu partiū:ſed feriis ad honorem Dei non
poteſt renunciari:nec ualet proceſſus factus
etiam de conſenſu partium : ut not. Spec. in
tit.de renū.& cōclu.§.j.in.iii.col.& Abb. in
d.c.conqueſtus.col.iiii.ver.ſed quero.& Bar
to.in.l.ſi feriatis.ff.de arbit.& Bal.in. l. j. C.
de fer.& Spec.in tit.de fer.§.fin. Qui autem
actus poſſunt fieri in die feriata & qui non:
uide per Fely.in.c. ſignificauerunt. col. iiij.
42 cum tribus ſeq.de iudic. ¶ † Vnum adde
quod ferie uindemiarum & meſſium hodie

in regno

In regno non ſunt in vſu:prout expreſſe di/
cit glo.in conſtit.regni.Baiulos.& eſt expe
ditum per cle.ſepe.de verb.ſig. vbi dicit̃ q̄
vbi proceditur ſine ſtrepitu & figura iudicii
prout in regno in cauſis ciuilibus:tales ferie
non ſeruatur. ❡ Que autem ferie ſeruentur
hodie in regno in curiis & que non:vide ple
ne Matth.de afflic.in dicta conſt.Baiulos.in
43 iii.iiij.v.&.vj.vbi cumulat. ❡ † Predicta ta
men intellige procedere in actibus conten/
tioſe iuriſdictionis:quia nõ poſſunt fieri i die
feriato ad honorem Dei:ſecus in iuriſdictio/
ne voluntaria:quia actus voluntarie iuriſdi/
ctionis poſſunt expediri die feriato etiam ad
honore Dei:prout ſunt adoptiones & ema/
cipationes. Item poteſt notarius facere in/
ſtrumẽtum in die feriato quia ſimiliter hoc
eſt voluntarie iuriſdictionis.ita tenet Specu.
in titu.de fer.§.ſequitur:verſic.quid ſi in fe/
riis &c. ❡ † Vltimo ſuper hac materia attin
44 go vnam vtilem q vȝ. An per ſtatutum vel
conſuetudinem poſsit induci q̄ ferie ad ho/
norem dei non ſeruentur in aliquibus caſi/
bus:Et pono caſum in terminis. In regno
quotidie videmus fieri iſtas nundinas in di/
uerſis ciuitatibus & locis:q̄bus durantibus
ſolet creari vnus officialis ad iuſtitiam mini/
ſtrandam de emergentibus in nundinis in/
ter aduenas:qui appellatur magiſter nundi/
narum in cuius curia & tribunali celebrãtur
vtplurimum actus in die feriato ad honorẽ
dei:qui actus tolerantur.de antiqua conſue/
tudinine.Quero igitur an valent huiuſmo/
di actus.Ego vidi quandoq̧ fuiſſe oppoſitũ
per quendam peritum doctorem in ciuitate
Venuſii in nundinis que celebrant in feſto
ſancte Marie de menſe Auguſti:qui oppoſue
rat non ualere acta facta in die ſancte Marie:
adeo q̄ fuit magna diſcuſsio inter iuuenes
ſtudentes ac profeſſores & doctores qui ibi
aderant in illo die. Quia allegabat prefatus
doctor non nullas coloratas rationes:que
prima facie ducebant aſtantes ad heſitatio/
45 nẽ. † Et primo dicebat arguendo de pacto
ad ſtatutũ ſiue conſuetudinem:iuxta.l.non
impoſsibile:cum ibi not.per doc.ff.de pac.
Nam per pactum non poſſunt partes renũ/
ciare hmõi feriis:vt ſupra dixi:ergo minime
poteſt fieri per ſtatutum vel conſuetudinẽ.
46 ❡ † Preterea conſuetudo uel ſtatutum cum
dicat̃ ius ciuile poſitiuum:ut in.§.ex non
ſcripto:inſtit.de iure natur.& i.l.omnes po/
puli.ff.de iuſti.& iure:nõ poteſt tollere ius
diuinum.Nam iſtud q̄ ferie in honorem dei
ſeruẽtur eſt de iure diuino:& ſic de precepto
decalogi: ubi habetur. Sabbata ſancti/
fices. &c. de qua materia plene dixi ſupra
in.iii.parte principali huius trac.in illa
q.ſcilicet unde habuit originem iudicium:er
go non poteſt tolli per ius poſitiuum:ut no
ta.glo.& doc.in.l.fin.C.ſi contra ius uel uti
lic.publ. ❡ † Preterea allegabat notata per
47 doc.maxime per Alex.in.l.milites.C.de te/
ſta.mili.ubi habetur q̄ licet ſtatutum dicat q̄
procedatur nulla iuris ſolemnitate ſeruata:
non tamen cenſetur tollere ferias inductas
ad honorem dei:unde in propoſito licet in
curia nundinarum procedatur ſummarie &
ſine aliqua iuris ſolemnitate:vt declaraui ſu/
pra in iſta parte in nona diſt.in uer.quarto
principaliter:&c.tamen non debent cenſeri
ſublate ferie inducte ad honorem dei:& per
hmõi oppoſitiones fecit impediri iuriſdictio
nem magiſtri nundinarum in procedẽdo in
illa cauſa:adeo q̄ prius fuit expirata iuriſdi/
tio ſua per lapſum nundinarũ q̄ caſus fuiſſet
deciſus. † Et licet tunc quia iuuenis eram &
48 tirũculus profeſſor ac ſtudẽs nõ cogitaſſem
congruum reſponſum ad predicta oppoſita
nec habuiſſem certã cõcluſionem que tenen
da eſſet.Nũc tamen poſt q̄ incidenter euenit
hunc caſum diſcutere:ſum indubitanter in
contraria opin.Et teneo cõcluſiue q̄ ſtatutũ
uel conſuetudo poteſt inducere ut ferie in
honorem dei non ſeruentur in aliquibus ca/
ſibus ex cauſa.Et ſignanter q̄ ualeant acta
facta corã magiſtris nundinarum tempore
feriato:& pro defendenda iſta contraria opi.
aſſumo unam ſolam concluſionem commu
nem & uerã:que eſt:q̄ ius poſitiuũ licet nõ
poſsit in totum tollere ius diuinum:poteſt
tamen illud limitare:diſtinguere:& interpre
tari:ut hr̃ p gl.& doc.in.d.l.fi.C.ſi cõtra ius
uel uti.pub.& declarat pleniſsime Fely.me/
lius q̄ alius i.c.q̄ i eccleſiarũ.col.ij.cũ q̄ plu/
ribus ſeq.de cõſt.ubi ponit q̄ plura exẽpla.
Et inter alia i ſpecie i mã feriarũ q̄ ius poſiti/
uũ poſsit limitare ius diuinũ ut nõ ꝓcedat
in aliquibus caſibus tȝ Bal.in cõſil.clxvj.in
fi.in.v.uol.pro hoc eſt text.i.l.puinciarũ.C.
de fer.ubi in cã latronũ i ſignũ põt ꝓcedi ẽt
in die feriato ad honorem dei.& ſic quo ad
hũc caſum limitatur ius diuinũ ❡ † Siĺr li/
49 mitat̃ in capiendo debitorẽ fugitiuũ:q põt
capi in die feriato ad honorem dei ꝑpea quia
periculum eſt in mora:& proceſſus eodem
die feriato cõtra eũ factus ualet & tȝ.vt not.

Iaſ.in.l.j.§.j.col.fi.ff.de fer. Sunt etiam multi caſus in quibus poteſt procedi die feriato: quos diligens perquiſitor inueſtigare poterit: & in illis limitatur ius diuinū: vñ non eſt mirū ſi in caſu prepoſito pōt limitari ius diuinū vt ualeant acta in curia nūdinarum ex iuſta cauſa: qa iuriſdictio eſt modico rpe duratura: & ſumus in cauſis mercatorū: q̄ de plano expediuntur: & multe alie rōnes vrgēt que de facili conſiderari poſſunt: vnde cum in tali obſeruantia concurrat tp̄s cuius non eſt memoria in contrariū: certe talis cōſuetudo hñt vim ſtatuti & ſpālis priuilegii.l. hoc iure.§.ductus aque.ff.de aqua quot. & eſti. & Abb.in.c.ſuper qbuſdam: de ver.ſig. vñ potuit limitare ius diuinū vt nō procedat in curia nūdinarū ſicut i q̄pluribus aliis cauſis ipſum limitat: & ſic nō ex toto tollit. vt hr̄ p Fely.in.d.c.q̄ in eccleſiarū: & tetigi aliquantulum ſupra in.iij.parte huius trac. ver. quo ad octauam legē &c. ¶ † Nō obſtant mō rōnes cōtrarie. et primo rñdeo ad primam: q argumentum de pacto ad ſtatutū pcedit affirmatiue: nō aūt negatiue tanq̄ de minori ad maius. Nam id quod pōt fieri p pactum pōt fieri per ſtatutum: ſed nō ſequitur quod non pōt fieri per pactū minime per ſtatutū: qa plus fit per ſtatutū vel cōſuetudinē q̄ per pactū: ita declarat Iaſ.in.d.l.non impoſſibile.col.fi. vñ in pposito licet partes nō poſſint tollere ferias in honorē dei: tñ ſtatutum uel conſuetudo pōt illis derogare limitando ex maiori potētia: & hoc ſentit Alex.in.d.l. milites.C.de mil.teſt. & Io.de Imo.in.l. ſi luſria.col.pe.in.fi.ff.de dona. ¶ Ad ſecundā rōnem rñdeo q nō tollit ex toto ſed limitat quod facere pōt vt mō dixi. Ad tertiam rōnē pʒ reſpōſum ex his q̄ dicit Alex. in. d. l. milites. ¶ Multas alias nullitates poſſem ſubnectere quas cā breuiandi nō pono: quas vt pōt qlibet ſtudioſus inueſtigator perquirere. Et de hac materia nullitatis: an & quando & qualiter dici poſſit: & vſq ad qd̄ tp̄s: vide pleniſſime p Philip.in.c.dilecto: de appe. quod caplm legit in fine illius tit. & facit bonā repetitionē ſuper eo: & reliqua circa hāc materiā ſupple per ea que dicā infra in viii.parte in.ver.ſnia. Rob.Maran.

1 *Iudicium aliud ſimplex: aliud duplex.*

1 DECIMASEPTIMA diſtinc. † iudiciorum eſt: quia iudiciū aliud ſimplex: aliud duplex. Iudiciū ſimplex eſt illud in quo vnus ſubſtinet partem actoris & alius partem rei: prout eſt in actione mutui vel exempto: uel in rei uendicatione uel alia ſimili. iudiciū duplex eſt illud in quo quilibet litigantiū eſt actor & reus: tex. eſt in.§.duplicia.inſt.de interd. exemplu eſt in iudicio familie herciſcūi diuid. & finium regūd. l. in tribus.ff.de iud. idem in interdicto vti poſſideris.l.ſi duo.§.j.ff.vti poſ. & .d. §. duplicia: & alio vocabulo iſta iudicia appellātur mixta.§.quedā.inſti.de act. uerum in hmōi iudiciis ille fungitū uice actoris qui primo ad iudicium puocat.ut.d.l.in tribus: de cuius intellectu: uide Alexan. & Imo.in.l. duo iudices. col.j.ff.de re iu. Rōb.Mār.V.I.D.

1 *Iudicium aliud neceſſariom: aliud uoluntarium.*
2 *Notarius dicitur iudex cartularius & exercet acta uoluntarie iuriſditionis.*
3 *Emancipatio fieri pōt ſine alio iudice coram notario, & uidelicet.*
4 *Filius renuncians emancipationi: non intrat in patriam poteſtatem.*

1 DECIMAOCTAVA deſtinc. iudiciorum eſt: † quia iudicium aliud neceſſarium ſeu contentioſum: & aliud uoluntarium. Iudicium contenſioſum ſeu neceſſarium dicitur illud quod habet cōtradictorem & redditur in inuitum.l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de uer.ob. & ideo dicitur cōtentioſum: quia actor cōtendit contra reum & ecōtra: Neceſſarium aūt dr̄ quia reus tractus i iudicio tenetū de neceſſitate ibi reſpondere: & iudiciū redditū in inuitum ut ſupra. ¶ Iudiciū uoluntariū eſt illud quod expeditū a uolēte: & non habet aliquā neceſſitatē: put eſt adoptio: emācipatio: manumiſſio: & alii ſiles actus: iſti eñ expediuntū corā iudicibus & dicuntur uolūtarie iuriſditionis: qa nō fiunt cōtra inuitos: ſed tm̄ a uolētibus: & pñt fieri ubiq: & omni die: nec eñ reqritū q iudex ſedeat p tribunali: ut pbat in. l. ij. ff. de offi. pcō. & inſt.de liberti.§.ſerui uero. Pōt ēt poni exēplū in agnoſcēte bonorū poſſeſ. ſm formā.l.fi.C.q admit. vʒ. qñ nullus exiſtit cōtradictor. † Item pōt poni exēplum 2
in contrahente coram notario: quia notarius dr̄ iudex cartularius: & exercet iuriſdictionē uoluntariā: vt no. Pe. Phil. Cor. in conſil. cexxxviij. in. iij. vol. & Spe. in tit. de fer. §. ſequitur: ver. qd ſi in feriis &c. ¶ † Sed iuxta
5 hoc poſſet dubitari an emancipatio facta corā notario de qua notarius facit publicū inſtrm: ualeat ſine ïteruētu alicuius iudicis habētis iuriſditionē cōtētioſā: dic q ſic: qa notarius dr̄ iudex cartularius: vt. ſ. dixi: & hʒ iuriſ

dictionē voluntariā:vnde corā eo pōt fieri
emācipatio:& notarius pōt eā autorizare:
ita in terminis tenet Pet.Phil.Cor.in.d.con
ſi.ccxxxviij.& cōſi.cclix.i.iij.vol.vbi mul
ta allegat in hac materia: & alias habui in fa
cto in cauſa cuiuſdā Frāc.de Cāpania : & ita
fuit iudicatū:tāto fortius allegabā iſtud pce
dere in regno:in quo in cōtractibus adhibet
iudex regius ad cōtractus:ſm formā cōſtit.
iuſt forū robur.Nā iſti iudices regii ad con
tractus dicunt meri iudices cartularii:qa ha
bēt ſolam iuriſdictionē voluntariā : & habēt
honorē iuriſdictionis ſine adminiſtratione:
vt pbat in.l.rē nō nouā.iūcta gl.in ver. fa
cultatē.C.de iud.& no.gl.& Bar.i.l.ſi.C.vbi
& apud quē:& Alex.in.l.ſi eū dotē.§.eo.au
tēpe.col.ij.ff.ſol.matr. vnde pculdubio a
fortiori eſt tenendū in regno q valeat eman
cipatio facta corā notario & iudice regio ad
cōtractus:qa ambo habēt volūtariam iuriſ
4 dictionē:p pdicta. ¶ † An aūt filius renūcias
emancipationi reintret in patriam ptāte:dic
q nō:ita tȝ.Pe.Philip.Cor.in cōſi.ccxxviij.
litera.F.in quarto vol.

1 *Iudicium aliud principale:aliud appellationis.*

1 DECIMANONA diſtinctio † iudi
ciorum eſt : quia iudicium aliud
eſt principale: & aliud appellatio
nis. Iudiciū principale eſt illud
quod agitatur in prima cauſa coram iudice
primarum cauſarū:qui dicitur iudex a quo:
Iudicium appellationis eſt illud quod poſtea
agitatur coram iudice ſecundarum quando
fuit a ſententia appellatum:qui dicitur iudex
ad quem iuxta.l.cū apud ſemproniū.ff.iudi.
ſol.Et quia ſub iſta diſtinctione venit exami
nanda materia appellationis q̄ eſt valde am
pla:quā ēt examinare decreui in vltima par
te huius trac.vȝ.poſt ſnīam : ideo quia con
gruentior or dine cadit ibi:reſeruo propte
rea hanc materiā tractare in dicta vlti parte:

1 *Iudiciū aliud preiudiciale: & aliud nō preiudiciale.*
2 *Iudicia preiudicialia ſeu preiudiciales actiones que*
dicuntur: & nume 3.cum ſequentibus.
5 *Hereditatis petitio intentata preiudicat aliis actio*
nibus:& facit illas quieſcere.
6 *Status queſtione intentata quieſcit omne iudiciū*
prius ſiue poſtea intentatum.tam ciuile q̄ criale.
7 *Actio familie herciſcunde impeditur per exceptionē*
q agens non eſt heres.
8 *Actio communi diuidūdo impeditur per exceptio*
nem q res non eſt communis.
9 *Hypotecaria actio contra tertium poſſeſſorem im*
peditur:per exceptionem excuſſionis : ubi non eſt
precarii conſtitum.
10 *Principalis debet fieri excuſſio antequam conuenia*
tur fideiuſſor uel tertius poſſeſſor.
11 *Vxor uendicans maritum uel econtra excluditur p*
exceptionem conſanguinitatis.
12 *Exceptio excommunicationis impedit proceſſum, &*
debet probari infra octo dies.
13 *Proceſſus impeditur per exceptionem: q ſine actio*
ne agitur.
14 *Exceptio legitimationis perſone impedit proceſſum*
ad ulteriora.
15 *Exceptio contra perſonā iudicis impedit proceſſum.*
16 *Iudicia omnia preiudicialia in regno hodie ſunt*
ſublata per conſtitutiones regni. quod qualiter
procedat, uide nu 17.

VICESIMA & vltima diſtin
1 ctio iudiciorū eſt: † quia
iudicium aliud dicitur pre
iudiciale:& aliud non pre
iudiciale.Iudicium preiu
diciale cōſideratur princi
paliter duob9 modis.Vno
mō ſed abſolute & de per ſe.Secundo modo
reſpectiue ad alia iudicia:ſeu ad alias actiones
¶ Iudicium preiudicale abſolute dicitur
vbi ventilatur cauſa magni preiudicii : ſut
ſunt cauſe ſtatus ſed libertatis:item ingenui
tatis & libertatis & ſeruitutis:item ingenui
tatis: & libertinitatis : vel vbi agitur de par
tu agnoſcendo : vt quia eſt queſtio q ta
lis non eſt filius vel eſt filius : iſte tres
actiones dn̄r preiudiciales de per ſe pp preiu
dicium perſone:& de his loquitur tex. cum
gl.in.§.preiudiciales:inſt.de act. Sunt ēt &
alie actiones preiudiciales de per ſe.vȝ.qn̄ fi
lius dicit ſe nō eſſe in ptāte & denegat obe
dientiam patri:vel qn̄ ciuis uel uaſallus dene
gat obedientiā dn̄o: vel monachus abbati.
Nam iſte perſone in caſibus predictis cōpel
lūtur p actionē preiudicialē ciuilē ad obediē
tiam preſtandā.ita tenet Spe.in ti.de off. or
di.& malo.& obe.ver.ult.nota &c.Et hanc
diſtinctionē inter actiones preiudiciales ab
ſolute & reſpectiue:ponit Bal.in.l.per mino
2 rem.ff.de iud ¶ † Iudiciū preiudiciale re
ſpectiue dicitur qn̄ in eo deducitur aliqua
actio priuilegiata de cuius natura eſt vt ſta
tim ea intentata facit ceſſare alias actiones:
& io dicitur preiudiciale quia preiudicat ali
is actionibus:& ſic eſt preiudiciale reſpecti
ue ad alias actiones:& hoc pōt contingere
altero de quatuor modis.Primo modo rōne
cō ingētie ſeu ratiōe pricipalis & acceſſorii:
vt qa cōtigit i iudicio intētari duas cās quarū
altera ē principalis & altera acceſſoria : certe

actio principalis dicitur preiudicialis: q̃a fa/
cit preiudiciũ acceſſorie: nã quãdiu mouet̃
& durat principalis ſupſedetur ſuper acceſſo
ria. Exẽplum ſi peto a te fundũ rei vendica/
tione: quẽ meũ eſſe dico: & deinde volo cu
mulare vnũ aliud iudiciũ: & cõdicere a te fru
ctus eiuſdẽ fundi obſtat mihi exceptio pre/
iudicii: & ſic ſuper ſecũda petitione fructuũ
nõ ꝓcedet̃: q̃a iſta eſt acceſſoria & depẽdet
a prĩa: nã ſi pronũciatur fundus eſſe meus
poſſum poſtea cõdicere fructus: alĩs ſecus: tex.
eſt in. l. fundi. ff. de excep. Similiter ſi peto a
te fundũ & poſtea cumulo actionẽ cõfeſſo/
riã: & dico illi fundo deberi ſeruitutẽ ꝑ aliũ
fundũ tuũ obſtat mihi exceptio: q̃a iſta pre/
tenſa ſeruitus depẽdet a prima cauſa intẽtata
tex. eſt i. l. fundũ. ff. de exce. & ſic actio prin
cipalis preiudicat acceſſorie. Nã ſñia lata in
principali parte exceptionẽ rei iudicate in ac
ceſſoria: ita declarat Iaſ. in. d. §. preiudiciales
col. j. & Bar. in. d. l. ꝑ minorẽ: & Bar. Alex.
& cõiter doct. i. l. edita. C. de eden. in materia
cumulationis. ¶ † Secũdo mõ dr̃ iudicium
3 preiudiciale rõne contrarietatis: vt ſi primo
intentatur vna actio & poſtea intentaretur
alia contraria illi prime intentare: nam nõ ad
mitur ſecũda: quia per primam fit preiudi/
ciũ ſecunde: ex quo allegans contraria non
auditur. tex. eſt in. l. j. C. de fur. & in. l. cum
qui. & l. cõtra maiores. C. de inoff. teſta. &
Bal. in. d. l. per minorẽ. ff. de iud. ¶ † Tertio
4 mõ dicitur iudiciũ preiudiciale rõne maiori
tatis & preeminẽtie: q̃d duobus modis cõti
git. Primo modo in cauſis ſe nõ contingen/
tibus: prout eſt cauſa crĩalis & ciuilis. Nam
ſi moueretur vtraq; cã ſuper eodẽ negocio ſi/
mul: tũc cauſa crĩalis preiudicat ciuili: & pri/
us ꝓceditur ſuper crĩali & interim ſuperſede
tur ſuper ciuili: quia criĩalis dicit̃ eſſe maior
& maioris autoritatis. text. eſt in. l. fi. C. de
ord. iud. & in. d. l. ꝑ minorẽ. ff. de iud. quod
qualiter ꝓcedat & q̃ñ. vide tex. & ibi doc. in
l. j. C. q̃ñ ciui. ac. ꝑiu. cri. & Bart. in. l. ij. §. j. ff.
vi bo. rapt. † Secũdo mõ cõſiderat̃ iſta ma
5 ioritas in cauſis ſeſe cõtingentibus: ꝑut eſt
q̃ñ producuntur in iudicio due cãe ciuiles &
vna eſt maioris autoritatis: ꝑut eſt petitio
hereditatis: nã ẽt rõne qualiſqualis ꝑiudicii
petitio hereditatis que eſt iudiciũ vniuerſale
facit q̇ſcere alias actiões particulares. vt hr̃
i. l. fi. C. de pet. here. & in. l. ſi qs libertatẽ: &
ibi Bar. ff. eo. tit. & Bar. in. d. l. per minorẽ: &
Iaſ. in. d. §. preiudiciales. col. ii. inſti. de act.
põt ẽt poni exemplũ in duabus cauſis criã/
libus quarũ vna eſt maior altera: nã ſuꝑ ma
iori ꝓcedit̃ prius: vt ẽ tex: & ibi Bal. i. l. j. C.
6 q accu. nõ poſ. ¶ † Quarto mõ dicit̃ iudici
um ꝑiudiciale reſpectiue ẽt vbi intentat̃ ali
qua actio q̃ ẽ ꝑiudicialis de ꝑ ſe: ſiue ꝑ modũ
agẽdi ſiue excipiẽdi ꝑut ẽ q̃õ ſtatus nã illa ĩ
tẽtata facit q̇ſcere õne iudiciũ prius ſiue ꝓo
ſtea ĩtẽtatũ: ſiue ſit ciuile criale. declinat ẽ tex.
i. l. ſi de hr̃ditate. & l. cũ ſtatꝰ. & l. ſi res. C. de
ord. cog. & hr̃ i. l. ordinata. ff. de lib. cau. & i
l. j. C. de ord. iud. de crĩali eſt tex: i. l. q̃m Ale/
xãdrũ. C. de adul. & l. j. & ſi crimẽ & l. ſi ſta
tus. C. de ord. cog. & ſic ille actiones de q̃bus
ſupra feci mẽtionẽ in primo mẽbro: q̃ dicun
tur ꝑiudiciales abſolute pñt ẽt dici ꝑiudicia/
les reſpectiue q̃ñ alie actiones itentarut quas
q̇ſcere faciũt: & hoc ẽt tangit Bar. i. d. l. ꝑ mi
norẽ: & in. d. l. ſi qs libertatẽ: maxime i pe.
col. ff. de pet. her. & vide ad materiã aliqua
ꝑ Bar. in. l. ſi queramus. ff. de teſta. ¶ Vltra
ꝑdictos modos pñt cõſiderari multa alia iu
dicia ꝑiudicialia q̃ ex variis iuribus colligi
pñt: hic tñ ſolũ ponã aliqua magis quotidia
na & frequẽtata. ¶ Quinto mõ dicit̃ iudi/
ciũ ꝑiudiciale q̃ñ i eo deducit̃ ſpolium & ſic
poſſeſſoriũ recuperãde cõtra ſpoliatorẽ: nã
interim ſpoliator nullã litẽ mouere põt cõ/
tra ſpoliatũ: ſed iſta q̃õ ſpolii facit preiudiciũ
& facit ceſſare oẽm litẽ et ſi deducet̃ ꝑ mo/
dũ excipiẽdi. tex. eſt in. c. frequẽs. de reſt.
ſpo. lib. vj. & in. c. cũ dilectus: de ord. cog. &
i. c. ſuꝑ ſpoliatiõe: eo. ti. de qua mã vide q ple
ne ſcripſis ſupra i vj. diſt. in. iiij. q. tertie. q.
principalis. ¶ † Sexto mõ dr̃ iudiciũ preiu
7 diciale q̃ñ aliqs litigat i iudicio: & intẽtat a/
ctionẽ familie herciſcũde dicẽs ſe coheredẽ
cũ nõ poſſideat hr̃ditatẽ: nã ſi opponit̃ cõ/
tra eũ q; nõ eſt heres iſta exceptio facit ꝑiu/
diciũ actioni intẽtate donec ꝓbet ſe heredẽ
8 tex. ẽ & ibi bal. in. l. j. ff. fam. here. ¶ † Septi/
mo mõ dicit̃ iudiciũ preiudiciale q̃ñ aliquis
agit cõi diuidundo & opponitur exceptio
q; res non eſt cõis: nam primo debet proba
re ſe dominum agendo rei vendicatione ſi
non poſſidet: & poſtea proceditur ſuper iu/
dicio cõi diuid. vt not. glo. & Bar. in. l. ii. C.
cõi diui. & habetur in. l. ſi mancipium. §. j. ff.
9 de euic. ¶ † Octauo modo dicitur iudiciũ
preiudiciale quando creditor agit hypoteca
ria contra tertium poſſeſſorem: quia ſi oppo
nitur exceptio excuſſionis: vt fiat excuſ/
ſio contra principalem: iſta exceptio facit
preiudicium actioni intentate: & prius
debet exceptio diſcuti quam ſuper principa/

li procedatur:tex.eſt in auc. hoc ſi debitor.
C.de pig.Quod tamen non habet locum qñ
in inſtrumento eſt conſtitutum precarii pro
ut communiter apponitur: quia tunc nulla
fit excuſſio:& agitur aſsiſtentia contra ter/
tium excuſſione nõ facta.ſm Ang.& Alex.
in.l.exitus.col.ij.ff.de acqui.poſ. & hoc eſt
deciſum in regno per regiam prag.que inci/
10 pit.Aſsiſtentiam. ❡ † Nono modo dicitur
iudicium preiudiciale quando creditor:vult
agere contra.fideiuſſorem:& opponitur ſibi
exceptio q̃ excutiat principalem. Nam iſta
exceptio facit preiudicium actioni intentate
tex.eſt in auc.pñte.C.de fideiuſ.ſi tamen nõ
opponitur iſta exceptio procedit iudicium
tam in iſto caſu q̃ in precedenti. ſm Bar. in.
11 d.l.ij.C.cõi diuidun. ❡ † Decimo dicitur
iudicium preiudiciale quando uxor vendi/
cat maritum vel ecõtra:& obiicitur exceptio
conſanguinitatis:nã prius debet de conſan/
guinitate obiecta cognoſci:& poſtea de prin
cipali cauſa.tex.eſt in.c.i.de ord.cog.
12 ❡ † Vndecimo dicitur iudicium preiudicia
le:quando contra agentem in iudicio oppo/
nitur exceptio excõicationis. Nam per talẽ
exceptionem fit preiudicium actioni inten/
tate:& prius debet de hac exceptione cogno
ſci.infra octo dies.tex.eſt in.c.pia.de excep.
lib.vi.uerum hodie in regno eſt inducta no
ua prouiſio:vʒ.q̃ quandocũq; in iudicio cõ
tra perſonam litigantis vel contra teſtes op
ponitur excõicatio:debet incontinenti pro
bari & in ipſo inſtanti per legitima documẽ
ta:& eſt ritus magn: curie.ci.qui incipit. Itẽ
13 q̃ in quibuſcũq; cauſis &c. ❡ Duodecimo
dicitur iudiciũ preiudiciale qñ contra agen
tem opponit̃ q̃ ſine actione agit:quia nõ p
cedit̃ niſi prius diſcutiat̃ an actionem hẽat.
per.l.ſi pupilli.§.videamus.ff.de neg.geſt.&
Bar.in.l.ſi titius & ſeius.ff.de ver.ob.& glo:
& doc.in.l.vbi pactũ.C.de tranſac.& Bal.in
l.papinianus.§.ſi qs ĩpubes ff.de inoff.teſt.
14 ❡ † Decimotertio dicitur iudicium preiudi
ciale quando cõtra agentẽ opponit̃ de illegi
timitate perſone:quia donec perſona legiti/
metur non procedit in cauſa mota: etiam
in ſummario iudicio dʒ fieri plene legitima/
tio.gl.eſt & ibi Bar.& Alex.in.l.ij.C.de edic.
diui adr.tol.& Iaſ.in rub.C.qui admit.& hr̃
in.l.licet.C.de peu.& Alex.in. l. iudices. C.
de iud pro hoc eſt tex.formalis ĩ.l.nõ igno
15 rat.C.qui acc nõ poſ. ❡ † Decimoquarto dr̃
iudiciũ preiudiciale qñ in iudicio opponit̃
aliqua exceptio cõtra pſonã iudicis: prout ẽ
exceptio incõpetẽtie:& exceptio ſuſpitiõis
vel alia ſimilis:qa donec excutiat̃ veritas ex
ceptionis oppoſite nõ pcedit̃ ĩ principali iu
dicio:vt hr̃ i.l.apertiſsimi.C.de iud.& ĩ.c.ſuſpi
tionis:de offi.dele.& i.l.ſi qs ex aliena.ff.de
iud.& i.l.ex quacũq;.& ibi Bar.ff.ſi qs ĩ ius
voc.nõ ie.de qua materia vide q̃ dixi ſupra ĩ
viii.diſt.& que dicã infra i vlt.pte ĩ materia
16 appl̃onis i ver.recuſatio. ❡ † Decimoquīto
dr̃ iudiciũ preiudiciale ĩ regno qñ aliqs accu
ſat aliquẽ de aliquo crĩe:qr pẽdẽte accuſatio/
ne ſua nõ põt nec ipſe nec eius vxor nec ali/
us de eius domo reaccuſari ab ipſo accuſato
nec ab alio de eius domo:niſi eadẽ die & ex
nouo delicto:put de hoc ſunt tres ritus ma
gne curie:de qbus plene feci mẽtionẽ:ſupra
i vj.diſt.i.vj.q.tertie.q.principalis:& ad ibi
dicta me remitto. ❡ Poſſunt ẽt multi alii ca
ſus pĩudiciales cõſiderari:vt qñ i iudicio op
ponit̃ aliqua exceptio q̃ impedit pceſſuʒ ad
vlteriora:quos diligẽs ſtudioſus poterit per
17 varia iuris uolumĩa inueſtigare. ❡ † Vnũ ſu
peſt addet̃:q̃ hodie ĩ regno ſunt ſublata oĩa
iſta iudicia pĩudicia:& qualr̃ pcedit̃ ĩ oĩbus
p cõſti.regni.q̃ incipit.Si ciuiliter agẽs:& ibi
gl.& And.de yſern.& Matth.de affil. maxi
me.in.vj.no.vbi plene demõſtrat multas le
ges iuris ciuilis loquẽtes de actionibus preiu
dicialibus eſſe hodie correptas ĩ regno p.d.
cõſti p quã poſſumus dicere q̃ oẽs hi caſus
ſupra narrati ſunt hodie correcti i hoc r̃gno
preterq̃ ĩ quatuor caſibus enumeratis. ſupra
i.xij.&.xiii.&.xiiii.&.xv.caſibus ĩ qbus pa
tẽt rõnes ad ſenſum:& de iſtis preiudicalibꝰ
ſublatis tetigi ſupra ĩ.vj.diſt.i.vj.q.tertie. q.
principalis:& ibi vide q̃ hic deficiũt. ❡ Su/
peſt mõ aliqua tangere de ſecũdo mẽbro prĩ
cipali huius diſt.ſ.de iudicio nõ preiudiciali
ĩ quo nõ opʒ laborare:qa cognito q̃ dicatur
eſſe iudiciũ preiudiciale cognoſcit̃ & nõ pre
iudiciale:& eſt illud qd̃ nõ cõmemorat̃ ĩ iu/
dicio preiudiciali.qa cõtrariorũ eadẽ eſt diſci
plina.l.i.ff.de his q̃ ſunt ſui uel alie.iur.Et ex
his remanet expedita iſta.xx.& viii.diſt. iu
diciorũ p quã remanet cõpleta tota iſta quar
ta pars principalis huius trac.unde venio ad
quintã partẽ principalẽ. Rob.Maran.&c

QVINTA PARS.

1 *Iudicium:lis:& inſtantia:quo differant.*
2 *Illa exercitatio iudicij que fit a litis conteſtatione*
uſq; ad ſniam latam ſeu uſq; ad trienniũ finitum
quando non fertur ſnia infra triennium in cauſa
ciuili e ĩ cõ criminali uſq; infra biennium.
3 *Inſtantia quando incipiat currere in cauſis.*

4 Inſtantia quando incipiat currere in cauſis in quibus lis non conteſtatur.

5 Inſtantia in ciuilibus durat per triennium & in criminalibus per biennium: & finito triennio in ciuili & biennio in criminali perit.

6 Ampliatur ſupraſcripta regula non ſolum in cauſis in quibus proceditur per uiam actionis uel accuſationis, ſed etiam ubi proceditur per uiam inquiſitionis.

7 Ampliatur etiam in cauſis ciuilibus in quibus proceditur per officium iudicis nobile.

8 Ampliatur etiam in cauſis executiuis & inſtrumentalibus in quibus eſt executio parata.

9 Quod procedit etiam non ſolum in cauſis ordinarijs, ſed etiam in delegatis.

10 Ampliatur etiam in cauſis que pendent coram arbitro.

11 Ampliatur etiam ſi moriatur litigator pendente lite, quia non perit inſtantia per mortem, ſed continuatur in heredem & durat per triennium.

12 Limitatur ſupraſcripta, quia ea habet locum de iure ciuili tantum de iure autem canonico, ſecus quia nunquam perit inſtantia.

13 Limitatur etiam quando cauſa uentilatur in conſiſtorio principis: quia in eo nunquam cauſa perit.

14 Limitatur etiam quando iudex habet liberum arbitrium in procedendo & ſententiando.

15 Limitatur etiam quando inſtantia eſſet breuiata per ſtatutum uel per reſcriptum.

16 Si litigans haberet teſtes in longinquis partibus & peteret dilationem excedentem metam inſtantie per reſcriptum an poſſit poſt finitam inſtantiā ferri ſententia.

17 Limitatur etiam ſupraſcripta regula quando inſtantia per principem eſſet prorogata.

18 Dic etiam ſupraſcriptam regulam non procedere in cauſis fiſcalibus.

19 Limitatur etiam cum cauſis eccleſiarum.

20 Limitatur etiam ſi tempus inſtantie fuiſſet breuiatum de conſenſu partium.

21 Vtrum inferior principe poſſit committere cauſam decidendam infra minorem terminum triennio.

22 Limitatur etiam quando iudex coram quo fuit incepta cauſa moreretur prope finem triennij & ueniret alius ſucceſſor.

23 Limitatur etiam in emergentibus ante litem conteſtatam.

24 Limitatur etiam quando litigator fuiſſet impeditus facto aduerſarij.

25 Limitatur etiam quando princeps inſufflauit inſtantiam.

26 Limitatur etiam ſi inſtantia labitur facto iudicis.

27 Limitatur etiam in perſonis quibus ex forma iuris uel conſtitutionis competit reſtitutio in integrum.

28 Limitatur etiam quando litigator poſt ceptam inſtantiam eſt effectus familiaris officialis alicuius qui preſit illi tribunali coram quo cauſa illa uentilari debet.

29 Limitatur etiam in cauſa que debet principi conſultari.

30 Limitatur etiam quando coram iudice ſeculari euenit aliquod emergens cuius cauſa fuit ſibi inhibitum per ſuperiorē uel per iudicem eccleſiaſticū.

31 Limitatur etiam in caſibus in quibus aliquis impeditur agere impedimento iuris.

32 Limitatur etiam quando proceſſus concluſus miſſus eſt ad conſilium ſapientis.

33 Limitatur etiam in cauſis feudalibus.

34 Limitatur etiam in cauſa criminali alicuius clerici que eſt deuoluta ad iudicem ſecularem propter impedimentum epiſcopi.

35 Limitatur etiam quando perempta inſtantia partes de communi conſenſu repeterent omnia uno contextu porrigendo libellum: litem, conteſtando terminum recipiendo & ſic de ſingulis.

36 Inſtantia perempta altero de quatuor modis hic narratis poteſt reſtaurari.

37 Inſtantia perempta non perit cauſa neq; ius partis, ſed actor poteſt de nouo cauſam incipere.

38 Peremptionis inſtantie quis ſit effectus, & quid poſſit facere iudex ea perempta.

39 Si actor ſemiplene probauit quo caſu ſibi eſt deferendum iuramentum ſuppletorium: & propter eius abſentiam nō poteſt deferri, reus abſoluitur ab obſeruatione iudicii.

40 Abſolutoria ab obſeruatione iudicij dicitur diffinitiua quando reus ſoluit debitum pendēte iudicio.

41 Quando inſtantia perit per lapſum temporis quis ſit effectus eius peremptionis.

42 Acta non publicata in prima inſtantia non faciunt fidem in ſecunda.

43 In cauſa criminali per lapſum inſtantiē pereunt nō ſolū acta ordinatoria, ſed etiam probatoria.

44 Sententia lata poſt peremptam inſtantiam eſt ipſo iure nulla, & nullum habet effectum.

45 Iudex poſt perēptā inſtantiā pōt abſoluere reum ab obſeruatione iudicij, & actorem condemnare in expenſis, licet non poſſit ferre ſniem abſolutoriam uel condemnatoriam in cauſa principali.

46 Etiam poſt peremptam inſtantiam iudex poteſt ferre ſententiam contra confeſſum ex ui notorij.

47 Omnes exceptiones, dilatorie & declinatorie poſſunt opponi in nouo iudicio quando cauſa incipitur de nouo poſt peremptionem inſtantie perinde ac ſi nullū iudicium fuiſſet nunquā intentatū.

48 Que acta pereant ſi finiatur, inſtātia aliter q̄ p lapſum temporis.

49 *Hic terminus lis quomodo intelligatur.*
50 *Lis incipit poſt litis conteſtationem.*
51 *Limitatur in quatuor caſibus.*
52 *Cauſa quid dicatur.*
53 *Vnde dicatur cauſa.*
54 *Que differentia ſit inter cauſam & controuerſiam.*

DEVENIO ad quintã par/
tem principalẽ huius tract/
tus. In qua tractabitur in
1 quo differant iſti quatuor
termini.ſ. Iudicium: lis: in/
ſtantia: & cauſa. Super quo
breuiter dic quod iudiciũ eſt
tota illa diſcuſſio cauſe que durat a citatione
vſque ad ſniam: vt declarat Alex. in. l. poſtq̃ li
ti. C. de pac. & iſtum terminum: iudicium:
plene declaraui quo ad eius quidditatem ſu/
pra in. ij. par. princ. huius trac. vbi poteris vi
2 dere. ❡ † Inſtantia vero dicitur illa exer/
citatio iudicii que fit a litis conteſt. vſque ad
ſniam latam: ſeu vſque ad finem triennii quan
do non fertur ſnia. infra triennium in cauſa
ciuili: vel infra biennium in cauſa criminali.
l. properandum. C. de iud. & ſic quando dici
mus inſtantiam eſſe perempta intelligimus
de illa exercitatione iudicii que habet pro
non facta: quia ſuper illa non poteſt dari ſen
tentia: non tamen refertur iſte ſermo ad cau
ſam nec ad iudicium: quia perempta inſtan/
tia non eſt perẽpta cauſa nec ius partis nec
iudicium quo ad illam cauſam: quin poſſit
de nouo agitari: ſed ſolum illa exercitatio
iudicii. i. illa tela iudicii que reperitur incepta
& non completa efficitur fruſtatoria: & ha/
bet pro non facta: quia non põt per eam de
uenire ad cauſam finalem iudicii. ſ. ad ſniam
niſi de nouo in iudicium deducatur: vt habet
in. d. l. properandum: & fuit inducta iſta pe/
remptio inſtantie in fauorem publicum ne li
tes fierent immortales: ut. d. l. properandũ.
in princ. & not. Sozi. in cõſi. xxxi. col. iiii. ĩ
fi. in. i. vo. ❡ Super hac tamẽ materia opor
tunum cadit examinare tres. q. Quarum pri
ma eſt qñ incipit currere inſtantia. Secunda
quanto tempore durat: & in quibus caſibus
finitur. Tertia: quis ſit effectus perẽptionis
inſtantie: & quid poſſit facere iudex ea pe/
3 rempta. ❡ † Quero igitur primo quando
incipiat currere inſtantia in cauſis? Dic quod
cõiter tenetur quod incipit currere a cõteſtatio/
ne litis: unde ſi per mille annos ſtarent liti/
gantes ad conteſtandum litem: nunq̃ incipe
ret inſtantiam: vt. d. l. properãdũ. poſt prin.
& ibi: non ultra triennii metam &c. ubi di/
cit expreſſe poſt litem cõte. & ibi hoc not.
Alex. in princ. & Iaſ. in. ij. col. & cõiter doc.
& Bal. in conſi. ccxxvj in. iij. uolu. & Sozi.
in conſi. xcv. in prin. in. j. vol. hinc dicit pul
chre Bal. in. l. & poſt edictum. §. pe. in fi. ff.
de iud. quod in omnibus emergentibus ante li/
tem cõteſ. nunq̃ perit inſtantia: unde infert
quod ſi partes per. x. annos litigarent ante litẽ
cõteſt. ſuper legitimatione perſonarum nũq̃
periret inſtantia: & illud dictum ſequitur
Alex. in. d. l. properandum. col. j. in fi.
4 ❡ † Quid autem in cauſis in quibus
lis non conteſtatur prout ſunt cauſe ſumma
rie vel executiue? Dic quod in illis currit inſtã/
tia q̃ primum inceptũ eſt cognoſci de meri/
tis cauſe. ſm Alex. in. d. l. properandum col.
i. potes dicere ad maiorem declarationem quod
in hmõi cauſis ille actus qui ſolet fieri imme
diate poſt litis conteſtationem in cauſis in
quibus lis conteſtatur habet vim litis conte
ſtationis: unde ab illo actu inciperet inſtan/
tia. ſm Bar. Bal. & doc. in. l. nulla. & l. nihil.
C. de procur. & Card. in cle. conſtitutionem.
§. fi. in fi. de elec. & Abb. in. c. inſinuante. in
fi. de offi. deleg. & Lud. Ro. in cõſil. clxxiiii.
col. ij. & Fely. in. c. olim: de accu. & Par. in
trac. ſind. in ver. ſnia col. iiij. & propriis ter/
minis hoc tenet Abb. in. c. venerabilis col. fi.
de iud. & Iaſ. qui plene examinat. in. d. l. pro
perandum col. iii. C. de iud. & Alex. in cõſil.
5 i. in. ij. uol. ❡ † Secundo principaliter que
ro quanto tempore durat inſtantia: & in qui
bus cauſis perit? In hoc facto regulam ge/
neralem cũ fallentiis. Et regula eſt quod in om/
nibus cauſis tam ciuilibus q̃ criminalibus pe
rit inſtantia: & durat in ciuilibus per trien/
nium: in criminalibus uero per biennium:
tex. eſt in. d. l. properandum: & ibi per om/
nes doct. C. de iud. & hoc eſt confirmatum
in regno per ritum magne curie: in numero
219. icip. Itẽ ſeruat ipſa curia ut inſtãtia &c.
6 ❡ † Amplia primo iſtam regulam procede
re non ſolum in cauſis in quibus proceditur
per uiam actionis uel accuſationis: uerum ẽt
ubi proceditur per inquiſitionem: quia tunc
etiam perit inſtantia. ſm Bal. in. d. l. properã/
dum. in prin. col. iii. & incipit tunc inſtantia
a die dationis capitulorum: ſm Bal. ibi. adde
Abb. in. d. c. uenerabilis: in fin. uerbis.
7 ❡ † Secundo amplia procedere etiam in
cauſis ciuilibus in quibus procedit̃ p officiũ
iudicis nobile: quia durat inſtantia triennio.
ſm Abb. in. d. c. venerabilis. in fi. uerbis.

8 ¶ † Tertio amplia pcedere ēt in cauſis exe
cutiuis & inſtrūalibus: in qbus eſt executio
parata: qa durat in ſtantia triēnio. ſm Lud.
Rom. i ꝯſi. clxiiii. incip. Ampliſſime doctor
& c. & Sozi. in conſi. xcv. in. i. vol. & Fely.
in. c. uenerabilis. in fi. & Alex. in ꝯſi. l. in. ii.
uo. & Iaſ. in. d. l. pperādū. col. ii. circa fi. add
9 q̄ dixi. ſupra poſt. prin. huius. q. ¶ † Quar
to amplia pcedere non ſolū corā iudice ordi
nario uerum etiā corā delegato. ut. d. l. ppe/
10 randum. ibi ſed oēs iudices & c. ¶ † Quin
to amplia pcedere non ſolū corā iudice: ue/
rum etiā coram arbitro. nam ſm cōem opi. ēt
corā arbitro perit inſtātia triēnio: qn̄ nullū
tp̄s fuit p partes adpoſitū cōpromiſſo. ita t3
Spec. in ti. de arb. §. differt col. fi. uer. itē ut. in
fra terminum & c. & Abb. in. d. c. uenerabilis
col. pe. & Iaſ. id. l. pperandū. col. iiii. in. vii.
ſecus eſt coram arbitratore: qa nulla inſtātia
currit corā eo. ſm Spe. & Abb. ubi ſup̄ & ēt
corā arbitro icipit a die litis ꝯteſtate corā eo.
11 ſm Fely. in. d. c. uenerabilis. col. fi. ¶ † Sex/
to amplia procedere ēt ſi moriat̄ litigator
pēdente lite: quia nō perit iſtantia p mortem
ſed durat uſq; ad trieniū: & ꝯtinuat̄ in here/
dem inſtantia cepta cū defuncto. tex. eſt in. l.
heres abn̄s. & . l. ſi petitor. & . l. ſi is q rome. ff.
de iudic. & . l. ſi eū hoīem & ibi Bar. & Io. d
Imo. ff. de fideiuſſ. & in. c. quia. v. ibi plene p
Abb. Fely. & Maria. Soci. de iud. & p Sozi. in
cōſi. xxxi. col. iiii. in prin. in. i. uol. Q d tn̄ li/
mita nō procedere qn̄ fuit inſtantia cepta cū
defuncto laico: cui ſucceſſit heres clericus: qa
nō ꝯtinuat̄ in heredem clericū qn̄ eſſet reus:
quia rōne priuilegii eſſet finita illa inſtantia:
& deber de nouo inchoari corā iudice eccle
ſiaſtico. iſta eſt magis cōis. ꝯcluſio quam t3
Abb. i. d. c. qa v. col fi. & ibi ēt Fely. i. iii. & 4.
col. quicqd tenuerint alii doc. nā pro iſta par
12 te ſunt rōnes magis efficaces. ¶ † Limita/
primo iſtam regulā ſic ampliatam pcedere
de iure ciuili ſecus eſt de iure canonico: qa
nunq̄ perit inſtantia. tex. eſt & ibi Abb. &
doc. i. d. c. venerabilis & . c. ſi de iud. & hr̄ p
Mod. in. d. l. pperandū. & ibi glo. in. ver. triē
nii. in. fi. & Alexā. in ꝯſili. xxiii. col. i. in. iii.
vol. Ex hoc ſeq̄t q in foro eccleſiaſtico: etiā
in oībus terris ſubiectis eccleſie vbi ſeruat̄
ius canonicū nunq̄ perit inſtātia ſiue in ciui
libus ſiue in crīlibus per p̄dicta. & hoc t3
Pet. Philip. Cor. in ꝯſi. ccx. in. iiij. vol. in fi. &
vide Fely. in. d. c. venerabilis. in princ.
13 ¶ † Scdo limita nō pcedere qn̄ cā ventila
tur in ꝯſiſtorio principis. quia in eo nūquā
perit inſtātia & ſic vltra triēnium durat. ſm
Bal. in ꝯſil. ccxvii. col. fi. i. iii. vol. vbi allegat.
autē. ſed iis. C. de tēp. app. & ex hoc pōt īfer/
ri q in ſacro regio cōſilio Napolitano non
perit inſtantia: quia pōt dici ꝯſiſtoriū princi
pis. ſed Matth. de affli. in deci. cclxxxiii. con
ſil. Neap. refert contrariū. ſ. q diſpō. l. pperā
dum. hēat locū ēt in ſacro ꝯſilio: vt ēt in co
pereat inſtātia. allegat gl. in. §. hoc. quoq; in
auc. vt ſpo. larg. & gl. i. §. ad hec. ī auc. de app.
& idē t3 Matth. relatiue in ꝯſti. hac lege. in.
iii. no. vbi facit dītā An cā ventilet̄ coram
rege: & tūc inſtātia nō currit: quia rex h3 li/
berū arbitriū: an vero in ſacro ꝯſilio. & tūc
currit inſtantia: quia ſacrū conſiliū nō h3 li/
berū arbitrium. Ego tn̄ puto in hac mā q da
to q in ſacro ꝯſilio curreret inſtantia: tn̄ ex
quo ſnīe in eo proferunt̄ ſub noīe regie ma/
ieſtatis pn̄t ferri ēt poſt tp̄s inſtantie: & va
lent ſnīe: quia in effectu in ſacro ꝯſilio non
curratur de perēptione inſtātie: ex quo iſta
eſt ſolēnitas inducta de iure poſitiuo: q̄ pōt
omitti in ꝯſiſtorio principis: & talis nullitas
q̄ cauſat̄ ex defectu ſolēnitatis iuris poſitiui
nō inualidat ſnīam ſacri cōſilij. ita deciditur
in dicta deci. cclxxxiii. in fi. p ea. q̄ no. Inno.
& Abb. in. c. in cauſis de re. iud. vnde cōclu/
ſiue poſſumus dicere q in ſacro cōſilio nun/
quam perit inſtātia ſaltem quo ad effectum:
quia pōt ferri ſnīa ēt poſt triennium.
¶ † Tertio limita non procedere qn̄ iudex 14
hēret liberū arbitrium in pcedēdo & ſnīan/
do: quia tūc durat inſtantia ēt poſt triēnium
ſecus ſi hēret arbitriū in ſniando tm̄ ita t3.
Bar. & Pau. de ca. in. l. ſi in lege in prin. ff. lo/
ca. & Alex. in conſil. l. col. iii. ver. pro hoc &
c. in. ii. uo. & Alex. in. l. q rome. §. calimachus
col. fi. ff. de uer. ob. ¶ † Quarto limita non 15
procedere qn̄ inſtātia eſſet breuiata per ſtatu
tum uel per reſcriptum principis. ut qa prin
ceps reſcribit alicui officiali uel delegato q
cām expediat infra tres menſes. nā tunc fini
to tali tpe eſt perēpta inſtantia: & non pōt
ille iudex ulterius ſuper illa cā pcedere. ſm
Bal. in. d. l. properandum. col iii. & Abb. in. d
c. uenerabilis. col. pe. & ibi ēt Fely. i. vi. col.
& Alex. in. d. l. properādū. col. v. circa fi. &
Fely. i. c. de cauſis. col. v. de off. dele. Et q poſ
ſit breuiari p ſtatutū t3 Alex. in conſil. xiii.
in. iii. uol. & Bal. in. l. ſi cum ipſe. ff. de excu.
tut. item q poſſit breuiari per reſcriptum eſt
tex. in. c. ſuper eo. el ii. & ibi Phil. & Abb. de
appel. & in. d. c. de cauſis. Verū in hoc eſt di
ferentia. quia quādo eſt breuiata per ſtatutū

tunc incipit a die litis conteſtate ſicut inſtā-
tia iuris communis.ita tenet Alex.in conſil.
xlii.col.ii.in.iii.Vol.& Bal. in auct. clericus
qui.col.ii.ver.deinde queritur. C.de epiſ. &
cle.Sed qn̄ fit per reſcriptum principis:inci-
pit a die preſentationis reſcripti non autē a
die date ipſius reſcripti.ita probat tex.in.d.c.
ſuper eo.& ibi hoc expreſſe tenet Phili.in.ij.
col.in.iiii.notab.& ſequē.vbi plus dicit q̄ an
te preſentationem reſcripti delegatorii. non
acquirit delegatus iuriſditionem.
16 ¶ † Quid autem ſi litigans haberet teſtes in
longinquis partibus. & peteret dilationem
excedentem metam ipſius inſtantie breuiate
per reſcriptum:an poſſit poſt finitam inſtan
tiam ferri ſententia.Dic q̄ ſic:quia iſta iuſta
cauſa excuſat vt inſtantia non pereat & va-
leat ſententia poſtea lata.ſm Bal.in.d.l.ſi cū
ipſe.ff.de excuſ.tuto. & Abb.in.d.c.venerab
bilis.col.iiii.circa ſi.de iudi.& Alex in conſi
lio . lxxii .col.i.in.iii. volu. & Abb.in con-
17 ſil.lxiiii.col.i.in ſecūdo vol. ¶ † Quinto
limita non procedere quando inſtantia fuiſ-
ſet per principem prorogata,ut quia erat pro
pe finem trienii: & princeps illam proroga-
uit vltra triennium,quia tunc ex prorogatio
ne durat vltra triennium.ut no.Paris ī trac.
ſind.in ver.ſententia,c.reſtat vnum & c.col.
ii.& in regno.eſt hoc expeditum per ritum,
magne curie in numero.219.qui incipit. Itē
ſeruat ipſa curia vt inſtantia & c.vbi plus di-
citur.q̄ prodeſt prorogatio principis etiam
ſi litere ſeu reſcriptum prorogationis p reſen
tetur poſt triennium: dummodo data reſcri
pti ſit expedita infra tempus inſtantie.
18 ¶ † Sexto limita nō procedere in cauſis fiſ
calibus.nam vbi agitur de aliqua cauſa fiſcali
nunq̄ perit inſtantia.& ſic durat vltra trien-
nium:puta vbi agitur de tributis ſeu functio
nibus publicis,tex.eſt in.d.l.properandum
ī princi.ibi exceptis & c.C.de iudic.& Abb.
in.d.c.venerabilis.col.iiij.& habetur in de-
ciſ.ccx.conſil.Neapo.Ex hoc infertur q̄ ho
die in regno in magnā curia camere ſumma-
rie nunq̄ perit inſtantia.ex quo ibi tractātur
cauſe fiſcales.& ita ſeruat̄ ibi de antiqua cō
ſuetudine.vt teſtatur Matth.de Afflic.in con
19 ſtit.accuſatorem.col.ii. prin.¶ † Septimo
limita non procedere in caſis eccleſiarum:
quia etia ſi agitantur coram iudice ſeculari:
nunq̄ in eis perit inſtātia.ita intelligit̄ text.
ſm vnam lect.in.d.c. venerabilis., de iudi.
& hoc expreſſe tenet ibi Abb.in. v.col.vbi
dicit ſecus in cauſa clerici: quia in hoc non
gaudet priuilegio eccleſie.Adde deciſ.ccx.cō
20 ſil.Neapo.¶ † Octauo limita niſi tempus in
ſtantie fuiſſet breuiatum de communi cōſen
ſu partium ; quia tunc perit inſtātia ante trie
nium.ſm q̄ partibus placuerit.Nam poteſt
tempus inſtantie breuiari per partes:ex quo
iſta breuiatio tendit in fauorem publicū ſecū
dum ut lites citius finiantur. ita tenet Ludo.
Roma.in.l.ii.ff.de re iudi.& Alexan.in.d.l.
properandum in prin. col pen. & ibi etiam
Iaſ. in pe.colum.ver.quarto limita &c.
¶ An autem poſſit hoc tempus prorogari
per partes ſicut poteſt breuiari dic q̄ nō.gl.
eſt in.l.ii.§.ſed ſi iudex.ff.de iudic.& glo. &
Bar. Alex.& iaſ. & communiter doc. in.d.
l.properandum ubi plus dicunt q̄ non va-
let prorogatio etiam ſi interuenerit iuramen
tum in ipſa prorogatione ;& etiā ſi pena ap-
ponatur.ſecundum Bar.& Alexan.in.l.ſeiua
& augerius.ff.ad legem falc.& abb.& Fely.
in.d.c.uenerabilis.de iudi& Alexan.in con-
ſil.cxxxviii.col.i.in ſi.& ſeq.in.ii vol. adeo
q̄ nec ēt per cōpromiſſum pōt prorogari:&
ſic enq̄ tacite neq̄ expreſſe.ſecundū Ludo.
Rom.in conſil.clxxiiii.col.ii.in ſi. & Spe.in
tit.de iudic.deleg.§. reſtat.ver. ſed nunquid
de tempore & ibi Io.and.in addi.licet ſecus
ſit in iſtantia appellationis.cle.quamdiu. de
app.& dicam plene infra in ultima parte in
ver.appellatio.in.iii.q.principali.ver ſi. ſecun
do limita niſi de uoluntate &c.& ibi videas
ea que hic deficiunt:quia ibi aſſignabitur ra
tio diuerſitatis. ¶ Predicta tamen intellige
in tempore inſtantie de iure communi:ſecus
in iſtātia breuiori inducta per ſtatutum quia
illa poteſt de conſenſu partium prorogari
uſq̄ ad triennium & non ultra.& iſta magis
communis concluſio quam tenet Saly.in.d.
l.properandum.quem ibi ſequitur Alex.in
ii.col.in ſi.& ſeq.& ibi etiam Iaſ.col. pen.&
Fely.in.d.c.venerabilis col.iiii.in ſi.ver.ſecū
da declaratio &c.licet contrarium tenuerit
Alex.ſibi ipſi contrarius in cōſil.xxiiii.col.
ſi.in.iiii.vol.& male.Item minime procedit
in iſtantia breuiori prefixa per principem ī
reſcripto delegatorio:quia illa poteſt ſimili
ter de conſenſu partium prorogari.tex.ē &
ibi docto.in.c.de cauſis alias in cauſis.de of-
fic.deleg.& Fely.in.d.c.uenerabilis col.iiii.ī
21 ſi.ver.prima &c. ¶ † Sed iuxta hoc cadit
pulchrum dubium videlicet.Vtrum inferior
a principe poſſit committere cauſam decidē
dam infra minorem terminum triennio: pu
ta infra tres menſes dic q̄ ſic.Verum in hoc

eſt differentia: quia quando tempus breuiaẽ
a principe perit inſtãtia ſicut per lapſum triẽ
niũ: adeo q ex illis actis non poteſt ferri ſen
tentia, ut dixi ſupra in quarta limitatione.
Sed quando breuiatur per inferiorem a prin
cipe non perit inſtãtia per lapſum temporis
quo ad partes: ſed ſolum ſoluitur iudicium
quo ad iudicem, quia non habet iuriſdictiõem
vlterius in illa cauſa: & reuertitur ad delegã/
tem: qui poteſt pronunciare ex illiſmet act/
is: q a acta non pereunt. ex quo inſtantia nõ
perit. ita tenet Bal. in. d. l. properandum. §.
ſin autem utraq. in fi. & ipſum ſequit Fely.
in. c. de cauſis. col. i. i prin. de off. dele. Quod
nota, quia ſepius euenit in regno in iſtis ba/
ronibus coarctantibus inſtantiam in cõmiſ
22 ſionibus cauſarũ. ¶ † Nono limita nõ pro/
cedere quando iudex coram quo fuit icepta
cauſa moreretur prope finem triennii: & ve/
niret alius ſucceſſor: quia illi ſucceſſori datur
a iure alius iteger annus ad illã cauſam expe
diendam: & ſic in iſto caſu prorogatur inſtã
tia ex iuris diſpoſitione ultra triennium. tex.
eſt in. d. l. properandum. §. ſin autem in me/
dio, vbi idem decidimr quando ex alia iuſta
cauſa eſſet mutatus iudex ab officio, puta
propter abſentiam vel infirmitatem.
23 ¶ † Decimo limita non procedere in emer/
gentibus ante litem conteſtatã quia, in illis
nunq̃ perit inſtantia: vnde ſi ſuper aliquo in
cidenti ante litem conteſtatam eſſet per decẽ
annos litigatum puta ſuper ligitimatione p/
ſonarum nunq̃ perit inſtantia iſtud fuit ori/
ginale dictum Guil. de cu. in d. l. properandũ
& ſequitur Bal. in. l. & poſt edictũ. §. pe. in fi.
ff. de iudic. & Iaſ. in. d. l. properandũ. col. ii.
24 ¶ † Vndecimo limita non procedere quan
do litigator eſſet impeditus facto aduerſarii:
puta propter ſubterfugia & cauillationes rei
conuenti: quia non currit ſibi inſtantia in ef/
fectu: nã poteſt iudex etiam poſt triennium
ferre ſententiam. ſm Bar. in. l. ſi cum ipſe per
illum tex. ff. de execu. tut. & ibi etiã Bal. plu
dicit ibi Bar. q doc. nõ fuerunt recordati de
illo text. in commento. d. l. properandum.
idem tenet Abb. in conſi. xvi. col. i. in ſecũdo
vol. & Alex. in addi. ad Bart. in. d. l. ſi cũ ip/
ſe. vbi plura alligat in hac materia ſcilʒ q im
pedito facto aduerſarii non currit tempus
cui adde Matthe. in conſtit. Iuſtitiarii per p/
uincias. col. iiii. in prin. & glo. in. l. intra vtile
in glo. ſi. ff. de minor. pro hoc eſt tex. & ibi.
Bal. in. l. ſi. C. de adulte. Ad cautellam tamen
bonum eſt ſemper proteſtari q non curtat
terminus inſtantie propter impedimentum.
Iſte enim proteſtationes ſolent eſſe valde
vtiles in huiuſmodi caſibus, ſm Bal. & doc.
in. d. l. properandum. §. ſin autem vtraq. &
Fely. in. d. c. venerabilis. col. ii. & iii. & pdictis
adde Alexan. in conſil. lxxi. in prin. & col. ii
in fi. in. v. vol. ¶ Quid autem ſi impedimẽ
tum cenſatur facto iudicis vel tertii: vide.
Alex. & doc. in. d. §. ſin autem vtraq & Io.
de Imo. in. d. c. ex inſinuatione. de appe. &
Philipp. i. c. ex ratione. col. ix. & x. eod. tit. &
Fely. in. d. c. venerbilis. col. ii. & iii. Bar. &
Bal. in aute. item ſi in appellatione C. de tem
po. app. & Soci. in conſil. xxxi. col. iiii. i pri/
mo vol. & Lucam de Penna in. l. ii. col. ante/
pe. & pe. C. de naufrag. lib. xi. in quibus locis
magis communiter concludunt q currit in/
ſtantia non obſtante impedimento. bonum
tamen eſt ſepius proteſtari: vt ſaltẽ obtineri
poſſit reſtitutio i integrum aduerſus lapſum
inſtantie. & licet doc. in locis preallegatis
hoc firment in inſtantia appellationis: in qua
faciſius datur reſtitutio propter maius pre
iudicium: tamen in inſtantia cauſe princi/
palis aliter dicunt, vt not. Bart. in. d. auct. itẽ
ſi in appellatione. in fi. licet Bal. ibi teneat
dari reſtitutionem precedentibus proteſta/
tionibus. tamen hoc dubium eſt hodie clari/
ficatum in regno per regiam prag. que inci/
pit. Inſtantia. qua cauetur q quando ſtetit
per iudicem reſtituitur ipſo iure tẽpus inſtan/
tie. Tunc aũt dr̃ ſtetiſſe per iudicem quan/
do proceſſus fuit cõcluſus per duos menſes
ante trienniũ cum petitione & proteſtatione
ad expeditionem cauſe tunc enim reſtituit
inſtantia ipſo iure abſq refectione expenſa
rum ſi tamen cucurrit inſtãtia per negligen
tiam partis: tunc non reſtituitur niſi refectis
expenſis: ut dr̃ in. d. prag. in prin. & ex hoc
inoleuit practica in regno: q qñ inſtantia eſt
perempta ſolet actor adire regem vel ſacrum
regium conſiliũ: ut autoritate regia inſufflet
ipſi vitã ille inſtantie. & ſic rex inſufflat ſpi
ritum: & facit inſtantiam reuiuiſcere perinde
ac ſi perempta non eſſet: & iſta reſtitutio in
regno appellatur inſufflatio, ut no. Paris in
trac. ſindi. in ver. ſententia. in. c. reſtat vnum
& c. col. i. circa fi. ſeq. & ibi ponit iuſtas cau/
ſas ex quibus rex concedit iſtam ſuſcitatio/
nem inſtantie abſq refectione expenſarum:
puta quando ſtetit per iudicem: vel ob infir
mitatem vel neceſſariam abſentiam vel ob
aliam ſimilem cauſam iuſtam: ut quia prop/
ter multitudinem cauſarũ fuit iudex impe/

ditus.ſm Alexan.in.d.l.properandū.§.ſin/
autem vtraq3.& in.l.ſenatus.ff.offi.preſid.
Sed quando allegatur aliqua cauſa colorata
ex qua perpenditur aliqua neligentia partis
in proſequendo uel in proteſtando:tunc cō
ceditur inſufflatio cum refectione expenſarū
ut ibidem dicit.Paris.& de hac inſufflatione
facit mentionem Matth de Afflict.in cōſtit.
ſepe contingit.circa fi.vbi ponit vnum aliud
impedimentum reſtitutorium inſtātie ſine
refectione expenſarū.v3.quādo plures erāt
iudices ſuper cognitione vnius cauſe:& quia
non potuerunt ſe in vnum congregare.uel
cōcordare fuit lapſa inſtātia:quia ex quo nō
poteſt imputari parti:reſtituitur inſtantia:&
non tenetur ad expenſas. ¶ † Duodecima
25 limitatio colligitur ex predictis ſc3 ut non
procedat regula quando princeps īſufflauit
inſtantiam:quia tunc etiam poſt triennium
poteſt ferri ſententiam;& perinde habetur
ac ſi inſtantia perempta non eſſet.quod qua
liter procedat:vide que proxime dixi. Ex
quibus poteris facere concluſionē:q ſi for/
te ſacrum conſilium inſufflaret nulla facta
mentione de expenſis:poteſt pars aduerſa
opponere q nō audiatur actor niſi refectis
expenſis:quando ex proceſſu argueretur
eius negligentia:per dictam regiam prag.q̄
incipit.Inſtantia.in princ.quia reſtitutio &
priuilegium principis debet intelligi ſine ſe/
iudicio tertii.l.ii.§.merito.& §.ſi quis a prin/
cipe.ff.ne quid in loco pub.ſecus ſi ex proceſ
ſu vel aliter legitime appareret de aliqua iuſta
cauſa.quibus adde deciſio.lxx.conſil.Neap.
26 ¶ † Item per dictam regiam prag.potes in
ferre q quando inſtantia eſt lapſa facto iudi/
cis cum proteſtatione de qua ibi:non eſt ne/
ceſſe adire regem nec ſacrum conſilium pro
inſufflatiōe.quia tex.illius prag.vult q ipſo
iure cenſeatur inſtantia reſtituta.vnde inſtan
tia reuiuiſcit ex diſpoſitione legis propter il/
lud verbum ipſo iure &c.c.ſine facto homi/
nis.vt not.glo.in.l.iubemus.§.yconomus.
C.de ſacroſanc.eccle.& in.c.i.in prin.de re/
ſcrip.lib.vi.& in.l.in criminali.C.de iuriſd.
om.iudic.in quibus locis tangitur ſignifica/
tio huiꝰ verbi ipſo iure vnū ſine alia īſufflatio
ne regia poteſt tunc iudex procedere ad ſen
27 tentiam etiam poſt triennium.¶ † Decimo/
tertio limita non procedere in perſonis qbꝰ
iura & regni conſtitutiones concedunt be/
neficia reſtitutionis in integrum.prout ſunt
mulieres:minores:& eccleſia.quia iſtis con/
conceditur reſtitutio in integrum aduerſus
inſtantiam abſq3 inſufflatione & reſtitutiōe
expenſarum.ita deciditur i dicta regia prag.
que incipit.Inſtantia.in fi.& licet ibi nō di/
catur expreſſe de expenſis nec de īſufflatiōe:
bene tamen colligitur ex litera ibi:quia in
principio ſui dixerat q quando perit inſtan
tia per negligentiam debent refici expenſe:
poſtea in fine facit illam exceptionem:ergo
non debent in exceptione refici expenſe:quia
alias exceptio non eſſet de regula.iuxta not.
per.Bar.i.l.in his.ff.de legi.& Fely.in.c.quo/
niam freqnēter col.j.ij.&.iij.vt lite non con/
teſt.Item quia dicta prag.reſeruat beneficiū
reſtitutionis in integrum aduerſus inſtantiā
illis perſonis quibus alias de iure competit:
ſequitur q dictum beneficium poteſt peti
coram eodem iudice:et non eſt neceſſe adire
principē:quia quilibet iudex ſiue ordinarius
ſiue delegatus poteſt de reſtitutione in inte/
grum cognoſcere & illam cōcedere maxime
incidenter in cauſis.l.fi.C.vbi & apud quem
28 ¶ † Decimoquarto limita non procedere
quando aliquis litigator poſt ceptam inſtan/
tiam fuit effectus familiaris alicuius officialis
qui preeſt illi tribunali in quo illa cauſa venti
lari debeat:quia durante officio dictus offi/
cialis non poteſt de illa cauſa cognoſcere:&
interim non currit inſtantia vſq3 ad aduen
tum ſucceſſoris.de hoc eſt tex.in conſtit.re/
gni que incipit.Iuſtitiarii per prouincias:&
ibi hoc not.Matth.in.vi.not.vnde etiā poſt
triennium poteſt ſucceſſor illam cauſam de/
29 cidere:ut ibi habetur.¶ † Decimoquinto li/
mita non procedere in cauſa que debet prin
cipi conſultari:quia donec expectatur reſpō
ſio a prinipe non currit interim inſtātia.ita
ſentit Lucas de Penna.in.l.ii.col.viii.C.de
naufrag.lib.xi.& hoc tenet expreſſe Matth.ī
conſtit.hac lege.in.iii.not.& in conſtitut.
Accuſatores.in.ii.not.& probat ꝓprie text.
30 in.d.conſtit.hac lege.¶ † Decimoſexto limi
ta non procedere quando coram iudice ſecu
lari euenit aliquod emergēs cuius cauſa fuit
ſibi inhibitum per ſuperiorem uel iudicem
eccleſiaſticum.puta quādo orta eſſet queſtio
vſurarum uel alia ſimilis.iuxta ea que haben
tur in.c.tuam.de ord.cog.nam tunc pro tem
pore quo durauit in hibitio non currit inſtā/
tia:& ſic poteſt in hoc caſu ferri ſententia poſt
triennium.ita tenet.Abb.in.d.c.venerabilis.
col.iiii.in.fi.uer.& ex hoc arguo & c.de iudic.
ꝓ hoc uidetur text.in.l.iter utile.ff.de minor.
31 ¶ † Decimo ſeptimo limita non procedere
in caſibus in quibus aliquis impeditur agere

impedimento iuris.ut quia reus conuentus
eſt inter effectus priuilegiatus: adeo q̃ dene
garius actori audiẽtiam ut non poſſit reum
cõuenire: nec litem ceptam coram eo proſeq
nam interim durante dicto priuilegio & iu/
ris impedimento non currit iſtãtia.ita tenet
Franc.de aret.in conſi.c.in princ.& Bal.in.
l.quotiens.C.de precibus impe.offe.
32 ¶ † Decimooctauo limita non procedere
quando cauſa & proceſſus concluſus eſt trãſ
miſſus ad conſilium ſapientis: quia interim
donec ſtat penes conſultorem non currit in
ſtantia.ita conſuluit quidam Franc.Viterb.ĩ
quodam ſuo conſil.incip.Verũ dies quibus
&c.ſed ego ſatis dubito de iſta deciſione: nã
nos uidemus q̃ quando ſtat per ipſum iudi/
cem uel procedit impedimentum facto tertii
currit inſtantia.ut tenent doc.communiter
in.d.l.properãdum.§.ſi autem utraq̃ mul/
to fortius eſt idem dicendum quando ſtat p
conſultorem: qui ſaltem poteſt dici tertius.
preterea conſidero unum dictum.Fely.in.c.
cum uenerabilis.col.xvii.uer.fallit tertio &.c
de except.quod etiã tangit Pau.de caſt.in.l.
i.C.de relat.ubi dicit q̃ quando iudex.uidet
labi inſtantiam & non poteſt habere conſi/
lium a ſapiente infra tempus.poteſt ferre ſẽ
tentiam: dicens pronuncio prout cõtinebi/
tur in conſilio ferendo per talem conſulto/
rem. Si enim eſſet uerum q̃ inſtantia non
curreret.iterim.nõ eſſet opus ita ſententiare
quia poſſet expectari conſilium abſq̃ lapſu ĩ
ſtantie.ergo illud dictum probat q̃ inſtan/
tia currit.unde concludo uerius eſſe q̃ in ca/
ſu iſto currat inſtantia: per predicta.ſed eſſet
iuſta cauſa obtinendi reſtitutione; abſq̃ re/
fectione expenſarũ: p ea que dixi ſupra in.xi
33 & xii.limitatione. ¶ † Decimonono limita
non procedere in cauſis feudalibus.in quib9
in regno inſtantia durat tantum per annum
ut eſt ritus magne curie uicarie in nu.5.qui
34 incipit.ita q̃ inſtantia.&c. ¶ † Vigeſimo
limita non procedere in cauſa criminali ali/
cuius clerici que eſt deuoluta ad iudicem
ſecularem propter impedimentum epiſcopi:
quia talis cauſa debet expediri infra duos mẽ
ſes: & eatenus durat inſtantia: & non ſe ex/
tendit uſq̃ ad biennium.tex.eſt in auct.ut
cle.apud prop.epiſc.§.ſi tamen de crimini/
bus.& ibi hoc in terminis tenet Ang.in fi.
uerbis.dicens per illum text eſſe correptam.
l.properandum.in iſto caſu propoſito.uerũ
iſtud procedit de iure ciuili: ſed de iure cano/
nico eſt hoc correptum per.c.ſi diligenti.de
foro competent.quo cauetur q̃ etiam prop/
ter impedimentum epiſcopi nõ poteſt iudex
ſecularis cognoſcere de cauſa clerici cõuenti
coram eo.& hoc tenet Ia.de bel.in auct.ut
cle.apud pro.epi.in.v.opp.Quod ius cano/
nicum ſeruatur hodie pp libertatem eccleſia/
35 ſticam. ¶ † Vigeſimoprimo limita non pro
cedere quando elapſo triennio & ſic peremp
ta inſtantie partes de communi conſenſu re/
peterent omnia acta uno contextu porrigẽ/
do libellum: litem: conteſtando: terminum
recipiendo: & ſic de ſingulis actis: quia per
talem replicationem actorum poſſunt in/
ſtantiam reſtaurare: & habetur poſtea ac ſi
perempta nõ eſſet.ita tenet Barto.in.d.l.ppe
randum.& ibi etiam Alex.in.iiii.col.circa fi.
& Bar.in.l.ſeius & augerius.ff.ad legẽ falci.
per ea que tradit Bar.in.l.que omnia.& in.l.
mutari.& ibi Bal.ff.de.pcur.idẽ tenet Felyn
in.c.venerabilis.col.v.ver.quarta declarat io
&.c.de iudi.& Io.de Imo.in.c.de cauſis de
offi.deleg.& Sozi.in conſil.xxxi.col.v.in
prin.in primo uol.Et hoc unum ſolum re/
medium conſiderant doc.in locis preallega/
tis ad faciendum inſtantia per partes reno/
uetur: uerum hoc non eſt prorogatio ĩ/
ſtantie: ſed poteſt potius dici inſtauratio &
36 renouatio de nouo. ¶ † Vltimo p reaſſump/
tione predictorum colligo hic unam cõclu/
ſionem ſcilicet q̃ inſtantia perempta poteſt
altero de quatuor modis inſtaurari. Primo
modo per inſufflationem principis ut dixi.
ſupra in.xi.& xii.limitatione.& an tunc de/
beant refici expenſe ibi dixi.Secundo p bene
ficium reſtitutionis in integrum.ut dixi.ſu/
pra in.xiii.limitatione.Tertio per replica/
tionem actorum de conſenſu partiũ.ut mo/
37 do dixi in.xxi.limitatione. ¶ † Quarto p
inceptionem cauſe de nouo: quia perempta
inſtantia non perit cauſa: neq̃ ius partis: ſed
poteſt actor de nouo cauſam incipere & no
uam inſtantiam fabricare: ut.d.l.pperandũ.
§.fin.& ibi glo.in uer.uigorem.& commu/
niter doc.& Bart.in.l.petende.C.de tempor.
in integ.reſtit.Et differt iſte quartus modus
ab aliis tribus precedentibus.quia in primis
tribus reſtituitur eadem inſtantia que erat
perempta: & illa acta que erant celebrata re/
manet in ſuo robore: & non eſt neceſſe de
nouo illa acta reficere: ſed poteſt ferri ſententia
ex illis primis actis ſed in iſto quarto modo
creatur noua inſtantia: & eſt neceſſe q̃ de no
uo teſtes producãtur & examinentur: ut di
cit glo.in.d.§.fin.in ver.uigorem: & ibi per
doc.Item

doc. Item in hoc quarto modo quãdo actor
vult de nouo agere tenetur indiſtincte ante
omnia reficere expenſas: vt habetur in deci.
lxx. cõſil. Neapol. & probatur ex his que in
fra dicam: quia perempta inſtantia ſemper
actor condemnatur ad expẽſas: vt dicit Bal.
in. d. l. properandum. §. illo. in fin. & Lanfrã.
in reperi. c. quoniam contra. in fin. de proba.
¶ Limita tamen hoc quod dixi ĩ hoc quar
to modo procedere tantum in cauſa ciuili ſe
cus in criminali: quia perẽpta inſtãtia in cau
ſa criminali per lapſum biennii non auditur
vlterius accuſator ad iterũ agẽdũ. ſm Alex.
in. d. l. properandum. §. fin. & ibi etiam Saly.
idem tenet Bal. in. l. abolitionẽ. C. de adult.
& probatur in conſtit. regni. que incipit. Ac/
cuſatorem. & ibi hoc not: Matth. in. ii. not.
& Ioan. de ana. in. c. licet. col. fi. de accu. Et in
tantum hoc eſt verum ꝙ etiam ſi offerat ſol/
uere expenſas non auditur accuſator ad in/
choandum nonum iudicium. ſm Salyc. in. l.
j. C. vt infra certum tempus: per ea que habẽ
tur in. l. ſi is. & . l. fi. C. ad turpil.

58 VENIO ad tertiam. q. principalem: & que
ro quis ſit effectus peremptionis inſtantie:
& quid poſsit facere iudex ea perempta? Su
per quo preſuppono ꝙ inſtantia cauſarum
poteſt duobus modis euaneſcere. Primo mo
do ſcilicet per lapſum tẽporis: de quo plene
dixi in precedenti. q. Secundo mõ per ſentẽ
tiam abſolutoriam latam ab obſeruatione iu
dicii. & hoc poteſt cõtingere multis modis.
Primo vt quando actor fecit citari reum in
cauſa ciuili uel criminali: & in ultimo perẽp
torio comparet reus & non actor: nam tunc
reus accuſat contumaciam actoris & petit ſe
abſolui ab inſtantia iudicii & actorem con/
demnari in expenſis: & ita pronũciat iudex
per quam pronunciam non poteſt dici vere
perempta inſtantia ex quo incepta non erat
ante litem conteſtatam. ſed potius eſt circun
ductum edictum: & ſic eſt perempta citatio:
verum actor non poteſt iterum agere niſi
ante omnia reficiat expenſas ſicut quando
inſtantia eſt perempta: ita tenet Andr. de
yſern. in conſtitu. ſponte volentibus per. l.
eum quem temere. ff. de iudic. & ꝙ actor poſ
ſit iterum agere eſt tex. in. l. & poſt edictum
§. circunductio. ff. de iud. ubi dicitur ꝙ eſt pe
rempta inſtantia: non autem totius cauſe: ni/
ſi eſſet lata ſententia abſolutoria ab obſerua/
tione iudicii: vt dicit ibi glo: & ſic equiparat
hunc caſum peremptioni inſtãtie totius cau/
ſe quando fertur abſolutoria: & hec materia
tractatur plene per doct. in. l. properandum
§. & ſi quidem. C. de iudic. ¶ Secundo mo/
do fertur abſolutoria ab obſeruatione iudicii
quando fuit in iudicio preſentatus libellus
ineptus: puta ex carentia actionis iuxta. l. ſi
pupilli. §. videamus. ff. de nego. geſt. vel ex
defectu ſolemnitatis ſubſtantialis: uel alio
modo ſimili. de hoc eſt tex. & ibi Barto. in. l.
libellorum. §. quod ſi libelli. ff. de actu. &
Spec. in tit. de offic. omn. iud. §. deſeruit: co/
lũ. v. ver. in ſententie &c. & glo. in. l. in prin.
in ver. nec tenere. in fin. ff. ſi men. ſal. mo. di/
xe. tunc fertur ſententia abſolutoria & reſer
uatur ius agendi ex alia cauſa apta: ſm Bal.
ĩ auctẽ. ſed ſi quis: col. pe. ver. item illa &c.
C. de ſecun. nup. & idem Bal. in. l. ij. in. xxiiij.
q. C. de reſcin. vẽ. ex quibus autem cauſis di/
catᷣ libellus ineptus: vide Pet. Philipp. Cor.
in conſil. cxxj. col. iiij. in fin. in litera. I. la. ij.
in primo vol. Et procedit hoc tam ante litẽ
conteſtatã ꝙ̃ poſt: quia ſi fabricatus eſt pro/
ceſſus inualidus ſuper libello inepto vel ali/
ter proceſſus eſt nullus ex aliquo defectu:
non poteſt ſuper tali proceſſu ferri ſententia
valida per ea que not. gloſ. inſtitu. de oblig.
in prin. in ver. ſecundo. in fi. unde iudex tũc
pronunciat proceſſum nullum & abſoluit
reum ab obſeruatione iudicii reſeruato acto/
ri iure iterum agendi: tex. eſt in. c. examina/
ta: & ibi Abb. & Fely. de iud. & Alex. in ad/
ditio: ad Barto. in. d. l. j. ff. ſi men. ſal. mo. di/
xe. Ex hoc habes practicam ꝙ quando pro/
ceſſus eſt nullus ex aliquo defectu: licet pro
bationes ſint recepte: non tamen fertur ſen/
tentia diffinitiua: ſed abſolutoria ab obſerua
tione iudicii. per. d. c. examinata: que abſolu/
toria dicitur interlocutoria: ex eo quia non
diffinit totum negotium: cum remaneat fa/
cultas iterum agendi. glo. eſt not. in uer. ab/
ſoluetur: quam ibi ad hoc ponderat Bar. in. l.
harum. ff. ſi ſer. uen. & Bar. in. l. titia. ff. de ac/
cuſa. hodie autem in regno ſaluantur pro/
ceſſus a multis nullitatibus: per. c. deteſtãtes:
& per regiam prag. primam: que incipit. Di/
ſpendia. ex quo proceditur ſine figura iudi/
cii & ſola facti ueritate inſpecta in cauſis ci/
uilibus: de qua materia uide Pari. in tracta.
ſind. in uerſi. ſententia: ubi per plures col.
ponit intellectum dicti. c. deteſtantes.
¶ Tertio modo fertur abſolutoria ab obſer
uatione iudicii etiam in cauſa appellatio/
nis: vt quando iudex cauſe principalis pro
tulit ſententiam diffinitiuam ſuper proceſſu

inualido,a quo fuit appellatum, nam iudex
appellationis uidens ſententiam nullam caſ/
ſat ipſam:& abſoluit reum ſaluo iure iterum
agend.tex.eſt & ibi glo.& Abb. in.c.cum
dilecti.de emp.& uen.& no. Bal. in.l.ij.in
xiiij.q.C.de reſcin.uen.& Alexan.in conſil.
lxxix.incip.Proſpectis verbis &c.in.ij.vol.
¶ Quarto modo fertur abſolutoria ab ob/
ſeruatione iudicij quando actor lite conteſta
ta ſe abſentat & non proſequitur cauſam:nã
tunc eſt in poteſtate rei proſequi cauſam &
producere ſuas exceptiones:vel inſtare q ab
ſoluatur ab obſeruatione iudicij actore non
proſequente:quo caſu ſi reus eligit hanc viã
vt abſoluatur:iudex citabit actorem vt ve/
niat ad proſequendum: qui ſi non venerit:
poterit reum abſoluere ab inſtantia iudicij:
& actorem abſentem condemnare in expen
ſis:ſi vero reus elegerit aliam viam produ/
cendi ſuas defenſiones:& tunc ſi illis produ
ctis liquet iudici de cauſa vt pro reo vel pro
actore poſsit diffinitiuam proferre: & tunc
abſoluet reum diffinitiue.Et ſi liquet pro a/
ctore:condemnabit reum diffinitiue actori
abſenti:& in omnem euentum actor abſens
condemnatur in expenſis: ſiue vincat ſiue
ſuccumbat.Si vero de cauſa non liquet: vt
quia neq actor neq reus produxit proba/
tiones ſufficientes:& tunc abſoluet reum ab
obſeruatione iudicij:ita hec omnia deciduu
tur per tex.& ibi Bar.Bal.Alex.& commu/
niter Modern.in.d.l.properandum.§.& ſi
quidem.C.de iudi.Et vtilitas eſt iſta:qa quã/
do reus abſoluitur ab inſtantia iudicij poteſt
actor iterum agere refectis expenſis; vt ha/
betur in.c.examinata:de iudi.& in.l.& poſt
edictum.§ circunducto.ff.de iud.& patet ex
his que ſupra dixi. Sed quando abſoluitur
diffinitiue non poteſt vlterius agere actor:
quia obſtat ſibi exceptio rei iudicate: ut de/
clarant Alex.& Iaſ.in.v.&.vj.col.in.d.§.&
ſi quidem:illud autem quod dixi ſupra q tũc
dicitur de cauſa non liqueret quando proba
tiones non ſunt producte intellige quando
non fuit datus actori terminus probatorius
vt quia ſe abſentauit ante dationem termini
ad probandum:nam tunc fertur abſolutoria
ab obſeruatione iudicij ſi autem datus eſſet
terminus:& poſtea actor ſe abſentaſſet:tunc
ſiue hant probationes ſiue non:poteſt ferre
iudex diffinitiuam ſententiam pro reo: per
l.qui accuſare.C.de eden.Ita declarat Bart.in
d.§.& ſi quidem.i.iij.oppo.& ibi etiam Iaſ.
39 in.v.col. ¶ † Hoc tamen ſingulariter limi/
ta non procedere quando actor probaſſet ſe
miplene & reus nihil:quo caſu eſſet deferen
dum iuramentum ſuppletorium actori:quia
ex quo propter eius abſentiam non poteſt
iuramentum deferri & reus minime poteſt
condemnari:quia non eſt plene probatum:
abſoluetur reus non diffinitiue:ſed ab obſer
uatione iudicij propter illam ſemiplenam
probationem:ita tenent Marti.Sylli.& Saly.
in.d.§.& ſi quidem:quos ibi ſequitur Alex.
40 in.iij.col. ¶ † Et inquantum ſupra dixi q
abſolutoria ab obſeruatione iudicij eſt inter/
locutoria:adde vnum caſum in quo habet
vim diffinitiue:vz.quando reus ſolueret de/
bitum pendente iudicio:quia tũc non abſol/
uitur diffinitiue:ex quo proceſſus habuit ue/
rum principium & obligatio fuit ſublata per
ſolutionem poſtea factam:ſed abſoluitur ab
obſeruatione iudicij; que abſolutio habebit
uim diffinitiue.ſm Bar.in.l.titia.ff.de accuſa.
41 & Iaſ i.d.§.& ſi quidem.col pen. ¶ † Iſtis
preſuppoſitis uenio ad deciſionem huius ter
tie.q.& dico q quando perit inſtantia ſm
primum modum ſed per lapſum temporis:
effectus eſt iſte:quia pereunt omnia acta iu/
dicij:non autem acta cauſe ſeu litis. ita dicit
Abb.in.c.uenerabilis:col.vj. ver. quero que
acta &c.de iudi.declara iſtam differentiam.
Acta iudicij dicuntur illa que tendunt ad li/
tis ordinationem:prout eſt libellus litis con
teſtatio:terminus probatorius:ſatiſdatio, &
alij ſimiles actus.Acta cauſe dicuntur ea que
tendunt ad litis deciſionem, prout ſunt de/
poſitiones teſtium,inſtrumenta, confeſsio/
nes & alia ſimilia acta probatoria, ita decla/
rat gloſ. in. cle. ſepe.in ver. defenſiones. de
verb.ſign. Iſta ergo eſt uera & communis
concluſio: q per lapſum inſtantie pereunt
omnia acta pendentia ad litis ordinationem
& omnes ſatiſdationes recepte in iudicio,vt
dicitur in.d.l.properandum.§.& ſi quidem.
Acta vero probatoria non pereunt.ita tenet
Spec.in ti.de iudi.deleg.§.reſtat. verſic. ſed
nunquid omnia:& Bal.in.l.cum antea: circa
finem.C.de arbit.& Barto.plene.in.l.cum li
te mortua.ff.iudic.ſol.& Alexan. in conſil.
lviij.in ſecundo uol.& Bar.& Alex.plene in
l.is apud quem col.antepe.& pe.C. de eden.
& Abb.in.c.cauſam q̃e,de teſti. & habetur
in deci.cxlviij.conſil.Neapo.vnde ſequitur
concluſio q quando inſtantia incipitur de
nouo poſſunt in vim probationis produ/
ci atteſtationes & probationes recepte in pri
ma inſtantia perempta:& facient plenã fidem

vt dicunt doct.in locis pralleg. & Alex. in
conſil.lxj.col.iij.in fin.in ſecundo vol. ſo-
lum ergo requiritur q lis de nouo ordinetẽ
incipiendo a libelli porrectione & citatione
& proſequendo alios actus vſq ad finẽ cau
42 ſe. ¶ † Predicta tamen intellige & limita
dummodo acta ſint publicata in prima in-
ſtantia; alias ſi non ſunt publicata non faciẽt
fidem in alia: vt habetur in. l. geſta. C. de te
ſtib. & per Bar.in.d.l.cũ lite mortua: & Ale-
xan.in.d.l.is apud quem.col. vj. in fin. ver.
ſexta concluſio &c.C.de eden.ſed reſtat du
bium an poſsint peti publicari coram iu-
dice ſecunde inſtantie: in hoc eſt varietas in
ter doct.quia Bart.in.d.l.cum lite : tenet q
ſic: & multi alii docto. tenent contrarium:
quos refert Alex.in.d.l.is apud quem: tandẽ
Alex.ibi concludit ſequendo opi. Anto. de
but.in.c.albericus: de teſt.vt diſtinguamus:
aut teſtes ſunt viui adeo q poſſunt iterum
produci: & tunc non pñt publicari per iudi-
cem ſecunde inſtantie: ſed debent publicari
per iudicem ſecunde inſtantie: ſed debent ite
rum produci & examinari: aut ſunt mortui
adeo q iterum haberi non pñt & tunc po-
terunt publicari: & plenam fidem facient: &
hanc opi.puto eſſe veram: quam in effectu
tenet expreſſe glo.que non fuit ibi pondera
ta in.l.properandum.§.fin.in.ver.vigorem.
C.de iudi. & cum hac diſtinctione pertran-
43 ſeo. ¶ † Predicta tamen intellige ſo-
lum procedere in cauſa ciuili: nam in cri-
minali per lapſum inſtantie pereunt non
ſolum acta ordinatoria ſed etiam proba-
toria: ita q nullo modo poteſt iterum agi
ita declarat Matth. in conſtit. accuſatorem.
in.ii.not. & probatur ex his que tradit Saly.
& Alex.in.d.l.properandum.§.fina. & dixi
ſupra.in.ii.q.principali.in fine.ver.limita ta
men hoc &c.De aliis autem actis ordinato-
riis an pereant in totum in cauſa ciuili: & an
remaneat aliquis effectus eorum: vide Alex.
in.l.is apud quem.C.de eden.i.vj.&.vij.col.
& Bar.in.l.cum lite mortua.ff.iud. ſol.
44 ¶ † Alius effectus ſequitur ex peremptio-
ne inſtantie: quia ſententia lata poſt eam pe-
remptam eſt ipſo iure nulla & nullum ha-
bet effectum.ſm Alex.in conſil. cxxxviij.
col.j.in ſecundo vol. & in conſil. cxxxvj.
col.j.eo.vol. & in conſilio xliij.in tertio vol.
& Pari.in tract.ſind.in ver.inſtantia: col. ij.
& glo.Bar. & doct.communiter.in.d.l. pro
perandum: in prin.vbi hoc limitant: & ma-
xime Alex.in pen.col.vt procedat in inſtan
tiam biẽnii vel triennii inducta a iure cõmu
ni: & idem in inſtantia ſtaturaria quãdo ſim
pliciter eſt inducta: ſecus ſi eſſet adiecta pena
iudici nõ pronũcianti infra tẽpus ſtatuti: qa
tunc ſententia poſtea lata valet, licet iudex
incidat in penam, & hoc tenet etiam Pau.de
45 ca.in cõſil.xvj.col.pe.in primo vol. ¶ † In
tellige tñ predicta q iudex non põt ferre ab
ſolutoriã vel condẽnatoriam in cauſa prin-
cipali,tamẽ ab obſeruatione iudicii põt abſol
uere reum, & condẽnare actorem in expen-
ſis ẽt poſt perẽptam inſtantiam. quia pericu
lum expenſarũ ſpectat ad actorem cuius ne
gligentia periit, ita tenet Alexa.ĩ cõſil. lxvj.
poſt prin.in.v.vol. & idem Alex.in.d.l.pro
perandũ.§.illo: circa fin. & ibi per Bal. & ali-
os doc. & Felyn.in.c.de cauſis.col.v.de offi.
deleg. & Lanfranc.in repet.c.qñ contra, in
final.verbis. & Alexan.in cõſi.cxxxvj.col.
46 j. & conſi.cxxxviij.col.j.in.ij.vol. ¶ † Se-
cundo intellige & limita niſi proceſſu appe-
reret confeſſio rei conuenti, qa ex vt notorii
poteſt iudex ferre ſententiam contra cõfeſ-
ſum etiam poſt perẽptam inſtantiam, & va
let ſententia ſiue in ciuili, ſiue in criminali.
ſm Bald.in.d.l.properandum. in fine illius
prin. & Abb.ĩ.c.venerabilis.col.pen. de iud.
& Fely.in.d.c.de cauſis.col.v.de off.dele. &
Alex.in addi.ad Bart.in.l.ſi confeſſus. ff. de
cuſtod.reo.in addi.que incipit. An ex inordi
47 nato &c.in fi. ¶ † Adde tamen hic qñ inci
pitur de nouo cauſa poſt peremptionem in
ſtantie: q poſſunt in nouo iudicio opponi
omnes exceptiones dilatorie & declinato-
rie, perinde ac ſi nunq̃ vllum iudicium fuiſ-
ſet intentatum. ſecundũ Ang.in cõſi. cclxx
48 xviij.in fi. ¶ † Vltimo pro complemẽto hu
ius materie poſſet dubitari quid ſi inſtantia
perit nõ per lapſum tẽporis, ſed alio modo,
puta per abſolutoriam ab obſeruatione iudi
cii, vt quia libellus uel proceſſus fuit nullus,
que acta pereant tunc? Dic ſimiliter q pere-
unt ordinatoria litis. Acta uero probatoria
non pereunt, quia poſſunt produci in alia in
ſtantia in uim probationis ita tenent Hoſtiẽ.
& Abb.in final.uerbis.in.c.cauſam que, &
ibi etiam Felyn.in pen.col. in fin.. & ſequen.
de teſti.reprobata quadam opin. Bal.aliter te
nentis, ut ibi refertur.plus etiam dicit ibi Fe-
ly. q ẽ maioris efficacie iſta perẽptio inſtãtie
p abſolutoriã, qa tũc perit omnino effectus
actorũ ad litis ordinationẽ ẽt quo ad interrũ
pendã pſcriptionẽ, & quo ad alios effectus ĩ
quibus durant qñ perit per lapſum triennii.

ſm Alex.in.d.l.is apud quem:& Bart.in.d.
l.cum lite mortua. Robert. Maranta
Venuſ. V.I.D.

49 SEQVITVR modo videre de tertio
termino: qui dicitur lis: vt ſequar ordinē
prepoſitum ī principio huius quinte partis.
Qui terminus lis:eſt magis generalis: nam
quodoq; ponitur pro inſtantia cauſe: & ita
accipitur in.d.l.properandum.in prin. & in
d.l.cum lite.ff.iudic. ſol. quandoq; ponitur
pro ipſa cauſa deducta in iudicio:vt habetur
in.l.nulle.C.de procura.& in.l.litis nomen.
ff.de verb.ſig.ita declarat Alex.in.l.poſtq̄ li
ti.col.j.C.de pac.& idem Alexan.in conſil.
xxij.col.j.in fin.in primo volu.vbi per hoc
infert:q. is qui renunciat liti cenſetur renun
ciare inſtantie & cauſe:adde gloſ.in ver.litis.
& ibi Gemin.in.c.j.§.licet.de procura.lib.vj.
& deci.ccxx.conſil. Neapol.in fin.

50 ¶ † Quando autem dicatur incipere lis?
glo.in.l.cauſas.C.de tranſact. & Bald.etiam
ibi dicit q. incipit ante litem conteſtatam.
Tamen veritas eſt in contrarium:& illa glo.
in hoc reprobatur:vnde non incipit niſi a li
tis conteſtatione:probatur in.c. ſuper que-
ſtionum poſt prin.& ibi glo.i ver.litis exor
dium:de offic.deleg.& in.l.apertiſsimi: in
prin.& ibi gloſ.in ver.inchoetur.C.de iudi.
& eſt tex.in.c.ex parte.el tertio.de verborū
ſignific.& hanc opinio.tanquam magis cō-
munem tenent Cyn.Bar.Ang.Alex.& Iaſ.
in.d.l.cauſas:& Fely.in.d.c.ſuper queſtionū
51 col.iiii.in fin.& ſequen. ¶ † Quod limitat
ibi Felyn.quatuor modis.Primo fauore libe
rationis.Secundo quo ad inducendum viti-
um litigioſi.Tertio quo ad inducendum litis
pendentiam. Quarto quoad perpetuandā
iuriſdictionem:quia ī iſtis caſibus incipit lis
ante litem conteſtatam: & ſic a ſola citatio-
ne:vt ibi per eum.

52 QVARTVS terminus eſt † cauſa & pro
prie cauſa dicitur ipſum ius deductum in iu-
dicio:hinc dicimus cauſam ciuilem vel crimi
nalem ſm quod in iudicio deducitur actio
vel accuſatio,vt declarat Alex.in.d.l.poſtq̄
liti.colum.j.per allegata ibi per eum:& in di
cto conſilio.xxij.colu.j.in fin.in primo uo
lu.& incipit cauſa etiam ante litem conte-
ſtatam: & ſic tam ante quam poſt dici-
tur cauſa ſm Alexan.& docto.in.d.l.cauſas
C.de tranſac.& Ange.in.§.omnem: colū.ij.
in auctēn.de litig.& habetur in.c.forus de
verborum ſig.& comprehendit tam ciui-
lem q̄ criminalem:ſm Card.in clemen.j.in

53 xviij.q.de officio vicar. ¶ † Vnde au-
tem dicatur cauſa:vide Cardin.in cle.j.§.ab
olim in tertia oppoſit de ſepul.vbi dicitur q.
cauſa dicitur a caos: quod fuit principium
omnium in mūdo:ita cauſa poteſt dici prin
cipium & materia ipſius iudicij:& ibi ponit
in quo differant cauſa ratio & occaſio:& qd
ſit cauſa ponit Cardin.in clemen.j.in.xviij.
54 q.de officio vica. ¶ † Que autem ſit dif-
ferentia inter cauſam & controuerſiam? Dic
q. cauſa non eſt niſi in iudicio:vt habetur in
d.l.cauſas.C.de tranſac.controuerſia vero
poteſt fieri in iudicio & extraiudicium: &
ſic poteſt eſſe ſine lite.ſm Bal.in.d.l.cauſas:
& ibi communiter docto:pro hoc eſt text.
in.l.lucius.§.tres heredes:& ibi Barto.ff.ad
trebell.& dicitur fieri controuerſia non ſo-
lum agendo:ſed et exceptionē opponendo
vt not.glo.in.l.non ſolum.§.ſi ſtatus:& ibi
per docto.ff.de pcur.dicitur controuerſia.
ſiue fiat de iure ſiue fiat de facto: ſm Barto.
in.d.§.tres heredes:item fit controuerſia et
reſiſtendo:ſm Bal.in.l.j.C.de teſti.vbi idem
dicit de hoc nomine queſtionis ſcilicet q. fit
queſtio etiam reſiſtendo:& ſimiliter queſtio
dicitur extraiudicium:ſm Bald.in.d.l.cauſas
item dicitur controuerſia etiam ante litem
conteſtatam:ſm Bartol.in.l.diuus in princ.
in primo notab.ff.de petit.here.& Abb.in.c.
& ſi Chriſtus:de iureiuran.& Alexan.in.l.ſti
pulatio iſta.§.ſi quis forte.ff.de verborum
oblig.& vide aliqua de predictis per Bartol.
in.l.amplius.ff.rem ratam habe.& Felyn.in
c.ſuper queſtionum:in princip.in.iiij.col.in
fin.& ſequen.de offic.deleg.& in quo diffe-
rat cauſa a negocio ponit in.c.forus: de ver-
borum ſignifi.& declarat Cardi.in clemen.
j.in quinto not.de procur.nam cauſa non di
citur niſi in iudicio:negotium vero dicitur
in iudicio & extra:vnde procurator ad ne-
gocia pōt agere in iudicio & tractare extra-
iudicialia.Sed procurator ad cauſas non pōt
tractare extraiudicialia: ſm eum:& vide de
predictis per doct.in.l.ſi quis maior.C.de
tranſac.& hec de iſta quinta parte dicta ſuf-
ficiant. Robert.Maranta Venuſ.V.I.D.

1 *Totum iudicium quo ad ſui ordinationem habet tres partes.*
2 *Omnia acta que fiunt a citatione uſq; ad litis conteſtationem incluſiue dicuntur fieri in principio iudicii.*
3 *Que membra ſeu que acta contineantur in prima parte iudicij.*

4 Quibus modis perueniatur ad principium iudicij.

5 Per uiam inquiſitionis etiam peruenitur ad iudicium quod habet locum in cauſis criminalibus.

6 Inquiſitio eſt de generibus prohibitorum.

7 Inquiſitio ſolet fieri multis modis & ad uarios effectus.

8 Extat capitulum in regno quo cauetur q̃ ſi per quatuor teſtes receptos inquiſitione generali: quos infamatus non poteſt repulſare: conſtet de crimine de quo etiam eſſet imponenda pena mortis naturalis uel minor pena poteſt infamatus condẽnari perinde ac ſi ordinaria inquiſitio facta eſſet.

9 Arbitrarium iudicis eſt utrum uelit obſeruare ſupraſcriptum capitulum uel ſtilum curiarum.

10 Limitatur ſupraſcriptum capitulum non procedere niſi in foro ſeculari: ſecus autem in foro eccleſiaſtico uel in terris ſubiectis eccleſie in quibus ſeruatur ius canonicum.

11 Inquiſitio generalis formatur in regno quando eſt agendum contra uniuerſitatem alicuius ciuitatis ad eſtimationem uel penam damni clandeſtini ſecundum formam conſtitutionum regni.

12 Inquiſitio ſpecialis fit contra certam perſonam ad effectum puniendi de crimine propter publicam utilitatem.

13 Inquiſitio fit ẽt ciuiliter ad utilitatem eccleſie.

14 Inquiſitio fit per prelatum quando uiſitat eccleſiã.

15 Inquiſitio fit de bonis uacantibus fiſco deuolutis.

16 Quot requirantur ad ualiditatem inquiſitionis.

17 Inquiſitio ſpecialis non procedit niſi conſtet ſaltem in genere delictũ de quo queritur fuiſſe cõmiſſum.

18 Publica diffamatio inquirendi de illo crimine: que fit generatura ſcandalum niſi fiat inquiſitio: debet precedere ipſam inquiſitionem.

19 Fama debet hr̃ originẽ a perſonis honeſtis & fide dignis & non a maleuolis aliter nihil operatur.

20 Inquiſitio poteſt formari contra aliquem licet fama non precedat quando contra eum extant indicia ſufficientia.

21 Inquiſitio formata ad denunciam officialis ualet etiam non precedente fama.

22 Inquiſitio formata de mandato principis ualet nõ precedente fama.

23 Denunciatio alicuius probiuiri denunciantis aliquẽ de crimine eſt ſufficiens indicium ad inquirendũ de infamia denunciati: qua inuenta poteſt inquiri de crimine.

24 Inquiſitio formata non precedente infamia ualet quando inquiſitus preſens fuit & nõ contradixit.

25 Inquiſitio generalis & ſpecialis formata contra officialem in ſindicatu ualet non precedente fama.

26 Inquiſitio generalis poteſt formari fama non precedente.

27 Inquiſitio ſpecialis quam preceſſit inquiſitio generalis ualet ſine alia fame probatione.

28 Inquiſitio formata non ad effectum puniendi, ſed corrigendi pro ſalute anime ualet fama non precedente.

29 Inquiſitio formata fama non precedente ualet qñ iudex inquirit ex neceſſitate ſui officij.

30 Inquiſitio formata de delicto non commiſſo per dolum aut latam culpam, ſed per leuem aut leuiſſimam culpam non ualet.

31 In inquiſitione requiritur q̃ contineat locum & tempus commiſſi delicti.

32 Inquiſitio formata de crimine commiſſo contra diuinam maieſtatem ualet ſine ſolemnitatibus. l. libellorum. ff. de accuſ.

33 In inquiſitione debent poni in ſpecie omnes circunſtantie delicti.

34 Ante inquiſitionem debet citari offenſus ad declarandum ſi uult producere accuſationem, quia comparente accuſatore ceſſat hoc remedium extraordinariam inquiſitionis.

35 Limitatr̃ ſupraſcripta regula ĩ caſibus ĩqbus ſpecialiter permittitr̃ inquiſitio de iure uel p ſtatutum quia tunc inquiſitio eſt remedium eque ordinarium ſicut accuſatio: & non ceſſaret per ſuperuenientem accuſationem.

36 Limitatur etiam quando inquiſitus data opera affectaret q̃ ab aliquo accuſaretur coram alio iudice: ad effectum impediendi inquiſitionem.

37 Limitatur etiam quando iudex antequam inquireret interrogaſſet offenſum an uellet accuſare & ille dixiſſet q̃ non.

38 Limitatur etiam quando fuit proceſſum ſuper inquiſitione etiam poſt ſuperuenientem accuſationem.

39 Limitatur quinto: quando is qui accuſat prius denunciaſſet iudici q̃ inquireret contra talem, quia ipſum habet ſuſpectum de tali crimine.

40 Limitatur etiam quando iudex uideret accuſationem eſſe ſuſpectam.

41 Limitatur etiam quando accuſator fuit cauſa promouendi inquiſitionem.

42 Limitatur etiam quoad probationes receptas ſuper inquiſitione quando accuſatio ſuperuenit poſt eas receptas.

43 Limitatur etiam de iure canonico quia de eo iure inquiſitio non tollitur ſuperueniente accuſatore cũ ſit remedium ordinarium.

44 Inquiſitio ad hoc ut ualeat debet formari de crimine de quo inquiſitus alias non fuerit accuſatus uel inquiſitus & abſolutus.

45 Quod limitatur non procedere quando accuſatio eſſet lata per colluſionem & preuaricationem.

46 Limitatur quando ſententia abſolutoria fuiſſet lata ab obſeruatione iudicij & non diffinitiue.

47 Limitatur etiam quando non accuſatur ab illo qui primo accuſauit uel inquiri fecit ſed ab alio qui ſuam uel ſuorum iniuriam proſequitur.

48 Limitatur etiam quando quis eſſet abſolutus per tranſactionem factam cum parte & non per ſententiam.

49 Si princeps facit alicui indultum de delictis preteritis ꝙ intelligitur ſcilicet parte offenſa concordata: & offenſus accuſat & ea pendente remittit an iudex poſſit proſequi ex officio non obſtante indultu.

50 Effectus tranſactionis in caſibus permiſſis eſt: quia impedit proſequi eundem proceſſum non alium initiari ad inquiſitionem iudicis uel ad inſtantiã tertij accuſatoris: ſed trãſigens penitus excludit.

51 Si iniuriam paſſus ante accuſationem uel poſt tranſegit cum offendente & remiſit ſibi omnem iniuriam poteſt alius conſanguineus iniuriati criminaliter accuſare iniuriantem non obſtante tranſactione predicta.

52 In regno propter quendam ritum magne curie eſt ſublata differentia inter crimina publica & priuata quo ad accuſationem.

53 Conſanguineus poteſt accuſare de iniuria conſanguinei criminaliter tantum ciuiliter uero non.

54 Vſq; ad quem gradum admittuntur conſanguinei ad accuſandum & proſequendum ſuorum iniuriam.

55 Iniuria omnis que fit diuine religioni uel patrie poteſt appellari iniuria propria & quilibet poteſt cauſam proſequi tanquam propriam.

56 In terminis ſupraſcriptis appellatione ſuorum nõ ueniunt ſpurij.

57 Infertur ex predictis ad pulcrã queſtionem ĩ regno.

58 Coniunctus agens pro iniuria coniuncti non debet mentionare iniuriam propriam: ſed debet dicere ꝙ agit pro iniuria coniuncti ratione intereſſe ſanguinis ad publicam utilitatem.

59 Pater poteſt remittere iniuriam factam filio etiam eo inuito nec alij filij fratres iniuriati poterunt accuſare tanquam coniuncti.

60 Quod limitatur quando pater eſſet uilis perſona filius uero honeſta.

61 Limitatur etiam quando iniuria eſſet illata a perſona coniucta filio.

62 Coniunctus ultra ſextum gradum uellens agere de iniuria coniuncti non debet admitti.

63 Per conſtitutiones & capitula Regni: eſt aliquid immutatum & de nouo prouiſum circa tranſactiones que permittuntur uel prohibentur fieri in criminalibus.

64 Per dictas conſtitutiones licitum eſt tranſigentibus in aliquibus criminibus accipere aliquid ab accuſato pro expenſis & intereſſe & pro eſtimatione damnorum.

65 Que iniurie dicantur atroces & enormes.

66 Regula magiſtralis quando iudex poſſit proſequi uel inquirere ex officio non obſtante partium tranſactione.

67 Qua pena puniatur accuſator colludens & quando preſumatur colluſio.

68 De diſpoſitione cuiuſdam conſtitutionis regni.

69 Pulcherrima conſideratio uerborum predicte concluſionis.

70 Si accuſator non colludit: ſed non comparet in ultimo termino peremptorio: & accuſatus comparet & accuſat eius contumaciam: quid ſuper hoc diſponant regni conſtitutiones.

71 Quid debeat facere iudex circa proceſſum cauſe: ex quo non apparet tranſactio nec remiſſio accuſatoris: ſed cauſa ſtat in ſuſpenſo propter eius abſentiam: ſiue cõſtitutiones regni.

72 De quodam capitulo regni diſponente in ſupra allegata materia.

73 Cautela datur tranſigentibus in criminalibus ꝙ impetrent abolitionem accuſationis & quid ſit abolitio accuſationis.

74 Iterum inquiri uel accuſari poteſt aliquis de crimine de quo fuit cognitum incidenter per uiam exceptionis.

75 Iterum poteſt inquiri & condemnari ad penam ordinariam quando quis fuit abſolutus uel condẽnatus per uiam denunciationis euangelice.

76 Licet aliquis fuerit abſulutus in foro penitentie de aliquo crimine: tamen de eo poteſt accuſari & puniri.

77 Licet aliquis in foro anime remiſerit alicui iniuriã tamen de ea poteſt accuſare iniuriantem.

78 Quando actum fuit de crimine ciuiliter poteſt etiã agi criminaliter niſi utrunq; tenderet ad uindictã.

79 Si quis commiſit crimen puniendudum. l. cornelia uel. l. iulia & fuit accuſatus de iniuria ciuiliter & ſit de crimine priuato: utrum per hanc accuſationem & penam iniurie precludatur pena: l. cornelie ſeu. l. iulie.

80 Volens agere iniuriarum in crimine homicidij non auditur quod eſt ſpeciale in homicidio.

81 Accuſatus de iniuria ad uindictam ſi iterum accuſatur ab eodem indiſtincte accuſator nõ admittit.

82 Si agitur de iniuria criminaliter ad penam arbitrariam iudex uidens delicti qualitatem poteſt arbitrari penam uſq; ad mortem incluſiue.

83 Si principaliter offenſus accuſarent aliquem criminliter de iniuria & non tranſegiſſet, non poſſet alius ullo modo eundem criminaliter accuſare.

84 Predicta doctrina reducitur ad praticam.

85 Si delictum eſt tale de quo poteſt inquiri ex officio: iudex poteſt inquirere non obſtante ꝙ offenſus

egerit ciuiliter ad uindictam.

86 Si quis fuit accuſatus & punitus coram iudice eccleſiaſtico poteſt iterum accuſari & puniri in iuditio ſeculari & econtra: quando delictum eſt tale de quo poteſt cognoſcere & punire iudex eccleſiaſticus.

87 Contumax non opponit exceptionem litis pendentie, & ideo ſi fuit accuſatus de aliquo crimine coram uno iudice & fuit contumax, iterum accuſatus non poteſt opponere ꝙ alias fuit de eodem crimine accuſatus.

88 Illatio ex dictis Bar in l. ſepulcri in fine. ff. de ſepul. uiol. ad pulcherrimam queſtionem

89 Cum ſit ꝙ poſſit agi ꝙ non ſufficienter punitus iterum puniatur. quomodo erit irroganda iſta pena ſufficiens ut quis non ſentiat duplicē penam.

90 Licet aliquis ueniat damnandus graui pena, ſi tamen paſſus fuit aliquid in corpus habet iuſtam cauſam ut pena mitigetur quod facit ad queſtionem quam uideas.

91 Inquiſitio facta per iudicēm non competētem non ualet.

92 Verum ſit de ſubſtantia inquiſitionis quedam practica qua iudices utuntur quotidie.

93 Inquiſitio debet formari in caſibus a iure permiſſis & non prohibitis ad hoc ut ualeat.

94 Iudex poteſt inquirere contra uſurarium in caſu quem hic uideas.

95 Iudex an ex officio poſſit criminaliter inquirere cōtra uſurarium & eum aliqua pena punire.

56 Vtrum iudex eccleſiaſticus poſſit inquirere contra uſurarium uel ipſum accuſatum punire aliqua pena criminali.

97 Iudex eccleſiaſticus ex iuſta cauſa ſibi uiſa poteſt adimmare canones addendo nouam penam licet non poſſit totaliter contra canones ſtatuere.

98 Permiſſum eſt iudici propter delicti frequentiam penas ordinarias augere, & illas exacerbare & nouas penas addere.

99 Iudex eccleſiaſticus debet & pōt illam penam irrogare que magis timetur, ratione cuius timoris cenſendum eſt delinquentem ceſſaturum a delinquendo.

100 Ius canonicum appellat uſuras crimen & ille qui committit uſuras dicitur committere crimen.

101 Omnis ille qui delinquit contra prohibitionem legis debet puniri pena arbitraria quando lex non ſtatuit aliam penam certam.

102 Quando eſt caſus dubius & opiniones ſunt hinc inde, in dubio debemus ſequi illam opinionem que magis fauet publice utilitati & magis coheret regulis iuris communis.

103 Vſurarius peccat recipiendo uſuras etiam a ſponte dante.

104 An hodie in regno iudex poſſit inquirere contra uſurarium nemine accuſante.

105 An in crimine uſurarum ſtantibus indicijs poſſit deueniri ad torturam.

106 Iudex ex officio poteſt inquirere de omni dilicto cōmiſſo per conſpirationem.

107 Conuenticulo aliquando ſunt licite: ut quando ſūt ad bonum finem.

108 Si eſt uendita ancilla ſub pacto ne proſtituatur, alias ſit libera, & emptor non obſeruat pactum, Iudex poteſt inquirere & facere illam exhiberi, ut perueniat ad libertatem.

109 Iudex in cauſa miſerabilium perſonarum poteſt ex officio procedere etiam ad priuatā utilitatē.

110 Poteſt etiam inquirere iudex in his que notorie ſibi liquent exactis etiam parte non petente.

111 Iudex tam eccleſiaſticus quam ſecularis poteſt inquirere ex officio in omnibus cauſis ſuis.

112 Iudex eccleſiaſticus poteſt inquirere de quolibet impedimento matrimonij ad faciendum ipſum ſeparari.

113 Iudex ex officio pōt inquirere de iuribus principis.

114 Iudex poteſt ex officio inquirere ad magnum ſcandalum euitandum.

115 Iudex poteſt generaliter inquirere contra omnes maleſactores in prouincia uel ciuitate quam regit, ut purget ipſam malis hominibus pro quiete publica.

116 Iudex ex officio poteſt inquirere de omni crimine & iniuria commiſſa contra eccleſiam & eccleſiaſticas perſonas, & de omni crimine commiſſo in eccleſia.

117 Si Heres facit inuentarium & creditores dicūt plus eſſe in bonis ꝗ ſic deſcriptum in eo. Iudex inſtantibus creditoribus poteſt inquirere & accipere probationes de domo heredis, etiam torquendo ſeruos heredis.

118 Iudex etiam inquirit in cauſa naufragij & in omnibus cauſis ab eo dependentibus & contra ſurripientes bona naufragorum, & inquiſitio talis ſit leuato uelo & ſummarie.

119 Iudex ex officio poteſt inquirere contra tutorem ſuſpectum & inuentum ſuſpectum ab officio remouere, nemine accuſante.

120 Iudex ex officio poteſt inquirere contra producentem falſam ſcripturam uel ſuſpectam in iudicio & poteſt ipſum punire ex ſola ſuſpitione niſi probat ſcripturam eſſe ueram.

121 Iudex poteſt incidenter inquirere contra teſtes deponentes falſum uel uacillantes in iudicio & poteſt illos ex officio punire.

122 Iudex ex officio poteſt inquirere generaliter de omni delicto commiſſo coram ſe: uel incidenter in iudicio dū ipſe cognoſcit de aliqua principali cauſa

123 Iudex poteſt inquirere de iuribus eccleſie & beneficio eccleſiaſtico.

124 Iudex inquirit in omnibus caſibus in quibus accuſator non probans accuſatur a preſumpta calumnia.

125 Iudex eccleſiaſticus inquirit contra tenentes bona que debent diſtribui pauperibus uel ad alias pias cauſas.

126 Iudex ex officio inquirit de probitate uite de idoneitate & moribus alicuius eligendi promouendi uel ordinandi.

127 Iudex inquirit de omni crimine ubi interuenit accuſator qui colludit ſeu preuaricator.

128 Iudex inquirit contra calumniatorem etiam nemine accuſante.

129 Iudex inquirit propter incidentem queſtionem.

130 Iudex inquirit ex officio de iniuria facta ſcolari quod eſt ſpeciale in priuato crimine.

131 Iudex quando inquirat de delicto commiſſo pro ſuum officialem.

132 Iudex inquirit contra facientem iniuriam ſuis officialibus uel famulis: ſi crimen eſt notorium.

133 Iudex inquirit de omni crimine notorio.

134 Iudex ſpecialiter inquirit de omni crimine ſuper quo preceſſit primo generalis inquiſitio.

135 Iudex inquirit de inimicitijs & guerris que uigent in ciuitate inter particulares ciues ex quibus poteſt turbari reſpublica & deueniri ad arma.

136 Inquirit iudex contra filium qui impias manus in parentes iniecit uel ipſos contumelia affecit.

137 Iudex inquirit contra cuſtodem carceris in caſibus de quibus hic.

138 Iudex inquirit contra lenones qui nituntur mulieres ad luxuriam allicere.

139 Iudex inquirit de crimine lenocinij quod crimen reputatur maius adulterio.

140 Iudex inquirit contra quemcunq; qui fuerit inuentus in flagranti crimine per officiales curie.

141 Iudex in regno inquirit contra omnes homines male uite

142 Iudex inquirit de crimine leſe maieſtatis perpetrato contra perſonam principis uel ſuorum collateralium.

143 Iudex inquirit ſine accuſatore contra famoſos latrones & aggreſſores & ſtratarum latitantes in ſiluis & alios ſimiles.

144 Iudex inquirit contra inobedientes & turbantes ſuam iuriſdictionem: & contra rebelles & contumaces ad penas legitimas mulctas imponendas.

145 Iudex inquirit contra ſocios criminis in caſibus in quibus licita eſt interrogatio de ſocijs.

146 Iudex inquirit de homicidijs & damnis clandeſtinis ubi nullus accuſator apparet & hoc ex forma conſtitutionum regni.

147 Iudex proſequitur accuſationem in iudicio deductã & pendentem mortuo accuſatore.

148 Iudex inquirit ſuper neceſſitate ciuitatis & ciuium ſubditorum.

149 Iudex inquirit contra aduocatos & procuratores calumnioſos & tumultuoſos & male ſe uerſantes in eorum officio uel ſi ſunt infames.

150 Iudex ex officio inquirit de defenſionibus rei in criminalibus etiam ſi reus ſe non defendat & ad hoc tenetur ipſe iudex.

151 Iudex inquirit de facto etiam teſtes producendo in omnibus caſibus poteſt procedere ad diffinitiuã ſententiam contra abſentem. ſiue in ciuilibus ſiue in criminalibus.

152 Iudex inquirit de crimine falſe monete etiam nemine accuſante.

153 Iudex inquirit de crimine hereſis ad inſtar criminis leſe maieſtatis.

154 Iudex inquirit in cauſis ciuilibus partes interrogando quando equum ſibi uidetur.

155 Iudex inquirit de ueritate inſtrumenti producti in iudicio.

156 Iudex inquirit de conditione teſtis qui coram eo producitur.

157 Iudex inquirit ad denuntiationem officialis ad hoc deputati.

158 Iudex inquirit ex officio in dando aduocatos pupillis & alijs perſonis miſerabilibus.

159 Iudex inquirit de contemptu & contumacia procuratoris qui adminiſtrat negocia abſentis.

160 Iudex inquirit ex officio contra procuratorem ut doceat de mandato.

161 Iudex inquirit de crimine ſacrilegij & plagij.

162 Iudex ex officio inquirit contra non ſoluentes decimas & illos compellit ad ſoluendum etiam nemine petente.

163 Iudex inquirit de idoneitate tutoris.

164 Iudex inquirit ad faciendum ſepeliri defunctum.

165 Iudex inquirit contra agentem ſine actione & cui non competit ius agendi & poteſt ipſum ex officio repellere a limine iudicij.

166 Iudex qui habet litteras arbitrales inquirit in regno de omnibus caſibus de quibus hic.

167 Sindicationes inquirunt contra officiales ſtantes ad ſindicatum de commiſſis & omiſſis in offitio.

168 Inquirit etiam ſi iudex contra frequentatores tabernarum & alios hic enumeratos.

169 Iudex an poſſit inquirere ex crimine priuato.

170 Iudex regularis poteſt inquirere de omni crimine de iure canonico.

171 Inquiſitio inepta an ualidetur per confeſſionem inquiſiti.

SEXTA & Vltima pars prin
cipalis huius tractatus eſt.
In quot partes diuiditur
iudicium; & que ſint eius
membra. Et ſuper iſta ſexta
parte declarabit̃ tota tela
iudicij exordita per ordinẽ
1 a principio vſque ad finem. ¶ † Sciendum
eſt igitur q᷑ totum iudicium quoad ſui ordi
nationem habet tres partes. Prima pars du-
rat a citatione vſq; ad litis conteſtationem
incluſiue. Secunda pars durat a litis conte-
ſtatione excluſiue vſq; ad concluſionem in
cauſa incluſiue. Tertia pars durat a concluſio
ne vſq; ad ſententiam diffinitiuam incluſiue.
ita declarat Bart. in. l. ij. collum. ii. ff. de furt.
& quelibet iſtarum partium habet ſua mem
bra diſtincta: quorum vnum ſequitur ſucceſ-
ſiue ad aliud. ¶ † Prima igitur pars tota
2 appellatur principium iudicij. vſq; ad litis
conteſtationem incluſiue. & conſequenter
omnia membra & acta que fiunt in iſta pri-
ma parte dicuntur fieri in principio iudicij.
ſm Barto. in. d. l. ij. quod patet. quia tunc di-
citur eſſe ceptum iudicium quando eſt fa-
cta litis conteſtatio. ut eſt glo. in verſi. inchoa
tam. iuncto tex. in. l. i. C. plus petit. & in. l. i.
iuncta glo. i. C. de iudic. & in. l. apertiſſimi.
iuncta glo. in ver. inchoetur. eo. tit. & tex. in.
§. ſi vero apud iudicem initium. in auten. de
litig. facit tex. in. l. ſi poſt acceptum. ff. de rei
ven. & in. l. amplius non petit. ff. rem ratam
3 habe. ¶ † Videamus ergo que membra ſeu
que acta continentur in hac prima parte iu-
dicii: ſuper quo dico q᷑ poſſunt in ea cõſide-
rari decem membra: ſeu decem actus: qui ſo
lent interuenire. vz. Citatio: contumacia: li-
belli oblatio: reconuentio: autoris laudatio:
Nominatio: Interrogatio: ſatiſdatio: exceptio
& litis conteſtatio. de quibus ſingulis diſpi-
4 ciamus. ¶ † Et anteq̃ ad declarationem dicto-
rum membrorum perueniam eſt ſciendum
q᷑ ad hoc principium iudicii peruenitur mul
tis modis. Aut enim per uiam actionis: aut
accuſationis: aut inquiſitionis: aut denuncia
tionis: aut per implorationẽ officii iudicis.
Primo modo initiatur iudicium per viã acti-
onis: quando ſumus in cauſa ciuili vbi q̃s
proſequitur id quod ſibi debet̃ ciuiliter agẽ-
do: quia tunc proprie dicitur agere: vt no.
glo. prima. in. l. qui accuſare. C. de edẽ. & quã-
do dicatur cauſa ciuilis ſeu iudicium ciuile:
plene dixi ſupra in quarta parte. in prima di-
ſtinc. principali. Secundo modo peruenitur
ad iudicium per viam accuſationis. vt quan-
do aliq̃s deducit cauſam criminalem in iudi
cio accuſando aduerſarium per libellum ſeu
querellam de aliquo crimine. de qua materia
habetur plene in ſuis titulis. ff. & . C. & extra
de accu. & dixi ſupra in quarta parte. ĩ prima
& ſecunda diſtinctio. Rober. Ma. V. I. D.

DE INQVISITIONE.

5 TERTIO modo peruenitur ad iudicium
per viã inquiſitionis. iſte modus habet locũ
ſimiliter in cauſis criminalibus regulariter:
in quibus inquiritur ad publicam vtilitatem
& procedit vbicunq; aliquis commiſit ali-
quod crimen: & nullus ipſum accuſat: nam
tunc iudex ad hoc ne delictum illud pertrã-
ſeat impunitum inquirit de illo ex mero of-
ficio: & ipſum inquiſitum repertum culpa-
bilem punit pena legitima: nam de iure non
poteſt aliquis dannari de aliquo crimine niſi
precedat accuſatio vel inquiſitio. ſm Pau.
de caſt. in conſil. cCxxxiiii. in ſecundo volu.
¶ Super hac tamen materia inquiſitionis:
quia eſt quotidiana poſtq̃ hic venit oportu-
num ipſam attingere: duas q. proponã exa-
minandas. Prima queſtio eſt quot modis &
& ad quot effectus poteſt fieri inquiſitio per
iudicem. Secunda queſtio eſt que requirãtur
in inquiſitione ad hoc ut valeat & fieri poſ-
6 ſit. ¶ † Venio igitur ad primam queſtionẽ
Et preſuppono primo q᷑ inquiſitio eſt de ge
neribus prohibitorum. quia regulariter eſt a
iure prohibita: niſi in caſibus a iure expreſſis.
ſm Bal. in. conſil. cxxiiii. colum. ii. quinto
volum. Eſt enim contra regulas iuris que ſe
habent q᷑ nemo ſine accuſatione damnatur.
l. reſcripto. §. ſi quis. ff. de muner. & hono. &
not. glo. & docto. in. l. ii. §. ſi publico. ff. de a-
dulter. & Bartol. in. l. congruit. ff. de offic. p-
ſid. & ſimiliter eſt contra ius diuinum: pro-
cedens ex ore Chriſti relati per Ioannem. c.
viii. dum dixit. Mulier vbi ſunt qui te accu-
ſant: & deficiente accuſatore. dixit. Nec ego
te condemno. Quod tamen intellige de ſpe
ciali inquiſitione contra certam perſonam:
quia illa eſt regulariter prohibita tam de iure
communi ut ſupra q̃ etiam per conſtitutiões
regni. vt habetur in cõſtitu. hi qui. §. de ſpe-
cialibus & etiam per capitula regni. ut eſt ca-
pitulum: quod incipit. Generales: ſecus autẽ
in inquiſitione generali que fit ad crimina
inuenienda non contra certam perſonam:
quia illa eſt a iure permiſſa: ſm Bartol. in. d.
7 l. congruit. ¶ † Hoc preſuppoſito venio
ad ſolutionem prime. q. Et dico q᷑ multis mo

dis & ad varios effectus ſolet fieri ī quiſitio: quas plene examinat Bald. in.l. iubemus.C. de probatio. Et primo modo fit inquiſitio generalis: vt quando preſes vel alius nouus officialis venit ad gubernationem alicuius prouīcie vel ciuitatis: ſolet ac poteſt generaliter inquirere de omnibus delictis ibi patratis: ad hoc vt purget prouinciam malis hominibus. text. eſt & ibi Barto. in d.l. cōgruit. ff. de offic. preſid. & eſt cautum in regno per dictū capitulū generales. vbi datur ex precepto omnibus preſidibus vt ſaltē ſemel in anno dictam inquiſitionem faciant. Et in iſta inquiſitione non citatur certa perſona: nec per eam aliqs condemnatur: quia nullus fuit cōtradictor nec citatus ad faciēdas defēſiones. Sed iſta generalis inquiſitio operatur vt deueniri poſſit ad ſpecialem: & ſic eſt preparatoria: & tūc debent teſtes repeti parte citata: ex illa ſpeciali dānantur. ita hec omnia tenet Bald. in.c.i.§. iniuria. col. v. ver. pone q inuenitur &c. de pace iuramen. firm. & Barto. in l. fin. in. fin. ff. de queſtio. & in. d.l. congruit. & Barto. & Alex. in. l. ii. §. ſi publico. ff. de adult. & idem Alexan. in conſil. clxxxiii. colum. iii. in ſecundo volumine. & in ɔſil. lxv. colum. fin. in primo volumi. & Per. Philip. Corn. in conſil. lviii. in primo uol. & Fely. in.c. inquiſitionis. colum. iii. de accuſat. ubi plus dicit q iſta generalis inquiſitio fit ad inueſtigandum: non ad puniendum. & iſte eſt eius effectus ſcilicet ut per eam poſſit deueniri ad ſpecialem. nec enim in ea dantur capitula: quia non eſt cui dentur. ſecundum Abbatem in .c. qualiter & quando. el. ii. in. xiii. nota. extra de accuſa. ¶ † Adunū tamē
8 eſt aduertēdum q in regno habemus unum capitulum regni quod incipit. Subiungendo. quo cauetur: q ſi per quatuor teſtes receptos in inquiſitione generali quos nō poteſt infamatus repulſare conſtet d crimine d quo etiam eſſet imponenda pena mortis naturalis uel ciuilis uel membri abſciſio: pot eſt infamatus ɔdemnari p inde ac ſi ordinaria inqſitio facta eſſet. uerū diſponit q primo detr reo copia repertorū ſcilicet nominum & dictorum teſtium. Et per hoc innuit q debet admitti reus ad defenſiones; ſed non fieri proceſſus ordinarius: quia ſi reus poterit illos repulſare: non condemnabitur: ſed reſeruātur ille depoſitiones vt faciāt īdicia in alio proceſſu ordinario. vt ibi dicitur in fine illius capituli. Si vero non poterit illos repulſare cōdēnabitur ſine alio proceſſu: ſed ego puto q hodie ex communi obſeruantia & ſtilo curiarum huius regni non ſeruatur diſpoſitio illius capituli: ex quo non datur hodie ī regno copia repertorum. ſed primo fit inquiſitio generalis ſeu capitur informatio de crimine: & reperto aliquo infamato & ſuſpecto formantur contra eum capitula ſpecialis inquiſitionis: que capitula eliciuntur ab illa informatione: & datur eorum copia inquiſito: qui ſi petit copiam repertorum: poteſt iudex ſibi dicere: ego do tibi copiam capitulorum in quibus continentur omnia reperta: ut poſſis ſuper illis facere tuas defenſiones. & ita communiter practicatr. ita declarat Paris in tracto ſindic. in uer. inquiſitio. col. iii. uer. et aduerte & c. Per hoc igitur q non datur copia repertorum cum nominibus teſtium: dico q non procederet diſpoſitio illius capituli. ſubiungendo. quia reus periret indefenſus ſi ita ex tali proceſſu ordinato damnaretur. unde datis capitulis eſt neceſſe q fabricetur proceſſus ordinarius: quia ſuper illis fit litis conteſtatio: & poſt ea facta publicatiōe admittat ne repulſa: & diſputetur ſuper indiciis: ut habetur in. d. c. qualiter & qn. el. ii. de accu. & per Ange. in trac. male. in. uer. fama publica. col. v. i fi. uer. item aduertas &. c. Et cum iſta obſeruantia huius regni reperio conformem deciſionem Angel. in. l. fi. ff. de queſtio. quem refert & ſequitur Franc. Brunus. in ſuo trac. de indiciis & tortura. col. iii. ubi dicit q iudex non debet dare copiaʒ reo de his que īuenit ex proceſſu informatiuo: quia illa non dicuntur indicia: niſi demum reperta reo cita to: & tunc datr copia. Et hoc poteſt eſſe poſt publicationem. & ita practi-
9 catur. ¶ † Puto tamen q ſi iudex qui ex inquiſitione generali haberet quatuor teſtes conformes uellet ſeruare diſpoſitionē illius c. ſubiungendo. & dare eorum copiam reo: cum omnibus aliis repertis poſſet eum condemnare ſine alio proceſſu ordinario: & ſic totum hoc dependeat ex arbitrio iudicis an uelit ſeruare dictum capitulum uel ſtilū curiarum: quia illud capitulum non reperitur expreſſe correptum. unde eur ſtare prohibetur ſancimus. C. de teſta. & .l. precipimus. C. de app. l. nec poſſumus dicere q ſtilus contrarius ipſum correxerit: quia ſtilus contrarius eſt ut non dentur reperta: ſi non dantur reperta non eſſet equum ſeruare dictum capitulum: quia tolleretur reo defenſio: ſed ſi iudex in caſu illo ſpeciali quando haberet quatuor teſtes uellet dare reperta

non poſſet conqueri reus q; ſit indefenſus:
quia tunc iudex non ſeruando ſtilum facit
potius preiudicium curie q̃ reo: & propterea
poſſet reum condemnare ſine alio proceſſu:
iuxta formam illius.c. Et iſta eſt noua conſi/
deratio & bona per intelligentiam eorũ que
dicit Paris.in.d.uer.inquiſitio, col.iii. Et ha/
bes declaratam materiam dicti capituli, ſub/
10 iungendo. ℂ † Reſtringe tamen predictam
obſeruantiam ut procedat ſolum in foro ſe/
culari: ſecus autem in foro eccleſiaſtico uel ĩ
terris ſubiectis eccleſie: in quibus ſeruat̃ ius
canonicum, quia in illis debet dari omnino
copia repertorum: ex quo iſtud cauetur ex/
preſſe per.d.c. qualiter & quando.el.ij.§.de/
bet. ubi iubet papa dari inquiſitio capitula:
& ei publicari dicta & nomina teſtiũ: ut poſ
ſit ſe defendere: & ſic non poſſet dicere tunc
iudex eccleſiaſticus. Volo tibi dare copiam
capitulorum: in quibus ſunt omnia reperta.
quia ſummus pontifex dicit expreſſe utrũq;
debere ſcʒ capitula & reperta. unde non ſuf/
11 ficit dare unum tantum. ℂ † Secũdo modo
ſit inquiſitio generalis in regno quando eſt
agendum cõtra uniuerſitatem alicuius ciui/
tatis ad eſtimationem uel ad penam damni
clandeſtini ſecundum formam cõſtit. regni.
ſuper inciſionibus. & conſtit. ſi damna. nam
anteq̃ agatur contra uniuerſitatem requirit̃
pro forma q; precedat inquiſitio generalis
contra autores ſceleris: & demum illis non
repertis deuenitur contra uniuerſitatem.
Alias ſi prius ita ex arrupto ageretur contra
uniuerſitatem: non ualeret proceſſus: nec cõ
demnari poſſet uniuerſitas, ita probatur in.
d.conſti. ſi damna. per totã & maxime circa
ſi. uer. que poſt inqſitiõis &c. & ibi p. Andr.
de yſer. col. viij. & Matth. in. viij. not. Et no/
ta iſtud: quia pluries habui in facto & feci q̃
plures proceſſus annullare: & uniuerſitates
abſolui propter dictam inquiſitionem non
12 factam. ℂ † Tertio modo ſit inquiſitio ſpe/
cialis contra certam perſonam ad effectum
puniendi de crimine pro publica utilitate: de
qua loquitur text. in.d.c. qualiter & quando
el.ij. de accu. & .d.l.ij.§. ſi publico. ff. d̃ adult.
& ibi glo. & Barto. & habetur in conſtit. hi
qui. §. de ſpecialibus: & de iſta ĩquiſitiõe quã/
do & ĩ quibus caſibus fieri poſſit dicam in
fra ĩ ſecunda. q. principali. Et iſta inquiſitio
ſpecialis ſit altero de tribus modis. vʒ. quan
doq; ſit ex mero officio, ut quando iudex
de ſe inquirit, contra aliquem ſine querella &
denuncia alicuius: ut declarat Ange. in trac.
male. in uer. mero officio. Quandoq; ſit ad
querelam alicuius, ut quando offenſus non
vult facere partem in iudicio per uiã accuſatio
nis: ſed ſolum exponit querelam iudici & in
ſtigat ac ſollicitat curiam ad inquirendum.
& de hac materia tractat plene. Ange. in. d.
trac. in uerſi. necnon ad querelam. Quãdoq;
ſit ad denunciã alicuius officialis: prout ſunt
iſta magiſtri camerarii ciuitatem: & alij nun/
cij deputati ad capiendum malefactores &
denunciandum curie: nam poteſt iudex inq
rere ad denunciam talis officialis, nulla alia
fama precedente: q̃a per talem denunciam
excuſatur iudex a calumnia. tex. eſt & ibi
Bal. & Saly. in. l. ea quidẽ. C. de accu. & not.
plene Ange. in docto tract. in uer. nec nõ ad
denunciam. & Paris in trac. ſindi. in uer: in/
quiſitio. ĩ prin. & Bart. in. l. diuus. ff. d̃ cuſto.
reorum. ℂ † Quarto modo ſit inquiſitio
13 ciuiliter ad utilitatem eccleſie. ut quando iu/
dex eccleſiaſticus inquirit prout inquirere
tenetur de qualitate & idoneitate perſone eli
gende: ordinande: uel cõfirmãde. iuxta tex.
in.c. cum nobis, de elect. & ibi glo. & Abb.
& idem Abb. in.c.j. in glo.j. de off. ordi. &
Franc. de are. c. qualiter & quãdo. el ij. colũ. ij
14 de accu. ℂ † Quinto modo ſit inquiſitio p
prelatum quando uiſitat eccleſiam: nam ſi/
militer tunc inquirit ex officio de moribus
& idoneitate clericorum: & iſta inquiſitio
ſit ſolum ad correptionem & penitentiam
imponendam non autem ad effectuʒ puniẽ/
di. tex. eſt. & ibi Gemin. & doct. ĩ. c. j. §. ſane.
de cenſib. lib. vi. & tenet Franc. de are. in. d. c
qualiter & quando. in. iij. col. & Abb. in. c. j.
15 in gl. j. de off. ordi. ℂ † Sexto modo ſit inq/
ſitio de bonis uacantibus ſiſco deuolutis: in
qua inquiſitione ſi contradictor apparet, au
dietur in ſuis defenſionibus, & datur ſibi co
pia inquiſitionis: alias bona ſiſco applicatur.
prout hec omnia plene declarantur in. l. ſi ua
cantia & ibi per Lucam de Pen. C. de bonis
uac. lib. x. et de multis formis inquiſitionum
uide omnino Bal. in. d. l. iubemus. C de ꝓbat.
16 ℂ SECVNDA principalis. q. eſt quot req
rantur ad ualiditatem inquiſitionis? Iſtam
materiam plene examinat Ange. in. d. l. ſi ua
cantia. & Ioã. de ana. in. d. c. qualiter & quan
do. el. ij. §. ad corrigendos: de accu. & Bal. &
Saly. in. l. ea quidem. C. de accu. Barto. in. l. ij.
§. ſi publico. ff. de adulte. Ange. in trac. male.
in princ. & in uer. fama publica. & Paris in
tracta. ſind. in uerſi. inquiſitio: & Philipp.
decius in conſil. clxx. & conſilio clxxv.

& ꝯſil.clxxxx.& Lucas de Pen.ī.d.l.ſi ua/
cātia.& Marth.ī cōſtit.hi q.Ego rñ regolligā
nonnulla requiſita magis quotidiana in pra
ctica ſuecicte:& de reliquis remitto me ad
doct. ī locis preallegatis: vnde dico ꝙ plura
17 requirūt.℄ † Primo enim ad hoc vt poſſit
ſpecialiter inquiri contra aliquem requiritur
ꝙ illud delictum de quo inquiritur cōſtet
ſaltem in genere eſſe commiſſum.ſed neſcit
aquo:vt quia reperit homo occiſus vel vul/
neratus:item reperitur furtum factum vel
rapina vel aliud ſimile:& de hoc debet ante
omnia iudex capere īformationem et facere
deſcribi in actis qualitatem delicti: ita tenet
Bart.in.l.ſi.col.j.ff.de queſtio. & Bar.in.l.j.§.
item illud.ff.ad ſyllan.vbi monet iudicem vt
faciat videri mortuum vel vulnera ad hoc vt
poſſit poſtea in quirere. idem tenet Ange. in
tract. malc.in ver.fama publica.co.xxi.ver.
duo decimo &c.& plene per Pari.in tract.ſin
di. in ver. cōfeſio. vbi ī tantum dicit debere
cōſtari iudici de delicto:ꝙ etiam ſi quis con/
fiteatur ſe occideſſe hominem in nemore.nō
debet ſibi credere niſi prius mittat ad iquiren
dum ſi homo fuit ibi occiſus:& debet etiā
facere exhumari hominem ad videndum ſi
fuit vulneratus:ſi homicidium eſt de recenti:
vel ſi ſaltem reperiuntur ibi oſſa ſepulta.facit
quod in ſimili de hac exhumatione hominis
dicit Bald.in.l.ſi quis teſtibus.in ſi.C.de teſti.
vnde nunquam debet iudex formare inqui/
ſitionem ſpecialē:niſi plene conſtet delictum
eſſe commiſſum.alias ſi faceret iquiſitionem:
& extarēt indicia contra aliquem non poteſt
illum torquere : ſi delictum patratum non
conſtat.ita dicit Ang. in loco preallegato.
18 ℄ † Secundo principaliter requiritur ꝙ
inquirendus ſit valde notatus per publicam
famam de illo crimine : ita ꝙ precedat fama
ita vehemens contra eum quod generet ſcan
dalum niſi fieret inquiſitio. ita tenet Bart.in
in.l. congruit.ff. de offi.preſi.& Barto.in.l.
ſi. per illum tex.C.de offi.pre.vr.& Ange.
in trac. male.in.ij.charta.verſi.quarto prin/
cipaliter.& Candi. in trac. male.intit.quo/
modo de male.cogno.per inqui.col.ii.& ha/
betur pulchre pe Philip. deci.in conſi.clxx.
col.ij.& coſi.clxxv.col.ij.ver.ii.pricipaliter
&c.& conſi.clxxxix.col.ſi.ver.nō omitto
&c.pro hoc eſt tex.in.c. qualiter & quando
el.ii.de accu.&.c.licet hely.de ſymonia: Nā
fama precedens ſuſtinet vicem accuſatoris
in inquiſitione:alias iudex inquirere nō poſ
ſet.vt.d.c.qualiter & quando.& ibi Abb. in
vj.nota.& Franciſ.de Are.in vltimo notab.
& Fely. in vltimo.nata.& gol.in .c j.in gol.
j.de offi.ord.℄ Et nota ꝙ non ſufficit ꝙ iu/
dex in inquiſitiōe apponat illa verba ꝯſueta:
vȝ.fama publica precedente & c. ſed eſt ne/
ceſſe ꝙ ex actis & ex ipſa informatione cō/
ſtet de fama publica:alias iquiſitio poſſet im
pugnari.ſm Fulgo.in conſi. cxxxvj.& cō/
ſil.cvij.vbi expreſſe dicit ꝙ iudici nō credit
de fama niſi ex actis appareat probata.& ip/
ſum ſequitur Philip.decius in.d.conſi.clxx.
19 col.ij. ℄ † Tertio requiritur ꝙ fama habue
rit originem a perſonis honeſtis & fidedi/
gnis:& nō a maliuolis:alias nihil operatur.
tex.eſt ī .d.c.qualiter & qñ.el.ij.& ibi.Abb.
col.pe.& Fran.de Are.in.vj.notab.&.c.cum
oportcat.&.c.cum in iuuentute.de preſump.
Alias autem ſi iudex ſine fama iqreret:vltra
ꝙ inquiſicio ipugnat̄ tenet̄ ipſe iudex iqui/
ſito ad expenſas:& preſumit̄ contra iudicē
de calumnia.vt declarat Paris ī trac.ſind.in
ver.iquiſitio.col.ij.Et de hoc ꝙ debeat pre/
cedere fama.vide plēe Fely.ī.c.licet.de accu.
& Bal.in.l.ſancimus.col.ſi.C.de iudi.
20 ℄ † Limita iſtud primo qñ extarent ꝯtra
inquiſitum indicia ſufficentia:nam licet non
conſtet de fama poteſt tamen inquiri ex illis
indicijs.ſm Bar.in.d.l.conſtruit.vbi equipa/
rat proceſſum inquiſitionis cum indiciis &
cum fama publica:& Pari.in.d.ver.inqſitiō.
col.ij.& Bal.in.l.iubemus .col.pe.ver.quar
to &c.C.de proba. Et per predicta poteſt
ſuſtineri illud quot tenet Philip.decius in.d.
conſil.clxxxix.col.ſi.circa ſi. & ibi dicit: ꝙ
dictum ſocii criminis non eſt ſufficiens ad ī
quirendum:fama nō precedente:nam patet
ratio ad ſenſum:quia fama debet precedere
a perſonis fidedignis:ſed ſocii criminis non
ſunt perſone honeſte nec fidedigne : nec
faciunt indicium ſufficiens ad torturam : &
inquiſitio non fit niſi precedente fama vel
indiciis vt ſupra & notat.Bal.in.l. ſancimus.
21 col.fin.C.de iudi.℄ † Limita ſecundo non
procedere quando iudex inquireret ad de/
nunciam officialis:quia tūc poteſt inquirere
etiam non precedente fama: tex.eſt in.l. ea
qdem.& ibi bal.& Saly.C.de accu.& Bar.in
l.congruet.ff:de offic.preſi.& in.l.diuus.ff.
de cuſto.reo.immo tenetur tunc iudex inq/
rere alias facit litem ſuam:ſm Bal.in.d.l.iube
22 mus.col.ii.verſic.ij.℄ † Limita tertio non
procedere quando inquiſitio fieret de māda
to principis:qꝛ tunc poteſt fieri etiam non
precedente fama.ſm Bal.in.l.nullus.C.ad.l.
iul.male.

Iul. male. Quod tamen intellige & declara
quando princeps aſſertiue dicit in ſua com/
miſſione ſibi conſtare de crimine vel q̧ fa/
ma deuenit ad eius aures, alias ſi commiſſio
fieret ſimpliciter: habet tacitam conditionẽ
ſed dummodo infamia precedat: & tunc iu/
dex debet ante omnia inquirere de fama: ali/
as non poteſt procedere ad inquiſitionem:
ita declarat Fely. in. c. cum oporteat in. iiij.
no. de accu. & ibi etiam Io. de ana. in. ij. not.
per glo in. c. ex tenore: de foro compe. idem
tenet Philip. decius. in. d. conſi. clxx. col. ij.
& conſi. clxxxix. col. fin. & Alex. in conſi.
clxxxiij. incipiente in cauſa angelorum &c.
col. fin. ver. non obſtat predictis &c. in. ij.
23 vol. ℂ † Limita quarto non procedere
quando aliquis denunciaretur de crimine p
aliquem probum virum: quia tunc iſta denũ
ciatio eſt ſufficiens vt inquiratur contra eum
ſuper infamia tantum: & non ſuper crimine,
ſed reperta infamia poteſt inquiri de crimi/
ne: ſm Abb. in. c. licet in vltimo no. de accu.
& ibi etiam Pe. de anch. & Fely. in. ij. col.
24 ℂ † Limita quinto non procedere quando
iudex proceſſit ad inquiſitionem criminis
preſente inquiſito & non contradicente: nec
reclamante: quia tunc valet proceſſus etiam
ſi non probetur infamia: & non poteſt vlte/
rius opponi contra proceſſum: tex. eſt for/
malis in. c. ij. de accu. lib. vj. & ita per illum
tex. tenet Cepol. in conſi. lxvj. quod nota:
& ſemper facias interponi proteſtationem
25 pro reo contra inquiſitionem. ℂ † Limita
ſexto non procedere inquiſitione que fit cõ
tra officialem in ſindicatu: quia poteſt con/
tra eum inquiri generaliter & ſpecialiter in/
diſtincte etiam fama non precedente: & po/
teſt inquiri contra ipſum & eius familiam
& officiales & miniſtros, ſm Pari. in tract.
ſindi. in. xj. charta. in fi. in. c. proceditur au/
tem in ſindicatu &c. & eſt hodie deciſum in
regno per regiam prag. que incipit. Regie di/
gnitati &c. ſed conſidera quia in. d. prag. nul
lum verbum fit de fama: ſed ſimpliciter cõ/
ceditur procedi ad inquiſitionem: vnde de/
beret intelligi ſm ius commune. ſ. vt proce/
dat infamia per ea que dixi ſupra in. iij. limi/
tatione: & hoc expreſſe tenet Bal. in. l. iube/
mus: col. ij. ver. modo reſtat &c. C. de proba.
vbi expreſſe dicit contra officiales fieri inqui
ſitionem demum fama precedente. Sed hoc
non obſtante teneo hanc limitationem per
d. prag. Et conſidero q̧ per eam permittitur
inquiri generaliter & ſpecialiter: ſed quando
fit inquiſitio generalis non requiritur fama
precedens: vt dicam modo in ſequenti limi/
tatione: & precedente generali minime requi
ritur infamia in ſpeciali: quia habet inquiſitio
nem generalem que eſt preparatoria ad ſpe/
cialem: vt not. Bal. in. l. obſeruare. §. proficiſci
in. v. & vi. q. de offic. procon. & Bal. in. d. l.
iubemus. col. ii. ver. & eſt ſciendum &c. & ha
betur. in. l. congruit. & ibi per Bar. & Bal. ff.
de off. preſi. ſequitur ergo firma concluſio q̧
contra officialem poteſt inquiri etiam fama
26 non precedente. ℂ † Limita ſeptimo non
procedere in inquiſitione generali: quia po/
teſt fieri etiam ſine fama precedẽte. ſm Abb.
in. c. i. col. ii. in glo. i. de offic. ord. & hoc eſt
prouiſum in regno expreſſe per conſti. que
incipit. Inquiſitiones, & per capitulũ regni
quod incipit. Generales: per que iura munici
palia conceditur facultas officialibus facien/
di inquiſitiones generales ſine alia probatio
27 ne fame. ℂ † Limita octauo non procedere
in caſibus in quibus preceſſit inquiſitio ge/
neralis: quia poteſt perueniri ad ſpecialem
ſine alia probatione fame: ex quo inquiſitio
generalis eſt preparatoria ad ſpecialem: quia
alias fruſtra fieret ſi per eam non peruenire/
tur ad ſpecialem. ſm Bal. in. d. l. iubemus. col.
ii. uer. & eſt ſciendum &c. C. de proba. & pro
batur ex his que not. Bar. & Bal. in. d. l. con/
gruit: & Fely in. c. inquiſitionis. col. iii. de ac
cu. & l. iiii. §. mandatis: & ibi Bar. ff. ad legem
iul. pecul. & Bar. in. l. ii. §. ſi publico. col. ii. in
fi. uer. tertia regula &c. ff. de adult. Et ex his
datur bonus modus inquirendi de omnibus
criminibus: etiam de his de quibus alias de
iure inquiri non poſſet: vʒ. ut primo prece/
dat inquiſitio generalis: & repertis per eam
indiciis contra aliquem: poteſt contra eum
deueniri ad ſpecialem: Et propterea officiales
communiter in principio officii ſolent face/
re banna & inquiſitiones generales: comple
ctendo varia & diuerſa crimina: quibus po/
ſtea emergentibus faciunt inquiſitiones ſpe/
ciales: uigore bãnorum: quod facere poſſunt
ita in ſpecie tenet Amodeus in ſuo trac. ſind.
col. v. in fi. & ſeq. ver. inqſitio generalis &c.
& col. vii. ver. tertium, &c. & hic tenet q̧ vi/
gore dictorum bannorum poteſt iudex ſpe/
cialiter inquirere etiam de criminibus de qui
bus alias de iure inquiri non poteſt. Et certe
ſi iſtud dictum eſſet uerum: eſſet hec magna
ampliatio ad materiam inquiſitionis. ſed ego
puto q̧ iſtud dictum nullam contineat veri/
tatem: & ſi ita eſſet: omnia iura prohibentia

inquiſitionem ſpecialem ſeruirent nobis de
vento: cum communiter omnes officiales
ſoleant facere huiuſmodi banna generalia:
per que alterant legum diſpoſitiones: & ea-
rum penas. Et ſi hec poteſtas daretur officia-
libus deſtruerent multas leges: & ſic vendi
carent ſibi poteſtatem principis: quod non
eſt dicendum: cum de facili per viam obli-
quam fieret fraus legibus: vnde melius in
hac materia loquutus fuit Paris in. d. tract.
ſind. in verſi. tortura. col. i. ver. an in cauſa
pecuniaria &c. circa medium: vbi expreſſe di
cit q̇ officiales per eorum banna nõ poſſunt
ſtatuere contra ius: nec alterare penas iuris:
ex quo iurant in principio officij ſeruare iu-
ra & regni conſtitutiones & capitula: vnde
infert non valere bannum officialis q̇ qui-
cunq̧ iuerit de nocte vel portauerit arma
puniatur ad quatuor tractus corde: quia nõ
poteſt mutare penam iuris: per predicta.
¶ Iſtam opi. contra Amodeum ego con-
firmo eſſe veriſſimam in hoc regno: per. d.
c. generales. Quo cauetur q̇ officiales faciãt
inquiſitiones generales ſemel in anno: & il-
lis factis nullo modo deſcendant ad ſpecia-
les niſi de mandato principis: vel niſi in ca-
ſibus a iure permiſſis: ſequitur ergo q̇ ſi ban
na vel generales inquiſitiones complectun
tur aliqua crimina de quibus ſpecialiter in-
quiri non poteſt de iure: minime poteſt de
illis inquiri vigore generalis inquiſitionis
precedentis: ne fiat fraus legi: & ita cum iſta
declaratione intelligo hanc octauam limita-
tionem. ¶ Do etiam & aliam declarationẽ
.ſ. vt procedat quando per generalem inqui-
ſitionem inuenit iudex aliqua indicia vrgen
tia ſuper illo crimine de quo vult poſtmo-
dum ſpecialiter inquirere: quia tunc vigore
illorum repertorum poteſt deuenire ad ſpe-
cialem: alias ſecus: immo teneretur ad dam-
na & intereſſe ipſi inquiſito: & preſumeretᷣ
omne malum contra iudicem: quando ſine
indiciis inquireret: vt not. Bal. in. l. ſancimus
col. ſi. C. de iud. & in. l. iubemus. col. ij. ver.
quarto. C. de proba. & Paris in. d. ver. inquiſi
28 tio. col. ij. & .vj. infi. ¶ † Limita nono non
procedere quando fit inquiſitio non ad effe-
ctum puniendi: ſed ad effectum corrigendi
pro ſalute anime: vt quando epiſcopus viſi-
tat eccleſiam: vel quando vult ſe informare
de vita & moribus eligendi vel conſecran-
di vel alicuius promouendi ad ordines ſi eſt
idoneus: quia tunc ex officio inquirit nulla
fama precedente. ſm Abb. in. c. j. col. ij. in glo.
l. de offi. ordi. & Specu. in tit. de inquiſi. §.
quando. ver. licet autem. & . §. viſo. col. fin.
ver. in ſumma: & probatur ex his que habẽ
tur in. c. ad noſtram. el. ij. de iure iur. & in. c.
cum nobis. & ibi glo. de elec. & in. c. j. §. ſane.
de cenſib. lib. vj. & tenet Franciſ. de arc. in. c.
qualiter & quando: el. ii. col. ii. & .iii. de accu.
& Bal. in conſil. ccxx. in prin. in. iii. vol. &
Abb. in. c. poſt q̄ in. iii. no. de elec. & in. c. i. in
29 fi. de poſtu. prelar. ¶ † Limita decimo
non procedere quando iudex inquireret ex
neceſſitate ſui officii: vt quia extaret ſtatutũ
q̇ iudex teneatur inquirere de tali crimine:
alias puniatur: nam tunc poteſt inquirere eti
am ſine diffamatio: ita tenet Ang. in trac. ma
le. in. iii. charta. ver. quinto fallit &c. Sed ad-
uerte quia puto hoc dictum ita ſimpliciter
intellectũ nõ procedere: nam certe conſide-
rando ſtatutum non poteſt loqui niſi de in
quiſitione generali reſpectu perſona. ſ. facien
da contra perſonam incertam: quia de certa
perſona non poteſt ſentire: quo caſu verum
eſt q̇ iſta inquiſitio generalis poteſt fieri ſi-
ne diffamatione: vt dixi. ſupra in. vij. limita-
tione: & ita intelligendo iſta non eſſet noua
fallentia ſed eadem cum ſeptima: ſed ad hoc
ut fallentia ſit bona & noua: deberet intelli-
gi de ſpeciali: & tunc dico q̇ non procedit:
quia tale ſtatutum debet habere tantam con-
ditionem. ſ. ſi procedit infamia: ſicut dicimus
in commiſſione principis: ut dixi. ſupra in
tertia limitatione: alias ſtatutum eſſet contra
ius: & daret iudici materiam calumniandi:
quia emergente crimine poſſet de facto uexa
re aliquem innocentem non diffamatum: &
inquirere contra ipſum autoritate ſtatuti.
Poſſet tamen ſaluari iſta limitatio ubi prece-
derent alia indicia contra aliquem: quia tunc
uigore indiciorum iudex poteſt inquirere: li
cet fama non procedat: ut dixi ſupra in pri-
ma limitatione: & ita debet intelligi dictum
Angel. in. d. l. ſi uacantia: quem refert Ang.
in tract. malc. in uer. fama publica. col. vi. ubi
dicit q̇ quando inquiſitio permittitur a ſta-
tuto eſt remedium ordinarium: & poteſt fie
ri etiam fama non precedente: hoc intelligo
dummodo adſint alia indicia: ne detur iudi-
ci materia uexandi iniuſte: ut ſupra dixi. Et
uide que dicam infra in. ver. ſeptimo re-
quiritur &c.
30 QVARTO principaliter requiritur ad ua
liditatem inquiſitionis q̇ delictum de quo
inquiritur ſit commiſſum per dolum vel
latam culpam: ſecus ſi per leuem uel leuiſ-

ſinam: quia tūc inquiri non poteſt, ſm Bal. in. l. data opera. col. iii. C. qui accu. non poſſ. quod intellige & declara vt ibi p eum. Ego autem hoc plene attigi. ſupra in quarta parte in prima diſtinct. verſi. ultimo ſuper hac &c. ❡ † Quinto requiritur q inquiſitio conti/
neat locum & tempus commiſſi criminis:
31 ſm formam. l. libellorum. ff. de accu. alias red
ditur inepta. ſm Ang. in conſil. clxxviij. & conſilio. ccxcvij. col. i. & Bar. in. l. ij. §. ſi pu/
blico col. uer. quero utrum &c ff. de adul. & Ang. in trac. male. in. iij. charta. ver. quinto principaliter &c. & Bal. in conſi. ccccxc. in iij. vol. & conſi. ccccxxviij. in prin. in. v. vol. & idem Bal. in conſil. ccxcvij. in fin. v. vol. & Alexan. in conſil. clxxviij. col. j. in. ii. uol. & Io. de ana. in. c. qualiter & quando. §. de/
bet. col. ij. in fin. de accu. & Abb. in. c. ſi. col. pe. & ſi. de pur. cano. & Fely. in. d. §. debet. colum. pen. Et hec ſolemnitas eſt confirma/
ta in regno per conſti. hi qui. §. de ſpecialibus ver. in predictis. vbi expreſſe dicitur q in in quiſitionibus debent ſeruari ſolemnitates in ducte per iura communia ſuper delatiōbus & delatoribus: & ſic innuit de ſolemnitati/
bus accuſationum. ❡ † Limita hoc nō pro cedere quando inquiritur de crimine com/
32 miſſo contra diuinam maieſtatem: vt de he
reſi uel blaſphemia: quia tūc ualet inquiſitio ſine ſolemnitatibus legis libellorum. ſm An ge. in §. ſi. in auct. quo. opor. epi. idem in cri/
mine leſe maieſtatis: quia in eo proceditur ſummarie & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicii. vnde non requiruntur alique ſolem/
nitates. vt habetur in extrauaganti. ad repri/
mendam. Et vide de predictis vnam addi. poſt Angel. in trac. male. i. d. ver. quinto prin cipaliter. ❡ † Sexto requiritur q in inqui/
ſitione ponantur in ſpecie omnes circunſtan
33 tie delicti. ver. quo loco: quo menſe: & cum qua perſona commiſſum fuit: & contra quē: alias inquiſitio non procederet: quia tollere/
tur reo defenſio. ſm Abb. in. c. ſi. col. pe. de purga. cano. vnde non procederet inquiſitio ſpecialis quando fierent capitula generalia .ſ. qualiter talis inquiſitus eſt ſolitus commit tere furta: homicidia: ſolitus blaſphemare: vel ſimile: quia iſta non diceretur inquiſitio ſpālis: ſed potius generalis quo ad delicta: & reus non poſſet preparare ſuas defenſiones propter incertitudinem delictorum. Debent igitur fieri capitula in ſpecie. ſ. q commiſit ta le furtum pecunie in tanta quantitate contra talem: in tali loco. tali mēſe. tali anno: & ſub tali regnatione: & ſimiliter de aliis ſimilibus criminibus: alias diceretur incerta uaga & obſcura inquiſitio: & non procederet parte opponente: per ea maxime que dixi ſupra in precedenti requiſito: pro hoc eſt tex. in. l. pre tor edixit in prin. ff. de iniur. iunctis his que not. Bar. in extrauag. ad reprimendam: in ver. per inquiſitionem: ubi dicit q in inquiſi tione requiruntur omnes ſolemnitates que requiruntur in accuſatione: & dixi in prece/
denti requiſito: & ita proprie illum tex. ex/
tendit ad inquiſitionem. Bal. in conſil. cclix. col. i. in primo vol ubi dicit q inquiſitio in/
certa nō procedit per illum tex. & colligi/
tur ex his que plene not. Angel. in. l. ſi uacā tia. C. de bō. vacan. lib. x. ❡ † Septimo re/
34 quiritur q anteq̄ iudex formet inquiſitio/
nem faciat citari offenſum ad declarandum ſi uult producere accuſationem: quia ſi compa ret accuſator ceſſat inquiſitio: quod eſt reme dium extraordinarium: alias offenſo decla/
rante ſe nolle accuſare: tunc demum iudex poteſt inquirere. Et ſimiliter debet facere cita ri conſanguineos proximiores offenſi qui/
bus a iure permittitur proſequendi ſuam uel ſuorum iniuriam: gloſ. eſt not. in. c. presby/
ter ſi a plebe. ii q. iiii. & Bal. in. l. ſenatus col. i. C. qui accu. non poſ. & Spe. in tit. de inquiſit. §. uiſo. col. vj. ver. porro ſi procedetur &c. & Cepo in cautela. xxiiii. que incipit. Tu ſcias &c. vbi dicit debere ſtatui terminum ad de/
liberandum accuſare uolentibus: & Bal. in. l. quamuis adulterii. C. de adul. & Alexan. in addi. ad Barto. in. l. ii. §. ſi. publico. col. i. in ad di. incipien. Nota materia &c. ff. de adul. ſi enim iſta citatio prius non fieret: tunc quan docunq ſuperueniente accuſatore ceſſaret in quiſitio: quia remedium ordinarium prout eſt accuſatio facit ceſſare extraordinarium: prout eſt inquiſitio: per ea que habentur in. l. in prouinciali. ff. de ope. no. nun. ſm Car. in cle. ſepe. §. ſi. in. iii. q. de uer. ſig. quod quando procedat. & qd ſi ſuperueniat accuſator poſt receptas probationes in inquiſitione uide Barr. in. l. iii. §. ſi. ff. de adul. & Cy. & Saly. in. l. ea quidē. C. de accu. & ibi etiam Bal. & Io. de ana. in. d. c. qualiter & quando: el. ii. §. licet de accu. & ibi etiam Fely. in fin. q dicit cōmu nē oppi. eſſe q̄ tenet Saly. in. d. l. ea quidem: & Ang. de are. in trac. male. i uer. hec eſt que dam inquiſitio. col. x. uerſi. quero an inquiſi tus &c. Et in tantum eſt hoc verum: q etiam corā alio iudice pōt fieri accuſatio: & impe dit inquiſitionē ceptam coram alio. ſm Bal.

in.d.l.ea quidem in fi.& Barto.& Alexa.in
d.l.iii.§.fi.ff.de adul. ¶ † Limita tamen hoc
35 non procedere in caſibus in quibus ſpeciali/
ter permittitur inquiſitio de iure vel per ſta/
tutum: quia tunc inquiſitio eſt remedium
eque ordinarium ſicut accuſatio: & non ceſ/
ſaret per ſuperuenientem accuſationem: ſm
Bart.in extrauag.ad reprimendam: in ver.
denunciationem: poſt princi.& per hoc in/
fert Angel.in.d.ver.quero an inquiſitus &c.
q cum hodie communiter p ſtatuta permit/
tatur inquiri de criminibus non tollitur in/
quiſitio per accuſationem ſuperuenientem:
quia vnum remedium ordinarium non fa/
cit ceſſare aliud ordinarium: idem tenet Bar.
in.d.l.iii §.fin.col.ii.ff.de adul. Ex hoc igit
infertur q in omnibus caſibus in quibus li/
citum eſt inquirere de iure communi: proue
eſt crimen leſe maieſtatis & in aliis caſibus
qui traduntur per glo.& doc.in.l.ij.§.ſi publi
co.ff.de adul.accuſator ſuperueniens non fa
cit ceſſare inquiſitionem.item qui in regno
habemus literas arbitrales impreſſas in capi
tulis regni: quarum vna incipit. Ne tuorum.
alia incipit. Si temporum: quibus cauetur q in
omnibus criminibus irrogantibus penam
mortis naturalis vel ciuilis vel membri abſci
ſionem: poteſt iudex procedere ex officio p
inquiſitionem: & in omnibus criminibus &
iniuriis commiſſis contra perſonam eccleſia
ſticam: pupillum vel viduam: ſequitur q ſi
eſt incepta inquiſitio in caſibus predictis p
illos officiales quibus eſt facta conceſſio li/
terarum arbitralium non tolleretur per ſu/
perueniente accuſatorem: quia tunc vigo/
re dicti capituli ſeu ſtatuti inquiſitio dicitur
remedium ordinarium: & per ea que haben/
tur in conſtitu.hi qui.licet alias regulariter
dicatur remedium extraordinarium. vt no.
Barba.in addi.ad Abb.in.c.per inquiſitionē.
colū.fi.de elec.& Bal.in.l.j.C.de liber.& eo.
lib.& Abb.& doc.in rub.de iud.& Dy.in.c.
actus legitimi: de reg.iur.li.vi.& Calde.in cō
ſi.primo: in tit.de penis: & ideo dicitur extra
ordinarium: quia eſt contra iuris regulas: vt
dixi ſupra in prin.huius ſexte partis in.ij.
col.quod reſtringe vt dicam infra in.viij.li/
mitatione. ¶ † Limita ſecundo non proce
36 dere quando inquiſitus data opera hoc af/
fectaret & procuraret q ab aliquo accuſare/
tur coram alio iudice: ad effectum impedien
di inquiſitionem: quia tunc talis actus affe/
ctatus & procuratus ſibi non prodeſſet: & ta
lis accuſatio procurata non impediret inqui
ſitionem ita tenent Bal.& Angel.in.l.ſi ſer/
uus plurium.§.ij.ff.de lega.i.facit tex.in.l.
ſpadonem.§.fi.ff.de excu.tuto.& inſti.eo.ti.
§.item tria onera.& quod tenent Barto.&
Alexan.& doc.in.l.ſi vero.ff.qui ſat.cog.
37 ¶ † Limita tertio non procedere quando
iudex anteq̄ inquireret interrogaſſet offen/
ſum an velit accuſare: & ille dixiſſet q non:
quia ſi iudex incepit inquirere: non poteſt
poſtea offenſus accuſare & impedire proceſ/
ſum inquiſitionis.ſm Bal.in.l.accuſationem
col.j.C.qui accu.non poſ.& Alex.in addi.ad
Bar.in.d.l.iij.§.fi.ff.de adul.in addi.que inci
pit.Adde Inno.&c.& Ber.landri.in addi.
poſt Ange.de male.in ver.hec eſt quedam in
quiſitio &c.col.x.in addi.que incipit. Ordi/
narium &c. ¶ † Limita quarto non proce
38 dere quando fuit proceſſum ſuper inquiſitio
ne etiam poſt ſuperuenientem accuſationem
& nihil fuit oppoſitum ex parte rei: quia
tunc valet vterq proceſſus: & illud quod di
citur inquiſitionem impediri per accuſatio/
nem intelligitur ſi opponatur: alias ſecus.ita
tenet Bal.in.l.j.in finalibus verbis.C.de fur.
39 ¶ † Item limita quinto non procedere qn̄
is qui accuſat prius denunciaſſet iudici q
procederet ad inquirendum contra talem:
quia habet ipſum ſuſpectum de tali crimine:
nam non poteſt poſtea ipſum accuſare: ex
quo videtur elegiſſe illam viam denunciatio
nis vnde non facit ſuperſedere inquiſitionē:
ita tenet Spe.in ti.de inquiſi.§.nunc viden/
dum: ver.vltimo queritur. ¶ † Limita ſex
40 to non procedere quando iudex videret ac/
cuſationem eſſe ſuſpectam: puta de colluſio/
ne quia non debet ceſſare ab inquiſitione.ita
colligitur ex no.per Io.an.in addi. Spec.in
tit.de inquiſi.§.viſo.in.v.col.in addi.incipi/
ente.Terminum &c.poſt medium: & Ber.
landr.in loco ſupra allegato.in.iij.limitatio/
ne.Et poteſt colligi colluſio in caſu iſto: ex
cauſis & perſonis.ſm Bal.in.l.ea qdem col.
fi.C.de accu.ubi plus dicit: q iudex debet ſu
per hoc interloqui ſi ſibi uidebitur. Quomo
do autem probatur colluſio: uide Abb.in.c.
de his.col.fi.de accu. ¶ † Limita ſeptimo
41 non procedere quando accuſator fuit cauſa
promouendi inquiſitionem: vt quia ad eius
inſtigationem fuit formata inquiſitio: nam
tunc non admittitur ſi vult accuſare: ex quo
p̄mouendo inquiſitionē uidetur illā uiā ele
giſſe.ita tenet Bal.i.d.l.ea qdē col.fi. ver.tu
dic &c.C.de accu.& Bar.i.l.3.§.fi.col.2.ff.
42 de adul. ¶ † Limita octauo nō p̄cedere quo

ad probationes receptas ſuper inquiſitione:
quia ſi accuſatio ſuperuenit poſt receptas pro
bationes non tollit effectum illarum proba
tionum: ſed remanent in robore ſuo ad delic/
ctum puniendum: ita tenet Io. and. in addi.
Spe. in tit. de inquiſitio. §. viſo. in. d. addi. que
incipit. terminum &c. & Gandi. in trac. ma/
le. ſub tit. quomodo de male: cogno. per inq.
43 col. pe. in fi. & col. fina. ❡ † Limita nono
non procedere de iure canonico: quia ſm ca
nones inquiſitio eſt remedium ordinarium:
vnde non tollitur per ſuperuenientem accu
ſatorem: quia iudex poteſt inquirere etiam
nõ monito offenſo ad accuſandum: ita tenet
Car. in in cle. ſepe. §. fi. in. iij. q. de ver. ſig. &
idem Car. in. c. qualiter & quãdo. el. j. de accu.
de cuius dicti veritate: vide ibi p Io. de ana.
44 ❡ † Octauo principaliter requiritur vt pro
cedat inquiſitio: q inquiſitus non fuerit ali/
as de illo crimine accuſatus vel inquiſitus &
abſolutus: quia ſi alias fuiſſet legitime abſo/
lutus: non poteſt iterum de eodem crimine
inquiri: tex. eſt & ibi Abb. & doc. in. c. de his
de accu. & ide Abb. & Ioan. de ana. in. c. fi.
de collu. deteg. & tex. in. l. pe. §. fin. ff. nau.
cau. ſtab. & l. ſi cui. §. iiſdem: & ibi Barto. ff.
de accu. & Alexan. in conſi. x. col. pe. in pri/
mo: & vide Cepol. in conſil. lxvij. & Lud.
ro. in conſi. ccxiij. & l. ſenatus: & ibi Bart. ff.
de accu. idem ſi fuiſſet ſemel condemnatus
& punitus: quia non poteſt vlterius accuſari
neq inquiri ſm Alex. in. d. conſil. xi. col. pe.
per. l. ſi ſepulchri: la prima. ff. de ſepul. vio.
45 ❡ † Limita primo hanc regulam non pro/
cedere quando ſententia abſolutoria eſſet la
ta per colluſionem & preuaricationem: quia
tunc poteſt iterum inquiri: tex. eſt & ibi Ab
ba. & Ioan. de ana. in. d. c. fi. de collu. deteg.
& l. iij. ff. de preuaric. & l. ſi quis homicidii.
C. de accuſa. & Io. an. in addi. Spec. in tit. de
inquiſi. §. viſo. col. v. in. d. addi. que incipit:
terminum &c. circa medium: & Abb. in. d. c.
de his. col. fi. de accuſa: vbi pulchre declarat
quomodo probari poſſit colluſio: & dicit q
inter alios modos probandi colluſionem
eſt ſi accuſator conuerſatur cum accuſato
preſumitur colluſio inter eos. idẽ tenet Bar.
in. l. j. §. preuaricatorem. ff. ad turpil. item pre
ſumitur colluſio: ſi poſt litem conteſtatam
non comparent nec accuſatus nec accuſator
in termino ſtatuto per iudicem: vt not. Mat
th. in conſti. ſepe contingit. col. j. & per illã
conſti. eſt ſtatuta pena in regno contra col/
ludentes in cauſa criminali poſt litem conte
ſtatam: & eſt pena centum auguſtalium.
46 ❡ † Limita ſecundo procedere quando la/
ta eſſet ſententia abſolutoria diffinitiua. ſecus
ſi eſſet obſeruatione iudicii: quia tunc poteſt
iterum inquiri & iterum accuſari: quia talis
ſententia non parit exceptionem rei iudicate
ita declarat Abb. in. d. c. de his. col. i. de accu.
per. l. libellorum. ff. de accu. & Fely. in. d. c. de
his. col. j. contrarium videtur tenere Spe. in 5.
tit. de aboli. §. i. ver. porro: vbi non facit dif/
ferentiam an quis ſit abſolutus diffinitiue
vel ab obſeruatione iudicii: nam vtroq caſu
dicit non poſſet iterum accuſari: ſed dic q
prima opi. eſt verior: & dictum Spe. oportet
ſaluari & intelligi ſm limitationem Fely. in.
d. c. de his. col. i. vbi dicit. q de iure canonico
abſolutus ab obſeruatione iudicii non poteſt
iterum accuſari ab eodem qui primo accuſa
uerat: ex quo per primam accuſationem fuit
effectus inimicus: & de iure canonico inimi
ci repelluntur ab accuſando: vt habetur in.
c. repellantur: & in. c. cum P. manconella. &
in. c. oporteat: de accu. poteſt tamen accuſari
ab alio tertio ſed de iure ciuili põt idiſtincte
iterum accuſari tam a primo q ab alio quia
inimici de iure ciuili non repelluntur. ſm Fe
ly in. d. c. de his: vnde pro ſaluando opi. Spe.
oportet ipſum intelligere de iure canonico:
& vt non poſſit accuſari ab eodem: alias ita
ſimpliciter male loqueretur. per. d. l. libello/
47 rum. §. quod ſi libelli. ❡ † Limita tertio pre
dictã regulam procedere quando quis accu/
ſaretur ab eodẽ qui primo accuſauit vel inqui
ri fecit: quia obſtat illi exceptio rei iudicate:
ſecus ſi accuſaret ab alio tertio: qui ſuam vel
ſuorum iniuriã proſequeretur: & ignoraret
accuſationem fuiſſe ab alio inſtitutam: quia
poteſt accuſare propter eius ignorantiam nõ
obſtante abſolutione: ſecus ſi ſciuiſſet accuſa
tionẽ: quia etiam tertio obſtat exceptio rei
iudicate: ita tenet Barr. per illum text. in. d. l.
ſi cui. §. iiſdem. ff. de accu. & Abb. in. d. c. de
de his. col. fin. de accu. & Ludo. ro. in cõſil.
ccxiii. & Alexan. in conſi. xi. col. pe. in. i. uol.
& ibi declarant quomodo probabitur iſta
48 ignorantia vel ſcientia. ❡ † Limita quarto
non procedere quando quis eſſet abſolutus
per tranſactionem factam cum parte &
non per ſententiam: quia ſi tranſactio va/
luit: licet ipſe tranſigens accuſare non
poſſit: tamen alius tertius poterit de no/
uo accuſare: vel inquiri facere: & ſi tran
ſactio non valuit poteſt etiam ipſe idem
primus accuſator iterum accuſare: ita tenet

Fely.in.d.c.de his:col.j.ver. ſecundo limita
tre,de accu.& ibi etiam Abb.& alii doc.Mul
to fortius poteſt iudex inquirere non obſtā
te tranſactione in caſibus in quibus tranſa/
ctio fieri non potuit in preiudicim fiſci, vt
modo dicam.Et in hoc differt ſententia a trā
ſactione:quia ſentētia facit ius quoad omnes:
ut dixi in precedenti limitatione:ſed tranſa/
ctio non facit ius niſi quo ad tranſigentem
tantum:ita tenet Bal.in.l. tranſigere. in. iiij.
&.v.oppo.C. de tranſac. unde poteſt alius
accuſare.l.qui ceru.§.qui uacantem. ff. ad le/
gem iul.de ui.publ.& poteſt iudex inquire/
re: ut habetur in.c. j. de collu. deteg. & ibi
Abb.in fi.col.ita declarat Alex.in.d.l.tranſi
gere.col.j.& ibi etiam Iaſ.in.ii. col. in. prin.
Verum in hoc ſtat differentia:quia quo ad il/
lum proceſſum & illam inſtantiam ceptam
tranſactio facit ius quo ad omnes etiam quo
ad iudicem:adeo q tertius accuſator non po
teſt eundem proceſſum proſequi:nec iudex
inquirens poteſt ex eodem proceſſu condē/
nare:ſed ille proceſſus remanet penitus ex/
tinctus per tranſactionem:unde opus eſt in
cipere proceſſum de nouo:& hoc in caſibus
in quibus tranſactio eſt permiſſa:ſed in caſi/
bus non permiſſis a iure poteſt accuſator &
iudex proſequi eūdem proceſſum:& iſte eſt
effectus tranſationis in criminalibus. ita de/
clarat Bart.in.d.l.tranſigere.col.j.in fin. &
col.ij.in.iiij.opp.& ſeq.& ibi ipſum ſequitur
Alexā.i.iiij.col.& magis communiter doc.
& Abb.in.d.c.j.col.fi.Sed quando fit in caſi
bus non permiſſis q iudex poſſit inquirere
ex eodem proceſſu eſt tex.in.l.ii.C.de aboli.
Qui autem ſint caſus permiſſi & qui prohi/
49 biti traduntur in.d.l.tranſigere. ¶ † Quid
autem ſi princeps generaliter facit indultum
de omnibus delictis preteritis:quod intelli/
gitur.ſ.parte offenſa concordata:pone mo/
do q offenſus accuſat:& pēdentē accuſa/
tione remittit: an iudex poſſit proſequi ex
officio non obſtante indultu? vide Lucam
de penna tenentē q ſic.in.l.ſiquis.col.xxv.
50 in.v.q.C.de deſertoribus:li.xij. ¶ † Rema/
net ergo concluſio q tranſactio in caſibus
permiſſis habet hunc effectum: quia impe/
dit proſequi eundem proceſſum: non alium
initiari ad inquiſitionem iudicis vel ad inſtā
tiam tertii accuſatoris:ſed ipſe tranſigens pe
nitus excluditur:vt ſupra dictum eſt:& hoc
eſt quod ſupra dixi:q tranſactio ita non po
teſt fieri in preiudicium fiſci & rei publice:
cuius interest q delicta puniantur.l.ita vul/
neratus.ff.ad.l.aquil.& ideo iudex pro com
modo fiſci poteſt iterum inquirere ex nouo
proceſſu.Et predicta procedunt tam in deli/
ctis publicis q̄ priuatis:nam licet in crimini/
bus priuatis principaliter videatur priuatus
offenſus & non reſpublica:tamen exitus &
commodum poteſt ſpectare ad fiſcum prop
ter penam criminalem:vnde tranſactio que
fit in crimine priuato preiudicat tantum ipſi
offenſo tranſigenti:non tamen preiudicat fi
ſco:& propterea iudex poteſt inquirere poſt
tranſactionē.ſm Barto.in.l.j.§.vſq adeo.ff.
d.de iniur.& Bal.in.l.fallaciter.C.de aboli.Et
ſimiliter alius tertius puta conſanguineus q
paſſus fuit iniuriam per offenſionem conſan
guinei poteſt accuſare:ita hec omnia decla/
rat Bart.in.d.l.tranſigere.col.pe.in fi. & col.
fi.& ibi etiam Bal.qui magis clare loquitur i
51 pen.col. ¶ † Et ex predictis infero ad vnā
pulchram & quotidianam concluſionem:q
ſi aliquis paſſus fuit iniuriam in eius perſona
& ante accuſationem vel poſt tranſegit cum
offendente:& remiſit ſibi oēm iniuriam:po
teſt alius cōſanguineus offenſi accuſare cri/
minaliter illum offendentem nō obſtante re
miſſione offenſi:illa ratione attenta:quia in
iuria facta vni cenſetur facta omnibus de ſua
cognatione.l.lex cornelia:& ibi Bar.ff.de in
iur.& Bal.in.l.j.col.ij.in prin.C.de rapt.vir/
gi.& Bal.in.l.j.C.ſi quacunq pred. pote. &
Barto.in.l.cum ſcimus.C.de agri.& cenſi.li.
xi.& Abb.in.c.cum oporteat.col.ii.de accu/
ſa:vnde tranſactio & remiſſio vnius nō pre
iudicat alteri accuſare volenti per predicta:
ita in terminis tenet Bar. in. d. l. tranſigere:
col.fin.& ibi etiam Bal.col.pe.circa.fin. Nec
prodeſt accuſato dicere q ego habuit remiſ/
ſionem ab eo qui fuit principaliter offenſus:
quia iſte agnatus venit pro iniuria propria:
item non poteſt prodeſſe dicere q tu fuiſti
preuētus ab offenſo qui prius accuſauit:quia
non dicitur preueniſſe qui deſtitit per tranſa
ctionem.ſm Bal.in.d.l.trāſigere. col. fi. &
hoc etiam tenet ibi Fran.de are.col.pe. in fi.
& ſeq.dum reprobat opi.Saly.ibi per tex.in
d.l.j.§.vſq adeo.ff.de iniur.& predictis ad/
52 de Bart.in.l.fin.ff.de priuat.delic. ¶ † Item
ex predictis infero q hodie in regno habe/
mus ritum magne curie numero.14.qui in/
cipit. Item q nullus laicus &c. quo ca/
uetur q nullus admittitur ad accuſandum
ſiue ad denūciandū tanq̄ unus de pplo niſi
ſuā uel ſuorū iniuriā pſequat̄.per quē ritum
dico q hodie in regno quo ad accuſationem

non. ſit differentia inter crimina publica & priuata: quia ſolum proſequens propriã vel ſuorum iniuriã admittitur. vnde omnia cri/mina publica cenſentur redacta ad inſtar pri/uatorũ; quo ad accuſationem. per hoc dico q etiam ĩ crimine publico ſi is qui eſt pricipali/ter offenſus trãſigit vel remittit: admittitur ſuus conſanguineus tantum ad accuſandum qui ſuam vel ſuorũ iniuriam proſeqtur: ſicut in crimine priuato: & nõ admitteretur qlibet extraneus: & ita debet hodie reſtringi & in/telligi diſpõ. dicte. l. qui ceto. §. qui vacantem. ff. ad. l. iul. de vi pub.

53 ¶ † Limita tamen pre/dicta q cõſãguineus poteſt accuſare p iniuria conſanguinei. ſ. criminaliter tãtum: non autẽ ciuiliter: nam ciuiliter põt ſolum accuſare is qui fuit pricipaliter offenſus: vel is qui habet offenſum in ſua poteſtate: vt pater pro offen/ſione filij. idem in marito pro offenſione vxoris: qa pater & maritus cẽſentur offendi p offenſiõem filij & vxoris; vnde accuſãdo vidicant propriam iniuriam: & proprio no/mine agunt: tex eſt in. l. j. §. fin. cum. l. ſeq. & ibi Bar. & doct. ff. de iniur. & probatur in. d. l. j. §. vſq adeo. & tenet Barto. in. l. ambitioſa col. iij. ff. de decre. ab ord. fact. Iſte ergo perſo/ne poſſunt agere ciuiliter & criminaliter ad earum libitum: prout plene. telgi. ſ. in. iiij. parte. in prima diſtinct. col. ij. & iij. ſecus eſt in alijs conſanguineis collateralibus: puta ĩ fratre: quia pro iniuria fratris non poteſt fra/ter agere proprio nomine: quia frater non di/citur proprie offenſus: ſed dolet tantum de iniuria fratris: & pretendit aliquod intereſſe ſaltem affectionis. Vt ſentit Alex. i. l. ſi finita. §. ſi de uectigalibus. col. x. ff. de dam. infect. & i. l. ſi ita ſtipulatus. §. gryſogonus. col. pe. ff. de uerbo. obli. unde quia frater & alij col/laterales non agunt pprio nomine. ut dicit. Bartol. in. d. §. gryſonus. in fi. & Bal. in. c. j. §. ſimiliter. colũ. j. in fin. quibus mod. feu. amit. ſequitur q nõ poſſunt agere ciuiliter ad eſti/mationẽ iniurie. ita ſingulariter tenet Bar. in d. l. lex Cornelia. ff. de iniur. vbi ita intelligit quod ipſemet Bart. dixit in. l. fin. ff. de priua. delict. & ſentit idem Barto. in. d. l. j. §. fi. ff. de iniur. in quibus locis dicit q tantum crimi/naliter agere poſſunt conſanguinei non au/tem ciuiliter: & iſtud ſequendo Barto. tenet etiã in Fely. in. c. literas. col. ij. in fi. ver. quar/to limita & c. de preſumpt. ¶ Et per iſtam di/ſtinctionem puto poſſe reduci ad concordi/am multas doctrinas que videntur adinuicẽ contrariari. Nam Barto. Bal. Alexan. & Frã. de Are. & omnes communiter doct. in. d. l. tranſigere. col. pe. & fin. tenent q ſi offenſus remittat iniuriam poſſunt alij conſanguinei accuſare. idem tenet Bart. in. l. fin. ff. de priua. delic. ſed Bar. Alex. & Franc. de Are. & doc. ĩ. d. §. gryſogonus. & Alex. in. d. §. ſi de vecti/galibus. tenent q licet frater doleat de iniu/ria fratris: non tamen agit actione iniuriarũ quia non eſt de perſonis numeratis. in. l. j. §. fi. ff. de iniur. nam per illas tantum perſonas iniuriam patimur & non per alias: idem te/net Soci. in conſil. ccxxviij. in. iij. col. in fin. in. ij. uol. Et ſi iſta opi. ultima eſſet uera: ſeque/retur q facta tranſactione per offenſum nul/lus alius conſanguineus admitteretur ad ac/cuſandum niſi eſſet pater uel maritus: & ſic penitus deſtrueretur id quod dicunt docto/res in. d. l. tranſigere. vnde ego. puto poſſe iſtas doctrinas concordari ſecundum diſtinctio/nem Bar. in. d. l. lex cornelia. ſ. aut frater vult agere ciuiliter ex delicto & non poteſt: quia offenſio nõ eſt ſua propria ut dicit Bal. in. d. c. j. §. ſimiliter. qui. mod. feu. amit. unde illam eſtimare non poteſt: aut vult agere criminali/ter ad uindictam publicam: & tunc poteſt ac/cuſare: quia ſua intereſt fratrem non offendi: & tanq̃ proſequẽs iniuriam ſuorum admitti debet: & q iſta fuerit intentio Alexa. & doc. in. d. §. gryſogonus. patet quia loquũtur per uerbum agere: & non per uerbum accuſare: dicunt. n. q frater non agit ex iniuria fratris unde debet intelligi ciuiliter: quia hoc impor/tat uerbum agere. ut not. in. l. qui accuſare. C. de eden. alias autem fruſtra loquerẽtur leges dicentes licitum eſſe proſequi ſuam uel ſuo/rum iniuriã. l. neganda. C. qui accu. non poſ. & quod diſponit ritus magne curie. 14. inci/piens. Item q nullus laicus & c. ubi prohibet omnes accuſationes que non fiunt per proſe/quentes ſuam uel ſuorum iniuriam: illud er/go quod diſponitur in. l. j. §. fi. ff. de iniur. lo/quitur de iniuria propria: que poteſt in iudi/cium deduci ciuiliter & criminaliter: & tunc dicitur quis proſequi ſuam iniuriam. Sed cõ/ſanguineus proſequitur iniuriam ſuorum: & ratione intereſſe ſanguinis permittitur accu/ſare criminaliter: & petere uindictam cõtra offenſorẽ fratris ſui.

54 ¶ † Sed hic cadit opor/tunum dubium, uſq ad quem gradum ad/mittuntur conſanguinei ad accuſandum & proſequendum ſuorum iniuriam Bald. in. l. petitionem. C. de aduoc. diuer. iudi. per illum tex. dicit q appellatione ſuorum ueniunt cõ/iuncti vſq ad quartum gradum. Alij dicunt

ꝙ dicuntur ſui vſq ad illum gradum infra
quem non coguntur teſtificari: qui eſt ſepti-
mus gradus. ut. l. lege iulia. ff. de teſti. ita tenet
Spe. in tit. de accu. §. tertio in prin. & ibi etiã
Ioan. And. in addi. qui dicit ꝙ appellatione
ſuorum ueniunt illi qui poſſunt agere ſine
mandato: adeo ꝙ doctores multũ uariant ſup
hoc. ut plene attingit abb. in. c. de cetero. col.
fi. & ibi et Fely. de teſti. & idẽ Fely. in. c. cũ di
lectus. col. fi. accu. & Ale. in. l. ij. ff. de accu. ſed
Abb. in. c. cum oporteat. col. ij. de accu. dicit
attendendam eſſe conſuetudinem patrie. ſ.
vſq ad quem gradum ſolet in illa patria du-
rare affectio inter coniunctos. ſed Fely. in. d.
c. cum dilectus. dicit communem opin. eſſe
quam tenet Abb. in. d. c. de cetero. Ego puto
dubium hoc poſſe clare decidi per text. in. d.
l. lex cornelia. ff. de iniur. vbi enumerantur
perſone uſq ad ſobrinos. vnde dico ꝙ in ma
teria accuſandi appellatione ſuorum veniũt
coniuncti vſq ad ſextum gradum: quia ſo-
brini ſunt in ſexto gradu. vt inſti. de gradi. §.
ſexto gradu: & miror ꝙ alij doc. non ponde
rarunt ad hoc illum text. per quem in pro-
prijs terminis deciditur iſtud dubium: & nõ
eſt opus ire per ſimilitudines & mendicata
55 ſuffragia. ¶ † Adde tamen hic vnũ pulchrũ
dictum pro ampliatione predictorũ: ꝙ om-
nis iniuria que fit contra diuinam religionẽ
vel contra patriam poteſt appellari iniuria
propria. & quilibet poteſt illam proſequi tãq̃
propriam: ita ſingulariter tenet Ange. in. §.
56 fi. in auten. quo. opor. epi. ¶ † Item in ter-
minis iſtis appellatione ſuorum non veniũt
ſpurij. ſm Alex. in conſi. lx. col. iiij. in. ij. vo.
57 ¶ † Ex predictis modo infero ad nonnul-
las vtiles ac quotidianas practicas in regno.
Et primo ſi aliquis fuit offenſus certum eſt
ꝙ poteſt formare libellum accuſatorium in-
iuriarum eſtimando iniuriam: ſm formam
conſtit. uarietates. pone modo ꝙ eius frater
vel alius coniunctus collateralis vult facere
alium libellum accuſatorium: & eſtimare il-
lam iniuriam pecuniariter: vtrum poſſit? di-
co ꝙ non quia non permittitur coniuncto
agere ciuiliter ad eſtimationem: vnde talis li-
bellus non procederet: per illam auream do-
ctrinam Barto. in. d. l. lex cornelia. ſed debet
formare libellum criminaliter petendo eum
puniri pena iuris tradita in. l. fi. ff. de iniur. uel
alia pena ſm delicti qualitatem. Et nota pul-
chrum modum reijciendi libellum nouiter
ponderatum: qui nõ puto ꝙ fuerit hactenus
58 per alios doc. conſideratus. ¶ † Secundo in-
fero ꝙ in caſu predicto quando coniunctus
vult agere pro iniuria coniuncti non debet
mentionare iniuriam propria nec propriam
offenſam: ſed debet dicere ꝙ agit pro iniuria
coniuncti ratione intereſſe ſanguinis ad pub
licam vindictam: quia alias libellus non pro
cederet per id quod dicunt Alex. & doct. in
d. §. gryſogonus. & Bald. in. d. c. j. §. ſimiliter.
59 qui. mo. feu. amit. in uſi. feudo. ¶ † Tertio in-
fero & hec eſt quedam limitatio ad ea que
ſupra dixi de conſanguineis. ꝙ licet alias re-
mittente offenſo poſſit alius coniunctus age
re criminaliter: vt ſupra pluries dictum eſt:
tamen ſecus eſt in patre habente plures filios
quorum ſi vnus eſt offenſus certum eſt ꝙ
actio competit patri. vt. d. l. j. §. vſq adeo. &
§. fi. ff. de iniur. & l. ſed ſi vnius. §. filiofami-
lias eod. tit. Et pater poteſt etiam filio inuito
hanc iniuriam remittere. vt. d. §. filiofamilias
& eſt tex. & ibi glo. & Bar. & doc. in. l. in per
ſonam. ff. de pac. & Iaſ. in. l. contra iuris. §. ſi
filius. col. iij ff. de pac. adeo ꝙ ſi pater remit-
tit non poteſt filius agere. vt not. glo. in. c.
cum illorum. in ver. paſſus eſt &c. & ibi abb.
& docto. de ſen. excom. vnde dico ꝙ in hoc
caſu patre remittente non poſſunt alij filij
qui ſunt fratres offenſi agere de dicta iniuria
nec accuſare aliquo modo. Et licet hoc dictũ
non reperiam ab alio deciſum: tamen ipſum
firmo ratione ineuitabili. quia ſi patre remit
tente iniuriam filij non poteſt filius agere: &
poteſt pater etiam inuito filio remittere. ſe-
cundum Bart. in. d. §. filiofa. & in. d. l. in per-
ſonam. & glo. in. d. c. cum illorum. Certe ſi nõ
poteſt agere ille filius qui fuit principaliter
offenſus multo minus debet poſſe agere fra-
ter illius filij: qui non fuit offenſus: & qui eſt
ſub eiuſdem patris poteſtate. Nam ſi patria
poteſtas eſt ſufficiens ad repellendum filium
offenſum qui ſuam propriam iniuriam pro-
ſequeretur multo fortius debet operari ad re
pellendum filium qui ſuorum iniuriam pro-
ſequitur. & poteſt addi alia ratio quia omnes
filij cum patre reputantur vna & eadem per
ſona. vt habet in. l. in ſuis. ff. de libe. & poſth.
vnde ſicut tranſigens non admittitur ad ac-
cuſandum; vt ſupra dixi. ita nec filius admit-
ti debet facta tranſactione per patrem: qui
vna & eadem perſona reputatur cum patre.
60 ¶ † Limita tamen hoc non procedere quan-
do pater eſſet vilis perſona & filius honeſta
quia tunc pater vilis non poteſt remittere
iniuriam illatam filio. tex. & ibi Bart. in. d. l.
ſed ſi vnius. §. filiofa. ff. de iniur. & glo. in. d.

l.in perſonam.& Bart.in.l.lucius.ff.ſolu.ma.
& glo.in.d.c.cum illorum.facit tex.in fin.ſi
cum dotem.§.eo autem tẽpore.ff.ſolu.matr.
& per hoc infert.notabiliter Bar.in.d.§.filio
fam.quod pater vilis non poteſt pupillariter
ſubſtituere filio ſuo.& idem tenet Bar.in.l.ij.
ff.de vul.& pupil.quia ſicut pater non habet
adminiſtrationem in vita ſuper filio propter
eius vilitatẽ:ita minime habebit illã in mor/
te.ſm Bar.ibi facit quod not.Bal.in.l.q̃uis.C.
de fideicom.vbi dicit ꝙ ſi pater eſt dilapida
tor priuatur adminiſtratione bonorum filij:
& tunc filius poteſt agere contra patrem.idẽ
tenet Sozi.in conſi.xxxiiij.col.ix.ver.tertia
concluſio.in primo volu. Et nota pulchrum
modum annullandi ſubſtitutionem pupilla/
61 rem quia quotidie euenire poteſt. ¶ † Item
limita non procedere quando iniuria eſſet il
lata a perſona coniuncta filio: quia tunc pa/
ter illam remittere non poteſt.ita tenẽt bar.
Ang.Imol.& Lud.Ro.in.d.l.lucius.ff.ſolu.
matr.& Iaſ.in.d.l.in perſonam.ff.de pactis.
62 ¶ † Quarto infero ꝙ ſi aliquis coniunctus
vltra ſextum gradum agere vellet de iniuria
coniuncti non debet admitti: quia non nu/
meratur in numero ſuorum: ſecundum opi.
quam ſupra tenui per.d.l.lex cornelia.ff.de
iniur.vnde obſtaret ſibi dictus ritus magne
63 curie.item ꝙ nullus laicus &c. ¶ † Vltimo
qa ſuperius tractatũ fuit de trãſactiõe in cri/
minalibus qñ eſt ꝑmiſſa & qñ prohibita:ſm
formam tranſigere.C.de tranſac.Scias ꝙ in
regno ſuper huiuſmodi tranſactionibus &
concordijs eſt aliquid immutatum & noui/
ter.prouiſum per conſtitutiones & capitula
regni.Primo enim ſuper hoc eſt quedam cõ
ſtitutio que incipit poſt citationem emiſſam
ſecundo eſt alia conſti.que incipit.priusq̃ ci/
tate partes.alias eſt in litera.poſtq̃.ſed verior
litera priusq̃.quia ita concordat cum alia cõ/
ſtitu.predicta.Et pondera bene iſtas conſti.
quia videntur in aliquibus contrariari ad in/
uicem:& gloſe magis cõfundunt intellectũ
ipſarum.Nam.d.conſti.poſt citationem emiſ
ſam.tota loquitur in criminalibus ingerenti/
bus penam ſanguinis:in quibus de iure com
muni licita eſt tranſactio.vt.d.l.trãſigere.&
hoc expreſſe dicitur ibi in fi.ver.que omnia
&c.Et propterea due.glo.que ſunt in.d.con/
ſti.vna in ver.impartimur.& alia in ver.per/
ſoluat.faciunt variare intellectum dicte con
ſti.& puto ꝙ male fuerunt ibi ſituate.nam ꝑ
exceptiones quas faciunt dicte glo.& limi/
tationes quas ponunt ad tex.innuunt ꝙ di/
cta conſti.in principio ſui loquatur de iniu/
rijs leuibus:quod non eſt verum:& eſt con/
tra illum tex.in.d.ver.que omnia.vbi tex.ſe
ipſum declarat:per illud ſignum vniuerſale.
que omnia.&c.& dicit ꝙ omnia contenta in
d.conſti.procedunt in criminibus ingerenti
bus penam ſanguinis:ergo non eſt verum ꝙ
loquatur in delictis leuibus.vnde pro decla
ratione huius materie:& ad ſciẽdum in qui/
bus corrigatur ius commune per cõſtitutio/
nes regni:capio ex.d.conſti.tres concluſio/
nes.¶ Prima concluſio eſt ꝙ in criminibus
ingerentibus penam ſanguinis eſt permiſſa
concordia inter partes gratis: non per tran/
ſactionem.ſ.aliquo dato:& iſta permiſſio du
rat poſt citationem accuſati anteq̃ partes cõ/
pareant coram iudice:& non vltra: nã poſt
comparitionem accuſati non permittitur vl
tra talis concordia.iſtud colligitur ex princi
pio dicte conſti.iſta concluſio eſt hodie cor/
repta per aliam conſti.que incipit.priusq̃ ci/
tate partes.qua cauetur ꝙ in enormibus &
atrocibus iniurijs non licet tranſigere etiam
gratis.vnde cum dicta conſti.poſt citationẽ
loquatur in criminibus ſanguinis: & ſic in
atrocioribus:ſequitur ꝙ eſt correpta per aliã
conſti.que licet videatur prior in ordine cõ/
ſtitu.tamen eſt poſterior & magis noua: Vt
dicit.d.glo.in ver.perſoluat.& And.de Yſer.
in.d.conſti.poſt citationem in primis verbis
vnde ex dictis duabus conſti.ſimul.iunctis
cum dicta correptione colligo nunc veram
concluſionem que eſt ꝙ de iure conſti.regni
in atrocioribus iniurijs & criminibus inge/
rentibus penam ſanguinis nullo modo licet
trãſigere neqꝫ paciſci gratis in quacunqꝫ par/
te litis:& tranſactio vel pactum factum non
valet ſi curia ipſam vel ipſum non acceptat.
hoc colligitur ex tota illa conſti.poſt citatio
nem.iuncta dicta conſti.priusq̃ citate par/
tes.Et procedit indiſtincte iſta concluſio tam
ante comparitionem partium q̃ poſt:tam an
te litem conteſtatam q̃ poſt. Ex iſta conclu/
ſione ſequitur conſequentia: ꝙ iudex nõ ob
ſtante tranſactione poteſt proſequi ex eodẽ
proceſſu:& non eſt neceſſe incipere proceſ/
64 ſum de nouo ex quo tranſactio non valuit:
vt dixi ſupra in prin.huius quarte limitatio/
nis principalis ad octauum requiſitum.Et ꝑ
hoc apparet ꝙ hodie in regno eſt correpta
diſpoſitio.l.tranſigere.C.de tranſac.in eo ꝙ
permittit tranſactionem in penis ſanguinis.
¶ Secunda concluſio que percipitur ex di/
cta conſti.eſt ꝙ ſi fiat tranſactio in dictis cri/

minibus aliquo dato accuſatori vt a lite diſ/
cedat ; ſiquidem fiat anteq̃ accuſatus citatus
compareat:punitur accuſator ad duplũ eius
quod recepit:quam penam fiſco perſoluit:ſi
uero fiat poſt comparitionẽ accuſati & ante
litis conte.punitur accuſator ad decem augu
ſtales fiſco applicandos. Si uero fiat poſt litis
conte.tunc puniuntur ambo.ſ. accuſatus &
accuſator ad duodecim auguſtales pro quo/
libet. & nihilominus iudex poteſt cauſam ꝑ
ſequi.ut probatur in.d.conſti.ibi. cauſa nihi/
lominus ſuo ordine &c. Sed ſecundum for/
mam ritus magne curie ſi partes concordãt
ſine licentia curie puniuntur ad decem tare/
nos tantum:ut eſt ritus in numero. 228. qui
64 incipit.item q ſi partes.&c. ❡ †Tertia con/
cluſio ex dicta conſti.eſt q licitum eſt tranſi
gẽti in dictis criminibus accipere aliquid ab
accuſato pro expenſis & intereſſe:& pro eſti
matione damnorum:& tunc non incidit in
penas predictas.ut probatur in.§.j. illius cõ
ſtitu.non tamen intelligas q tunc ualeat trã
ſactio in preiudicium fiſci : quia nunq̃ ualet:
ſed ſolum tunc euitatur pena. Et per hoc ſis
cautus quando fiunt huiuſmodi tranſactio/
nes in criminalibus aliquo dato:ut exprima
tur q illud datur pro damnis & intereſſe:ad
euitandam penam. ❡ Quartam concluſio/
nem poteſt quilibet percipere ex dicta cõſti.
in fin. videlicet q in omnibus criminibus
publicis non ingerentibus penam ſanguinis
non eſt permiſſa tranſactio niſi in crimine
falſi.& in hoc cõcordat cum iure communi
ſ.cum.d.l.tranſigere.in fi. ❡ Quinta conclu
ſio percipitur ex alia conſti.que incipit.priuſ
quam citate partes.uidelicet q ĩ omnibus in
iurijs leuibus permittitur tranſactio & pactũ
antequam partes compareant coram iudice
poſt citationem .poſt uero comparitionem
non permittitur: ut colligitur ibi a cõtrario
ſenſu:nam tunc eſſet queſitum ius curie:&
iudex poſſet poſtea procedere ex officio:per
ea que not. Barto.in.l.j.§.vſq adeo.ff.de in/
65 iur. †Que autem dicuntur iniurie atroces &
enormes:traditur in.§.atrox.inſti. de iniur.
&.l.pretor.§.fin.ff.de iniur.& not. glo. in.c.
tanta.de exceſ prela. & habentur in.c.cum
illorum.de ſenten.excom . Et que dicantur
iniurie leues:vide Bart.in.l.leuia.ff.de accuſa.
& Matth.in.d.conſtitu.priuſq̃ citate partes:
que conſtit. quo ad iniuriam atrocem & le/
66 uem remittit ſe ad ius commune. ❡ †Ex pre
dictis ergo caſuum diuerſitatibus poteris fa/
cere ſingulas cõſequentias: Ad ſciendum an

& quando iudex poſſit proſequi vel inqui/
rere ex officio nõ obſtante tranſactione par
tium. Et pro finali concluſione do iſtam ma
giſtralem regulam que ex prenarratis recte
colligi poteſt:& eſt talis.q in omnibus caſi/
bus in quibus prohibetur tranſactio poſt ci/
tationem emiſſam : iudex poteſt procedere
ex eodem proceſſu.ſed ſi fit tranſactio ante
citationem:tunc diſtingue: aut caſus eſt talis
in quo poteſt iudex inquirere ſine accuſatio
ne ex diſpoſitione iuris communis vel mu/
nicipalis:: & poteſt inquirere non obſtante
tranſactione . Aut non poteſt inquirere:&
tunc ceſſat inquiſitio:quia non fuit queſitum
ius curie. cum cauſa non fuerit preoccupata
ſaltem per citationem.in caſibus vero in qui
bus tranſactio permittitur iudex non poteſt
procedere ex eodem proceſſu:ſed debet no/
uum initiare:ſi caſus erat talis in quo poteſt
ex officio procedi:alias ſecus:quia tranſactio
impedit iudicem penitus.vnde in delictis le/
uibus in quibus ex officio procedi nõ poteſt
& tranſactio permittitur ante comparitionẽ
partium poſt citationem:ſi fuerit facta tran/
ſactio iudex nullo modo poteſt procedere:
ſecus ſi poſt comparitionem: & ita habes p/
67 fecte declaratam hanc materiam. ❡ † Quid
autem ſi accuſator non tranſigit ſed colludit
cum accuſato: preuaricando . Dic q punitur
pena centum auguſtalium:& preſumitur col
luſio quando in termino ſtatuto per iudicẽ
non comparet nec accuſatus nec accuſator.
de hoc eſt conſti.que incipit. Sepe contingit
& ibi per Matth.in.j.col.in fin.vt dixi ſupra
68 in.j.limitatione. ❡ † Eſt etiam & alia conſt.
que incipit:ſponte volentibus. que loquitur
in cauſis ciuilibus.& dicit q ante litem con/
te.licita eſt indiſtincte tranſactio in cauſa ci/
uili:ſed poſt litem conte.non licet tranſigere
ſine licentia curie:alias reus tenetur fiſco ad
tertiam partem eius quod ſoluit actori pro
tranſactione:& ſi negat ſoluiſſe: & conuinci
tur de mendacio : punitur ad duplum dicte
tertie. Et per illam conſt.corrigitur in aliquo
lex poſtq̃ litis.C.de pac.vt dicit glo in.d.cõ/
69 ſtitu. ❡ † Conſidera tamen vnum pulcher/
rimum dictum ex verbis dicte conſti. ſpõte
volentibus.ibi Abſq vllius contumacie pe/
na &c.q in cauſa ciuili ſi reus citatus fuit cõ/
tumax & accuſatus & bannitus & condem
natus ad tertiam partem mobilium : ſi poſt
modum ante litem conte.tranſigat cum ad/
uerſario:eſt immunis ab omni pena contu/
macie:Et ſic in cauſa ciuili ante litem conte.

poteſt fieri tranſactio in preiudicium fiſci cui
ſuerat ius quęſitum ad penam contumacię.
Et ſic nota ſingulare dictum: quia quilibet di
ceret contrarium ſi non videret tex. dict. cõ
ſtitu. & ita ponderat illa verba Matth. ibi in
ij. not. licet ſecus ſit in cauſa criminali: quia ſi
reus eſt contumax: non ſit tranſactio in pre
iudicium fiſci. vt declarat idem Matth. in cõ
ſtitu priuſq̃ citare partes. in .j. nota. vnde ſis
cautus ſi vis euitare penam contumacię in
cauſa ciuili: vt procures fieri tranſactionem
ante litem conteſtatam. ¶ † Quid autem ſi
70 accuſator non colludit ſed non comparet in
vltimo peremptorio: & accuſatus comparet
& eius contumaciam accuſat: in hoc eſt alia
conſt. quę incipit. Accuſatorum temeritatem
qua cauetur q; accuſator condemnatur ad ſe
xtam partem mobilium & ad expenſas tax
andas per iudicem precedente iuramento ac
cuſati. ſi vero poſt litem cõteſtatam in termi
no ſibi prefixo per iudicem accuſator non
comparuerit ad proſequendũ punitur in ter
tia parte mobilium: & ſi poſtea vltra perſeue
rauerit in deſiſtendo punitur ad centum au
guſtales. & eandem penam patitur ſi expreſ
ſe poſt litem contę. renuntiat accuſationi. &
de hoc eſt alia conſti. quę incipit. Accuſatorẽ
verum iſta pena eſt correpta per ritũ magne
curię: quia ſi accuſator deſiſtit ante litem cõ
teſt. punitur ſolum ad ſex tarenos. ſi deſiſtit
poſt litem contę. punitur ad tarenos duode
cim: ſed in cauſa ciuili ſi actor deſiſtit ante li
tem contę. punitur ad tarenos tres: ſed poſt
litem contę. ad tarenos ſex prout de his om
nibus eſt ritus in numero. 240. ſub rubr. de
deſiſtentibus. qui incipit. item ſeruat ipſa cu
ria q; ſi accuſator. &c. & ad hoc ſunt reducte
pene turpilliani. vt dicit And. de yſer. in .d. cõ
ſtitu. accuſatorum temeritatem. ¶ † Sed ecce
71 quia dictum eſt de pena accuſatorum deſiſtẽ
tium: quid autẽ debet facere iudex circa pro
ceſſum cauſę: ex quo non apparet tranſactio
nec remiſſio accuſatoris: ſed ſtat in ſuſpenſo
cauſa propter eius abſentiam. In hoc eſt pro
uiſa noua prouiſio per capitulũ regni quod
incipit. ad conſultationem. & eſt in numero
capitulorum. 216. Quo cauetur q; iudex de
bet ſubſtituere vnum virum idoneum in lo
cum accuſatoris abſentis: qui cauſam accuſa
toris proſequatur in terminis in quibus repe
ritur: & ita iudex q̃ citius poteſt procedat
ad proceſſus deciſionem. per condemnatio
nem vel abſolutionem: & nihilominus con
72 tumaciam accuſatoris punire debet. ¶ † Ex
tat etiam aliud capitulum regni quod incipit
ad audientiam. el. ij. numero capitulorũ. 203.
Quo cauetur q; in caſibus in quibus nõ ver
titur intereſſe fiſci licitum eſt impune accuſa
tori deſiſtere antequam accuſatus citatus cõ
pareat: ſicut per conſti. regni prouiſum erat:
& vide ſe referre ad illam conſti. priuſq̃ cita
te partes. Sed vbi vertitur intereſſe fiſci pro
pter aliquam penam: iudex non admittit ac
cuſatorem: niſi prius obliget ſe cum iuramen
to de non deſiſtendo ſine licentia curię. Et ſi
poſtea deſiſtit. punitur de periurio. verum de
iſto capitulo ſit mentio in dicto ritu magne
curię ſub rubrica de deſiſtentibus. vbi dicitur
etiam q; magna curia non ſeruat iſtud. c. ad
audientiam. & vere non ſeruatur in practica.
73 ¶ † Vt ergo ceſſent iſte pene impoſite tran
ſigentibus & deſiſtentibus in criminalibus:
prouideant accuſatores impetrare abolitio
nem accuſationis: que abolitio nihil aliud eſt
niſi accuſationis peremptio conceſſa per in
terlocutoriam iudicis. vt declarat gl. in rub.
C. de abolitio. & Spe. in tit. de abolitio. §. j. in
prin. Quam abolitionem iudex concedit cau
ſa cognita. vt habetur in. l. ij. & l. fi. C. de abo
litio. & dicitur in conſti. Accuſatorum teme
ritatem in fi. vbi ſentit tex. q; iſta abolitio de
bet peti a ſolo rege: & dicit ibi Matth. q; alius
inferior a rege non poteſt concedere aboli
tionem: per illam conſti. vnde ſm eum eſſent
correpte omnes leges iuris communis con
cedentes iudicibus & officialibus poteſtatem
concedendi abolitionem: ſed ego non puto
hoc eſſe verum. quia dicta conſti. non dicit q;
ab alio inferiore concedi non poſſit abolitio
ſed tantum dicitur q; ſi petiſſet a rege illam
conceſſiſſet ex iuſta cauſa: vnde potius illa
fuit accidentalis loquutio legis latoris polli
centis ſe conceſſurum abolitionem ex cauſa
ſi ab eo peteretur: quam q; voluerit tot leges
iuris communis corrigere. videlicet leges po
ſitas in tit. C. de abolitio. legum enim corre
ptio nunquam preſumitur niſi expreſſe appa
reat. l. precipimus in fi. & ibi Barr. C. de app.
74 & l. ſancimus. C. de teſta. ¶ † Reuertor nũc
ad alias limitatiões ad iſtud octauũ requiſitũ
vnde quinto principaliter limita nõ procede
re qñ de crimine eſt diſcuſſum i iudicio p utã
exceptionis inciderer. vt ſi in qõne ciuili op
ponatur contra teſtem exceptio falſi: & per
viam exceptiõis cognoſcitur de crĩ in inc fal
ſi: nam tunc dato q; abſoluatur: poteſt nihi
lominus iterum accuſari vel inquiri ordina
rie in caſibus in quibus ex officio inquiri po

teſt.idem ſi fuiſſet condemnatus de crimine
per viam exceptionis;quia poteſt iterum or
dinarie procedi contra eum:& ratio eſt quia
quando per viam exceptionis agitur de cri/
mine:non irrogatur pena ordinaria a lege in
ducta:ſed pena extraordinaria mitior. vnde
quia delictum non fuit ſufficienter punitum
propterea poteſt iterum agi vt puniatur ordi
narie.ita tenet Bal.in.l.vbi falſi.C.de falſis.&
Bald.in.l.nullum.C.de teſti.& Fely.in.c.de
his.ver.tertio limita &c.de accuſa.& in.c.
quod olim in fi.de iudeis.& Ludo.roma.in
conſi.cccl xxv.illa enim pena extraordina/
ria irrogatur ſolum pro contemptu iudicis:
& non pro principali delicto.ſecundũ Bald.
vbi ſupra ſed quandoq̃ ſolet irrogari pena
ordinaria etiam per viam exceptionis:& tũc
non poſſet vlterius inquiri:vnde tunc ſtare/
mus ſub regula.Quod quando ſit:& quan/
do tale delictum nullo modo eſt punibile vi
de plene per Abb.in.c.cum dilectus.col.xj.
&.xij.de ordi.cogni.& pleniſſime per Fely.
in.c.j.de excep.vbi per octo cõcluſiones exa
75 minat hanc materiam. ¶ † Limita ſexto uõ
procedere quando quis eſſet abſolutus vel
condemnatus de crimine per viam denũtia/
tionis euangelice:quia poteſt iterum inquiri
& condemnari ad penam ordinariam.& eſt
ratio quia per dictam denũtiationem agitur
tantum vt quis emendetur non autem vt pu
niatur:ſi tamen iudex proceſſit ordinarie:&
legitimam penam impoſuit:tunc ſtamus ſub
regula.ita tenet Fely.in.d.c.de his ver.quar/
to limita &c.de accu.& Saly.in.l.ea quidem
C.de accu.& de materia huius denuntiatio/
nis quis ſit eius effectus tradit plene Abb.in
d.c.nouit in pen.carta.de iudi.& dicam infra
76 in materia denuntiationis. ¶ † Limita ſepti/
mo non procedere quando quis fuit abſolu/
tus in foro penitentie: nam licet confiteatur
delictum ſacerdoti & ab eo recipiat peniten/
tiam ſalutarem:adhuc tamen poteſt accuſari
& puniri iterum de illo crimine: & ratio eſt
quia per penitentiam fit ſatiſfactio deo & ec
cleſie:ſed per penam legitimam fit ſatiſfactio
reipublice:que per delictum fuit offenſa.ita
tenet Fely.in.c.de his.ver.quinto limita &c.
& ibi etiam Abb.aſſignat rationem predictã
& probatur in.l.licitatio.§.quod illicite.ff.
de publica.& in.l.ancille.C.de fur.& .l.ſi pro
fure.§.j.ff.de condi.furti.& ſic una per aliam
non tollitur.vt ibi habetur. ¶ † Item etiam
77 dicimus in remiſſione facta in foro anime:ut
ſi offenſus confiteatur ſacerdoti: & remittit
iniuriam in foro anime: nam non obſtante
tali remiſſione poteſt accuſare offenſorẽ ad
penam legitimam:quia cenſetur ſolum remi/
ſiſſe odium & animi rancorem: non autem
ius accuſandi.ſecundum Barto.in.l.non ſo/
lum.§.iniuriarum.ff.de iniu.& Abb.in.c.j.de
iniur.& Iaſ.plene: in.l.ſi tibi decem.§.que/
dam.ff.de pac.& Ioan.de ana.in.c.j.col.an/
tepe.in fi.& pe.de maledicis.& Paris in trac.
ſind.in verſi.compoſitio.col.ix.&.x.& Fe/
78 ly.in.d.c.de his.colũ.fin. ¶ † Limita octauo
niſi de crimine actum fuerit ciuiliter:puta ad
rei reſtitutionem:ſeu ad damna: quia adhuc
poteſt agi criminaliter ad penam: niſi vtrũq̃
tenderet ad vindictam:quia tũc vna via tol
litur per aliam:text.eſt in.l.quod ſenatus.&
l.pretor edixit.§.j.& ibi Barto.ff.de iniur.&
not.Fely.in.d.c.de his dol.col.pen.verſi.vj.
limita.de accu.vbi limitat hoc niſi in cauſa
ciuili reus fuiſſet abſolutus:exeo quia delictũ
non fuit commiſſum.quia tunc ab eodem cri
minaliter accuſari non poteſt: ſed a tertio ſic
ſecundum eum.Et predictis adde Barto.in.l.
j.C. quando actio ciui.cri.preiu.& plenius
79 Barto.in.l.ij.§.j.ff.vi.bo.rap. ¶ † Et ex pre/
dictis poſſet formari.q.quotidiana Quidam
commiſit homicidium:vel agreſſus fuit ali/
quem violenter:adeo q̃ de iure teneretur pe/
na legis cornelie de ſicariis:vel lege iulia de
vi:vel alia ſimili pena maiori.offenſus accu/
ſat ipſum de iniuria ciuiliter:& ſic de crimine
tantum priuato.vtrum per huiuſmodi accu/
ſationem & penam iniurie que eſt extraordi
naria precludatur pena.l.cornelie:ſeu.l.iulie
Ratio videtur facere q̃ ſic:ex quo vtraq̃ pe/
na tendit ad vindictam:per ea que ſuperius
dicta ſunt.econtra vero videtur dicendum
q̃ non quia de facili reperitur uia fraudandi
penas iuris:ſi homicida uel alius grauiter cri
minoſus puniretur ſola pena iniuriarum: &
ſic delictum ſemper remaneret inſufficienter
punitum:& eſſet contra publicam utilitatem
l.ita uulneratus.ff.ad.l.aquil.Pro prima par/
te eſt text.in.l.quod ſenatus.ff.de iniur. Pro
ſecunda eſt text.in.l.pretor.§.primo eodem
titulo.Quid dicendum? Dic q̃ prima pars eſt
uera ſcilicet q̃ ſi eſt actum ad uindictam una
uia non poteſt agi alia ad uindictam.per.d.l.
quod ſenatus.nam ſententia lata in una parte
exceptionem rei iudicate in alia.ſecundum
Barto.in.d.l.ſecunda.§.j.ff.ui.bo.rap.Hoc ta
men intellige cum aliquibus declarationibus.
80 ¶ † Vnde declara & limita primo hoc non
procedere in crimine homicidij: quia in eo
non auditur

non auditur volens agere iniuriarum : &
eſt in eo ſpeciale : vt non preiudicet pene.l.
cornelie de ſicarijs. immo iudex non de/
bet preſtare audientiam taliter agenti. ita lo/
quitur text. in.d.l. pretor edixit.§. primo &
ibi in ſpecie hoc tenet Bartol. & idem Bar/
tol.in.d.l.prima.C. quando ciui. ac.crim.pre
iudi. immo poteſt iudex cogere offenſum
vt accuſet de homicidio. vt dicit Bartol. in
l.in eum.ff. de accuſa. vbi dicit hunc eſſe ca/
ſum ſpecialem in quo iudex poteſt quem
compellere ad accuſandum. in alijs autem
criminibus eſt regulariter contra : adde pre/
dictis Bald.in.l. ſiquis homicidij.C. de ac/
81 cuſa. ¶ †Secundo declara & intellige pre/
dicta procedere quando accuſatus de iniu/
ria ad vindictam accuſaretur iterum ab eo/
dem : quia tunc indiſtincte non admittitur:
quia ſi eſt ſententiatũ obſtat ſibi exceptio rei
iudicate : ex quo bis de eodem delicto non
debet capi vindicta. immo ſi penderet ad/
huc prima accuſatio : obſtaret exceptio ſci/
licet ꝙ de nouo accuſari non poteſt : ex quo
fuit alias de eodem crimine accuſatus: que
exceptio impedit proceſſum ſuper noua ac/
cuſatione. ſecundum Bartolum in.l.ſenatus
ff. de accuſa. Item quia eligendo vnam vi/
am tendentem ad vindictam cenſetur renun
tiaſſe alteri tendenti ad vindictam : ex quo
ius non patitur huiuſmodi concurſum : per
ea que nota Bartol.in.l.ſecunda.§.primo.ff.
vi.bon.rap.& in dicta.l.pretor.§. primo.ff.
de iniur. & in.d.l. quod ſenatus. eodem titu
lo & in.l.prima.C.quando ciui.ac.crim.pre/
iud.& Abba.in capitulo tue.de procur.ſecus
eſt quando dictus offendens accuſaretur ab
alio tertio qui ſuam vel ſuorum iniuriam pro
ſequeretur: & maxime quando ignoraſſet
primam accuſationem: quia tunc poteſt ter/
tius accuſare ad penam legitimam & ordi/
nariam : que deſcendit ex illo crimine: vt
probatur in.l. qui de crimine. & ibi gloſ.&
docto.C. de accuſa. & per ea que dixi ſupra
in tertia limitatione huius octaui requiſiti:
& ſupra in principio huius octaue limitatio/
nis.& not.Felyn.in capitulo de his.verſi/
culo nono limita. de accuſa. Verum in termi
nis huius queſt. dico ꝙ ſiue ignorauerit ſiue
ſciuerit : poſſet alius tertius iterum accuſare
quando accuſatus fuit ſolum de iniuria leui/
ter punitus quia ſi opponitur exceptio: ego
fui alias de hoc crimine punitus: poſſet repli
care: ꝙ non fuiſti ſufficienter punitus: & ſic
te accuſo: vt iterum puniaris ſufficienti pe/
na: que delicto commenſuretur. vt not. Bal.
in.l.nullum.C. de teſti. & in.l.vbi.C.de fal.
& Alexand. in addi.ad Barto. in.l.lex cor/
nelia.§.ſiquis librum.ff.de iniur. vbi dicit ꝙ
quando non irrogatur pena integra poteſt
quis puniri iterum : non obſtante ꝙ ambe
vie tendant ad vindictam. Quod corrobo/
ratur per ea que dixi ſupra in quinta limitatio/
ne huius octaui requiſiti. & adde Felyn.in
capitulo quod olim. in fin.de iudeis. ¶ Ex
his oritur tertia declaratio ad deciſionem q.
predicte ſcilicet ut procedat quando quis fuit
ſufficienter & integre punitus: tunc enim ſi
actum fuit ciuiliter ad vindictam non poteſt
agi criminaliter : alias ſecus: quia poteſt ite/
rum agi ſcilicet per tertium. non per eun/
dem. quia electione excluditur per predicta.
Et ſic tollitur obſtaculum quod fiebat in de/
ciſione huius queſt. ſupra pro ſecunda par/
te ſcilicet de abſurdo: ꝙ delictum remane/
ret inſufficienter punitum. quia poteſt pu/
niri poſtea ſufficienter per accuſationem al/
terius : vel per inquiſitionem iudicis ſi de/
lictum erat tale de quo poterat inquiri: vt in
82 fra dicam. ¶ †Item quia in propoſitione hu/
ius .q. narraui ꝙ offenſus egit de iniuria ci/
uiliter ſcilicet ad eſtimationem. Nam ſi egiſ/
ſet criminaliter de iniuria ad penam arbitra/
riam eſt poſſibile ꝙ delictum puniatur ſuffi/
cienter: quia iudex videns delicti qualitatem
poteſt arbitrari penam vſq; ad mortem in/
cluſiue. vt tenui & declaraui ſupra in quar/
ta parte. in.j.diſ. ſuper illa.q̃ō. An iudex in
penis arbitrarijs poſſit ſe extendere vſq; ad
mortem. vbi fuit hec.q.examinata ad ſatu/
ritatem. Ex hoc ſequitur ꝙ ſi fuiſſet actum
de iniuria criminaliter: & iudex arbitratus
fuiſſet penam delicto conſentaneam : non
poſſet vlterius ille offendens accuſari etiam
per tertium: nec inquiri per iudicem: ex quo
fuit ſemel ſufficienter punitus. per ea que
dixi in princip.huius octaui requiſiti: & que
not. Alexand. in conſilio.xj. columna pe/
nult.in primo volumine. Sed quando fuit
actum ciuiliter per principalē offenſum: non
impeditur poſtmodum alius puta conſan/
guineus qui ſuam vel ſuorum iniuriam pro/
ſequitur agere criminaliter: quia ſolum age/
re criminaliter poteſt conſanguineus: vt di/
cit Bartol.in.l.lex cornelia.ff.de iniur. & ſen
tit idem Bartol.in.l.j.§.fin.eod. titu. & dixi
ſupra in quarta fallentia huius octaui requiſi
ti.verſ.predicta tamen limita &c. & actio ci
uiliter per aliũ mota non potuit ſuo iuri acc

83 ſandi preiudicare. ¶ †Ex predictis facio v-
nam nouam illationem que quotidie euenit
ꝙ ſi principalis offenſus accuſaret aliquem
criminaliter de iniuria: & non tranſegiſſet
non poſſet alius vllo modo eundem crimi-
naliter accuſare: verum vt omnes deciſiones
includam diſtingo tres caſus: Aut enim pri-
ma accuſatio pendet: & non poteſt alius
accuſare: quia obſtat exceptio impeditiua
proceſſus ſcilicet ego ſum de hoc crimine ab
alio accuſatus. ſecundum Bartolum in.d.l.
ſenatus.ff. de accuſa. Aut fuit lata ſententia
condemnatoria ad penam ſufficientem: &
minime poteſt ab alio accuſari. quia ſemel ſuf-
ficienter punitus non debet iterum puniri:
per ſuperius dicta. Aut fuit abſolutus ſciente
nouo accuſatore: & minime poteſt accuſari
per ea que habentur in.l.ſi cui.§. hiſdem. &
ibi Bartol.ff.de accuſa.& dixi ſupra in tertia
limitatione. Remanent ergo duo tantum ca-
ſus in quibus alius accuſare poſſet ſcilicet
quando non ſufficienter eſſet punitus. item
quando eſſet abſolutus ignorante nouo ac-
cuſatore: vt colligitur ex predictis. & ſem-
per loquor de nouo accuſatore qui ſuam vel
ſuorum iniuriam proſequeretur: quia de alijs
non eſſet dubium. vt plene dixi ſupra in quar-
ta limitatione. ¶ †Nunc reducam iſtam il-
84 lationem ad practicam. Quotidie euenit ꝙ
vnus patitur iniuriam realem vel verbalem
in corpus ſuum: pluries fuit dictum ſupra:
ꝙ iniuria facta vni cenſetur facta omnibus
ſuis conſanguineis. modo iſte principalis of-
fenſus porrigit querelam ſeu accuſationem
criminalem: contra iniuriantem: vadunt eti-
am & ſui conſanguinei & porrigunt alias
querelas criminales iudici de eadem iniuria
contra eundem. Dico indubitanter ꝙ iſte alie
querele criminales conſanguineorum non
debent admitti: durante querela offenſi: ſed
bene poterunt aſſiſtere in iudicio per eorum
intereſſe ſuper querela offenſi: vt ille iniuri-
ans puniatur ſufficienti pena. Et moueor iſta
conſideratione. Nam per iſtam iniuriam ex
quo vnum eſt delictum fuit ſemel tantum of-
fenſa reſpublica: quando aliquis accuſatur cri-
minaliter: agitur ut ſatisfaciat reipublice per
legitimam & ſufficientem penam. vt proba-
tur in.l.licitatio.§.quod illicite.ff. de publica
&.l.ſi pro fure.§.j.ff. de condi. fur. &.l. an-
cille.C. de fur. & tenet Abba.in.c. de his.co-
lum.ij. de accuſa. Sed eo ipſo ꝙ aliquis eſt
ſemel accuſatus criminaliter: per hanc uni-
cam accuſationem non intenditur ad aliud
niſi ut ſatisfiat reipublice cuius intereſt ut
delicta puniantur.l.ſi operis.C. de penis.l.
ita uulneratus.ff.ad.l. aquil. unde ſi iſta ſa-
tisfactio eſt facta per penam impoſitam:
non debet alius accuſator idem petere: quia
ſolutione eius quod debetur omnis tolli-
tur obligatio. Reus enim eo ipſo ꝙ penam
legitimam paſſus eſt: ſoluit reipublice quod
debebat: vnde eſt a republica liberatus. idem
ſi ſatisfactio eſt in fieri: vt pendet proceſ-
ſus: nam omnes accuſationes tendunt ad
vnam penam: ergo tanquam ſuperuacue
ſunt repellende: quia potius vexarent re-
um indebite in diuerſis litigijs quam ꝙ rei-
publice aliquam vtilitatem facerent: ex quo
pro eius ſatiſfactione vnica tantum accu-
ſatio ſufficit. ad hoc facit.l. ſi plures.ff. de
accuſa. & quod nota. Bald. in.l. ſi pluribus
85 ff. de legatis primo. ¶ †Quarto decla-
ra regulam & deciſionem predictam: vt
non procedat in preiuditium iudicis inqui-
rentis. quia ſi delictum eſt tale de quo po-
teſt inquiri ex officio: non obſtante ꝙ of-
fenſus egerit ciuiliter ad vindictam: poteſt
nihilominus iudex inquirere: & ipſum of-
fenſorem pena ordinaria punire. & ratio pa-
tet ad ſenſum: quia per actionem ciuiliter
intentatam non eſt ſatisfactum reipublice:
ſed ſolum parti. vnde iudex habens poteſta-
tem inquirendi poteſt delictum punire ſuf-
ficienter per inquiſitionem. per ea que ha-
bentur in capitulo primo de collu. deteg. &
ea que dixi ſupra in. ſ. primo requiſito: in pri-
ma & quinta fallentia. Quia ſicut per tran-
ſactionem non poteſt pars impedire iudi-
cis inquiſitionem vt ibi fuit dictum: ita
minime per actionem ciuiliter inſtitutam:
cum non poſſit diuerſitatis ratio aſſignari
ſecus autem eſſet ſi criminaliter ageret de
iniuria: quia tunc iudex poteſt irrogare pe-
nam legitimam: illam arbitrando pro qua-
litate delicti: & ſic non eſt opus alia inqui-
ſitione. per ea que ſupra pluries dixi.
86 ¶ †Limita nono principaliter dictum re-
quiſitum non procedere quando delictum
eſt tale de quo poteſt cognoſcere & pu-
nire iudex eccleſiaſticus & ſecularis. vt
de blaſfemia dei: vel de vſura: vel ſimi-
li: quia licet fuerit quis accuſatus & puni-
tus coram iudice eccleſiaſtico: poteſt adhuc
iterum accuſari & puniri per iudicem ſecu-
larem: & econtra. & vna pena per aliam non
tollitur. tex. & ibi Abb. in capitulo ſtatuimus
de maled. & in capitulo felicis.§. ſuper hoc de

penis, libro ſexto. & Abb. in capitulo tue. de
procur. & Bald. in. l. placet. C. de ſacroſanct.
eccl. & in. l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ
co. & cleric. & Felyn. in capitulo de his. co
lumna fi. de accu. & Lud. ro. in conſi. ccclxxvi.
Ex quo enim diuerſe pene imponuntur per
diuerſas leges vna pena non tollit aliam:
ſed ambe concurrunt ſecundum Abbatem
in dicto capitulo tue: & eſt materia quam
plene ponunt Cyn. Bald. & Salyce. in. l. qui
ſepulchra. C. de ſepul. viol. & Matth. in con
87 ſtitu. multe leges. in ſecundo nota. ¶ † Li
mita decimo non procedere quando aliquis
fuit accuſatus de aliquo crimine coram vno
iudice & fuit contumax: nam ſi iterum ac
cuſatur non poteſt opponere q alias fuit de
eodē crimine accuſatus: quia contumax non
opponit exceptionem litis pendentie. ita ple
ne concludit Barto. in. l. ſepulchri ff. de ſe
pul. vio. & Barto. in. l. vbi ceptum. ff. de iudi.
& Alexand. in. l. quamuis. ff. de in ius vocan.
plus dicit Bartol. in dicta. l. ſepulchri. in fin.
q ſi quis pro eodem delicto fuit citatus co
ram duobus iudicibus: & in vtroq foro fuit
contumax: ſi fuit condemnatus ad penam
contumacie per vtrunq iudicem: poteſt bis
exigi dicta pena. & ſic pro eodem delicto
patitur quis duas penas contumacie. licet
contrarium uideatur tenere Bald. in. l. ſi plu
ribus ff. de lega. primo ubi dicit q ſoluendo
ſemel penam liberatur. Mihi uidetur q opi
nio. Bartol. ſit uerior: quia dubium de dua
bus penis pro eodem delicto procedit in de
licto principaliter commiſſo quod eſt unum
Sed nos loquimur in penis contumacie: &
in rei ueritate due fuerunt contumacie: & ſic
duo ſunt delicta. unde non eſt mirum ſi due
pene exiguntur. Nec poteſt dicere reus: non
debuiſti facere me contumacem in ſecundo
iudicio: ex quo ſemel eram preuentus in pri
mo: quia cum lex deneget ſibi huiuſmodi
exceptiones preiudiciales ut ſupra dixi: ſequi
tur q tenebatur comparere etiam in ſecundo
iudicio. unde quia non comparuit. hic ſunt
duo contemptus iudicum: merito duplici
pena puniri debet. ¶ † Et per illud dictum
88 Bartoli in. d. l. ſepulchri. in fin. infero ad qō.
Quotidie euenit q debitor obligat ſe de ſol
uendo pecuniam ad certum terminum per
publicum inſtrumentum vel obligationem
factam penes acta curie: & ambe iſte ſcrip
ture publice habent executionem paratam
in regno. De obligatione penes acta. tenent
Alexand. & docto. in. l. cum pro quo. ff. de
in ius vocan. & per Matth. in deci. xxx. con
ſilio Neapo. De inſtrumento liquido eſt ri
tus magne curie. que incipit. item ſiqui de
bitores &c. Et in iſtis duobus caſibus eſt ſo
litum fere in omnibus curijs huius regni exi
gi penas pecuniarias a debitoribus quando
accuſantur iſte obligationes vel inſtrumen
ta ad rationem tarenorum trium pro qua
libet vncia debita, pone modo. Debitor non
ſoluit in termino: creditor accuſat ſibi ob
ligationem vel inſtrumentum: propter quā
accuſationem fuit condemnatus ad penam
predictam: poſt modum creditor proro
gat terminum debitori: quo termino ela
pſo: debitor non ſoluit. Creditor iterum
accuſat: quero an teneatur iterato ſoluere
aliam penam? Et dico q ſic: ex quo his de
liquit contrauenlendo: vnde bis debet pe
nam ſoluere: per illud dictum Bartoli in. d.
l. ſepulchri. in fin. ¶ † Vnum ſupereſt ad
89 dere pro complemento predictorum. Quo
niam pluries dictum eſt q quando quis non
eit ſufficienter punitus: poteſt agi vt ite
rum puniatur: quomodo erit irroganda iſta
pena ſufficiens vt quis non ſentiat dupli
cem penam. Bartol. tangit iſtam queſtio.
in. d. l. ſenatus. columna fin. ff. de accuſa. ſu
per illa. qō. ſi accuſatus aliquis fuit de crimi
ne non expreſſa qualitate que crimen gra
uabat: vtrum poterit iterum accuſari cum
illa qualitate vt plus puniatur: & tenet q ſic.
Et ſi fuit punitus ex prima accuſatione: qua
liter ſit puniendus ex alia: & diſtinguit. q ſi
primo fuit punitus in pecunia: & nunc ue
nit ſimiliter puniendus in pecunia ſed in ma
iori ſumma: debet in hac ſecunda pena ſup
pleri id quod defecit in prima. ſi tamen ſe
cunda pena eſſet corporalis: & tunc debet
pecunia ſibi reſtitui ſi ipſam ſoluerat: & ſi
non ſoluit non tenetur eam ſoluere: ſed ſo
lam penam ſubibit corporalem. Sed totum
dubium ſtat quando vtraq pena eſt cor
poralis. vt ſi pro ſecunda accuſatione ve
niret amputanda manus: & pro prima fuit
fuſtigatus: quid erit agendum: ex quo pri
ma non poteſt reſtitui. Bartol. non decidit:
ſed relinquit cogitandum. Ego pro deciſio
ne huius dubij dico q tunc non punie
tur in corpus vlterius: ex quo prima non
poteſt reſtitui. per ea que nota. Bartol. in. l.
eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigno. actio.
& Bald. in capitulo at ſi clerici. de iudic.
& Paris in tracta. ſindi. in uerſiculo executio
ubi dicūt de cōdēnato vt eruatur ſibi oculus

dexter: ſi fuit per errorem erutus ſiniſter:
non debet ſibi vlterius erui dexter: non ob/
ſtante ꝙ non fuit ſufficienter punitus ſecun
dum ſententiam: ex quo prima executio re/
ſtitui non poteſt: ita etiam concludo in caſu
noſtro: Et hec deciſio videtur eſſe de men/
te Iaſo. in. l. iulianus. columna nona in fin.
ff. de condit. inde. Puto tamen ꝙ ſi illa pe/
na corporalis prius irrogata fuit nimis leuis:
attenta qualitate delicti: iudex poſſet com/
mutare ſecundam penam corporalem in pe/
cuniariam: ad hoc vt delinquens remaneat
ſufficienter punitus. & hoc ex arbitrio ſibi
a iure conceſſo ex cauſa. per text. & ibi Bar/
to. in. l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de his
qui not. infam. & . l. hodie. & ibi glo. ff. de pe/
90 nis: & . l. reſpiciendum. eodem titulo. ¶ † Sed
poſſet adhuc fieri dubium: ſi ex ſecunda ac/
cuſatione veniret irroganda pena mortis na
turalis: tunc videtur dicendum ꝙ non eſt cu
randũ ꝙ quis fuit corporaliter punitus quia
reus non indiget in caſu iſto reſtitutione pe/
ne ex quo mors omnia ſoluit. & iſta vltima
& grauiſſima pena omnes penas abſorbet. un
de uidetur dicendum ꝙ debeat damnari ad
mortem. non obſtante prima pena in contra
rium uidetur: quia licet aliquis ueniat dam/
nandus ad grauem penam: ſi tamen paſſus
fuit aliquid in corpus: puta longam carcera/
tionem: iſta eſt iuſta cauſa ut pena mitigetur.
glo. eſt notabilis in. l. ſi diutino. ff. de penis.
in glo. magna. ibi quarti dicunt. & c. & fit hoc
ex quadam miſericordia: ut dicit ibi gl. unde.
ita eſſet hic dicendum: ut illa pena corporalis
prius irrogata ſit iuſta cauſa alleuiandi penã
mortis. Puto tamen ꝙ totum hoc relinqua/
tur in arbitrio boni iudicis attenta qualitate
delicti: perſone: loci: & temporis. per. l. aut fa
cta. in princi. & . §. fi. ff. de penis. & per dictũ
§. pena grauior. & . d. l. hodie. Quid enim ſi
delinquẽs eſſet aliquis homo facinoroſus &
ſeditioſus: uel ſi fuit crimen deteſtabile: puta
leſe maieſtatis vel aſſaſſini: vel aliud ſimile:
certe non eſſet tunc pena mitiganda contra
huiuſmodi ſceleratos: non obſtante ꝙ aliam
penam leuiorem in corpus paſſi fuerint. & e/
cõtra: ſi eſſet aliquis homo bone vite: & cau
ſaliter repertus fuit in delicto: puta homici/
dii, tunc iudex ex cauſa prioris pene corpora
lis poſſet vti miſericordia in mitigando penã
91 mortis. per glo. in. d. l. ſi diutino. ¶ † Nono
principaliter requiritur ad validitatem inqui
ſitionis ꝙ fiat per iudicem competentem:
alias non valet: vt in toto titulo ſi a non

compe. iudi. an autem talis proceſſus coram
incompetenti, & quid de confeſſione. vide
Bartolum Alber. de roſa. & Iaſo. in. l. magi/
ſtratibus. ff. de iur. omn. iudic. & Bartol. in. l.
diuus. ff. de cuſto. reo. & Abba. & docto. in
capitulo at ſi clerici. de iudi. in quibus locis
dicitur ꝙ confeſſio facit inditium ad tortu/
ram coram cõpetenti. & idem tenet Alex.
in conſilio. xiij. columna quarta in primo
volumi. Quod qualiter & quando procedat
92 vide Iaſon. in. d. l. magiſtratibus. ¶ † Sed
iuxta hoc moueo vnum dubium. Quotidie
quando iudices formant huiuſmodi inquiſi/
tiones: ſolent addere vnum coadiutorem ex
parte curie. eligendo vnum miniſtrum ſeu
nuncium vel executorem curie: qui aſſiſtat
inquiſitioni & cauſam ex parte curie defen/
dat: utrum hoc ſit de ſubſtantia inquiſitionis
vel ad quem effectum datur talis coadiutor.
dic ꝙ non eſt de ſubſtantia: nam fama habet
vim accuſatoris: vt ſupra dictum fuit; & po/
teſt fieri inquiſitio ſine eo. vt declarat Abb.
in capitulo cum clamor de teſti. ſed fuit indu
ctus iſte procedendi modus per capitulum
regni in numero. 171. quod incipit. plerunqꝫ
contingit. quod capitulum innuit ꝙ iudices
in inquiſitionibus debent adhibere coadiuto
rem curie: ad effectum vt ſi contingat ferri
ſententiam abſolutoriam: reperiatur dictus
coadiutor: qui appellet ad ſuperiorem no/
mine curie: alias nemo appellaret. & ſic cu/
ria poſſet ledi p iniquam ſententiam. Si tamen
iudex procederet ſine coadiutore. tunc lata
ſententia tenetur iudex quamprimum certio/
rare ſuperiorem de dicta ſententia lata. qui ſu
perior infra mẽſem poteſt iubere iudici vt mi
ctat ad eum proceſſum vt cauſam reuideat:
perinde ac ſi eſſet appellatum. & ſi infra men
ſem ſuperior non reſcribit iudici: ex tunc la/
pſo menſe ſententia tranſit in rem iudicatam
& ſi iudex non certiorauerit ſuperiorem: pu
nitur arbitrio ſuperioris. Ita hec omnia de/
ciduntur in. d. c. plerunqꝫ contingit. vnde da
re coadiutorem in inquiſitione eſt utile pro/
pter remedium appellationis: & quia rele/
uatur iudex a certiorando ſuperiorem: ſed
poteſt facere interponi appellationem ſub
nomine coadiutoris: & iſte coadiutor alio
vocabulo in iure communi appellatur pro/
motor inquiſitionis. ſecundum Abb. & Frã.
de are. & docto. in. d. c. cum clamor. de teſti.
93 ¶ † Decimo principaliter requiritur vt pro/
cedat inquiſitio. ꝙ iudex inquirat ĩ caſibus a
iure permiſſis & non in caſibus prohibitis.

& quia hic melius quam alibi cadit oportu/
num:ad hoc ut iſta materia reddatur magis
notabilis:inueſtigabimus qui ſunt illi caſus
in quibus iudex poteſt procedere ex officio
ad inquirendum abſq; accuſatione partis.
quia etiam ſciemus caſus prohibitos: per re/
gulam que ſe habet q; contrariorum eadem
eſt diſciplina. Et preſuppono q; regulariter
inquiſitio eſt prohibita: per regulam iuris
que ſe habet q; nemo ſine accuſatore dam/
natur,ut dixi ſupra in.j.qō.principali huius
ſexte partis,in princip.& non fit niſi ubi agi
tur de commodo publico: & ſic ad publi/
cam utilitatem:nam in cauſa ciuili & ad com
modum priuatorum: iudex regulariter non
inquirit,ut dicit Ange.in tract.male.in uer/
ſic.incendiario,columna ſecunda ubi plus di
cit,q; inquiſitio nō poteſt fieri niſi delictum
ſit commiſſum dolo uel lata culpam.Idem
tenet Innocen. in capitulo ad noſtram. de
iureiur.& Bartol. in.l.iiij.§. hoc autem iudi/
cium.colum.j.ff.de damn.infect. iſte regule
recipiunt nonnullas fallentias in quamplu/
ribus caſibus in quibus iudex inquirit ex of
ficio etiam ad commodum priuatorum: &
in criminalibus ſimiliter in quampluribus
94 caſibus.¶ † Primus igitur caſus in quo iu/
dex poteſt inquirere ex officio etiam ad com
modum priuatorum eſt ubicunq; ſumus in
aliquo uſurario manifeſto:qui extorſit uſu/
ras ab aliquo debitore:& propter eius forte
potentiam non audet debitor repetere ab eo
uſuras.nam tunc iudex etiam nemine peten
te poteſt inquirere cōtra eum:& ipſum com
pellere ad reſtitutionem uſurarum,text.eſt
in capitulo cum in dioceſi.& ibi Ioa.de ana.
in ſecundo not.de uſur.& Abba.in capitulo
tuas.in ſecundo not.eod.titulo ubi plus di/
cit Abba.q; non ſolum poteſt iudex cogere
ad reſtitutionem uſurarum poſt uſuras rece/
ptas ſed etiam ante ſolutionem poteſt ex offi
cio impedire creditorem ne recipiat ſeu exi/
gat vſuras: & hoc cauſa vitandi peccatum.
Idem tenet Ioan. de ana. in capitulo tuas.in
in vltimo nota.& eſt glo.in capitulo ex lite/
ris.de ſponſa.& Abb.in capitulo ad noſtram
el ſecundo columna ſecunda de iureiur. vbi
dicit de mente Innocen..q; iudex eccleſiaſti
cus poteſt procedere contra eum quem ha/
bet ſuſpectum de vſura ad penitentiam im/
ponendam: & erit vtile per conſequentiam
parti.quia non poterit imponi ſalutaris peni
tentia niſi vſure reſtituantur parti. Adde bal.
in conſi.clxxxiij.in fi.in primo uol.& Sozi
in conſilio.ccxix.in ſecundo volum.Et hoc
eſt quod voluit dicere Bald.in.l. ea quidem.
col.antepen.in verſicu.item queritur in ciui/
li & c.C.de accuſa. vbi dicit q; in ciuili cauſa
regulariter non proceditur per inquiſitio/
nem niſi contra vſurarium: & idem Bald.
in.c.j.§.ſi tres.de pace tenen.Nam debēt iſta
verba intelligi de iſta inquiſitione que fit per
iudicem eccleſiaſticum pro ſalute anime. Nō
enim poſſunt intelligi de inquiſitione faci/
enda per iudicem ſecularem: quia de iure ci
uili communi iudex ſecularis non ſe intro/
mittit in crimine vſurarum ad puniendum
duplici ratione. primo quia de iure ciuili
vſure ſunt permiſſe & non reperiuntur pro
hibite.l.eos.C.de vſur.vbi Iuſtinianus Im/
perator qui fuit vir catholicus permiſit vſu/
ras. & hoc tenet Bartol.in.l.prima colu.iij.
C.de ſum trini. & fide catho.& Cardyna.in
clemen.j.colum.ij.in ij.q.de vſur. & Philip/
pus decius conſilio.clxx.vnde quod fit le/
ge permittente non punitur.l.gracchus.C.
de adul.ſecundo quia eſt crimen eccleſiaſti/
cum:& eius inquiſitio & punitio ſpectat ad
epiſcopum.vt per Bartol.& docto.in.l.quo
tiens.C.de iudi.& in.l.rita.ff.ſolu.matri.&
Abb.in capitulo tuam.de ordi.cogn.& not.
Per.Philip.Corn.in conſilio.xix.colum.ij.
95 in litera.c.in.iij.volum.¶ † Sed an crimina/
liter poſſit iudex inquirere ex officio contra
vſurarium:& ipſum punire ad aliquam pe/
nam:iſta eſt pulchra & difficilis qō.ſuper
quo de iure ciuili romano ſeu communi non
eſt dubium:q; nec inquirendo nec per accu/
ſationem poteſt iudex procedere ad penam:
quia non eſt crimen de iure ciuili:ex quo per
mittuntur vſure.vt modo dixi.& tenet Phi
lippus decius in.d.conſil.clxx.colum.iij.ſed
ſtat dubium in duobus caſibus: Primus eſt
quid de iure canonico? Secundus quid de iu/
re conſtitutionum regni: per quas prohiben
tur vſure: & punitur vſurarius ad penam
publicationis bonorum. vt eſt conſtitu.
que incipit Vſurariorum. & habetur in ri/
tu magne curie in numero.15. qui incipit
96 item q; procurator &c. ¶ † Quo ad
primum caſum ſcilicet vtrum iudex eccle/
ſiaſticus poſſit inquirere criminaliter con/
tra vſurarium vel ipſum accuſatum punire
aliqua pena criminali in hoc ſunt opinion.
contrarie. Nam Bald.& Salyce. in.l. im/
probum.C.de his qui nota. infra. tenet q;
vſurarius nullo modo poteſt criminaliter
puniri:ex quo nulla lege cauetur:nā recipit

uſuras de conſenſu ſoluentis.idem tenet Io/
an.de ana.in.c.quam perniriosum. columna
quarta de uſur.& plene Philip. dec, in dicto
cõſilio.clxx.ubi plures rariones allegat. Nã
ius canonicum introduxit tres penas con/
tra uſurarium:prima eſt q. priuatur comunio
ne altaris. nam non poteſt recipere corpus
Chriſti:nec debet ſtare in eccleſia quando ce
lebrantur diuina. Item non debet ſepeliri in
eccleſia:tertio q. non admittitur ad oblatio/
nes faciendas,iſte tres pene traduntur in.c.
quia in omnibus.& ibi per Abb.& Ioa.ana.
de uſur.Item poteſt compelli ad reſtitutionẽ
uſurarum & ſi non reſtituit: poteſt excom/
municari.ſecundum Abba.in.c. preterea. de
uſur.ultra ergo iſtas penas non debet uſura/
rius puniri criminaliter:quia nulla lege caue/
tur.contrariam partem tenet Ia. bur. in .d.l.
improbum ſcilicet q. uſurarius exigendo uſu
ras committit dolum:ergo tenetur pena cri/
minis ſtellionatus.unde puniri poteſt pena
arbitraria criminaliter propter dolum.& iſtã
partem ſequitur Pet. Philip.Corn.in conſilio
xix.in tertio uolumine ubi facit de hoc unũ
plenum,conſil.& multas rationes allegat.Et
ſic habemus duo conſilia adinuicem repug/
nantia.Et certe pro prima parte multum fa/
cit text.in capitulo cum tu.in fin.& in uerſi/
culo illi autem.de uſur. & poteſt ponderari
illud capitulum in tribus locis,nam in prin/
cip.dicitur q. pene inducte per Lateranenſe
conſilium contra uſurarios habent locum
donec uſuras reſtituant:ergo ſequitur q. illis
reſtitutis ceſſant pene. Secundo in dicto uer
ſiculo illi autem. dicitur q. uſurarij pauperes
qui uſuras reſtituere non poſſunt:non debẽt
ulla pena mulctari. Tertio in fine dicitur: q.
reſtitutis uſuris liberatur uſurarius tam a pec
cato quam a pena.& ſic patet per dictum ca/
pitulum q. tota uis iuris canonici conſiſtit
in faciendo reſtitui vſuras pro ſalute anime
& ille qui non poteſt reſtituere non punitur
aliqua pena. Nam ſi poſſet criminaliter puni
ri ſi non habet in ere deberet ſaltem luere in
corpus:cum obligatio deſcendat ex delicto.
vt habetur in.l.ſi quis id quod.ff. de iur.om.
iudic.& in.l.quicunq.C. de ſeruis fugi. Sed
lex canonica dicit expreſſe q. nulla pena pu/
niatur:& idem quando vſuras reſtituit non
punitur.vt dicto capitulo cum tu.in fin. ſed
ad illum text. reſpondet Pet. Philip.Corn.
in dicto ſuo conſilio .xix. q. verum eſt q.
nulla pena punitur ſcilicet loquendo de pe/
nis inductis ad reſtitutionem vſurarum con

tra non reſtituentes: que ſunt pene latera/
nenſis conſilij ſcilicet tradite in dicto capi/
tulo quia in omnibus, de vſur. Non tamen
negat q. non puniatur vſurarius criminaliter
ex delicto per eum patrato in mutuando &
recipiendo vſuras, Pro ſecunda parte facit
text. in.c.cum in dioceſi.de vſur.vbi proba/
tur q. crimen vſurarum poteſt in iudicium
deduci per uiam accuſationis:ergo debet pu/
niri aliqua pena naturali conuenienti illi de/
licto:& ita illum text.ponderat Pet.Philip.
Corn.in.d.conſil.xix.vbi etiam conſiderat
q. vſurarius pluries delinquit: primo enim
delinquit mutuando ſub vſuris.quia facit cõ
tra preceptum diuinum & canonicum,quod
dicit.mutuum date nihil inde ſperantes ca/
pitulo conſuluit. de vſur. ſecundo delinquit
vſuras recipiendo:quia tunc exequitur ſuum
malum propoſitum. tertio delinquit vſuras
non reſtituendo. Sed omnes pene inducte
a lege canonica tendunt contra hoc tertium
delictum:ergo alia duo ſi nõ punirentur:
remanerent impunita,quod eſſet contra pu/
blicam vtilitatem. ¶ Vt autem iſta q. rema/
neat deciſa:& habeatur ipſius vera conclu/
ſio:ego adhereo huic ſecunde parti.Et puto
opin.Pet. Philip.Corn.eſſe veriorem & ma/
giſtuti conſonan.ſcilicet q. vſurarius poſſit
criminaliter inquiri precedente fama vel ac/
cuſari:& vigore talis proceſſus criminaliter
initi poteſt puniri pena pecuniaria ad arbitri/
um iudicis eccleſiaſtici. & ad corroborandã
iſtam partem, adduco primo omnes ratio/
nes & iura adducta & conſiderata per Pet.
Philip. Corn. in dicto ſuo conſilio .xix. in
tertio volumine que bene videntur militare/
97 re. ¶ Secundo vltra rationes per eum con/
ſideratas adduco:q. iudex eccleſiaſticus ex
iuxta cauſa ſibi viſa poteſt adiuuare canones
addendo nouam penam:licet non poſſit to/
taliter ſtatuere contra canones.glo.eſt nota/
bilis in cle.ne romani.in verſi.colli.& ibi eti/
am Cardyna.in princip.in.iij.q.de elect.&
Abba.in.c.licet.col.ij.circa fin.in verſic. Aut
ſubeſt ſtatutum &c.de penis. & Felyn.in.c.
irrefragabili.§. ceterum.col.ij. verſic. limita
hanc concluſionem &c.de offi.ordi. vbi di/
cit q. poteſt addere nouam penam pecunia/
riam & idem Felyn.in.c. quod ſuper his.
colum.v. uerſic.fallitur ſeptimo &c.de ma/
lo.& obe. unde in propoſito licet per cano
nes nõ caueatur expreſſe q. uſurarius puniatur
criminaliter:niſi ſolum ad illas ciuiles penas
traditas in dicto capitulo quia i omnibus ta

men dico q. epiſcopus poteſt addere nouam
penam coadiuuando canones: & punire ip/
ſum arbitrio ſuo ſed ad penam pecuniariam
ex iuxta cauſa ſcilicet ne tale delictum recep
tionis uſurarum pertranſeat impunitum: &
vt alii uſurarii capiant exemplum: & ceſſent
formidine pene a comittendis uſuris: ut dicit
text. l. l. ſi operis. C. de penis. &. l. quicunq.
§. q. ſi fecerit. C. de hereti. Solent enim pene
exacerbari ut alii capiant exemplum. l. aut
facta. §. ſi. l. ſiquis aliquid. §. qui abortionis.
98 ff. de penis: & l. i. C. ad. l. iul. repe. ¶ † Ter/
tio hanc partem confirmo: quia hodie mul/
tum inoleuit uſurariorum temeritas: & inſti
gante diabolo acrius exercent uſuras non/
nulli Chriſtiani quam Iudei & īfideles: quo
caſu propter delicti frequentiam eſt permiſ/
ſum iudici penas ordinarias augere. & illas
exacerbare & nouas penas addere, text. eſt
& ibi Bart. in princip. in dicta. l. aut facta. §.
fin. ff. de penis. & l. prima. i prin. ff. de abigeis
& text. cum gloſ. in. l. tertia. in fin. C. de epi/
ſco. audien. facit text. in. l. hodie. ff. de penis.
Stante ergo vſurarum frequentia: dico indu
bitanter eſſe permiſſum epiſcopo augere pe/
nas canonicas: & punire vſurarium ad ſuum
arbitrium pena competenti: iuxta dictam. l.
99 hodie. ¶ † Quarto ad idem adduco: quia
iudex eccleſiaſticus debet & poteſt illam pe
nam irrogare que magis timetur: ratione cu
ius timoris cenſendum eſt ipſum a delinquē
do fore ceſſaturum. glo. eſt in capitulo licet.
gloſ magna. circa fin. & ibi Abb. de penis: &
text. in capitulo quoniam frequenter. in fin.
& ibi gloſ. in verſiculo magis timeri &c. vt
lite non conteſta. & glo. in capitulo de cauſis
in verſiculo certa in fi. de offic. deleg. & Fe/
lyn. in capitulo irrefragabili. §. ceterum col.
prima: & ibi etiam Abb. in. iij. not. de offic.
ordi. vbi videntur decidere hunc caſum de
mente hoſti. Dicunt enim q. iudex eccleſia/
ſticus pro crimine eccleſiaſtico etiam con/
tra laicum poteſt irrogare penam pecuniari/
am ſi illa magis timetur q̄ pena ſpiritualis.
ſed in nullo caſu poteſt magis conuenire pe
cuniaria q̄ contra vſurarium: qui peccat ex
rabie auaritie & cupiditatis: vnde puniri de/
bet in eo in quo deliquit: vt pena ſit delicto
cōformis. l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugi. facit tex.
in. l. ſancimus. C. de penis. Ad quod habētes
reſpectum imperatores huius regni impo/
ſuerunt penam pecuniariam contra vſurari/
os. ſ. publicationis omnium bonorum: vt
dicit conſtitu: que incipit, vſurariorum: &

ſemper eſt credendum: q. vſurarius nullam
penam magis timebit q̄ pecuniariam. qa ſem
per auarus eget: & ex quo incepit ſabricare
in gehennam non curabit penas ſpirituales:
vt tenet Abb. in. c. vt clericorum in fin. de vi
ta & ho. cle. Et propterea vt irrogetur pena
delicto conueniens: & que magis timetur:
dico q. epiſcopus poteſt ipſum criminaliter
punire pena pecuniaria: que debet poſtmo/
dum erogari per epiſcopum in fabricam ec/
cleſie vel in alium pium vſum: ne ipſe etiam
arguatur de vitio cupiditatis: ſecundum Ab/
ba. in dicto capitulo vt clericorum in fi. & in
d. §. ceterum: & in. c. dilectus. de offi. ord. &
100 in dicto capitulo licet. ¶ † Quinto addu
citur quia ius canonicum appellat vſuras cri
men: & ille qui committit vſuras dicitur cō
mittere crimen dicto capitulo quia in omni/
bus: & c. ſuper eo. de vſur. Sed crimen dici/
tur omnis operatio mala que poteſt accuſari
& puniri criminaliter in hoc ſeculo. c apo/
ſtolus. lxxxvj. diſt. & glo. in. c. peccatum: de
reg. iur. lib. vj. & Fely. i. c. teſtimoniū. col. iij.
de teſti. Et q. vſura dicatur crimen. apparet
ex ordine titulorum & rubricarum in decre
talibus quia poſt titulum de furtis eſt ſitua/
tus titulus de vſuris immediate: & dicit Ab/
ba. ibi in continuatione rubrice q. vſura eſt
ſpecies rapine: & propterea continuatur cū
rubrica de furtis: & dicit Ioan. and. in. c. pec/
catum: de reg. iur. libro. vj. q. non reperitur
malus malum q̄ ſit vſura: & idem tenet Ioā.
de ana. in. c. j. in fin. de vſur. vnde ſequitur cō
ſequentia neceſſaria: q. ſi eſt crimen. debet ali
qua condigna pena puniri: quia ſi non puni/
retur eſſet contra publicam vtilitatem: & im
punitas pareret uſum ad maius malum &
delicti multiplicationem vt inquit ſeneca.
101 ¶ † Sexto adducitur quia omnis ille qui de
linquit contra prohibitionem legis debet pu
niri pena arbitraria quando lex non ſtatu/
it aliam penam certam. glo. eſt & ibi Bar. i. l.
nemo martires. C. de ſacroſan. eccleſi. & glo.
in cle. ij. in fi. in verſi. ſanctioni. de uita & ho.
Cle. & Alex. in addi. ad Bar. in. l. hodie. ff. de
penis: ubi dicit q. uenire contra preceptum
legis eſt pena arbitraria: ſed certum eſt q. cō
mittere uſuras eſt facere contra preceptum
legis: quia omni iure ſunt prohibite: ut not.
doct. in rub. C. & extra de uſur. ergo debet
uſurarius puniri pena arbitraria: quia uenit
contra preceptum legis: per predicta & not.
Bald. in. l. legis uirtus. ff. de legi. & habētur p
Abb. Fely. & docto. in. c ij. de malo. & obe.

102 ¶ † Septimo adducitur quia quando caſus
eſt dubius & ſunt opiniones hinc inde debe
mus ſequi in dubio illam opi. que magis fa/
uet publice utilitati: & magis coheret regu/
lis iuris communis: ut not. Bar. & doct. in. l.
j. in prin. ff. ſolu. ma. & eſt tex. & ibi Bar. in. l.
j. §. fi. C. de cadu. tol. pro hoc eſt tex. formalis
in. l. hoc modo. ff. de condi. & de mon. ſed
hic ſtantibus iſtis duabus opi. contrariis: ma
gis fauet publice utilitati iſta opi. que tendit
ad puniendum delicta pena condigna: q̃ alia
opi. que inducit impunitatem & auget mate
riam delinquendi: ergo iſta opi. eſt amplectē
da: quia magis adheret regulis iuris: que ſunt
ut omnia crimina habeant ſuas penas. l. ſan/
cimus. C. de penis: & l. ſi operis. eo. tit. & tan
to magis procederet hec opi. hodie in regno
ubi iure municipali conſtitutionum uſure cri
minaliter puniuntur: & ſic quod deficit in
pena iudicis eccleſiaſtici poteſt ſuppleri per
ſecularem: prout fuit dictum ſuperius: & te/
net Gemi. in. c. j. de uſur. lib. vj. Et ad predi/
cta facit tex. in. c. ſtatuimus. in fi. de maleq.
ubi contra blaſfemantes ſtatuitur pena pecu
niaria ultra alias penas ſpirituales.
103 ¶ † Et retenta iſta parte que uidetur uerior
& magis iuri conſona: non obſtant ea que
in contrarium adducebantur: maxime per
Philip. decium in. d. ſuo conſi. clxx. Et pri/
mo in q̃tum dicit q. uſurarius petit uſuras ex
conuentione & uoluntate partis promictẽ
tis unde non debet dici in dolo nec in crimi
ne punibili: ex quo nullam iniuriam facit uo
lenti: quia ad hoc de facili reſpondetur: quia
lex prohibens uſuras prohibet eas recipi ẽt
a ſponte ſoluente: quia is qui ſoluit non pec/
cat: ſed tamen is qui recipit uſuras. glo. eſt in
ca. debitores. in uerſicu. reddere. de iureiur.
unde in materia uſurarum tota prohibitio le
gis eſt in recipiente: ut i. c. conſuluit: de uſur.
& ideo non conſideratur uoluntas ſoluen/
tis: quia ſiue ſoluat uoluntarie ſiue non: ſem
per peccat recipiens: & uenit contra precep/
tum legis: vnde merito puniri debet: & tan/
to magis quia ſemper preſumitur debitor in
uitus ſoluere: nam ſoluendo vſuras videtur
ſibi eruere oculum: vt dicit glo. in. l. j. ff. de
ſolu. & Bal. in. l. indebitas. C. de vſur. ſic in ſi
mili videmus in quolibet actu a lege prohi/
bito q. nõ excuſat uoluntas partium: quin
remaneat prohibitio & ſortiatur pena lega/
lis ſuum effectum. l. non dubium. C. de legi.
Non enim excuſatur adulter ſi dicat ſe adul/
teraſſe mulierem uolentem: quin habeat pe/
nam legalem. Dato enim q. non offendat p
ximum propter eius voluntatem: tamen of/
fendit rempublicam: quia attemptat actum a
iure prohibitum & penalem. ¶ Non ob/
ſtat. d. capitulum cū tu. de vſur. in q̃tum fuit
ponderatum in tribus locis vt ſupra quia to
tum illud: capitulum loquitur de penis later/
tanenſis conſilij inductis ad reſtitutionem
vſurarum ciuiliter tamẽ. vt patet ibi ĩ prin.
& illud quod dicitur in. d. verſi. illi autem. ſ.
q. ſi vſurarius eſt pauper non punitur: con/
firmat hunc intellectum: q̃a ſi ille pene ſunt
inducte ad compellendum vſurarium ad ſa/
tisfactionem ceſſante ſatisfactione propter
paupertatem ceſſant etiam ille pene. & ſimi/
liter facta reſtitutione ceſſant: vt dicitur ibi
in fi. quia ceſſat peccatum quoad deum: & il
le pene ſolum reſpiciunt animam & correp/
tionem peccatoris. ſed quatenus fuit offenſa
reſpublica per patrationem delicti & recep/
tionem vſurarum: requiritur alia ſatisfactio
per penam criminalem. vt pluries fuit dictū
ſuperius: vnde pena illa non eſt naturalis pe/
na delicti nec ſufficiens: ſed ſolum tendit in
fauorem priuati: vt vſuras accipere. dicendū
eſt poſſe irrogari aliam penam ſufficientem
arbitrariam: pro eo quia fuit contrauentum
preceptis iuris diuini & canonici per ſatisfa/
ctione reipublice. l. licitatio. §. quod illicite. ff.
de publica: & per ea que plene dixi ſupra q.
quando eſt actum ciuiliter de delicto ad rei
reſtitutionem poteſt etiam agi criminaliter.
104 ¶ † venio ad ſecundum dubium principa
le huius. q. ſcilicet an hodie in regno poſſit iu
dex inquirere ex offitio contra vſurarium
nemine accuſante? Et licet per conſti: vſura/
riorum. iſtud crimen dicatur eſſe publicum:
adeo q. quilibet de populo admictitur ad ac/
cuſandum ſiue ad denunciandum: vt ibi ha/
betur: tamen hoc eſt correptum per ritum
magne curie in numero. 14. qui incipit item
q. nullus laicus &c. quo cauetur non admi/
cti quem ad accuſandum de aliquo crimine
niſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequatur:
item hodie curia ſecularis in regno non poſ
ſet ex officio inquirere de tali crimine niſi in
teruenіat accuſatio in forma: adeo q. non ſuf
ficit ſola denūtiatio: vt eſt alius ritus magne
curie in numero. xv. incipiens. item q. nul/
lius admictatur &c. & ſic remanet cõcluſio
q. hodie in regno iudex ſecularis non pōt
ex offitio inquirere de crimine uſurarum ni/
ſi appareat accuſator: qui ſuam uel ſuorum in
iuriam proſequatur: & ita tenet Par. in trat.

ſind.in uerſi. inquiſitio. columna ter. uerſi.
105 & hodie in regno ſunt ſublate &c. ❡ † An
autem in crimine uſurarum ſtantibus indi/
tijs poſsit deueniri:ad torturam: vide Socci.
ſenenſem q; ſic.in conſi.2 r9.columna ſi.in
ij.vol.& Ioan.de ana.in capitulo.quia ĩ om/
nibus.colum.xix.de uſur.puto tamen q; in
hoc regno non poſsit dari tortura in crimi/
ne uſurarum:ex quo ubi irrogatur pena pu/
blicationis bonorum non irrogantur tor/
menta:quia non cenſetur pena ultra relega/
tionem:per capitulum regni: quod incipit:
tormenta.ita tenet Paris in trac.ſind. in uer
ſicu.tortura in capitulo an in cauſa pecunia/
ria &c. ſed pro crimine uſurarum eſt pena
publicationis bonorum.vt in conſti.viura/
riorum:ergo &c.
105 SECVNDVS Caſus principalis in quo
permictitur inquiri ex officio eſt in omni de
licto quod commictitur per conſpirationẽ
ut quando plures conſpirant ſeu coniurant
ad aliquod malum ſimul:tex.eſt & ibi Bald.
in.l.j.C.de monopolijs: Que autem ſit pena
iſtorum conſpirantium ſeu facientium con/
uenticulam, Dic q; diuerſe pene ſunt ſtatute
per diuerſas leges in iure primo enim eſt pe/
na exilij & publicationis bonorum quam
imponit dicta.l.prima.C.de monopol.ſecun
do eſt tex.in.l.denunciamus.C.de his qui ad
eccleſia.confug.vbi imponitur pena ultimi
ſupplicij.tertio eſt tex.in capitulo.j.§. conuẽ
ticulas.de pace iur.fir.ubi ſinguli coniurato/
res puniuntur ad unam libram auri. Quarto
eſt tex.iuncta glo.in.l.qui illicitum.ff.de col
leg.illici.ubi imponitur pena legis Iulie ma/
ieſtatis.Quinto eſt tex.in.l.j.& ij.C.de ſedi/
tio.ubi imponitur pena grauiſsima:& ſic pe
na mortis contra iſtos ſeditioſos: turbantes
publicam pacem:de quibus etiam loquitur
tex.in.l.ſiquis aliquid.§.autores.ff.de penis.
& habetur in capitulo ſeditionarios, & ibi
Archi.xlvi.diſt. Sexto eſt tex.in.l. aut facta
in princi.ff.de penis, vbi non ſtatuitur certa
pena contra coniuratores:ſed puniuntur pro
qualitate delicti & euentus:vnde innuit ille
tex q; iſta ſit pena arbitraria & variabilis ſm
delicti atrocitatem.Et per illum tex.puto di/
ſtingui debere omnes penas predictas ſm fa
107 cti accidentiam & qualitatem. ❡ † Scias ta
men q; quandoq; iſte conuenticule ſunt lici
te:vt quando fiunt ad bonum finem: & tũc
non puniuntur nec poſſunt inquiri: immo
tunc ſunt omni iure permiſſe tex.eſt in capi/
tulo Sane.xvi. queſtione ſeptima & tenent
Andreas de yſernia Bald.Aluarot.& Card.in
dicto capitulo primo. §. conuenticulas: &
Archi.in capitulo coniurationum,& capitu/
lo ſiquis vndecima queſti.prima & Pe. Phi.
cor.in conſilio.2 r6.i tertio volu.& Ioa. de
ana.in rub.extra de ſciſma. columna prima
in fine:in dubio autem ſemper preſumuntur
fieri ad malum: ex quo ſunt de genere prohi
bitorum:ſm doc in locis prealleg.& Archi.
in.c.illud.col.pe.xxiij.diſt.vbi plus dicit: q;
etiam ſi contra nocentem ſit conſpiratum:
ſemper preſumitur ad malum: idem tenet
Lucas de penna in.l.magiſtros.col. ſi. C. de
108 profeſ.& medi.li.x. ❡ † Tertius caſus eſt
quando eſt vendita ancilla ſub pacto ne pro
ſtituatur.alias ſit libera:nam ſi emptor non
obſeruat pactum:iudex inquirit ex officio:
& facit illam exhiberi:vt perueniat ad liber/
tatem tex.eſt & ibi Bal.in. l. mulierem. C. ſi
manci.ita venier: ne proſtituatur.
109 ❡ † Quartus caſus eſt in omni cauſa miſe/
rabilium perſonarum;nam in ea poteſt ex of
ficio procedere:etiam ad priuatam vtilitatẽ.
ſm Bal.in.d.l.mulierem: & Bar.in. l. iiij. §.
hoc autem iudicium:col.j.in.v.opp.& ibi et
Alex.in.j.col.ff.de dam.infer.& Alex.in. l.
j.col.j.ff.de iur.om.iudi.& Bal.in c.j.§.iniu/
ria col.pe.de pace iur.fir.& Abb.in.c.ad no/
ſtram.col.ij.in fi.el. j de iureiur.pro hoc eſt
tex.in.l.necqui q.§.aduocatos.ff.de offi.pro
con.vbi iudex ex officio poteſt dare aduoca
tos miſerabilibus perſonis. Quod corrobo/
ratur ex his que habentur in.c.regni: quod
incipit.ne tuorum: & alio:quod incipit:ſi tẽ
porũ:vbi datur poteſtas iudicibus inquiren
di pro iniuria illata pupillo & vidue: & ſic
miſerabilibus perſonis:verum ille ſunt litere
arbitrales:tamen hoc eſt cautum etiam iure
communi:per predicta. Hoc ſane intellige
quando ſumus in pupillo & vidua paupere:
quia tunc numerantur inter perſonas miſera
biles:alias ſecus. ita tenet Abb. & ibi etiam
Barba.in addi.in.c.ſignificantibus:de offi.de
110 leg. ❡ † Quintus caſus eſt in his que no/
torie liquent iudici ex actis:nam in his põt
inquirere & ſupplere etiam parte non peten
te.ſm Alex.in.l.j.C.vt que deſunt aduo: &
per doc.in.c.ſignificauerunt de teſti.& not.
Feli.i.c.ex tenore.col.ſi.de reſcrip.& eſt tex
cum glo.in.l.ij.§.ſi.C.de tempo app.& glo. i
111 l.filius.§.veterani.ff.de procur ❡ † Sextus
caſus eſt in omni cauſa pia:nam poteſt iudex
tam eccleſiaſticus q̃ ſecularis inquirere & p
cedere ex officio in cauſis pijs & eccleſiaſtic̃is

nam etiam pro iuribus eccleſie poteſt iudex inquirere: & generaliter in omnibus cauſis concernentibus periculum anime: vt ſuper penitentia imponenda poteſt iudex inquirere: & vt corrigatur peccatum: ita hec omnia tenet Abb. in. c. ad naturam. el. ij. col. ij. de iureiur. & not. Bal. in. d. l. mulierem. C. ſi manci. ita vende. ne proſti. & habentur in. c. j. de offi. ordi.
112 ¶ † Septimus caſus eſt quando epiſcopus habet ſuſpitionem de parentela inter coniuges: quia poteſt iudex eccleſiaſticus inquirere de impedimento quolibet matrimonii ad faciendum ipſum ſeparari. tex. eſt in. c. porro. in fi. & ibi Abb. de diuor. & not. glo. in. c. j. verſi. canones. de offi. ordi. & Abb. in d. c. ad materiam. el. ij. col. ij. & habentur in. c. epiſcopus in ſinodo. xxxv. q. vj.
113 ¶ † Octauus caſus eſt. nam poteſt iudex ex offitio inquirere de iuribus principis. tex. eſt in. l. pen: & fi. C. de bo. vacan. li. x. & Abb. in d. c. ad materiam el. ij. col. 2. de iureiur. & tex in. l. ſi quis intra. C. de bo. proſcrip. ſic etiam de omni pecunia fiſco applicanda in quirit ex offitio. ſecundum Bar. in. l. ſi quis reſi. in fi. ff. de cuſto. reo. & Bar. & Alex. in. l. ij. §. Senatus. ff. de iure fiſci.
114 ¶ † Nonus caſus eſt nam iudex propter magnum ſcandalum euitandum poteſt ex offitio inquirere & prohibere ne ſcandalum committatur abſque accuſatore ita tenet Cy. in. l. j. in fi. C. de monopol. & Bal. in. l. mulierem. C. ſi manci. ita venale. ne proſtitu.
115 ¶ † Decimus caſus eſt: quia poteſt iudex generaliter inquirere in prouintia vel ciuitate quam regit contra omnes malefactores: vt purget ipſam malis hominibus pro quiete publica. tex. eſt in. l. iij. & . l. congruit. ff. de offitio. preſi.
116 ¶ † Vndecimo inquirit iudex ex offitio de omni crimine & iniuria commiſſa contra eccleſias & eccleſiaſticas perſonas. & ſimiliter de omni crimine commiſſo in eccleſia. tex. eſt & ibi Bald. in. l. Si quis in hoc genus. C. de epi. & cle. vnde in omni crimine ſacrilegii inquiri poteſt ex offitio per dictum tex. nam omni iniuria facta in clericum dicitur publicum crimen: & quilibet poteſt accuſare: & iudex ex offitio inquirere ſecundum Barto. i. d. l. ſi quis in hoc genus. & Iaſ. in. l. in prouintiali. §. fi. ff. de ope. no. nun. nam iniuria facta clerico dicitur facta deo: & totam eccleſiam tangit. ſm glo. in. c. nonnulli. iij. q. j. & habentur in. c. accuſatio. ij. q. vij. & eſt tex. & ibi Abb. in. c. ij. de foro compe. & Abb. in. c. cum ſit generale. col. ij. eo. tit. vnde patet ex predictis quod etiam de blaſfemia dei poteſt inquiri: & quilibet accuſare: quia illa eſt vera offenſio in deum: vt not. Barto. in. l. j. col. ij. ff. de pub. iud. & tex. in autem. vt non luxurientur &c. per totum. & in
117 auten. alearum vſus. C. de relig. ¶ † Duodecimo inquirit iudex quando heres fecit inuentarium: & creditores dicunt plus eſſe in bonis quam ſit deſcriptum in inuentario: nam poteſt iudex inſtantibus creditoribus inquirere & accipere probationes de domo heredis torquendo etiam ſeruos heredis. tex. eſt & ibi per docto. in. l. ſcimus. §. licentia. el. ij. C. de iure deli. verum iſta inquiſitio non eſt ex mero officio quia fit ad inſtantiam creditorum
118 vt ibi. ¶ † Decimo tertio inquirit iudex in cauſa naufragij & in omnibus cauſis dependentibus a naufragio: & contra ſurripientes bona naufragorum: & inquiſitio talis fit leuato velo & ſummarie. tex. eſt & ibi per docto. in. l. quotiens. & . l. de ſumerſis. C. de naufrag. li. xj.
119 ¶ † Decimo quarto inquirit iudex ex offitio etiam nemine accuſante contra tutorem ſuſpectum: & poteſt ipſum ex offitio remouere ſi ſuſpectum inuenerit tex. eſt & ibi Bar. in. l. iij. §. preterea. ff. de ſuſpe. tuto. & poteſt in iſta inquiſitione ſe informare per depoſitionem ſeruorum pupilli. l. ſi in prin. ff. de ſuſpe. tuto & iſte eſt caſus ſpetialis fauore pupilli. In quo iudex inquirit ad priuatam vtilitatem. vt. d. §. preterea. quia regulariter eſt contrarium. ſ. quod ad priuatam vtilitatem inquiri non poteſt ſecundum Bar. ibi & Ange. in tra. male. in verſi. incendiario. col. ij. & no. doc. in. c. exhibita. de iudi. & ſuit dictum ſupra in precedenti carta. verſi. decimo principaliter &c. & Bar. in. l. ſi vacantia. C. de
120 bo. vacan. li. x. ¶ † Decimo quinto inquirit iudex ex offitio contra producentem ſcripturam falſam vel ſuſpectam in iuditio: & poteſt ipſum punire ex ſola ſuſpitione ſcripture: niſi probet illam eſſe veram tex. eſt & ibi Bal. & ſali. in. l. iubemus. C. de proba. & dicit ibi Bal. in fi. quod ſcriptura redditur ſuſpecta eo ipſo quod habet aliquam raſuram in loco ſuſpecto: & nota vnum bonum caſum qui milliens euenit in iuditio: quod iudex poteſt punire de falſo producentem ſcripturam ſuſpectam licet non clare probetur quod ſit falſa: & hoc eſt ſpecialis: quia in aliis criminibus debent eſſe probationes luce clariores. l. fina. C. de pba. hic autem ſola ſuſpitio transfundit onus probandi contrarium in ipſum producentem: & ſuſpitio pro veritate habetur ita dicit Lucas de penna in. l. vacantia. col. ij. verſi. eo. eſt ergo

eo aliud ſpeciale &c.C.de bo.vacan.lib. de/
121 cimo. ¶ † Decimo ſexto inquirit iudex
incidenter contra teſtes deponentes falſum
vel vacillantes in iuditio: & poteſt illos ex
officio punire.tex.eſt & ibi Bald.& docto.
in.l.nullum.C.de teſti.& in capitulo ſuper/
bis: de penis: & not.Bartol.in.l. iij. §. prete/
rea.ff.de ſuſpe.tuto.& idem eſſet in produ/
cente falſos teſtes: q̄ poſsit puniri ex officio
per ea que dixi in verſiculo precedenti: de
producente falſam ſcripturam: & per ea que
dicam infra proximo verſiculo.
122 ¶ † Decimo ſeptimo inquirit iudex ex of/
ficio generaliter de omni delicto commiſſo
coram ſe: vel in iuditio incidenter: dum ip/
ſe cognoſcit de aliqua principali cauſa: hoc
enim operatur continentia cauſe: ita dicit
Bald.in dicta.l.iubemus. colun: ſecunda in
fin.verſiculo quinto.C.de proba. & Barto.
in.d.l.iij.§.preterea: & probatur in.d. l. nul/
lum & not.Bar.in.l.ij.§.ſi publico. colū. iij.
verſi.quarta regula &c.ff.de adul.& in.l.ſi/
123 qua pena.ff.de ver. ſigni. ¶ † Decimo
octauo inquirit iudex de iuribus eccleſie &
de beneficio eccleſiaſtico: quia poteſt inquire
re contra poſſeſſorem beneficij: vt doceat
quo titulo poſsideat: & ſimiliter contra poſ/
ſeſſorem alterius rei eccleſiaſtice. ita tenet
Inno.in capitulo ad noſtram,el. ij. de iure/
iura.& Bal.in.l.ciuile.C.de fur.& Bald. in.l.
ſancimus.C.de ſacroſan.eccleſi.& Bald. in.l.
cogi columna ſecunda.C.de petitio. heredi.
& in.l.ſecunda. C. quo. & quando iud. &
not.glo.& docto.in.c.j.de reg.iur.lib. vj.&
poteſt excommunicare.c.dilecto.de ſenten.
124 excom.lib.vj. ¶ † Decimonono inqui/
rit iudex in omnibus caſibus in quibus ac/
cuſator non probans excuſatur a preſump/
ta calumnia: qui numerantur per glo. in.l.
athletas.§.calumniator.ff.de his qui not. in
125 fa.ita dicit Bar.in.d.§. calumniator.
¶ † xx. Inquirit iudex eccleſiaſticus con/
tra tenentes bona que debent diſtribui pau/
peribus: vel ad alias pias cauſas.ſm Bart.in.
d.l. ſi vacantia. & facit hoc contra heredes
non adimplentes legata pia: iuxta not.in au
tent.hoc amplius.C.de fideicō.& Bar.in.l.
ne quicquam.§.ſi.ff.de offic.procon. & in.l.
ſeruo alieno.in princ.ff.de lega.j.& Bart. in
126 l.quintus.ff.de an.lega.& in.l.ſeruos. ff. de
ali.lega. ¶ † xxj. Inquirit iudex ex offi
cio de probitate vite: de idoneitate & mori/
bus alicuius eligendi: promouendi: vel ordi
nandi. Item quando viſitat epiſcopus eccle
ſias facit huiuſmodi inquiſitiones contra
clericos: prout de his dixi.ſupra circa prin/
cipium huius ſexte partis in fine prime car/
127 te.verſi.iiij.modo.& verſi.ſeq. ¶ † xxij.
Inquirit iudex de omni crimine vbi inter/
uenit accuſator qui colludit ſeu preuaricatur
text.eſt.in.l.fallaciter.C.de aboli. per quem
ita tenet Bal.in.d.l.iubemus. columna pri/
ma.C.de proba.& vide quod dicam infra:
128 verſic.xliij. ¶ † xxiij. Inquirit iudex cō
tra calumniatorem etiam nemine accuſante:
ita declarat Bart.in.l.j.col.j.ad turpil. & ibi
proprie eſt text.in.§.j.& ratio eſt quam ſu/
pra dixi ſed quia iſtud dictum calumnie cō/
mittitur coram iudice: vnde merito iudex
inquirit.vt dixi ſupra verſi.xvj.& .xvij. &
ita dicit Bar.in.d.l.j.col. j. & tangunt Bald.
& doc in.l.j.C.de calum.& Bar. in.l.ij. §. ſi
publico.ff.de adult.col.iij.verſi.quarta regu
129 la &c. ¶ † xxiiij. Inquirit iudex prop/
ter incidentem queſtionem: vbicunq̄ enim
incidenter cognouit de crimine: poteſt de il
lo inquirere: text.eſt in.l. pen.C.ſi aduer. li/
ber per quem ita tenet Bar.in.d.§.ſi publico
col.ij.in fi.verſic.ſecunda regula &c. & vi/
de omnino Bald.in.l. quod cuitandi. C. de
130 condi obtur.cauſam. ¶ † xxv. Inqui/
rit iudex ex officio de iniuria facta ſcholari
& in iſto caſu eſt ſpeciale q̄ iudex ſine accu
ſatore inquirat de priuato crimine. ita tenet
Bald.in aucten.habita.col.vj.ſequitur verſi.
alias ſciturus &c.C.ne fil.pro pa.ubi plus di/
cit q̄ ſolus rector ciuitatis uel prouincie in
quirit: nō aūt epiſcopus nec doctor legenus
131 ¶ † xxvj. Inquirit iudex de delicto com/
miſſo per ſuum officialem in officio: & tūc
indiſtincte inquirit. Si uero extra officium
deliquit: tunc inquirit ita demum: ſi eſt no/
torium: & non aliter.ſm Barto. in. l. ſiquis
forte.§.j.ff.de penis & uide tex.cum ibi no.
per doc.in.l.ij.C.de ſpor.& quod not. Bart.
132 in.l.ſenatus.ff.de offic.preſi. ¶ † xxvij.
Inquirit iudex contra facientem iniuriam
ſuis officialibus uel famulis: dummodo cri/
men ſit notorium: alias ſecus: quia eſſet ſuſ/
pectus: ſed notorietas facit ceſſare ſuſpitio/
nem.ſm Bar.in.d.l.ſiquis forte.§.j.ff.de pe/
133 nis. ¶ † xxviij. Inquirit iudex de omni
crimine notorio.text.eſt & ibi plene Bal. &
Salyc.in.l.ea quidem.C.de accu.& And. de
yſer.in conſti.humanitate: col.ij.& habetur
134 in.l.j.C.de cuſto.reo. ¶ † xxix. Inqui/
rit iudex ſpecialiter de omni crimine ſuper
quo preceſsit primo inquiſitio generalis ad

inueniendos maleſactores & purgandam
prouinciam malis hominibus:iuxta.l.con/
gruit.ff.de offi.preſi.nam illa inquiſitio dici
tur preparatoria ad ſpecialem: & fruſtra fie/
ret niſi contra maleficos repertos deuenire/
tur poſtea ad particularem inquiſitionem:
ita dicit Bal.in.l.iubemus:colum.ij.uerſi. &
eſt ſciendum.&c.C.de proba.& Bal.in.l. ea
quidem colum.vij.uerſic.iij.&c.C. de accu.
& Bar.in.l.ij.§.ſi publico:colum.iij.in prin.
uerſi.tertia regula &c.ff.de adul.pro hoc eſt
text.in.l.4.§.mandatis.ff.ad.l.iul.pecul.&
Bal.in.l.cõgruit.in.j.lec.& Abb.in.c.bone
el.j.colũ.iii.in.vj.not.de elec.& predicta de
clara & limita:ut infra.uerſic.xxxvj.
135 ¶ †30. Inquirit iudex de inimicitijs &
guerris que uigent in ciuitate inter particu/
lares ciues:ex quibus poteſt turbari reſpubli
ca:& deueniri ad arma:nam tunc poteſt iu/
dex compelere partes ad pacem ex ſuo of/
ficio.ſm Bartolum in.l.congruit.in fi.ff. de
offic.preſi.& Bal.in.l. cum affirmes.C. de
lib.cauſa: & de hac materia: quando iudex
poſſet compellere partes ad concordiam in
ciuili uel criminali cauſa:uide Bal.& Moder.
iu.l.quidam eſtimauerunt.ff. ſi cer.peta.&
Bal.in.l.ex ſtipulatione.C.de ſenten:& pre/
dictis adde text.in.l.j.§.quies.ff.de offi.pre.
ur:& Alex.& Pau.de caſt.& doc.i.l.qui bo
na.§.ſiquis iuxta.ff.de damn.infect.
136 ¶ †31. Inquirit iudex contra filium qui
impias manus in patrem uel matrem iniecit:
uel ſi ipſos parentes contumelijs afficit:quia
tale delictum uindicari ſpectat ad publicam
utilitatem:tex.eſt in.l.j.§.ſi filius.ff.de obſe
137 quijs a liber:pa.preſtan. ¶ †32. Inqui/
rit iudex contra cuſtodem carceris:qui pre/
tio corruptus dimiſit carceratum ſine uin/
culis ut fugere poſsit:uel paſſus fuit introdu
ci ferrum uel uenenum in carcerem:text.eſt
138 in.l.carceri.ff.de cuſto.reo. ¶ †33 Inq/
rit iudex contra lenones:qui nituntur mu/
lieres ad luxuriam allicere: & dicuntur de/
uaſtatores caſtitatis unde iudex poteſt illos
de ciuitate expellere & punire ut in auctẽt.
de leno.§.ſancimus:& ibi Angelus ubi plus
dicit q̃ is q̃ decipit mulierem cum promiſ/
ſione pecunie & ſub tali promiſsione uel da
tione ipſam adulterat:punitur pena ſtatuti
loquentis de adulterante inuitam mulierẽ.
Nam inuita dicitur mulier que decipitur ſub
139 auri promiſsione. ¶ †34. Inquirit iu/
dex de crimine lenocinij ſine accuſatore:p
textũ.in.l.ij.§.ſi publico.ff.de adul.nã iſtud

crimen reputatur maius adulterio. ſm An/
ge.in trac.male.in verſic.che me hai adulte/
rato &c.in fi.ſed pulcrũ dubium eſt an de cri
mine adulterij poſsit inquiri ex officio ne/
mine accuſante? Ange.in.d.verſicu. che me
hai adulterata &c.col.iij.uerſic. quero an de
adulterio &c.tenet q̃ ſic.ex quo eſt crimen
publicum:per.d.§.ſi publico contrarium di
citur in deciſ. 176. conſil.Neapo. vbi dicit
q̃ de adulterio non inquiritur ex officio:ni
ſi quando eſſet notorium:& hanc opin. te/
net Matth.de afflic.in conſtit.legum aſperi/
tate.col.iiij.vbi diſtinguit: Aut preceſsit ac/
cuſatio mariti uel alterius:& poſtea deſiſtit:
& tunc iudex inquirit: aut nulla accuſatio
preceſsit:& non poteſt inquirere:ne habeat
fedare cõnubia matrimonij iuxta.l. cõſtan/
te.ff.de adul.& .l. quamuis adulterij. C. de
adul.uerum in regno eſt litera arbitralis q̃
incipit.Ne tuorum:qua cauetur q̃ iudex po
teſt inquirere de omnibus criminibus irro
gantibus penam mortis naturalis uel ciuilis
uel membri abſciſionis:vnde is qui haberet
conceſsionem literarum arbitralium poſſet
in regno inquirere de crimine adulterij cum
pro eo ſit pena mortis:vt.d.l.quamuis adul
terij:in fi.& not.And.de yſer.in.d.conſti.le
140 gum aſperitate. ¶ †35. Inquirit iudex
de omni crimine in quo quis reperitur in
flagranti per officiales curie:puta in actu.de
linquendi:ita tenet And.de yſer.in conſti.re
gni que incipit:humanitate:col.ij.&.iij.
141 ¶ †36. Inquirit iudex generaliter in re/
gno cõtra homines male vite:vt dixi ſupra
uerſi.x.& xxix.hoc addito:q̃ de iure con/
ſtitutionum regni quando venit iudex in
prouincia uel ciuitate poteſt facere edictum
q̃ oẽs qui ſentiunt ſe offenſos debeant com
parere coram eo infra talem terminum ad
querelandum:& ſimiliter omnes teſtes qui
habent aliquam notitiam de crimine alicu/
ius & de mala vita alicuius compareant ad
deponendum teſtimonium veritatis cum
comminatione q̃ elapſo termino non au/
dientur:& iſta inquiſitio generalis poteſt fie
ri quotiens iudici placuerit:& per eam deue
nit poſtea ad ſpecialem:vt dixi ſupra uerſi.
xxix.ita hec omnia traduntur in cõſti.inq/
ſitiones:& conſtit.ſeq.que incipit.Ut qui ve
rum per capitula regni eſt nouiter prouiſum
q̃ iſte inquiſitiones generales non fiant ni/
ſi ſemel in anno:& q̃ non deſcendatur po/
ſtea ad ſpeciales niſi in caſibus de quibus li/
citum eſt inquiri de iure:& niſi ex manda/
to principis

to principis in alijs non permiſsis: & de hoc
capitulum regni quod datur optima limita/
tio ad materiam.l.congruit.ff. de offic. preſi.
& ad ea que dixi ſupra in uerſicu.xxix.ſcili/
cet q non ad omnia crimina eſt preparatoria
inquiſitio generalis: nam ſi per inquiſitio/
nem generalem inueniretur quis in tali deli/
cto: de quo non poteſt de iure inquiri: nihil
prodeſt dicta inquiſitio: quia non erit ſuf/
ficiens ad deueniendum ad ſpecialem: quia
alias de facili fieret fraus legi, & omni leui
crimine poſſet inquiri faciendo primo gene
ralem inquiſitionem prout hoc etiam dixi
ſupra in tertio requiſito ad inquiſitionem in
142 octaua limitatione in fi. ¶ † xxvij. In/
quirit iudex de crimine leſe maieſtatis per/
petrato contra perſonam principis uel ſuo/
rum collateralem; text. eſt in conſtit. hi qui.
§. de ſpecialibus: & hoc eſt etiam prouiſum
de iure communi per extrauag. Ad reprimen/
143 dam. ¶ † xxxviij. Inquirit iudex ſine
accuſatore contra famoſos latrones: & fures
agreſſores ſtratarum: latitantes in ſiluis, &
alios ſimiles: & ipſos punit ſine ordine iu/
diciario, ut hoc de conſtitu. regni. que inci/
pit: iuſtitiarij non per calendas: & eſt etiam
prouiſum de iure communi per.l. capitalium
§. famoſos. &.§. craſſatores.ff. de penis. & .l.
144 conſtitutiones.ff. de app. ¶ † xxxix.
Inquirit iudex contra inobedientes & tur/
bantes ſuam iuriſdictionem, & contra rebel/
les & contumaces ad penas legitimas & mul
ctas imponendas, ut probatur in.l.ij. C. de
ſpor. & in.l.j. per totam.ff. ſi quis iuſdi. non
obtemp. & per Bal. in.d.l. iubemus, col. ij. in
fi. uerſi. ſexto. C. de proba. & habetur plene
in conſtit. penam eorum, & ibi per And. de
yſer. & in.l. eos. C. de modo mul. & in toto
titulo.ff. de requi reis, & in.l. ad dictos. C.
145 de epiſ. audi. ¶ † xl. Inquirit iudex con
tra ſocios criminis in caſibus in quibus lici/
ta eſt interrogatio de ſocijs: qui numerantur
per glo. in.l. ſi in fi. C. de accu. ita dicit And.
146 de yſer. in.d. conſtit. hi qui. ¶ † xlj. In/
quirit iudex de homicidijs & damnis clan/
deſtinis ubi nullus accuſator apparet: & hoc
eſt nouiter prouiſum per duas conſtitu. re/
gni, uidelicet per conſtit. ſuper incſionibus:
& conſtit. ſi damna: & ibi per And. de yſer.
& ſunt duo capitula regni. unum uidelicet:
in numero 24. & incipit: clandeſtinis. Aliud
in numero 155. & incipit: conſtitutionem
diui patris. Eſt etiam aliud capitulum regni
limitans & declarans quando habet locum
pena homicidij clandeſtini: in numero 114.
& incipit: item ſtatuimus q pena &c. quo ca
uetur dictam penam tunc habere locum quã
do homo reperitur mortuus, ſecus ſi repe/
147 ritur uiuus licet uulneratus. ¶ † xlij.
Inquirit iudex de omni crimine in quo inter
uenit accuſator: & pendente accuſatione in
iudicium deducta moritur: nam iudex pro/
ſequitur ex officio ne delicta remaneant im/
punita: ita tenet Bartol. in.l.iij.§.j. col. fin.ff.
de lib. agno. per.l. defuncto.ff. de pub. iudi. &
l. pen. in princ. & ibi Bartol. eodem titulo &
tenet Bartol in ſimili de accuſatore abſente
in.l. inter accuſatorem.ff. de pub. iudi. & ha/
betur in.c.j. & .ij. de collu. deteg. & hic potes
cumulare omnia que dixi ſupra de accuſato/
re deſiſtente: uel colludente uel transgente:
& de alijs quampluribus que plene cumula/
ui ſupra in. viij. requiſito ad inquiſitionem:
148 cum ſuis fallentijs. ¶ † xliij. Inquirit iu
dex ſuper neceſsitate ciuitatis & ciuium ſub
ditorum, maxime tempore cariſtie & neceſ/
ſitatis: compellendo dominos ad venden/
dum frumentum & annonam iuſto pretio.
l.j.§. fin.ff. de offic. prefec. ur. & ibi Bartol. &
tradunt Moder. in.l. nec emere. C. de iure de/
li. non tamen poteſt compellere illos qui ha
bent frumentum ſolum pro victo ſuo, quia
ordinata charitas incipit a ſe ipſo.l. preſes. C.
de ſerui. & aqua: ita dicit And. de yſer. in pro
he. conſti. col. j. ubi allegat illud in euang:
Mathei. Ne forte non ſufficiat nobis & vo/
bis ite potius ad vendentes & emite vo/
149 bis: & &c. ¶ † xliiij. Inquirit iudex
contra aduocatos & procuratores calumnio
ſos & tumultuoſos & male ſe verſantes in
eorum officio: vel ſi ſunt infames: nam po/
teſt illis interdicere ne poſtulent & procu/
rent & poteſt eis prohibere omnes actus fo
renſes: ut.d.l.j.§. fi.ff. de offi. prefec. ur. & in
l. moris: in princi. & .§.j.ff. de penis. & .l.j.
§. remouet.ff. de poſtu. & .l. quos prohibet:
150 eo. tit. ¶ † xlv. Inquirit iudex de defen/
ſionibus rei in criminalibus ex ſuo officio:
etiam ſi reus non defendat, poteſt immo te
netur iudex perquirere ſuas defenſiones ex
officio: ad innocentiam ſuam probandam.
text. eſt & ibi Bar. in.l. ſi non defendatur.ff.
de penis, & Bartol in.l.j.§. fin.ff. de queſtio,
& in.l. iiij.§. hoc autem iudicium: col. pen.ff.
de damn. infec. & plene in ſua diſputatione
151 que incipit, iudex maleficiorũ &c. ¶ † xlvj.
Inquirit iudex ſupplendo de facto, & te/
ſtes producendo in omnibus caſibus i qui/

bus poteſt procedere ad diffinitiuam ſenten
tiam contra abſentem : ſiue in ciuilibus ſiue
in criminalibus : ſecundum Bar. in auctent.
qui ſemel, col. j. per illum text. C. quo. & quã
do iud. & in. l. ampliorem. C. de app. & Bar.
plene in. d. l. iij. §. hoc autem. in. iij. q. ff. de
dam. infec. Ex quo infero q cum hodie in
regno non requiratur litis conteſtatio in cau
ſis ciuilibus : quia reo citato contumace pro
ceditur inſtante actore ad dationem termini
probatorij in contumaciam : & proceditur
ad diffinitiuam etiam contra abſentem : vt
dictat regia prag. que incipit . Relatione. ſe/
quitur q in omnibus cauſis ciuilibus abſen/
te reo poteſt iudex ſupplere de facto : & ex
officio inquirere probationes rei abſentis: &
illas producere : vt veritatem inquirat tam
in cauſa principali q̃ appellationis : text. eſt
in. d. aucten. qui ſemel. ibi: veritate perquiſi/
ta &c. & in. d. l. ampliorem. in princip. iun/
cta glo. in verſiculo adimplere: & not. pul/
cre Barto. in. d. §. hoc aucten. in tertia queſtio
ne principali: & Abb. in. c. cauſam. col. fin. de
dolo & contu. Quod nota perpetuo : quia
pauci aduertunt: & per hoc poſſes ſaluare iu/
dicem vt non poſsit allegari ſuſpectus quan
do nimis faueret reo in caſu predicto : quia
152 lege permittente facit. ¶ † xlvij. Inqui/
rit iudex de crimine falſe monete etiam ne/
mine accuſante. l. j. C. de fal. mone : & hodie
in regno eſt prouiſum q iſti cudentes falſam
monetam damnentur ad vltimum ſupplici/
um & publicationem bonorum per conſti/
tu. que incipit adulterinam: & per capitulum
regni i numero 29. quod incipit: vt que &c.
¶ † xlviij. Inquirit iudex de crimine here
153 ſis ad inſtar criminis leſe maieſtatis: & de
hoc eſt prima conſtitutio regni: que incipit.
inconſutilem: & imponit penam combuſtio
nis : & ſic vltimi ſupplicij & publicationis
bonorum: & de materia inquiſitionis ſuper
tali crimine eſt pleniſsime tractatum in libro
decretalium & ſexti in titulo de hereticis:
quia hoc dicitur crimen eccleſiaſticum & ſpe
ctat ad forum eccleſi. ¶ † xlviiij. In/
154 quirit iudex ex officio etiam in cauſis ciuili/
bus: partes interrogando quando equum ſi/
bi videtur: iuxta. l. vbicunq. ff. de inter. ac. ſi
militer teſtes obſcure deponentes poteſt re/
petere ex officio : vt habetur in. c. cum cla/
mor: de teſti: & in. c. cum Iohannes : & ibi
Abb. & Fely. de fide inſtru. ita dicit Barto. in
d. l. iiij. §. hoc autem: in. iij. q. principali. ff. de
damn. infec. & ibi etiam Alexand. & not.
glo. in. §. illud tamen: in auctent. de teſti.
155 ¶ † l. Inquirit iudex de veritate inſtrumen
ti producti in iudicio: text. eſt iuncta glo. &
ibi Bartol. & Ange. in auctent. de tabel. in
princi: & not. Bart. in. d. §. hoc autem. in. iij.
156 q. in fi. ¶ † lj. Inquirit iudex de condi/
tione teſtis qui coram eo producitur : nam
poteſt ab honeſtis perſonis interrogare &
inquirere de conditione teſtis & de inimici/
tia & aliis defectibus: vt eſt glo. in verſ. ini/
micitie: & ibi Bal. in. l. iij. in princ. ff. de teſti.
& gloſ. in verſiculo officij. in. §. ſancimus: in
aucten. de teſti. & glo in. l. j. §. curatores. ff.
de magiſtra. conue: & Barto. in. d. l. iiij. §. hoc
autem. in. iij. q. in. fin. & Barto. in dicta ſua di
ſputatione incipiente, iudex maleficiorum:
157 col. iij. verſi. iij. &c. ¶ † lij. Inquirit iu/
dex ad denunciationem ſibi factam per offi/
cialem deputatum ad crimina deferendum:
vt puta quando vadunt officiales perquiren
do luſores: portantes arma : & alios ſimiles
delinquentes : nam ex quo reperiuntur in/
flagranti & notorio crimine poſſunt denun
tiari iudici : & iudex inquirit ad eorum de/
nuntiã: alias facit litẽ ſuã: ſm Bald. in. l. iube
mus: col. ij. ver. ij. de pbat p. l. fi. C. ne ſan.
baptiſ. iterum: de hoc eſt text. in. l. ab accuſa
tione. §. nuntiatores. ff. ad turpil. & not. ple/
ne Barto. in. l. diuus. ff. de cuſto. reo. vbi plene
tangit de effectu iſtius denuntiationis : &
idem Bartol. in. l. ij. §. ſi publico. col. ij. in fi.
verſi. Do regulas: prima eſt & c. ff. de adult.
158 ¶ † liij. Inquirit iudex ex officio in dando
aduocato pupillis : pauperibus : & perſonis
miſerabilibus : & maxime ne a potentibus
opprimantur : & ſimiliter furioſis. text. eſt
in. l. nequiequam. §. aduocatos. & ibi Bar. &
doct. ff. de offic. procon. & in. l. j. §. ait pretor
159 & ibi glo. ff. de poſtul. ¶ † liiij. Inquirit
iudex de comptemptu & contumacia pro/
curatoris qui adminiſtrat negotia abſentis:
nam poteſt illum ex officio remouere ab ad
miniſtratione : & ſibi interdicere officium
procuratoris : text. eſt in. l. eum qui res. C.
de procur. per quem ita dixit Bald. in. l.
mandatum : colum. iiij. verſicu. ſexta eſt
160 &c. C. mandati. ¶ † lv. Inquirit iu/
dex ex officio contra procuratorem vt do
ceat de mandato : ne iudicium efficiatur fru/
ſtratorium : & hoc poteſt facere iudex etiã
ſm poteſt litem conteſt. ſecundum Abba. in
capitulo nulli. de accu. & habetur in capitu
lo exceptionem, de except.
161 ¶ † lvj. Inquirit iudex de crimine ſacrile/

gli & plagii.tex.eſt & ibi Bar.in.l.iiij.§. man
162 datis.ff.ad.l.iul.pecul. ❡ † lvij. inquirit
iudex ex officio contra non ſoluentes deci-
mas: & illos compellit ad ſoluendum etiam
nemine petente. ita tenet Car. in cle.ij. in
163 xxiiij.q.de iudi. ❡ † lviij inquirit iudex
ex officio de idoneitate tutoris: & quando
mater petit dari unũ tutorem filio ſuo. nam
iudex poteſt ex officio inquirere & uidere
ſi ſunt alij legitimi tutores magis idonei q̃
ille quem mater petit: tunc poteſt repellere
petitum a matre: & dare alium magis ido-
neum: ita tenet Bald. in.l.precibus. colum.
vj. uerſi. & ſcias q̄ matri. &c. C. de impub.
164 & alijs ſubſti. ❡ † lviiij. inquirit iudex
ad faciendum ſepeliri defunctum: cogendo
heredes ex officio ut ipſum ſepelliant. & po
teſt ex officio uendere res hereditarias uel
compellere heredes ad uendendum pro ſe-
pultura defuncti etiam ante aditam heredi-
tatem. tex eſt & ibi Bar. in.l.qui erat. ff. fa-
165 mi.her. ❡ † lx. inquirit iudex contra
agentem ſine actione & cui non competit
ius agendi: & poteſt ipſum ex officio repel-
lere a limine iuditij. ut not. glo. Barto. &
doct.in.l.ubi pactum.C.de tranſac.& Socci.
in conſi. 255. colum.ij. in fin. uerſiculo ſe-
cundo &c. in.ij. uol. Similiter repellit eum
quem cõſtat calumnioſe agere: ut dicit idem
Socci. in conſi. xxxvij. colum. penult. in
princi. in primo uol. & de hoc uide plene
per Felt. in capitulo ad aures. de preſcrip.
166 ❡ † lxj. inquirit iudex ex officio qui ha-
bet literas arbitrales in hoc regno de omni-
bus criminibus irrogantibus penam mortis
ciuilis uel naturalis uel membri abſciſionis:
& de iniuria illata pupillo: uidue: uel. ecle
ſie: ut eſt capitulum regni quod incipit ne
ſtrorum: & aliud quod incipit. ſi tempo-
rum: iſta duo capitula ſunt litere arbitrales.
167 ❡ † lxij. inquirit ex officio per ſindicato-
res contra officiales ad ſindicatum de com-
miſſis & omiſſis in officio: nam contra eos
poteſt procedi non ſolum ad querelam par-
tium: ſed etiam per inquiſitionem: ut eſt re
gia pragma: que incipit regie dignitati.
168 ❡ † lxiij. inquirit iudex contra frequen-
tatores tabernarum: contra luſores ad lu-
dos prohibitos: & contra frequenter rixan
tes & portantes arma: & contra homines
deambulantes per plateas & uicos. qui ſunt
iuuenes ſine arte. & non laborant nec ha-
bent redditus. & uadunt bene ueſtiti. nam
preſumitur de eis omne malum. omnes
enim iſti ſi fuerunt conuicti per decem teſtes
debent condemnari ad tempus in galeis. ita
dicit conſti.regni.hi qui.in prin. & ibi plene
hoc declarat Math. de afflic. in nota. & Pa-
ris in tract. ſindi. in uerſi. inquiſitio. colum.
ij. ubi ſe ipſum inuoluit. allegando plura ca
pitula & conſtitutiones regni. & in fine ni
hil certi concludit. & tenet ibi Paris q̄ ille
numerus decem teſtium eſt hodie redactus
ad quatuor per capitulum regni quod inci-
pit. ſubiungendo. in hoc puto q̄ male lo-
quatur. nam dictum capitulum. ſubiun-
gendo. loquitur in alijs terminis. & deli-
ctis ubi uenit pena mortis. uel membri
abſciſio. Et puto q̄ intentio illius con con
ſti. hi qui. dum requirit probationem decem
teſtium fuerit, quia id quod probatur per
decem teſtes efficitur notorium, ut dicit
Bald. in auten. quod locum. in fi. uerſicu.
decimo queritur. C. de colla. & in notorijs
iudex poteſt inquirere. l. ea quidem. C. de
accu. & habetur in.l.j. C. de cuſto. reo. &
dixi ſupra uerſi. xxviij. & per iſtam ratio-
nem puto illam conſti. hi qui. non eſſe cor-
reptam per capitulum regni quod incipit.
generales. de cuius intellectu dixi ſupra uer
169 ſicu. xxxvj. ❡ † An autem in crimi-
ne priuato poſſit inquiri ex officio puta in
furto uel iniuria, uide Lucam de penna.
in.l. ſi uacantia. col. iiij. uerſicu. in regno
autem &c. C. de bo. uacan. li.x. ubi tenet q̄
non, hoc tamen intellige niſi delictum eſ-
ſet notorium: vel eſſet commiſſum coram
officiali. nam tunc licet ſit priuatum: poteſt
de eo inquiri: per ea que dixi ſupra uerſi.
xvij. & xxviij. & not. Paris in tract. ſindi.
in verſi. inquiſitio. colum. v. verſicu. & ad-
de &c. Eodem modo ſi eſſet commiſſum
unum magnum furtum & neſciretur autor:
poteſt iudex inquirere mittendo pro vici-
nis: & inueſtigando alia inditia pro inue-
niendo fure. ſecundum Barto. in.l. fi. co-
lum. j. ff. de queſtio: & vide quod not. glo.
in. d. conſti. hi qui. §. de ſpetialibus: & glo.
& And. de iſer. in conſti. preſent lege. ij. &
uide Pari. in. d. verſicu. inquiſitio: colum.
iij. in prin. item poſſet limitari vbi furtum
tranſcenderet ſummam auguſtalis quo ca-
ſu in regno eſſet pena mutilationis manus
vel mortis: ſecundum formam capituli re-
gni: ad hoc q̄ noſtrorum &c. nam tunc iu-
dex habens literas arbitrales poſſet proce-
cedere ex officio: per illam literã arbitralem.

de tuorum. ¶ † Vnum tamen ſcias:
ꝙ licet hodie pro furto ſit impoſita pe/
na mortis: & ſic ſit alterata pena iuris co/
munis: tamen adhuc dicitur crimen priua
tum: & non dicitur publicum, ſecũdum Lu
cam de penna: in quadam ſua additione poſi
ta in capitulis regni: poſt capitulum 215. qd'
incipit: cura nobis &c. & declarat Iaſo. in. l.
870 pen. ff. de condi. ob cauſam. ¶ † lxiiij. po/
teſt iudex inquirere regulariter de omni cri
mine de iure canonico: ita tenet Gandi. in
ſuo tract. male. in. tit. quomodo de male: co/
gno. per inquiſi. col. ij. vbi ponit non nulla
requiſita que copulatiue requiruntur vt pro
cedat inquiſitio de iure canonico: de hoc ha/
betur in capi. inquiſitionis: & in. c. qualiter
& quando: de accu. ¶ Plures autem ca/
ſus in quibus inquiſitio fieri poteſt per qui/
rat ſtudioſus inueſtigator, hos autem cumu/
laſſe ſufficiat qui in mentem venerunt cuius
autem expenſis debeat fieri inquiſitio crimi
noſorum, dic ꝙ expenſis fiſci. ſm And. de
871. yſer. in conſti. iuſtitiarij: la ij. ¶ † Vlti/
mo queritur: quid ſi inquiſitio eſt inepta: an
validetur per confeſsionem inquiſiti: vide
Ange. in conſi. 178. incip. viſis actis predi/
ctis &c. vbi tenet tutius eſſe ꝙ inquiſitus ab
ſoluatur: & denuo poſtea apte inquiratur. &
hoc videtur terminari in Deci. 176. conſi.
neapo. Maranta. V. I. D.

1 *Quotuplex ſit denunciatio.*
2 *Denunciatio iudicialis priuata que dicatur.*
3 *De denunciatione Euangelica.*
4 *Quando recurritur ad denunciationem Euange/licam.*
5 *Si eſt lata ſententia in fauorem alicuius & tranſi/ uit in rem iudicatam licet ſuccumbens ſit exclu/ ſus ab omni ciuili remedio, tamen ſi is qui obti/ nuit ſcit ſe iniuſte obtinuiſſe poteſt denunciari ec/ cleſie per denunciationem euangelicam, & com/ pellitur reſtituere quod iniuſte habuit.*
6 *Denunciatio canonica quare ita dicatur & quotu/ plex ſit.*

1 EXPEDITA Materia in/
quiſitionis venio ad quar/
tum modum ingrediendi
iudicium, ſ. ad denuntiatio/
nem: prout pollicitus fui
proſequi iſtos modos in
principio huius ſexte par/
tis: peruenitur igitur ad iudicium quãdoque
per viam denuntiationis: & de hac eſt ſcien/
dum ꝙ denuntiatio eſt triplex. ſ. iudicialis:
euangelica: & canonica: Denuntiatio iudicia/
lis eſt duplex. ſ. publica: & priuata: publica
eſt quando in iudicio deducitur aliquod cri/
men ad publicam uindictam ad denuntiã
alicuius officialis vel alterius priuati: & iu/
dex precedente tali denuntiatione inquirit
poſtea de illo crimine: vt dixi ſupra in mate/
ria inquiſitionis: verſi. iij. & iſta denuntiatio
eſt ſimilis accuſationi: vt dicit And. de Iſer.
in conſtitu. literas: in hoc tamen differt: quia
denuntiator non ſe inſcribit: nec facit par/
tem in iudicio ſicut accuſator: vt declarat
Sali. in. l. ea quidem. in prin. C. de accu. & An
ge. in trac. male. in verſicu. nec non ad denũ
tiam, &c. vbi plene tangit materiam huius
denuntiationis. Et in hac denuntiatione nõ
requiritur aliqua monitio: vt tenet Spe. in
tit. de denuntia. §. ij. verſi. publica & de hac
loquitur tex. in cap. j. §. ſane de cenſi. li. vj. &
Bar. plene in. l. diuus. ff. de cuſto. reo. & Bar.
in extrauag. ad reprimendum: in verſi. per
denuntiationem. & Ange. in. d. verſi. nec nõ
2 ad denuntiam &c. ¶ † Denuntiatio iudi
tialis priuata eſt illa que fit ad priuatum inter
eſſe & commodum vt quando aliquis filius
vel ſeruus indebite opprimitur a patre vel a
domino: & idem in omni alio opreſſo ab ali
quo potentiore: & ſimiliter in perſonis mi/
ſerabilibus oppreſsis: nam poſſunt hoc de/
nuntiare in iuditio vt per iudicem releuen/
tur: vt not. Spe. in tit. de denun. §. ij. verſi. pri
uata: & Bar. in. d. verſi. per denuntiationem
&c. & hanc denuntiationem iuditialem ple
ne declarat Abb. in. c. nouit. col. 17. verſi.
5 nunc condeſcendo &c. de iudi. ¶ † Secũ
da denuntiatio per quam aditur iuditium: eſt
denuntiatio euangelica: & hec eſt ualde no/
tanda: quia per eam reparantur multa que
ſunt auxilio iuris ciuilis deſtituta: ut dicit
Bar. in. d. extrauag. ad reprimendam: in uer.
per denuntiationem. Et ideo dicitur euange
lica quia habuit originem ab euangelio: ut di
cit Abb. in. d. cap. nouit. col. xvij. uerſi. ultim.
&c. ut traditur Mathei. cap. xviij. & Luce
cap. xvij Dum dicit: ſi peccauerit in te frater
tuus corripe eum primo inter te & ipſum: &
hec eſt prima monitio: & ſi te non audierit:
adhibe tecum vnum uel duos: & hec eſt ſe/
cunda monitio: ꝙ ſi te non audierit: dic ec
cleſie: & iſta eſt denuntiatio euangelica: per
quam aditur eccleſia: & ſic iudex eccleſia/
ſticus: bina prius monitione precedẽte: ut lo
quitur tex. i. d. c. nouit. & c. ſi peccauerit. ij. q. j.

& declarat Bal.in auten.ad hec.col.ij.in.fi.C.de vſur.& pleniſſime Abba.in .d. cap. nouit. colum. xi. cum pluribus ſeq.

4 ¶ † Et breuiter ad hanc denuntionem recurrimus vbicunque aliquis tenet indebite aliquam rem contra cõſcientiam & cum peccato:nam poteſt is qui pretendit intereſſe adire iudicem eccleſiaſticum formando libellũ: narrando qualiter ille tenet dictam rem cum peccato & contra conſcientiam propterea denuntiat ipſum eccleſie ut eum corrigat a peccato:& compellat ipſum conſequenter ad rei reſtitutionem:& debet narrare qualiter preceſſit illa bina monitio ſm formam euangelij:quia alias hec denuntiatio non procederet.ſm ſpe.in tit.de denuntia.§.ij.uerſi. item opponitur:& uerſi.quod autem: & Bar. in. d.uerſi.per denuntiationem:& Feli.in. d.c. nouit.col.pen.vbi ſequitur opi.Fran.de are. ;ſ.q etiam in delictis notorijs requiratur illa bina monitio:quicquid teneat Archi.in.c. ſi peccauerit.ij.q.j.per hanc denunciationem iudex principaliter intendit corrigere denũtiatum a peccato:quia iſta cenſetur denuntiatio caritatiua:uerum quia a peccato deſiſtere non poteſt nec penitentiam agere: niſi rem ablatam reſtituat:ut declarat pulcre Abb.in c.ad noſtram.el ij.de iureiur.ideo per conſequentiam neceſſariam conſtringit denuntiatum ad rei reſtitutionem: non ſolum per cenſuras eccleaſticas:uerum etiam per miſſionem in poſſeſſionem ſm Bal.in.d.auten. ad hec.col.ij.in.fi.& ſeq.C.de uſur.quem ſequitur Feli.in.d.c.nouit.col.fi.& iſte eſt bonus modus recuperandi rem per alium detentam: quando aliud ciuile remedium deficeret.

5 ¶ † Hinc dicimus q. ſi eſt lata ſententia iniuſta in fauorem alicuius:& tranſiuit in rem iudicatam:licet ſuccumbens ſit excluſus ab omni ciuili remedio:tamẽ ſi is qui obtinuit ſcit ſe iniuſte obtinuiſſe:poteſt denuntiari eccleſie per hanc denuntiationem euangelicã & compellitur reſtituere id quod iniuſte habuit:vt a peccato deſiſtat ſm Abb.in.c.j.col. fi.de conceſ.preb.& poteſt conſtare de ſcientia obtinentis:quando forte ecfiteretur extra iuditium ſe iniuſte obtinuiſſe: vt ibi dicit Abb.icrca fi.Reliqua de iſta denuntiatione dic vt plene per Abb.Feli.& doct.in.d.c.nouit:& per Bar.in.d.extrauag.ad reprimendã in uerſi.per denuntiationem.& in alijs locis

6 ſupra allegatis. ¶ † Tertia principalis denuntiatio dicitur canonica: ex eo quia a ſacris canonibus fuit introducta & iſta eſt duplex: ſpetialis ſcilicet & generalis. Denuntiatio canonica ſpecialis fit per eum cuius intereſt habere bonum prelatum:vel adminiſtratorem:vel ſubditum:ut primo bis monitus ſi eſt incorrigibilis remoueatur ab officio & beneficio:& de hac loquitur tex.in.c. j.de offi.cuſto.& in.c.licet heli.de ſimo.Denuntiatio vero generalis dicitur illa que eſt publica: vt quando agitur de matrimonio diſſoluendo & de eius impedimentis: & de hac loquitur tex. in.c.ad diſſoluendum: de deſpon.impub.& in.c.cum inhibitio: de clã de.deſpon.vt quando duo volunt contrahere matrimonium:& tertius denuntiat eccleſie impedimentum conſanguinitatis vel aliud ſimili.Ita declarat Abb.in.d.c.nouit.col. pe.in fi.& Spe.in tit.de nuntia.§.ij. verſi.canonica.&c.

QVINTVS Modus perueniendi ad iuditium:eſt per implorationem officij iudicis. Et hic veniret diſcutiendum quotuplex ſit officium iudicis:& qualiter in eo procedatur:an requirat litis conteſtationem & alia ſolemnia iudicij. De quibus omnibus remitto me ad ea que not.Bar.& doct.in.l.j.ff.de iur.om.iu.& per glo.& cano.in.c.fi.de offi. iudi.vnde venio ad proceſſum huius ſexte partis iuxta ordinem prepoſitum & primo ſm ordinem videamus materiam citationis. Robertus maranta.

1. *A citatione incipit iudicium, & alia de citatione.*
2 *Quis ſit citandus.*
3 *Citari non debet aduerſarius qui ſi eſſet preſens non poſſet actum impedire nec contradicere, & actus ualet ſine eius citatione.*
4 *In exigendis tributis datijs, collectis, & functionibus fiſcalibus, debitores non citantur.*
5 *Citatio partis non requiritur in omnibus actibus qui expediuntur per iudicem ante citationem partis in cauſa principali, licet requirant cauſe cognitionem.*
6 *Illatio ex predicta concluſione ad bonam praticam in Regno.*
7 *Sententia principis uel imperatoris iuſta, lata parte non citata ualet.*
8 *Si in inſtrumento in eſt pactum q debitor poſſit capi ad inſtantiam creditoris ex ſola oſtenſione inſtrumenti facta iudici. Iudex uigore.d.inſtrumenti poteſt facere capi debitorem ſine alia citatione precedente.*
9 *Quando aduerſarius eſt preſens in iudicio actus poteſt expediri eo aliter non citato.*

10 *Vtrum citatus ad unam cauſam qui comparuit poſſit compelli aduerſario uel alteri reſpondere ſuper alia cauſa.*

11 *Propter ſuſpitionem fuge poteſt procedi contra aliquem & contra eum teſtes recipi eo non citato ne inſtruatur ad fugam.*

12 *Actus poteſt expediri parte non citata quando periculum eſt in mora.*

13 *Sententia criminalis lata in fauorem abſentis ualet eo non citato, ſecus ſi contra abſentē feratur.*

14 *Sententia lata pro abſente non citato ualet in omnibus caſibus in quibus proceditur ſine figura iudicii.*

15 *Actus celebratus ultima die termini parte non citata ualet ſi terminus eſt ſtatutus ab homine ſecus ſi a lege.*

16 *Citatus ſemel perſonaliter qui ſtatim aſcēdit equū & receſſit in partes remotas uel aliter uerbis declarauit ſe nolle comparere non eſt ulterius citandus.*

17 *Probatio que concludit ſoli iudici, puta ad inſtructionem poteſt recipi parte non citata.*

18 *Quando aliquis poteſt expedire actum ſecundum ſuam conſcientiam poteſt eum expedire parte non citata.*

29 *Quando eſt datum arbitrium & poteſtas executori teſtamenti deſtribuendi ad pias cauſas, ſeu eligendi pauperes in tali electione, & arbitrio declarando non requiritur citatio heredis nec alterius.*

20 *Quando iudex miſit aptos ad mēſurandum agros uel ad aliquam differentiam uidendam per aſpectum loci in relatione .d. expertorum non requiritur partis citatio nec preſentia licet in electione eorum requiratur.*

21 *Sententia calculatorum qui reuident librum rationum alicuius adminiſtratoris lata contra abſentem ualet eo non citato.*

22 *Citatio non requiritur in iuramento deferendo alicui pro liquidatione rerum ablatarum in odium delinquētis.*

23 *Si aliquis damnum paſſus eſt in aliquo loco remoto poteſt ibi examinare teſtes ſuper .d. damno ſine aliqua uocatione partis & talis examinatio ualet.*

24 *Iudex quando uult examinare in teſtem aliquam honeſtam mulierem, poteſt mittere ad eius domum pro ea examinanda, parte non citata.*

25 *Citatio non requiritur quando eſt examinandus teſtis eius dicto neceſſario eſt ſtandum.*

26 *Teſtis de cuius morte uel feſtinato receſſu timetur poteſt examinari parte non citata.*

27 *Actus ſi in conſequentiam tangit preiudicium alicuius & non principaliter pōt fieri eo nō citato.*

28 *Iudex poteſt interdicere adminiſtrationem alicui prodigo ſine alicuius citatione.*

29 *Fideiuſſor de iudicato ſoluendo non eſt citandus quando fertur ſententia contra principalem debitorem.*

30 *Iudex qui tulit aliquam ſententiam interlocutoriā, a qua ſuccumbens appellauit, poteſt procedere uſq; ad ſententiam diffinitiuam ſine partis citatione anteq̄ ſibi inhibeatur.*

31 *Citatio non requiritur quando aliquis eſt condemnatus ad expenſas propter contumaciam.*

32 *Iudex quando uult dare tutorem alicui pupillo uel furioſo ſine inquiſitione poteſt decretum ſuum interponere ſine alicuius citatione.*

33 *Actus poteſt expediri contra eum qui doloſe latitat ne poſſit citari eo non citato.*

34 *Actus poteſt expediri aduerſario non citato quando certum eſt ei nullā defenſionem competere.*

35 *Quando aliquis habet inſtrumentum contra debitorem cum pacto de capiendo & conſtituto ore precarii poteſt facere capturam contra tertium poſſeſſorem etiam non citatum & negocio non liquidato.*

36 *A quo iudice poſſit fieri citatio.*

37 *An Iudex poſſit citare ſuum ſubditum exiſtentem extra ſuum territorium.*

38 *Quando aliquis uult exercere iuriſdictionem in alieno territorio inter ſuos ſubditos debet habere licentiam domini illius territorij alias proceſſus non ualet.*

39 *Citatio per quem debeat fieri.*

40 *Iudex poteſt eligere unum priuatum cui committat citationem etiam ſi non ſit publicus nuncius & ſic famulus ſuus uel alterius partis & ualet citatio.*

41 *Iudex poteſt dare licentiam parti q̄ capiat poſſeſſionem aduerſarij conſtituendo eum executorem in cauſa propria.*

42 *Citatio poteſt fieri per magiſtrum actorum ſi habet commiſſionem iudicis & ſibi eſt credendum.*

43 *Iudex pro tribunali ſedens poteſt mouere ſeu citare partem ut tali die coram ſe compareat.*

44 *Citatio qualiter ſit facienda.*

45 *In omni citatione tria requiruntur & que ſint.*

46 *De ſecundo requiſito in citatione.*

47 *De tertio requiſito in citatione.*

48 *Relatio citationis poteſt fieri per nuncium ſoli notario actorum abſq; preſentia iudicis.*

49 *De citatione reali que importat capturā perſone.*

50 *Citatio realis poteſt fieri etiam in ciuilibus quando debitor eſt ſuſpectus de fuga.*

51 *Citatio realis nullo modo poteſt fieri niſi precedente commiſſione iudicis.*

52 *Citatio uerbalis que ſit & quot in ea requirantur.*

53 In citatione de commiſſione delegati debet contineri locus, ſecus in ordinario.

54 Citatio debet continere certum tempus comparendi alias non ualet.

55 Practica regni circa tempus comparitionis ob citationem.

56 Contumacia quomodo & quando debeat accuſari in regno.

57 Citatio debet continere cauſam ſeu articulum ad quem quis citatur.

58 Iudex uellens ferre ſententiam ſi citauit aliquem ut ueniat ad audiendum ſuam intentionem: an hec dicatur ſufficiens cauſa in citatione: & talis citatio ualeat.

59 Citatus ad reſpondendum petitioni porrigende in ulti. die peremptorij non comparuit, & actor accuſauit contumaciam non tamen porrigit illo die petitionem ſed die ſequenti, an poſſit ſuper illa petitione procedi in contumaciam, & an ille citatus poſſit mulctari ut contumax.

60 Quando in citatione debeat apponi uerbum peremptorie.

61 De citatione que fit per literas.

62 Citatio de neceſſitate non requirit ſcripturam regulariter.

63 De citatione que fit per edictum, que non fit in caſu neceſſitatis.

64 Citatur per edictum ille qui perſonaliter non reperitur & non habet certam domum.

65 Citatur per edictum ille qui doloſe latitat & impedit ne citatio uerbalis uel per literas poſſit ad eum peruenire.

66 Citatur per edictum etiam ille qui degit in loco qui non eſt ſecurus propter guerras uel inimicitias uel alio modo.

67 Quando aliquis ſtat clauſus in domo ſua & non patitur ſe uideri ne poſſit citari tunc poteſt affigi edictum in ianua domus ſue & perinde habetur ac ſi perſonaliter citatus eſſet.

68 Actor qui porrexit libellum & litem non proſequitur & ſe abſentat inſtante reo poteſt citari per edictum.

69 Alius caſus in quo aliquis citatur per edictum ſecundum conſtitutiones regni.

70 Citatio poteſt fieri per edictum quando actus fiendus habet contradictores incertos.

71 Quando aliquis uult reuocare inſtitorem quem propoſuit alicui apotece debet facere proponi edictum publice ante illam apotecham ut nemo cũ illo contrahat.

72 Clericus beneficiatus qui non facit reſidentiam citatus per tria edicta affixa in ualuis eccleſie & poſtea expectatus per ſex menſes ſi non uenit ad reſidendum priuatur beneficio.

73 Quando Epiſcopus uel alius prelatus uult affirmare electum ad aliquam dignitatem uel beneficium debet exponere generalem citationem per edictum in eccleſia uocando omnes qui ſua intereſſe putauerint, alias confirmatio fieri non poſſet.

74 Si tenens predium tributorium ſe abſentauerit uel ipſum deſeruerit, & citatus per edictum infra ſex menſes comparuit priuatus predio.

75 Vniuerſitas quomodo poſſit citari.

76 In caſibus in quibus lex permittit fieri citationem per proclama in illis etiam poteſt fieri per edictũ a fortiori.

77 Quando fit citatio per edictum quanto tempore debeat ſtare affixum edictũ in loco ubi affixũ fuit.

78 De citatione que fit per proclama, & quod ſit proclamatio.

79 Quando heres uult conficere inuentarium debet facere citari creditores certos in ſpecie, incertos uero per proclama.

80 Litigator qui poſt litem conteſtatam ſe abſentauit & non habet domum uel neminem reliquit in domo poteſt citari per publicum proclama.

81 Quando eſt mouenda aliqua lis contra aliquẽ abſentem qui nullibi reperitur nec habet certam domum poteſt eum iudex citare per proclama.

82 Quando eſt contrahendum aliquod matrimonium debent citari omnes qui nouerint aliquod impedimentum ſubeſſe per publicum proclama in eccleſia cum certo termino quo elapſo non auditur contradicens niſi iuſtam cauſam alleget, & matrimonium ſiue iſta ſolemnitate factum dicitur clandeſtinum.

83 Quando minor adiuit hereditatem & poſtea per in integrum reſtitutionem uult ſe abſtinere & repudiare tunc ſunt citandi omnes creditores incerti per proclama cum termino triũ menſium.

84 Creditor poſterior uellens uendere rem ſibi hipotecatam poteſt creditores incertos anteriores facere citari per proclama cum termino ad contradicendum quo elapſo nemo ulterius auditur.

85 Epiſcopus uellens procedere contra eos qui expulerunt eum de ſede ſua quomodo poſſit eos citare.

86 Quando facienda eſt miſſio in poſſeſſionem contra pupillum indefenſum ex primo decreto debet citari eius conſanguine amici & affines per publicum proclama.

87 Quando facienda eſt miſſio in poſſeſſionem cõtra abſentem in defenſum debent requiri eius conſanguinei & amici per proclama.

88 Quando heres deliberat an uelit adire hereditatem poteſt facere citari per proclama omnes creditores ut ueniant ad edendũ inſtrumenta ſua ut poſſit deliberare alias creditores ſibi preiudicant.

89 Quando publicandum eſt teſtamentum priuatum

ſecundum formam.l.publicati.C.de teſt. debent citari pretendentes intereſſe incerti per proclama.

90 *Si aduerſarij ſunt incerti in agnoſcenda bonorum poſſeſſione carboniana uel uentris nomine debēt citari per proclama.*

91 *De citatione que fit per campanam ſeu per tubam, & quando fiat.*

92 *An in die ueneris ſancti poſſit uniuerſitas citari ad ſonum tabelle ex quo non pulſantur campane.*

93 *Citatio per campanam fit quando eſt eundum, ad bellum & que ſigna importet ſonus campane.*

94 *Quando res agitur inter duos litigantes citatio nō debet fieri proprio motu iudicis ſed ad inſtantiā partis & maxime quando fit citatio ad ſentētiā.*

95 *Vna tantum eſt citatio ſi aliquis citatur ut compareat die lune martis & mercurijs & debet comparere in ult.die.*

96 *An poſſit fieri citatio generalis ad totam cauſam ut aliquis cōpareat omnibus diebus & horis ad omnes actus uſq; ad ſententiam.*

97 *Quando debeat fieri citatio.*

98 *Citatio an ualeat ſi terminus datus alicui ad comparendum cadat in diem feriatam.*

99 *Citatiō facta die feriata ualet quādo fuit facta pro tali cauſa que eo die poteſt expediri.*

100 *Princeps poteſt citare in die feriata ad honorē dei.*

101 *Citatio que cadit in diem feriatam ualet in regno & citatus debet comparere die ſequenti.*

102 *Citatio ubi debeat fieri.*

103 *Infertur ex predictis ad commune practicā citandi.*

104 *Quando nuncius aliquem domi citauit in relatione debet clare dicere q̄ eum perquiſiuit per ciuitatem & non inuenit unde eum domi citauit alias non ualeret relatio.*

105 *In Regno communiter ſeruatur quod etiam citatus in domo mulctatur ſi non comparet.*

106 *Citatio an poſſit fieri in eccleſia.*

107 *Vbi ſit citandus ille qui non habet aliquam domum & neſcitur ubi ſit.*

108 *Ad quem locū poſſit & debeat quis citari & ſic ubi teneatur comparere.*

1 PROPOSVI In principio huius ſexte partis q̄ prima pars iuditij continet decem membra: quorum primum eſt citatio: que citatio merito preponitur in ordine: quia ab ea incipit iuditium.vt in §.fin.inſtitu.de pena teme.liti. & probatur ex ordine titulorum in.ff.veteri.nam iuriſconſultus volens tractare de iuditijs primo poſuit iuriſdictiones iudicum: & poſtea appropinquādo ad materiam iuditiorum poſuit titulum de in ius vocando.vt deſignaret q̄ ab eo incipit iuditium.vt declarat Bart.in rub.ff. ne quis eum qui in ius vo.& dicitur citatio fundamentum ordinis iuditiarij ſecundum Spe. in tit. de cita.in prin. ¶ Et quoniam materia citationis per multos ſcribentes in ſuis tractatibus ſatis habunde eſt ventilata: ideo ne arroganter videar alienos mihi uendicare labores breuiter ſuper ea pertrāſire decreui. Et ſolum pro introductione iuuenum in practica maxime in hoc regno attingam quod ſeruatur de iure municipali huius regni in materia citationis: & qualiter ius comune limitetur ſeu corrigatur in hoc regno: quia hoc eſt principale meum propoſitum. vt regnicolis aduocatis & aſſeſſoribus morem geram: vnde ad materiam citationis appropinquans: preſuppono q̄ in qualibet citatione ſunt cōſideranda ſex dubia videlicet.quis. a quo.per quem qualiter.quando.& vbi.quibus ſex examinatis breuiter & ſuccincte erit expedita
2 materia huius primi membri. ¶ † Venio ad primum dubium.ſ. Quis ſit citādus breuiter concluſio eſt q̄ is debet citari qui pretendit intereſſe ſeu poteſt ledi ex aliquo actu qui fieret in iuditio; alias ille actus non valet.l.de vno quoq;.ff.de re iudi.l.nam ita diuus.ff. de adop.& l.ſi quando.& ibi Bald.C.de teſti. & c.ij.de teſti.ſic ergo qui vult litigare contra aliquem ante omnia debet citare ſuum aduerſarium in iuditio: alias proceſſus non valet: quia citatio eſt inuenta de iure naturali & eſt ſpecies defenſionis: & nullo modo poteſt omitti etiam per principem vt eſt tex. in cle. paſtoralis.§.ceterum de re iudi.& not. Bald. in.l.cum fratrem.in fina.verbis.C.de his qui vt indig.& Socci.in conſi.xij.col.ij.in primo vol.vbi ponit exemplum q̄ deus citauit Adam.Et debet fieri citatio in ſingulis actis iu-
3 ditiariis.vt.d.l.de unoquoq;. ¶ † Limita primo iſtam communem concluſionem non procedere quando aduerſarius eſſet talis qui etiā ſi eſſet preſens: non poſſet actum impedire nec contradicere: quia citari non debet: & valet actus etiam ſine eius citatione.ita per plura tenet Alexa.in.l.recuſare.in prin.ff.ad trebel.& Pau.de caſt.in conſi.34.col.pen.in.ij. vol.per tex.in.l.iiij.§.i.ff.de fideicom.libe.& Bald in.l.nequeq̄.§.vbi decretum.ff.de offi.
4 procon.& ibi Iaſo.in.iiij.col. ¶ † Secundo limita non procedere in exigendis tributis: datijs: & collectis: ſeu functionibus fiſcalibus quia proceditur de plano: nullo ſeruato iuris ordine: & ſine citatione: ſolum exigendo & compellendo debitores etiam non citatos.

ita ſingulariter tenet Bald.in conſi.434.inci
5 piente.licet.in.iij.vol.¶ †Tertio limita non
procedere in omnibus actibus qui expediun
tur per iudicem ante citationem partis in cau
ſa principali; quia licet requirant cauſe cogni
tionē non tamen requiritur in eis citatio par
tis.ita tenent Bald.& Alexa.in.l.ſed ſi hac.§.
pretor ait.ff.de in ius.vo.& ibi ponunt exem
plum in concedenda venia vocandi paren/
tes & patronos in ius: nam in tali conceſſio/
ne non requiritur partis citatio.licet fiat cum
cauſe cognitione.idem tenet Bald.in.l.ea que.
circa fi.col.C.quo.& quando iudex Pe.Phi.
cor.in conſi.46.col.pen.verſi.facit &c.in ij.
6 vol.¶ †Et per hoc infero ad bonam practi
cam.in regno habemus ritum magne curie
q quando heres vult preſentare inſtrumen/
tum ſecundum formam ritus: debet offerre
petitionem preambuli: probando ſe eſſe here
dem: pro liquidatione inſtrumenti: & idem
forte eſſet in ceſſionario.per ea que nota.A/
lexa.in.l.ſi ſic.col.fi.ff.de lega.primo de hoc
eſt vnus ritus ſub numero.221.incipiens itē
ſeruat ipſa curia q ſi ſit preſentatio &c.& ali
us ritus.249.ſub rubrica de perambulis.Di/
co ex quo iſta liquidatio preambuli fit ante
citationem partis in cauſa principali: non re/
quiritur in ea alia citatio; per predicta & licet
Bald.in.l.ij.col.fin.verſi.ex his.C.de exe.rei
iudi.dicat q in liquidatione inſtrumenti re/
quiratur partis citatio: intelligo tamen Bald.
loqui in tali liquidatione que fit poſt citatio/
nem: non ante: ne contradicat ei quod dixit
7 ipſemet Bald.in.d.§.pretor ait.¶ †Quarto
limita non procedere quando fertur ſenten/
tia principis ſeu Imperatoris: quia valet ſine
citatione: exiſtente tamen iuſta cauſa: ſecun/
dum Bal.in.l.ceſſante.in prin.C.quo.& quā/
do iud.& Bald.in.l.nec cauſas.C.de app.&
Alex.in conſ.ij.col.vij.verſicu.& quod not.
Bal.&c.i primo vol.vbi plus dicit: q in prin/
cipe ſemper preſumitur iuſta cauſa.Regulari/
ter tamen etiam ſententia principis non va/
let ſine citatione: ex quo princeps non po/
teſt tollere id quod eſt iuris naturalis.ut eſt
tex.& ibi glo.& Bald.in.l.fin.C.de legibus:
& idem Bald.in conſi.lviij.in.iij.uol.& abb.
in.c.in cauſis.de re iudi.tamen hodie in reg/
no de comuni ſtilu ſacri conſilij Neapolitani
omnes ſententie ſacri conſilij feruntur ſine
citatione: & ualent ex quo proferuntur ſub
nomine regio bene uerum eſt q poſt conclu
ſum in cauſa fit citatio partibus ut ueniant ad
allegandum uerbo uel in ſcriptis infra talem

terminum: quo elapſo fertur ſententia ſine
alia citatione ad audiendum ſententiam: & ſi
iſta citatio non procederet: non ualeret ſen/
tentia regia: prout de hoc ſtilo atteſtatur Mat
the.de afflic.in deci.cclxxxiij.conſi.Neapo.
& ratio eſt: quia poſt concluſum in cauſa cita
tio non eſt defenſionis quia nulla poteſt al/
legari defenſio: ſed eſt potius iuris poſitiui:
& ideo princeps poteſt illam omittere: & ſic
non obſtat cle.paſtoralis.de re iud.& hec ra
tio poteſt colligi ex verbis ſing.Bal.in.l.exe
cutorem.col.antepe.ver.non obſtat q defen
ſionis facultas &c.C.de exe.rei iudi.qui di/
cit q citatio non eſt de iure naturali principa
liter propter ſe ſed propter defenſionem: er/
go vbi nō competit defenſio ibi poteſt omit
ti per principem.¶ Quinto limita non pro/
cedere quando in inſtrumento eſſet pactum
q debitor poſſit capi ad inſtantiam credito/
ris ex ſola oſtenſione inſtrumenti facta iu/
dici: nam tunc poteſt capi per iudicem autori
tate inſtrumenti ſine alia precedente citatiōe:
per ea que not.Ang.& Imo.& ibi etiam A/
lex.in.ij.col.in fin.in.l.ſi ſic.ff.de leg.j.& licet
loquatur in ſtatuto: a ſi idē eſſet ī pacto ut ha
betur in.l.nō īpoſſibile.ff.de pac.Et in ſpecie
in pacto tenet hoc Matth.de affli in conſt.pa
cis cultum col.vj.quod nota & ſcias ponde/
rare clauſulas inſtrumentorum: quia vt pluri
mum in inſtrumentis ponuntur iſte clauſule
executiue: & hoc corroboratur ex eo q in ſi
mili concluditur in deci.cccxxvj.conſi.Nea
poli.vbi dicitur q quum in inſtrumento eſt
pactum de capiendo bona debitoris: poteſt
creditor implorare familiam iudicis ad capi/
endum bona: & iudex tunc concedit familiā
& capturam ſine alia citatione partis: vt te/
net Alex.in conſi.cxxxj.in.iiij.vol.& Bald.
in.l.ſi aquam: in.x.q.C.de ſerui.& aqua.
9 ¶ †Sexto limita non procedere quando ad
uerſarius reperitur preſens in iudicio: quia po
teſt actus expediri eo aliter non citato: quia
lex ſolum ponderat preſentiam partis: vt.d.
l.de vnoquoq: in princip.ff.de re iudi.& eſt
text.in.l.etiam.§.fi.ff.de mino.vnde preſens
etiam fortuito caſu citari non debet: ita tenet
Alex.in.d.l.de vnoquoq col.j.& Alexan.in
rub.C.de in ius vocan.in fi.& Bal.in.l.ſi ac
cuſatoribus: col.ij.C.de accu.& Bald.in.l.j.ff.
de in ius vocan.& Abba.in.c.eccleſie ſancte
Marie: col.iij.de conſtit.& in.c.inter quatuor
in.iij.not.de maio.& obed.& Bal.in.c.j.col.
v.de mili.vax.qui contu.eſt: & in.l.conſenta
neum: col.fi.C.quo.& quando iud.verum li

cet ſecundũ communem cõcluſionem citari
non debeat preſens: debet tamen per iudicem
certiorari de actu qui fit in cauſa ſua: alias ac-
tus non valeret: ſecundum Bart. in. l. furioſo
ff. de re iud. & Iaſ. in. l. nequicq̃. §. vbi decre-
tum: col. vj. ff. de offic. procon. ſed contrariũ
tenent Ange. Imo. & Alexa. in. d. l. de vno-
quoq; in prin. & Iaſo. in. l. j. in fin. ff. de in ius
vocan. ſ. ꝙ non requiritur certioratio: quia
preſens preſumitur ſciens: & predictis adde
Soz. in conſi. xxix. col. ij. in. iij. vol. ſed in du
bio is qui reperitur preſens in iudicio preſu-
mitur veniſſe ad illum actum qui erat expedi
endus. ſeu ad quem fuit vocatus: ſecundum
Alexan. in. l. furioſo: col. pen. in fi. ff. de re iu-
di. & Alexan. in conſil. cxxiiij. colum. ij. in. ij.
10 vol. ❡ † Quid autem ſi iudex citauit aliquẽ
ad vnam cauſam: & comparuit ad illam cau-
ſam: vtrum poſſit compelli reſpondere ad-
uerſario vel alteri ſuper alia cauſa? Bald. in. d.
l. ſi accuſatoribus: col. ij. in fin. tenet ꝙ non:
ſed poteſt dicere: facias me citari: quia non ve
ni ad hoc: & idem magis clare tenet Bald. in
l. cum fratrem: in fi. C. de his qui. ut indig. ubi
aſſignat rationem: ꝙ citatio fit ad duo. ſ. ad
effectum comparitionis: & preparande defen
ſionis: unde ſi ille compelleretur reſpondere
ſtatim tolleretur ſibi defenſio: ſed Alexa. in
d. l. unoquoq;: col. j. tenet contra Bald. ſ. ꝙ in
diſtincte teneatur reſpondere: etiam ſi ob ali
am cauſam venerit: & certe ſi opy. Bald. eſſet
uera in. d. l. cum fratrem: quo ad ſuam ratio-
nem nunq̃ preſens compelleretur reſponde-
re: ſed ſemper eſſet citandus propter preten-
ſam defenſionem: ſed ego puto in hoc regno
ueram eſſe opi. Bal. per conſti. ſi quem noſtro
rum &c. & ibi not. And. de yſer. ubi dicit: ꝙ
inuentus in iudicio ob cauſam neceſſariã non
tenetur reſpõdere in alia cauſa ſecus ſi ob cau
ſam uoluntariam: ſed in propoſito is qui fuit
uocatus ad unam cauſam per iudicem cenſe-
tur comparuiſſe ob cauſam neceſſariam: ergo
non tenetur reſpondere in alia cauſa. Ad ra-
tionem Bald. de pretenſa defenſione dico: ꝙ
poſſet dari reſponſio: quia preſens poteſt pe-
tere inducias deliberatorias: iuxta autem: oſ-
feratur. C. de litis conte. & ſic interim poteſt
preparare defenſiones: ut dicit Alexa. in. d. l.
de unoquoq;: in. j. col. & ſic ratio ſua non im
pedit quin preſens ex cauſa uolũtaria uel for
11 tuita teneatur reſpondere. ❡ † Septimo limi
ta ubi eſſet ſuſpitio fuge debitoris uel crimi-
noſi: quia poteſt tunc procedi contra eum:
ſine alia citatione: & poſſunt contra ipſum te

ſtes etiam eo non citato: ne inſtruatur
ad fugam: ita plene declarat Fely. in. c. cũ non
ab homine uerſic. limita tertio & c. de iudi. &
hoc ſentit Bald. in. d. l. cum fratrem. in fin. C.
de his qui. ut indig. & tenet Bart. in. l. ait pre-
tor. §. ſi debitorem. ff. que in frau. cre. & Bal.
12 in. l. creditor: la. ij. ff. ſi cer. pet. ❡ † Octauo li-
mita ubi periculum eſt in mora: nam poteſt
tunc expediri actus etiam parte non citata:
ſecundum Alexandrum & Iaſ. in. l. ſi fideiuſ
ſor. §. ſi ſatiſdatum colum. j. ff. qui ſati. cog. &
Inno. in. c. ſignificauit: in fi. de teſtibus & A-
lexand. in. d. l. de unoquoq;. col. ij. Alias au-
tem nunq̃ iudex poteſt venire ad capturam
perſone niſi prius eam citet ubi uidet nõ eſſe
periculum in mora propter fugam, ſecundũ
Bald. in. l. ſiquis curialis, in primo nota. C. de
epiſ. & cler. & Bald. in. l. ſi filio. in fin. ff. ſolu.
13 matrim. ❡ † Nono limita non procedere in
cauſa criminali quando ſententia fertur in fa-
uorem abſentis, nam ualet etiam eo non cita-
to, ſecus ſi ferretur cõtra ipſum ita tenet bal.
in. l. ſi accuſatoribus, col. fin. C. de accuſ. & A-
lexa. in. l. furioſo, col. ij. ff. de re iud. per. l. quis
14 indubitari. C. de adul. ❡ † Decimo limita in
omnibus cauſis in quibus proceditur ſine fi
gura iudicij: nam ualet ſententia lata pro ab-
ſente non citato, ſecundum Bart. in extraua.
ad reprimendam, in uerſicu. & figura. in fi.
& Alexan. in. d. l. furioſo, col. ij. & propterea
hodie in regno quelibet ſententia lata pro ab
ſente non citato ualet in cauſa ciuili, ex quo
per iura municipalia ſepius allegata procedi-
15 tur. ❡ † Vndecimo limita in omni actu qui
celebratur ultima die termini, nam poteſt fie
ri etiam parte non citata, hinc dicimus ꝙ po
teſt fieri ſententia compromiſſi in ultima die
termini ipſius compromiſſi ſine citatione,
dummodo terminus ſit ſtatutus ab homine
ſecus ſi a lege. ita dicit Baldus in auctenti. ei
qui appellat. columna ſecunda. C. de tempo.
app. item quando teſtes examinantur ultima
die termini non requiritur citatio partis ad
uidendum iuramenta teſtium. ſecundũ Bal-
dum in. l. ſi quando. columna ſecunda in fin.
C. de teſtibus & Baldus in. l. fin. C. qui admit.
& Bartolus in. l. ij. C. de tempo. app. & in. l. litẽ
illã. ff. de conſtitu. pecu. & idem in ſimilibus
caſibus, de quibus uide plene per Moder. in
l. qui ante calendas, & in. l. ſiquis arbitratu. ff.
de verbo: obliga. & Iaſo. in. l. nequicquam. §.
vbi decretum: col. vj. ff. de offi. procon. & re
pe. l. admonendi: columna quadrageſima quar
ta. ❡ Adde tamẽ ꝙ in regno iſtud practica-

aliter videlicet q̀ licet poſſit fieri actus in vl
tima die termini ſine citatione: tamen debet
abſens uocari in curia illa die & hora quádo
fit actus: & debet eius contumacia accuſari:
& ideo ſis cautus: vt facias hoc apparere ex
actis: ita de hoc ſunt duo ritus magne curie:
vnus in numero.47.& alius in numero.16.
& ambo incipiũt. itẽ q̀ ſi detur terminus &c.
16 ¶ †Duodecimo limita quando citatus ſemel
perſonaliter ſtatim aſcendit equum & receſ/
ſit in partes remotas: vel alio modo verbis
declarauit ſe nolle comparere: quia nõ eſt vl/
terius citandus. ſecundum Baldum in.l. ceſ/
ſante in fi.C. quomodo & quando iud. & A/
lexand.in.d.l.de vnoquoq;: col.fin. & in.l.
contumacia: verſicu. quinto fallit &c.ff.de re
iudi. & Iaſ.in.d.l.nequicquam.§.vbi decretũ
columna ſexta.ff.de offic.procon. & Abba.
17 in.c.cum parati.de appel. ¶ † Decimotertio
limita quando probatio concludit ſoli iudici
pura ad iudicis inſtructionem: quia tunc po/
teſt recipi ſine citatione partis: ſecundũ Bal.
in.l.certũ.col.ij.verſi.item opp. q̀ immo diſ/
ferant &c.C.vnde legi. & Bal.in.l.ſi qua p ca
lumniam: verſi.ſed pone q̀ iſte &c.C.de epi.
& cle. vbi ponit exemplum in iudice ſeculari
capiente clericum qui non incedit in habitu:
nam ſi clericus oſtendit iudici inſtrumentũ
clericatus: debet ipſum remittere ſtatim iudi/
ci eccleſiaſtico ſine citatione partis: adde In/
18 no.in.c.j.de poſtul.prela. ¶ † Decimoquar/
to limita quando aliquis habet expedire actũ
ſecundum ſuam conſcientiam vt quando per
ſedem apoſtolicam committitur alicui exa/
minatio alicuius ſi eſt idoneus: Vel eſt com/
miſſa poteſtas ſententiandi cum clauſula: cõ/
ſcientiam tuam oneramus: quia tunc poteſt
ille actus expediri ſine aliqua citatione partis
ſecundum Bald.in.d.l.ſi qua per calumniam
verſi. vbi ſupra: & in.d.l.certum verſi. ubi ſu
pra & Alexan.in.d.l.de vnoquoq;, col.ij.in
fi.ff.de re iudi. & Lud.ro.in rub.de arbi.col.
iij. & eſt gloſ. in capitulo.j.d. offic. deleg. &
Bald.in.l.neq; natales: col.fin.C.de proba.
19 ¶ †Decimoquinto limita quando eſt datũ
arbitrium & poteſtas executori teſtamenti
diſtribuendi ad pias cauſas, ſeu eligendi pau/
peres, quia in tali electione & arbitrio decla/
rando non requiritur citatio heredum nec al
terius. ſecundum Baldum in.l.captatorias.in
fin.C.de teſta.mili. & Bald.in.l.fin.colum.ij.
verſi.ſed nunquid in iſta &c.C.comu.de le/
20 ga. ¶ † Decimoſexto limita quando iudex
miſit expertos ad menſurandum agrum vel
ad aliquam differentiam videndam per aſpe/
ctum loci, quia in relatione dictorum expe/
rtorum nõ requiritur partis citatio, nec p̄ſe/
ſentia licet in lectione eorum requiratur. ſe/
cundum Bartol.in.l.Theopompus: circa fin.
ff.de dote preleg.. & Ang.in.l.j.§.marcellus
21 ff.ſi pluſq̀ per legem falcid. ¶ † Decimoſep/
timo limita non procedere in ſententia calcu
latorum qui reuident librum rationum alicu
ius adminiſtratoris: puta ſindici alicuius vni
uerſitatis: nam poſſunt ferre ſententiam con
demnatoriam contra abſentem aliter non ci
tatũ: & valet ſine citatiõe. ſm bar.in.l.ij.§.q̀
22 de frumentaria & ibi etiã glo.ff.de admi.re.
ad ciui.perti ¶ †Decimooctauo limita non
procedere in iuramento deferendo alicui pro
liquidatione rerum ablatarum in odium de/
linquentis. iuxta formam.l.ſi quando.C.vn
de vi. & .c.ſuper eo.extra.q̀ metus cauſa: quia
in tali taxatione & iuramenti delatione non
requiritur citatio partis: ad maius ſui odium
ſecus quando iſta taxatio eſt facienda per iu/
dicem: de hoc eſt deciſio rote in nouis, in de
ci.ccxcix.incipit.re.licet &c. & hoc tenet Ia
ſo.in repe.l.admonendi.colum.penult. & fi.
ff.de iureiur. ubi hoc amplia.t in omni iuramẽ
23 to quod defertur propter delictum ſeu con/
tumaciam alicuius ¶ †Decimonono limi/
ta quando aliquis pateretur aliquod damnũ
in aliquo loco puta remoto: nam poteſt ibi
teſtes examinare ſuper damno quod paſſus
eſt ſine aliqua vocatione partis: & talis exa/
minatio faciet plenam fidem: ſecundum Lu/
cam de penna: & Bartolum in.l.ij.in fi.C.de
naufrag.libro vndecimo quod nota ad pra/
cticam eorum qui patiuntur furta & robari/
as in ſyluis: vel alia ſimilia damna. adde Ale/
24 xan.in.l.iiij.§.pretor.columna quinta.ff.de
dam.infec. ¶ †Viceſimo limita quando iu/
dex vult examinare in teſtem aliquam hone
ſtatem mulierem: nam poteſt mittere ad eius
domum pro ea examinanda ſine alia citatio
ne partis. ſecundum Bartolum: in.l.ad egre/
gias.ff.de iureiur. & And.de yſernia in con/
ſtitu.in pecuniariis: col.ij.in fin. de quo vide
25 etiam Abbatem in capitulo ſi qui teſtium.de
teſti. ¶ †Viceſimoprimo limita quãdo eſſet
examinandus aliquis teſtis cuius dicto eſſet
neceſſario ſtandum, quia non requiritur par
26 tis citatio. ſecundum Alexandrum in conſi/
lio.cxxx.in.j.volumi. ¶ †Viceſimoſecun/
do limita quando eſſet examinandus aliquis
teſtis de cuius morte vel feſtinato receſſu ti/
metur: quia poteſt examinari etiam parte nõ

citata.ſecundum Innoc.in.c.albericus: circa
prin.de teſti.& Iaſo.in repeti.l.admonendi:
27 colum cliij.in prin.ff.de iureiur. ℭ † Viceſi/
motertio limita procedere in eo de cuius pre
iuditio principaliter agitur: ſecus ſi per quan/
dam conſequentiam actus tangeret preiudi/
tium alicuius: quia poteſt fieri ſine illius cita
tione, ſecundum Alexandrum in.l. de vno/
quoq; colum.fin.ff.de re iudi.& Iaſo.in.l.ne
quicquam.§.vbi decretum. colu.viij. de offi.
procon: & in.l.ſi quis nec cauſam. columna
28 ſecunda.ff.ſi cert.peta. ℭ † Viceſimoquarto
limita quando iudex vult interdicere admi/
niſtrationem alicui prodigo: quia poteſt hoc
facere ſine citatione alicuius. ſecundum Iaſo
nem in.d.§.vbi decretum.columna nona &
Bald.Ange.& Moder.in.l.is cui bonis.ff. de
29 verbor.obliga. ℭ † Viceſimoquinto limita
quando fertur ſententia contra principalem
debitorem nam in ea non eſt citandus fide/
iuſſor de iudicato ſoluendo: licet intereſſe pre
tendat: quia ex eodem proceſſu fit executio
contra eum, ſecundum Baldum in.l. duobus
§.igitur.ff.de iureiuran. & Iaſo.in.d.l. duo/
bus§.ergo ſiquis.& poteſt eſſe ratio: quia nõ
agitur principaliter de eius preiuditio: licet
per conſequentiam.vt ſupra in vigeſimater/
30 tia limitatione. ℭ † Viceſimoſexto limita nõ
procedere quando iudex protulit aliquam in
terlocutoriam a qua ſuccumbens appellauit:
quoniam appellatione pendẽte poteſt iudex
procedere vſq; ad diffinitiuam anteq̃ ſibi in/
hibeatur, iuxta.capitu.non ſolum. de app.li/
bro ſexto certe poteſt omnes actus vſq; ad
ſententiam incluſiue expedire ſine citatione
partis: valent: niſi appellans ſue appellationi
renuntiet.text.eſt ſingularis in capitulo cum
31 q̃ui.de dolo & contuma.libro ſexto. ℭ † Vi
ceſimoſeptimo limita quando aliquis eſt con
demnatus ad expenſas propter contumaciã.
iuxta.l.ſancimus.C.de iudi nam poteſt fieri
talis condemnatio etiam ſine citatione par/
tis ſecundum Baldum in.d.l.ſancimus.in de
cima queſtione & Antonius de butr.& Pau/
lus de liaza.in capitulo finem litibus.de do/
lo & contumacia & Felynus in capitulo pri
32 mo columna ſexta de iudi. ℭ † Viceſimooc/
tauo limita quando iudex vult dare tutorem
vel curatorem alicui pupillo: vel furioſo ſine
inquiſitione: quia poteſt ſuum decretum in/
terponere ſine citatione alicuius ſecundum
Bartolum in.l.qui habet.§.quolibet.ff.de tu/
te.& Alexan.in conſilio octuageſimoſexto
incipiente.viſis dubitationibus &c. in ſecun
33 do volum. ℭ † Viceſimonono limita quan/
do aliquis doloſe latitat & ſe occultat ne ci/
tari poſſit: quia poteſt expediri actus contra
eum: eo aliter non citato: ex quo conſtat de
eius contumacia ſecundum Innocentium in
capitulo ad petitionem. de accuſa. & Abba.
in capitulo ex tue.columna penult.de clerici.
34 nõ reſi. ℭ † Triceſimo limita generaliter vbi
certum eſt aduerſario nullam competere de/
fenſionem: quia poteſt expediri actus eo nõ
citato, vt nota. plene Cardyna, Alexandri.in
capitulo cum ſit romana, columna ſecunda
circa fi.de appella.vbi multos allegat: & hãc
fallentiam poteris iungere cum prima.
35 ℭ † Triceſimoprimo limita quando aliquis
haberet inſtrumentum contra debitorem cũ
pacto de capiendo & conſtitutione precarij:
quia poteſt facere capturam contra tertium
poſſeſſorem etiam non citatum: & negotio
non liquidato, ita tenet Fran.de arc. in conſi
lio vigeſimoprimo columna penultima infi.
& columna fi.& Sozi.in conſilio.lxxxij.co
lumna tertia in tertio volumine, quod nota
ꝑpetuo: quia milles euenit in facto: & pluries
vidi reſponderi in contrarium a nonnullis
doctoribus: qui dictas deciſiões nõ viderũt.
36 VENIO Ad ſecundum dubiũ ſcilicet a quo
iudice debet ac poſſit fieri citatio: breuiter cõ
munis concluſio eſt q̃ omnis iudex compe
tens poteſt citare: ſiue ſit ordinarius ſiue de/
legatus: ſecus ſi eſt incompetens: quia non
valet citatio.l.fin.& ibi per docto.ff.de iuriſ
dict.omn.iud.& habetur in.l.ſecunda.ſiquis
in ius vocand.non ie. Quod tamen intellige
quando certum eſt eum eſſe incompetentem
de iure communi: ſecus ſi iure communi ſit
competens: poteſt tamen aliquo priuilegio
declinari: quia tunc valet citatio: & tenetur ci
tatus comparere ad ſuum priuilegium allegã
dum: alias poſſet cõtumax reputari, vt. dicta
l.ſecunda &.l.ſiquis ex aliena.ff.de iudi.intel
lige tamen predicta de citatiõe verbali: ſecus
in reali que fit per capturam perſone: quia il/
la poteſt expediri ſolum per ordinarium: nõ
autem per delegatum: vt not.Bartol. Alexa.
& communiter docto.in.l.ſecunda.ff.de iur.
omn.iud.vbi ita intelligunt tex.in.§.ſi vero
etiam.in auctent.de exhi.reis: & in.l.conſen
taneum.C.quomodo & quando iud.ſimili/
ter & citatio per edictum poteſt expediri ſo
lum per ordinarium: vel per delegatum prin
cipis: non autem per delegatum inferioris: vt
in.§.omnẽ in auctent.de litig. & in auctẽti.
qui ſemel.C.quomodo & q̃n iud. & ponunt
docto.

docto. in dicta l. ſecunda & Bartolus in ex/
trauagan. ad reprimendam. in verſiculo per
37 edictum: in princip. ¶ †An autem poſ/
ſit iudex citare ſuum ſubditum exiſtentem
extra ſuum territorium. iſtam q. tangit Io/
an. and. in capitulo romana. §. contrahentes
de foro competen. lib. vj. & Bartolus in .l.
omnes. C. de epiſ. & cleri. & Angel. & Iaſo.
in .l. fin. ff. de iur. omn. iudi. vbi dicit q. iſta. q.
indigeret deciſione ceſarea: Et ibi Iaſo. di/
ſtinguit tres caſus: & dic vt ibi per eum. cui
adde q. in regno habemus conſtitu. que in/
cipit in ciuilibus: que concedit iudici indi/
ſtincte poſſe citare extra territorium: & ibi
Matth. de afflict. in tracto notab. ponderat
ad hoc illam conſtitutionem per quam ha/
bemus deciſionem ceſaream in hoc regno
nam licet communis deciſio in iure com/
muni ſit q. iudex citans debet ſcribere li/
teras iudici loci vbi eſt citandus: vt ipſum
citari faciat: quando ille ciuitates non ſunt
ſub eodem domino: ſecundum diſtinctio/
nem Bartol in .l. prima. §. preſides. ff. de re/
qui. reis: tamen quia Rex qui eſt Dominus
vniuerſalis regni dedit iudicibus poteſtatem
citandi extra territorium: poterit fieri hec
citatio per nuntium citantis ſine alia licen/
tia iudicis illius loci vbi citandus degit: ve/
rum illa conſtitu. hoc non probat expreſſe:
vnde tutius puto eſſe id quod dicit ibi And.
de yſernia ſcilicet quod requiratur iudex
illius loci vt ipſum citet: & idem Andre. in
in conſtitu. edictorum. columna ſecunda in
prin. Et id vidi ſemper obſeruari ſcilicet quan/
do ciuitates non ſubſunt ſub eodem baro/
ne in hoc regno: ſolet enim mitti nuntius
citantis: vt impetret veniam a iudice illius
loci cum literis citantis: vel ſolet ſcribere
literas ad illum iudicem vt ipſum citet. ſe/
cundum Bartolum in .d. §. preſides. vbi po/
38 nit ad hoc quinque limitationes. ¶ †Pro
hoc facit quod in ſimili dicimus: q. quan/
do aliquis vult exercere iuriſdictionem inter
ſuos ſubditos in alieno territorio debet ha/
bere licentiam Domini illius territorij: alias
proceſſus non valet, ſecundum Innocenti/
um in capitulo at ſi clerici. de iudi. pro hoc
eſt tex. & ibi Cardy. in .ij. q. i. clementina pri/
ma. §. volumus: de foro competen. Hoc ta/
men limita non procedere in terris demanij
Regis: nam officialis alicuius baronis ſeu
aliquis baro poteſt ius dicere inter ſuos ſub/
ditos in terra demanij puta in ciuitate Nea/
polis abſque licentia Regis & ſuorum offi/
ciorum. ita dicit Matth. in conſtitu. de queſtio/
nibus. in primo nota. ubi ad hoc ponderat
illam conſtitu. quam dicit fuiſſe ignoratam
a non nullis auditoribus regie curie: tamen
iudicio meo illa conſtitu. ſi recte pondere/
tur: hoc non probat. & de predictis vide
Oldradum in conſilio. lxxxviij.
39 VENIO Ad tertium dubium ſcilicet per
quem debeat fieri citatio? Dic q. commu/
nis obſeruantia eſt q. citatio fit per nun/
tios ſeu iuratos & ſeruientes curiarum: qui
ſolent eſſe viles perſone. vt dicit Andr. de
yſernia in conſtitu. citationis: columna ſe/
cunda ſolent enim iſti nuntij portare aliqua
ſigna vt cognoſcantur: vt nota. docto. in
capitulo cum parati: & capitulo ſignifica/
uit: de appella. & Specul. in titulo de cita.
§. ſequitur. columna ſecunda & q. ſint vi/
les perſone tenet Felyn. in capitulo pru/
dentiam. columna quinta de offic. delega.
40 ¶ †Poteſt tamen iudex eligere vnum a/
lium priuatum cui poteſt committere cita/
tionem: etiam ſi non ſit publicus nuntius:
& valet citatio: immo poteſt iudex eligere
famulum ſuum: & etiam famulum alterius
partis cui poteſt committere citationem. ita
tenet Cardy. Alexand. in capitulo cum ſit ro
mana. col. ſi. de app. & ibi etiam Abb. in fina.
colum. in principio: plus dico: q. etiam parti
principali poteſt iudex committere citatio/
nem vt citet ſuum aduerſarium. & valet cita
tio vbi conſtat de commiſſione iudicis. ſecū
dum Baldum in .l. vt perfectius. col. fin. C. de
anna. excep. & Bart. per illum text. in .l. cum
qui. §. ſi epiſtola. ff. de fur. & idē Bar. in .l. iuſte
& ibi etiam Alex. in .ix. col. ff. de acquir. poſ.
& Bal. in auct. & omnino: col. pe. ver. venio
ad miniſtros &c. C. ne vxor pro mari. & Bar.
in extrauag. ad reprimendam. in verſi. per
nuntium. & verſi. per literas. vbi omnia hec
tractantur. & Spe. in titu. de cita. §. ſequitur:
41 col. j. †Sicut etiam iudex poteſt dare licentiā
parti q. capiat poſſeſſionem aduerſarij: con/
ſtituendo eum executorem in cauſa propria:
vt not. Bart. Alex. & communiter docto. in
d. l. iuſte. & Iaſ. in .l. iubere cauere. in .ij. & .iij.
col. ff. de iur. om. iud. verum in hoc eſt diffe/
rentia: quia qn̄ quis citatur per nuntium pub
licum tenetur illi credere ſolo verbo ſine lr̄is
iudicis ſed nūtio priuato: vel famulo vel par
ti nō creditur ſine literis iudicis cōmittentis.
ita tenet glo. in .c. prudentiā. in verſi. per cer/
tum nuntiū. de offi. deleg. & ibi per doct. idē
no. gl. in .c. cū parati. in verſ. ſuus nuntius. de

app.alias non tenetur quis credere: maxime
aduerſario ſuo; qui de facili poteſt mentiri:
ſecundum Spec.in.d.§.ſequitur:col.j.& Phi/
lip.in.d.c.cum parati: colū. iiij.in fin. verſi.
vj.queritur &c.Et dicit notāter Bal.in.l.ſi vt
proponis.la.ij.C.quo.& qn̄ iud.q licet iudex
poſſit cōmittere citationē parti:nō tamē cre
ditur ſue relationi niſi pbetur:& illud edictū
ſequitur Philip.in.d.c.cū parati.verſi.vj.que
ritur &c.Hoc tamē eſt correptū in regno in
citatione per literas:nam citatoria litera non
cōmittitur niſi habēti publicū offm̄.vt eſt ri
tus magne curie in nu.59.&alius in num.139
& ambo incipiunt.itē q in citoria litera &c.
42 ¶ †Poteſt etiā fieri citatio per magiſtratum
actorū:& fieri p tabellionē:ſi habet cōmiſſio
nem iudicis:& ſibi eſt credendū propter pub
licam fidē quā habet.ita tenet Spe.in.d.§.ſeq
tur.poſt prin.& Philip.in.d.c.cū parati.verſi.
vj.queritur &c per ea que habentur in.l. ſiqs
decurio.C.de fal.& in.c.ad audientiā.de pre/
43 ſcri. ¶ †Poteſt etiā & ipſemet iudex pro tri
bunali ſedens monere ſeu citare partē vt cō/
pareat tali die corā ſe tex.eſt & ibi Bal.in.l.ceſ
ſante.col.j.C.quo.& qn̄ iud.& Bal.in.l.vt p/
fectius.col.fi.C.de anna.excep.& Alex.in.l.
cōtumaciā.verſi.vij.fallit &c.ff.de re iud.&
no.gl.in.c.cōſuluit.de off.dele.in qbus locis.
dicitur q iſta monitio iudicis eſt maioris effi
cacie q̄ citatio nūtij:quia iſta ſola monitio hꝫ
vim peremptorij & trine monitiōis:& hoc eſt
quod ſepius notarij actorū ſcribunt penes ac
ta q talis fuit indiuidualiter monitus &c.nā iſta
monitio plusq̄ citatio operatur: & poteſt ex
p:diri actos in contumaciam moniti non
44 comparentis.
VENIO ad quartū dubiū.ſ.qualiter ſit faciē/
da citatio.ſuper quo dic: q citationū plures
reperiuntur ſpecies.Quedā.n.eſt citatio realis
ſeu perſonalis que fit per capturā perſone.Ia
eſt citatio uerbalis que fit ſolo uerbo.tertia eſt
citatio que fit per literas:quarta eſt citatio per
edictū.quinta eſt citatio per proclama. ſexta
45 eſt citatio per campanā:ſeu per tubā. ¶ †Pre
mitto eñ q in omni citatione cuiuſcunq ſit
generis tria extrema cōſiderantur.vnū.ſ.ex
parte iudicis:prout eſt cōmiſſio de citando:
& duo ex parte nuntij.ſ.ipſa citatio ſeu execu
tio cōmiſſionis:& relatio citationis facte.Et
hec tria requirūtur in omni citatiōe:alias nō
videlicet:vt no.Bal.in.l.fi.C.de fer.&Fely.in
c.gratū.col.iij.de off.dele.De primo.ſ.q req/
ratur cōmiſſio iudicis tenēt Bar.& Bal.in.l.
neminē.C.de exhi.reis.& tradit plene Fely.
in.c.i.col.vj.de iud.& Io.and.in.c.qm̄ cōtra
de pba.& Bal.in.l.cū clericis.C.de epi.& cle.
& Ia.in.§.quadrupli.col.iij.& iiij.inſti.de ac
tio.& Bar.in.l.j.§.cura.ff.de off.pre.vr.& A/
lex.in.l.ſciēdū.col.fi.ff.de verb.obli.& alex.
in addi.& Bar.in.l.qui noie.ff.de fal.verū de
cōſuetudine toleratur in q̄pluribus locis vt
qn̄ ſunt nūtij publici & gn̄ales credatur eorū
relatiōibus q citauerit de cōmiſſioe iudicis
licꝫ alr̄ cōmiſſio exactis nō appareat:imo plus
pn̄t ad inſtātiā partis citare iſti nūtij publici
in cāis ciuilibus et ſine cōmiſſione iudicis:&
hō toleratur ex gn̄ali cōſuetudine in ciuilibus
vt teſtatur Bal.in.d.l.neminē.& Iaſo.in.d.§.
quadrupli.& ibi ēt Io.fab.& Bal.in.l.ſi qn̄.in
xlj.q.C.de teſt.& Pe.Phi.Cor.i cōſi.xcv.col.
ij.in fi.i.iiij.vol.& ita coiter ſeruat in hoc re
46 gno ex gn̄ali & antiqua cōſuetudine. ¶ †De
ſecūdo extremo.ſ.q fiat executio citatiōis.ſi
pꝫ ad ſenſum:quia ad hūc effectū cōmittitur
citatio vt cū effectu qs citetur:quo caſu an cre
datur nuntio dicēti ſe citaſſe:eſt trita.q.in plu
ribus locis vētilata.maxie p Bar.in.d.§.cura
& per abb.in.d.c.cū parati.& Iaſ.in.d.§. qua
drupli.col.iij.& iiij.in quibus locis cōiter te/
netur q nūtio publico creditur & eius rela/
tioni ſtatur quo ad citationē; verū ſi citatus
eſſet perſona circūſpecta & fidedigna:& iura
ret ſe nūq̄ citatū fuiſſe crederetur ſibi potius
q̄ nutio:vt dicit Abb.in.d c.cū parati.col.iiij.
in prin.& ibi paſſos.Mod.Et hanc.q.tangit
plene Spe.in ti.de cita.§.ſeqtur;verſ ſed nun/
quid & ibi plenius Io.an.in addi.vbi notabi
liter loqtur:et cōcludit mō predicto.lꝫ multa
verba inferat:et ad ibi dicta me remitto.& hē
per Saly.in.l.tres.C.quo.& qn̄ iud.& Feli.in
c.inquiſitionis.§.fi.col.ix.de acc.& Philip.in
47 d.c.cū parati.col.vj.i fi.& vij.de app. ¶ †De
tertio extremo.ſ.de relatione nuntij q regra
tur & dēat apparere:ex quo eſt actus ſubſtā
tialis;tenet Bald.in.l.fin.C.de fer.& ibi etiam
Saly.dicit q debet relatio ſcribi in actis quia
eſt de proceſſu. in tantum q non poteſt
fieri relatio in die feriato ad honorem Dei
& ipſum in hoc refert & ſequitur Alexand.
in.l.prima.§.nunciatio. columna ſeptima:
ff.de ope.no.nun.& tradit Bartolus in.l.ſi
finita.§.Iulianus. columna tertia.ff.de dam.
infect.& eſt gloſ.in.l.penult.ff.ad trebel.&
Baldus in.l.iudices:in vltimo nota.C.de fi/
dei.inſtrume. in tantum q ſi non reperi/
tur deſcripta relatio nuntij in actis nihil va/
let citatio nec ſententia:nec poteſt aliquis cō
tumax reputari.ita tenet Paulus de caſtro in

conſil.lxxxj.columna quarta in ſecundo uo
lumine. & Bartolus in.l.hec autem.§.primo
per illum tex.ff.ex qui.cau.in poſ.ea. vbi di/
citur q debet liquere iudici de contumatia ci
tati: & non poteſt aliter liquere niſi appareat
relatio ſcripta in actis: & propterea ſi iudex
primo pronunciat contra cõtumacem: & po
ſtea recipit relationem nuntij ſententia & pro
ceſſus eſt nullus: ſecundum eum. & eſt nota/
bile verbum & menti tenendum: quia vidi
plures iudices erraſſe in hoc. & idem tenet
Bartol.in.l.multum.in fin.ff.de condi.& de/
mon.& Alexan.in.l.ſed ſi de ſua.ff.de acqui.
48 here. ¶ † Poteſt autem iſta relatio per nun/
tium fieri ſoli notario actorum abſq preſen/
tia iudicis. ſecundum Bartolum in dicta.l. ſi
finita.§.iulianus columna tertia verſiculo iu
xta predicta quero &c.ff.de dam.infect.&
ibi Imol.& Alexan.idem tenet Salyce.in.l.
eos.§.ſuper.C.de appel.& in auct.que ſuppli
catio.C.de pre.impe.oft. ¶ Hoc etiam de rela
tione nuntij eſt hodie prouiſum in regno
per regiam pragm.ij.que incipit. quilibet.vbi
cauetur de omnibus his tribus extremis vi/
delicet de commiſſione iudicis precedente:
& de ipſa citatione effectuali: & de relatione
que debet conſtare ex actis. Et nota quia illa
pragm.loquitur de commiſſione preceden
te per ablatiuum abſolutum: qui importat
conditionem.l. ſi teſtatore.ff. de conditio.&
demonſt.per que verba habemus in regno ca
ſum deciſum q non valeat citatio nuntij niſi
commiſſio iudicis precedat. poſſemus tamẽ
dicere q per conſuetudinem ſit derogatum
illi pragma.quantũ ad hoc vt ſupra dixi. uel
poſſemus illam reſtringere quando citatio
fit per litteras prout loqui uidetur dicta prag
matica & non uerbis: non nego quin ſemper
de iure requiratur commiſſio: ut ſupra dixi,
ſed ſolum dico reſpectu conſuetudinis: que
ſeruanda eſt ubi uiget.iuxta.l.de quibus.ff.le
49 gi. ¶ † His premiſſis uenio nunc ad citatio/
nem realem que importat capturam perſone
ſecundum gloſ.Bartol.& Alexand. & doct.
in.l.ſecunda.ff de iuriſ.omn.iud.& in.l.con/
ſentaneum.C.quomodo & quãdo iud. ſuper
qua eſt ſciendum q in ciuilibus cauſis regu/
lariter non fit iſta citatio realis. fallit primo
quando reus eſſet contumax. ut.d.l. con/
ſentaneum: & ibi Bartol. in.ij.colum. pro/
batur in.§.ſi uero etiam, in aucten. de exhi.
reis.item quando fuit per ſententiam con/
demnatus: quia poteſt pro executione ſen/
tentie capi de perſona.l.prima & ibi not.C.
qui bo.ced.poſ.& nota.Bald.in.l.per diuer/
ſas.in.xv.qõ.in fin.C.manda. Quod tamen
intellige ſeruato ordine.l.a diuo pio.§.in uen
ditione.ff.de re iudica. prout ibi nota. Ale/
xand.in.iii.& .iiij.colum. ſcilicet ut primo
fiat excuſſio in bonis: & poſtea ſi bona
non reperiuntur: tunc ultimo loco capiatur
perſona. alias non poteſt incipi a captura
perſone. ſecundum gloſ. & Bartol.in.l. iiij.
§.tutor.ff.de ſuſpe.tuto. & Abba.in.c.quo
ad conſultationem. colum.vj. in fin. & ſeq.
de re iudi. & Bald.in.c. tue. vt lite non con/
teſta. & Bald. in.d.l. conſentaneum. colum.
50 iiij.in fin. ¶ † Fallit etiam quando debi/
tor eſſet ſuſpectus de fuga. quia poteſt fieri
iſta citatio realis.l.ait pretor.§.ſi debitorem.
& ibi Bartol.ff. que in frau.cre. & declarant
plene Alexan.& Iaſo.in.d.l.ij.ff.de iur.omn.
iudi.& Felyn.in.c.j.colũ.vij.de iudi.& Iaſo.
in.l.ſi ab arbitrio.ff.qui ſat.cog.& in.l.vinum
columna quarta & quinta.ff. ſi cert.peta. &
idem Iaſo.in inſtitu.de actio.in principio co
lum.xj.& xij.in quibus locis plene cumulan
tur requiſita ad capiendum debitorem ſuſ/
pectũ de fuga: que breuitatis cauſa hic omitto
Hinc dicit ad propoſitum Bald.in.l. quod
cuitandi in fin.C.de condi.ob tur.cauſam. q
iudex non debet aliquem capere ante ſum/
mariam fidem & ſuſpitionem de receſſu. &
hoc in ciuilibus. At in criminalibus poteſt
ſemper iudex regulariter citare regulariter
capiendo perſonam. ſecundum Baldum in
l.ſi quis curialis.C.de epiſcop.& cleri. & per
docto.in.l.plerique.ff.de in ius vocan.pro hoc
eſt text.in.l.j.& per totum titulum.ff.& .C.
de cuſto.reo.& nota.Bald.in.d.l.conſenta/
51 neum columna tertia in principio. ¶ † Sciās
tamen q iſta citatio realis nullo modo po/
teſt fieri niſi precedente commiſſione iudi/
cis: vt eſt text.& ibi per omnes ſcribentes
in.l.neminem.C.de exhi.reis. & not.Bald.
in.l.ſi quando.in.xij.qõ.C.de teſtibus niſi
contra ſuſpectum de fuga qui poteſt capi pro
pria autoritate ſine alia commiſſione etiam
per priuatum. vt.d.§.ſi debitorem. & ha/
52 betur plene in locis preallegatis. ¶ † Se/
cunda citatio eſt verbalis: vt quando iudex
viua voce committit nuntio vt aliquem ci/
tet ſine literis. vt probatur in.c.cum dilecti.
ibi viua voce &c.& ibi Anto.de but.& Abb.
de dolo & contuma.& eſt etiam conſti.reg/
ni que incipit.edictorum. ibi etiam ſine ſcri/
ptis &c.& iſta citatio verbalis & alie ſequen
tes citationes de quibus infra dicam debent

continere ſex requiſita ad hoc vt valeant:pri
mum ſcilicet nomen iudicis citantis. ſecun/
dum eſt nomen eius qui citatur. tertium no/
men eius ad cuius inſtantiam fit citatio. quar
tum eſt cauſa ob quam citatur. quintum eſt
locus in quo debet comparere. ſextum eſt
tempus infra quod debet comparere: Addi/
tur etiam ſeptimum requiſitum quando cita/
tio fit in ſcriptis ſcilicet vt contineat verbum
peremptorie. hec omnia probantur in.d.con
ſtitu.edictorum.& ponit aliqua Specul.in ti/
tulo de cita.§.iam de citatione. poſt prin.ali/
as citatio eſſet obſcura: & incerta:& non va
leret.vt dicitur in.d. conſtitu. edictorum. &
tenet Bald. in.l. hac conſultisſima.colum.ij.
C.qui teſta.fa.poſſ.& in.l.cum quem temere.
per illum text.ff.de iudi.& ibi eſt gloſ. idem
not. Bald.in.l.j.circa fin.ff.de lib. & poſthu.
& Cardyn.in cle.ij.in quinto notabili vt lite
53 penden. ¶ † Inquantum autem dixi q. ci/
tatio deb et continere locum:procedit ſine du
bio in delegato citante:ſecus eſt in ordinario
qui habet certum & deputatum tribunal:
quia poteſt citare ſine expresſione loci: &
intelligitur de loco ſolite reſidentie.tex.eſt in
capitulo cum parati.& ibi per docto. de ap/
pel.& not.Bar.& Angel.in.l.ſi. vt proponis
la.ij.C.quomodo & quando iud. & Angel.
in.l.j.§.hec ſtipulatio.ff.ſi plusq̃ per leg. fal/
cid.& Bald.in.l. vt perfectius.colum.ij.verſi.
54 quarto.&c.C.de anna.excep. ¶ † Item in/
quantum dixi q. citatio debet continere cer/
tum diem ſeu tempus comparendi:alias non
valet:hoc tenet Barto.in.l.liber homo.§.de/
cem.ff.de uerbo.obliga.& Baldus in l.fin.co
lum.j.per illum tex.C.de iure domi.impe.cō
trarium tamen tenet Spe.in titu.de cita.§. ſe/
quitur.uerſi.quid ſi non prefixeris. & Bald.
in.d l.ut perfectius.col.ij.uerſi.ij.&c.& Abb.
in.d.c.cum parati.col.j.per illū tex.& eſt tex.
in.c.cos in ſi.de ſenten.excom.lib.vj. & Bal.
in.c.j.col.iiij.de mili.uaſ.qui contu.eſt.Et cō/
cludunt prefati docto.q. uidelicet citatio: &
debet comparere q̃primum poteſt: quando
non eſt appoſitus dies in citatione.hanc.qō.
plene attingit Philip.in.d.c.cum parati.colū.
v.& vj.& ibi concordat opy.per bonam di/
ſtinctionem:uidelicet.aut queris utrum ua/
leat citatio ſine die ad effectum ut ſi citatus
non comparet quamprimum poteſt posſit
mulctari tanq̃ inobediens: & dictum eſt q.
ſic:& ita procedat una opyn. Aut queris an
ualeat citatio ut ſi citatus non comparet poſ/
ſit procedi ad ſententiam: vel ad alios actus

in contumatiam:& dicendum eſt q. non va/
let nec procedi poteſt:& ita loquatur contra
ria opy.& iſta concordia fuit Ang.in.d.l.li/
ber homo.§.decem.& idem tenet Ange.in.l.
per interuallum.ff.de iudi. & ita pertranſeo.
¶ An autem ſit neceſſe apponere horam
Dic q. non:ſed debet comparere hora ſolita
cauſarum ſecundum Baldum in.l. ſi vt pro/
ponis.la.ij.C.quomodo & quando iud.& In
nocen.in capitulo cum nobis olim. de elect.
& Barba.in addi.ad Abba.in.d.c.cum parati.
& ibi etiam Philip.in ſexta columna & Fe/
lyn.in.c. conſuluit.col.iij.de offic.deleg.item
debet comparere tali hora in qua poteſt ille
actus expediri ante noctis tenebras.ſecundū
Abba.in.d.c.conſuluit.col.ij.& in.c.cum ſu/
per.colū.ij.de teſti.cogen.ſi tamen appone/
retur hora & poſtea non fieret actus in illa
hora:ſed in alia:non valeret:ſecundum Bar/
tolum in.l.aut qui aliter.§.fin.ff. quod vi aut
55 clam.& Fely.in.d.c.conſuluit.col.j. ¶ † Sed
circa hoc de tempore comparitionis commu
nis practica in hoc regno eſt q. ſi quidem ci
tatus habitat in eadem ciuitate vbi iudicium
agitatur:citatur vna die pro alia immediate
ſequenti: & in illa die ſequenti hora cauſaru/
rum accuſatur ſibi prima contumatia:ſi non
comparet & deinde expectatur per tres alios
dies continuos:in quibus currunt etiam dies
feriati: & poſtea in quarto die ſequenti iuridi
co accuſatur ſibi vltima contumatia ſi non
comparet: & illud eſt vltimum peremptoriū
& tunc bannitur & condemnatur ad tertiam
partem mobilium: & ſic in effectu citatus à
die citationis habet quinq; dies ad compare/
dum & de hoc eſt ritus magne curie in nu/
mero.212. qui incipit item ſeruat ipſa curia
in primis &c.& regia pragm.tertia que inci/
pit.F clatione.& iſta expectatio tridui nō ha
bet locum niſi in primis citationibus.in alijs
vero proceditur ad actum in contumatiam
in die immediate ſequenti: nullo triduo ex/
pectato.Si vero citatus habitat in alia ciuitate
ſiquidē eſt intra regnū: debet inſeri tantum
tempus in citatione infra quod posſit cōmo
de cōparere attenta diſtātia loci:& in illo vl
timo die cōparitionis accuſatur prima contu
matia:& poſtea expectatur per triduū:& de
inde accuſatur vltima.vt ſupra dixi.& ita ſer
vatur in curijs Neapolitanis: in citationibus
quas mittūr per diuerſa loca huius regni.&
hoc colligitē ex verbis dicte prag.F.clatiō.ſi
vero citatus degit extra regnū:debet in cita
tione apponi terminus ſexaginta dierū ad cō

parendum. prout de hoc eſt text. in.d. con-
ſtitu.edictorum.circa fin, & ibi And.de yſer.
& idem And.in.c.j.de conſtitu. inter vaſ.&
alium de bene.vbi dicit q iudex non poteſt
hoc tempus cohartare.vnde tunc in ſexage-
ſimo die accuſatur prima contumacia:& de-
inde triduo expectatur: vt ſupra dixi, Et q
in vltimo peremptorio condemnetur ad ter-
tiam partem mobilium tam in ciuili quam in
criminali eſt ritus magne curie in nume.203
qui incipit item ſeruat dicta curia in citatione
&c. & ille eſt pulcher ritus: qui ponit ſub bre
uibus uerbis totam practicã quam ſupra dixi
& eſt conſtit. que incipit.penam nouem &c.
& adde que dicam infra in verſi.contumacia
56 in.iij.q. ❡ † Et eſt etiam ſciendum q contu-
macia prima debet accuſari in die iuridico:
etiam ſi illo die curia non regitur dummodo
non ſit dies feriatus. & poteſt accuſari in pre
ſentia actorum magiſtri etiam abſente iudi-
ce.de hoc eſt alius ritus in numero .203. qui
incipit. item ſeruat ipſa curia vt ſi die &c. &
alius ritus in numero.214.incipiens.item no
ta q in omni &c. ceterum ſi ille dies in quo
erat accuſanda prima contumacia eſſet feria-
tus: debet accuſari in die ſequenti: & debet
fieri mentio in actis de die precedenti feriato
vt ſciatur q nõ potuit illo die accuſari. idem
ſi plures dies continui eſſent feriati: quia elap
ſis ferijs primo die iuridico accuſatur. vt eſt
alius ritus in numero.304.incipiens.item no
ta q vbicunq; &c. & ſi non accuſatur prima
contumacia in tali die vt ſupra dixi: citatio
expirat & circũducitur: nec excuſatur actor
dicens q non accuſauit quia curia non rege-
batur: quia poterat accuſare: dummodo non
fuiſſet dies feriatus: vt ſupra.de hoc eſt alius
ritus in numero.305.incipiens.item nota q
tales &c. ❡ Ex predictis ergo vides quomo
modo eſt correptum ius commune in regno
nam de iure communi non poterat ueniri ad
peremptorium: niſi precedentibus tribus ci-
tationibus: cum interuallo triginta dierum
l.ad peremptorium: cum duabus legibus ſeq.
ff.de iud.& l.tres denuntiationes. & auten.
qui ſemel.C.quo.& quando iud.hodie autem
in regno ſufficit vna cum illa expectatione
tridui poſt diem comparitionis: vt ſupra di-
57 xi. ❡ † Item in quantum dixi q citatio de-
bet continere cauſam ſeu articulum ad quem
quis citatur vide Baldum.in.l.conſentaneum
in quarto notab.C. quomo. & quando iud.
vbi hoc tenet: dicit tamen q in ordinario
citante ſemper preſumitur cauſa dummodo
fiat citatio ad inſtantiam actoris: & ſic vale-
ret citatio ſine cauſa. Sed Andreas de yſernia
in dicta conſtitu.edictorum.in principio di-
cit q debet exprimi cauſa in citatione niſi
citatus ſciat cauſam: Sed Bartol.in extrauag.
ad reprimendum. in verſiculo ſuper dicto
crimine &c.tenet q valet citatio ſine cauſa:
tam in ciuili quam in criminali. & ita etiam
dicitur in deciſi.ccxciiij.conſi.Neapo. Abba.
vero in capitulo preterea.columna ſecunda
in.fin. de dila. ponit vnam diſtinctionem vi
delicet aut quis citatur de longinquo: & de-
bet citari cum cauſa: vt veniat inſtructus:
Aut citatur de proximo: & non eſt opus po
nere cauſam nec certum crimen vbi citatio
eſt criminalis. & uidetur ſatis equa diſtinctio
Quicquid dicant iſti docto. ego puto indu-
bitanter q in hoc regno debet exprimi cau-
ſa in citatione: alias non valet: & moueor per
duo iura municipalia que hoc expreſſe di-
cunt videlicet per text.in dicta conſtitu.edi-
ctorum.& per regiam pragma.ij. que incipit
quilibet ibi continentes ipſius citationis cau
ſam &c.& poſtea ſubdit. citatio aliter facta
58 non valeat &c. ❡ † Quid autem ſi cum iu-
dex vellet ferre ſententiam citauit aliquem
vt veniat ad audiendum intentionem curie
ſeu iudicis: an dicatur ſufficiens cauſa in cita-
tione: & an valeat talis citatio? Dic q non:
ſed debet exprimi: ad ſententiam perferen-
dam ſeu audiendam. ita tenet Felyn. in capi-
tulo conſuluit. columna ſexta de offi. deleg.
& Ioan. de ana.in capitulo inquiſitionis.§.
ad petitionem, columna penultima in princi
pio de accuſa.& ibi etiam Fely.in ſeptima co-
lumna per tex.in capitulo ſecundo & ibi Ge
59 mi.de dolo & contu.libro ſexto. ❡ † Quid
ſi aliquis citatur ad reſpondendum petitioni
porrigende: & in ultimo die peremptorij nõ
comparet: ſed actor comparet & accuſat ſibi
contumaciam: non tamen porrigit illo die pe
titionem: ſed die ſequenti: an poſſit ſuper illa
petitione procedi in contumaciam: & an ille
citatus poſſit mulctari vt contumax? Dic q
non. quia ex quo fuit citatus ad illum actum
eſt neceſſe q ille actus porrectionis petitiõis
fiat illo die perẽptorij: alias nihil valet quod
agitur. ita eleganter tenet Pet.Phil.p.Corn.in
conſilio.lvij.columna quarta in litera.b.in
tertio volumine. Si tamen reus comparet:
iudex dat terminum actori ad producen-
dum libellum: & reo ad reſpondendum. vt
eſt ritus magne curie in numero.188.incipi-
ens. item ſeruat ipſa curia q ſi actor &c. Et

nota ꝙ quando fit iſta citatio eo modo ſcili/
cet ad petitionem porrigendam: non induci/
tur litis pendentia ad impediendum preuen/
tionem antequam porrigatur petitio. prout
de hoc eſt deciſ.ccxciiij.conſi.Neapo.& ideo
iſta practica citandi non eſt bona; ſed melius
eſt ꝙ porrigatur primo petitio & poſtea ſu/
per ea porrecta emanet citatio: & ita practica
60 tur in curiis. ¶ † Item inquantum dixi ꝙ
in citatione debet apponi verbum peremp/
torie; hoc tenet Andr. de yſernia in conſti/
tu. in ciuilibus. & eſt gloſ.in clemen. ſepe.§.
ſententiam. in verſiculo non peremptorie.
de verbor.ſignifi. & Baldus in.l. ſi quando.
columna ſecunda.C.de teſtibus niſi quando
fieret monitio per iudicem pro tribunali ſe/
dentem: vel nuntius citaret coram iudice:
quia illa citatio habet vim peremptorij. ſe/
cundum Baldum in.l.ceſſante. columna pri/
ma.C.quomodo & quando iud. & dixi ſu/
pra in tertio dubio.in fi.Hodie tamen in re/
gno ex quo omnes cauſe ciuiles ſunt ſum/
marie vt plories fuit dictum: non requiritur
peremptorium in citationibus: & ſic valeret
citatio in ciuilibus ſine verbo peremptorie.
ita tenet Angel. in dicta.l.ad peremptorium
ff. de iudic. per text. in dicto.§. ſententiam.
& hoc tenet Matth. in conſtitu. inconſueti/
61 lem. columna penulti. ¶ † Tertia citatio
eſt que fit per literas. ut quando iudex facit
citationem in ſcriptis: & illam committit nũ
tio ut aliquem citet ſuper hoc eſt data forma
per regiam pragma. in regno uidelicet per
pragma.ſecunda que incipit.quilibet; qua ca/
uetur ꝙ quando nuntius citat per literas:
debet habere commiſſionem iudicis: & cita/
tio debet continere cauſam: & debet fieri ci/
tatio coram duobus teſtibus: qui ſe ſubſcri/
bant in calce citationis quando fit in loco
ubi poteſt haberi copia literatorum, alias ſuf/
ficit ꝙ nuntius in relatione dicat ſe citaſſe co
ram tali & tali teſtibus: & citatio aliter fa/
cta non ualet ut ibi dicitur. & tenet And. de
yſernia in conſtitu.citationis.col.j.& .ij.ſi ta/
men eſſet facta citatio inualida: & citatus cõ/
pareret: ualidatur citatio & comparitio. ut
dicitur in.d.pragma.ij.& tenet Bald. in .l.ut
62 perfectius.col.ij.C.de anna.excep. ¶ † Eſt
tamen ſciendũ ꝙ citatio de neceſſitate nõ re
quirit ſcripturam regulariter: quia eſt in arbi/
trio iudicis citare uiua uoce uel in ſcriptis, de
bet tamen in actis deſcribi ut appareat exac/
tis. hoc probatur ex dicta conſti. edictorum
que dicit inſcriptis uel ſine ſcriptis. & in.c.cũ
dilecti. ibi uiua uoce &c. de dolo & contu. in
aliquibus tamen caſibus requirit de neceſſi/
tate ſcripturam: alias non ualet & primus ca
ſus eſt in iudice delegato: qui debet citare cũ
inſerto tenore ſue commiſſionis. qui tenor
non poteſt apparere niſi in ſcriptis.c. prete/
rea. & ibi Abba. & doct. de dila & Bartol.in
autenct. qui ſemel.C. quo. & quando iud. &
Bart. Alex. & Iaſo.in.l.ij.C.ſiquis in ius vo.
non ie. Quod limita vt ibi per Iaſo. ¶ Se/
cundus caſus eſt quando citaretur aliqua per
ſona illuſtris vel clariſſima: quia debet citari
in ſcriptis ita tenet Iaſo.in.§. quadrupli. col.
iiij.in princ.inſtitu.de actio. & eſt text. & ibi
Bar.in.l.quotiens.C. de dignita.li.xij. ¶ Ter
tius caſus eſt quando deſtinatur aliquis nun
tius ſeu executor ad capienda bona fiſco de/
lata: nam non creditur ei ſine literis.l.prohi/
bitum, in fi.C.de iure fiſci li.x. ſimiliter quan
do aliquis mittitur ad exigendas pecunias
fiſcales.l.palatinos.C.de colla.fun.fiſca.li.xj.
¶ Quartus caſus eſt quando aliquis nun/
tius vellet citare realiter: puta faciendo cap/
turam in bonis vel in perſona. tunc eum de/
bet oſtendere commiſſionem in ſcriptis. ſe/
cundum Barto.in.d.l.palatinos & Philip.in
c.cum parati.col.vij.verſi.ſed limita. &c. de
app. ¶ Quintus caſus eſt in omni nuntio
ſpecialiter electo: qui non eſt nuntius conſue
tus: nam ſibi non creditur: nec valet eius cita
tio ſine literis. vt dixi ſupra in.iij.dubio.ver/
ſi.plus dico &c. & ibi dixi ꝙ hodie in regno
eſt prouiſum per ritus magne curie ibi allega
tos: ꝙ iſte citationes in ſcriptis non cõmittũ
tur niſi habenti publicũ offitium. vnde appa
ret ꝙ priuate perſone nõ cõmitterẽtur. ¶ Se
xtus caſus eſt qñ citatio fieret extra prouintiã
quia non valet ſi nõ fiat in ſcriptis. ſm Bart.
in extrauag. ad reprimendam. verſi.per nun/
tium, per text. in.§.cos in autenct. de collato.
¶ Septimus caſus eſt quãdo citatio fit in do
mo & non perſonaliter: nam nõ valet ad ef/
fectum reddendi citatum contumacem: niſi
fiat cũ literis. ſm Bal. & ang. i.l.ut perfectius
col.ij.C.de anna.excep. & Alexa. in addi.ad
Bart.in.d.l.palatinos.C. de colla.fun.fiſca. &
63 And.de yſer.in conſti.citationis. ¶ † Quarta
citatio eſt illa que fit per edictum. & eſt ſcien
dum ꝙ iſta citatio per edictum non fit niſi
in caſu neceſſitatis.ſ.quando alio modo quis
citari non poteſt: puta propter eius abſenti/
am vel latitationem: vel quando citantur
perſone incerte ſi ſua putauerint intereſſe vt
inferius dicam. nam ſi iudex habet modum

citandi aliquem voce uel per literas:non de/
bet incipere a citatione per edictum: quia
grauaret citatum: & iudex appellationis poſ
ſet hoc grauamen reparare: ſm Bar. in extra
uag. ad reprimendam in uerſi. per edictum:
poſt prin. ubi plus dicit Bar. in prin. q hec ci
tatio non fit niſi per ordinarium vel delega/
tum principis: non autem per inferiorem: de
hoc dixi ſupra in. ij. dubio: iſtam materiam
citationis per edictum tractat plene Feli. in.
c. quoniam frequenter. §. porro, vt lite non
conte. & Bar. in. d. uerſi. per edictum: & ca/
no. in cle. j. de iudi, ego autem ſub breuitate
reaſſumam aliquos caſus in quibus fieri po/
teſt & eſt neceſſaria huiuſmodi citatio, de re/
liquis vero remicto me ad dicta per doct. in
64 locis preallegatis. ¶ † Primus igitur eſt ca
ſus quando citandus non reperitur perſona/
liter; nec habet certam domum: puta quia eſt
uagabundus, tunc debet ſcribi eius citatio ad
modum edicti, & debet affigi in palactio cu/
rie uel in platea publica quando eſſet laicus:
uel in foribus eccleſie quando eſſet clericus:
ita q ueri ſimiliter talis citatio ueniat in no/
titiam per modum notorij: que citatio con/
tinere debet illa ſeptem requiſita de quibus
ſupra dixi, ita tenet Bal in. l. ſi accuſatoribus
col. fi. in prin. C. de accu. ubi plus dicit, q in
tali caſu poteſt fieri etiam citatio per procla/
ma: vt infra dicam: idem tenet Bal. in. l. con/
ſentaneum. in. ij. not. C. quo: & quando iud.
& Bar. in dicto. verſi. per edictum. & debet
poni iſtud edictum ĩ illa ciuitate & loco ubi
ſolitus eſt conuerſari ille uagabundus. ſm
Bal. in. l. vt perfecticus. col. j. circa. fi & col. ij.
C. de anna. excep. ubi plus dicit. q ſi uagabū
dus habet domum. debet affigi edictum ci/
tatorium in porta ſue domus: & debet hoc
fieri in preſentia duorum uel trium teſtium:
uel notarij, ut eſt tex. in conſti. citationis: pro
hoc eſt tex. ĩ. l. iiij. §. totiens. ff. de dam. infec.
65 ¶ † Secundus caſus eſt quando aliquis pro
curat uel latitat doloſe uel impedit ne citatio
verbalis uel per literas poſsit ad eum perue/
nire nam tunc poteſt citari per edictum: tex.
eſt in cle. i. de iudi. verum in hoc eſt aduerten
dum: q illa cle. diſponit q iſtud edictum po
teſt apponi in ciuitate romana in papali pa/
latio contra vnumquemq habitantem in
partibus q̄tumcumq remotis: & propterea
quia talis citatio eſt multum preiudicialis nō
poteſt fieri per iudices inferiores niſi autori
tate pape: vt ibi habetur. ſed per iudices infe/
riores poſſet fieri in dicto caſu: apponendo
tamen edictum in loco vbi ſolitus eſt habita
re & conuerſari citandus: & non alibi: vt di/
xi ſupra in caſu precedenti. facit tex. in cle.
cauſam. §. verum: de elec. & hoc in regno eſt
expeditum per. d. conſti. citationis: vbi in ca
ſu predicto poteſt quis citari per edictum af
fixum in ianua domus coram duobus teſti/
bus cum termino dierum triginta uel qua/
draginta: & not. And. de iſer. in capt. j. col. iij.
de mili. vaſ. qui contu. eſt: & de intellectu il/
lius cle. j. de iudi. vide Feli. in. d. c. quoniam
frequenter. §. porro vt lite non conte. & ro/
tam in deci. 223. incipiente: ſi committatur
&c. in nouis. & ad predicta adde Alex. in. l.
j. §. preſides: in addi. ad Bar. ff. de requi. reis.
66 ¶ † Tertius caſus eſt quando locus ubi de/
git citandus non eſt ſecurus propter aliquas
guerras forte uel inimicitias uel alio mō: nam
tunc poteſt fieri citatio per edictum: eo mo/
do quo in precedenti caſu dixi, per tex. in. di.
cle. j. de iudi. pro hoc etiam eſt tex. in cle. pri.
de foro cōpeten: & not. Barto. in dicto verſi.
67 per edictum. ¶ † Quartus caſus eſt quan/
do aliquis ſtat clauſus in domo ſua: & non
patitur ſe uideri: ad hoc ne citari poſsit: nam
poteſt tunc affigi edictum citatorium in ia/
nua domus ſue: & perinde habetur ac ſi per/
ſonaliter citatus eſſet: vt tenet Alex. in. l. ple
riq. col. ij. ff. de in ius vo. per hoc eſt tex. in
68 d. conſti. citationis. ¶ † Quintus caſus eſt
quando actor porrexit libellum: & non uult
litem proſequi & ſe abſentat: nam reo inſtan
te citari poteſt per edictum: ſm formam au/
ten. qui ſemel. C. quo, & quando iud. vide
Bal. in. l. mandatum. col. fi. C. mandati: qui di
cit q iſta edicta debene poni in frequentiori
69 loco ciuitatis. ¶ † Sextus caſus eſt quando
aliqua perſona eccleſiaſtica ſpoliat aliquem
laicum poſſeſsione alicuius rei: nam poteſt
laicus adire iudicem ſecularem: & per viam
defenſionis extraiudicialis recuperare poſſet
reſtitutionem ſue amiſſe poſſeſsionis: & tūc
quia iudex ſecularis non poteſt ſpetialiter ci/
tare clericum: poteſt exponere vnam citatio
nem generalem per edictum: vt quicūq ſua
petauerit intereſſe compareat ad allegandū
quare ille laicus reſtitui non debeat: de hoc
eſt quedam ſpetialis prouiſio in regno per
tria capitula regni: quorum vnum incipit. ad
regale faſtigium: aliud: omnis predatio &c.
& Aliud finis precepti charitas &c. de quo/
rum capitulorum intellectu traditur plene ĩ
deci. ij. & deci. xxiiij. conſil. Neapoli.
70 ¶ † Septimus caſus eſt generaliter cum cō-

tradictores ſunt incerti ſemper in actu faciē
do poteſt fieri citatio per edictum: vt no. Ab
ba.in.c.cum in tua.col. ij. in prin. extra. qui
matri.accuſ.poſ.& Felyn.in.d.c. quoniam
frequenter.§.porro.col.ij. verſic. conſidera
in primis &c. vt lite non conteſta.per ea quę
habentur in.l.ſi eo tempore.C.de remiſ.pig.
& in auctenti.ſi omnes.C.ſi minor ſe ab he
re.abſti. & Gemi.in.c.fi.in fi: de elec. lib. vj.
Alias autem vbi certus eſt aduerſarius nunq̃
valet citatio per edictum ſm Felyn.in.c.co
71 gnoſcentes.colū.vij.de conſti. ❡ † Octa
uus caſus eſt quando aliquis propoſuit inſti
torem qui forte male adminiſtrat: & vult ip
ſum reuocare: nam debet proponi facere edi
ctum publice ante illam apotecam vt nemo
cum illo contrahat: iuxta.text.in.l.ſed ſi pu
pillus.§.proſcribere.ff.de inſtito.& ibi Bal.
dicit: q̃ iſta edicta debent exponi in loco pu
blico & patenti: vt ab omnibus legi & vide
ri poſſint: & non in loco occulto: & ibi etiā
72 uide Pau.de caſt. ❡ † Nonus caſus eſt in
clerico beneficiato abſente: qui non facit reſi
dentiam: nam debet citari per tria edicta: quę
debent affigi in valuis eccleſię ſuę: & poſteą
expectatur per ſex menſes: & ſi non uenit
ad reſidendum priuatur beneficio: text. eſt
& ibi Abb.& docto.in.c.ex tue.de cle.nō re
73 ſid. ❡ † Decimus caſus eſt quando epiſco
pus uel alius prelatus uult confirmare electū
ad aliquam dignitatem uel beneficium: nam
anteq̃ confirmet debet exponere generalem
citationem per edictum in eccleſia: Vocando
omnes qui ſua intereſſe putauerint: alias con
firmatio fieri non poſſet text. eſt & ibi per
cano.in.c.fi.de elec.lib.vj. Et hoc extenditur
etiam quando aliquis preſentatur in iure pa
tronatus: quia debet fieri ſimilis citatio per
edictum.ut not.glo.j.& fi.in.d.c. fin. & ita
quotidie uidemus practicari in huiuſmodi
74 preſentationibus. ❡ † Vndecimus caſus
eſt quando aliquis tenens predium tributa
rium: ſe abſentat vel ipſum deſerit: nam po
teſt citari per edictum: & ſi non comparet
infra ſex menſes, priuatur predio: & alij lo
cari poteſt: text. eſt & ibi Lucas de penna. in
l.locorum.C.de omni agro deſer.lib.xj.
75 ❡ † Duodecimus caſus eſt in citanda uni
uerſitate, nam poteſt citari per edictum in lo
co affixum ubi conſueuit congregari. & ſi
ciues clauderent portas ciuitatis: poteſt affi
gi edictū in porta ciuitatis quando nuntius
prohiberetur ingredi: & ſi non eſſet tutus
acceſſus ad portam ciuitatis poteſt edictum
affigi in ciuitate conuicina in eccleſia ipſius
ciuitatis vicine. Ita hec omnia declarat Bald.
in.l.etiam.col.iiij.C.de exe. rei iudi. pro hoc
eſt gloſ.in.l.non poteſt dolo.ff.de regu. iur.
& vide Bald.in auct. Sed cum teſtator. col.ij.
C.ad.l.falci.vbi dicit q̃ non ſufficit citari pre
ſidentes in eorum domibus: ſed debent cita
ri in loco ubi conſueuerunt congregari pu
blice: adde Angeli in conſilio cxcvj: poteſt
etiam citari vniuerſitas per proclama factū
in locis publicis ciuitatis legendo citationem
publice.ſm Bartol.in extrauag.ad reprimē
dam: in verſic.citatum, & Lucam de penna
in.l.prouincialium.C.de erog.mili.anno. li
br.xij.& gloſ.in.c.ſi capitulo: in verſic.factā
76 de conceſ.preben.lib.vj. ❡ † Decimus
tertius caſus eſt iudicio meo. in omnibus ca
ſibus in quibus lex permittit fieri citationem
per proclama, in illis etiam poteſt fieri per
edictum a fortiori, & moueor per rationem
aucten.qui ſemel.C.quomo.quando iud. quia
vox preconis paucis innoteſcit. Sed per edi
ctum res efficitur magis notoria: vt no. Ale
xand.in addi.ad Bartolum in.l.j.§.preſides.
ff.de requi.reis: ſi enim lex permittit citatio
nem per proclama, ut eſt illa que fit per pre
conem multo fortius per edictum.
77 ❡ † Sed iuxta hoc quero quanto tempore
debet ſtare affixum edictum in loco publico
vel in ianua ciuitatis quando fit citatio per
edictum? Dic q̃ non reperitur a iure ſtatu
tus aliquis terminus: vnde ſtatur arbitrio iu
dicis: & ſufficit q̃ nuntius referat q̃ edictum
ſtetit affixum in loco: licet non declaret per
quantum ſpatium: ita tenet Bartol.in extra
uag.ad reprimendam: in verſic.publice: vbi
plus dicit: q̃ anteq̃ affigatur debet publice le
78 gi: & poſtea affigi. ❡ † Quinta citatio eſt
illa que fit per proclama: dicitur autem pro
clama quando preco publicus citat per pla
team publicam alta & intelligibili voce ali
quem abſentem: vel incertos contradictores
ſi ſua intereſſe putauerint, & eſt permiſſa iſta
citatio in caſibus infraſcriptis, videlicet.
79 ❡ † Primus caſus eſt quando heres vult cō
ficere inuentarium ſm formam.l.fi.C.de iu
re deli.nam ſi creditores ſunt certi: debet il
los citare in ſpecie, Si vero ſunt incerti: poſ
ſunt citari per publicum proclama in locis
publicis: ſm Bald.in.d.l.fi.§.cum igitur. col.
iij.& in aucten.ſed cum teſtator.C.ad.l.falci
& Bartol.in.d.§.cum igitur.col.ij.& ibi cō
80 muniter Mod. ❡ † Secundus caſus eſt
quando litigator poſt litem conteſtatam ſe

abſentat: & eſt neceſſe eum citari ad videndũ
iuramenta teſtium vel ad alium actum litis,
& non habet domum, vel neminem reliquit
in domo: nam tunc poteſt citari per publicũ
proclama in locis publicis: ſm Bal. in l. ſi qñ
in. xj. q. C. de teſti. & Sozi. in cõſilio lvj. col.
ij. in fi. in iiij. uolum. Et nota q̃ tunc quando
proclama fit contra certam perſonam debet
fieri in illa uicinia ciuitatis vbi conſueuerat
citatus conuerſari. ſm Bald. in. c. j. col. iiij. in fi.
de mili. uaſ. qui contu. eſt: & ponunt doct. in
81 l. iiij. §. pretor. ff. de dam. infec. ¶ † Tertius
caſus eſt generaliter quando eſt mouenda ali
qua lis contra aliquem abſentem, qui nuſſibi
reperitur: nec habet certam domum: poteſt
ipſum iudex citare per proclama. ſm Bald. in
l. ſi accuſatoribus: colu. ſi. in princ. C. de accu.
& ibi etiam Cy. idem tenet Bal. in. l. inter mi/
nores, in fi. in. j. lectu, ff. de inte. reſti. & Ale/
xand. in. l. iiij. §. pretor. col. ij. uerſi. item in
quantum Barto. &c ff. de damn. infec. ubi eq
parat hanc citationem illi que fit in domo:
dummodo non ſit de re mobili: & nota il/
lud uerbum Alexand. quia forte iſte caſus nõ
procederet in prima citatione ut fiat per pro
clama in principio litis quando eſſet queſtio
de re mobili: ſed lite incepta ſic, & ita loquit
82 caſus precedens. ¶ † Quartus caſus eſt qñ
eſt contrahendum aliquod matrimonium,
debent citari omnes qui nouerint aliquod
impedimentum ſubeſſe per publicum pro/
clama ĩ eccleſia: cum certo termino: quo elap
ſo non auditur contradicens, niſi iuſtam cau
ſam alleget, & ſi iſta ſolennitas non fieret. di
ceretur matrimonium clandeſtinum text. eſt
& ibi per cano. i. c. cum inhibitio: de clandes
deſpon. & in. c. cum in tua. qui matri. accuſ.
83 poſ. ¶ † Quintus caſus eſt quando minor
adiuit hereditatem: & poſtea per in integrũ
reſtitutionem vult ſe abſtinere: & illam re/
pudiare: nam in tali reſtitutione in integrum
ſunt citandi omnes creditores incerti per p/
clama cum termino trium menſium text. eſt
& ibi Bald. in prima col. verſic. tertio quero
&c. in auct. ſi omnes. C. ſi mi. ſe ab here. abſt.
84 ¶ † Sextus caſus eſt quando creditor poſte
rior vult uendere rem ſibi hipotecatam: nam
poteſt creditores incertos anteriores citari
facere per publicum proclama: ut ueniant ad
contradicendum infra certum tempus: quo
tempore elapſo non audiuntur ulterius. tex.
eſt & ibi Bald. & docto. in. l. ſi eo tempore.
C. de remiſ. pig. & ibi eſt glo. q̃ in iſto caſu po
teſt etiam fieri citatio per edictum: & poteris
hunc caſum addere ad citationem preceden
85 tem per edictum. ¶ † Octauus caſus eſt
quando epiſcopus uult procedere contra eos
qui expulerũt ipſum de ſede ſua: nam poteſt
accedere ad alienam dioceſim conuicinam:
& ibi citare dictos expulſores per publicum
proclama in eccleſijs illius dioceſis diebus
feſtiuis quando populus in eccleſijs congre
gatur: & hoc quando non poſſet illos citare
perſonaliter: propter acceſſum non tutum:
86 text. eſt in cle. j. de foro com. ¶ † Nonus ca
ſus eſt quando eſt facienda miſſio in poſſeſ/
ſionem contra pupillum indefenſum ex pri/
mo decreto nam debent citari eius conſan/
guinei: amici: & affines per publicum procla
ma, vt ueniant ad ipſum defendendum: tex.
eſt & ibi Bar. & doct. in. l. hec autẽ. §. nõ defen
87 di. ff. ex qui: cau. in poſ. ea. ¶ † Decimus ca/
ſus eſt quando eſt facienda miſſio in poſſeſ/
ſionem contra aliquem abſentem qui nõ de
fenditur: nam debent requiri eius conſangui
nei & amici per proclama. l. item ait pretor:
& l. ergo: & ibi Bartol. & Bald. & docto. ff.
88 ex qui. cau. malo. ¶ † Vndecimus caſus eſt
quando heres deliberat an uelit adire heredi
tatem: nam poteſt facere fieri citationem per
proclama contra omnes creditores ut ueni/
ant ad edendum inſtrumenta debiti heredi/
tarij ipſi heredi: ad hoc ut poſſit deliberare:
alias creditores ſibi preiudicant ſm Bar. in.
l. ariſto. ff. de iure deli pro hoc eſt tex. in. l. j.
§. cum dicitur. ff. ſi cui pluſq̃ per leg. falci.
89 ¶ † Duodecimus caſus eſt quando eſt pu/
blicandum teſtamentum priuatum ſm for/
mam. l. publicari. C. de teſta. nam debet fieri
proclama generale contra pretendentes inte
reſſe vt compareant quando ſunt incerti. ſm
90 Bal. in. d. l. publicari. in vi. q. ¶ † Decimus
tertius caſus eſt in agnoſcenda bonorum poſ
ſeſſione carboniana uel uentris nomine: quia
ſi aduerſarij ſunt incerti: debẽt citari per pro/
clama. ſm Bal. in. l. certum: col. iiij. uerſi. uiſo
&c. C. vnde legi. Et generaliter dicas q̃ ĩ om
ni caſu in quo aduerſarij ſunt incerti poteſt
fieri citatio iſta per proclama vel per edictũ.
ſm Bar. in extrauaganti ad reprimenda in
verſi. per edictum. longe poſt medium: ibi,
ſic etiam admittitur &c. & probatur per om
nes doctrinas ſupra alleg.
91 SEXTA Et vltima citatio eſt que fit per
campanam ſeu per tubam iſta citatio fit quã
do eſt congreganda vniuerſitas cauſis facien
di conſilium vel reformationem. tex. eſt eſt
glo. & ibi Bar. in. l. ij. C. de decur. li. x. Et ſimi

liter ſit congregatio capituli & canonicorũ
ad ſonum campane: vt not. glo. i verſi. factã
in. c. ſi capitulo: de cõceſ. preben. li. vj. & glo.
& car. in cle. ij. in. iij. opp. de ſen. exco. Ad hoc
etiam eſt tex. & ibi Abb. in. ij. col. in. c. in cau/
ſis: de elec. vbi optime Abba. declarat hanc
materiam, ſ. q̃ in negotijs minoribus: vel q̃
poſſunt expediri per preſentes ſufficit uoca/
ri collegium vel vniuerſitatem perſonum
campane. Secus vbi uocandi eſſent abſentes:
quia requiritur citatio per nuntium vel per
92 literas ſm eum. ¶ An autem in die veneris
ſancta poſſit vniuerſitas citari ad ſonum ta/
belle: ex quo non pulſantur campane: vide
Bar. in. l. fi. C. de predijs curia. li. x. & Alex. in
addit. ad Bar. in. l. non poteſt dolo. ff. de reg.
93 iur. ¶ † Fit etiam citatio per campanam
quando eſt eundum ad bellum: vt not. Io.
And. & Abb. in. c. j. de offi. custo. vbi ponunt
omnia ſigna que importat ſonus campane.
Et primum ſignum campane eſt conuocatio
nis capituli ſeu vniuerſitatis: vt ſupra dixi.
Secundum eſt ſignum exeundi ad bellum.
Tertium eſt ſignum horarum. Quartum eſt
ſignum gaudij & gratiarum actionis: vt q̃n
poſt victoriam pulſantur campane. Quintũ
eſt ſignum ſalutationis virginis: vt quando
pulſatur campana de ſero: ad dicendum Aue
maria &c. Aliquando eſt ſignum excomuni
cationis: Aliquando eſt ſignum alicuius de/
functi. Aliquando eſt ſignum eleuationis
corporis chriſti. Aliquando eſt ſignum pro/
ceſſionis. Et ſic de aliis ſignis: vt p Io. And.
& Abb. in. d. c. j. & Bal. in rub. C. de edicti li/
94 ber. tol. ¶ † Vltimo pro complemento hu/
ius quarti dubij: ſcias q̃ citatio non debet fie
ri proprio motu iudicis ſed ad inſtãtiam par
tis: quando agitur inter duos litigantes, &
maxime citatio ad ſententiam: ita tenet Spe.
in ti. de cita. §. ſequitur: verſi. illud autem no
ta &c. & Feli. i. c. j. col. j & . ij. de iudi. & Soz.
in conſi. xcvj. col. v. verſiculo ſecundo &c.
in primo vol. ¶ Quod limita niſi iudex ui
deret perire inſtantiam: quia tunc ex officio
poteſt citare ad ſententiam. ſm Bar. in. l. ſcius
& augerius. ff. ad. l. falci. & Feli. in. d. c. j. col.
ij. & Philip. i. c. ex ratione. col. xx. verſi. quo
95 ad ſecundum dict. &c. de app. ¶ † Quid
autem ſi aliquis citatur vt compareat die lu/
ne, martis: & mercurij: an ſint plures citatio/
nes. Dic q̃ eſt vna, & debet comparere in ul/
timo die. ſm And. de iſer. in conſti. edictorũ.
96 col. j. ¶ † An autem poſſit fieri citatio ge/
neralis ad totam cauſam ut aliquis compare/
at ſingulis diebus & horis ad omnes actus
vſque ad ſententiam: comunis concluſio eſt
q̃ quando citatur aliquis exiſtens in remotis
& longinquis partibus ualet talis citatio: ali
as ſecus, quia in omnibus actibus requiritur
ſpecialis citatio quando quis eſt vicinus &
prope locum iudicij, ita tenet Abb. in. c. ſi. in.
iij. col. de dila. Vbi plene attingit illum articu
lum; & Inno. & doct. in. c. conſuluit. de offi.
dele: & in cap. auditis: de procur. & Alex. &
omnes ſcribentes in. l. qui ante calendas. ff.
de ver. oblig. & Iaſ. in. l. nequicq̃. §. vbi de/
cretum. col. ix. verſi. decimo limita &c. ff. de
officio procon. & And. de iſer. in. c. j. col. ij. &
iij. de contro. inter vaſ. & alium de benefi.
quod tamen intellige & declara ſm Bald. in
conſil. l. ij. in. v. vol. ſ in caſibus in quibus po
teſt procedi ad ſententiam lite non conteſta
ta, tunc ualet hec citatio ab initio facta etiam
quo ad ſententiam: ſed ubi non poteſt proce
di ad ſententiam lite non conteſtata: non
poſſet fieri quo ad ſententiam niſi poſt li/
tem conteſtatam; item intellige quando ci
tatus fuit ſemper contumax: & nunq̃ com
paruit, quia verum eſt tunc q̃ poteſt proce/
di ad alios actus ſine noua citatione, ſecus eſt
ſi ſemel ad aliquem actum comparuit: quia
tunc eſt de nouo citandus ad alios actus. ſe/
cundum Alex. & doct. in d. l. qui ante calen
das: & Sozzi. in conſi. cxcv. col. pen. verſi.
quin immo &c. in. ij. uolu. & Ant. de but. &
Imo. in. d. c. conſuluit: & de hoc uide bonã
declarationem Abb. in. d. c. ſi. col. iij. in. ſi. &
Seq. de dila. & Pau. de ca. in conſi. lxxxj. col.
iiij. in. ij. vol. ubi plus dicit Pau. q̃ quando p/
ceditur ad alios actus uigore talis citationis
generalis debent fieri ſingule citationes per
edictum: & ibi uide per eum: dicit tamẽ Bal.
in conſi. cclxviij. in primo vol. q̃ nec de iure
canonico nec ciuili talis citatio ualere debet:
cum ſit incerta & capioſa: nam inducit quã
dam ſpeciem ſeruitutis: ut quis debeat in lo/
co iudicij morari ſingulis diebus & horis, ta
men eſt comunis obſeruantia: & ex generali
uſu & ſtilu curiarum toleratur propter diſtã
tiam loci: quia ualde laborioſum eſt gemina
re citationes in partibus remotis, unde tenea
mus comunem obſeruantiam quicquid dicat
Bal. in dicto conſi.
97 VENIO Ad quintum dubium principale
. ſ. quando debeat fieri citatio: comunis con/
cluſio eſt: q̃ debet fieri in die iuridico: nam
ſi fieret in die feriato non ualeret, per tex. cũ
ibi not. in. l. ex quacunq̃. ff. ſi quis in ius vo/

non ie. & de die feriata ad honorem dei eſt
expeditum q̃ non valet citatio, nec commiſſio
iudicis nec citatio nuntij. per. l. fina. C. de fe.
ibi, ſileat vox &c. ita tenet Bar. in repe. d. l. ex
quacunq̃. col. fi. etiam ſi dicta citatio fieret
pro die non feriato. puta ſi nuntius citat die
dominico vt compareat die lune: non valet
citatio: ſm not. in. c. conqueſtus: & ibi Abba.
in. vj. col. de fer. & Pau. de ca. in cõſi. cclxx.
in primo vol. & ita de hoc extat ritus magne
curie in numero: 153. incipiens item ſeruat
dicta curia q̃ citatus &c. & ponunt plene
doct. in. l. j. §. nunciatio. ff. de ope. no. nun.
98 ❡ † Sed quid ſi terminus datus alicui ad cõ
parendum cadat in diem feriatum: an valeat
citatio: & an teneatur comparere. Bar. in. d.
repe. l. ex quacunque. col. pen. diſtinguit: aut
error eſt expreſſus in citatione vt quia iudex
dicit compareas coram me in die dominico:
& non valet citatio. aut non eſt expreſſus er
ror: vt quia iudex dicit compareas hinc ad
decem dies: & vltima dies eſt feriata: & valet
citatio, & debet comparere die ſequenti. ſed
poſtea Bar. refert ibi Riccar. de ſenis qui tene
bat q̃ etiam in iſto ſecũdo caſu non ualet ci
tatio: arg. §. loca inſti. de uer. oblig. Ego aũt ĩ
hoc articulo concludo prout alias tenui legẽ
do publice illam. l. ex quacũq̃ in almo Gym
naſio ſalernitano: vz. q̃ iudex dicit: do tibi
terminum decem dierum ad comparendum,
tunc ualet citatio: & debet comparere die ſe
quenti, ſm Bal. in. d. l. ex quacunq̃. col. fi. ſi
vero iudex dicit compareas in decima die
preſentis menſis: & illa dies eſt feriata: non
ualet citatio: & ita procedat opi. Riccar. de ſe
nis. quam ad hoc tenet Abb. in. d. c. conque
ſtus. col. pe. in. fi. tunc enim uidetur error ex
preſſus ſaltem per relationem ad ipſam diem
l. certum. ff. ſi cer. pe. ſed ſi iudex diceret: cõ
pareas hinc uſq̃ ad decem dies: tunc ualet ci
tatio: quia iſte appellatur terminus ad quem
& debet comparere die precedenti: quando
ultima eſt feriata, ſm Bar. in. d. l. ex quacunq̃
col. pe. per. l. ij. §. illud. C. de tempo app. & in
99 c. cum dilecti. de dolo & contu. ❡ † Limi
ta predicta: niſi citatio fieret pro tali cauſa q̃
poteſt die feriata expediri, quia tunc ualet ci
tatio facta in die feriata. que cauſe plures ſunt
que numerantur in. l. ij. & iij. ff. de fer. & tũc
cogitur citatus comparere: ut not. glo. in. d.
l. ex quacunq̃. in glo. fi & ibi etiam Bar. in re
pe. col pe. dum allegat. l. miles. §. ſexaginta.
100 ff. ad adulte. ❡ † Secundo limita non proce
dere in principe: qui poteſt citare in die feria

ta ad honorem dei, ſm Bar. in. d. l. ex quacun
que: in repe. col. fin. & Lanfr. in. c. quoniam
contra. in uerſi. citationes in fi. de proba. per
101 cap. ueniens. de accu. ❡ † Hodie autem in
regno eſt expeditum: q̃ ſemper quando ci
tatio cadit in diem feriatam ualet: & debet ci
tatus cõparere in die ſequenti: ita tenet And.
de yſer. in libro conſti. in rub. de in ius uo.
poſt quam rub. ſequitur conſti. ſiquem no
ſtrorum &c. & de hoc ſunt duo ritus magne
curie, unus in numero, 17. & alius, 157. &
ambo incipiũt. itẽ q̃ tam ĩ criminalibus &c.
102 VENIO Ad ſextum & ultimum dubium
principale. ſ. ubi debeat fieri citatio: iſta. q. po
teſt habere duo membra: unum. ſ. ubi. id eſt in
quo loco debet quis citari per nuntium: ſecũ
dum ubi id eſt in quo loco debet citatus com
parere, & ſic expediam iſta duo membra per
duas. q. principales. ❡ Primo igitur quero
in quo loco debet nunſius aliquem citare: dic
q̃ comunis concluſio eſt q̃ quilibet citari de
bet perſonaliter ſi reperiri poteſt: alias debet
citari in domo ſue ſolite habitationis, ita ple
ne tradit Bar. & ibi communiter doct. in. l. iiij.
§. pretor. ff. de dam. infec. & quando eſt ab
ſens, debet citari in illa domo ubi reliquit fa
miliam: quando forte haberet plures domos
alias citatio non ualet. ſm And. de yſer. in
conſti. citationis, col. j. vbi plus dicit: q̃ debet
recipi iuramentum ab illis de familia de denũ
tiando citationem citato q̃ primum poſſunt
& hoc dicitur etiam in tex. illius conſti. &
debet tunc fieri coram duobus teſtibus uel
tabellione: ut habetur in. d. conſti. citationis.
& ibi And. in prima & ſecunda col. alias cita
tus in domo ſine iſta ſolemnitate non dicere
tur contumax, ſm eum, & tenet Bal. in. d. l.
ut perfectius. C. de anna. excep. item debet ci
tari in illa domo in qua habitat tempore cita
tionis, licet antea fuiſſet ſolitus habitare alibi
ita tenet Pe. phi. cor. in conſi. lij. in iiij. uol. &
conſi. lvij. col. iij. in litera. h. in fi. in. iij. uol. po
teſt etiam fieri citatio in domo ubi nulla ex
tat familia: quando quis recedit nemine ĩ do
mo derelicto, ſm And. in. d. conſti. citationis
col. j. uerum tunc debet affigi cedula citato
ria in hoſtio domus: ut ple dixi, ſupra ĩ quar
to dubio principali. An autem poſſit fieri ci
tatio in apoteca uel in portica uel in ſtabulo
uide pleniſſime per Bar. Alex. & doct. in. d.
103 l. iiij. §. pretor. ff. de dam. infec. ❡ † Ex predi
ctis uerificatur illa comunis pratica citandi
aliquem: quia comuniter ſolent committere
iudices nuntio ut citet aliquem perſonaliter;

alias ſi perſonaliter reperiri non poteſt: citet
eum in domo ſolite habitationis. Et nota ſin/
gulariter quia comuniter ſolent in hoc erra/
re nuntij: & faciunt inualidas citationes: nã
hec forma citandi iſtud importat. vz. q̃ nun/
tius faciat primo omnem ſuam diligentiam
in perquirendo citandum per ciuitatem ut
poſsit eum citare perſonaliter, & ultimo lo/
co quando ipſum reperire non poterit tunc
citet eum in domo: alias ſi ita exarrupto cita
ret in domo non facta prius illa perquiſitio/
ne non ualet citatio quia excedit formam cõ
miſsionis. ita in terminis tenet Bar. in. d. §.
pretor. col. ij & Alex. plene in conſi. ij. col. j.
& ij. in. iij. vol. & hanc opi. dicit Alex. eſſe co
munem in. d. §. pretor. col. j. idem tenet Lud.
ro. in conſi. 454. col. ij. & Pe. phi. cor. in cõ/
ſi. iij. col. ij. in. iiij. uol. & Abb. in capi. cauſam.
col. j. in ſi. & ſeq. de dolo & contu. ubi plene
examinat hanc materiam: & hoc eſt hodie
confirmatum in regno per conſti. citationis
in prin. ibi: ſi eius copia haberi poteſt &c.
Que uerba innuunt q̃ debet fieri prius dili/
gentia citandi perſonaliter: & eo non inuen
to: ut quia eſt abſens uel latitat: tunc in ſub
ſidium fiat citatio domi. ſed an debeat eſſe ab
ſens a ciuitate uel ſolum a iuditio ut poſsit
citari domi: vide Bar. in. d. §. pretor. & Abb.
in. d. c. cauſam, vbi pleniſsime diſtingunt: di/
cit tamen Bal. in. l. conſentaneum. col. pe. in
ſi. C. quo. & quando iud. q̃ ſufficit q̃ nuntius
de directo vadat ad domum citandi: & inter
roget familiam vtrum ſit ibi: & ſi responde a
tur ſibi q̃ non ſit ibi: poteſt dimictere ibi li/
teras citatorias: & non eſt neceſſe perquirere
per totam ciuitatem. Et iſtud dictum Bal. ego
video comuniter ſeruari in pratica in toto
hoc regno: nam nunq̃ iſti nuntij citantes fa/
ciunt diligentiam in perquirendo perſonam:
ſed directo uadunt ad domum: & ita referũt
ſe citaſſe domi: ſine alia perquiſitione: & ita
ſuatur ex generali conſuetudine: ſed prima
opinio eſt verior de iure: ſed opi. Bal. eſt con
firmata hodie in regno per regiam prag. ij.
que incipit: quilibet: que loquitur alternatiue
. ſ. q̃ quis citetur perſonaliter vel ad habita/
tiones domum: quo caſu quando lex noua
uel ſtatutum loquitur eo modo alternatiue:
ſufficit vnum adimpleri. ſm Bar. in. d. §. pre/
tor & Abb. in. d. capi. cauſam. col. ij. in ſi. & ſic
indiſtincte valet hodie in regno citatio facta
domi abſq; illa perquiſitione & ex illa prag.
inoleuit illa citandi conſuetudo quam dixi.
¶ In quantum tamen de iure comuni debet
precedere dicta perquiſitio intellige & limi/
ta illud procedere in primis citationibus tã/
tum ſecus in alijs citationibus emergentibus
poſtq̃ comparuit citatus in iudicio: quia tunc
poteſt indiſtincte citari in domo ſine alia p/
quiſitione. ſm Bar. in. §. pretor. col. j. & Lud.
ro. in. d. cõſi. 454. col. ij. circa. prin.
104 ¶ † Et ſimiliter de iure comuni relatio nũ/
tij debet eſſe clara. ſ. vt dicat q̃ perquiſiuit per
ciuitatem & non inuenit. vnde citauit ipſum
domi. alias non ualeret relatio, ſm Alexa. in
d. conſi. ij. in. iij. uol. vbi plus dicit in. ij. col.
q̃ debet addere nuntius q̃ citauit in domo
ſolite habitationis, verum prout colligitur
ex dictis Alex. in. d. conſi. ij. iſtud paſſet pro/
cedere quando iudex ſimpliciter commiſit
q̃ citaret perſonaliter vel in domo, quia tunc
debet facere illam claram relationem: ſecus
quando dixit: cites perſonaliter: & ſi perſo/
naliter, reperiri non poteſt: cites in domo
prout eſt de comuni ſtilo literarum citatoria
rum: nam tunc ſufficeret ſi nuntius referret
ſimpliciter ſe citaſſe modo & forma ſibi cõ/
miſsis: & ita eſt de comuni ſtilo notariorum
ſcribentium relationes nuntiorum: tũc enim
intelligitur ſeruata forma commiſſa. ita tenet
Bal. in. l. properandum. §. & ſiquidem, col. ij.
C. de iudi. vbi plus dicit: q̃ tunc preſumitur
citaſſe in domo & non perſonaliter, accipien
do ſuam relationem in miliorem partem: vt
non dicatur verus contumax, ſed potius fi/
ctus: quod dictum eſt menti tenendum: quia
quotidie iſti nuntij faciunt iſtas relationes ge
nerales: quo caſu ſi citatus non comparet nõ
poſſet mulctari: nec pati illas penas quas pa/
tiuntur ueri contumaces: vt dicam infra in ſe
quenti membro, de contumatia conſilium ta
men eſt ut nuntius ſemper declaret ſuam re/
lationem: ſecundum Bar. in. l. ſi tamen. in. ſi.
105 ff. de lega. ij. † Verum i regno comuniter ſer
uatur q̃ etiam citatus in domo mulctatur ſi
non comparet. Et hoc puto procedere ex di/
cta prag. ij. que non facit differentiam inter
citationem perſonalem & in domo cum lo/
quatur alternatiue, ut ſupra dixi.
106 ¶ † An autem in eccleſiam poſsit fieri cita
tio: comunis concluſio eſt q̃ in citatione uer
bali poteſt fieri. ſm Bar. in. l. plerique. ff. de in
ius vo. & Alex. & doct. in. l. ij. eo. tit. & Bar.
in. l. preſenti. C. de his qui ad eccle. confugi/
unt: in citatione uero reali eſt ſecus: quia non
poteſt regulariter fieri in eccleſia, ſecundum
Bar. in. d. l. plerique. i ſi. per. d. l. preſenti, & tict.
plene Abba. in. capi. inter alia: de immu. eccle.

¶ † Quid

¶ † Quid autem ſi citandus non habeat ali quam domum certam: & neſcitur ubi ſit, in quo loco erit tunc citandus, dic q. debet tũc citari in illa ciuitate in qua conuerſari ſolebat per publicum proclama: uel per edictum. ſm Bal. in. l. ſi quando. in. xj. q. C. de teſti. & Bal. in. l. ſi accuſatoribus. col. ſi. C. de accu. & Sozzi. in conſi. lvj. col. ij. in. ſi. in. iiij. vol. & uide que dixi. ſupra de citatione per edictum &
108 per proclama. ¶ † Secundo principaliter quero ad quem locum poſſit & debeat quis citari: & ſic ubi tenetur comparere. dic q. in hac materia loci ad quem plura ſunt cõſideranda, primo q. ſit locus iuriſditionis ipſius citantis: alias ſi citaret ad locum non ſue iuriſditionis non tenetur citatus comparere. ſecundum And. de yſer. in conſti. priuilegia. pro hoc eſt text. cum ibi not. in. l. fin. ff. de iur. om. iud. unde ſi unus iudex habet uniuerſalem iuriſditionem in prouintia ſeu in dioceſi poteſt ſubditos in quolibet loco ſue prouintie vel dioceſi citare: & iuſtitiam miniſtrare: tex. eſt in capi. cum epiſcopus. de offi. ordi. li. vi. & uide cald. in conſi. ij. in tit. de offi. ordi. ſecundo q. locus ſit tutus citato, alias ſiquis citatur ad locum non tutum nõ tenetur comparere: ſecundum And. de yſer. in. d. conſti. priuilegia: pro hoc eſt tex. in cle. j. de foro compe. & not. plene Old. in conſi. xxxxiiij. & eſt text. & ibi per doct. in cap. ex parte. de app. & Bar. per illum text. in. l. recuſare. §. fin. cum. l. ſequ. & . l. de etate. ff. ad treb. & Car. in cle. j. in. xij. not. de iudi. ubi limitat niſi quis procuraret q. locus ille non ſit ſibi tutus: quia tunc remanet contumax ſi non compareat, & gloſ. & Bar. in. l. metus. ff. ex cui. cau. maio. & intelligitur locus non tutus ſiue ſit propter inimicitias: ſiue propter peſtem: uel bella. ſecundum Abba. & Philip. in. d. cap. ex parte: & not. doct. in locis preallegatis, & eſt dec. xxix. conſi. Neapo. Tertio q. locus ad quem citatur ſit honeſtus. vt not. And. de yſer. in. d. conſti. priuilegia. pro hoc eſt text. in. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. ff. de arbi. & ibi Bar. idem tenet Spec. in tit. de cita. §. j. verſi. item q. ſit ad locum &c. & gloſ. in capi. ſi epiſcopus. iij. q. ij. facit text. in cap. ſtatutum. §. cum uero: de reſcrip. li. vj. quarto q. locus ad quem quis citatur non diſtet a loco ipſius citati uel a finibus dioceſis ultra duas dietas: quia ſi diſtet ultra non tenetur comparere: ita declarat Spe. in tit. de cita. §. j in prin. per text. & ea que ibi tradunt doct. in cap. non nulli. & cap. ex parte. de reſcrip. & dic vt ibi plene per Fely. hodie autem hoc eſt redactum ad vnam dietam de iure nouo, per tex. in capi. ſtatutum. §. cum vero: & . §. cum autem de reſcrip. li. vj. & hoc tenet Feli. in. d. cap. non nulli. col j. in prin. & iſtud habet locum ſolum in delegato: quia non poteſt trahere litigantem vltra dietam. ſecus eſt in ordinario exiſtente intra fines ſue prouintie vel dioceſis: quia poteſt trahere vltra dietam: per generalitatem. d. c. cum epiſcopus: de offi. ordi. li. vj. non tamen poteſt committere cauſam extra ſuam dioceſim, niſi in loco ſuffraganei, quando eſſet cauſa appellationis ſcilicet vbi fuit appellatum. cap vt litigantes: de offi. ordi. l. vj. verum vbi cauſa eſſet modica: & ordinarius ſtaret in loco multum remoto a domicilio litigantium: tenetur cauſam delegare in loco propinquo: alias poſſet appellari ſi non delegaret: dato q. eſſet intra fines dioceſis. ita tenet Feli. in. d. capi. non nulli. colum. j. & . ij. quinto quod locus ad quem citat delegatus a ſede apoſtolica vel a legato ſit locus inſignis ſcilicet ciuitas inſignis: in qua ſit copia peritorum: & q. delegatus citans quando eſt delegatus pape ſit perſona in dignitate conſtituta text. eſt in. d. capi. ſtatutum: in prin. de reſcrip. li. vj.

Rober. Maranta. V. I. D.

1 *Que requiritur ut quis poſſit dici contumax.*
2 *Contumax non poteſt reputari aduerſa ualitudinẽ impeditus.*
3 *Infirmitas ſuorum excuſat a contumacia.*
4 *Citatus ad tribunal maius excuſatur in curia minori.*
5 *Quis propter paupertatem excuſatur a contumacia.*
6 *Vnde dicatur contumax.*
7 *Contumacia quotuplex ſit.*
8 *Contumax quas penas patiatur.*
9 *Contumax patitur penam miſſionis in poſſeſſionẽ ex primo decreto.*
10 *Si reus perſeueret in contumacia proceditur contra ipſum ad miſſionem in poſſeſſione ex ſecundo decreto & illud parat plenum preiudicium.*
11 *Quid ſignificent iſti duo termini primum decretum & ſecundum decretum.*
12 *Contra contumacem nunq̃ proceditur ad aliquem actum niſi altera parte inſtante.*
13 *Contumax non auditur niſi refectis expenſis: & hec eſt pena contumacie.*
14 *Iudex poteſt denegare audientiam contumaci non ſolum in illa cauſa in qua eſt contumax uerũ et*

in omnia alia.

15 *Contumax poteſt perſonaliter capi & carcerari.*

16 *Contumax uerus perdit beneficium appellandi.*

17 *Contumax in non reſpondendo poſitionibus uel in nolendo iurare de calumnia habetur pro cõfeſſo.*

18 *Contumax poteſt excommunicari.*

19 *Contumax petens reuocari primum decretum tenetur ſatiſdare etiam ſi poſſideat immobilia.*

20 *Contumax in non parendo iudici perdit beneficium iuratorie cautionis.*

21 *Vaſſalus contumax uerus, qui citatus dixit nolo uenire, ſtatim perdit feudum.*

22 *Contumax in cauſa criminali qua pena afficiatur.*

23 *Conuentus coram uno iudice non poteſt allegare litis pēdentiam coram alio iudice coram quo fuit contumax.*

24 *Contumax qui recuperat tenutam conceſſam ex primo decreto non poteſt ulterius declinare forū, dato ꝙ alias haberet exceptionē declinatoriā.*

25 *Iudex poteſt mandare colonis & inquilinis cõtumacis ꝙ non reſpondeant ei de penſionibus & poteſt mandare ꝙ nullus uadat ad colendum eius agros.*

26 *Contumax poteſt exponi ad torturam, & quomodo, & quando, & ad quid.*

27 *Contumax habetur pro preſente in ſui preiudicium.*

28 *Iudex per contumaciam poteſt ſequeſtrare fructus rei petite, & alia pena contumacis.*

29 *Iudex poteſt procedere, contra contumacem ad capienda pignora.*

30 *Vbicunque contumax habetur pro confeſſo tunc & efficitur infamis & non poteſt teſtificari.*

31 *Si quis fuit excommunicatus ob contumaciam & in ea per annum perſeuerat, elapſo anno redditur ſuſpectus de hereſi, uerum ſi fuit citatus pro crimine hereſis & fuit excommunicatus quia contumax elapſo anno habet̃ pro conuicto & poteſt puniri ut hereticus.*

32 *Contumax elapſo anno reuertens debet ſe defendere in uinculis.*

33 *Actor contumax qualiter puniatur.*

34 *Ille a quo petitur aliquid dari uel fieri & ad hoc citatus non compariat punitur ut contumax ſecus ſi citetur ſi ſua putauerit intereſſe.*

EXPEDITO Primo membro iudicij ſcilicet de citatione, venio ad ſecundum videlicet ad tractatus contumatie. Nam plerumque citati ſolent contendere iudices, & non comparent, & ſic redduntur contumaces: ideo de his aliqua diſpiciamus: & hanc materiam breuiter expediam per tres. q. principales, prima videlicet erit: que requirantur ad hoc vt aliquis poſsit dici contumax, ſecunda quotuplex eſt contumatia: tertia quas penas patitur contumax. 1

℄ † Venio ad primam: & quero que requirantur vt poſsit quis dici contumax. dic breuiter ꝙ eſt neceſſe ꝙ ſit legitime citatus. ſ. tribus edictis: vel vno peremptorio pro omnibus: tex. eſt in. l. contumatia. ff. de re iudi. & hoc de iure communi: ſed hodie in regno per ritus magne curie & regias prag. ſeruatur aliter. ſ. quia citatur vna die pro alia, & in die ſequenti accuſatur prima contumatia: & poſtea triduo expectatur: & in quarta die poſt triduum accuſatur vltima contumatia: & ex tunc reputatur contumax: prout hanc materiam plene declaraui ſupra de citatione: in quarto dubio principali. verſicu. ſed circa hoc de tempore &c. Item debet in illo vltimo peremptorio accuſari contumatia per actorem, alias non decernetur reus contumax. ita tenet And. in conſti. in pecuniarijs. col. iij. & Bar. in. l. conſentaneum. in fi. C. quo: & quando iud. & eſt text. in. l. properandum. §. & ſi quidem: & ibi Bald. in prima col. C. de iudi. Alias autem ſi actor non comparet in vltimo peremptorio in iudicio eſſet circunducta citatio etiam reo non comparente: & deberet de nouo citari. text. eſt in. l. & poſt edictum. §. j. ff. de iudi. & not. Bar. in. l. ex quacunque in prima. lec. colum. fin. ff. ſi quis in ius vocatus non ie. & Bar. & Alexan. in. l. fin. §. ſed ſi ſtipulator. ff. de eo per quem fac. erit &c.

℄ Similiter ſi in illo ultimo peremptorio curia non regeretur propter abſentiam iudicis: quia minime dicitur contumax reus nõ comparens: gloſ. eſt in. d. l. ex quacunque in glo. fin. per. l. arbiter calendis. ff. de arbi. debet tamen comparere die ſequenti reuerſo iudice ſine alia citatione. ſecundum And. de yſer. in cap. j. col. pe. de contro. inter vaſ. & alium de inueſt. Et ſic habemus hinc vſque duos caſus in quibus excuſatur quis a contu-
2 maria. ℄ † Tertius caſus eſt quando aliquis fuit aduerſa valitudine impeditus. nam excuſatur vt non poſsit contumax reputari text. eſt in. d. l. contumatia: & in. l. queſitum. ff. de re iudic. vbi text. limitat non procedere in leui febricula: ſeu in ueteri quartana, & an tunc teneatur mittere procuratorem vide Bar. Alexan. & doct. in. d. l. queſitum: & predictis adde Alex. in. l. ij. ff. ſi

quis cautio: in regno autem debet mictere
excuſatorem cum fide unius medici: vel ob
ſtetricis ſi eſt mulier grauida: vt eſt ritus ma
gne curie in numero. 176. incipiens. item ſi
3 aliquis &c. ℂ † Quartus caſus eſt quan
do habebat conſanguineum infirmum quia
etiam infirmitas ſuorum excuſat a contuma
tia. ſecundum Alex. in. d. l. queſitum. col. fi.
4 ℂ † Quintus caſus eſt, quando fuiſſet cita
tus ad aliud tribunal maius: quia excuſatur
a contumacia in minori curia. l. contra pupil
lum. § j. ff. de re iudi. & Alex. in. l. ij. §. j. ff. ſi/
5 quis cautio. ℂ † Sextus caſus eſt prop
ter paupertatem: vt ſi forte aliquis eſſet ita
inopos & male veſtitus: ut non poſſet abſq
uerecundia comparere: nam excuſatur a cō
tumatia. ſecundum Alexan. in. l. ij. §. ſi quis in
iudicio. col. j. ff. quis cau. nam ille equiparatur
carcerato. vt eſt text. ſingularis: & ibi glo. in
l. in eadem. §. fin. ff. ex qui. cau. maio: & glo. in
cap. ſi qui teſtium: de teſti. & vide quod tenet
Abb. in. cap. cum dilecti. col. v. circa fi. de dolo
& contu. ℂ Potes etiam addere om/
nes caſus quos poſui ſupra: de citatione. col.
fi. & omnes caſus generaliter in quibus cita/
tio non valet, vel citatus non tenetur com
parere: per ea que dixi in prin. huius trac. de
6 contumacia. ℂ † Vnde autem dicatur
contumax. dic q dicitur a con: & tumeo tu
mes: propterea quia inflatur & ſuperbus ef
ficitur in nolendo obedire: & ſic dicitur cō
tumeſcere in ſe ipſo: & efficitur iudici iniu/
rioſus, ita declarat Car. in cle. j col viij. de do/
7 lo & contu. ℂ † Secundo principaliter
quero quotuplex eſt contumatio. Dic q du/
plex. ſ. vera & ficta contumax verus dicitur
ille qui fuit citatus perſonaliter vel ad domū:
& citatio peruenit ad eius notitiam: & non
vult comparere. verum quandoq dicitur
verus contumax exiſtenter & apparenter:
quandoq apparenter tantum: & quandoq
exiſtenter tantum, de qua materia remicto
me ad ea que plene tractat Bar. in. l. fi. ff. de in
inte. reſti. & Alex. in. l. properandum. §. ſin
autem reus. C. de iudi. & Ioan. de imo. in. l.
ex conſenſu. §. cum qui. ff. de app. vbi pleniſ/
ſime tractatur hec materia: & per Ange. in
conſi. 196. contumax fictus eſt ille qui fuit
citatus in domo & dubium eſt an citatio per
uenerit ad eius notitiam. ſecundum Bar. in. d.
l. fin. colum. penu. ff. de inte. reſti. & Ange.
in conſi. 195. & predictis adde car. in cle. j.
in viiij. q. de dolo & contu. vbi plene.
8 ℂ † Tertio principaliter quero quas penas

patitur quis ob ſuam contumatiam: dic q
multas penas iura introducunt contra con/
tumacem. Et prima eſt: quia contumax pro
pter eius inobedientiam poteſt mulctari, vt
habetur plene per doct. in. l. j. per totam. l. ff.
ſi quis iuſdi. non obtem. & eſt tex. in. l. ij. ff.
ſi quis in ius vo. non ie. verum in hoc eſt ſci/
endum q mulcta non irrogatur niſi ob ve/
ram contumatiam: nam fictus contumax
mulctari non poteſt: ſecundum Alex. & co
muniter doct. in. l. j. §. fin. ff. ſi quis iuſdi. non
obtem: & Ange. in conſi. 9. col. pen. & Bal.
in. l. & in mulctis. C. de appe. & Alexa. in. l.
iiij. §. pretor. col. ij. ī fin. ff. de dam. infec. idem
concludit And. de yſer. in conſti. citationis.
col. ij. in. fin. & in conſti. rei vendicatione.
vbi eſt etiam gloſ. ex hoc infertur q mulcta
que irrogatur in regno hodie contumaci eſt
quia condemnatur ad tertiam partem mo/
bilium vt dicit conſti. penam nouem vncia/
rum: & ibi And. de yſer. & . d. conſti. rei ven
dicatione: & eſt ritus magne curie in nume/
ro. 239. incipiens. item ſeruat ipſa curia ab
eo tempore &c. alius ritus. 202. incipiens:
item ſeruat dicta curia in citatione &c. ſequi/
tur ergo q iſta condemnatio non fieret con
tra fictum contumacem: per predicta. Et
hoc videtur eſſe de mente gloſ & And. in.
d. conſti. rei vendicatione: licet male ſeruent
iudices ſecundum eum ibi. De comuni ſtilo
tamen curiarum in aliquibus locis eſt reda/
cta iſta pena tertie partis mobilium in ciui/
tibus ad vnum tarenum: & in aliquibus cu/
riis ſoluitur vnus auguſtalis: vnde ſeruande
eſſent conſuetudines curiarum vbi vigent.
9 ℂ † Secunda pena quam patitur contumax
eſt, quia patitur miſſionem in poſſeſſionem
ex primo decreto. l. ſi cui inius. §. j. ff. ex qui.
cau. in poſ. ea. & . l. ſi finita. §. iulianus. & ibi
Bar. & doct. ff. de dam. infec. & per totum tit.
ff. & . C. de bo. auto. iudi. poſ. & hodie eſt deci
ſum in regno per regiam prag. que incipit re
latione. vbi dicitur q eſt in electione actoris
accuſata vltima contumacia an uelit petere
terminum ad probandum: uel petere ſe mi
cti in poſſeſſionem ex primo decreto: &
ita ſeruatur hodie: & ſic poteſt in cauſis
ciuilibus procedi ad diffinitiuam lite non
conteſtata: & in hoc eſt correptum ius
comune prout alias dixi in ſuperioribus.
10 ℂ † Tertia pena eſt: quia ſi reus perſe/
uerat in contumacia proceditur contra ip/
ſum ad miſſionem in poſſeſſionem ex

ſecundo decreto: & illud parat plenum pre/
iudicium. vt habetur in. d. §. iulianus. : & per
Bar. in. l. cum proponas. C. de bo. auto. iudi.
poſ. & eſt regia prag. que incipit. R eo. &c.

11 ¶ † Sed iuxta hoc pro introductione iuue
num ad praticam quero quid ſignificant iſti
duo termini. ſ. primum decretum : & ſecun/
dum decretum : dic q primum decretum eſt
prima miſsio que fit per iudicem in bonis
contumacis eo ipſo q incipit eſſe contumax,
& fit pro menſura debiti tantum quando
agitur actione perſonali. vt. d. l. cum propo
nas, & ibi Bar. & doct. & in. d. l. ſi finita. § iu
lianus. ff. de dam. infec. ſed quando agitur
actione reali mictitur quis in poſſeſsionem
totius rei petite. l. ſiquis emptionis. §. ſed ſi/
quis. C. de preſcrip. xxx. an. & habetur i cap.
prout. & cap. contingit. de dolo & contu. &
eſt conſti. regni que incipit. rei vendicatione
& etiam efficitur verus poſſeſſor per primũ.
decretum: vt in iuribus preallegatis: & habe
tur per doct. in. l. iij. §. fin. ff. de acqui. poſ. ſed
in actione perſonali non efficitur poſſeſſor
ſed ſolam detentationem acquirit cauſa cu/
ſtodie: vt. d. l. iij. §. fin. eſt text. in. l. l. is cui in
prin. ff. vt in poſ. lega. & in. l. cum legati. ff. ex
qui. cau. in poſ ea. & in. l. ſiquis ante. ff. de ac/
qui. poſ. & per Bar. in. d. l. cum proponas. Et
ad hoc vt concedatur primum decretum nõ
requiritur q plene conſtet de debito: ſed ſuf/
ficit q ſummatim vel per iuramentum acto/
ris: ex quo modicum parat preiuditium. ſm
Bar. in. d. l. cum proponas. ¶ Secundum
decretum eſt ſecunda miſsio que fit per iudi
cem contra eundem reum perſeuerantem in
contumatia: vt dicunt doct. i locis prealleg.
& hoc eſt maioris preiuditii : quia transfert
veram poſſeſsionem: ut. d. l. iij. §. fin. iuncta
gloſ. in uerſi. nobis. ff. de acqui. poſ. item trãſ
fert dominium ſi reus erat dominus : alias
uſucapiendi conditionem : ut nor. gloſ. &
Bar. in. l. pretoris in prin. & in. l. ſi finita. §.
iulianus. ff. de dam. infec. & gloſ. in. l. ij. in fi.
ff. ſi ex nox. cauſ. aga: verum non interpo/
nitur niſi plene conſtet de debito per teſtes
uel inſtrumenta. ſecundum. Bar. in. d. l. cum
proponas: & in. l. fin. §. fin autem. C. de bo.
auto. iud. poſ. & Bar. in. l. fulcinius. §. cum
hoc. ff. ex qui. cau. in poſ. ea. ¶ Sed per
quantum tempus debet reus perſeuerare in
contumatia : ut perueniatur ad ſecundum
decretum. comunis concluſio eſt de iure co/
muni q ſit in arbitrio iudicis. ſecundum
Bar. in. d. l. cum proponas, tamen de equi/
tate nõ debet iudex procedere ad ſecundum
decretum niſi ſit lapſus totus annus a die
primi decreti. ita dicit Felin. in cap. conſul/
tationibus. col. ij. de offi. dele. ubi dicit hanc
eſſe comunem opi. niſi alia iuſta cauſa ſuade
ret ſed hodie in regno eſt ſtatutum tempus
per duas regias prag quarum una incipit.
relatione. & alia ſequens: que incipit. reo.
quibus cauetur q elapſis tribus menſibus:
a die primi decreti poteſt peti miſsio ex ſe/
cundo : & conceſſo ſecundo decreto habet
reus alium menſem infra quem poteſt recu
perare tenuta: dum modo ſoluat totum de
bitum una cum expenſis : alias elapſo di/
cto menſe poſt ſecundum decretum credi
tor efficitur uerus dominus & irreuocabi/
lis cui debet res adiudicari appretiata pro
menſura debiti. ſed ante ſecundum decre/
tum poteſt reus quandocunq infra tres
menſes recuperare tenutam ſoluendo ex/
penſas & dando ſatiſdationem : & hoc eti/
am eſt prouiſum de iure comuni per auten.
ei qui iurat. C. de bo. auto. iud. poſ. ¶ In
quibus autem cauſis interponatur ſecun/
dum decretum. gloſ. in. l. iubere cauere. ff.
de iur. om. iudi. tenet q ſolum in cauſa dan
ni infecti : & non in alijs. ſed ueritas eſt
in contrarium: q immo in omnibus cau/
ſis locum habet : uerum in hoc eſt diffe/
rentia, quia in cauſa damni infecti fit adiu/
dicatio totius rei etiam ultra menſuram de
biti, ſed in alijs ſolum pro menſura debiti:
ut ſupra dixi. ſecundum Bar. in. d. §. iulianus.
col. antepe. ubi in ſpetie reprobat illam gloſ.
in. d. l. iubere: & hoc tenet etiam Alex. in. d.
l. iubere. col. iiij. & eſt text. in. d. autem ei
qui iurat, & in. d. l. fulcinius. §. j. & ij. &
ibi Bart. item in cauſa danni infecti fit indi/
ſtincte adiudicatio: ſed in alijs non : ſed
uenditur res: & illud decretum de uenden
do habet uim ſecundi decreti. ſecundum
Bar. in. d. l. iubere uerum emptore non re/
perto tunc ultimo loco adiudicatur in ſolu
tum creditori. l. a diuo pio. §. ſi pignora. ff.
de re iudi. Et ſcias q etiam in actione reali
interponitur ſecundum decretum. ſecũdum
Alex. in. l. iij. §. ſi. ff. de acqui. poſ.

12 ¶ † Scias tamen q nunq proceditur con/
tra contumacem ad aliquem actum niſi al
tera parte inſtante. ſecundum Bar. in auten.
ei qui appellat. in fi. C. de tempo. appel.

13 ¶ † Quarta pena eſt contra contumacem:
quia non auditur niſi refectis expenſis: per
tex. & ibi Bal. i. l. ſancimus. C. de iudi. & debet

etiam ſatiſdare de iudicio ſiſti quando vult recuperare tenutam.per auten.ei qui iurat.C. de bo.auto.iudi.poſ.& vide infra in.x.pena.
14 ℂ † Quinta pena eſt quia contumaci poteſt iudex denegare audientiam non ſolum in illa cauſa in qua fuit contumax : verum etiam in omni alia. text. eſt & ibi glo. ſingularis in.l.ſed ſi per pretorem.§. ſed ſi dum. ff. ex qui.cau.maio.& ibi Ang.idem tenet plene Iaſ.in. l. iuſiurandum & ad pecunias. §. ait pretor.in.ij.not.ff.de iureiur.vbi plus dicit Iaſ.de mente Bal. q tunc ille iudex poteſt mandare alijs iudicibus q illum non audiant in aliqua cauſa:& uide etiam de predictis Iaſ.in.l.j.§.ſi.col.iiij.ff. ſiquis iudi. non obtemp.
15 ℂ † Sexta pena eſt quia contumax poteſt capi de perſona & carcerari: tex. eſt cum glo:& Bar. in. l. conſentaneum. C. quo,& quando iud. & in.§.ſi uero etiam quidam in auten. de exhi. reis & not. And. de Iſer.in conſti.ſiquis poſt litem.in prin.
16 ℂ † Septima pena eſt quia verus cõtumax perdit beneſitium appellandi.l.ex conſenſu. §.ſi.& ibi glo.Bar.& Imo.ff.de app. & .l. j. C.quo,app.non recip.& Alex.in.l.properandum.§.ſin autem reus.C.de iudi.vbi plus dicit q etiam ſi ſit contumax ad ſolam ſententiam:non appellat.idem tenet Alex.in.l.ſepe.col.xxiiij.ff.de re iudi. Amplia hoc procedere etiã in illa ſententia que nunq̃ tranſit in rem iudicatam : quia verus contumax non appellat.ita tenent Anto.de bur. & Imo. in cap.tenor de re iudi.& Iaſ.in.l.j.§. ſi procurator.col.v.ff.ſiquis iudi.non obtemp.& predictis adde text. in.l.& poſt edictum.§.ſi.ff. de iudi. ℂ † Octaua pena eſt quia contu-
17 max in non reſpondendo poſitionibus vel in nolendo iurare de calumnia habetur pro confeſſo.c.ſi poſt preſtitum.& ibi per doct. de confeſ.li.vj.&.l.ij.§.q.ſi actor.& ibi Bar. & doct.C.de iura.calum.idem in nolente ſubire iuramentum iudiciale nec referre.l.manifeſte:& ibi per docto. ff. de iureiur. & Luc. de penna.in.l.locorum.col.ij.C. de omni agro deſer.li. xj. Et de poſitionibus habetur in regia prag.que incipit quinta die.c.&c. & comunis obſeruantia in regno eſt q quis citetur tribus vicibus vt veniat reſponſurus & ad ſe examinandum ſuper articulis: & in vltima citatione debet inſeri totus tenor articulorum:& poſtea interponitur decretum q habeatur pro confeſſo:ita de hoc eſt ritus magne curie in numero. 250. incipiens. item ſeruat ipſa curia q ſiquis &c. vbi etiam dicitur q a tali decreto non appellatur.quod limita niſi citatus ſit abſens, quia non poteſt haberi pro confeſſo : vt not. Iaſ. in. l. j. §. ſin. col. iiij.ff. ſiquis iuſdi. non optemp.
18 ℂ † Nona pena eſt quia contumax poteſt excommunicari. gloſ. eſt in cap. j. de dolo & contu. li. vj. & glo. in. c. conſtitutus : de ſenten. exco. li. vj. & Bal.in. l. iij. in verſicu. not.C. de procur. & Feli. in.c.j.col. v. verſi. vtrum excomunicatio & c. de iudi. ubi plus dicit, q antequam excommunicetur quis ob contumatiam debet citari , uide .c cum
19 contumatia, de here. li. vj. ℂ † Decima pena eſt, quia contumax petens reuocari tenutam ſeu primum decretum tenetur ſatiſdare etiam ſi poſsideat immobilia: & ſic perdit priuilegium.l.ſciendum.ff.qui ſat.cog. gloſ. eſt ſingularis. in.§.ſi vero etiam in ſi. in verſi. fideiuſſorem : in auten. de exhi.reis. quam gloſ. ſequitur Bart in.l. hec autem. §. ſin.ff.ex qui.cau.in poſ.ea. & Iaſo.in.d.l. ſciendum colum. ij. vbi plures allegat : & ibi etiam Alexan. & adde que dixi ſupra in.iiij.
20 pena. ℂ † Vndecima pena eſt quia contumax in non parendo iudici perdit beneficium iuratorie cautionis. gloſ. eſt & ibi Bal. in auten. ei qui iurat.C.de bo.auto.iudi. poſ. & gloſ. & Abba. in. c. qua fronte de app. & Iaſo.in.l.j.col.pe. uerſi. quarto fallit & c. ff.
21 qui ſat.cog. ℂ † Duodecima pena eſt quia vaxallus contumax verus qui citatus dixit nolo uenire, perdit ſtatim feudum. ita tenet And. de yſer.in.cap. j. col. ij. in fin. de
22 mili. vaſ.qui contumax eſt. ℂ † Tertia decima pena eſt:quia contumax in cauſa criminali primo condemnatur ad tertiam partem mobilium: & reliqua eius bona annotantur:& ſi perſeuerat in contumatia per annũ: foriudicatur.ſ.quia habetur pro conuicto & confeſſo & pro rebelli : & ab omnibus poteſt impune occidi : & omnia eius bona confiſcantur elapſo anno : de hoc eſt conſti. regni que incipit.penam reorum : & ibi plene per And. de yſer.vbi hanc penam de foriudicatione ponit:& ibi declarat q habet locum ſolum in delictis irrogantibus penam mortis naturalis vel ciuilis:vel membri abſciſsionis : & de hoc eſt capitulum regni in numero.152. quod incipit. ſiue quis &c.idem declarat And.de yſer.in cap.j.§.ſi uero uiolator col.j.de pace tenen.& in cap.j. in prin. in. ij. col.in tit.hic finitur lex.&c. & uide infra in
23 xxiiij.pena. ℂ † Decima quarta pena eſt: quia cõtumax perdit beneſitiũ legis,ubi cep.

In expenſis: quas tenetur reficere anteq̄ iterũ
agat. ſecundum And. de yſernia in conſtitu.
ſponte uolentibus. ſed in cauſa criminali ac/
cuſator non comparens ultra condemnatio/
nem expenſarum punitur ad ſextam partem
mobilium: ut eſt conſtitu. que incipit. accuſa/
torum temeritas. & ibi And. de yſernia item
in ciuili proceditur contra actorem contu/
macem ſecundum formam autem. qui ſemel
34 C. quomodo & quando iud. ❡ † Vltimo ad/
de hic ꝙ is demum punitur ut contumax a
quo petitur aliquid dari uel fieri: ſecus ſi cite/
tur ſi ſua putauerit intereſſe: quia talis citatio
non arctat ipſum ad comparendum: & ſi nõ
comparet: non poteſt dici contumax: nec pu
niri: quia iſta dicitur citatio uoluntaria. ſecun
dum Bald. in. c. j. colum. v. uerſi. & nota &c.
de mili. uaſ. qui contum. eſt & Pau. de caſt. &
Alexand. in. l. teſtamenta omnia. C. de teſta.
& habetur in deci. ij. & deci. xxiiij. conſi. Nea
pol. Sequitur tertium membrũ iuditij.

Rub. Maran. V. I. D.

1 *De libelli oblatione.*
2 *Copia libelli debet dari reo expenſis actoris.*
3 *Quot requirantur in libello.*
4 *Libellus primus debet continere nomen actoris uel accuſatoris.*
5 *In libello criminali accuſatorio requiruntur plures ſolennitates quam in libello ciuili, & que ſint.*
6 *De clauſula, ſuper quibus omnibus & ſingulis &c.*
7 *De clauſula, omni meliori modo &c.*
8 *De clauſula, non aſtringens ſe &c.*
9 *De clauſula, & proteſtatur de expenſis &c.*
10 *Libellus utrum poſſit preſentari in die feriata.*
11 *Libellus quantumcunq; generalis & obſcurus hodie admitteretur in regno.*
12 *In practica ordo eſt ut primo preſentetur libellus iudici & poſtea ſuper eo expediatur citatio.*

1 TERTIVM membrum iu/
ditij eſt libelli oblatio. Nam
is qui uult recte ordiri telam
iuditij primo facit partem ci
tari ut ueniat ad responden/
dum petitioni in iuditio: &
parte citata comparente offert libellum iudici
& parti. iuxta autem. offeratur. C. de litis con
teſt. & debet libellus eſſe ita clarus ut reus
poſſit ex eo deliberare an uelit cedere uel cõ
tendere. l. j. in prin. ff. de eden. & . §. autem. of/
feratur. & nota. Bartol. in. l. ſi in rem. ff. de rei
2 uend. ❡ † Debet autem dari copia libelli reo
expenſis actoris. ut eſt gloſ. in cle. ij. in uerſi.
oblatos. de appel. & eſt deciſum in regno per
regiam pragma. que incipit. comparente &c.
3 ❡ † Et quoniam iſta materia libelli eſt ualde
trita & in quampluribus locis uentilata: ma/
xime per Spe. in titu. de libel. concep. & per
Cano. in titulo de libel. obla. & per Bartol. &
docto. in. l. edita. C. de eden. & Iaſo. in. §. om
nium. inſtitu. de actio. & in uarijs locis pro/
pterea non multum me extendo. ſolum pro
introductiõe iuuenum attingam ea que ſunt
neceſſaria in libello. unde eſt ſciendum ꝙ li/
bellus ad hoc ut procedat debet continere
quinq; conditiones uidelicet qui: quid: corã
4 quo: quo iure petatur & a quo. ❡ † Primo de
bet continere: quis: ideſt nomen actoris uel
accuſatoris: puta titius agit uel accuſat: Secun
do: quid: ideſt rem petitam in libello: quam
debet actor deſignare per duos confines: ſeu
per duas demonſtrationes. alias poſſet dici li
bellus obſcurus. ſecundum Bartolum in. d. l.
ſi in rem. ff. de rei uend. & in. l. forma. ff. de
cenſi. Tertio coram quo. ideſt nomen iudicis
ordinarij uel delegati: coram quo porrigitur
libellus. non tamen eſt neceſſe exprimere no
men proprium: licet poſſit libellator ſi uult
ſed ſufficit ipſum mentionare per nomen ſui
officij. ita ut ſit certum de perſona. Quarto
quo iure petatur: ideſt debet continere cau/
ſam concludentem: puta peto centum quia
mutuaui &c. uel peto puniri quia tale delictũ
commiſit &c. Nam ſi concludens cauſa non
ponitur: non procedit libellus. ut ſi dico: pe/
to centũ quia Rex eſt in Francia. ut not. glo.
in. l. ſecunda. §. circa. ff. de doli. excep. & Bart.
in. d. l. edita. columna ſecunda non tamen eſt
neceſſe exprimi nomen actionis in libello:
ſed ſufficit ꝙ taliter narretur factũ ꝙ ex nar/
ratione facti poſſit elici que actio intentetur
tex. eſt & ibi Abb. & Felyn. in capitulo dile/
cti. de iudi. debet tamen eſſe cautus aduoca/
tus in perquirendo que actio ſibi competit
ad hoc ut ſecundum naturam illius actionis
ſciat adaptare verba libelli: non tamen habet
neceſſe illam exprimere. vt. d. c. dilecti. Quin
to debet continere a quo. ideſt nomen rei cõ
ueniri: iſtis ergo quinq; conditionibus con/
currentibus erit recte formatus libellus. vt
declarat Spe. in titulo de libel. concep. §. iiij.
5 ❡ † Et predicta procedunt in ciuilibus: ſed
in libello criminali accuſatorio requiruntur
alie ſolennitates que traduntur in. l. libellorũ
ff. de accu. & per glo. in. l. in cauſis. C. de accu.
videlicet locus commiſſi criminis. Annus.
Menſis. indictio. & regnatio Imperatoris.
Que regnatio licet non requiratur de iure:

vt dicit Bartol.in.d.l.libellorum. in prima co
lumna tamen de communi conſuetudine po
nitur in locum conſulis quem hodie non ha
bemus. Dies autem commiſſi criminis non
debet apponi ſecundum Bartolum ibi.immo
caueat libellator ne apponat diem:quia ſi nõ
probaret delictum eſſe commiſſum illo die
ſuccumberet.quia ſi non probaret.ita per plu
ra tenet Iaſo.in.l.j.in princi.colum.fin.ff.de
eden.ſi autem ex aduerſo reus peteret ab ac/
cuſatore vt declarare debeat diem:poſſet hoc
petere ſi vult probare contrario cohartando
negatiuam.vt q. tota illa die fuit alibi. & tũc
tenetur accuſator ad inſtantiam rei declarare
diem commiſſi criminis.ita plene declarat Ia
ſo.in.l.ij.§.ſi quis epheſi.ff.de eo.quod cer.lo.
Barto.in.l.is qui reus.col.v.in fin.ff. de pub.
iudi.ſed contrarium & melius tenet Imol.in
d.l.is qui reus.col.xxiij.in fin.quem ibi ſequi
tur Alexa.in addi.ad Bartol.de quo articulo
vide omnino Frã.de are.in.c.qualiter & quã
do.§.debet.colum.vij.de accu. ¶ Et predicte
ſolennitates requiruntur etiam quando agi/
tur ciuiliter ex delicto:dummodo ſit talis ac
tio que infamet;alias ſecus.ſecundum Barto.
in.l.pretor edixit in prin.ff.de iniur. & Bart.
in.l.j.§.j.ff.de ſuſp.tuto.& i.l.item exigitur
6 ff.de dolo. ¶ †Solent in calce libelli apponi
nonnulle clauſule per aduocatos:quarũ qua/
tuor tantum ego puto eſſe valde vtiles: & in
omni libello apponi debent pro vtilitate li/
bellantis.Et prima eſt illa, ſuper quibus om/
nibus & eorum ſingulis peto mihi ius & iu/
ſtitiam miniſtrari.que clauſula ſaluat libellum
ab omni ineptitudine..ſecundum Abba.in.c.
cum dilectus.col.xvij.de ordi.cog.& Alex.
in conſi.cxxj.col.pen.in.j.vol.& Iaſo.in.§.
omnium.colum.xx.&.xxj. de actio.& Per.
Philip.Corn.in conſi.cccv.& conſil.ccclj.in
7 iij.volu. ¶ †Secunda clauſula vtilis eſt illa
omni meliori modo &c. que operatur vt in
caſu dubio libellus interpretet̃ eo modo quo
fauorabilius eſt actori libellanti.ſecundum A
lexandrum in conſi.vj.col.iij.verſi.hoc etiã
&c in.iij.volum.& Anto.de but.in.c.litteræ
de dila.& in.c. examinata. de iudi. de cuius
clauſule virtute vide plura per Felyn.in.c.cũ
ſuper.colum.penulti.& fin.de offi. deleg.
8 ¶ †Tertia clauſula vtilis eſt illa. Non aſtrin
gens ſe &c.que operatur vt actor non tenea
tur probare qualitatem deductam in libello.
ſecundum Barto.& docto.in.l.diuus.ff.de re
iudi. & Alexand.in conſil.vj.colum.ij.&.iij.
uerſi.tertio reſpondeo &c.& uerſi.nec eſt ne
ceſſe &c. in.iij.uolum. alias ſine illa clauſula
ſuccumberet non probando qualitatem:dato
q. probaret factum principale.ſecundum Bar
tol.in conſi.cxvij.incip.accuſatio &c.& abb.
in.c.licet colum.xiiij.de proba.& in.c.exami
nata.colum.iij.de iud.& Paul.de caſtro in cõ
9 ſil.ccccv.colum.j.in.ij.uolumine. ¶ †Quar/
ta clauſula utilis eſt illa. Et proteſtatur de ex/
penſis &c.per quam cenſetur interpellatus iu
dex ut condemnet uictum uictori ad expen
ſas:ad quas non tenetur iudex condemnare
ſi non petantur : licet poſſet condemnare ſi
uellet:ſed quando ſunt petite tenetur omni/
no iudex declarare ſuper expenſis: & con/
demnare condemnandum:alias faceret litem
ſuam.ita dicit Barto.in.l.properandum.§.fin
autem alterutra.colum.fi.C.de iudi.& ibi etiã
Bald.idem tenent communiter doct.in.l.iiij.
§.hoc autem iudiciũ.ff.de dam.infect. ¶ An
autem ſit neceſſe dari libellum in ſcriptis: &
quid ſeruatur hodie in regno:dixi plene ſu/
pra in quarta parte huius tract.in nona diſti.
10 & ad ibi dicta me remitto. ¶ †Vltimo ſuper
hac materia quero utrum libellus poſſit pre/
ſentari in die feriata? Dic q. in die feriata ad
honorem hominum non eſt dubium q. po/
teſt preſentari iudici.per.l.miles.§.ſexaginta
ff.de adult.ſed dubium eſt de die feriata ad ho
norem dei.Bartol.in.l.ex quacunq.§.fin. in
repe.ff.ſi quis in ius uo.non ie.tenet ſimiliter
q. poteſt preſentari.per gloſ.in capitulo placi
ta.xv.q.quarta uero idem Bartol.in.l.neque
quam.§.de plano.ff.de offi.procon.tenet cõ
trarium:& hanc contrariam partem .ſ. q. nõ
poſſit preſentari tenet Abba.in capitulo ſig/
nificauerunt.& ibi etiam Felyn.colum.iiij.de
iudi.& Alexand.in.l.j.ff.de fer.ubi tenet pro
firmo q. diſpoſitio.d.§.ſexaginta.non habet
locum in ferijs ad honorem Dei. idem tenet
Barto.in extrauag.ad reprimendam.in uerſi.
de plano: & hec uidetur magis communis
opin.ſed Lanfr.in clem.ſepe verſ. de plano.de
verb.ſig.tenet primam partem. pro qua facit
q. libelli porrectio non eſt de proceſſu iudi/
tij.ſecundum Baldum in.d.l. ex quacunq.co
lum.fin.& Bald.in rubr.C.de in ius vocan.&
Bald.& Alexand.in.l.prima.ff. de in ius voc.
& Felyn.in.c.j.colum.j.de libel.obla.ſicut er/
go alij actus extraiudiciales poſſunt expedi/
ri die feriata ad honorem dei.vt habetur in.l.
fina.C.de fer.ita & iſta preſentatio libelli. Sed
in iudicando non eſt recedendum a commu/
ni opin.contraria:que recte videtur compro
bari per.d.l.fi.que prohibet omnes actus qui

coram iudice expediuntur. ¶ †Quam opy. communem limita non procedere quando periculum eſſet in mora: vel res eſſet tempore peritura: quia tunc poteſt preſentari etiam in die feriato ad honorem dei. ſecundum Abbatem in.c.fi.colum.vj.& ibi etiam Felyn.in iiij.colum.de iudi. & Fede.de ſenis in conſil. cxxxix. ¶ Secundo limita non procedere in libello appellatorio. quia in diſtincte preſentari poteſt in die feriato ad honorem dei. ſecundum Fely.in.d.c.fin.col.v.& Bald.in l. j.per illum text. C.de fer. & glo.in.c.appella/
11 tio.verſi.lecta.de appel.lib.vj. ¶ †Vnum tamen ſcias q hodie in regno cauſe ſunt ſummarie vt pluries dixi. vnde admitteretur libellus quantumcunq generalis & opſcurus. vt not. Bartol.in extrauag.ad reprimendam in verſi.& figura.circa medium. verum hoc intelligitur: niſi ſit tanta obſcuritas ex qua reus nō poſſet deliberare: quia tunc parte opponente non procedit libellus: quia tolleretur defenſio reo. ita pulchre tenet Alexand. in conſil.xxxij.colum.iij.in quarto volumi/
12 ne. ¶ †Item non obſtante q prepoſiti citationem in ordine: tamen in practica ordo eſt vt primo preſentetur libellus iudici: & poſtea ſuper eo expeditur citatio. quia debet iudex primo videre libellum: vt poſſit deliberare an ſit iuſtus vt ſuper eo procedatur. ita declarat Fely.in.c.j.col.j.de libel.obla.

Robertus Maran. I. V. D.

1 *Quando & quomodo fiat reconuentio & alia de reconuentione remiſſiue.*

1 QVARTVM membrum iudicij eſt reconuentio nam porrecto libello: & oblato parti ſolet reus reconuenire actorem ante litem cōteſt. ſi aliquid eſt reciproce petiturus ab eo: & hic eſſet tractanda materia reconuentionis vide licet in quibus cauſis habet locum. & que ſit eius natura: & coram quibus iudicibus proponi poteſt. verum quia iſtam materiam ſatis copioſe tractaui ſupra in quarta parte huius tract.in ſexta diſtinct. principali. ideo ad ibi dicta me remitto: que habeantur hic pro repetitis. ſequitur quintum membrum iudicij.

1 *Quid ſit autor & de autoris laudatione.*
2 *Actor poteſt agere ad intereſſe contra venditorem, vbi res empta eſt euicta per hipotecariam, ex illo capite quia res non fuit ſibi tradita libera & tunc agit etiam ſine denunciatione.*
3 *Quando aliquis debeat laudari in autorem.*
4 *An debeat ſuperſederi in cauſa durante termino dato reo ad denuntiandum autori.*
5 *Quid ſi cōuentus uult laudare autorem autoris ſui an debeat audiri & an poſſit agere contra ipſum de euictione.*
6 *Si autor laudatus ſit perſona priuilegiata in illo foro, an poſſit declinare forum.*
7 *Denuntiatio qualiter debeat fieri autori laudato.*
8 *Autor laudatus an teneatur ſubminiſtrare expenſas litis pendente iudicio ante rem euictam, & an poſſit ad illas conueniri per emptorem.*

1 QVINTVM membrū iudicij ſucceſſiuum eſt laudatio. Dicitur autem autoris a quo quis habet cauſam .l. pomponius.§.cum quis.ff. de acqui. poſ.& .l.an vtriū ff.de diuer.& temp.preſcrip.& .l.autore.C.de euic. Nam ſi aliquis conuenitur aliqua actione reali ad aliquam rem: debet cōuentus laudare ſuum autorem: & ſibi litem denuntiare ad effectum vt poſſit contra eum habere recurſum de euictione.l. emptor.C.de euic. de qua materia vide plene And.de yſernia in.c.j. ſi pro feu.vaſ.ab aliquo interp.fue.& Alexa. in.l.non ſolum.§.morte.colum.antepenu.& pen.de ope.no.nun.ff.& in.l.ij.§.voluntate. colum.iij.in fin.& ſeq.ff.ſolu.mat. in quibus locis cumulat multos caſus in quibus abſq denuntiatione habetur recurſus de euictione
2 contra autorem. ¶ †Quibus adde alium caſum ſcilicet vbi res eſſet euicta per hipotecariam: nā poteſt emptor agere ad intereſſe contra venditorem ex illo capite quia res non fuit ſibi tradita libera: & agit tunc etiam ſine denuntiatione. ita tenet Ia.but.in.l. ſi tibi.C. de euic. & Alexan.in conſi.lxvij.in.iij.volu. & Ang.in.l.j.§.ſi heres.ff.ad trebel.& habetur per docto.in.l.ex predijs.C.de euic.
3 ¶ †Quando autem debeat aliquis laudari in autorem: vtrum ante litem conteſtatam: vel etiam poſt? Dic q in quacunq parte iudicij laudari poteſt & ſibi lis denuntiari: dummodo fiat ante publicationē proceſſus. text. eſt & ibi glo.& Bald.in.l.ſi rem quam.§.fin. ff.de euic. intellige tamen quando conuentus habet cauſam onéroſam: ſecus ſi lucratiuam: quia tunc debet denuntiare ante litem conteſtatam. ſecundum Bartol. in.l.qui concubinā
4 §.ſi heres.ff.de lega.iij. ¶ †An autem debeat

ſuperſederi in durante termino dato reo ad
denunciandum autori? Dic q hodie in regno
eſt prouiſum per regiam pragma. que incipit
dubitationem &c. per quam diſtinguitur q
ſiquidem autor laudatus eſt preſens in loco
iudicij: non retardatur cauſa: ſed proceditur:
ſi vero eſt abſens: ſuperſedetur durante termi
no ad denunciandum. & per eandem pragm.
fuit prouiſum q lata ſententia contra poſſeſ/
ſorem mandatur executioni contra autorem
5 laudatum ex eodem proceſſu. ❡ †Quid au/
tem ſi conuentus vult laudare autorem auto
ris ſui an debeat audiri? & an poſſit agere cō
tra ipſum de euictione? Dic q non: niſi actio
cedatur ſibi per autorem ſuum contra illum:
text. eſt in. l. ſi res. ff. de euict. per quem ita re/
net Bald. in. l. j. colum. ij. C. comu. de lega. &
dictam ceſſionem cogitur autor facere quia
ſibi non nocet. l. in creditore. ff. de euic.
6 ❡ †Quid autem ſi autor laudatus ſit perſo/
na priuilegiata in illo foro: an poſſit declina
re forum: puta ſi venditor eſt clericus: & em
ptor conuentus ſit laicus? Dic q non. ſed te/
netur defendere emptorem in foro ipſius em
ptoris. tex. eſt in. l. venditor. ff. de iudi. & . l. j.
C. vbi in rem ac. & hoc eſt propter connexi/
tatem iudicij. hinc dicimus in ſimili q licet
delegatus non poſſit extendere ſuam iuriſ/
dictionem ad perſonas non comprehenſas in
reſcripto capitulo P. & G. de offi. deleg. tamē
poteſt citare autorem laudatum licet nō com
prehenſum in reſcripto: & hoc propter con/
nexitatem cauſe. ita habetur in deciſ. ccxxvij.
conſil. Neapol. item ſi autor laudatus eſt mi/
nor uel mulier poteſt petere reſtitutionem in
integrum etiam poſt concluſum in cauſa. vt
7 habetur in deciſ. xv. conſi. Neapo. ❡ †Qua/
litercautem debeat fieri denūtiatio autori lau/
dato? Dic q iſta non eſt denunciatio ſimplex
ſed appellatur incitatoria ſcilicet vt veniat ad
aliquid faciendum: quo caſu non ſufficit q
ſimpliciter dinuncietur venditori hec verba
ſcias q mihi eſt mota lis ſuper tali re &c. Sed
debet eum certiorare oſtendendo ſibi copiā
libelli vel inſtrumenti: & exequitere q veniat
ad defendendum & litem ſuſcipiendum &c.
alias denunciatio non arctaret. ita pulchre de
clarat Bartol. in. l. non ſolum. §. morte. colu.
viij in fin. verſiculo circa primum &c. ff de
ope. no. nun. & Bart. in. l. qui abſentem. ff. de
8 procur. & in. l. denunciaſſe ff. de adul. ❡ †An
autem autor laudatus teneatur ſubminiſtrare
expenſas litis pendente iudicio ante rem eui/
ctam: & an poſſit ad illas conueniri per em/
ptorem? Dic q ſi ſunt promiſſe in inſtrumē
to venditionis prout communiter ſolent no
tarij apponere: non eſt dubiū: ſed ſi non ſunt
promiſſe: tunc eſt ſciendum q venditor ex
iuris diſpoſitione tenetur ad duo copulatiue
ex natura contractus videlicet de euictione
ad intereſſe. l. non dubitatur. C. de euict. & . l.
uenditor hominis. ff. eodem titulo. item tene
tur litem defendere. ut eſt text. in. l. ſi plus. §.
mota. ff. de euict. in qua defenſione includi/
tur q expenſas ſubminiſtret. unde licet ex ca
pite primo euictionis non poſſit agi ad ex/
penſas niſi ſolum re euicta quādo ſuccubuit
emptor. l. venditores. ff. de verbo. oblig. tamē
poteſt agi ex ſecundo capite ſcilicet quia rem
defendere tenetur. & ſic emptor etiā lite pen
dente & re nondum euicta poteſt compelli
facere venditorem ut reficiat & ſubminiſtret
expenſas litis. ita declarat Bart. in. d. l. qui ab
ſentem. ff. de procur.

Rober. Maran. I. V. D.

1 *In quo differat nominatio autoris a laudatio au/
toris.*

2 *Si reus non nominauit dominum: ſed uoluit litem
defendere & ſuccubuit uel fuit contumax an pre
iudicet domino.*

SEXTVM membrum
iudicij eſt nominatio
autoris. ❡ †Et in hoc
differt a precedenti. ſ.
a laudatione autoris:
quia autor laudatur ab 1
eo qui conuentus poſ
ſidet nomine proprio
& ſic pro domino. ſed nominatio fit ab eo 2
qui poſſidet nomine alieno. vt quando con/
uenitur is qui tenet rem conductam vel de/
poſitam vel commodatam uel precariam: nā
iſte conuentus ſtatim in principio litis debet
nominare dominum in iudicio: & dicere ſe
poſſidere nomine alieno: vnde dirigatur iu/
dicium contra dominum: vt ipſe defenſare de
beat cauſam ſuam: & hoc ipſo abſoluitur reus
ab inſtantia iudicij: & transfunditur contra
dominum nominatum: nec eſt neceſſe proba
re q conuentus poſſidet nomine alieno: ſed
per ſolam nominationem abſoluitur. verum
ſi actor vult poteſt in ſe aſſumere onus pro/
bandi q reus poſſidet nomine proprio: quo
caſu ſi probat: poteſt ad ſe aduocare poſſeſſio
nem: iuxta formam. l. fin. ff de rei vend. & ſic
reus efficeretur petitor. ita hec omnia decla/
rat Bart. in. l. ſecunda. C. vbi in rem ac. & de

iſtis materia nominationis.vide plene Abba/
tem in capitulo quoniam frequenter.colum/
na penultima & fi.vt lite non conteſta.Et ꝙ
iſta nominatio debeat fieri ante litem con/
teſtatam eſt deciſ.126.conſilio Neapol.alias
reus qui non oppoſuit ante:condemnatur tã
quam licit ſe offerens:citra tamen preiudicium
domini : vt ibi habetur.per.l. is qui ſe obtu/
lit.ff.de rei vend.& not. Bartol. in dicta.l.ſe/
2 cunda.¶ †An autem ſi reus nominauit do/
minum ſed voluit litem defendere & ſuccu/
buit:vel fuit contumax preiudicet domino?
vide Sozinum in conſilio decimooctauo co
lumna duodecima in primo volumine vbi te
net ꝙ non.& per Alexand.& docto.in.l.pe
regre.§.quibus.ff.de aequirend.poſ.& Bart.
in dicta.l.ſecunda.De reliquis autem pertinẽ
tibus ad hanc materiam dic vt per Bartolum
& Bald.in dicta.l.ſecunda & per Abbatem
in dicto capitulo quoniam frequenter.colũ.
penult.& fin.& Innocen.in capitulo quam
ſit.de elect.& Bart.in.l.officium.ff.de rei vẽd.
& per Spec.plene in titulo de primo decreto
§.reſtat.columna quinta & ſexta & ſeptima.
An autem in poſſeſſorio recuperãde habeat
locum nominatio domini in iudicio:vide de
ciſio.217.conſil.Neapol.vbi diſtinguitur in/
ter modos agendi.

1 *Interrogationes ſolent fieri in omni parte iudicij: & fiunt quandoꝙ parti & quandoꝙ teſtibus.*

2 *Caſus pulcherrimus in quo victor condemnatur in expenſis.*

3 *Iudex ubicunꝙ equitas ſugerit poteſt regulariter partem interrogare ad inſtantiam alterius partis,quam regulam limita ut in nume. 4.5.6.7.9.10.11.12.13.14.15.16.*

8 *Inquiſitus de crimine interrogatus cum iuramento an tale crimen commiſerit non dicitur periurus ſi negat & mendatium dicat.*

17 *Interrogatoria qualiter fiant & quando admittantur ſemisſiue.*

18 *Teſtes qui non fuerunt interrogati ſuper interrogatorijs poſſunt iterum repeti & interrogari, etiam poſt publicationem.*

19 *Copia interrogatoriorum an debeat dari parti.*

1 SEPTIMVM membrum
iudicij eſt interrogatio.†De
qua eſt ſciendum ꝙ iſte in/
terrogationes ſolent fieri in
omni parte iudicij : & fiunt
quandoꝙ parti:& quãdoꝙ
teſtibus adeo ꝙ etiam poſt concluſionem fie
ri poſſunt : maxime in cauſis ſummarijs:vt
plene declaraui ſupra in quarta parte princi/
pali.in nona diſtin.in ſecunda carta verſiculo
decimo operatur &c.verum principalis ma/
teria noſtra eſt tractare de interrogationibus
que fiunt ante litem conteſtatam; que dicun
tur preparatorie:cum adhuc ſimus in prima
parte iudicij:de qua materia tractat principa/
liter titulus.ff.de inter.actio.Et eſt ſciendum
ꝙ iſte interrogationes preparatorie fiunt im
plorato iudicis officio:& poſſunt fieri etiam
ante porrectionem libelli.vt not.glo.in rub.
ff.de inter.actio.& Bald.in.l.ſi curatoris.C.
de iure deli.vt ſi actor vult agere contra ali/
quem tanquam heredem:poteſt ipſum inter/
rogari facere in principio litis an ſit heres:&
ex quota parte ſit heres :ad hoc ut iudicium
poſſit cõtra eum fundari.vt.l.de etate.§.pri/
mo & ſecũdo.ff.de inter.ac.item volens age/
re petitione hereditatis poteſt interrogari fa/
cere reum poſſeſſorem quo titu.poſſidet.l.eo
gl.& ibi Bald.& Bartol.& communiter do/
cto.C.de peti.here.& .l.qui interrogatus.ff.de
peti.here.& ratio eſt quia poſſidens cum ti/
tulo non conuenitur petitione hereditatis.l.
regulariter.ff.eodem titulo.propterea ad uali
dationem iudicij debet hoc diſcuti in princi/
2 pio.¶ †Quo caſu ſi reus non vult dicere ti/
tulum & fuit proceſſum ad ulteriora & po/
ſtea in fine cauſe uult opponere titulum ad
excludendum actorem : poteſt hoc facere.ue
rũ ipſe actor obtinebit in expenſis:quia reus
opponens dato ꝙ obtineat ſuper principali
oppoſitione propter titulum:cum hec ſit ex
ceptio peremptoria.tamen condemnatur ad
expẽſas ex eo quia doloſe protelauit cauſam:
& ſic iſte eſt caſus notabilis in quo uictor cõ
demnatur ad expenſas.ita tenet Bald.in.d.l.
3 cogi colum.pen.¶ †In iſtis ergo interroga
tionibus preparatorijs pono regulam ; ꝙ iu/
dex ubicunꝙ equitas ſugerit poteſt regulari
ter partem interrogare ad inſtãtiam alterius
partis.l.ubicunꝙ.& per totum titu.ff.de in/
ter.ac.& iſta interrogatio ſi non fuit facta an
te litem conteſtatam poteſt fieri etiam poſt
quandocunꝙ.ſecundum Barto.in.l.qui peti
torio.ff.de rei uen.& ibi glo.& ſi ille qui fuit
interrogatus an ſit heres dicat ꝙ non:poteſt
interrogari denuo an ſit poſſeſſor hereditatis
ſecundum Bartolum in.l.controuerſia.ff.de
tranſact.& ſemper iſte interrogationes fiunt
officio iudicis : ſiue ante litem conteſtatam
ſiue poſt.ſecundum Bartolum in.l.j.ff.de
inter.actio.& de hac materia interrogati/
onis habemus in regno ritum magne curie

obſeruari.colum.iij.verſicu.ſed pro eius de-
claratione &c. & ibi etiam Bald.in.4.colum.
verſicu.quarto.&c. de quo vide gloſ.& do-
cto.in.c.j.&.ij.de.confeſ.libr.vj. & Specu.in
tit.de poſitio.§. quinto.verſi. & nota &c.
¶ † Septimo limita quando heres qui non
11 confecit inuentarium vult interrogari facere
legatarios & creditores an hereditas ſit ſol-
uendo vel non:quia non tenentur reſponde-
re ad inſtantiam heredis: licet iudex ex offi-
tio poſsit interrogare.ita tenet Bald. in.l. fi-
lium quem habentem.colum.penult.C.fami.
12 here. ¶ † Octauo limita quando agens rei
vendicatione contra poſſeſſorem vult ipſum
interrogare an ipſe agens ſit dominus: quia
non tenetur reſpondere: etiam ſi ſciat ipſum
eſſe dominum: quia preiudicaret ſibi in re-
curſu contra autorem laudatum.ita tenet Bar
tol.in.l.at qui natura.§.cum me abſente.ff.de
nego.geſt.facit text.cum ibi not. per docto.
in ſpeciali.ff.de rei vend. ¶ † Nono limita
13 quando quis interrogatur de eo quod con-
ſiſtit in mero animo ſuo factis non declara-
to neq; verbis: puta de propoſito in mente
retento:quia non tenetur reſpondere.ſecun-
dum Baldum & Paulum de caſtro: in.l.po-
tuit.in.ix.q.C.de iure deli.& Ange.in.l.gerit.
colum.j.ff de acqui.hered. ¶ † Decimo limi-
14 ta quando quis interrogatur de eo quod eſt
impertinens ad cauſam quia non tenetur re-
ſpōdere.gl.eſt & ibi per doc.in.c.ſi poſt preſti
tū.de cōfeſ.li.vj.& Bar.& Bal.i.d.l.ij.§.quod
obſeruari. ¶ † Vndecimo limita qn̄ quis inter
15 rogatur utrū poſſideat bona uel mala fide:qa
non tenetur reſpōdere: nec etiā teſtis pōt de
hoc interrogari ſm Bald.in.l.mala fide.in fi.
C.de cōdi.ex lege. ¶ † Duodecimo limita qn̄
16 quis interrogatur de aliquo quod cōſiſtit in
iure:quia nō tenetur reſpōdere.tex.eſt & ibi
Bar.in.l.ornamentorū.ff.de au.& arg.lega.&
gl.in.d.c.ſi poſt preſtitū.& Bal.in.d.§.quod
obſeruari.& p Bart & doc.in.l.j.ff.ſi cer.pet.
Et de multis aliis fallētiis remitto me ad Spe.
in tit.de poſitio.§.vij per totū.& per Bal.ibi
in addi. ¶ † Solent etiā fieri interrogationes
17 teſtibus per partē aduerſam ad detegendam
falſitatē:que uulgo appellantur interrogato-
ria.que qualiter fiant & qn̄ admitti debeāt re
mitto me ad ea que plene tradit Spe. in titulo
de teſte.§.iam de interrogatoriis.& per Cano.
in.c.preſentiū.de teſt.lib.vj.& iſta interroga-
toria poſtq̄ ſunt admiſſa:dicuntur eſſe de actis
ſicut alia acta iudicij.ſm Bal.in.l.generaliter:
§.ſed iuramento.C.de reb.cred. ¶ † Scias tn̄
18 q̄ ſi teſtes non fuerunt interrogati ſuper in-
terrogatoriis poſſunt iterū reperi & interro-
gari etiā poſt publicationē.ſm Alex. in conſ.
cclxxiiij.colū.penult in.ij.uolum. & conſil.
xlj.col.fi.in.fi.i.4.uol.ſicut etiā ſuper articulo
omiſſo pōt examinari poſt publicationē.vt
notat Spe.in titulo de teſte.§.nunc uidendū.
19 in fi.uerbis. ¶ † An aūt debeat dari copia in-
terrogatoriorum parti.uera concluſio eſt q̄
non ne inſtruantur teſtes ad falſum.ita tenēt
Abb.& Feli.in.c.per tuas.de teſti.& Alex.&
doct.in.l.is apud quem.C.de eden.& Bal.in
margarita.in verſi.interrogatoria.uerſi.j.

Robertus Maranta. I.V.D.

1 *Satiſdatio ſemper intelligitur cum fideiuſſore.*
2 *Prima ſatiſdatio que preſtatur eſt illa de iuditio ſi-*
ſti que preſtatur a reo conuento ſiue in ciuili ſiue
in criminali:& ad quem effectum ſit inuenta hec
ſatiſdatio.
3 *De fideiuſſione de ueniendo ſeu ſe preſentando in*
iudicio.
4 *Differentia ſit per ritus magne curie in regno: circa*
ſupraſcriptam fideiuſſionem quando recipitur in ci
uilibus & quando in criminalibus.
5 *Quot fideiuſſores & quales debeant recipi pro quo-*
libet accuſato in ſupraſcripta ſatiſdatione ſecun
dum predictos ritus.
6 *Sub qua pena recipiantur ſupraſcripti fideiuſſores in*
Regno.
7 *Practica curie in Regno quando eſt magnus nume*
rus inquiſitorum a quibus eſt capienda ſupraſcri
pta fideiuſſio.
8 *Carceratus pro quolibet crimine an indiſtincte de-*
beat relaxari ſub fideiuſſoribus.
9 *De fideiuſſione de iudicato ſoluendo.*
10 *An permittentes ſoluere iudicatum coram iudice*
ordinario teneatur ad iudicatum per eius delega-
tum in eadem cauſa.
11 *De ſatiſdatione de non offendendo.*
12 *An contumacia principalis qui ſatiſdedit de non of*
fendendo noceat eius fideiuſſori.
13 *De ſatiſdatione de rato.*
14 *De ſatiſdatione de expenſis in caſu ſuccumbentie.*
15 *Si actor dedit fideiuſſores de expenſis in caſu quo*
ſuccubuerit.euenit q̄ reus ſuit abſolutus ab in-
ſtantia iudicii & actor condemnatus ad expen-
ſas quia inſtantia eſt perempta an fideiuſſores
teneantur.
16 *De ſatiſdatione de re non barractanda & quando*
preſtetur.
17 *De fideiuſſione indemnitatis.*
18 *De ſatiſdatione de ſecuro carcere.*
19 *De ſatiſdatione conuentionali.*

20 *De ſatiſdatione de ſoluendo adueniente die.*

21 *Ille qui impetrat dilatoriam ſeu moratoriam a principe interim tenetur dare fideiuſſores de ſoluẽdo.*

22 *De ſatiſdatione quam tenetur preſtare heres de ſoluendo adueniente tempore legati in diem uel ſub conditione.*

23 *De alijs ſatiſdationibus ut de damno infecto de opere demoliendo & ſimilibus.*

24 *In omnibus fideiuſſionibus debet prius obligari principalis & poſtea fideiuſſor.*

1 OCTAVVM membrum iudicij eſt ſatiſdatio. † Nam in iudicijs maxime in eorum principio emergunt multe ſpecies ſatiſdationum que fiunt pro aſſecuratione iudicij & partis: quarum alique preſtantur ab actore: & alique a reo. Vnde hic oportunum eſt inueſtigare quot reperiuntur ſatiſdationum ſpecies? Et dic q̃ multe ſunt. Et ſemper intelligitur ſatiſdatio cum fideiuſſore, iuxta. l. ſan-
2 cimus. C. de verb ſigni. ¶ † Prima igitur ſatiſdatio que preſtatur in iudicio eſt illa que appellatur de ſtando iuri ſeu de iudicio ſiſti: & iſta preſtatur ſolum a reo conuento ſiue in ciuili ſiue in criminali: & fuit inuenta principaliter propter ſuſpitionem fuge: ad hoc vt reus aſſecuret iudicium: quia alias poſſet fugere & iudicium eludere: cum reorum ſit fugere: iuxta. l. properandum. §. ſi autem reus. C. de iudi. ita declarant Bartol. & communiter docto. in. l. ſciendum in princip. ff. qui ſatiſd. cog. & propterea is qui poſſidet immobilia releuatur ab iſta ſatiſdatione: quia ceſſat illa ſuſpitio fuge. vt dicunt doct. in. d. l. ſciendum & de iſta ſatiſdatione loquitur principaliter titulus. ff. qui ſat. cog. & autem. offeratur. C. de litis conteſta. & nota. Bartol. & docto. in
3 l. j. ff. ſi quis in ius vocan. non ie. ¶ † Secunda ſpecies fideiuſſionis iudicialis eſt illa de veniendo ſeu de preſentando in iudicio: & iſta eſt quotidie in vſu in criminalibus. Nam quando aliquis capitur a iudice vel familia cum armis vel inquiritur de aliquo crimine poteſt ad euitandos carceres offerre & preſtare hãc ſatiſdationem de ſe preſentando & de veniendo in iudicium: & ſic liberatur a carcere. Immo ſi iudex tunc non liberat eum tenetur actione iniuriarum. l. ſi vero. §. j. ff. qui ſatiſda. cog. nota. Iaſo. in. l. j colum. j. ff. ſi quis in ius vocand. non ie. Et de iſta fideiuſſione loquitur text. in. d. l. j. & totus titu. ff. in ius vocan. vt eant. & l. j. & ibi Bartol. ff. de cuſt. reo. & conſtitu. regni. que incipit. humanitate. ſuper qua ſatiſdatione eſt tradita in regno communis forma per ritum magne curie vicarie in nume. 293. que incipit. in primis &c. & alium in numero. 303. que incipit. Item eodem ſero &c. videlicet q̃ fideiuſſores promittunt preſentare reum totiens quotiens fuerit ipſe reus requiſitus: quo caſu ſi reus requiratur & non comparet: ſtatim incidunt fideiuſſores in penam ſine alia requiſitione fideiuſſorum. & poſſunt ad penam condemnari ſine citatione propter formam obligationis. ita deciditur in dicto ritu. 303. & eſt alius ritus in numero. 317. incipiens. Nota q̃ hec dictio &c. & hec dicitur in regno forma conſueta q̃n notarius ſtipulatur hãc ſatiſd. in forma conſueta &c. vt dicitur in dicto ritu. 303. incip. item eodem ſero &c. & alijs ſupra allegatis. item eſt de communi ſtilo curiarum ut iſti fideiuſſores renuntient beneficio legis ſancimus. C. de fideiuſ. que ſtatuit tempus ſex
4 menſium fideiuſſoribus ad perquirendum preſentandum principalem reum. † Fit etiam differentia per dictos ritus inter hanc fideiuſſionem que recipitur in ciuilibus: & quando in criminalibus: quia in ciuilibus nõ tenetur iurare nec principalis nec fideiuſſor. ſed in criminalibus vterq; iurat. vt habetur in dicto
5 ritu 295. & in. d. ritu. 117. incip. Nota q̃ hec dictio &c. † Itẽ debent recipi ad minus duo fideiuſſores pro quolibet accuſato: qui non debent eſſe neq; clerici neq; filius familias. vt eſt alius ritus in numero. 298. incipiens. Itẽ pro quolibet &c. Et dicti fideiuſſores obligant ſe & bona eorum inſolidum. vt eſt alius ritus in numero. 316. incipiens. Item q̃ a bannitis &c. Item poteſt recipi hec fideiuſſio per ſolum magiſtrum actorum ſine iudice omni die & omni hora: etiam ſi curia non regatur dummodo non ſit dies feriata. vt eſt alius ritus in numero. 256. incipiens. Item q̃ quelibet &c. verum debet notarius actorum ſtipulari nomine curie: vt ibi habetur. Sed ſi eſſet dies feriata: adhibetur iſta cautela videlicet q̃ iudex aſſignat reum fideiuſſoribus per clamidem tanquam captiuum: & ipſi promittunt illum preſentare primo die iuridico: & tunc recipitur ſatiſdatio: & de hac aſſignatione conficitur pub-
6 licum inſtrumentum. vt eſt alius ritus in numero. 297. incipiens. Item ſi eſſet &c. † Sub qua autem pena recipiantur fideiuſſores? Dic q̃ in Regno eſt obſeruantia q̃ pro homicidio recipiuntur pro vadijs centum. pro cri-

quinquaginta pro alijs vero criminibus reci-
piuntur pro vnclis vigintiquinq;. vt eſt ali/
us ritus magne curie in numero.294.inci/
piens. item nota q; in criminalibus &c. &
alius ritus in numero.316.incipiens.item q;
7 a bannitis &c. ❡ † Si autem eſſet magnus
numerus inquiſitorum: a quibus eſſet capi/
enda fideiuſſio: tunc ſeruatur q; curia reci/
pit fideiuſſores pro medietate tantum modo
predicto: & pro alia medietate recipit fide/
iuſſionem vicariam ſcilicet q; dicti inquiſiti
adinuicem fideiubeant vnus pro alio. vt eſt
alius ritus in numero.298.incipiens. item
pro quolibet &c.in fin. & hoc etiam cautum
eſt de iure communi ſcilicet q; vnus inqui/
ſitus in totum fideiubeat pro alio, vt dicit
Bartol.in.l.romanus.ff. de tuto. & cu.da.ab
his. Sed per dictum ritum eſt facta limitatio
ad medietatem, verum hoc limitatur quando
inquiſiti eſſent pauperes. vel aliter ſuſpecti:
quia tunc non admittitur dicta vicaria fide/
iuſſio, ſecundum Bartolum in dicta.l. roma/
nus. & ibi etiam Alexand. in addi. cui adde
Bald.in.l.omnes qui.C.de epiſ & cleri. & Ia/
ſo.in.l.prima columna ſecunda.ff. ſiquis in
8 ius vocat.non ie. ❡ † An autem indiſtincte
pro quolibet crimine carceratus debet relaxa/
ri ſub fideiuſſoribus? Dic q; hodie in regno
eſt cautum per conſtitu. humanitate. q; inom
nibus criminibus etiam capitalibus excepto
ſolo crimine leſe maieſtatis contra perſonam
imperatoris & ſuorum collateralium libera/
tur carceratus ſub fideiuſſoribus: fallit in tri/
bus caſibus. primus eſt quando eſt confeſſus
ſecundus quando eſt deprehenſus in flagran
ti crimine. tertius quando facta inquiſitione
crimen eſt notorium: ita q; veriſimiliter reus
nullam habeat defenſionem: & hoc eſt con/
firmatum per capitulum regni in numero.41
incipiens. item caueant &c. per quod impo/
nitur pena officiali contrafacienti ad arbitri/
um principis: & q; amittat medietatem ſuo/
rum gagiorum vnius anni. Similiter hoc eſt
confirmatum per regiam pragm. que incipit
inoleuit. qua cauetur q; anteq̃ incipit conſta/
re de crimine non detineatur volens ſatiſda/
re idonee: & officialis contrafaciens punitur
ad decem vncias: & tenetur in ſindicatu ad
iniuriam parti leſe. item hoc eſt declaratum
per ritum magne curie in numero.162. incip.
item ſi accuſator aliquis &c. quo cauetur q;
tunc detinetur reus in criminalibus quando
conſtat per vnum teſtem de viſu de crimine
& perſona ſit ſuſpecta per famam publicam.

Quod reſtringit ad caſus in quibus poteſt ir/
rogari tortura: ergo non procederet in leui/
bus criminibus: in quibus non irrogatur tor
tura: prout ſunt crimina irrogantia penam in
fra relegatiõem, vt dicit capitulũ regni quod
9 incipit tormenta. ❡ † Tertia ſpecies fideiuſſi/
onis iudicialis eſt que dicitur de iudicato ſol/
uendo: quam tenetur preſtare in ciuilibus qui
libet defendens litem alienam ex parte rei
conuenti: alias non eſt idoneus defenſor.l.q
proprio.§. qui alium.ff. de procura. &.l.exi/
gendi.C.eod.titu. & ibi notatur. Non tamen
tenetur ad eam conuentus nomine proprio.
vt inſtitu. de ſatiſda.§.ſed hodie. & ab iſta ſa/
tiſdatione non releuat poſſeſſio immobilius
l.minor.§.fin.cum.l.ſeq.ff. de procura. &. de
hac ſatiſdatione loquuntur iura predicta &
totus titu.ff.iudi.ſolu. Et ex hoc inoleuit illa
practica qua quotidie vtuntur notarij in mã/
datis procuratorijs: nam ponunt in eis il/
lam clauſulam videlicet q; dominus releuat
ſuum procuratorem ab omni onere ſatiſdan/
di. nam per hec verba Dominus fideiubet
pro eo. & tunc defenſor non tenetur aliter
ſatiſdare. vt not. Bartol. in rubr.ff.iudi.ſol.in
j.colum. quod tamen limitatur ſane proce/
dere quando dominus eſſet ſoluendo & poſ/
ſideret immobilia: alias illa clauſula nihil re/
leuat: ex quo tunc dominus non eſt idone/
us fideiuſſor. vnde tenetur defenſor ſatiſda/
re iterum. ita tenet Fran. de are. in conſi.134.
& Angel. & Iaſ.in.l.filiusfa.ff.qui ſat.cog. &
ibi cõmuniter doc. pro hoc eſt gl.in.l.fi.C. de
princ.agen.in reb.lib.xij. hinc datur pulchra
cautela quã poſuit Ange.in.d.l.filiusfamilias.
& illam ſequitur Alex.in.l.ſciendum.§. poſ/
ſeſſor.ff.qui ſatiſ. cog. videlicet q; qñ aliquis
mittit vnum procuratorẽ de longinquis par
tibus: puta de Francia: poterit ſibi opponi q;
ſatiſdet de ſtando iuri & de iudicato ſoluẽdo
in cauſa recõuentiõis: & tenetur illã preſtare
nõ obſtante q; dominus fideiuſſerit in inſtru
mento mandati: ex quo nõ poſſidet immobi
lia in loco propinquo: et ad hoc ſolet allegari
gl.in.d.l.fi. & iſta ſatiſdatio de iudicato ſoluẽ
do cõtinet tria videlicet dolũ malũ abeſſe. rẽ
defendi. & ſolui id quod fuit pro curiã iudica
10 tum.l.iudicatũ ſolui.ff.iudi.ſol. ❡ † An autẽ
promittens ſoluere iudicatum coram iudice
ordinario teneatur ad iudicatum per eius de
legatum in eadem cauſa vide Franc. de are.
tenentem q; ſic in conſil. lxxxvij. colum fi.
11 ❡ † Quarta ſpecies ſatiſdationis iudicialis
eſt illa de nõ offendendo. vt quando aliquis

.timet offendi ab aliquo poteſt implorare officium iudicis vt compellat illum ad dandum ſibi fideiuſſores de non offendendo: nec in perſona nec in rebus: & de hac loquitur plene Bartol. in.l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. preſi. & Felyn. in rubr. de treuga & pace. ſiquis tunc fuit ſimul offenſus in perſona & in rebus an teneatur offendens ad duas penas. vide Baldum optime declarantem in conſilio cccl xxxviij. in quarto volumine. Que autem requirantur ad hoc vt poſſit peti talis fideiuſſio. vide Felynum in.d. rubr. de treuga & pace. vbi inter alia dicit q. debent probari mine & q. quis ſit ſolitus minas executioni mandare: & dic vt ibi.

12 ℂ † Quid autem ſi iudex inquirit contra principalem qui promittit non offendere: qui non comparet: iudex procedit in contumatiam & habet eum pro confeſſo ſorte vigore ſtatuti: & condemnat ipſum ad penam tanquam contrauenientem an poſſit exigere a fideiuſſoribus? Dic q. non. quia non apparet de vera contrauentione. illa autem ficta confesſio que reſultat ex contumatia non nocet fideiuſſoribus. ita eleganter tenet Pet. Philip. Corn. in conſilio. ccxl. in tertio volumine quod eſt notandum per conſtitu. regni. que incipit penam eorum. que loquitur de fortudicatis qui habentur pro confesſis. nam talis fortiudicatio non noceret fideiuſſoribus in caſu predicto. reliqua autem ad hanc materiam dic vt per Bartol. & Felyn. vbi ſupra.

13 Quinta ſpecies ſatiſdationis iudicialis eſt de rato. que preſtatur ab eo qui comparet pro actore ad agendum: & eſt dubium de mandato. de qua loquitur tex. in.l. j. C. de procur. & totus titulus. ff. rem ra. habe. Similiter quando aliquis agit vt coniuncta perſona debet cauere de rato. l. maritus. C. de procur. & generaliter quilibet agens alieno nomine. l. non ſolum. §. qui alieno. ff. de procur. & .l. pompo

14 nius. §. ſed is. eodem titulo. ℂ † Sexta ſpecies ſatiſdationis iudicialis eſt: de expenſis in caſu ſuccumbentie: quam tenetur preſtare actor in initio litis. de qua loquitur auten. generaliter. C. de epi. & cle. & .§. ad excludendas. in auten. de litigio. & hanc ſatiſdationem preſtar actor etiam ſi poſſideat immobilia. ſecundum Abbatem in capitulo quoniam frequenter. §. in alijs colum. ij. vt lite non conteſta. & Bartol. & Alexand. in.l. de die. §. qui

15 mulierem. in fin. ff. qui ſatiſd. cog. ℂ † Sed iuxta hoc cadit pulchrum dubium. pone q. actor dedit fideiuſſores de ſoluendis expenſis in caſu quo ſuccubuerit: euenit q. reus fuit abſolutus ab inſtantia iudicij actor condemnatus ad expenſas: quia inſtantia eſt peremptain an fideiuſſores teneantur? Dic q. non. ita tenet Bald. in conſilio. cvj. in ſecundo volumine & mouetur quia non dicitur actor ſuccubuiſſe ex quo poteſt iterum agere ad eandem cauſam. ſecundum eum ibi.

16 ℂ † Septima ſpecies ſatiſdationis dicitur de re non barractanda: & preſtatur a conuento ſuper aliqua re mobili qui eſt perſona ſuſpecta que de facili poteſt rem intercertere: nam tenetur ad inſtantiam actoris dare fideiuſſores de re non barractanda: id eſt de non conſumendo nec occultando nec alias intercuertendo illam rem: ſed de exhibendo eam ſi & quotiens opus fuerit: alias illa res ſequeſtratur. & de hac loquitur tex. in.l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatiſdatum. & ibi glo. ff. qui ſat. cog. & .l. ſenatus conſulto. in fin. ff. de offic.

17 preſi. ℂ † Octaua ſpecies ſatiſdationis iudicialis eſt fideiuſſio indemnitatis. & hec poteſt preſtari etiam extra iudicium. vt quando aliquis permittit extrahere aliquem indemnem ab aliqua obligatione: vel permittit ſe ſum eũ ſeruare indemnem: quo caſu ſemper requiritur excusſio anteq̃ deueniatur ad fideiuſſorem etiam ſi fideiuſſor renunciaſſet omnibus beneficijs de fideiuſſoribus. vt tenet Lud. ro. in conſ. ccxj. colu. ij. & Bart. in.l. j. C. de conue. fiſci. debi. li. x. & alex. in.l. ſi. col. iiij. & ibi Iaſ. ff. ſi cer. pet. & Fely. in.c. ex reſcripto. col. pen. in ſi. de iureiu. & ratio eſt ſm doc. in locis pre alleg. quia hec excusſio in caſu iſto venit ex natura actus conditionaliter: & ex beneficio de fideiuſſoribus. idem tenet Alex. in conſil.

18 xxxij. colu. j. in. iiij. vol. ℂ † Nona ſpecies ſatiſdationis iudicialis eſt que dicitur de ſecuro carcere. vt quando aliquis carceratur in arcti carcere & carceratus petit ſe habilitari & mitti in carcerem leuiorem & dat fideiuſſores de non recedendo ab illo carcere: iſta fideiuſſio ſolet eſſe valde in vſu in hoc regno. & hoc facit iudex ex cauſa attenta qualitate perſone & delicti. l. j. ff. de cuſto. reo. & per ea que tradit Paris in trac. ſindi. in verſiculo carcer. vbi plura dicit de hac materia. & maxime q. non ſolum poteſt iudex aſſignare totum palatium vel totam ciuitatem pro carcere. & tunc ſolet recipere fideiusſionem de ſecuro carcere & nõ tenetur iudex: ſi fugit: vt ibi per eum.

19 ℂ † Decima ſpecies ſatiſdationis eſt illa conuentionalis que communiter preſtatur in contractibus. & hec põt preſtari tã in iudicio

quam extra de qua loquitur totus titulus.ff.
20 & C.de fideiuſ. ¶ † Vndecima ſpecies ſatiſda
tionis eſt quando debitor mutat ſuam con-
ditionem in deterius: quia vergit ad inopiam
& eſt debitor in diem: nam tenetur ſatiſdare
de ſoluendo adueniente die. de qua loquitur
tex. & ibi Ang. & doct. in. l. in omnibus. ff. de
iudi. tradit Alexa. in. l. ſi finita. §. eleganter. ff.
21 de dam. infect. ¶ † Duodecima ſpecies ſatiſ
dationis eſt que preſtatur ab eo qui impetrat
dilatoriam ſeu moratoriam a principe. nam
tenetur interim dare fideiuſſores de ſoluendo
alias reſcriptum non valet nec ſibi prodeſt.
text. in. l. vniuerſa. C. de prec. impe. offe.
22 ¶ † Decimatertia ſatiſdatio eſt. quando teſta
tor legat aliquid in diem vel ſub conditione.
nam tenetur heres preſtare fideiuſſores de
ſoluendo adueniente tempore. de hac loqui-
tur totus titu. ff. vt lega. nom. caue. & ſi non
vult ſatiſdare mittitur legatarius in poſſeſſio
nem rei legate. & de hac miſſione loquitur
23 totus titu. ff. vt in poſ. lega. ¶ Reperiuntur
multe alie ſatiſdationes. ptout eſt illa de dam
no infecto. & de iſta loquitur totus titu. ff. de
dam. infec. item illa quam preſtat vſufructua
rius de vtendo fruendo arbitrio boni viri. de
qua loquitur titu. ff. uſufr. quemad. caue. item
illa de opere demoliendo. de qua loquitur tit.
de ope. no. nun. item illa de reſtituendo id quod
quis habuit vltra legem falcidiam. de qua lo-
quitur totus tit. ff. ſi cui pluſq̃ per. l. falci. item
illa quam preſtat petens executionem quan-
do poteſt ſupplicari. de qua loquitur auten.
que ſupplicatio. C. de pre. impe. offe. & dicam
infra in verſic. appellatio. in vltima parte in-
dicii. verſi. ſupplicatio. ſimiliter multe alie; de
quibus in toto titu. ff. de preto. ſtipul. & per
diuerſis. ll. & titulos iuris ciuilis quas ſtudio
24 ſus inueſtigator inuenire poterit. ¶ † Scias
tamen q̃ in omnibus fideiuſſionibus predi-
ctis: & alijs debet in primis obligari princi-
palis & poſtea fideiuſſor: alias non valeret
obligatio fideiuſſoris. quia cum ſit acceſſoria
non poteſt ſtare ſine principali. ita dicit Bal.
in conſil. xxvj. colū. ij. in primo volu. allegat
glo. in. l. ſciendum. ff. de ver. ob. & glo. in. l. ſi
heres pecuniam. ff. ad treb.

Robertus Maran. I. V. D.

1 *Exceptionum alie dilatorie alie peremptorie.*
2 *De exceptione reſpiciente perſonam litigantis.*
3 *Si compareat aliquis vt actor poteſt ſibi opponi vt doceat de ſolemnitatibus de quibus habetur in. l. legitimos. ff. de legit. tut.*
4 *Exceptio excommunicationis eſt anomala: nam poteſt opponi in quacumq; parte iudicij.*
5 *De exceptionibus que reſpiciunt cauſam.*
6 *Exceptio intentionis & facti habet vim dilatorie & impedit litem conteſtari & debet opponi ante litem conteſtatam.*
7 *Omnes exceptiones dilatorie regulariter debent opponi ante litem conteſtatam que regula fallit vt in numero. 8. & in nu. 9.*
10 *Exceptio dilatoria que debet ante litem conteſtatam opponi ſi fuerit oppoſita poſt aduocatus opponens punitur ad unam libram auri.*
11 *Exceptiones peremptorie que dicuntur.*
12 *Exceptiones litis finite habent duplicem opponendi modum: quia ſunt declinatorie, & peremptorie.*
13 *Exceptiones peremptorie quandoque requirunt altiorem indaginem, quod intellige & declara vt in numero. 15.*
14 *Reſeruatio exceptionum peremptoriarum ad merita cauſa quid operetur.*
16 *Exceptiones peremptorie poſſunt opponi vſq; ad ſententiam de iure communi, ſed per regni conſtitutionem debet opponi infra biduum poſt litem conteſtatam.*
17 *Exceptiones que in totum non eneruant ſententiam ſed illam modificant poſſunt opponi etiam poſt ſententiam.*
18 *De quadam exceptione in Regno que appellatur boſſica.*

1 NONVM membrum huius prime partis iudicij eſt excep-
tio. Nam ſolet reus conuen-
tus ante litem conteſt. oppo-
nere aliquas exceptiones cõ-
tra actorem ad impediendã
litis conteſtationem, nam exceptio nihil ali-
ud eſt niſi actionis excluſio. Et ſuper hoc eſt
ſciendum q̃ exceptionum alique dicuntur
dilatorie & alique peremptorie. dilatorie di-
cuntur ille que differunt cauſam non tamen
perimũt negotium principale. & iſte poſſunt
conſiderari triplicitet nam quedam reſpici-
unt perſonam iudicis. quedam perſonam li-
tigantis. & quedam reſpiciunt libellum ſeu
ipſam cauſam. Exceptio reſpiciens perſonam
iudicis eſt exceptio declinatoria fori ſeu in-
competentie: vel exceptio recuſationis. &
iſta debet eſſe prima que opponitur ante
omnes exceptiones. l. fin. C. de excep. & ra-
tio eſt quia ſi alius prius opponeretur cen-
ſetur opponens interpellare iudicem vt ſu-
per illa pronunciet: & ſic induceretur conſen
ſus in iudicẽ ſeu prorogatio: & non poſſet vl

terius declinari nec recuſari.ſecundum Bart.
& docto.in.l.quidam conſulebat.ff.de re iud.
& maxime Io.de Imol.& Alex.ibi & idem
tenet Bar.in.l.ſi cõuenerit.ff.de iur.om.iudi.
pro hoc eſt text.in.l.ſed & ſi ſuſceperit.ff.de
iudi.& habetur in cap inter monaſterium de
re iudi.& dicam infra in vltima parte iudicij
in verſi.recuſatio.in tract.appellationis.
2 ❡†Exceptio reſpiciens perſonam litigantis
dicitur omnis exceptio legitimationis per/
ſone.vt ſi compareat pupillus ſine tutore vel
minor ſine curatore.vt.C.qui legi.perſo.ha.
ſtan.in iudi.vel filiusfa.ſine conſenſu patris
iuxta.l.fi.§.neceſſitate.C.de bo.que libe.& ibi
Bar.& Bal.vel procurator ſine mandato.l.iij.
§.defendi.& ibi Bart.ff.ex qui.cau.in poſ.ea.
vel ſi comparet aliquis ſubſtitutus a procura
tore non habente poteſtatẽ ſubſtituendi ma/
xime ante litem conteſt.iuxta tex in cap.i.de
procur.li.vi.& habentur in.l.quod quis.C.de
procur.vel ſi comparet procurator cum man
dato dubio quo caſu tenetur ſatiſdare de ra/
to.l.i.& ibi Bartol.& docto.C.de procur.
3 ❡†Eodem modo ſi comparet aliquis vt tu/
tor poteſt ſibi opponi vt doceat de ſolemni/
bus de quibus habentur per.l.legitimos.ff.
de legi.tuto.& hoc eſt hodie in regno prout/
ſum per ritum magne curie in numero.2 r 5.
qui incipit.item ſeruat ipſa curia q cum ali/
quis &c.licet hec exceptio de ſolennibus poſ
ſit opponi etiam poſt datum terminum ad
probandum:& ſic poſt litem conteſt.vt ha/
betur in dicto ritu.Et hoc generaliter poteſt
extendi ad omnes comparentes in iuditio vt
tales:quia ante omnia debent probare ſe eſſe
tales parte opponente l.non ignorat.C.qui
accuſa.non poſ.Et ſimiliter quando petitur
aliqua ſatiſdatio iudicialis de his quas poſui
ſupra in precedenti membro:dicitur excep/
tio dilatoria reſpiciens perſonam litigantis:
iſta enim ante omnia diſcutiuntur in iudicijs
quia etiam in ſummarijs ante omnia diſcuti
debet de legitimatione perſonarum.& de ea
debet plene cognoſci ſecundum Bald.in.l.fi.
col.xi.C.de edict.diui adr.tol.& Alex.in con
ſil.52.col.i.in.ii volu.& Iaſo.in rubr.C.qui
4 admit.col.i.&.ii.❡†Poteſt etiam in hoc nu
mero poni exceptio excommunicationis.in
qua hodie eſt prouiſum in regno per ritum
magne curie in numero.150.incip.item q in
quibuſcunque &c.quo cauetur q is qui eam op
ponit debet offerre ſe paratum illam probare
in continenti legitime:alias non auditur.ve/
rum iſta exceptio dicitur anormala:nam po
teſt opponi in quacunque parte iudicij:vt eſt
text.in.c.i.de excep.lib.vj.per quod ſtatui/
tur terminus octo dierum ad illam proban/
dam & ita illud verbum in continenti po/
ſitum in dicto ritu:omnis bonus iudex de/
beret interpretari adherendo iuri communi
prout poteſt:vt non ſtatuat minorem termi
num octo diebus ad illam probandam.&
hoc in foro eccleſiaſtico haberet locum ſine
dubio:vbi non ſeruatur ritus magne curie.
Et q iſta dicatur exceptio anormala tenet
Spe.in titu.de excep.§.i.verſic.anormale.&
de materia huius exceptionis excomunica/
tionis vide plene Fely.in cap.exceptionem.
5 colum.v.& ſeq de excep. ❡†Tertio ſunt
quedam exceptiones que reſpiciunt cauſam:
vt eſt exceptio libelli inepti vel obſcuri:vel
male agis quia ante diem agis &c.l.i.in fin.
ff.quando dies vſufruct.leg.cedit verum iſta
exceptio male agis &c.poteſt opponi etiam
poſt litem conteſta.& in hoc eſt differentia:
quia ſi opponitur ante litem cõteſtatam reus
abſoluitur ab obſeruatione iudicij.& indutie
duplicantur:ſed ſi poſt opponatur:reus ab/
ſoluitur diffinitiue & indutie ſimiliter du/
plicantur.ita declarat Bald in.l.exceptionem
colum.i.C.de proba.poteſt etiam in hoc nu/
mero poni exceptio litis pendentie:que ſimi
liter eſt dilatoria:& debet opponi ante litem
conteſtatam ſecundum Bald.in.l peremptor/
rias.in fin.C.ſenten.reſcin.non poſ.& in.l.ſe
natus.C.qui accuſa.non poſ.& Fely.in.c.ex/
ceptionem.de exceptio.de cuius materia vi/
de Sozzi.in conſil.xxxviij.in primo volu.
6 ❡Quid aut de exceptione intentionis & fa
cti vt quando aliquis ſine actione experitur
Dic quod habet vim dilatorie:& impedit li/
tem cõteſtari & debet opponi ante litem cõ/
teſtatã ſm Bar.in.l.pater decedẽs.ff.de inoff.
teſt.& Bar.in.l.papinianus.§.ſi quis impubes
eo.tit.verſi ſi nõ fuit oppoſita iſta exceptio
iudex ex officio põt in quacunque parte iudicij
repellere agentẽ ſine actione.vt eſt gl.& ibi
communiter doc.in.l.vbi pactũ.C.de trãſac.&
glo.in.l.ij.§.q ſi actor in verſi.ret.C.de iura.
calũ.per quã ita tenet Pau.de ca.in cõſi.250.
col.i.in ij.vol.& ad predicta eſt tex.in.l.ſi pu
pilli.§.uideamus.& ibi Bar.& doc.ff.de nego.
7 geſt.❡†Iſte aũt exceptiones omnes dilato
rie debent regulariter opponi ante litẽ cõte/
ſtatam:vt ſupra dixi.vt nota glo.& Bald.&
docto.in.l.exceptionem.C.de proba.& tex.
in.l.pomponius.§.rati.ff.de procura.& .l.ita
demum.& ibi per ſcribentes.C.de procurato.

8 ¶ † Fallit primo hec regula quando excep/
tio ſuperueniſſet poſt litem conte quia in qua
cunq parte iudicij ſuperueniente exceptio oppo
ni poteſt: ut not. Alex. & doc. in. l. ſi mulier.
ff. ſolu. ma. & pau. de ca. in. l. ſi. C. de excep. &
glo. & Bar. in. l. ij. C. de cõſor. eius: litis. quod
tamen intellige quando ex facto aduerſarij
ſuperueniet poſt litem conteſtatam: ſecus ſi ex
facto ipſius opponentis ſine facto aduerſarij
quia opponi tunc non poteſt ſm Bar. in. l. ij.
§. numerum. ff. de excu. tuto. & moder. in. d.
9 l. ſi mulier. ¶ † Secundo limita niſi eſſet ex
ceptio dilatoria que reddit proceſſum retro
nullum: quia tunc opponi poteſt etiam litem
conte. l. licet. & ibi Bar. & doc. C. de procur.
& Sali. in. l. quod quis. C. eo. tit. & Bal. in. l. ſ.
col. j. C. de iur. & fac. igno. & Feli. in cap. ex/
ceptionem col. viiij. verſi. fallit octauo &c. de
excep. reliquas uero fallentias per quas excep
tio dilatoria opponitur poſt litem cõte. uidẽ
pleniſſime per Feli. in. d. cap. exceptionem. &
per Alex. & moder. in. d. l. ita demum. C. de
procur. quas breuitatis cauſa hic non refero.
10 ¶ † Si autem exceptio dilatoria que debet
ante litem conteſtatam opponi fuerit oppoſi
ta poſt punitur aduocatus opponens ad unã
libram auri. tex eſt in. l. pe. C. de excep. & te/
net Pau. de ca. in conſi. 276. col. i. in primo
11 vol. ¶ † Exceptiones uero peremptorie di/
cuntur ille que in totum perimunt ius agen
tis: prout eſt exceptio ſolutionis: iuriſiuran/
di: pacti: tranſactionis: & rei iudicate: & ſic
de aliis ſimilibus: & iſte poſſunt opponi qñ
cunq tam ante litem conteſtatam q̃ poſt uſ
que ad concluſionem in cauſa. l. perempto/
rias: & ibi Bal. C. ſen. reſcin. non poſ. quarum
exceptionum tres dicuntur eſſe litis finite q̃
impediunt litis ingreſſum prout eſt exceptio
iuriſiurandi: tranſactionis, & rei iudicate &
ideo appellatur litis finite: quia ſunt inducte
ut ſit litium finis, ut declarant doct. comuni
ter in. l. fratris. C. de tranſac. De exceptione
iuriſiurandi probatur in. l. j. ff. de iureiur. De
exceptione tranſactionis probatur in. d. l. fra
tris. de exceptione rei iudicate probatur in. l.
j. ff. de re iudi. Adde & quartam exceptionẽ
litis finite. ſ. preſcriptionis: ut probatur in. l.
ſi. & ibi Bar. ff. pro ſuo: & habetur in. l. emp/
tor. C. de preſcrip. lon. tempo. & tenet expre/
ſe Bar. i. d. l. fratris poteris addere ſex alias ex/
ceptiones: quas cumulat Bald. in. l. poſt q̃ liti.
12 col. ij. C. de pac. vbi vide. ¶ † Iſte autem ex
ceptiones litis finite habent duplicem oppo/
nendi modum, quia ſunt declinatorie & pe/
remptorie: & ideo quandoque opponun/
tur in uim declinatorie: vt eſt quando op/
ponuntur ante litem conteſt. quo caſu im/
pediunt litis ingreſſum & iudicij proceſ/
ſum: & ideo declinatorie dicuntur quia iudi/
cium declinant: quandoque vero opponunt
in vim peremptorie: pro vt eſt quando op/
ponuntur poſt litem conteſtatam. nam tunc
cenſentur oppoſite ad merita cauſe: vt peri/
mant ius agentis: & de hoc iudex cognoſcit
in diffinitiua ſententia: ita declarat Bal. in. d. l.
poſt q̃ liti col. ij. & in. d. l. exceptionem. in ſi.
C. de proba. & Bal. & Alexan. & comuniter
doct. in. l. nam & poſtea. in prin. ff. de iureiur.
in. l. eleganter. §. ſiquis poſt tranſactionem. ff.
de condi. inde: & predictis adde Bal. in. l. diſ/
ſimari. col. ij. verſi. modo hic quero vnũ &c.
C. de inge. manu. & Bar. i. dic. l. ſi. ff. pro ſuo.
13 ¶ † Verum iſte exceptiones peremptorie
quandoque requirunt altiorem indaginem
quas declarat Bar. in. l. iiij. §. condemnatum
& ibi etiam Alex. in fin. col. ff. de re iudi. quo
caſu ſi opponantur ante litem conteſtatam
non impediunt proceſſum. ſed iudex debet
eas reſeruare ad merita cauſe, & procedere ad
vlteriora: tex. eſt & ibi Bar. in. d. l. nam & po
ſtea. & ibi etiam Bal. & comuniter. docto. &
Bar. in. l. ſiquis. C. de poſiti. & Bar. Alexa. &
doct. in. l. ille a quo. §. ſi de teſtamento. ff. ad
trebelle. & Cano. in cap. cum contingat: de
offi. dele. & Bar. in. l. is a quo. ff. ut in poſ. le/
ga. & Bar. in. d. l. ſi. ff. pro ſuo, & habetur in
deci. lij. conſi. neapo. que loquitur de excep/
tione preſcriptionis de qua etiam Bal. in. l. p
14 hanc. col. ij. C. de tempo appel. ¶ † Quid
autem operatur iſta reſeruatio exceptionum
ad merita. dic q ſi in proceſſu iudicij appare/
bit iſtas exceptiones eſſe veras & militare
quicquid ante factum eſt non ualebit: & om
nia acta habebuntur pro non factis: ita di/
cit Bar. in. d. l. ille a quo. §. ſi de teſtamento. ff.
15 ad trebel. ¶ † Dicuntur autem requirere al
tiorem indaginem quando non ſunt liquide
nec de facili poſſunt liquidari, ſm Bal. & mo
der. in. d. l. nam & poſtea: & per Bar. & Alex.
in. d. l. iiij. §. condemnatum, unde ſi opponẽs
offert ſe paratum in continenti probare ex/
ceptionem: ut quia habet inſtrumentum uel
alias probationes paratas: tunc impedit litis
conte. & non reſeruatur. ſm Bar. in. d. §. ſi de
teſtamento. & Abb. in. d. cap cum contingat.
col. ſi. de offi. dele. & eſt deciſum in deci. lxiij.
conſi. neapo. hodie tamen in regno eſt facta
prouiſio circa iſtas exceptiones: vt ſiquis op

poñat eas ante litem conteſtatam debeat il/
las liquidare & probare infra quinq̧ dies, ali
as cenſentur reſeruate ad merita cauſe vt eſt
deciſum per regiam prag. que incipit: compa
rente: & ſic illud verbum incontinenti quod
eſt de iure comuni eſt hodie in regno decla/
ratum per quinq̧ dies: eſt etiam & alia noua
prouiſio per aliam prag. que incipit: quicun
que qui cauetur q̧ opponens aliquam ex
predictis exceptionibus ſi illam non probat
ſaltem ſemiplene punitur pro qualibet vice
16 ad decem tarenos. ℂ † Iſtud autem quod
dicitur q̧ exceptiones peremptorie poſſunt
opponi vſque ad ſententiam, eſt de iure co/
muni: ſed per regni conſtitutionem que in/
cipit: lite legitime &c. debent opponi infra bi
duum poſt litem conteſtatam: & ſic eſt cor/
repta in regno illa l. per emptorias. C. ſen. re
ſcin. non poſ. vt dicit glo. in. d. conſti. tamen
comuniter hodie de comuni ſtilu curiarum
non ſeruatur illa conſti. quantum ad hoc, ſed
potius ſeruatur contrarium, ſ. illud quod di/
ctat ius comune: quod eſt equius: & ſic iſte
exceptiones peremptorie opponuntur uſq̧
ad concluſionem: & ſimiliter inſtrumenta
iura & alie cautele produci poſſunt vſque ad
cõcluſionem ſm formam. cap. cum dilectus
de fide inſtr. & hoc poteſt colligi ex regia
prag. que incipit. curiis dilationum: que con/
cedit vltimo loco poſt repulſam terminum
ad producendum iura: cautelas, & ſcripturas
& per dictam prag. tanquam nouiſſimam vi
detur alterata diſpoſitio dicte conſti. & ita ſer
17 uatur. ℂ † Sunt etiam quedam exceptiones
que poſſunt opponi etiam poſt ſententiam
& ſunt ille que non in totum eneruant ſen/
tentiam ſed illam modificant: prout eſt ex/
ceptio ne quis conueniatur & exigatur niſi
in quantum facere poteſt. item exceptio in/
uentarij facti in hereditate: vt not. Bar. in. l. ſ.
C. de iur. & fac. igno. & Bar. Alex. & doct. in
l. ex diuerſo. § fi. ff. ſolu. matri. & Bal. in. l. ex
ceptionem, col. pe. verſi. ſunt quedam &c. C.
de proba. & Pau. de ca. in conſ. clxvj. col. iij.
verſi. ſed ſi queritur & in. ij. vol. Sunt etiam
multi alij caſus in quibus peremptoria excep
tio poteſt opponi etiam poſt ſententiam quos
numerat glo. & ibi etiam Bal in. l. j. C. de iur.
18 & fac. igno. ℂ Vltimo in hac materia eſt
ſciendum q̧ in regno habemus vnam excep
tionem que appellatur exceptio hoſtica: &
habet locum quando aliquis eſt ſubmonitus
ex parte regis ut uadat in exercitum regis ad
pugnandum contra hoſtes, nam ſi contin/
gat interim hunc ab aliquo conueniri vel ci/
tari ſiue in cauſa ciuili ſiue criminali, habet
ſpatium quindecim dierum antequam uadat
in exercitum: & quindecim poſt reuerſionẽ:
& totum illud tempus quo ſtat in exercitu,
& infra hoc tempus ſuperſedetur in cauſa &
non proceditur contra eum: nec poteſt con/
tumax reputari: ſed ſi aliquis ſpōte acceſſit ad
exercitum ſine uocatione, habet ſolum illud
tempus quo ſtat in exercitu: & non illos qui
decim dies: vnde ſi interim citatur poteſt qui
libet ſuus conſanguineus comparere & alle/
gare qualiter citatus degit in exercitu regis
pro expeditione militie: & opponere poteſt
exceptionem hoſticam: & probato hoc, gau
debit indutijs predictis: de hoc eſt conſti. re/
gni que incipit. hoſtici, & ibi And. de yſer. &
moder. cetera in materia exceptionis dic ve
per Spe. in tit. de excep. per totum: & per An
ge. de are. inſti. de excep. per totum: & per
Abb. & Feli. extra de excep. per totum. hec
ſolum pauca uolui attingere pro colligendis
aliquibus floribus magis quotidianis in pra
tica: preſertim ad introductionem iuuenum
ſequitur decimum & vltimum membrum
huius prime partis. ſ. litis conteſtatio.

Robertus Maranta. V. I. D.

1 *Litis conteſtatio eſt lapis angularis totius iudicij, & alia p ulcra circa litis conteſtationem.*
2 *Litis conteſtatio quid ſit.*
3 *Litis conteſtatio per que uerba fiat & qualiter.*
4 *Litis conteſtatio an inducatur per oppoſitionem exceptionis peremptorie.*
5 *Litis conteſtatio fit etiam per uerbum ignoro.*
6 *Litis conteſtatio an poſſit fieri in iudicio abſente parte.*
7 *An quis, poſſit preciſe compelli ad litem conteſtandam.*
8 *Quis ſit effectus litis conteſtationis.*
9 *Aliquis reſpondit libello cum proteſtatione q̧ non animo litem conteſtandi, ſi talis proteſtatio operatur q̧ lis non habeatur pro conteſtata ſi utitur talibus uerbis per que alias induceretur litis conteſtatio.*

1 DECIMVM Et vlti/
mum membrum hu/
ius prime partis iudi/
tij eſt litis conteſtatio
nam poſt quam eſt di
ſputatum de iſtis pre
paratorijs iuditiorũ
congruum eſt q̧ iudex
procedat ad ulteriora. videlicet ad litis con/

teſtationem.ſuper qua radicatur totum iudi/
tium.dicitur enim lapis angularis totius iu/
dicij.ſm Bal in.cap.j.conl.j. de litis conte. &
de iure co͂muni eſt vnum de ſubſtantialibus
iudicij:adeo q͂ ſi omittatur vitiat totum pro
ceſſum vt tenet glo.in.c.dudum.el.ij.de elec.
& habetur per Bar.& doc.in .l. prolatam. C.
de ſenten. & car.in cle.ſepe.in prin.in.iij.op/
po.de ver. ſig. ſed in cauſis ſummarijs non
requiritur.ſm car.ibidem. vnde hodie in re/
gno cum omnes cauſe ciuiles & mixte ſint
ſummarie ex forma regie prag.prime: & ca/
pituli.deteſtantes po͂e omitti litis cu͂teſtatio
& valet proceſſus: quia omnia ſubſtantialia
iudicij ſunt ſublata:& ſolum attenditur me
ra diſpoſitio iuriſgentium. & ad ſolas proba/
tiones reſpicitur: quo caſu ille primus actus
qui ſolet immediate fieri poſt litis conteſta/
tionem in cauſis in quibus lis conteſtatur ha
bet vim litis conteſtationis in cauſis in qui/
bus lis non conteſtatur.videlicet: eo ipſo q͂
iudex incipit cognoſcere de meritis cauſe ita
tenet Lud ro.in conſi.174.col.ij.& Bar.&
Bal in.l.nulla:& in.l.nihil.C.de procur.&
car.in cle.conſtitutione͂.§.ſi.in ſi.de elec.&
Abb in.cap.inſinuante.in ſi.de offi.dele.&
Feli.in.cap.olim.de accu.& in cap.exceptio/
nem.col v.ver.tertio intellige &c.de excep.
& Paris i trac.ſindi.in verſi.ſente͂tia.col.iiij.
¶ Super hac tamen materia tangam breui/
ter quatuor.q.primo.quid ſit litis conteſta/
tio.ſecundo.per que uerba fiat.tertio an poſ/
ſit quis ad eam preciſe conpelli.quarto.quis
2 ſit eius effectus. ¶ † Quero igitur primo
quid ſit litis conteſtatio.dic breuiter q͂ litis
conteſtatio eſt principalis negotij apud com
petentem iudicem facta narratio: & ad eam
ſequuta reſponſio.ita colligitur ex.cap.j.de li/
tis conte.& cap.dudum.el.ij.de elec.& cap.
prout.de dolo & contu.& cap.cum cauſam.
de iura.calun.& not.Spe.in tit.de litis conte.
3 §.j. ¶ † Secundo quero per que uerba fiat li
tis conteſtatio:& qualiter.dic q͂ ſit per nega
tionem vel per confeſsionem: vel per uerbu͂
dubitatiuum.videlicet ignoro ſit enim pri/
mo per negationem quando reus in iuditio
negat ſimpliciter narrata per actorem.ſm
Bar.in.l.j.C.de litis conte.& in.l.ſi dubitetur
§.ita demum.ff.de ſide iuſſo.& comunis pra
ctica conteſtandi litem eſt vt reus dicat poſi
ta prout ponuntur & narrata prout narra͂/
tur vera non eſſe ſaluis iuribus & defenſioni
bus ſuis:ſuo loco & tempore producendis
&c.& iſta uerba ſunt magni effectus: quia re

us ita reſpondens non poteſt incurrere pena͂
negantium:de qua habetur in.l.ſi.ff.de rei
uendi.&.l.contra negantem.C ad.l.aquil.&
in alijs ſimilibus legibus:ſicut pateretur q͂n
ſimpliciter negaret.ſm Bar.in.d.l.ſi dubite/
tur.§.ita demum:quem ibi ſequitur.Ioan.de
imo.& Pau.de ca.& idem Imo.& Pau.in.l.
ſed hoc ita.ff.de re iudi.& Alex.in.l.etiam.§.
licet col.ſi.ff.ſolu.ma.& Iaſ.in.l.eum qui.col.
iiij.ff.de iureiur.vbi dicit hanc opi.eſſe verio
rem:licet contrarium & male teneat Feli.in
cap.ceterum.col.vij.de iuditijs. ¶ Induci/
tur etiam litis conteſtatio non ſolum negan/
do ſed etiam per uerbum dubitatiuum credu
litatis:puta ſi reus dicit non credo narrata ue
ra eſſe:ſm Bal.in.l.ſi debitor.ff.de peti.here.
pro hoc eſt glo.in.capi.cum ad ſedem.in uerſi.
credere.de reſti.ſpo.& Abb in cap.j.& ibi e͂t
Feli.in fina col.de litis conte.& Bal.in.l.iti.
C.qui:ad lib.procla non licet.item inducitur
litis conteſtatio etiam ſi reus dicat tu menti/
tis per gulam.ſm Bal.in.l.turpia.ff.de lega.
primo.ſit etiam litis conteſtatio per confeſ/
ſionem.vt plene tradit Feli.in ca.j.col.j.in ſi.
& ſeq.de litis conte.& dic vt ibi per eum: &
And.de yſer.in conſti.que incipit.regie maie
4 ſtatis.& in coſti.conſtitutionum. ¶ † An
autem per oppoſitionem exceptionis perẽp
torie inducatur litis conteſtatio vide Pe phi.
cor.tenentem q͂ non.in conſi.332.in primo
vol.& conſil.244.col.j.circa ſi.in.iij.vol.&
Bal.in.l.rem non nouam C.de iudi.de quo
vide Bar.& Bal.& doc.in.l.j.C.de litis conte.
5 ¶ † Fit etiam litis conteſtatio per uerbum
ignoro:& ita communiter ſeruatur quando
ſit litis conteſtatio per procuratores vel he/
redes & alios qui iuſtam pretendunt ignora͂
tiam in facto alieno.l.q͂quam.ff.ad velleia.&
Bar.in.l.qui in alterius.ff.de reg.iur.& Bar.in
l.ſiquis inſitiatus.ff.depo.& vide plene de
hac materia Spe.in tit.de litis conte.§.ij.
6 ¶ † An autem poſsit fieri litis conteſtatio
in iuditio abſente actore & ſic abſente parte.
dic q͂ non:quia litis conteſtatio dicitur quaſi
ſimul teſtatio:& ideo ambe partes debent eſ
ſe preſentes in iuditio:ſm Bal.in.l.j.col.ij.C.
7 de litis conte. ¶ † Tertio quero an poſsit
quis preciſe compelli ad litem conteſtandam
dic q͂ communis concluſio eſt q͂ ſic: quia
cum ſit actus iuditialis:& iuditium reddi/
tur in inuitum.l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de
ver.oblig.poteſt reus inuitus compelli cap/
tis pignoribus & etiam per detentionem per
ſone.ita tenet Bal.in.d.l.j.in.v.q.C.de litis co͂

te, & Alex.in l ſi finita.§.iulianus,col.x.ff.de dam.inſec.& Franc.de are.in.l.qui in aliena, 8 §.fi.col.pe.ff.de acqui.here. ¶ † Quarto que ro quis ſit litis conteſtationis effectus. Dic q̃ multi ſunt, & inter alios ſunt iſti, videlicet primo quia precludit vias opponendi dilatorias.l.pomponius.§.rati.ff.de procura: & cap. inter monaſterium, de re iudi. ſecundo quia perpetuat actionem: vt not. plene Alex. & doc.in.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis cautio.pro hoc eſt tex.in.l.ordinata.in prin.ff.de libe.cau.tertio quia conſtituit aduerſarium in mala fide quantum ad fructus.l.certum.& l. more.C.de rei uendi.& Bar.in.l.litigator.C. de fruc.& lit.expen.quarto quia conſtituit ĩ mora.ſm Alex.in conſi.xlviij.col.fi.in.iiij. vol.& maxime in his que debentur officio iudicis.l.cum poſtulaſſem.ff.de dam.infec. quinto quia operatur ut poſsit procedi ad diffinitiuam ſententiam de iure communi, ad quam ſine ea procedi non poteſt, ut in.§.ſi uero etiam.in auten.de exhi.reis.licet hodie in regno non requiratur in cauſis ciuilibus: ut pluries fuit dictum ſupra. ſexto operatur interruptionem preſcriptionis,ut.d.l.more. C.de rei uendi,& l.ſicut & ibi Bal.C.de preſcrip.xxx.anno.& not.plene.in.l.naturaliter.ff.de uſuca.multos alios operat̃ effectus: de quibus remicto me ad dicta per Spe.in tit.

9 de litis conte.§.pe.& fi. ¶ † Vltimo moueo hic unum dubium quod ſepius in facto euenit. Aliquis reſpondet libello cum proteſtatione q̃ non animo litem cõteſtandi &c. An talis proteſtatio aliquid operetur.ſ.ut lis non habeatur pro conteſtata.ſi utitur talibus uerbis per que alias induceretur litis conteſtatio: comunis concluſio eſt q̃ lis non ſit cõteſtata: & q̃ talis proteſtatio releuet, niſi iudex prius iuſſerit litem conteſtari: nam tunc cum ſimus in caſu neceſſario, proteſtatio nihil releuat.l.alimenta.C.de nego.geſtis.ita tenet Fran.de are.in.l.qui in aliena.§.fina.col. penul.ff.de acqui.heredi.& Alex.in conſi. 42.col.ij.in fine.in.i.j.uol.& Abb.in cap.j. col.viij.& ibi etiam Feli.in.ij.col.de litis conte.& uide Bar.& Bal.in.l.j.C.de litis conte. Et per hec ſit expedita iſta prima pars iudicij. veniamus ad ſecundam partem principalem. Laus deo.

Robertus Maranta uenuſinus.V.I.D.

EXPEDITA Prima parte iudicij que durat vſq; ad litis conteſtationem incluſiue,conſequens eſt ſequendo ordinem prepoſitum ut agrediamur ſecundam partem: que durat a litis conteſtatione vſque ad concluſionem in cauſa incluſiue: vt dixi in principio huius ſexte partis.& in iſta ſecunda parte licet plures actus conſiderari poſsint: declarabo tamen ſuper ea ſexdecim actus principaliores qui ſolent in hac ſecunda parte in iudicijs ventilari. Et ſunt iſti.videlicet iuramẽtum calumnie: compromiſſum. dilatio: ſeu terminus ad probandum, poſitio: ſiue articulus: confeſsio.teſtium productio: interrogatorium inſtrumentorum producti: iuramentum: actorum editio: publicatio: accuſatio incidens.repulſa: tortura, concluſio: allegatio ſeu diſputatio: de qbus ſingulis diſpiciamus.

1 *Iuratur de calumnia tam per reum quam per actorem facta litis conteſtatione & alia de iuramento calumnie.*

2 *Iuramentum calumnie poteſt exigi per iudicem in quacunque parte iudicij etiam poſt concluſum in cauſa.*

3 *Iuramentum calumnie in quo differat a iuramento malitie & iuramento ueritatis.*

4 *An procurator iuret de calumnia & qualiter.*

5 *An in cauſa appellationis ſit iurandum de calumnia.*

6 *Iuramentum calumnie quid comprehendat.*

7 *Iuramentum calumnie operatur ut quis excuſetur a tacita & preſumpta calumnia non autem ab euidenti & expreſſa.*

1 PRIMVS. Actus qui ſequi ſolet in iudicijs poſt litis conteſtationem eſt iuramentũ calumnie: Nam facta litis conteſtatione iuratur de calumnia tam per actorem q̃ per reũ. cap.cum cauſam.in fi.de iura.calum.cap.dudum.el.ij.de elec.& not.Spe.in tit.de iura calum.§.j.in prin.quod iuramentum eſt adeo ſubſtantiale iudicij: q̃ non poteſt per partes expreſſe remicti & ſi omicteretur, proceſſus eſſet ipſo iure nullus,l.ij.§.ſed quia ueremur. & ibi Bar.Bal.& doc.C.de iura calum. tacite autem omicti poteſt: & valet proceſſus: vt quia iuramentum non fuit exactum ab altera partium: & ſic non fuit iuratum in toto proceſſu: quo caſu cenſetur tacite omiſſum, quod fieri poteſt,vt eſt tex.in cap.j.de iura. calum.li.vj.& tenet And.de yſer.in conſti. lite legitime,col.j.& in conſti.vniuerſos.

2 ¶ † Iſtud autem iuramentum calumnie poteſt exigi per iudicem in quacunque parte iudicij,etiam poſt concluſum in cauſa: ſm Bal. in.l.j.circa fi.verſi.ſed nunquid.C.de iura.calum.per.d.c.j.extra.coll.vj.& an preſtetur

in cauſa criminali declarat Bal.in.d.l.j.
¶ Item in his que emergunt ante litem cõ
teſtatam in qualibet exceptione iuratur de
calumnia,ſm Bar.in auten.hoc ſacramentũ.
C.de iura.calum.& ſi actor non uult iurare
cadit ab actione ſua,reus uero nolens iurare
habetur pro confeſſo,l.ij.§.q̃ ſi actor : & ibi
Bar.C.de iura.calum.& Spe.eo.tit.§.ſupereſt.
3 in prin.¶ † In quo autem differat iuramen
tum calumnie:a iuramento malitie & iura/
mento ueritatis uide Spe.eo.tit.§.j.col.ij.&
eſt tex.cum glo.in cap.ij.de iura.calum.li.vj.
4 ¶ † An autem procurator iuret de calum/
nia:& qualiter.dic q̃ tenetur iurare nomine
proprio:& ſi habet ſpetiale mandatum iura/
bit etiam pro domino; Alias ſine ſpeciali mã
dato non iurat : ſed principalis iurare debet;
uerum quando procurator iurat proprio no
mine iurabit in animam ſuam : ſed quod iu/
rat pro domino:iurabit in animam conſti/
tuentis.ita hec omnia declarant Bar.& comu
niter doc.in.l.ij.§.fi.C.de iura.calũ.& habe/
tur plene per Spe,eo.tit.§.reſtat,vbi ponit
omnes perſonas que adminiſtratorio nomi/
5 ne iurant. ¶ † Sed quid in cauſa appellatio/
nis:an ſit in ea iurandum.de calumnia.Dic
q̃ ſic:etiam ſi in principali cauſa iuratum fue
rit.tex eſt in ca.ij.in prin.de iura.calum.li.vi.
6 ¶ † Quid autem comprehendat hoc iura/
mentum calumnie,dic q̃ multa.primo enim
q̃ actor credit ſe iuſte petere & non calum/
nioſe,item q̃ reſpondebit ueritatem ſuper
omnibus de quibus interrogabitur,tertio q̃
non utetur falſa probatione : quarto q̃ non
corrumpet iudicem nec tabellionem : quin/
to q̃ calumnioſam dilationem non petet,ut
not.Spe.in tit.de iura.calum.§.nunc dicamus
in prin.& tangitur aliquid per Bar,& doc.in
auten principales.C.eo.tit.Et ſimiliter potes
extendere i reo:dicit tamen notabiliter Bal.
in.l.ſi poſt.C.de edic.q̃ iſtud iuramentum ca
lumnie hodie non eſtimatur vnum obolum
quia facti ſumus cõtemptores dei:& religio/
nis eius;unde ego puto q̃ litigatores noſtri
temporis potius iurant de calũnia committẽ
da quam uitanda:& ideo melius eſſet q̃ iſtud
iuramentum ex toto tolleretur,a iuditio cau
ſa uitandi tot periuria : non obſtante q̃ hoc
iuramentum ſit inuentum ob publicam utili
tatem:ne ueritas occultetur.vt.d.l.ij.§.ſed qa
ueremur:tamen iſtud parum curãt iurantes
argumento illius dicti per poetam aquinatẽ
quid enim ſaluis infamia nummis &c.
7 ¶ † Operatur autem hoc iuramẽtum vt qs
excuſetur a tacita & preſumpta calumnia nõ
autem ab euidenti & expreſſa:ſm Bar.in.l.ſi
quis.§.ſtellionatus.ff.ad turpil.& Bal in.l.ſi
tibi.C.de libe.cauſa:& Alex.in.l.ait pretor ĩ
prin.ff.de iureiur.hinc eſt q̃ committens ca
lumniam etiam in cauſa ciuili poteſt crimina
liter accuſari finita cauſa,ut not.glo.in.l.& in
priuatis.ff.ad turpil.& Bal.in.d.l.ſi tibi:unde
ſi calumnia eſt euidens non excuſatur per iu
ramentum : alias ſic ſecundum Bal.ibi.

Robertus Maranta.V.I.D.

1 In regno ſi litigantes ſunt coniuncti conſanguinita te uel affinitate uſq; ad quartum gradum com/ pelluntur ſe compromittere altra parte petente.

2 Que regula ampliatur etiam procedere inter mari/ tum & uxorem.

3 Ampliatur etiam procedere inter ſponſum.

4 Si millies expiraret predictum compromiſſum milli/ es deberet renouari.

5 Ampliatur etiam procedere inter cõſanguineos ſpu rios quando agitur inter coniunctos a parte ma tris.

6 Ampliatur etiam ſi tempus ſtatutum per pragma/ ticam in regno eſſet lapſum quia pars petijt ni/ mis longam dilationem,quia cauſa poteſt decidi poſt dictum tempus.

7 Ampliatur etiam quando autor laudatus eſt con/ iunctus licet principalis ſit extraneus.

8 Ampliatur etiam in tutore & procuratore.

9 Ampliatur etiam procedere inter minores.

10 Ampliatur etiam ſi extaret ſtatutum q̃ filius non poſſit ſe obligare ſine conſenſu patris quia pote/ rit compromittere ſine eius conſenſu.

11 Ampliatur etiam ſi partes ſint diſcordes in eligen/ dis arbitris quia iudex ſolus eligit & ſit compro/ miſſum.

12 Limitatur predicta pragmatica ſic ampliata non procedere niſi parte petente & ut eſt uidere in nu mero,13.14.15.16.17.18.20.21.22.23.24. 25.26.27.28.29.30.

19 Compromiſſum an debeat fieri ſi unus ſpurius pe/ teret compromiſſum contra alium ſpurium ſibi coniunctum.

SECVNDVS Actus qui
1 ſolet quandoq; in iuditijs
emergere eſt compromiſ/
ſum.& loquor precise ſp.
ter regiam pragmaticam
que uiget in hoc regno q̃
incipit.odia.per quam eſt
cautum q̃ ſi litigantes ſunt coniuncti ad in/
uicem per conſanguinitatem vel affinitatem
vſque ad quartum gradum computandum

ſm ius ciuile:debet iudex altera parte peten
te compellere ipſos litigantes ad compromiſ
ſum.verum poteſt peti a principio litis vſq;
ad dationem termini probatorij & non vl/
tra:vt dicitur in dicta prag. Et hac de cauſa
ego poſui hunc actum compromiſſi ante da
tionem termini:non tamen nego qui etiam
potuerit poni ſupra in prima parte iuditij:
& quoniam iſtam materiam compromiſſi
& arbitrorum tractaui aliquatenus ſupra in
quarta parte principali huius trac.in.xiiij.di/
ſtinctione:& aliqua dicam infra in materia
appellationis in tertia parte iuditij:in prima.
q.principali.in uerſi.reductio.& in quarta.q.
principali.verſi. octauo limita &c. ideo hic
ſolum reſeruo tangere materiam compro/
miſſi prout emergit in iuditio:& ſic materiã
dicte regie pragmatice:& primo pono regu/
lam que ſumitur ex dicta prag. quam ſupra
2 dixi. ¶ † Amplia primo dictam prag.pro
cedere etiam inter maritum & vxorem:qui
licet non ſunt affines tamen principium &
cauſa affinitatis ſunt.ita tenet Bal.in.l.affini/
3 taris.C.comu.de ſucceſ. ¶ † Secundo am/
plia dictam prag procedere etiam inter ſpon
ſum & ſponſam:ita tenet Iaſ.in l.quod ſerui
us:colum.ij. ff. de condi. ob cauſam.
4 ¶ Tertio amplia :etiam ſi millies expiraret
compromiſſum : milles deberet renouari &
iterum compromitti:ex quo dicta prag.ſem
per loquitur.ita per plura tenet Iaſ.in. l. ſi qs
ex argentarijs.§.pretor ait.col.ij.ff. de eden.
vbi etiam dicit q; hec prag.eſt fauorabilis:idẽ
tenet Alex.in conſi lxx.col. ij. in. ij. vol. &
Bal.in conſi.cccclxxxvij.in. iiij. vol. uerum
reperio q; Matheus de afflicto inſignis do/
ctor neapolitanus in ſuis deciſionibus ſacri
conſilij.in deci.xlvj.vult q; ſi bis factum fuit
compromiſſum iuxta formam dicte prag.&
fuit bis expiratum:non debet vlterius altera
parte inuita compromitti: & ita dicit fuiſſe
pronunciatum in ſacro conſilio: ponderan/
do verba dicte pragmatice , & certe ſi dicte
deciſiones habentur in regno pro autenticis
poſſumus dicere q; in regno ſit correptum
ius comune in terminis dicte prag. quia ſen/
tentia ſacri conſilij fertur ſub nomine regis:
vnde habet vim legis in hoc regno.l.ſi.C.de
legi. Alias autem haberet illa deciſio vim au
toritatis vnius doctoris:& eſſent ponderan
5 de rationes quibus mouetur. ¶ † Quarto
amplia procedere etiam inter cõſanguineos
ſpurios:quando agitur inter coniunctos ex
parte matris ita tenet Alex.in.l.ex facto.§.ſi
quis rogatus.col.xv.ff.ad trebel.ſecus ex par
te patris:vt dicam infra in limitationibus.
6 ¶ † Quinto amplia etiam ſi lapſum eſſet tẽ
pus pragmatice.ſ. trium menſium : ex cauſa
quia altera pars petijt nimis longam dilatio/
nem ad producendum teſtes : nam poteſt
tunc nihilominus cauſa decidi poſt tempus:
& ſic poſt tres menſes.ita tenet Alex.in cõ/
7 ſi.lxxij.col.j.in.iij.vol. ¶ † Sexto amplia
non ſolum quando principalis litigator eſt
coniunctus:ſed etiam quando autor eſt con
iunctus,licet principalis ſit extraneus : quia
debet cauſa compromitti cum autore ,lauda/
to iuditium ſuſcipiente.ita plene hanc.q.exa/
minat Bar.in ſua.ij.diſpu.que incipit piſane ci
uitatis &c.ubi ita concludit.& idem Bar. in.
8 .l.procurator.la.ij.ff.rem.ra.ha. ¶ † Septi/
mo amplia procedere etiam in tutore:& pro
curatore:Nam licet alias iſte perſone nõ poſ
ſint compromittere ſine ſpeciali mandato.l.
tranſactionis,& ibi per omnes doct.C.de trã
ſac.tamen ſtante dicta prag poſſunt compro
mittere quando eorum principales ſunt con
iuncti:ex quo non faciunt hoc voluntarie:
ſed ex neceſſitate ſtatuti:ita concludunt Pau.
de ca.Bal.& Alex.in.l.ſi plures. ff. de pac. de
Iaſ.in.d.l.tranſactionis:& Ange.in.l.non ſo
9 lum.§.interdum.ff.de procur. ¶ † Octauo
amplia procedere etiam inter minores : ſm
Pau.de ca.in.l.nam & poſtea.§. ſi minor.ff.
10 de iureiur. ¶ † Nono amplia etiam ſi exta/
ret ſtatutum q; filius non poſſit ſe obligare
ſine conſenſu patris : nam poteſt nihilomi/
nus compromittere autoritate dicte pragma
tice etiã ſine conſenſu patris:quia dicta prag.
eſt magis ſpecialis quam illud ſtatutum. ita
tenet Bal.in.l.ſi.§.neceſſitate.col iiij.verſi.ſed
pone duo ſunt ſtatuta &c.C. de bo. que libe.
& Alex.in conſi.xxix.col j.in ſi.verſi, & ex
preſſius &c.in primo vol. Et per hoc dico q;
in regno eſt communis obſeruantia per totũ
magne curie q; mulieres longobardo iure vi
uentes non poſſunt contrahere ſine conſen/
ſu mundualdi:nam ſi eſſet lis aliqua cum mu
liere coniuncta : puto q; dicta mulier poſſet
compromittere ſm formam dicte prag. etiã
ſine mundualdo:per illud dictum Bal. quod
11 eſt notandum. ¶ Decimo amplia procede/
re ẽt ſi partes ſint diſcordes in eligendis arbi
tris,quia tunc iudex ſolus eligit:& ſit com/
promiſſum.tex.eſt in.l.ſi.§.electione.C.de iu
di.& Bar.in.l.in uenditione.§.ſi.ff.de bo.au/
to.iudi.poſ.& Bar.i.l.j.§.ex hoc reſcripto.ff.
de ven.inſpi.& Alex.in.l.de die in prin.in.ij.
not.ff.

not.ff.qui ſat.cog. ¶ † Iſtam pragmaticam
12 ſic ampliatam limita primo procedere dum
modo compromiſſum petatur ab altera par/
tium: alias ſi non petitur: iudex non debet
per ſe compellere partes ad compromiſſum
& quando petitur ab una parte: debet alia
pars citari, ſecundum Alexa. in cōſi. lxxxij.
col. ij. in primo uol. & hoc ſentit expreſſe di/
cta prag. odia. poſt. prin. ibi ad petitionem
13 cuiuſlibet. &c. ¶ † Secundo limita
eam procedere ſolum in cauſis ciuilibus uel
mixtis: ſecus in criminalibus: quia in eis nō
ſit compromiſſum. ita expreſſe dicitur
in dicta prag. ibi in cauſis ciuilibus uel
mixtis &c. que autem dicantur cauſe mixte
declaraui ſupra in quarta parte principali. in
14 prima diſt. circa. fi. ¶ Tertio limita eam
procedere inter affines durante affinitate tan
tum: ſecus autem ſi affinitas ſit diſſoluta per
mortem: quia licet remaneat vinculum quo
ad impedimentum matrimonij, tamen non
remanet quo ad compromiſſum. ita tenet
Bar. in l. cui eorum. §. affinitatis. & ibi etiam
Bal. & do. ff. de poſtul. & eſt glo. & ibi Alex.
& doc. in l. ſed hoc ita. ff. de re iudi. & Bal. in
l. fi. verſi. modo queritur &c C. de uer. ſigni.
& Pau. de ca. in l. rei iudicate. §. fi. in. fi. ff. ſolu.
ma. Et per hoc ceſſaret dicta prag. inter priui
gnum & nouercam mortuo patre: ex quo
eſt diſſoluta affinitas. ſecundum Bal. in l. affi/
nitatis. C. comu. de ſucceſ. & Pau. de ca. in cō
15 ſi. lxxx. in. ij. vol. ¶ † Quarto limita nō
procedere quando altera pars haberet ali/
quam exceptionem litis finite, ſeu impedien
tem litis ingreſſum: quia non poteſt ea in/
ulta fieri compromiſſum: ita tenent Bald.
Alex. & doc. in l. fratris. C. de tranſac. & Bal.
in l. ſi iudex. ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iur.
& Socci in cōſi. 300. col. iiij. uerſi. primo quia
16 &c. in. ij. vol. ¶ † Quinto limita non pro
cedere quando altera pars haberet ſcriptu/
ram publicam liquidam: puta inſtrumen/
tum: ſententiam: vel obligationem. ita de/
ciditur in dicta prag. odio in fi. & per Soz/
zi. in conſi. iiij. in primo vol. Nam dicta prag.
ſeu ſtatutum non conprehendit res liquidas,
ita dicit Pe. phi. cor. in conſi. lxij. in littera. d.
in. iiij. vol. & Sozzi. in. d. conſi. 300. col. iiij.
in fi. in. ij. vol. & Bar. in l. eleganter. in prin. ff.
17 de cond. inde. ¶ † Sexto limita non
procedere quando extaret aliqua ſcriptura
iurata: quia propter iuramentum non fit
compromiſſum. ita tenet Alexan. in conſi.
xxxvij. col. antepe. in. ij. vol. & Iaſ. in. l. fra/
tris. C. de tranſac. ubi plures allegat. & Pau.
18 de ca. in conſi. xliij. in. ij. uol. ¶ † Septimo li
mita non procedere in ſpurio: qui litigans
cum conſanguineo ſuo non poteſt petere
compromiſſum: ex quo non dicitur coniun
ctus: vt not. Bal. in l. id quod pauperibus. col.
fi. C. de epi. & cle. & Bal. in l. cum acutiſſimi.
C. de fidei com. & glo. in cle. j. in verſi. liberi.
de bapti. & Inno. in cap. non nulli. §. ſunt
& alij de reſcriptis: & Pau. de. ca. in conſi.
clxxviij. in. ij. vol. & Aalex. in conſi. lx. col.
iij. & iiij. in ij. vol. vbi hoc etiam ſingulari
ter declarat quando ſpurius petit compro/
miſſum eo quia eſt coniunctus: quia tunc nō
auditur: ſecus ſi conſanguineus legitimus pe
tat contra ſpurium: quia tunc fit compro/
miſſum in damnum ſpurij: ſecundum eum
item intellige hoc quando ageretur inter cō/
iunctos ex parte patris: ſecus ſi ex parte ma
tris, quia tunc etiam ſpurius dicitur coniun
ctus: & petit compromiſſum: ſecūdum Alex.
in l. ex facto. §. ſiquis rogatus. col. xv. ff. ad
trebel. & dixi ſupra ī. iiij. ampliatione ad hāc
regulam, & de predictis vide etiam Pau. de
ca. in. d. §. ſiquis rogatus: & Io. de imo. ibi/
19 dem. ¶ † Sed poſſet occurrere dubium
quid ſi vnus ſpurius peteret compromiſſum
contra alium ſpurium ſibi coniunctum: an
debeat fieri, & certe ſi iſti duo ſpurij attin/
gunt ſe ex linea matris: puta quia eſſent duo
fratres ſpurij nati ex eadem matre, vel duo
conſobrini ſpurij nati ex duabus ſororibus:
non facerem dubium q̄ fieri deberet com/
promiſſum per ea que dicit Alex. in. d. §. ſi/
quis rogatus. ſed tota dubitatio conſiſtit q̄n
eſſent coniuncti ex linea patris: & hac. q.
non inuenio ab aliquo tactam. ſed ſaluo me/
liori iuditio dicerem q̄ etiam in iſto caſu ha/
bet locum compromiſſum altero ſpurio pe/
tēte, & pondero rationē qua utitur Alex. in
d. conſi. lx. col. iiij. uerſi. quintus caſus & c. in
ij. uol. ubi dicit q̄ ſpurij ueniūt appellatione
filiorum q̄n tractatur de eorum preiuditio: ſe
cus ſi de fauore allegat glo. in. d. cle. j. de bap/
tiſ. & idem tenet Pau. de ca. in. d. §. ſi quis ro/
gatus. ſed ſic eſt q̄ ſi ſpurius petit cōpromiſ/
ſum: & alter ſpurius opponeret ſibi qd' ego
non ſum tibi coniunctus quia ſum ſpurius
tunc allegaret ſpurietatem in ſui fauorem, un
de non debet audiri: & ſi diceret: non potes
petere quia tu es ſpurius: petens replicaret.
& tu que pars es unde nil iudeus iudeo nil
catilina cetego. per eā que habetur per Bald.
& doc. in l. viro. & in. l. cum mulier. ff. ſolu.

matri.& per Inno.& docto.in cap.intellexi
mus;de adul.& ibi in terminis Io.de ana.in
vltimo not.dicit per illum tex. Nota q. in ex
ceptione doli vel criminis turpis perſona nõ
poteſt a ſe eijcere turpem:vnde ex conſequẽ
ti per illa iura : dico q. ſpurius conuentus ſu
per compromiſſo non poſſet a ſe eijcere ſpu/
rium:allegando ſpurietatem contra eundem
retorquetur:& ſic tunc compromiſſum fie/
20 ri debet. ¶ † Octauo limita non procede
re in cauſa feudali: quia illa compromicti nõ
poteſt:non obſtante dicta prag.ita deciditur
expreſſe i.d.prag.odia.in fine:& tenet And.
de yſer.in cap.j.§.ſi.inter.de lege corr. & eſt
text.in conſti.regni que incipit. conſtitutio/
nem diue memorie : que annullat omnem
tranſactionem & compromiſſum in cauſa
21 feudali. ¶ † Nono limita non procedere
in cauſa in qua agitur de vita & militia : quia
non compromictitur nam equiparatur feu/
dali vt tenet Math.de affli.c.in deci.xliiij.con
22 ſi.Neapo. ¶ † Decimo limita non proce/
dere quando coniunctus cederet ſuam actio
nem non coniuncto:quia licet compromiſ/
ſum fieret cum cedente:non tamen fiet cum
ceſſionario:quia eſt mutata qualitas, ita habe
tur in deci.74.conſi.neapo.& per Imo. &
Alex in.l.ſi poſt diuortium.in fi.ff.ſolu.ma/
tri.facit tex.in.l.Paulus reſpondit per procu
23 ratorem.ff.de acqui.here. ¶ † Vndecimo
limita non procedere inter conſanguineos
legitimatos.ſm Pau.de ca.in con.clxviij.in
ij.vol.& Alex.in conſi.lx.col.ij.&.iij.in.ij.
24 vol. ¶ † Duodecimo limita non procede
re contra clericum coniunctum : quia cum
ſit ſtatutum principis ſecularis non poteſt li/
gare clericos.ita tenet Sozzi.in conſi. lxxj.
in.iij.vol.& Bal.in.cap.cum ueuiſſent.col.iij.
de eo qui mit.in poſ. ſed ipſe clericus actiue
poſſet petere compromiſſum contra laicum
coniunctum,quia clerici gaudent ſtatutis lai
corum pro ſe:non autem contra ſe. vt habe/
tur per Abb.& moder.in cap.eccleſia ſancte
Marie de conſti.& per Bar. & doc.in.l.cun/
ctos populos.C.de ſum.tri.& fide catho.an
autem clericus contra clericum coniunctum
petere poſſit compromiſſum,dico q. non:qa
in eo eſt diuerſa ratio quam in ſpurio : ex
quo clericus paſſiue non ligatur ſtatutis lai/
corum:per predicta:vnde ſemper poteſt ex
cipere:a quocũq; conueniatur : nam clericus
eſt fauor:et ideo allegari poteſt in fauorem ex
cipientis : ſpurietas eſt odium : & ideo non
25 poteſt allegari in fauorem. ¶ † Decimoter
tio limita non procedere in articulo iuris: qa
ubicunq; uertitur de aliquo dubio quod in
mero iure conſiſtit:non debet compromicti
ex quo in iure omnia ſunt certa & liquida.
ita tenet Bal.in.l.ancille.col.j.C.de fur. &
Alex.in conſi.lxij.col.ij.in.ij.vol. & Bal.in
l.cum proponas.C.de reb.credi.ubi etiam de
clarat Bal. quid ſi cauſa principalis non ſit
compromictibilis,an poſſit ſaltem compro/
micti unus articulus illius cauſe : & tenet q.
ſic:idem tenet Bar.in.l.ſi quis in conſcriben/
do.col.fi.C.de pac.& Sozzi.in conſi.li.in
primo.vol. contrarium tamen tenet idem
Sozzi.in conſi.ccc.col.v.& vj.in.ij.vol.ubi
adducit bonas rationes : & ibi uideas.
¶ Limita tamen hoc primum dictum quã
do articulus iuris eſſet probabiliter dubius:
quia tunc equiparatur dubio facti, & debet
compromicti.ita per plura tenet Iaſ.in.l.j.
26 col.pen.ff.de tranſac. ¶ † Decimoquarto
limita non procedere in cauſa dandi tutelam
quia non poteſt compromicti ſm Barto. &
Bal.in.l.pretor.ff.de tuto.& cura.da.ab his.
27 ¶ † Decimoquinto limita non procedere
in cauſa appellationis : quia in ea non poteſt
peti compromiſſum non petitum in cauſa
principali. ſecundum Pau. de ca. in conſi.
28 320.in prin.in primo uol. ¶ † Deci/
moſexto limita nõ procedere in cauſis mix/
ti imperij : quia de iure non compromictun
tur : non obſtante dicta pragmatica. ſecun/
dum Bar.in.l.non diſtinguemus.§.de libera
li.ff.de arbi: & Bar.in.d.l.pretor.ff.de tu. &
29 cu.datis ab his.&c. ¶ † Decimo ſep/
timo limita non procedere inter affines con
iunctos per legitimum matrimonium : ſecus
ſi per ſimplicem fornicationem . ita tenet
Ioan.an.in.cap.fin.de conſangi.& affi.
30 ¶ † Decimo octauo limita non procedere
quando altera tantum ex partibus lederetur:
ita tenet Pau.de ca.in conſi.320.col.ij.verſi.
item & ea ratione.&c.in primo.vol.
Robertus Maranta.V.I.D.

1 *Quomodo & quando detur dilatio.*
2 *De iure communi omnis dilatio probatoria eſt pe/*
remptoria & non poteſt dari niſi ſemel, & ſic
unica tantum, quod limita ut in numero.5.6.
7.8.9.10.11.12.
3 *In criminalibus quandocunq; etiam poſt conclu/*
ſum in cauſa poſſunt recipi teſtes & defenſio/
nes ad probandam innocentiam.
4 *Concordatur pragmatica regni cum iure cõmuni.*
13 *Quanta debeat eſſe dilatio quam iudex cõcedit ad*

probandum.

14 *Si iudex ſine cauſa daret breuiorem dilationem liti-*
gans debet contradicere & proteſtari ne cenſea-
tur renunciare iuri ſuo.

16 *Dilatio probatoria que datur in iudicijs ſemper eſt*
communis adeo q́ uni parti data etiam alteri
prodeſt.

17 *Elapſo termino ad probandum conceditur terminus*
ad examinari faciendum dummodo teſtes ſint
iurati infra terminum alias ſecus & primum di-
ctum fallit ut in numero. 18.

1 TERTIVS Actus qui ſolet
in hac ſecunda parte iuditij
emergere eſt dilatio: ſeu ter-
minus ad probandum, Nã
facta litis conteſtatione, &
iurato de calumnia ſi alte-
ra partium non perit com-
promiſſum vt ſupra iudex procedit ordine
ſucceſſiuo ad dationem termini probatorij.
& quoniam hanc materiam dilationis plene
tractat Spec. in tit. de dila. per totum: & alij
doc. repetentes rubri. de dila. propterea con-
tentus ero tangere hic duas tantum. q. facien-
tes ad materiam practice: vt videamus quali-
ter ſe habeant iura municipalia huius regni
ad iura communia in materia dilationis, de
reliquis vero remicto me ad dicta per doct.
in locis preallegatis, & prima. q. erit quot di-
lationes poteſt iudex dare in vna cauſa. ſecũ-
da. q. erit: quanta debeat eſſe dilatio que da-
tur in cauſis & quot dierum. ❡ † Venio
2 ad primam. q. ſuper qua dico q́ de iure com-
muni omnis dilatio probatoria eſt peremp-
toria: & non poteſt dari niſi ſemel: & ſic vni-
ca tantum dilatio dari debet adeo q́ etiam ſi
non apponatur verbum peremptorie, ſubin-
telligitur ex iuris diſpoſitiõe: ita tenet Alex.
per illum tex. in. l. fi. in primo not. ff. de ferijs
& ibi communiter. doc. & Bar. in. l. mancipio-
rum. ff. de optio. lega. & Bar. in. l. ceſſante. C.
quo & quando iud. Abb. in. cap. licet. in. iiij.
not. de proba. Feli. in cap. paſtoralis. col. j. de
excep. pro hoc eſt tex. & ibi Bar. & doc. in. l.
j. C. de dila. & procedit hoc indiſtincte in cau-
ſis pecuniarijs per. d. l. fi. & nulla ſit differen-
tia inter actorem & reum quantum ad vni-
tatem dilationis. ſolum in hoc differunt: q̃a
iudex poteſt dare longiorem dilationem reo
quam actori. glo. eſt ſingularis. in. l. ſicut. §.
ſi queratur. ff. ſi ſerui. vendi quam glo. ad hoc
ſequitur Alex. in. d. l. fi. col. j. & ibi etiam Iaſ.
in vj. col. uerſi. quinto, ſed in cauſis crimina-
libus dantur due dilationes accuſatori: &
tres reo. vt. d. l. fi. que licet loquatur de cauſis
capitalibus tantum: tamen de conſuetudine
extenditur ad omnes cauſas criminales: vt
dicunt ibi Bal. Ange. & Pau. de ca. & Iaſ. re-
ferendo glo. ibi que iſtud tenet: de qua ma-
3 teria uide ibi per doc. ❡ † Plus dico q́ in cri-
minalibus ad defenſionem rei poſſunt quan-
documq́ etiam poſt concluſionem in cauſa
recipi teſtes & defenſiones ad probandam
innocentiam. ita tenet Bar. in. l. j. §. fi. ff. de que-
ſtio. & Bar. in. l. diui fratres. ff. de penis, &
Alex. in auten. iubemus. circa fin. col. C. de iu-
di. & Bar. i. l. ij. §. ſi publico. col. iiij. ff. de adul.
& Abb in cap. ſuborta. col. fi. de re iudi. &
Pau. de ca. in conſi. cccxxv. & Franc. de are.
in conſi. cxliiij. vnde puto q́ non peccaret iu-
dex ſi quandocunq́ ante ſententiam conce-
deret reo in criminalibus dilationem ad ſe de-
4 fendendum. ❡ † Et hoc quod dicimus de
dilatione peremptoria & vnica in cauſis ci-
uilibus: eſt conforme cum diſpoſitione regie
pragmatice: que incipit poſt predictas: que ſi-
militer concedit vnum terminum ad probã-
dum, & vult q́ non poſſit prorogari ſine iu-
ſta cauſa: vel abſq́ conſenſu utrunq́ partis:
alias iudex prorogans punitur ad duas un-
cias. Si ergo nõ poteſt prorogari: multo for-
tius non poteſt multiplicari: quia facilius pro-
rogatur dilatio: cum ſit eadem. l. ſed ſi ma-
nente. ff. de preca. q̃ noua detur. facit quod
not. Alex. in. l. iiij in prin. ff. de dam. infec.
5 ❡ † Hanc regulam: q́ vnica tantum dilatio
datur: limita non procedere quando extaret
iuſtum impedimentum in prima dilatione,
nam poteſt dari ſecunda. l. oratione. ff. de fe-
rijs: & quomodo hoc procedat: vide Bar. &
Moder in l. fi. eo. ti. & Bal. in conſi. xxxiij. in
6 v. uol. ❡ † Secundo limita niſi elapſa prima
dilatione ſuperueniſſent litiganti noue pro-
bationes: quia ad illas producendas poteſt
dari noua dilatio. ſm Bar. in. l. admonendi.
col. ij. ff. de iureiur. & Sali. in. l. j. C. de dila. &
Iaſ in. d. l. fi. colum. viij. ff. de ferijs. & de hoc
ſtatur iuramento petentis dilationem ſcilicet
q́ de nouo ſuperuenerunt ſibi probationes
vt habetur in. c. paſtoralis. de excep.
7 ❡ † Tertio limita quando cauſa examina-
tur in conſiſtorio Principis: quia tunc poſ-
ſunt dari plures dilationes. l. in offerendis: &
ibi Bar in fi. C. de app. quod declarat ibi per
8 eum. ❡ † Quarto limita qñ is q habuit dila-
tionẽ impeditꝰ eſt facto aduerſarij. ut ſi ẽ datus
terminus actori ad probandũ: & reus oppo

nit multas exceptiões & ſubterfugia:nã inte
rim non currit dilatio actori:ſm Alexan. in
conſil.lxxij.col.j.in.iij.vol.& Iaſ.plene in.l.
ſi eum.§.qui iniuriarum.colũ.iij.& .iiij.ff.ſi qs
cau.cautela tamen eſt vt actor proteſtetur:&
ita ſum ſolitus practicare quando caſus mihi
9 euenit. ¶ † Quinto limita quando actor
adderet aliquid libello: quia ad illud debet
noua dilatio dari.ita tenet Ang.ĩ.l.j.§.ſi quis
ſtipulanti. ff. de verb. obl. Et idem qñ noua
actio cumulatur.vt not.glo.& Bar.in.l.edita
C.de eden.& hr̃ per glo in c.lr̃e.de dila.
10 ¶ † Sexto limita quando in iudicio emer/
git aliqua noua exceptio vel aliud incedens:
quia ſemper peti põt dilatio noua ad proban
dum id quod cõſiſtit in facto ſuper illo emer
genti.vt hr̃ in.c.paſtoralis:de excep. nam ea
que de nouo emergunt nouo indigent auxi/
lio.l.de etate.§.ex.cauſa.ff.de inter.actio.
11 ¶ † Septimo limita quando iudex daret ſe/
cundam dilationem preſente vtraq; parte &
non contradicente, quia cenſetur tunc data
de voluntate ambarum partium:& valet.ita
tenet Bald.in.d.l.ſi.ff.de ferijs: Et ideo ſemp
quando iudex dat ſecundam dilationem uel
eam prorogat:debet altera pars contradicere
vel proteſtari:alias cenſetur conſentire:vt in
quit Bar.in.l.j.C.de rela.quo caſu quando alte
ra pars contradicit non v; ipſo iure dilatio:
& probationes.intra eam recepte nihil ualẽt
ſm Alex.in.d.l.ſi.quem communiter ſequunẽ
ibi Alex.& Moder.idem tenet Bal.in conſi.
xxxiij.col.ſi.in.v.uol.ſed ſi probationes re/
cipiuntur in iudicio ne dilatione ualent ſm.
Bar.Bal.Albe.& Mod.in.d.l.ſi.& preſertim
Iaſ.ibi in pe.col. & habeẽ in deci.lv.conſi.
Neapo. Similiter eſt cautela pro iudice: ut
ſemper in dilationibus faciat ſcribi in actis:
preſentibus ambabus partibus & non dicen
tibus,uel nihil dicentibus:quia ex nõ cõtra
dictione inducitur conſenſus in iudicialibus
per ea que dicit Bar.in.d.l.j.C.de rela.
12 ¶ † Octauo limita quando dilatio eſt data
abſenti:quia non currit niſi a die quo fuerit
abſenti intimata: & ille dies quo intimatur
non imputatur.ita tenet Bar.& Alex.& Mo
de.in.l.labeo.in ſi.ff.de iureiur.& Bal.in.l.ſi
ea.col.ſi.C.qui accu.non poſ.& in.l.j.in ſi.C.
13 de tempo.app. ¶ † Secundo principaliter
quero quanta debeat eſſe dilatio quam iudex
concedit ad probandum? Dic q; de iure co/
muni omnis dilatio eſt arbitraria iudici:nam
habito reſpectu ad diſtantiam loci:ad quali/
tatem perſonarum & cauſe poteſt breuiorem
uel longiorem dilationem concedere.ita te/
net Spe.in tit.de cita.§.nunc de temporum
in ſi.&.§.ſi.in fin.vbi plura allegat:& habetur
in.c.quod ad conſultationem:de re iudi.pro
hoc eſt text.& ibi Bar.in.l.j.C de dila.immo
etiam dilationem legalem poteſt ex cauſa iu/
dex breuiare uel prorogare ut not. Alexan.
& doc.in.l.ij.ff.de re iudi.& Abb.in.c.cum
ſit.de app.uerum in cauſis ſummarijs debent
dilationes breuiari prout eſt poſsibile:ut ha
betur in cle.ſepe.de uerb.ſig. Sed hodie in re/
gno eſt ſtatuta certa dilatio ad probandum
per regiam prag.que incipit. poſt predictas
videlicet dierum quindecim.ſi per partes de/
claratum fuerit ſe habere teſtes infra uiginti
miliaria:alias ſi nihil partes declarent de te/
ſtibus:dilatio eſt uiginti dierum Et iſte eſt ter
minus quem iudices appellant terminum iu
ris.Et ſi partes declarauerint ſe habere teſtes
in remotioribus partibus intra regnum: iu/
dex poteſt dare longiorem dilationem:dum
modo non excedat tres menſes.ſed ſi teſtes
ſunt extra regnum:iudex pro motu animi
ſui poteſt longiorem dilationem ſtatuere: Et
predicta dilatio cenſetur data ipſo iure etiam
ſine miniſterio iudicis facta litis conteſtatio
ne:ita hec omnia deciduntur in.d.prag.poſt
predictas.ſed dilatio que datur ad repulſam
eſt medietas prime dilationis in cauſa princi/
pali preſtite.datur etiam dilatio ad repulſam
repulſe:& eſt medietas dilationis date ad re/
pulſam,ut habetur in alia regia prag. que in/
cipit curſu dilationum. Ex cauſa tamen poſ/
ſet iudex has dilationes breuiare & proro/
14 gare ut ſupra dixi. † Sed quando iudex ſine
cauſa daret breuiorem dilationem:ſit cautus
litigans vt contradicat & proteſtetur: alias
ſi ſponte recipit dilationem breuiorem, cen/
ſetur iuri ſuo renuntiare. ſm Abba.in.d.c.
quod ad conſultationem per illum text.in.
iij.col in pe.not.de re iudi. Et eſt utile con/
tradicere ad hoc preſertim: quia poteſt po/
ſtea petere ſecundam dilationem: que de iu
re dari debet ſine alia cauſe cognitione: quã
do prima non fuit integra: quia iſta ſecun/
da non videtur noua dilatio: ſed potius re
integratio & ſuppletio prime.ita tenet In/
no.in.c.vltra tertiam de teſti. & Barto.in.l.
j.in ſi.C.de dila.& Iaſ.in.l.ſi.col.ix.in prin.
ff.de ferijs.Et hanc potes addere pro nona li
mitatione ad alias fallentias quas poſui in .o/
do in precedenti.q.videlicet q; quando pri/
ma non fuit integra: poteſt peti ſecunda di/
latio,dummodo ſit cõtradictum:vt dixi.

15 ¶ † Iſta autem dilatio probatoria que datur in iudicijs ſemper eſt communis. adeo q̃ ſi datur uniparti prodeſt etiam & alij. l. per tende. C. de tempo. in inte. reſti. & ibi Bal. & not. Feli. in. c. prudentiam. col. j. de mutu. peti. & eſt ritus magne curie in nu. 210. qui incipit. item ſeruat ipſa curia declarare &c. in fi. Item eſt continua regulariter: quia in ea currunt etiam: dies feriati. ſm Bal. in. l. j. C. de ferijs: & glo. in rub. & l. j. ff. de diuer. & tempo. preſcrip. & glo. & Bal. in. l. fi. ff. de ferijs. Pro hoc eſt tex. in. l. ſiue pars: in fi. C. de dila. Q d tamen intellege niſi ferie abſorberent totam dilationem: uel maiorem partem: quia tunc ferie non computantur in dilatione. Vnde ſi in ſabbato palmarum daretur dilatio dierum quindecim: talis dilatio inciperet poſt octauam paſce: quia omnes illi quindecim dies ſunt feriati. ſm Bal. in. l. ſi quando. in. iiij. q. C. de teſti. & Hoſti. in. c. l. j. cauſam. de proba. & Lanfr. in. c. quoniam cõtra. in ver. dilationes. col. ij. de proba. 16 ¶ † Vltimo ſuper hac materia poſſet dubitari, an infra terminum datum ad probandum debent teſtes omnino examinari. Dic q̃ iſte terminus datur dupliciter: quandoq̃ enim datur ad probandum ſimpliciter: & quandoq̃ ad probandum & probatũ habendũ, primo caſu quando datur ad pbandũ ſufficit q̃ teſtes ſint iurati & citati infra terminũ, nam poſſunt poſtea examinari: etiam lapſo termino: & cenſentur eorum depoſitiones facte infra terminum: quia depoſitio teſtis retrotrahitur ad tempus iuri. ſm Lud. ro. in conſi. cccc xliij col. ij. & Ab. in. c. licet cauſam. col. vj. de proba. & ita quotidie uidemus ſeruari in practica: & ſuper hoc eſt ritus magne curie in nu. cxlix. qui incipit. itẽ q̃ in quibuſcunq̃. qui de equitate concedit q̃ teſtes poſsint per tres dies poſt terminum iurare: & deinde in antea examinari. & uide aliquid per Bar. in. l. mancipiorum. ff. de optio. lega. ſecundo caſu, ſ. quando datur terminus ad probandum & probatum habendum: & tunc debent teſtes etiam examinari infra terminum: alias poſtea nõ admittuntur: ita plene tenet Abb. in. d. c. licet cauſam. colum. vij & vij. & Sozin. in conſi. xlvij. colum. iij. in. iiij. uolum. & Bal. in conſi. xxxiij. in. v. uolu.

17 ¶ † Solet etiam elapſo termino ad probandum concedi terminus ad examinari faciendum: dummodo teſtes ſint iurati. infra terminum: alias ſecus: quo termino elapſo ulterius non admittuntur teſtes: & de hoc eſt alius ritus magne curie in nu. clxvj. incipiens. item ſi aliqui &c. & alius ritus ĩ nu. cclxxxij. incipiens. item q̃ cum datur: &c. & alius ritus in numero 209. incipiens. item ſeruat ipſa curia raro. &c & poteſt dari dictus terminus etiam in die feriata: ut dicitur in. d. ritu. 282.

18 ¶ † Sed in termino dato ad repulſam fallit primum dictum: quia etiam ſi detur ſimpliciter: & non dicatur ad probatum habendũ, debent teſtes examinari infra terminum: ita de hoc eſt alius ritus magne curie in numero. 256. qui incipit. item q̃ facta. &c. & hoc põt fortificari ex his que dicit Abb. in. c. licet dilectus. in fi. de teſti. ubi dicit q̃ repulſa eſt odioſa: & dilatio ad eam debet dari breuis & cum maxima cauſe cognitione.

Robertus Maranta Venuſinus. I. V. D.

1 *In quo differant poſitio, articulus, & capitulum.*
2 *Capitulum eſt nomen generale & poteſt comprehendere poſitionem & articulum.*
In quo differat poſitio a libello.
4 *Alia differentia inter poſitionem & articulum, quã intelligas & limites ut in numero. 5. & nu 6.*
7 *Quando debeant preſentari poſitiones ſiue articuli.*
8 *Poſitiones debent fieri poſitiue non interrogatiue alias pars non tenetur illis reſpondere.*
9 *Poſitionibus reſpondere poteſt per uerbum credit.*
10 *An examinatione ruſtici uel idiote poteſt intereſſe eius aduocatus ne propter ſuam ſimplicitatem decipiatur.*
11 *Si principalis cum iuramento deponat falſum non punitur de periurio ſed ſolum deum habet ultorẽ.*
12 *An debeat dari copia articulorum parti.*
13 *An uolens reſpondere poſitionibus poſſit petere terminum ad deliberandũ quia bene non recordatur.*
14 *Quid operatur clauſula ſaluo iure impertinentium & non admittendorum quando iudex admittit.*

QVARTVS Actus qui ſucceſſiue emergit eſt poſitio ſiue articulorũ productio Et qm hec materia poſitionum eſt plene tacta p Spe. in ti. de poſitio. ideo non ualde me extendo: ſed ſolũ pro introductione iuuenum uidebimus iſtos tres terminos qualiter differant uidelicet poſitio: articulus, & capitulum. deinde tangam aliquas additiones circa obſeruantiã in regno in actu practico. 1 ¶ † Sciendum eſt igitur q̃ illi tres termini ita differunt Nam poſitio generice ita diffinitur videlicet poſitio eſt breuis narratio factum cõtinens ad eliciendã ueritatẽ cõcepta. ſm Bal. in. l. ij §. qd' obſeruari. col fi. C. de iura. calum. & Spe. in tit. de poſitio. §. j. ſed

magis in ſpecie ita diffinitur. Poſitio eſt pars
intentionis continens id ſuper quo quis pe/
tit ab aduerſario reſponderi. ſm Bal. in. l. ge/
neraliter. §. ſed iuro. C. de reb. cred. Articulus
vero eſt pars intentionis continens id quod
quis probare intendit: puta p teſtes vel ſcrip
turas: vt not. Bald. in. d. §. ſed iuro. & Spe. in
tit. de teſte. §. nũc videndum. col. j. verſi. ſciẽ
dum eſt igitur, & Cardi. in cle. ſepe. §. & quia
in. iij. not. & in. j. q. de ver. ſig. & no. glo. &
doc. plene in. c. preſentium, de teſti. li. vj. vn/
de in effectu poſitio reſpicit ſolam confeſſio/
nem partis: & fit per verbum ponit: & fit ad
effectum vt ponens releuetur ab onere pro/
bandi ſi pars confitetur. c. ſtatuimus: de con/
feſſ. li. vj. & Spe. ĩ tit. de poſitio. §. ij. Articulus
vero fit per verbum probare intendit, & re/
ſpicit probationes faciendas per teſtes vel
ſcripturas. in caſu quo poſitiones negantur.
vnde ordo eſt vt prius fiant poſitiones: &
ad eas producendas detur vnus terminus;
& poſtea detur alius terminus ad producen
dum articulos: ſm Car. in. d. cle. & quia. in. vj.
& . vij. q. & Bal. in. d. §. quod obſeruari. circa
fi. & probatur ex his que tradit Spe. in. d. §.
nunc uidendum. col. j. colligitur etiam hec
dicta ex uerbis Alexan. in. l. inter ſtipulantem
in prin. ff. de verb. obli. ubi plus dicit, q poſi
tio põt fieri mere negatiua, & tenetur pars il
li reſpondere, ſed non articulus ſit negatiue:
quia eſſet improbabilis: niſi coharteretur loco
& tpe ſm eum. † Capitulum autem eſt no/
2 men magis generale, & põt cõprehendere
vtrunq;. ſ. poſitionem & articulum, vt tenet
Bal. in. d. §. ſed iuro: vbi dicit: q terminus da/
tus ad capitulandum cenſetur datus ad po/
nendum & articulandũ ſed terminus datus
ad ponẽdũ nõ cenſetur datus ad articulãdũ
nec econtra: & ita vt plurimum in iure arti/
culi uocantur capitula ut dicit tex. & Abb. in
c. per tuas: col. fi. de teſti. ¶ Et hoc eſt illud
uocabulum quo utuntur comuniter iudices
in quirentes in criminalibus: nam ſolent reo
dare capitula ſuper quibus formatur inquiſi/
tio: nam illa capitula ſuccedunt loco poſitio
num & articulorũ ſuper quibus curia ingrẽs
intendit probare ſuam intentionẽ contra re
um inquiſitum uel per confeſſionem uel per
teſtes: ut habere. in c. qualiter & qñ: el. ij. §. de.
3 de accu. ubi eſt text. de hoc. ¶ † Differt aũt
poſitio a libello: quia libellus habet conclu/
ſionem, ſed poſitio non: vnde reſpondens li
bello cenſetur litem conteſtari: vt dixi ſupra
in precedenti parte: in tractatu de litis conte/
ſtatione: ſed reſpondens poſitionibus non
cenſetur litem conteſtari. ſm Bal. in. d. l. ij. §.
quod obſeruari. circa fi. C. de iura. calum. Q &
tamen non procederet in cauſis ſummariis
in quibus non requiritur libellus: ſed cauſa
poteſt incipere a poſitionibus & articulis: qui
ſuccedunt loco libelli. vt tenet Old. in conſi.
ccxliiij. in prin. Nam tunc reſponſio haberet
uim litis conteſtationis ex identitate rõnis
l. a titio. ff. de ver. ob. l. illud. ff. ad. l. aqui. item
ĩ cauſis ſummariis iudex põt dare unũ, & eũ
dẽ terminũ ad ponendũ & articulandum ut
inquit Card. in. d. cle. ſepe. §. & quia in octauo
not. & vij. q. de uer. ſig. Et hoc ſeruatur co/
muniter hodie in regno: quia unus terminus
datur ad probandum: & infra illum termi/
num fiunt poſitiones & articuli ſine diſtin/
ctione, ut probat regia prag. que incipit. quin
ta die. &c, unde inoleuit communis practica
aduocatorum: qui dicunt in articulis. item
ponit & probare intendit &c. Nam per hec
uerba intentio articulantis eſt: ut ſi pars con
fitetur id quod eſt articulatum: tales articuli
ſuccedunt loco poſitionum. Si uero negat:
& tunc ſuccedunt loco articulorum: ut ſuper
eis poſſint teſtes examinari. vt not. Car. in. d.
. §. & quia. in. viij. no. & Spe. in ti. de teſte. §.
4 nunc uidendum poſt prin. ¶ † Differunt
etiam poſitiones ab articulis: quia is qui po/
nit cenſetur fateri illud quod ponit ut no.
Alex. in conſi. lxxj. col. j. in. iij. vol. in tantũ
non poteſt talem cõfeſſionem reuocare: ni/
ſi doceat de errore & talis confeſſio preiu/
dicat ſibi ſiue poſitio ſit ſcripta ſiue non, vt
not. Spe. in ti. de poſitio. §. x. col. j. & . ij. uerſi.
quid ſi actor. & uerſi. item ſi ponens. Sed is
qui articulat non cenſetur fateri id quod di/
cit in articulis: ut not. Abb. in. c. cum uenera/
bilis in fi. de excep. & Io. an. ĩ. c. fi. de iureiur.
lib. vj. & Anto. de but. & doct. in. c. fi. de con
feſſ. & Bar. in. d. l. ij. §. quod obſeruari & Bal.
in. l. ſicut. in fi. C. de repu. here. & Alex. in cõ/
5 ſi. lxx. col. pe. uer. preterea. ij. uol. ¶ † Illud
aũt quod dixi confeſſionem in poſitione re
uocari non poſſe: ad inſtar confeſſionis que
inducitur per libellum: iuxta. l. cum precum.
& ibi Bal. C. de lib. cã. intellige procedere ſa/
ne poſtq̃ poſitio fuit in iudicio preſentata, &
per iudicem approbata & admiſſa: nam tunc
fit de actis, ſecus ſi ante: quia nondum eſt fa
cta de actis nec concludit parti: unde tunc
poſſet reuocari. p ea que not. Bal in. l. gñalr.
§. ſed iuro. col. j. uerſ nota ſup uerbo. & c. C. de
reb. cre. & no. in. c. cũ cõtingat. de offi. deleg.

6 ¶ † Limita etiam hoc dictum de confeſſio/
ne: nõ procedere quando fieret poſitio prece
dente negatiua per modum exceptionis: vt
puta: ſi pars aduerſa tale quid poſuerit: quod
negatur &c. excipiendo ponitur &c. Nã tũc
ponens non videtur fateri: vt eſt glo. in. l. ſi/
quidem. in verſi. conteſtatione. C. de except.
& glo. & Bartol. in. l. non vtiq;. ff. de excep.
& And. de yſernia in. c. j. §. inſuper. circa fin.
col. de cõten. inter do. & fidel. de inueſt. & Ia
ſo. in. l. Iulianus. col. viij. ff. de condi. inde.
7 ¶ † Quando autem fieri & preſentari debe/
ant poſitiones ſiue articuli: tractat Spe. in tit.
de poſitio. §. 4. Et breuiter dicas q; debent fie
ri infra terminum datum ad probandũ: alias
elapſo termino vlterius produci nõ poſſunt
vt tenet Spe. in titu. de dila. §. fin. verſicu. item
quid ſi datus. & Bald. in. l. in contractibus. §.
illo. C. de non nu. pecu. Nec tenetur illis poſt
terminum productis pars reſpondere. ſecun
dum Bald. ibi & Bald. in addi. Spe. in titu. de
dila. verſic. lapſo termino &c. el. ij. Quod ta/
men intelligas: niſi poſitio eſſet obſcura ſiue
articulus obſcurus: quia poteſt declarari poſt
terminum vſq; ad concluſionem in cauſa ſe-
cundum Bald. in. l. tres denuntiationes. in fi.
C. quo. & quando iud. Et de predictis vide v/
num pulchrum conſil. Old. in conſil. ccxliiij.
8 ¶ † Debent autem fieri poſitiones poſitiue:
non interrogatiue: alias pars non tenetur il/
lis reſpondere. ſecundum Baldum in. l. data
opera. colum. xj. C. qui accu. non poſ. & Pau.
de caſt. & Iaſo. in. l. iudices. C. de iudi. &. Ge/
mi. in. c. j. colum. penult. de confeſ. lib. vj. vbi
aſſignatur ratio: quia is qui ponit fatetur: vt
ſupra dixi: non is qui interrogat: ſecundum
Bartol. in. d. §. quod obſeruari. Quia enim po
nens vult vt aduerſarius reſpondeat: ad hoc.
vt per eius confeſſionem releuetur ab onere
probandi: ita etiam equum eſt vt ipſe ponens
per ſuam confeſſionem releuet aduerſarium
ab onere probandi ad hoc ne iudicium clau/
9 dicet. ¶ † Reſponſio autem poſitionibus po
teſt fieri per verbum credit. vt dicitur in di/
cta pragma. quinta die. Quod verbum eſt ve
ritatis expreſſiuum in principali reſpondere
ſecundum Baldum. in. l. j. in fin. C. de fal. cauſa
adiect. lega. & Spe. in titu. de poſitio. §. vj. ver.
ſi. hoc tamen. de quo vide Gemi. in. c. j. colũ.
iij. de confeſ. li. vj. Nã ita preiudicat confeſſio
facta per verbum credit: ſicut de veritate. ut
tenet Pet. Philip. Corn. in conſi. clxxxvi. co/
lum. j. in. ij. uolum. Et debet fieri reſponſio in
ſecreto: ſine preſentia aduocati uel procurato
ris: & ſine eorum conſilio. ut eſt ritus magne
curie. in numero. cclxxxiij. incipiens. item q;
10 quandocũq;. ¶ † Quod tamen ſingulariter
limita non procedere in ruſtico vel idiota:
quia quando examinatur ut principalis po/
teſt in ſuo examine intereſſe eius aduocatus
uel procurator: ad hoc ne propter eius ſim/
plicitatem decipiatur in reſpondendo. ita re/
net Hoſtien. in. c. dilecti. de iud. quem refert
& ſequitur Sozi. in repe. l. j. col. 4. ff. de vulg.
11 & pupil. ¶ † Item ſi principalis examinatus
cum iuramento deponat falſum: non puni/
tur de periurio: ſed ſolum deum habet ulto/
rem. Ita dicit dictus ritus. cclxxxiij. & in iſto
caſu poteſt uerificari diſpoſitio. l. ij. C. de reb.
credi. poſſet tamen iudex facere preceptum
principali uolenti ſe examinare ut uerum di/
cat ſub certa pena: quo caſu autoritate precep/
ti poſſet illum punire ſi falſum dicit. ſecundũ
Bartolum in. l. ius alimentorum. ff. ubi pupil.
12 edu. debeat. ¶ † An autem debeat dari copia
articulorum parti? Dic q; ſic: tam de iure cõ/
muni quam per. d. regiam pragm. Quinta die
ut not. Abb. in. c. per tuas colum. fin. de teſti.
& Bald. in. l. ij. C. ut lite penden. uerum debet
prius pars petens copiam examinari & reſ/
pondere: & poſtea habere copiam: ſecundum
Bald. ibi & probatur in. d. pragm. quinta die.
ubi plus dicitur: q; ſi is qui habuit copiã uult
nouos articulos producere: poteſt illos pre/
ſentare infra tres dies a die accepte copie: itẽ
poſſunt preſentari articuli etiã in die quo cu/
ria non regitur: dummodo non ſit dies feria
tus: & ſufficit q; ſoli actorum magiſtro pre/
ſentẽtur ſine preſentia iudicis, ut eſt ritus ma
gne curie in numero. 203. qui incipit. item ſer
uat ipſa curia q; dato. &c. copia autem inter/
rogatoriorum non datur. ſecundum Abb. in
d. c. per tuas. & Alexand. in. l. ij. C. de eden.
Et hoc ideo ne inſtruantur teſtes ad falſum.
13 ¶ † An autem nolens reſpondere poſitioni/
bus poſſit petere terminum ad deliberandũ
ut quia non bene recordatur. Spec. in titu. de
poſitio. §. vj. uerſi. quid ſi interrogatus. tenet
q; ſic: quando uult reſpondere de ueritate. ue
rum quia hodie in regno per. d. prag. quinta
die. eſt permiſſum reſpondere per uerbũ cre/
dit. puto q; non debet dari terminus ad deli/
berandum. ut dicit Spe. ibidem. Et hoc ſentit
proprie dicta prag. dum dicit: q; partes debẽt
reſpondere uiciſſim & ſine temporis inter/
14 uallo. &c ¶ † Quid autem operatur illa clau
ſula quando iudex admittit articulos ſaluo
iure impertinentium & non admittendorũ?

Dic q. ſi in futurum apparet q. non debebāt admitti: habentur pro non admisſis: & reijciuntur etiam depoſitiones teſtium recepte ſuper illis: ita tenent Ioan.and. & Ioa. de imo. & communiter docto. in.c. cum contingat. de offi.delég. Reliqua in hac materia poſitionum dic vt per Spe.in.d.tit.de poſitio. & per Bartol. Bald. Franci.de are. & docto.in.l.ij.§. quod obſeruati.C.de iura.calum. & per Bart. Alex. & docto.in.l.ſi duo.§.idem iulianus.ff. de iureiur. ſequitur quintus actus.ſ.confesſio.

Robertus Maranta. V. I. D.

1 Quotuplex ſit confeſſio.
2 De confeſſione extraiudiciali.
3 Confeſſio extraiudicialis in criminalibus facit inditium ad torturam.
4 Confeſſio extraiudicialis parte preſente plene probat quod limita ut hic & in numero .5.6.7.8.9.10.11.
12 Confeſſio facta parte abſente probat tantum ſemiplene etiam ſi fiat ad liberandum quod limita ut in numero.13.14.15.16.17.18.19.20.
21 De confeſſione iuditiali.
22 Probatio per confeſſionem admittitur poſt concluſum in cauſa licet alia probatio non admittatur.
23 Sententia condemnatoria poteſt ferri uigore confeſſionis iuditialis non obſtante inualiditate proceſſus.
24 In ciuili confeſſus habetur pro condemnato & non requiritur alia ſententia.
25 Confeſſio aliquando ſit ſimpliciter aliquando conditionaliter & quomodo.
26 Cautela in reſpondendo cuidam poſitioni.
27 Confitens ſe aliquem occidiſſe ad ſui defenſionem et non probans mitius punitur.
28 Confeſſio iuditialis an ſit neceſſe q. fiat coram iudice pro tribunali ſedente.
29 Confeſſio facta coram arbitrio an ſit iuditialis uel extraiuditialis.
30 Confeſſio dubia ſemper interpretatur in fauorem confitentis.

1 QVINTVS Actus ſucceſſiue emergēs in hac ſecūda parte iudicij: eſt confesſio: nam dato termino ad probandum: & preſentatis articulis ſiue poſitionibus proceditur ad examinationem principalis: qui ſolet quandoq. confiteri & ſua confesſio releuat partem ab onere probandi. Et quoniam vario modo producuntur confesſiones in iuditiis: quia numeratur confesſio inter genera probationum. vt not.glo. in.l.j.C.de eden. ideo videamus breuiter aliqua de eius materia. vnde eſt ſciendum q. cōfesſio alia dicitur extraiuditialis. confesſio iuditialis dicitur que fit in iuditio: extraiuditialis: que fit extraiuditium.
2 † Videamus primo de extraiuditiali que non fit in iuditio nec coram iudice. Et ſi queris quem effectum habet ſi producitur in iuditio in vim probationis. Dic q. in ciuilibus ſi fit parte preſente probata per duos teſtes facit plenam probationem: & preiudicat etiam heredi confitentis. ſecundum Bald.in.l.j.colum.fi.verſi. de vno quero &c.C.ex delict.de fun. & Sozi. in conſil. ccxxviij.col.j.in.ij.volum. & Io.an.in rubr. extra de proba. & Alex.in conſi.xix.colum j.in.4.volum. Et licet Alexand.in conſi.xx. col.j.in.4.volum. teneat q. vltra preſentiam partis requiratur etiam acceptatio: tamen communiter tenetur contrarium.ſ. q. non requiritur acceptatio: quia ex quo confesſio tēdit in fauorem preſentis: preſumitur acceptatio ex eius parte.l. qui patitur.ff.manda. & per ea que plene tradunt Barto. & Mod. in.l.que dotis.ff.ſol.mat. ita in ſpetie tenet Alexan.ibi contrarius in.l.iij.C.de repu. here. & ad predicta eſt tex.in.l publia.§.fi.ff.depoſiti. ¶ Si vero confesſio extraiuditialis fiat parte abſente: tunc probata per duos teſtes facit ſolā preſumptionem ideſt ſemiplenam probationem. ſecundum glo. & Abb.in.c.fi. col.v.de ſucceſ.ab inte. & Alex.in conſi.xxiiij.col.pen in prin.in.ij.vol. & conſi.xxxvj.col.ij. in fi. in.v.uolu. & habetur per Matth.de afflict.in deci xlj & deci.cccxxxvij. & deciſ. ccclxxv. cōſil. Neapo. & per Alex.in conſi.clij.col.fi. in.v.uolu. & Pet.Phi.Corn.in conſil.cxiij.in litera.s.in.j.volum. ¶ † Sed in criminalibus
3 talis confesſio extraiuditialis facit inditium ad torturam. ſecundum glo. & Barto.in.l.capite quinto.ff.de adult. & Lud.rom.in conſi. clxxvij.colum.ij. & Bartol.in.l. quoniam.ff. de his qui no.infam. & Bald.in.l.ictus.fuſtiū co.tiru. & Alexa.in.l.magiſtratibus.ff.de iur. omn. iud. Quod tamen limita multis modis quos plene tradit Fely.in.c.olim de reſcrip. & in.c.at ſi clerici.col.vj. de iudi. ubi cumulat multos caſus in quibus confesſio extraiuditium plene probat: etiam in criminalibus. Et illud quod dixi in criminalibus intellige ſiue parte preſente ſiue abſente: vt.d.l.capite quinto. & tenet Pe. Phi.Corn.in conſi.cclx.

4 in litera,d.in.ij.volum. ☾ † Super predictis
ergo firmo duas concluſiones. Prima eſt q
confeſſio extraiudicialis parte preſente ple/
ne probat:ut ſupra q̄ limita procedere quādo
fit per verba diſpoſitiua:ſecus ſi p verba enū
tiatiua:quia tunc non probat per text.in.c.ſi.
& ibi Abb.& docto.de ſucceſ.ab inte. & ha/
bere in deciſ.cv.conſi.Neapol niſi eſſet con/
feſſio iurata:ut eſt alia deciſ.clxiiij.conſi.Nea
5 pol. ☾ †Secundo limita quando teſtes pro/
ducerentur ad probandam confeſſionem cō
tra inſtrumentum celebratum in ſcriptis con
tinens debitum:quia tunc non omnis proba
tio confeſſionis parte preſente facit plenam
probationem:ſed eſt neceſſe q probetur per
quinq teſtes rogatos:iuxta formam.l.teſtiū
C.de teſti.cum aut.ibi poſita.& eſt gloſ.in.c.
teſtes in glo.magna in ſi.iij q viij. & habetur
6 in d.deci.cv.conſil.Neapo in fin ☾ † Tertio
limita quando confeſſio fuit facta cum cauſa
puta confiteor me debere ex cauſa mutui:ali
as non nocet.licet probetur:glo.eſt in.d.c te/
ſtes in glo magna circa fin iij.q ix.& eſt tex.
& ibi Alexan.in.l.cum de indebito ǵ.ſi.ff.de
proba. intellige tamen q non nocet quo ad
plenam probationem: ſed facit ſemiplenam:
& cauſa debet tunc ſaltem allegari per eum
innititur confeſſioni.ſecundum Alex in cō/
ſil iiij.col pe.& conſi.lxxxiij col fin in j.uol.
& Spe in tit.de confeſ.§.nunc uidendum.col.
iij.uerſi.ſed que eſt ratio.& uerſi ſeq.& Io.de
imo in c ſi cautio.de fide inſtru.ubi uide ple/
ne per Felyn item intellige quando confeſ/
ſio fieret ad obligandum:ſecus ſi ad liberan/
dum:ut ſi dico:confiteor te mihi non teneri:
quia plene probat liberationem tex.eſt & ibi
communiter docto.maxime Iaſo.in.l.ale pa/
7 ctum in prin.ff.de pactis. ☾ † Quarto limita
in confeſſione prelati que non preiudicat ec/
cleſie:niſi aliter probetur ueritas : ut habetur
in deciſio.clxviij.conſil.Neapo. de qua ma/
teria vide plene per Fely.in.c. edoceri. de re/
8 ſcrip. ☾ † Quinto limita quando talis con/
feſſio fieret inter perſonas prohibitas & ſuſ/
pectas:quia non probat : vnde non creditur.
prelato dicēti ſe donare ſeruitoribus propter
merita & ſeruitia que ab eis recepit:niſi aliter
probentur.vt not.Ioan.and.in addi.Spec.in
titu.de reb.eccle.non alie.ſuper rub. & Bald.
in.l.iubemus.col.iij.verſi.deinde vide,& c.C.
de ſacroſan.eccle.Et ſimiliter quando maritus
donaret vxori vel pater filio propter merita
& idem ſimilibus caſibus qui ſunt in iure in/
numerabiles.de quibus habetur per Bart.&

docto.in.l.poſt contractum.ff.de dona.& in
l per diuerſas.C.manda.& in.l.ſi donatione:
C.de colla.& in.l j.§ nec caſtrenſe.ff. de col/
la.bono.& Ange.in conſi.v.col.fin.& plene
Matth.de affli.in conſtitu.dine memorie col.
xxv.pro hoc eſt text.in.l. qui teſtamentum
9 ff.de proba. ☾ †Sexto limita in confeſſione
ex cauſa mutui:quia non probat infra bien/
nium niſi aliter probetur uera numeratio in
toto tit.C.de non nu.pecu.& inſtitu.de litte.
10 obliga.per totum ☾ †Septimo limita niſi cō/
feſſio eſſet facta calore iracundie : quia non
nocet:niſi detur perſeuerantia gl.eſt in verſi.
admonita in fin.& ibi Abb.in.c.ex literis de
11 diuor. ☾ †Octauo limita non procedere in
queſtione teſtis dicentis extraiudicium ſe fal/
ſum d. poſuiſſe in iudicio : quia non per hoc
tollitur eius depoſitio & idem in iudice di/
cente ſe uenalem ſententiam tuliſſe: & ſubdu
ctum ſecundum Ange.in conſi.cccviij.uerſi.
12 deſcendo ad tertium eorum. ☾ †Secunda cō/
cluſio eſt q confeſſio facta parte abſente pro
bat tantum ſemiplene:quod intellige etiam ſi
fiat ad liberandum.ſecundum Pau.de caſt.in
13 conſi.lxxix.in ij.uolum. ☾ †Limita primo
dūmodo talis confeſſio probetur ad minus
per duos teſtes:nam ſi probatur per vnum
teſtem:nullam facit probationem: nec plenā:
nec ſemiplenam nec etiam iudicium.ſecundū
Alexan.in conſi.cxxxij.colum.penul.uerſi.
14 non obſtat etiam & c.in.v.uolu. ☾ †Secun/
do limita dummodo duo teſtes deponant in
indiuiduo de eadem confeſſione : ſecus ſi u/
nus teſtis dicit de una confeſſione facta uno
die:& alius de alia : quia etiam ſi mille eſſent
teſtes non probant etiam ſemiplene: ex quo
ſunt ſingulares:& non iunguntur ſecundum
Alexan.in conſil.xxxvj.colum.ij. & conſi.
15 xxxix.in.v.uolu. ☾ †Tertio limita niſi iſta
confeſſio extraiudicialis eſſet geminata:quia
tunc equiparatur iudiciali confeſſioni:ut ple
ne probat.ſecundum Barto.in.l. cum ſcimus
C.de agri.& cenſi.lib.xj.& Lud.ro.in conſi.
ccxc.colum.ij.& Pau.de caſt.in.l.publia.§.ſi.
ff.depo.& Iaſo.in.§. in perſonam col.ix.in/
ſtitu.de actio.ubi plura cumulat de materia
geminationis & Fely.in.c.olim de reſcrip.&
in.c.ſi cautio.de ſi.inſtrum.& ibi etiam Abb.
in fin.& habere in deci.cccxxxvij. in conſi.
16 Neapo. ☾ †Quarto limita quando talis con
feſſio fieret ad exonerationem conſcientie:
ut ſi quis parte abſente bonam fidem agnoſ/
cens & pro ſue conſcientie exoneratione fa/
tetur ſe extorſiſſe uſuras:uel habere tale depo

ſitum:uel ſimile nam iſta cõfeſsio plene pro
bat ſecundum Bald.in.l.generaliter in.x.q.C.
de non nu.pe.& Pet.Phil.Cor.in conſi.ccxj.
col.ij.in.iij.volu.& habetur in deci.clxiiij.in
fin.conſi.Neapol.pro hoc ſolet allegari gloſ.
17 in.c.quotiens cordis.j.q.ſ.prima.¶ †Quin-
to limita quando confeſsio emanat ſuper eo
quod dependet ex mera voluntate confiten-
tis vt eſt aditio hereditatis vel rati habitio:
vel aliud ſimile quia tunc plene probat etiam
abſente parte.ſecundum Barto.in.l.certum.§
ſiquis abſentẽ.ff.de confeſ.pro hoc eſt glo.in
.l.pomponius la.j.ff.de nego.geſt.& Bald.in
18. d.l.generaliter in.xj.q. ¶ †Sexto limita niſi
talis confeſsio eſſet acceptata per aliquem nõ
mine abſentis:quia plene probat.vt no. Pau.
de caſt.in.l.tale pactum in prin.ff. de pac.pro
hoc eſt glo.in verſi.legatum.& ibi per doct.
19 in.§.huiuſmodi.in prin.ff.de lega.j. ¶ †Septi
mo limita non procedere de equitate canoni
ca,ſecundum quam plene probat talis confeſ
ſio parte abſente.ita tenet Fran.de are.in con
ſil.lx.& conſi.lxiiij.col.ij.& preſertim quan
do extaret iuramantum. vt not. Pet.Philip.
Corn.in conſi.cxiij.col.iij.in.j.volum.& ha-
bere in dicta deciſ.clxiiij.conſil.Neapo.in fi.
de qua materia,vide Moder.maxime Iaſo.in
d.l.tale pactum.in prin.ff.de pac.& Mode.in
d.c.ſi cautio.quia multi in hoc tenent contra
rium non facientes differentiam inter ius ca-
20 nonicum & ciuile quantum ad hoc.¶ †Oc-
tauo niſi confeſsio eſſet facta in apocha.par-
te abſente: quia quandocunque illa apoca-
peruenit ad creditorem plene probat illa con
feſsio legitime probata.ſecundũ Bald in con
ſil.ccclxxx.in.v.uolum. de quo uide.in.d.l.
tale pactum.in prin.plures alias limitationes
& dicta ad hanc materiã confeſsionis extraiu
dicialis.vide per Fely.in:d.c.ſi cautio. de fide
inſtru.& in.d.c.olim de reſcript. ¶ †Venio
21 nunc ad ſecundum membrum principale vi-
delicet de confeſsione iudiciali ſcilicet que fit
in iudicio:que eſt tante efficatie:quod habet vim
ſententie & rei iudicate in ciuilibus:adeo quod
non expectat aliud niſi preceptum de ſoluen
do.l.vnica.C.de confeſ.nam nulla eſt maior
probatio quam proprij oris confeſsio & dicitur
pleniſsima probatio vt nota.Pet.Philip.Cor.
in conſi.cclxj.col.ij.in.iij.volu.item facit rem
notoriam vt dicit idem Pet.Philip.Cor.in cõ
ſil.xliiij.colu.j.in.4.volu.& in conſi.ccxxiiij
in litera.c.in eodem volum.vbi dicit quod ſupe-
rat omne genus probationis:in tantum quod cõ
feſsio infringit omnes probationes factas p
teſtes vel inſtrumenta in fauorem confiten-
tis contrarium. & nunquam reducuntur ad
concordiam teſtium dicta:cum confeſsione
producentis:ita pulchre tenet Lud.ro.in con
ſil.cccxcj.in fin.item confeſsio tollit preſum
ptionem iuris & de iure licet alia probatio nõ
admittatur.vt not.glo.Bartol.Bald.& doct.
in auct.ſed iam neceſſe.C.de dona.ante nup.
& Pet.Philip.Corn.in conſi.xxxix.colum.
fi.in litera.g.in.4.volum.& in conſi.ccxxxv
in.litera.c.in.iij.uolum.& Alexand.in.l.non
eſt ueriſimile.ff.q. metus cauſa: & ibi etiam
Bartol.& Fely.in.c.4.colum.ij.de preſumpt.
22 † Item licet poſt concluſum in cauſa non ad
mittatur alia probatio tamen admittitur pro-
batio per confeſsionem. ſecundum Bald.in
rub.C.de proba.col.iij.verſi.ego aliter probo
&c.quod tamen intelligit ibi Pau.de caſt.quã
do confeſsio ſponte fieret: nõ quod inuitus poſ
ſit quis compelli ad confitendum & Ant.de
but.in.c.licet cauſam de probat.ubi idem di-
cit poſt terminum ad probandum & proba-
tum habendum.prout eſt glo.in capitulo pri
mo de confeſ.libro ſexto idem poſt publica
tionem proceſſus.ſecundum Cardinalem in
clementina prima.14.q.de cauſa poſ.& pro-
prie:& Bald.in auten.ſed nouo iure.C.ſi cer-
23. tum petatur.¶ †Item eſt tante potentie iſta
confeſsio iudicialis.quod etiam ſi fiat in proceſſu
inualido poteſt ex ea ferri ſententia:non ob-
ſtante inepto proceſſu ſecundum Bartolum
in.l.ſi confeſſus.ff.de cuſt.reo.& dic.vt ibi p
eum:& Flor.in.l.proinde.§.notandum.ff.ad
l.aquiliam & Alexand.in conſilio trigeſimo
quarto columna ſecunda in tertio uolumine
& Bald.in.l.ictus fuſtium.ff.de his qui nota.
infam.& habetur in deciſ.ccclxxij. circa fin.
conſi.Neapol.Quid autem ſi confeſsio ſe re
ferat ad inſtrumentum inualidum an probet
vide Ludouicum romanum.in conſilio du-
centeſimo nonageſimoquarto.¶ † Item in
24 ciuili confeſſus habetur pro condemnato:un
de non requiritur alia ſententia vt ſupradixi
per.l.primam.C.de confeſ.ſed in criminali eſt
ſecus:quia non habetur pro condemnato:
vnde requiritur ſententia,vt.d.l.ſi confeſſus
& ibi Bartol.ff.de cuſto.reo.& nota.Pet.Phi.
Corn.in conſilio.lv.colum.ij.in quarto uolu
mine & in conſil.cclx.in litera.d.in.iij.uolu.
25 ¶ †Super hac materia confeſsionis eſt ſcien
dum quod quandoque fit ſimpliciter:& quandoque
qualificate:ſimpliciter fit confeſsio quando
reus confitetur debitum uel crimen pure &
ſine aliqua qualitate:tunc enim eſt fundata:

intentio actoris vt dixi: ſed quando adijcitur
aliqua qualitas tunc dicitur qualificata: & tūc
ſtat dubium an poſſit acceptari pro parte: &
pro parte repudiari: ſuper quo concluſiue ad
hibetur talis diſtinctio videlicet. aut contra
qualitatem annexam confeſſioni: eſt aliqua
preſumptio iuris: & tūc poteſt acceptari pro
parte: vt ſi reus confitetur ſe occidiſſe ad ſui
defenſionem: vel dixiſſet verba opprobrioſa
non animo iniuriandi: tamen ſtatur ſue cōfeſ
ſioni contra ſe: & non creditur ſibi quo ad il
lam qualitatem: niſi illa qualitas probetur: &
eſt ratio: quia contra illam qualitatem viget
preſumptio iuris: que eſt vt quilibet occidens
vel dicens verba iniurioſa: cenſetur animum
offendendi: niſi contrarium probetur. l. j. C.
de ſicar: & l. ſi non cōuitij. C. de iniur. & tunc
non fit diſtinctio an ſit vnum capitulum in
confeſſione: vel plura: ita hec omnia declarat
Abb. in. c. bone el. ij. col. penul. de prelato: &
Pet. Philip. Corn. in conſi. xciiij. colu. ij. & iij.
maxime in litera. L. in. iij. volum. Aut contra
illam qualitatem nulla eſt preſumptio iuris:
& tunc aut confeſſio qualificata: continet v
num capitulum & debet tota acceptari: vel
tota repudiari: & non poteſt diuidi: vt ſi reus
confiteturſe promiſiſſe ſub conditione: vel ſi
dicat: verum eſt q receperi a te centum: que mi
hi debebas ex cauſa mutui: illud eſt vnicum
capitulum: & confeſſio in iſto caſu non pre
iudicat confitenti ſecundum Abb. in. d. c. bo
ne. col pe. & Bart. in l. Aurelius. §. idem queſijt
ff. de libe. lega. Aut continet plura capitula: vt
ſi dicit verum eſt q mutuaſti mihi centum:
ſed feciſti mihi pactum de non petendo &
tūc poteſt acceptari pro parte: & tenetur reus
probare pactum de non petendo: alias con
demnatur: ſecundum Abba. in. d. c. bone. &
Barto. in. d. §. idem queſijt: & predictis adde
And. de yſern. in conſtitu. terminum vite: in
fi. & in. c. j. §. ſi vero violator col. ij. verſi. pro
26 bare: de pace tenen. ¶ † Vnde ſuper hoc no
ta bonam cautelam: quando creditor mutua
uit tibi pecuniam quam tu in ſecreto reſtitu
iſti: nam ſi facit poſitionem q mutuauit & tu
reſpondes verum eſſe: ſed ſibi reſtituiſti: quā
reſtitutionem probare nō potes: certe iudex
te condemnaret: vnde cautela eſt q reſpon
deas: nihil mihi mutuaſti: propter quod ſim
tibi obligatus: & ſic non eris periurus nec in
cides in laqueum: quia ſolōne debiti fuit ſub
lata obligatio: ita not. & tenet Fran. de are. in
27 l. j. colum. ij. in fin. ff. ſi cer. pet. ¶ † Vnum ta
men tene menti pro declaratione eorum que

ſupradixi: nam licet is qui confitetur occidiſ
ſe ad ſui defenſionem veniat cōdemnandus
niſi probet defenſionem vt ſupra dixi: tamē
ex tali confeſſione non poteſt condemnari
vt homicida ad penam mortis naturalis: ſed
mitius: puta pena relegationis: & hoc prop
ter illam qualitatem ita tenet Abb. in. c. audi
tis colum. pe. & ibi etiam Fely. de preſcrip. &
Alexan. in. l. non ſolum. §. ſciendum in ſec. ff.
de ope. noi nūn. & Socz. in repe. l. j. ff. de vul.
& pup. in. xj. colum. quod nota pro limitatio
num conſtitu. termine vite: que vult: ut occi
28 dens occidatur. ¶ Sed poſſet dubitari quo
modo cognoſcitur confeſſio iudicialis: an ſit
neceſſe q fiat coram iudice pro tribunali ſe
dente: magis communis opi. q ſic: in cauſis
requirentibus plenam cauſe cognitionem: vt
no. Ioan. and. in addi. Spec. in titu. de poſitio
§. ij. & Abb. in. c. at ſi clerici. col. ij. & ibi etiam
Felyn. de iudi. & Abba. in. c. fin. de confeſ. &
glo. & Bar. in. l. cum ſcimus. C. de agri. & cen.
lib. xj. vbi dicitur q ſi fieret coram notario
non diceretur confeſſio iudicialis de quo di
cto vide glo. & Bald. in. l. iubemus. & in. l. in
terrogatum. C. de libe. cau. & Felyn. in. c. quo
niā contra falſam. col. xxv. de proba. & Cald.
in conſi. ij. in titu. de offi. ordi. & Barto. in. l. 4
§. hoc aut. in. vi. & vij. oppo. ff. de dam. infec.
& Alexa. in. l. ſi confeſſus. ff. de cuſto. reo. &
habetur in deci. ccxlv. conſi. Neapo. in. iij. col.
vbi dicitur: q notarius non poteſt recipere
confeſſionem niſi preſente iudice vel com
mittente alias confeſſio non preiudicat.
29 ¶ † Quid autem ſi confeſſio fiat coram ar
bitro an dicatur iudicialis vel extraiudicialis
dic q in arbitratore non eſt dubium: & om
nes tenent communiter q ſit extraiudicialis
ſecundum Alexan. in conſil. xiij. colun. iij. &
conſi. xcvj. colum. 4. verſi. ſi ergo &c. in. j. uo
lum. & Lud. ro. in conſi. cccxlvj. colum. ij. &
habetur in deci. clxxviij. conſil. Neapo. in. vj
dubio: ſed in arbitrio eſt varietas: inter doct.
nam Ioa. de imo. in. c. preſentia: de teſti. tenet
q ualet ut iudicialis: ſed Cyn. in. l. j. C. de con
feſſ. tenet q ualet: ut extraiudicialis: & illud
quod dicitur: in. l. penult. in fin. C. de arbit. q
confeſſio recepta coram arbitro facit fidem
coram iudice: intelligitur ſecundum eum ut
confeſſio extraiudicialis: ut dicitūr in dicta
deci. clxxviij. in. vij. dubio & uidetur eſſe de
mente Bald. in. l. penu. in fin. licet loquatur ſo
lum quo ad unum effectum ſcilicet infamie:
ſed Bart. in. l. j. in fi. C. de confeſſ. tenet q ualet
ut iudicialis: & hanc opin. Bart. puto veriorē

in caſu in quo ponimus arbitrum proceſſiſſe iuris ordine ſeruato ad inſtar iudicis: & ita cō feſſionem recepiſſe: cum arbitria ſint redacta ad inſtar iudiciorum.l.j.& ibi Barto.ff.de ar bi.de qua materia uide Alexan.in conſi.xix. col.3.& in.4.uolu.& Felyn.in.d.c.preſentia.

30 ¶ †Vltimo ſup hac materia eſt ſciēdū q cō feſſio dubia ſemper interpretatur in fauorem confitentis.ita tenet Philip.decius in conſi.h. clxxxix.colum.vij.in fin quod nota quia in alijs actibus & probationibus dicimus eqn trarium ſcilicet q probatio dubia interpreta tur contra producentē.c.in preſentia.de pro ba.& habetur in.l.ueteribus.ff.de pac.tamen recte intuendo idem dicimus in confeſſione quia confeſſio producitur per partem aduer ſam in ſui fauorem: unde interpretatur con tra eam: ex quo interpretatur in fauorem cō fitentis ſcilicet aduerſarij.Reliqua de materia confeſſionis dic ut per Spe.in titu.de confeſ. per totum.& per Lanfran.in.c.quoniam cō tra.in uerſi.confeſſiones.de proba.& Barto. Bald.& docto.in.l.unica.C.de confeſ.& Ca no.in.c.fi.& per totum.eo.titu.

Rober.Maran.I.V.D.

1 Quo ordine teſtes ſunt producendi uel examinandi.
2 De quadam pragmatica regni circa refrenationem teſtium.
3 Teſtes producti debent examinari in loco iudicij: & non extra: limita ut hic.
4 Teſtes iurati in die iuridica an poſſint examinari die feriata.
5 Teſtes citati ſcilicet intra terminum & nondum iura ti in termino infra tres dies poſt terminum im mediate ſequentes poſſunt iurare & examinari.
6 Teſtes ut probent debent aſsignare bonam cauſam ſcientie per alterum ex quinq; ſenſibus.
7 Cauſa ſcientie debet eſſe ſeparata a dicto teſtis.
8 Quod teſtis non interrogatus de cauſa ſcientie pro bet fallit,ut hic & in numero.9.& nu.10.
11 Vbicunq; teſtis deponit & aſsignat cauſam remo tam a ſenſu proprio ipſius teſtis non probat.
12 Teſtis debet deponere cum iuramento ut probet.
13 Vſq; ad quod tempus poſsint produci teſtes.

SEXTVS Actus qui emergit in iudicio ſuc ceſſiue eſt teſtium pro ductio.nam dato ter mino ad probandum: & preſentatis articulis: ſiue poſitionibus: & habita reſponſi one partis que negauit poſi tiones: neceſſe eſt probare id quod in articu lis continetur. Et quia potiſsimus probandi modus eſt per teſtes: ideo ſolēt produci.Que materia teſtium eſt totiens uentilata per quā plures tractatus ſcribentiū.maxime per Bar. in ſuo tracta.teſtium.per Albe.de mandectis & per Tindarum in ſuo trac.per Spe.in titulo de teſti.per Lanfran.in capitulo quoniam cō tra in uerſi.teſtium de proba.& per quamplu res alios Moder.maxime per Cano.extra.de teſti.per totum.ideo ſuperuacuum mihi uiſu fuit hanc materiam plene hic cumulare: cum ſit ita ampla materia que ſola de per ſe requi reret unum magnum tract.ſolum igitur pro introductione iuuenum in ſtu practico ſuc cincte attingam tres queſtiones: & de reliqs remitto me ad dictos tract. ¶ †Prima igitur q.erit.quo ordine ſint teſtes producendi uel examinandi. Secunda q.erit qualiter debent teſtes deponere ad hoc ut probēt. Tertia.uſq ad quod tempus poſſunt teſtes produci.

1 ¶ †Reuertor ad primam.& dico q talis or do ſeruandus eſt uidelicet: quia dato termino ad probandum pars que facit articulos facit citari teſtes ut ueniant prima die iuridica co ram iudice ad iurandum & deponendum te ſtimonium ueritatis ſuper articulis preſenta tis uel preſentandis: nec non facit citari ad uerſarium ut in eodem die compareat uiſurus teſtium iuramenta. Et iſta citatio teſtium re quiritur ad hoc ut appareat q nō ſponte ſed ingerunt ſe rogari: quia alias ſi ultro ſe inge rerent: eſſent ſuſpecti de falſo: ſecundū Bart. in.l.poſt legatum.§.his uero.ff.de his qui.ut indig.& Alexand.in conſil.lxviij.colum.ij. &.vj.in.ij.uolu.Requiritur etiam citatio par tis ad uidendum iurare teſtes.quia tota ſub ſtantia depoſitionis teſtium conſiſtit in iura mento.l.iuriſiurādi.C.de teſti.adeo q ſi pars non eſſet citata nec aliter preſens iuramento nihil ualet eorum depoſitio.c.ij.& ibi Abba. de teſti.& .l.ſi quando.& ibi Bald.C.de teſti. Et pro hoc habemus ritum magne curie: qui incipit.item ſi in rubrica &c.quo cauetur q actorum magiſter in rubrica teſtium debet ſcribere qualiter fuerunt examinati parte pre ſente & uidente eorum iuramenta: uel abſen te per contumaciam alias depoſitiones non probant. Et facta dicta citatione in prima die iuridica datur iuramentum de ueritate dicen da teſtibus comparentibus: parte citata pre ſente uel in eius contumaciam. Si uero teſtes non comparent: accuſator eis contumacia: & interponitur decretum fore procedēdum ad

eorum examinationem contumatia non ob
ſtante, & ex tunc in antea poſſunt examina-
ri quandocunq; etiam parte abſente & in die
feriata ad honorem dei. vt nota. gloſ. in cle-
men. j. de offic. deleg. & dicam infra: & etiam
poſt terminum probatorium: quia eorum
depoſitio refertur ad tempus iuramenti. vt
tenet Ludo. rom. in conſil. cccexliij. colum.
ij. & Abba. in. c. licet cauſam. colum. vj. de pro
ba. & dixi ſupra. in verſi. dilatio. circa fin. &
predicta tenent Bartol. in repe. l. ij. colum. fin.
2 ff. ſi quis in ius vocan. non ie. ❡ † Eſt tamen
ſtatutum in regno circa refrenationem teſti-
um: quia non eſt indiſtincte permiſſum tot
teſtes examinari quotcunq; quis producere
vult: nam non poteſt quis examinare vltra
ſeptem teſtes ſuper vnoquoq; articulo: ni-
ſi aliter videatur equum iudici: vel niſi eſ-
ſemus in factis antiquis: quia tunc eſt per-
miſſum vſq; ad decem pro quolibet articulo.
vt eſt regia pragm. que incipit. ſtatuimus.
3 ❡ † Debent autem dicti teſtes producti exa
minari in loco iudicij & nõ extra: niſi eſſent
mulieres vel perſone egregie vel infirmi vel
alio modo impedite venire ad curiam tunc
enim permiſſum eſt illos examinare in loco
honeſto extra locum iudicij. vt eſt ritus mag
ne curie in numero. 32. incipiens. item q; non
audeant &c. & tunc pars citari debet ad uidẽ
dum iuramenta teſtium in illo loco vbi ſunt
examinandi. ut eſt text. cum glo. in. c. ij. de iu
di: lib vj. & Alexan. in. l. ad egregias. ff. de iu-
reiur. quod nota contra iſtos notarios acto-
rum: qui quotidie uadunt examinando teſtes
4 per plateos & uicos extra locum iudicij. † Et
q; teſtes poſſint examinari in die feriata dum
modo iurauerint in die iuridica eſt ritus ma-
gne curie in numero. 47. incipiens: item q; ſi
detur &c. in fin. & alius ritus in numero. 56.
incipiens. item q; ſi teſtes &c. & alius. 152. in
cipiens. item ſi teſtes &c. & alius. 154. incipi-
5 ens. item q; ſi teſtes &c. ❡ † Si tamen teſtes
ſunt citati infra terminum: & nondum iura-
uerunt in termino. poſſunt infra tres dies im
mediate ſequentes iurare & examinari poſt
terminum: vt eſt alius ritus in numero. 149.
6 incipiens. item q; in quibuſcunq; &c. ❡ † Su
per ſecunda. q. principali concludo q; teſtes
ut probent debent aſſignare bonam cauſam
ſcientie per alterũ ex quinq; ſenſibus. ut not.
Bartol. in. l. j. in. ij. colum. & ibi Alexand. &
docto. ff. ſi cer. pet. & Alex. in conſi. cxxxij.
colum pe. in. v. uolu. non tamen tenetur pre-
ciſe teſtis reddere cauſam niſi interrogetur. l.
ſolam. & ibi Bald. C. de teſti. unde ſi depona
ſine cauſa ſcientie non interrogatus bene pro
bat. Sed interrogatus ſi non aſſignat bonam
cauſam uel nullam: nihil probat. ut per doct.
in. d. l. ſolam. nam ratio attenditur in teſte &
illa eſt que ſaluat & deſtruit eius dictum ſe-
cundum Alexand. in conſi. cxx. colum. iij. in
v. uolum. & Abba. in. c. cum cauſam. colu. iij.
verſ quero dicitur hic &c. de teſti. & Bald. in
d. l. ſolam. & Bald. in. l. conuenticulam, colu.
4. in verſ. modo uenio ad teſtes &c. C. de epi.
7 & cleri. ❡ † Et nota q; iſta cauſa ſcientie de-
bet eſſe ſeparata ab eius depoſitione teſtis ut nõ
ſit eadem cum dicto. Exemplum. dicit teſtis
q; titius mutuauit ſcio centum, in cauſa ſcien-
tie debet dicere quia uidi pecuniam numerari
ex cauſa mutui &c. ſecus ſi diceret: quia ſcio.
nam non probat. quia tantum eſt ac ſi diceret
ſcio. & ſic eadem eſt ratio cum dicto: quo ca
ſu non uidelicet talis depoſitio. ſecundũ Bar.
in. l. ſi. ff. de offi. procur. ceſi. & Sozi. in conſi.
xcviij. col. ſi. in. 4. uolu. quod nota perpetuo:
quia quotidie tabelliones examinantes errãt
in hoc: & nõ aduertunt ad id quod faciũt: &
& deſtruunt cauſas litigantium: nam ut plu-
rimum recipiunt dictum teſtis: & in cauſa ſci
entie ſcribunt ut ſupra dixit & depoſuit: &
ſic expediũt ſe unico uerbo: nam ſi in illa de
poſitione teſtis non fecit mentionem de ali-
quo ſenſu corporis ſed ſolum generaliter di-
xit ſcire dicta per eum: tunc illa cauſa ſcien-
tie deſtruit totum eius dictũ: & melius eſſet
ſi notarius ipſum nõ interrogaret: & millies
mihi occurrerunt varij proceſſus cũ talibus
depoſitionibus ita inaduertenter: & (ut lo-
quar cũ reuerentia notariorũ) beſtialiter ſcri
ptis: & pluries oppoſui in allegationibus iu-
ris & obtinui q; tales depoſitiones fidẽ non
faciunt: propter illã cauſam ſcientie relatiuã
ad ſupradicta: que facit ut ſit eadẽ cum dicto.
8 ❡ † Illud tamen quod dixi q; teſtis nõ inter
rogatus de cauſa ſcientie pbat: limitat primo
non procedere in cauſis criminalibus: in qui
bus debent teſtes etiã non interrogati aſſig-
nare cauſam: alias non probant. ita tenet A-
lexan. in conſi. xv. columna quinta in primo
8 volu. ❡ † Secundo limita in omnibus factis
perceptibilibus ſolo iudicio intellectus: ſicut
in probando aliquem furioſum: vel dominũ
vel diuitem: uel mortuum uel aliud ſimile:
quod non percipitur ſenſu corporis: nam eti-
am non interrogatus debet teſtis deponere
de cauſa ſcien. alias non probat. ſecundum
Abbatem in dicto capitulo cum cauſam. col.

lij.de teſti.& Bartol.in l.qui teſtamento.§.ſi.
ff.de teſta.& Bald.in.d.l.ſolam.colum.j.& A-
lexand.in conſil.lxxxv.col.vj.in.ij.volum.
& Bald.& Iaſo.in.l.furioſum.C.qui teſtam.
10 face.poſ. ¶ † Tertio limita quando per v-
num teſtem eſt deferendum iuramentũ ſup-
pletorium:quia eſt neceſſe q̃ ille teſtis etiam
non interrogatus reddiderit cauſam: alias
non facit ſemiplenam probationem, ſecun-
dum Baldum in capitulo primo.§.ſacramen-
tum.colum.ij.de conſue.rect.feu. & Alexan.
in conſil.xxxij.in.j.volum.& Iaſo.in repe.l.
admonendi.colum.xciiij.verſic.quarto.ff.de
iureiur.plures alias limitationes vide per Bal
dum & docto.in.d.l.ſolam.& per Moder.
11 Cano.in.d.c.cum cauſam.de teſti. ¶ † Ex pre
dictis ergo concluditur q̃ vbicunq; teſtis de-
ponit & aſſignat cauſam remotã a ſenſu pro-
prio ipſius teſtis:non probat hinc eſt q̃ te-
ſtis de credulitate non probat: quia non de-
ponit per ſenſum proprium.vt not.plene Ia-
ſo.in rubr.ff.de iureiura. Quod tamen limita
quando teſtis deponit aliquid contra produ-
centem per verbum credit: quia tunc plene
probat contra eum:ex quo ab eo approbatur
ita pulchre tenet Lud.rom.in conſilio.cliij.in
fin.Similiter quando deponit per verbum vi-
detur:vel iuditio ſuo:non probat:quia nõ de
ponit de vero ſenſu: ſecundum Bartolum in
l.quid tamen.§.ſi arbiter.ff.de arbi.& Alex.
in conſilio.lxxiiij.columna tertia in princi.
in primo volumine & conſilio decimo colũ-
na fin.in ſecundo volumine. Eodem modo
quando teſtis deponit de auditu alieno: non
probat.puta ſcio quia audiui dici a tali &c. q̃a
non deponit de ſenſu proprio.vt eſt gloſ.in
verſic.preſto.in.l.teſtium.C.de teſti.& plene
per Felyn.& Franc.de are.in capitulo tam li-
teris.de teſti.niſi in factis antiquis vt habetur
in.l.ſi arbiter.ff.de proba. ¶ † Requiritur eti-
12 am in teſte ad hoc ut probet vt deponat cum
iuramento alias non valet eius depoſitio.l.
iuriſiurandi.C.de teſti.& .l.ſi quando.eo.titu.
& debet iurare in iuditio non extra.l.iij.§.ſa-
bino.cum gloſ.ff.de teſti.& debet iurare di-
cere veritatem pro vtraq; parte.vt eſt gloſ.
& Barto.in auctẽ.ſed iudex.C.de epiſ.& cle.
& gloſ.& Bald.& communiter Moderni in
l.ij.C.de eden.& gloſ.in.c.fraternitatis.de te-
ſti.& ſi aliquis teſtis deponeret falſum ſine iu-
ramento non punitur pena falſi ſed extraor-
dinaria.ſecundum Bald in conſi.cvj.in j.vo-
lum.& Ange.in conſi.cxcliij.colum.ij.in fi.
quod nota pro limitatione conſtitu.eos qui

13 ſcienter. ¶ † Super tertia.q.principali commu-
nis concluſio eſt q̃ teſtes poſſunt produci uſ-
q; ad publicationem in cauſa & non vltra:etiã
ſi ſuper articulis nouis dependentibus a vete-
ribus: & habet locum tam in cauſa principali
q̃ appellationis propter timorem ſubornatio-
nis.text.eſt in clem.ij.de teſti.& habetur per
Barto.in.l.per hanc.C.de tempo.app.& quo-
niam materia iſta eſt plene ventilata per Bar-
to.& doct.in auten.at qui ſemel.C.de proba.
& per Abb.& fely.& Cano.in cap.fraternita-
tis.in cap.cum clamor.& cap.ſeries.& .c.vl-
tra tertiam.de teſti.& eſt conformis conſtitu.
que incipit.iuriſperitorum.ideo ſufficiat pro
nunc remiſſio ad loca preallegata, reliqua in
materia teſtium dicam infra in verſi.repulſio
ſequitur ſeptimus actus.de interrogatorijs.

Rober. Maran. I. V. D.

1 Quomodo & quando preſententur interrogatoria.
2 Si pars produxit interrogatoria & iudex omiſit in-
terrogare teſtes an per hoc inualidetur examen.

1 SEPTIMVS Actus
eſt interrogatoriorum
productio;preſentatis
enim articulis & vo-
catis teſtibus ſolet al-
tera pars petere copiã
articulorum ad effectũ
preſentandi interrogatoria contra teſtes ad
veritatem indagandam.c.preſentium.de te-
ſti.lib.vj. & debet ipſi parti petenti concedi
terminus ad producendum interrogatoria;
vt nota.Spec.in titu.de teſte.§.iam de inter-
rogatorijs.colum.j.& fiunt ad effectum fa-
ciendi variare teſtes in alterũ ex illis decem
predicamentis que ponit Bald.in.l.teſtium.
C.de teſti.quorum copia non datur parti:ne
inſtruantur teſtes ad falſum.vt notat Abb.
in cap.per tuas.colum.fin.de teſti.& Alex-
2 and.in.l.ij.C.de eden. ¶ † Quid autẽ ſi pars
produxit interrogatoria;& iudex omiſit in-
terrogare teſtes ſuper illis: an per hoc inua-
lidetur examen. Dic q̃ non; ſed remanet
facultas parti faciendi repeti teſtes ſuper in-
terrogatorijs etiam poſt publicationem pro-
ceſſus.ita tenet Alexand.in conſil.xlj.in
fina.colum.in.4.volum.& conſil.clxxiiij.
colum.penul.in.ij.volum.reliqua de hac ma-
teria dic vt dixi ſupra in prima parte iudicij.
§.huius ſexte partis in verſi.interrogatio.&
vt habetur per Spe.in.d.§.iam de interroga-
torijs.in titu.de teſte.

1 Qualiter inſtrumenta preſentari debeant in iudicijs
2 Correctio autem. ſed nouo iure. C. de cuſtod. reo. & auten. ſed hodie. C. de off. diuerſ. iud. per ritum regni: diſpoſitio cuius ritus limitatur ut in nume. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.
11 Preſentatio inſtrumenti perſonaliter ſecundum ritus regni.
12 Preſentantur inſtrumenta realiter in regno ſuper aſſiſtentia impetranda.
Si creditor elegit uiam urbanius agendi in iudicio
13 non poteſt ulterius agere uia executiua extraiudicium.
14 De preſentatione inſtrumentorum ſcripturarum uia ordinaria.
15 Quando producetur inſtrumenta uel ſcripture in iudicio in uim probationis debet pars citari alias non probarent
16 Oſtenſo & producto originali inſtrumento copia collationata cum eo poteſt relinqui in actis curie.
17 Si pars inſtat q̄ interrogetur producens inſtrumentum an uellet eo uti: utrum teneatur reſpondere ſimpliciter & non ſufficiat q̄ reſpondeat conditionaliter.
18 In inſtrumento preſentato requiritur locus celebrationis ipſius inſtrumenti alias non ualet nec probat.
19 An preſentare ſcripturas in iuditio ſit actus iudiciarius.
20 Scripture uſq; ad quod tempus poſſint preſentari.

1 OCTAVVS Actus qui ſucceſſiue ſequitur in iuditijs
eſt quia ſolent produci inſtrumenta & alie ſcripture
publice uel priuate in uim probationis nam appellatiōe in,
ſtrumentorum uenit omnis ſcriptura inſtruens cauſam. l. j. ff. de fide inſtru. & not. glo. &
docto in rub. C. de eden. ſuper hoc pro intro
ductione iuuenum declarabo breuiter duas
q. prima eſt qualiter inſtrumenta preſentari
debeant in iuditijs. ſecunda uſq; ad quod tem
pus produci poſſunt. ¶ Ad primam. q. reſ/
pondendo preſuppono: q̄ in regno inſtru/
menta preſentantur altero de tribus modis,
videlicet uno modo uia executiua & crimina
liter: ut quando inſtrumentum preſentatur
ſecundum formam ritus magne curie: qui in
cipit. item ſi qui debitores &c. & tunc requi/
ritur q̄ inſtrumentum ſit ex omni ſui parte
liquidum: & q̄ contineat iuramentum & pe/
nam quo caſu non eſt neceſſe. q̄ precedat li/
bellus nec requiritur alius ordo iuditiarius.
ſed preſentato inſtrumēto: liquidatur per cre
ditorem pro quanta ſumma ipſum preſenta
& citatur debitor ut ueniat reſponſurus ſu
per tenore inſtrumenti: qui in ultimo perem
ptorio comparens interrogatur ſuper tenore
inſtrumenti: & ſi aliquam exceptionem alle
gar ſtatim carceratur & debet illam exceptio
nem probare in uinculis; ut dicitur in dicto
ritu: & ſi non probauerit: tenetur ſoluere de
bitum & penam fiſco: que eſt redacta hodie
ſecundum comunem obſeruantiam ad ratio
nem tarenorum trium pro qualibet uncia pe
tita: immo propter penam periurij poſſet cu/
ria procedere contra debitorem ad penā cor
poralem, ſ. ad mutilationem manus, ut eſt ri/
tus magne curie in nume. 66. incipiens. nota
q̄ ille qui carceratur &c. & alius ritus in nu/
mero. 179. incipiens. item ſeruat ipſa curia q̄
ſi aliquis &c. uerum iſta pena corporalis ho/
die non eſt in obſeruantia: & de facto nō ſer
uatur: ſed ſola pena pecuniaria. Et quoniam
etiam in iſta uia executiua debet accuſari pri/
ma & ultima contumaria, ut eſt alius ritus in
numero. 176. qui incipit. item q̄ ubi &c. Si ta
men reus ueniret in ultimo peremptorio cū
ſacco paratus ad ſoluendum euitat omnem
penam de equitate. ut eſt alius ritus in nume
ro. 70. incipiens. itē q̄ ſi aliquis &c. ſed ſi reus
defendēdo ſe in termino ſibi prefixo ad pro
bandum ſuam exceptionem probauerit ſolu
tionem vel falſitatem inſtrumenti: tunc credi
tor punitur in uno auguſtali pro qualibet un
cia petita, ut dicitur in dicto ritu. lxj. incipien/
te. item ſi qui debitores &c. in fin. ſimiliter ſi
debitor in ultimo peremptorio comparens
doceat in promptu de ſolutione uel alia ſa/
tisfactione non carceratur: ſed creditor car/
ceratur tunc & punitur ut calumniator &
periurus, ut eſt alius ritus in numero. 169. in
2 cipiens. item in caſu premiſſo. ¶ † Poteſt eti/
am fieri talis preſentatio inſtrumenti contra
mulierem debitricem. & per hoc eſt correpta
in iſto caſu diſpoſitio autem. ſed nouo iure
C. de cuſto. reo. & auten. ſed hodie. C. de offi.
diuer. iudi. vbi habetur q̄ mulier non poteſt
carcerari maxime pro debito. vt nota. plene
Alexan. & Iaſo. in. l. plerīq;. ff. de in ius vocā.
Nam hodie in regno poteſt mulier carcerari
pro debito quando eo modo ſecundum for/
mam ritus preſentatur inſtrumentum contra
eam, & hoc dictat expreſſe dictus ritus. lxj.
dum dicit item ſi qui debitores aut debitri
ces. &c. qui loquitur etiam contra fideiuſ/
3 ſores: vt ibi expreſſe dicitur. ¶ † Li/
mita tamen primo hanc diſpoſitionem ritus

& viam executiuam procedere dummodo
inſtrumentum contineat iuramentum & pe
nam vt in eo dicitur: quia alias debitor non
eſſet periurus nec poſſet criminaliter conue/
4 niri. ¶ †Secundo limita dummodo inſtru/
mentum ſit liquidũ ex omni ſui parte quod
procedit etiam ſi eſſet liquidum per relatio/
nem ad aliud inſtrumentum; & ſic ſufficit:
dummodo illud aliud inſtrumentum produ
catur. vt eſt alius ritus in numero. 62. incipi/
5 ens. nota q̃ ille ritus &c. in fin. ¶ †Tertio li
mita niſi a die natiuitatis actionis in inſtru/
mento contente fuerint tranſacti anni vigin
ti: quia tanto tempore eſſet preſcriptum hu/
iuſmodi preſentationi executiue: & poſſet tũc
ſolum preſentari inſtrumentum via ordina/
ria: vt dictat expreſſe dictus ritus. lxij. incipi/
6 ens. nota quo ille ritus. &c. ¶ †Quarto limi/
ta dummodo debitor contra quem preſenta
tur ſit viuus: ſecus ſi eſſet mortuus: nam con
tra eius heredes non poteſt eo modo inſtru
mentum preſentari: ſed ſolum via ordinaria:
preſumitur habere iuſtam ignorantiam: unde
non interrogatur ſuper tenore inſtrumenti.
vt eſt alius ritus in nume. 178. incipiens item
ſeruat ipſa curia q̃ ſi debitor. ſed e conuerſo
heres creditoris poteſt preſentare eo modo
inſtrumentum: debet tamen antea facere pre
ambulum & probare ſe heredem pro liquida
tione inſtrumenti. vt dicitur in dicto ritu.
clxxviij & eſt alius ritus. in numero. 221. in/
cipiens item ſeruat ipſa curia q̃ ſi ſit preſen/
tatio &c. & alius in numero. 249. incipiens.
7 itẽ ſeruat ipſa curia q̃ quando &c. ¶ †Quin
to limita dũmodo inſtrumentũ cõtineat de
bitũ valoris ultra vnciã: alias ſi eſt ab uncia in
fra non poteſt eo modo preſentari. vt eſt ali/
us ritus. 272. incipiens. ita quecunq; &c.
8 ¶ †Sexto limita niſi creditor eſſet ante pre/
uentus a debitore ut rumpat ſibi inſtrumen/
tum ex aliqua iuſta cauſa. quia interim pen/
dente dicta preuentione non poteſt inſtru/
mentum preſentari ſecundum formam ritus
nec proceditur ab interrogationem. vt eſt ali/
us ritus. lxiiij. incipiens. nota q̃ ille ritus &c.
Iſta autem preuentio eſt limitata hodie per
regiam pragm. que incipit. malitijs. qua caue/
tur q̃ debitor non poteſt preuenire credito/
rem niſi preſtita prius fideiuſſoria cautione
ſub pena vnciarum decem de ſoluendo debi/
tum in caſu ſuccumbentie. & tempore publi
cationis proceſſus debet perſonaliter debitor
preueniens comparere: vt ſi non probauerit
preuentionem poſſit detineri de perſona.
9 ¶ †Septimo limita dũmodo inſtrumentũ
preſentetur & liquidetur per principalem cre
ditorem perſonaliter non per eius procurato
rem: nam in hoc proceſſu executio & extra/
ordinario non admittitur procurator etiam
ad media: nec ex parte actoris nec ex parte rei
ut eſt alius ritus magne curie. 182. incipiens
10 item ſeruat dicta curia q̃ in cauſis &c. Octa/
uo limita quando inſtrumentum fuit celebra
tum cum aliquo procuratorio nomine debi
toris: & ipſe procurator iurauit: nam tale in/
ſtrumentum non poteſt preſentari ſecundũ
formam ritus: quia iuramentum non eſt pre/
ſtitum de facie ad faciem: & ideo contra do/
minum qui non iurauit perſonaliter preſenta
ri non poteſt: minime procuratorem: quia li/
cet condemnari poſſit procurator: non tamẽ
fit executio contra eum: ſed contra dominũ
vt not. Ange. & docto. in. l. plautius. ff. de pro
cura. unde non eſſet equum q̃ procurator de
tineretur de perſona: quia fieret actus execu/
tiuus contra eum. ita de hoc eſt deci. lxiiij. con
11 ſil Neap. ¶ †Si tamen debitor citatus eo mo
do ſuper tenore inſtrumenti eſſet contumax
& non comparet in vltimo peremptorio ex
tunc in antea capi poteſt de perſona tanquã
ſuſpectus de hoc eſt alius ritus. lxxvij. incipi
ens. item q̃ ſi debitores citati &c. & iſto mo/
do predicto inſtrumentum preſentatur per/
12 ſonaliter. ¶ †Secundum principali modo
preſentantur inſtrumenta in regno realiter
ſuper aſſiſtentia impetranda & hoc procedit
ſimiliter qñ inſtrumentũ eſt liquidũ & habet
pactum de capiendo: & cõſtitutũ precarij: &
hipotecã bonorũ. nã iſto caſu habet creditor
electionẽ. ſ. agendi uia extraiudiciaria executi
ua autoritate dicti pacti de capiendo: quia po
teſt autoritate propria capere tantũ de bonis
debitoris quod aſcendat ad ſummã debiti. per
ea que plene tenet Bar. in repe. l. creditores. C.
de pigno. uel agendi urbanius. ſ. uia iudiciaria
petẽdo aſſiſtentiã citata parte. quo caſu ſi in/
nitur hipotece bonorũ: cenſetur intentare hi
potecariã que eſt actio realis: ſi vero innititur
cõſtituto precarij exiſtenti in inſtrumẽto: &
tunc cenſetur intentare cõdictionẽ ex. l. ſi. C.
de acqui. poſ. quando agit contra tertium poſ
ſeſſorem; vt habetur in deci. 139. conſi. Nea/
pol. ſed agendo contra ipſum principalem
debitorem cenſetur agere ad reuocationem
precarij ad recuperandam naturalem poſſeſ
ſionem ratione ciuilis in eum traſlate per pre
carium. vt habetur per Bartol. & docto. in. l.
quod meo & in. l. interdum. ff. de acquir. poſ.

& ita illi rei aſſiſtit ſibi hipotecare: & ideo aſ/
ſiſtentia dicitur quam tunc vrbanus agendo
impetrat a iudice: & vna cum ea iudex con/
cedit ſuum decretum propter clauſulas in/
ſtrumentales: ut res illa hipotecata cum pre/
carij conſtitutione & pacto de capiendo ca/
piatur: & publicis ſubhaſtationibus expona
tur & de pretio creditori ſatisfiat. & ita quo/
13 tidie practicatur. † Si tamen creditor elegit
hanc viam agendi vrbanius in iudicio non
poteſt vlterius agere via executiua extraiu/
dicium. vt tenet Bald. in. l. ij. colum. v. verſi.
decimo quero &c. C. de ſerui. & aqua. Et quid
ſi inuenit reſiſtentem an poſſit illum expel/
lere propria autoritate: & de multis alijs per/
tinentibus ad hanc materiam vide Bartol. &
Saly. in. d. l. creditores. & Fran. de are in con/
ſil. xxij. & Matth. de afflict. in conſtitu. pacis
14 cultum. colum. v. cum duabus ſequ. ¶ † Ter/
tio modo preſentantur inſtrumenta & ſcrip
ture via ordinaria. videlicet precedente peti/
tione & litis conteſtatione. & dato termino
ad probandum: tunc in meritis probationū
producuntur ſcripture ad probandum inten
tionem producentis: quo caſu de iure conſti/
tutionum regni ſi eſt inſtrumentum: debet
produci in carta membrana: alias non facit fi/
dem. vt eſt conſtitu. que incipit conſuetudinē
quam olim &c. Item ſi inſtrumentum conti
neat ſummam vltra libram auri debet habere
ſubſcriptionem iudicis ad contractus & triū
teſtium probitate vltra notarium. ſed infra
libram auri ſufficiunt duo teſtes cum notario
& iudice. Et debent illi teſtes eſſe literati ſcien
tes ſcribere: ſi in illo loco vbi celebratur con
tractus eſſet copia literatorum: alias ſuffiniūt
illiterati: qui per ſignum crucis ſe ſubſcribūt
Ita hec omnia traduntur in conſtitu. inſtru/
mentorum robur. ſed ſi ſcriptura eſt priuata
poteſt produci etiam in carta de papiro. ſecū
dum Lucam de penna. in. l. ad inferiorum. co
lum. iij. verſi. item ſcias &c. C. de apo. pub. lib.
x. verum talis ſcriptura priuata de ſe non fa/
cit fidem niſi quatenus per teſtes comproba/
tur. vt habetur per Barto. & doct. in auten. ſi
contractus. C. de fide inſtru. & in. l. ſcripturas
C. qui po. in pig. habe. & in. l. admonendi. ff. de
15 iureiur. & in. l. publicati. C. de teſta. ¶ Verum
quando producuntur inſtrumenta vel ſcrip/
ture in iudicio in vim probationis debet pars
citari: alias non probarent. vt not. Bal. in. l. ſi.
quando in fin. C. de teſti. & Ludo. ro. in con/
ſil. clxxvj: colum. ij niſi producerentur ad ſo
lam inſtructionem iudicis: quia tunc non re/
quiritur partis citatio. ſecundum Bald. in. l. ſi
qua per calumniam. verſi. ſed pone &c. C. de
16 epi. & cle. ¶ † Et licet ſit dictum q inſtrumē
ta debent preſentari in forma probante in car
ta membrana cum ſubſcriptionibus teſtium.
hoc eſt verum in ipſa oſtenſione & produ/
ctione que fit in curia tamen poſt ipſa produ
cta poteſt pars producens relinquere in actis
copiam collationatam & retinere originale
penes ſe ne aliquo caſu in actis perdatur vel
ſurripiatur. & ita quotidie practicatur in reg/
no. de hoc eſt ritus magne curie in numero.
168. incipiens. item ſeruat ipſa curia q quam/
17 uis. &c. ¶ † Quid autē ſi producatur inſtru/
mentum falſum & altera pars petit interro/
gari producentem an velit eo vti ad hoc vt
poſſit ipſum accuſare de falſo: an teneatur re/
ſpondere ſimpliciter: vel ſufficiat q reſpon/
deat conditionaliter. ſ. volo vti quatenus ve/
rum eſſe apparebit & non aliter. Dic q debet
reſpondere ſimpliciter: & ſi dubitat: datur ſi
bi terminus ad deliberandum & de hoc de/
ci. 189. conſi. Neapo. & ita debet intelligi re/
gla prag. que incipit. teſtem falſum: & idem di
cimus in atteſtationibus teſtium. vt habetur
18 in. d. deci. 189. ¶ † Requiritur etiā in inſtru/
mento preſentato locus celebrati contractus
ſeu inſtrumenti: alias ſi in eo non eſt deſcrip/
tus non valet: nec probatur. vt not. Pet. Phil.
Corn. in conſi. 216. col. ij. in litera. b. in. 4. vo
lum. & not glo. & Bart. in. l. generali. C. de ta/
bu. lib. x. idem dicimus de ſigno notarij. quia
ſi nō apponatur in inſtrumento quando eſt
conſuetum apponi: inſtrumentum non valet
vt per plura tenet idem Pe. Phi. Corn. in cō/
ſil. cxviij. colu. ij. in litera d. in. 4. volu. ubi idē
dicit de omiſſione indictiōis: q vitiet inſtru
mentū. & hoc ponit in. d. conſi. cxviij. in lit/
tera f. & cōſi. xciij. col. j. in litera c. in eo. 4 uol.
& tenet Bar. in. l. ſi librarius. ff. de reg. iur. & in
19 l. nominatim. ff. de cōdi. & demō. ¶ † An au
tem preſentare iſtas ſcripturas in iudicio ſit
actus iudiciarius. dic q nō. vn̄ etiā in die feria
ta preſentari pn̄t ut not. Spe. in tit. de dila. §. j.
verſ. ſed pōe iudex & c. circa. fi. ſed datio termi
ni eſt actus iudiciarius ut tenet idē ſpe. ī tit. de
dila. §. nūc videamus. verſ. ſed pone ecce & c.
20 VENIO Ad ſecundam q principalem. ſ. vſq
ad quod tempus preſentari pn̄t ſcripture. dic
q de iure cōmuni poſſunt preſentari non. ſo
lum in termino probatorio ſed etiam quādo
cunq poſt vſq ad concluſionem in cauſa ex
cluſiue. c. cum dilectus. de fide inſtru. nam in
hoc caſu pductiōis ſcripturarū ceſſat timor

ſubornationis. hinc dicimus q quando teſtes producuntur poſt publicationem una cum ſcriptura poſſunt produci. vt nota. Bald. & docto. in l. certi conditio. §. quoniam. ff. ſi cer. peta. & Bald. in. l. ampliorem. C. de appel. & Alexan. in. l. ſi ita ſcriptum. ff. de lib. & poſth. & cano. in cap. ſeries. de teſti. quod tamen declara & limita niſi aliqua iuſta cauſa ſubſit. quia tunc poteſt iudex ſtante iuſta cauſa etiam poſt cõcluſionem in cauſa admittere ſcripturas. ut tenet And. de yſernia in conſti. iuriſperitorum. col. j. deinde ſuperuenit conſti. regni. que incipit lite legitime que ſecundum vnum intellectum gl. & And. ibi: vult q ſcripture producantur infra terminum probatorium & non poſt. verum quo ad hoc illa cõſtitu. non ſeruatur. Nam ſuper venit regia pragma. que incipit curſu dilationum. qua cauetur q ſcripture producantur. infra quatuor dies vtiles a die publicationis quando nulla fuit petita repulſa: ſed ſi repulſa facta eſt tunc iſti quatuor dies currunt a die publicationis in cauſa repulſe: & ita ſeruandum eſſet cum illa pragm. faciat in regno ius nouiſſimum. Et vide que dixi ſupra. in verſi. exceptio. ego tamen ſemper uidi obſeruari q ſcripture recipiuntur in curijs vſq ad concluſionem excluſiue: & ſic de facto & de communi ſtilu curiarum ſeruatur diſpoſitio iuris comunis. ſ. d. c. cum dilectus de fide inſtru. & ex hoc dico non ſeruari ritum magne curie in numero. 2 t. qui incipit. item q poſt terminum &c. qui vult q non recipiantur aliquę ſcripturę poſt terminum probatorium vt ponatur in proceſſu: nam contrarium eſt in uiridi obſeruantia: & maxime per dictam regiam prag. que contradicit illi ritui. & ſimiliter eſt correptus alius ritus in numero. t 59. incip. item ſeruat ipſa curia q poſt terminũ &c. qui in effectu dicit idem quod precedẽs. ſaluo eo quod dicit in fine ſui. ſ. q poſt concluſionem eſt hodie in obſeruantia. ſ. q quãdo producitur ſcriptura poſt concluſionem tunc actorum magiſter facit in illa ſcriptura preſentatam denotando q poſt cõcluſionem producta fuit: & non ponit illam in proceſſu: ſed extra proceſſum: & iudex poteſt illam uidere ſolũ ad ſui inſtructionem & nõ in vim probationis: & ita ſeruatur. reliqua in hac materia dic vt dixi ſupra in verſi. dilatio. vt habetur per Spe. in tit. de inſtr. edi per totũ. & per moder. in cap. cum dilectus. & in ca. ſcripta vero. & in capi. cum Ioannes. de fide inſtru.

Robertus Maranta. V. I. D.

1 *Quotuplex ſit iuramentum.*
2 *De iuramento quod appellatur neceſſarium ſeu ſuppletorium.*
3 *Quot & que requirantur ad hoc q poſſit deferri iuramentum ſuppletorium.*
4 *De iuramento litis deciſiuo.*
5 *De iuramento ueritatis quod defertur in iudicio alicui aduerſario ut principaliori & legaliori.*
6 *De iuramento ueritatis quod defertur teſtibus.*
7 *De iuramento calumnie.*
8 *De iuramento in litem.*
9 *De iuramento purgatiuo.*
10 *De iuramento quod propter enormitatem criminis defertur ſpoliato contra uiolentum ſpoliatorem.*
11 *De iuramento quod defertur damnum paſſo ex forma ſtatuti.*
12 *De iuramento quod defertur in taxatione expenſarum.*
13 *De iuramentis extraiudicialibus & primo de iuramento promiſſorio.*
14 *Verum pactum nudum firmetur iuramento.*
15 *De iuramento aſſertorio.*
16 *De iuramento confirmatorio.*
17 *De iuramento fidelitatis.*
18 *De alio iuramento fidelitatis quod appellatur iuramentum ligij.*
19 *De iuramento temerario.*
20 *De iuramento illicito quod dicitur illicitum altero de tribus modis hic nominatis, & ponit exempla primi modi, quando iuramentum eſt illicitum ex eo quod iuratur.*
21 *Exempla iuramenti illiciti ex cauſa extra ueniente.*
22 *Exempla iuramenti illiciti ex modo iurandi.*
23 *Si quis iurat per demones uel aliam creaturam eſt iuramentum illicitum, & ita iurans peccat. debet tamen ſeruare iuramentum ſi id quod iurat, non eſt prohibitum.*
24 *An iuramentum poſſit preſtari per procuratorem habentem ſpeciale mandatum.*

ONVS Actus qui ſucceſſiue emergit in iudicio eſt iuramentum, pro cuius euidentia eſt ſciendum q iuramentum in genere ſumptum eſt duplex. ſ. iuditiale & extraiuditiale. iuditiale dicitur proprie illud quod preſtatur in iuditio: cuius multe ſunt ſpecies ¶ Et prima eſt ſpecies iuramenti quod appellatur neceſſarium alio uocabulo dicitur ſuppletoriũ: & eſt illud quod defertur in ſupplementum probationis ut quando actor uel reus probauit ſemiplene: nam poteſt iudex parte petente deferre iuramentum ſemiplene

probanti,per cuius iuramentum erit ſupple/ta probatio ſufficiens ad condemnationem vel abſolutionem,& ideo dicitur neceſſariũ: quia ex neceſſitate defertur parte petente: & altera parte inuita:vt probatur in.l.in bone fidei.in verſi.oportet.C.de reb.credi. & po/teſt deferri etiam poſt concluſum in cauſa.dũ modo ſit petitum ante concluſionem. ſm Alex.in conſi.liiij.col.fi.in primo vol.& Iaſ. plene tangit in repe.l.admonendi.col.cliij.& ſeq.ff.de iureiur.& de iſto iuramento traditur plene per Bar.& doc.in.d.l.admonendi.& in d.l.in bonefidei:& ibi Bal.& Sali.& per ca/

3 no.in.cap.fi.de iureiur. ℭ † Et ad hoc vt deferri poſſit hoc iuramentum requiruntur ſex copulatiue:quorum ſi aliquod deficit nõ defertur primo enim requiritur q ſit ſemi/plene probatum per vnum teſtem omni ex/ceptione maiorem.ſm Alex.in conſi.xxxij. in primo.vol.& conſi.xix.col.pen.in.iiij. vol.& cõſi.xviij.col.ij.&.iij.in primo.vol. & Pe.phi.cor.in conſi.cxliij.col.ij.in.ij.vol. alias non faceret in iſto caſu ſemiplenam pro bationem:uel q ſit probatum ſemiplene p alias ſpecies probationum:de quibus habe/tur per moder.in.d.l.admonendi. Secundo requiritur q ille cui defertur tale iuramentũ ſciat veriſimiliter veritatem per ſenſum cor/poreum:quia ĩ hoc equiparatur teſti vt not. glo.in.d.l.admonendi.in verſi.exacto.& ibi Bar.circa fi.col.& glo.in.d.l.in bonefidei.C. de reb.cred.& ideo non defertur heredi quia veriſimiliter ignorat veritatem negotij.Ter/tio requiritur q is cui defertur ſit perſona honeſtas & bone vite,quia alias perſone uili & ſuſpecte de periurio non defertur.ſm Ab/ba.in.d.ca.fi.§.ſane.col.iiij.de iureiur.& Bal. in.l.qui accuſare.C.de eden.& Bar.in.d.l.ad/monendi.col.fi. Quarto requiritur q cauſa non ſit magna ſed modica:nam in cauſa ar/dua uel criminali non defertur.ſm glo.in.d. l.admonendi.in uerſi.exacto.& ibi per om/nes doc.& in.d.l.in bonefidei,dicitur autem parua uel magna ſm conditionem perſona/rum.ſm Bar.ĩ auten.niſi breuiores.C.de ſen. ex peri.reci.& Pe.phi.cor.in cõſi.lviii.col.3. in.iij.vol.& Alex.in conſi.xxxix.in.fi.in.v. vol. Quinto requiritur q dicta ſemiplena probatio non ſit in aliquo eliſa per probatio/nes contrarias quia tunc non defertur,vt not.glo.& Bal.in.l.j.C.qui & aduer.quos:& Ludo.ro.in conſi.xcj.col.pe.Sexto requiri/tur q iuramentum fuerit petitum ante con/cluſionem in cauſa,nam tunc poteſt deferri

poſt:ut ſupra dixi.alias ſecus ad inſtantiam partis.ſm Alex.in conſi.liiij.in primo:vol vnde practica communis eſt q facta publica tione cõpareat litigator & dicat qualiter cre/dit ex proceſſatis plene ſuam intentionem probaſſe.ita q debet victoriam reportare.ſi tamen eum ſemiplene probaſſe contingerit petit ſibi deferri iuramentum ſuppletorium: alias proteſtatur &c.nam ſi iudex non daret iuramentum tunc concurrentibus dictis ſex requiſitis faceret litem ſuam. reliqua de hac materia dic ut per doc.maxime Iaſ.in.d.l.ad

4 monendi. ℭ † Secunda ſpecies iuramenti iu dicialis eſt iuramentum litis deciſorium:& tale iuramentum ab initio dicitur uoluntari/um reſpectu deferentis:quia defertur ex uo/luntate partis iudice tamen approbante.item is cui defertur non tenetur preciſe iurare ſed poteſt iuramentum referre:ut habetur in.l. manifeſte.ff.de iureiur.exemplum eſt quan/do alter ex litigatoribus non poteſt probare ſuam intentionem & dicit alteri parti ego uo lo ſtare iuramento tuo:nam tenetur pars uel iurare:uel iuramentum referre:dicendo iures tu:alias habetur pro confeſſa,vt.d.l.manife/ſte.& not.in.d.l.in bone fidei. Quod tamen intellige quando iudex approbat tale iuramẽ/tum:alias poſſet per partem licite recuſari nec referri.ſm Bar.in.d.l.manifeſte:& Abb.in.c. fi.col.iij.de iureiur.& And.de yſer.in cap.j. in verſi.& cum datur.de conſue.rec.feu.& habetur in.l.generaliter.C.de reb.cre.dicitur autem deciſorium quia per ipſum deciditur lis ſicut per ſententiam,adeo q ultra non ad mictitur alia probatio in contrarium.l.ij.& l.non erit.§.dato.ff.de iureiur.&.l.j.& ibi p doc.C.de reb.credi. Quod intellige non ad micti probationem ad retractandum iura/mentum ciuiliter.ſed bene admictitur proba tio ad puniendum criminaliter iurantem de periurio.ita tenet And.de yſer.in.d.cap.j.§.ſi militer:uerſi.ſacramentum.in fi.de conſue. rec.feu.vbi hoc intelligit quando quis ſcien/ter iurauit:& iuramentum fuit alteri nociuũ.

5 ℭ † Tertia ſpecies iuramenti iudicialis eſt il lud quod defertur in iudicio alicui aduerſario ut principali & legatori:vt quando quis exa minatur ſuper poſitionibus medio iuramen to:ut dixi.ſupra in uerſi.poſitio.& hoc ap/pellatur iuramentum ueritatis,dato q fiat p uerbum credulitatis.ut ibi dixi.& eſt uolun tarium ex parte deferentis:differt tamen hoc iuramentum a precedenti.quia hoc dato po teſt nihilominus probari contrarium.uerum

ſequi iurauit non punitur de periurio ſed ſo
lum deum habet ultorem.l.ij.C.de reb.credi.
& And.de yſer.in.d.§.ſimiliter.& de hoc eſt
ritus magne curie in numero .2 83.incipiens.
6 item q quandocunque &c.niſi. ℭ † Quar
ta ſpecies iuramenti iudicialis eſt iuramentū
ueritatis quod defertur teſtibus. nam teſtis
debet iurare de mera ueritate alias non pro/
bat.vt dixi ſupra in uerſi.teſtis.nec ſufficit ſi
diceret:ita eſt ſi bene recordor. vt tenet Pe/
phi.cõr.in conſi.xciiij.col.j.in licterа.c in.iij.
7 uol. ℭ † Quinta ſpecies iuramenti iudicia/
lis eſt iuramentum calumnie de quo plene
dixi ſupra in uerſi.iuramentum calumnie:&
iſtud appellatur iuramentum credulitatis: vt
.l.ij.§.quod obſeruari.& ibi Bar.& doc.C.de
iura.calum.& de eius materia uide aliqua per
And.de yſer.in conſti.uniuerſos : & conſti.
8 lite legitime. ℭ † Sexto ſpecies iuramenti
iudicialis eſt iuramentum in litem,de quo lo
quitur totus titulus.ff.de i litem iur. & iſtud
defertur per iudicem:non autem partem : &
defertur actori.l.ij.& l.videamus.§.deferre.
ff.co.tit.item defertur ob ſolum dolum aduer
ſarij non ab latam culpam. l. in actionibus;
co.titu & iſtud iuramentum eſt triplex. uide
licet iuramentum in litem affectionis : in
quo conſideratur intereſſe ſingulare affectio/
nis:ut ſi habeam affectionem ad librum ad
quem es mihi condemnatus poſſum iurare
de illo intereſſe affectionis propter dolum
tuum:& poteſt hoc intereſſe excedere verũ
ac iuſtum ualorem : in quo tria requiruntur
copulatiue:primum q ſit actio boneſidei uel
ſtricti iuris arbitraria ſecundum:q condem/
natus ſit in dolo:nolendo reſtituere:tertium
q ſit res in qua uerſimiliter cadat affectio,ſi
cut in libro:alias ſecus ut in numinis.l.numi.
nis.ff.de in litem iur.ita hec omnia tangit
Iaſ.in rub.ff.co.titu.Secundum eſt iuramen/
tum in litem de intereſſe ſingulari.ut ſi depo
ſui pecuniam:& quia eam mihi non reſtitui/
ſti:ſui condemnatus ad penam : vel pignus
meum fuit uenditũ a creditore meo,poſſum
iurare de iſto intereſſe ſingulari extra rem.
vt.d.l.numinis:tertium eſt iuramentum in li
tem de intereſſe communi & de ueritate : vt
ſi fuiſti in mora dandi mihi ſeruum qui mor
tuus eſt , poſſum iurare ob dolum tuum de
vera eſtimatione quanti valebat ille ſeruus:
& eatenus mihi condemnaberis: vt.d.l.in
actionibus.§.plane.cum.l.ſeq.& not. Iaſ. in
9 d.rub.co.tit. ℭ † Septima ſpecies iuramenti
iudicialis eſt iuramentum purgationis quod
defertur reo in cauſis arduis & criminalibus
& etiam in ciuilibus,puta quando contra re
um ſunt aliqua indicia vel ſemiplena proba/
tio.ita q non poteſt diffinitiue condemnari:
tunc iudex poteſt ſibi deferre iuramentum
purgationis:per quod iurabit reus ſe non te
neri ad debitum:vel non commiſiſſe: & ſic
diffinitiue abſoluetur. Et de iſto iuramento
loquitur proprie tex.in.d l.admonendi.& in
autem:nouo iure.C.de pena iudi.qui male iu
di.& l.v.C.de fal & glo.in.l. j. C. de ſicar. &
Bar.in conſi.cliij.i.ſi.incip. uiſis teſtibus &c.
& Iaſon.l.iij.in prin.col.v.ff.de iureiur.item
de iſto iuramento loquitur totus tit. extra
de purga.cano.vbi ſi aliquis eſt infamatus de
crimine quod non poteſt plene probari cõ/
pellitur ſe purgare per iuramnetum:eſt que/
dam alia purgatio que dicitᷣ uulgaris: de qua
loquitur titulus.extra de purga.vulga.que lo
quitur de duello:vt quando litigantes volũt
ſe purgare per duellum:que purgatio eſt om
ni iure prohibita:quia per eam uidetur temp
tari deus.vt ĩ cap.j.& ibi Abb.de pur.vulga.
& habetur in conſti. regni. monomachiam.
Et de hoc iuramento purgationis loquitur
And.de yſer.in.ca.j.§.ſi vero fuerit.de cõtro.
10 inueſt. ℭ † Octaua ſpecies iuramenti iudicia
lis eſt quando propter enormitatem crimina
lis defertur iuramentum contra uiolentum
ſpoliatorem,vt ſi quis ſpoliat me poſſeſſione
ſeu domo mea:poſſum probare per iuramen
tum meum de rebus mobilibus ibi exiſtenti
bus:& hoc in odium ſpoliatoris , iuxta .l. ſi.
quando:cum ibi not.C.vnde vi.& cap.ſi ex/
tra quod metus cauſa.& hoc põt dici iura/
mentum in litem:& non datur contra uni/
uerſitatem in damno clandeſtino pro valore
rerum amiſſarum:ut not.glo.in conſti.ſi dã/
na.& ibi etiam And.de yſer.in pen. col.
11 ℭ † Nona ſpecies iuramenti iudicialis eſt
quando extaret ſtatutum q ſtetur iuramen/
to damnum paſsi prout eſt hodie in regno
regia prag.que incipit.ſtatuimus qua cauetur
q quando damnum paſſus habet animalia
damnum dantia in poſſe ſuo ſtatur ſuo iura/
mento. idem etiam ſi officialis deprehendit
animalia:quia ſtatur ſoli.iuramento officialis
denunciantis.alias eſt neceſſe q probetur ad
minus per vnum teſtem cum iuramento dã/
num paſsi:quando nõ habet animalia in ma
nu.& iudex qui aliter pronunciat punitur ad
quinque varias applicandas ſiſco: & agitan/
tur iſte queſtiones coram baiulis:vt habetur
in dicta prag.ſcias tamen q licet alias preſu/

matur pro decreto iudicis. l. herennius. §.
gaia.& ibi glo.& Bar.ff.de euic.tamen intel-
ligitur de iudicibus maioribus non autem
deliſtis baiulis & iudicibus minimis & peda-
neis : quia pro eorum ſententijs & decreto
non preſumitur.ita tenet Bal.in.l.tutores.ff.
de cõfir.tuto.& Iaſ.in rub.C.qui admit.col.
12 iij.in prin. ℭ † Decima ſpecies iuramenti iu
dicialis eſt iuramentum quod preſtatur in ta
xatione expenſarum ; nam expenſe facte in
iudicio prius taxantur per iudicem, & poſtea
datur iuramentum uictori qui fecit expenſas
& poſtea interponitur declaratoria per iudi-
cem: vt habetur in auten.poſt iuſiurandum,
& antem: nouo iure.& ibi Bal. C. de iudi. &
hoc fuit introductum ex cauſa quia grauatur
uictor in eo ꝗ non recuperat omnes expen-
ſas propter taxationem: releuatur in alio: ut
ſtetur ſuo iuramento, unde ſi uellet plene ꝓ-
bare per teſtes omnes expenſas non fieret
earum taxatio per iudicem: ut dicunt doc.in
d.auten. & hec quo ad iuramentum iudiciale
dicta ſufficiant.
13 SECVNDVM Principale iuramentum
eſt extraiudiciale. & ideo ſic dicitur quia ex
traiudicium preſtatur cuius ſimiliter multe
ſunt ſpecies & primo reperitur unum iura-
mentum quod appellatur promiſſorium; vt
quando aliquis iurat ſe daturum uel facturũ
aliquid ſimpliciter ſine aliqua cauſa uel ſtipu
latione, & ſic continet promiſſionem de fu-
turo & de iſto loquitur tex. in. l. ſiquis pro
eo.ff.de fideiuſ.& cap.debitores de iureiur.&
iſtud iuramentum non producit actionem
de iure ciuili; nec obligat iurantem : niſi in
uno caſu .ſ. quando libertus iurat preſtare
operas patrono.l.ut iuriſiurandi.ff.de ope. li
ber. & not.Bar.in.d.l.ſiquis pro eo. col. j. &
ij.& Io.de imo.in rep. cap. cum contingat.
col.xxiij.cum tribus ſeq.uerſi. circa tertiam
& q.de iureiur.ſed de iure canonico eſt ſecus:
quia poteſt agi ex tali iuramento ſaltem im-
plorando officium iudicis: ut dicit Imo.in.d.
cap.cum contingat.col.xxvi. in fi. & ſeq. &
hanc cõclusionem firmat beatus Tho.in ſua
ſumma.ſecunda ſecunde.q.lxxxix.articolo.
vij.ubi tenet ꝗ talis promittens tenetur ad
obſeruantiam iuramenti ſi cum eo concurrat
iudicium & iuſtitia. unde dicerem in iſto caſu
ꝗ poſſet adiri iudex eccleſiaſticus per uiam
denunciationis euangelice: per ea que dixi ſu
pra in trac.de denuntiatione. in prin. huius
14 ſexte partis. ℭ † Et ex predictis poteſt ſol-
ui illud dubium. ſ.utrum pactum nudum fir-
metur iuramento. nam de iure canonico nõ
eſt dubium: quia etiam ſine iuramento ex pa
cto nudo oritur actio, ut eſt communis opi.
omnium ſcribentium in cap.j.de pac. multo
fortius quando iuramentum interuenit , ſed
de iure ciuili non producit actionem pactũ
nudum iuratum. ut not. Inno. in, c. j. de eo
quod metus cauſa: & Bal.in.l.fi.col ij.C.de fi
deicom.& Bal.in.l.j.C.de ope. liber. & idem
Bal.in auten. ſacramenta. C. ſi aduer. uendi. de
qua materia uide Iaſ.in.l. iuriſgentium. §. ſed
cum nulla.col.v.ff.de pac. & in.l. ſi quis ma-
15 ior.C.de tranſac. ℭ † Secunda ſpecies iura
menti extraiudicialis eſt illud quod appella-
tur iuramentum aſſertorium; vt quando quis
aſſerit aliquid eſſe de preſenti vel de preterito
& iurat: vt quando iurat quis ſe eſſe maiorẽ :
uel regem habuiſſe uictoriam uel ſimile. de
hoc loquitur tex. in cap. omne: & cap. ut no-
uerit is. xxij. q. j. & per totam. & .l. ſi alterius.
in fi. C. ſi minor ſe maio. dixe. & not. Imo. in
d. cap. cum contigat. col. lxxv. in fin. & col.
cvij. in prin. de iureiur. uerum in minore ſit
differentia: quia ſi iurat uerbaliter ſe maiorẽ
poteſt probare contrarium. ſecus ſi realiter
tactis ſcripturis. vt. d. l. ſi alterius. & de hoc
iuramento aſſertorio ſimiliter tractat beatus
Tho. in ſumma. ſecunda ſecunde. q. lxxxix.
16 articulo. vij. ℭ † Tertia ſpecies iuramenti ex
traiudicialis eſt quod dicitur confirmatoriũ:
vt quando apponitur iuramentum in aliquo
actu de ſe inualido: & per iuramentum firma
tur. exemplum eſt in auten. ſacramenta. C. ſi.
aduer. ven. & in cap. cum contingat de iure-
iur. ſimiliter in donatione inter virũ & uxo-
rem: que non ualet. l. j. & per totum ff. de do.
inter vi. & uxo. & tamen firmatur iuramen-
to. ſm Bar. & Alex. in. l. ſeius & augerius. ff.
ad. l. falci. & Abb. in cap. donatio. de dona. in
ter uirum & ux. & Pau. de ca. in conſi. lxxv.
col. ij. in. ij. vol. & de iſto iuramento tractat
plene Bar. in. d. l. ſiquis pro eo & Imo. in. d.
c. cum contingat. vbi plura exempla ponit.
& Alex. in conſi. xliij. & conſi. lix. in primo.
uol. & cõſi. liij. in iij. uol. & Fran. de are. ĩ cõ-
ſi. ij. & conſi. xxij. & cõſi. 74. & And. de yſe.
in cap. j. §. item ſacramenta: de pace iur. fir.
17 ℭ † Quarta ſpecies iuramenti extraiudicia-
lis eſt iuramentum fidelitatis. quod tenetur
preſtare uaxallus domino ſuo ſiue ſit uaxal-
lus feudatarius ſiue burgenſis. ſm And. de
yſer. in cap. j. col. j. qua. uaſ. iura deb. fide. ĩ quo
iuramento ſex continentur. primum. ſ. ꝗ iu-
ret ſeruare dominum incolumem: tutum. ho

neſtum:vtilem:facilem & pereſtare auxiliũ:
que ſex numeratur in cap.j.de noua for.fidel.
& ibi per And.de yſer.& habetur plene in de
ci.265.conſi.neapo.in.iiij.& v.col. item quã
do tale iuramentum preſtatur domino baro
ni debet iurans excipere perſonam impera/
toris ſeu regis que ſemper cenſetur exceptua
ta.ſ.vt promictat dominum ſuum defendere
aduerſus quacũq; perſonam preterquam
contra regem.cap.imperialẽ.§.fi.& ibi And.
de yſer.de prohi.feu.alie.per fede:& in.d.cap.
j.in prin.de noua for.fidel. Et hoc iuramen/
tum poteſt preſtari etiam per tutorem uel cu
ratorem & procuratorem.ſm Alex.in con/
ſi.x.col.iij.in fi.uol.item nõ poteſt Baro exi
gere hoc iuramentum a vaxallis ſine man/
dato regis vel literis regis alias punitur pri/
uatione feudi & publicatione bonorum, vt
eſt conſti.regni que incipit.comite uel baro/
ne &c.& tenet And.de yſer.in cap.ſi minori
circa fi.ſi de feu.fue.contro.& habetur in.d.
deci.265.conſilij.neapo.uerſi.uicefimo.&c.
18 ¶ † Eſt & aliud iuramentum fidelitatis qđ
appellatur iuramentum ligij.& proprie eſt il
lud quod preſtatur ſoli imperatori vel regi
non autem inferiori:& in hoc differt iuramẽ
tum ligij a iuramento fidelitatis, & tunc qñ
uaxallus iurat regi iurat indiſtincte ipſum de
fendere contra omnem perſonam neminem
exceptuando:& de hoc eſt alia. deci.conſi.
neapo.in numero.307. vbi declaratur quis
dicatur ligius:nam exponitur quaſi ligatus
& aſtrictus regi.uel dicitur a legalitate quam
tenetur ſeruare regi contra omnem perſonã.
vt not.Bal.in.l.j.§.in primo,col.pen.C.de ca
du.tol.& And.de yſer.in cõſti.domini a uaſ/
ſallis:& in.d.cap.j.de noua for.fidel. & Io.
And.in cle.paſtoralis.§.rurſus: uerſi.ligius.
de re iudi.& Fran.de are.in conſi.clj. vbi ẽt
examinat de iuramento fidelitatis quod te/
netur preſtare epiſcopus archiepiſcopo: &
quid ſi epiſcopus ſit exẽptus de qua materia
tractatur in cap.dilecti.de malo.& obe. & in
cap.cum olim el.ij.& cap.antiqua.& ibi glo.
19 de priuil. ¶ † Quinta ſpecies iuramenti
extraiudicialis eſt iuramentũ temerariũ. vt
quando aliquis calore iracundie iurat nam
ſi iuramẽtũ eſt alias illicitũ:non valet. ſi ve/
ro eſſet licitũ:vt ſi qs iuraret non exire do/
mũ vel non ludere:uel aliud ſimile:tũc ꝓp/
ter iracũdiam non ligat,nec eſt periurus con
traueniens.tutius tamen eſt petere abſolutio
nem ad cautelam que de facili cõceditur.ſm
Abb.in.c.ſicut.de iureiur.& de hoc iuramen/
to habetur deuteronomij.c.vj.& eccleſiaſtici
cap.xxiij.& per Io.criſo.ſuper Mathei.ca.v.
de eo tamen quod dixi de iurante non lude/
re ſi tale iuramentum fieret ſine iracundia ita
eſſet periurus ludendo ſicut uidẽdo ludere
uel mutando pecuniam ludenti:& ita puniẽ
equaliter pena contra ludentes inducta tam
is qui ludit quam is qui uidet ludere vel pecu
niam mutat:ita tenet Bal.in auten. interdici/
mus.in prin.C.de epi.& cle. vbi idem dicit
in eo qui docet ludentẽ.multa alia exempla
poſſent dari de hoc iuramento temerario:
preſertim quando quis ex praua conſuetudi/
ne iurat:vt habetur in cap.iurauit.xxij.q.iij.
20 ¶ † Sexta ſpecies iuramenti extraiudicialis
eſt iuramentum illicitum: de quo loquitur
tex.in cap.innocens: & per totam illam.q.
xxij.q.iiij.& not glo.ibidem in ſumma ſup
hoc eſt ſciendum quod iuramẽtũ poteſt dici
illicitũ altero de tribus modis: ut habentur
in.d.cap.innocens.primo modo ex eo quod
iuratur.ſecundo modo ex cauſa extra uenie
te:tertio ex modo iurandi: exemplum pri/
mi eſt quando illud quod iuratur de ſe eſt ꝓ/
hibitum & vitioſum:vt ſi quis iurat commi/
ctere vnum delictum:quo caſu non tenetur
ad obſeruantiam:quia tale iuramentum non
ligat.c.ſi aliquid & ca.non eſt:& cap.actione
& cap.inter cetera xxij.q.iiij.& habetur per
Abb.& doc.in.cap inſinuauit de teſti.idem ẽt
quando quis iurat non ferre teſtimoniũ: qa
non obſtante iuramento poteſt examinari.
ſm Abb.in.d.cap.inſinuauit.idem in eo qui iu
rat non eſſe de conſilio.l.fi.in prin.ff.ad mu/
nicipa:idem in eo qui iurat non fideiubere:
quia poteſt non obſtante iuramento fideiu/
bere pro proximo in periculo conſtituto:vt
not.Io.an.in addi.Spe ĩ tit.de iureiur.in rub.
de quo vide omnino Old.in conſi.xc. Et de
his & alijs ſimilibus exemplis tractat plene
Iaſ.in.§.item ſi quis poſtulãte.col.xij:& ſeq.
inſti.de actio.& Pau.de ca.in conſi.cccxlv.
in primo uol.& calde.in conſi.viiij.in tit.de
iureiur.& q iuramentum in male promiſſis
non ſit ſeruandũ tenet And.de yſer.in cap.
j.col.vj.qui ſucceſ.teneantur.in feu.
21 ¶ † Exemplum ſecundi eſt quando qs poſt
votum caſtitatis iurat ducere vxorem: idem
quando iurat adimplere omnia que ab eo pe/
tentur:quia ſi petatur aliquid turpe non te/
netur implere iuramentũ cap.cũ iuramento:
de homici:& cap.eſt etiam:& ca.unuſquiſq;
22 xxij.q.iiij. ¶ † Exemplum tertij eſt vt ſi
quis iurat per uiſcera Chriſti uel per uentrem

uel per capillos uel per membra pudibunda Chriſti, nam tale iuramentum dicitur blaſfemia, vt inquit Bal. in. l. ij. in fi. C. de reb. credi/ & Bal. in. l. j. C. ſiquis impe. male. & in. l. accuſationem. col. iij. C. qui accu. non poſ. vbi plus dicit: q tale iuramentum eſt ſpecies hereſis: vt eſt tex. in auten. vt nõ luxu. con. natu. in. rubro & nigro: & cap. ſiquis p capillũ. xxij

13 q. i. ¶ † Eodem modo ſiquis iurat per demones vel aliam creaturam eſt iuramentum illicitum: & peccat iurans, debet tamen ſeruare iuramentũ ſi id quod iurat non eſt prohibitum; cap. mouet. xxij. q. j. & not. Alex. in cõſi. xxvij. col. pen. in primo uol. & habetur ĩ cap. & ſi Chriſtus de iureiur. reliqua circa hãc materiam dic vt per Spe. in tit. de iura: dela. per totum & per moder. repetentes rub. de iureiur. & per doc. in locis ſuperius allegatis.

14 ¶ † An autem iuramentũ poſsit preſtari p procuratorem habentem ſpeciale mandatũ: dic q ſic in animam conſtituens. ſm Bar. & Alex. in. l. qui bona. §. ſi alieno. ff. de dam. infec. & Alex. in. l. ad egregias. in prin. ff. de iureiur. & in. l. vulgo. ff. de in litem iur.

Robertus. Maranta. I. V. D.

1 *Appellatione actorum quid ueniat.*
2 *An inſtrumenta & alie ſcripture dicantur effecte de actis eo ipſo q fiunt producte in qua dubitatione diſtingue ut in numero. 3. & declara ut in numero. 4.*
5 *Acta iudicij & acta litis ſiue cauſe in quo differant.*
6 *Differentia inter acta geſta & monumenta.*
7 *An indiſtincte omnia acta iudicij faciant plenam fidem.*
8 *Acta debent fieri altera parte preſente quod debet apparere in actis aliter non ualent.*
9 *Requiritur etiam in actis ad hoc ut ualeant q fiant coram iudice uel eo mandante.*
10 *Requiritur etiam in actis q ſcribantur per notariũ actorum deputatum.*
11 *Requiritur etiam q ſcribit acta ſit notarius creatus a rege, quod requiritur in regno, ſecus eſt de iure communi.*
12 *Circa ſupraſcriptum requiſitum dubitatur in practica de dubio quotidiano de quo ponitur caſus & deciſio, quam deciſionem limita ut in numero. 13. & in numero. 14.*
15 *Acta debẽt reduci in ſcriptis niſi cauſe ſint breuiores*
16. *Acta ante publicationem in iudicio facta non faciunt publicam fidem, ſecus uero poſt.*
17 *Acta debent recipi & ſcribi in die non feriata alia non ualent maxime ſi dies eſt feriatus ad honorem dei, quod limita ut in numero. 18. uſq ad numero. 29. incluſiue.*
30 *Acta debent fieri de die & non de nocte.*
31 *In ſingulo actu pro eius ualidatione requiritur q apponatur locus, dies, menſis, & annus in quo fuit celebratus circa quod dubitatur ut in nu. 32.*
33 *Qualiter ſint fienda acta, in qua queſtione primo format iſtam concluſionem uidelicet q omnia acta iuditialia ſiue ciuilia ſiue criminalia debent edi litigantibus petentibus cuius concluſionis rationem uide numero. 34. quam concluſionem limita ut in numero. 35. 36. 37. 38. 39. 40.*
41 *Acta publica iudicij debent edi indiſtincte cuicunque ſuum intereſſe pretendenti, etiam ſi ad eius inſtantiam non ſint celebrata.*
42 *Acta debent edi ſumptibus petentibus regulariter, fallit ut hic.*
43 *Acta originalia nullo modo debent edi parti nec iudici appellationis ſed tantum copia edenda eſt.*
44 *Acta debent edi cũ die & conſule loco & tempore.*
45 *Acta debent edi totiens quotiens qui petit ſibi edi, etiam millies ſiue amiſerit prima acta edicta ſiue non, & in hoc differt editio actorum ab editione inſtrumenti.*

DECIMVS Actus qui ſucceſsiue conſideratur in iuditijs eſt actorum editio. ſuper quo breuiter examinabo tres. q. principales. prima erit quid veniat appellatione actorum. Secunda an indiſtincte omnia acta iuditij faciant plenam fidem & qualiter. tertia. q. erit qualiter iſta acta ſint edenda petentibus.

1 VENIO Ad primam. q. ſuper qua concludo: q acta dicuntur omnes ſcripture in iuditio facte coram iudice & ſcripte manu officialis. ſ. tabellionis ad hoc deputati. ut declarat Alex. in. l. acta: & in. l. actorum. ff. de re iudi. ubi dicit q etiam ſententia uenit appellatione actorum, idem tenet Abb. in cap. quoniã contra col. ij. in fi. de proba. ubi uide Bal. plene declarantem que ſcripture ueniant appellatione actorum: hoc etiam declarat Bal. in auten. que ſupplicatio. col. j. uerſi. item licet ſcriptura &c. C. de pre. impe. offe. ubi dicit q non ex eo ſolo q ſcriptura eſt facta per tabellionem actorum. dicitur de actis iuditij: niſi fiat coram iudice uel iudice mandante: adde, Bal. in. l. interrogatam. C. de libe. cauſa. & Bal. in. l. illud. col. ij. uerſi. deinde nota &c. & ibi etiam Bar. C. de ſacroſan. eccle. & car. in cle. ſepe. §. & quia in. ix. q. de uer. ſig. & Alex. in l. j. in prin. ff. de uer. oblig. & Bal. in cap. j. §.

item ſacramenta.col.pe.in.fi.verb.querit in
ſuper &c.de pace iur.fir.& q ſententia uenit
appellatione actorum eſt tex.cũ glo.& Bar.
in.l.in fraudem.§.neq.ff.de iure fiſci.
2 ¶ † An autem inſtrumenta & alie ſcripture
producte in iuditio dicantur effecta de actis:
eo ipſo q ſunt producta.Inno.in ap.cum in
iure.in fi.de offi.dele.tenet q ipſum inſtru-
mentum quantum ad contractum & obli-
gationem in eo contentam non eſt de actis
ſed ſola productio inſtrumentorum & ſcrip
turarum eſt de actis: idem tenet Bal.in.l.ij.
col.iij.verb.iuxta hoc queritur &c.C.de edẽ.
vbi per hoc infert q inſtrumentum produ-
ctum in actis editur ſine die & conſule, ſed
ſolum editur dies productionis:quia quan-
tũ ad productionem eſt effectum commune
inſtrumentũ:iuxta.l.j.§.edenda.ff.de eden.
ſed certe ſi iſta opi.Inno.& Bal.ita ſimplici-
ter intelligeretur:reſultare poſſent aliqua ab-
ſurda & maxime quia altera pars non poſſet
petere copiam tenoris inſtrumenti producti
in actis:ſed ſolam copiam preſentationis ip-
ſius.nam ſi tenor non eſt de actis ergo non
eſt effectus cõmunis:& ſic non eſſet eden-
dus quod eſt contra.d.§.edenda.preterea ſi ĩ
tenore inſtrumenti eſſet aliquod uerbũ faci-
ens contra producentẽ & in fauorem aduer
ſarij:non poſſet aduerſarius eo vti pro ſe: q2
non eſt de actis.quod eſt cõtra not.per.glo.
& Moder.in.l.j.§.editiones.ff.de eden.vbi
habetur cõmuniter q producens inſtrumen
tũ in iudicio cenſetur approbare omnia con-
tenta in eo etiam contra ſe facientia:& aduer
ſarius poteſt eo vti pro ſe.ſicut dicimus in te
ſtibus qui deponere debent pro vtraq parte
ita plene declarat Iaſ.in.d.§.editiones, vnde
cauſa uitandi iſta contraria uidetur eſſe dicẽ
dũ q tam productio quam tenor inſtrumẽ-
ti producti ſit de actis: maxime cũ tota die
uideamus cõmuniter praticari q eo ipſo q
inſtrumentũ uel alia ſcriptura producitur in
iuditio.poteſt aduerſarius petere eius copiã:
& ſibi editur cũ die & conſule & cum toto
tenore ſcripture,ergo tota eſt effecta de actis
3 & tota cõmunis. ¶ † Puto in iſta varieta-
te poſſe dari iſtam declarationem uidelicet.
quando que aliquis producit inſtrumentum
in iuditio:& nõ facit illud regiſtrari in actis
de uerbo ad uerbum:ſed ſolũ notarius ſcribit
in actis.die tali &c.talis produxit unũ inſtru
mentum procurationis uel debiti uel aliud ſi
mile:quod incipit ſic:& finit ſic &c.ſed eius
tenor non apparet extenſus in actis: puta q2
producens retinuit ſibi inſtrumentum petẽſ
ſe:& tunc uerũ dicit Inno.& Bal.q ſola pro
ductio eſt de actis & non tenor inſtrumenti.
ex quo tenor non reperitur in actis: & dato
q notarius fecerit de eo mentionem q uide
rit,non tamen in hoc ſibi creditur. vt not.
Alex.in conſi.vj.col.ij.in.fi.in.iiij.uol.& per
Moder.in auten.ſiquis in aliquo.C.de eden.
nam ſi tenor eſſet de actis faceret publicã fidẽ
ſicut alia acta abſque eo q originale produ-
catur.quod eſt falſum.ſm Alex.ibi.& doc.in
d.auten.ſiquis in aliquo.ſed ſi queris an iſto
caſu poſſit aduerſarius petere copiam teno-
ris inſtrumenti.dic q ſic.nam licet nõ ſit de
actis propter deficientiam regiſtrationis,ta-
men quia pars cepit eo vti in iuditio per pro
ductionem:ratione huius vſus tenetur illud
edere.ita tenet Bal.& Alex.in.l.ij.ff.de eden.
per.d.§.edenda ſunt omnia:& tunc poſſet ꝓ
cedere opi.Bal.in.d.l.ij.C.de eden.ſ.q edatur
ſine die & conſule.nec ſemper ſequitur illa
conſequentia.iſta ſcriptura non eſt de actis
ergo non debet edi.Nam ſiquis facit mentio
nem de inſtrumento in libello per dictionẽ
limitatiuam : tenetur illud edere ante litem
conteſtatam,& tamen nõ eſt de actis.vt not.
Bar.& doc.in.l.edita.C.de eden. quandoque
producens inſtrumentum facit ipſum regi-
ſtrari in actis:uel quia relinquit ipſum origi-
nale autenticum in actis cum preſentata ſub
tali die &c.uel quia facit ipſum exemplari au
toritate iudicis,& facit ipſum collationari ꝑ
actorum notarium cum fide ſua in calce q ip-
ſum collationauit.ſ.exemplum cum origina-
li & concordat de uerbo ad verbum : & illa
copia collationata relinquitur in actis conti-
nens totum tenorem inſtrumenti:originale
autem recipitur per producentem : ne forte
aliquo caſu perdatur:& iſtud quotidie uide-
mus ſeruari in iudicijs.Et tunc dico q totus
tenor inſtrumenti eſt de actis:non ſolum ip-
ſa productio:adeo q illa productio illius co-
pie regiſtrate & collationate facit dictam co-
piam habere publicam fidem abſq eo q pro
ducatur originale.ita tenet Baldus in.l.fina.
in quinta queſtione.C.de edic.diui.Adri.tol.
& de mente Specu.in titulo de inſtr.edi.§.
nunc dicamus.columna quarta verſiculo il-
lud autem ſcias &c.pro hoc eſt gloſ.in dicta
auten.ſiquis in aliquo:& ibi etiam Bartol.&
communiter docto.& gloſ.& Bartol.in.l.ci
rographis.ff.de admi.tu.& Angel.in.§.illud
4 in aucten.ut fra.filij &c. ¶ † Hoc tamen
intellige & declara dummodo talis regiſtra-
tio ſit

tio ſit facta parte preſente & non contradicente, uel parte citata alias nullam fidem faceret talis copia quamuis collationata: ita tenet Alexander in dicto conſilio ſexto columna fina, in princi. in quarto uolumine & eſt de mente Bartol. & docto. in dicta auten. ſiqs in aliquo, quod nota perpetuo: quia raro ad hoc aduertunt litigantes & actorum notarij: vnde in allegationibus iuris poſſes talem ſcripturam deſtruere. De reliquis autem que veniūt appellatione actorum traditur plene in dicto capitulo quoniam contrā, de proba. tam in text. quam in gloſ. & per docto. ibi inter que adde q̄ non ſolum acta que fiunt in iudicio contentioſo & contradictorio veniunt appellatione actorum. ſed etiam omnia alia que fiunt in iudicio voluntario in quibus decretum iudicijs interponitur: prout ſunt tutele & emancipationes & alia ſimilia ſecūdum Innocentiuſm in capitulo primo colūna prima de proba. que alio vocabulo dicuntur acta forenſia: ſecundum eum ibi: ex eo quia in foro agitantur, & not. etiam Bald. in l. comparationes. columna tertia verſiculo querit etiam de forenſi &c. C. de fide inſtrumen. ¶ † Iſta autem acta que fiunt in iu-
5 dicijs quedam dicuntur acta iudicij proprie, & quedā acta litis ſiue cauſe. & differunt inter ſe. quia acta iudicij ſunt illa que tendunt ad iudiciorum ſolemnitatem & ordinem: prout ſunt citationes libelli, ſatiſdationes: & litis conteſtatio: publicatio: & concluſio, & alij ſimiles actus. Acta vero cauſe ſeu litis ſūt que reſpiciunt factum pro victoria cauſe obtinenda, prout ſunt atteſtationes: confeſſiones: ſcripture: & alie probationes. ita declarat gloſ. in clemen. ſepe: in verſic. defenſiones: & ibi etiam Card. in tertio no. & in ſecunda queſtione de verbo: ſignifica. & Abb. in capitulo eiuſdem que: in primo notab. de teſti. & propterea in materia actorum ſolet fieri diſtinctio trimembris videlicet quedam ſunt acta que reſpiciunt litis ordinationē: & ſunt illa que modo appellaui acta iudicij. Quedā ſunt que reſpiciunt veritatis indaginem: & ſunt illa que modo appellaui acta litis ſeu cauſe. Quedam ſunt que reſpiciunt litis deciſionem: & ſunt ſententie diffinitiue: de quibus plene per Bartol. in. l. is apud quem. C. de edē. & in. l. cum lite mortua. ff. iudi. & Abb. Fely. & communiter docto. in dicto capitulo cauſam que: in quibus locis plene declaratur que acta pereant perempta inſtantia: & ad ibi dicta me remicto. & aliqua dixi in materia inſtantie ſupra in quinta parte principali huius tract. ¶ † Que autem ſit differentia inter
6 acta: geſta: & monumenta? Dic q̄ acta proprie ſunt illa que ſunt ſcripta coram notario & iudice ſcilicet per ipſum notarium actorū. Geſta poſſunt dici ea que ſunt facta ſed non ſcripta. item geſta cenſentur facta magnorū principum: & omnia regiſtrata in archiuijs publicarum perſonarum poſſunt appellari geſta. Sed monumenta dicuntur ſcripture publice & priuate quas quis habet penes ſe extraiudicium. ex eo quia cauſam iuris ſui muniunt: que alio vocabulo appellantur documēta, vt habetur in capitulo cordi, de appel. libro ſexto & in aucten. ſiquis in aliquo. C. de edē. & ita hanc differentiam declarat Cardinalis in clementina ſepe. §. & quia: in octaua queſtione de verbo. ſignifica. aliquando tamen acta & geſta confunduntur: & unum & idē importantur: ut eſt text. in. l. geſta. C. de reiudicata: & not. Bartolus in. l. prima. ff. de offic. procur. ceſa.

VENIO Ad ſecundam queſtionem princi-
7 palem videlicet an indiſtincte omnia acta iudicij faciant plenam fidem & qualiter: ſuper qua oportet inueſtigare que requirantur ad validitatem actorum ad hoc vt tanquam publica faciant plenam fidem, & dic q̄ plura requiruntur. ¶ Et primo requiritur q̄ fiant parte preſente vel citata & abſente per cōtumaciam: alias non probant nec alteri parti preiudicant: in caſu in quo ſumus in contradictorio iudicio. l. de unoquoq̄. ff. de re iudic. l. nam ita diuus. ff. de adop. l. ſi quando. C. de teſtibus & capitulo ſecundo de teſti. ¶ † Se-
8 cundo requiritur q̄ acta fiant altera parte inſtante: adeo q̄ debet apparere ex actis ad cuius inſtantiam actus celebratur: alias acta nō valent. ita tenet Angel. in conſilio cclxvj. columna ſecunda vbi precipue loquitur de ſententia lata: q̄ non valeat niſi appareat ad cuius inſtantiam lata fuit. vnde ſententia nūquam debet ferri niſi vna pars faciat inſtantiam & faciat aliam partem citari ad ſententiam: alias non valet. ita tenet Imol. in dicta l. de vnoquoq̄. ff. de re iudi. & Bartol. in. l. prima. C. vt que deſ. aduo. Pau. de caſtro in. l. j. C. de iudi. & Iaſ. i. l. properādū §. & ſi qdē. col. .j. C. de iudi. ¶ † Tertio reqrit̄ q̄ fiāt corā iu-
9 di. vel iudice mādāte, vt no. Alex. & Imol. ī d. l. acta. ff. de re iudic. gloſ. & Bald. in. l. illud C. de ſacroſan. eccle. & Bald. ī. l. interrogatā. C. de libe. cā: & Lu. de pē. ī. l. iſtar. C. de iure fi. ſpec. aur. Rober. Marā. Y.

ſci libro decimo vbi per hoc infert non vale
re obligationem receptam penes acta curie
niſi ſit recepta coram iudice. Adde etiam uel
niſi recepta ſit iudice mandante. vt habetur
in deciſ.cxxxv.conſil Neapol.vbi plus dici
tur q̃ ratione iuramenti in ea appoſiti poteſt
recipi talis obligatio penes acta etiam abſen/
te creditore. Et per hoc patet q̃ iſte obligatio
nes quas quotidie recipiunt notarij extra lo
cum iudicij & ſine preſentia iudicis, & dicũt
illas recepiſſe penes acta. non ualent nec ha/
bent executionem paratam: vt eſt de mente
Luce de penna in dicta. l. inſtar. & expreſſius
tenet Matth. de affli. in conſtitu. magiſtri ca/
merarij. columna penultima & in conſtit.
cordi nobis: columna penultima in princ.
quod nota: quia quotidie notarij actorum
errant in hoc.

10 ¶ † Quarto requirit q̃ acta
ſcribantur per notarium actorum deputatũ
adeo q̃ ille notarius qui incepit ſcribere acta
unius proceſſus ille debet ſcribere reliqua: ali
as acta non probant: niſi iſte eſſet impeditus
quia tunc poteſt alius ſurrogari ita tenet Bal.
per illum textum in. l. prima. C. de ſportul. &
Bald. in. l. ſecunda. C. quomodo & quando
iud. & Bar. in. l. prima. ff. de offic. conſul. &
Bal. in. l. reperita. C. de epi. & cler. & Ludoui/
cus romanus in conſilio cclxxxj. & Baldus
& Paulus de caſtro in. l. teſtamenta omnia. C.
de teſtamen.

11 ¶ † Quinto requiritur q̃ ille
qui ſcribit acta ſit notarius creatus a rege: ali
as acta ſcripta ab alia perſona non valent in
hoc regno: ſecus eſſet de iure communi: quia
vbi non poteſt haberi notarius poſſunt ad/
hiberi duo ſcriptores etiam priuati ad ſcribẽ/
dum acta: quorum ſcripta faciunt publicam
fidem in iudicio. vt eſt text. in capitulo quo/
niam contra. de proba. immo dicit ſimplici/
ter Baldus in. l. comparationes columna ter/
tia verſiculo querit etiam de forenſi &c. C.
de fide inſtru. q̃ de mandato iudicis poſſunt
ſcribi per alium quam per tabellionem. Sed
hodie in regno eſt iuri communi derogatum
per conſtitutiones regni, quibus inductum
eſt vt acta non fiant per aliã perſonam niſi p
notarium creatum a rege: & ſic in hoc eſt cor
repta diſpoſitio dicti capitul. quoniam con/
tra. vt eſt conſtitu. que incipit. magiſtri came
rarij. & ita illam conſtitutionem intelligit ibi
Mattheus in penultima columna ſcilicet q̃
per eam ſit derogatum iuri communi. Sed
certe ego puto q̃ non fuit iſta mens illius cõ
ſtitu. ſcilicet velle corrigere dictum capitulũ
quoniam contra. Nam legum correptio ſem
per eſt euitanda vbi non apparet expreſſe. l.
precipimus. C. de appella. & l. ſancimus. C. de
teſta ſed dico q̃ potius illa conſtitu. eſt con/
formis cum iure communi. Nam ius cõe po/
nit duos caſus. ſ. q̃ magiſter actorum debet
eſſe notarius ubi haberi poteſt: ſed ubi deeſt
copia notariorum poſſunt adhiberi duo ꝓbi
& idonei uiri ad ſcribendum acta: quorum
fides equiparatur fidei tabellionis. Sed con/
ſtitutio regni prouidit ſolum in vnum caſum
ſcilicet q̃ magiſter actorum ſit notarius: &
in hoc eſt conformis cum iure communi: &
vltra non progreditur corrigendo ius com/
mune de duobus ſcriptoribus: ergo ille ſecũ/
dus caſus tanquam omiſſus per regni conſti
tutionem debet remanere in diſpoſitione iu/
ris communis. l. ſi cum dotem. in princip. ff.
ſol. matri. & l. commodiſſime. ff. de libre. &
poſth. vt euitetur legum correptio: preterea
illa conſtitu. non dicit q̃ ſiue poſſit haberi co
pia notariorum ſiue non: ſemper magiſter
actorum debeat eſſe notarius creatus a rege:
alias acta non ualeant: merito debet declara/
ri & limitari per legem antiquam iuris com/
munis ſcilicet q̃ adhibeatur notarius creatus
a rege ubi copia notarij haberi põt: alias ſuffi
ciant duo ſcriptores priuati uiri idonei. vt lex
noua diſtinguatur per ueterem. l. ſed & poſte
riores. ff. de legi. cum debeat ledere ius cõmu
ne in minus quã põt. Preterea ius cõmune in
hoc fuit cõforme cũ iure gentiũ ſecundum
quod in ore duorum uel trium ſtat omne
uerbum capitulo nouit. de iudi. l. vbi nume
rus. ff. de teſti. unde ſatis iniuſta fuiſſet illa cõ
ſtitu. quando in defectum notarij uoluiſſet
detrahere fidei duorum teſtium: quos lex cõ
munis in hoc adhibuit ut ſcriptores & teſtes
equiparando eos fidei notarij: quia uideretur
detrahere iuri gentium: quod ſine cauſa prin
ceps huius ſeculi facere non poteſt: ut plene
tradit Felynus in capitulo que ĩ eccleſiarum:
columna ſecunda & columna decima & ſeq.
de conſtitu. Ex quibus rationibus firmo hãc
cõcluſionem. q̃ diſpoſitio dicti capituli quo/
niam cõtra: non eſt hodie correpta in regno
immo eſt in viridi obſeruantia: unde etiam
hodie in defectum notarij poſſunt adhiberi
duo ſcriptores.

12 ¶ † Sed iuxta hoc ca/
dit quotidianum dubium. in multis locis:
terris: & ciuitatibus huius regni eſt quedam
antiqua oſeruantia q̃ in curijs ſolet eſſe vnus
actorum magiſter priuatus & non nota/
rius: qui tolerante populo ſcribit acta iudi/
cij: & coram eo partes litigant ſine contra/

dictione aliqua: quero an acta ſcripta ab iſto faciant publicam fidem: ſi forte altera pars videns ſe ſuccumbere vult venire ad hoc refugium miſerorum: & allegare nullitatem actorũ & proceſſus: prout pluries hũc caſum mihi euenit in facto. Et certe nulli eſt dubium q ſcriptor talis nec de iure communi cum ſit ſolus: nec per regni conſtitutionem habet publicam fidem, vnde eius acta non valent: ſolum poſſet eſſe dubium, an ille communis error populi qui tenuit eum vt actorum magiſtrum faciat ius iuxta ea que traduntur in. l. barbarius. ff. de offic. preto. Super iſto caſu p deciſione pono hanc concluſionem negatiuam, q talia acta non habeant publicam fidẽ quia iſte eſt caſus expreſſus contra conſtitutionem regni predictam, que vult q quando magiſter actorum eſt vnus: debet eſſe notarius: & conſuetudo contraria non poſſet tollere illam conſtit. quia in prohemio conſtitutionum in fine imperator tollit omnes conſuetudines etiam futuras que facerent contra illam conſtitu. vt not. ibi glo. & probatur in alia conſtitu. que incipit puritatem, vbi mandat primo ſeruari conſtitutiones regni: & in defectum earum tunc ſeruentur conſuetudines, vnde dato q populus per conſuetudinẽ introduxiſſet q priuatus ſcriptor poſſit eſſe actorum magiſter: non tamen potuit derogare conſtitutioni regni: Nec obſtat q communis error facit ius, quia in contrarium eſt veritas in caſu iſto: ex quo communis error non poteſt facere notarium eum qui non eſt vnde acta facta per talem notarium putatiuum non valent: ita plene concludit Iaſ. in. d. l. barbarius. colu. xij. ſuper illa. q. an inſtrumenta geſta per notarium putatiuum valeãt & concludit q non, & plures allegat: tanto fortius in caſu iſto vbi populus ſcit eum non eſſe notarium: vnde ceſſet ille communis error in titulo notarius: nam populus vellet tunc vendicare ſibi autoritatem regiam ſcilicet creandi tabelliones & publicas perſonas, quorum & quarum ſcripturis detur plena fides: quod fieri non poteſt, vt ibi per Iaſ.

15 ¶ † Iſtam concluſionem limito duobus modis: primo niſi eſſet cõſuetudo cuius iudicij non eſſet memoria, q ſemper in tali loco & ciuitate fuerunt magiſtri actorum priuati: & non reperitur memoria interruptionis huius conſuetudinis, nam tunc ex quo talis cõſuetudo habet vim ſpecialis priuilegij Principis: puto q talia acta facerent plenam fidem ex preſumpto priuilegio Principis, p ea que not. Abb. in capitulo ſuper quibuſdam. §. preterea. de verbo. ſignifica. pro hoc eſt text. in. l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quot. & eſti. & tenet And. de yſernia in capitulo imperialem. §. preterea ducatus: columna penultima in princi. de prohi. feud. alie. per Fede. & in conſtit. ſi dubitatio. columna tertia. Nam per tantum tempus cuius initij non eſt memoria &c. preſcribunt omnia regalia & principi reſeruata, vt tenet idem And. de yſer. in conſtitu. quadragenalem: columna prima & ĩ capitulo primo verſiculo flumina nauigabilia. colũna ſecunda que ſint rega.

14 ¶ † Secũdo limito qñ duo litigauerunt coram iudice vbi erat ſcriptor priuatus: & ambo produxerunt ſua iura coram illo priuato actorum magiſtro: & fecerunt pariformiter per illum ſcribi reciprocos actus in iudicio nulla ipſarum partium diſcrepante: nam ſi in fine cauſe vellet altera partium annullare proceſſum tanquam ſcriptum per non publicam perſonam dico q non debet audiri: quia cenſetur dictũ ſcriptorem & eius fidem approbaſſe patiendo ab eo examinari ſuos teſtes & alia ſua acta ſcribi: vnde non poteſt modo illius fidem impugnare: & moueor per ea que plene cumulat Iaſ. in. l. prima. §. editiones: columna tertia & quarta ff. de eden. & idem Iaſ. in. l. prima ĩ princi. columna tertia. ff. quod quiſq iur. vbi plura exempla ponit de eo qui vtitur aliqua ſcriptura inhabili pro ſe: vel approbat aliquam perſonam in aliquo officio: nam nõ poteſt vlterius dictam ſcripturam vel perſonam in eodem vel ſimili officio impugnare vbi multos docto. allegat. & ad ibi allagata me remitto. Nec poſſet obſtare q priuati vellent creare tabellionem: quia dico q non creant nec officium publicum ſibi vendicant: ſed ſolum dãt fidem vni viro priuato: quod poteſt fieri per partes. l. theopompus. & ibi Bartol. & docto. ff. de dote preleg. & Bartol. in. l. iulius. ff. de fideiuſſ. ſicut dicimus etiam in arbitro electo per partes: cui per compromiſſum dat̃ fides vt ſtetur dicto ipſius. Eodẽ modo poſſunt partes eligere vnũ ſcriptorẽ cuius ſcriptis habeãt dare plenã fidẽ in earũ preiudiciũ: cũ nihil repugnet: nec in aliquo ledatur hic publica vtilitas: immo in hoc caſu ſugerit eqtas illius edicti qđ qſq iuris &c. Nam eo ipſo q ego pduco iura mea corã tali ſcriptore: & facio p eum examinari meos teſtes & ſcribi oĩa acta mea in pceſſu videor habere hãc intentionẽ vt illa acta mea faciãt publicam fidem & proſint mihi ad victori-

am obtinendam contra aduerſarium meum:
vnde non poſſum poſtea impungnare pro/
ceſſum quem ſemel approbaui: quia debeo
pati q; ſimiliter acta aduerſarij mei per eun/
dem ſcriptorem recepta faciant fidem con/
tra me propter equitatẽ dicti edicti p ea que
not. Laſ. in dicta. l. prima & in dicto. §. edi/
15 tiones. ¶ † Sexto requiritur q; acta redu/
cantur in ſcriptis: niſi cauſe eſſent breuiores
quia tunc non requiritur ſcriptura. per au/
cten. niſi breuiores. & ibi Bartol. C. de ſen/
ten. ex peri. reci. ita tenet Abb. in dicto capi/
tulo quoniam contra, in tertio notab. per il/
lum textum & ibi etiam Felyn. de proba. &
declarat Anto. de but. in capitulo cum ad ſe/
dem. de reſtitu. ſpolia. & ſuper hoc poteſt ca/
dere illud dubium an acta iudicij poſsint pro
bari per teſtes, & ſic aliter quam per ſcriptu
ram: nam ſecundum communem concluſio
nem acta curie non requirunt teſtes: quia ſi
ne teſtibus habent publicam fidem. l. Bartol.
in. l. emancipatione. C. de fide inſtrumen. &
Baldus in. l. geſta. verſiculo quero: nunquid
acta &c. C. de re iudi. Quod tamen notabili/
ter intellige de actis factis coram iudice ? ſe/
cus ſi fiant coram arbitro: quia non valent
ſine teſtibus etiam ſi per notarium ſcriban/
tur, ita tenet Alexand. in cõſilio xiij. in quar
ta colu. in primo volu. & conſi. xix. col. iiij. ſ
iiij. vol. Quod nota perpetuo: quia poteris
annullare multos proceſſus arbitrorum: qa
nunquam uel raro aduertunt in adhibendo
teſtes in eorum actis. unde ad. q. incidenter
motam dico, q; acta poſſunt probari per te/
ſtes, dummodo deponant de tenore ipſo/
rum. tex. eſt in. l. quoniam. C. de heret. &
Bald. in. l. ne in arbitris colum. ij. verſic. uenio
ad uerſic. ſi autem &c. C. de arbi. quod tamẽ
intellige quando acta requirentia ſcripturam
fuerunt celebrata in ſcriptis & ſunt deperdi/
ta. tunc enim poſſunt probari per teſtes, ſe/
cus ſi nunquam fuerunt ſcripta; quia ex quo
non ualent: nõ oportet ea probari per teſtes
Sed ſi ſunt talia acta que de neceſsitate non
requirunt ſcripturam, poſſunt indiſtincte
probari per teſtes, ita declarat Bal. in. d. l. emã
cipatione: & Lanfran. in dicto capitulo quo/
niam contra. colum. iiij. & habetur per Cano.
16 in. c. Albericus de teſtibu. ¶ † Septimo re/
quiritur q; acta ſint in iudicio publicata: nam
ante publicationem non habent publicam fi
dem. l. geſta. C. de re iudi. & Bald. in. l. publi/
cati. in. v. q. C. de teſta. Et dicit Bald. in. l. in bo
ne fidei. colum. iij. verſic. item queritur. C. de
reb. cred. q; etiam ſemiplene non probant a/
teſtationes non publicate. Acta enim nõ pu/
blicata ſunt ad inſtar imbreuiature notarij
non ſolennis: vt not. gloſ. & Bartol. in. l. fi/
deicommiſſa. §. j. ff. de lega. iij. & hoc requiſi/
tum poſſet referri ſolum ad atteſtationes: ve
rum magis communis concluſio eſt in con/
trarium ſcilicet q; coram eodem iudice uel ſur
rogato in eius locum acta faciant fidem etiã
ſine publicatione: qa alias ſequeretur q; nõ
valeret ſententia lata omiſſa publicatione: cu
ius contrarium tenet Bartol. in. l. prolatam
C. de ſenten. & hoc tenet Abb. in c. cauſam
que colum. ij. de teſti. vbi optime declarat hãc
materiam & ibi etiam Franc. de are. in. j. & ij.
17 colum. ¶ † Octauo requiritur q; acta ſcri/
bantur & recipiantur in die non feriato: alias
non valent: maxime ſi eſt dies feriatus ad
honorem dei. l. fi. C. de ferijs. & c. fin. de fer.
ſunt tamen multi actus qui poſſunt celebrari
in die feriato: qui ſignantur pro fallentijs ad
18 hanc regulam. ¶ † Et primo limita non pro
cedere in porrectione libelli: quia poteſt offer
ri & recipi in die feriato etiam ad honorem
dei. l. miles. §. ſexaginta. ff. de adul. & idem in
libello appellatorio. l. j. & ibi Bal. C. de fer. &
not. Bartol. in. l. ij. ff. ſi quis in ius voc. non ie.
Et vide que dixi ſupra in capitulo de libelli
oblatione: in hac ſexta parte. vbi tractaui ple
19 ne de ueritate huius dicti. ¶ † Secundo li/
mita in executione facienda contra latronẽ
inſignem: quia poteſt mitti ad furcas etiam
in die feriato. l. prouinciarum: & ibi Bartol.
20 & Bald. C. de fer. ¶ † Tertio limita in omni
bus actis uoluntarie iuriſdictionis: quia poſ/
ſunt exerceri die feriato, prout emancipare:
adoptare: tutores dare, & inſtrumenta ac te/
ſtamenta conficere: & alia ſimilia. ita tenet
Spec. in tit. de fer. §. ſequitur. verſic. quid ſi in
ferijs &c. & uerſic. porro. & Abb. in. c. cõque
ſtus. colum. v. de ferijs. & eſt tex. in. l. actus.
21 C. de ferijs. ¶ † Quarto limita non procede
re in examinatione teſtium: quia poſſunt exa
minari in die feriato ad honorem dei: dum/
modo iurauerint in die non feriato gloſ. eſt
in cle. j. de offi. deleg. & eſt titus magne curie
in numero. 47. incipiens. item q; ſi detur &c.
& dixi. ſupra in uerſic. teſtium productio: &
tenet Spec. in titu. de fer. §. ſequitur. verſic.
22 quid ſi tunc teſtis &c. ¶ † Quinto limita
in omnibus actis pijs: & requirentibus cele/
ritatem de quibus in. l. j. & ij. ff. de fer. An
autem decretum in alie-natione rerum
minoris poſsint interponi die feriate ? dic q;

23 non.ſm Spec.in.d.§.ſequitur.in fi. ¶ † Sex/
to limita in captura debitoris ſuſpecti de fu/
ga; qui poteſt capi etiam in die feriato ad ho
norem dei.glo.eſt ſingularis in.l.fi.C.de de/
fer.& Alber.& communiter docto.in.l. ſi fe
riatis.ff.de fer. & Bald.in capitulo fi.extra.de
fer.& Iaſ.in.l.ij.col.vj.in princ.ff.de iur.om.
24 iudi. ¶ † Septimo limita in confeſsione par
tis quia poteſt recipi in iudicio etiam in die fe
riato.ſm Baldũ in marga.in uerſi.ferie.uerſi.
vltimo.& Innocen.in capitulo ultra tertiam
25 de teſti. ¶ † Octauo limita quando iuriſdi/
tio iudicis eſſet tempore peritura: quia tunc
poteſt procere tempore feriato ad honorem
dei & hominum.ſm Abbatem in capitulo fi.
colum.fin.de iudi.& Spec.in titulo de fer. §.
26 ſequitur: verſic.pe. ¶ † Nono limita in cu/
ria principis: quia in ea procedi poteſt die fe/
riato.vt tenet Spe. in titulo de fer. §. primo
27 verſiculo eſt autem. ¶ † Decimo limita in
ſententia excommunicationis: que poteſt fer
ri die feriato ſecundum Spec.in titu.de fer. §.
ſequitur.verſiculo porro ea: & Fede.de ſenis
28 in conſilio xj. ¶ † Vndecimo limita in cau
ſis carceratorum: quia in eis procedi poteſt
die feriato.l.diuus,& ibi Alexã. & docto.ff.
de ferij,& habetur in.l.cuſtodias.ff. de pub.
29 iudi. ¶ † Duodecimo generaliter limita ho
die in regno quo ad ferias meſsium & uinde
miarum: quia omnes actus iudiciarij poſſunt
in talibus ferijs expediri: ex quo in regno de
conſuetudine ſunt ſublate & non ſeruantur.
gloſ.eſt.in conſtitu.regni que incipit.baiulos
30 omnes. ¶ † Nono principaliter requiritur
ꝙ acta fiant de die & non de nocte capitulo
conſuluit: & ibi gloſ.& Abb. in fina.colum.
de offi.deleg.& preſertim ſententia non po/
teſt ferri de nocte: vt no.docto.in.l.non mi/
norem.C.de tranſac. Quid autem ſi extaret
conſuetudo contraria & in quibus caſibus
valeant acta de nocte: vide Iaſo.in.d.l.non
minorem: & Fely.in dicto capitulo conſul/
31 uit: columna antepenultima. ¶ † Decimo
principaliter requiritur pro ualidatione acto
rum ꝙ in eis ſingulis inſeratur locus: dies,&
menſis: & annus in quo celebrantur.tex.eſt
in capitulo quoniam cõtra: & ibi gloſ.in uer/
ſiculo tempora: de proba.& habetur in capi/
tulo abbate ſane.circa fi.de re iudi libro ſexto
32 ¶ † Sed iuxta hoc poſſet cadere dubium,
quid ſi ſunt facta acta alicuius proceſſus &
poſtea perditur proceſſus: adeo ꝙ eſt neceſſe
facere acta de nouo, deinde celebratis nouis
actis reperitur primus proceſſus: cui eſt dan
da fides: & an credatur primis vel ſecũdis actis
dic ꝙ ſi nondum eſt lata ſententia ſuper ſe/
cundo proceſſu creditur primo tantum &
non ſecundo: & ſecundum prima acta debet
ferri ſententia: ſecus ſi eſſet ſententiatum ſu/
per ſecundis actis antequam eſſent inuenta
prima.ita tenet And.de yſer.in conſtit. cordi
nobis.
33 VENIO ad tertiam queſtionem principa/
lem ſcilicet qualiter ſunt edenda acta, ſuper
qua firmo nonullas concluſiones veras: &
communes. Et prima concluſio generalis eſt
ꝙ omnia acta iudicialia ſiue cauſe ciuilis ſiue
criminalis debent edi litigantibus petẽtibus
.l.ij.cum ſua materia.C.de eden.in tantum ꝙ
ſi non edantur poteſt appellari.l.ij. C. vt lite
penden.& capitulo g. perpetuus. de fide in/
ſtru.probatur etiam in.l.j.§.edenda.ff.de edẽ.
ea preſertim ratione attenta: quia actus iudi/
ciarius eo ipſo ꝙ factus eſt cenſetur commu
nis alteri parti,& ideo poteſt petere copiam:
vt ſupra dixi.& habetur in.d. §. edenda, &
§.editiones: & ibi notatur eodem titulo.item
is qui iudice mandante non vult acta edere
preſumitur in dolo.ſm Alexandrum in.l.
vbi.ff.de eden.pro hoc eſt text.in.l.non po/
34 teſt dolo.ff.de regu.iur. † Poteſt etiam aſsi/
gnari ratio: quia editio actorum eſt ſpecies de
fenſionis.patet quia fit ad effectum vt petẽs
poſsit deliberare an velit cedere vel conten/
dere.l.prima in princi.ff. de eden. & aucten.
offeratur.C.de litis conteſta.item fit ad effe/
ctum veritatis inueſtigande.vt dicit text. in
dicta.l.is apud quem,nam habita copia faci/
lius poteſt quis reſpondere confitendo vel
obijciendo.& ſic merita cauſarum partium
aſſertione panduntur.l. fi.C. ſi per vim vel
alio modo,vnde iudex poterit de ueritate
cauſe facilius iudicare & ipſam ueritatem in
quirere viſis allegationibus vtriuſq; partis.
35 ¶ † Limita hanc concluſionem: dummo/
do talis editio fiat iudice mandante, alias ſine
mandato iudicis nõ tenetur notarius actorũ
edere acta.ſm Bal.in.d.l.is apud quem.col.j.
in prin.per illum tex.in uer.iubebit: & ibi ẽt
36 Pau.de ca.C.de eden. ¶ † Secundo limita
non procedere in atteſtationibus teſtium: q̃
ante publicationem edi non debent parti,ſed
debent eſſe ſecrete penes iudicem & actorũ
notarium timore ſubornationis.gloſ.eſt in.
d.l.is apud quem.per illum text.ſm quintã
lec.C.de eden.& ibi Bald.hoc expreſſe tenet
in ſecunda colum.verſic.uenio ad quintam
&c.per.§.quia vero in auct.de teſti.

37 ¶ † Tertio limita in interrogatorijs: teſtium
que licet ſint de actis, non tamen debent edi
alteri parti ad euitandum ſubornationem te
ſtium: vt not. Abb. & docto. in capitulo per
tuas: de teſti. & Alexan. in. d. l. is apud quem.
38 ¶ † Quarto limita in allegationibus iuris:
que licet ſint in actis producte tamen non
debent edi alteri parti: ex quo ſiunt ad merã
inſtructionem iudicis. ita tenet Innoc. in. d.
c. per tuas. de teſti. & Alexa. in auct. iubemus.
C. de iudi. contrarium tamen tenuit Iaſ. in. d.
l. is apud quem. colũ. ij. & in. d. l. j. §. edẽda. ff.
de eden. & ratio eſt ſm eum quia poſtq̃ alle-
gationes ſunt regiſtrate in actis: ſunt effecte
communes: vnde debent edi ſicut alia acta
cõia: ſed Matth. de affli. doctor neapolitanus
in conſti. ſi damna. col. xlj. tenet primam par
tem. ſ. q̧ non datur capia allegationum: & di
cit q̧ hoc iure vtimur. Ego puto eſſe diſtin-
guendum. Aut is qui producit allegationes
facit ſcribi in eis preſentatam: & facit illas re-
giſtrari in actis. & tũc teneo opinionem Iaſ.
q̧ edi debent: per. d. §. edenda. Aut non pre-
ſentat illas in modum actorum in proceſſu:
ſed dat illas in manica iudicis ad meram iu-
dicis inſtructionem & non vult q̧ ſint de
actis: & tunc procedat alia opi. ſ. q̧ non edã-
tur: & ita quotidie video ſeruari in practica:
quia tunc pars non poteſt petere copiam: ex
quo non ſunt effecte communes: cum ſint
producte extra proceſſum: vnde finita cau-
ſa poteſt producens illas ſibi reaccipere: quia
de neceſsitate non debent in proceſſu rema-
39 nere: cum non ſint de proceſſu. ¶ † Quin-
to limita dummodo offeratur ſalarium acto-
rum magiſtro. alias ſine mercede non tene-
tur edere acta. text. eſt in. l. argentarius ĩ prin.
40 & ibi communiter doc. ff. de eden. ¶ † Sex-
to limita in nominibus teſtium in iudicio p-
ductorum & examinandorum quia ante eo-
rum publicationem non tenetur pars que
vult aliquos teſtes examinare, edere nomi-
na eorum alteri parti: ne ſubducantur uel ſu-
bornentur: ſed ſoli iudici nominare tenetur,
ita tenet Spe. ĩ ti. de teſte. §. qualiter. uerſi. poſt
hoc. & Alex. in. l. j. §. editiõe. col. pe. ff. de edẽ.
¶ † Secunda principalis concluſio in hac
41 q. eſt: q̧ acta publica iudicij debent edi indi-
ſtincte cuicunq̧ ſuum intereſſe pretendenti:
etiam ſi ad eius inſtantiam non ſunt iſta acta
celebrata: licet ſecus ſit in inſtrõ. ita tʒ Alex.
in. d. l. is apud quem. C. de eden. & Barto. &
Mod. in. l. j. §. editiones. ff. de eden. & Ang. in
§. precepta: in fi. in aucten. de defen. ciui.

42 ¶ † Tertia concluſio eſt q̧ acta debent edi
ſumptibus petentis regulariter. ſm Car. in
cle. cauſam. in. xxij. q. de elec. & per doc. in. d.
l. is apud quem. fallit in copia libelli primi: q̃
debet dari ſumptibus actoris vt eſt glo. in. l.
ij. in verſi. oblatos de app. & Car. in cle. ſepe
in princ. in xvij. q. de verb. ſig. & eſt regia
43 prag. que incipit. comparente. ¶ Quarta cõ
cluſio eſt q̧ acta originalia nullo modo de-
bent edi parti nec iudici appellationis: ſed trã
ſum copia actorum edenda eſt. tex. eſt & ibi
per omnes doc in. c. quoniam contra. de pro
ba. & glo. Bar. & doc. in. l. eos. §. ſuper his. C.
de app. & habetur in regia prag. que incipit.
concluſione: vbi imponitur pena falſi nota-
44 rio edenti originalem proceſſum. ¶ † Quin
ta concluſio eſt q̧ acta debent edi cum die: &
conſule: loco, & tempore: vt. d. c. quoniam
contra, & ibi glo. in uerſi. tempora & ibi cõ-
muniter doc. ponunt. & not Bal. & doct. in
l. ij. C. de eden. & Alex. in. l. j. §. editiones. col.
ij. ff. de eden. de practica autem qualiter ſit fa
cienda iſta editio per notarium: vide Spe. in
tit. de inſtr. edi. §. poſtq̃. in fi. ver. poſtremo.
& de multis alijs in materia editionis uide
plene per Fel. in. c. j. de probatio. & per Bal. &
Mod. in. d. l. is apud quem. C. de eden. vbi eſt
45 propria materia. ¶ † Sexta concluſio eſt: q̧
acta debent edi totiens quotiens quis petit
ſibi edi: etiam millies ſiue amiſerit prima acta
edita ſiue non. Et in hoc differt iſta editio ab
editione inſtrumenti, que non ſit niſi ſemel:
niſi probetur amiſsio. ita tenet Pau. de caſt.
in. l. uelut. §. hec vox. & ibi cõmuniter doct.
ff. de eden. & Alex. in. l. ij. C. eo. tit. illud autẽ
quod dixi de editione inſtrumenti intelligas
qñ inſtrumentũ continet tale qd' dependet
ex voluntate duorũ. ſecus ſi dependet ex vo
luntate vnius ſcilicet petentis editionẽ. quia
millies poteſt peti vt edatur: ſiue ſit amiſſum
ſiue non: & ſine aliqua autoritate iudicis. ita
tenet Spec. in titu. de inſtr. edi. §. poſtq̃. verſi
primo, & verſi. ſed nunquid. & Bald. in. l. ne
caſu. C. de diſcuſſ. lib. x. & Alexan. & doct. in
d. §. hec uox. & Iaſ. in. l. ſi quis. §. preto ait. in
v. no. ff. de eden. pro hoc eſt tex. in. l. vnum
ff. de teſt. & in. l. ſempronius proculo. ff. de
leg. ij. & l. fi. ff. de his que in teſta. delen.

Robertus Maranta Venuſ. V. I. D.

1 *Quomodo & quando fiat publicatio proceſſus, & ad quem effectum.*

Publicatio proceſſus hodie in regno ſit ipſo iure eo ipſo q̧ lapſus eſt terminus probatorius ſiue ſint teſtes examinati ſiue non, fallit ut hic.

3 *Publicatio proceſſus an poſſit remitti: & ſi proce-*
datur ad ulteriora ea non facta an ualeat pro-
ceſſus.
4 *Si teſtes fuerunt non rite recepti: deinde fuerint pu-*
blicati de conſenſu utriuſq; partis an per hoc uali-
detur eorum depoſitio.
5 *Si iudex commiſit alicui teſtium receptionem & exa-*
minationem an ipſe idem delegatus poſſit eos
publicare.
6 *Publicatio requiritur quando teſtes ſunt recepti in*
ſecreto, ſecus ſi utraq; parte preſente. prout ſolent
quandoq; iudices ſummatim cognoſcendo.
7 *Si citius ſint expedite examinationes teſtium unius*
partis q̃ alterius an poſſit peti fieri publicationẽ
quo ad illas tãtum & poſtea completis alijs fiat
iterum alia publicatio in alijs.

1 VNDECIMVS Actus qui
ſucceſſiue emergit in iudicio
eſt publicatio proceſſus: nã
elapſo termino probatorio
ſiue ſint producte probatio
nes ſiue nõ: poteſt altera par
tium inſtare ut fiat publicatio in cauſa: & fit
ad effectum ut partes poſſint recipere copiã
examinis teſtium ex tunc in antea. Item fit ut
ſeruetur ordo iudicij: quia publicatio eſt de or
dine, ſecundum Bartolum in. l. prolatam. C.
de ſenten. Item per eam datur maius robur at
teſtationibus, ut habetur in l. geſta. & ibi per
Baldum & docto. C. de re iud. & per Cano. in
c. cauſam que. de teſti. & Bartol in. l. ſolam. C.
de teſti. Eſt enim ordo preambulus ad con-
cluſionem in cauſa: que poſtea ſequitur: ſicut
diximus de primo decreto quod eſt pream-
bulum ad ſecundum, ut tradunt Mod. in. l. iu
bere cauere. ff. de iur. om. iudi. & Barto. in. l. ſi
finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect. fit autem
iſta publicatio partibus preſentibus uel altera
parte citata & contumace: alias non ualet: ex
quo pars per eam poteſt ledi. per regulam. l.
de unoquoq;. ff. de re iudi. Notarius ergo ac-
torum de mandato iudicis ſcribit in proceſſu
die tali &c. facta eſt publicatio in preſenti cau
ſa ſeu proceſſu preſentibus partibus uel alte-
ra parte abſente citata tamen ac relata &c. Ita
hec omnia declarat Bald. in. d. l. geſta. colum-
na ſecũda uerſiculo queto qualiter &c. & ex
tunc cenſetur precluſa uia producendorum
teſtium: niſi in caſibus quos ponit Bartol. in
aucten. at qui ſemel. C. de proba. & Abba. &
docto. in capitulo fraternitatis. de teſti.
2 ¶ †Hodie autem in regno fit publicatio ip-
ſo iure eo ipſo q; labitur terminus probatori-
us ſiue ſint teſtes examinati ſiue non: niſi
pars infra quatuor dies poſt lapſum termini
probauerit aliquod iuſtum impedimentum:
quia debet allegare q; publicatio habeatur ꝓ
nõ facta: ob tale impedimentum &c. De hoc
eſt regia pragma. que incipit. curſu dilationũ
in princi. unde lapſo termino nõ oportet pe-
tere publicationem fieri: ſed inſtare ut decla-
3 retur ipſam eſſe factam ipſo iure. ¶ †An au-
tem poſſit omitti iſta publicatio. & ſi proce-
datur ad ulteriora ea non facta an ualeat pro
ceſſus? communis concluſio eſt q; ſic. ita ple
ne tenent Abb. & Felyn. in capitulo cum. i. &
a. de re iudi. & Bartol. in. l. prolatam. C. de ſen
ten. & Pe. Phi. Corn. in conſi. cij. colum. ſi. in
litera. x. in. j. uolum. Plus etiam dicit Pet. Phi.
Corn. ibidem q; etiam ſi publicatio in die fe-
riato non per hoc uitiatur proceſſus: tanto
magis hodie in regno per iura municipalia
ſepius allegata ſunt ſublata omnia ſubſtantia
lia iudiciorum iuris poſitiui: & ſic poteſt ſine
dubio omitti publicatio: immo nunquam po
teſt dici omiſſa: ex quo ſemper tacite fit ipſo
4 iure per dictam pragmaticam. ¶ †Quid au-
tem ſi teſtes in proceſſu fuerunt non rite re-
cepti deinde ſunt publicati de conſenſu utriuſ
q; partis: an per hoc ualidetur eorum diſpoſi
tio? dic q; non ita tenet Bal. in aucten. ſiquis
in aliquo. colum. j. uerſi. iuxta primam ratio-
nem &c. C. de eden. & tenet Innoce. in. c. ſi-
gnificauit. & c. cum cauſam. de teſti. quod no
ta quia prima facie quilibet diceret contrariũ:
ſicut dicimus in exemplo publicato commu
ni conſenſu: q; facit fidem, ſecundum Bal. ibi
5 dem, ſed in teſtibus eſt contrarium. ¶ †Sed
queritur pone q; iudex commiſit ſeu delega-
uit alicui teſtium receptionem & examinatio
nem: an ipſe idem delegatus poſſit eos publi
care? dic q; non. ſed debet examen clauſum
remittere ad delegantem: & coram ipſo dele-
gante fiet publicatio, ſecundum Bartolum in
l. cum ab initio. circa fi. ff. quemad. teſta. aperi.
6 ¶ †Requiritur autem iſta publicatio quãdo
teſtes ſunt recepti in ſecreto: ſecus ſi utraq;
parte preſente prout ſolent quandoq; iudices
ſummatim cognoſcendo: tunc nõ requiritur
alia publicatio, ſecundum Bald. in aucten. ſi-
quis in aliquo colu. iij. in fin. uerſi. ſed aduerte
&c. C. de eden. Reliqua de materia publicatio
nis teſtium uide per Spe. in titu. de teſte. §. ſa-
7 tis utiliter per totum. ¶ †Quid autem ſi ci-
tius ſint expedite examinationes teſtium u-
nius partis q̃ alterius. An poſſit peti fieri pub
licationem quo ad illas tantum: & poſtea cõ

pletis alijs fiat iterum alia publicatio in alijs/
dic q ſic.de hoc eſt ritus magne curie in nu/
mero.cxc.incipiens. item ſeruat ipſa curia q
ſi examinationes &c.licet in fine illius ritus
dicatur q iſta non ſunt in vſu.

Rober. Maran. I. V. D.

1 *Vtrum & qualiter aliquod criminale incidens poſſit exerceri in iudicio ciuili quod reducitur ad practicam ut in numero.2.*

3 *Si clericus fuit productus in teſtem coram iudice laico & falſum depoſuit an poſſit puniri per iudicem laicum.*

4 *Si laicus fuit examinatus coram iudice eccleſiaſtico & falſum depoſuit an poſſit puniri per iudicem eccleſiaſticum & per ſecularem.*

1 QVODECIMVS Actus qui
ſucceſſiue emergit in iudi/
tijs eſt quia plerunq facta
publicatione & recepta co/
pia proceſſus:altera partiu
aduertit in proceſſu eſſe ali/
quam falſitatem in teſtibus vel ſcripturis: &
vult aduerſarium accuſare de falſo: verum &
qualiter poſſit iſtud incidens criminale exer
ceri in iuditio ciuili videamus.& certe iſta ac/
cuſatio poteſt obijci lite pendente.vt habetur
in.l.nullum.C.de teſti.& per Abbatem & Io
an.de ana.in.c.j.de fal.& Bald.& docto.in.l.
fin.C.de fide inſtru.& eſt ritus magne curie
in numero.165.incipiens.item ſeruat dicta
curia non concedere &c. verum ſi queris an
faciat ſuperſederi in cauſa principaliter inten/
tata.dic ſi queſtio falſi mouetur contra teſtes
proceditur interim in cauſa: ſecus ſi mouetur
contra principalem qui teſtes vel ſcripturam
falſam produxit.ita tenet Bald.in.d.l.ſi circa
fi.& Bald.in.l.ſi quis teſtibus colum.ij.in fin.
verſi.quero poſitio &c.C.de teſti. de qua ma
teria uide aliqua per Matth.de afflict.in con/
ſtitu.Si ciuiliter agens.colum penul.& fi.vbi
allegat quandam nouellam conſtitu.regis ca
tholici.Et poteſt tunc teſtis falſus puniri per
iudicem coram quo depoſuit:etiam ſi alias eſ/
ſet ſuus incompetens iudex,quia ratione ſue
falſe depoſitionis efficitur de eius foro.vt.d.
l.nullum.& ibi Bald.& Salyce.& habetur in
2 d.c.j.de crimi.fal.†Ex hoc autem inoleuit pra
ctica q facta publicatione in cauſa pars que
vult aduerſarium accuſare de falſo ſolet ipſum
interrogari facere ſi vult uti teſtibus & ſcri/
ptura per eum productis: & ſi ille dicit q ſic
poteſt tunc accuſare & falſitatem probare:
qua probata punitur ad amiſſionem cauſe &
eſt regia pragma,que incipit,teſtem falſum.ul
tra quam penam punitur etiam pena falſi: vt
ibi dicitur:& probatur etiam in.l.in fraudem
§.quotiens.ff.de iure fiſci. Dicta autem inter/
rogatio fit ad effectum vt ſi aduerſarius dicit
ſe velle uti:nõ poſſit poſtea renuntiare teſti
bus infra octo dies poſt publicationem & eui
tare penam.vt dicitur in dicta pragma. & de
hac materia qualiter debeat fieri reſpõſio ad
iſtam interrogationem videlicet ſimpliciter
vel conditionate;tractatur in deciſ.clxxxix.
conſ. Neapol. & dixi de inſtrumenti produ
ctione.ſ.in.viij.actu.verſi. quid autem ſi pro
ducatur inſtrumentum falſum &c.
3 ¶ †Sed quid ſi fuit productus clericus in te
ſtem coram iudice laico: & falſum depoſuit:
an poſſit puniri per iudicem laicum. Bald.in
d.l.nullum.tenet q ſic. Sed magis commu/
nis opi.eſt in contrarium.per.c.ſi diligenti.
de foro competen. nam ſi clericus delinquit
coram iudice eccleſiaſtico non ſuo:uerum eſt
q poteſt per eum puniri:ſecus per ſecularem
ita tenent Inno.Ioan.and.& Anto.de butr.
in.c.verum.de foro competen.& Io.de ana.
in.d.c.j.colum.j.de cri.fal.& habetur in deci.
ccxxx.conſi.Neap.iudex enim ſecularis nõ
poteſt imponere manum in clericum cauſa
puniendi etiam de mandato ſui epiſcopi.adeo
q etiam ſi epiſcopus mandaret iudici laico q
clericum torqueret vel verberaret: non poſ/
ſet hoc facere:ſed capere tãtum poteſt ex ſuo
mandato.ſ.epiſcopi:& remittere eum epiſco/
po.ita tenet Io.de ana.in.c.ij.colum.ij.in fin.
de cri.fal.& Pet.de ancha.in.c.vniuerſitatis.
4 in fi.de ſenten.excom.¶ †Quid autem e cõ/
tra.pone q laicus fuit examinatus coram iu/
dice eccleſiaſtico: & falſum depoſuit:an poſ/
ſit puniri per iudicem eccleſiaſticum & ſecu/
larem? dic q poteſt per utrunq iudicem pu/
niri:& habet locum preuentio ſcilicet.is co/
ram quo prius accuſatur procedit contra eũ.
ita habetur in deci.ccxix.conſil.Neapol.vbi
plures allegantur vbi etiam plus dicitur q da
to q laicus procedat contra tale teſtem: &
puniat eum:poteſt nihilominus etiam iudex
eccleſiaſticus procedere & punire eum pena
eccleſiaſtica.per ea que habentur in.c.felicis.
de penis.lib.vj.& in alijs locis ibi allegatis.

Rober. Maran. Venuſ. I. V. D.

1 *Quis terminus & quomodo detur ad repellendum teſtes.*

2 *Qualiter debeat fieri repulſa teſtium.*

3 *Qui opponit contra perſonas teſtium de aliquo cri/*
mine debet illud particulariter ſpecificare, nec ſuf/
ficit generaliter dicere teſtem eſſe adulterum, fu/
rem hominem male uite, uel ſimilia.
4 *Effectus mirabilis, proteſtationis que fit cõtra teſtes.*
5 *Qua pena puniantur in regno opponentes crimina*
teſtibus & non probantes.
6 *Teſtes debent citari & examinari infra terminum*
datum ad repulſam, & eo elapſo non admit/
tuntur.
7 *Si quis in primis articulis uellet repulſare teſtes*
& facere ſuas probationes una cum repulſa, an
poſſit.
8 *Repulſa fuit introducta ſolum contra teſtes, & non*
contra ſcriptura, attentamen falſis ſcripturis po/
teſt accuſari a parte aduerſa.
9 *Producens teſtem pro ſe non poteſt illum reproba/*
re, fallit ut in numero. 10. 11.
12 *In cauſa appellationis non admittitur repulſa te/*
ſtium qui non fuerunt in cauſa principali repro/
bati niſi ex ſola cauſa falſitatis.
13 *Remiſſiue plura ponit in materia repellendo teſtes.*
14 *Repulſa teſtium eſt regulariter permiſſa fallit ut*
hic & in numero. 15. 16. & 17.

1 TERTIVS decimus actus
qui ſucceſſiue emergit in iu/
dicio eſt repulſa teſtium, Nã
facta publicatione proceſſus
ſi aliqua partiũ habet teſtes
contrarios qui valde vrgent
contra eam: poteſt in iudicio petere terminũ
ad repulſam: qui terminus conceditur per iu
dicem: & eſt medietas primi termini proba/
torij: vt deciditur per regiam pragma. curſu
dilationum. & petitur iſte terminus imme/
diate poſt lapſos octo dies conceſſos per di/
ctam pragma. ad percunctandum proceſſum
quo termino dato ad repulſam elapſo: ipſo iu
re cenſetur publicatum in cauſa repulſe: ſicut
diximus ſupra de publicatione in cauſa prin/
cipali. Et facta dicta publicatiõe ſi altera pars
uidet ſe grauari per dictã repulſam: ideſt quia
ſui teſtes fuerunt reprobati poteſt petere no/
uum terminum ad repulſam repulſe: & datur
ſibi medietas termini dati ad repulſam: & elã
pſo hoc termino fit publicatio ſuper iſta re/
pulſa repulſe: & ulterius non datur alia repul
ſa ne procedatur in infinitum. ita hec omnia
habentur in dicta pragma. curſu dilationum.
¶ Pro aliquali tamen introductione iuue/
num ad hanc materiam formo tres qõ. Pri/
ma erit. qualiter debeat fieri iſta repulſa teſtiũ
Secunda an poſſit quis reprobare teſtes per
eum productos. Tertia erit an teſtes poſſint
repulſari in cauſa appellationis qui non fue/
2 runt reprobati in cauſa principali. ¶ † Ad
primam. q. eſt ſciendum q̃ repulſa fit altero
de duobus modis uidelicet uno modo con/
tra perſonas: alio modo contra dicta teſtium
Item preſuppono q̃ repulſa non conceditur
petenti, niſi concurrat alterum de tribus re/
quiſitis que traduntur in. c. preſentium. de te/
ſtibus. primum eſt q̃ ante publicationem fit
proteſtatus ſe velle reprobare teſtes. & ex hoc
inoleuit illa practica qua quotidie utitur pro
curatores, ut tempore quo comparent uiſuri
iuramenta teſtium proteſtentur contra per/
ſonas teſtium & dicenda per eos. non tamẽ
nego quin quãdocunq̃ in alio actũ ante pub
licationem poſſit fieri dicta proteſtatio. vt. d.
c. preſentium de teſti. vbi vide Franciſ. de are.
de ueritate huius dicti, hoc tamen intellige
quando teſtis haberet aliquem defectum per
quem reprobatur fauore ipſius reprobantis:
quia tunc requiritur proteſtatio: alias uidetur
conſentire & teſtem approbare, ſecus ſi defe/
ctus eſſet in odium ipſius teſtis, ut quia eſſet
excommunicatus vel bannitus: quia tunc eti
am ſine proteſtatione poteſt repulſari. ita de/
clarat Bald. in. l. ſiquis teſtibus. colum. ij. in fi.
verſi, dubitatur hic & c. C. de teſti. licet ſubdat
q̃ cauti aduocati ſemper interponunt dictã
proteſtationem eo modo quo ſupra. Secun/
dum requiſitum eſt quando probat q̃ poſt
publicationẽ habuit notitiam de defectibus
& exceptionibus contra teſtes. idem ſi forte
fuiſſet abſens tempore receptionis teſtium uſ
q̃ ad publicationem. ſecundum Bald. in. d. l.
ſiquis teſtibus uerſi. dubitatur hic & c. circa
fin. & not. glo. & Bald. in. l. laudabilem. C. de
aduo. diuer. iudi. tertium requiſitum eſt quã
do non fuit proteſtatus: iuret ſe nõ petere re/
pulſam ex malitia: alias ſibi non conceditur
vt in. d. c. preſentium, de teſti. vbi iſta tradun/
3 tur. ¶ † Reuertor nunc ad primum modum
repulſandi. ſ. contra perſonas teſtium quo ca
ſu nõ ſufficit allegare crimina in genere: dão
qualiter ſunt homines male uite: fures: adul/
teri: vel ſimile: ſed eſt neceſſe q̃ crimina op/
ponantur in ſpecie. puta q̃ fecerunt tale crimẽ
tale furtum vel ſimile. ita tenet Bart. in. l. te/
ſtium. §. l. iulia. ff. de teſti. & Bald. in auten. ſi
dicatur. in fin. C. de teſti. & Barto. in. l. j in fi.
C. de teſta. pro hoc eſt text. in. c. preſentium. §.
teſtes de teſti. lib. vj. & ſimiliter quando vult
quis repulſare dicta teſtiũ debet in ſpecie ob/
ijcere q̃ ſunt falſarij: quia falſum depoſuerũt

ob talem rationem : & in tali loco examinis
item ſunt varij in eorum dictis in tali loco
examinis &c.iuxta.l. qui falſa aut varia.ff.de
teſti. & nota.per Barto.in.l.eos.ff.de fal.item
quia ſunt ſingulares.iuxta.not.per Bald.ple/
ne in.l.teſtium.C.de teſti. item quia non de/
ponunt de ſenſu proprio.iuxta not.per Ale/
xand.& Mod.in.l.j.ff.ſi cer.pet.& dixi ſupra
de teſtium productione.& ſic de alijs ſimili/
bus.Pars uero contraria eodem tempore fa/
cit articulos comprobatorios probando q
ſunt homines bone vite : & emendatij: & q
per triennium perſeuerarunt in eorum bonis
moribus & emendatione.quo caſu per tantũ
tempus preſumuntur boni & emendati.tex.
eſt & ibi Ange.in fin.in auct.de monachis.§
j.item poteſt articulare q non ſunt varij ſed
reducibiles ad concordiam.iuxta.not.per A/
lexand.& docto.in.l.ij.§. creditum.ff.ſi cert.
pet.& Fely.in.c.cum tu.& .c.in noſtra.& ibi
glo.de teſti.& Barto.in.l.gallus.§.ille caſus.ff
de libe.& poſth.& ſic pōt ex predictis quan
do repulſantur teſtes quo ad perſonas & quã
do quo ad dicta.❡ †Vnum tamen ſcias q il/
4 la proteſtatio que fit contra teſtes habet unũ
mirabilem effectum: qui eſt talis videlicet:q
ſi contingat teſtes deponere aliquid in fauo/
rem alterius partis proteſtantis non faciunt
fidem in eius fauorẽ:& ratio eſt quia per di/
ctam proteſtationẽ cenſetur declarare ſe nol/
le eis fidem adhibere.ita de hoc eſt text.in.d.
c.preſentium.in fi.de teſti.vbi hoc expreſſe te
net Fely.in vlti.not. quod eſt menti tenen/
dum:quia quotidie in ſingulis cauſis fiũt iſte
proteſtationes : & pauci aduertunt : nam ex
hoc poſſunt eſſe damnoſe proteſtantibus.vn
de caueãt procuratores ne paſſim faciãt iſtas
proteſtationes:niſi quando omnino ſunt cer
ti q volunt teſtes repulſare. de cuius tamen
dicti declaratione & veritate vide omnino
Franc. de are.in.d.c.preſentium.colum.ante/
penu. & pen.❡ †Ad euitandas tamen mali/
5 tias petentium repulſas eſt in regno prodita
vna regia pragma.que incipit.crimina.que ir/
rogat penam decem tarenorum opponenti
crimina contra teſtes : ſi illa non probauerit
ſaltem ſemiplene : vel per famam publicam:
& ſimiliter ſiquis ſub colore repulſe produ/
cit nouos articulos impertinentes: qui poſt
publicationem produci non poterant: obſtã
tibus regulis traditis in aucten. at qui ſemel.
& ibi per Barto.C.de proba.punitur pro quo
libet articulo impertinẽti producto in cauſa
repulſe ad quinq; tarenos ſi fuerit principalis
ſed procurator punitur duplicata pena.vt eſt
alia pragma.que incipit.contingit ſepe &c.
6 ❡ †Super hac repulſa eſt ſciendum q teſtes
debent citari & etiam examinari infra termi
num datũ ad repulſam: alias elapſo termino
nõ admittuntur. vt eſt ritus magne curie in
num.256. qui incipit.item q facta &c.& eſt
ratio:quia repulſa eſt odioſa & reſtringenda
& dilationes in ea conceduntur cum grandi
cauſe cognitione.ſecundum Abb.in.c.licet di
lectus.in fi.de teſti.licet ſecus ſit in cauſa prin
cipali:vbi non viget tale odium. quia teſtes
citati & iurati infra terminum poſſunt exa/
minari poſt terminum.vt dixi ſupra in verſi
culo dilatio.circa fin. & in verſiculo teſtium
7 productio.❡ †Quid autem ſiquis in primis
articulis vellet repulſare teſtes: & facere ſuas
probationes ſimul cũ repulſa:an poſſet? Dic
q non:quia ſunt articuli impertinentes tunc
vnde non admittuntur:niſi poſt publicatio/
nem:niſi vellet quis repulſare ex cauſa inimi
citie:quia poteſt ante publicationem & non
ex alia cauſa:de hoc eſt ritus magne curie in
numero.235.qui incipit.item ſeruat ipſa curia
8 q in exceptionibus.❡ †Fuit autem introdu
cta repulſa ſolũ cõtra teſtes : ſed contra ſcrip
turas non cõceditur: ſed bene datur facultas
parti accuſandi vtentem falſis ſcripturis:ut di
xi ſupra in actu precedenti. & de hoc eſt ri/
tus magne curie in numero.165. incipiens.
item ſeruat dicta curia non concedere.&c.
9 ❡ †Ad ſecundam q.principalem dico q cõ/
munis concluſio eſt q producens teſtem pro
ſe non poteſt illum reprobare: quia per pro/
ductionem cenſetur approbatus . vnde non
auditur volẽdo illum repulſare tanq̃ ſibi ipſi
contrarius.tex.eſt & ibi Bald.in.l.ſiquis teſti
bus.C.de teſti.& in.c.de teſtibus.& ibi Abb.
& Felyn.extra.de teſti.& Lud. ro. in conſil.
ciiij.in fin.& Lanfr.in.c. quoniam contra.in
verſi.teſtium.colu.xiij.ver.vnum non omit
to.&c.de proba.& Barto.in conſil. xcij. col.
pen.& Iaſo.in.l.j.§.editiones.colum.iij.in fi.
verſ.adde fortius &c.ff.de eden. vbi hoc am/
pliat etiam ſi producatur poſtea contra eum
in alia cauſa:& per aliam perſonam . ita tenet
Ioan.and.in addi.Spe.in titu.de teſte.§.ſepe.
verſi.quid ſi produxit &c.Et cenſetur appro
batus teſtis per ſolam productionẽ:licet alias
producens eo non vtatur ſecundum Felyn.
in.d.c.preſentium.col.iij.& ver.habet locum
&c.de teſti.& hanc opi.tenet Ioan.and in.d.
§.ſepe.verſi.ſed quid ſi eum &c. licet Spe. ibi
10 aliter diſtinguat. ❡ †Limita tamen hoc qñ

poſt productione; naſceretur noua cauſa. pu
ta quia ſuperuenirent inimicitie: quia poteſt
repulſari ex noua cauſa. vt eſt text. in. l. ſiquis
11 teſtibus. C. de teſtibus. ¶ † Secundo limita
quo ad repulſam perſonarū procedere iſtud:
ſecus quo ad repulſam dictorum per teſtes.
quia poteſt producens reprobare teſtes quo
ad eorum dicta: puta probando q̄ falſum de/
poſuerunt. ita tenet Abba. in. d. c. preſentium.
colum. iij. & iiij. fateor tamen q̄ ſi facta publi
catione producens taceret: & non reproba/
ret dicta teſtium: cenſeretur approbaſſe: & ita
poſſet procedere dictum Ludouici romani
in conſilio. ciiij. in fin. vbi uidetur contrariari
12 huic dicto Abb. ¶ † Ad tertiam. q. principa/
lem reſpondeo q̄ iſta. q. deciditur per Andr.
de yſer. in conſtitu. iuriſperitorum. vbi tenet
q̄ in cauſa appellationis non admittitur re/
pulſa niſi ex ſola cauſa falſitatis: & ita ſerua/
tur in regno. vnde quilibet litigator nitatur
reprobare teſtes in cauſa principali: quia po/
ſtea nō admittitur in cauſa appellationis niſi
vellet eos redarguere de falſo. verum ego re/
ſtringo iſtud dictum procedere in teſtibus
iam examinatis in cauſa principali: ſecus eſt ſi
quis nouos teſtes produxit in cauſa appella/
tionis: quia tunc aduerſarius poteſt illos re
probare: ex quo non potuerunt repulſari in
cauſa principali quia non fuerant producti:
13 arguendo a ratione ceſſante. ¶ † Quid autē
in cauſa attemptatorum an admittatur repul
ſa. vide deci. 351. conſi. Neapol. Et quid ſi op/
ponens crimina contra teſtes non probat: an
teneatur actione iniuriarum ipſis teſtibus: &
quid ſi fuerit proteſtatus q̄ non animo iniu/
riandi &c. vide vnum pulchrum conſi. Soz/
zi. in conſi. cxviij. colum. iij. & .4. in pri. vol.
14 ¶ † Vltimo ex ſecunda. q. precedenti poteſt
colligi vna limitatio ad regulam que ſe habet
q̄ repulſa teſtium eſt regulariter permiſſa: nā
fallit in teſtibus approbatis per producente;:
vt ibi fuit dictum. & not. car. in cle. in fi. de te/
15 ſti. ¶ † Secunda limita in cauſa criminis leſe
maieſtatis: nam in ea non habet locum repul
ſa teſtium. l. famoſi. & . l. queſtionibus. & ibi
16 Barto. ff. ad. l. iul. maie. ¶ † Tertio limita in
cauſa blaſfemie dei: quia non admittitur re/
pulſa: quia hec equiparatur crimini leſe maie
ſtatis. ita tenet paris in trac. ſindi. in verſi. cō
demnatio. col. 4. in fi. ¶ † Quarto limita in
cauſis ſummarijs: vbi ſufficiūt ſemiplene pro
bationes: quia non admittitur in eis repulſa.
vt not. Abba. in cap. veniens. el. ij. colum. v. in
prin. de teſti. & ibi etiam Fely. in. vj. col. de cu

ius dicti veritate vide Fran. de are. in. d. c. ve/
niens. col. ix. vbi diſtinguit.

Rober. Maran. Venuſ. V. I. D.

1 *Tortura datur ad duplicem effectum: ad penam & ad ueritatem eruendam.*
2 *De tortura que datur ad ueritatem eruendam.*
3 *Tortura in quibus cauſis poſſit irrogari.*
4 *An in crimine uſurarum poſſit deueniri ad torturā: & quid in cauſa appellationis.*
5 *Quandoq; datur tortura ad eruendam ſolam reſ/ponſionem affirmatiuam uel negatiuam & tunc ad eam deuenitur ſine inditiis.*
6 *Quo ordine ſit deueniendum ad torturam.*
7 *Iudex ſi habet aliunde plenas probationes peccat mortaliter torquendo reum.*
8 *Iudices cauti clam ſolent interponere decretum de torquendo reo ne detur materia appellandi.*

1 QVARTVS decimus
actus q̄ ſucceſſiue emer
git in iuditijs eſt tortu
ra que datur ad dupli/
cem effectum. quando
q̄ enim datur ad penā
& quandoq; ad ueri ta
tem eruendam. de pri/
mo caſu non eſt materia noſtra: quia illa eſt
potius executio ſententie: nam datur tortura
ad penam in omnibus criminibus in quibus
eſt pena arbitraria: in quibus permittitur iu/
dici acriter verberare in corpus. iuxta. l. ſi. ff.
de iniu. & in quampluribus alijs legibus iuris
ciuilis hoc cauetur vt not. Barto. & moder. in
l. imperium ff. de iur. om. iudi. & Barto. in. l. in
terdum. §. qui furem. ff. de fur. & in. l. cum ſer
uus. ff. de condi. ob cauſam in quibus locis di
cit Barto. q̄ tunc tortura eſt meri imperij ex
quo irrogatur pro pena criminis. poteſt etia;
poni exemplum in bannis offitialium: qui ut
plurimum faciunt banna q̄ nullus ambulet
de nocte vel portet arma ad penam quatuor
tractuum corde que banna quādo fiunt per
iſtos officiales inferiores non habentes pote
ſtatem ſtatuendi: non valent: quia non poſ/
ſunt alterare penas legales. ita declarat paris
in tract. ſind. in verſi. tortura. in. c. an in cau/
ſa pecuniaria &c. Solum ergo iſta banna vale
rent in criminibus in quibus eſſet pena arbi/
traria: ut ſupradixi. quia poteſt iudex tunc ex
2 ſuo arbitrio eligere iſtam penam. ¶ † De ſe/
cundo effectu haberemus nos tractare. ſ. quā
do irrogatur ad veritatem eruendam. & quia
hec eſt materia multum prolixa: & in multis

libris,& tractatibus ventilata: nam plene eam
tractat paris in.d.verſic.tortura. & Ange.de
de are.in tract.male.in verſ. famapublica &c.
& gandi.in tract.male in tit.de queſtionibus
& tormentis.& Fran.brunus in ſuo ſolemni
trac.de indicijs & tortura: & cepol.in quam
pluribus ſuis conſi.& nouiſſime tractatur ſa
tis copioſe per ſublimis ingenij modernum
hyppolitum de marſilijs in ſua lec.ſuper titu.
ff.de queſtionibus: adeo q. ſi vellemus hic po
nere tractatum ſuo ordine non eſſet aliquid
addendum: ſed ſolum tranſcribendum: quod
putaui ſuperuacuum, ideo quantum ad hunc
trac.ero ſola remiſſione cõtentus ad loca pre
allegata: ſolum pro introductione iuuenum
ad actum practice tangam duas breues.q. &
prima erit. in quibus cauſis habet locum &
poteſt irrogari tortura. Secunda erit, quo or/
3 dine ſit deueniendum ad torturam. ¶ †Ad
primam.qõ,dico. q tortura quandoq datur
principali: quandoq teſtibus, primo caſu quã
doq datur principali ad veritatem eruendaz
irrogatur ſolum in cauſis criminalibus irro/
gantibus penam ultra relegationem: & non
in alijs criminibus. & ita ſeruatur in regno:
proue de hoc eſt capitulum regni. quod inci/
pit.tormenta.& aliud quod incipit.ſi iuſte.po
teſt etiam de iure irrogari tortura in cauſis ci
uilibus habentibus crimen annexum. ut eſt
text.& ibi Abb.in cap.grauis.de poſiti.& te/
net Sozzi.in conſi.ccxix.in.ij.volum.in cau
ſis autem mere ciuilibus nõ deuenitur ad tor
turam: quia in illis ſuccedit regula: actore nõ
probante &c.l.qui accuſare.C.de eden. & c.
ſi de iuretur. Secundo caſu quando ſumus in
teſtibus poſſunt torqueri teſtes tam in cauſa
ciuili quam criminali quando uariant ſeu uax
illant propter ſuſpitionez falſi.ut in auten.de
teſti.§.ſi uero ignoti.& not. Bald.in.l.presbi
teri.colum.j.C.de epi.& cle.& Barto.in.l.j.§.
qui queſtionem.ff.de queſtio & Alex.in con
ſil.lxiij.in primo uolu.& Cepol.in conſil.lx.
& And.de yſer.in conſtitu.ſi danna clandeſti
4 na,& Bald.in.l.milites C.de queſtio. ¶ †An
autem in crimine vſurarum poſſit irrogari
tortura, uide Sozzi.tenentem q ſic. in conſi.
ccxix.in fi.in.ij.uolum.& quid in cauſa appel
lationis an poſſit irrogari tortura, uide Ioan.
5 de ana.in conſil.primo in fin. ¶ Scias tamen
q quandoq poteſt irrogari tortura non ad
eruendam ueritatem: ſed ad eruendam ſolam
reſponſionem affirmatiuam uel negatiuam.
& tunc datur ſine alijs indicijs: ut quando ac
cuſatus uel inquiſitus non uult reſpondere
iudici ſuper accuſatione uel inquiſitione: nam
poteſt torqueri ad hoc ut reſpondeat. ita te/
net Bal.in.l.accuſationem.in.iij.colum.C.qui
accu.non poſ.& ipſum ſequitur paris in trac
ſindi.in verſi.tortura in ca.ſequitur quo.&c.
6 in fin. ¶ †Ad ſecundam.q.principalem dico
q iſte eſt communis ordo qui ſeruatur in cri/
minalibus ad aliquem torquendum: nam ſi
proceditur per accuſationem: & crimen eſt ta
le q ſi probaretur veniret irroganda pena ul
tra relegationem, citatur accuſatus & datur ſi
bi copia libelli ſumptibus accuſatoris: & ſu/
per eo lis conteſtatur: & datur terminus ad
probandum: & fiunt articuli & probationes
ſicut in ciuilibus: ſed ſi proceditur per inqui/
ſitionem iudex volens cautius agere ne in/
ſtruat reum ad fugam debet prius capere in/
formationem honeſto modo: & clam parte
non citata: & ſi uidet extare inditia per illam
informationem: tunc capit reum de perſona
ne fugiat: & ſi extat fama publica contra eum
formabit capitula inquiſitionis: nã illa fama
ſuccedit loco accuſatoris: & ſine ea non poſ/
ſet regulariter fieri inquiſitio: quod dic vt ple
ne dixi ſupra circa prin.huius ſexte partis. in
verſi.inquiſitio.& not.Philip.decius in con/
ſil.clxx.colum.ij.& conſil.clxxv.colum.ij.
& conſi.clxxxix.colum.fin. deinde forma/
tis capitulis iudex facit reum citari ad recipi/
endum copiam capitulorũ: que capitula ſunt
ſicut articula in ciuilibus: nam continere de/
bent omnia crimina que inquirendo proba/
re intendit iudex contra eum.& comparente
reo.in termino interrogabit primo iudex ip
ſum ſigillatim ſuper vnoquoq capitulo: &
eius reſponſionem facit per notarium acto/
rum annotari in calce vniuſcuiuſq capituli:
& illa reſponſio habet vim litis conteſtatio/
nis: deinde dat ſibi copiam capitulorũ & reſ/
ponſionum ſuarum: ad hoc vt poſſit forma
re ſuas exceptiones: & facere ſuas defenſio/
nes: & dat ſibi terminum ad probandum &
defendendum: qui terminus eſt communis
etiam curie inquirenti.& infra illum termi/
num iudex repetit teſtes parte citata: quia ali/
as non facerent inditium. vt dicit Barto.in.l.
ſi.in fi.ff.de queſtio.& fabricato proceſſu ſi/
ue per accuſationem ſiue per inquiſitionem
vt ſupra iudex facit citari reum ad publicatio
nem ſicut in ciuilibus: & dat copiam proceſ/
ſus reo ſi vult: ſumptibus tamen ipſius rei:
ad hoc ut poſſit conſulere aduocatum & fa/
cere allegationes & diſputationes ad euacuan
da inditia; & ſi vult terminum ad repulſam

reus:

reus:conceditur ſibi. Et facta publicatione ſu
per repulſis & admiſſis allegationibus rei: Iu
dex mature videt ſi ex proceſſu tis extant ple
ne probationes: condemnabit reum ſeruato
to iuris ordine ad penam legitimam ſine alia
7 tortura. ❡ † Nam peccat mortaliter iudex
tunc torquendo reum: ſi habet aliunde ple/
nas probationes: vt dicit Andr. de yſer. in. d.
conſtitu. ſi damna. colu. vij. Nam tortura fuit
inuenta ob defectum probationum ad veri/
tatem inueſtigandam, vt dicit idem And. de
yſer. in cap. j. §. in ſuper colum. j. de conten. in
terdo. & fidel. de inueſt. ſi vero non eſt plene
probatum & tunc ſi inditia que extant non
ſunt ſufficientia: liberabit reum preſtito ſibi
prius iuramento purgationis. vt declarat Ia/
ſo. in. l. iij. in prin. colum. v. de iureiur. iudices
tamen pro maiori ſecuritate curie ſolēt in iſto
caſu liberare reum cum fideiuſſoria cautione
ad effectum vt ſi in futurum emergant noua
inditia poſſit iterum procedi contra eum: ne
delictum remaneat impunitum: ſi vero indi/
tia ſunt ſufficientia ad torturam: & tunc iu/
dex poteſt reum tormentis ſubijcere & ip/
ſum torquere ſufficienter & moderare habi/
to reſpectu ad complexionem & robuſtita/
tem ipſius rei ita vt non detur per eum in ali
quo membro: nam in tortura debet adhi/
beri hoc moderamen vt tortus non patiatur
leſionem in membris corporis: vt inquit An
dre. de yſern. in. d. conſti. ſi dāna. colum. vj: & e
que & qualia ſint iſta inditia ſufficientia non
pono hic: quia declarantur plene per docto.
in locis prealleg. ❡ † Solent hic cauti iudices
non interponere decretum palam de torquē
do reum: ne detur materia appellandi. nam
cum iſta ſit executio irretractabilis ligaren/
tur manus iudicis per ſolam appellationem
ante inhibitionem: vt dicetur infra in mate/
ria appellationis: ſed ducto reo in prīde tor/
duli ſtatim cum incipit ligari ſolent interpo/
nere decretum de torquendo: & eo interpo/
ſito immediate torquetur. qui reus ſi confite
tur in tortura: iudex antequam condemnet
debet illam confeſſionem ratificari facere ex
tra tormenta: puta in die ſequenti: alias non
poſſet condemnare ſecundum Barto. in. l. j. ff.
de cuſto. reo. & Abb. in cap. qualiter & quan/
do. el. ij. in fin. de accu. & eſt text. in. l. ij. C. de
cuſto. reo. & facta ratificatiōe extra tormēta
debet iudex dare unum breuem terminū reo
ad producendum omnes ſuas defenſiones
aduerſus ſuam confeſſionem puta duorum
dierum: qui terminus eſt de comuni obſeruā
tia: vt ex nulla parte remaneat reus indefen/
ſus. vt not. Salic. in. d. l. ij. C. de cuſto. reo & ha
betur per Matth. in conſtitu. de danna. colu.
xix. per. l. iij. §. ſi ad diem. ff. de re mili. & l. ſi
non defendantur. ff. de penis: ſi vero reus nō
confitetur in tormentis: tunc per torturam
ſunt purgata inditia: & debet abſolui: ſed ſi fa
cta publicatione videt iudex q ex proceſſu
non ſunt inditia ſufficientia: tunc non expe/
ctata ſententia debet ſtatim liberare reum a
carcere ſub fideiuſſoribus: vt eſt capitulum re
gni: quod incipit. Ab illo incohandum.

Rober. Matan. V. I. D.

1 *Hodie in regno facta publicatione & lapſis omni/ bus terminis ipſo iure cenſetur in cauſa con/ cluſum.*

2 *Poſt concluſionem in cauſa poteſt allegari in iure.*

3 *An concluſio in cauſa ſit de ſubſtantia inditij ita q omitti non poſſit.*

QVINTVS Decimus
actus qui ſucceſſiue in
iuditijs conſideratur:
eſt concluſio in cauſa:
nam facta publicatiōe
& lapſis omnibus ter/
minis ipſo iure cenſe/
tur in cauſa concluſum
hodie in regno per regiam prag. que incipit:
curſu dilationum. vnde non eſt opus inſtare
q fiat concluſio: ſed ſolum q declaretur eſſe
facta ipſo iure. ſed de iure communi deberet
fieri concluſio per quam concluſionem im/
ponitur finis productionis actorum: adeo q
ea facta nihil aliud produci poteſt in cauſa: &
non expectatur niſi ſola ſententia. Et hoc ſig
nificat iſte terminus cōcluſio idcſt renuntia/
tio omnibus probatiōibus & defenſionibus
producendis. vt eſt glo. in. c. cum dilectus. de
2 fide inſtr. ❡ † Sed in iure poteſt allegari poſt
concluſionē. ſcn Bal. in auten. iubemus. C. de
iudi. item poteſt peti reſtitutio in integrū per
minores: mulieres: & eccleſias. quia ro ipſo q
eſt cōcluſum inducitur leſio cōtra tales perſo
nas. vnde reſtitui debēt. vt tenet And. de yſer.
in conſtitu. obſcuritatem. & habentur per do
cto. in cap auditis. de in inte. reſti. item poteſt
deferri iuramentum ſuppletorium: dummo/
do ſit petitum ante concluſionem. vt decla/
rat Iaſo. in repe. l. admonendi. colum. 154.
ff. de iureiur. & ibi per alios docto. & ita
debet intelligi quod dicit Alexand. in con/
ſi. liij. col. ſi. in primo vol: Item admittitur p
batio per confeſſionē partis poſt cōcluſionē

vt tenet Bal.in rub.C.de proba.colum.iij.ver ſi.ego aliter &c.& ibi etiam Pau.de caſt. Item admittitur probatio per rei euidentiã & aſpe ctum loci:quia iſta probatio ſuperat omne ge nus probationis.ſecundum Bald.in.l. contra negantem.in fi.C.ad.l.aquil.& Bal.in.l.ſiquis teſtibus.in fi.C.de teſti. Itẽ poteſt fieri inter rogatio etiam ad inſtantiam partis maxime in ſummarijs poſt cõcluſum.in cauſa.vt not. glo.in verſic.interrogabit in cle. ſepe.de ver. ſigni.& Abb.in.c.cum Ioannes. & ibi etiam Fely.de fide inſtru. & Alexand. in.l.4.§.hoc autem iudicium,colum.4.ff. de dam.infec.de qua materia plene dixi ſupra in quarta parte huius trac. Item admittitur omnis probatio ad defenſionem rei in criminalibus. ſecundũ Barto.in.l.diui fratres.ff.de penis. & in.l.i.§.

3 fi.ff.de queſtio. ❡ †An autem concluſio in cauſa ſit de ſubſtantia iudicij ita q̧ omitti non poſſit.vide Abba.& Fely.in cap.cum.j.&.a: de re iudi.& car.in cle.ſepe.§. & quia. in.xix. q.de verſi.ſigni.vbi dicunt q̧ concluſio non eſt de ſubſtantia:ſed potius ex quadam con ſuetudine vnde ſi omittatur non vitiat pro ceſſum:tanto magis in cauſis ſummarijs: in quibus de neceſſitate non requiritur. vt eſt tex.in.d.cle.ſepe.§.& quia.idem tenet Ioan. an.in addi.ſpe.in titu. de renun. & conclu.in prin.& ibi vide per ſpe.de reliquis facientibus ad hanc materiam.

1 *Quando & quomodo detur terminus partibus ad allegandum in iure.*

2 *Quis ex aduocatis debet prius incipere ad allegan dum in diſputationibus.*

1 SEXTVS Decimus & vltimus actus q emer git in iudicijs in hac ſe cunda parte eſt allega tio & diſputatio. nam facta concluſione ſolet iudex ſtatuere termi num ambabus partibus ad allegandum in iure:pro inſtructione cauſe & iudicis:& quã doq̧ conuocat aduocatos vtriuſq̧ partis ad diſputandum ſuper dubijs cauſe coram iudi ce antequam proferatur ſententia: prout co muniter ſeruatur in ſacro conſilio Neapoli tano : quia diſputando & merita cauſe diſ curiendo.veritas magis elucefcit. & hec ma teria tractatur per Spec.in titu.diſpu. & alle ga per totum. An autem de illis allegationi bus iuris debeat dari copia parti : teſtigi ſupra in verſi.actorum editio.& ad ibi dicta me re

2 mitto. ❡ †Quis autem ex aduocatis debet prius incipere ad allegandum in diſputationi bus.dic q̧ aduocatus actoris debet eſſe prior in dicendo & allegando iura ſui clientuli : & poſtea aduocatus rei:quia iſte eſt ordo iudicij vt primo procedant acta actoris:& poſtea ſe quantur acta rei . ita dixit Bald.in.l. nenſen nius.ff.de nego.geſt.& in.l.qui prior.ff. de iu di.Et ex his remanent expedita ea que dicen da erant ſuper iſta ſecunda parte huius ſexte partis. veniamus igitur ad tertiam & vlti mam partem.

Rober.Maran.Venuſ. I.V.D.

1 *Materia ſententiarum eſt nimis copioſa & prolixa*

2 *Quid ſit ſententia & quotuplex ſit.*

3 *Sententia diffinitiua in quo differat ab interlocu toria,ut in num.4 5.6.7.& dicta in numero.7. limita ut in numero 8.&.9.differt etiam diffini tiua ab interloquutoria ut in numero.10.11.12. 15.16.17.18 &.19.*

1 *An ſententia lata ſecundum conſilium ſapientis le gendo illud tantum ualeat,uide etiam in nu.14.*

20 *Quotuplex ſit ſententia.*

21 *Verum ſententia per quam iudex pronuntiat inſtru mentum eſſe executioni mandandum contra ali quem dicatur interloquutoria uel diffinitiua.*

22 *Verum ſententia per quam pronuntiatur appellatio nem eſſe deſertam ſeu fatalia eſſe elapſa uel ſimi le quod dicatur diffinitiua uel interloquutoria.*

23 *Preceptum de ſoluendo an dicatur ſententia interlo quutoria & in numero.24.*

25 *Decretum an dicatur ſententia diffinitiua uel inter loquutoria.*

26 *Sententia banni an ſit interloquutoria.*

27 *Sententia per quam irrogatur mulcta an ſit inter loquutoria.*

28 *Sententia abſolutoria ab obſeruatione iuditij an ſit interloquutoria.*

29 *Sententia lata in iuditio intentato ſecundum formã l.diffamari,C.de ingen.manu.an dicatur interlo quutoria ſeu diffinitiua.*

30 *Sententia lata ſuper poſſeſſorio an dicatur diffini tiua uel interloquutoria.*

31 *An condemnatio expenſarum dicatur interloquuto ria ſeu diffinitiua.*

32 *Sententia lata ſuper exceptione peremptoria qualis dicatur.*

33 *Sententia excommunicatis an ſit interloquutoria uel diffinitiua.*

34 *Ex quibus poſſit cognoſci quando interloquutoria habet uim diffinitiue & quando non.*

35 *Omnis ſententia interloquutoria per quam finitur*

officium iudicis dicitur habere uim diffinitiue.

36 Omnis interloquutoria que diffinit unum articulum ſubſtantialem cauſe principalis dicitur habere uim diffinitiue.

37 Omnis interloquutoria continens aliquid dari uel fieri habet uim diffinitiue.

38 An omnes ſententie interloquutorie habentes uim diffinitiue non poſsint indiſtinctè reuocari.

39 Qualiter ſententia fieri debeat & quod debeat continere ad hoc ut ualeat.

40 An requiratur quod iudex exprimat in ſentẽtia cauſam qua mouetur.

41 In ſententia debet apponi cauſa efficiens.

42 Iudex ferens ſententiam debet ſedere pro tribunali.

43 Iudex debet per ſe legere ſententiam & non per aliũ niſi ſit perſona illuſtris uel epiſcopus.

44 Sententia debet prius ſcribi deinde recitari.

45 In ſententia conſideratur cauſa materialis.

46 Sententia lata ſine cauſe cognitione non ualet.

47 An ſententia lata ſine probationibus ualeat.

48 Sententia debet ferri conformis libello. limita ut in numero.49.& declara limitationem ut in numero.50.

51 Sententia lata ſuper libello inepto non ualet.

52 Aliquis produxit libellum bene conceptum tamen in eo intentauit actionem que ſibi non competebat: reus non oppoſuit iudex protulit ſententiam pro actore ſuper illa actione que non competebat, an ualeat talis ſententia.

53 In ſententia conſideratur cauſa formalis, que poteſt conſiderari tripliciter.

54 Iudex ordinarius debet ferre ſententiam in loco ſolito ſecus eſt in delegato.

55 An delegatus ad unam cauſam poſsit procedere & ſummare in loco extra iuriſdictionem delegantis

56 Illa regula quod iudex ferens ſententiam debet ſtare in loco ſolito maiorum ſuorum limitatur ut hic & ſupra in numero.54.& infra in numero.57 58.59.60.61.62.63.64.65.

66 Quare in ſententia conſideretur tempus uideas hic & in num.67.68.69.70.71.72.

73 Solennitas formalis conſideratur in ſententia reſpectu ipſius iudicis multipliciter.

74 Conſideratur cauſa formalis in ſententia reſpectu litigantium & hoc multis reſpectibus.

75 Sententia lata contra minores indefenſos non ualet, ſecus ſi pro eis feratur.

76 Sententia lata contra eum qui eſt mortuus tempore prolationis ſententie non ualet.

77 Si quis litigat per procuratorem & facta litis conteſtatione moritur an poſsit ferri ſententia contra procuratorem.

78 Sententia, que fertur contra eum qui non eſt legitimus defenſor tam in agendo quam in defendendo, non ualet.

79 Quando lis eſt agitata cum procuratore, & iudex fert ſententiam in perſonam domini ſententia non ualet.

80 Sententia lata contra tutorem inhabilem & minus legitime conſtitutum non ualet.

81 Sententia lata contra carceratum uel alio ſimili impedimento impeditum non ualet ſi iudex ſciuit impedimentum.

82 Cauſa formalis in ſententia principaliter conſideratur multipliciter ut hic & in numero.83.84.85.86.87.&.88.

89 Quarta cauſa que conſideratur in ſententia eſt cauſa finalis, & cauſa finalis que dicatur.

90 Quod uerbum dicatur equipollens condemnationi uel abſolutioni.

91 Si iudex diceret pronuntio titium condemnandum an cenſeatur condemnare.

92 Si iudex miſit ad conſilium ſapientis proceſſum, & ſapiens ſcribit titium eſſe condemnandum &c. & iudex dicat pronuntio ut in tali concilio continetur, an uideatur condemnaſſe.

93 An ualeat ſententia ſi iudex dicat condemno ſi eſt probatum.

94 Quid eſt hoc dicere quod ſententia tranſit in rem iudicatam.

95 Multi ſunt caſus in quibus ſententia non tranſit in rem iudicatam quos enumerat primum hic & ſubſequenter in num.96.97.98.99.100.101.102.103.104.105.106.107.108.109.110.111.112.113.114.115.116.117.118.

119 In omnibus caſibus, in quibus ſententia non tranſit in rem iudicatam debet ab ea appellari infra decem dies, ſi appellandum eſt, ſicut ab alijs ſententijs, alias elapſo decendio appellari non poteſt ſed ſolum, per uiam querele poſſunt tales ſententie reuocari.

1 EXPEDITA Secunda parte huius ſexte partis iudicij: capio tertiam & ultimam partem: que continet deciſoria iudicij. Nam fabricata tela proceſſus per ordinem ut ſupra dictum eſt: conſequens eſt ut ueniatur ad finem ipſius proceſſus: qui finis imponitur per diffinitiuam ſententiam. Unde in iſta ultima parte habemus conſiderare ſolum tres actus principales. uidelicet primus eſt ſententia. Secundus eſt appellatio. Tertius: executio. & licet in rei ueritate duo tantum actus eſſent cõſiderandi ſcilicet ſententia: & executio: quia iſti duo tantum clauduntur ſub eodẽ

iudicio incepto per citationem ſecundum or
dinem prepoſitum. appellatio uero non clau
ditur ſub eodem iudicio: immo inducit no/
uum iudicium, quia tamē iſta appellatio emer
git poſt ſententiam: & dependet ab eodem
proceſſu: ut ſaltem habeatur de ea aliqua no/
titia uolui ipſam inſerere in hac vltima par/
te, quia hic congruentius cadit: nam plerun/
q; executio ſuſpenditur per appellationem,
& ſic eſt actus qui precedit executionem: un/
de cum habeamus tractare de executione
que eſt quid conſequens: oportunum erit
tractare de appellatione que ſolet precede/
re vt habeamus totam materiam iudicij
completam.
1 VENIO Igitur ad primum actum, ſ. ad ſen
tentiam. Et quoniam iſta materia eſt ualde
coploſa & prolixa quam ſi uellem attingere
per ordinem opus eſſet facere de hoc unum
longum tractatum: propterea non nimis me
extendam ſed ſolum examinabo breuiter
tres. q. principales pro aliquali introductione
& de reliquis remittam me ad ſuos congru/
entes titulos ubi hec materia uentilatur. uide
licet C. de ſenten. per totum. & ff. de re iudi.
per totum. & extra. de ſen. & re iud. per to/
tum. & ibi per docto. & per Spe. in tit. de ſen/
ten. ¶ Prima igitur. q. erit. quid ſit ſententia:
& quotuplex ſit. ſecunda. q. erit qualiter ſen/
tentia ferri debet: & quid debet continere vt
ualeat. tertia in quibus caſibus ſententia non
tranſit in rem iudicatam: ut poſſit quando/
2 cumq; retractari. ¶ † Venio ad primam. q. in
qua dicas. q; ſententia eſt diffinitio iudicialis
controuerſie finem imponens: continens ab
ſolutionem uel condemnationem. ita diffinit
Abb. in rub. extra. de re iud. colum pe. & Spe.
in titu. de ſenten. prola. §. j. dicitur autem ſen/
tentia: a ſentiendo. ex eo quia iudex iudicat
ſecundum q; ſentit. l. ſicuti. §. ſed ſi queratur.
ff. ſi ſerui. uendi. Et iſta diffinitio conuenit ſo
li ſententie diffinitiue: quia illa eſt que im/
ponit finem controuerſie: ut infra dicetur:
interloquutoria autem alio modo deſcribi/
tur. Nam eſt ſententia iudicis que fertur in
ter principium & finem cauſe ſuper aliquo
incidenti vel emergenti, ut nota. glo. in clem.
j. in ver. diffinitiua. de ſe. que. poſ. & fruct. &
Spe. in titu. de ſenten. prola. §. ij. in prin. in. ij.
parte ſpeculi: & declarat Alexand. in rubr. ff.
de re iudi. col. ij. vbi dicit. q; omnis vox iudi/
cis faciens ad cauſam dicitur interlocutoria.
& idem dicit Bald. in. l. arbitro. ff. qui ſat. cog.
& Ang. in. l. ex ſtipulatione. C. de ſenten. pro

hoc eſt text. in cap. ſignificantibus. de offic.
3 dele. & cap. ſignificauerunt. de teſti. ¶ † In
hoc ergo differt ſententia diffinitiua ab inter
loquutoria & in hoc cognoſcitur: quia per
diffinitiuam diffinitur negotium principale.
ſcilicet illud quod principaliter in iudicio de/
ductum fuit: condemnando uel abſoluendo:
alias non diceretur ſententia ſi non continet
condemnationem vel abſolutionem. l. pre/
ſes. C. de ſentē. & l. j. ff. de re iudi. & tenet Spe.
in titu. de ſenten. §. ij. ver. diffinitiua. ſed inter/
loquutoria non tangit negotium principale:
ſed diffinit aliquam exceptionem in iudicio
emergentem: & per eam non imponitur finis
controuerſie principali. ita hanc differentiam
declarat Ange. in conſi. cxiiij. & conſi. cxv. &
4 Alex in. d. rub. ff. de re iudi. ¶ † Secundo dif/
fert: quia condemnatus per ſententiam diffi/
nitiuam in aliquo crimine efficitur infamis. l.
j. §. qui in iudicio. ff. de his. qui no. infa. & l. in
famem. ff. de pub. iudi. & not. Pe. Phil. Cor. in
conſi. lv. colum. ij. in litera c. in. 4. volu. & pro
batur per conſtitu. regni que incipit. cordi no
bis. Sed per interlocutoriam nunquam quis
efficitur infamis. ſecundum Alex. in. l. ſepe. co
lum. xx. in prin. ff. de re iudi. allegat text. cum
gl. in. l. quid ergo. §. quanti. ff. de his qui not.
5 infa. ¶ † Tertio differt: quia in dubio appella
tione ſententie in ſtatuto vel in alia materia in/
telligitur ſolum de diffinitiua: non de interlo
cutoria: vbi aliud non apparet: ita declarat A/
lex. in rub. ff. de re iud. in prin. in. l. quod iuſſit
in prin. eo. titu. & Fely in rub. de re iudi. in. v.
col. quod limita niſi eſſemus in materia indif
ferenti: quia tunc uenit etiam interlocutoria.
ſm Alex. in conſi. l. col. pe. in. ij. vol. idem quā
do non reſultat abſurditas. ſecundū Abb. in. c.
6 cauſam matrimonij. de offi. dele. ¶ † Quarto
differt: quia a ſententia diffinitiua poteſt appel
lari. & ſola appellatio ſuſpendit executionem
abſq; inhibitione ſuperioris: ſed ab interlocu
toria de iure ciuili non appellatur. vt habetur
in. l. ij. ff. de appel. re. ip. & ſi appellatur non
ſuſpenditur executio ante inhibitionem. cap.
non ſolum. de app. lib. vj. quod dic vt plene
dicam infra in ſecundo actu vbi plene tāgam
materiam appellationis: & ibi tangentur plu
res differentie vna cum iſta ad ſaturitatem.
7 ¶ † Quinto differt quia ſententia diffini/
tiua poſtquam eſt lata per iudicem non po/
teſt illam vlterius reuocare: quia functus eſt
officio ſuo. l. iudex poſtquam. ff. de re iu/
di. ſed interlocutoria poteſt reuocari quan/
docūq; per iudicem ante diffinitiuam: & quo

ad eum nunquam tranſit in rem iudicatam.
l.quod iuſſit.& ibi Barto.Alex.ind.,& doct.
ff.de re iudi.cap.cum ceſſante.de appe.& glo.
in cap.fi.de app.li.vj.in tantum q; iudex qui
tulit unam iniuſtam interlocutoriam: puta
non admittendo quod admittere debebat
vel econtra: poteſt etiam in calculo ferende
ſententie diffinitiue habere de illa rationem
circa ipſius reuocationem:emendando quod
malefecerat vt declarat Philip.decius in con
ſil.lxxxiiij.colum.pen. & Car. in cle.ſepe.§.
& quia in.vij.nota.de uerbo.ſigni.de qua ma
teria uide plene per Philip.in cap. cum ceſſan
te.de appe.maxime in.x.colum. ubi plus di
cit,q; iudex appellationis poteſt reuocare
interlocutoriam a qua non fuit appellatum:
ſed ſolum fuit appellatum a diffinitiua.
8 ☙ †Limita primum membrum huius diffe
rentie multum ſingulariter: quando aliquid
eſſet petitum officio iudicis nobili: & ſuper
eo eſt lata ſententia: nam licet ſit diffinitiua
ex quo diffinit principale negotium: tamen
poteſt eodem officio nobili reuocari: ita te
net Bartol.in.l.i.§.fin.ff.de preto.ſtip. & A
lexand.in.d.l.iudex poſtquam.colum.i.circa
fi.ff.de re iudi.vbi ponit nonnullas alias fal
9 lentias ad quas ſufficiat relatio. ☙ † Limita
etiam ſecundum membrum differentie non
procedere quando interlocutoria iudicis fuit
per duas alias ſententias confirmata in cauſa
appellationis quia non poteſt vlterius re
uocari:nam ſicut non licet tertio prouocare
ita non licet reuocare tunc dictam ſententi
am.ita tenet Philip.in cap.directe. colum.iij.
in fin.de appel.alias autem fallentias collige
ex dictis Alexand.& docto.in.d.l.quod iuſ
ſit.& in.d.cap.cum ceſſante.& ibi per Philip.
10 qui pleniſſime cumulat. ☙ †Sexto differt
quia diffinitiua poteſt in cauſa appellationis
iuſtificari ex eiſdem & ex nouis actis:ſed in
terlocutoria ſecus:quia non poteſt ex nouis
ſed tantum ex primis actis reuideri. text.eſt
& ibi Card.in cle.appellanti.de app.& Barto.
in.l.iij.ff.de app.recip.& habetur in deciſ.79.
conſi.Neapo.de diffinitiua probatur in.l.per
hanc.C.de tempo.app. ☙ †Septimo differt:
11 quia diffinitiua non poteſt ferri niſi parte ci
tata:alias non ualet,ut not.Card in cle.ij.§.de
niq; in prima.oppo.de re iudi.& innoc.in ca.
dudum lo.ij.de elect.per regulam.l. de uno
quoq;.ff.de re iudi ſed interlocutoria poteſt
ferri & ualet etiam ſine citatione partis.ut eſt
glo.in.l. nequicq̃.§. vbi decretum.ff.de offic.
procon.& glo.in.l.diem proferre.in princ.ff.

de arbi.& gl.in.l.recuſare.ff.ad trebelle.quod
ſane intelligas quando interlocutoria eſſet le
uis preiudicij : ſecus ſi eſſet magni preiudicij:
quia tunc non valet ſine citatione partis ſi
cut diffinitiua.ita tenent Barto.imo.& doct.
in.l.ſi opus.ff.de ope.no.nun.& Bartol.in.d.
§.vbi decretum.& ibi etiam Iaſo.in.v.&.vj.
colum.ubi multos doct.allegat.& ibi etiam
declarat Iaſo.quando interlocutoria ſit mo
12 dici & quando magni preiudicij ☙ †Octauo
differt:quia ſententia diffinitiua non valet ni
ſi feratur in ſcriptis & deſcripti recitatione.l.
ſi.C.de ſenten.experi.& ibi Bart.& docto.&
Spe in titu.de ſenten.§.iuxta.colum.4.in fin.
verſi.non ualet etiam.& de hoc eſt conſtitu.
regni:que incipit ab omnibus.ſecus eſt in in
terlocutoria:quia poteſt ferri ſine ſcriptis:de
bet tamen in ſcriptis poſtea redigi:ut appare
at ex actis.ita tenet glo.in cap.quoniam con
tra.in verſi.interlocutiones.de proba.& Spe.
in.d.§.iuxta.colum.vj.in prin.verſi.quid de
interlocutoria.& glo.in.l.ij.ff.de app.recip.&
Barto.in.d.l.nequicquam.§. vbi decretum.ff.
de offi.procon.& glo.in cap.fi.de re iudi.li.
vj.& Bal.in.l.hac conſultiſſima.C.qui teſta.
fa poſ.& hanc concluſionem tanquam com
munem refert Iaſo.in.d.§.vbi decretum.co
13 lum.14.vbi multos docto.allegat. ☙ † Sed
iuxta hoc moueo vnum pulchrum & quoti
dianũ dubium.quotidie ſolet euenire in iſtis
terris & ciuitatibus vbi ſunt iudices idiote q;
qñ volunt diffinire aliquẽ proceſſum mittũt
ad iuriſperitũ pro conſilio: & ſm illud conſi
lium proferunt ſententiã: legendo ſolũ illud
conſiliũ quero an ualeat talis ſententia.& an
cenſeatur eſſe lata de ſcripti recitatiõe.dicas q;
non ualet: Immo nulla ſententia reperitur eſſe
lata:quia legendo conſiliũ:illud non eſt ſen
tentia:cum ſit uotũ unius doctoris priuati ca
rentis iuriſdictiõe:ſed eſt neceſſe q; anteq̃ lega
tur cõſiliũ iudex ſcribat in calce ipſius.nos ta
lis iudex pronũtiamus prout in tali ſupraſcri
pto cõſilio cõtinetur.& iſta pauca verba rela
ta ad cõſiliũ faciunt ſententiã. ita notabiliter
tenet Ang.in conſ.cclix.incip.domina &c.
& debet tunc cõſiliũ apparere ſcriptũ in actis
alias ſententia relata ad conſilium quod non
apparet ſcriptum non valet.ſm Abba.in cap.
illa.in fi.de accu.Item ideo dixi q; antequam
legatur conſilium debet iudex ſcribere ſen
tentiam quia poſtea vtrunq;.ſ. conſilium &
ſententia legitur de ſcripti recitatione. alias
non valeret per predicta. vnde ſi iudex pri
mo legeret cõſiliũ et poſtea notarius ſcriberet

in calce q talis iudex pronunciauit prout in
tali conſilio cõtinetur:adhuc non valeret ſen
tentia:quia hec verba demonſtrauit q iudex
ore eius pronunciauit : & non de ſcripti re/
citatione. ita declarat Iaſo.in.d.l. nequicq̃.§.
vbi decretum. colum.xv.ff.de offic.procon.
de mente Angel.in.d.conſi.ccxlix.¶ Item
eſt aduertendum ad aliud q vt plurimum iſti
conſulentes non condemnant nec abſol/
uunt in eorum conſilijs ex quo carent iuriſ/
dictione. non poſſunt hoc facere : ſed ſolum
conſulunt talem litigatorem eſſe abſoluen/
dum vel condemnatum per iudicem : & ſic
verba conſilij habent tractum in futurum.
vnde tunc iudex in ſua ſententia in calce con
ſilij debet ponere verbum:cõdemnamus uel
abſoluimus:alias ſi ſimpliciter diceret pro/
nunciamus prout in tali conſilio continetur
videtur declarare illum litigatorem eſſe ab/
ſoluendum vel condemnandum prout in cõ
ſilio dicitur : & ſic non eſſet condemnatus
nec abſolutus : quia iſta ſententia expectaret
aliam ſententiam poſt ſe:per ea que tenet A/
lexand.in.l.j.§.ſiquis ita colum.4.ff. de ver.
oblig.vbi concludit q iudex pronuncians ti
tium eſſe condemnandum vel abſoluendum
non cenſetur condẽnare nec abſoluere:quod
etiam tenet Bart.in.l.j.C.ſi aduer.liber.& iſta
ſunt notanda perpetuo:quia multotiens mi/
hi euenerunt in facto:& multas ſententias an
nullari feci:per illud conſil. Angel.& per il/
lam docto.Alexan.in.d.§.ſiquis ita.[veritate
tamen huius vltimi dicti, vide infra.ij q. cir/
14 ca fin.¶ Verum ſuper illa nullitate ſententie
diffinitiue quando non fertur in ſcriptis fuit
mihi quandoq obiectum q talis ſententia
poteſt in regno ſubſtentari per capitulum de
reſtantes.per quod ſunt ſublate omnes ſo/
lemnitates iuditiorum iuris poſitiui.vnde cẽ
ſetur etiam ſublata ſolemnitas.l.j.&.ij.C.de
ſen.ex peri.reci.& dicte conſtitu.ab omnibus
pro quo facit q not.Bald.in.l.diuus.ff. de in
inte.reſti.vbi dicitur q ſi ſtatutum dicit q p
cedatur omni ſolemnitate omiſſa poteſt ſen/
tentia ferri viua voce & ſine ſcriptis , tamen
ego dixi ſemper q illud capitulum deteſtan/
tes.non tollit ſolemnitates ſententie: ſed pro
ceſſus tantum; vt patet ex tota eius ſerie im/
mo in fine ſui expreſſe,reſeruat ſolemnitates
ſententie : dum dicit in additione ſui : dum/
modo alias rite & recte ſententia proferatur
&c. & ſic non tollit immo reſeruat ſolem/
nitates ſententie : per illud verbum rite .l.
non putauit.§. non queuis .ff. de bon. poſſ.

contra tab. & per Cardy. in cle.ij.in princ.de
teſti.& Barto.in.l.lecta.ff.ſi cert.pet.& Fran.
de are.in.l.iuſte.ff.de acqui.poſ.& hanc opy.
videtur tenere Paris in tract.ſindi.in verſic.
ſententia.colum.ij.&.v.in fi. & probatur ex
his que dicit Matth.in.d.conſtit.ab omnibus
vbi tenet q etiam in cauſis ſummarijs in qui
bus non requiritur libellus debet ſententia
ferri in ſcriptis.pro hoc eſt text.in cle.Spe.§.
ſententia.de verſi.ſigni. vbi mandat ſenten/
tiam ferri in ſcriptis non obſtante q proce/
datur ſummarie & ſine figura iuditij. Et li/
cet Bart.in extrauag.ad reprimendam. in ver
ſi.& figura circa fi.videatur ſentire q illa cle.
non procedat de iure ciuili in caſibus in qui
bus proceditur ſine figura iuditij:tamen pu/
to verius eſſe q habeat locum de iure ciuili:
cum non habeamus legem ciuilem contra/
riam:vnde in vtroq foro debet ſtari iuri ca/
nonico,per ea que not.Abba.in cap.j.de ope.
no.nun.tanto magis quia per hoc mirius le
ditur ius commune.ſ.d.l.j.&.ij.C.de ſenten.
experi.reci. & ſimiliter illa conſtitu.ab om/
nibus.preterea q ſententia proferatur in ſcri
ptis fuit inductum ne veritas occultetur:qa
poſſet poſtea alio modo ſcribi q̃ fuit voce di/
ctum.vt dicit glo.in.d.cle.ſepe.§.ſententiam
in verſi.in ſcriptis.vnde non eſt credendum
hanc fuiſſe mentem iuris municipalis.ſ. velle
tollere illam ſolemnitatem que fuit inducta
ad veritatem conſeruandam: cum ipſum ius
laboret ſuper ipſa veritate : & vult q ad ſo/
lam veritatem attendatur:vnde teneo q eti/
am hodie in regno ſententia ſit ferrẽda in ſcri
15 ptis:alias nõ valet.¶ †Nono differt:quia ab
interlocutoria ſemper debet appellari in ſcrip
tis:& cũ expreſſione cauſarum grauaminis
alias nõ ualet appellatio.c.cordi.de app.li.vj.
& per Bar.in.l.4.ff.de app.reci.ſecus a diffini
tiua:quia ſi appellatur ſtatim tẽpore quo fert
põt appellari uiua uoce & ſine expreſſione
grauaminũ:ſed ſi appellatur poſtea infra de/
cem dies:debet appellari in ſcriptis.tex.eſt &
ibi Bar.& Imo.in.l.j.§.libelli.ff.de app. & di
cam plenius infra in.ij.actu in materia appella
16 tionis.¶ †Decimo differt: quia cõdemnatio
penalis facta per diffinitiuam durat perpetuo
ſecus ſi per interlocutoriam : quia non durat
niſi durante officio iudicis interloquentis
ita tenet Fely.in cap.ex literis colum.x ver/
ſi.ceterum.de conſtit.per.l.fin.ff.de penis.
17 ¶ †Vndecimo differt quia in ſententia diffi/
nitiua requiritur ordo iudiciarius : qui tradit
in.l.prolatam.C.de ſenten.& in.l.j.&.ij.C.de

ſenten.ex petl.recl.ſed interlocutoria talis or
do non requiritur. ita colligitur ex dictis
Ange in conſi.cxiiij.& conſi.cxv.
18 ℭ † Duodecimo differt,quia iudex poſtquã
pronunciauit non poteſt ſententiam diffini/
tiuam circa principale negotium corrigere,
nec aliquid illi adde vel diminuere: ſecus in
interlocutoria.ita tenet Alex.in conſi.cxix.
in.iij.uol.& maxime in.ij.col.uerſi.non ob/
ſtat quod not.Bal.&c.vbi loquitur de inter/
locutoria,de qua materia vide Alex.& doc.
in.l.Paulus la pri.ff.de re iudicata.
19 ℭ † Tertiodecimo differt:quia diffinitiua ꝓ
ducit actionem in factum.l.miles.§.iudicati
& ibi Alex.& doc.ff.de re iudi.ſed interlocu
toria non habens vim diffinitiue nullam ꝓ/
ducit actionem.ſm Alex.in.l.i.§.ſi.col.i.ff.
20 ſi quis iuſdi.non obtemp. ℭ † Supereſt
modo reſpondere ad ſecundum membrum
huius.q videlicet quotuplex ſit ſententia ſu/
per quo licet doc.in rub.de re iudi.in decreta
libus plures ſpecies ac mẽbra faciant:& Spe.
in tit.de ſenten.§.ſpecies: nam aliqui dicunt
ꝙ ſententia alia dicitur diffinitiua:alia inter/
locutoria ſimpliciter:alia interlocutoria ha/
bens vim diffinitiue:alia eſt ſententia precep
ti:alia ſententia decreti:alia ſententia mulcte:
alia ſententia banni: vel ſimilis: tamen ego
breuius facio duo tantum membra:uidelicet
ꝙ ſententia eſt duplex ſ.diffinitiua & interlo
cutoria.& ad hanc vimembrem diſtinctio/
nem poſſunt omnia alia membra reduci:ꝓ/
ut ex infra dicendis apparebit:que autem di
catur diffinitiua & que interlocutoria: & in
quo differant ad inuicem,ſatis patet ex predi
ctis.ſolum reſtat hic examinare non nullas
queſtiones dubias de quibuſdam ſententijs:
de quibus dubitari poteſt an ſint diffinitiue
uel interlocutorie.& hoc eſt utile ſcire prop
ter tot differentias que ſunt inter eas.
21 ℭ † Primo igitur quero:utrum ſententia ꝑ
quam iudex pronunciat inſtrumentum eſſe
executioni mandandum contra aliquem di/
catur interlocutoria vel diffinitiua: rationes
ſunt pro & contra:nam uidetur diffinitiua:
ex quo imponit finem negotio principali:ut
dictum fuit ſupra in prima differentia.e con/
tra uidetur interlocutoria:quia in tali proceſ
ſu nullus ſeruatur ordo iuris:ut dictum fuit
ſupra in xj.differentia.Iſtam.q.tangit Ang.
in conſi.cxiiij.& conſi.cxv.ubi concludit ꝙ
eſt interlocutoria non autem diffinitiua: ex
eo quia non ſeruatur ordo iuris.unde tenet
eam poſſe reuocari per iudicem iuxta.l.quod
iuſſit.ff.de re iudi.breuiter quicquid dicat
Ange.teneo contrarium .ſ.ꝙ talis ſententia
ſit diffinitiua:nam omnis ſententia que diffi
nit principale negotium dicitur diffinitiua
etiam ſi ibi non ſeruetur ordo iuris.gloſ.eſt
notabilis & ibi Bal.i.l.qui reſtituere.ff.de rei
uen.probatur in cle.ſepe.circa.ſi.de ver.ſigni.
ſed iſta ſententia eſt huiuſmodi:ergo &c.hoc
tenet in terminis Lud.ro in conſi.clxxiiij.in
cip.ampliſſime doctor &c.in prin.& in cõſi.
ccclvij.idem:in proprijs terminis contra An
ge.tenet Alex.in conſi.l.col.pe.in.ij.uol.idẽ
tenet Ange.ſibi contrarius in.d.l.qui reſtitue
re:& Bar.in.l.ſi cum exceptione.§.hec autẽ
actio.ff.quod metus cauſa ſecus eſſet in ſen/
tentia qua pronunciatur ſententiam eſſe exe/
quendam:quia illa poteſt dici interlocutoria:
ex quo tendit ad executionem ſententie dif
finitiue prius late.ita tenet Io.de imo.in.l.ab
executore.col.j.ff.de app & Bal.in.l.ab exe/
cutione.C.quo.app.nõ recip.& Bal in.l.acto
ri.C.de reb.credi.& Pe.phi.cor.in cõſi.ccxxi.
22 in ſi.in.iiij.uol. ℭ † Secundo quero quid
de ſententia per quam pronunciatur appella/
tionem eſſe deſertam ſeu fatalia eſſe elapſa.vel
non licere tertio prouocare.Dic ꝙ eſt interlo
cutoria,licet non ſperet aliam ſententiam poſt
ſe:& imponat finem liti.Ita tenet Bal.in.l.ij.
col.pe.in.ſi.C.de epi.audi.ubi dicit ꝙ eſt in/
terlocutoria habens uim diffinitiue: & ideo
ab ea poteſt appellari.idem tenet Pe.phi.cor.
in conſi.xliij.in litera.b.conſi.cclxij.in lite
23 ra.h.in.iiij.uol. ℭ † Tertio quero.qd
de precepto de ſoluendo:an dicatur interlo/
cutoria uel diffinitiua.dicas ꝙ ſi tale precep/
tum eſt factum ſine cauſe congnitione & cũ
clauſula iuſtificata:uidelicet ſi ſenſeris te gra
uatum compareas &c.non eſt dubium ꝙ eſt
ſententia interlocutoria:quia cõparente reo
reſoluitur in uim citationis:ut not.Bar.in.l.
j.C.de exe.rei iudi.& plene Alex.in.l.de pu/
pillo.§.meminiſſe.ff.de ope.no.nun.& Iaſ.
in.l.nequicquam.§.vbi decretum.col.iij.ff.
de offi.procon.nam quelibet citatio eſt inter
locutoria,ex quo omni vox iudicis faciens
ad cauſam eſt interlocutoria:vt habetur in.l.
ex ſtipulatione.C.de ſenten.& fuit dictum
ſupra ſed ſi reus non comparet: & accuſatur
ſibi contumacia:preceptum remanet firmũ:
24 ut habetur in deci.clxvij.conſi.neapo.
ℭ † Sed dubium eſt de precepto quod fit ꝑ
iudicem in confeſſum ut ſoluat quod non re
quirit clauſulam iuſtitie,quia fit cauſa cogni/
ta,& dubium facit quia diffinit principale ne

col.j.ubi plus dicit: ꝙ poteſt reuocari ſicut
quelibet alia interlocutoria: per. l. illicitas.§.
fi.ff.de offi.preſi.& Bal.in addi.Spe.in tit. de
ſenten.colu.ij.verſi.ſententia banni &c.nam
equiparatur ſententie banni:quia vtraq; irro
gatur ob contumatiam.ſm Bar.in.d.l. illici/
tas.§.fi.ſed certe ex quo iſta ſententia mulcte
continet aliquid dari vel fieri habet uim dif/
finitiue:vt infradicam,& de iure quando in/
terlocutoria habet uim diffinitiue reuocari
non poteſt ſicut nec diffinitiua.iſta eſt com/
munis concluſio:quam tenet Abb.in cap.cū
ceſſante:col.ij in.fi.& ibi etiam Philip.in iiij.
col.verſi.ſed tamen limita &c.de app.& Bar.
in.l.titia.in fi.ff.de accu.quod tamen qualiter
intelligatur vide omnino que dicam in fra in
fine huius prime.q.principalis. ſuper hoc igi
tur de mulcta ego aliter dicerem: videlicet:ꝙ
iſta ſententia mulcte non eſt ideo reuocabi/
lis quia eſt interlocutoria:ſed quia a lege ha/
bet hanc naturam vt irrogetur ſm diuitias et
paupertatem contumacis:nam pauper debet
leuius mulctari quam diues:preterea illa.l.il/
licitas.§.fi.non dicit ꝙ reuocetur iſta ſenten/
tia ſed ꝙ mulcta remictitur ob paupertatem:
& iſte eſt quidam actus liberalitatis quo vti/
tur lex cauſa miſerationis:quia donat mulcā
pauperi:unde iuditio meo iſta non eſt pro/
prie reuocatio:intelligendo eo modo quo re
uocantur alie interlocutorie: ſed potius eſt
quedam impeditio executionis:quia talis ſen
tentia non mandatur executioni contra pau
perem:quia lex permictit ſibi fieri remiſsio/
28 nem mulcte.¶ † Septimo quero quid de ab
ſolutoria ab obſeruatione iuditij: uidetur ꝙ
ſit diffinitiua quia cōtinet abſolutionem: ſed
dic ꝙ eſt interlocutoria:ex quo non diffinit
principale negotium:quod patet, quia de no
uo poteſt iuditium incohari: glo.eſt in.l. &
harum.ff.ſi ſer.vendi.& Bal.in.l.properandū
§.& ſiquidem.C.de iudi.& in.l.ij.C.de epi.
audi.& declarat pulcre Philip.in.d.cap. cum
ceſſante.col.fi.de app.vbi etiam ponit quan/
do talis abſolutoria poteſt eſſe diffinitiua:&
eſt de mente Bar.in.d.l.titia:de accuſa.

29 ¶ † Octauo quero quid de ſententia que fer/
tur in iuditio intentato ſm formam.l. diffa/
mari.C.de inge.manu.dic.ꝙ ſi lis non conte
ſtatur:puta quia citatus cui ſtatuitur termi/
nus ad agendum non agit infra terminum:
quo caſu iudex imponit ſibi ſilentium per/
petuum:tunc talis ſententia eſt interlocuto/
ria ſecus ſi comparet & litem conteſtatur, qa
tunc eſſet diffinitiua.ita tenent Bal.& Sali.in
d.l.diffamari:& Philip.in.d.cap.cum ceſſan/
30 te.col.fin. ¶ † Nono quero quid de ſenten
tia lata ſuper poſſeſſorio.Feli.in cap.conſul/
tationibus:de offi.dele.in.iij.col.tenet ꝙ nō
eſt uera diffinitiua nec vera interlocutoria:
ſed quaſi diffinitiua:unde uidetur ponere ter
tiam ſpeciem ſententie:ſed quia ego dixi ſu/
pra ꝙ omnes ſententie de mundo poſſunt
reduci ad illam bimembrem diſtinctionem
quam feci: propterea in hoc puto ꝙ melius
loquitur Philip.in.d.cap.cum ceſſante.col.
pe.uerſi.xxj.vbi dicit, & iſta eſt veritas ꝙ
quando principaliter agitur poſſeſſorio: &
ſuper eo lis conteſtatur: talis ſententia que
fertur ſuper eo eſt mere diffinitiua:quia dif/
finit cauſam poſſeſſorij principaliter intenta
tam: non obſtante ꝙ ſuper petitorio poſſet
reuocari:quia illud eſſet nouū iudicium, ſed
quando poſſeſſorium deduceretur: inciden/
ter:tunc eſt interlocutoria,& ita tenet etiam
Card.alexandrinus.in.d.c.cum ceſſante.col.
31 vij.ver.haberis etiam &c. ¶ † Decimo que
ro an condemnatio expenſarum dicatur in/
terlocutoria uel diffinitiua? communis con/
cluſio eſt ꝙ ſi fiat in proceſſu cauſe ante ſen/
tentiam diffinitiuam eſt interlocutoria.ſecus
ſi fiat vna cum ſententia diffinitiua:quia tūc
cenſetur pars ſententie diffinitiue. ita tenet
Philip.in.d.c.cum ceſſante.col.antepe. verſi.
xvij.de app.& Ange.in.l qui agnitis.ff.de ex
ceptio.& Felyn.in rub.de iudi.colu.ix.Ex
hoc ſequitur notabilis concluſio: ꝙ illa que
fertur ante diffinitiuam poteſt reuocari quā/
docunq; ſicut quelibet alia interlocutoria:
ſed illa que fertur ſimul cum diffinitiua non
poteſt reuocari etiam eadem die ſicut nec dif
finitiua:ſm Philippum in.d.c.cum ceſſante.
colu.ix.verſic.vndecimo limita &c. & col.
antepen.verſic.xvij.immo ſi iudex in inter/
locutoria omiſiſſet condemnationem expē/
ſarum:poteſt illam facere quandocunq; uſq;
ad ſententiam diffinitiuam etiam ad inſtan/
tiam partis:ex quo ante diffinitiuam ſemper
durat eius officium:ſecus ſi omiſit condem/
nationem expēſarum in diffinitiua: quia nō
poteſt illam addere niſi eadem die:ut habe/
tur in.l.paulus.ff.de iudi ita notabiliter tenet
Abb.in.c.ſepe.i fi.ſequēdo Inno.ibi de app.
& Pau.de caſt.in.l.ſancimus.C.de iudi. &
Philip.in.d.c.ſepe.colum.xiiij. uerſi. octauo
queritur &c.ubi ita limitat.l.terminato.C.de
fruc.& lit.expen.& ita debet intelligi quod
tenet Bald.in.l.patris & filij in fi.ff.de uul.&
32 pupil. ¶ † Vndecimo quero quid de ſenten

tia lata ſuper exceptione peremptoria: dic q
ſiquidē iudex ꝓnūtiat eā admittendā uel nō
admittēdū eſt interlocutoria, ex quo ſperat
aliā ſententiā poſt ſe: ſi uero ꝓnunciet utrū
obſtet exceptio uel non, & tunc ſiquidem ꝓ
nunciat eam non obſtare: eſt interlocutoria,
quia ſperat aliam ſententiam poſt ſe. ſi uero
pronunciat eam obſtare: & eius contempla/
tione imponit ſilentium actori uel reum ab/
ſoluit: tunc eſt diffinitiua, ita declarat Feli. in
33 rub. de re iudi. in. vij. colum. ❡ † Duodeci/
mo quero quid de ſententia excōmunicatio
nis: dic q eſt interlocutoria: ut no. gloſ. &
doc. in ſumma. ij. q. j. & Felyn. in. d. rub. de re
iud. colum. ix. vbi idem dicit de ſententia in/
terdicti: q eſt interlocutoria. idem tenet Bal.
in. l. j. C. de poſtul. & Bald. in addi. Spec. in tit.
de ſenten. colum. iij. uerſi. ſententia excom.
&c. Quod poteſt corroborari: quia excōmu
nicatio ab homine non poteſt irrogari ad pe
nam delicti diffinitiue niſi ſolum pro contu
macia: vt declarat Philip. in. c. qua fronte in.
ij. notab. & c. reprehenſibilis. in. j. & ij. notab.
de appel. ergo eſt interlocutoria: quia uenit in
cidenter ob contumaciam. ſicut dicimus de
banno & mulcta Multos alios caſus dubios
in quibus poteſt dubitari an aliqua pronun/
tiatio ſit diffinitiua uel interlocutoria uide cu
mulatos pleniſsime per Bal. in addi. Spec. in
tit. de ſenten. & per Philip. & Car. in. d. c. cū
ceſſante. & Fely. in rub. de re iudi. Ego tamen
uolui iſtos xij. caſus declarare per has xij. q.
tanq̄ magis dubitabiles & quotidianos.
34 ❡ † Vltimo ſuper iſta prima. q. principali
quero ex quibus cognoſci poſsit quando in
terlocutoria habet uim diffinitiue & quando
non: dic q ex multis cognoſcitur. que de/
clarabo per ſingulas concluſiones quas mo/
do ſubijciam. ❡ Prima igitur concluſio eſt
q omnis interlocutoria que non ſperat aliam
ſententiam poſt ſe dicitur habere uim diffini
tiue: quia vī facere effectum quem facit diffi
nitiua: quia imponit finem illi inſtantie. ita
declarat Phil. in. d. c. cum ceſſante: col. iiij. &
ibi etiam Anto. de bu. Imo & Abb. de app. &
Bar. in. l quod iuſsit. ff. de re iud. exemplum
poteſt eſſe de ſententia abſolutoria ab obſer/
uatione iudicij. item de illa per quam pronun
tiatur appellationem eſſe deſertam. item de
precepto de ſoluendo. item de ſecundo decre
to itē de ſētētia mulcte & de alijs ſimilibus.
35 ❡ † Secunda concluſio eſt omnis interlo/
cutoria per quam finitur officium iudicis di/
citur habere vim diffinitiue, ſm Bart. in. d. l.
quod iuſsit. poteſt eſſe exemplum quando iu
dex pronunciat ſe eſſe incompetentem: vt
colligitur ex dictis Alex. in. d. l. quod iuſsit:
36 col. vij. verſic. xij. ❡ † Tertia concluſio eſt.
Omnis interlocutoria que diffinit vnum ar/
ticulum ſubſtantialem cauſe principalis dicit
habere vim diffinitiue. glo. eſt in clem. ſi. in
glo. j. in ſi. de app. & in cle. j. de cauſa poſ. &
proprie. & Bald. in. l. j. C. quando prouo. non
eſt neceſſe: & Alexand in. l. v. colum. ij. ff. de
verb. obliga. pro hoc eſt text. in. l. intra utile.
ff. de mino: vt quando minor petit reſtitutio
nem in integrum & iudex pronunciat ſuper
etate ſcilicet eum non eſſe minorem, nam ta/
cite excluditur a reſtitutione petita, & ſic de/
ciditur articulus ſubſtantialis cauſe; & hoc
tenet in ſpecie Alexan. in rub. ff. de re iudic. in
fina. colum. poſſes hanc concluſionem exem
plificare in infinitis caſibus: vt quando repel
litur exceptio peremptoria: vel admittitur.
vt in. d. clemen. ſi. item quando iudex nollet
admittere aliquas probationes ſine quibus
producens illas: non poſſet obtinere: & ſic
37 de alijs ſimilibus. ❡ † Quarta concluſio eſt.
Omnis interlocutoria continens aliquid da/
ri vel fieri habet vim diffinitiue. ſm Barto. in
l. nequiquam. §. vbi decretum. in princ. ff. de
offi. procon. Et adde predictis q ſicut reperi/
tur interlocutoria habēs vim diffinitiue: ita ēt
reperitur diffinitiua habens uim interlocuto
rie. Exemplum ponit Bald. in. l. cum & mi/
nores. col. ij. C. ſi aduer. rem iudi. vt quando
iudex pronunciat male appellatum.
38 ❡ † An autem indiſtincte non poſsint re/
uocari interlocutorie habentes vim diffiniti
ue: dic q ille que non ſperant aliam ſenten/
tiam poſt ſe non poſſunt reuocari: alie uero
que dantur in medio proceſſus que ſperant
diffinitiuam poſt ſe reuocari poſſunt ita de/
clarat Alex. in. l. quod iuſsit. col. v. de re iudi.
& ita intelligas id quod dixi ſupra in. vj. q.
Et ex his remanet expedita prima. q. princi/
palis.
39 SECVNDO Principaliter quero qualiter
ſententia ferri debet, & quid debet continere
ad hoc vt ualeat, dic q multa requiruntur pri
mo enim debet continere nomen iudicis pro
ferentis: & q dicat an ſit ordinarius vel de/
legatus: item nomina litigantium. item teno
rem prime petitionis ſuper qua fundatum eſt
iudicium. item debet facere mentionem de
ſubſtantialibus proceſſus: puta uiſa litis con/
teſtatione, iurō calumnie teſtium depoſitio/
nibus: & alijs proceſſus meritis & c. item de

contineˆre abſolutionem uel condemnatio-
nem, item q ferarur partibus preſentibus: uel
abſentibus per cõtumatiam. & hoc ultimum
ſolet ſcribi in ſecta lata per notarium actorũ,
ita tenet Spec. in tit. de ſenten. §. qualiter in fi.
item ſententia debet recitari in ſcriptis & de
ſcripti recitatione, vt ſupra dixi: & habetur
in. l. j. & l. fina. & ibi Bartol. & docto. de ſen.
ex peri. reci. & in conſtit. ob omnibus, & fuit
dictum in. q. precedenti. in. viij. differentia. itẽ
debet iudex ſedere pro tribunali, alias non ua
let ſententia ſecundum Bartolum & Baldũ ĩ
dicta. l. prima. C. de ſenten. ex peric. reci. item
debet ipſe iudex legere ſententiam: non autẽ
poteſt alij mandare lectionem ſententie, niſi
ſit perſona illuſtris uel epiſcopus. vt not. Spe
cula. in titulo de ſentent. §. ſequitur. in princi-
pio & Alexãd. in rub. ff. de offic. eius cui mã.
eſt iuriſd. columna penultima & eſt text. in
capitulo fin. de re iudi. libro ſexto & habetur
in dicta conſtitu. ab omnibus: & ibi per Mat-
40 theum in prima columna. ¶ † An autem re
quiratur q iudex exprimat cauſam qua mo-
uetur in ſententia? dic q regulariter non re-
quiritur, unde ualet ſententia etiam ſine ex-
preſſione cauſe: poteſt tamen illam appone-
re ſi uult, text. eſt & ibi Abb. & docto. in capi
tulo ſicut. de re iudicata. fallit tamen in non-
nullis caſibus quos ponit Abb. in dicto capi
tulo ſicut. in ultimo: notabi. & ibi uide. item
debet ferri cauſa cognita: alias non ualet. ut
habetur in. l. prolatam. C. de ſenten. & in. l. ne
quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. procõ. ¶
Ego autem pro clariori intelligentia & vt fa-
ciam magis ordinatum compendium inten
do predicta & quamplura alia requiſita ad
ualiditatem ſententie examinare per quatuor
cauſas, ſicut enim ſecundum philoſophos in
omni actu humano ut plurimum conſidera
tur quatuor cauſe vꝫ cauſa efficiens: materia-
lis: formalis: & finalis. prout alias in iudicio
conſideraui illas in principio huius operis,
ita etiam dico q in ſententia debent concur-
rere iſte quatuor cauſe, ita q appareat ex pro
41 latione ipſius ¶ † Primo igitur debet eſſe
in ſententia cauſa efficiens: & hoc eſt quod di
xi ſupra in primo requiſito ſcilicet q ſenten-
tia debet continere nomen iudicis: nam ipſe
iudex eſt cauſa efficiens: quia ipſe componit
ſententiam: & illam in eſſe producit: & debet
exprimere an ſit ordinarius vel delegatus, ut
no. Spe. in. d. §. qualiter. in fi. qa ſi iudex igno
rat fundamentum ſue poteſtatis nõ ualet ſen
tentia. ut not. Bartol. in. l. multum. ff. de cõdi.
& demon. & in. l. ij. ff. de iudi. & in. l. hec. au-
ff. ex quib. cau. in poſ. ea. & Abb. in. c. pruden
tiam. in principio in fina. colum. de offic dele
ga. in qua cauſa efficiente ſi eſſet aliquis defe-
ctus non ualeret ſententia: ut quia iudex eſſet
mutus: uel furioſus: uel infans: uel excom-
municatus. uel ſimilis: quos defectus ponit
Spec. in tit. de ſenten. §. iuxta. colu. j. & ij. &
habentur in. l. cum pretor. ff. de iudi. Et p hoc
infero contra prauam obſeruantiam nonnul
lorum iudicum: qui quando formant ſenten
tias, incipiunt: In dei nomine &c. vnde nos
qui ſupra &c. & ſupra nullam fecerunt men-
tionem de nomine ſuo proprio nec dignita-
tis. ſed parcendo labori cauſa breuitatis omit
tunt nomen proprium, & dicunt vnde nos
qui ſupra nam per hoc puto q dicta ſenten-
tia que ita ſcripta reperitur poſſet dici nulla:
quia peccat in expreſſione cauſe efficiens: nõ
obſtante q in lectione ſententie exprimerẽt
nomen iudicis: quia ſententia debet tota ſcri-
bi & poſt ea de ſcripti recitatione legi: & nõ
ſufficit q uoce proferatur: vt dixi ſupra in.
viij. differentia. precedentis. q. per ea que dicit
42 Ang. ¶ † Dixi etiam ſupra q iudex debet
ſedere pro tribunali. vt in. §. ſedebunt. in au-
cten. de iud. & c. fi. de re iudi. lib. vj. & iſta ẽt
eſt qualitas addita & annexa huic cauſe effi-
cienti, ut not. Bartol. Bald. & doct. in. d. l. j. C.
de ſenten. ex peri. reci. vbi limitant hoc non
procedere interlocutoria que non requirit
plenam cauſe cognitionem. item limitant nõ
procedere in iudice timente potentiam alicu
ius: quia poteſt ſuper equo uel ex turri ferre
ſententiam vt cito poſſit fugere. ut no. glo. ĩ
d. l. j. & glo. in capitulo fi. de re iudi. lib. vj. de
quo uide Spec. in titulo de ſenten. §. iuxta.
uerſic. item eſt nulla ratione modi &c. & Lã
fran. in c. quoniam contra. in uerſic. interlo-
cutiones. col. iiij. de proba. & Gemi. in. d. c. fi.
Et propter hoc poni ſolet in ſententijs. Nos
talis iudex ſedentes pro tribunali &c. hoc ta
men non procedit in cauſis ſummarijs in q-
bus poteſt iudex etiam ſtando & non ſedẽ
do ferre ſententiam, ut in cle. ſepe. §. ſententiã
de uerbo. ſigni. & ex hoc patet q hodie in re
gno non oportet q iudex ſedeat: cum cauſe
ciuiles omnes ſint ſummarie: ut ſupra pluri-
es fuit dictum. ¶ † Item dixi q iudex de-
43 bet per ſe legere ſententiam: & non per aliũ
niſi ſit perſona illuſtris uel epiſcopus. vt. d.
c. fi. de re iudi. lib. vj. de quo dicto uide Fely
in. c. ſuper queſtionum. in prin. in fina. col. de
offic. deleg. certe ſi illud eſſet uerũ hodie nu

la ſententia ualeret: maxime in hoc regno, cũ
generaliter omnes ſententie tam maiorum q̃
minorum iudicum leguntur per alios ſcilicet
per actorum magiſtros: & non per ipſoſmet
iudices: vnde nõ poſſet aliud dici niſi q̇ hoc
toleratur ex generali conſuetudine, que põt
in hac ſolemnitate derogare iuri poſitiuo:
ut dicit Gemi. in. d. c. fi. col. ij. uer. in ea glo. ibi
italie & c. de re iudi lib. vj. & tenet in ſimili
Arch. in. c. ſtatutis. ij. q. i. & Bald. & Saly. in
l. hac cõſultiſſima. C. qui teſtamẽ. facere poſſ.
44 ¶ † Item dixi q̇ ſententiam ferat in ſcrip-
tis, hoc debet intelligi q̇ ſcripturam precedat
recitationem: nec ſufficeret ſi iudex ſcriben-
do vnico contextu voce pferret: ut declarat
45 Gemi. in. d. c. fi. in. ij. & iij. notab. ¶ † Secũ-
do conſideratur in ſententia cauſa materialis
& eſt illa quam in iudiciis conſideraui i prin
cipio huius tractatus. Materia enim dicitur
ex qua aliquid fit. vnde in propoſito cauſa
materialis ſententie eſt ipſa cauſa deducta in
iudicium per primum libellum: & ex conſe-
quenti totus proceſſus ſuper ea fabricatus: qa
ex ipſo proceſſu & cauſa in eo contenta fit
ſententia diffinitiua: & propterea dixi ſupra
de mente Specu. q̇ in ſententia debet in ſeri
tenor libelli: ad hoc ut ipſa cauſa materialis
appareat expreſſa in ſententia. uerũ iſtud nõ
eſt omnino neceſſarium: immo ualet ſenten-
tia etiam ſi tenor libelli nõ exprimatur in ea
ſecundum Bartolum in. l. ij. C. de ſenten. ſuffi
cit enim q̇ ſub epilogo fiat mentio de libello
actoris: & reſpõſione reſ pura uiſa petitione
actoris cõtinente iſtud & iſtud &c. ut tenet
Specu. in. d. §. qualiter. uerſiculo ceterum: &
ita communiter ſeruatur in practica: immo
etiam ſi iudex nullam faceret mentionem
de libello: ſed ſimpliciter diceret. ſuper pre-
ſenti proceſſu ita pronuntio condemnando
vel abſoluẽdo &c. puto ſententiam ualere.
Nec iſtud cõtradicit his que paulo ante dixi
inquantum dixi exprimendam eſſe cauſam
materialem: quia totus pceſſus eſt cauſa ma-
terialis: & bene fit mentio de ipſa cauſa ſaltẽ
per relationem: quia ſententia refertur ad
acta: & per illa declaratur. vt habetur in. l. iij.
C. de ſen. que ſine cer. quantita, & per Alexã.
in. l. preſes. ff. de re iudi. & in. l. ait pretor. §. ſi
iudex. eodem titulo paria enim ſunt aliqua
eſſe certa de ſe uel per relationem ad aliud. l.
certum. ff. ſi cer. pet. l. aſſe toto. ff. de her. inſti.
46 ¶ † Hinc eſt q̇ dicimus vt ſupra dixi non
ualere ſententiam latam ſine cauſe cognitio-
ne: & ſic ſine proceſſu: vt habetur in dicta. l.
prolatam, C. de ſenten, & ibi Bartol. & in. l. ex
ſtipulatione. in fi. eodem titulo & in. l. in cau
ſe. §. cauſa cognita. ff. de mino. p hoc eſt tex.
apertus: in capitulo quoniam contra. de pro-
ba. vbi declaratur quo ordine iudex debet
cauſas diffinire: quia primo debet acta & pro
ceſſum facere in ſcriptis: alias pro eius ſenten
tia non preſumitur quando proceſſus per le-
gitima documenta non apparet. hinc etiam
dicimus q̇ iudex debet iudicare ſecundum
allegata & probata: & ſic ſecundum proceſ-
ſum: ut habetur in. l. illicitas. §. veritas. ff. de
offic. preſi. ergo ſententia que non habet pro
ceſſum dicitur carere materia: & ſic eſt nulla.
quia ſecũdum philophum: ex nihilo nihil
47 fit. ¶ † Quid autem ſi feratur ſententia ſi-
ne probationibus an valeat? vide Sozinum
in conſi. cxxxiiij. colum. ij. in fi. & iij. in pri-
48 mo volumine. ¶ † Ex hoc etiam oritur q̃-
dam ſolemnitas materialis: que eſt vt ſenten
tia feratur conformis libello: iuxta. l. vt fun-
dus. ff. communi diui. & capitulo licet Hely.
de ſymo. & l. fi. C. de fideicom. lib. vbi dicit
Bald. q̇ fatuus eſt iudex qui ſuper aliis quã
ſuper petitis pronunciat: vnde ſententia ali-
ter lata non valet: quia habita relatione ſen-
tentie ad eius materiam non poteſt eſſe con-
formitas: unde ſententia reperiretur facta ex
nihilo. Nam ſi peto bouem & proceſſus fa-
bricatur ſuper boue: & ſententia fertur ſuper
equo, talis ſententia uidetur eſſe ſine proceſſu
quia nullus proceſſus eſt factus ſuper equo:
& ſic non haberet materiam preexiſtentem
correſpondentem: merito eſt nulla: ſicut qñ
aliquis vult facere librum: & habet cartas &
non vult librum conficere ex cartis: & uult
q̇ ſit liber, iſtud continet in ſe repugnantiam
quia nõ poteſt eſſe liber ſine cartis: unde iſte
liber nõ poſſet eſſe niſi imaginarius ſcilicet
mente conſideratus: & in eſſe nõ productus
ita iſta ſententia eſſet imaginaria & nullius
momenti, l. imaginaria. ff. de reg. iur.
¶ † Hoc tamen limitatur nõ procedere in
49 cauſis in quibus proceditur ſola facti ueritate
inſpecta. quia poteſt tunc iudex ferre ſenten-
tiam non conformem libello. vt declarat
Iaſ. in. l. vinum. columna xvij. ff. ſi cert. peta.
unde hodie in Regno per capitulum: deteſtã
tes. poſſet indiſtincte hoc fieri: & ualeret ſen
tentia: & ſic quo ad hoc eſſet correpta regu-
la dicte. l. ut fundus. idem quando vnum pe-
titur & aliud conſtat per confeſſionem par-
tis: quia poteſt iudex ad illud condemnare
nõ obſtante q̇ nõ ſit petitum, ut habetur in
deciſ.

deceſ.xxxij.in fin. conſil. Neapol. item pōt
iudex petentem debitum condemnare ad re
ſtitutionē pignoris: non obſtante q pignus
non ſit petitum: vt no. Bartolus in.l.eum q
§.qui ita.ff.de uerbor.obliga.& Bald.in.l.cū
eorum.C.de ſenten.& habetur in deciſione
trigeſimaſecunda conſi. Neap. & ratio eſt qa
dicta reſtitutio pignoris uenit ex natura a-
ctionis intentate. plures alias fallentias ad.l.
ut fundus: vide pleniſſime per Fely.in.d.c.li-
cet hely.colum.antepe.& pe.& ſi. vbi cumu-
lat.xxxſ. fallentias. & aliquas etiam ponit
Iaſ.in.d.l.vinum.colu.xvj.& .xvij. & in.§.
50 curare: colum.v.inſti.de actio. ❡ † Verum
quia ſuperius dixi q ex nihilo nihil fit: &
ius imitatur naturam.§. minorem. inſti. de
adop. quomodo ergo poteſt ſubſiſtere ſentē
tia in iſtis & alijs fallentijs ſi caret materia?
Ad hoc reſpondeo: & do unam generalem
declarationem predictis. q iſte fallentie pro-
cedunt quando vnum fuit petitum in libello
& pendente iudicio incipit conſtare de alia:
uel per probationes uel per confeſſionem:
nam iudex qui habet ſequi ueritatem poteſt
condemnare ad aliud in iſtis caſibus ſpeciali
bus, ex quo ſibi liquet ex eodem proceſſu
uel ex natura actionis intentate: vel ex uirtu
te probationis ad hoc ut ueritas ſortiatur ef-
fectum omiſſis ſcrupuloſitatibus iuris poſiti
ui generalis: uolentis q non feratur ſenten-
tia niſi ſuper eo ſuper quo eſt facta litis conte
ſtatio, ut dicit Bartolus in dicta l. proſatam.
C.de ſenten. & ſic bene formatur ſentētia ex
aliquo: quia ſubeſt materia que naſcitur pen-
dente iudicio: ſed quando unum eſſet petitū
& ſuper eo eſſet fabricatus totus proceſſus
uſq; ad concluſionem: & nihil aliud conſta-
ret ex illo proceſſu de alia re: tunc indubitan-
ter dico q etiam in iſtis fallentijs non uale-
ret ſententia non conformis libello: quia nul
lam haberet materiam, ſecundum exemplū
prepoſitum: & ita debent predicta declarari.
51 ❡ † Conſideratur etiam in iſta cauſa mate-
riali non ſolum q ſub ſit materia: ſed etiam q
ſit apta materia: unde ſi libellus eſſet ineptus
ſententia ſuper eo lata non ualet: ut not. gloſ.
in uerſiculo ſecundum in ſi. inſti. de obliga.
in princi. & Abb. in.c. cum dilecti. de emp. &
uend. & Anto. de but. in.c. examinata de re
iudi. & Bald. in.l. ex hoc iure: & in.l. fin. ff. de
iuſti. & in.l. actori. in ſi.C.de reb. credi. ſic eti-
am dicimus de toto proceſſu: quia debet apte
& ſecundum iuris ordinem fabricari: alias
ſententia eſt nulla: vt.d.l. prolatam: uerum
in caſibus in quibus non requiritur libellus
prout in ſummarijs: & preſertim hodie in re
gno valeret ſententia lata ſuper libello inep-
to, vt declarat Alexand. in.d.l. vinum. colum
ſi. & ibi eſt glo.ff. ſi cert. pet. & Fely. in.c. cum
ordinem: de reſcri. quia per iura municipalia
ſunt ſublate ſolemnitates libellorum in ciui-
libus. vnde illa materia inepta eſt reducta ad
aptitudinem: quia non inſpicimus aliud ni-
ſi q appareat intentio actoris quibuſcunq;
verbis declarata vel per talem qualem peti-
tionem vel per articulos & alia merita pro-
ceſſus: vt pluries fuit dictum ſupra in pro-
52 greſſu huius tractatus. ❡ † Sed iuxta
hoc cadit pulcrum dubium. pone q aliquis
produxit libellum bene conceptum: tamen
in eo intentauit actionem que ſibi non com-
petebat & ſic egit ſine actione. Reus non op
poſuit: iudex protulit ſententiam pro acto-
re ſuper illa actione que non competebat: an
valeat talis ſententia? certe videretur eſſe dicen
dum q non quia caret materia: nam vbi nul
la eſt actio nulla poteſt eſſe ſententia: & hoc
in ſpecie tenet gloſ. inſti. de oblig. in prin. d.
glo. in verſic. ſecundum. in ſi. que expreſſe di
cit q ſolutio debet fieri per cōpetentes actio
nes & iudices: alias non valet ſententia, &
illa gloſ. communiter approbatur pro hoc
etiam eſt regula trita q nemo ſine actione
experitur. l. ſi pupilli §. videamus. ff de nego.
geſt. ubi per Bar. & doct. immo iudex ex of-
ficio poteſt repellere agentem ſine actione:
vt no. glo. & doct. in.l. ubi pactum. C. de trā
ſac. contrarium tenet Bar. in conſi. c. incip. A
domino Cyno. &c. ver. ſuper quarto &c. ubi
dicit q valet proceſſus licet actor omnia actio
ne caret & poteſt ſuper eo ferri ſententia vali
da per.l.ſ.C. de condi. inde. cum alijs allegatis
per eum ibi: pro hoc eſt text. & ibi Bart. in.l.
cum putarem. ff. fami. her. & vide omnino
Iaſo. in.l. nam & poſtea. §. ſi damnetur. colu.
ij. ff. de iureiur. ❡ Puto in iſta varietate
poſſe ita diſtingui: quandoq; aliquis agit nar
rando talem cauſam in libello q ex ea appa-
ret non competere ſibi ius agendi: ut quia
dicit peto talem fundum quia tertium eſt in
Francia: & tunc quia communis concluſio
eſt q talis libellus eſt ineptus etiam parte nō
opponente? vt tenent Bartol. & Alexand.
in.l. edita. C. de eden. & gloſ. in.l. ij. §. circa. ff.
de doli excep. & communiter Moder. in.l. j.
in princip. ff. de eden. dico q ſententia lata ſu
per tali proceſſu & libello non valet: quia ex
forma ipſius apparet calumnia manifeſta: &

ꝙ ſine actione agitur.poſſet etiã poni exem-
plum quando aliquis agit rei vendicatione
contra titium narrando ipſum titium non
poſsidere,quia ſeipſum excludit a iure agen-
di:vnde ſi in iſto caſu iudex ferret ſententiã
contra titium:talis ſententia eſſet nulla : nec
poſſet habere executionem contra titium,
quem ipſemet actor aſſerit non poſsidere:&
ſic ex ipſo libello apparet ꝙ non cõpetit ius
agendi.hoc probatur ex his que dicit Abb.in
c.cum dilecti:in.ij.no.de empt. & vend. vbi
etiam dicit ꝙ talis ineptitudo poteſt opponi
poſt ſententiam:ergo reddit proceſſum nul
lum:per ea que not.Bartol.& docto.in.l.licet
C.de procura idem tenet Alexand.in.d.l.j.in
princ.col.v.ff.de eden. ¶ Quandoq; aliqs
agit narrando aptam cauſam in libello ſed
exprimit ineptam actionem,vt quia dicit ꝙ
mutuaui titio centum:ideo peto ipſum mihi
condemnari actione ex locato,& tunc com
munis opi.docto.eſt ꝙ talis libellus valet:&
ſimiliter ſententia ualebit inſpecta narratio-
ne apta:ex quo nomen actionis non ,eſt ne-
ceſſe exprimi in libello.c.dilecti.de iudi. vn-
de ſi fuit expreſſa & inepte non uitiat.ita te-
net Alexand.in.d.l.j.col.fi.ff.de eden.ubi plu
res allegat:& tenent Innoc.Anto.de but. &
Card.in.c. examinata. de iudi. dato ergo ꝙ
non competat actio ex locato poteſt tamen
ferri ſententia ſuper mutuo quod perpendi-
tur ex narratione apta,que concludit in mu-
tuo.Et hunc intellectum puto eſſe de neceſ-
ſitate dandum ad illam glo. que reputatur
ſingularis,Inſti.de oblig.in prin.quam ſupra
allegaui:& ita in terminis illam gloſ. intelli-
git ibi Ioan.fab.vbi dicit iſta formalia verba
videlꝫ caue quia ſi eſſet competẽs iudex quã
uis inepta actio:teneret ſententia &c.& ſic vi
detur reprehendere illam glo. que dicit per
competens actiones &c.poſſet tamẽ ſaluari
intelligẽdo eo modo quo dixi.in primo mẽ-
bro ſed quando ex facie libelli apparet ꝙ nul
lo modo competit ius agendi:ſed ſm dicta
in ſecundo membro loquitur bene Io.fab.
53 ¶ † Tertia cauſa principalis que conſidera-
tur in ſententia eſt cauſa formalis : & hic eſt
ſciendum ꝙ iſta cauſa poteſt conſiderari tri-
pliciter,vno modo reſpectu iudicis proferen
tis,Secundo modo reſpectu litigantium,Ter
tio modo reſpectu ipſius ſententie. Primo
modo dixi reſpectu iudicis,iſtud ſimiliter in
ſpicitur tribus modis videlicet reſpectu loci:
temporis : & perſone ipſius iudicis. primo
modo ſcilicet reſpectu loci : hoc ideo dixi,

quia iudex quando fert ſententiam debet ſta
re in loco ſolito maiorum ſuorum : vbi ſui
preceſſores ſoliti ſunt reddere ius alias ſentẽ-
tia non valeret , tex.eſt & ibi Bald. & doct.
in.l.cum ſententiam.C.de ſenten. & no. Bar.
in.l.ſi vt proponis.la. ij. C. quo : & quando
iud. & in.l.j.C.de ſen ex peri.reci.& Bar.Bal.
Iaſo.& communiter doct.in.l. pe. per illum
text.ff.de iuſti.& iure:& Ange. in tract. ma-
leſi.in verſic. Ad noſtrum ſolitum bannum
iuris &c. Et propterea in ſententijs ſolet ap-
poni illa clauſula. Nos talis iudex &c.ſeden-
tes pro tribunali in tali loco &c.vbi curia re
gi ſolet & ius reddi petentibus &c.ad demõ
ſtrandum ꝙ iſta ſolemnitas formalis inter-
54 uenit in ſententia. ¶ † Limita tamen
non procedere in iudice ordinario qui habet
certam ſedem & locum reddende iuſtitie, ſe-
cus in delegato:quia ex quo non habet cer-
tam ſedem deputatam : poteſt ſibi eligere lo
cum vbi vult:etiam in camera ſua:ſecundum
Bal.in.d.l.cum ſententiam & Bald.in.d.l.pe.
in.ij.lec.circa fi.ff.de iuſti.& in.vbi hoc intel-
ligit in delegato ad vnam cauſam particula-
rem:ſecus in delegato ad vniuerſitatem cau-
ſarum:quia tenetur ſeruare locum delegantis
ſecundum eum:& ita debet intelligi tex. in.
l.ſi locus.ff.de iudi.vt declarat Bal.ibi ſed ꝙ
delegatus particularis poteſt ſibi eligere lo-
cum:dummodo ſit congruus litigantibus &
honeſtus:alias ſecus.per.l.ſi cum dies, §. ſi ar
biter.ff.de arbi.quicquid dicat Pau.de ca.in.d.
l.ſi locus:qui tenet ꝙ delegatus debet ferre
ſententiam in tribunali delegantis:quia intel
ligendo de particulari non eſt verum : nam
non eſt idem tribunal.quod pꝫ:quia ab eo ap
pellatur ad delegantem:vt per Bart & doct.
in.l.j.§.fi.ff.quis & a quo app.& ibi probatur
ſecus eſſe in uicario: quia cum eius tribunali
ſit idem cum tribunali principalis : debet ſe-
dere in tribunali principalis: fateor tamen ꝙ
poſtꝙ iudex delegatus elegit ſibi locum ſem
per debet ad illum locum facere citationes:
& ibi ferre ſententiam.ſecũdum Bar.& Pau.
de ca.in.d.l.ſi vt proponis.la.ij.C.quo.& qñ
iud.& in.l.j.in fi.C.de ſen.ex peri.reci.
55 ¶ † Sed iuxta hoc cadit pulcrum dubium
videlicet an delegatus ad vnam cauſam poſ-
ſit procedere & ſententiare extra locum iu-
riſdictionis delegationis:& an poſsit ibi elige
re ſibi locum ſcilicet in loco non ſubdito de
leganti.Et cum iſte caſus quandoq; mihi eue
niſſet i facto:qa illuſtri.Dux Sueſſe delegauit
mihi unã cauſam ſuorũ ſubditorũ : & tamen

tunc reſidebam in ciuitate melſie.qui eſt lo/
cus extra ſuam iuriſditionem: & litigantes fa
ciebant dubium q̃ procedere non poteram:
tamen vt eis morem gererem feci ſupplicatio
nem illuſtriſsimo Principi dicte ciuitatis
Melſie ut deberet concedere mihi ſuum aſſen
ſum.qui fuit mihi in ſcriptis conceſſus ad tol
lendum omnem ambiguitatem. Dico tamen
q̃ non fuit neceſſe obtinere dictũ aſſenſum:
ſed potius fuit cautela ſuperhabundans. Et
nunc reſpondeo ad.q prepoſi.tam: & dico q̃
ſi ambe partes conſentiant q̃ delegatus pro/
cedat extra territorium delegantis: ualet pro
ceſſus & ſententia,abſq; eo q̃ conſentiat do/
minus illius territorij.tex.eſt ſingularis in.c.
ſtatutum.§.in nullo de reſcri.lib.vi.per quem
ita in terminis tenet Abb.in.c.p.&.g. col. v.
verſi.uenio ad quartam &c de offi.deleg.ubi
tenet q̃ in delegato poteſt fieri prorogatio
de loco ad locum: & ratio poteſt eſſe quia iu
riſditio delegati non coheret nec terminatur
territorio ſicut iuriſditio ordinarij, vt dicit
Abb.ibidem licet ſecus eſſet in ordinario ſm
eum quia ordinarius non poteſt procedere
extra territorium niſi interueniat conſen/
ſus domini illius loci vltra conſenſum par/
tium,idem tenet Bal. in.l.ſiqui ex conſenſu.
C.de epi audien.& Bartol.& docto.in.l. que
ro.ff.de ſolu.& uide remiſsiue per Iaſ. in. d.
l.pen.ff.de iuſti.& iure.in fina.col.

56 ¶ † Secundo principaliter limita predictã
regulam non procedere in epiſcopo habente
plures terras & caſtra in ſua dioceſi. quia in
quolibet loco de dioceſi ubi reperitur poteſt
curiam regere & citare ac ſentẽtias ferre.tex.
eſt in.c.cum epiſcopus de offi.ordi.li. vi. per
quem ita tenet Bal.in.d.l.pe.in.j.lec.uerſi.ſed
an epiſcopi &c.& ibi etiam Ange.& Paul.de
ca.in.l.fi.ff.de inſti.& iure.& Bald.in.l.teſta/
57 menta omnia.C.de teſta. ¶ † Tertio limi
ta niſi iudex de conſenſu partium ferret ſen/
tentiam in alio loco non ſolito: quia valet
propter prorogationem,dummodo nõ egre
diatur territorium ſuum:ita tenet Abb.in.d.
c.p.& g.col.v.ver.uenio ad quartam &c. de
of.dele.& Bar.in.d.l.pe.circa fi.ff.de iuſti.&
iure.& glo.fi.in.l.cum non eo die.C.quando
58 prouo.non eſt neceſ. ¶ † Quarto limi
ta non procedere in arbitro qui poteſt elige/
re ſibi locum: dummodo honeſtum.l.ſi cum
dies.§.ſi arbiter.ff.de arbi.& Bald.in.l. cum
ſententiam C.de ſenten.In dubio autem quã/
do arbiter non eligit locum intelligitur de
loco vbi factum eſt compromiſſum,vt tenet

Alex.poſt Bar.in.d.§.ſi arbiter.per illũ text
& Bal.in.d.l.pe.in.ij.lec.circa fi.ff. de iuſt. &
59 iure. ¶ † Quinto limita nõ procedere in iu
dice appellationis: qui poteſt etiam in domo
ſua & in omni alio loco honeſto iuſtitiam re
gere: & ſententiam ferre.gloſ eſt notabilis in
d.l.cum ſniam.C.de ſenten: & ibi Bal.in.j.lec.
& Pau.de ca.& comuniter doct.ibidem.
60 ¶ † Sexto limita in iuſtis vicarijs generali/
bus & preſidibus prouintiarum qui vadunt
diſcurrendo per prouintiam inquirendo ma/
leficia & prouidendo oppreſsis & alia facien
do que ſpectant ad cultum iuſtitie: quia in
quolibet loco illius prouintie poſſunt ius red
dere ad eorum electionem. ita tenent Albe.
de roſa.& Mod.in.d.l.pe.ff.de iuſti.& iure: &
Ang.in trac.maleſi.in verſi.ad noſtrum ſoli/
tum bannum iuris &c.in fi.& Bal. in.l.teſtã
61 omni.C.de teſt. ¶ † Septimo limita qñ lo/
cus ſolitus non eſſet tutus: uel pp metum ty
ranni: vel pp guerras vel peſtem: uel quia mi
natur ruinam: nam tunc poteſt iudex eligere
alium locum & ibi ſententiare. Debet tamen
proteſtari q̃ pp illam neceſsitatem elegit ta/
lem locum.ita tenet Bal.in.d.l.j.col.ij. verſi.
in glo.ibi uel equo &c.C.de ſen.ex peric. re/
ci.pro hoc eſt text.in.c.ſtatuimus.de offi.de/
62 leg.lib.vj. ¶ † Octauo limita in epiſcopo ex
pulſo a ſua ſede & dioceſi p uim: nam põt in
aliena dioceſi conuicina exercere iuriſditio/
nem procedendo contra expulſores: & eorũ
fautores.ſm formam cle j.de foro cõpe.
63 ¶ † Nono limita in cauſis in quibus proce
ditur de plano. nam valet ſententia lata in
alio loco ſolito maiorũ.ſm Bart.in.l. nequic
quam.§.de plano.ff.de offic. procon. & Bal.
in.l.teſtamenta omnia.C.de teſta. & Bart. in
l.i.col.j.C.de confeſſ.& habetur in.l.ij §. dies
ff.quis ordo in bo.poſſ.ſeruetur: prout ſunt
ea que non requirunt plenam cauſe cogni/
tionem: vt eſt tex.cum glo.in l.uoluit.§.fi.ff.
64 de inter.actio. ¶ † Decimo limita non pro
cedere in cauſis uoluntarie iuriſditionis: quia
in omni loco etiam in itinere & deambulan
do poſſunt expediri.ita tenet Bal.in.d.l. teſta
menta omnia.colum.j.C. de teſta. & Bartol.
in.d.l.j.colu.j.C.de confeſ.& eſt text.in.l.ij.
ff.de offi.procon.& in.§.ſerui vero. inſti. de
65 libertinis. ¶ † Vndecimo limita in omni/
bus actis reſpicientibus litis ordinationem:
quia in illis non tenetur iudex ſeruare locum
maiorũ ſm Bar.i.d.l.j col.i.C.de cõfeſ.p.d.l.
66 uoluit.ff.de iter.actio. ¶ † Reuertẽdo ad cau
ſam formalẽ,dixi.ẽ.q. i hac cauſa q̃ reſpicit iu.

dicem conſideratur ſecundo loco tempus,
hoc ideo dixi quia ſententia debet ferri con/
gruo tempore ſcilicet vt ſit dies iuriſdicus: &
non feriatus: qa alias non valeret, l. ſi C. de fe
riis; & not Bart. & doc. in. l. ij. ff. ſi quis in ius
vo. non. ie. & . l. ſi vt proponis. l. j. C. quo: &
67 quando iud. ¶ † Item conſideratur tem
pus congruum ſed vt feratur ſententia in
die & hora in qua facta eſt citatio, alias ſi fer/
retur ante uel poſt terminum citationis: non
ualet, tanquam lata parte non citata, text. eſt
notabilis in. l. aut qui aliter, in prin. & in. l. ſi
vitem. §. fin. & utrobiq; per Bart. ff. quod vi
aut clam: & in. l. cum non eo die. C. quando
prono. non eſt neceſ. & habetur per doc. in. c.
conſuluit. de offic. deleg. Quod tamen intel/
lige quando citatus non fuit contumax: alias
ſecus: quia ſi fuit contumax in non compa/
rendo in termino poteſt iudex ferre ſenten/
tiam poſt terminum quandocunq; ſine alia
citatione: ex quo propter contumaciam ſem/
per eſt in mora: vnde non debet amplius ci/
tari. ita notanter tenet Bal. in. d. l. cum non eo
68 die. ¶ † Tertio conſideratur tempus con
gruum reſpectu inſtantie: quia ſi iudex fert
ſententiam perempta inſtantia: puta poſt tri/
ennium: non valet ſententia, ſecundum Bar.
in. l. properandum. in prin. in fine illius prin.
C. de iudi. & ibi etiam Bal. in. ij. q. vbi idem di
cit de ſententia lata poſt deſertam appellatio
nem vt non ualeat. idem tenet Alexand. in
conſi. lxxxij. in princ. in. iij. uolu. idem dici/
mus de ſententia arbitri: quia ſi eſt lata poſt
tempus prefixum compromiſſo non ualet.
l. ſi cum dies. §. ſi intra. & . l. non diſtingue/
mus. §. compromiſſo. &: §. fin. ff. de. arbi. &
Bal. in. c. quintaualiis. de iureiu. ¶ † Quar
69 to conſideratur tempus congruum: ut ſentē
tia feratur de die & non de nocte, alias lata
de nocte non ualet: ut not. glo. Bart. Pau. de
ca. Iaſ. & communiter doc. i. l. more romano
ff. de fer. & eſt text. & ibi Abb. & Fely. in. c.
conſuluit: de offi. deleg. & per Mod. in. l. non
minorem. C. de tranſac. & Pet. phil. corn. in
conſi. liiij. col. pe. in. ij. vol. vbi dicit hanc eſſe
magis communem opi. quod tamen limita
niſi conſuetudo aliter ſe haberet ſed ut feran
tur ſententie de nocte: quia tunc valet ſentē
tia. idem ſi ambe partes ſint preſentes: & nō
contradicant. ſecundum Pau. de ca. & Mod.
in. d. l. more romano. & Felyn. in. d. c. conſul/
uit. in quibus locis traduntur plures alie limi
tationes: de quibus me remitto ad dicta ibi.
70 ¶ † Quinto conſideratur tempus congru.
um ut non feratur ſententia pendente dila/
tione, l. ſiue pars. C. de dila. alias eſt nulla: ſi/
cut ſi eſſet lata die feriato: ſecundum Bald. in
l. pe. col. ſi. ver. conſidera. &c. & ibi etiam Cy.
71 C. de arbi. ¶ † Sexto conſideratur tem
pus congruum: vt ſi cauſa eſt commiſſa con/
ſilio ſapientis: nam interim non poteſt ferri
ſententia ante habitum conſilium. ſecundum
Bal. in. l. ex illo. C. de app. & Bar. in. l. j. in prin.
C. de rela. & Phili. in. c. intimaſti. de app. ſi ta/
men feratur de facto: debet appellari. ſecun/
72 dū Bartolum in. d. l. j. ¶ † Septimo con/
ſideratur tempus congruum: vt iudex pro/
nunciet tempore quo vtraq; pars eſt preſens
uel altera tantum abſens per contumaciam
l. de unoquoq;. ff. de re iud. alias ſi utraq; pars
eſt abſens non ualet ſententia. ita tenet Bald.
in. l. j. col. v. verſi. & predicta faciūt ad. q. & c.
& uerſic. queſitum fuit &c. C. de his que pe/
ne no. vbi plus dicit multum ſingulariter: q.
ſi iudex incepit legere ſententiam: & ante cō
pletam lectionem ſententie ambe partes ſe
abſentant. non ualet ſententia: quod dictum
nota: quia forte prima facie quilibet diceret cō
trarium: & predictis adde glo. in. l. properan
dum. §. fin. autem alterutra: ī glo. j. C. de iudi.
quod limita niſi in caſibus in quibus iudex
procedit ex officio, quia tunc ualet ſententia
utraq; parte abſente. ſecundum Ang. in. l. ſi/
quis libertatem. ff. de peti. here. & glo. in. c. cu
pientes. §. q. ſi per. xx. de elec. lib. vj.
73 ¶ † Tetio dixi. ſupra q. conſideratur ſolenni
tas formalis reſpectu ipſius iudicis quo ad
ſuam perſonam: hoc poteſt intelligi multipli
citer. primo q. ſit iudex & non priuatus: ali/
as ſententia nō ualet. l. priuatorum. C. de iur.
om. iud. l. cum qui. & ibi glo. ff. eo. tit. item re
quiritur q. ſit competens iudex: alias ſenten
tia non ualet: ut toto titulo. C. ſi a non com/
pe. iud. item q. ſit ſanus mente: ſecus eſſet fu/
rioſus: ſurdus uel mutus, ut. l. cum pretor. §.
non autem: & . l. iudex datus. ff. de iudi. idem
ſi eſſet impubes, uel ſeruus: uel mulier. ut. d.
§. non autem. item debet iudex ſedere pro tri
bunali ut no. Barto. in. l. j. C. de ſen. ex peri.
reci. & dixi. ſupra pluries. item ſi eſſet iudex
excommunicatus: non ualet eius ſententia;
ut habetur in. c. pia. de excep. lib. vj. & not. gl.
xxxv. q. ix. in ſumma. & Bald. in. l. j. col. pe.
in ſi. uerſic. vnum omiſi &c. C. de iur. & fac.
igno. & Bar. in. l. ſi arbiter. C. de ſenten. ubi
hoc intelligit in publice excōmunicato: alias
ſecus. idem ſi iudex eſt publice īfamis. qa nō
ualet eius ſententia. ſm Bart. in. d. l. ſi arbi/

ter.& Bartol.in.l. quidam conſulebat.ff.de
re iudi.idem ſi iudex ignoret ſe iudicem:vel
aliter dubitet,quia non ualet eius ſententia.
ſm Bartol.in.l.quero.in lec.Nicolai de neap.
de eo qui pro tuto.ff.& doc.in.l.ſed ſi de ſua.
ff.de acqui.her idem ſi iudex detulit appella
tioni:quia ſi poſtea procedit uel ſententiam
ferat nihil ualet quod agit.ſm glo. & Cardi.
in cle.j.in.j. q. de dolo & contu. & ſimiliter
quando ſibi eſſet inhibitum per ſuperiorem,
c.non ſolum.de app. lib. vj. poſſunt etiam
multa & varia exempla poni de impedimen
tis reſpicientibus perſonam iudicis que dili-
gens ſcrutator per quirere poterit: & breuita
74 tis cauſa omitto. ℭ † Secundo principaliter
conſideratur cauſa formalis in ſententia re-
ſpectu litigantium. Et hoc ſimiliter dicit mul
tis reſpectibus, primo quia nomina litigan-
tium debent exprimi in ſententia vt ſciatur
inter quos ventilatur negotium: & quis ſit
abſolutus uel condemnatus: vt dixi ſupra in
prin.huius.ij.q.principalis.item quia eſt ne-
ceſſe ꝙ litigantes ſint habiles ad comparen-
dum in iudicio.nam ſi aliquis eorum eſſet pu
pillus uel furioſus: & litigaret ſine tutore uel
curatore:non valet ſententia.l.acta.§.ſi.& .l.
contra pupillum:& ibi Bar.& Alex.ff. de re
iudi.vbi idem dicitur de ſnīa lata contra mi-
norem indefenſum:ut non ualet ipſo iure:ꝑ
hoc eſt text.in.l.cum & minores.C.ſi aduer.
rem iudi.& .l.ſi preſes:& ibi Bart. C. quo. &
quando iud.de furioſo aūt ꝙ non vȝ ſnīa eſt
tex in.l.furioſo:& ibi Bar. & Alexan.d.ff.de
re iud.quod procedit etiam in ſnīa lata in cau
ſa appellationis ſm Bal. in. l. alienam. C. de
75 procur. ℭ † Illud autem quod dixi non ua
lere ſententiam:intellige quando fertur con-
tra minores indefenſos ſecus ſi pro eis: quia
tunc bene vȝ.l.non eo minus:& ibi Alex. &
communiter doc.C.de procur.& Alex.in.d.l.
furioſo.col.j.ſed in furioſo non uidelicet ſnīa
etiam pro eo lata:quia pro abſente reputatur
vt.d.l.furioſo:& ibi Alex.& doct.Et per hoc
infert Alex.in.d.l.furioſo:ꝙ idem eſſet in pu
pillo nullum habente intellectum:puta quia
eſt infans,quia minime ualet pro eo ſenten-
tia:& ſic eſt pulcra limitatio ad.l.non eo mi
nus. ℭ † Similiter non vȝ ſententia quando
76 fertur contra eum qui eſt mortuus tempore
prolationis ſententie.l.in ſumma.§.ſi.ff.de re
iudi.& .l.j.§.ſi.alias eſt.l.ij.ff.que ſen.ſine app.
reſcin.immo etiam in fauorem mortui non
ualet ſententia ſm Bar. in. d. l. in ſumma.
& ibi etiam Alex.in ſi.& ibi uide per doct.

idem quando ſententia fertur con infirmum
graui infirmitate.l.queſitum.ff.de re iudi.ue-
rum in hoc datur cautela:ut infirmus citatus
mittat excuſatorem:ad ſignificandum iudici
qualiter eſt infirmus:quia tūc ſi nō obſtāte in
firmitate iudex profert ſnīā talis ſnīa eſt nul
la.ſm Alex.in.d.l.queſitum col.ſi.& ibi ui-
de per doct.an teneatur mittere procurato-
77 rem. ℭ † Quid autem ſi quis litigat per
procuratorem & facta litis conteſtatione do
minus moritur:an poſſit ferri ſententia con-
tra procuratorem? dic ꝙ ſic:quia tale manda
tum morte non extinguitur.ex quo procu-
rator eſt effectus dominus litis: ſed qualiter
ſint concipienda verba ſententie:quia ſi no-
minatur mortuus videtur ſententia non va-
lere per predicta.Bar.tangit hanc.q.in.l.nul-
la.C.de procur.& relinquit eam indeciſam,ue
ritas eſt quam tenet Alexan.in.d.l.nulla. vbi
elicit communem & magis tutam opi.ſ.vt iu
dex dicat condemno talem procuratorem
condam titii defuncti procuratorio nomine
heredum uel eorum ad quos ea res pertinet:
& ita valebit ſententia:ſed hoc ceſſaret in ꝓ-
curatore prelati vel rectoris eccleſie:quia quã
uis efficiatur dominus litis:tamen extingui-
tur mandatum quandocunqꝫ per mortem
prelati uel rectoris,tex.eſt in cle.ſi.de procu.
& no.Iaſ.in.d.l.nulla,vnde tunc non vale-
ret ſententia cōtra illum procuratorem niſi
haberet nouū mandatum a ſucceſſore.
78 ℭ † Similiter non valet ſententia quando
fertur contra eum qui non eſt legitimus de-
fenſor tam in agendo ꝗ in defendendo. puta
in falſo procuratore non habente mandatū.
l.licet:& ibi per doc.C.de procur.& idem di-
cimus de eo qui ſuſcepit iudicium pro aliquo
abſente quem credebat uiuere cum eſſet mor
tuus.nam non vȝ ſententia lata in tali cauſa:
vt eſt tex in.l.de qua re.§.ſi.ff. de iudi.
79 ℭ † Eodem modo quando lis eſſet agitata
cum procuratore: & iudex feret ſententiam
in perſonam domini: nam non valet:
text. eſt in. l. j. C. de ſenten. tamen iſta ſolē-
nitas hodie in regno non curatur: ex quo
proceditur ſine figura iudicij in cauſis ci-
uilibus: vnde valeret talis ſententiam. ſm
Bar.in extrauag. ad reprimendam: in verſi.
80 & figura. ℭ † Similiter quando ſen-
tentia eſſet lata contra tutorem inhabilem
& minus legitime conſtitutum: non va-
let text. eſt in. l. ſi tutor. C. in qui.cau.
in inte. reſti non eſt neceſ.
81 ℭ † Similiter non valet ſententia lata

çontra carceratum uel alio modo ſimili impe
dimento impeditum: ſi iudex ſciuit impedi/
mentum ſm Alexan.in.l.queſitum.col.j.in
82 fi.ff.de re iudi. ℭ † Tertio principaliter con
ſideratur cauſa formalis reſpectu ipſius ſniẽ,
& hoc multipliciter euenit. primo quia de/
bet ſcribi & recitari de ſcripti recitatione.l.fi.
& ibi Barto.& doc.C.de ſen.expert.reci.& di
xi ſupra plene, quod limita pluribus modis
de quibus per Iaſo.in.§.curare.col.fi.inſti.de
actio.& in.l.ne quieq̃.§.vbi decretum.colu.
83 xliij.& .xv.ff.de offic.procon. ℭ † Secun/
do quia debet ſententia continere iuſtitiam;
alias ſi continet manifeſtam iniquitatem eſt
ipſo iure nulla.c.inter ceteras:& ibi per Abb.
& Fely.de re iudi.ſecus ſi iniquitas nõ eſt ma
nifeſta,quia tunc ualet & debet reſcindi per
appellationem:nam tunc dicitur eſſe contra
ius litigatoris.ita habetur per doc.in.l.j.§.itẽ
cum contra ſacras.ff.que ſen.ſine appella.re/
ſcin.& Alexan.in.l.cum prolatis.ff.de re iu/
di.& per Barto.& doct.in.l.j.C.de erro.cal.
& Abb.& doc.in.c.j.de re iud.de hoc articu/
lo uide plene Philip.in.c.dilecto.in.iv.q.de
84 app. ℭ † Tertio peccat ſententia in ſe ipſa qñ
continet expreſſum iuris errorem:qui poteſt
legi oculo corporali.quo caſu eſt nulla.l.ij.C.
quando prouo.non eſt neceſ.ſecus quando
error iuris non poteſt legi oculo corpoli.de
quo uide plene per Alexan.in addi.ad Bar.in
d.l.ij.& in.d.l.cum prolatis.ff.de re iud.&
Abb.& Fely.in.d.c.j.de re iud.& Alex.in cõ
85 ſi.lxxix.in fi.in.ij.vol. ℭ † Quarto dr̃ ſnĩa
continere expreſſum errorem qñ iudex ex/
primit cauſam in ſententia ex qua mouetur
ad ſententiandum;& illa cauſa relata ad acta
eſt falſa ſeu erronea:quo caſu ſententia eſt nul
la.ita tenet Raph.cu.in.l.j.§.item cum contra
ſacras.ff.que ſen.ſine app.reſcin.& Pe.phi.
cor.in conſi.xliij.in litera.f.in.iiij.vol.nam li
cet alias in ſententia non debeat exprimi cau
ſa.tamen ſi exprimatur falſa & erronea,ſen/
tentia uitiatur & non ualet,ita tenent Abba.
& doct.in.c.ſicut.ubi eſt ſua materia:de re iu
86 di.& dic ut ibi. ℭ † Quinto non ualet ſen/
tentia lata contra aliam ſententiam que tran/
ſiuit in rem iudicatam.l.ij.& ibi Bartol.&
docto.C.quando prouo.non eſt neceſ.
87 ℭ † Sexto peccat ſententia in ſe ipſa quan/
do eſt incerta:& non ualet regulariter:quod
dic vt habetur in.l.j.ſecunda & tertia.C.de
ſen.que ſine cer.quanti.profe.& per Iaſonẽ
in.§.curare inſtitutis de actionibus & p Bar/
tolum & docto.in.l.ait pretor.§.ſi iudex.ff.
88 de re iudicata. ℭ † Septimo non valet ſen/
tentia quando facit mentionem de aliquo.p
curatore litigante,de cuius mandato non ap
paret,ita tenent And.& Matth.in conſti.uni
uerſos:concluſiue debet ſententia continere
ea de quibus feci mentionem ſupra in prin.
huius ſecũde.q principalis & uide que ſupra
89 dixi. ℭ † Quarta cauſa principalis que con
ſideratur in ſententia:eſt cauſa finalis:que
cauſa conſiſtit in uno ſolo verbo ſententie.
vz.in uerſic.condemno.vel abſoluo.nam ad
hunc finem fit tota lis inter litigantes ut per
eam ſentẽtia mediante obtineatur condem/
natio uel abſolutio:& quantum ad hunc effe
ctum poteſt dici cauſa finalis ipſa cõdemna/
tio uel abſolutio,ſed quantum ad uerba po/
teſt dici cauſa formalis & ſubſtantialis ipſius
ſententie:quia ſi ſententia non continet uer/
bum condemno:uel abſoluo,uel equipollens
eſt ipſo iure nulla & non dicitur ſnĩa:vt col
ligitur ex diffinitione ipſius:quam tradidi ſu
pra in.j.q.principali:& de hoc eſt text.in.l.j.
90 ff.de re iudi. ℭ † Quod autem poteſt eſſe
uerbum equipollens condemnationi uel ab/
ſolutioni:declarat Alexand.in.d.l.j.columna
ſecunda in fi.ff.de re iudi.inter alia nota vnũ
q ſi iudex declarat in ſententia titium tene/
ri mihi ad centum perinde eſt ac ſi condem/
naſſet eum ad centum.ita tenet Pet.phili.cor.
in conſi.ccclj.in litera.f.in.iij.uol.& eſt glo.
in.l.diem proferre.§.ſi plures.ff.de arbi.
91 ℭ † Quid autem ſi iudex diceret:pronun/
tio titium condemnandum:an cenſeatur cõ
demnare? dic q non:quia tractus futuri
temporis non ſpectat ad iudicem.l.non
quemadmodum.ff.de iudi.l.j.in prin.ff.de
uſur.glo.eſt & ibi Bartol.& docto.in.l.j.C.ſi
aduer.liber.iſtam.q.tangit Alexan.in.l.j.§.ſi/
quis ita.col.iiij.ff.de uerbo.oblig.& plures al
legat.tandem firmat hanc opi.tanquam ve/
riorem.per iura allegata ibi per eum,tangit
etiam Alex.in.d.l.j.col.ij.in fi.ff.de re iudi.
Aliud enim eſt condemnare:& aliud pro/
nuntiare condemnandum,nam talis pro/
nuntiatio expectat aliam ſententiam poſt ſe.
92 ℭ † Sed ſtat dubium:quid ſi iudex mittit
proceſſum ad conſilium ſapientis:& ſapiẽs
ſcribit votum ſuum ſcilicet titium eſſe con/
demnandum,&c.& iudex dicit pronuntio
prout in tali conſilio continetur:an videa/
tur condemnaſſe? deciſio precedens facit q
non.Tamen communiter docto.tenent cõ/
trarium.quia talis eſt mens iudicis relata ad
conſilium ſcilicet vt condemnet,& ita debet

interpretari:vt actus magis valeat quam pe/
reat:ita concludit Alexan.in.l.j.in fin.ff.de re
iudi.Quod ſane intellige quando iudex ſim/
pliciter diceret: & ego ita pronuntio prout
in tali conſilio continetur. ſecus ſi adderet:
pronuntio condemnandum prout in dicto
conſilio &c.quia tunc non cenſetur condem
naſſe de preſenti.ita declarat Bald.in.l. cum iu
dex.circa fin.C.de ſenten. & ita reſtringe &
declara id quod dixi ſupra in.j.q̄ō.principali
huius vltime partis.in.viij.differentia.verſic,
ſed iuxta hoc moueo &c.& verſi. ſeq.vbi de
93 hoc.¶ † Quid autem ſi iudex dicit, condem
no ſi eſt probatum:an valeat ſententia? vide
plene de his & alijs ſimilibus Alexand.in.l.
ait pretor.§.ſi iudex. colum.iij. cum duabus
ſeq.ff.de re iudi. Et quid ſi dicat condemno
immo abſoluo:vide Alexand.in.l.actorum,
eo.titu.& quid ſi dicat pronuntio prout talis
iudex pronunciauit in tali cauſa, vide Alexa.
in.l.ſi conuenerit.in fi.ff.de re iudi. Et quid ſi
dicat condemno vel abſoluo. Tunc non va/
let.ſecundum Alexand.in.l.iudex poſtq̄.co/
lum.ij.eo titu.Et quid ſi dicat condemno:ſal/
uo eo quod infra dicam. vide Alexand.in.d.
l.iudex poſtquam.col.ij.
94 VENIO Ad tertiam.q.principalem:& que
ro ſequendo ordinem propoſitum: in quibus
caſibus ſententia non tranſit in rem iudica/
tam. Et quia multi & quaſi infiniti ſunt iſti ca
ſus:colligam aliquos magis quotidianos:ta/
men prius volo declarare hunc terminum:
quid eſt hoc dicere q. ſententia tranſit in rem
iudicatam? hoc declarat Abbas qui plene tā/
git in rub.extra.de re iudi. Et concluſio vera
eſt q. quando dicimus ſimpliciter rem iudica
tam poteſt accipi largo modo pro ſententia
que imponit finem controuerſie per abſolu/
tionem vel condemnationem. ut.l.j.ff. de re
iudi.& l.litigatoribus.& ibi glo.& Barto.C.
de appel.Iaſo.in.l.& poſt rem.ff.de tranſact.
Sed quando dicimus q. ſententia tranſiuit in
rem iudicatam:intelligitur ideſt quia accepit
autoritatem & vires rei iudicate:que pro ve/
ritate accipitur & pro:l.habetur.l. res iudica/
ta.ff.de reg.iur.quod eſt quando per lapſum
decem dierum ſententia firma remanet: ſi ab
ea non fuit appellatum infra decem dies cap.
quoad conſultationem.de re iudi.& auct.ho
die.C.de app.Idem quando fuit appellatum
& appellatio eſt deſerta.auctenti.ei qui appel
lat.C.de tempo.app.& habetur in conſtit.ap/
pellationum tempora. & eſt tāte autoritatis
ſententia:q. facit de non entem: & de falſo
uerum:& de albo nigrum.ſecundum Iaſo.in
l.iulianus.in.ij.nota.ff.de condi.inde.Primo
igitur dicitur res iudicata largo modo inhe/
rendo ſolis verbis:ex eo quia per iudicem iu/
dicatum eſt.non tamen aſſumit autoritatem
rei iudicate niſi elapſis decem diebus: & po/
ſtea dicitur tranſiuiſſe in rem iudicatam.i.ir/
reuocabiliter.quia vlterius per remedium ap/
pellationis reuocari nō poteſt: nec cauſa reui
deri.de qua materia remitto me ad dicta per
95 Abb.in.d.rub.extra.de re iud. ¶ † Hoc pre/
ſuppoſito.dico q. multi ſunt caſus in quibus
ſententia nō tranſit in rem iudicatam.Et pri/
mus caſus eſt quando ſententia eſt lata de cō
ſilio alicuius doctoris ſeu iuriſperiti.nam nū
quam tranſit in rem iudicatam: immo ſem/
per poteſt retractari quandocunq; apparebit
conſilium alterius doctoris rectius ſentien/
tis.Ita tenet Lud.ro.in conſi.ccxxviij.colum
fi.& Anto.de but.in.c.propoſuiſti. de proba.
& Alexand.in.l.ſi ab hoſtibus. colum.iij.ff.
ſolu.mat.& Phil.in.c.intimaſti.in fi. de app.
& Iaſo in repe.l.admonendi. colum.xxj.de
iureiur.verum hunc caſum & omnes ſequen
tes declara & limita vt dicam infra in fine hu
96 ius tertie & vltime.q. ¶ † Secundo caſus eſt
in ſententia lata ex iuditio expertorum ſeu pe
ritorum in arte:quia nunquam tranſit in rem
iudicatam.ſecundum Bald.& Alexand.in.d.
l.ſi ab hoſtibus.colum.iij.ff.ſolu.matr.& Fe/
ly.in.d.c.propoſuiſti.colum.pen.verſi.quar/
ta concluſio &c.de proba.& Philip.in.c.cum
ceſſante.&.c.intimaſti.de app. & Ange.in.l.
quod ſi nolit.§.ſi mancipium.ff.de edil.edic.
& Iaſo in.d.rep.l.admonendi.col. xx. quod
limita niſi illi periti in arte ſeu experti eſſent
aſſumpti de voluntate vtriuſq; partis. quia
tunc non poteſt vlterius retractari. ſecundū
97 Iaſo.ibidem.colum.xxij. ¶ † Tertius caſus
eſt in ſententia mercatorum. quia non tran/
ſit in rem iudicatam.ex quo cenſetur ſenten/
tia expertorum. ita habetur in deciſ.xxxiij.
98 conſi Neapo. ¶ † Quartus caſus eſt in ſen/
tentia lata ex iuris preſumptione:& ſic ex p
bationibus preſumptiuis. text. eſt in .l.ſi qui
adulteri.C.de adul.& Lud.ro.in.l.cum quidā
§.quod dicitur.ff.de acquir. hered. & Alexa.
in.d.l.ſi ab hoſtibus.vbi idem generaliter di/
cunt in omni ſententia lata ex probationibus
priuilegiatis:vt.quandocunq; retractari poſ/
ſit.Idem tenet Fely.in.d.c.propoſuiſti. colu.
pen.& Iaſo. in.d.repe.l.admonendi colum.
99 xix. ¶ † Quintus caſus eſt in ſententia lata
per teſtes deponentes de credulitate.ita tenet

Anto.de but.in.d.c.propoſuiſti.& Iaſ.in rub.
100 ff.de iureiur.colum.fin.¶ †Sextus caſus eſt
in ſententia lata in cauſa matrimoniali.glo.eſt
in.l.iij.§.pen.in verſic.agatur.ff. de iureiur.&
texe.& ibi Abb.& Felyn.in.c.lator.&.c.con/
ſanguinei.&.c.tenor.de re iudi.& ibi Abba.in
101 c.j.colu.ij.extra.vt lite non conteſt.¶ †Sep/
timus caſus eſt in ſententia lata ſuper etate ex
aſpectu.quia cum ſit probatio preſumptiua
non tranſit in rem iudicatam.ſecundum Bal.
in.l.ſi minorem.C.de inte.reſti.& Bald.in.l.
ij.colum.ij.in fin.verſi.ſed hic dubitatur &c.
C.quando fiſ.vel priua.& Bartol.in.l.minor.
xxv.annis adito.& in.l.de etate.ff.de mino.
102 ¶ †Octauus caſus eſt in ſententia lata ſuper
excuſſione:per quam pronunciatur bona de
bitoris extare.vel non extare ſecundum Bal
dum in dicta.l.ſecunda.columna ſecunda cir
103 ca fin.C.quando fiſ.vel priua.¶ †Nonus ca/
ſus eſt quando Victor fatetur ſententiam per
ſe latam eſſe iniquam:quia non tranſit in rem
iudicatam.& poteſt eſſe ratio:quia illa preſum
ptio iuris & de iure quam facit ſententia tol/
litur per confeſſionem victoris.ita tenet In/
nocen.in.c.quia plerique.colum.prima de im/
mu.eccleſ.& Abb.& Anto.de butr.in capitu/
lo is qui fidem.de ſponſa.& Abb.in capitulo
quanto de preſum.& in.c.j.in fin.de conceſ.
preb.& Iaſo.in.d.repe.l.admonendi.colum.
xxiiij.ver.ego inter alios &c.& in.l.ſi duo.§.
104 idem iulianus.in.vj.not.ff.de iureiur.¶ †De
cimus caſus eſt:quando ſententia eſt lata ex
probationibus a iure reprobatis puta per duel
lum:ſeu per experientiam ferri cadentis.nam
tunc non ſolum non tranſit in rem iudicatã
immo eſt penitus nulla.ſecundum Bald.in.l.
105 liberrorum.C.de teſtibus.¶ †Vndecimus ca
ſus eſt quando iudex condemnaret delinquẽ
tem ad confiſcationem bonorum in caſibus
prohibitis per autem.bona damnatorum.C.
de bo.preſcrip.quia talis ſententia non tran/
ſit in rem iudicatam.ſecundum Bald.in ca.j.
colum.4.uerſi.ſed pone iudex &c.de pace te
106 nen.in vſi.feudo.¶ †Duodecimus caſus eſt
quando ſententia eſt taliter lata ꝙ ex eius te/
nore perpenditur iniquitas:ſecundum Inno.
in cap.cum bertoldus.de re iudi.pro hoc eſt
text.in cap.inter ceteras.& ibi per docto.co/
107 ntra.¶ †Tertiusdecimus caſus eſt in ſenten/
tia lata in cauſa vſuraria.ſecundum albe.de co
ſa.in rub.C.de uſur.colum.penul.& ſequitur
Iaſo.in.d.repe.l.admonendi.colum.xxiij.in
fi.& in.l.j.§.ſi procurator.colum.v.ff.ſi quis
108 ius.d.non ob.¶ †Quartodecimus caſus eſt
quando ſententia fertur per teſtes aſsignan/
tes cauſam ſcientie.quia ſum vicinus vel con
ſanguineus:& ratio eſt quia talis probatio eſt
preſumptiua & priuilegiata.ita tenet Iaſo.in
l.j.colum.vij.in fin.ff.ſi cer.pet.vnde hoc cen
ſetur potius exemplum eorum que dixi ſu/
109 pra in quarto caſu.¶ †Quintodecimus ca/
ſus eſt quando per euidentia facti apparet de
iniquitate ſententie:quia poteſt quandocunque
retractari ſecundum Bald.in.l.j.C.ſenten.re/
ſcin.non poſ.& inno.& cano.in cap.fraterni
tatis.de frig.& malefi.& Bal.in.l.contra ne/
gantem.in fin.C.ad.l.aquil.& Iaſo.in.l.cum
qui.§.in popularibus.col.4.circa fin.ff.de iu/
retur.& Alexan.in conſil.iij.in.4.volum.
110 ¶ †Sextusdecimus caſus eſt quando ſenten
tia eſſet lata ex falſis teſtibus.vel inſtrumen/
tis.vt probatur in.l.iij.& per totum.C.ſi ex
fal.inſtru.& per Alexan.in.l.ſi ab hoſtibus.
colum.iij.ff.ſolu.matr.& Iaſo.in.d.repe.l.ad
monendi.colum.iij.& Alexan.& docto.in.l.
111 duos.ff.de re iudi.¶ †Decimusſeptimus ca/
ſus eſt in ſententia lata pretextu iuramenti ne
ceſſarij falſi vt eſt text.in.d.l.admonendi.&
ibi Iaſo.in rep.colum.iij.& colum.xix.xx.&
xxj.ſecus in iuramento voluntario.& que ſit
112 ratio:vide ibi.¶ †Decimus octauus caſus eſt
quando ſi ſententia ſeruaretur tractaretur de
periculo anime:quia nunquam tranſit in rem
iudicatam:glo.eſt in cap.inter monaſterium.
in glo.fina.de re iudi.& Iaſo.in.d.repe.l.ad/
113 monendi.colum.xxv.¶ †Decimus nonus
caſus eſt quando cauſa redit ad non cauſam:
vt ſi fullo conducit veſtimenta:& his amiſ/
ſis condemnatur per ſententiam ad ſoluen/
dum pretium locatori ſeu domino.nam ſi po
ſtea dominus inuenit veſtimenta quandocun
que:poteſt ſententia retractari:ne fullo recupe
ret ſolutum pretium.caſus eſt in.l.ſi fullo.ff.
114 de condi.ſine cauſa.¶ †Vigeſimus caſus eſt
in ſententia venali.ut quando iudex corrup/
tus pecunia malam profert ſententiam:nam
non tranſit in rem iudicata.l.venales.C.quã
115 do prouo.non eſt neceſ.¶ †Vigeſimus pri/
mus caſus eſt in cauſa beneficiali nam ſenten
tia lata in cauſa beneficij eccleſiaſtici non tran
ſit in rem iudicatam quo ad preiudicium ſupe
rioris cap.cum bertoldus.& ibi docto.de re
iudi.ſed bene tranſit quo ad preiudicium ip/
ſarum partium.vt eſt glo.& Abba.in cap.j.de
conceſ.preb.& habetur in cap.cum dilectus.
de elect.& in cap.ad audientiam:de reſcrip.
116 ¶ †Vigeſimus ſecundus caſus eſt in ſenten/
tia excommunicationis:que nunquam trãſit

in rem iudicatam propter periculum anime:
& hoc quo ad publicam vtilitatem que con/
cernit animas:ſed quo ad priuatam bene tran
ſit. ita declarat Abb. in ca. conſanguinei, de re
iudi. in pe. colum vbi etiam loquitur de omni
bus ſententijs cenſurarum & interdictis ec/
cleſiaſticis: vt idem ſit: pro hoc eſt tex. & ibi
per docto. in. c. ad reprimendam, de offi. ordi.
& in. c. ſacro, de ſenten. exco. & in cap. venera
bilibus, de ſenten. exco. li. vj. & eſt glo. in uer
ſi. ſuſpendatur. in d. c. ad reprimẽdam, & Phi
117 lip. in. c. qua fronte de app. ¶ †Vicesimus ter
tius caſus eſt in ſententia latã contra minorẽ
ex falſis allegationibus: quia eſt nulla ipſo iu
re & non tranſit in rem iudicatam. l. j. & ibi
Barto. C. ſi tutor ex fal. alleg. idem ſi contra
abſentem ex iuſta cauſa. l. ſi pretor. §. marcel/
lus. ff. de iudi. & Sozzi. in conſi. xviij. colum.
118 viij. in primo. volum. ¶ †Vicesimuſquartus
caſus eſt generaliter in omni ſententia nulla:
que nunquam tranſit in rem iudicatam: im/
mo ſemper poteſt retractari. text. eſt cum gl.
& ibi plene Bart. in. l. ſi expreſsim. ff. de app.
ſed vſq; ad quod tempus poteſt retractari &
dici de nullitate. vera concluſio eſt q; vſq; ad
xxx. annos: & non ultra: ubi non uertitur pe
riculum anime alias poſſet agi etiam vltra in
perpetuum. ita declarat car. in cle. j. in. xiiij. q.
de re iudi. & Saly. in. l. preſes. C. quo. & quan/
do iud. & Spe. in titu de ſenten. §. iuxta. in fi.
& Philip. in cap. dilecto. colum. v. uerſi. quin
to queritur &c. de app. & Bald. in. l. data ope/
ra. col. xv. in fin. uerſic. ſed quid ſi bannitus.
119 &c. C. qui accu. non poſ. ¶ †Vltimo ſuper
hac materia eſt ſciendum q; in omnibus caſi
bus in quibus ſententia non tranſit in rem iu
dicatam: debet ab eo appellari infra decẽ dies
ſi eſt ab ea appellandum. ſicut ab aliis ſenten/
tiis. alias elapſo decendio appellari non po/
teſt. ſed ſolum per uiam querele poſſunt tales
ſententie reuocari: & non poteſt adire iudex
appellationis: quia per lapſum decem dierum
tollitur remedium deuolutiuum. glo. eſt ſin
gularis. & ibi Abb. in cap. ad reprimendam. in
verſi. ſuſpendatur. de offi. ordi. & idem Abb.
in cap. conſanguinei colum. pen. & fi. de re iu
di. & Abb. in. c. ex parte. colum. 4. verſi. con/
cludo breuiter &c. de reſti. ſpo. & Fely. in ca.
lator. colu. 4. & v. verſi. tertia declaratio &c.
de re iudi. & Philip. in. c. directe colum. pe. de
appel. vbi plus dicit. q; ſi ab iſtis ſententijs cõ
tingat appellari & appellatio deſeritur: rema/
net ſententia firma ſicut in alijs cauſis. vnde
concluſiue quo ad remedium appellationis
in nihilum differunt iſte ab alijs cauſis. immo
dicunt docto. in locis prealleg. maxime Abb.
& Feli. q; quando iudex aditur per viam que
rele: non debet ſimpliciter admittere querelã
tem: ſed debet prius ſummarie ſaltem ſe infor
mare de iniuſtitia vel errore commiſſo in ſen
tentia de qua materia uide quod dixi ſupra. in
iiij. parte. in. xix. diſtin. vbi remiſi me ad ea,
quę dicturus ſum in ſeq. actu de appellatiõe.

Rober. Maran. V. I. D.

1 *Appellatio eſt prouocatio ad maiorem iudicem ra tione grauaminis illati uel inferendi quam diffi/ nitionem declara ut hic & in num. 2. & 3.*
4 *Appellatio quid proprie dicatur.*
5 *Prouocatio eſt nomen generale comprehendens ap/ pellationem iuditialem & extraiudicialem.*
6 *Relatio poteſt multipliciter intelligi: ut hic & in nu/ mero. 7. & ex hic dictis & in dicto numero. 7. in/ fertur ad bonam practicam ut in nu. 8.*
9 *Relatio eſt actus ſuſpenſiuus ſicut appellatio, & re latione pendente nihil poteſt innouari.*
10 *Reclamatio quid ſit.*
11 *Supplicatio quid ſit.*
12 *Vbi ceſſat remedium ordinarium appellationis ad/ mittitur extraordinarium ſupplicationis.*
13 *Supplicatio differt ab appellatione ut hic & in nu/ mero. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20 conuenit au/ tem cum ea ut in nu. 21.*
22 *Recuſatio quid ſit, & quando habeat locũ, & quo/ modo proponatur.*
23 *Exceptio recuſationis non ſolum debet opponi ante litem conteſtatam. utrum etiam debet primo op poni ante omnes exceptiones dilatorias, limita ut in numero. 65.*
24 *Cauſe ex quibus iudex poteſt recuſari multe ſunt que infra enumerantur in nume. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53 54. 55. 56 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64.*
66 *Si quis poſt oppoſitam recuſationem litigat coram iudice recuſato uidetur per hoc renuntiare recu/ ſationi.*
67 *Reſtitutio quid ſit.*
68 *Reſtitutio conceditur multis perſonis ut hic & in numero. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. & 77.*
78 *Si is qui poterat petere reſtitutionem in integrum. cõ trahat con iuramento an poſſit eam petere ſtan te iuramento.*
79 *Si ciuitas conſtituat unum procuratorem ad contra hendum cum iuramento. & ille contrahit nomine uniuerſitatis cum iuramento, tales iuramentum non operatur ut ſi contraueniatur uniuerſitas ſit periura, ſed operatur ut aduerſus talem contra/*

ſtan illa non poſſit petere reſtitutionem in integrum.
81 Reſtitutio in integrum impedit executionem & ea pendente nihil innouari poteſt ſicut pendente appellatione, quod limita ut hic & in nu. 82. & 83.
84 Si ſententia ſit bis confirmata per remedium appellationis adeo q; non poteſt tertio prouocari, an poſſit ſaltem peti reſtitutio in integrum.
85 Coram quo iudice poſſit peti reſtitutio.
86 Querela eſt actus ſuſpenſiuus & poteſt accipi largo modo & ſtricto modo & quomodo & quando ſtricte uel large accipiatur.
87 Querela eſt neceſſaria in omnibus caſibus in quibus ſententia lata nunq̃ tranſit in rem iudicatam, eſt etiam neceſſaria in caſu poſito ſub nu. 88.
89 Si quis appellat in caſibus in quibus eſt prohibita appellatio, illa appellatio operatur q; ſi iudex ad quẽ uidet grauamen poteſt illud emendare & corrigere licet non operetur aliquem effectum ſuſpenſiuum reſpectu iudicis a quo.
90 Querela competit quotienſcunq; iudex tardat circa expeditionem cauſe.
91 Enumerantur alique ſignificationes, quas habet iſte terminus querela.
92 Que differentia ſit inter lamentationem, querelam, querimoniam, & queſtionem.
93 Reductio eſt actus ſuſpenſiuus, & dicitur eſſe ſpeciẽ appellationis tamen non eſt uera appellatio.
94 De reductione remisſiue.
95 Vſq; ad quod tempus peti poſſit reductio.
96 Quis iudex erit adeundus in reductione.
97 An contra laudum iuratum quando eſt renunciatũ reductioni poſſit peti reductio, & an ſaltem ſit neceſſaria abſolutio a iuramento.
98 Qualiter fiat appellatio.
99 An ualeat appellatio ſimpliciter facta & generaliter non expreſſo nomine iudicis ad quem appellatur.
100 Appellatio debet preſentari per appellantem coram iudice a quo.
101 An appellatio ſit preſentanda iudici ſedente pro tribunali.
102 Hec uerba ſubmitto protectioni & tuitioni talis iudicis importat uim appellationis.
103 An ſit neceſſe q; ſemper appellatio fiat in ſcriptis, an ſufficiat q; uiua uoce appelletur.
104 Quando dicatur appellari incontinenti & quando ex interuallo.
105 Ab interlocutoria ſemper debet appellari in ſcriptis alias appellatio non ualet, quod limita in numero. 109.
106 Appellatio quando dicatur fieri in ſcriptis & an ſufficiat cõparere in iuditio & dicere notario ſcribe qualiter ego appello a tali ſentẽtia ex tali cauſa.
107 Pulchra practica pro aduocato appellati contra appellantem etiam alia in numero. 108.
109
110 In cauſis breuioribus ſemper poteſt appellari uiua uoce a ſententia diffinitiua.
111 Si quis appellat uiua uoce cum reſeruatione appellandi in ſcriptis & deinde appellat in ſcriptis, que appellatio dicatur ualida prima an ſecunda, & illa proteſtatio reſeruationis appellandi in ſcriptis declaratur ut in numero. 115. & 116. & hec queſtio deciditur in numero. 117.
112 Finita cauſa dilationis finitur ipſa dilatio.
113 Poſt interpoſitam unam appellationem permittitur uariari & appellari ad alium iudicem infra decem dies.
114 Quando ſit unum mandatum alicui & poſtea ſit aliud eidem de eodem nihil ualet ſecundum ſed tantum primum.
118 Secunda differentia inter appellationem ab interlocutoria & a diffinitiua eſt quia appellatio a diffinitiua ualet ſine expresſione cauſe, appellatio uero ab interlocutoria non ualet ſine expresſione cauſe g. ananiinis. primum dictum limitatur ut in num. 119. ſecundum limitatur ut in numero 120. & 121.
122 An in appellatione iudicali requiratur expresſio cauſe.
123 Tertia differentia inter appellationem a diffinitiua & ab interloquutoria.
124 Appellatio a diffinitiua poteſt iuſtificari ex nouis actis, limitatur ut in numero. 125. & in num. 126. & hanc ultimam limitationem ſublimita ut in numero. 127 ab interloqutoria uero qui appellat non poteſt cauſam ſuam iuſtificare niſi ex primis actis non autem ex nouis que regula limitatur ut in numero. 128. 129. 130. 131. 132. 133. & 134.
135 Quarta differentia inter appellationem a diffinitiua & ab interloqutoria.
136 Appellatio a diffinitiua ſuſpendit iuriſditionem iudicis a quo ſine alia inhibitione adeo q; nihil poteſt facere ea pendente & idem eſt ante appellationem infra decem dies quam regulam limita ut in numero. 137. & deinceps ſigilatim ab eo uſq; ad numerum. 158. incluſiue, pendente autem appellatione ab interloqutoria non ligantur manus iudicis quin poſſit procedere ad ulteriora antequam ſibi inhibeatur quam regulam limita ut in nume. 159. 160. & 163.
161 An iudex teneatur deferre appellationi.
162 Si iudex non admiſit appellationem ſimpliciter ſed cum clauſula ſi & in quantum an habeatur pro admiſſa uel non.
164 Quando debeat fieri appellatio tam a diffinitiua q̃ ab interloqutoria.

165 Ignoranti ſententiam eſſe latam contra ſe non currunt decem dies ſtatuti ad appellandum.

166 Quando grauamen illatum habet tractum ſucceſſiuum tunc ſemper poteſt appellari durante grauamine etiam poſt decem dies.

167 De quadam appellatione que poteſt preſentari etiã in die feriato ad honorem dei.

168 Si aliquis ſine mãdato alieno nomine appellauit ab aliqua ſententia ſi illa appellatio non fuerit ratificata a domino litis infra decem dies quo ſciuerit ſententiam contra ſe eſſe latam, ſententia trãſibit in rem iudicatam.

169 Apoſtol' infra quod tempus debeant peti & recipi, & quid circa hoc obſeruetur in regno uide in numero.171.

170 Quando debeat incipere currere tempus petendi apoſtolos a die ſententie uel a die appellationis, que queſtio eſt ſuperuacua in regno ut in numero 172.

173 Iudex eccleſiaſticus poteſt breuiorem terminum ſtatuere parti ad petendum & recipiendum apoſtolos ꝙ tradatur de iure communi quo elapſo ſententia tranſit in rem iudicatam.

174 Apoſtoli cuius expenſis debeant preſtari.

175 Quot ſint ſpecies apoſtolorum.

176 Vnde dicantur apoſtoli.

177 Apoſtoli an debeant peti in appellatione extraiudiciali.

178 Appellatio infra que tempora debeat proſequi, & quid in numero.179.

180 An ſit neceſſe ꝙ appellans proteſtetur de impedimento ad hoc ut reſtituatur ſibi tempus.

181 Vtrum elapſo primo anno iudex ſi aliter non cõſtat ſibi de impedimento poſſit indiſtincte exequi ſententiam eanꝙ appellatio ſit deſerta, que queſtio ſubſequenter diſputatur in nu.182.&.183.

184 Terminus proſequendi appellationem eſt unius anni uel duorum annorum ſtante impedimento, limita ut hic & nu.185.&.191.

186 Inſtantia cauſe principalis non eſt per partes expreſſe uel tacite prorogabilis adeo ꝙ nec ſuſpenditur per compromiſſum, ſicut appellationis inſtantia.

187 Inſtantia ij. ſubeſt maiori preiuditio ꝙ prima. qua perempta pereunt acta tantum, ſed per ſecundam inſtantiam peremptam perit tota cauſa.

188 Appellatio deſerta per decurſa fatalia nec impetratione reparari poteſt.

189 Suſpenſio & prorogatio non differunt inter ſe cum per utranque fieri poſſit lis immortalis.

190 Appellationis decendium prorogari non poteſt per iudicẽ, nec per partes nec per uiam compromiſſi.

192 Terminus.I. dierum eſtringens in regno proſecutionem appellationis intelligitur a diffinitiua, & nõ ab interlocutoria, niſi habeat uim diffinitiue.

193 Appellans in regno ſi non proſequitur cauſam infra menſem poſt preſentatum proceſſum. poteſt appellatus comparere & proſequi dicto menſe decurſo.

194 Libellus nec litis conteſt. requiritur in regno in appellationis cauſa cum incipiat a proceſſus apertura.

195 Appellari licet ab omnibus iudicibus tam ordinarijs ꝙ delegatis limita ut in numero.196.uſque ad nume.203.incluſiue.& nume.214.

204 Iuramentum facit compromiſſum emologabile ut etiam in foro ſeculari poſſit pars adire iudicem & compelli facere aduerſarium ad obſeruantiã iuramenti.

205 Compromiſſum iudeorũ executioni mandatur abſque emologatione. & etiam ante lapſum decendij.

206 Arbitratoris & non arbitri ſententia ſubiacet reductioni ad arbitrium boni uiri.

207 Compromiſſum continens iuramentum ſtipulationem & penam & alias clauſulas quid operetur, & quid de uiribus ſingularum clauſularum.

208 Compromiſſum bene clauſulatum prout hodie ſit a notarijs in regno uiget, niſi laudum cõtineat manifeſtam iniquitatem.

209 Appellari non licet hodie ab arbitri ſententia, limita ut in numero.211.&.213.

210 Reductio ad arbitrium boni uiri ab arbitratoris ſententia peti poteſt uſque ad.xxx an.

212 Appellatur hodie in regno ab arbitris iuris inter coniunctos electis ad iudicem loci.

215 Appellatur a principis ſententia ad papam ratione iniquitatis manifeſte uel peccati.

216 Appellari quamuis nequeat a non recognoſcentibus ſuperiorem, tamen appellatur ab eorum uicarijs.

217 Appellatur regulariter in omni cauſa & ab omnibus grauaminibus tam iuditialibus ꝙ extraiuditialibus, limita ut in numero.219.221.226. uſque ad nume.239. incluſiue. & in numero.251. uſque ad numerum.262.265.267.&.269.uſque ad finem q.

218 Appellatio extraiuditialis ſit etiam a parte faciente grauamen in cauſa beneficiali, & habet uim citationis de qua ibi uideas mirabilem effectum.

220 Appellatio licet tertio fieri non poſſit. tamen poteſt de nullitate tertie ſentẽtie dici, item ſi aduerſarius appellat appellatio ſit communis.

222 Contumax peremptorie citatus ad ſententiam non auditur appellans.

223 Contumax uerus, nec appellare, nec ſupplicare nec poteſt litis pendentiam allegare.

224 Pena contumacie in uno tareno uel auguſtali iuxta regni conſuetudinem intelligitur contra uerũ con/

tumacem & non contra fictum citatum domi.

Contumax uerus quot modis & qualiter intelligatur. eo. numero.

225 Contumax uerus licet appellare non posſit a cauſa principali: tamen appellat ab expenſarum condenatione ratione contumacie.

240 Appellari licet non posſit a poſſeſſorio ad effectum retardande executionis in regno de iure ciuili, tamen ſecus eſt de iure canonico item limita ut in nu. 241. uſq; ad num. 250. incluſiue.

263 Clauſula appellatione remota quid operatur. ſed in preiuditium tertij fruſtra laborat.

264 Appellatio eſt defenſio iuris poſitiui, non autem naturalis, & ex conſequenti collitur a principe.

266 Appellatio in quo differat a reductione ad arbitriũ boni uiri.

268 Appellatio friuola, fruſtatoria, ubi temeraria uel & quando dicatur.

284 Appellatio in quibuſcunq; caſibus prohibeatur a diffinitiua, ſemper permittitur ab interlocutorijs emergentibus tamen ante ipſam diffinitiuam.

285 Appellatio regulariter fit a minori iudice ad maiorem proximum & immediatum, limita ut in nu. 286. & 288. uſq; ad finem.

287 Appellari poteſt ad papam om. iſſo medio, niſi cauſam ſub delegauerit delegatus pape cum reſeruatione, quia tunc non appellatur niſi ad delegatem.

297 Appellari non poteſt a ſententia uicarij uel ſubſtituti ad epiſcopum uel ſubſtituentem, cum ſit idẽ tribunal, limita ut in nume. 298. uſq; ad numerum, 301. incluſiue.

302 Appellatur a uicario particulari ſeu ab epiſcopi delegato ad uicarium generalem uel ad epiſcopum ad arbitrium appellantis.

303 Appellatur ad delegantem a ſententia delegati, & non ad alium ſuperiorem, quid autem de ſubdelegato. dic ut ibi limita ut in nu. 304.

305 Appellatur ad papam indiſtincte omiſſo medio ſi uacat imperium.

306 Appellatur ad epiſcopum ſeu ad decuriones ciuitatis. ſi deeſt uel abeſt iudex appellationis.

307 Appellatur ab epiſcopi ſententia ad iudicem laicum qui commiſerat epiſcopo cauſam.

308 Appellatur ad ſuperiorem eccleſiaſticum a duobus iudicibus, quorũ alter ſit clericus, idem a duobus arbitratoribus, quorum alter &c.

309 Appellatur a decreto decurionum ſeu priorum ciui. ad capitaneum ſeu poteſtatem habentem merum & mixtum imperium.

310 Appellatur ad epiſcopum, & non ad laicum ſuperiorem a iudice laico pronunciante ſe competentem in cauſa ſpirituali.

311 Appellatur a ſententijs omnium iudicum ordinariorum quarumcunq; ciuitatum in regno ad magnam curiam uicarie niſi a delegato regis conſiliario.

312 Iudex a quo tenetur omnem appellationem admittere alias punitur de iure ciuili & canonico, limita ut ibi.

313 Iudex a quo nihil poteſt innouare in cauſa pendente appellatione uel decendio dato ad appellandum, & innouata reuocantur per remedium attemptatorum.

314 Reuocantur attemptata quando fuerit appellatio iuditialis intimata iudici & parti. alias non, de priuilegijs attemptatorum no. ibidem.

315 Attemptatorum remedium non ſubiacet exceptioni excommunicationis, nec proprietatis, & alijs de quibus ibi. & limita ſimiliter ut ibi.

316 Iudex in dubio pronunciare debet appellationẽ non eſſe deſertam.

317 Iudex a quo uel iudex ad quem pronuntiabit appellationem eſſe deſertam.

318 Appellatio in quibus caſibus efficitur deſerta & in nu 319. & 320. & nu. 324. uſq; ad finem q.

321 Minor & mulier poſſunt infra quatriennium continuum petere reſtiti. in integrum aduerſus temporis lapſum, l. dienam in appellatione conſtitutorum.

322 Appellans impeditus a iudice, qui noluit infra terminum litteras expedire, poteſt appellationem proſequi ultra terminum decurſum.

323 Iudex a quo non poteſt breuiare terminum iuris in beneficialibus cauſis circa appellationẽ, niſi utraq; parte nolente.

SECVNDVS Actus principalis qui emergit in hac ultima parte iuditij eſt appellatio nam lata ſententia diffinitiua: illa pars que ſentit ſe grauatam poteſt appellare ad ſuperiores infra decem dies. vt in auten. hodie. C. de app. Et quoniam iſta materia appellationis eſt quotidiana & prolixa que in rei veritate exigeret vnum magnum tractatum. Ideo omisſis ſuperfluis nitar hic pro aliquali introductione practicantium prout breuius potero eam attingere. & ipſam examinabo per octo queſtiones principales. referẽdo dicta magis notabilia & quotidiana. & prima. q. erit quid ſit appellatio. ſecunda qualiter fiat appellatio. tertia quando fiat appellatio. quarta: a quibus iudicibus & actibus appelletur. quinta: ad quem iudicem appellari debeat. ſexta quibus appellatiõibus ſit deferen

ſit deſerẽdũ vel nõ. ſeptima qd poſſit facere
iudex appellatiõe pẽdẽte. octaua & vltima q̃
& ex quibus cauſis appellatio dicat̃ deſerta.
1 VENIO Ad primam.q. Et quero quid ſit
appellatio: hanc diſſinitionem ponit Barto.in
l.ij.in prin.ff.de appel.& Abb.in rub.extra de
appella.& ibi etiam Philip.ſimiliter Bald.po/
nit in rubr.C.eo.titu.Et breuiter omiſſis aliis
diſſinitionibus placet mihi illa diſſinitio vi/
delicet appellatio eſt prouocatio ad maio/
rem iudicem ratione grauaminis illati vel in
ferendi. In hac diſſinitione ille terminus pro
uocatio ponitur loco generalis: quia plus cõ
tinet prouocatio q̃ appellatio. nam prouo/
catio eſt omnis actus per quem iudicis offi/
cium ſeu auxilium imploratur. vt dicit Bar/
tol in.l.ſi minoris.colum.ij.verſi.tertio mo/
do legitur &c.ff.de admi.tuto. in tantum q
prouocatio continet appellationem iudicia/
lem & extraiudicialem. ſed appellatio ex pro
prio ſignificatu continet iudicialem tantum:
non extraiudicialem: vt habetur in cap cum
ſit romana. & ibi Abb.in verſi.nota.& Phi/
lip.in vltimo not.de appella.& idem Abb.in
cap.fin.in prin.nota.de ſequ.poſ.& fruct.vbi
plus dicit q omnis appellatio poteſt dici pro
uocatio: ſed non econtra: & ſequitur Fely.in
rubr.de appella.in prin. ergo prouocatio eſt
genus.l.inter agnatos.ff.vnde legi.& l.ſi
quid earum.§.inter emptum.ff.de lega.iij.
2 ¶ †Sequitur in diſſinitione.ad maiorem
iudicem &c.hoc ideo ponitur: quia de natu/
ra appellationis eſt vt fiat de minori iudice
ad maiorem non enim eſt equum vt minor
corrigat errorem maioris iudicis: ſed potius
econtra.vt not.glo.in cap.ij.de conſue.lib.vj.
vbi plus dicit. q non poteſt etiam conſuetu/
dine induci vt appelletur a maiori ad mino/
rem vel ad parẽ & ſequit̃ Phil.in rub.de app.
3 & ibi cõiter doct. ¶ †Sequitur in diſſinitio/
ne ratione grauaminis illati vel inferendi
hoc ideo dicitur: quia non ſolum ab illato ve
rum etiam a futuro grauamine poteſt appel/
lari vt habetur per docto.in cap.vt debitus.
de appella.& dicam infra in.4.q. quando hoc
habeat locum. ¶ Super iſta.q. quia hic con/
gruentius accidit: eſt ſciendum q in iure
habemus plures terminos ſuſpenſiuos cau/
ſarum. qui ſunt iſti. videlicet appellatio.
prouocatio. relatio. reclamatio. ſupplicatio
recuſatio: reſtitutio: querela: reductio.! &
4 dilatio. ¶ †Appellatio proprie dicitur quan/
do aliquis in iudicio ſe aggrauat ab aliquo
actu iudiciario tendente in eius leſionem ha
bendo recurſum ad ſuperiorem. vt ſupra de/
claraui in diſſinitione appellationis: & hoc
termino loquitur totus titu.ff.& extra de ap
5 pella. ¶ †Prouocatio eſt nomen magis ge/
nerale comprehendens appellationem iudi/
cialem & extraiudicialem vt habetur in.d.
cap.cum ſit romana de appella: dicitur enim
actus per quem auxilium iudicis implora/
tur.vt ſupra dixi.& not.Barto.in.d.l.ſi mino
ris.colum.ij.ff.de admi.tu.quicunq; enim au/
xilium iudicis implorat dicitur in iudicem
prouocare.quandocunq; tamen iſti duo ter/
mini.ſ.appellatio & prouocatio confundun
tur: & vnus pro alio ponitur.vt habetur in
l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pact.&
l.ſi actor.& l.ſi apud.& l.ſiquis prouocatio/
6 ne.C.de appella ¶ †Relatio poteſt multipli/
citer intelligi primo enim dicitur relatio quã
do iudex conſulit principem: puta in aliqua
cauſa ardua: & expectat reſponſionem prin
cipis in illa cauſa qualiter habeat in ea proce/
dere.vt nota.Spec.in titu.de rela.in prin.&
de hac relatione loquitur text.in.l.j.& fin.
& ibi Bartol.& Bald.C.de rela.& in.c.inti/
maſti.& ibi per Philip.& docto.de appel.
ſecundo modo dicitur relatio que fit ex ne/
ceſſitate delegationis. vt quando princeps
vel alius ſuperior delegat aliquam cauſam
alicui cum poteſtate procedendi vſq; ad ſen
tentiam excluſiue: & completo proceſſu ip/
ſum tranſmittat ipſi principi decidendum:
nam illa tranſmiſſio proceſſus dicitur rela/
tio. & de hac tractatur in cap.conſtitutus.
de appella.& tangunt Abba.Philip.& car.
in cap.intimaſti.eod.titu.vbi plus dicunt q
ſi eſt ſtatutum tempus procedendi per prin/
cipem. puta vt procedat infra duos menſes:
& poſtea proceſſum referat: non poteſt de/
legatus referre niſi finito termino: quia pro
ceſſus debet expediri infra terminum: re/
latio vero debet fieri poſt terminum: alias
non valet: niſi de conſenſu vtriuſq; partis
ita tenet Philip.in.d.cap.intimaſti colum.
iij.verſic.ſecundo fit relatio &c.& ibi etiam
car.in prima colum. ¶ Tertio modo dici/
tur relatio que fit ex natura cauſe vt quia eſt
aliqua cauſa maior puta feudalis: de qua iudex
inferior cognoſcere non poteſt: nam debet
eam referre ad ſuperiorem iudicem com/
petentem.vt habetur in.c.maiores.de baptiſ.
& in.d.c.vt debitus &.d.c.intimaſti.& ibi
etiam Philip.in.iij.colu.de appel. ¶ Quarto
modo dicitur relatio que fit in regno commu
niter in ſacro cõſilio: & ĩ magna curia vicarie

videlicet quando viceprothonotarius committit causam in consilio deuolutam vni ex regijs consiliarijs: ut fabricato processu: in sacro consilio referat: similiter quando regens magne curie committit causam alicui iurisperito uel vni ex iudicibus vt fabricato processu referat uotum suum. nam in isto casu ille commissarius procedit solus in causa: & facit processum usq; ad conclusionem inclusiue: & deinde scribit uotum suum & ipsum refert in consilio vel in magna curia una cum toto processu: & secundum eius uotum profertur sententia per totum consilium: quatenus ipsi sacro consilio iustum uidetur: & figuratur sententia sub nomine consilij seu regie maiestatis. & de hac relatione est ritus magne curie in numero. 161. qui incipit. item seruat dicta curia committere causas &c. & de hac relatione loquuntur due decisiones consi. Neapoli. quarum una est in numero. 28. & alia in numero. 47.

7 ¶ † Quinto modo dicitur relatio: quando petitur consilium iurisperiti in aliqua causa: puta quando iudex idiota uult ferre sententiam secundum consilium iurisperiti: nam transmittit processum iurisperito una cum literis relationis: in quibus literis narrat casum super quo consulit ipsum. ista appellatur relatio: quia refert se ad consilium iurisperiti: & tenetur in narratione casus referre totam causam pro vtraq; parte. alias pars que leditur posset appellare ab illa formatione puncti. ita tenet Philip. in. d. c. intimasti. in. ij. not. vbi plus dicit q. quando iudex uult figurare casum seu punctum transmittendum iurisperito: debet illum formare in presentia utriusq; partis: & de eo debet dare copiam partibus si uoluerint: & talis copia debet esse in forma autentica cum sigillo notarij & hoc fit ne aliqua partium ledatur in formatione casus: si forte tacerentur iura alterius partis si autem partes discordarent in formatione puncti: tunc iudex ex suo officio in contumaciam partium potest punctum formare ita hec omnia dicit Philip. in. d. c. intimasti. & ibi etiam Abba. & car.

8 ¶ † Ex quibus elicio bonam practicam in casu quotidiano: q. quando iudex uult transmittere processum ad consilium iurisperiti, uel uult referre casum uel punctum pro habendo consilio, potest litigator requirere iudicem q. anteq̃ transmittat processum uel formationem casus debeat sibi dare copiam literarum quas mittit iurisperito ad uidendum utrum sit grauatus in aliquo super formatione casus: & tenetur iudex dare dictam copiam ad requisitionem litigantis: alias posset appellari per predicta puto tamen q. iudex non debeat dare copiam nominis iurisperiti: quando secreto mittitur ad iurisperitum: allegatis alijs suspectia: ad hoc nec ille iurisperitus possit subornari vel trahi ad uotum alterius partis: sed quando publice mittitur: puta de uoluntate partium: tunc debet edi etiam nomen iurisperiti. quod nota quia quotidie euenit iste casus: & pauci aduertunt in petendo copiam dictarum literarum. & vt plurimum isti iudices idiote pendent pro aliqua parte: & solent scribere literas commendatitias in fauorem alterius. que litere solent mouere animum aliquorum consultorum in preiuditium alterius partis: & mihi id plurties euenit quando fuerunt mihi transmissi aliqui processus per iudices idiotas diuersorum locorum: nam fuerunt mihi transmisse litere comendatitie in fauorem alterius: uerum non abstraxerunt animum meum a recto iuditio: & idem rogo q. omnes consultores faciant: & predicta etiam tenet Spec.
9 in titu. de rela. §. qualiter. ¶ † Scias etiam ad propositum materie nostre q. relatio est actus suspensiuus sicut appellatio: nam relatione pendente nihil potest innouari text. est & ibi Bald. in. l. fin. C. de rela. vbi infert q. quamdiu causa transmissa est ad consilium iurisperiti iudex non potest interim ferre sententiam: ante consilium habitum ab illo iurisperito: & habetur in. l. ex illo, & ibi Bald. & docto. C. de appel. & per Bartol. in. l. j. C. de rela. & Bald. in. c. intimasti. de appella. An autem si iudex procederet relatione pendente processus sit nullus: vel est opus appellatiõe: vide pulchre per car. in. d. c. intimasti. colum. pe. & fi. vbi relatis omnibus opi. aliorum finaliter ponit bonam distinctionem cum verissimis conclusionibus: ad cuius dicta me remitto.

10 RECLAMATIO Est quidam terminus generalis & refertur ad illas sententias a quibus de iure nõ appellatur. vnde põt referri ad sententias arbitrorũ: & tũc reclamatio est idẽ quod reductio ad arbitrium boni viri vt habetur p. Sal. in. l. cum antea. §. j. C. de arbi. & Abba. in consi. ij. col. fi. in. j. vol. vbi iuditiũ reductiõis appellat iuditiũ reclamatiõis: & sic equocat ista duo vocabula. itẽ põt referri ad sententias principis uel psecti prtorio: & tũc reclamatio est idẽ q. supplicatio. de q̃ habet in. l. j. C. de sẽ. psec. pto. & per Spe. in toto ti. de supplicatiõe

& ita accipitur hodie in ſacro conſilio, Nea-
politano a cuius ſententia non licet appella-
re: ſed reclamari poteſt: & idem importat
iſta reclamatio quod ſupplicatio: de qua ha-
betur & fit mentio in deciſio. 131. conſi. Nea-
poli. iſta. enim reclamatio fit ad idem conſi-
lium: quia profert ſententias ſub nomine re-
gie maieſtatis. de cuius materia plene dicam
infra proxime in verſi. ſupplicatio.

SVPPLICATIO Dicitur proprie quan-
11 do aliquis reclamat a ſententia principis vel
a ſententia prefecti pretorio: nam ab huiuſ-
modi ſententijs propter excellentiam iudi-
cum non poteſt de iure appellari: ſed ſolum
is qui ſentit ſe grauatum poteſt ſupplicare a-
pud eundem principem vel prefectum: vt
ipſe eandem cauſam reuideat: & ſuo grauamini
prouideat. & ita fit hodie in ſacro conſilio.
& iſta appellatur ſupplicatio que alio vo-
cabulo dicitur reclamatio: vt dixi ſupra pro-
ximo verſi. ita habetur in. d. l. j. C. de ſenten.
prefect. preto. & in. l. ſiquis. & auten. que ſup-
plicatio. C. de ple. impe. offe. & not. Spe. in ti-
tu. de ſupplicatione §. j. & per totum, & eſt
text. in. l. j. in prin. ff. a qui. app. non licet: & in
l. prefecti. ff. de mino. & habetur in. c. ex lite-
ris. & ibi per Abba. de in inte. reſti. ¶ † Am-
plia hoc procedere non ſolum in ſententia
12 principis & prefecti pretorio verum etiam
in ſententijs aliorum inferiorum admittitur
ſupplicatio quando prohibetur appellatio.
vt puta ſi prohibetur appellatio per ſtatutū
vel per principem committentem cauſam ap-
pellatione remota: nam tunc ex quo ceſſat
remedium ordinarium. ſ. appellationis: ad-
mittitur extra ordinarium. ſ. ſupplicationis.
ita tenet Abba. in. d. c. ex literis. in. 4. not. &
in glo. in verſi. ſupplicauit. alias autem nunq̄
admittitur ſupplicatio vbi poteſt habere lo-
cum appellatio: ut ibi habetur: & ibi etiam
Abba. in. d. cap. ex literis in ultimo nota. po-
nit deſcriptionem & diffinitionem ſupplica-
tionis: dicens q̄ ſupplicatio eſt quedam pre-
cum porrectio facta principi: per quam ex
quadam benignitate ſuperior reſtituit ſuppli-
cantem aduerſus ſententiam contra quam
non competit remedium ordinarium. ſ. ap-
pellationis. ¶ Non tamen intelligas indiſtin-
cte q̄ in omnibus caſibus remouetur appel-
latio habeat locum ſupplicatio: quia immo in
multis caſibus in quibus quis non poteſt
appellare minime poteſt ſupplicare. vt ecce
verus contumax non appellat. l. ex conſen-
ſu. §. fin. ff. de appel. & l. j. C. quo. appella. non
recip. & ſicut non poteſt appellare ita mini-
me poteſt ſupplicare. ſecundum Ioa. de imo
in. d. l. ex conſenſu. §. fin. & Philip. decium in
conſil. xxxiiij. colum. j. in princ. & ſuper hoc
tradit vnam magiſtralem regulam Iaſo. in au
ten. que ſupplicatio. colum. ij. in fin. C. de pre-
ci. impe. offi. q̄ vbi quis prohibetur appella-
re propter excellentiam iudicis & ſic in pri-
uilegium ſententie late: tunc poteſt ſupplicare
ſed vbi non poteſt appellare de iure commu-
ni minime poteſt ſupplicare. ¶ † Differt au-
13 tem ſupplicatio ab appellatione in pluribus.
& primo quia appellatio debet fieri infra decē
dies ut in aut. hodie. C. de app. ſupplicatio uero
pōt fieri infra decē dies & etiā infra duos an-
nos: verū in hoc eſt differentia: q̄ ſi q̄n fit infra
decem dies ſi pars victrix vult petere execu-
tionem ſententie non aliter fit executio niſi
preſtiterit ſatiſdationem de reſtituendo exe-
cutionem in caſu quo ſententia fuerit retra-
ctata. vt eſt text. in. d. autent. que ſupplica-
tio. ſed quando fit infra duos annos: fit exe-
cutio etiam ſine dicta ſatiſdatione. ita decla-
rat Abb. in. d. c. ex literis. colum. penul. verſi.
& in fine gloſ. & c. de in inte. reſti. & Spec. in
titu. de ſupplica. §. j. verſi. ſolus tamen &c.
14 ¶ † Secundo differt quia appellatione pen-
dente non poteſt fieri executio. vt toto ti-
tu. nil nouari appellatione pend. ſed penden-
te ſupplicatione fit executio cum dicta ſatiſ-
datione: eo modo quo ſupra dixi. vt. d. auten.
que ſupplicatio. & not. Spe. in titu. de ſuppli-
ca. §. differt. & nota. Bald. in. d. auten. que ſup-
plicatio. in. ij. nota. verum in hoc eſt prodita
in regno noua declaratio per ritum magne
curie ſcilicet q̄ licet fiat executio per iudicem
pendente ſupplicatione: intelligitur tamen
quoad cauſam principalem: non autem quo
ad expenſas. Nam in expenſis non fit exe-
cutio pendente ſupplicatione: etiam ſi vic-
tor offerat ſatiſdationem. de hoc eſt ritus
magne curie in numero. x. qui incipit. item
ſi contingat cauſas &c. & eſt decl. 231. con-
15 ſil. Neapo. ¶ Tertio differt: quia appella-
tio fit ad alium iudicem ſuperiorem: non
autem ad eundem qui pronunciauit. l. eos
C. de appel. ſupplicatio vero fit ad eundem
iudicem qui pronunciauit. vt. d. aute. que ſup-
plicatio. & ibi glo. & docto. & Spe. in titu.
de ſupplica §. j. verſi. ſolus tamen. Et ita ſerua-
tur hodie in ſacro conſilio: quia ſupplicatur
ab eius ſententia eidem ſacro conſilio. vt eam
reuideri faciat. & interim non fit executio in
expenſis. vt habetur in deci. 231. conſi. Neap.

16 ¶ †Quarto differt, quia appellatio eſt reme/
dium ordinarium: & concernit meram iuſti/
tiam. quia eſt ſpecies defenſionis. c. cum ſpecia
li. §. porro. de appe. & Sozzi. in conſil. excv.
colum. iij. verſi. confirmatur nam appellatio
&c. in. ij. volum. ſupplicatio vero concernit
gratiam: & eſt remedium extraordinarium:
conceditur enim ex mera benignitate & gra
tia principis. vt colligitur ex not. per Abb. in
d. c. ex literis in vltimo nota. de in inte. reſti.
17 ¶ Quinto differt: quia appellans qui nihil
poſuit nec probauit in cauſa principali nõ au/
ditur niſi ante omnia reficiat expenſas vt di/
ctat regia pragma. que incipit. qui in cauſa. ſe/
cus eſt in eo qui ſupplicat: quia non tenetur
reficere expenſas etiam ſi nihil poſuit nec p/
bauit. ita de hoc eſt deci. conſi. Neapo. in nu/
18 mero. 231. ¶ Sexto differt: quia lite penden/
te poteſt a quocunque grauamine appellari an
te diffinitiuam ſententiam. c. vt debitus. de
appel. & habetur in. l. ij. & iij. ff. de app. reci. &
ibi per Bart. ſed ſupplicare non licet ante diſ/
finitiuam ſententiam. l. ij. C. vt lite penden. &
nota. Spe. in titu. de ſupplica. §. differt verſi.
19 item ante &c. ¶ †Septimo differt: quia ap/
pellare permittitur bis a qualibet ſententia:
vt habetur in. l. i. C. ne. li. ter. prouo. ſed ſup/
plicari non poteſt niſi ſemel. vt eſt tex. & ibi
Bald. in. l. ſiquis. C. de pre. impe. offe. & nota.
Spe. in. d. §. differt. in fina. verbis. & habetur
20 in. d. deci. 235. conſi. Neapo. in fin. ¶ †Octa/
uo differt: quia qui appellat conqueritur de
iudice q iniquam tulerit ſententiam. ſed qui
ſupplicat non debet conqueri de iudice: quia
turpe eſſet allegare iniquitatem tam magni
iudicis: ſed debet allegare negligentiam ſuam
propriam: & petere veniam proprij erroris:
vel allegare circumuentionem aduerſarij. vt
habetur in. l. prefecti. ff. de mino. & not. Az/
zo. in ſumma. C. de ſenten. prefec. preto. &
Matth. de afflic. in preludijs conſti. in. x. q. in
21 4. fallentia. ¶ †Conueniunt autem ſuppli/
catio & appellatio: quia ſi fit eadem die qua
fertur ſententia poteſt tam ſupplicatio quam
appellatio fieri viua voce: ſed ſi fieret po/
ſtea: non valet: niſi fiat in ſcriptis ita de/
clarat Iaſo. in di. auten. que ſupplicatio. in
fina colum.
22 RECVSATIO Eſt ſextus actus ſuſpenſi/
uus. & habet locum quando iudex ex aliqua
iuſta cauſa redditur ſuſpectus: nam poteſt re/
cuſari: & interim ſuſpenditur eius iuriſditio:
quia recuſatione pendente non poteſt ad ali/
quem actum procedere in illa cauſa: & ſi
procedit: proceſſus eſt nullus. ſecundum Bar
tol. & docto. in. l. quia poterat. ff. ad treb. &
dixi ſupra in quarta parte: in xvj. diſtin. ver
ſi. ſecundo dicitur iudicium nullum. &c.
¶ Qualiter autem hodie proponatur iſta
recuſatio iudicis maxime in regno: & an iu/
dex recuſatus poſſit cauſam alteri delegare.
dixi ſupra in. 4. parte in quinta diſtin. ver/
ſi. decimoquinto differunt &c. & verſi. ſeq.
De hac materia iudicis ſuſpecti & eius re/
cuſationis tractatur plene per Lanfran. in. c.
quoniam contra. in verſic. recuſationes. de
proba. & per docto. in. c. ſuſpitionis. de offi.
dele. & in cap. poſtremo. & c. ſecundo re/
quiris. & c. cum ſpecialis. de app. & per doct.
maxime Iaſo. in. l. apertiſſimi C. de iudi.
23 ¶ †Et inter alia dicta nota vnum q excep/
tio recuſationis debet opponi non ſolum an
te litem conteſtatam: verum etiam debet eſſe
prima exceptio que opponi debet ante om/
nes dilatorias: quia ſi opponitur alia dilato/
ria cenſetur prouocari iudex vt ſuper ea pro
nunciet: & ſic inducitur conſenſus in iudicẽ
vnde poſtea non poteſt recuſari ita dicit Lan
fre. in. d. verſi. recuſationes. in prin. per ea que
notant Barto. & docto. in. l. quidam conſule/
bat. ff. de reiudi. & glo. & docto. in. c. inter
monaſterium. de re iudi. & dixi ſupra in. xij.
diſt. verſi. ſcias tamen pro complemento &c.
& vide que dicam infra in fine ſequentium
causarum. ¶ †Vnam tantum. q. puto hic at/
24 tingendam prouvtilitate huius materie: poſt q̃
hic incidit eam tractari. videlicet que ſine
cauſe ex quibus poteſt iudex vt ſuſpectus
recuſari. & dic q multe ſunt: quarum ali/
quas quas recolo hic ſubijciam. ¶ †Prima
25 igitur cauſa iuſte ſuſpitionis eſt quando iu/
dex eſt familiaris alterius partis: que fami/
liaritas debet eſſe magna: quia modica non
ſufficit text. ex in. c. inſinuante. & ibi Abba.
& Fely. & etiam glo. de offi. dele. & ibi de/
claratur plena per docto. maxime in fina. co/
lum. quis dicatur domeſticus: & quis familia
ris: & per Spe. in titu. de iudi. dele. §. ſupereſt.
26 verſiculo item ſi eſt nimis &c. ¶ †Secunda
cauſa ſuſpitionis eſt quando iudex ordina/
rius eſt ex aliqua iuſta cauſa ſuſpectus: nam
poteſt ex eadem cauſa recuſari eius vicarius:
licet in ſpecie contra vicarium nulla alia ſit
ſuſpitio. ſecundum Abb. & Feli. in. d. c. inſinu
ante. colu. i. de offi. dele. ¶ †Tertia cauſa eſt
27 quando iudex eſt conſanguineus alterius
partis. vt habetur in. c. poſtremo. de appel. &
in. c. accedens. el. ij. vt lite non conteſt. idem:

ſi eſt affinis.vt habetur in dictis iuribus. & in
l.qui iuriſdictioni.ff.de iuriſdi.omn.iudi.quod
tamen nõ procedit quando iudex eſſet equa
liter coniunctus vtriqꝫ parti: quia non poteſt
tunc ſuſpectus recuſari.ſecundum Bart.in.d.
l.qui iuriſditioni.in prima lec.& per predicta
infert Abb.in.d.c.inſinuante.colu.ij.in prin.
verſi.nota ibi &c. ꝙ quando iudex eſt con/
ſanguineus prelati alicuius eccleſie poteſt re/
cuſari ut ſuſpectus:in cauſa illius eccleſie. Ad
de predictis Philip.in.d.c.poſtremo.colum.
28 6.de appel.☾†Quarta cauſa eſt quando do/
minus eſt ſuſpectus: nam propter ſuſpitionẽ
domini poteſt tota eius familia allegari ſuſ
pecta.ſecundum Abba.in.d.c.inſinuante.col.
ij.in fin.de offi.dele.& ibi etiam Feli.
29 ☾†Quinta cauſa eſt quando quis uellet eſſe
iudex in cauſa propria.ut.d.l.qui iuriſditioni
ff.de iur.om.iudi.& l.j.C.nequis in ſua cauſa:
in tantum ꝙ etiam rex vel imperator nõ de/
bet eſſe iudex in cauſa propria . ſed debet il/
lam delegare:vt plene declarat Andr.de yſer.
in.c.imperialem.§.preterea ſi inter.colu.vij.
&.viij.de prohi.feu.alie.per fede.verum ſi uel
let princeps non recognoſcens ſuperiorem
eſſe iudex in cauſa propria : quam habet cum
ſuo ſubdito:poſſet eſſe iudex.ſecus ſi haberet
cauſam cum non ſubdito . ita tenet Sozzi.in
conſi.120.colum.ix.in prin.in primo volu.
30 ☾†Sexta cauſa eſt quando iudex eſt inimi/
cus capitalis alterius partis.ut not.Spe.in tit.
de iudi.dele.§.ſupereſt.verſi.item ſi eſt inimi
cus.& not.Abb.& Feli.in.c.accedens.el.ij.vt
lite non conte.& habetur in.c.cum.R.de offi
ſi.dele.adde Philip.in.c.poſtremo colum.ix.
uerſi.32.de appel. vbi dicit ſufficere quamli/
31 bet inimiciam etiam non capitalem.☾†Sep
tima cauſa eſt quando iudex eſt conſanguine
us inimici alterius partis.ita dicit Abba.in.d.
cap.accedens.in primo not.& Bald.in.l.quo
niam liberi.C.de teſti.vbi dicit ꝙ qui copulat
parentelam uel inimicitiaꝫ cum inimico meo
dicitur mihi inimicus.quia cenſetur eſſe eiuſ
dem intentionis.idem tenet expreſſe Feli.in
d.c.accedens.columna.j.& Philip.in cap.po
32 ſtremo.in.iij.queſtio.de appel. ☾†Octaua
cauſa eſt quando iudex eſt commenſalis alte
rius partis vel inimici alterius partis ſecun/
dum Abba.in.d.c.accedens.colum.j.verſic.
ſecunda cauſa &c. & Philip.in.c.poſtremo.
33 colum.vij.verſi.xij.de appella. ☾†Nona
cauſa eſt ſi iudex eſt conterraneus alterius
partis : vt quia eſt oriundus de eadem ciui/
tate de qua eſt altera pars , ſecundum Abba.

in.d.cap.accedens.colum.j.verſi.tertia cauſa
&c.& in.ij.colum.uerſi.ſecundo hec glo.que
rit &c.quod tamen intelligitur indiſtincte ſe
cundum Abb.ibi:quando ſunt duo conciues
qui reperiuntur extra eoruꝫ patriam : ex quo
ſolent ſe ut fratres diligere quando ſunt in re
motis partibus: & ſequitur Feli.ibi in.ij.colu.
in prin.ſed quando eſſent in eadem patria:eſt
iuſta cauſa ſuſpitionis in delegato : non auteꝫ
in ordinario.vt declarat Abb.in.d.c.accedens
34 colum.ij.circa fin.☾†Decima cauſa eſt quan
do iudex eſt ſubditus ratione iuriſditionis
aduerſarij mei puta quia eſt ſuffraganeus : vel
vaxallus : nam ex hac cauſa poſſum ipſum
allegare ſuſpectum.text.eſt & ibi Abb.& cõ
muniter docto.in.c.accedens.el primo.extra
vt lite non conte.idem quando iudex eſt ſub
ditus inimici mei:non contendentis mecum
quia timore ſuperioris ſui poſſet a recto tra/
mite deuiare.ita dicit Abba.in.c.accedens.el
ij.colum.j.uerſi.quarta cauſa &c.vt lite non
conteſt.& Philip.in.c.poſtremo.colum.vij.
35 uerſi.xiij.& uerſi.xv.de appel.☾†Vndeci/
ma cauſa eſt.quando iudex fuit aduocatus al/
terius partis in illa cauſa in qua uult iudicare.
ut eſt text.& ibi Alexand.& docto.in.l.pre/
tor.ff.de iur.om.iudi.& in.c.poſtremo.& ibi
Abb.& Philip.de app.ſecus tamen eſt quan/
do fuit aduocatus in alia cauſa penitus ſepa/
rata:quia aduocatus meus in una cauſa poteſt
eſſe iudex in alia cauſa mea penitus ſeparata:
& non per hoc poteſt per aduerſarium meũ
reſutari.ita tenet Philip.in.d.c.poſtremo.co/
36 lum.j.☾†Duodecima cauſa eſt ſi iudex ni/
mis fauet alteri parti demonſtrando ei nimi/
am amicitiam: & alteram partem grauando.
& intelligitur de nimio fauore: nam modica
amicitia non ſufficit ad iudicem recuſandum.
ita dicit Abb.in.d.c.accedens.el ij.colum.j.in
fin.& colum.ij.in fin.ut lite non conte.& ha
betur in.c.cauſam que el.ij.de iudi.& per Phi
lip.in.d.c.poſtremo.colum.viij.uerſi.xxj.de
37 appella. ☾†Decimatertia cauſa eſt ſi alte/
ra pars alloquitur iudicem ſecrete in aure:po
teſt ex hoc per alteram partem recuſari ſe/
cundum Abb.in.d.c.accedens.colum.iij.uer/
ſi.& aduerte &c.& Lanfranc.in.c.quoniam
contra.in uerſi.recuſationes colum.fin.circa
38 finem:de proba.☾†Decimaquarta cauſa eſt
ſi iudex animoſe & iniuſte ſeu extraiudicia/
liter procedit contra aliquem.ſecundum Ab/
ba.in.c.conquerente.colum.ij.de reſti.ſpo.&
Abb.in.c.cum ueniſſent.in.v.not.de reſti.in
inte.& Phil.in.d.c.poſtremo.col.9.uerſi.27

39 ¶ †Decimaquinta cauſa eſt ſi iudex habet
conſimilem cauſam cum illa in qua vult iudi
care: quia ex hoc redditur ſuſpectus: quia pre
ſumitur iudicare taliter prout vellet in ſua cā
iudicari, glo. eſt & ibi Abb. & doct. in. c. cau/
40 ſam que el. ij. de iudi. ¶ † Decima ſexta cauſa
eſt ſi pars recuſans habet aliquam cauſam cū
iudice tanquam cum priuato, vt quia litigat
cum iudice in alia cauſa, nā ex tali litigio cau
ſatur quedam inimicitia: que eſt ſufficiens ad
iudicem recuſandum, ita dicit Abb. in. c. cum
41 ſuper. in. iij. not. de offi. dele. ¶ †Decimaſepti
ma cauſa eſt ſi iudex noluit exercere actum
immanitatis cum parte, vt quia noluit partē
admittere ad oſculum pacis. quia ex hoc pre
ſummitur inimicus: & poteſt recuſari ſecun/
dum Abb. in. d. c. cum ſuper. colum. i. verſi. ſe/
cunda cauſa &c. vbi infert notanter ad vnum
modum probandi inimicitias. ſ. quando in ec
cleſia ſolitum eſt dari oſculum pacis: quia ſi
aliquis non vult admittere alium ad oſculū
42 pacis: preſumitur ex hoc inimicus. ¶ †Deci
ma octaua cauſa eſt quando iudex fuit mina/
tus alteri parti ꝙ ei noceret: ſecundum Abb.
in. d. c. cum ſuper. colu. i. verſi. tertia cauſa &c.
43 extra. de offi. delega. ¶ †Decimanona cauſa
eſt quando iudex non vult aliquem ſalutare
quia ex hoc cenſetur inimicus, ſecundum Ab
ba. in. d. c. cum ſuper. colum. i. verſi. adde quar
tum &c. & Iaſo. in. l. apertiſſimi. colum. ij. C.
44 de iudi. ¶ †Viceſima cauſa eſt quando pre/
latus vellet eſſe iudex in cauſa ſue eccleſie: q̄a
licet de iure poſſit eſſe iudex: tamen poteſt vt
ſuſpectus recuſari propter preſumptam affe/
ctionem. ſecundum Philip. in cap. poſtremo.
colum. v. verſi. quinto queritur &c. de appel.
vbi multos allegat pro & contra: & conclu/
45 dit hanc opini. eſſe veriorem. ¶ †Viceſima/
prima cauſa eſt quando iudex fuit conſultor
tantum in aliqua cauſa. vt quia fuit conſultus
& propalauit votum ſuum pro vna parte. nā
redditur ſuſpectus in illa cauſa dato ꝗ non
fuerit aduocatus: ſecus ſi non propalauit vo/
tum: licet fuerit conſultus: quia non redditur
ſuſpectus. ſecundum Philippum in dicto ca/
pitulo poſtremo, columna ſeptima verſiculo
ſeptimo &c de app. & docto. in. l. pretor. ff. de
46 iur. omn. iud. ¶ †Viceſimaſecunda cauſa eſt
ſi iudex fuit datus ad petitionem alterius par
tis: quia ex hoc ſolo poteſt per alteram partē
recuſari. l. obſeruandum. ff. de iudi. & habetur
in capitulo inſinuante, de offi. deleg. & Phi/
lippus in dicto capitulo poſtremo. colu. viij.
47 verſi. xxij. ¶ †Viceſimatertia cauſa eſt ſi iu/
dex fuit teſtis in eadem cauſa in qua modꝯ
vult iudicare. l. fin. ff. de teſti. & Spec. in titulo
de iudi. deleg. §. ſupereſt. verſi. item ſi fuit te/
ſtis &c. Quid autem ſi filius vel alter conſan
guineus vel commenſalis iudicis fuit aduoca
tus in aliqua cauſa, ex hoc poſſit iudex vt ſuſ
pectus recuſari: dic ꝙ non. ita tenet Philip. in
dicto capitulo poſtremo. columna ſecunda
verſi. in glo. in verſiculo aduocati &c. de ap/
pel. quod nota: quia prima facie quis diceret
48 contrarium. ¶ †Viceſimaquarta cauſa eſt ſi
iudex eſt canonicus: & coram eo litigaret cō
canonicus eiuſdē eccleſie: quia poteſt per ad
uerſam partem recuſari: vt habetur in capitu
lo cum R. de offi. deleg. & not. Spec. in titulo
de iudice deleg. §. ſupereſt. verſi. item ſi eſt cō
canonicus. & Philippus in dicto capitulo
poſtrema columna ſeptima verſiculo vndeci
mo. vbi limitat niſi ambo litigantes eſſent ca
nonici: quia par ratio affectionis ſuſpitionem
49 excludit. ¶ †Viceſimaquinta cauſa eſt. ſi liti/
gator impetrauit ſibi iudicem in cauſa ſua cū
qui erat ſuus dominus. quia altera pars poteſt
eum recuſare. text. eſt in capitulo cauſam que
50 de offi. deleg. ¶ † Viceſimaſexta cauſa eſt. ſi
iudex eſt ſocius alterius partis: vel habitat in
eadem domo cum altera parte. vt notat Spe.
in titulo de iudi. delge. §. ſupereſt verſic. quid
ſi ſit ſocius. & Philippus in dicto capitulo
poſtremo. colum. viij. in princ. verſi. xviij. de
51 appella. ¶ †Viceſimaſeptima cauſa eſt ſi ipſe
iudex ſe impetrari procurauit. ſecundum Spe.
in. d. §. ſupereſt. verſiculo itē ſi ipſe per. l. que
52 omnia. ff. de procur. ¶ †Viceſimaoctaua cau
ſa eſt quando eſt appellatum a ſententia iudi/
cis: quia partem grauauit: nam appellatione
pendente redditur ſuſpectus appellanti tam
in illa cauſa quam in omni alia: & poteſt recu
ſari. ſecundum Philip. in. d. c. poſtremo. colu.
53 viij. in fi. verſi. xxvij. ¶ †Viceſimanona cau
ſa eſt quando iudex accepit aliquam donatio
nem ab altera partium. ſecūdum Philip. in. d.
54 c. poſtremo. colum. ix. verſi. xxviij. ¶ †Trice
ſima cauſa eſt quando iudex a quo eſt ſurro/
gatus iudex in cauſa appellationis: quia reddi
tur ſuſpectus in illa cauſa in qua pronuntia/
uit. ſecundum Philip. in. d. c. poſtremo. colu.
55 ix. ver. xxix. ¶ †Triceſimaprima cauſa eſt ſi
iudex fuit quondam inimicus alterius partis
nam licet modo ſit reconciliatus: poteſt ta/
men ſuſpectus allegari. ſecundum Philippum
in. d. c. poſtremo, colum. ix. verſi. xxxv. ini/
micus enim reconciliatus adhuc remanet ſuſ
pectus: & etiā a teſtimonio repellitur. ſecūdū

Abb.in.c.cum oporteat.colum.iij.de accuſ.
56 ¶ † Triceſimaſecunda cauſa eſt:quando cau
ſa ſpectaret aliquo reſpectu ad cõmodum uel
incommodum iudicis:vt quia tenetur de cui
ctione rei pro qua agitur : uel eſſet fideiuſſor
alterius partis.ſm Philippum in.d.c. poſt re/
mo col.ix.uerſi.xxx.& uerſi.xxxj.de app.
57 ¶ † Triceſimatertia cauſa eſt ſi iudex fuit ab
altera parte corruptus prece uel pretio: uel ſi
timet aduerſarium meum:uel ſi ex aliqua cau
ſa eum nimis diligit.ſm Spec.in titulo de iu/
dice deleg.§.ſupereſt. item ſi ſit inimicus. in
58 penultima columna. ¶ † Triceſimaquarta
cauſa eſt ſi iudex eſt homo illitteratus uel im
peritus & groſſus : & cauſa eſt ardua & ſub/
tilis.quia cauſe ſubtiles non ſunt committen
de groſsis iudicibus.ſm Baldũ in.l.ſi.in.xvj.
q.C.de here inſti.& Fely.in capitulo ſciſcita/
tus.columna ſeptima in princi. uerſi. dicit ẽt
Bald.& c.de reſcript.vbi dicit hanc eſſe iuſtã
cauſam ſuſpitionis.& Iaſ.in.l.apertiſsimi uer
ſic.ſecunda cauſa &c.C.de iudi. ¶ † Tricee/
59 ſimaquinta cauſa eſt ſi iudex eſſet nimis ſeue
rus & crudelis ſm Iaſ.in.d.l.apertiſsimi.co/
lumna ſecunda in ſi.uerſ.tertia cauſa &c. per
ea que not.Bald.in.l.ij.ff. de his qui ſunt ſui
uel alie.iur.ubi dicit q́ poteſt iudici tolli iuriſ
ditio propter nimiam eius crudelitatem.
60 ¶ † Triceſimaſexta cauſa eſt. ſi iudex eſt in
diſcretus,quia poteſt recuſari ſicut ſi eſſet ini
quus.ſm Baldum in capitulo ad noſtram.in
ſi.per illum tex.extra.de probatio.
61 ¶ † Triceſimaſeptima cauſa eſt ſi iudex con
ſueuit eſſe iniquus.ſm Baldum in dicto capi/
62 tulo ad noſtram.in ſi.de proba. ¶ † Triceſi/
maoctaua cauſa eſt ſi iudex eſt compater al/
terius partis.ſm Imolam in capitulo prudẽ
tiam.de offic.deleg.& Iaſ.in.d.l.apertiſsimi.
colum.iij.in princ.de iudi.C.& per glo. in.c.
63 cum.l.& a.de re iudi. ¶ † Triceſimanona
cauſa eſt ſi iudex non vult audire aduocatũ
in cauſa : licet cauſa ſit clara:poteſt ex hoc re
cuſari ut ſuſpectus. ſm Lanfrancum in cle/
men.ſepe.in uerſiculo de plano.columna pri
64 ma de uerbo.ſignifica. ¶ † Quadrageſima
cauſa eſt omnis cauſa que eſt ſufficiens ad re/
mouendum procuratorem uel arbitrum:illa
eadem ſufficit ad remouendum iudicem.ſm
Abbatem in.c.poſtremo de appel. & ibi etiã
Philip.in.iiij.uolum.uerſic.ſed pro declaratio
ne: &c. & colu. vij. uerſi. decimo.
65 ¶ † Vltimo pro complemento huius mate
rie adde:q́ inquantum dixi ſupra in princi/
pio huius recuſationis q́ hec exceptio debet
opponi ante litem conteſtatam.limita niſi de
nouo ſuperueniret quia poteſt in quacunq;
parte litis opponi:etiam poſt concluſionem,
ſi poſt ſuperuenit. ſm Felynum in capitulo
inſinuante:colum.pen.in ſi.de offic.deleg.&
de hoc habemus capitulum regni in numero
213.quod incipit prolixitatem:diſponens q́
exceptio recuſationis poſt litem conteſtatã
ita demum opponitur:ſi notorie.& euiden/
ter conſtat iudici q́ de nouo ſuperuenit alias
66 non admittitur. ¶ † Item adde q́ ſi quis
poſt oppoſitam recuſationem litigat coram
iudice recuſato uidetur per hoc renuntiare re
cuſationi.ſm Abbatem in capitulo inter mo/
naſterium in.iij.notab.de re.iudi.item iudex
impetratus per aliquem non poteſt per eun/
dem recuſari:niſi noua cauſa ſuperueniat.vt
eſt gloſ.& ibi Abb.in ſi.in.d.c.inſinuante.de
offic.deleg.& ad materiam vide Pau.de caſt.
in conſi.cccexliij.colum.pen.in.ij. vol.
67 RESTITVTIO Eſt ſeptimus actus ſuſpenſi
uus:& nihil aliud eſt reſtitutio:niſi in priſti/
num ſtatum repoſitio.l.q́ ſi minor.§ reſtitu
tio: & ibi Bart.ff.de mino.& Bar.in.l. gallus.
§.& quid ſi tantum.colu.ij.uerſic. quero qd
ſi filius &c.ff.de libe.& poſth. & Bart. in.l.
interdum.colum.j.ff.de condi.indeb.& Car.
in cle.j in.iij.notab. de reſti.in inte. per hanc
enim reſtitutionem reducitur quis in illum
ſtatum priſtinum in quo erat ante leſionem.
¶ † Eſt igitur ſciendum q́ multis perſonis
conceditur iſta reſtitutio.primo enim conce/
ditur minoribus:& intelligitur minor de iu/
re cõmuni is qui eſt minor xxv.annis.vt in
toto tit.ff.de mino.illa enim etas xxv.anno/
rum dr̄ etas legitima.l.ſi.C.de his qui ve.eta.
impe hodie tamen in Regno eſt correpta iſta
etas per conſtit.regni que incipit. minorum
iura.in ſi.que vult.q́ etas minor tam in ma/
ſculo quam in femina dicitur uſq; ad xviij.
annos.& infra iſtud tempus datur reſtitutio
in integrum tam in iudicijs q̃ in cõtractibus.
69 ¶ † Secundo datur reſtitutio maioribus
xxv.annis ex clauſula generali ſi qua mihi
iuſta cauſa eſſe uidebitur.de qua habetur in.l.
j.& per totum tit.ff.ex quib.cau.maio. & in
l.panthonius.ff.de acqui.hered.& Spe.in tit.
de locato.§.ſexto.uerſic.xv.& uerſic.ſeq.&
Alex.in conſi.xx.& cõſi.lxxj.in.j. uol.
70 ¶ † Tertio datur reſtitutio leſis ultra dimi/
diam iuſti pretii in contractu:puta in uendi/
tione:& datur etiam maioribus.iuxta.l.ij.C.
de reſcin.uendi.& .c.cum dilecti.& .c.cũ cau/
ſa.de empt.& uend.quo caſu quando uendi/

tor agit ex deceptione eſt in arbitrio empto/
ris conuenci uelle reſcindere contractum, uel
iuſtum precium ſupplere, ut dicto capitulo
cum dilecti, adeo q ſi uenditor peteret preci
ſe unum: ſuccumberet: quia tolleret electionẽ
emptori. vt ibi habetur: & in dicta. l. ſecunda
differt autem iſta reſtitutio ab alijs quo ad tẽ
pus petendi: quia alie reſtitutiones petuntur
infra quadriennium continuum a tempore
quo minor effectus eſt maior. l. fin. C. de tem/
po. in inte. reſti. iſta uero que datur deceptis
vltra dimidiam cõpetit vſq ad xxx. annos:
quia eſt ciuilis actio & perpetua. ſm Bal. in. d.
l. ij. col. iij. in princ. & Abb. in. d. c. cum cauſa.
col. iij. illud autem quadriennium eſt utile in
principio quia non incipit currere niſi a die
ſcientie. ſm Philip. decium in conſi. xlij. in fi.
¶ † Quarto datur reſtitutio eccleſie: & ma
71 xime quando fuit leſa per negligentiam pro/
curatoris, vt eſt text. in. c. cum ueniſſent. &
ibi Abb. in. vj. no. & in. v. col. in prin. de reſti.
in inte. Nam eccleſia reſtituitur tam in con/
tractibus q̃ in iudicijs: q reſtituatur in con/
tractibus probatur in. c. conſtitutus. & ibi
Abb. de reſti. in inte. q reſtituatur in iudicijs
probatur in. c. auditis. eo. tit. & ibi per Abb.
maxime in. viij. not. ubi tenet q eccleſia reſti
tuitur aduerſus probationem omiſſam abſq
probatione leſionis: & ſic licet alias qñ peti/
tur reſtitutio debeat probari leſio: tamen ſe/
cus eſt in iſto caſu quando petitur aduerſus
omiſſam probationem, quia eo ipſo q proba
tio non eſt producta probatur & apparet le/
ſio. quod nota, quia idem eſſet dicendum in
minore & muliere. item probatur in. c. j. de
reſti. in inte. lib. vj. vbi eccleſia reſtituitur ad/
uerſus ſententiam, & ſic in iudicio. item reſti
tuitur eccleſia etiam contra aliam eccleſiam.
vt. d. c. auditis, & ſic priuilegiatus vtitur pri/
uilegio ſuo contra priuilegiatum. ſecundum
Abb. in. d. c. auditis. col. ij. in fi. item reſtituitẽ
eccleſia etiam aduerſus preſcriptionem. xl. an
norum. vt habetur plene per Philip. deci. in
in conſi. xxix. & Card in cle. j. in. viij. q. de
reſti. in inte. vbi plene attingit & declarat il/
lud argumentum ſed q ſi datur reſtitutio ec
cleſie contra preſcriptionem: ſequitur q lex
inducens preſcriptionem eſſet fruſtra impo/
ſita. & reſpondet q non eſt fruſtra: quia fini
ta preſcriptione põt eccleſia infra ſolum qua
driennium petere reſtitutionem, quo elapſo
penitus excluditur: vt ibi per eum. per textu
in. c. j. de reſti. in inte. lib. vj. item reſtituitur e
cleſia aduerſus omnem lapſum temporis: &
ſi lapſa ſunt tempora appellandi uel proban/
di uel alia ſimilia: ut eſt text. & ibi Car. in. d.
72 cle. j. de reſti. in inte. ¶ † Quinto datur reſti
tutio etiam capitulo alicuius eccleſie: quãdo
ipſi capitulo collegiate emerſit aliqua leſio:
ita dicit Abb. in. c. j. col. v. in fi. de reſti. in inte.
& Innoc. in. c. niſi. in fi. de preben. quod ta/
men intellige quando leſio reſultat in toto
collegio: non autem in aliquo particulari de
capitulo. ſecundum Abb. ibi. & idem dici/
mus de eccleſia: vt tunc reſtituatur quando
eccleſia patitur leſionem: non quando eius
rector patitur vel eius canonicus, quod decla
ra vt per Card. in. d. cle. j. in. vj. q. de reſtit. in
73 inte. & Abb. in. d. c. j. ¶ † Sexto datur reſti/
tutio omnibus hoſpitalibus & pijs locis: &
omnibus collegijs & congregationibus pijs
ita tenet Bal. in conſi. cccclxv. in. j. uolu. &
Ioan. and. in. c. ij. de reſti. in inte. lib. vj. & Ab
ba. in. c. ij. in. ij. notab. de conſue: & Lud. ro. in
conſ. ccccvij. Alia autem collegia non pia nõ
reſtituuntur. ſecundũ Abb. in. d. c. j. col. v. in
fi. de reſtit. in inte. vbi limitat ĩ collegio ſcho
larium: quod reſtituitur. ſecundum eum. ex
eo quia ſolent in eo eſſe quamplures mino/
res. ¶ † Septimo datur reſtitutio ruſtico q
74 non potuit conſulere peritiores. ita tenet Ale
xand. in conſi. xiiij. in fi. in. ij. uolum. faciunt
not. per Moder. in. l. iuris ignorantia. C. qui
admit. & in. l. vbi. ff. de eden. ¶ † Octauo
75 datur reſtitutio vniuerſitatis ſeu reipublice
vt habetur plene per Alexand. in conſi. j. co/
lum. iiij. in. iiij. volum. pro hoc eſt text. in. l.
reſpublica. C. ex qui. cau. malo. & l. rempubli/
cam. C. de iure reipublice. libro xj. An autem
intelligantur iſta iura de ſola republica & ci/
uitate romana: an vero de omnibus ciuitati/
bus: gloſ. in. d. l. reſpublica videtur tenere q
procedat in ſola ciuitate romana: & non in
alijs: quod plene diſputat Spec. in titu. de reſti
tu. in inte. §. ij. uerſicu. idem quoque iuris: vbi
nihil clare firmat. Tamen quicquid dicat ibi:
ueritas eſt q quelibet ciuitas & reſpublica re
ſtituitur. immo etiam omne caſtrum & villa
que regitur per ſindicos & adminiſtratores
reſtituitur in integrum ſiue ſit magna ſiue
parua. ſecundum Bartolum & Baldum & cõ
muniter docto. in. d. l. reſpublica. & iſta eſt cõ
munis concluſio quam tenet Philippus De/
cius in conſilio xlij. in fi. aliud ſeruatur in vil
la in qua ſunt parui homines puta ſex uel de/
cem: qui ſinguli reguntur per ſe: quia verum
eſt q talis uilla non reſtituitur. ſecundũ Bar
in. d. l. reſpublica. nam ceſſat ratio que militat

in alijs ciuitatibus & caſtris vbi eſt multitu/
do hominum ſcilicet quia ibi ſunt pupilli: vi
duæ: & aliæ perſonæ miſerabiles quarum cau
ſa & contemplatione conceditur reſtitutio
vniuerſitatibus. Et iſtud tenet & firmat per
plura Matth. de afflic. in preludijs cõſti. in. v.
q. principali & Albert. de roſa. in. d. l. reſpubli
ca, vbi etiam refert fuiſſe iudicatum in conſi/
lio q villa quæ erat triginta focolariorum fu
it in integrum reſtituta. Idem firmat Pau. de
ca. in cõſi. xxxvij. quod incipit vt bene attin
gatur &c in ſecundo uolum. vbi etiam addit
in fine: q una reſpublica reſtituitur cõtra ali/
76 am. ℭ † Nono datur reſtitutio militibus ex
priuilegio militiæ quod tamen intellige pro/
cedere quandiu ſunt occupati in expeditio/
ne militiæ, alias autem ſi non ſunt in expedi
tione: non reſtituuntur. text. eſt & ibi per do
77 cto. in. l. fi. C. de reſtitu. mili. ℭ † Decimo da
tur hodie in Regno reſtitutio mulieribus ſi/
ue minoribus ſiue maioribus. tam in iudicijs
quam in contractibus: vt eſt conſtit. quæ inci
pit obſcuritatem. & ibi And. de yſer. ubi dicit
q etiam poſt concluſum in cauſa poteſt mu/
lier petere reſtitutionem in iudicijs, per ea q̃
habentur in. l. ſi iudex. ff. de mino. quia eo ip
ſo q concluditur: leditur per renuntiationẽ.
Et datur dicta reſtitutio etiam ſi mulier ve/
niat vt auctrix laudata, ut eſt deciſ. xv. conſi.
Neapo. & non datur in una cauſa niſi bis: &
prima reſtitutio appellatur primum benefi/
cium: ſecunda uero dicitur ſecundum benefi/
cium. Et ſi fuerit conceſſa in cauſa principali
non datur in acceſſorijs. ita de his omnibus
habetur in deciſ. xxxv. & deceſ. cxiiij. conſi.
Neapo. & per Andream de yſernia in conſti.
licentiam. in fin. & in capitulo imperialem. §.
preterea ſiquis: de prohi. feu. alie per Fede.
78 ℭ † Quid autem ſi contrahat cum iuramen
to is qui poterat petere reſtitutionem in inte
grum: an poſsit eam petere ſtante iuramento
dic q in minore eſt expeditum q nõ. ut not.
Bartol. & docto. in auctẽ. ſacramenta. C. ſi
adeuer. vendi. nam iuramentum repreſentat
eum maiorem: unde non poteſt in integrũ
reſtitui. ita plene declarat. Alexan. in conſi.
xxvij. & conſi. xlij. in primo uolumine &
Philippus Decius in conſi. xxxj. columna
ſecunda uerſiculo ſed his. ubi plus dicit q mi
nime poteſt petere abſolutionem a iuramen/
to. Et ex hoc infert Bart. in. l. minor xxv. an
nis omiſſam. ff. de mino. q ſi minor litigauit
in iudicio per procuratorem cum iuramento
conſtitutum non poteſt petere reſtitui in in/
tegrum ſi ledatur per procuratorem: ex quo
promiſit cum iuramento habere ratum id
quod geſtum erit per procuratorem.
79 ℭ † Per hoc etiam infert notabiliter Bald.
in. l. generaliter columna ſecunda uerſiculo
pone enim &c. C. de reb. cred. q ſi ciuitas cõ/
ſtituit unum procuratorem ſeu ſindicum
ad contrahendum cum iuramento, & ille ſin
dicus contrahit nomine vniuerſitatis & iu/
rat: tale iuramentum non operatur ut ſi con/
traueniatur: uniuerſitas ſit periura: quia uni/
uerſitas non habet animam: unde non po/
teſt incidere in periurium. ſed bene operatur
ut aduerſus talem contractũ non poſsit uni/
uerſitas petere reſtitutionem propter. iura/
mentum. quod dictum teneas menti: quia eſt
80 notabile & quotidianum. ℭ † Quid autem
in muliere litigante per procuratorem cum
iuramento conſtitutum: an poſsit reſtitutio/
nem petere? hoc non inuenio ab alijs deci/
ſum: tamen quia dictum eſt quotidianum nã
ſemper mulieres conſtituunt procuratores in
iudicijs. quia ipſe propter uerecundiam ſexus
non poſſunt perſonaliter intereſſe: & in om
ni procuratione quam faciunt notarij com/
muniter apponunt iur̃m. unde ſi idem dice/
remus in muliere quod in minore, raro aut
nunquam mulier reſtitueretur in iudicijs: &
ſic illa conſtitu. obſcuritatem. ſeruiret nobis
de uento. unde uolens hunc caſum decidere
puto q mulier reſtituatur non obſtante q
procuratorem cum iuramento conſtituerit:
& ſic diuerſum ſit in muliere & in minore
& moueor iſta conſideratione: is qui petit in
integrum reſtitutionem dicitur ratum habe/
re geſtum per procuratorem: & non dicitur
contrauenire. text. eſt & ibi glo. in uerſi. ſti/
pulationem. in. l. cum minor. ff. rem ra. haberi
ubi non committitur ſtipulatio rem ratam
haberi ex eo quia promittens petit reſtitutio
nem in integrũ: ergo ĩ propoſito: licet mu
lier fecerit procuratorem & promiſerit habe
re rata geſta per eum, & iurauerit: non dicit
contrauenire ſi petit reſtitui in integrum: er/
go non dicitur periura: & conſequenter põt
illam petere non obſtante iuramento in man
dato appoſito, quia iuramentum ſemper re/
gulatur ſm naturam diſpoſitionis ſuper qua
apponitur. ſm Abb. in. c. quemadmodum.
col. ij. uerſic. nota. in uerſi. non obſtante &c.
de iureiur. ſed tu poſſes dicere: ergo idem eſſet
dicendum in minore: quia ſi non dicitur cõ/
trauenire deberet poſſe petere reſtitutionem
contra id quod dicit Bartol. in. d. l. minor.

xxv. annis. Ad hoc reſpondeo q in minore poteſt conſiderari alia ratio ſcilicet quia iuramentum repreſentat eum maiorem: ut probatur in.d.auc. ſacramenta: & ibi per docto. & not. gloſ. in.l.ij.C.de reſcin.uen. unde ſicut maior non reſtituitur: ita & minor qui iurauit: quod non eſt in muliere: que ſiue ſit maior ſiue minor reſtituitur in iudicijs: per conſtitu. obſcuritatem. puto tamen q ſi mulier conſtituiſſet procuratorem ad contrahendū & iurandum: & ille procurator contraheret & iuraret: non poſſet tunc mulier petere reſtitutionem ſicut dicimus in vniuerſitate: per illud dictum Bal. in.d.l. generaliter. Et ita cū accidiſſet in facto reſpondebam cuidam obiectioni mihi facte per quendam peritum doctorem bononiensem: qui erat doctor, antiquus & magnus practicus: & volebat extendere illud dictum Bartoli in dicta.l. minor. xxv. annis omiſſum, vt procederet etiam in muliere litigante per procuratorem cum iuramento conſtitutum, ego ſubſtentaui contrarium per rationes predictas: & illi meo cōſilio quamplures doctores neapolitani & prouinciales ſe ſubſcripſerunt: & ita poſtea

81 fuit iudicatum. ¶ † An autem reſtitutio in integrū impediat executionē: ita vt ea pēdente nihil innouari poſſit ſicut pendente appellatione? dic q ſic. text. eſt in.l. unica. C. in inte. reſti. poſtul. &c. & ibi Bal. & habetur plene in deciſ. cccl vj. conſi. Neapo. & Bald. in.l. fi. colum. ij. verſic. item quero &c. C. ſi ex fal. inſtru. & Bald. in auc. q ſupplicatio. in.ij. no. C. de prec. impe. offe. & Bal. in.l. ſi cauſa in.iij. not. C. de tranſac. & per Alexan. in.l. iiij. §. cō demnatum. ff. de re iudi. Quod tamen limita non procedere quando peteretur reſtitutio aduerſus ſententiam principis: quia tunc nō impedit executionem: preſtita tamen ſatiſdatione per alteram partem de reſtituendo in caſu retractationis prout dixi ſupra de ſupplicatione. caſus eſt in.c. ſuſcitata, & ibi Abb. de in inte. reſtitu. & hr̄ in.d. deciſ. ccclvj. Quomodo autem procedit q poſſit peti reſtitutio aduerſus ſententiam principis, vide Abb. in.c. tum ex lr̄is. col. vj. de reſti. in inte.

82 ¶ † Secundo limita qn̄ apparet q malitioſe peteretur reſtitutio: vt quia eſſet preſumptio contra petentē. ita eſt tex. in.d.c. ſuſcitata: & ibi per Abb. in pe. col. tunc enim non impedit executio: vt ibi. hanc rn̄ limitationem & precedentem limita & declara, niſi executio contineret preiudicium irretractabile, vt quia tractaretur de carcerando uel affligendo aliquē in corpus tunc enim indiſtincte impeditur executio per reſtitutionem in integrum. ita dicit Abb. in.d.c. ſuſcitata. col. pe. & Bal. in d.l. vnica. C. in inte. reſti. poſtul. & c. & hr̄ in. d. deci. ccclvj. conſi. Neapo. in fi.

83 ¶ † Tertio limita non procedere qn̄ peteretur reſtitutio aduerſus decretum affirmatiuū quia non ſuſpenditur executio: ſicut minime impeditur per appellationem per ritum magna curie vicarie, ita hr̄ in.d. decl. ccclvj. conſi.

84 Neapo. ¶ † Quid autem ſi ſententia ſit bis confirmata per remedium appellationis adeo q non poteſt tertio prouocari: an poſſit ſaltem peti reſtitutio in integrum: uide Abb. in. d.c. tum ex lr̄is. in. vij not. de reſti. in inte. ubi

85 ſentit q ſic. ¶ † Vltimo poſſet hic dubitari: coram quo iudice poteſt peti reſtitutio: & pone exemplum: clericus contraxit cum laico, fuit deceptus, vult petere reſtitutionem: an debet adire iudicem ſuum eccleſiaſticum: uel iudicem ſecularem aduerſarij? dic q regula eſt q petens reſtitutionem debet adire iudicem rei: non autem iudicem proprium. tex. eſt in.l.ij. C. vbi & apud quem. & ibi Bar. fallit hoc in clerico & eccleſia: quia eccleſia habet hoc priuilegium: vt quando petit reſtitutionem poſſit adire iudicem eccleſiaſticum: & ſic iudicem proprium: & idem in clerico: & ſic in iſtis caſibus actor non ſequitur forū rei. text. eſt & ibi Abb. in.j. not. in.c. conſtitutus: de reſtit. in inte.

86 QVERELA Eſt octaua actus ſuſpenſiuus, ſuper quo dicas q querela poteſt accipi largo modo: & ſtricte & proprie. qn̄ accipitur largo modo ponitur pro omni remedio per quod quis recurrit ad ſuperiorem per viam grauaminis: & tunc includit appellationem & reſtitutionem. text. eſt & ibi gloſ. in uerſic. querelam. in.l. ab eo. C. quo. & quando iud. & ita illam gloſ. declarat Abb. in.c. querelā. col. ij. in glo. j. de procur. & Fely. in.c. querelam. col. pe. de iuretur. idē etiam tz gloſ. in uerſi. querela in.l. fi. ab arbitro. & ibi Bar. Alex. & doc. ff. qui ſat. cog. & Soc. in conſi. xcvj. col. iij. in fi. in.j. volu. Secundo modo accipitur ſtricte: & tūc differt ab appellatione, ſm glo. & Abb. in.d.c. querelam. de procur. & Fely. in.d.c. querelam. col. pe. de iuretur. Nam ille dr̄ adire iudicem per querelam qui non pōt appellare pp aliquod impedimentum iuris: & ſic tunc dicitur proprie querela; quando circa remedium appellationis iudex aditur: vt habetur in locis preallegatis. Eſt enim querela qn̄ oppreſſus reclamat: ut ſibi per alium

iuris ſuccurratur. ita dicit Philippus decius
in conſi. cxxv. col. fi. in. j. volu. & habet locũ
querela ut plurimum quando quis grauatur
in actibus extraiudicialibus: vel per aliquam
interlocutoriam ſine cauſe cognitione prola
tam: in quibus caſibus ſi aliquis appellauit: &
appellationem deſeruit, poteſt recurrere ad
querelam. & ſic deſertio appellationis non
precludit viam querele. ita pulcre declarat
Car alexandrinus in. c. cum ſit romana. col. j.
in fi. & ij. de app. vbi etiam allegat dominos
de rota in ſuis deciſionibus; nam fatalia que
currunt in appellatione non habent locum
in querela, ſm Alexan. in. l. ſi arbitro. in fi. uer
bis. ff. qui ſat. cog. pro hoc eſt text. in. c. con/
certationi: & ibi per doc. de app. lib. vj. idem
tenet Matth. de affli. in conſtit. appellationũ
tempora. col. xj. Eſt enim iſta querela quod/
dam implorare officium iudicis ſine appella
tione pro grauamine. ſm Alexandrum in. d.
87 l. ſi ab arbitro. in fi. ¶ † Nota tamen inter
alios vnum caſum in quo eſt neceſſaria iſta
querela nam in omnibus caſibus in quibus
ſententia lata nunquam tranſit in rem iudica
tam: prout eſt quando fertur in cauſa matri/
monij. vt not. Abb. & docto. in. c. conſangui
nei. de re iudi. & in. c. ſicut. de teſti. item quan
do fertur ex cõſilio doctoris: ut no. Abb. in
c. propoſuiſti. de proba. & Alexan. in. l. ſi ab
hoſtibus. colum. iij. ff. ſolu. matri. & Philip. in
capitulo intimaſti. in fi. de appel. & Ludo. ro.
in conſil. ccxxviij. & idem in ſententia lata
ex iudicio expertorum, vt habetur in deci.
xxxiij. conſi. Neapo. & in quampluribus ali
is caſibus: de quibus plene dixi ſupra in ver/
ſic. ſententia in. iij. q. principali. ſi contingat
in dictis caſibus aliquem pretendere graua/
men de tali ſententia: ſi vult per appellatio/
nem contradicere: debet appellare infra decẽ
dies: & tunc deuoluet cauſam ad ſuperiorem
alias elapſis decem diebus: non poteſt vlte/
rius appellare: debet enim contradicere per
viam querele: ſi vult ſe grauare poſt decem
dies, gloſ. eſt ſingularis in capitulo ad repri/
mendam: verſiculo ſuſpendatur: de offic. or/
di. quam valde exclamat ibi Abb. & idem
Abb. in dicto capitulo conſanguinei. colum.
penultima in fi. de re iudi. & Philip. in capitu
lo directe. columna penultima de app. & Fe/
ly. in capitulo lator. colum. quarta de re iudi.
verum tunc non poteſt adiri ſuperior: ſed de
bet querela proponi coram eodem iudice. ita
dicit Abb. in dicto capitulo ad reprimendam
& in dicto capitulo conſanguinei: & in hoc
uidetur differre querela ab appellatione: pro/
ut hoc plene declarat Pau. de caſt. in. l. fi. C. de
edic. diui adria. tol. & ibi etiam Alexan. in. xj.
colum. circa fi. & ſeq. & Iaſ. etiam ibi colum.
88 antepenultima. ¶ † Similiter circa reuoca/
tionem attemptatorum, quando aliquid eſt
attemptatum appellatione pendente in tali
cauſa in qua non poterat appellari: quo caſu
non ligantur manus iudicis ante inhibitio/
nem. c. non ſolum de app. lib. vj. nam iſto ca
ſu attemptata tenent: ex quo lege permitten/
te fiunt, vnde non reuocatur ex priuilegio at
temptatorum: ſed poſſunt reuocari per uiam
querele: & tunc fit reuocatio per ſuperiorem.
ita dicit Abb. in capitulo paſtoralis: colũ. iiij.
verſic. tertius effectus. & in verſic. in tertia
q. &c. & ibi etiam Philip. in. iij. colum. de app.
89 ¶ † Plus etiam dicit Abb. in. d. c. paſtoralis.
in. d. uerſic. in tertia. q. & c. q etiam in caſibus
in quibus prohibita eſt appellatio. ſi aliquis
appellat: operatur hec appellatio quo ad iudi
cem ad quem: vt ſi uidet grauamen poſſit il
lud emandare & corrigere, licet non operetur
aliquem effectum ſuſpenſiuum reſpectu iudi
cis a quo, & ad hoc ponderat glo. ſing. in cle.
j in glo. in uerſi. oneramus. de iure patron.
¶ † Comperit etiam iſta querela vbicunq
90 iudex tardaret circa expeditionem cauſe: nã
tunc ab iſta tardatione non poteſt appellari:
ſed poteſt exponi querela ſuperiori. ita tenet
Bald. in. l. fi. § illud: per illum text. C. de tem/
po. appel. ¶ † Plures alias ſignificationes
91 habet iſte terminus querela: quia quandoq
ponitur pro querela criminali, ut no. glo. in.
c. maximianus. lxxxj. diſtin. & eſt tex. in. l.
querela. C. de falſis: & not. glo. in. l. ſi quis ſe
iniuriam. C. de accuſ. & de hoc dixi. ſupra in
quarta parte, in. j. diſt. uerſic. Ex predictis in
fero & etiam quandoq ponitur pro querela
inofficioſi teſtamenti: uel inofficioſe donatio
nis: & hoc non eſt materia noſtra: ideo remit
92 to me ad ſuos titulos ¶ † Que autem ſit dif
ferentia inter lamentationem: querelam: que
rimoniam: & queſtionem? dic q lamenta/
tio eſt extraiudicialis. querela uero iudicialis
text. eſt in conſti. regni. que incipit. peſſimam
& ibi Matth. in. j. notab. Querimonia uero eſt
ante litem conteſtatam: queſtio dicitur poſt
litem conteſtatam. ſm Fel. in. c. j. in fi. de app.
& declarat Abb. in. c. quia iudicante. colum.
pen. de preſcrip.
93 REDVCTIO Eſt nonus actus ſuſpenſi/
uus: que dicitur eſſe ſpecies appellationis, li/
cet non ſit uera appellatio. l. non diſtingue/

imus.§.cum quidam.& ibi not.ff.de arbi. hic
dicit Spe.in tit.de arbi.§.j.uerſi.quid ſi a tem
pore:q; reductio ad arbitrium boni uiri non
dicitur proprie appellatio, ſed potius que/
dam atteſtatio.habet tamen quandam ſimili
tudinem cum appellatione:quia ſicut appel/
latio impedit executionem: ita etiam redu/
ctio.ſm Bal.in.c.ſi.col.j.verſi.& nota q; tria
ſunt &c.lata ſententia ſuper reductione. ſm
Ange.in conſi.clxxij. in ſi. vbi etiam ſentit
Ange.q; non obſtante reductio poteſt fieri
executio preſtita cautione per petentem: ſicut
dicimus in reſtitutione in integrum: de qua
materia dixi ſupra in uerſi.reſtitutio:circa ſi.
& per Bar.in.l.defendente.in ſi.ff.de auto.tu.
ſed Bal.in.l.tale pactum.§.qui prouocauit.co
lũ.ſi.in pe.q.ff.de pac.tenet indiſtincte q; re/
ductio impedit executionem laudi: adeo q;
ea pendente nullo modo poteſt fieri execu/
tio.ſicut dicimus in appellatione.idem tenet
Abb.in.c.quintaualllis:colu. xxiij. verſi. ſed
hic annecto dubium &c.de iureiur.vbi etiam
dicit q; iſta reductio eſt quedam querela.ve/
rum Saly.in.l.j.C.quando prouo.non eſt ne
ceſ.tenet q; non impedit executionem: & ſic
uidetur uarietas opi.inter doc.ſed in tanta ua
rietate puto ueriorem eſſe opi. Bald. & Abb.
& ſequacium ſcilicet q; impediat executionẽ
ſicut appellatio: & hoc probatur ex text. in
d.l.non diſtinguemus.§.cum quidam, recte
ponderando illum text.hanc etiam opin. in
effectu tenet Sozi.in conſi.xxvij.col.pen.in
iiij.uolu.ubi dicit equiparari iſta duo ſcilicet
eſſe factum compromiſſum: & eſſe petitam
reductionem:vnde ſicut nõ poteſt fieri exe/
cutio pendente compromiſſo:ita nec pendẽ/
te reductione: & cum hac opi. pertranſeo, q̃
94 uidetur tutior. ℭ † Super hac tamen mate/
ria reductionis que quotidiana eſt: breuiter
attingam tres.q.de reliquis autem ad materiã
facientibus remitto me ad ea q̃ plene põit Ab/
ba.i dicto capitulo qntaualllis.& Bar.i.l.ſi ſocie
tatem.§.arbitrorum.ff.pro ſocio, & Lud. ro.
in rubr.de arbi.& Lanfrac.in tracta. de arbi.
quorum dicta eſſet ſuperuacuum repilogare.
ſolum attingam iſtas tres queſtiones que ui/
dentur habere opin.docto.hinc inde, ad hoc
ut ponam veram & communem deciſionẽ.
Et prima.q.erit.vſq; ad quod tempus poteſt
peti iſta reductio:ſecunda:coram quo iudice
peti poteſt,tertia:quid ſi per pactum eſt renũ
tiatum huic reductioni & iuratum: an poſsit
peti non obſtante iuramento abſq; alia abſo
95 lutione. ℭ † Primo igitur quero: vſq; ad

quod tempus peti poteſt reductio? dic q; cõ
munis cõcluſio eſt & vera q; poteſt peti uſq;
ad xxx.annos, quicquid dicant alij docto.
hanc opin.tenet Bartol.in.d. §. arbitrorum:
& Sozi.in conſil.ccxx.colum.iiij.in.ij.uolũ.
& eſt deciſum in deci.cxxxij. conſi. Neapo.
idem tenet Angel.in cõſilio cccxiiij.in prin.
ubi dicit q; eſt ius perſonale:& ideo non pre
ſcribitur niſi ſpatio xxx.annorum. idem te/
net Bal.in.l.ſi.uerſi.quero uſq; ad quantum
tempus &c.C.de contrahen.empt.& Alex.
in conſilio xcv.colum.ſi.in.ij.volum.& Phi
lip.decius in conſi.xxxix.colu.pen.in ſi.ubi
plures allegat & dicit hanc eſſe communem
opi. Nec obſtat.l.cum antea.C.de arbi.vbi di/
citur q; taciturnitate decem dierum emolo/
gatur ſententia arbitri ſi non fuerit contradi
ctum:quia illa.l.loquitur in arbitro: qui ha/
bet inſtar iudicis:nos autem loquimur in re
ductione ad arbitrium boni uiri que fit con/
tra ſententiam arbitratoris: q eſt velut ami/
cabilis compoſitor:& procedit de facto po/
tius quam de iure iſta enim ſententia nõ emo
logatur niſi ſpatio.xxx.annorum.ita decla/
rat Abb.in.d.c.quintaualllis.col.vj.uerſi.octa
96 ua differentia. ℭ † Secundo quero:quis erit
iudex adeũdus in iſta reductione? ſuper hoc
reperio varietatem opin.nam Bartol. in.d.§.
arbitrorum:col.iiij.verſi. quero quis erit iu/
dex,&c.ff.pro ſocio.tenet q; debet adiri iu/
dex rei: & ſic ille qui eſſet futurus iudex ſi
actor voluiſſet in iudicio litigare.item videtur
tenere Alex.in conſi.cxxxj. in princi. in. ij.
volu.vbi dicit q; iudex ordinarius litigantiũ
eſt iudex in cauſa reductionis:non autem iu
dex appellationis.idem tenet Sozi. in conſi.
xviij.col.xiij.in.j.vol.& Paul.de ca.in.l.cum
hi.§.tranſactione.ff.de tranſa. & Abb. in. d.
c.quintaualllis.col.xxj.in ſi.verſic.ſed dubita
tur quis iudex &c.de iureiur.Contrarium te
net Lud.ro.in conſi.cclxv.vbi dicit q; debet
peti reductio coram illo iudice qui eſt iudex
arbitratoris ad inſtar appellationis, & hanc
partem tenet Matth.de afflic doctor neapo/
litanus in deci.clj.cõſi.Neapo. verum dicit q;
nõ fuit hoc deciſum per ſacrum conſiliũ.Bre
uiter ego teneo primam partem .ſ. q; petatur
coram iudice ordinario qui eſſet futurus iu/
dex cauſe.per deciſiones predictas:que vidẽ
tur facere opi.magis cõem.quod poteſt cor/
roborari: quia arbitramentum eſt quedam
tranſactio: & ſicut ille qui vult agere contra
tranſactionem debet adire iudicem rei, ita
etiam & ueniens contra arbitramentum. q&

tamen

tamen declara & limita niſi ex forma alicu/
ius ſtatuti haberent lauda executionem &
actionem, quia tunc ad iudicem arbitratoris
eſt recurrendum per ea. que dicit Bart. in. l. ij.
97 C. vbi & apud quem &c. ¶ † Tertio quę
ro: an contra laudum iuratum quando eſt re
nunciatum reductioni poſſit peti reductio:
& an ſaltem ſit neceſſaria abſolutio a iuramē
to? breuiter vera & communis concluſio eſt
q; ſi leſio eſt modica & ſupportabilis: non
poteſt peti reductio: & tunc illa renunciatio
cum iuramento operatur vt nō reducatur
ad arbitrium boni uiri. ita tenet Pau. de ca. in
conſi. cclx, col. ij. in. j. volu. ſi autem leſio eſt
magna & enormis uel enormiſſima: tunc po
teſt peti reductio non obſtante renunciatio/
ne & iuramento, quia dato q; ampla verba
ponantur in compromiſſo: non tamen pōt
fieri quin reductio non habet locum ſtante
enormiſſima leſione: & ſemper iurm̄ intelli
gitur ſi eque arbitratus fuerit arbitrator: &
enormiſſima leſio non preſumitur cogitata:
& iuramentum non extenditur ad incogita/
ta. ita tenet Alexand. in conſi. cxxxj. colū.
pen. in. ij. volum. & Soz in conſil. ccxx. col.
v. in ij volum. & in conſil. cliij. colu. iiij. in fi.
in. iiij. volum. & Philip. decius in conſi. xj.
colum. vj. verſic quarto principaliter &c. &
conſilio. lx. columna ſecunda ubi dicit q;
non poteſt dari caſus per quam non petatur re
ductio. ſequitur ergo q; ubi eſt enormis leſio
non requiritur abſolutio a iuramento: ſed po
teſt indiſtincte peti reductio, quia non dete/
gitur periurium vbi iurum ſe non extendit
ad illud: idem tenet Ang. in conſi. clxxij. cō/
ſilium tamen theologorum eſt q; petatur ab
ſolutio ad cautelam a iuramento: quam de facili
concedet eps. licet hoc non ſit de precepto:
ita tenet Bal. in. l. fi. C. de non nu. pecu. Reli/
qua de materia reductionis dicere habetur in
d. c. quintavallis: & in. d. §. arbitrorum, & ibi
per doct. & dicam infra in hoc tract. de ap/
pellatione in. iiij. q. principali uerſi. octauo li/
mita &c.

DILATIO eſt decimus & vltimus actus
ſuſpenſiuus nam impedit proceſſum ad vlte
riora: quia dilatione pendente officium iudi/
cis conquieſcit. l. ſiue pars. C. de dila. c. ſignifi/
cante: de app. Et quia hanc materiam dilatio
nis plene tractaui ſupra in ſecunda parte iudi
cij in tractatu de dilatione, ideo ad ibi dicta
me remitto. Et per hec ſit expedita prima. q.
principalis.

SECVNDO Principaliter ſequendo ordi/
nem prepoſitum quero qualiter fiat appella/
58 tio. † Dic q; ſit a iudice inferiore a quo lata
eſt ſententia ad iudicem ſuperiorem: nam ad
inferiorem vel parem appellari non poteſt. l.
j. §. ſiquis in appellatione. ff. de app. in tantū
q; non valeret conſuetudo permittens appel
lar de maiori ad minorem vel equalem. ſm
Abb. & Fely. in rub. extra de app. col. j. item
debet appellatio continere nomen appellan/
tis & appellati: & continentiam ſententie a
qua appelatur, vt eſt text. & ibi Bar. & doct.
in. l. j. §. fi. ff. de app. item debent in ipſa appel
latione peti apoſtoli alias non valet appella/
tio ſine petitione apoſtolorum. ſm Inno. in
c. j. de app. pro hoc eſt text. in. l. cos. §. apoſto/
los: & ibi Bar. & docto. & in. l. quoniam. la. j.
C. de app. & debent apoſtoli peti inſtantius
& inſtantiſſime ac ſepius: & ſufficit q; vnico
actu ſepius petantur in vno & eodem libello
vt eſt text. in cle. quanuis: de app. & habetur
in. c. ab eo. & . c. vt ſuper de app. lib. vj.
99 ¶ † An autem valeat appellatio ſimpliciter
facta & generaliter non expreſſo proprio no
mine iudicis ad quem appellatur vt ſi aliquis
dicat ſimpliciter appello. vel ſi dicit appello
ad iudicem competentem ? dic q; ſic. & ita
communiter tenetur. per. l. ij. ff. de app. ita te/
net Bar. in. l. j. §. ſiquis: verſic. quero quid ſi ali
quis &c. ff. de app. & Bal. in. l. apertiſſimi. C.
de iud. in. j. col. & Abb. in. c. inter cetera: de
app. vbi limitat hoc procedere de iure ciuili:
ſecus de iure canonico. ſm eum. & per Phi/
lip. in. c. dilecti el. iij. in. xvj. q. de app.
100 ¶ † Debet autem appellatio preſentari per
appellantem coram iudice a quo. ut not. Phil.
in. c. ſi iuſtus. col. iij. de app. & infra decem di
es a die late ſententie: vt. C. de app. autem: ho
die: & poſtea proſecutio ſit coram iudice ad
quem: preſentando coram eo ſupplicatio/
nem: & narrando materiam cauſe & ſenten
tie contra ſe late: & inſtando pro literis in/
hibitorialibus: verum ſi non poteſt haberi
copia iudicis a quo: vt quia eſt abſens: vel
per metum non poteſt coram eo appellari:
tunc poteſt appellari coram honeſtis perſo/
nis: vel poteſt adire iudicem ad quem & co
ram eo porrigere ſupplicationem appelato/
riam abſq; eo q; aliter appellatum fuerit co/
ram iudice a quo: ita dicit Bald. in. d. l. aper
tiſſimi. colum̄na prima: C. de iudi. & in. l. ij.
C. de his qui per metum iudi. non app. & de
hoc eſt glo. expreſſa in uerſi. maiori. ī cle. j. de
app. & declarat plene Soz ī cōſi. xlv. in. j. col.

in.j.vol. Erit ergo practica in caſu iſto quan/
do quis non poteſt appellare coram iudice a
quo vel pp abſentiam vel pp metum:vt adhi
beat ſecum iudicem: notarium : & teſtes : &
coram illis declaret ac proteſtatur q intẽ/
tio ſua erat appellandi in iudicio a tali graua/
mine per talem iudicem ſibi illato,ſ verum q
pp eius abſentiam uel pp iuſtum metum nõ
potuit iudicialiter appellare,nunc appellat ex
traiudicialiter coram honeſtis perſonis: & de
dicta appellatione faciat ſcribi actum publi/
cum. Ad quod facit quod habetur in.c.ſi iu/
ſtus metus:& ibi per docto. de app. & not.
Bart.in.l.j.§.dies.ff.quãdo app ſit. Et nota q
vltra iudicẽ notarium: & teſtes:debent adeſ/
ſe alie honeſte perſone coram quibus appel/
letur.& hoc quando iſta appellatio eſſet pro/
banda per inſtrumentum : quia tunc iudex:
notarius & teſtes omnes ſimul iuncti factũe
fidem de illo actu,& non poſſunt repreſenta
re duas vices ſcilicet teſtium & perſonarum
coram quibus appellatur ita declarat Pet.phi
cor.in conſi.ccxcij.colu.ij. verſic.ſecundo.in
iij.vol.& Abb.in.d.c.ſi iuſtus.colu.j.vbi plus
dicit:q ſufficit q ſit unus probus vir coram
101 quo appellatur. ¶ † An autem ſit neceſſe
preſentare appellationem iudici ſedenti pro
tribunali? dic q non: ſed poteſt vbiq pre/
ſentari:immo poteſt preſentari ſolum acto/
rum magiſtro:ſeu notario abſq iudice: & ua
let.ſm Bal.in auctẽ.que ſupplicatio:in prin.
C.de pre.impe.offe. & ſequitur Alex.in.l.j.§.
libelli.in addi.ad Barto.que incipit.cui detur
&c.ff.de app. & idem Alex.in.l.j.§.dies.ff.
quando app.ſit. Et q in omni loco poſsit pre
ſentari quo ad effectum vt ſententia non trã
ſeat in rem iudicatam:tenet Car.in cle.ij.§.ſi/
militer.in.ij.q in ſi.de appel.cum poſsit etiam
die feriata appellari : cum non ſit actus iudi/
cialis appellatio:ſm Card.ibidem,& not.Bar.
in.d.l.j.§.dies. ¶ † Fuit etiam appellatio
102 per hec verba : ſummitto me protectioni &
tuitioni talis iudicis: nam iſta uerba impor/
tant uim appellationis.ſm Bal.in.l.j.in ſi.C.
ſi quacunq predi.pote.& eſt text.in.c.ad au/
dientiam:& ibi Car.alexandrinus: de appel.
¶ † Vtrum ſit neceſſe q ſemper appellatio
103 fiat in ſcriptis:an vero ſufficiat q uiua uoce
appelletur:communis cõcluſio eſt vt diſtin/
guatur inter appellationem a diffinitiua ; &
ab interlocutoria. Nam a diffinitiua ſiquidẽ
appellatur incontinenti ſcilicet eodem inſtan
ti poſt latam ſententiam,poteſt appellari uiua
uoce:& ſufficit q grauatus dicat, appello, &

faciat hoc ſcribi in actis per notarium ſi uero
appelletur ex interuallo poſt latam ſenten/
tiam, tunc debet appellari in ſcriptis, alias
non ualet appellatio:de hoc eſt text.in.l.j.in
ſi.cum.l.ſeq.ff.de app.& in.l.litigatoribus &
ibi glo.Bar.& Bal.C.de app. & not. Spec.in
ti.de app.§.qualiter in prin.& Pet.phi.cor.in
conſi.xcv.col.j.in ſi.& ſeq.in quarto.vol.
104 ¶ † Sed quando dicatur appellari inconti/
nenti & quando ex interuallo:dic q commu
nis concluſio eſt q incontinenti dicitur dum
iudex ſedet pro tribunali in illo ſero & non
diuertit ad extraneos actus;ſecus eſt ſi iudex
iret ad prandium uel ad alium actum extra/
neum a iudicio,& poſtea reuerteretur ad tri/
bunal,quia propter actum extraneum inter/
medium non diceretur ulterius incontinen/
ti fieri:& idem ſi appellans diuerteret ad ex/
traneos actus:& poſtea appellaret : ita dicit
Spec.in tit.de app.§.qualiter.in princ.& ibi Io
an.and.in addi. ſuper uerbo. diuerterit. ſed
Bal.in.d.l.litigatoribus.tenet q iudice ſeden
re pro tribunali dicitur incontinenti: non di
ſtinguendo utrum diuerterit ad extraneos
actus uel non.immo Bart.expreſſe tenet in
d.l.litigatoribus.q etiam ſi diuerteri ad ex/
traneos actus dicitur fieri incontinenti:dum
modo eadem die fiat: & iudice ſedente pro
tribunali.per.l.diuus.ff.de in inte. reſti. idem
tenet Bartol.in.l.eos §.ſin autem.C.de appel.
& glo.magis expreſſa in.l.ij.ff.de app.& Bar.
in.l.j.§.libelli col.j.eo.tit. & hoc videtur eſſe
de mente Bal. in.d.l.diuus in.ij.lec.in ſi. vbi
proprie loquitur de iudice ſurgente & ſtatim
reuertente.idem uidetur ſentire Philip.in.c.
ſi iuſtus.verſi.ſexto queritur. in ſi.de appel.
¶ In iſta varietate que videtur eſſe inter
Specu.& Ioannẽ and.ex una parte, & gloſ.
Bartolum & Baldum ex alia parte ego ita
concordatem opin. vt diſtinguamus. Aut
iudex proceſsit ad actus extraneos ſcilicet ab
illa cauſa quam ſententiauit : vt quia poſt ex
peditam illam cauſam incepit expedire alias
in eodem tribunali : & tunc procedat opin.
Bart.& ſequatium : quia ſi tota illa die ſede/
ret pro tribunali poſſet appellari uiua uoce,
quia iſti actus non uidentur omnino extra/
nei:ex quo ſunt de iudicio & pertinentes ad
illud tribunal : licet videantur extranei ab il
la cauſa deciſa : & ita pondero uerba Bartol.
in. d. §. libelli. vbi ſuper iſto puncto refert
tres opini. quas etiam refert Baldus in. d.
.l. litigatoribus. prima eſt generalis ſed q
tota illa die ſit permiſſum per. dict. l. ij. ff.

de app. vbi fit mentio de die. ſecunda opi. eſt
ſtrictiſsima ſed ut intelligatur in cõtenti ſed
antequam iudex procedat ad alia facienda,
quod intelligo ſed ad alias cauſas expedien-
das: non autem ad actus penitus extraneos
qui fiunt extra tribunal & hoc eſt de mente
glo. in. d. l. litigatoribus. in ver. illico: que re-
lata prius iſta ſtricta opi. refert poſtea vlti-
mam opi. Hug. que communiter approbatur
per Bar. & Bald. ibi. ſ. q. dicitur illico dum iu-
dex ſedet pro tribunali: unde innuit ſubtili-
ter intuenti q illa facienda ad que diuerterat
erant negotia que expediebantur in tribuna
li: & hoc etiam eſt de mente Bald. in. d. l. di-
uus. in. j. lec. in. j. notab. ff. de in iure. reſti. vbi
dicitur in continenti comparere ille qui uenit
iudice pro tribunali ſedente: licet ad alia iam
diuerterit. Et dicitur diuertiſſe ad alia quan-
do habuit ſententiam pro lata & abſoluta:
unde illa uerba reſpiciunt alia negotia eiuſ-
dem tribunalis: & ita intelligo Bart. in. d. l.
litigatoribus: qui fundat ſe per. d. l. diuus: &
de iſta diuerſione non curamus. Tertia opi.
relata per Bart. in. d. §. libelli. eſt mediocris:
que eligit mediam uiam ſed q. dicitur in con
tinenti donec iudex ſedet pro tribunali: &
iſta communiter approbatur: quam tenet
Lanfran. in. c. quoniam contra. in uerſic. in-
terlocutiones & appellationes. colum. xvj.
uerſi. ſequitur aliqua uidere & .c. proba. &
Philip. in. d. c. ſi iuſtus. uerſic. ſexto queritur
in fin. Aut iudex proceſsit ad actus penitus
extraneos ſurgendo à tribunali cauſa faci-
endi aliud negotium extraneum: & tunc
aut ſurrexit cum animo ſtatim reuertendi:
non relinquendo totaliter tribunal pro illo
ſero, ut quia dimiſit ibi actorum magiſtrum
negotiantem in actis interim: & tunc ſi ſta-
tim reuertitur habetur ac ſi non receſsiſſet:
& poteſt adhuc appellare uiua uoce. per ea
que dicit Bald. in. d. l. diuus. in. ij. lec. in fi. Ad
quod facit text. in. l. iij. ff. de diuor. & in. l. ple-
riq. ff. de ritu nup. & per ea que habentur
per Alexan. & docto. in. l. cum antiquitas. C.
de teſta. Aut. ſurrexit iudex a banco cum to
ta eius curia cauſa eundi ad prandium vel ad
deambulandum: ita q. non apparebat de ani
mo reuertendi. per illo ſero: & tunc dato q.
poſtea reuerteretur: non dicitur fieri in conti
nenti: quia illa videtur alia rectio curie prop
ter illam interruptionem. vnde tunc eſſet ap
pellandum in ſcriptis: & ita puto procedere
opi. Spe. in. d. §. qualiter. in prin. quam ad
hoc ſequitur Philip. in. c. ut debitus. colum.
viij. verſi. ſeptimo queritur &c. de appel. &
Gemi. in. c. cordi. colum. iiij. in prin. de appel.
105 lib. vi. ¶ † Et predicta procedunt quan-
do appellatur a diffinitiua ſi vero appellatur
ab interlocutoria, & tunc ſiue ſtatim ſiue
ex interuallo, ſemper debet appellari in ſcrip
tis: alias non valet appellatio. text. eſt in. c.
cordi. de app. lib. vj. & not. Specu. in tit. de
app. §. qualiter poſt prin. & Bar. in. l. eius. ff.
de app. reci. & Philip. in. c. vt debitus. col.
vij. uerſi. ſecundo queritur &c. de app. vbi
dicit illud communiter ſeruari tam de iure
ciuili quam canonico: & Paul. de caſt. in con
ſi. cclxx. in prin. in. ij. uolu. & Bald. & An-
ge. in. l. patris & filij. ff. de uulg. & pupil. &
106 Lud. ro. in conſi. xlj. ¶ † Quando di-
catur fieri appellatio in ſcriptis, & an ſuffi-
ciat comparere in iudicio & dicere notario:
ſcribe qualiter ago appello a tali ſententia: ex
tali cauſa &c. dic q. non. ſed tunc dicitur in
ſcriptis quando porrigitur libellus ſcriptus ap
pellatorius: alias ſi viua uoce dictaret appel
latus: & notarius redigeret in ſcriptis: non
diceretur appellatio in ſcriptis: & elapſis de
cem diebus ſententia tranſiret in rem iudica-
tam: non obſtante tali appellatione inuali-
da. ita in terminis tenet Philip. in. c. debitus.
in. vij. colum. ver. tertio queritur &c. de app.
& plene hoc tangit Petr. philj. cor. in conſi.
xcv. colum. j. in fin. & ſeq. in. iiij. volum. pro
hoc eſt glo. & ibi Bar. in. l. in ſacris. C. de pro-
xi. ſacro. ſcri. lib. xij. & Iaſ. in. l. j. colum. iij. in
107 prin. ff. de eden. ¶ † Ex predictis hu-
cuſq habemus vnam differentiam inter ap-
pellationem a diffinitiua: & ab interlocuto-
ria ex qua habes colligere duas practicas pro
aduocato appellati contra appellantem. ſed
ut aduertat quando quis appellat uiua uoce
a diffinitiua in eadem die: ſi ibi extat iudex
pñs & pro tribunali ſedens, quia licet alie ap-
pellationes in ſcriptis poſsint porrigi qua-
cunq hora: loco: & die, & etiam ſoli notario:
vt ſupra dixi: & dicetur infra in ſequenti. q.
principali, que erit tertia. q. huius principalis
diſtin. ſeu tract. de appel. tñ iſta appellatio ui-
ua uoce nõ ualet aliter. niſi fiat iudice preſen
te & pro tribunali ſedente: per ea que ſupra
dixi: vnde ſi a tali appellatione uiua uoce fa-
cta iudice abſente uel pro tribunali non ſe-
dente laberentur decem dies: ſententia tranſi
uiſſet in rem iudicatã: & poſſet peti executio.
108 ¶ † Secũda practica eſt. ſi in caſibus ubi ẽ ap
pellãdũ in ſcriptis cõparet appellãs: & diceret
notario actorũ: ſcribe q̃liter ego appello &c.

ſit cautus aduocatus appellati ut non op/
ponat q appellatio non valet: ſed taceat do/
nec labantur decem dies: & poſtea petat exe
cutionem ſententie: que tranſiuit in rem iu/
dicatam: quia multos vidi in hoc errare.

109 ¶ † Limita tamen id quod dixi de interlo/
cutoria non procedere quando habet vim
diffinitiue. quia ab ea poteſt appellari viua
uoce incontinenti ſicut a diffinitiua. & om/
nes ſolemnitates in ea ſeruantur que ſeruari
debent in appellatione a diffinitiua. ſecundũ
Phi. in. d. c. vt debitus. col. viij. uerſi. vij. que/
ritur &c. & Ang. in conſi. cexcvij. & Lud.
ro. in conſi. xlj. in prin. ſicut ĩ ſimili dicimus
q licet alias in appellatione ab interlocutoria
ſit neceſſe inſeri cauſam grauaminis: vt di/
cam infra in. ij. differentia: tamen quando in
terlocutoria habet vim diffinitiue non eſt ne
ceſſe q inſeratur cauſa: ſicut non eſt neceſſe
quando appellatur a diffinitiua ſecundũ Bal.
in. l. minoribus. col. ij. C. de his qui: ut indig.
& Ab. in. c. peruenit. col. ij. de app. & Phil. in
d. c. vt debitus. in. xiiij. q. de appel.

110 ¶ † Item illud quod dixi a ſententia diffini
tiua debet appellari in ſcriptis ex interuallo:
limita non procedere in cauſis breuioribus:
in quibus poteſt appellari viua voce. ſecun/
dũ Bal. in. l. & maioribus. in ſi. C. de app. que
autem dicantur cauſe breuiores: remittit ſe
ad ea que habentur in auct. niſi breuiores. C.
de ſen. ex peri reci. hodie autẽ in Regno habe
mus ritum magne curie: in numero. clxiiij.
qui incipit. item in cauſis &c. quo cauetur q
in cauſis duarum vnciarum ciuiliter petitarũ
non appellatur. uerum nunq̃ uidi ſeruari illũ

111 ritum. ¶ † Sed iuxta predicta quero de
vna. q. que quotidie euenit. quid ſi aliquis ap/
pellat uiua uoce cum reſeruatione appellan/
di in ſcriptis: & deinde appellat in ſcriptis: q̃
appellatio dicatur valid., prima an ſecunda?
& hoc eſt utile ſcire: ut ſciamus quando inci/
piat currere tempus proſequendi: an a prima
appellatione: uel a die ſecunde appellationis
hanc q. mouet Bar. in. l. cum procurator. §. ſi
dominus ff. de ope. no. nun. ubi inuolute loq
tur. tamen eius intentio uidetur eſſe q prima
appellatio teneat. & iſtam opin. tanq̃ verio/
rem communiter ſequuntur docto. ibi maxi
me Ioan. de imo. idem magis clare firmat
Paulus de ca. in conſi. vij. in. j. volu. & in cõ/
ſi. cclxx. eo volu. vbi dicit q primam appel/
lationem debet proſequi appellans: & ab illa
prima currit tempus proſequendi. idem te/
net Lud. ro. in conſil. xlj. & uidetur magis cõ
munis opi. vbicunq prima appellatio valuit
quia ſecunda uidetur fruſtratoria: & nullum
effectum poteſt importare: niſi quia per ſe/
cundam cenſetur prima redacta in ſcriptis. &
ſic ſecunda trahitur ad primam. ſed quando
prima non ualeret: ut quia ab interlocutoria
fuit appellatum uiua uoce: tunc ſecunda in
ſcriptis valet: & ab ea incipit currere tempus
proſequendi: dummodo ſit facta infra de/
cem dies. ita declarat Philip. in. c. tua nobis.
col. v. uerſic. ſecunda concluſio &c. de app.
& ibi ponit ſeptem concluſiones ſuper iſta.
q. & plene declarat ipſum de mente Bal. in. l.
appellatione. C. de app. & in. c. ſancimus. quo
tempore mil ſed Alex. in d. §. ſi dominus. col.
pe. & fin. uidetur tenere contrarium. ſ. q ſi ali
ter non apparet de mente appellantis: debet
attendi ſecunda appellatio propter eius pro/
teſtationem, per quam reſeruauit ſibi ius ap/
pellandi in ſcriptis: & hanc contrariam opi.
tenet Salyc. in. l. ſiquis libellos. C. de app. Mihi
tamen uidetur q uerior ſit prima opi. Barto.
Lud. & Pau. de caſt. non obſtante q etiam
Iaſ. in. d. §. ſi dominus. ſequatur opi. Alexa.
& Pau. de caſt. ibidem. ſibi ipſi contrarius ab
eo quod tenuit in conſilijs. Et volendo cor/
roborare iſtam primam opi. Bar. & ſequaci/
um: quam habeo per uera & indubitata ma/
xime hodie in Regno, per ea que infra dicam
conſidero q totum fundamentum Alex. &
Iaſ. & aliorum tenentium contrariam par/
tem coſiſtit in eo videlicet q per dictam re/
ſeruationem uidetur eſſe facta proteſtatio q
ſi contingat me appellare in ſcriptis uolo q
prima appellatio habeatur pro non facta, &
in his que dependent ex mera uoluntate pro
teſtantis ſtatur ſue proteſtationi. l. qui in alie
na §. ſi. & ibi Bar. & doc. ff. de acqui. heredi.
item quia in dubio debet ita interpretari illa/
proteſtatio ex quo eſt vtilius pro proteſta/
tem: quia maiorem habebit dilationem ad
proſequendum: & hanc rationem etiam ſen
tit Ioan. de imo. in. d. §. ſi dominus: tertio
mouentur per. l. ſiquis libellos. C. de app. ubi
Ange. per illum tex. tenet illam opi. contra
Bar. nam ibi dicitur q permittitur appellan/
ti reuocare ſuam appellationem per penitē/
tiam: & ſuum arbitrium commutare. iſtis
ergo rationibus in effectu mouentur prefa
cti docto. ad tenendum contra Barto. Ego
autem ſequor opi. Bart. & Ludo. quam eti/
am tenet Abba. in. cap. dilecto. columna
fin. de appel. pro qua facio vnum nonum
& vrgens fundamentum.

112 † Et capio hoc aſſumptum, vbicunq̧ dilatio
legalis datur aliquibus ob aliquam cauſam ſi
illa cauſa finitam dilationem finitur etiam &
dilatio text. eſt & ibi Bar. in. l. a filia. §. alum/
no. ff. ad trebel. & in. l. ſiquis heres. ia. ij. &
ibi per Fran. de are. ff. de acqui. here. que iura
ſolent communiter allegari q̧ finita cãſa dila
tio finitur dilatio. idem tenet. Bart. in. l. ſiue
pars. C. de dila. quod procedit etiam in dila/
tione legali: ut eſt text. in. l. j. §. ſi terra. ff. de
ſucceſ. edic. & in. l. ſi maritus. §. ſi negauerit:
ff. de adul. & glo. in. c. ſi. in glo. pen. de con/
ſue. li. vj. ſed appellanti datur dilatio decem
dierum a lege ad appellandum: ut in auten.
hodie. C. de app. & ſic ob hanc cauſam datur
ut appellet. ergo ſi appellauit uiua uoce & ap
pellatio ualuit incontinenti: eſt finita cauſa
dilationis ſcilicet ad illud idem: ergo debet
eſſe finita dilatio ſcilicet vt non poſſit iterum
eandem appellationem facere: nam dicta ap
pellatio uiua uoce facta ex quo permictitur
de iure incontinenti fieri fuit ſortita ſuum ef
fectum ſcilicet ſuſpenſiuum & deuolutiuum
cauſe ad ſuperiorem: ut dicit Abb. in. d. c. dile
cto. col. fi. & Ludo. roma. in. d. conſi. xxxxj.
& Pau. de caſt. in dictis conſi. vij. & cclxx. in
pri. uol. unde alia appellatione opus non eſt
circa idem: arg. l. qui bis idem. ff. de uer. oblig.
Et per hoc non immerito poſſet attemptari
q̧ ſecunda appellatio ſi fit ad eundem iudi/
cem & contineat idem quod prima debet
cenſeri facta extra terminum, & ſic non ua
let, quia ſtatim facta prima appellatione ui/
ua uoce fuit finita dilatio decem dierum ad
appellandum ad eundem iudicem. unde de
neceſſitate tempus proſequendi currit a pri/
ma appellatione. ¶ † Sed contra hoc
113 poſſet inſtari de. l. ſiquis libellos, de app. C.
ſecundum intellectum Bart. Ange. & Saly.
ibi. Nam uult illa. l. q̧ poſt interpoſitam unã
appellationem permictitur uariari & appel/
lari ad alium iudicem infra decem dies. ut ple
nr declarat Philip. in. d. c. cum nobis. col. v. uer
ſi. quinta concluſio &c. de appe. ergo non
erat finita dilatio: quia ſi eſſet finita non vale
ret ſecunda appellatio: ad hoc reſpondeo &
dico. q̧ facta appellatione viua voce ad vnũ
iudicem eſt finita cauſa dilationis reſpectu
eiuſdem iudicis: quod patet ad ſenſum. quia
ſecunda appellatio ad eundem iudicem facta
nullum habet effectum: quia omnem effe/
ctum appellationis ſortita fuit prima appella
tio: vt ſupra dixi, arg. d. l. qui bis idem. vn/
de fruſtra duraret dilatio reſpectu eiuſdem:
verum quia appellanti permictitur variare
infra decem dies & alium iudicem adire quõ
ad hoc non eſt extincta dilatio: ex quo iſta
appellatio alia a prima, & aliam perſonam
continens, & tunc verum eſt q̧ videtur eſſe
a prima receſſum: quia videtur quodammo
do quedam nouatio a iure permiſſa, ex quo
ſecunda continent aliquid noui a prima.
114 ¶ † Et hoc dictum corroboro per bonum
ſimile. nam quando fit unum mandatum
alicui: & poſtea fit aliud eidem & de eodem:
nihil valet ſecundum: ſed tantum primum
vt gloſ. in. l. licet. §. ea obligatio, in. fin. de
procur. & Bald. in rubri. de procura. & per
modera. in. d. l. qui bis idem dicunt de vendi
tione geminata & de ſtipulatione & de alijs
contractibus. ¶ † Non obſtant modo
115 rationes Alexand. & ſequacium: & primo
ad id quod dicunt de proteſtatione: ego nõ
video unde poſſit elici illa appellatio con/
ditionalis ex illa reſeruatione: cum appella/
tio viua uoce appareat facta pure & libere:
potius eſt dicendum q̧ illa reſeruatio ite/
rum appellandi fit facta ad exaggeratio/
nem animi appellantis: qui uult q̧ dicta ſua
appellatio uiua uoce facta reducatur poſt
modu in ſcriptis, vt ſentit Ioan. de imo. in
d. l. cum procurator. §. ſi dominus. ff. de ope.
no. nun. quam q̧ ſit facta ſub illa conditio/
ne: cum hoc non ſonent verba appellantis.
argu. l. non aliter. ff. de lega. iij. preterea pro
teſtatio ſeu reſeruatio facta de illo actu cu/
ius nihil operatur euentus nihil valet. l.
hec ſtipulatio. §. diuus. ff. vt lega. no. caut:
& . l. non cogendum. §. fin. ff. de procur. &
. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhi. ſed in propoſi/
to: euentus ſecunde appellationis nihil ope/
ratur quando prima ualuit: ergo reſeruatio
fuit fruſtratoria.
116 ¶ † Non obſtat q̧ ſtatur proteſtationi in
his que dependent ex animo &c. quia fa/
teor: quando proteſtatio eſt clara & ſpeci/
ficat animum proteſtantis. ita loquatur di/
cta. l. qui aliena. §. fin. ff. de acqui. here. ſed
hec proteſtatio non ſonat id quod dicunt
Alexand. & ſequaces. ſimiliter non obſtat
q̧ verba debent intelligi ſecundum inten/
tionem proferentis prout eſt ei utilius quia
uerum eſt quando uerba ſunt undiq̧ am/
bigua: & poſſunt pati illam interpretatio/
nem, ſed in caſu noſtro verba appellatio/
nis voce facte ſunt clara ex quo ſimpli/
citer & pure fuit appellatum: vnde non
ſunt trahenda ad alium ſenſum: non ob/

obſtat.d.l.ſi quis libellos,quia fateor q̃ appel-
lando ad alium iudicem poteſt variare: &
tunc ſecunda inſpicitur appellatio:ſed quan-
do appellatur ad eundem & ex eadem cauſa:
non reperitur iure cautum q̃ admittatur iſta
uariatio fruſtratoria,quia hoc eſſet contra.d.
l.quibuſdam:cum ſua materia.ff.de uet.oblig
117 ¶ †Ex quibus omnibus concludo ueram
eſſe opi.Bar.Ludo.& Abb. & iſtam firmo. q̃
opi.puto hodie in regno eſſe indubitatam:p̱
cōſti.appellationū tpa. que uult q̃ appella-
tor habet quinquaginta dies ad proſequen-
dum a die interpoſite appellationis: & ſic nō
dicit q̃ poſt decem dies dantur illi quinqua-
ginta:ſed q̃ currunt a die interpoſite appel-
lationis: unde eo ipſo q̃ quis appellat uiua
uoce a diffinitiua incontinenti:dicitur appel-
latio interpoſita:merito ab illo die currunt ſi-
bi alij quinquaginta ad proſequendum non
obſtante fruſtratoria reſeruatione:quia ſi ap-
pellans haberet animum appellandi in ſcrip-
tis:non deberet appellare uiua uoce,ſed ſuffi-
ceret ſibi dicere:ego reſeruo mihi ius appellā-
di in ſcriptis: & tunc tempus proſequēdi cur-
118 reret a die appellationis in ſcriptis. ¶ † Se-
cunda differentia inter appellationem ab in-
terlocutoria: & a diffinitiua eſt quia appella-
tio a diffinitiua non habet neceſſe q̃ conti-
neat cauſas grauaminis in ſpetie:ſed ſufficit q̃
appellans in genere dicat ſe grauatum, & q̃
dicat ſententiam iniuſtam ſine alia cauſa ut
eſt tex.in.l.ij.ff.de app.& no.glo.& Abb. &
Philip.in.c.cum in eccleſia de app.& Bart. in
l.j.§.ſi.ff.de app.& glo.in.c.quod ad conſul-
tationem in uer. non exprimens de re iudi.
ſed appellatio ab interlocutoria non ualet ali-
ter niſi exprimatur cauſa grauaminis in ipſa
appellatione tex.eſt & ibi Gemi.in.c.cordi.de
app.li.vj.& not.Abb.& Philip.in.d.c.cum
in eccleſia.& Bart.i.l.eius qui.col.j.ff.de app.
recip.& eſt text.& ibi communiter docto.in
c.ut debitus.de app & Car.Alexan.in.c.cum
ſit romana.col.pe.eo.tit.Et tunc cauſe graua-
minis debent exprimi in ſpetie & non ſuffi-
cit in genere: & ſi plures cauſe ſint: omnes
debent exprimi nominatim, & non ſufficit
facere relationem ad acta,ſm Philip.in c.con
ſuluit.el.ij.in.ij.col.de app.per tex.in cle. ap-
pellanti de app.& Socci.in conſi. 45. colū.
iiij.in prin. vol. & Card.in.d.cle.appellanti.
in.iij. not. & in.iij. & iiij.q. & Philip.in
d.ca. ut debitus. colum.q.in xij.q.& Bald.in
.l.minoribus. colum.j.C.de his qui ut indig.
vnde nō ſufficeret dicere appello ex tali cau-
ſa, & ex alijs ſuo loco & tempore propo-
nendis: nam iſta clauſula generalis nihil
operatur.ſecundum Card.in.d.cle.appellan-
ti.in.iiij.q.& Philip.in.d.c.conſuluit.idem ſi
diceret:ex alijs cauſis ex proceſſu & ex actis
apparentibus: quia nihil valet: ſecundum
Bald.in.d.l.minoribus: & Philip.vbi ſupra.
Item talis expreſſio cauſe debet fieri coram
iudice quo: non autem coram iudice ad quē:
vt eſt text.in.d.cap.ut debitus & ibi Abb.in
ij.colum.verſi.ulterius nota &c.& Bart.in.l.
ait pretor.ff.de mino.quod nota quia ſepe
vidi.nonnullos aduocatos errare: qui appel-
lant ſimpliciter coram iudice a quo: & po-
ſtea exprimunt cauſas grauaminis coram iu-
dice ad quem.nam talis appellatio ab inter-
locutoria non valet per.d.c.ut debitus.ibi co-
ram eodem iudice cauſa probabili appellatio
nis expoſita &c.& predictis adde deci.rote.
vij.in nouis.vbi plene. Item debet exprimi
cauſa grauaminis etiam ſi ſit notoria: quia li-
cet notorium releuet ab onere probandi: nō
tamen releuat ab onere proponendi & alle-
gandi. vt eſt gloſ.in verſiculo iudicis. in.d.
cle.appellanti. & ibi etiam Card. in. v. q. &
Philip. in. d. cap. vt debitus. colum. xix. in
viiij.q.& Gemi.in cap.j.colum.ij.in prin. de
app.li.vj.ſi ergo non fuerint iſte ſolemnita-
tes ſeruate in appellatione ab interlocutoria
tranſit in rem iudicatam per lapſum decem
dierum.ſecundum Ange.in conſi.ccxvij.col.
iij.& Sozzi.in.d.conſi.xlv.col.iiij.

¶ Vnum tamen ſcias: q̃ licet cauſe graua-
minis non ſint ſpecificate in ipſo libello ap-
pellatorio:poſſunt tamen quandocunq̃ po-
ſtea ſpecificari coram iudice a quo: dummo-
do infra decem dies: alias ſecus, ita declarat
Philip.in.d.c.vt debitus.col.xj.in.xv.q.

¶ Ex iſta ſecunda differentia habes colli-
gere duas regulas: prima eſt q̃ appellatio
diffinitiua ualet ſine expreſſione cauſe. ſe-
cunda regula eſt q̃ non ualet appellatio ab
interlocutoria ſine expreſſione cauſe graua-
minis.
119 ¶ †Primam regulam limita ge-
neraliter non procedere in omnibus cauſis
in quibus de iure prohibetur appellatio a dif
finitiua, nam tunc ſi appellatur, debet ex-
primi cauſa grauaminis: alias non ualet ap-
pellatio ita dicit Specu. in tit. de exe. ſenten.
§.nunc dicendum. verſi. ſed nunquid, pro
hoc eſt glo.in verſi.moderetur.in. c. romana,
§.ſi autem.& ibi gemi.i fina.col.de app.li.vi.
& Philip.in.c.cū ſpetiali.§.porro.col.iij.verſi
ex predictis.&c.de app.& Lud.ro.in conſi.

cccxxiiij.quod procedit ſiue appellatio ſit ꝓ
hibita a lege ſiue ab homine.vt quando com
mittitur cauſa appellatione remota. ſecundū
gemi.in.d.c.romana.§.ſi autem.in fin.& Phi
lip.in.c.iij.de appella.& in.d.c.vt debitus.co/
lum. x.in.14.q. ybi ponit quatuor notabiles
fallentias ad hanc regulam quas poteris ibi
videre.Adde Feli.in.c. quod ad conſultatio/
nem.colum.x.&.xj.de re iudi.Et ratio huius
fallentie patet ad ſenſum:quia cum appellatio
ſit prohibita:appellans habet iuris preſump/
tionem contra ſe: vnde iudex non tenetur
eius appellationi deferre: ſed quando allegat
iuſtam cauſam ceſſat illa iuris preſumptio: &
iudex deferre tenetur.vt dicit Lud. ro. in di/
cto conſi.cccxxiiij.& iſta fallentia ſeruire po
teſt ad infinitos caſus.qui in iure reperiuntur
in quibus appellatio prohibetur: quod ſtu/
dioſus poterit de ſe ſcrutari. ¶ † Secundam
regulam limita non procedere quando cauſa
120 grauaminis conſiſteret in mero iure: adeo q
nullam requirit probationem in facto: quia
tunc valet appellatio ab interlocutoria ſine
expresſione cauſe:quia in allegationibus iu/
ris deduci poteſt.ita tenet Bald.in.d.l.minori
bus.C.de his qui.vt indig.& in.l.per hanc.co
lum.pen.in fin.C.de tempo.appel.& gemi.in
d.c.cordi.colum.ij.& Car.in.d.cle.appellanti
colum.j.in prima opp.& Philip.in.d.c.vt de/
121 bitus.in.xj.q.¶ † Secundo limita non proce
dere in interlocutoria habente vim diffiniti/
ue:quia non requiritur expresſio cauſe.ſecun
dum Bald.in.d.l.minoribus.& Abba.in cap.
peruenit.colum.ij.de appel.& Philip.in.d.c.
vt debitus.in.14.q.& Car.Alexan.in.d.c.per
122 uenit ¶ † An autem in appellatione extraiu/
diciali requiratur expresſio cauſe.uide eundē
Philip.in.c.conſuluit.el.ij.in.ij.colum.de appē
& in cap.bone.colum.vj.in prin. uerſi.& per
mitte &c.& eo.titu.ubi tenet q. ſic & Abba.
123 in.d.c.conſuluit. ¶ † Tertia differentia inter
appellationem a diffinitiua & ab interlocuto
ria eſt:quia appellatio a diffinitiua poteſt iuſti
ficari ex nouis cauſis & ex nouis probationi
bus:quia dicit appellans.non probatum pro/
babo: & non producta producam. d.l.per
hanc.& ibi Barto.& docto.C.de tempo.app.
& habetur in.c.fraternitatis.de teſti.& nota.
Barto.in.l eius qui.colum.ij.in.fin.ff.de appe.
recip.ad idem eſt text.in.l.eos.§.ſi quid autē
C.de appella. ſed appellatio ab interlocutoria
non poteſt iuſtificari niſi ex eiſdem cauſis
antiquis & in appellatione expresſis: & ni/
hil de nouo produci poteſt. vt eſt text. in.d.
cle.appellanti.de app.& not.Barto.in.d.l.eius
qui.colum.ij.in fin.& Bartol.in.l.ait pretor.
colum.j.in fi.ff.de mino.& Barto.in.d.l. eos.
§.ſi quid autem vbi dicit q. appellatio ab in/
terlocutoria iuſtificatur ex eiſdem actis.& in
d.l.per hanc.& habetur in deci.lxxix.conſi.
Neapo.Et ratio diuerſitatis declaratur nota/
biliter per Barto.in.d.l.ait pretor.nam a diffi
nitiua poteſt appellari etiam ſi iuſte lata fue/
rit:& etiam ſi iudex nullam iniuriam fecerit:
quia is qui appellat:ſperat ex nouis cauſis &
probationibus vincere in cauſa appellationis
vnde ſi de iure permittitur appellatio etiam a
ſententia iuſta: fuit conceſſum appellanti vt
nouas cauſas deducat:quia alias ex eiſdem ac
tis vincere non poſſet.ſed ab interlocutoria
non appellatur niſi iudex iniuriam fecerit &
ſic iſta iniuria non poteſt detegi niſi ex eiſdē
actis & ex antiquis cauſis coram iudice a quo
expresſis: & non ex nouis deducendis:quia
non poteſt imputari iudici a quo quando ap/
pellās obtinet ex nouis cauſis:tunc enim nō
124 detegitur iniuria iudicis a quo.¶ † Ex iſta ter
tia differentia habemus colligere duas regu/
las.prima eſt q. appellatio a diffinitiua poteſt
iuſtificari ex nouis actis vnde ſtat in arbitrio
appellantis an velit appellare ex eiſdem actis
quod eſt quando per diffinitiuam patitur in/
iuriam: an vero ex nouis deducendis. quod
eſt quando ex primis probationibus diffini/
tiua fuit iuſte lata.Secunda regula eſt q. appel
latio ab interlocutoria non poteſt iuſtificari
125 ex nouis actis niſi ex primis. ¶ † Primam
regulam limita procedere dummodo noue
probationes que producuntur per teſtes non
ſint ſuper eiſdem articulis:vel directo contra
rijs:propter timorem ſubornationis: ſed ſu/
per nouis articulis dependentibus a veteri/
bus & facientibus ad cauſam. vt eſt text. in
cle.ij.de teſti.& not.Barto.in.d.l.per hanc.&
Abba.& Fely.in.d.c. fraternitatis. de teſti. &
Barto.& docto.in aut.at qui ſemel.C.de pro/
ba.in quibus locis plene declaratur materia
iſtorum articulorum.ſed probationes per ſcri
pturas poſſunt produci.quia in ſcripturis nō
126 poteſt timeri ſubornatio. ¶ † Secundo limi/
ta:dummodo noue probationes recipiantur
& producantur ſuper re petita & deducta in
cauſa principali: & non ſuper noua re & no/
uo libello.nam ſi in cauſa principali petij bo/
uem:non poſſum in cauſa appellationis pete
re equum: & producere probationes ſuper
equo.ſimiliter ſi petij rem vna actione & ſuc
cubui:non poſſum in cauſa appellationis pro

ſequi eandem alia actione;quia eſt nouum ca-
pitulum:ſecus quando in appellatione muta
tur cauſa que poteſt includi ſub generalitate
primi libelli:vt ſi petij rem ad me ſpectare iu-
re dominij non aſtringendo me ad aliquam
cauſam ſpetialem:& deinde in primo proceſ-
ſu ſum proſecutus cauſam emptionis & ſuc-
ceſſionis:poſſum in appellatione proſequi cau-
ſam legati vel aliam ex qua dominium poteſt
acquiri:quia iſta noua cauſa poteſt includi ſub
primo libello generaliter loquente de domi-
nio.ita hec omnia declarat Bald.in addi Spe.
in titu.de appella.in.xv.col.circa.fin.& Phi-
lip.in.c.cum in eccleſia.colum.fin.de appella.
nam iudex cauſe appellationis non cognoſ-
cit niſi de eo de quo cognouit iudex cauſe
principalis.ita dicit Barto.in.l.j.C.ſi aduer.li-
127 ber.¶ †Hoc tamē limita niſi quis egiſſet ex
teſtamento vt heres:quod teſtamentum fuit
pronunciatum inualidum: quia poteſt in cau
ſa appellationis agere ad idem ab inteſtato.ga
iuri quod ignorabat ſibi competere non vi-
detur renunciaſſe.per.l.mater.ff.de inoff.teſt.
ita deciditur in deci.liij.conſi.Neapol.
128 ¶ †Secundam regulam reſtringe & limita
vt procedat & intelligatur q̄ appellans ab in
terlocutoria non poteſt deducere nouas cau-
ſas coram iudice ad quem:nec poteſt proba-
tiones facere ſuper aliam cauſa q̄ ſup deducta
in cauſa principali:tamen bene poteſt produ
cere nouas probationes ſuper cauſa antiqua
expreſſa in appellatione:quando illa cauſa re
quirit probationes in facto. vnde diſpoſitio.
l.per hanc.C.de tempo.appel.habet locum &
in appellatione ab interlocutoria quo ad pro
bandum cauſas deductas.ita tenet Cy.in.d.l.
per hanc.in prima,&.ij.q. & Phili.in.d.cum
in eccleſia.colum.ij.verſi. ſcias tamen &c. de
appel.& eſt glo.in.d.cle.appellanti.in verſic.
probandis. quod nota quia multi errant ſu-
per hoc:qui putant appellationem ab interlo
cutoria non poſſe iuſtificari niſi ex eiſdem ac
tis:quia hoc non debet ita generaliter intelli-
129 gi:ſed vt modo ſupradixi.¶ †Secundo limi
ta niſi cauſa noua ſuperueniat de nouo in qua
nulla poteſt imputari culpa appellanti quare
ipſam non deduxit in appellatione: ex quo
tunc non ſuberat:nam poteſt tunc interlocu
toria iuſtificari ex iſta noua cauſa.ſecundum
Oldr.in conſi.cxxx.colum.fin. & Bald.in.l.
inuitus.colu.fi.C.de procur.& Bald.in.d.l.p
hanc.colum.pe.in fin.C.de tempo.app.
130 ¶ †Tertio limita niſi appellās obtuliſſet cau
ſam grauaminis & ꝓbationes coram iudice a
quo:& non fuit admiſſus: quia potuerit de-
ducere & ꝓbare coram iudice appellationis:
ex quo non ſtetit per eum:ſed p iudicem. ita
tenet Barto.in.l.eius qui colum.fin.ff.de app.
recip.& Bald.in.d.l.per hanc.colum.pe.in fi.
per.l.ait pretor.§.quid tamen.ff.de mino.
131 ¶ †Quarto limita non procedere quando
appellatur a diffinitiua:nam in ea poteſt re-
parari grauamen etiam illatum per interlocu
toriam ex nouis cauſis & probationibus:ex
quo non directo tunc appellatur ab interlo-
cutoria.ita tenet Bal.in.l.generaliter.§.ſed iu-
ramento.colum.ij.verſic.item nota in verbo
non audiant &c.C.de reb.cre.& inno.in.c.
quod ad conſultationem.colum.ij. de re iud.
132 ¶ †Quinto limita nō procedere quando in
terlocutoria eſſet lata contra contumacē quia
tunc poteſt iuſtificari ex nouis cauſis & ex
nouis probationibus.ſecundum Bartol. in.l.
ait pretor.colum.j.in fin.ff.de mino. & Alex.
in.d.l.eius qui in addi.ad Bar. in vltima colu.
133 ff.de appel.recip.¶ †Sexto limita quando in
terlocutoria contineret grauamen irreparabi
le:quia tunc poteſt ex nouis cauſis iuſtificari
puta ſi iudex interloqueretur aliquem eſſe tor
quendum:vel aliud ſimile.ita tenet Bal. in.d.
l.per hanc colum.f.C.de tempo.app.
134 ¶ †Septimo limita niſi eſſemus in interlocu
toria habente vim diffinitiue.quia poteſt ex
nouis actis iuſtificari.ſecundum Car.in.d.cle.
appellanti.colum.fin.in.ix.q.de appel.vbi po
nit exemplum in interlocutoria lata ſuper at-
temptatis.& Bal.in.l.minoribus.C.de his qui
vt indig.facit quod not.Bal.in.l.j. colum.pe.
verſi.denuo quero &c.C. quando prouo.nō
135 eſt neceſ.¶ †Quarta differentia inter appel-
lationem a diffinitiua & ab interlocutoria eſt
quia appellatio a diffinitiua ſtatim cum fuit
interpoſita ligat manus iudicis a quo vt non
poſſit procedere ad aliquem actum vlterius
in illa cauſa.text. eſt in .l. appellatione.C.de
appel.& in.l.j.in princ.ff. nil.no. appel.pend.
& in.c.non ſolum in prin.de appel.lib.vj.ſed
appellatio ab interlocutoria non ligat manus
iudicis a quo quin poſſit procedere ad vlte-
riora donec per iudicem appellationis fuerit
inhibitum.prout eſt text. in.d.c. non ſolum
circa fin.& not.Barto.in.l. eius qui colum.ij.
ff.de appel.recip.& Barto.in.l.intra vtile.col.
ij.ff.de mino.& Ange.in conſi.ccxvij.colu.
v.adeo q̄ vſq; ad diffinitiuam incluſiue pro-
cedere poteſt ante inhibitionem:non obſtan
te appellatione:& tunc non requiritur aliqua
citatio partis: ſed iudex poteſt procedere ad

omnem actum vſq; ad ſententiam parte non
citata:ex quo appellando videtur ſe facere cō
tumacem & declarare animum ſuum q. non
vult comparere.text.eſt.in.c.cum qui.de do/
lo & contu.lib.vj.& in cle.j.eod.titu. & not.
Barto.in.d.l.intra vtile.colum.ij.verum quan
do iudex appellationis pronunciat bene ap/
pellatum:omnia attemptata reuocantur.ſecū
dum Barto.ibi & Bartol.in.d.l.eius qui colu.
ij.& predictis adde Bald.in.l.ij.verſi.ſed inci/
136 denter quero.&c.C.de epi.audi. ¶ †Ex iſta
quarta differentia habemus colligere duas re
gulas.prima eſt q. appellatio a diffinitiua ſuſ/
pendit iuriſdictionē iudicis a quo ſine alia in/
hibitione:adeo q. nihil poteſt facere appella/
tione pendente. Adde q. idem eſt ante inter/
poſitam appellationem infra decem dies. vt
eſt text.in.d.c.non ſolum de appel. lib.vj. &
not.Alexan.in.l.iij.§.ſi ſeruus.colum peni.ff.
de acqui.poſ.Secunda regula eſt q. pendente
appellatione ab interlocutoria non ligantur
manus iudicis quin poſſit procedere anteq̄
inhibeatur.ex quo ſequitur a fortiori q. ſi po
teſt procedere poſt appellationem multo ma
gis ante appellationem infra.x.dies.glo.eſt
& ibi Bald.in.l.a procedente.C.de dila.& idē
Bal.in.l.ita demum.verſ.ſed hic queritur.&c.
137 C.de procur. ¶ †Primam regulam limita p/
cedere inter ipſos principales litigantes:inter
quos non poteſt aliquid innouari pendente
appellatione:ſecus eſt contra tertium:licet ſit
de eadem re:vnde ſi ſunt duo rei debendi in
ſolidum:& vnus conuenitur:& condemna/
tus appellat:pendente appellatione poteſt cō
ueniri alius:& iudex a quo poteſt contra eū
procedere.text.eſt ſingularis in.l.creditor.in
prin.ff.manda.per quem text.dixit notabili/
ter Bartol.in.l.iij.§.vbi duo.ff.de duo.reis: q.
pendente iudicio contra vnum ex reis debẽ
138 di poteſt alius conueniri. ¶ †Secundo limita
non procedere quo ad illos actus qui pote/
rant fieri & innouari pendente cauſa princi/
pali:quia poſſunt fieri etiam pendente cauſa
appellationis:prout eſt compellere litigantē
ad cauendum.ita tenet Barto.per illum text.
in.l.poſt q̄.§.imperator.in prin.opp.ff.vt lega.
no.ca.& Barto.in.l.furti.§.i.in princ.ff.de his
qui not.infa.& Alexan.in rub.ff.nil no.app.
139 pend. ¶ †Tertio limita non procedere in pa
trono preſentante duos in beneficio nam ſi
primo preſentauit vnum:& ille appellauit ne
non preſentetur alius:poteſt nihilominus pa
tronus alium preſentare appellatione pendē
te:& iudex a quo admittit talem preſentatio/
nem.& ratio eſt quia ante appellationem p/
mittebatur ſibi huiuſmodi preſentatio non
debet hac facultate priuari per dictam appel/
lationem.ita tenet Abba.in.c.paſtoralis in.ij.
not.de iure patro. Et hec limitatio in effectu
140 recidit in iddem quod precedens. ¶ †Quar
to limita non procedere quando debitor qui
appellauit fuit ex noua cauſa factus ſuſpectus
de fuga:quia etiam appellatione pendente po
teſt capi per creditorem propria autoritate ſi
cut ante.per ea que not.Ange.in repe.l.nemo
carcerem.verſi.item quero quid ſi lite pendē/
te &c.C.de exact.trib.li.x. & ſequitur Alex.
in conſi.cvj.colum.ſi.in.iij.volu.& Iaſo.in.l.
ſi ab arbitrio.colum.iij.ff.qui ſat.cog. vbi di/
cunt q. lite pendente poteſt capi debitor ſuſ/
pectus:ergo etiam appellatione pendente.p
text.& ibi Bartol.in.l. poſt q̄.§. imperator.ff.
vt lega.no caue. & hanc.q. decidit in termi/
nis Philip.in.c.cum teneamur.col.iij.de app.
141 ¶ †Quinto limita non procedere in appel/
latione a ſententia excommunicationis: quia
ea non obſtante poteſt iudex a quo denun/
tiare & publicare excomunicatum vt ab.om
nibus euitetur:text eſt in.c.paſtoralis.§.verū
& ibi Abb.& Philip.in primo not. de appel.
item poteſt iudex priuare interim excommu
nicatum fructibus ſui beneficij & diſtributio
nibus quotidianis ſecundum Abb.in.§.verū.
colum.v.ſuper glo.ſi.& ibi etiam Io.de imo.
& Philip.colu.antepe.Nam excomunicatus
qui eſt exemptus a comunione eccleſie non
debet de fructibus eccleſie alimentari.vnde
ipſo iure eſt priuatus fructibus etiam ſi nihil
dicatur in ſententia.predictis adde Spe.in tit.
de appel.§.in quibus.verſic.xvij.& ibi plus
declarat quid operatur appellatio ab excom/
municatione.& habetur in.c.per tuas.de ſen/
ten.exco.& per glo.in verſi.ſuſpendatur.&
ibi Abba.in.c.ad reprimendam.de offi.ordi.
hoc tamen intellige & declara quando appel
latur ab ipſa ſententia excommunicationis:
ſecus ſi appellatur a declaratoria iudicis: per
quam declarat aliquem incidiſſe in ſententia
excommunicationis:quia tunc appellatio ſuſ
pendit:& iudex nihil poteſt interim innoua
re.ita tenet Feli.in.c.cum non ab homine.co/
lu.ſi.de iudi. & ratio eſt: quia eſt poſſibile q.
iudex male declarauit: & ideo a declaratoria
permittitur appellari:licet non appellaretur a
ſententia.ſecundum Abb.in.c.ſi.colum.v.de
iura.calum.item poteſt innouare iudex ab/
ſoluendo ab excommunicatione non obſtan
te appellatione.ſecundum Abb. & Philip.in

c.qua fronte.& c.queſtioni.de appel. etiam ſi
appellans non renunciet appellationi: vt ibi
habetur. item predicta intellige quando quis
appellat a ſententia excommunicationis iam
lata: ſecus quando appellat a futuro grauami
ne & ſic a cenſura futura: quia tunc excom
municatio poſtea lata eſt ipſo iure nulla. tex.
eſt & ibi Abb.& Philip.in pri. not.in.c.dile
cti.el.ij.de appel.& in.c.ſolet.de ſenten.exco.
lib.vj.& Ange.in conſi.clxxxvij. quod pro
cedit etiam in appellatione extraiudiciali. vt
142 in.d.c.dilecti. ¶ †Sexto limita non procede
re quando appellatio eſſet manifeſte friuola
& fruſtratoria: interpoſita contra leges. quia
tunc ea non obſtante poteſt iudex procede
re ad executionem & innouare: dummodo
non deferat appellationi: ex quo iuſtitia non
defert tali appellationi: vnde habet effectum
ſuſpenſiuum text.eſt in.c. cum appellationi
bus.de appel.lib.vj.& ibi Gemi.& Abba.in.c.
conſuluit.el.iij.de appel.& Spe.in titu. de ap
pel.§.nunc dicamus.verſi. item appellatione
pendente &c.& Sozzi.in conſil.xxxix.col.
vj.in.iij.volum.ad quod facit text.in.l.curor
ff.de vſur.& q̃ not.glo.Bar.& doct.in.l.ij.C.
de vſur.rei iudi.& Sozzi.con.lxxvj.colu.ij.
in primo volum.in quibus locis habetur q̃
quando appellatio eſt fruſtratoria non impe
dit curſum vſurarum: & tempora currunt a
prima ſententia perinde ac ſi appellatum nō
143 eſſet. ¶ †Septimo limita non procedere in
omnibus caſibus in quibus de iure appellari
non licet: quia tunc appellatio non ſuſpendit
effectum ſententie: & poteſt iudex a quo in
nouare. ſecundum Inno.in.c.paſtoralis.de of
fi.dele.& eſt glo.in verſi.caſibus.in.c.non ſo
lum.de appel.lib.vj.& toto titu.C.quo.appe.
non recip.& Bald.in.c.ſancimus.colum.pri.
quo tempo.mil.quod tamen limita niſi in ta
libus caſibus prohibitis appellans allegaret
aliquam iuſtam cauſam ex qua deberet admitti
eius appellatio: quia tunc iudex tenetur eius
appellationi deferre.& non debet interim in
nouare.glo.eſt in.c.romana.§.ſi autem.& ibi
Gemi.in ſi.de appel.li.vj.& Lud.ro.in conſi.
cccxxiiij.& Abba.in.c.conſuluit.el.iij.in pri
mo.no.de appel.Et ſub iſta fallentia poteſt in
cludi appellatio a poſſeſſorio: que non retar
dat excommunicationem, per ea que plene
not.Bald.in.l.j.C.ſi de momen.poſ.fue.appe.
& Ange.in conſi.cvij.& ſimiliter appellatio
a decreto affirmatiuo: prout eſt quādo iudex
concedit aſſiſtentiam vigore inſtrumenti: q̃a
a tali decreto non appellatur in regno.ſ.ad ef
fectum retardande executionis. per ritum ma
gne curie vicarie.ſed de nullitate dici poteſt:
& talis nullitas oppoſita retardat executio
nem.vt eſt regia prag.que incipit.magne cu
144 rie.& vide deci.261.conſi.Neapo. ¶ †Octa
uo limita non procedere in factis notorijs:
nam in illis appellatio non ſuſpendit execu
tionem, ſecundum Old.in conſi.xviij.colum.
ij.& Lud.ro.in conſi.cccxxiiij.& per docto.
in.c.cum ſit romana §.preterea.de appella.&
glo.in.c.romana.§.ſi autem.in verſic.caſibus.
de appel.lib.vj.hinc dicimus q̃ notorie crimi
noſus non auditur appellans: & eius appella
tio non ſuſpendit vt habetur in.c.propoſuit
de appel.& in.d.§.ſi autem.& Spe.in titu.de
noto.crimine.§.j.verſi.quid ſi auditis &c.
145 ¶ †Nono limita non procedere quando a
gitur de dilapidatione fructuum: quia poteſt
iudex etiam pendente appellatione fructus
ſequeſtrare.l.imperatores.§.ſi.ff.de appel.& c.
fin.de ſeq.poſ.& fruct.& not.Spe.in titu.de
appel.§.nouiſſime.in prin.& habetur in.l.ab
executore.C.quo.appel.non recip.& pe Phi
lip.in.c.cum teneamur.col.iij.de appe.ſed per
quem iudicem fiat hec ſequeſtratio, quicquid
dicat Barto.in.d.l.imperatores. dic q̃ commu
nis concluſio eſt q̃ ſi petitur anteq̃ appella
tio ſit preſentata iudici ad quem: & per eum
recepta: debet per iudicem a quo: ſed ſi poſtea
debet fieri per iudicem ad quem. ita tenent Io
an.an.& Abb.in.d.c.ſi.in fine: & Philip.in.c.
cum teneamur.colum.ij.de appel.& Alex.in
addi.ad Barto.in.d.l.imperatores.§.fin.
146 ¶ †Decimo limita non procedere in eo qui
detinetur in carcere pro crimine pro quo fuit
condemnatus. quia licet appellet a ſententia:
tamen adhuc poteſt detineri. & ſic iudex a
quo innouat detinendo in futurum: & non
liberat ipſum, vt not.Bal.in.l.ſi.verſi.ſed inci
denter.C.de epi.audi.& Spe.in titu.de appel.
§.nouiſſime.colum.j.verſi.tertius &c.& A
lexan.in addi.ad Barto.in.l.j.ff.de cuſto.reo.
& Barto.in.l.ab executione.C.quo.app.non
recip.& vide in.l.eos.§.ſuper his.C.de appel.
& in.l.minime.eo.tit.& ſi iſte carceratus eſſet
remittendus ad iudicem appellationis: debet
mitti cum cuſtodibus ad expenſas ipſius car
cerati.ſecundum Bald.in.l.generaliter.§.his
147 de preſentibus.C.de reb.credi. ¶ †Vndeci
mo limita non procedere quo ad impedien
dam abſolutionem ab excommunicatione
non obſtante appellatione.text.eſt & ibi Ab
ba.in tertia columna & Philip.& Car.in.c.
148 qua fronte.de appella. ¶ †Duodecimo limi

ta vt non poſſit iudex appellatione pendete
innouare contra appellantem: ſed pro eo po/
teſt innouare, ſecundum Inno. in. c. quia pro
pter. de elec. & & Sozzi. in conſi. xlv. colum.
149 iij. in fin. pri. volum. ¶ † Decimotertio limi/
ta non procedere quando ſententia fuit lata
contra poſſeſſorem beneficij in curia romana
quia tunc interim ſi fuerit appellatum benefi
tium ſequeſtratur per ordinarium loci. iuxta
cle. j. de ſeq. poſ. & fruc. nam tunc etiam ſi ab
ordinario appelletur poteſt interim procede
re ad ſequeſtrum non obſtante appellatione
ſecundum Car. in. d. cle. j. in nono not.
150 ¶ † Decimoquarto limita quando appella/
tus attemptaret aliquid in preiudicium appel
lationis nam poteſt iudex a quo ſe intromit/
tere & reparare: non obſtante appellatione,
puta ſi appellans turbaret in poſſeſſione per ad
uerſarium appellatione pendente: nam poteſt
iudex a quo reformare ſibi poſſeſſionem. ca/
ſus eſt in. c. cum teneamur. & ibi Abb. in fina.
colum. & per alios docto. ibi de appel.
151 ¶ † Decimoquinto limita non procedere in
eo cui factum eſt mandatum vt veniat ad re/
ſidendum in loco beneficij. quia ſi interim
appellat poteſt iudex a quo pendente appella
tione ponere vnum ſubſtitutum in dicto be/
neficio: qui interim nutrietur de fructibus il/
lius beneficij. text. eſt in. c. peruenit. el. ij de ap
152 pella. ¶ † Decimoſexto limita generaliter:
quia iudex a quo poteſt pendente appellatione
attemptare omnia illa que tendunt in facilio/
rem exitum cauſe appellationis: dummodo
ſe non impediat de ipſa appellatione. ita tenet
Abba. per illum text. in. c. ex literis de matri.
contracto con. interdic. eccleſie: & in. c. cum
153 teneamur. in primo. not. de appel. ¶ † Deci/
moſeptimo limita nõ procedere quo ad taxa
tionem expenſarum: quia iudex a quo poteſt
pendẽte appellatiõe taxare expenſas ad quas
condẽnauit: quia non dicitur innouare: ſed
potius declarare pronunciata. ita tenet Iapus
in allegationibus ſuis. in alleg. 72. incip. in cau
154 ſa matrimoniali &c. ¶ † Decimooctauo li/
mita non procedere contra adminiſtratorem
alicuius loci pij: qui ſi fuit condemnatus ad
reddendum rationes & appellauit: poteſt in/
terim iudex a quo ipſum conſtringere ad red
dendum rationes non obſtante appellatione
ita. pulchre tenet Ange. in. §. inconomos. in
155 fin. in auc: de ſan. epi. ¶ † Decimonono limi/
ta niſi appellatio ſit deſerta: quia tunc nõ ob/
ſtante appellatione poteſt iudex a quo proce
dere ad executionem: quia habetur ac ſi ap/
pellatum non eſſet. vt eſt deciſum hodie in
regno per conſtitu. appellationum tempora.
verum ſuper illo dubio an iudex a quo pro/
nunciet deſertam vel iudex ad quem, ſcias q
ſi appellatio deſerta efficitur ex non proſequu
tione: ſiquidem nunq̃ ſit aditus iudex ad quẽ
& nullus actus eſt factus coram eo: & tunc
non eſt opus alia pronuntia: niſi quia pars ap
pellat poteſt adire iudicem a quo vt ſententiã
exequatur: & ſi ille videt lapſum terminum
iuris vel hominis ad proſequendum. pronũ/
ciabit illam deſertam & condemnabit appel/
lantem ad expenſas: & ob hoc eſt vtile vt p
nunctietur: propter condemnationem expen
ſarum. ſecundum Abb. in. c. ſepe. colum. iij. de
appel. verum poteſt ſi vult exequi ſine alia
pronuntia. & hoc etiam eſt vtile vt cauſa ci/
tius expediatur: ne detur materia vlterius ap
pellandi. Si vero fuit aditus iudex ad quem &
appellatio fuit coram eo introducta. & tunc
ipſe debet pronunciare ſuper deſertione: &
non iudex a quo. ita diſtinguit notabiliter
Phili. in cap. ex ratione. colum. xix. in fi. ver/
ſi. circa ſeptimum &c. de appe. & Feli. in. c. ex
parte. el. ij. colum. vj. in fin. & ſeq. & colu. pe.
de reſcrip. Adde text. & ibi Bald. in. l. ſi con/
tra. & in. l. precipimus. §. officijs. C. de appe. &
ibi per Barto. adde etiam Alexand. in. l. preſes
ff. de re iudi. Et q poſſit appellari a ſententia
per quam pronuntiatur appellationem eſſe
deſertam tenet Philip. in. d. c. ex ratione. col.
xxiij. verſic. circa nonum & c. vnde cauſa vi/
tandi appellationẽ cautius eſt vt iudex a quo
exequatur ſine alia pronuntia & iudicis ad
quem. vt declarat plene Phili. in. d. c. ex ratio/
ne. colum. antepe. in fin. & colum. pe. & An/
ge. in conſi. cxl. & Bald. in conſi. cccxc. in. iij.
volu. hodie tamen communiter ſeruatur in
regno: q quando eſt deſerta appellatio que
erat introducta coram iudice ad quem ſolet
pars appellata adire iudicem ad quem & inſta
re vt reſcribat iudi. a quo vt exequatur ſen/
tentia ex quo appellatio eſt deſerei: qui iudex
ad quem reuiſo calendario proceſſus ſi liquet
ſibi ex eo q appellatio eſt deſerta: non facit
aliam pronuntiam: niſi quia reſcribit per lite/
ras iudici a quo vt ſentẽtia exequatur: ex quo
liquet ſibi appellationem eſſe deſertam. & ſic
iudex a quo ad litteras iudicis ad quem exe/
quitur ſententiam. & iſta eſt communis pra/
ctica: quam vidi ſeruari in hoc regno: & te/
net And. de yſer. in conſtitu. appellationum
tempora. colum. iij. in prin. & ibi etiam Math.
in. v. colum. in prin. immo quando iudex ad

quem pronunciat appellationem eſſe deſertā
non requiritur citatio partis, ſecundum Phi
lip.in.c.ſepe.colum.vij.de appel. & eſt hodie
cautum in regno:q̃ ſit decretum qualiter eſt
deſerta:ſed non legitur.vt eſt ritus magne cu
rie in numero.229.incip.item ſeruat ipſa cu/
ria &c.ſub rubrica.de appellationibus.
156 ¶ † Vigeſimo limita non procedere in ſen/
tentia lata contra officialem in ſindicatu.quia
non ſuſpenditur per appellationem,vt eſt re
gla pragma.que incipit.regie dignitati. quod
intellige de diffinitiua. ſed ab interlocutoria
& grauamine incidenti poteſt appellari. ſecū
dum pari.in trac.ſind.in verſi.appellatio.col.
viij.Item a ſententia ferenda poteſt appellari
ſecundum pari.ibidem colum.vij.in fin.
157 ¶ † Vigeſimoprimo limita non procedere
quando iudex a quo vult ſtatuere terminum
appellanti ad proſequendum uel ad ſe preſen
tandum coram iudice ad quem: nam licet
pendente appellatione cenſentur ligare ma/
nus iudicis:non tamen cenſentur ligare quo
ad hoc.quia poteſt iudex a quo ſtatuere ter/
minum competentem: & breuiare tempus
iuris.infra quem terminum ſi appellans non
ſe preſentat iudici ad quem:vel non perſequi
tur appellationem;remanet appellatio deſer/
ta:& poteſt ſententiam exequi.text.eſt in.c.
perſonas.& ibi Abb.& Philip.& in.c.cum ſit
romana.& in.c.oblate.& in.c.reprehenſibi/
lis.& in.c.ſepe.de appel.& Spe.in titu.de ap/
pel.§.nouiſsime.uerſ.xv.& uerſ.xvj.& Car.
in cle.j.in.xxij.q.de appel.& Barto.in.l.pre/
ſes.C.de app.in hoc tamen ſi vis ſcire qualem
terminum poteſt iudex aſsignare appellanti
vide notabiliter Philip.in.d.c.perſonas.col.
ij.de appel.vbi declarat nouem modos dandi
terminū in hac materia,et primus eſt ad iter
arripiendum ad iudicem appellationis:quem
terminum dat iudex a quo.c.peruenit el.ij.de
appel.ſecundus eſt ad ſe preſentandum corā
iudice ad quem:& iſte ſimiliter dari poteſt,
vt.d.c.perſonas.tertius eſt terminus ad ſe pre
ſentandum cum apoſtolis,de hoc habetur in
d.l.preſes.& ibi per Bald.& hic ſimiliter dari
poteſt vt ibi.quartus eſt terminus ad recipi/
endum apoſtolos petitos:nam poteſt iudex
a quo ſtatuere certum terminum appellanti
infra quem debeat recipere apoſtolos.quo
elapſo ſi non recipit.appellatio eſt deſerta.vt
in cle.ij.de appe.quintus eſt terminus ad proſe
quendam appellationem.& iſte etiam dari
poteſt.c.cum cauſa de re iudi.&.c.ad hec el.ij
de app.quicquid tenuerit Barto.in.d.l.preſes
culus opy.in hoc reprobatur:ſextus eſt ter/
minus ad ſe preſentādum & reducendum cū
literis impetratis.& hoc fieri non poteſt per
iudicem a quo:quia eſſet imponere legem ſu/
periori.c.ex inſinuatione.& ibi Abb.de appe.
ſeptimus eſt terminus ad preſentandum vel
proſequendum & faciendum fidem de ipſa
proſecutione.& hoc minime fieri poteſt ad
faciendum deſertam appellationē elapſo ter/
mino:alius terminus eſt ad finiendam appel
lationem coram iudice ad quem.& hoc mini
me fieri poteſt quia imponeret legem ſuperio
ri.vt.d.c.ex inſinuatione.que omnia proſe/
quere vt per Philip.in.d.c.perſonas.& deci.
158 rote.xciiij.in nouis. ¶ † Vigeſimoſecundo li
mita:quia iudex a quo poteſt pendente appel
latione examinare teſtes ſenes vel valitudina
rios ad perpetuam rei memoriam:& non di/
citur innouare.ita per plura tenet Matth.de
afflict.in conſt.probationum inđurſibus.co/
159 lum.ij.in fin. ¶ † Secundam regulam principali/
palem.ſ.de appellatione ab interlocutoria li/
mita primo non procedere quando fuit iudi/
ci a quo inhibitum per ſuperiorem,quia tunc
non poteſt vlterius procedere in illa cauſa.vt
eſt text.in.d.c.non ſolum.de appella lib.vj.&
not.Ange.in conſi.ccxvij. Quod tamen in
tellige quando inhibitio fuit legitime interpo
ſita & cum cauſe cognitione & parte citata:
nam quando eſt appellatum in caſu in quo
non debuit appellari:vel quia cauſa eſt iniu/
ſta vel appellatio eſt friuola & fruſtratoria:
tunc nunq̃ debet iudex ad quem inhibere niſi
ſi prius adhibeat cauſe cognitionem ſuper iu/
ſtitia appellationis;alias inhibitio non valet
vt not.Spe.in titu.de app.§.de officio.verſi.
ſed queritur.& Feli.in.c.dilectus.el.ij.colum.
pe.de reſcrip.pro hoc eſt text.in.c.romana.§.
ſi vero.&.§.ſi autem.& ibi Gemi.de appel.li.
vj.item q̃ debeat fieri parte citata inhibitio ali
as non valet:tenet Alexan.in conſi.xcj.colu.
pe.in.ij.volu.& Fran.de are.conſi.xx.colum.
pe.uerſi circa ſecundum &c.& conſi.xx.col.
iij.& Alex.in.l.litis.in fi.ff.ſolu.mat.ubi dicit
hanc eſſe communem opi.& idem Alexand.
in.l.4.§.condemnatum col.4.in fi.ff.de re iu/
di.& Alexan.in conſi.ix.in.4.volum.& Iaſ.
in.l.ſi opus.colum.ij.in fi.ff.de ope.no.nun.
vnde dicit notabiliter Abb.in.c.cū uениſſent.
colum.ij.in.4.not.de reſti.in inte.q̃ inhibitio
iudicis contrarius facta non inducit nullitatē
160 actus poſtea geſti ¶ † Secundo limita niſi iu
dex a quo detulit appellationi coram eo in/
terpoſite ab interlocutoria:quia deferendo
ſeu admit/

ſeu admittendo ipſum ligat manus ſibi ipſis: & ipſemet tunc ſibi inhibet. vnde non poteſt vlterius in cauſa procedere. tex. eſt in. c. cum appellationibus. & ibi Gemi. de appella. li. vi. & Bart. in. l. eius qui col. ij. app. de rect. & Barto. in. l. inter a vtile. colu. ij. ff. de mino. & Soz. in conſi. xxxviij. colum. vij in fi. i. volum.
161 ¶ † An autem teneatur deferre iudex appellationi. dic q ſic. ſi eſt interpoſita ex iuſta cauſa: alias punitur. text. eſt. in capitulo de priore. de appella. & in. l. quoniam iudices. C. de appella. & circa iſtam penam eſt varietas inter ius canonicum & ciuile. quia de iure canonico ſi cauſa eſt criminalis iudex non admittẽs deponendus eſt: ſi vero eſt ciuilis punitur pena arbitraria. ſed de iure ciuili ſi cauſa eſt criminalis punitur pena arbitraria: ſi ciuilis: punitur ad. xxx. libras auri. vt. l. quoniam iudices. ita declarat Philip. in. d. c. de priore. colu. fin. & Lud. ro. in conſi. ſot. colum. j. verum aduerte: quia Philip. in. d. c. de priore: in fi. dicit q iſte pene ceſſant vbicunq appellatur a mera interlocutoria ex quo iudex poteſt procedere anteq̃ ſit ei inhibitum: ex hoc ſequitur q non tenetur deferre. in hoc ego puto q non bene loquitur Philip. quia ſi appellans ab interlocutoria mera aſſignat aliquam rationabilem cauſam ex qua ſi vera eſſet appareret grauamen: tenetur iudex appellationem admittere: quia ad hunc effectum voluerunt iura q cauſa grauaminis exprimantur: vt ſi videantur iuſte debeat iudex admittere appellationem: aut ſpecificare cauſam rationabilem quare non admittit. ut dicit text. in. c. cordi. de appel. lib. vj. unde ſi iudex repellit appellationem ab interlocutoria ex rationabili cauſam interpoſitam: puto q ita punitur ac ſi repuliſſet appellationem a diffinitiua. & ita in effectu concludit Car. in. d. c. de priore. in fi. qui melius loqui uidetur & Lud. ro. in. d. conſil.
162 ccccci. colum. j. & ij. ¶ † Quid autem ſi iudex non admiſit ſimpliciter appellationem ſed cum illa clauſula: ſi & in quantum: prout communiter ſcribi ſolet admiſſio per actorum magiſtros: an per illa uerba habeatur pro admiſſa uel pro non admiſſa. Lud. ro. tangit hanc. q. in. d. conſil. ccccci. colum. ij. & concludit q ſi appellatio erat iuſta & ex rationabili cauſa interpoſita que de iure admittenda erat: habetur pro admiſſa: alias ſi admittenda non erat: habetur pro non admiſſa: & ſic illa clauſula refertur ad iuris diſpoſitionem: idem tenet Felyn. in. c. cum contingat. colum. penul. de offi. dele. & Philip. & Car. in cap. ſepe. in ij. nota. de appella. & Bald. in. l. edita. in rep. paduana. colum. xvij. uerſi. item dubitatur ſi iudex &c. C. de eden. & Bartol. in. l. ambitioſi. col. pen. in fi. ff. de decre. ab or. faci. & Ange. in conſi. ccxvij. in. v. colum. &
163 iſta eſt ueritas. ¶ † Tertio limita niſi appellaretur a tali interlocutoria que continet grauamen irreparabile & executionem irretractabilem. ut ſi iudex interloqueretur aliquem eſſe torquendum: quia tunc pendente appellatione ſtatim ligantur manus iudicis ante aliam inhibitionem: ſicut quando appellatur a diffinitiua. ſecundum Bald. in. l. generaliter. §. ſed iuramento. colum. ij. uerſi. ſed quid ſi eſt talis &c. C. de reb. cred. facit quod nota. Barto. in. l ij. colum. iij. ff. de app. recip. & Bal. in. l. ij. colum. ij. C. de epi. audi. & in. l. ſi quis in prouocatione. C. de appella. & in. l. ante ſententie. colum. j. C. quo. appel. non recip. & paris i trac. ſind. in verſi. tortura. in vltima carta. verſi. an ab iterlocutoria &c. & And. de yſer. in cõſti. intẽtionis. & hoc hodie eſt puiſum in regno pcapitulũ regni quod incipit. ſi iuſte. quo cauetur recipiẽdã eſſe appellationẽ a tortura: & ſi iudex noluerit admittere ſed pceſſit ad torturã poſt appellationẽ: ſiqdẽ tortus fuit mortuus vel in tormẽtis vel pcõdẽnationẽ ad mortẽ: tũc iudex debet vltimo ſupplicio dãnari. ſi vero nõ fuit mortuus in tormẽtis nec aliter cõdẽnatus adhuc: tũc iudex debet damnari ad penã carceris biennalis & ad publicationem tertie partis ſuorum bonorum: ſi uero tortus fuit condẽnatus ad aliam penã per iudicẽ preter mortẽ: tunc iudex eandẽ penã ſubire debet. ita hec oĩa decidũt in. d. c. ſi iuſte. & eſt in num. capitulorũ regni. 14%
164 TERTIO Principaliter ſequendo ordinẽ propoſitum quero quando fiat appellatio. dic q debet fieri infra decem dies a die late ſententie: vt eſt text. ſepius alleg. in autem. hodie. C. de appella. & in. c. cum dilecti. in fi. de elec. & in. c. ſignificauerũt. de teſti. & in. c. quod ad cõſultationem. de re iudi. quod amplia procedere non ſolum quando appellatur a diffinitiua: ſed etiam ab interlocutoria debet appellari. infra decem dies. text. eſt & ibi glo. in verſic. dies. in. d. c. ſignificauerunt. & in. d. c. cum dilecti. in fin. & glo. in. c. cum ceſſante. de appel. & Bald. & Iaſo. in. l. ſi ab arbitrio. ff. qui ſat. cog. immo etiam a quocunq grauamine & actu etiam extraiudiciali debet appellari infra decem dies a die illati grauaminis. vt not. Sozz. in conſi. xlv. colum. 4. in fi. in pri. volu. ſed de iure digeſtorum &. C. erat minus

tempus.ſ. quia in cauſa propria poterat quis
appellare ſolum infra biduum:in cauſa aliena
infra triduum:& non vltra. vt eſt text. in.l.
eos.§.ſi naurem.C.de app.& in.l.j.§. biduum
&.§.dies.&.§.in propria.ff. quando appella.
ſit.hodie vero per ius autem. eſt auctum tem
pus vſq; ad decem dies.vt ſupra quo termino
elapſo ſi non appelletur : ſententia tranſit in
rem iudicatam & executioni mandatur.vt.d.
c.quod ad conſultationē.& currit iſtud tem
pus de momento ad momentum a die late
ſententie.vt eſt glo.& ibi etiam Barto.in.d.§.
165 dies. ❡ † Limita tamen hoc dummodo ap-
pellans ſciuerit latam eſſe ſententiam contra
ſe:quia tunc currunt decem dies a tempore
late ſententie.ſecus ſi ignorauit.quia etiam ſi
ſtetiſſet per menſem vel annum & vltra:ſem
per pōt appellare poſtq̄ ſcire incepit:& a die
ſcientie currunt ſibi decem dies.c.concertatio
ni.de app.li.vj.& glo.& Bart.in.d.autem ho
die.C.de appel.& glo.in.c.ab eo.de appel.lib.
vj.& text.in.l.j.§.ſi.ff. quando appel. ſit. Ex
hoc ergo ſequitur q̧ iſtud tempus eſt utile in
principio:quia nunquam incipit currere im-
pedito:ſed poſtea efficitur continuum.ut eſt
text.& ibi Barto.in.d.l.j.§.dies.quibus adde
Spe.in titu.de appella.§.reſtat uerſi.ſed num-
quid.tamen bonum eſt ut proteſtetur appel-
lans quando uidet ſe impeditum:maxime q̄n
ſtat per iudicem:ſecundum Bart.in.d.§.dies.
166 ❡ † Secundo limita niſi grauamen illatum
haberet tractum ſucceſſiuum: quia tunc ſem
per poteſt appellari q̄diu durat grauamen eti
am poſt decem dies.ita tenet Io.an.in.c.dile-
ctus el.ij.de reſcrip.& Bald.in.l.ij.col.ij. in.ſi.
uerſi.ſecundo quero.C.de epi.audi.& Spec.in
tit.de appel.§.reſtat.uerſi.& nota ſecundum
vincen.idem tenet Angel.in.d.aūt. hodie. &
patris in trac.ſindi.in uerſic.appellatio.col.ij.
in quibus locis ponitur exemplum de eo qui
detinetur in carcere. nam ſemper poteſt ap-
pellare.quia ſemper grauatur, ita etiam tenet
Philip.in.c.ſuper eo.el.ij.col.j.de appel.& in
c.ex parte.el.pri.colu.iij.eo.titu. ubi notanter
limitat hoc de mente Bal.in.c.de teſtibus.ex
tra de teſti.non procedere quando iudex ex-
preſſe fuiſſet interlocutus illum fuiſſe iuſte car
ceratum:quia tunc debet appellari infra decē
dies a die prolationis interlocutorie:alias trā
ſiret in rem iudicatam & ulterius appellare
non poſſet.quibus adde Alexand.in.l.inſici-
ando.§.infans.in addi.ad Bartol.ff.de fur.&
Alexand.in.l.j.§.j.ff.de fer.& in.l.eum qui
167 §.in popularibus.ff.de iureiur. ❡ † Et po-
teſt iſta appellatio preſentari etiam in die fe-
riata ad honorem dei. ſecundum Barto.in.l.
j.§.dies.ff.quando appella.ſit.& Card.in cle.
ij.§.ſimiliter.in.ij.q.in fin.de appel.& eſt glo.
in.c.appellatio.in uerſic.lecta.de appella.lib.
vj.& Bald.in.l.j.per illum text.C.de ferijs.&
168 Felyn.in.c.fin.colum.v.de ferijs. ❡ † Ex
predictis infertur:q̧ ſi aliquis ſine manda-
to : alieno nomine appellauit ab aliqua ſen-
tentia : debet illam appellationem ratificari
facere a domino litis infra decem dies com-
putandos a die quo ſciuit latam eſſe ſenten-
tiam contra ſe : alias elapſis decem diebus
non poſſet ratificare : & ſententia tranſiret
in rem iudicatam : quia ratificatio debet fieri
infra tempus habile.l.bonorum.ff.rem ra.ha.
ita tenet Spec.in titu.de appella.§.j.verſi.por
ro.& Pet.Philip.cor.in conſi.292.colum.ij.
in littera a.in.iij. uolum. nam actus iudiciarij
debent fieri per legitimam perſonam haben
tem ſpetiale mandatum.l.licet.C.de procur.
& ſi fuerint facti ſine mandato debent ratiſi
cari infra tempus habile : alias non ualet.ut
dicit ibi Pet.Philip.cor. Et pondera q̧ verba
Spe.vbi ſupra dicunt q̧ debet appellationem
ratificare infra decem dies a tempore quo ſci-
uit appellatum:& non dicit a tempore ſcien-
tie.late ſententie ego puto q̧ debet ratificare
infra decē dies a tēpore quo ſciuit ſententiam
eſſe latam per ea que habentur in.d.aucte. ho
die:quia ex illo tempore currunt ſibi.x. dies
ad appellandum, ergo illimet dies currunt
ſibi ad ratificandum.quia illud cenſetur tem-
pus habile. per.d.l.bonorum.& iſta eſt pu-
169 ra veritas. ❡ † Viſo primo tempore appel-
landi videamus nunc de ſecundo tempore
ſcilicet petendi apoſtolos.& ſcias q̧ de iure
communi apoſtoli debēt peti infra.xxx.dies
& etiam recipi. vt eſt text. in .l.iudicibus.C.
de appel.& in.c.ab eo de appel.lib.vj.adeoq̧
ſi appellans infra dictum tempus non petat
vel recipiat apoſtolos : cenſetur appellatio
ni renuntiaſſe:& efficitur appellatio deſerta.
vt.d.c.ab eo.& cle. q̄uis.de appel. & quando
ſtaretur per iudicem qui requiſitus non dat
apoſtolos:debet appellans proteſtari:vt ha-
betur in.d.clemen.q̄uis & per glo.in.l.j.ff.
170 de libel.dimiſ. ❡ † Sed dubitatur quando
incipiant currere iſti.xxx.dies.vtrū a die ſen
tentie late vel a die appellationis.in hoc mag
na fuit varietas doc.quos refert deci.Rote.29
in nouis.& Car.i.c.vt debitus.col.22.de app.
nam aliqui tenent q̧ currāt a die ſentētie late
per tex.q̧ hoc dicit expreſſe.in.d.l.iudicibus.

Alij tenent q̃ currunt a die appellationis in/
terpoſite. & hanc opi. tenet hoſti. in. c. j. de ap
pe. lib. vj. ſed Car. in. d. cle. q̃uis. in prin. in. 4. q.
tenet ſimpliciter primam opin. per. d. l. iudici/
bus. ſed quicquid teneant alij magis commu/
nis & equa opi. eſt vt dicamus: q̃ ſi appellans
habuit notitiam ſententie late currat ſibi tem
pus a die ſententie late: & ita procedat. d. l. iu/
dicibus. ſi uero non habuit notitiā quando
fuit lata ſententia: & tunc triginta dies currāt
ſibi a die ſcientie a quo die habuit facultatem
appellandi: quia ſi aliter diceremus. ſequeret̃
vnum inconueniens q̃ poſſet appellans igno
rare per. xxx. dies & ſic eſſet ſibi ignoranti
lapſum tempus petēdi apoſtolos: cui nō eſſet
lapſum tempus appellandi per ea que not. gl.
& Barto. in. d. auth. hodie. & text. in. d. c. con/
certationi. de app. li. vj. & iſtam opi. tanq̃ ego
tem & iuri conſonam teneo. q̃ tenet glo. in. d.
c. ab eo. & ibi etiam Gemi. & eſt de mente Io.
an. ibi & dicte deci. Rote. xxix. in nouis.
¶ †Sed iſtud tempus petendi apoſtolos in/
171 fra. xxx. dies eſt de iure cōmuni vt dixi: poſ/
ſet tamen dubitari an hodie in regno ſeruetur
cum conſti. appellationum tempora ſtatuerit
ſimpliciter terminum quinquaginta dierum
ad proſequēdum coram iudice ad quem poſt
interpoſitam appellationem: dic q̃ in regno
non ſeruatur: ſed iſtud tempus. xxx. dierum
includitur in tempore quinquaginta dierum:
vnde ſufficit q̃ appellans petierit apoſtolos
infra quinquaginta dies & illos preſentauerit
iudici ad quem vna cum proceſſu: & ſic quo
ad hoc ē correpta. d. l. iudicibus. ita tenet And.
de yſer. in. c. ſi autem. col. ij. in fi. & ſeq. quo tē
pore mil. & idem And. in. d. conſti. appellatio
num tempora in prin. & ibi etiam eſt glo. &
hoc eſt confirmatum per ritum magne curie
in nume. 199. incip. item ſeruat ipſa curia q̃
quando &c. & magis clare firmatur per regiā
prag. que incipit appellationū tempora & eſt
in num. prag. 25. que expreſſe confirmat tem
pus inductum per conſti. regni. in proſequē
da appellatione. ſic ergo in regno in curia ſe/
culari ſeruatur diſpoſitio conſt. regni & regie
pragmatice: ſed in curia eccleſiaſtica ſeruatur
diſpoſitio iuris canonici ſcilicet dicti capituli
ab eo. & .d. clemen. quamuis. vt recipiantur
apoſtoli infra. xxx. dies quia in hoc non re/
172 peritur correptum ius canonicum. ¶ †Ex
hoc infertur q̃ in regno in curia ſeculari ſu/
peruacua eſt illa. q. ſuperius tacta ſcilicet ex
quo tempore incipiant currere triginta dies
ad petendum apoſtolos: quia habemus con/
ſtitu. expreſſe loquentem q̃ quinquaginta
dies currunt a die interpoſite appellationis:
vnde ab illo die habet idem tempus ad pe/
tendum apoſtolos. ſecundum Andream de
yſern. vbi ſupra bene verum eſt q̃ procedit il
la. q. de iure canonico: & ſic in curia eccleſia/
173 ſtica. ¶ †Predicta limita ſcilicet de iure cano
nico: niſi iudex ſtatuerit certum terminum
appellanti ad recipiendum apoſtolos: quia ſi
infra illum terminum ſtatutum non recipit
vel petit illos & nō proteſtatur: appellatio rē
manet deſerta: nō expectato alter lapſu. xxx
dierum: quia iudex a quo poſſet ſpecialem &
breuiorem terminum ad hoc ſtatuere. vt eſt
tex. in. d. clemen. quamuis. de appel. & ibi per
174 Card. & docto. ¶ †Sed cuius expenſis debe
ant mitti ſeu preſtari apoſtoli: vtrum expen/
ſis appellantis & petentis: vel iudicis ē com/
munis concluſio eſt & vera q̃ dentur expen
ſis appellantis. glo. & in verſic. oblatos. in. d.
clemen. quamuis. de appel. & ibi Card. in. §. ve
rum. in tertio. notab. & in. §. ſimiliter. in quin
ta queſtione. & Bal. in. l. eos. §. apoſtolos. col.
iij. verſi. queri cōſueuit & c. C. de app. & Alex.
in addi. ad Bart. in. l. ſi poſtulauerit. ff. de adul.
175 ¶ †Iſtorū aūt apoſtolorum plures ſunt ſpe
cies: quas oēs numerat Spe. in tertia parte ſpe
culi in titu. de appel. §. ſequitur. per totū. Sed
quantū ad materiā noſtram tres tantū ſpecies
ſunt in frequentiori vſu videlicet apoſtoli di
miſſorij. & iſti dicitur: qn̄ iudex admittit ap
pellationem: & ſcribit literas dimiſſorias: cū
quibus dimittit appellantē iudici ad quē. ille
litere ſignificantes q̃ admiſit appellationē di
cuntur apoſtoli dimiſſorij. de quibus loquit̃
lex prima. ff. libel. dimiſ. & capitulū ab eo. de
app. li. vj. & . c. ab eo. ij. q. vj. Alij dicuntur apo
ſtoli refutatorij. vt qn̄ iudex a quo non vult
admittere appellationem: tunc ſcribit literas
ſignificantes qualiter refutauit & nō admiſit
appellationem. & de iſtis loquitur text. in. l.
fin. §. refutatorijs. C. de appella. Alij dicuntur
apoſtoli reuerentiales: vt quando appellatio
non erat admittenda: ſed iudex eam admiſit
ob reuerentiam ſuperioris. de quibus habet
in. l. eos. §. ſuper his. C. de appella. & in ca/
pitulo cordi. de appella. li. vj. & de iſtis tribus
ſpeciebus apoſtolorum vide Cardinalem A/
lexandrinum in capitulo vt debitus. columā
xxj. in fi. & ſeq. de appel. & Spe. plene. in. d. §.
ſequitur. vbi ponit formam omnium iſtorum
apoſtolorum. & vide Abbatem in capitulo
bone. colum. ij. verſi. quinta differentia & c. de
176 appella. ¶ †Vnde autem dicantur apoſtoli,

dicab epi. quod eſt ſupra: & ſtolon: ideſt miſ
ſio: quaſi litere miſſe ad ſuperiorem, ita de
clarat Card. in. d. clemen. quis in princ. in. ij. q.
de appella. & vide glo. in verſic. petat. in di
177 cto. c. cordi. ¶ † An autem in appellatione
extraiudiciali debeant peti apoſtoli: glo. in
dicto capitulo cordi. in verſiculo vel extra
videtur tenere q. non. ſed glo. in capitulo vt
ſuper. in verſiculo ille iudex de appella. libro
ſexto tenet q. debent peti ſub conditione ſci
licet ſi eſt qui illos dare poſſit. ſuper hoc con
cludo: q. quando appellatur a iudice extraiu
dicialiter procedente ſemper debent peti apo
ſtoli: quia eſt qui illos dare poſſit ſcilicet iu
dex. ſed quando appellatur a parte non pu
to q. ſit neceſſarium illos petere. quia non eſt
qui illos det. tamen tutius eſt q. tunc petan
tur ſub illa conditione. vt dicit glo. in dicto
capitulo vt ſuper. & ita tenet Philip. in ca
pitulo bone columna ſexta in fin. verſic. ſe
xto requiritur &c. de appella. & ibi etiam ſen
tit Abba. in ſecunda columna in quarta &
178 quinta differentia. ¶ † Sequitur modo vi
dere de tertio tempore ſcilicet: proſequendi
appellationem. ſuper quo ſcias q. eſt varie
tas inter ius commune & ius conſtitutionũ:
nam de iure communi appellans poſt inter
poſitam appellationem habet vnum annum
ad proſequendum coram iudice ad quem: &
iſtud appellatur primum fatale: & ſi eſt im
peditus habet ex cauſa ſecundum fatale, vt
eſt text. in auctẽ. ei qui appellat. C. de tem
po. appella. & habetur in capitulo ex ratio
ne. de appella. & eſt text. in clemen. ſicut. de
appella. vbi dicitur hoc procedere tam in ap
pellatione iudiciali quam extraiudiciali. Si
vero etiam in ſecundo fatali fuit impeditus:
ſolet ei dari etiam tertius annus: ex iuſtiſſi
ma tamen cauſa & iuſto impedimento: vt
probatur in dicto capitulo ex ratione. & ibi
Cardi. & not Spe. in titulo de appella. §. nunc
breuiter. verſ. c. premiſſa. Quod tamen in
tellige quando in toto ſecundo anno fuiſſet
impeditus alias reſtituitur ſibi non annus in
teger. ſed tantum tempus infra quantum du
rauit impedimentum. ita declarat Abb. in di
cto. c. ex ratione in quarta columna & iſtud
tempus quod datur poſt ſecundum: fatale da
tur ſolum per viam reſtitutionis in integrum
& non ipſo iure: ſed primus & ſecundus an
nus dantur ipſo iure a lege. ſecundum Inno
centium Abbatem & docto. in dicto capitu
lo ex ratione. & glo. & Barto. & docto. in di
cta auctẽ. ei qui appellat. ſed de iure conſtit.
Regni eſt additum iſtud: plus quia poſt inter
poſitam appellationem dantur quinquagin
ta dies appellanti infra quos debet recipere
apoſtolos & preſentare proceſſum coram iu
dice ad quem: & facere citari partem & licen
tiatus recedere. alias appellatio eẽt deſerta. hec
omnia probantur in conſt. i. appellationũ ipa
& ibi And. de yſer. deinde in antea preſentato
ꝓceſſu & facta citatione partis infra quinqua
ginta dies habet appellans primum fatale: &
ſic primum annum ſeruata forma iuris cõmu
nis: quia conſti. regni non corrigit fatalia. ſed
ſolum interponit illud tempus quinquaginta
dierum verum eſt ſciendum q. fatalia incipi
unt currere a die interpoſite appellationis. vt
eſt text. in dicta cleme. ſicut. de appel. & not
Abba. in. dicto capitulo ex ratione, in primo
nota. vnde per hoc dico q. illi quinquaginta
dies interpoſiti per conſtitu. includuntur: &
ſic a die interpoſite appellationis etiam ho
die in regno currit annus ad proſequendum:
cum in hoc iura communia non reperiantur
179 correpta. arg. ſancimus. C. de teſt. ¶ † Iſta au
tem obſeruantia de quinquaginta diebus pro
cederet ſolum in regno in curia ſeculari quia
Rex qui fuit autor illius conſtitu. non potuit
imponere legem eccleſie & eccleſiaſticis per
ſonis: per ea que plene habentur per Abb. &
Fely. in. c. eccleſia ſancte Marie de cõſti. vnde
in curia eccleſiaſtica ſeruaretur mera diſpoſi
tio clem. ſicut. & clementi. quamuis. de appel.
§. vt apoſtoli infra. xxx. dies: & pſecutio fiat
infra annum a die appellationis: & ſtante im
180 pedimento datur ſecundus annus. ¶ † Sed
iuxta hoc queritur an ſit neceſſe q. appellans
ꝓteſtetur de impedimento ad hoc vt reſtitua
tur ſibi tempus. in hoc vera concluſio eſt q. ſi
ſtat per iudicem debet proteſtari: & non ſuffi
cit vna proteſtatio ſed debet pluries ꝓteſtari:
ita dicit Alex. in conſi. xix. colum. ſecunda in
primo volumine & ponunt docto. in. l. pro
perandũ. §. ſin autem vtraq. C. de iudi. & Bal
dus in dicto capitulo ex ratione. in fi. Si vero
impeditur alio impedimento. quam facto iu
dicis non requiritur de neceſſitate proteſta
tio: ſed ſufficit q. poſtea impedimentum ꝓ
betur. cautius tamen eſt q. ſemper proteſtetur
de impedimento: ita pulchre diſtinguit Phi
lip. in dicto capitulo ex ratione col. 4. in fi. &
ſeq. verſi. ſed dubitatur ad hoc &c. & ita intel
ligitur glo. in. c. cupientes. §. q. ſi per viginti.
& ibi Gemi. & Pet. de anch. de elec. li. 6. & Bar.
in. l. i. §. dies. ff. qñ appella. ſit. & vide omnino
Card. in dicto. c. ex ratione. in quarta colum.

181 ¶ †Vlterius ſuper iſta.q.dubitatur. vtrū elapſo primo anno poſſit iudex indiſtincte ſententiam exequi tanq̄ appellatione deſerta ſi non conſtat aliter ſibi de impedimento. doc. communiter tenent q̄ non: quia ſi non ſit lapſum biennium iudex non poteſt exequi: q̄a ſententia non confirmatur ex ſolo lapſu primi anni niſi etiā labatur ſecundus annus dicit text. in. d. autent. ei qui appellat. & ita expreſſe tenet ibi Barto. in fi. & idem Barto. in. l. §. in fin. ff. nil no. appel. pend & Bald. in. l. eos in prin. columna ſecunda verſiculo ſcias tamen &c. C. de app. & Philip. in. d. c. ex ratione colum. xxiij. verſiculo ſecundo queritur &c. nam ſecundum Baldum in dicta. l. eos: elapſo primo anno eſt dubium propter impedimenta que potuerunt interuenire: & ſic ſolus lapſus primi anni nō clarificat iudicem de deſertione: niſi labatur etiam ſecundus.

¶ Et licet iſta opi. videatur eſſe magis communis: tamen mihi videtur q̄ ita ſimpliciter intellecta non procedat: & primo pondero q̄ lex non dat ſecundum annum appellanti ſimpliciter: ſed conditionaliue ſcilicet exiſtēte iuſta cauſa impedimenti. ita dicit text. in. d. autent. ei qui appellat. ergo intentio legislatoris fuit q̄ in primo anno appellatio ſit deſerta: ſi non probatur de iuſta cauſa habendi ſecundum annum. ſ. de impedimento. cum ergo impedimentum conſiſtat in facto: oportet probari per eum qui ſe fundat in illo. per ea que habentur in. l. ij. ff. ſi quis cau. & per Bartol. in. l. hoc iure. ff. de verb. oblig. ſi ergo non apparet de impedimento iudex habet ſuam intentionem fundatam ex lapſu primi anni: vnde poterit ſententiam exequi non expectato lapſu ſecundi anni. Et per hoc non videtur obſtare illud quod dicit Bald. in. l. eos. ſcilicet q̄ in primo anno eſt dubium propter impedimenta que potuerunt accidere: quia hoc eſſet preſumere impedimentum vbi non probatur quod eſt contra omnia iura: cum impedimentum ſit facti: & facta non preſumuntur niſi probentur. l. in bello. §. facte. ff. de capti. & c. j. de conſtitu. lib. vi. & not. Pet. Philip. cor. in conſil. clxxxi. colum. viij. in litera. b. in ſi. volum. ¶ Secundo pondero ordinem legis que primo dat primum annum: & poſtea ex cauſa dat ſecundum: nam ſi opinio illorū qui tenent eſſe neceſſe labi biennium eſſet vera iſte ordo fuiſſet fruſtratorius: quia debuiſſet dicere lex q̄ appellanti datur biennium ad proſequendum: quo elapſo appellatio efficitur deſerta: & non oportebat dari primum annum & poſtea ſecundum: & lex nihil operatur fruſtra. §. quibus. in prima conſtitu. C.

182 ¶ †Tertio pondero quia lex appellat primū annum primum fatale: & ſecundum annum ſecundum fatale. vt eſt tex. & ibi glo. in. l. ij. in prin. C. de tempo. app. & dicuntur iſta fatalia a fato id eſt morte: quia ſicut mors extinguit hominē ita lapſus fatalium ſeu vniuſcuiuſq̄ fatalis extinguit appellationem. ita declarat Abb. in. d. c. ex ratione. col. iij. & ſentit gloſ. in d. l. ij. in prin. & Bald. in. l. fi. in prin. in. ij. colu. verſi. modo reſtat &c. C. de tempo. app. Si enī primus annus non extingueret appellationē appellationem: non diceretur fatale: ſed quia lex ita appellat fatale primum annum ſicut ſecundum quod patet ex text. in. d. l. ij. in prin. que dicit tempora fataliū &c. & ſic loquitur in numero plurali de pluribus fatalibus. ergo ita extinguit appellationē lapſus primi anni non dato impedimento ſicut lapſus ſecundi anni. adde Philip. in. d. c. ex ratione. col. ij. ¶ Quarto pro hoc do tex. formalē in. d. c. eleſicut de app. cui non puto poſſe dari rectum reſponſum. nam ibi clare dicitur q̄ per lapſus anni appellatio debet cenſeri deſerta ceſſante iuſto impedimento: ergo non eſt opus expectare biennium quando non liquet de impedimento. ¶ Quinto pondero text. in. l. fi. §. illud. C. de tēpo. app. qui expreſſe ſentit q̄ elapſo anno & ſic primo fatali mandatur ſententia executioni niſi appellans doceat de impedimēto. ¶ Sexto ad hoc pondero dictū Bal. in. d. c. ex rōne. col. ij. in fi. vbi dicit q̄ appellās debet eſſe diligēs in primo anno: diligētior in ſecundo & diligētiſſimus in tertio. Si ergo requiritur diligētia in primo anno: ſeqtur q̄ ſi fuit negligēs ſine aliquo impedimēto: appellatio remanet deſerta. & hanc opi. tenēt Inn. Ant. de but. & Imo. in. d. c. ex rōne. & Ange. in cōſ. cccix. vbi dicit q̄ iſta opi. eſt vera ſicut euangeliū. ¶ Septimo ad idē adduco text. in c. cū ſit romana. de app. vbi eſt text. clarus q̄ appellāti datur annus ad pſequendū: & ex iuſta & neceſſaria cauſa. ſ. impedimēti datur biēnium. ergo ſeqtur q̄ vbi nō apparet iuſta & neceſſaria cauſa nō datur biennīū. vnde ſequitur q̄ iudex pōt ſniam exequi elapſo anno ſi nō cōſtat de impedimēto: & hoc videtur ſentire Bar. in auc. itē ſi in appellatiōe. C. de app. vbi ponderat impedimentū primi anni vt detur ſecūdus.

183 ¶ †Octauo pōdero: q̄ a oēs doctores communiter in dicto capitulo ex ratione & in. d. auct. ei qui appellat. concludūt q̄ qn̄ ſtat per iudicem debet appellans in primo

anno proteſtari? ad quid ergo requiritur iſta
proteſtatio ſi non diceremus q. elapſo anno
appellatio ſit deſerta, certe fruſtra fieret: ſi in
omnem euentum daretur biennium. Et ſic p
iſtas rōnes & iura cōcludo q; ſi elapſo primo
anno non conſtat de aliquo impedimento:
nec apparet aliqua proteſtatio: intentio iudi/
cis eſt fundata ipſo iure in exequendo. vnde
poterit ſententiam exequi. per. d. cleme. ſicut
tanquam appellatione deſerta. fateor tamen
q. antequam exequatur debet citare appellan
tem ad dicendum quare ſententia executioni
mandari non debeat. quia poſſet pars citata
docere de impedimento: & ſic daretur ſibi ſe
cundus annus: alias ſi non docet: poterit exe
qui. Et q. debeat pars citari ſuper executione
facienda tenet Bart. in. l. j. in fi. ff. nil. no. appe.
pend. & Alexand. in. l. preſes. colum. fin. ff. de
re iudi. & Abb. in capitulo ex ratione. colum.
fi. vbi tenet in effectu iſtam opi. quam modo
tenui ſcilicet q. elapſo primo anno iudex po/
teſt exequi parte tamen citata. idem ſcilicet q.
debeat pars citari tenet Bald. in. l. ſi contra. C.
de appel. & Bald. in. l. ij. in fi. C. de tempo. app.
vbi dicit eſſe ibi text. ad hoc meliorem de iu/
re. & Philip. in dicto capitulo ex ratione co/
lum. xxiiij. verſi. quarto queritur &c. ❡ Ex
predictis ergo habea declaratos tres termi/
nos qui conſiderantur in appellatione: & re
manet concluſio q. vltimus terminus ſcilicet
proſequendi eſt vnius anni: vel duorum an/
norum ſtante impedimento. ❡ † Limita ta/
184 men hoc niſi iudex a quo ſtatuerit breuiorē
terminum ad proſequendum: quia eo elapſo
remanet appellatio deſerta & poteſt ſenten/
tiam exequi. vt capitulo cum ſit romana. &. c.
perſonas. & ibi Phili & doct. de app. & dixi
plene ſupra in precedenti. q. principali. in. xxj
fallentia. & ſic non eſt neceſſe tunc expectare
185 lapſum anni vel bienni. ❡ † Secundo limita
niſi de voluntate partium fuiſſet prorogatus
terminus proſequendi appellationem: quia
tunc poteſt durare vltra biennium prout par
tibus placuerit: quia iſte terminus proſequen
di appellationem poteſt conſenſu partium p
rogari: & etiam breuiori. ſecundum Baldum
in. l. fi. §. fi. colu. j. C. de tempo. app. & ibi. etiam
Bart. idem videtur tenere Alexan. in. l. prope
randum. in prin. C. de iudi. & Alexan. in addi.
ad Barto. in aucten. ei qui appellat. C. de tem/
po. app. & ibi etiam Bald. in fina. col. & Phi/
lip. in. c. ex ratione colum. v. in fi. verſi. ſed du
bitatio eſt &c. de appe. & ibi etiam Fely. in. ij.
colum. pro hoc eſt text. quem ponderat Bal/

ad hoc in. l. q. ſi nolit. §. ſiquid ita. ff. de edil.
edic. vbi de conſenſu partiū poteſt progari
tempus redhibitorie: quod eſt legale. Sed con
trarium tenet Barto. in aucten. ſi tamen. C. de
tempo. app. vbi dicit q. tacite per viam com/
promiſſi poteſt elōgari tempus: ſed expreſſe
prorogari non poteſt: ſicut non poteſt pro/
rogari tempus inſtātie prime cauſe. vt dicit gl.
Barto. & communiter docto. in. l. properan/
dum. in princ. C. de iudi. & Lod. ro. in conſil.
clxxiiij. in fin. & hanc contrariam partem te
net Ioan. and. in addi. Spe. in titu. de appel. §.
nunc breuiter. verſi. licet autem. in addi. mag
na circa fi. & Abba. in. d. c. ex ratione. colum.
iij. & Lud. roma. in. l. ij. ff. de re iudi. & Card.
Alexan. in. d. c. ex ratione. col. xv. verſi. quar/
tadecima eſt queſtio &c. vbi ſe inuoluit & neſ
ciuit decidere. ❡ In iſta tamen varietate mi/
hi plus placet prima opinio ſcilicet q. poſſit
tempus exercende appellationis prorogari
per expreſſum conſenſum partiū. quam opi.
tenet etiam Cy. in. d. aucten. ei qui appellat. &
iſtam partem firmo: per tex. in. l. fi. §. fi. C. de
temp. appel. vbi dicit text. q. poſſunt partes
paciſci q. nullum fatale ſeruetur in appellatio
ne: ergo clare patet q. per pactū partium poſ/
ſe alterari & tolli fatalia iuris. Si ergo poſſunt
partes proſequi appellationem ſine fatalibus
ſequitur q. poſſunt ipſi elongare vel breuiare
ad earum libitum. hoc enim patet ad ſenſum
q. ſi in appellatione non ſeruantur fatalia po
teſt durare vlteriori tempore de conſenſu par
tium: & ita tenet ibi Barto. ❡ Secundo mo/
ueor per tex. in. d. l. quamdiu. de app. vbi dici
tur q. non currit tempus appellanti quando
de conſenſu expreſſo ipſarum partium proſe
cutio appellationis differtur: ergo poſſunt fa/
cere partes per earum pactum q. fatalia non
currant. Et licet tenentes contrarium reſpon/
deant ad illum tex. q. loquitur de ſuſpenſio/
ne & non de prorogatione: prout dicit Abb.
in. d. c. ex ratione. col. iij. Ego non video in ef/
fectu que differentia reſultat inter ſuſpendere
& prorogare: cum vtroq; caſu habeatur idē
effectus: prout inferius dicam. ❡ Tertio mo/
ueor per text. in. d. l. q. ſi nolit. §. ſiquid ita. ff.
de edil. edic. vbi partes per pactum poſſunt
prorogare tempus legale vt duret in perpe/
tuum. ❡ Quarto adduco text. in cap. in cau/
ſis. de offi. dele. vbi terminus datus in reſcri/
pto delegatorio infra quem cauſa debebat fi/
niri: poteſt de conſenſu partium progari: &
ſic poſſunt partes prorogare iuriſdictionē que
certo tpe finiri debebat. ❡ Quinto cōſidera

q omnes doc. tenentes contrariam partem
fundant ſe ſuper duobus fundamentis: pri/
mum eſt arguendo a ſimili: de inſtantia pri/
me cauſe: vt ſicut illa non poteſt prorogari:
vt no.in.d.l.properandum in prin.C.de iudi.
ita etiam non poteſt prorogari inſtantia ap/
pellationis. ſecundum eſt. quia iſta tempora
reſpiciunt publicam vtilitatem: vt citius lites
finiantur: vnde non poſſunt prorogari per
partes in preiudicium reipublice vt dicit Ab
186 ba.in.d.c ex rõne.colu.ij. ❡ † Ego autem
volens ſubſtinere opi.quam tenui.tollo de fa
cili iſta duo fundamenta: quibus ſublatis cor
ruit opinio contraria: & tanto magis eluce/
ſcit illa quam teneo. Et primum fundamen/
tum quod fit a ſimili tollo per bonam inſtan
tiam iuxta.not.per glo.in.c.ſicut vrgeri.i.q.
j.nam inſtantia cauſe principalis non eſt ali/
quo modo prorogabilis nec tacite nec ex/
preſſe per partes.adeo q etiam per compro/
miſſum non ſuſpenditur.ſm Abb.in.c.p.col.
vj.& ibi etiam Fely.in.v.colu.uerſi.tertia de/
claratio &c.de iudi.& plenius per Maria.ſoz.
in.d.c.pe.in.xvj.argumẽto: & per Sozi.in cõ
ſi.xxxj.col.iiij.in.j. vol. & Pet. de ancha. in
conſi.cclxxxiiij.& Philip.in.d.c.ex ratione.
col.vj.verſic.ſecundo queritur: & tamen in/
ſtantia cauſe appellationis prorogatur & ſu/
ſpenditur per compromiſſum: vt.d.clemen.
quandiu.&.d.auctẽ.ſi tamen. C. de tempo.
appel.ergo non eſt bonum arguere ab vna
187 inſtantia ad aliam. ❡ † Ad ſecundum fun/
damentum, inquantum conſideratur publi/
ca vtilitas: dico q ſi hoc eſſet in conſideratio
ne: minime deberet per cõpromiſſum ſuſpen
di: quia poſſent partes millies cõpromitten/
do facere q nunq̃ labantur fatalia: & ſic lites
eſſent immortales: & offenderetur publica
vtilitas: ſed quia lex hoc non conſiderauit in
inſtantia appellationis: ex quo permiſit illã
ſuſpendi per compromiſſum, vt. d. clemen.
quandiu.ergo iſtud preiudicium publice vti/
litatis non fuit in conſideratione in tempore
appellationis ſicut ĩ tempore principalis cau
ſe. Et ratio diuerſitatis eſt quam ponit Abb.
i.d.c.pe.col.vj.de iudi.vbi dicit q maius pre/
iudiciũ partium vertitur in cauſa appellatio/
nis quam in cauſa principali. quia perempta
inſtantia principalis cauſe perecũt ſolum acta:
& non perimitur ius partis. ſed perempta in
ſtantia appellationis perit tota cauſa, ut in in
cle.ſi appellationem: de app. & notat Bar. in
l.pendente.C.de tempo.in inte.reſti. & Bar.in
aucten.item ſi appellatione.in ſi.C.de tempo.
app. Et ideo quia agitur de maiori preiudicio:
iura tolerant q illa inſtantia poſſit per par/
tes ſuſpendi & prorogari. Et ex his remanẽt
eliſa fundamenta tenentium contrariam par
tem. ❡ Supereſt modo reſpõdere ad duo
iura que ponderant tenentes dictam partem
uidelicet ad.c.oblate de app.vbi, ſed ne valeat
prorogari &c. & ad.l.nemo.C.de tempo. ap
pella. Et primo ad.c.oblate dico, q ſi recte põ
deretur intentio ſummi Pontificis ibi fuit ha
bendo reſpectum ad iudicem, nam conceſſit
iudici q poſſit breuiare terminum appellatio
nis, vt ibi: & capitulo cum ſit romana: & ca/
pitulo perſonas eodem titulo: ſed non conceſ
ſit q poſſit ipſum elongare ſine partium cõ/
ſenſu, & ita illum tex. declarat ibi glo.in verſi
culo prorogari. que dicit niſi ex iuſta cauſa:
vt in capitulo ex ratione &c. unde ſentit q
text. ille loquitur de iudice qui ex iuſta ſcili/
cet impedimenti prorogat tempus appella/
tionis, & ita loquitur.d c.ex ratione.allegatũ
ibi per gloſ. que debet intelligi ſm text. quẽ
allegat, ſm Bartolum in.l.non ſolum §. ſi li/
berationis verbo.ff.de libe lega.nos autem lo
quimur quãdo ambo litigantes de communi
conſenſu volunt prorogare: quod facere poſ
188 ſunt.per.d.clem.quandiu. ❡ † A d.l.nemo
reſpondeo q non loquitur de prorogatione
ſed de reparatione que fit finito tempore: un
de uult illa lex q tranſactis fatalibus nemo
poteſt impetrare reparationẽ temporis poſt
quam appellatio remanſit deſerta, nos autem
loquimur de prorogatione que fit durante
tempore.l.ſed ſi manente.ff. de preca. & ita
expreſſe colligitur ex text.in.d.l.nemo, qui
facit expreſſam mentionem de reparatione:
& ita ibi illum text. intelligit Paulus de caſt.
& eſt de mente Bartol.ibi in primo nota.
189 ❡ † Ex predictis ergo remanet defenſata
iſta concluſio: q partes poſſunt prorogare
de communi cõſenſu tempora appellationis
proſequende, & hanc opi. tenet Archi. in. c.
anteriorum.ij.q.vj.& Franc.de are. in. c. pe.
de iudi. & licet Felyn.in.d.c.pe. in. vj. colũ.
tenuit contrarium: per.d.l.nemo: cui dicit nõ
poſſe reſponderi tamen ſatis patet illi reſpõ
ſum ex predictis, & contrarium & melius
tenuit idem Fely.in.d c.ex ratione: ubi pon/
derat rationem quam ſuperius attigi ſuccin/
cte ſcilicet q nõ poſſit dari recta differentia
inter ſuſpendere & prorogare: quia ita poteſt
effici immortalis lis ſuſpendendo ſicut pro/
rogando: & miror quare doctores ita elabo/
rarunt in faciendo huiuſmodi differentiam:

cum nullius ſit effectus:immo recte conſid
rando facilius admitti deberet prorogatio q̄
ſuſpenſio,per ea que dicit gloſ.in auctent. ſi
tamen.C.de tempo:que dicit q. non currit tē
pus ei qui ſemper litigat:ſic ergo prorogan/
tes ſemper litigant:vnde facilius debent ſibi
tempora indulgeri,ſed ſuſpendentes videnē
in lite ſuperſedere:vnde videntur negligere,
& tanto minus deberet eis concedi terminus
per.d.l.nemo:que vult q. appellantes debent
vigilare:unde illud quod ponderat Abb. in
d.c.ex ratione.col.iij. ego retorqueo contra
ipſum. & ſi aliter diceremus q. eſſet permiſſa
ſuſpenſio & non prorogatio lex eſſet impoſi
ta verbis & non rebus contra.l.ij.in.ſi.C. cō
mo.de lega.quia de facili inueniretur via que
idem induceret quod prorogatio.
℄ † Et predicta procedunt in temporibus
190 proſequendi appellationem:ſecus eſt in tem/
pore appellandi ſcilicet decem dierum : quia
tale tempus non poteſt vllo modo nec per
iudicem nec per partes prorogari tacite nec
expreſſe:nec etiam per viam compromiſſi,ut
eſt glo.in aucten. offeratur. C. de litis conte.
& Philip.in.d.c.ex ratione.col.vj.uerſic.ter/
tio queritur &c.& Bal. in auct. hodie col. ij.
uerſic.quero quid ſi eſt appellatum &c.C.de
app.ubi plus dicit Bald.q. etiam ſi lata etiam
ſententia in cauſa appellationis interpoſite
poſt decem dies de conſenſu partium:nō va/
let.idem tenet Bal.in.d.aucten.ei qui appellat
col.ſi.uerſi. quero nunquid &c. & ibi etiam
Alex.in addi.ad Bart.& Abb.in cōſi.lxxvij
col.ij.in.ij.uol.& Car.in cle.quamdiu.in.v.q.
de app.& Fel.in.d.c.pe.col.v.in ſi.ver.ſecūda
191 declaratio &c.de iudi. ℄ † Tertio princi/
paliter limita niſi partes durante appellatio/
ne compromiſiſſent cauſam penes arbitros:
quia durante compromiſſo non currunt fata
lia:& ſic tempora appellationis poſſunt du/
rare ultra biennium text.eſt in dicta clemen
tina quamdiu,& in aucten. ſi tamen. C. de
tempo.appel.& patet ex his que proxime di
xi in precedenti limitatione.Quod tamen in
tellige quando eſt factum compromiſſum in
arbitros:ſecus ſi in arbitratores:quia tunc nō
ſuſpenditur inſtantia appellationis ſecundū
Petrum de ancha.in conſil.cclxxxiiij. & ibi
192 aſſignat rationem. ℄ † Vltimo quia ſuperi/
us dixi q. in Regno primum tempus proſe/
quendi eſt quinquaginta dierum: per conſti/
tu.appellationum tempora . Quero an iſtud
tempus quinquaginta dierum ſeruetur etiam
qn̄ appellatur ab interlocutoria dic q. nō:qa

dicta conſti.regni loquitur preciſe de appella
tione a diffinitiua:dum dicit appellationum
tempora per quas diffinitiue ſententie ſuſpen
duntur &c.& ſic intentio legiſlatoris eſt ibi
limitare tempora appellationum a diffiniti/
uis ſententiis:unde non extendi ut ad inter/
locutorias:& nulla fuit alia ratio niſi quia in
terlocutorie non ſuſpenduntur per appella/
tionem:vt in capitulo non ſolum de appella.
libro ſexto & per Bartol.in.l.iij.ff.de appel/
la.recip.Et intentio illius conſti.fuit limitare
tempora illarum appellationum que ſuſpen/
dunt ſententias:ad hoc ut magis uigilet ap/
pellans in expediendo cauſam citius : ne tan
diutius in ſuſpenſo remaneat,iuxta .l.nemo.
C.de tempo.app. ſed quando appellatur ab
interlocutoria : quia iudex poteſt procedere
non obſtantate appellatione : ideo non fuit
opus limitare iſta tempora:unde tunc ſtare/
mus diſpoſitioni iuris communis ſcilicet ut
peti debeant apoſtoli infra.xxx.dies: & pro
ſequutio fiat per annum vel biennium: iux/
ta diſpoſitionem.c.cum ſit romana : de app.
& aūt.ei qui appellat.C.de tempo.app. in ca/
ſu tamen in quo permittitur de iure ciuili ap/
pellari ab interlocutoria : ut quando habet
vim diffinitiue:quo caſu appellatio ſuſpendit
ſententiam:vt fuit dictum ſupra in.q.prece/
denti principali : tunc haberet locum dicta
conſtit.ex identitate rationis : & ita etiam
tenet Matth.de afflic.in.d.conſti. appellatio/
num tempora.col.vij.in ſi.uerſi. ſed hic que/
193 ro &c. ℄ † Scias etiam in hac materia
unam correptionem ſeu limitationem iuris
communis in Regno:nam de iure commu/
ni ſi appellans non proſequitur cauſam non
pōt appellatus ſtatim illam proſequi : niſi in
fine anni uel biennij ſcilicet cum unus tantū
menſis ſupereſt de anno uel biennio : quia
ante poſſet dicere appellans,ego nolo gaude
re tpe mihi a iure conceſſo:& de hoc eſt tex.
in.d.auct.ei qui appellat.& ibi Bart. Ang. &
doct.& Abb.Philip.& Card.plene in.c.obla
te.de app.ſed hodie in Regno eſt prouiſum
per ritum magne curie in numero & indiſti/
tem ſi appellans.q. ſi appellans non proſe/
quitur cauſam infra menſem poſt preſenta/
tum proceſſum poteſt appellatus comparere
& proſequi elapſo menſe:& ſic non eſt opus
expectare finem anni uel biennij.
194 ℄ † Plus etiam eſt cautum in Regno q. in
cauſa appellationis nō requiritur libellus nec
litis conteſtatio:ſed incipit ipſa cauſa ab apet
tura proceſſus,ita de hoc eſt ritus magne cu/

rie in numero. 52. incipiens. item in eiſdem
curijs &c. & alius ritus in numero. 127. inci-
piens. item in curia ipſa &c. & alius in nume
ro. 141. incipens. item q. cauſa &c. & alius in
num. 155. incipiens. item in appellationum
cauſis &c.
195 QVARTO Principaliter ſequendo ordi-
nem prepoſitum quero a quibus iudicibus
& a quibus actibus appellari poſſit. iſta. q. ha
bet duo membra. primum eſt a quibus iudici
bus poteſt appellari. ſecundum eſt a quibus
cauſis & actibus appelletur. ſup primo faci-
as regulam affirmatiuam ſed q. regulariter ab
omnibus iudicibus tam delegatis q̄ ordina-
rijs poteſt appellari. c. omnis &. c. ad romanā
ij. q. vi. & not. Spec. in titu. de appe. §. uidēdū
in prin. Non enim facit iudici iniuriam is qui
ab eius ſententia appellat. l. & in maioribus.
C. de app. cum. n. appello ſit quedam defenſio
que datur oppreſſis contra iniuriam iudicis.
l. j. ff. de app. & d. c. ad romanam. debet regu
lariter omnibus cenſeri permiſſa. & q. ſit de-
fenſio: eſt text. in. c. cum ſpeciali. §. porro. de
app. & tenet Soz. in conſi. cxcv. colu. iij. in
196 ij. volu. ¶ † Iſtam regulam limita pri-
mo q̄n eſt lata ſententia a principe non reco-
gnoſcente ſuperiorem: quia ab eius ſententia
non appellatur. tex. eſt in. l. j. ff. a qui app. non
li. & in. c. cuncta per mundum. ix. q. iij. vbi lo
quitur de ſententia pape. hinc dicit And. de
yſer. in. c. imperialem. §. preterea ſi inter duos
col. vj. in ſi. de phi. feud. alie per Ecde. q. hoc
habet locum non ſolum in ſententia impera-
toris vel pape: ſed etiam cuiuſlibet regis nō
recognoſcentis ſuperiorem: prout eſt Rex
Sicilie qui dicitur monarca. ſm eum.
197 ¶ † Secundo limita non procedere in ſentē
tia lata a prefecto pretorio: quia ab ea non ap
pellatur. l. prefecti. ff. de mino. & l. j. §. hiſ eu
nabulis. ff. de offi. prefe. preto. & l. j. C. de ſen.
198 prefe. preto. ¶ † Tertio limita non proce
dere in ſententia lata in ſacro regio conſilio:
quia ab ea non appellatur: ex quo cenſetur
ſententia regis: nam fertur ſub nomine regie
maieſtatis: & ita ſeruatur in Regno: quia a
ſententia ſacri conſilij non appellatur: ſed tā
tum reclamatum ſeu ſupplicatur: & non re-
tardatur executio. iuxta ea que habentur in
auten que ſupplicatio. C. de pre. impe. offe. &
dixi plene ſupra in preambulis huius tract.
de app. & q. ſententie ſacri conſilij habeant
vim legis quia proferuntur ſub nomine re-
gie maieſtis in Regno: traditur in deciſ. 181.
in fin. conſi. Neapo. & per Bal. in. l. fi. C. de le-
gi. & Hoſtieñ. & Anto. de but. in. c. cum Ber-
toldus, de re iudi. & q. non retardetur execu-
tio preſtita tamen ſatiſdatione i caſu retracta
tionis habetur plene in deci. ccxxxj. conſil.
Neapo. & dixi ſupra in preambulis huius par
tis de appella. in ver. ſupplicano. Hoc poteſt
comprobari, quia iſti Domini de conſilio eq-
parantur ſenatoribus, a quorum ſententiis nō
appellatur. ſm Spe. in tit. de app. §. videndum
& eſt tex. in. l. j. ff. a qui. app. non licet.
199 ¶ † Quarto limita non procedere in ſnia
lata a Duce Venetiarum: quia ab ea non ap-
pellatur, ſm Cyn. in. l. fi. C. de peri. here. & in
l. fi. C. de dona. inter vi. & vxo. & ratio poteſt
eſſe: quia non recognoſcit ſuperiorem.
200 ¶ † Quinto limita non procedere in ſentē
tia lata ab epo. cuius iuridictio fuit ꝓrogata:
quia ab ea non appellatur. caſus eſt ſing in. l.
epale. C. de epi. audi & in hoc epiſcopus equi
paratur prefecto ꝑtorio. ſm Bal. ibi & eſt ſpe
ciale in epiſcopo, quia ſecus eſt in alio iudice
ꝓrogato: uel dato de communi conſenſu par-
tium quia poteſt ab eius ſententia appellari. l.
ex conſenſu. in prin. & ibi Bart. ff. de app. &
Spe. in tit. de compe. iudi. adi. §. j. verſic. ſed
an a ſententia. & verſic. ſed ad quem. & gloſ.
in. c. ſuper q̄onum. §. verum. in verſic. alienſis
de offi. deleg. vbi dicit q. talis iudex non po-
teſt recuſari vt ſuſpectus: ſed bene poteſt ab
eius ſententia appellari: & Lud. rom. in cōſi.
201 ccxxviij. col. pe. in fi. ¶ † Sexto limita nō
ꝓcedere in ſententia ſortis ſeu fortune. vt q̄n
ſit aliqua diuiſio iudicio ſortis: quia a tali ſen
tentia non appellatur. ſm Bal. in. l. fi. in princ.
C. comu. de leg. & Phil. in rub. de app. col. iij.
& Pet. phi. cor. in cōſi. cxliij. in fi. in. iiij. uolu.
item non poteſt peti reſtitutio in integrum
aduerſus iudicium ſortis: quod vulgo dicit
ꝑ loſcas: ita tenet Bald. in. l. ait pretor. §. fi. ff.
202 de mino. ¶ † Septimo limita non ꝓcede-
re quando iudex eſt merus executor: quia ab
executione facti non appellatur. l. ab execu-
tore: & ibi Bart. ff. de app. & l. ab executione.
C. quo. appel. non recip. Quod tamen intelli-
ge niſi modum excedat, quia tunc poteſt ap
pellari & debet exprimi cauſa in appellatio-
ne. ſm Bar. in. d. l. ab executore: & uide mul-
tas alias fallentias in quibus poteſt appellari
ab executore: quas cumulat Specu. in titu. de
app. § in quibus. uerſic. quinto. An autem ap
pellari poſſit a ꝓnuntia de exequendo. Bart
in. d. l. ab executione. tenet q. ſic. ſed in. d. l. ab
executore. ſentit contrarium. & hanc contra
riam partem ſed q. etiam a pronuntia de exe-

quendo non appellatur tenet Pet.phi.cor.in
conſil.lxxj.col.iiij.in litterã.u.in.j.uol.ubi di/
cit hanc eſſe communem opi. & plures alle/
gat p iſta parte: p qua etiam adducit rationẽ,
quia prohibito uno cenſetur prohibitũ om/
203 ne id p quod peruenitur ad illud. ❡ † Octa/
uo limita non pcedere in ſnĩa arbitri: quia ab
arbitro non appellatur: ſed eius ſnĩe pareri dʒ
metu pene.l.diem proferre.§.ſtari.ff.de arbi:
&.l.j.C.de arbi.& haber quando pena fuit a/
diecta compromiſſo. ſi aũt non fuiſſet adie/
cta pena: tunc agitur ad intereſſe, vt.d.l. diẽ
proferre.§.fi.& not. Abb.in.c.p tuas, col. iij.
nota q arbitrium &c.de arbi.& uide Bal. in
.l.ij.ff.de arbi.& rõ aſsignatur p doc.in locis
preallega.quia ex ſnĩa arbitri non oritur actio
neqꝫ exceptio,ut.d.l.ij.& ibi Bald.& doc.ſed
ſolum illi paretur metu pene,unde cum non
pducat actionem non eſt neceſſe ab ea appel
lare.illud aũt quod dixi q quando non eſt
adiecta pena agitur ad intereſſe habet locum
quando compmiſſum eſt ſtiplone uallatum
& non aliter: quia ſecus ſi pacto nudo. ſm
Bar.Bal.& doc.in.d.l.diem proferre.§.fin. &
hoc de iure ciuili: ſed de iure canonico agitũ
ad intereſſe etiam ex pacto nudo, ſecundum
Abb.in.d.c.p tuas.col.ij.in fi.ſed hodie eſt in
ductum q ſi compromiſſum fuit factum pa
cto nudo ſine ſtipulatione & ſine pena: ſi
fuit ſnĩa arbitri emologata expreſſe vel taci/
te,producit actionem poſt emologationem,
& cenſetur tacite approbata ſeu emologata
quando partes tacent p decem dies & non
improbant ſnĩam nec de ea conqueruntur
etiam extraiudicialiter, tunc enim ſnĩa arbi/
tri mandatur executioni poſt decem dies: &
non poteſt vlterius p partem improbari.text
eſt & ibi Bal.& doc.in.l.cum antea. C. de ar/
bi.& illa eſt lex noua,& no.Abb.in.d.c.p tu
as,col.iiij.Nota ergo q ad hoc vt hẽat locum
d.l.cum antea: eſt neſſe q compromiſſum ſit
factum ſine ſtipulatione & ſine pena: & ratio
eſt quia vbi eſt ſtipulatio & pena nõ eſt opus
emologatione. quia ſi altera pars contrauenit
agitur ad penam.l.j.C.de arbi.item vbi eſt ſti
pulatio ſine pena minime eſt opus emologa
tione: quia agitur ad intereſſe quod ſuccedit
in locum pene: per text.& ibi Bald.in.d.l.di/
em proferre.§.fi.quod dic vt infra dicam.
❡ Quod tamen limita niſi in compromiſ/
ſo penali eſſet appoſita clauſula rato manen/
te pacto: quia tunc iſta cenſentur duo com/
promiſſa: vnum cum pena: & aliud ſine pe/
na: quo caſu habet locum emologatio in cõ/
promiſſo & oritur actio: per.d.l.cum antea,
ita tenent gloſ.& Bald.in.d.l.ij.ff.de arbi.
204 ❡ † Et per hoc infero q vbi eſſet appoſitũ
iuramẽtum in compromiſſo efficeretur emo
logabile per iuramentum: & pduceret actio
nem: ex quo iuramentum habet vim illius
clauſule: rato manente pacto, ſm Bartol. &
communiter docto.in.l.ſi quis maior. C. de
tranſac.& Anto.corſe.in rep.c.rub.de iureiur.
in.vj.priuilegio: quod eſt valde notandum,
quia communiter hodie in compromiſsis ap
ponitur iuramentum. ❡ Sed poſſet in hoc
aliquis dubitare: quia de iure nouiſsimo pro/
hibetur apponi iuramentum in compromiſ/
ſis: p auct.en.decernimus.C.de arbi.ergo iura
mentum tale non debet aliquid operari. ſed
dic q de iure canonico eſt prouiſum q tale
iuramentum valeat & ſeruetur: quia ſeruari
poteſt ſine interitu ſalutis eterne quando cõ/
promiſſum eſt ſup re licita, vt eſt text.& ibi
Abb.in.c.ij.col.iij.& in.c.cum tempore: de ar
bi.verum aduerte q Bal.in.d.auct.en. decerni
mus.tenet expreſſe q ex compromiſſo iura/
to non detur actio: quia dicit q quo ad priui
legium actionis remanet diſpoſitio iuris ci/
uilis: ex quo actio fuit inducta de iure ciuili
ſcilicet p dictam.l.cum antea.ſed quo ad cen/
ſuram eccleſiaſticam vt iuramentum ſeruetũ
ſtamus iuri canonico: & illud dictum Baldi
refert ſimpliciter Abb.in.d.c.ij.col.iij.verum
poſtea concludit q de iure canonico produ/
citur actio vigore iuramenti: vnde iſta prece
dens illatio quam feci ſine dubio procederet
in foro eccleſiaſtico: vbi ſeruatur ius canoni/
cum: ſed in foro ſeculari ſatis dubio, & potius
putarem tenendum contrarium: per illud di
ctum Bal.in.d.auct.decernimus: nam ex quo
iuramentum eſt reprobatum a iure ciuili, nõ
uidetur q in foro ſeculari vbi ſeruatur ius ci/
uile poſsit iuramentum reprobatum impor/
tare clauſulam: rato manẽte pacto: & ſic pro/
ducere actionem: quia quod nullum eſt non
poteſt aliquem effectum producere. Nec ob/
ſtat ſi diceretur q vbi tractatur de iuramen/
to ſtamus iuri canonico in vtroqꝫ foro: per
ea que not. Abb.in.d.c.j.de ope.no. nun.& i
c.cum contingat,de iureiur.quia fateor quo
ad obſeruantiam ipſius iuramenti: & ita ſta/
mus hic iuramento in vtroqꝫ foro, ne iurans
incidat in periurium, quia quo ad hoc tantũ
concernitur periculum animarum. ſed ad in/
ducendum alium effectum ſed actionis que
ad hoc prodita fuit de iure ciuili: non eſt abſo
num dicere q quo ad hoc unumquodqꝫ ius

ſeruetur in foro ſuo: cum non vertatur aliqđ
peccatum. vt dicit Abb. in. d.c.j. de ope. no-
nū. hoc tamen intelligo & declaro quando
quis vellet agere de iure ciuili: uigore. l. ne in
arbitris. C. de arbi: que induxit actionem de
iure ciuili in compromiſſo iurato: & poſtea
fuit correpta: per. d. aucten. decernimus. ſed
rigore iuramenti dico q̃ etiam in foro ſecula-
ri poſſet adire iudicem & facere compelli par-
tem ad obſeruantiam iuramenti, & ſic habe-
bit intentum. ita dicit Abb. in. d.c. p tuas, col.
iiij. ubi ita limitat Bald. in. d. aucten. & ita cū
205 hac declaratione pertranſeo. ¶ † Illud aūt
quod dixi q̃ requiritur emologatio tacita uel
expreſſa ad hoc vt ſententia arbitri mandetᷣ
executioni: per. d. l. cum antea, limita nō pro-
cedere in compromiſſo iudeorum: quia illud
executioni mandatur ſine alia emologatio-
ne etiam ante decem dies elapſos: tex. eſt &
ibi hoc tenet Guido de ſuzza. in. l. iudei. la. ſ.
C. de iude & Alex. in addi. ad Bart. in. d. l. cum
206 antea. ¶ † Item illud quod dixi ſupra q̃
quando eſt appoſita ſtipulatio agitur ad in-
tereſſe uel ad penam: & q̃ quando eſt emolo-
gata per lapſum decem dierum poteſt execu-
tioni mandari per. d. l. cum antea. limita pro-
cedere: niſi laudum contineret rem illicitam
& peccatum: quia tunc eſt ipſo iure nullumᷣ
& ex eo non agitur nec ad penam nec ad in-
tereſſe: idem q̃n contineret manifeſtam iniq-
tatem, quia tunc contra ipſum datur excep-
tio doli, que habent inſtar cuiuſdam appella-
tionis. l. nō diſtinguemus. §. cum quidam. ff.
de arbi. & talis exceptio doli oriens ex ma-
nifeſta iniquitate impedit laudum executio-
ni mandari etiam poſt decem dies. item impe
dit exigi penam & intereſſe ita pulcre decla-
rat Abb. in. d c. ij. col. fi. de arbi. & in. c. p tuas,
col. iij. eo. tit. & Lud. ro. in cōſi. xc. & ſic tūc
per viam iſtius exceptionis pōt haberi recur
ſus ad iudicem: qui iudex cognita iniquitate
manifeſta poterit laudum retractare: ſecus
quando non contineret iniquitatem manife
ſtam. quia tunc non obſtat aliqua exceptio
nec appellari pōt: vnde debet ſtari ſententie
arbitri: & imputatur ei qui compromiſit, ita
procedit text. in. d. l. diem proferre. §. ſtari. li-
cet aliter dicatur in arbitramento: quia in eo
ſemper habet locum reductio ad arbitrium
boni viri vſq; ad xxx. annos vt plene dixi
ſupra in preambulis huius tract. de appel. ver
ſic. reductio eſt nonus &c. que reductio nō
habet locum in ſententia arbitri. vt declarat
Abb. in. d. c. ij. in finalibus verbis. Et hec eſt

vna de drītis inter arbitrum & arbitratorem,
quod nota quia multi decipiuntur; putantes
in omni ſententia tam arbitri q̃ arbitratoris
habere locum reductionem ad arbitrium bo
ni viri: quod non eſt verum, ſm Abb. in. d. c.
207 ij. col. fi. in prin. & in fi. ¶ † Ex predictis
ergo quia materia arbitrorum eſt quotidiana
elicio talem practicam ſub compendio. Aut
enim ſumus in arbitro: aut in arbitratore, pri
mo caſu ſiquidem compromiſſum eſt factū
pacto nudo ſine iuramento: & pena: & tunc
quia nullum aliud remedium pōt habere lo-
cum: recurrimus ad emologationem nam ſi
fuit laudum approbatum expreſſe per partes
mandatur executioni ſtatim non expectato
lapſu decem dierum: ſi vero expreſſe nō fuit
emologatum: & tunc ſi partes non conque-
runtur infra decem dies: mandatur executio
ni poſt decem dies: quia cenſetur tacite emo-
logatum. per. d. l. cum antea: & ibi Bart. Bal. &
doct. C. de arbi. ſi vero aliqua partium contra
dixit. infra decem dies: & tunc non emologa
tur nec producit aliquam actionem: nec mā-
datur executioni, quia pactum nudum non
potuit aliquem effectum operari non accedē
te conſenſu partium expreſſo uel tacito, ita
expreſſe deciditur in. d. l. cum antea: & hoc
procedit de iure ciuili & in foro ſeculari: ſe-
cus eſt de iure canonico, quia ex quo ſm il-
lud ius pactum nudum producit actionem
vt hr̄ in in. c. j. de pact. tunc ex tali cōpromiſ
ſo ageretur ad intereſſe ſine alia emologatio
ne. ſm Abb. in. d. c. per tuas, col. ij. in fi. Si ve-
ro cōpromiſſum ſit factū pacto nudo cū pe
na: & tunc ex tali laudo non oritur actio,
quia non habet locū emologatio vbi eſt pe-
na: ex quo prouiſo hominis facit ceſſare pro
uiſionē illius. l. cū antea: & quia pactū rema-
net nudum & nulla lege fomentatū: nō da-
tur āctio nec ad penam nec ad contenta in
laudo: vnde erit inutile, niſi eſſet appoſita cla
rato manente pacto: ita dicit Bar. in. d. l. cum
antea. Si uero ſit factū cōpromiſſum cū ſti-
pulatione & pena, & tunc ceſſat dicta. l. cum
antea, & habet locū lex. j. C. de arbi. & d. l. diē
proferre. §. ſtari. quia ſi pars cōtrauenit: inci-
dit in penā, fallit vbi eſt iniquitas manifeſta,
per ea que ſupra dixi: & hanc fallentiā etiam
poteris dare ad caſus precedentes: ut ſuperius
declaraui. Si uero ſit factū cū ſtipulatione ſi-
ne pena: & tunc minime habet locū. d. l. cum
antea: & ſic non ſit emologatio ex quo agitᷣ
ad intereſſe per. d. l. diē proferre. §. fi. ita dicit
Bar. in. d. l. cū antea, fallit ſimiliter vbi eſſet ini

quitas manifeſta:per ſupradicta.ſed Abba. in
d.c.per tuas:col.iiij.tenet contra Bart. ſed q
etiam qn̄ cōpromiſſum fuit factū cū ſtipula/
tione ſine pena habet locū emologatio: &
ita extendit dictā.l.cū antea:que in rei verita
te:non loquitur de pacto nudo:ſed ſolū pro
uidit in illis cōpromiſſis in quibus nō eſt ap
poſita pena:neq ſunt facta ex decreto iudi/
cis:ut apparet ex principio illius.l.vnde non
videtur excludere cōpromiſſa facta per ſti/
pulationem:& ita videtur q opi.Abb.ſit ma
gis uera.Si uero ſit factū cū iur̄o, ſtipulatio/
ne:& pena:prout cōmuniter fieri ſolet maxi
me hodie in Regno qn̄ iſta cōpromiſſa fiunt
per notarios:nam coīter in eis apponūt ſtipu
latione: penam: & iur̄m: & clauſula rato
manente pacto, & alias q̄ plures clauſulas. &
tunc pp illā clauſulam:rato manente pacto:
dico q habet locū emologatio:per ea que di
cit Bart.de iſta clauſola in.d.l.cū antea.iuncta
illa opi.Abb.quā modo approbaui in.d.c.per
tuas.colu iiij.dū tenuit q.d.l.cū antea.habet
locū etiam in ſtipulatione.Item dico q prop
ter iuramentū pōt adiri iudex vt compellat
partē ad obſeruantiā iuramenti. ſm Abb. in
d.c.per tuas.col.iiij.ubi limitat Bald.in.d.au
ctēn.decernimus.unde concludo q hodie in
iſtis compromiſſis ita vallatis & clauſulatis
habet locū.d.l.cū antea.licet Bar. dicat ibi q
rato hodie habebit locū:Ego dico totū con/
trariū:q hodie ſemper habebit locū, maxi/
me propter dictā clauſulā que cōmuniter ap
ponitur in cōpromiſſis:& ſic habemus bo/
nam extenſionē ad.d.l.cū antea, per ea que
not.Bal.de illa clauſula in.l.ij.ff.de arbi. & ſu
perius dixi. ¶ † Hoc tamen limito niſi lau
208 dū cōtineret manifeſtam iniquitatē:quia tūc
petita abſolutione a iuramento que de facili
cōcedi debet in tali caſu poſſet opponi excep
tio doli,de qua in.d.l.nō diſtinguemus.§.cū
quidā:& ſic reduceretur reuiſio laudi per uiā
illius exceptionis corā iudice per ea que ſu/
209 perius dicta ſunt. ¶ † Et in iſto caſu quan
do ſumus in arbitro non poteſt appellari a
ſententia arbitri:nec reduci ad arbitrium bo/
ni viri:nec reclamari:per.d.l.j.C.de arbi. & .d.
§.ſtari niſi vbi eſt iniquitas manifeſta: tunc
opponitur exceptio:vt ſupra & tenet Ludo.
roma.in conſi.xxvij.col.ij.Et licet hodie per
d.l.cum antea oriatur actio ex cōpromiſſo:
tamen vera & cōmunis concluſio docto.eſt
q etiam hodie non appellatur a ſententia ar
bitri.Ita tenet Bal.in.d.l.j.C.de arbi. & Alex.
& cōmuniter doct.i.l.arbitro.ff.qui ſat cog.
& in.l.nemo poteſt.ff.de leg.j.licet Bartol.in
illis locis teneat contrarium ſcilicet q hodie
poſſit appellari.tamen cōmuniter reprobatur.
210 ¶ † Secundo caſu principali ſed quando in
ſumus arbitratore: & tunc in eius ſententia
non habet locum emologatio tacita:niſi per
lapſum xxx.annorum:vt dixi ſupra in pre/
ambulis huius tract.de app. verſic, uenio ad
nonum &c.ante vero dictum tempus ſemp
poteſt peti reductio ad arbitrium boni viri.
ita loquitur.l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum: &
ibi Barto.ff.pro ſocio:&.c.quintaualliſ: cum
ſua materia.de iureiuran.& petitur dicta re/
ductio quomodocunq & per quecunq uer
ba ſit factum compromiſſum.ſm Abb.& do
211 cto.in.d.c.quintaualliſ. ¶ † Illud autem
quod dixi q a ſententia arbitri non appellat
limita non procedere in ſententia arbitri iu/
ris:qui eligitur ex neceſſitate legis vel ſtatu/
ti de quo tractatur in.c.ſuſpitionis:& ibi per
Abb.& docto.de offic.deleg.& in.l.ſi.C.de/
iudi.nam a ſententia talis arbitri poteſt appel
lari vt eſt text.in.c.ab arbitris.de offic.deleg.
lib.vj.& not.doct.in.l.arbitro.ff.qui ſat.cog.
Et ratio eſt quia iſti arbitri equiparantur iudi
cibus:de qua materia uide que plene dixi ſu/
pra in.vj.diſtin.in quarta parte principali.uer
ſic.ſecundo quero an coram arbitro &c. vbi
declaraui quam iuriſditionem habent huiuſ/
212 modi arbitri. ¶ † Ex hoc ſequitur q cum
hodie per regiam prag. que incipit odia. ſit
prouiſum q cauſe inter coniunctos compro
mittuntur a ſententia talium arbitrorum be/
ne poſſet appellari ex quo dicuntur arbitri
iuris:& in Regno eſt prouiſum in ſpecie ſup
iſta appellatione ſeu reclamatione per aliam
regiam prag.que incipit.& ſi aliqua partium:
qua cauetur q is qui ſentit ſe grauatum per
ſententiam arbitri iuris poteſt adire iudicem
illius loci.& ſiquidem dicit ſe leſum ex dolo
ipſius arbitri ex propoſito vel re ipſa: cauſa
reuidetur per iudicem ex eiſdem actis: ſi ve/
ro allegat aliunde leſionem, & tūc iudex po
teſt admittere nouas probationes: & iuſtifi/
care ſententiam:ita tamen q cauſam expedi/
at infra menſem:vel ad plus infra duos men
ſes: & non vltra, Et ſi poſt ſententiam latam
per iudicem altera partium voluerit ſe graua
re:non audiatur vlterius ad impediendā exe/
cutionem,ſed ſit executio realis & cum effe/
ctu preſtita tamen fideiuſſoria cautione per
vincentem de reſtituendo in caſu retractatio
nis:& tunc cauſa reuidetur ſolum in ſacro re/
gio conſilio: vel in magna curia vicarie vel.
coram

eorum deputando ab eis:tertio loco:& non
in alia curia.Et hec omnia deciduntur in di-
cta regia pragm.ex qua habes limitationem
in Regno ad dictum capitulum ab arbitris.
quo cauetur q ab arbitris iuris appellatur ad
pricipem non autem ad inferiorem : ex quo
habet iuriſdictionem a lege,ideo ab eis appella
tur ad legẽ animatã: vt dixi in dicta ſexta di
ſtin.Nã in Regno hoc eſt correptum in arbi-
tris inter coniunctos electis:quia ab eis recla
matur ad iudicem loci,& ſic ad in inferiorem
213 a principe. ☙ † Secundo limita non proce
dere hodie in Regno generaliter in omnibus
arbitris etiam inter extraneos electis: quia ab
eis poteſt reclamari hodie ad iudicem loci:&
cauſa debet expediri infra duos menſes:poſt
quam expeditionem non admittitur alia re-
clamatio:niſi eo modo quo ſupra ſcilicet qa
ſit executio preſtita ſatiſdatione,ita deciditur
in.d.pragm.que incipit:& ſi aliqua &c.in fi-
nalibus verbis.vnde per hoc habes nouam
correptionem in Regno ad.l.i. C. de arbi. &
ad.l.diem proferre.§. ſtari.ff. de arbi & iſta
omnia dicta in hac octaua limitatione pote-
ris addere ad ea que dixi ſupra in.xiiij. diſt.
in quarta parte:vbi eſt principalis materia ar
214 bitrorum. ☙ † Nono principaliter limita
non procedere in iudice qui reuocauit graua
men quod fuerat comminatus : quia ab eius
grauamine quod reuocauit non poteſt appel
lari:niſi alio modo eſſet ſuſpectus.c.cum ceſ-
215 ſante.de app. ☙ † Vnum tamen adde pro
complemento huius materie:q in omnibus
caſibus in quibus ſupra dixi non poſſe appel
lari a ſententia maiorum iudicum propter au
toritatem perſone,prout eſt a ſententia prin-
cipis & aliorum non recognoſcentium ſupe
riorem,ſemper poteſt ab eorum ſententia ap
ppellari ad papam quando continet maniſe-
ſtam iniquitatem:nam papa eſt iudex compe
tens contra oẽs non recognoſcentes ſuperio
rem ratione iniuſtitie maniſeſte & peccati.
gloſ.eſt in.c.ex tranſmiſſa.de foro compe. &
And.de yſer.in.c.imperialem.§.preterea ſi in
ter.col.vij.de phi.feud.alie.per Fede.& not.
Hoſtien.& Ioan.and.in.c.nouit. de iudi, &
Philip.in rub.de app.in.iiij.col.& in.c.ſi duo
216 bus.colu.ſi.eo.ti. ☙ † Item licet non poſſet
ab eis appellari põt tamen appellari ab eorũ
vicarijs.ſm Bart.& Bal.in.l.a pro cõſulibus.
C.de app.& Philip.in.c.dilecti.el.iij. in.vj.q.
de app.
217 VENIO Ad ſecundum membrum huius
quarte.q.principalis.ſuper quo facio aliam re
gulam affirmatiuam ſed q regulariter in om
ni cauſa appellatur:& ab omnibus grauami-
nibus tam iudicialibus q̃ extraiudicialibus
vt eſt glo.in.l.qui reſtituere.ff. de rei ven. &
no.Philip.in rub.de app.col.iiij.in ſi.cum ap
pellatio ſit quedam defenſio que nemini de-
bet denegari. vt not. Sozzi. in conſil.
cxcv.col.iij.in.ij.vol.& eſt text.in.l.j.in prin.
ff.de app.& in.c cum ſpeciali.§.porro.eo.tit.
Et q ab actibus etiam extraiudicialibus appel
lari poſſit eſt text,& ibi plene per Philip. in
.c.bone memorie.de app.vbi pleniſſime at-
tingit materiam appellationis extraiudicialis
& ibi per Abb. & in.c. cum ſit romana. eo.
tit.Et iſta appellatio extraiudicialis non ſo-
lum ſit a iudice extraiudicialiter procedente:
ſed etiam a parte faciente aliquod grauamen
alteri parti:ſm Phi. in. d. c. bone memorie.
218 col.vj.in prin. ☙ † Et inter alios effectus
huius appellationis extraiudicialis quando
ſit a parte:nota magnum effectum: quia quã
do ſit in cauſa beneficiali habet vim citatio-
nis:& tenetur pars appellata comparere co-
ram iudice ad quem ſine alia citatione : alias
proceditur in illa cauſa in eius contumaciam.
Et dantur in hoc duo termini,primus eſt ter
minus vnius menſis ad iter arripiendum a
die interpoſite appellationis: deinde poſt ad
uentum appellantis expectatur appellatus p
viginti dies alios : infra quos ſi non compar
uerit:proceditur in eius contumaciam. tex.
eſt & ibi glo.in verſic.abſentia.in.c.j.de elec.
lib.vj.in alijs autem cauſis nõ beneficialibus
non operatur hunc effectum ſine citatione:
vt not.Abb.in dicto capitulo cum ſit roma-
na.colum.penul.Et nota hunc mirabilem ef-
fectum:quia de facili potes decipere aduerſa-
rium qui te moleſtat ſuper aliquo beneficio
appellando ab eius moleſtia ad ſedem Apo-
ſtolicam, & deinde producere omnia acta
tua:que faciunt pro victoria tue cauſe, nam
pars appellata non aduertet in comparendo
quia expectat ſe citari. & ſic poteris fabrica-
re proceſſum, & de facili obtinere cum non
habeas contradictorem:& ita vidi pluries ob
ſeruari: & plures proceſſus huiuſmodi veni
re de romana curia in partibus noſtris. de
alijs autem effectibus huius appellationis
extraiudicialis & in quibus differat ad iu-
diciali: remicto mea plene dicta per Al.ba.
Philip.& comuniter ſcribẽtes in. d. c. bone
219 memorie.☙ † Iſtã regulã affirmatiuam que
ſe habet q ab omni cauſa & actu grauatorio
poteſt appellari : limita primo non proce-

dere quando quis bis appellaſſet in una & ea
dem cauſa: quia nõ poteſt vlterius ab eadem
ſententia tertio appellare. l. j. C. ne li. ter. pro/
uo. & Spe. in tit. de app. §. quotiens in prin.
& per glo. & doc. in. c. directe. & c. ſua nobis
de appe. quod procedit tam in diffinitiua q̃
in interlocutoria: item procedit ſuper uno &
eodem articulo non licet tertio prouocare:
nam ſi aliquis millies grauaretur in vna cau/
ſa ſuper diuerſis capitulis ſemper poteſt bis
appellare ſuper vnoquoque capitulo, ita hec
omnia tenet Philip. in. dic. capitulo directe.
colum. iij. in princi. item procedit quando
unus & idem vult tertio prouocare: ſecus ſi
altera pars que bis obtinuit poſtea tertio lo/
co ſuccubuit: quia ipſa etiam poterit bis appel
lare: & ſic poſſunt concurrere quatuor appel
lationes in eadem cauſa: due .ſ. pro qualibet
parte, ita dicit Philip. in. d. c. directe. col. iij. uer
ſi. ſecunda concluſio &c. & Abb. in. d. c. ſua
nobis, item procedit quando per tertiam ſen/
tentiam non infertur nouum grauamen ſe/
cus ſi infertur: vt quia iudex tertie cauſe co/
demnat ad expenſas ad quas alij iudices nõ
condemnarunt, non ab iſto capitulo expen/
ſarum poteſt tertio prouocari ex quo eſt no
uum grauamen. ſm Ange. in. d. l. j. C. ne li. ter.
prouo. & Philip. in. d. c. directe. col. iiij. uerſi.
220 tertia concluſio &c. ¶ † Item intellige &
declara q̇ licet quis non poſſit tertio prouo/
care: tamen ſi aduerſarius appellat: poteſt in/
herere appellationi aduerſarij, & producere
iura ſua perinde ac ſi ipſemet appellaſſet: quia
quelibet appellatio eſt communis utriuſq;
partis. ſm Philip. in. d. c. directe. col. pe. uerſi.
quinta concluſio, &c. item intellige & decla/
ra: q̇ licet quis non poſſit tertio prouocare:
poteſt tamen dicere de nullitate tertie ſenten
tie: & ſi ſuccumbit ſuper iſta nullitate poteſt
iterum appellare tanq̃ a nouo grauamine. ſm
Io. de Imo. in. d. c. ſua nobis: de app. & Philip
in. c. directe. circa. fi. verſi. nona concluſio:
&c. & ibi vide plene per eum de reliquis ſpe
221 ctantibus ad hanc materiam. ¶ † Secundo
limita non procedere in cauſa in qua aliquis
fuit verus contumax, quia non auditur ap/
pellans. l. j. C quo. app. non recip. & l. ex con/
ſenſu. §. ſi. ff. de app. & ibi Bar. Imo. & doc:
quis autem dicatur verus contumax tradit
plene, Bar. in. l. ſi. ff. de in inte. reſti. & Bar. &
Alex. in. d. l. ex conſenſu. §. ſi. & Alex. in. l.
properandum. §. ſin autem reus. C. de iudi. ta
men vera concluſio quantum ad propoſi/
tum noſtrum eſt q̇ ille diclarat verus contu
max qui fuit citatus perſonaliter & potuit
venire in termino & non uenit: vel ſi fuit
citatus in domo & poſtea citatio peruenit ad
eius notitiam: & potuit comparere in termi/
no & non venit: quod intellige quando legi
time venit ad ſui notitiam: puta per ſcriptu/
ram citationis viſam poſtea per eum: vel per
relationem nuntij. ſecus ſi per relationem
vxoris vel aliorum de domo: quia tunc nõ
eſt uerus contumax: quia poteſt dicere: ego
nolui habere fidem vxori uel alij domeſtico
ita hec omnia cõcludit Alexa. in. d. §. ſin aũt
reus. col. ij. & iij. & ſunt de mente Bar. in. d. §.
ſi. item requiritur copulatiue vt dixi q̇ cita/
tus potuerit comparere: quia ſi fuit impedi/
tus: non dicitur verus contumax. ex quo p̱
eum non ſtetit ſecundum Alex. in. l. ij. §. ſi/
quis. ff. ſi quis cautio: & habetur in decl. xxx.
222 conſi. neapo. ¶ † Et adde hic q̇ ad effectũ
vt uerus contumax non audiatur appellans
ſufficit q̇ fuerit contumax ad ſententiam au
diendam tantum: licet in toto proceſſu non
fuerit contumax ita tenet Alex. in. l. ſepe. col.
xxiiij. ff. de re iudi. & idem Alexan. in. d. §.
ſin autem reus. col. iij. in. ſi. verſi. octaua con/
cluſio &c. Et pro iſta opi. pondero text. for/
malem in. l. & poſt edictum. §. ſi. ff. de iudi.
ibi abſentem ex peremptorio condemnatum
& c. quod tamen intellige & declara: dummo
do ſit citatus peremptorie: alias poſſet appel
lare vt probatur in. d. l. & poſt edictum. §. ſi.
& tenet expreſſe Alex. in. d. §. ſin autem reus
verſi. tertia concluſio. & c. vnde quo ad hũc
effectum ſemper eſt inſpicienda citatio: vide
licet an in ea ſit poſitum verbum perempto
223 rie &c. ¶ † Item adde q̇ ſicut verus con/
tumax non poteſt appellare: ita minime po/
teſt allegare litis pendentiã. ſm Alex. in. l. ij.
col. ij. ff. de re iud. nec põt ſupplicare. ſm Phi
224 lip. decium. in conſi. xxxiiij. col. j. ¶ † Ille
ergo qui fuit alio modo citatus puta in do/
mo: & non habuit legitime notitiam citatio/
nis: dicitur fictus contumax: & poteſt appel
lare. ſm Bal. in. l. ea que. C. quo: & quãdo iud.
& Bar. in. d. l. ſi. ff. de in int. reſti. & Alex. in
d. §. ſin autem reus uerſi. ſecunda concluſio
& c Et ſic nota q̇ fictus contumax non puni
tur, quia in eo non arguitur dolus ſicut in
vero contumace: unde minime poteſt mul/
ctari, quia mulcta non irrogatur niſi propter
ueram contumatiam ſm Bal. in. l. & in mul/
ctis. C. de app. & Bar. Bal. & Alex. i. l. j. §. ſi. ff.
ſi quis iuſdi. nõ obtem. Et p̱ hoc in ſero q̇ in
regno p̱ cõſti. regni cõtumax. condẽnat̃ ad

tertiam partem mobilium: & ex quadam ge/
nerali conſuetudine nonnullarum curiarum
in regno exigitur vnus tarenus pro pena cõ
tumacie: & in non nullis curiis diuerſarum
terrarum exigitur vnus auguſtalis: dico q.
iſta exactio pene, debet fieri contra uerum
contumacem, & non contra fictum: per pre/
dicta. ❡ † Quibus etiam adde q. non ſo/
lum is qui fuit perſonaliter inuentus dicitur
verus contumax: ſed etiam is qui procurauit
ne citatio perueniret ad eius notitiam, vt quia
latitauit vel aliter ſe abſentauit: iſte enim ha/
betur pro uero contumace. ſm Alex.in.d.§.
ſin autem reus.uerſi.quinta concluſio &c. p
ea que habentur in cle.j.vt lite pend.
225 ❡ † Vltimo ſuper hac materia ſcias q. uerus
contumax non appellat. ſa cauſa principali,
ſecus eſt ſi condemnatur in expenſis ratione
contumacie: quia ſi in iſta condemnatione
comparet, poteſt ab ea appellare ſm Bal.in.l.
ſancimus.col.ſi.C.de iudi.& in.l. terminato,
col.pen.C.de fruc.& lit. expen. & in auten,
generaliter.C.de epi.& cle.& Philip.in.c.ſe/
pe.col.xv.in.xj.&.xij.q.de app.vbi etiam po
nit an verus contumax poſſit appellare a ta/
216 xatione expenſarum. ❡ † Tertio princi/
paliter limita non procedere in cauſa in qua
aliquis eſt confeſſus & conuictus: quia appel
lare non poteſt.l.ij.C.quo.app.non recip. &
habetur plene per Philip.in.c.cum ſpeciali.§.
porro.col.ij.de appe.ubi limitat quando quis
eſt ſponte confeſſus ſecus ſi per tormenta:
quia tunc appellat, item limita quando proba
tio p quam eſt conuictus eſt clara, ſecus ſi du
bia: idem etiam tenet plene Io.de Imo.i.l. ſi.
§.iuſſus.ff.de app.& Bal.in.d.l.ij.col.ij.& ibi
etiam glo.ſi autem eſſet ſolum confeſſus &
non conuictus: vel ſolum conuictus & non
confeſſus poteſt appellare: quia iſta duo re/
quiruntur copulatiue: vt not.glo.& Imo.in
antepe.col.in.d.§.iuſſus: & Bal.in.d.l.ij.col.
ij.licet contra hoc videatur facere text. & ibi
not.in.ca.romana.§.ſi autem.de app.li.vj.vbi
innuitur q. confeſſus non auditur appellans:
licet non ſit etiam conuictus, & ratio eſt quia
confeſſio in iudicio inducit notorium: & in
notoriis non appellatur: vt dicam in ſequen/
ti limitatione aliqui faciunt differentiam in/
ter ius canonicum & ciuile. ſ. vt de iure ciuili
requirantur illa duo copulatiue: ſed de iure
canonico ſufficiat q. ſit ſolum confeſſus. per
d.§.ſi aũt. tamen veritas eſt iſta: q. de utroq;
iure nulla ſit differentia, & requiritur copula
tiue tam in ciuilibus q̃ in criminalibus q. ſit
confeſſus & conuictus: vt non appellet: ad
hunc effectu. ſ. vt eius appellatio non admi/
ctatur nec per iudicem a quo nec p iudicẽ ad
quem ſed indiſtincte ſiat executio. ſed quan/
do aliquis eſt confeſſus tantum poteſt appel/
lare ad hunc effectum vt eius appellatio reci
piatur per iudicem ad quem, & inhibeatur iu
dici a quo: quia iudex a quo non tenetur de/
ferre tali appellationi que induxit notoriũ
contra ſe per confeſſionem: & poteſt ante in
hibitionem exequi ſententiam: & ita loqui/
tur.d.§.ſi autem. ſed iudex ad quem admictit
illam: & poteſt diſcutere de errore confeſſio
nis: & interim inhibere: quia iſtud operatur
appellatio in confeſſo: quia poteſt coram iu/
dice ad quem reuocare confeſſionem docen/
do de errore. ſm Bar.in.d.l.ij.in.ſi.C.quo. ap.
non recip. & hoc procedit quando quis ap/
pellat nulla expreſſa cauſa. ſed quando inſe/
rit cauſam in appellatione. vt quia allegat er/
rorem confeſſionis: tunc etiam iudex a quo
tenetur illi deferre: & non põt exequi etiam
ante inhibitionem, ita hec omnia concludit
in effectu Abb.in.d.c. cum ſpeciali.§. porro.
col.iij.& ibi etiam Philip. vbi ita concordant
opi.& vtrunq; ius: & eſt de mente Bar.in.d.
l.ij.uerſi.tu dic verius &c. vbi dicit: q. ſi non
concurrunt illa duo tenet appellatio: poteſt
tamen iudex a quo non deferre, & exequi
ſententiam &c. & ſic ſub breuibus verbis
Bal. concludit opi. predictam quam tenent
doc.in.d.§.porro & hoc proprie innuit tex.
in.d.§.ſi autem: vbi dicitur q. iudex ad quem
debet inhibere, ne ſententia executioni man
detur &c. & eſt de mente doc. maxime Imo.
227 in.d.l.ſi.§.iuſſus.ff.de app. ❡ † Quarto prin
cipaliter limita nõ pcedere in factis notoriis:
quia in illis non admictitur appellatio. text.
eſt in.cap.cum ſit.in ſi.& c.peruenit.&.c.con
ſuluit.el primo.de app.& not.Philip.& Abb.
in.c.cũ ſpeciali.§. porro.col.ij. de app. & eſt
tex.cum.glo.in.c.romana.§.ſi aũt.de app.li.
vj. Quod tamẽ intellige niſi in appellatione
inſeratur cauſa rationabilis: quia tunc etiam
in notoriis admictitur appellatio. vt eſt glo.
in uerſi.mandetur.in.d.§.ſi aũt.& Philip.in.
d.§.porro.col.iij.& in.d.c.conſuluit.alias re/
gulariter nõ admictitur ut ſupra tenet Lud/
ro.in conſi. cccxliiij. & de hac materia uide
que dixi ſupra in.ij.q.principali.uerſi.octauo
228 limita &c. ❡ † Quinto limita non procede
re quando quis fuit condemnatus de crimi/
ne falſe monete: quia non poteſt appellare:
ſed dannatur ultimo ſupplicio ſine appel/

landi remedio:tex.eſt in.l.j.C.de fal.mone.
229 ❡ † Sexto limita non procedere in eo qui
eſt condemnatus de raptu virginis quia dan
natur ultimo ſupplitio & non poteſt appella
re propter immannitatem criminis.tex.eſt in
l.j.§.ſi autem:C.de rap.uirg.& And. de yſer.
in tit.que ſint rega.verſi.& bona.col.xix. in
230 fi. ❡ † Septimo limita non procedere in
latrone inſigni & famoſo.item inditioſo &
autore alicuius:factionis quia quicunq; dan-
natur de huius modi criminibus uel altero
ipſorum non appellat: nec ſuperſedetur exe
cutio.text.eſt in.l.conſtitutiones ff.de app.
& in.l.ſiquis filio ex heredato.§.hi autem.ff.
de iniuſt rup.teſta.& And.de yſer.ubi ſupra
231 col. ❡ † Octauo limita non procedere in
crimine leſe maieſtatis, quia in eo condem-
natus non appellat tex.eſt in.d.l.conſtitutio
nes.ſecundum intellectum Bar.ibi: dum lo-
quitur intelligendo illam.l.de proditore:qui
dicitur dux factionum per.l.quiſquis.C.ad.l.
iul.maie.& iſtam limitationem:tenet in ſpe-
tie Feli in.c.ſicut.el primo de ſymonia:& ui-
de And.de yſer.in.c.j.uerſi.& bona.col.ix.
232 que ſint rega. ❡ † Nono limita non pro
cedere in crimine ſymonie:nam condemna
tus de eo non appellat: ex quo equiparatur
crimini leſe maieſtatis & hereſis:ut not.glo.
in.c.j.de teſti.li.vj.in glo.ſi.ita tenet Feli.in
d.c.ſicut el primo de ſymo:per illum tex.qui
dicit q. mox debet ſententia executioni man
dari in crimine ſymonie. ❡ † Decimo li-
233 mita non procedere in crimine hereſis:quia
condemnatus in tali crimine non appellat.c.
vt inquiſitionis.de here.li.vj.& Feli.in.d.c.
ſicut.ubi limitat in omnibus predictis crimi
nibus niſi quis appellaret ante ſententiam:
quia tunc poteſt:ſecundum eum: & uide ad
hoc pulchre Ange.in conſi.clxxxviij.ubi
multum ſingulariter loquitur. item omnes
predicti caſus intelliguntur etiam ſi fuit quis
conuictus tantum vel confeſſus tantum: &
ſic non vtrunq; concurrit copulatiue. ſm
234 Bar.in.d.l.conſtitutiones. ❡ † Vndecimo
limita non procedere in eo qui fuit condem-
natus pro debito publico ſeu fiſcali, quia nõ
poteſt appellare:tex.eſt & ibi per doc.in.l.ab
ſtinendum.& .l.ſi.C.quo app.non recip.& in
c.ei qui appellat.§.quotiens.ij.q.vj.& Spe.in
tit.de app.§.in quibus.verſi.quarto. quod in
tellige quando fiſcus tractat de damno vi-
tando:ſecus ſi de lucro .vt in penis pecunia-
rijs.quia tunc poteſt appellari ſm And.de
235 yſer.in conſti.intentionis.col.ſi. ❡ † Duo
decimo limita non procedere in officiali ali-
cuius iudicis: qui ſi pro geſtis in officio fuit
condemnatus a ſuo iudice non appellat,pre-
ſumitur enim ex quo ſuus erat iudex q; eum
iuſte condemnauerit.exemplum ponitur in
nuncio ſeu famulo alicuius officialis: vel in
actorum magiſtro ſeu aſſeſſore condemnato
a ſuo officiali pro geſtis in officio.l.nulli. &
ibi Bar.C.quo app.non recip.& in cap.ei qui
§.nulli.ij.q.vj.& Spe.in tit.de app.§.in qui-
236 bus:verſi.tertio. ❡ † Decimotertio limita
non procedere in quolibet officiali condem-
nato in ſindicatu:quia non appellat ad effe-
ctum retardãde executionis.vt dictat in hoc
regno regia prag.que incipit.regie dignitati.
quod declara vt dixi ſupra in.ij.q.principali.
237 verſi.uiceſimo limita &c. ❡ † Decimoquar
to limita non procedere in ſententia interlo
cutoria,quia ab ea non appellatur regulari-
ter de iure ciuili.l.pe.C.quo.app.non recip.
quod dic vt ibi per Bar.& in.l.ij.& .iij.ff.de
app.recip.ſecus de iure canonico:quia a quo-
libet grauamine appellari poteſt, ut habetur
in capi.vt debitus: de app.de qua materia
uide que plene dixi ſupra in.ij.q.principali.
& per Ange.in conſi.cxv.& conſi.cvij.
238 ❡ † Decimoquinto limita non procedere
in cauſa vbi agitur de decima:quia non ap-
pellatur á ſententia lata in tali cauſa.tex.eſt in
cap.tua nobis:& ibi glo.de deci.& Spe.in tit.
239 de app.§.in quibus:uerſi.quarto. ❡ † De-
cimoſexto limita non pcedere in cauſa poſ-
ſeſſorij:quia a ſententia lata in poſſeſſorio nõ
appellatur.l.j.C.ſi de momen.poſ.fue.app.&
habet locum in omni poſſeſſorio ſiue adipi-
ſcende ſiue retinende ſiue recuperande. ſm
Bar.ibi:& not.in.l.quiſquis.C.quo.app.non
recip.& plene per Bar.in.l.ij.col.ij.uerſi.quero
que eſt ratio &c.ff.de app.recip.& Ange.in
conſi.cvij.quod tamen ideo eſt quia ſenten-
tia ſuper poſſeſſorio parit modicum preiudi
tium:ex quo grauamen poteſt reparari ſuper
petitorio.ſm Bar.ibi verum iſtud declaratur
hoc modo.ſ.ut non poſſit appellari ad effe-
ctum retardan de executionis.ita dicit tex.in
d.l.j.& ibi Bal.q; non obſtante appellatione
fit executio:tamen poteſt appellari: & valet
appellatio in effectu quo.ad deuoluendum
negotium coram iudice ad quem ita declarat
Bar.in.d.l.ij.col.ij.ff.de app.recip.& Bald.in.
d.l.j.& Abb.in cap.cum ad ſedẽ. col.antepe.
& pe.de reſt.ſpo.& tangit plene Philip.deci.
i cõſi.xxviij.licet ibi i.iij.col.dicat q. indiſtin
cte nõ appellat a poſſeſſorio:tñ magis comu

nis concluſio eſt q intelligatur ad effectum
retardande executionis; & ita ſeruatur in pra
ctica : maxime in hoc regno : vt habetur in
deci.77.in fi.conſi.neapo.& tenet Abbas in
240 conſi.lv.col.j.in.ij.vol. ℭ † Quod tamen li
mita primo procedere de iure ciuili:ſecus de
iure canonico:quia poteſt appellari a poſſeſſo
rio.ita tenet Lud.ro. in conſi. cccxxiiij. in
prin.& Spe.in tit.de app.§. in quibus. verſi.
ſexto: & Archi.in.§.ſunt quorum.ij.q.vj. &
Abb.in.d.cap.cum ad ſedem.col. pe. pro hoc
eſt tex.in cle.j.in fi.de ſeq.poſ.& fruc.& in.c.
ex conqueſtione:de reſti.ſpo.& in.c. ſignifi-
cauerunt.de teſti.& Abb.in conſi.lv.col.j.in
241 .ij.vol. ℭ † Secundo limita non procede-
re in ſententia ſequeſtri faciendi:quia licet ſit
ſuper poſſeſſione:poteſt ab ea appellari. ſm
242 Ange.in conſi.cvij.col.ij. ℭ † Tertio li-
mita procedere in ipſa diffinitiua lata i poſſeſ
ſorio:ſecus in interlocutoria : quia ab omni
interlocutoria lata in poſſeſſorio ante ſenten
tiam poteſt appellari.& ratio eſt quia graua-
men tale non poteſt reparari per appellatio-
nem a diffinitiua: & ex quo ab ea non appel-
latur.vt ſupra.ita ſingulariter tenet Ange.in
243 conſi.xlvj.col.fi.& conſi.clxxxviij.
ℭ † Quarto notabiliter limita procedere re
ſpectu.ipſius poſſeſſionis principalis de qua
litigatur:quia quo ad illam non ſuſpenditur
executio:ſecus autem ſi vltra poſſeſſionem
fuit quis condemnatus ad expenſas.fructus:
& intereſſe:quia quo ad iſta acceſſoria valet
appellatio etiam de iure ciuili & ſuſpenditur
executio.ita tenet Bar.in.l ſi.§.iuſſus.in fi.ff.
de app.& Bal.in.d.l.ij.col.ij.in fi.verſi.ſed po-
ne &c.C.ſi de momen.poſ.fue.app.& eſt de-
244 ciſum expreſſe in deci.77.cõſi.neapoli.i fin.
ℭ † Quinto limita.niſi grauamen illatum
per poſſeſſorium eſſet tale quod non poſſet
reparari in petitorio:ut ſi eſſemus in caſu in
quo non eſſet alicui conſultum niſi per reten
tionem rei:ſeu per exceptionem,tunc enim
etiam de iure ciuili appellatur a poſſeſſorio:
& impeditur executio.ita tenet Barto.in.l.ij.
col.ij.ff.de app.recip.& Abb.in.d.c. cum ad
ſedem.col.pe.in prin.de reſti.ſpo.& Ange.in
.l.j.C.ſi de momen.poſ.fue.app.& Philip.de
ci.in conſi.xxviij.col.ij.per.l. qui exceptio-
245 nem.§.ſi pars.ff.de condi.inde. ℭ † Sexto
limita quando iniuſte & ſine cauſa aufertur
alicui poſſeſſio:quia poteſt appellare.ſm Ab
ba.in conſi.lv.col.j.in.ij.vol.& Ange.in cõ-
246 ſi.cvij.in.ij.col. ℭ † Septimo per illationẽ
ex predictis ego nouiter limito : vt iſta pro-
hibitio appellationis in poſſeſſorio procedat
generaliter ubi cauſa eſt modici preiudicij &
tractatur de poſſeſſione momentanea .ſ. que
momento eſt duratura penes vincentem:vt
quia ſunt in promptu probationes ſuper pe-
titorio:ſecus autem vbi probatio petitorij eſ-
ſet difficilis:& ſententia ſuper poſſeſſorio tra
heret ſecum effectum perpetuum : quia tunc
tractatur de magno preiudicio : & poteſt in-
diſtincte appellari ad impediendam execu-
tionem . ita ſentit Abb.in.d.conſi.lv.col.j.in
.ij.vol.& Philip. deci.in.d.conſi. xxviij. &
Bar.in.d.l.ij.col.ij.&.iij. ff. de app. recip. &
Abb.in.d.c.cum ad ſedem.col.pe.& Ange.&
doc.in.d.l j.C.ſi de momen.poſ.fue.appe. in
quibus locis doc.communiter põderant mo
dicitatem preiudicij in poſſeſſorio. item tota
ſchola ciuiliſtarum ſe fundat ſuper.d.l.j.que
loquitur de poſſeſſione momentanea. vnde
innuit q ſit talis poſſeſſio que de facili poſſit
reuocari per probationes in petitorio: & per
hoc ego nouiter infero, & credo dicere ue-
rum : in iſtis litibus que agitatur inter vni-
uerſitates terrarum ſuper poſſeſſorijs herba-
rum:nemorum : & aquarum : & aliarum re
rum ſimilium : quia ut plurimum propter
temporis antiquitatem non ſolent haberi in
ſtrumenta diſtinctionis territoriorum:ut per
illa poſſic probari petitorium ſolum fundant
ſe ſuper poſſeſſione : quia ita antiquitus fuit
poſſeſſum quo caſu ſi ſuccumbit una uniuer-
ſitas in poſſeſſorio eſt ſibi impoſſibile ha-
bere probationes in petitorio : & ſic iſta
ſententia haberet effectum petitorij : & eſt
maximi preiudicij.per hoc dico indubitanter
q a tali ſententia poteſt appellari,& impedi-
tur executio. ſequendo maxime equitatem
iuris canonici quod permittit appellationem
indiſtincte in poſſeſſorio:nam per ius ciuile
debet reſtringi in minus q̃ poteſt : ut pulcre
dicit Abb.in.d.conſi.lv.ſed per ius ciuile nõ
reperitur reſtrictum niſi in poſſeſſione mo-
mentanea : ergo non debet extendi ad poſ-
ſeſſionem longiori tempore duraturam : &
hec eſt noua & pulcra conſideratio in termi
nis in caſu qui quotidie euenit, licet per inad
uertentiam aliqui iudices in regno male id
ſeruari faciant,accipientes ualde generaliter
& extẽſiue illud dictum:q a poſſeſſorio nõ
appellatur , & male & iniuſte faciunt : per
pdicta. ℭ † Octauo limita nõ procedere qñ
247 miſſio i poſſeſſionẽ eſt talis q miſſus interim
lucrat fructus:qa põt appellari ſicut a ſentẽ-
tia lata i petitorio. ſm Ange.in cõſi.cclij.

248 ¶ † Nono limita non procedere in poſſeſ-
ſorio mixto. ſm Bal. in conſi. cclxvj. in .iij.
249 vol. ¶ † Decimo limita quando ſententia
ſuper poſſeſſorio eſſet lata ex dolo vel lata
culpa iudicis vel propter inimicitias: quia tũc
poteſt appellari. ſm Bal. in conſi. ccxvij. in fi.
250 in ij. vol. ¶ † Vndecimo limita quando
de poſſeſſorio tractaretur per viam contra-
ctus & non per momentaneum iuditium, q3
tunc poteſt appellari. ſm Bal. in conſi. ccx. in
251 fi. in. v. vol. ¶ † Decimo ſeptimo principa-
liter limita regulam principalem non proce-
dere in actu quem quis approbauit: quia ab
eo appellare non poteſt. l. ab eo. C. quo: & q̃n
iud. & l. fi. C. de tempo app. & not. Sozzi. in
conſi xlv. cl. pe. in fi. in pri. uol. pro hoc eſt
tex. in. l. ad ſolutionem. C. de re iudi. vt quan-
do accipit terminum ad ſoluẽdum. ſm Lud.
252 ro in conſi. ix. in fi. ¶ † Decimo octauo li
mita non procedere quando creditor agit hi
potecaria ad auocandum pignus, quia ſi iu-
dex pronuntiat pignus debere reſtitui nõ
appellatur a tali pronũtia: ex quo eſt modici
preiuditij, quia ſoluto pretio pignus reuoca-
tur in priſtinum. ſm Abb. in c. cũ ad ſedem.
col. antepe. in fi. de reſti. ſpo. licet agens hipo-
tecaria dicatur agere petitorio, & non poſſeſ-
ſorio. ſm Pe. phi. cor. in cõſi. cxc. col. ij. in pri-
mo. vol. vbi idem dicit quando agitur ſalui-
no interdicto: quia non appellatur: & de hu-
ius dicti veritate vide Iaſo. in. §. item ſerula-
na. col. xv. inſti. de actio: & Bar. i. l. j. ff. de ſal.
interdic. & Bal. in conſi. ccx. in fi. in v. uol. ad
de tamen q̃ hodie in regno hoc eſt expreſſe
deciſum quando agitur aſsiſtentia vigore in
ſtrumenti: quia ſi conceditur aſiſtentia, non
appellatur a tali decreto affirmatiuo: vt eſt ri
tus magne curie in numero. 164. incipiens,
item in cauſis duarum vntiarum &c. & eſt
confirmatum p̱ regiam prag. que incipit ma-
gne curie que declarat hoc procedere ad effe-
ctum retardande executionis: quia non ob-
ſtante appellatione fit executio: vt habetur
plene in deci. 261. conſi. neapo. ubi extendi
tur diſpoſitio dicte prag. & ritus magne cu-
rie non ſolum in decreto aſsiſtentie verum
etiam in omnibus alijs decretis affirmatiuis,
quia ab illis non appellatur: & que ſint iſta
decreta numeratur in. d. deci 261. ſed de nulli
tate poteſt dici ad effectum retardande exe-
cutionis: vt dicitur in. dic. prag. adde tamen
q̃ a ſecundo decreto appellatur, licet non a
primo. ſm Ange. in conſi. xlvj. & cõſi. cvij.
253 ¶ † Decimonono limita non procedere in
pronuntia de aperiendo teſtamentum: uel
de mictendo ſcriptum heredem in poſſeſſio
nem: quia ab ea non appellatur. l. quiſquis.
C. quo. app. non recip. ſicut diximus in inter
dicto quorum bonorum in quo non appel-
latur. ſecundum Bart. in. l. j. in fi. C. quo. bono.
254 ¶ † Viceſimo limita non procedere in cau
ſa nominationis publici muneris quod eſt
utilitate priuatorum: ut ſiquis nominatur ad
aliquam tutelam ſuſcipiendam vel ad aliud
publicum munus: quia non poteſt appella-
re a tali nominatione ſm Specu. in titu. de ap
pe. §. in quibus. verſi. ſeptimo: & eſt text. in. l.
ij. §. ſiquis. ff. quando app. ſit. poteſt tamen
nominatus ſi habet iuſtam excuſationem ſe
excuſare infra quinquaginta dies, & ſi non
admictatur excuſatio tunc poteſt appellare:
vt. d. §. ſiquis: & ita intelligitur tex. in. l. cum
in vna. §. tutor. ff. de app. ut not. glo. in. d. §. ſi
quis & glo. in. §. qui enim inſti. de excu. tuto.
quod tamen intelligitur in illis muneribus
que ſunt autoritate publica & utilitate priua-
ta: ut ſupra: ſecus autem in muneribus pu-
blicis autoritate & utilitate: quia in his po-
teſt appellari. l. ij. C. de decur. li. x. & l. ſi qui
C. de app. & l. j. C. de tempo. appe. & not. glo.
in. d. §. qui enim: & Spec. in. d. §. in quibus.
uerſi. ſeptimo: adeo q̃ ſi non appellat infra
decem dies non poteſt vlterius contradicere
ſecundum Ange. in. d. §. ſiquis vbi pulcre
infert q̃ ſi aliquis habet immunitatem &
exemptionem a collectis eo ipſo q̃ deſcribi-
tur in libro ſoluentium collectas ſtatim cũ
ſcit ſe deſcribi debet appellare infra decem
dies, alias ſi ſcit & non appellat cenſetur con
ſentire & ſuo priuilegio renuntiare. & non
poteſt ulterius contradicere: & illud dictũ
refert & ſequitur Alexan. in conſi. cj. col. 6.
circa fi. in primo uol. quod nota: quia eſt ſin
gulariter dictum: unde poteris extrahere
bonam cautelam in fauorem uniuerſitatis ad
operandum q̃ ciuis exemptus perdat ſuam
exemptionem: procuret vniuerſitas q̃ deſcri
batur in libro ſoluentium & notificet ſibi
qualiter eſt deſcriptus: & ſi non appellat in-
fra. x. dies a die notitie perdit priuilegium: &
ipſe forte non aduertet in appellando: quia
confidit ſuo priuilegio credens ſe poſſe illud
quandocunq̧ producere: & ſic remanebit de
255 ceptus. ¶ † Viceſimo primo limita nõ
p̱cedere ĩ cauſis minimis & breuioribus q3
in illis non appellatur de iure ciuili. ſecus
de iure canonico. ſecundum Abba. Philip.
& Cardinal. in capitu. de appellationibus.

extra.de app. & ibi tangunt rationem diuer/
ſicatis. & per text.in.c. anteriorum.ij.q. vj. &
in autem, niſi breuiores.C.de ſen.ex peri.reci.
Et quo ad hoc que dicantur cauſe breuiores
vide doct.in locis preallег. & adde q hodie
eſt deciſum in regno q in cauſis duarum vn
ciarum ciuiliter petitarum non appellatur.
vt eſt ritus magne curie in numero.164. inci
piens. item in cauſis &c. licet nunq viderim
illum ritum eſſe in obſeruantia:immo totum
contrarium ſeruari,nec obſtat.l.& in maiori/
bus.C.de appella. quia ibi exponitur maiori/
bus,ideſt criminalibus.Minoribus,ideſt ciui/
256 libus,ſecundum glo.ibi. ¶ †Vigeſimo ſecun/
do limita non procedere in ſententia abſolu/
toria lata in cauſa criminali ex mero officio
vel in proceſſu facto ad denuntiam:quia non
appellatur ab huiuſmodi ſententia, vt dicit
preallegatus ritus magne curie.164.qui inci/
257 pit.item in cauſis &c. Vigeſimo tertio limita
non procedere.in ſententia torture irrogan/
de in crimine de quo conſtat per vnum te/
ſtem de viſu:& per publicam famã:quia non
appellatur. ita habetur in dicto ritu magne
curie.164.qui incipit.item in cauſis &c. iun/
cto ritu ante precedenti.162.qui incipit item
258 ſi accuſatur &c. ¶ †Vigeſimo quarto limita
non procedere in omnibus cauſis requiren/
tibus celeritatem:que ſine dilatione expedi/
untur:quia in his non admittitur appellatio
ad impediendam executionem, vt not. Spec.
in titu.de appel.§.in quibus,verſi. octauo &
259 Iaſo.in.l.j.§.j.colum.j.ff.de ferijs. ¶ †Vige/
ſimoquinto limita in eo qui condemnatur
ſuper actione ad exhibendum:quia non po
teſt appellare.ſecundum Spe.in.d.§.in quibus
verſi.ſed nunquid in actione. quod intellige
260 & declara vt ibi per eum. ¶ †Vigeſimoſexto
limita quando cauſa eſt deciſa per iuramentũ
delatum vel relatum:quia non poteſt appel/
lari,text.eſt & ibi Barto.& docto.in.l. gene/
raliter §.ſed iuramento.C.de reb.cre.& Iaſo.
in rep.l.admonendi.colum.xxj.ff.de iureiur.
261 ¶ †Vigeſimoſeptimo limita quando Abbas
vel alius ſuperior regularis vult corrigere ſub
ditum ſuum regularem de aliquo exceſſu: qa
a tali correctione nõ poteſt appellari:ex quo
ſit pro ſalute anime ipſius correcti.c.ſi licet de
offi.ordi. & .c.ad noſtram.& .c.reprehenſibi/
lis in fi. & c.cum ſpeciali.in fi. de appel. quod
intellige niſi corrigens excedat modũ in cor
rigendo: quia tunc appellari poteſt expreſſa
cauſa grauaminis:ſecundum glo. & Philip.in
d.c.ad noſtram,& eſt text.in.c. de priore, eo.
titu.Item predicta procedunt in clerico regu
lari:ſed in clerico ſeculari eſt ſecus. quia ille
poteſt appellare a correctione, vt not.Spe.in
d.§.in quibus,verſic. vndecimo. nam maior
dicitur poteſtas Abbatis in monacum regu/
larem q epiſcopi in clericũ ſecularem. vt not.
Abba.& Philip.in.d.c.ad noſtram.& in.d.c.
reprehenſibilis.& predictis adde Fely.in.c.
ſuper litteris,colum.xj.verſic. decima regula
& c.de reſcri.& Cald.in conſi.iij.in tit.de app.
262 ¶ †Vigeſimooctauo limita non procedere
in cauſis in quibus appellatio eſt prohibita
per reſcriptum principis.vt quãdo princeps
committit cauſam appellatione remota: quia
tunc non poteſt appellari.l.j.in fin.& ibi glo.
& Barto.ff.a quibus appel.non licet.& .c.pa/
ſtoralis.de appel.in tantum q licet appelletur
a ſententia diffinitiua poteſt tamen interim
appellatione remota pendente executioni de
mandari.ſecundum Philip. in.d.c. paſtoralis
colum.ij.verſi.quarto operatur. & c. per text.
in.c.paſtoralis.§.preterea.de off.dele. nullus
autem poteſt hanc clauſulam in reſcriptis po
nere:niſi ſolus princeps.vt dicit text.in.d.l.j.
in fin.quod tamen intelligitur quando remo
uetur appellatio a diffinitiua:ſecus ſi ab inter
locutoria:quia tunc etiam inferior a principe
poteſt vti dicta clauſula.& poteſt tollere ap/
pellationem.ſecundum Barto.in.l.fi.C.de ſen
ten.& Barto.in.d.l.j.§.fin.ff.a qui.appel. non
licet:verum dicit Barto.ibi q friuola tantum
appellatio cenſetur remota : probat etiam te/
net Iaſo.in.l.iij.§.ſi is pro quo.colu.j.ff.quod
quiſq iur.& ſecundum hoc iſta clauſula vide
tur fruſtratoria quia ſine ea appellatio friuola
remouetur a iure.per text.in.c. cum appella/
263 tionibus.de appella.lib.vj. ¶ †Quis autem
ſit effectus huius clauſule appellatione remo/
ta:& quid operatur vide plene per Philip.in
d.c.paſtoralis.de app.vbi plures effectus enu
merat.& vide pleniſſime per Ioan.de imo.in
d.l.j.§.fi.ff.a qui appel.non licet. vbi per.24.
colum.tangit plene hanc materiam melius q
alibi.& aliquid per Fely.in.c. cauſam que co/
ram.pe.de reſcrip.& Spe in titu.de appel.§.in
quibus.verſi.verum quia.& interalia eſt ſci/
endum q iſta clauſula appellatione remota
nihil operatur in preiuditiũ tertij. vt eſt text.
in.c.ſuper eo.& ibi Abb.de offi.dele. & Barto
in.d.l.j.§.fi.& Philip.in.d.c.paſtoralis.colu.
264 fi.in.vij.q. ¶ †Et ſi opponeretur contra pre
dicta q appellatio eſt defenſio.c.cum ſpeciali
§.porro.de appel.& princeps non poteſt tol
lere defenſiones. per ea que habentur in cle.

paſtoralis.de re iudi.poteris reſpondere q̃ cõ
trarium procedit in defenſione inducta a iu/
re naturali:prout eſt citatio.ſed appellatio eſt
defenſio iuris poſitiui: vnde poteſt tolli per
principem,ita declarat Philip.in.d.c. paſtora/
lis,colum.vij.in fin.verſi. quarto queritur &
Ioan.de imo.in.d.l.j.§. fin. & Fely. in rub.de
appel.colum.iij.in fin. & in.c.j.de reſcrip.
265 ¶ † Vigeſimonono limita non procedere
quando quis renunciauit appellationi: que re
nunciatio poteſt fieri expreſſe & tacite.expre
ſſe fit per verba expreſſa & ſpecifica declarã/
tia ipſam renunciationẽ appellationis: & non
inducitur renunciatio eo ipſo q̃ quis promi/
tit ſtare ſententie iudicis:ſecundum Philip.in
c.ad hec.el.ij.de appel.& q̃ poſſit fieri renun
tiatio appellationi eſt text.in.l.fin. in fi.C. de
tempo.app.& in.l.ſiquis libellos.C. de appel.
& in.c.ſollicitudinem.de appel. & not. And.
de yſer.in.c.j.§. item ſacramenta colum.v.in
fi.de pace iur.fir.& Sozzi.in conſil.xlv.colu.
v.&.vj.in primo volum. renuntiatio vera ta
cita poteſt pluribus modis induci.prime enĩ
per deſertionem appellationis: & hic potes
cumulare omnes modos quos referam infra
in vltima.q.principali.ſecundo modo induci
tur renuntiatio eo ipſo q̃ appellans poſt in/
terpoſitam appellationem litigat adhuc corã
iudice a quo:quia redeundo ad ipſum cenſe/
tur appellationi renunciare.text.eſt & ibi per
Philip.in.d.c.ſollicitudinem. & in.c.gratum.
de offi.dele.quod tamen limita ſex notabili/
bus modis quos ponit Philip.in.d.c.ſollicitu
dinem.& tangit idem Philip.in.c.cum tenea/
mur.in vltimo not.de appella.eodem modo
inducitur renũtiatio eo ipſo q̃ appellãs poſt
appellationem adit alium iudicem ſuperiorẽ
& non iudicem ad quem:ſecundum Abba.in
d.c.ſollicitudinem.colum.ij.verſi. vltimo no
266 ta vnam regulam &c.† Et ex predictis appa/
ret differentia inter reductionem ad arbitriũ
boni viri & appellationem.quia ante ſenten/
tiam non poteſt renunciare reductioni.per ea
que plene habentur in.c. quintauallis. de iure
iur.ſed appellationi poteſt renunciari ante ſen
tentiam:vt.d.l.fi.in fine.C.de tempo.appella.
vt refert Philip.in.d.cap.ad hec el.ij.circa fin.
& habetur per Bald.& Ange.in.l. tale pactũ.
§.qui prouocauit.ff.de pact.& plene per An/
gel.in conſil.clxxxvij.vbi pulchre loquitur.
& Pau.de caſt.in conſi.cclx. colum.j.in pri/
mo volum.& in tantum procedit dicta re/
nuntiatio:q̃ etiam ſi renuntians adhuc eſt in
fra decem dies datos ad appellandum: nõ po

teſt vlterius appellare, ſecundum Car. in cle.
ij.§.j.in fi.de appel.& Io.de ana.in conſil.50.
colum.j.An autem poſſit renunciari nolente
appellato:vide Fely.tenentem q̃ non in.c.ex
267 parte.S.colum.ij.de ſcrip.¶ † Trigeſimo limi/
ta non procedere in appellatione friuola:quia
ab omni acto eſt prohibita:non debet admit
ti per iudicem:neq; lex ipſam admittit.c.cum
appellationibus.de appel.lib.vj.& not.Ange.
in conſi.cxl.immo de iure canonico ille qui
friuole appellat ab actu: poteſt per iudicem a
quo excomunicari ut contumax,ſecundum
Abb.in.c.ſollicitudinem.in primo not.de ap/
pel.ubi plus dicit q̃ poteſt etiam mulctari.&
licet contra hoc videatur glo. in.l.j.§.fin.ff.a
qui.appel.non li.que facit differentia inter ius
canonicum & ciuile.dicit enim q̃ de iure ca/
nonico non punitur temere appellans niſi
in expenſis:ſecus de iure ciuili.& illam glo.ſe
quuntur.Abb.& Philip.& communiter do/
cto.in.c.ij.de appel.tamen debet illa glo. limi
tari.ſ.ut non puniatur pena extrinſeca: ſed be
ne poteſt excomunicari ob contumaciam:q̃a
temere appellando arguit ſe contumacem,itẽ
debet limitari ut non puniatur niſi iudici vi/
debitur ob eius calumnium & manifeſtam te
meritatem.ita pulchre diſtinguit & declarat
Abb.in.d.c.ij.in primo not.de appel.& ita de
bet intelligi & limitari quod not.Bald.in.l.ij.
colum.j.C.de epi.audi.ubi dicit q̃ de iure ca/
nonico temere appellans non punitur, quod
debet intelligi.ſ.pena appoſita in illa.l.que eſt
quinquaginta librarum argenti; ſed bene po/
teſt alia pena miniori puniri ad arbitrium iu/
dicis.per ea que dicit Abb.in.d.c.ij.ſed de iu/
re ciuile appellans friuole punitur pena quin
quaginta librarum argenti, ut eſt text. & ibi
Bald.in.d.l.ij.C.de epi.audi.& text.in.l.ab ex
ecutione.in fin.C.quo.appel.non recip.
¶ Super hoc eſt ſciendum q̃ reperio tres pe
nas in hac materia ꝓditas a iure ciuili.vna eſt
quinquaginta librarum argenti:vt modo di/
xi.alia eſt pena extraordinaria ad arbitrium
iudicis.l.eos.§.ne temere.C.de appella.alia eſt.
pena amiſſionis cauſe: & nota infamie.l.a ꝓ
conſulibus.C.de appel.quomodo autem de/
beant irrogari dicte pene ne videantur iſte le
ges ad inuicem contrariari: Barto.in.d.l.a pro
conſulibus facit vnam diſtinctionem.v3.aut
appellatio recipitur per iudicem a quo:& pu/
nitur extraordinem.per.d.§.ne temere, aut
non recipitur: & punitur nota infamie: & a/
miſſione cauſe per.d.l.ꝓ conſulibus.aut quis
appellat ab executione:& punitur pena quin

quinquaginta librarũ argenti.p.d.l.ab executiõe.
iſta oſtinctio Bar.eſt defectiua,quia in.l.ij.C.
de epi.audi.nõ dr̃ de appellante ab executiõe
& tamen irrogatur illa pena,vnde ego magis
clare concordando iſtas .ll.ita diſtingo.aut
quis appellat ab interlocutoria friuole: aut a
diffinitiua,primo caſu punitur pena quinqua
ginta librarum argenti.per text.in.d.l.ij.vbi
expreſſe loquitur imperator de appellatione
ante ſententiam:& refert ſe ad deciſa.per.d.l.
ab executione.& declarat ibi glo.in verſi.ſan
ctio.idem probatur in.d.l.ab executione.vbi
loquitur de appellante ab executione vel ab
articulo:& ſic innuit de appellatione ab in/
terlocutoria,ſecundo caſu.ſ.quando appellat
a diffinitiua.& tunc ſubdiſtingo.aut appella/
tio recipitur aut non:ſecundum Barto.in.d.l.
268 a proconſulibus,vt ſupra retuli.¶ †Quo au/
tem dicatur appellatio friuola ſeu fruſtrato/
ria uel temetaria.dic q; dicitur illa que inter/
ponitur ſine legitima cauſa.vt quando quis
appellat vbi non eſt grauatus iniuſte: & ſic
idem eſt dicere friuolam quoad vanã & ina/
nem & ſine cauſa iuſta interpoſitam:que nul
lum poterit ſortiri iuris effectum ita declarat
Gemi.in.d.c.cum appellationibus.colum.ij.
verſi.quero quid importet &c.de appel.lib.
vj.& in tantum lex habet odio huiuſmodi
appellationes friuolas:q; non ſolum introdu
xit penas ſupradictas:uerum etiam cenſetur
fieri iniuria iudici a quo:quando friuole appel
latur:adeo q; poteſt iudex agere actione in/
iuriarum.ut eſt glo.ſing.in.l.fi.in glo.fin.C.
quando prouoco.non eſt neceſ.& illam glo.
ſequitur Gemi.in.d.ca.cum appellationibus.
colum.ij.& Feli.in.c.ij.colum.prima.de appe.
& eſt glo.expreſſa in.ca.ſi quis prepoſtera.in
glo.ij.in.l.diſtin.& hoc nota pro limitatione
l.& in maioribus.C.de appella.que dicit q; is
qui appellat non facit iniuriam iudici.quia de
bet intelligi quando iuſte appellat:non autem
269 friuole.ita dicit glo.in.d.l.fi. ¶ †Triceſimo
primo limita non procedere in cauſa iuramen
ti in litem:quia a iuramento in litem non ap
pellatur.ſecundum Barto.in.l.in actionibus.
in fin.ff.de in litem iur.& ibi Saly.& Iaſo.&
communiter moder.& Inno.Anto.de bu.&
Imo in.c.fin.quod metus cauſa,quod tamen
limitat Iaſo.in.d.l.in actionibus.in fina.col.
procedere de iure ciuili:ſecus de iure canoni/
co quia poteſt appellari:ſicut poteſt ab omni
grauamine appellari eo iure.cap.ut debitus.de
270 appel.¶ †Triceſimoſecundo limita non pro
cedere in ſentẽtia excommunicationis: quia
ab ea non appellatur ad effectum retardande
executionis.idem in ſententia interdicti,ſe/
cundum Spe.in titu.de appel.§.in quibus.ver
ſi.xvij.& per Abb.& Philip.in.c.paſtoralis.
§.verum.de appella.& glo.in verſi.ſuſpenda
tur.& ibi Abb in.c.ad reprimendam.de offi.
ordi.& habetur in.c.quaſtronte.&.c.queſtio
ni.de appe.& in.c.per tuas,de ſenten.excom.
& hanc materiam declara & limita vt plene
dixi ſupra in.ij.q.principali.in.4.differentia.
271 verſi.quinto limita.&c. ¶ †Triceſimotertio
limita non procedere quando ſententia eſt ip
ſo iure nulla:quia ab ea nõ appellatur: ſed de
nullitate dicitur:vt in toto titu.C.quando p
uo.non eſt neceſ.& Spe.in.d.§.in quibus:ver
272 ſi.xviij. ¶ †Triceſimo quarto limita non p
cedere in eo qui in cauſa principali nihil pro/
duxit neq; probauit:quia ſi ſuccumbuit non
poteſt appellare niſi ante omnia reficiat ex/
penſas aduerſario:alias non auditur appellãs
niſi probauerit ſe iuſte impeditum:& ita ſer/
uatur in regno.& de hoc eſt regia pragma.in
numero.27.que incipit.qui in cauſa.vbi plus
cauetur.ſ.q; victor debet ſatiſdare de ſoluen/
dis illis expenſis quas recipit quandocunq;
iudex appellationis hoc iudicauerit.item limi
tatur hoc non procedere in miſerabilibus p/
273 ſonis.vt ibi habetur.¶ †Triceſimoquinto li/
mita non procedere quando quis generaliter
appellat ab omni grauamine quod poſſet ei
irrogari in aliqua cauſa vel in alijs cauſis que
poterunt contra eum intentari:nam iſta dici/
tur appellatio generalis & vaga:que nihil va
let:& non admittitur.text.eſt in.c.ij.&.c.con
ſuluit.el.ij.de appella.& licet de iure antiquo
valuiſſet appellatio generalis facta reſpectu
vnius cauſe.vt dicitur in.d.c.conſuluit.tamen
hodie eſt correptum per cle.appellanti.de ap
pel.qua cauetur q; in appellatione a grauami
ne debet inſeri cauſa:& illã ſolam cauſam ex
preſſam poteſt appellans proſequi.vnde ſi ap
pellatur generaliter:iſta appellatio non pro/
deſt niſi quo ad cauſas grauaminis expreſſas.
ita tenet Philip.in.d.c.conſuluit el.ij.quod no
ta quia quotidie euenit q; aliqui faciunt iſtas
appellationes generales ab omni grauamine
nulla cauſa expreſſa:quia illas nõ poſſunt de
iure poſtea proſequi:nam a grauamine non il
lato nec comminato non poteſt appellari.ſe/
cundum Ange.in conſi.clxxxviij.¶ †Trice
274 moſexto limita non procedere in mandato
facto alicui q; in ſua eccleſia reſideat;quia a ta
li mandato non appellat niſi iuſta cauſa & iu
ſtum impedimentum exprimatur in appella

tione text.eſt & ibi glo. & docto.in.c.perue/
275 nit.el.ij.de appel.❡ † Triceſimoſeptimo limi
ta non procedere in omni actu qui fit.ſecun/
dum iuris diſpoſitione; & canonicas ſanctio
nes: quia a tali actu ſecundum leges celebrato
non appellatur.nam a iudice iuris diſpoſitio
nem & decretum exequente non poteſt ap/
pellari: quia talis appellatio eſt contra leges
text.eſt in.c.conſuluit.el.ij. de appella. & iſta
etiam eſt ratio precedentis limitationis.quod
tamen limita & declara niſi in appellatione
infereretur talis cauſa rationabilis per quam
ſpecialiter in illo caſu admitti deberet: quia tūc
valet appellatio & debet admitti. ſecundum
Philip.in.d.c conſuluit.el.ij. & in.c.de priore.
276 eo.titu. ❡ † Triceſimo octauo limita non p/
cedere in declaratione dationis termini ad p
ducendum teſtes & inſtrumenta: & ad pro/
bandum in cauſa feudali: quia a breuiatione
& modificatione dicti termini non poteſt ap
pellari in regno: immo appellans punitur ad
penam quinquaginta florenorum auri: & ap/
pellatio non valet: nec retat dat executionem
ita de hoc eſt ritus magne curie in numero.6
qui incipit.item q termini &c.iuncto ritu p/
cedenti: qui expreſſe loquitur in cauſa feudali.
❡ † Triceſimonono limita non procedere in
277 decreto quo iudex pronuntiat aliquem habe
ri pro confeſſo: ex quo noluit comparere ad
ſe examinandum vt principalem facto ſibi
mandato ſub pena confeſſi.nam a tali decre/
to non poteſt appellari in regno,verum in vl
tima citatione que ſit debet inſeri totus te/
nor articulorum. ita de hoc eſt ritus magne
curie in nume.250.qui incipit.item ſeruat ip/
ſa curia q ſiquis &c.quid autem ſit de iure cō
muni vide Philip.decium in conſil.34.col.2.
in prin. ❡ † Quadrageſimo limita non p
278 cedere in eo qui eſt conuictus de furto mani/
feſto: quia non poteſt appellare. ſecundum
And.de yſer.in titu.que ſint rega.verſi.& bo
na &c.colum.ix. ❡ † Quadrageſimo pri/
279 mo limita non procedere quando certa pena
irrogatur a lege pro aliquo delicto: & con/
demnatus de illo delicto fatetur ſe deliquiſſe:
ſed dicit ſe grauari quia eſt nimis magna pe/
na: & propterea appellat: nam talis appella/
tio non admittitur: ſecundum Andr.de yſer.
in conſtitu.intentionis.colum.fi.vbi ponit
exemplum de pena portationis armorum.Et
poteſt hoc ſuaderi ratione. quia tunc iudex
exequitur legem: quo caſu non appellatur,vt
dixi ſupra proxime in.xxxviij.fallētia: & eſt
generalis regula in iure q a lege generali ap/
pellari non poteſt. facit.l.proſpexit.ff. qui &
quibus & vide Fely.in.c. cum non ab homi/
280 ne colum.pe.& fi.de iudicijs.❡ † Quadrage
ſimoſecundo limita non procedere in man/
dato facto alicui vt declaret an ſcriptura ſit
ſua: quia appellare non poteſt.ſecundum Bal.
281 in conſi.cccxxxv.in.4.volu.❡ † Quadrage
ſimotertio limita non procedere quando or/
dinarius delegauit aliquam cauſam: & poſtea
talem delegationem reuocat: quia a tali reuo
catione non poteſt appellari: ex quo iſtud de
pendet ex mero arbitrio & autoritate delegā
tis.l.iudicium ſoluitur.ff.de iudi.ita tenet Bal.
282 in conſi.iij.in.v. volum. ❡ † Quadrageſi/
moquarto limita non procedere quando ali/
qua cauſa eſt commiſſa conſcientie alicuius:
quia ab eius ſententia lata ſecundum ſuam cō
ſcientiam non poteſt appellari: glo.eſt in.c.
ſtatutum.§.aſſeſſorem.de reſcrip.lib.vj. & te/
net Pet.Phi.Corn.in conſi.clxxxviij.colu.ij.
in litera.c.in.iij.volum.de cuius tamen dicti
veritate vide Bald.in.l.j.C.de reb.cre. & Pet.
Phi.Cor.in dic.conſi.clxxxviij.circa fi. & vi
de plene per Fely.in ca.ſuper his. colum.v.de
accu.vbi etiam plene tangit quid ſi cauſa cō/
mittitur arbitrio iudicis vtrum tunc poſſit ap
pellari ab eius ſententia. & ponit regulam q
ſic: cum nonnullis fallentijs: de quibus ibi p
eum,& per eundem Fely.in.c.ſignificaſti.el.pri
283 mo de homicidio. ❡ † Quadrageſimoquin/
to limita generaliter in omnibus caſibus in
quibus aliquid committitur a lege vel a ſupe/
riore in poteſtate iudicis & non in neceſſita
te.vt quia poteſt aliquid facere ſi vult non ta
men tenetur,iuxta.l.non quicquid.ff.de iudi.
quia tunc ſi iudex illud non facit poteſt ap/
pellari: ex quo facere non tenebatur.ſecundū
Fely.in.c.ſuper his.colum.v.de accuſa.
284 ❡ † Vltimo pro complemento huius mate/
rie ſcias q in omnibus caſibus predictis & a/
lijs qui in iure reperiri poſſunt in quibus nō
poteſt appellari a ſententia diffinitiua: ſemper
poteſt appellari ab interlocutorijs que emer/
gunt ante ſententiam diffinitiuam etiam de
iure ciuili: & ratio eſt quia earum grauamen
non ſperatur poſſe reparari per appellationē
a diffinitiua,cum ab illa non poſſit appellari
ita multum notanter tenet Angel.in conſil.
xlvj.& conſi.clxxxviij. ❡ Item omnes.ll.
que prohibent appellationem ſunt odioſe cū
ſint contra regulas iuris communis que per/
mittunt regulariter ab omni actu appellari:
& ideo reſtringi debent prout poſſunt.ſecun
dum And.de yſer.in cap.j.verſi. & bona &c.

columna.x.que ſunt rega.ſequitur quinta.q.
principalis.
285 VENIO Ad quintam.q.principalem,& que
ro iuxta ordinem prepoſitum ad quem iudi/
cem appellari debeat.ſuper hac.q.pono regu/
lam generalem:q̃ appellatio debet fieri a mi/
nori iudice ad maiorem proximum & imme
diatum: non autem poteſt fieri ad equalem
nec ad inferiorem nec ad altum ſuperiorem
diſtantem & non proximum: quia non po/
teſt appellari regulariter omiſſo medio, ita
hec omnia tenet Spec. in titu. de appella.§.
nunc tractemus.in princ. & dixi ſupra. in.ij.
q.principali.in prin.pro hoc eſt tex.in.l.impe
ratores.ff.de appel.& not.Io. de ana.in con/
ſi.lj.iſta ergo ſit prima regula.q̃ appellari de
beat gradatim:& ſic ad proximum ſuperio/
rem:vt plene traditur in.c.dilecti.el.iij.de ap/
286 pel.& in conſti.capitaneorum. ¶ †Iſtam re
gulam limita primo non procedere quando
appellatur ad papam:quia ſemper poteſt ap/
pellari a quocunq̃ iudice ad papam omiſſo
medio.& hoc de iure canonico.text. eſt in.c.
ad romanam.ij.q.vj.& in.c. ſi duobus. &.c.
ſollicitudinem.de appella.& not. Spe. in.d.§.
nunc tractemus.in prin.& Phil.in.d.c.ſi duo
bus.colum.pe.& in.d.c.dilecti el.iij.vbi plene
ſecus eſt de iure ciuili: quia non poteſt appel/
lari ad principem omiſſo medio.per.d.l.impe
ratores.ff.de appella.& tenet Io. de ana.in.d.
conſi.lj.& Sozzi. in conſi.xxxix.colum.4.
in.4.volum.& docto.in.d.c.ſi duobus.&.d.
c.dilecti.immo quando ſit appellatio omiſſo
medio de iure ciuili cenſetur facta ad proxi/
mum ſuperiorem.ſecundum Bald. in conſil.
xcix.in.iij.volu.& Sozzi.in.d.conſi.xxcix.
colum.4.per.l.j.§.ſi quis in appellatione.ff.de
appel.& Philip.in.d.c.dilecti.in.4.colum.ver
ſi.conclude &c.& per And.de yſer.in conſti.
287 capitaneorum. ¶ † Iſtud tamen quod dixi
poſſe appellari ad papam omiſſo medio limi/
ta in vno caſu.ſ.quando delegatus pape cau/
ſam ſubdelegat:aliquid ſibi reſeruando: quia
tunc a ſententia ſubdelegati non poteſt appel
lari ad papam.ſed debet appellari ad delegan
tem.text.eſt & ibi Gemi. in.c. ſi delegatus.§.
fin.de offi.dele.lib.vj.& habetur in.c.cum re.
&.c.ſuper queſtionum.§: porrò de offi.dele.
& per Philip.in.c.ſi duobus.colum.pe.verſi.
ſed limita &c.de appella. ¶ Que autem ſit ra
tio diuerſitatis inter ius ciuile & ius canoni/
cum.quare alteri permittit appellari ad prin
cipem omiſſo medio & alteri non.vide Spe.
in titu.de appel.§.nunc tractemus colum.j.

¶ Et predictam limitationem intellige & de
clara dummodo excipiatur quia tunc non
valet appellatio ad papam omiſſo medio in ca
ſu propoſito.nec deuoluit negotium: ſtante
exceptione oppoſita:ſecus ſi non opponitur.
quia tunc tenet appellatio etiam in dicto ca/
ſu ad papam.ſecundum Philip.in.c.dilecti.el.
3.colum.6.verſi.decima &c.cum verſic.ſeq.
de appel.& archi.in.c. ſi delegatus. & ibi etiã
Gemi. colum.iij.verſi.ſed quid ſi.&c. de offi.
dele.l.vj.& per docto.de rota in deci.387.que
incipit.ſi tres ſunt &c in nouis: & vide ſex
pulchras declarationes datas ad.d.c.ſi delega
tus.& ad hanc proximam limitationem per
288 Philip.in.d.c.dilecti.colum.vj. ¶ †Secundo
principaliter limita non procedere in legato
pape: quia ſimiliter ad eum poteſt appellari
omiſſo medio.ſecundum Abb. in.d.c.dilecti.
colu.pe.verſi.extra glo.&c.& ibi etiam Phi/
lip.colu.vj.verſi.octaua limitatio &c.& Phi/
lip.in.d.ca.ſi duobus.colum.pe.de appel. vbi
idem dicit in Patriarca:ad quem poteſt appel
lari omiſſo medio.& idem tenet in.d.c.dilecti
colum.vj.verſ.nona limitatio &c. ſecundum
Innoc.in.c.antiqua.de priuil. & Spe. in.d.§.
nunc tractemus.verſi.& nunquid.&c.
289 ¶ †Tertio limita nõ pcedere in ſcholari: q̃a
ex ſpeciali priuilegio ſibi conceſſo per impe/
ratorem per autem.habita.C.ne fil.propa.po/
teſt ſcholaris appellare a quocunq̃ iudice in/
feriori ad imperatorem omiſſo medio etiam
de iure ciuili.ita tenet Bald.in.d.autem. habi/
ta.colum.4.verſi.deinde ſequitur &c.vbi dat
duas ſpecialitates ſcholaribus contra ius com
mune:prima eſt vt poſſint ab omni grauami
ne appellare: quod de iure ciuili regulariter
eſt prohibitum.per.l.ij.ff.de appel.recip.ſecũ/
da eſt vt poſſint appellare ad principẽ omiſ/
ſis medijs:& iſtud dictum ſequitur Philip.in
d.c.ſi duobus.colum.pe.in fi.& Alexa.in.l.j.
§.ſi quis in addi.ad Barto.ff.de appella.
290 ¶ †Quarto limita non procedere quando
fieret appellatio omiſſo medio & non oppo/
neretur.quia procedit appellatio:& valet proceſ
ſus:quia videntur partes conſentire: & iuriſ/
ditionem prorogare. ſecundum Philip.in.d.
c.dilecti.colum.iij. verſi. in eadem &c.& ibi
etiam.Abba.in.iſi.colum. verſi.excipitur &c.
& Gemi.in.c.ſi delegatus.colum.iij.de offi.de
le.lib.vj.& rota in deciſ.387. incip. ſi tres. in
291 nouis. ¶ †Quinto limita non procedere vbi
extaret conſuetudo appellãdi omiſſo medio
quia tunc valet appellatio autoritate conſue/
tudinis.tex.eſt in.c.romana.§.j.de appe.li.vj.

& eſt glo.in.d.c.dilecti.& ibi Philip.in.4.co/
292 lum.verſi.ſecunda limitatio &c. ¶ †Sexto
limita in omnibus caſibus in quibus proximior
medius eſſet inhabilis vel ratione ſuſpicionis
vel excommunicationis vel alterius inhabi/
litatis : quia tunc eo omiſſo poteſt appellari
ad alium ſuperiorem: & poteſt eſſe exemplũ
quando epiſcopus recuſatus vt ſuſpectus de/
legat cauſam: quia tunc a delegato nõ appel/
latur ad eundem epiſcopum delegantem pro
pter ſuſpitionem : ſed poteſt adiri alius ſupe/
rior omiſſo medio. ſecundum Abb. in.c.dile/
cti.colum.pen.verſi.nonus caſus.& ibi etiam
Philip.colum.v.verſi.ſexta.& verſi.ſeq.
293 ¶ †Septimo limita quando epiſcopus litiga
ret cum eius ſubdito: quo caſu eliguntur ar/
bitri: nam a ſententia iſtorum arbitrorũ non
appellatur gradatim ſed ad papam glo. eſt in
c.ab arbitris.de offi.dele.lib.vj.& not. Abba.
in.d.c.dilecti.col.pe.& ibi etiam Philip.in.4.
col.verſi.tertia &c. Idem eſt quando appella/
tur ab arbitris electis ſuper recuſatione ſuſpe
cti.vt.d.c.ab arbitris.& .c.cum ceſſante.de ap
294 pel. ¶ †Octauo limita non procedere hodie
in regno quia poteſt a quocunque iudice appel
lari ad regem vel ad magnam curiam vicarie
omiſſo medio.vt eſt conſti.regni; que incipit
cum noua.& ibi glo.& Matth.de afflict.in fi
na.col.probatur etiam in conſti.appellationũ
tempora.& per hoc videtur eſſe.in regno cor
repta diſpoſitio l.imperatores.ff.de app.vt di
cit glo.in.d.conſti.cum noua.& not. And.de
295 yſer.in conſti.officiorum. ¶ †Nono limita
non procedere quando delegatus principis
ſubdelegat totam cauſam nihil ſibi reſeruan/
do: quia tunc a ſententia ſubdelegati appella/
tur ad principem omiſſo medio: ſecus ſi ſub/
delegans aliquid ſibi reſeruat.text.eſt in.c.ſu/
per queſtionum.§.porro.& ibi Abb.& doc.
de offi.dele.ſecus eſt in ſubdelegato inferioris
a principe: quia tunc appellatur ad ipſum ſub
delegantem. ſecundum Fely.& doct.in.d.§.
porro.& Spe.plene in tit.de app.§.nunc tra/
ctemus.col.2.& .3.quod an ſint verũ & quo
modo procedat vide que dixi ſupra in quarta
parte.in quinta diſt.iudiciorum.verſi.quarto
differunt &c.vbi poſui veram concluſionem
296 in hac materia. ¶ †Decimo limita non proce
dere quando proximus ſuperior eſſet abſens
de longo impedimento impeditus.vel quãdo
ſimul cũ inferiore iudicauit. quia tunc appel/
latur ad alium ſuperiorem omiſſo medio. ſe/
cundum Barto.in.l.j.§.ſiquis colum.fi.ff.de
appella.plures alias limitationes poteris vide
re per Abb.& Philip.in.d.c.dilecti.& per Fe
ly.in.d.§.porro.colum.fi.
297 SECVNDA Principalis regula in hac ma
teria eſt.q a ſententia vicarij ſeu ſubſtituti nõ
appellatur ad ſubſtituentem: puta epiſcopum
ex quo eſt idem tribunal ; ſed appellatur ad
ſuperiorem ſubſtituentis. vt eſt text. ſecun/
dum vnum intellectum in.l.j.§.ab eo.& ibi
Barto.ff.quis & a quo appella.& Barto.in.l.
precipimus.in prin.C.de appella.& text.cum
glo.in.c.romana.de appel. lib.vj.& in.c.non
putamus.de conſue.lib.vj.& per And.de yſer.
298 in conſti.officiorum. ¶ †Limita primo hoc
procedere in vicario generali.quia ille dicitur
habere ordinariam iuriſdictionem quam ha/
bet epiſcopus. ſecus ſi eſſet aliquis deputatus
vicarius particularis in vna cauſa tantum: vel
in vno loco particulari diocefis: qui dicitur
vicarius foraneus ſeu ruralis. quia tunc dici/
tur iſte vicarius habere delegatam iuriſdictio/
nem: & ab eo poteſt appellari ad epiſcopum:
vel ad alium ſubſtituentem: ſeu ad vicarium
generalem.vt not.Calde.in conſi.ij.in titu.de
appel.& habetur in.d.c.romana.& ibi Gemi.
& docto.& nota.Car.in cle.ij.in.24.q de re/
ſcrip.per ea que not.glo.in d.cle.ij.in ver.fo/
raneo.& Gemi.in.c.j.in.ij q.de offi.ordi.lib.
vj.& Fely.in rubr.de offi.dele.colum.fin.&
Alexand.in rubr.ff.de off.eius cui man.eſt iu
riſd.in pe.colum in prin.& Ange.in.d.l.pre/
cipimus.& dixi plene ſupra in.v.diſt.iuditio
299 rum.& ibi vide. ¶ †Secundo limita proce/
dere in appellatione: ſecus in reſtitutione in
integrum vel in nullitate: quia poteſt inten/
tari coram epiſcopo: & econtra a ſententia
epiſcopi coram vicario.ſecundum Philippum
300 in.c.dilecti.in.x.& .xj.q. ¶ †Tertio limita
non procedere in vicario principis: quia ab
eius ſentẽtia appellatur ad principem.ex quo
non reperitur alius ſuperior.ſecundum Phi/
301 lip.in.d.c.dilecti.in.vij.q. ¶ †Quarto limi/
ta procedere in his que de iure communi ſpe
ctant ad vicarium: quia dicitur ordinarius.ſe/
cus in his que non veniunt in generali com/
miſſione vicariatus: niſi ſpecialiter commit/
tantur: prout ſunt cauſe criminales: & confer
re beneficia: & ſimilia. quia in his dicitur de/
legatus: & ab eo appellatur ad epiſcopum cõ
mittentem. ita dicit Feli.in.c.licet.colum.j.de
offi.ordi.& in rubr.de offi.deleg.colum.fin.
per ea que habentur in.c.ij.& .c fi.de offi.vi/
ca.lib.vj.& dixi plene ſupra in.v.diſt.iuditio
302 rum.in.j.& ij.car. ¶ †Et quia ſupra in prece/
denti limitatione dixi q a vicario particulari
poteſt

poteſt appellari ad vicarium generalem. per
hoc videtur extare concluſio q a delegato
epiſcopi poteſt appellari ad vicarium epiſco/
pi. Quod tamen intellige procedere quando
epiſcopus eſſet abſens a dioceſi: ſecus ſi eſſet
preſens: quia tunc eſſet omnino appellandum
ad epiſcopum: & non ad uicarium. ita decla/
rat Abba. in c. dilecti. el. ij. colum. ij. de appel.
ſed uerior eſt opy. q indiſtincte poſſit appel
lari ad uicarium: vel ad epiſcopū ad arbitriū
appellantis: ſiue ſit abſens ſiue preſens epiſco
pus, vt eſt deciſio rote. eccl. in nouis, & Phi/
lip. in. d. c. dilecti. in. ij. q.
303 TERTIA Principalis regula ſit in hac ma
teria, q a ſententia delegati appellatur ad de/
legantem & non ad alium ſuperiorem. text.
eſt in. l. j. in prin. ff. quis eſt a quo appel. & in
l. imperatores. §. i. ff. de appel. & ibi glo. & in
l. precipimus. §. hec ſi. & ibi glo. C. de appella.
& no. Bart. in. d. l. j. §. ab eo. ſed a ſententia ſub
delegati ad quem appelletur? dic q ſit differē
tia ſi delegatus ſubdelegat totam cauſam: ap/
pellatur ad primum delegantem omiſſo me/
dio Si uero non delegat totam: ſed aliquid ſi
bi reſeruat: & tunc appellatur ad ipſum ſub/
delegantem proximum. iſta eſt communis
concluſio que traditur per glo. & docto. in
c. ſuper queſtionum. §. porro. de offi. dele. quã
tenui ſupra in quinta diſt. iudiciorum. uerſic.
quarto differunt &c. & eſt glo. in. c. ſi is cui.
304 de offi. dele. lib. vj. ¶ † Predictam regulam
limita non procedere in caſu quando dele/
gans eſſet ſuſpectus & ratione ſuſpitionis cau
ſam delegauit alteri nõ ſuſpecto: iuxta ea que
traduntur in. c. iudex ab apoſtolica. de offi. de
le. lib. vj. quia tunc non appellatur ad delegã
tem ſed ad alium ſuperiorem omiſſo medio.
ut habetur plene per docto. in. c. ſiquis con/
tra clericum de foro competen. & per glo. in
c. ſi is cui. de offi. deleg. lib. vj. & Philip. in. c. di
lecti. el. ij. columna quinta uerſic. vj. limitatio
&c. de appella.
305 QVARTA Regula ſit q uacante imperio
appellatur indiſtincte ad papam omiſſo me/
dio ita tenet Abb. in. c. licet ex ſuſcepto, & ibi
etiam Fely. in. ij. col. de foro compe.
306 QVINTA Regula ſit q. ſi in aliqua ciui/
tate deeſt uel abeſt iudex appellationis poteſt
appellari ad decuriones & primates illius ci/
uitatis. ſecundum Barto. in. l. ubi abſunt. ff. de
tuto. & cu. da. ab his: & Barto. in. l. quotiens
ff. ad municipa. & Bald. in. l. ij. C. quando ſic
uel priua in. ij. colum. per text. quem dicit ad
hoc eſſe ſingularem in. §. & hoc peruenit in
auct. en. ut nulli iud. & Fely. in. c. querelam. co
lum ſin. de iureiur. de cuius dicti ueritate uide
plene Fely. in rubr. de appel. colum. 4. &. 5. Et
nota illum text. in. d. §. & hoc peruenit. per
quem habes quotidianam practicam quando
officialis ciuitatis facit aliquam iniuſtitiam
prohibendo aliquid fieri quod de iure prohi
beri non poteſt: nam tunc poteſt haberi recur
ſus ad epiſcopum ciuitatis: uel ad decuriones
ut prohibeant iudicem & prouideant huic in
iuſtitie.
307 SEXTA Regula ſit q ſi iudex laicus com
mittit cauſam epiſcopo a ſententia epiſcopi
non appellatur ad papam ſed ad ipſum dele/
gantem laicum vel ad eius ſuperiorem lacum
ſecundum Baldum in. l. ſi qui litigantium. cir
308 ca ſin. C. de epiſco. audien. ¶ † Septima regu/
la ſeu concluſio ſit q quando duo iudices p/
nunciauerunt ſuper eadem cauſa quorum v/
nus eſt laicus alter clericus: appellari debet ad
ſuperiorem eccleſiaſticum attento digniori.
ita dicit Bartol. in. l. prima. §. ſiquis. columna
ſina. ff. de appella. & Alex. in conſi. clxxxvi.
incip. viſo proceſſu cauſe vertentis &c. in pri
ma colum. in. ij. volum. & Saly. in. l. precipi/
mus. C. de appella & Iaſo. in. l. imperium. co/
lum. iij. verſic. quarto facit &c. ff. de iur. omn.
iudi. & Bald. in rub. extra de appel. & idem eſt
quando clericus & laicus eſſent arbitratores.
quia reductio ſit ad ſuperiorem eccleſiaſticū.
vt not. Lud. ro. in conſi. cclxv. & Iaſo. in. d. l.
imperium. col. 4. & predictis adde que in ſi/
mili not. Sozi. in conſi. xij. colum. vj. in. j. vol.
& Iaſo. in. l. ſi emancipati. C. de colla. & Fely.
in. c. j. colu. 4. de preſcrip. vbi ſingulariter di/
cit Fely. q ſi ſunt plures inquiſiti per iudicem
ſecularem de aliquo crimine: inter quos eſt v
nus clericus qui petit ſe remitti ad epiſcopum
poſſunt omnes alij inquiſiti laici petere ſe re/
mitti ad epiſcopum occaſione clerici. & eſt no
tabile dictum. licet ſubdat Fely. ibi: q ſi epiſco
pus non puniuit laicos ſufficientes poſſet po
ſtea iudex ſecularis iterum eos punire.
309 ¶ † Octaua regula eſt q a decreto decurionū
ſeu priorum ciuitatis poteſt appellari ad capi
taneum ſeu offitialem ipſius ciuitatis: dummo
do habeat merum & mixtum imperium: &
non ſit creatus ab ipſis decurionibus: ſed ab
alio ſuperiore. ita tenet Barto. in. l. j. §. ſolent. ff.
quando appel. ſit. & ibi tenet Bartol. q nemo
poteſt eſſe iudex appellationis: niſi habeat me
rum & mixtum imperium: quia appellatio
310 eſt mixti imperij. ¶ † Nona regula eſt. ſi
iudex laicus pronunciat ſe competentem in

aliqua cauſa ſpirituali: debet a tali pronuntia
appellari ad epiſcopum & non ad ſuperiorē
lucum. ſecundum Baldum; in conſil. 44. in
311 tertio volumine. ¶ † Decima regula eſt. ꝙ
in regno a ſententijs omnium iudicum ordi-
nariorum quaruncunq; ciuitatum poteſt ap-
pellari ad magnam curiam vicarie: & ſimili-
ter a ſententia regis appellatur ad magnam
curiam, dummodo non ſit de conſiliarijs.
quia ſi delegatus eſt de conſiliarijs: appellatur
ad ſacrum conſilium & non ad magnam cu-
riam. hoc probatur in conſtitu. ſtatuimus. in
ij. & ibi hoc expreſſe tenet Matthe. de affli. in
quinto notab. & in conſti. cum noua.
312 SEXTO Principaliter ſequendo ordinem
prepoſitum quero quibus appellationibus ſit
deferendum vel non? Super hac queſtione
facias regulam generalem que eſt affirmatiua:
ꝙ regulariter iudex a quo tenetur quamlibet
appellationem admittere. ſecundum Alex-
andrum in. l. j. columna penultima. ff. ſi quis
cautio. & ſi ipſam non admittit ſeu non de-
fert illi: punitur ad penam triginta librarum
auri. text. eſt in. l. quoniam iudices. C. de appel
la. & in capitulo de priore. & ibi Philip. de ap
pella. vbi de iure canonico iudex non deferēs
mittitur ad ſuperiorem puniendus arbitrio
ſuperioris: ſed de iure ciuili eſt ſtatuta pena.
xxx. librarum auri. vt. d. l. quoniam iudices:
&. l. iudicibus. C. de appella. & no. Spe. in titu.
de appella. §. nune dicamus. in prin. ¶ Iſtam
regulam limita non procedere in omnibus
caſibus in quibus appellatio eſt prohibita a
iure: & in quibus iudex poteſt procedere ap-
pellatione pendente: quia in illis non tenetur
appellationi deferre. c. cum appellationibus.
de appel. lib. vj. & per ea que not. docto. in. d.
c. de priore. & qui ſint iſti caſus poteſt ſatis a-
perte colligi ex his que dixi ſupra in. ij. q. prin
cipali. ver. 4. differentia. in limitationibus pri
me regule. & ſupra in. 4. q. principali. per totā
cumulaui omnes caſus in quibus prohibetur
appellatio.
313 SEPTIMO Principaliter quero quid poſ
ſit facere iudex appellatione pendente? dic ꝙ
regula eſt negatiua ꝙ iudex a quo pendente
appellatione vel pendente decennio dato ad
appellandum nihil poteſt innouare in cauſa
vt eſt text. in. l. j. & ibi Barto. ff. nil. no. appel.
pend. & in. c. non ſolum. de appella. lib. vj. im-
mo innouata reuocantur per remedium at-
temptatorum. vt not. plene Philip. in. c. con-
ſuluit. el. ij. & c. bone. de appella. Et circa iſtam
materiam attemptatorum ſcias vnam pul-
chram differentiam inter appellationem iudi
tialem & extraiuditialem quia quādo ſumus
in appellatione iuditiali reuocantur omnia at
temptata etiā que non ſunt directo contra ap
pellationem: ſed in extraiuditiali reuocantur
ſolum ea que ſunt contra appellationē: & nō
alia. ita pulchre tenet Phili. in. c. j. in vlti. no. de
314 appe. ¶ † Item adde ꝙ ad hoc vt attemptata
reuocentur eſt neceſſe ꝙ appellatio fuerit inti
mata iudici & parti. alias iudex & pars ſemp
poſſunt de iure procedere in cauſa qn̄ non ha
bent notitiā appellationis: & iſta attemptata
ab ignorantibus appellationem non reuocan
tur. ita tenent Ant. de but. & Imo. in. c. fi. col.
fi. de app. & ibi etiam Phili. antepe. col. verſi.
vlti. queritur &c. & poteſt peti reuocatio attē
ptatorum vſq; ad concluſionē in cauſa & nō
vltra. ſecundum Phili. in. c. dilecti. el. iij. col. ij.
de app. & ibi ponit aliquas limitatiōes in qui-
bus attemptata non reuocantur Et de multis
priuilegijs attemptatorū vide plene per eun
dem Phili. in. c. bone memorie. col. 4. & v. de
app. vbi etiam tenet ꝙ non poteſt fieri reuoca
tio attemptatorum niſi cauſa cognita & par-
te citata. & Phili. decius in conſi. cc. ¶ † Itē
illud quod dixi ꝙ debet appellatio eſſe intima
ta iudici & parti: ad hoc vt attemptata reuocē
tur intellige in appellatione iuditiali: ſecus in
extraiuditiali: quia in ea reuocantur etiam ſi
non fuerit intimata. ſecundum Phili. in. c. bo-
ne memorie. col. xiij. verſi. nona cōcluſio. & c.
315 de app. ¶ † Item adde ꝙ in tantum eſt priui
legiatum remedium attemptatorum ꝙ agēti
vt attemptata reuocentur non poteſt opponi
exceptio excommunicationis. ſecundum Phi
lip. deci. in conſi. cc. col. fi. verſi. ij. Nec etiam
poteſt opponi exceptio proprietatis. ſecundū
Car. in. d. c. bone. col. iij. verſi. nota ex text. ibi
proprietatis &c. de app. Item tenetur is qui at
temptauit ad reſtitutionem fructuum medio
tpe perceptorū a die interpoſite appellationis
ſm eundē Car. in. d. c. bone col. 3. ver. nota ex
tex. ibi tpe. &c. Itē iſta attēptata reuocātur du
plici via: vno modo intētando principaliter
offm̄ iudicis ſup ipſorū reuocatione. ſecundo
modo acceſſorie pſequendo appellationē. vt
declarat Car. in. c. dilecti. el. 3. col. j. in fi. de app.
¶ Iſtā regulā huius q. limita nō pcedere in
oībus caſibus quos numeraui ſup. in. ij. q. prin
cipali. verſi. 4. dr̄ia &c. vbi plures limitatiōes
cumulaui in qbus iudex pōt attēptare & pce
dere pēdēte appellatiōe: Et ſilr̄ potes limitare
in oībus caſibus in quibus appellatio de iure
eſt phibita: quia nō tenetur iudex illi deferre

prout plene iſtos caſus cumulaui ſupra in.4.
q.principali.& ad ibi dicta me remitto.
316 OCTAVO Et vltimo ſequendo ordinē pre
poſitū quero:qn̄ & ex quibus cauſis appellō
dicatur deſerta.in hoc iacias primo regulā ge
neralē que ſe habet q̄ iudex in dubio debet
ſemꝑ pronūtiare appellationē nō eſſe deſertā
quia debet eligere viā mitiorē per quā ius nō
remaneat peremptum litiganti.ita tenet Pau.de
ca.& ibi etiā Alex.in pe.col.& Iaſ.i.l.i.ff.ſi qs
cautio.& Phili.decius in.l.quotiēs nihil.ff.de
reg.iur.& Fely.in.c.ſignificauerunt.colu.i.de
317 teſti ❡ †Q uis aūt iudex ꝓnunciet ſuper de
ſertione appellatiōis:verū iudex a quo vel iu
dex ad quē ſupra dixi.in.ij.q.principali.in.4
dn̄ia.in.xix.limitatione.& ibi vide.Sed vbi ca
ſus eſt clarus q̄ appellatio ſit deſerta:tunc iu
dex ꝓnunciabit illam deſertā:& perinde ha
bere ac ſi appellatum non eſſet.vt hē in con
ſti.appellationū tempora.& no.glo.in verſi.
executioni in.l.ij.C.de tempo.appe.& Car.in
cle.ſi appellationē in.i.q.de app.Nec eſt neceſ
ſe q̄ opponatur de deſertione:quia iudex po
teſt ex officio etiā parte nō opponente oppo
nere & & ꝓnunciare appellationē eſſe deſer
tam.vt not.Phili.in.c.ex ratione.col.xx.ver
ſi.quoad ſecundū dic &c.de app.vbi allegat
Bal.in addi.Spe.in ti.de app.verſi.iudex ex
318 officio &c.❡ †Q ui aūt dicantur caſus in qui
bus appellatio efficitur deſerta? dic q̄ multi
ſunt:qui poſſunt colligi ex varijs librorū re
uolutionibus.Et primus caſus eſt quando ap
pellans non fuit proſequutus appellationem
infra annum vel biēniū:ſm formā aūt.ei qui
appellat.C.de tēpo.app.&c.cum ſit romana.
&.c.ex ratione.& ibi plene ꝑ doct.de app.&
dixi plene ſupra.in.iij.q.principali.verſi.ſeq
tur modo videre de tertio tēpore &c.niſi ex
cuſaretur aliqua iuſta cauſa vel impedimento
319 vt ibi dixi.❡ †Secundus caſus eſt quādo ap
pellans non preſentauit proceſſum iudici ad
quem infra quinquaginta dies:& citari fecit
partē:quia in regno appellatio eſt deſerta.per
d.conſti.appellationum tpa.& ibi And.de y
ſer.de quo dic vt plene dixi ſuꝑ.in.d.3.q.prin
cipali.verſi.ſequitur modo videre de tertio tpe
&c.& habetur in deci.clxxv.conſi.Neap.Ad
de tamen circa hoc q̄ in ſacro cōſilio Neapo
litano eſt ſtilus q̄ ſi ꝓceſſus preſentatur poſt
quinquaginta dies anteq̄ ſit ꝓnunciatum ap
pellationem eſſe deſertam reuidetur cauſa ex
eiſdem actis de equitate:& pronūtiatur bene
vel male iudicatum.ita de hoc eſt deci.244.
in ſi.conſi.Neap.& deci.lxxix.vnde cautela
eſt q̄ appellatus ſtatim cū videt elapſos quin
quaginta dies cōpareat & petat appellationē
pronunciari deſertā corā iudice ad quē:quia
ſi poſtea preſentatur ꝓceſſus:appellatio repe
ritur deſerta ipſo iure & iuriſdictio deuoluta ē
iudici a quo ita tenet Matth.de afflict.in.d.cō
320 ſti.appellationū tpa.col.4.in ſi.❡ †Tertius
caſus eſt ſi iudex aliquo ſtatuit breuiorē ter
minum ad ꝓſequendū:quod poteſt facere.vt
eſt tex.in.c.pſonas.& in.c.cum ſit romana.&
in.c.oblate.& in.c.reprehēſibilis.&.c.ſepe.&
ibi ꝑ doc.de app.& ꝓbatur in.d.conſti.appel
lationum tpa.ver.ceterum.nam ſi infra termi
num ſtatutum non ꝓſequitur:appellatio re
manet deſerta.de quo vide que plene dixi ſu
pra in.ij.q.principali.verſi.uiceſimoprimo li
mita &c.vbi plene diſtinxi,& an & quando
iudex poſſit breuiare terminum ꝓſequendi.
& ibi vide.Et ꝑ.d.ver.ceterum.eſt cautum ho
die in regno q̄ iudex ad quem poteſt ꝓ loco
rum diſtantia ſtatuere terminum appellandi
ad preſentandum ꝓceſſum coram ſe:& ſic po
teſt breuiare tempus quinquaginta dierum:
non autem progare:ut ibi dicitur in text.&
elapſo tempore breuiato remanet appellatio
deſerta:licet nondum ſint completi quinqua
ginta dies.ex quo iſte terminus iudicis ſucce
dit in locum termini legalis:quia lex dat hāc
poteſtatem iudici:ita tenet Matth.in.d.conſt.
appellationū tempora.col.ij.& predictis adde
Car.in cle.conſtitutionē.§.inſup.in.i.q de ele.
321 ❡ †Limita tamen predicta non ꝓcedere in ꝑ
ſona que poteſt petere reſtitutionē in integrū
quia licet non fuerit ꝓſequuta appellationem
infra quinquaginta dies vel infra tp̄s ſibi ſta
tutū a iudice:poteſt tamen infra quadriennīū
cōtinuū petere reſtitutionē in integrū aduer
ſus tp̄is lapſum:& reſtituetur ad tantū tēpus
infra q̄tum fuit leſio.& de hoc eſt deci.clxxv.
322 cōſi.Neap.& tex.in cle.i.de reſti.i inte.❡ †Se
cundo limita non ꝓcedere quando appellans
fecit ſuam diligentiā infra quinquaginta dies
ſed ſtetit ꝑ iudicem appellationis vel ꝑ eius ſe
cretariū vel auditorē:qui noluit expedire lite
ras infra terminū.quia tunc ſtante dicto impe
dimento poteſt appellationē proſequi.de hoc
323 eſt deci.lxxix.conſi.Neap.❡ †Tertio limita
non ꝓcedere in cauſis beneficialibus:quia in
illis iudex nō pōt breuiare terminū iuris niſi
vtraq; parte volente.& ſi breuiauit de facto:
& labitur tp̄s a iudice ſtatutū nō cenſetur de
ſerta appellatio:niſi totus terminus iuris laba
tur.ita pulcre dicit Phili.in.c.cū ſ.t.in fin.col.
de app.& in.c.cōſtitutus.el.ij.col.i.ſo.ti.vbi

plus dicit in hac materia. q licet appellatio ſit
deſerta p negligētiā partis in cauſis beneficia
libus: tamen nunq̄ cenſetur deſerta quo ad iu
dicem: & ſemper iudex poteſt ſupplere & p
cedere ex offō: & inquirere de meritis cauſe.
324 ¶ †Q uartus caſus eſt qn̄ appellans non pe
tijt apl̃os. infra. xxx. dies: quia non obſtante
q alias legitime appellauerit: remanet appella
tio deſerta ob non petitionē apoſtolorū. tex.
eſt in cle. q̄uis. de app. & in. c. ab eo. de app. li.
vj. & in. l. iudicibus. C. de app. & Bart. in. l. j. ff.
de libel. dimiſ. & Lud. ro. in conſi. ij. Et hoc eſt
de iure cōmuni. ſed in regno in curia ſeculari
debēt peti apoſtoli: ſed nō de neceſſitate ifra
xxx. dies ſed ſufficit q petātur & pſententur
infra qnquaginta dies datos ad pſequendū p
cōſti. regni. ita tenet And. de yſer. in. d. conſti.
appellationū rpa. & ibi ēt Marth. in. vij. col. in
prin. vnde remanet cōcluſio q hodie in reg
no remanet appellatio deſerta. ſi non fuerint
petiti apoſtoli ſtī ē infra qnquaginta dies. de
qua materia dic vt plene dixi ſup. in. vij. q pri
cipali. uer. uiſo primo rpe appellādi &c. ¶ Col
lige ergo ſub cōpendio q hodie in regno ap
pellās debet oia iſta expedire copulatiue ifra
qnquaginta dies vez preſentare appellationē
& pceſſum & apoſtolos iudici ad quē: & fa
cere citari partē ad pſequendū: &. hr̄e rn̄ſum
cōgruū a iudice appellatiōis: & licētiatus rece
dere. vt dicit And. de yſer. ibidē in pe. & fi. col.
Alias ſi vnū ex iſtis deficit: appellatio rema
net deſerta. vt declarat Marth. i. d. cōſti. appel
lationū rpa. in. x. no. & ibi pbatur in tex. i fi.
iuncta declaratione quā facit ibi And. de yſer.
Et predictis adde Feli. in. c pſonas. de app. vbi
dicit apoſtolos eſſe partē appellationis: & ſic
non vr̄ appellaſſe q apoſtolos nō petit. Adde
tn̄ q hodie in regno nō eſt neceſſe petere apo
ſtolos inſtāter & inſtātiſſime put dicit cle. q̄
uis. de appe. ſed ſufficit q ſimpliciter & ſemel
petantur. ſm Marth. in. d. cōſti. appellationuʒ
325 rpa. col. vij. in prin. in. ix. notab. ¶ †Q uintus
caſus eſt ſi appellans fecit diligētiā in pſequē
do: & adiuit iudicē appellatiōis: & nō potuit
pſeqni pp abſentiā iudicis: nā licet fecerit qc
quid potuit. & fuerit pteſtatus q per eū non
ſtabat pdeſt ſibi hoc impedimētū durāte ab
ſentia. ſi tn̄ iudex reuerſus fuit debet appellās
iterū inſtare & cū importunitate ſollicitare iu
dicē: alias eo reuerſo: ſi nō ſollicitetur ex tūc
efficitur deſerta appellatio non obſtāte priori
impedimento. ita tenet Alex. in cōſi. xix. col.
ii. & iij in. j. uol ubi idem dicit quādo ſtatutū
dictaret q cauſa appellationis cōmittatur &
decidatur infra tot dies: quia ſi appellans nō
ſollicitat cauſam cōmitti cenſetur deſerta ap
pellatio cui adde Pau. de ca. in conſi. cxxxv.
in. ij. uol. & Pe. Phi. cor. in conſi. xliij. col. ij. in
326 iij. uolu. ¶ †Sextus caſus eſt ſi iudex ſtatuit
terminū appellanti ad recipiēdum apoſtolos
pro tali die: & appellans non cōparuit in illa
die: cenſetur deſerta appellatio etiam ſi iudex
non venerit illa die ad locum; quo caſu etiaʒ
ſi cōparuiſſet appellās non potuiſſet illos hr̄e
nam non curatur de preſentia iudic: s. ſz tamē
lex conſiderat diligentiam appellātis: qui de
bet ſumma oponi unde debet cōparere & p
teſtari: q per eum non ſtat: alias appellatio ef
ficitur deſerta. ita tenet Car in cle. q̄uis. §. fi. in
j. q. de app. quod nota quia prima facie qlibet
reſponderet in contrarium pp iudicis abſen
327 tiam. ¶ †Septimus caſus eſt quando aliquis
appellauit ab interlocutoria: & iudex non ad
miſit appellationē: nam debet ēt ab iſta non
admiſſione appellare: alias appellatio cēſetur
deſerta: & non poteſt grauamen reparari per
appellationē a diffinitiua. ſm Car. in cle. j. col.
4. verſi. & ex hac glo. & c. de dolo. & cōtu. &
Inno. in. c paſtoralis. col. j. ſuper glo. in verſi.
ſuſpendatur de offi. deleg. & Mathesil. in ſuis
nota. in. xxij no. quod nota qa poteris p hoc
328 ſepius appellantē illaqueari facere. ¶ Octauus
caſus eſt quādo appellās pendēte appellatiōe
aliquid innouat ſeu attemptat in preiudiciuʒ
aduerſarij. vt quia ipſum ſpoliat: nam ex hoc
ipſo cenſetur appellationē deſerere & illi re
nunciare: ex quo ſuemet appellationi non de
fert: vnde qualitercunq faciat actum contra
appellationē cenſetur illam deſerere. ita tenet
Bal. in. c. ex parte adde. col. pe. in verſ. itē ſcias
& c. de teſti & Abb. in. c. ex parte. S. col. ij. ver
ſi. pro declaratione & c. de reſcrip. & Ange. in
l. fi. C. de tempo. app. & Mathesil. in ſuis not.
in. xxvij. no. & eſt tex. & ibi p doc. in. c. an ſit
329 de app. ¶ †Nonus caſus eſt qn̄ appellās poſt
interpoſitā appellationē accipit terminū ad
ſoluendum id quod erat in ſententia pnun
ciatum vt ſolueret. quia hoc ipſo cenſetur ap
pellationem deſerere: ſententie acquieſcere. ca
ſus eſt in. l. ad ſolutionē. & ibi Bal. C. de re iud.
330 & Lud. ro. in conſi. lx. in fi. ¶ †Decimus ca
ſus eſt qn̄ is qui appellat poſt interpoſitā ap
pellationem litigat adhuc coram iudice a quo
quia per hoc cenſetur appellationē deſerere &
illi renunciare. tex. eſt in. c. ſollicitudinem. de
app. & not. Abb. in. c. gratum. de offi. delega.
in. ij. colum. Q uod tamen intellige & declara
quando litigat poſt appellationē: ſecus ſi ante

appellationem:puta infra tempus appellandi ſecundum Abb.in.d.c.gratum. item intellige quando facit actum incompatibilẽ & contrarium appellationi:ſecus ſi facit aliquem actũ coram iudice a quo tendentem ad maiorem corroborationem ſue appellationis: vt quia requirit ipſum vt non procedat ad executionem:quia tunc non cenſetur renunciare appellationi.ita de hoc eſt deciſ.rote in nouis:in decl.ccccLxxv.incip.ſi ille qui a ſententia &c. & tenet Abb.in.c.queſtioni.de appel. & in.c.cum veniſſent.de eo.qui mit.in poſ. & plene per Philip.in.d.c.ſollicitudinem.col.4.&.v. Et generaliter quando appellans adit iudicem a quo ſuper innouatis & attemptatis non videtur renunciare appellationi.ſecũdum Abb. in.c.cum teneamur.in.ij.no.de app. ¶ Plures alios caſus poteſt diligens perquiſitor inueſtigare aſſiduo ſtudio:ſed pro nunc iſtos decem tanq̃ magis quotidianos dixiſſe ſufficiat. Et p̱ hec remaneat expeditus iſte ſecũdus actus huius vltime partis iudicij:in quo fuit ca copioſe tractata materia appellationis quo ad capita magis principalia. Sequitur tertius & vltimus actus ſcilicet de executione. Laus Deo.

Robertus Maranta Venuſ. V.I.D.

1 *Sententia lata, et ea tranſacta in rem iudicatam debet executioni demandari quia fruſtra ferrentur ſententie niſi debite executioni demandarentur.*

2 *Sententia quelibet deſerta poteſt ab eodem iudice, qui cauſa tulit, executioni demandari, limita ut in num.3.4.5.et.6.*

7 *Executio ſententie qualiter, et quo ordine ſit faciẽda et in nu.9. et ibi limitatur uſq; ad nu.13.*

8 *Statuta loci ſeruanda ſunt in executione ſententie facienda.*

14 *Citatio partis requiritur in executione ſententie per appellationem deſerte.*

15 *Citatio partis non requiritur in executione fienda ſu per eadem re ſuper qua fuit lata ſentẽtia, niſi fieret appellatione deſerta.*

16 *Citatio partis ſemper requiritur in executione faciend a contra ſucceſſorem condemnati, ſeu per iudicem in offitio ſucceſſorem.*

17 *Citatio partis quando requiratur in executione facienda bonorum uel adiudicatione, licet condemnatio ſit in pecunia.*

18 *Adiudicatio debet fieri creditori pro menſura debiti alias uitiatur in totum, et fructus interim percepti computantur in ſortem, limita ut ibi.*

19 *Citatio partis requiritur in taxatione expenſarum, a qua poteſt appellari, et exprimi cauſa exceſſus in appellatione.*

20 *Executor ſententie licet incipere non poſſit a captura perſone tamen poteſt debitorem compellere ut indicet bona pro faciẽda excuſſione, alias exequetur in perſonam.*

21 *Executio in criminalibus cõtra damnatum ad mortem uel ad membri mutilationem qualiter eſt facienda.*

22 *Iudex pro exequenda iuſtitia poteſt aſinum ſeu currum alicuius mediante mercede capere ut cum eo malefactor ducatur ad ſupplicium.*

23 *Executio ſententie fieri poteſt contra omnes, et regulariter in omnibus rebus, limita ut ibi et in numero.24.25.27.28.30. uſq; ad numero.37.*

26 *Executio aſſiſtentie contra tertium poſſeſſorem etiã non citatum fieri poteſt et etiam non liquidato negotio quando in inſtrumento eſt conſtitutum et pactum de capiendo.*

29 *Executio contra procuratorem in quibus caſibus fieri poſſit.*

38 *Executio ſententie peti poteſt uſq; ad annos.xxx.*

39 *Appellari non licet ab executione, niſi modus excedatur in exequendo, et tunc exceſſus exprimatur in appellando.*

40 *Executio perſonalis fieri non poteſt in caſibus notatis ibidem, reſpectu perſonarum.*

41 *Executio ſententie in quibus caſibus impediri ualeat.*

42 *Reſtitutionis in integrum petitio impedit executionẽ ſententie, niſi malitioſe petatur.*

43 *Exceptio litis pendentie non impedit executionem ſententie.*

44 *Executio in criminalibus ſuſpenditur ob excellentiam delinquentis in arte ſua, uel quando delictum eſſet antiquum, uel quando carcer habuit per delicto.*

45 *Sententia lata contra ius litigatoris deſerta ſubiacet in integrum reſtitutioni a Principe tantum impetrate.*

46 *Executio fieri nequit in pena in ſententia contenta caſu quo tali ſententie non pareatur.*

47 *Exceptio compenſationis, denuntiationis euangelice, uel requirens altiorem indaginem que incontinenti probari non poteſt utrum impediat executionem ſententie.*

1 TERTIVS Et vltimus actus principalis qui in iudicio emergit eſt executio. nam lata ſententia & ea tranſacta in rem iudicatam debet fieri ipſius executio. quia alias fruſtra ferrentur ſententie niſi debite mandarentur executioni.c.quod ad conſultationem.de

re iudica. & not. glo. in rub. C. de exe. rei iudi.
& And. de yſer. in conſtitu. dilationes. colu.
ij. circa fi. Et quia hec materia longa eſt: & per
varios iuris titulos ac leges diſperſa, ſolum re
aſſumam ipſam breuiter & ſuccincte per qua/
tuor. q principales: quantum ad caſus magis
quotidianos in practica: quibus expeditis im
ponetur finis huic tractatui. Et prima. q. erit,
que ſententie mereantur executioni deman/
dari: & a quibus iudicibus. Secūda. q. erit: quo
ordine & qualiter ſit facienda executio. Ter/
tia. q. erit. In quibus rebus & contra quas per/
ſonas poſſit fieri executio. Quarta & vlti. q.
erit. Ex quibus cauſis executio impediri po/
3 teſt. ¶ †Venio ad primam. q. principalem. Et
quero que ſententie mereantur executioni de
mandari? & a quibus iudicibus? iſta. q. eſt bi/
membris. vnde pono reſponſionem & regu
lam ad vtrunq; membrum videlicet. Regula
eſt q. omnis ſententia poteſt executioni de/
mandari poſtq̄ tranſiuit in rem iudicatam: &
ab eodem iudice qui eam tulit. vt. d. c. quod ad
conſultationem. l. cum quedam puella. ff. de
iur. om. iudi. Nam ſententia habet executio/
nem paratam. l. minor. xxv. annis cui fideicō
3 miſſum. ff. de mino. ¶ † Limita primo hanc
regulam procedere in ſententia valida: ſecus
in ſententia nulla: quia non meretur execu/
tionem. l. 4. §. condemnatū. & ibi Bart. Alex.
& docto. ff. de re iudi. & l. ſic cum nulla cod.
titu. & eſt glo. in. l. ij. C. de edic. diui adr. tol. &
Barto. in. l. j. C. de exe. rei iudi. & Bald. in aue/
ten. que ſupplicatio. C. de pre. impe. off. & An
ge. in. l. j. ff. nil. no. appel. pend. & dic vt habe/
tur plene per Moder. in. d. §. condemnatum.
4 ¶ †Secundo limita procedere in iudice ordi
nario: ſecus in ſententia delegati: quia non po
teſt executioni mandari per ipſum delegatū
ſed debet eius executio fieri per delegantem.
l. a diuo pio. in prin. & ibi Barto. & docto. ff.
de re iudi. & l. properādum. §. ſin autem reus
C. de iudi. & not. Abb. in. c. ſi quis contra cle/
ricum. colum. fi. de foro compete. & dixi ple/
nius ſupra in. 4. parte. in. v. diſtin. verſi. deci/
mo octauo differūt &c. vbi limitatur non p
5 cedere in delegato principis. ¶ †Tertio limi/
ta non procedere in ſententia arbitri: quia nō
poteſt executioni mandari per ipſum arbitrū
ſed per iudicem ordinarium qui eſt iudex rei
conuenti text. eſt & in. l. cū antea. & ibi Bal.
colum. fi. verſi. vlterius nota &c. C. de arbi. &
no. Barto. in. l. non ex omnibus. ff. de arbi. &
glo. & doc. in d. l. a diuo pio in prin. Quod
procedit etiam in ſententia arbitratorum iu/
ris, ſecundum Bald. in. l. fi. in. vj. no. C. de iudi.
6 ¶ † Quarto limita in ſententia a qua eſt ap/
pellatum: quia ſi confirmatur: non mandatur
executioni per primum iudicem a quo: ſed p
iudicem ad quem, & ſic iudex appellationis
exequitur, ſecundum Bart. in. l. eos. in fine il/
lius prin. & in. l. precipimus. §. offitijs. C. de
app. & Bart. in. l. fi. C. de iudi. niſi appellatio ſit
deſerta: quia tunc executio fit per iudicem a
quo, ſecundum Bart. Bal. & doct. in. l. ſi cōtra
C. de app. & in. d. §. offitijs. & Bal. in auct. ſi qs
litigantium. C. de epi. audien. Reliqua pertinē
tia ad materiam huius. q. dicam infra in quar/
ta & vltima. q. principali.
7 SECVNDO Principaliter quero quo ordi
ne & qualiter ſit faciēda executio? In hoc eſt
ſciendum q. executio petitur altero de duo/
bus modis ſcilicet vel per actionem in factum
orientem ex ſententia iuxta tex. cum ibi not.
per doct. in. l. miles. §. iudicati. ff. de re iudi. vel
per offitium iudicis. vt declarat An. d. de yſer.
in conſti. dilationes. col. ij. in fi. & ibi dicit q.
melius eſt petere eam offitio iudicis: quia tūc
non requiritur libellus neq; litis conteſtatio:
ſecus quando petitur iure actionis: quia eſſet
neceſſe formare nouum proceſſum. & not. A
lex. in conſi. l. colum. iij. in prin. in. ij. volum.
¶ Hoc preſuppoſito dicendum eſt quo ad
reſponſionem queſtioni faciendam: q. in exē
cutionē ſententie in ciuilibus debet ſeruari or
do traditus per. l. a diuo pio. §. in venditione.
ff. de re iudi. ſcilicet vt primo capiantur mo/
bilia: & deinde ſtabilia: & poſtea nomina de/
bitorum & his deficientibus: vltimo loco de
ueniatur ad capturam perſone: no enim debet
capi perſona p debito niſi prius excuſſis bo
nis: ſecundū Barto. in. l. iij. §. tutores. & ibi etiā
glo. ff. de ſuſpe. tuto ſcilicet quando facta ex/
cuſſione bonorum non reperiuntur ſufficientia.
vt not. Abb. in. c. quod ad cōſultationem. col.
vj. in fi. de re iudi. & Bal. in. l. j. in fi. C. de iur.
& fac. igno. & Pau. in tract. ſindi. in verſi. ca/
ptura. in prin. & Bald. in. c. tue. vt lite non cō
te. & Alex. in. d. §. in venditione. colu. 3. & . 4.
Alias autem non valet executio. ſi peruerti/
tur ordo predictus, ſecundum Ioan. de imol.
& Alex. in. d. §. in venditione. colu. v. & Fely.
in. d. c. quod ad conſultationem. colum. ix. de
re iudi. quicquid dicat Abba. ibi: qui dicit va/
lere executionem niſi appelletur. & Barto. in
d. §. venditione. nam verius eſt vt dicamus q.
ille. §. in venditione ponit formam a qua rece
di nō debet, ſecundū Alex. & Imo. ibi. & Fe/
ly. vbi ſupra. & habet. i. decl. cccl viij. cōſ. Nea.

8 ℭ † Item quando fit executio debent ſer/
uari ſtatuta loci vbi fit,ut not. Iaſ.in.l. cum
quedam puella.col.ſi.ff.de iur.omn.iudi.uide
tamen And.de yſer.in conſtit.dilationes:co/
lum.iij.in fi.vbi tenet q̃ ualet executio non
ſeruato ordine:ſed debet appellari.poteſt ta/
men intelligi quando nuntius peruertit or/
dinem, ſecus ſi iudex in commiſſione per/
uertit: quia propter expreſſum iuris errorē
eſſet nulla executio,quod etiam tenet Matth
9 in.d.conſti.dilationes.col. x. ℭ † Item
debet in tali executione adhiberi alius ordo
ſcilicet vt capiantur ea prius que ſunt debito
ri minus damnoſa.gloſ.eſt in.d.§. in vendi/
tione:in verſic.animalia:& licet illa gloſ.que
communiter approbatur ibi loquatur tantū
de mobilibus:tamen Alexan.ibi extēdit eam
etiam ad immobilia:vt in eis etiam habeatur
ratio ad minus damnoſe: quod tenet etiam
Bald.in.l.ordo.C.de exe.rei iudi: & gloſ.in.l.
quandiu.C.de diſtrac.pigno.Quod tamen in
tellige quando executio fit coacte poſt ſentē
tiam ſed quando debitor ante ſententiam of/
ferret ſponte dare bona ſua in ſolutum credi
tori tunc poſſet creditor eligere meliorem.
ita loquitur autem:hoc niſi,C. de ſolu. prout
declarat Alex.in.d.§.in venditione. culum.j.
& poteſt tunc compelli creditor accipere.ſm
Bal.in.d.l.ordo,verſic. quero quid ſi credi/
10 tore. ℭ † Limita tamen predicta non pro
cedere in debitore fiſcali, quia poteſt capi de
perſona etiam nulla facta execuſsione in bo/
nis.text.eſt in.l.nemo.C. de exac.trib.lib.x.
11 ℭ † Secundo limita non procedere quan/
do agitur actione hypotecaria: quia tunc in
executione non ſeruatur dictus ordo:ſed ſo/
lum ſeruatur in actione perſonali . ita tenet
Salyc.in.l.nomen.C.que res pigno.oblig.poſ
ſit:& Sozi.in conſi.clviij.col.viij.in ſi. in.ij.
12 volu. ℭ † Tertio limita non procedere
quando executio fieret autoritate ſententie
interlocutorie: puta propter contumaciam;
quia tunc non ſeruatur talis ordo illius.§.in
venditione.glo.eſt in.§.ſi vero.in auct.de ex
hi.reis: & Bal.in.l.ij.col.iij.verſi.tertio queri/
tur.ff.ſi ex nox.cauſa aga,& Bald.in.l.ij.co/
lum.j.in ſi.uerſic.deinde reuoco &c.C.quan/
13 do ſiſ.vel priua. ℭ † Quarto limita in exe/
cutione facienda in vendendis rebus pupilla
ribus:quia primo capiuntur nomina debito/
rum & ſic non ſeruatur ordo.l.magis puto.
§.non paſsim.verſic.querere:& ibi Bar.ff.de
14 rebus eo. ℭ † An autem in executione faci
enda requiratur partis citatio,doctores uario
modo loquuntur, tamen ego ſoluam iſtud
dubium per aliquas veras concluſiones. Et
pono primam concluſionem que eſt talis.
quando a ſententia fuit appellatum & eſt de/
ſerta appellatio,tunc ī executione debet pars
citari alias non valet executio, ita tenet Bar.
in.l.prima,ff.nil.no appel. pend. & Bald. &
communiter doct.in.l.ſi contra. C. de appel.
& Philippus decius in conſil. xcvij. colum.
ij.& Bald.in.l.ij.§.fin.C.de tempo. appel. &
Alex.in.d.§.venditione.col. antepe.
15 ℭ † Secunda concluſio eſt quando execu/
tio fieret in eadem re ſuper qua fuit lata ſen/
tentia non requiritur partis citatio. ſm Bar.
in.d.§.in venditione:& ibi etiam Alexan.in
antepe.col.niſi fieret appellatione deſerta qa
tunc ſemper requiritur:vt ibi per ea que mo/
16 do dixi. ℭ † Tertia concluſio eſt quando
executio fit contra ſucceſſorem condemnati:
ſeu per iudicem ſucceſſorem ī officio ſemper
requiritur citatio ſm Alex.in.d. §. in vendi/
tione.col.antepe.per iura ibi allegata p eum.
17 ℭ † Super eſt modo unus caſus.v3.quando
executio fit in alia re:vt quia quis condem/
natur ad pecuniam & fit executio in bonis
per eundem iudicem & contra ipſum condē
natum:& non ſumus in appellatione deſer/
ta,iſte eſt caſus dubius.in quo doc. variant.
nam Bar.in.d.§.in uenditione.ſentit q̃ requi
ratur citatio:& eum ſimpliciter ſequitur Lan
fra.in.c.quoniam contra.in uerſi. interlocu/
tiones.col.xij.uerſi. quero nunquid &c. &
Bar.in.l.meminerint.C.unde vi.unde debeat
fieri citatis ut compareat ad allegandum qua
re ſententia executioni mandari non debeat
& hanc practicam ponit Bar.in.l.defenden/
te.ff.de auro.tuto.ſed multi doc. quos refert
Alex.in.d.§. in venditione tenent contra/
rium And.de yſer.tangit iſtam.q.in conſt. di
lationes.col.iij. & ibi etiam Math.in.vii col
in ſi.& ſeq. ℭ Pro ſolutione tamen iſtius.q.
& dubij puto conſiderandum: q̃ in executio
ne ſententie plures actus interueniunt.primo
enim pignora capiūt in cām iudicati: & po/
ſtea ſubhaſtanť,& ultimo loco emptore non
reperto adiudicanť creditori p iuſto pretio.l.
ordo.C.de exe.rei iudi.l.ij.C.ſi ī cauſam iudi.
& l.a diuo pio.§.ſi pignora & ibi per omnes
doc.ff.de re iudi.& ponit de hac materia pra/
cticā Sozzi.ī cōſi.xxxvij.col.iij.in ſi. & ſeq.
ī.iiij.uol.nūc ī ꝓpoſito quo ad primū & ſm
actū.ſ.de captura pignorum & de ſubhaſta/
tione non requirit de neceſsitate citatio;
ex quo non eſt actus preiudicialis: ſed re
parabilis: ſed quando iudex procedit adul

timum actum. ſ. interponendo decretum ſuper alienatione ſeu adiudicatione: tunc debet pars citari: quia tractatur de magno preiudicio & de translatione dominij, ita tenet Albe. de roſa. per illum tex. in. l. creditor. C. de diſtrac. pigno. & habetur in deci. 358. cõſi. neapo. & ita vidi ſemper praticari in iuditijs. nã lata ſententia & ea tranſacta in rem iudicatam victor facit extrahi litteras executoriales: & iudex committit nuntio vt autoritate illarum litterarum capiat tantum de bonis debitoris condemnati quod aſcendat ad ſummam debiti ſeruando ordinem dicti. §. in vẽditione. & illa bona capta ſubhaſtare debeat. & plus offerenti vendere: & emptore non reperto creditori tradere in ſolutum pro iuſto pretio eſtimando per expertos: & ſic nuntius exequitur illos duos actus ſine alia citatione, ſed ante q̃ exequatur tertium & vltimum iudex facit vnam citationem parti ut infra duos dies ueniat ad reluendum pignus & ſoluendum debitum: alias ad allegãdum cauſam quare plus offerenti vendi non debeat vel creditori tradi in ſolutum ſeu adiudicari: & hanc practicam ſemper vidi obſeruari: & videtur tuta, & poteſt capi ex his que habentur in. d. deci. 358. conſi. neapo.

18 ¶ † Nota tamen ꝙ adiudicatio que fit creditori in ſolutum debet fieri pro menſura debiti: alias ſi fieret plus debito vitiatur in totum. ſm Bar. in. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condi. inde. & hoc eſt multum vtile: vt refert ibi Iaſ. in prima. col. quia fructus interim percepti computabuntur in ſortem. cui adde Alex. vbi plene tractat: in. l. iuſte poſſidet. col. v. & vj. ff. de aequi. poſ.

¶ Hoc tamen limita quando ſumus in tenuta que datur uigore pacti executiui: quia illa non uitiatur. ſecundum Fran. de are. in. l. j. §. pe. ff. de uer. oblig per. l. i. §. ſi due. ff. quo lega. & ſequitur Iaſo. in. d. §. ſi centum. colu. iij. in prin. ¶ Secundo limita qñ ageretur actione reali ſeu hipotecaria quia non uitiaẽ licet plus detur: vt not. glo. in. l. iij. C. de procur. & Alex. i. l. iij. §. fin. col. vj. ff. de aeq. poſ.

19 ¶ † Et quid in taxatione expenſarum an requiratur citatio partis. vide Bald. in. l. terminato. col. ij. C. de fru. & litis expen. & Iaſo. in. l. nequicq̃. §. vbi decretum. col. x. ff. de offi. pro con. vbi Iaſo. tenet ꝙ non: tamen non refert fideliter Bald. quia Bald. in. d. l. terminato diſtinguit: ſed poſſet dictum Iaſo. intelligi quando eadem die eſſet facienda taxatio qua fuit facta condemnatio: tunc enim non requiritur citatio: ſecus ſi poſtea fiat: ſecundum Bald. ibi. & hoc tenet Philip. in. c. ſepe. in. xiij q. de app. ex hoc ſequitur ꝙ cum hodie taxatio nunquam fit eadem die: ſed iudex reſeruat ſibi illam: vt in. d. l. terminato, ſemper deberet pars citari: quod. patet etiam quia a taxatione poteſt appellari ſcilicet quando exceditur modus in taxando. ſecundum Barto. in. l. ab executore col. fi. ff. de app. pro hoc eſt tex. in. l. fi. & ibi Barto. C. quando prouoca. non eſt neceſ. & Iaſo. in l. properandum. §. ſin autem alterutra. col. antepe. in fi. C. de iudi. & Philip. in. d. ca ſepe. in xij. q. vbi optime declarat ꝙ tunc debet exprimi cauſa exceſſus in appellatione, alias non procedit.

20 ¶ † Predictis adde ꝙ licet in exequendo non ſit incipiendum a captura perſone: tamen poteſt nuntius & executor incipere a captura cõpellẽdo debitorẽ pſonaliter vt indicet bona ſua in quibus erit facienda excuſsio, ita tenet Paris in trac. ſind. in verſi. executio. col. iij. per glo. in. l. pe. ff. de ceſſio. bono. nam poteſt dicere executor: ego neſcio ſi habes bona ubi faciam executionẽ: exhibeas illa, alias exeqnar in perſonam tuam carcerando te & ibi etiam dicit Paris ꝙ iudex in modicis cauſis poteſt ſine libello & ſine aliquo iuris ordine compellere quem ad ſoluendum arg. l. fi. & ibi glo. ff. de iudi.

21 ¶ † Qualiter autem ſit facienda executio in criminalibus, vt quando aliquis eſt damnatus ad mortem vel ad membri mutilationem: dic ꝙ ſi iudex non habet certum carnificem deputatum: poteſt capere vnum hominem vilem puta mendicantem: & illum compellere ad exequendum cui dari debet ſalarium quinq; aureorum: & ſi damnatus habet ueſtes & anulos: debent dari carnifici ſeu ſpiculatori vſq; ad dictam ſummã aureorum quinque. per. l. diuus. ff. de bo. damna. item quando iudex non inueniret hominem vilem ad hoc deputandum: poteſt capere vnum de carceratis qui forte erat condemnandus ad mortem vel ad deportationem & remictere illi penam & compellere eum ꝙ hanc executionem faciat: immo poſſet iudex illum condemnare vt ſit perpetuus executor: quia cenſetur tunc damnatus ad opus publicũ: & ẽ ſeruus pene. & hoc ſi delictũ ſuũ erat tale ꝙ ad opus publicũ dãnari potuiſſe. ita hec omnia declarat Paris in trac. ſindi. in verſi. maniuoltus, ubi plura allegat, & ibi uide per eum. tamen ego ſemper putarem hoc vltimum procedere in perſonis

viſibus: & ſic index in penis irrogandis de/
bet ſemper habere reſpectum ad qualitatem
perſonarū.l.ſi.ff.de iniur.& l.capitulū.§.nō
omnes.ff.de penis,& l.pedius.§.j.ff.incen.
rui.nauſra.& predictis adde Bal.& doc.in.l.
fi.§.titius.ff.de pigno.actio & quod habetur
in euangelio. Angariauerunt quēdam Simo
22 nem cyreneum &c. ❡ † Similiter pōt
iudex pro iuſtitia exequenda capere aſinum
uel equum vel currum a ſubdito: vt cum eo
ducatur malefactor ad ſupplicium: verum
debet ſibi dare ſalarium ſeu penſionem depu
blico, & ſic non debet capere gratis.ita tenet
Bar.in.l.iubemus nullam nauem.in prin.C.
de ſacroſan.eccle.Bal.& Albe.de roſa.in.l.fi.
§.titius.ff.de pigno.actio: & Paris in trac.ſin
di.in verſi.captura.col.pen.uerſi.an officialis
poſsit capere &c. & tradit Math.in conſti.
omnes officiales,& ibi etiam declaratur quā
do officialis pro ſeruitio publico poſsit cape
re iumentum alienum: puta pro mittendis
uictualijs in exercitum; vel pro ſeruitio re/
gis vel baronis: vel.facere mandatum de p/
ſona: & ſemper debet dari ſalarium angaria
to, per illam conſti. & etiam de hoc extat
capitulum regni: tamen hoc male ſeruant
barones noſtri temporis: & nemo eſt qui
eorum facta diiudicet: & dicit And.de yſer.
in.tit.q̄ ſint rega.in uer.flumina nauigabilia.
guay chi la leua, hinc optime innehit Iuue/
nalis aquinas. Satyra.iij.libertas pauperis
hec eſt: pulſatus rogat & pugnis conciſus
adorat vt liceat paucis cum dentibus inde
reuerti.
23 TERTIO Principaliter quero: in quibus
rebus & contra quas perſonas poſsit fieri
executio & hic facias regulā: q̄ cōtra oēs,& ī
oībus rebus poteſt regulariter executio fie/
ri: niſi a iure reperiatur prohibita: & hoc per
generalem regulam iuris que ſe habet q̄ in
iure omnia cenſentur permiſſa niſi reperian/
tur prohibita.l.nec non.§.quod cis.ff.ex qui.
cau.maio. ❡ Limita primo non proce/
dere in veſtibus: lecto,& alijs ſimilibus ad
uſum neceſſarium deputatis: prout ſunt uaſa
fictilia, & alia ſupellectilia deputata ad quo/
tidianum uſum: nam in iſtis non fit execu/
tio, quia iſta minime tranſeunt in hipoteca.
ſecundum Barto.Bald.& docto.in.l.j.C.que
res pig.oblig.poſ. quod corroboratur quia
veſtes etiam cedenti bonis ſunt relinquende.
ſecundum Barto.& doc.in.l.pe.ff.de ceſsio:
bono.quia etiam dannantis ad mortem non
auferuntur veſtes.l.diuus.ff.de bon.danna.
idem tenet Io.fa.& Iaſ.in.§.fi.col.pen.inſti.
de actio.predicta autem intelligo vt alijs bo
nis exiſtentibus nō fiat executio in iſtis ſup/
pellectilibus adeo q̄ non erraret nuntius q̄
iſtis omiſsis deueniſſet a ſtabilia: ſed quando
aliud non haberet debitor: poſſunt capi eti/
am ſuppellectilia & lectus & veſtes: debent
tamen ſolum derelinqui veſtes quibus coope
ritur, per ea que in ſimili dicam infra in ſe/
24 quenti limitatio. ❡ † Limita ſecundo
non procedere in bobus aratorijs & inſtru/
mentis ad agriculturam deputatis,tex.eſt in
l.executores: & autem:agricultores.C.que
res pigno.oblig.poſ.& hoc hodie eſt proui/
ſum in regno per duo capitula regni, vnum
vt in numero. .quod incipit. pridem con/
tra in ſolertiam quo cauetur q̄ etiam ſi alia
bona debitor non habeat non fit executio
in bobus aratorijs, aliud capitulum eſt in
numero.153.& incipit.conſtitutioni boues
&c.quod reſtringit ac corrigit capitulum pre
dictum: & vult q̄ ſi alia bona non habeat
debitor poteſt in illis fieri executio. idem
quando debitor in ſpetie illos obligaſſet: &
ex hoc inoleuit communis practica notario
rum: qui in inſtrumentis obligari faciunt
iſta talia in ſpetie: & hanc materiam tractat
Math.in conſti ab officialibus:col.fi.
25 ❡ † Tertio limita non procedere contra ter
tium non nominatum in iudicio: quia con/
tra eum non poteſt fieri executio: ſecundum
Bal.in conſi.149.in.iij.vol.facit quod not.
Bal.& Imo.in.l.ſi hinc.ff.de iniuſt.rup.teſta:
& Bal.in.l.ſi prote.in fi.C.de dotis promiſ.
vbi traditur: q̄ is qui non reperitur nomina/
tus in inſtrumento non poteſt ex illo preten
dere executionem nec actiue nec paſsiue: q̄/
uis ex eo intereſſe pretendat: facit etiam.tex.
cum ſua materia in.l.a diuo pio.§.ſi ſuper re/
26 bus.ff.de re iudi. ❡ † Nota hic tamen
vnum ſingulare verbum quod nunquam
obliuiſcaris, q̄ quando inſtrumento eſt pa
ctum de capiendo: & conſtitutum precarij:
prout communiter iſte clauſule in inſtru/
mentis apponuntur poteſt fieri executio
aſsiſtentie contra tertium poſſeſſorem etiā
negotio non liquidato. ita mirabiliter tenet
Fran.de are.in conſi.xxi.col.pen.in fin.
& col.fi.& Sozzi.in conſi.82.col.iij.in.iij.
vol.quod nota: quia multi doctores de hoc
interrogati contrarium reſponderunt: &
certe prima facie contrarium videretur re/
ſpondendum quando deciſio in terminis
non oſtenderetur.

27 ¶ † Quarto limita non procedere in pecu
lio profectitio filij, nam pro delicto vel debi
to patris non poteſt fieri executio in dicto
peculio ſuis profectitio, ita tenet Bar. & Bal.
in. l. iij. §. ſed verum. ff. de mino. & Bald. in. l.
pen. C. qui bo. ced. poſ. ¶ Similiter pro de/
licto filij non poteſt fieri executio in peculio
aduentitio etiam ſuper proprietate que eſt to/
ta filij, ita tenet Bar. in. l. ſi finita. §. ſi de vecti
galibus. ff. de dam. in fec. quem ibi ſequuntur
Imo. & Alex. in. xvij. col. & cõmuniter doc.
nam arguendo a fortiori: pro delicto filij nõ
poteſt fieri executio etiam in peculio caſtrẽſi.
ut eſt tex. in l. iij. C. de bo. proſcrip. quod eſt
liberum ipſius filij, ergo multo minus in ad/
uentitio in quo minus habet iuris: & idem
tenet Bal. in. l. iij. §. ſi filius. ff. quod quiſq; iur.
& an ex delicto patris publicetur vſufructus
aduentitiorum qui eſt patris: vide Alexand.
vbi plene hec omnia diſputat in. d. §. ſi de ve/
ctigalibus. col. xviij. cum tribus ſeq. & ſimili
ter an pro debito patris poſsit creditor cape/
re dictum vſufructum: vide Ioan. andre. in
addi. Spe. in titu. de pecul. cleri. verſi. ad mate
28 riam &c. ¶ † Quinto limita non procede
re in bonis tutoris in quibus non fit execu/
tio quando fuit condemnatus pro pupillo
tutorio nomine: ſed fit in bonis pupilli, text.
eſt & ibi Bal. & doc. in. l. i. C. quando fiſ. vel.
priua. & not. Bar. in. l. ij. ff. de admi. tuto. quod
limita nõ procedere quando executio fieret
pro condemnatione expenſarum, nam ſi tu/
tor non habuit iuſtam cauſam litigandi &
propterea fuit condemnatus in expenſis fit
executio contra eum & non contra pupillũ.
tex. eſt in. l. non eſt ignotum. C. de admi. tuto.
& Bar. in. l. edita. col. ſi. C. de eden. & Bar. in. l.
qui ſolidum. §. etiam. ff. de lega. ij. & in. l. iiij.
29 in prin. ff. de re iudi. ¶ † Quid autem in
procuratore, vide Bar. in. d. l. iiij. & Ange. &
doc. in. l. plautius. ff. de procur. & Abba. in. c.
ſepe in primo not. de app. & veritas eſt q; qñ
condemnatio expenſarum fit ob delictum
procuratoris fit executio contra eum. vel ſi
fecit aliquid ad quod non habeat mandatum:
alias fit contra dominum: & ſic patet q; con
tra falſum procuratorem fit executio: vt in
d. l. plautius, & ibi Bal. & doc. Similiter con/
tra procuratorem in rem ſuam fit executio:
vnde venditor qui defendit emptorem pati/
tur executionem, ſm Bal. in. d. l. plautius: &
ex hoc eſt inductum in regno per regiam
prag. que incipit. dubitationem q; ſententia
lata contra emptorem mandatur executioni
contra autorem laudatum ex eodem proceſ/
ſu: & ad id quod dixi de falſo procuratore
adde Alex. in. l. inter quos. ff. de dam. infec.
item adde q; ſi dominus ſcit & patitur falſum
procuratorem agere vel defendere: tunc ſi p
curator non eſt ſoluendo fit executio con/
tra dominum in ſubſidium ita not. in autem
qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. &
Ange. in autem vt omnes obe. iudi. prouin.
col. j. in ſi. verſi. ſecundo nota. & verſi. tertio
30 nota, &c. ¶ † Sexto limita non procede
re in bonis ſingulorum ciuium pro debito
vniuerſitatis: quod dic vt per Bal. in l. etiam.
31 col. iiij. circa ſi. C. de exe. rei iudi. ¶ † Septi
mo limita non procedere in bonis monaſte/
rij vt in illis nõ fiat executio pro debito mo/
naci: quod intellige niſi ſint bona queſita mo
naſterio per medium ipſius monaci: ipſe aũt
monacus non poteſt pro debito carcerari. ita
tenet Bal. in aũt. cauſa que. col. ij. verſi. quartũ
conſiderandum. C. de epi. & cle.
32 ¶ † Octauo limita non procedere in fructi/
bus prebende ſeu beneficij eccleſiaſtici: quia
in eis non fit executio pro condemnatione
clerici: dummodo habeat alia bona ſed
ſi alia non habeat poteſt tunc fieri in di/
ctis fructibus. ita tenent Barto. Alexand. &
communiter doc. in. l. commodis. ff. de re iu/
di. & glo. & Bal. in. l. ſtipendia. C. de exe. rei
iudi. & cano. in. c. peruenit. de fideiuſ. & in. c.
33 j. de app. ¶ † Nono limita in ſtipendijs
militum que ſimiliter capi non poſſunt niſi
in ſubſidium. ſ. non exiſtentibus alijs bonis:
tex. eſt in. d. l. commodis: & in. d. l. ſtipendia
& idem in ſtipendijs doctorum: ſecundum
Abb. & doc. in. d. c. peruenit & idem in armis
militum, ſecundum glo. in. l. nepos proculo
34 ff. de ver. ſigni. ¶ † Decimo limita in
libris ſcholarium: in quibus non poteſt fie/
ri executio: ſecundum glo. in. d. l. nepos pro/
culo. quod tamen eodem modo intelligas. ſ.
quando ſcholaris habet alia bona: alias ſecus
per. d. l. ſtipendia: & d. l. commodis: & not.
Specu. in tit. de exe. ſente. §. ſequitur: in ſin.
item intelliga niſi aliquis feciſſet expenſas fu
nerales ſcholari mortuo: quia poteſt pro il/
lis expenſis retinere libros, ita not. Iaſ. in. l.
ſi non ſortem. §. ſi centum. col. ſin. ff. de con/
dictione, & per illam glo. in. d. l. nepos procu
lo, dicebat Bal. in rub. C. qui bo. ced. poſ. q;
ſi ſcholaris cedat bonis & poſtea emat li/
bros: non debet illis priuari.
35 ¶ † Vndecimo limita in fructibus feu/
di: in quibus non fit executio niſi in ſubſ

in ſubſidium. ſ. alijs bonis non exiſtentibus. ſm Alex. in d. l. commodis. ff. de re iudi. & Imo. in l. ſi ſinitra. §. ſi de uectigalibus: verſi. quid ſi agatur contra feudatarium &c. ff. de dam. infec. & Ange. in l. pro herede. §. ſi quis ff. de acqui. here. an autem defuncto feudatario fiat executio in fructibus feudi cõtra ſucceſſorem, dic q non: ſi eſt feudum ex pacto & prouidentia & ſucceſſor fecit inuentarium alias ſecus ſi non fecit inuentarium: vel ſi eſt feudum hereditarium: quia tunc fit executio pro debito defuncti. ita habetur in deci. 26. in ſi. & deci. 240. in ſi. conſilij neapo.

36 ¶ † Duodecimo limita vt pro debito vniuerſitatis non poſsit fieri executio in vijs publicis, & theatris: & alijs ſimilibus que ſunt ad vſum ciuium & ipſius vniuerſitatis: ſed compellitur potius vniuerſitas imponere collectam, ſm Alex. in d. l. commodis. ff. de re iudi. & Bar. & doc. in l. iiij. in prin. eo. tit.

37 ¶ † Decimotertio limita vt non fiat executio in bonis mariti pro debito vxoris uel e contra. l. j. & ti. & per totum, C. ne vx. pro marito: fallit in caſu ſingulari. l. ſi materia. C. in qui. cau. pig. vel hip. ta. cõtrahi. vbi ſi uxor mortuo viro ſuſcepit tutelam filiorum, & tranſit ad ſecunda vota non redditis rationibus & non petito tutore poteſt pro debito tutelari fieri executio etiam in bonis ſecundi mariti: que cenſentur ad hoc ipſo iure obligata: vt ibi & tene perpetuo menti illum caſum ſingularem: quia ſi de hoc non eſſet lex ſcripta quilibet reſponderet in contrarium.

38 ¶ † Vltimo poſſet hic dubitari vſq; ad qd tempus poteſt peti executio ſententie. dic q vſq; ad. xxx. annos: & non vltra. ita tenet Bal. in l. debitori. col. ſi. C. de pac. & habetur

39 in deci. 245. conſi. neapo. ¶ † An autem poſsit appellari ab executione, communis concluſio eſt q non: niſi excedatur modus in exequendo: tunc enim poteſt appellari & debet exprimi cauſa exceſſus & grauaminis ita tenet Bar. in l. ab executore. col. j. ff. de appe. & Bar. & doc. in l. ab executione. C. quo app. non recip. & Abb. in c. quod ad conſultationem. col. pe. de re. iudi. & Pe. phi. cor. in cõſi. lxxj. col. iiij. in ſi. in primo vol.

40 ¶ † Reſpectu autem perſone non poteſt fieri executio contra perſonas numeratas in l. ij. iij. & iiij. ff. de in ius vo. item contra doctorem actu legentem. l. medicos. C. de profeſ. & medi. li. x. & Car. in cle. ij. in. iiij. q. de magi. nec contra clericum pro debito. ſm Abb. & Cino. in c. peruenit. de fideiuſ. & in l. miles. ff. de re iudi.

41 QVARTO Et vltimo queritur: ex quibus cauſis executio impediri poteſt. & quoniam iſtas cauſas plene attingit Spe. in tit. de exe. ſenten. §. ſi. ideo breuibus me expediam. Et quia inter alias exceptiones impeditiuas executionis eſt exceptio nullitatis. l. iiij. §. condẽnatum: & ibi per doc. ff. de re iudi. & dixi ſupra in prima. q. adde vnam ſingularem declarationẽ quam poſuit Ange. in d. §. condẽnatum, vz. q quando exceptio nullitatis proponitur coram inferiori iudice ab eo qui pronunciauit nunq̃ impedit executionem.

42 ¶ † An autem petitio reſtitutionis in integrum impediat executionem ſententie. dic q ſic. tex. eſt in l. ſi cauſa cognita. C. de tranſac. & Bal. in conſi. cclviij. in. iij. vol. & Sozzi. in conſi. clx. in ſi. iiij. uol. & Bar. in l. defendente. ff. de aiuto tuto. & idem Bar. in l. ſi pretor §. marcellus in ſi. ff. de iudi. ubi limitat niſi reſtitutio peteretur maliitioſe: uel haberet aliorem indiginem. adde Abb. in c. ſuſcitata. de reſti. inte. ſed quando executio eſſet irreparabilis indiſtincte impeditur. ſm Alexan. in

43 conſi. 17. col. ij. in primo uol. ¶ † Quid de exceptiones litis pendentie: an impediat executionem ſententie. dic q non. ſm Inno. in c. cum in re. de offi. dele. & Ludo. ro. in conſi. 76. in ſi. & Bal. in l. j. C. ſi plu. una ſenten. & Moder. in l. iiij. §. condẽnatum. ff. de re iudi.

44 ¶ † Item circa executionem que eſt facienda in perſona pro delicto; puta quia aliquis comiſit tale delictum pro quod veniret damnandus ad mortem uel ad membri mutilationem poteſt opponi q ille eſt homo valde diſciplinatus. puta q habet aliquam excellẽtiam in ſua arte vel peritia; adeo q eſt utilis reipublice q ſanus uiuat: nam ex hac cauſa non debet mori nec mutilari. ita tenet Alex. in addi. ad Bar. in l. quid ergo. §. pena grauior. in addi. que incipit. adde hic q iudex &c. ff. de his qui not. infa. idem eſt quando poſt delictum commiſſum eſſet lapſum longum tempus quia eſt moderanda executio pene corporalis. l. ſi diutino & ibi glo. ff. de penis. ubi etiam dicit glo. idem quando aliquis ſtetit pro delicto carceratus. ¶ † Predictis

45 etiam adde q licet alias ſit dictum ſuperius q ſententia lata contra ius litigatoris mandatur executioni ſi non fuit ab ea appellatum: nam tranſit in rem iudicatam. ſuper hoc eſt ſciendum q quis elapſo tempore appellandi non poſsit appellari a tali ſententia: tamen poteſt contra eam peti reſtitutio in inte/

tegrum ex clauſula generali, & hoc fuit dictum hoſti, quod refert Abb. in c. ij. in fi. de purga. vulga. uerum dicit Abb. q. talis reſtitutio non poteſt obtineri niſi a ſolo principe.
46 vt ibi per eum. ¶ † Quid autem ſi iudex poſuit penam in caſu quo eius ſententie non paretur: an poſsit fieri executio ad talem penam, dic q. non ſm Alex. in conſi. lxxxj. in
47 fi. in. ij. vol. ¶ † Item circa materiam huius quarte. q. potes dare. vnam magiſtralem doctrinam quam tradit Alexan. in conſi. xcv. col. iij. verſi. hodie tamen &c. in. ij. volu. vz. q. nulla exceptio requirens altiorem indaginem que ex proceſſu non patet & que in continenti probari non poteſt impedit executionem ſententie: & colligitur ex dictis doc. in. d. §. condemnatum: & per Alexã. in conſi. lxxxiij. in. v. vol. ubi plus etiam tangit an per uiam denuntionis euangelice poſsit impediri executio ſententie: que tranſit in rem iudicatam, & concludit q. non niſi in caſu quando victor fatetur cauſam eſſe iniuſtam. Et an poſsit opponi exceptio compenſationis ad impediendam executionem ſententie uide Alex. in conſi. lxj. in. iij. uol. reliqua autem pertinentiam ad materiam executionis uide per Spe. in tit. de exe. ſen. per totum. & per Alex. & doc. in. d. §. condẽnatum: & in. d. l. a diuo Pio per totam, l. ff. de re iudi. & per Bal. Saly. & ſcribentes in toto tit. C. de exe. rei iudi. & in q̃ pluribus alijs locis: & per hec ſit impoſitus finis huic tractaui, qui fuit per me Robertum Marantam Venuſinum inceptus die. xiij. menſis Nouembris ſub anno domini. 1520. completus autem fuit deo fauente die. xx. menſis Septembris ſub anno iubilei. 1525. in uigilia beati Mathei apoſtoli. ſit laus omnipotenti Deo & glorioſo apoſtolo, & euangeliſte Matheo: quibus preuijs finem tanto labori impoſui, quem tractatum ſcripſi originaliter manu propria: & ſimiliter iterũ manum propria totum exemplaui & correxi: ſi igitur in eo aliqua reperiatur mendoſitas non mihi uitio attribuatur ſed potius impreſſoris errore eueniſſe quilibet lector arbitretur: in quorum fidem manu propria me ſubſcripſi. Robertus Maranta Venuſinus V. I. D. manu propria.

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA BB CC DD EE FF.

Omnes ſunt Terni.

¶ Neapoli Matthias cance excudebat ſumptibus. Ac ſolerti diligentia N. Ioannis Dominici de Gallis Bibliopole Neapolitani in Platea Vlmi diui Laurẽtij. Anno ex quo lux tenebras expulit. M. D. X L V I I.

Regnante Inuictiſsimo Carolo quinto Imperatore ſemper auguſto Et cautum eſt priuilegio nequis hoc opus imprimere audeat ſiue alibi impreſſum in Regno Neapolitano aſportare, uendere, nec in aliquo modo contractare ut in priuilegio continetur abſq; licentia predicti. Io. Dominici de Gallis.

316722

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE